

რელიგიის საკითხთა
სახელმწიფო სააგენტო

STATE AGENCY FOR
RELIGIOUS ISSUES

თბილისი, 2020

მთავარი რედაქტორი:
Editor-in-Chief:

ზაზა ვაშაყმაძე
Zaza Vashakmadze

რედაქტორები:
Editors:

ნათია გუდაძე
Natia Gudadze
გვანცა ცხოვრებაძე
Gvantsa TSkhovrebadze

რეცენზენტები:
Reviewers:

მინდია უგრეხელიძე
Mindia Ugrekheldidze
პაატა ცნობილაძე
Paata TSnobiladze

წიგნზე მუშაობდნენ:
Acknowledgement:

ზაზა ვაშაყმაძე
Zaza Vashakmadze
ნათია გუდაძე
Natia Gudadze
გვანცა ცხოვრებაძე
Gvantsa Tskhovrebadze
ნატო ონიანი
Nato Oniani
ტარიელ დავითაშვილი
Tariel Davitashvili
დავით დავითაშვილი
David Davitashvili
არჩილ გორხელაშვილი
Archil Gorkhelashvili
არჩილ მეტრეველი
Archil Metreveli
ავთანდილ კვერნაძე
Avtandil Kvernadze
ვალერიან ლილუაშვილი
Valerian Liluashvili

ISBN 978-9941-8-1914-8

© რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო
State Agency For Religious Issues

წინასიტყვაობა

წიგნი „რელიგიის თავისუფლება საქართველოსა და საერთაშორისო კანონმდებლობით“, რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს მიერ სხვადასხვა წლებში „რელიგიისა და სამართლის“ სერიით გამოცემულ სამ წიგნს აერთიანებს, რომელშიც დამატებულია რელიგიის თავისუფლების მარეგულირებელი ეროვნული კანონმდებლობა, სტრასბურგის სასამართლოს ყველა გადაწყვეტილება რელიგიის თავისუფლებაზე 2019 წლის ჩათვლით, ასევე ევროპული ქვეყნების კანონები რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ.

წინამდებარე ნაშრომი საინტერესო, უპრეცედენტო და უნიკალურია თავისი შინაარსით, რადგან მასში პირველადია ერთად თავმოყრილი და წარმოდგენილი რელიგიის სფეროსთან დაკავშირებული ძირითადი ქართული თუ საერთაშორისო საკანონმდებლო აქტები, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების საკითხებზე; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები რელიგიის თავისუფლების შესახებ – თითოეულ საქმეში და საქმის ანოტაციაში ლაკონურად არის გადმოცემული ფაქტები, მხარეთა არგუმენტაცია და სასამართლოს შეფასება, რაც მკითხველს საშუალებას აძლევს მიიღოს ან გაიღრმავოს ცოდნა აზრის, რწმენისა და რელიგიის თავისუფლების სფეროში; სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების, გაეროს, ევროსაბჭოს, ეუთოს, ვენეციის კომისიისა და ოსლოს კოალიციის დოკუმენტები რელიგიის თავისუფლების შესახებ, რომლებიც ნათელ წარმოდგენას გვიქმნის ამ სფეროში, როგორც სახელმწიფოს, ასევე რელიგიური თემებისა და ორგანიზაციების წინაშე არსებული გამოწვევების და ამ გამოწვევების დასაძლევად დასახული გზებისა და აუცილებელი ქმედებების შესახებ; მოცემულია სხვადასხვა ქვეყნების, მათ შორის - ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების კანონმდებლობა და განხილულია სახელმწიფოსა და რელიგიური ორგანიზაციების სამართლებრივი ურთიერთობების, კერძოდ, აზრის, სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლების; რელიგიური გაერთიანებების სტატუსის, რეგისტრაციის, აღიარების, ქონებრივი უფლებების, რელიგიური, სამეწარმეო და საგანმანათლებლო საქმიანობის, ადმინისტრაციული სახდელების, შრომითი ურთიერთობის სამართლებრივი ასპექტები და სხვა ძირითადი პრინციპები. ზემოაღნიშნული საკითხები სხვადასხვა ხასიათისაა და მოიცავს, როგორც სხვადასხვა ქვეყნებში რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებით სარგებლობასთან დაკავშირებულ

ინდივიდუალურ საკითხებს, ასევე განსხვავებული კულტურებისა და რელიგიების მრავალფეროვნების შედეგად წარმოქმნილ გამოწვევებს.

მიგვაჩნია, რომ სხვადასხვა ქვეყნის რელიგიის პოლიტიკის გაცნობა საინტერესო და მნიშვნელოვანია მრავალრელიგიური და მრავალეთნიკური საქართველოსათვის. მით უფრო, რომ ჩვენს ქვეყანაში ამ საკითხების სამართლებრივი ასპექტების კვლევაძიება მხოლოდ დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ გახდა შესაძლებელი, როდესაც სახელმწიფოსა და რელიგიის ურთიერთობაში ახალი სამართლებრივი ფორმების დამკვიდრება დაიწყო. ამ ახალი რეალობის ერთ-ერთი გამოხატულება სახელმწიფოს მხრიდან 2014 წელს რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს შექმნა გახდა, რომლის უშუალო მოვალეობა სწორედ ამგვარ ახალ გამოწვევებზე ადეკვატური რეაგირება გახლავთ.

გამოცემა ემსახურება რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების საკითხებისადმი რელიგიური ორგანიზაციებისა და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებასა და რელიგიის სფეროში საქართველოს თანმიმდევრული სახელმწიფო პოლიტიკის ჩამოყალიბების ხელშეწყობას.

წიგნი განკუთვნილია მკითხველთა ფართო წრისთვის, მასში პირველადაა თავმოყრილი ყველა ის ძირითადი დოკუმენტი და მასალა, რაც მკითხველს დაეხმარება კარგად გააცნობიეროს რელიგიის სფეროში არსებული თანამედროვე მიდგომები და სტანდარტები.

ზაზა ვაშაყმაძე,
რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს თავმჯდომარე

INTRODUCTION

The book „Freedom of Religion under the Georgian and International Legislation“ combines three books published by the State Agency for Religious Issues in different years in the series of „Religion and Law“, to which national legislation regulating freedom of religion and all rulings of the Strasbourg Court on freedom of religion including 2019, as well as the laws of European countries on religious organizations are added.

This book is interesting, unprecedented and unique in its content, as it is the first of its kind that put together and presented major Georgian or international legislative acts related to the field of religion, the case law of the European Court of Human Rights and Fundamental Freedoms on freedom of thought, conscience and religion; rulings of the European Court of Human Rights on Freedom of Religion- each case and case annotation provide concise facts, the parties' reasoning and judgment of the court which enables the reader to gain or deepen their knowledge in the field of freedom of thought, belief and religion; documents on freedom of religion by various international organizations, the United Nations, the Council of Europe, the OSCE, the Venice Commission and the Oslo Coalition, that provide a clear picture of the challenges facing the state as well as religious communities and organizations and the ways and actions needed to overcome these challenges; there are the legislations of various countries, including – those of the EU Member States and the legal relations between the state and religious organizations, In particular, freedom of thought, conscience and religion; the status, registration, recognition, property rights, religious, entrepreneurial and educational activities, administrative penalties, legal aspects of labor relations and other basic principles of religious associations are discussed. The above issues are of different nature and include both individual issues related to freedom of religion and belief in different countries, as well as the challenges arising from the diversity of different cultures and religions.

We believe that introduction to the politics of religion in different countries is interesting and important for a multi-religious and multi-ethnic Georgia. Moreover, in our country, research and exploration of the legal aspects of these issues became possible only after the restoration of independence, when new legal forms were introduced into the relationship between the state and religion. One of the expressions of this new reality was the creation of the State Agency for Religious Issues in 2014, the immediate responsibility of which is to adequately respond to such new challenges.

The publication aims to raise awareness of religious organizations and the public on issues of freedom of religion and belief and to support the development of a consistent state policy of Georgia in the field of religion.

The book is intended for a wide circle of readers, with all the basic documents and materials that will help the reader to better understand the modern approaches and standards in the field of religion.

***Zaza Vashakmadze,
Chairman of the State Agency for Religious Issues***

სარჩევი

წინასიტყვაობა	3
---------------------	---

ნაწილი I – საქართველოს კანონმდებლობა რელიგიის თავისუფლების შესახებ.....	3
--	---

საქართველოს კონსტიტუცია	11
კონსტიტუციური შეთანხმება.....	13
საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი	19
საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი	20
საქართველოს საგადასახადო კოდექსი	22
საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ.....	24
საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს დებულება.....	25
„საქართველოში არსებული რელიგიური გაერთიანებებისათვის საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის დროს მიყენებული ზიანის ნაწილობრივი ანაზღაურება.....	29

ნაწილი II – გაეროს, ევროსაბჭოს, ეუთოს, ვენეციის კომისიისა და ოსლოს კოალიციის დოკუმენტები რელიგიის თავისუფლების შესახებ.....	33
--	----

თავი I ოსლოს კონფერენცია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებისათვის 1998 წელი	33
დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ	33

თავი II გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის მიერ მიღებული დოკუმენტები	35
1981 წლის დეკლარაცია რელიგიის ან რწმენის ნიშნით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ	35
რეზოლუცია რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ	39
რეზოლუცია რელიგიების დისკრედიტაციასთან ბრძოლის შესახებ	44
რეზოლუცია რელიგიური და კულტურული ურთიერთგაგების, ჰარმონიისა და თანამშრომლობის შესახებ.....	52

თავი III გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარები	56
ომის პროპაგანდისა და ეროვნული, რასობრივი თუ რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზების აკრძალვა	56
დისკრიმინაციის დაუშვებლობა.....	57
აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება.....	60

თავი IV ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის მიერ მიღებული დოკუმენტები	64
ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის სახელმწიფოების წარმომადგენელთა 1986 წლის შეხვედრის შემაჯამებელი დოკუმენტი	64
ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისი (ODIHR) რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის შემოწმების ინსტრუქცია	66

თავი V ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა დირექტორატის და ვენეციის კომისიის ერთობლივი დოკუმენტი	114
---	-----

სახელმძღვანელო პრინციპები რელიგიური და რწმენის თემების სამართლებრივი ფორმის შესახებ, 2014 წელი.....	114
თავი VI	150
ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუციები	150
რელიგიასა და რწმენასთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებებისა და რელიგიური თემების ძალადობისგან დაცვის შესახებ	150
გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური რწმენის პატივისცემის შესახებ.....	154
ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის შესახებ	157
ექსტრემიზმის პრობლემის წინაშე მყოფი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ	164
რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ	168
არასრულწლოვანთა დაცვა სექტების უკიდურესი ქმედებებისგან	169
რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოჩენის შესახებ დეკლარაციის განხორციელება.....	171
რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმასთან ბრძოლის შესახებ	174
ქალები და რელიგია ევროპაში	176
რელიგიის თავისუფლება და ადამიანის სხვა უფლებები არამუსულმანური უმცირესობებისათვის თურქეთში და მუსლიმური უმცირესობებისათვის თრაქიაში (აღმოსავლეთ საბერძნეთი)	178
შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის წინააღმდეგ გამკლავება, სპეციალური ფოკუსით ქრისტიანებზე	183
ფუნქციონირებად კარგული რელიგიური ნაგებობები.....	185
ისლამური ცივილიზაციის წვლილი ევროპულ კულტურაში	187
კრეაციონიზმის საფრთხეები განათლებაში	190
თავი VII	193
ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეკომენდაციები.....	193
ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის შესახებ	193
რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ	196
სექტები და ახალი რელიგიური მოძრაობები	197
სექტების არალეგალური საქმიანობა.....	198
სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლებით სარგებლობა ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში	200
რელიგია და დემოკრატია	201
განათლება და რელიგია.....	204
სახელმწიფო, რელიგია, სეკულარობა და ადამიანის უფლებები	207
დემოკრატიულ საზოგადოებაში რელიგიური შემწყნარებლობის შესახებ.....	211
ექსტრემიზმის პრობლემის წინაშე მყოფი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ	214
ძალადობა ქრისტიანთა წინააღმდეგ ახლო აღმოსავლეთში	215
ღვთისგმობა, რელიგიური შეურაცხყოფა და სიძულვილის ენა ინდივიდების წინააღმდეგ რელიგიურ საფუძველზე.....	218
ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილება	222
ნაწილი III – ევროპის ძველნაბი კანონმდებლობა რელიგიის თავისუფლების შესახებ	226
ავსტრიის კანონი რელიგიური გაერთიანებების საკანონმდებლო აღიარების შესახებ	226
ავსტრიის ფედერალური კანონი რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანებების იურიდიული პირების შესახებ.....	229
პოლონეთის კანონი სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლების შესახებ.....	234
რუმინეთის კანონი რელიგიის თავისუფლებისა და რელიგიური დენომინაციების ზოგადი სტატუსის შესახებ.....	257
ბულგარეთის რესპუბლიკის კანონი რელიგიური დენომინაციების შესახებ.....	271
ლატვიის რესპუბლიკის კანონი რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ	281
ესტონეთის კანონი ეკლესიებისა და სამრევლოების შესახებ	294
ლიეტუვას რესპუბლიკის კანონი რელიგიურ თემებისა და გაერთიანებების შესახებ	305
მოლდოვას რესპუბლიკის კანონი სინდისის, აზრისა და	

აღმსარებლობის თავისუფლების შესახებ.....	312
ავსტრიის ფედერალური კანონი ისლამის შესახებ	328

ნაწილი IV – სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებები რელიგიის თავისუფლების შესახებ (ეპროპული კონვენციის მე-9 მუხლი).....	342
---	------------

სტატისტიკა ქვეყნების მიხედვით	342
საქმეები, რომლებზეც დარღვევა არ დადგინდა	342
კლაიდსენი, ბუსკ მადსენი და პედერსენი დანიის წინააღმდეგ	342
წმინდა მონასტრები საბერძნეთის წინააღმდეგ.....	344
ვალსამისი საბერძნეთის წინააღმდეგ	347
ეფსტრაიტიუ საბერძნეთის წინააღმდეგ.....	351
კალაჯი თურქეთის წინააღმდეგ	352
კოსტეციკი მაკედონიის ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკის წინააღმდეგ.....	354
ლეელა ფორდერკრაისი ე. ვ. და სხვები გერმანიის წინააღმდეგ.....	356
კერვანჩი საფრანგეთის წინააღმდეგ.....	357
კოპი ავსტრიის წინააღმდეგ.....	359
კულოელისი, ბარტოშევიჩიუსი და ბუროკევიჩიუსი ლიეტუვის წინააღმდეგ.....	361
ჰერმანი გერმანიის წინააღმდეგ	364
ვასმუთი გერმანიის წინააღმდეგ	365
ფრანჩესკო სესა იტალიის წინააღმდეგ	367
იესო ქრისტეს უკანასკნელი დღეების წმინდანთა ეკლესია გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ	368
ებრაჰიმანის საქმე საფრანგეთის წინააღმდეგ.....	369
სუვეზი უნგრეთის წინააღმდეგ	370
ბელკაჩემი და უსალი ბელგიის წინააღმდეგ.....	372
ოსმანოლლუ და კოჩაბასი შვეიცარიის წინააღმდეგ	374
დაკირი ბელგიის წინააღმდეგ	377

საქმეები რომლებზეც დარღვევა დადგინდა.....	379
კოკინაკისი საბერძნეთის წინააღმდეგ	379
მანუსაკისი საბერძნეთის წინააღმდეგ	384
ლარისისი და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ	386
სერიფი საბერძნეთის წინააღმდეგ	391
ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესია და სხვები მოლდოვას წინააღმდეგ.....	393
ალა საბერძნეთის წინააღმდეგ (N. 2)	404
ლოფელმანი ავსტრიის წინააღმდეგ	409
კუზნეცოვი უკრაინის წინააღმდეგ.....	411
პოლტორაცკი უკრაინის წინააღმდეგ.....	413
მუსლიმთა უმაღლესი სასულიერო საბჭო ბულგარეთის წინააღმდეგ	414
ალა საბერძნეთის წინააღმდეგ (N. 3)	422
ალა საბერძნეთის წინააღმდეგ (N. 4)	426
ხსნის არმიის მოსკოვის ფილიალი რუსეთის წინააღმდეგ	429
იგორის დიმიტრევსი ლატვიის წინააღმდეგ.....	430
კუზნეცოვი და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ	432
ივანოვა ბულგარეთის წინააღმდეგ	433
გლდანის კონგრეგაციის იეჰოვას მოწმეთა 97 წევრი საქართველოს წინააღმდეგ.....	435
წმინდა მიხეილის სამწყსო უკრაინის წინააღმდეგ.....	437
მოსკოვის საინტოლოგიის ეკლესია რუსეთის წინააღმდეგ	439
ალექსანდრიდისი საბერძნეთის წინააღმდეგ.....	441
პერი ლატვიის წინააღმდეგ.....	442
იეჰოვას მოწმეთა რელიგიური თემი და სხვები ავსტრიის წინააღმდეგ.....	443
გუტლი ავსტრიის წინააღმდეგ.....	445
ლანგი ავსტრიის წინააღმდეგ	450

ნოლანი და კ. რუსეთის წინააღმდეგ.....	453
მასავეი მოლდოვას წინააღმდეგ	457
მიროლუბოვი და სხვები ლატვიის წინააღმდეგ	457
კიმლია და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ	460
დიმიტრასი და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ	462
აჰმეტ არსლანი და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ	463
მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები რუსეთის წინააღმდეგ.....	464
გჟელაკი პოლონეთის წინააღმდეგ	467
ეკლესიათა გაერთიანება „სიცოცხლის სიტყვა“ და სხვები ხორვატიის წინააღმდეგ.....	469
ბულგარეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის წმინდა სინოდი (მიტროპოლიტი ინოკენტი) და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ.....	470
შიშან იჩიკი თურქეთის წინააღმდეგ	473
ო'დონოქიუ და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ.....	474
იაკუბსკი პოლონეთის წინააღმდეგ	476
ერჩეპი თურქეთის წინააღმდეგ	477
ფეთი დემირთაში თურქეთის წინააღმდეგ	478
ბუხარატინი სომხეთის წინააღმდეგ	479
ცატურიანი სომხეთის წინააღმდეგ	480
სავდა თურქეთის წინააღმდეგ	481
ფუსუ არკადიე და სხვები მოლდოვას წინააღმდეგ	482
იეჰოვას მოწმეთა გაერთიანება ავსტრიის წინააღმდეგ	485
ევეიდა და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ	489
ოსტრიანუ რუმინეთის წინააღმდეგ	493
ვოინიტი უნგრეთის წინააღმდეგ	494
ვარტიჩი რუმინეთის წინააღმდეგ (N2).....	495
ჩუვაშეთის რესპუბლიკის ბიბლიური ცენტრი რუსეთის წინააღმდეგ	499
კრუპკო და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ	500
ბელელური და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ	502
მაგარი, კერესზტენი, მენონიტა და სხვები უნგრეთის წინააღმდეგ.....	506
ბულდუ და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ	508
გულერი და უგური თურქეთის წინააღმდეგ	509
პეტერბურგის საინტელოგოიის ინსტიტუტი რუსეთის წინააღმდეგ	511
განათლებისა და კულტურის ფონდი თურქეთის წინააღმდეგ	512
დიმიტროვა ბულგარეთის წინააღმდეგ	514
კარააჰმედი ბულგარეთის წინააღმდეგ	516
იეჰოვას მოწმეთა სოლიდარობის ასოციაცია და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ	517
ლ. პაპავასილაკი საბერძნეთის წინააღმდეგ	519
მოროზოვი უკრაინის წინააღმდეგ.....	520
მეთოდევი და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ.....	522
ჟენოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ.....	524
საქმე ცარციძე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ	525
ადიანი და სხვები სომხეთის წინააღმდეგ.....	532
ჰამიდოვიჩი ბოსნია-ჰერცეგოვინის წინააღმდეგ	533
მოქუტე ლიეტუვას წინააღმდეგ	535
ჰამარ ლაჩირი ბელგიის წინააღმდეგ	537
ბექტაშის ასოციაცია მაკედონიის წინააღმდეგ	538
დიდი პალატის გადაწყვეტილებები.....	540
ბუსკარინი და სხვები სან-მარინოს წინააღმდეგ	540
თილიმენოსი საბერძნეთის წინააღმდეგ	541
ჰასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ	544
კვიპროსი თურქეთის წინააღმდეგ.....	558
ლაუცი და სხვები იტალიის წინააღმდეგ	559
ბაიათიანი სომხეთის წინააღმდეგ	561
CHA'ARE SHALOM VE TSEDEK საფრანგეთის წინააღმდეგ	563
ლეილა შაჰინი თურქეთის წინააღმდეგ	570
ს. ა. ს საფრანგეთის წინააღმდეგ.....	572

ნაწილი I

საქართველოს კანონმდებლობა რელიგიის თავისუფლების შესახებ

საქართველოს კონსტიტუცია

მუხლი 8. სახელმწიფოსა და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიის ურთიერთობა

რწმენისა და აღმსარებლობის თავისუფლებასთან ერთად სახელმწიფო აღიარებს საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიის განსაკუთრებულ როლს საქართველოს ისტორიაში და მის დამოუკიდებლობას სახელმწიფოსაგან. საქართველოს სახელმწიფოსა და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიის ურთიერთობა განისაზღვრება კონსტიტუციური შეთანხმებით, რომელიც სრულად უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებს ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა სფეროში.

საქართველოს 2017 წლის 13 ოქტომბრის კონსტიტუციური კანონი №1324 – ვებგვერდი, 19. 10. 2017წ.

საქართველოს 2018 წლის 23 მარტის კონსტიტუციური კანონი №2071 – ვებგვერდი, 02. 04. 2018წ.

მუხლი 11. თანასწორობის უფლება

1. ყველა ადამიანი სამართლის წინაშე თანასწორია. აკრძალულია დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერის, სქესის, წარმოშობის, ეთნიკური კუთვნილების, ენის, **რელიგიის**, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების, სოციალური კუთვნილების, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის ან სხვა ნიშნის მიხედვით.

2. საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებისა და ნორმების და საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად საქართველოს მოქალაქეებს, განურჩევლად მათი ეთნიკური, რელიგიური თუ ენობრივი კუთვნილებისა, უფლება აქვთ ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე შეინარჩუნონ და განავითარონ თავიანთი კულტურა, ისარგებლონ დედაენით პირად ცხოვრებაში ან საჯაროდ.

3. სახელმწიფო უზრუნველყოფს თანაბარ უფლებებსა და შესაძლებლობებს მამაკაცებისა და ქალებისათვის. სახელმწიფო იღებს განსაკუთრებულ ზომებს მამაკაცებისა და ქალების არსებითი თანასწორობის უზრუნველსაყოფად და უთანასწორობის აღმოსაფხვრელად.

4. სახელმწიფო ქმნის განსაკუთრებულ პირობებს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებებისა და ინტერესების რეალიზებისათვის.

საქართველოს 2017 წლის 13 ოქტომბრის კონსტიტუციური კანონი №1324 – ვებგვერდი, 19. 10. 2017წ.

საქართველოს 2018 წლის 23 მარტის კონსტიტუციური კანონი №2071 – ვებგვერდი, 02. 04. 2018წ.

მუხლი 16. რწმენის, აღმსარებლობისა და სინდისის თავისუფლებები

1. ყოველ ადამიანს აქვს რწმენის, აღმსარებლობისა და სინდისის თავისუფლება.
2. ამ უფლებათა შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ კანონის შესაბამისად, დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის, ჯანმრთელობის ან სხვათა უფლებების დაცვის მიზნით.
3. დაუშვებელია ადამიანის დევნა რწმენის, აღმსარებლობის ან სინდისის გამო, აგრეთვე მისი იძულება გამოთქვას თავისი შეხედულება მათ შესახებ.

საქართველოს 2017 წლის 13 ოქტომბრის კონსტიტუციური კანონი №1324 – ვებგვერდი, 19. 10. 2017წ.

საქართველოს 2018 წლის 23 მარტის კონსტიტუციური კანონი №2071 – ვებგვერდი, 02. 04. 2018წ.

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია რომი, 1950 წლის 4 ნოემბერი

მუხლი 9. აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

1. ყველას აქვს უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის ან რწმენის შეცვლის თავისუფლებას და, აგრეთვე, თავისუფლებას როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად საქვეყნოდ ან განკერძოებით გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, სწავლებით, წესების დაცვითა და რიტუალების აღსრულებით.
2. რელიგიის ან რწმენის გაცხადების თავისუფლება ექვემდებარება მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, საზოგადოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობის თუ მორალის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად.

საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „საქართველოს სახელმწიფოსა და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის“ კონსტიტუციური შეთანხმების დამტკიცების შესახებ

საქართველოს პარლამენტი ადგენს:

1. დამტკიცებულ იქნეს ქ. მცხეთაში 2002 წლის 14 ოქტომბერს ხელმოწერილი კონსტიტუციური შეთანხმება „საქართველოს სახელმწიფოსა და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის“.
2. „საქართველოს სახელმწიფოსა და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის“ კონსტიტუციური შეთანხმების დებულებათა განხორციელების მიზნით საქართველოს პარლამენტის ინტერფრაქციულმა ჯგუფმა პარლამენტის კომიტეტებთან ერთად შეიმუშაოს და საგაზაფხულო სესიის დასრულებამდე საქართველოს პარლამენტს წარუდგინოს შესაბამისი სა-

კანონმდებლო აქტები, მათ შორის, კანონპროექტი „სახელმწიფოსა და საქართველოს საპატრიარქოს შორის კულტურული მემკვიდრეობის საკუთრების სფეროში უფლებამოსილებათა გამიჯვნის შესახებ“.

საქართველოს პარლამენტის
თავმჯდომარე ნ. ბურჯანაძე
თბილისი,
2002 წლის 22 ოქტომბერი.
№1697–II

კონსტიტუციური შეთანხმება საქართველოს სახელმწიფოსა და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის

– საქართველომ მსოფლიო ცივილიზებულ სამყაროში აღიდგინა ისტორიული ადგილი, როგორც დამოუკიდებელმა და დემოკრატიულმა სახელმწიფომ;

– საქართველოს ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესია წარმოადგენს სამოციქულო საყდარს და მსოფლიო მართლმადიდებელი ეკლესიის განუყოფელ ნაწილს. იგი მე-5 საუკუნიდან ავტოკეფალურია და მისი სასულიერო-ადმინისტრაციული ცენტრი და კათედრაა მცხეთა, საპატრიარქო კათედრებია, აგრეთვე, თბილისი და ბიჭვინთა;

– მართლმადიდებლობა, ევროპის ერთ-ერთი ტრადიციული აღმსარებლობა, საქართველოში ისტორიულად სახელმწიფო რელიგია იყო, რომელმაც ჩამოაყალიბა მრავალსაუკუნოვანი ქართული კულტურა, ეროვნული მსოფლმხედველობა და ფასეულობები;

– საქართველოს მოსახლეობის დიდი უმრავლესობა მართლმადიდებელი ქრისტიანია;

– საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებულია საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიის განსაკუთრებული როლი ქვეყნის ისტორიაში და მისი დამოუკიდებლობა სახელმწიფოსაგან.

საქართველოს კონსტიტუციის მე-9 მუხლის შესაბამისად:

საქართველოს სახელმწიფო (შემდგომში სახელმწიფო), წარმოდგენილია საქართველოს პრეზიდენტით და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესია (შემდგომში ეკლესია), წარმოდგენილი სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქით, დებენ კონსტიტუციურ შეთანხმებას (შემდგომში შეთანხმება):

მუხლი 1

1. სახელმწიფო და ეკლესია ადასტურებენ მზადყოფნას, ითანამშრომლონ ურთიერთდამოუკიდებლობის პრინციპის დაცვით, ქვეყნის მოსახლეობის საკეთილდღეოდ.

2. სახელმწიფო და ეკლესია უფლებამოსილნი არიან დადონ შეთანხმებები ერთო-

ბლივი ინტერესების სხვადასხვა სფეროში, რომელთა განხორციელების მიზნითაც მხარეთა მიერ მიიღება შესაბამისი აქტები.

3. ეკლესია წარმოადგენს ისტორიულად ჩამოყალიბებულ საჯარო სამართლის სუბიექტს, – სახელმწიფოს მიერ აღიარებულ სრულუფლებიან საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს, რომელიც თავის საქმიანობას წარმართავს საეკლესიო (კანონიკური) სამართლის ნორმებით, საქართველოს კონსტიტუციის, ამ შეთანხმებისა და საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად.

4. ეკლესიას სპეციალური უფლებამოსილების გარეშე წარმოადგენენ: საეკლესიო კრება, საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, წმიდა სინოდი და საქართველოს საპატრიარქო (ქორეპისკოპოსისა და მდივნის სახით); ხოლო სამართლებრივ ურთიერთობებში უფლებამოსილებას ანიჭებს კათოლიკოს-პატრიარქი.

5. საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ხელშეუვალია.

6. როგორც წესი, დიდი საეკლესიო დღესასწაულები და კვირა დასვენების დღეებად ცხადდება.

მუხლი 2

სახელმწიფო მხარს უჭერს აღსარებისა და საეკლესიო საიდუმლოს დაცვას. სასულიერო პირი ვალდებულია, არ გასცეს ინფორმაცია, რომელიც მას, როგორც სასულიერო მოძღვარს, გაუჩვენეს ან მისთვის, როგორც სასულიერო პირისათვის, გახდა ცნობილი.

მუხლი 3

სახელმწიფო აღიარებს ეკლესიის მიერ შესრულებულ ჯვრისწერას კანონმდებლობით დადგენილი წესით. სამართლებრივ ურთიერთობებში გამოიყენება ქორნიების სახელმწიფო რეგისტრაციის მონაცემები.

მუხლი 4

1. სასულიერო პირი თავისუფლდება სამხედრო ვალდებულებისაგან.

2. სახელმწიფო ეკლესიასთან შეთანხმებით უზრუნველყოფს სამხედრო-საჯარისო ფორმირებებში, საპატიმროებში და თავისუფლების აღკვეთის ადგილებში მოძღვრის ინსტიტუტის შექმნას და ამასთან დაკავშირებით შესაბამისი სამართლებრივი აქტების მიღებას.

3. სახელმწიფო და ეკლესია უფლებამოსილი არიან განახორციელონ მოსახლეობის სოციალური დაცვის ერთობლივი პროგრამები.

მუხლი 5

1. საგანმანათლებლო დაწესებულებებში მართლმადიდებელი სარწმუნოების შესახებ საგნის სწავლება ნებაყოფლობითია. სასწავლო პროგრამების დადგენა, შეცვლა, პედაგოგთა დანიშვნა და გათავისუფლება ხდება ეკლესიის წარდგინებით.

2. სახელმწიფო და ეკლესია კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით ორმხრივად და გათანაბრებულად აღიარებენ შესაბამისი სასწავლო დაწესებულებების მიერ გაცემულ განათლების დამადასტურებელ დოკუმენტებს, სამეცნიერო ხარისხებსა და წოდებებს.

3. სახელმწიფო და ეკლესია უფლებამოსილი არიან განათლების სისტემაში განახორციელონ ერთობლივი პროგრამები. სახელმწიფო ხელს უწყობს ეკლესიის საგანმანათლებლო დაწესებულებების ფუნქციონირებას.

მუხლი 6

1. ეკლესიის საკუთრება და სხვა ქონებრივი უფლებები დაცულია კანონით. ეკლესიის საკუთრებაში შეიძლება იყოს ნებისმიერი ქონება, რომელიც არ არის აკრძალული საქართველოს კანონმდებლობით.

2. ეკლესია თავის არასაღვთისმსახურო ქონების ფლობას, სარგებლობასა და განკარგვას ახორციელებს საეკლესიო სამართლებრივი ნორმებითა და საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობით.

3. ეკლესია უშუალოდ არ ახორციელებს სამეწარმეო საქმიანობას.

4. ეკლესიის დაფინანსების წყაროს წარმოადგენს: ნებაყოფლობითი შემოწირულობანი, სამეწარმეო შემოსავლები, ინვესტიციები, გრანტები, დახმარებები, მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად მიღებული სხვა შემოსავლები.

5. ეკლესიის მიერ წარმოებული საღვთისმსახურო პროდუქცია – მისი დამზადება, შემოტანა, მიწოდება და შემოწირულობა, ასევე არაეკონომიკური მიზნით არსებული ქონება და მიწა გათავისუფლებულია გადასახადებისაგან.

6. სახელმწიფო ეკლესიასთან შეთანხმებით იძლევა ნებართვას ან ლიცენზიას ეკლესიის ოფიციალური ტერმინოლოგიისა და სიმბოლიკის გამოყენებაზე, აგრეთვე საღვთისმსახურო პროდუქციის დამზადებაზე, შემოტანასა და მიწოდებაზე.

მუხლი 7

1. სახელმწიფო ეკლესიის საკუთრებად ცნობს საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე არსებულ მართმადიდებლურ ტაძრებს, მონასტრებს (მოქმედს და არამოქმედს), მათ ნანგრევებს, აგრეთვე, მიწის ნაკვეთებს, რომლებზეც ისინია განლაგებული.

2. ზემოაღნიშნულ ნაგებობათა დაცვის ზონები, მათი მოვლა-პატრონობისა და სარგებლობის წესები განისაზღვრება შესაბამისი სახელმწიფო სამსახურის მიერ მოქმედი კანონმდებლობით და ეკლესიასთან შეთანხმებით.

მუხლი 8

1. სახელმწიფო ეკლესიის საკუთრებად ცნობს სახელმწიფო დაცვაში (მუზეუმებში, საცავებში) მყოფ საეკლესიო საგანძურს (კერძო საკუთრებაში არსებული ნაწილის გარდა).

2. ზემოაღნიშნული საეკლესიო საგანძური, როგორც საერთო-ეროვნული საგანძურის ნაწილი, არის სახელმწიფოსა და ეკლესიის ერთობლივ მფლობელობაში მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად (წმიდა ნაწილებისა და წმიდა რელიკვიების გარდა).

მუხლი 9

1. სახელმწიფო და ეკლესია ერთობლივად ზრუნავენ ისტორიულ-კულტურული და არქეოლოგიურ-არქიტექტურული ფასეულობების მქონე საეკლესიო ნაგებობებისა და საეკლესიო საგანძურის სათანადო დაცვასა და მოვლა-პატრონობისათვის.

2. სახელმწიფო ეკლესიასთან შეთანხმებით, მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, ამტკიცებს დამატებით წესებს მუზეუმებსა და საცავებში დაცული საეკ-

ლესიო საგანძურის სარგებლობის შესახებ, ასევე კულტურულ-ისტორიული ღირებულებების მქონე ტაძრების აღდგენის, რესტავრაცია-კონსერვაციის ან მოხატვის პროექტებს.

მუხლი 10

სახელმწიფო იღებს ვალდებულებას, აწარმოოს მოლაპარაკება შესაბამის სახელმწიფოებთან მათ ტერიტორიაზე არსებული ყველა ქართული მართმადიდებლური ტაძრის, მონასტრის, მათი ნანგრევების, სხვა საეკლესიო ნაგებობების, აგრეთვე, საეკლესიო ნივთების დაცვის, მოვლა-პატრონობისა და საკუთრების თაობაზე.

მუხლი 11

1. სახელმწიფო ადასტურებს XIX-XX საუკუნეებში (განსაკუთრებით 1921-90 წლებში), სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის დაკარგვის პერიოდში, ეკლესიისათვის მატერიალური და მორალური ზიანის მიყენების ფაქტს. როგორც ჩამორთმეული ქონების ნაწილის ფაქტობრივი მფლობელი, იღებს ვალდებულებას მატერიალური ზიანის ნაწილობრივ კომპენსაციაზე (საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს დადგენილება 183; 12. 04. 90).

2. აღნიშნული საკითხის შესწავლის, კომპენსაციის ფორმების, რაოდენობის, ვადების, ქონების ან მიწის გადაცემის და სხვა დეტალების დასადგენად პარიტეტულ საწყისებზე იქმნება კომისია (ამ შეთანხმების ხელმოწერიდან 1 თვის ვადაში), რომელიც მოამზადებს შესაბამისი ნორმატიული აქტების პროექტებს.

მუხლი 12

1. შეთანხმება შედგება წინამდებარე ტექსტისა და ტერმინთა განმარტებისაგან.

2. შეთანხმებაში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანა შესაძლებელია მხოლოდ მხარეთა ურთიერთშეთანხმების საფუძველზე, ორივე მხარის ხელმოწერითა და პარლამენტისა და წმიდა სინოდის დამტკიცებით.

3. შეთანხმებას ხელს აწერენ საქართველოს პრეზიდენტი და სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი.

4. შეთანხმება ძალაში შედის პარლამენტისა და წმიდა სინოდის მიერ დამტკიცებისთანავე.

საქართველოს სახელმწიფოს სახელით

საქართველოს სამოციქულო ავტო-
კეფალური მართლმადიდებელი
ეკლესიის სახელით

საქართველოს პრეზიდენტი

სრულიად საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქი

ე. შევარდნაძე

ილია II

ტერმინთა განმარტება

1. **სამოციქულო საყდარი** – ეკლესია, რომელიც დაარსებულია ქრისტეს წმიდა მოციქულთა (ან მოციქულის) მიერ.

2. **მსოფლიო მართლმადიდებელი ეკლესია** – საეკლესიო კანონიკური ნორმით არსებულ ადგილობრივ (ავტოკეფალურ) მართლმადიდებელ ეკლესიათა სულიერი ერთობა, რაც ხორციელდება (გამოხატულია) საეკლესიო საიდუმლოებების ურთიერთცნობით და ეკლესიის მეთაურთა მიერ წირვა-ლოცვის დროს ურთიერთმოსხენიებით.

3. **ავტოკეფალია** – ადგილობრივი ეკლესიის სრული თვითმმართველობა; მმართველი ორგანოების არჩევისა და დანიშვნის, ასევე საეკლესიო ცხოვრების წარმართვის (წმიდა მირონის კურთხევა, კანონიკური განჩინებების გამოცემა და სხვა) დამოუკიდებლობა.

4. **საეკლესიო კრება** – მართლმადიდებელი ეკლესიის უმაღლესი ორგანო, რომელიც შედგება მღვდელმთავრებისაგან, სხვა სასულიერო პირთა დელეგატებისა და ერისკაცთა წარმომადგენლობისაგან.

5. **წმიდა სინოდი** – ადგილობრივი (საქართველოს) ეკლესიის მღვდელმთავართა კრება (კრებული), რომელიც იღებს ეკლესიის მართვა-გამგეობის შესახებ გადაწყვეტილებებს. წმიდა სინოდს ხელმძღვანელობს ეკლესიის მეთაური (კათოლიკოს-პატრიარქი).

6. **კათოლიკოს-პატრიარქი** – წმიდა სინოდის (საქართველოს ეკლესიის მმართველი და საკანონმდებლო ორგანოს) თავმჯდომარე და საპატრიარქოს ხელმძღვანელი.

7. **ქორეპისკოპოსი** – კათოლიკოს-პატრიარქის მოადგილე სასულიერო პირი, რომელიც განაგებს საეკლესიო ცხოვრების გარკვეულ სფეროს. ქორეპისკოპოსს ნიშნავს და მათ რაოდენობას განსაზღვრავს კათოლიკოს-პატრიარქი.

8. **მდივანი** – კათოლიკოს-პატრიარქის თანაშემწე, რომელიც ასრულებს კათოლიკოს-პატრიარქის უშუალო დავალებებს. მდივანთა რაოდენობას განსაზღვრავს კათოლიკოს-პატრიარქი.

9. **სასულიერო-ადმინისტრაციული ცენტრი** – სადაც ტარდება ადგილობრივი გაფართოებული კრებები, იკურთხება წმიდა მირონი, ხდება კათოლიკოს-პატრიარქის კურთხევა და ახლადარჩეული მღვდელმთავრების ხელდასხმა; ამავე დროს იგი არის უძველესი და უპირველესი საპატრიარქო კათედრა.

10. **საპატრიარქო კათედრა** – უშუალოდ კათოლიკოს-პატრიარქს დაქვემდებარებული ანუ სტავროპიგიალური ტერიტორია (ქალაქი), სადაც არის კათოლიკოს-პატრიარქის რეზიდენცია და საპატრიარქოს ან მისი რომელიმე სტრუქტურის ადგილსამყოფელი.

11. **საპატრიარქო** – კათოლიკოს-პატრიარქის ბრძანებითა და ლოცვა-კურთხევით დადგენილ საეკლესიო განყოფილებათა და სხვა სტრუქტურულ ერთეულთა ერთობლიობა.

12. **საეკლესიო (კანონიკური) სამართალი** – მსოფლიო მართლმადიდებელი ეკლესიის კანონებისა და წესების ერთობლიობა (ეს გულისხმობს მოციქულთა კანონებს, მსოფლიო და ადგილობრივი კრებებისა და წმიდა მამების დადგენილებებს); ხოლო საქართველოს ეკლესიისთვის – ასევე ადგილობრივი ეკლესიის კრებების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები, საქართველოს ეკლესიის დღეს მოქმედი

მართვა-გამგეობის წესდება (დებულება), საქართველოს საეკლესიო კრების, წმ. სინოდის და კათოლიკოს-პატრიარქის მიერ გამოცემული განჩინებები და სხვა (საეკლესიო) სამართლებრივი აქტები.

13. აღსარება – სინანულის საიდუმლო, დაწესებული თვით იესო ქრისტეს მიერ. იგია სულიერი განწმენდის მიზნით უფლის წინაშე მოძღვართან ნებაყოფლობითი აღიარება ცოდვისა, რომლის სხვასთან თქმის უფლება სასულიერო პირს არა აქვს.

14. საეკლესიო საიდუმლოება – ეკლესიის კონფიდენციალური ინფორმაცია.

15. სასულიერო პირი – მართლმადიდებელ ეკლესიაში კანონიკური წესით ხელდასხმული (ნაკურთხი) პიროვნება (მონოზონი, დიაკონი, მღვდელი, ეპისკოპოსი), რომელიც ამ მადლს ინარჩუნებს, თუ არ მოხდა მისი განკვეთა ეპისკოპოსის ან წმიდა სინოდის დადგენილებით.

16. სულიერი მოძღვარი – მართლმადიდებელი ეკლესიის სასულიერო პირი, რომელიც ამა თუ იმ ადამიანისაგან იბარებს აღსარებას და წარმართავს მის სულიერ ცხოვრებას.

17. ჯვრისწერა – საეკლესიო საიდუმლოებათაგან ერთ-ერთი, რომლის აღსრულების შემდეგ, საეკლესიო სწავლებით, ახლადდაქორწინებულთა ოჯახი ხდება კანონიერი.

18. ღვთისმეტყველება – საეკლესიო და სასულიერო-საგანმანათლებლო სწავლება ღმერთის შესახებ.

19. მონასტერი – ეპისკოპოსის კურთხევით დაარსებული ბერ-მონოზონთა სავანე, რომელიც ეპისკოპოსის მიერ დადგენილი ტიპიკონით (ცხოვრების წესი) ხელმძღვანელობს.

20. საეკლესიო საგანძური – საღვთისმსახურო და სულიერი დანიშნულების სინმიდეები (ფერწერული, ქედური, მინანქრის ხატი და ჯვარი; სანაწილე, პანალია, ბარძიმ-ფეშხუმი, გარდამოხსნა), რომელთაც აქვთ ისტორიული მნიშვნელობა და მაღალმხატვრული ღირსება.

21. წმიდა ნაწილები – მართლმადიდებელი ეკლესიის მიერ წმიდანად შერაცხილ მოწამეთა და მოღვაწეთა სხეულის ნაწილები.

22. წმიდა რელიკვია – მაცხოვრის, ღმრთისმშობლის და წმიდანთა ცხოვრებასთან დაკავშირებული საგნები და ნივთები.

23. საეკლესიო ნივთი – საღვთისმსახურო და სულიერი დანიშნულების საგნები.

24. ეკლესიის ოფიციალური ტერმინოლოგია – ეკლესიის ოფიციალური ტერმინოლოგიაა შემდეგი სიტყვები: „საქართველოს სამოციქულო“; „ავტოკეფალური“; „მართლმადიდებელი“; „კათოლიკოს-პატრიარქი“; „წმიდა სინოდი“.

25. საღვთისმსახურო (საეკლესიო) პროდუქცია – ეკლესია-მონასტრები და საეკლესიო დანიშნულების ნაგებობანი (კათოლიკოს-პატრიარქის ან მღვდელმთავრის რეზიდენციები, სასულიერო სასწავლებლები), – მათი პროექტირება, არქეოლოგია, მშენებლობა, რესტავრაცია-კონსერვაცია; საეკლესიო მხატვრობა; საეკლესიო-საღვთისმსახურო ნივთები (ბარძიმ-ფეშხუმი, ლახვარი, სანაწილე, ოდიკი, გარდამოხსნა, ემბაზი, ანალოია, შანდალი, ტაკუკი, ვარსკვლავი, საცეცხლური, სასაკმევლე, კიოტი, საეკლესიო ნახშირი, სკვნილი, კვერთხი, პანალია, სუდარა, სანათლაჲ, კვართი, სარტყელი, საეკლესიო სამშვენისი, ნაკურთხი წყლის, ღვინის, მიწის, ზეთისა და მრონის ჭურჭელი); ხატი, ჯვარი, საეკლესიო სანთელი, საღვთისმსახურო (სარიტუალო) ღვინო, საკმეველი, საკანდელე ზეთი, წმიდა წყალი, სეფისკვერი (სარიტუალო პური); სასულიერო პირის შესამოსელი; მომლოცვე-

ლობა; საღვთისმეტყველო-საღვთისმსახურო და სასულიერო-საგანმანათლებლო ლიტერატურა, ასევე ამ დანიშნულების ტელეკინო-ვიდეო-აუდიო და რადიო პროდუქცია.

26. საღვთისმსახურო ქონება – ტაძრები, მონასტრები, საეკლესიო დანიშნულების ნაგებობანი, წმიდა ნაწილები, წმიდა რელიკვიები, საეკლესიო ნივთები.

27. ეკლესიის ოფიციალური სიმბოლიკა – მოცემულია ეკლესიის მართვა-გამგეობის წესდებაში;

28. დიდი საეკლესიო დღესასწაულები:

- წმიდა ნინოს ხსენების დღე (27 იანვარი);
- მირქმა მაცხოვრისა ჩვენისა იესო ქრისტესი (15 თებერვალი);
- ხარება ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლისა (7 აპრილი);
- სააღდგომო დღეები – დიდი პარასკევი, დიდი შაბათი, აღდგომის კვირადღე (გარდამავალია);
- ამაღლება უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი (გარდამავალია);
- საქართველოს ეკლესიის, როგორც სამოციქულო საყდრის, დამაარსებლის – წმიდა ანდრია მოციქულის ხსენების დღე (12 მაისი);
- ფერისცვალება უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი (19 აგვისტო);
- შობა ყოვლადწმიდისა ღმრთისმშობლისა (21 სექტემბერი);
- მსოფლიო ამაღლება პატიოსნისა და ცხოველმყოფელისა ჯვრისა (27 სექტემბერი);
- ტაძრად მიყვანა ყოვლადწმიდისა ღმრთისმშობლისა (4 დეკემბერი).

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი

მუხლი 1509. კერძო და საჯარო სამართლის იურიდიული პირები

1. სამოქალაქო კოდექსით გათვალისწინებულ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებად ითვლებიან:

.....

ვ) საქართველოს კონსტიტუციური შეთანხმებით აღიარებული საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესია;

ზ) ამ კოდექსის 1509¹ მუხლით გათვალისწინებული რელიგიური გაერთიანებები.

.....

საქართველოს 2011 წლის 5 ივლისის კანონი №5034 – ვებგვერდი, 06. 07. 2011⁶.

მუხლი 1509¹. რელიგიური გაერთიანებების რეგისტრაციის წესი

1. რელიგიური გაერთიანებები შეიძლება დარეგისტრირდნენ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებად.

2. ამ მუხლის პირველი ნაწილი არ ზღუდავს რელიგიური გაერთიანებების უფლებას, დარეგისტრირდნენ, როგორც ამ კოდექსით გათვალისწინებული არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირები, აგრეთვე ეწეოდნენ საქმიანობას, როგორც ამ კოდექსით გათვალისწინებული არარეგისტრირებული კავშირი.

3. რელიგიური გაერთიანებების რეგისტრაციას ახორციელებს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში მოქმედი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო.

4. საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში მოქმედი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო უფლებამოსილია **საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად** დაარეგისტრიროს **საქართველოსთან ისტორიული კავშირის მქონე** რელიგიური მიმდინარეობა ან ის რელიგიური მიმდინარეობა, რომელიც ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში კანონმდებლობით მიჩნეულია რელიგიად.

5. საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად რეგისტრირებულ რელიგიურ გაერთიანებაზე არ ვრცელდება „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ“ საქართველოს კანონი.

6. ამ მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული რელიგიური გაერთიანებების რეგისტრაციის მიმართ მოქმედებს არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირების რეგისტრაციისთვის დადგენილი წესი და მათი უფლებამოსილება განისაზღვრება ამ კოდექსის პირველი კარის მეორე თავით.

საქართველოს 2011 წლის 5 ივლისის კანონი №5034 – ვებგვერდი, 06. 07. 2011წ.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი

მუხლი 53¹. სასჯელის დამამძიმებელი გარემოებები

1. **დანაშაულის ჩადენა** რასის, კანის ფერის, ენის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერის, გენდერული იდენტობის, ასაკის, **რელიგიის**, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების, შეზღუდული შესაძლებლობის, მოქალაქეობის, ეროვნული, ეთნიკური ან სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის ან დისკრიმინაციის შემცველი სხვა **ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით** არის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოება ამ კოდექსით გათვალისწინებული ყველა შესაბამისი დანაშაულისათვის.

საქართველოს 2017 წლის 4 მაისის კანონი №763 – ვებგვერდი, 25. 05. 2017წ.

მუხლი 142. ადამიანთა თანასწორუფლებიანობის დარღვევა

1. **ადამიანთა თანასწორუფლებიანობის დარღვევა** მათი ენის, სქესის, ასაკის, მოქალაქეობის, წარმოშობის, დაბადების ადგილის, საცხოვრებელი ადგილის, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, **რელიგიის ან რწმენის**, სოციალური კუთვნილების, პროფესიის, ოჯახური მდგომარეობის, ჯანმრთელობის მდგომარეობის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობისა და გამოხატვის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების **გამო** ან სხვა ნიშნით, **რამაც არსებითად ხელყო ადამიანის უფლება**, –

საქართველოს 2014 წლის 2 მაისის კანონი №2393 – ვებგვერდი, 07. 05. 2014წ.

მუხლი 155. რელიგიური წესის აღსრულებისათვის უკანონოდ ხელის შეშლა

1. ღვთისმსახურების ან სხვა რელიგიური წესისა თუ ჩვეულების აღსრულები-

სათვის უკანონოდ ხელის შეშლა, ჩადენილი ძალადობით ან ძალადობის მუქარით, ანდა თუ მას ახლდა მორწმუნის ან ღვთისმსახურის რელიგიური გრძნობის შეურაცხყოფა, –

საქართველოს 2017 წლის 1 ივნისის კანონი №944 – ვებგვერდი, 20. 06. 2017წ.

მუხლი 156. დევნა

1. ადამიანის დევნა სიტყვის, აზრის, სინდისის, აღმსარებლობის, რწმენის ან მრწამსის გამო, ანდა მის პოლიტიკურ, საზოგადოებრივ, პროფესიულ, რელიგიურ ან მეცნიერულ მოღვაწეობასთან დაკავშირებით, –

საქართველოს 2006 წლის 28 აპრილის კანონი №2937 – სსმ I, №14, 15. 05. 2006 წ., მუხ. 90

საქართველოს 2017 წლის 1 ივნისის კანონი №944 – ვებგვერდი, 20. 06. 2017წ.

მუხლი 166. პოლიტიკური, საზოგადოებრივი ან რელიგიური გაერთიანების შექმნისათვის ან მისი საქმიანობისათვის ხელის შეშლა

პოლიტიკური, საზოგადოებრივი ან რელიგიური გაერთიანების შექმნისათვის ან მისი საქმიანობისათვის უკანონოდ ხელის შეშლა, ჩადენილი ძალადობით, ძალადობის მუქარით ან სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით, –

საქართველოს 2017 წლის 1 ივნისის კანონი №944 – ვებგვერდი, 20. 06. 2017წ.

მუხლი 239¹. ძალადობრივი ქმედებისაკენ საჯაროდ მოწოდება

1. რასობრივი, რელიგიური, ეროვნული, კუთხური, ეთნიკური, სოციალური, პოლიტიკური, ენობრივი ან/და სხვა ნიშნის მქონე პირთა ჯგუფებს შორის განხეთქილების ჩამოსაგდებად ძალადობრივი ქმედებისაკენ ზეპირად, წერილობით ან გამოხატვის სხვა საშუალებით საჯაროდ მოწოდება, თუ ეს ქმნის ძალადობრივი ქმედების განხორციელების აშკარა, პირდაპირ და არსებით საფრთხეს, – ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ვადით ორასიდან ოთხას საათამდე.

2. იგივე ქმედება, რასაც მოჰყვა ადამიანის ჯანმრთელობის მძიმე დაზიანება, სიცოცხლის მოსპობა ან სხვა მძიმე შედეგი, – ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ხუთ წლამდე.

შენიშვნა: ამ მუხლით გათვალისწინებული ქმედებისათვის იურიდიული პირი ისჯება ლიკვიდაციით ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით და ჯარიმით.

საქართველოს 2015 წლის 12 ივნისის კანონი №3699 – ვებგვერდი, 29. 06. 2015წ.

მუხლი 259². კულტურული მემკვიდრეობის დაზიანება ან განადგურება

1. კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის ან საქართველოს კანონმდებლობით დაცული სხვა კულტურული მემკვიდრეობის განზრახ დაზიანება ან განადგურება, –

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე.

2. ეროვნული მნიშვნელობის ძეგლის განზრახ დაზიანება, – ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ოთხ წლამდე.
3. ეროვნული მნიშვნელობის ძეგლის განადგურება, ასევე მსოფლიო მემკვიდრეობის ნუსხაში შეტანილი ძეგლის დაზიანება ან განადგურება, – ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხიდან რვა წლამდე.
4. ამ მუხლის პირველი ან მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, ჩადენილი გაუფრთხილებლობით, – ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთ წლამდე.

საქართველოს 2007 წლის 8 მაისის კანონი №4718 – სსმ I, №18, 22. 05. 2007 წ., მუხ. 148

საქართველოს საგარეო საგანგებო კოდექსი

მუხლი 11. რელიგიური საქმიანობა

1. რელიგიურ საქმიანობად ითვლება დადგენილი წესით რეგისტრირებული რელიგიური ორგანიზაციის (გაერთიანების) საქმიანობა, რომლის მიზანია აღმსარებლობისა და სარწმუნოების გავრცელება, მათ შორის, ისეთი გზით, როგორიცაა:

ა) რელიგიური წეს-ჩვეულებების, ცერემონიების, ლოცვების, სხვა საკულტო მოქმედებათა ორგანიზება და ჩატარება;

ბ) მორწმუნეთათვის შესაძლებლობის მიცემა, ჰქონდეთ ან გამოიყენონ სამლოცველო შენობები და სარიტუალო ნაგებობები რელიგიურ მოთხოვნათა როგორც ერთობლივად, ისე ინდივიდუალურად დასაკმაყოფილებლად;

გ) რელიგიური დელეგაციების, მომლოცველების, სხვადასხვა კონფესიის წარმომადგენლების მიღებისა და გამგზავრების ორგანიზება, ეროვნული და საერთაშორისო რელიგიური თათბირების, ყრილობების, სემინარების ორგანიზება, ამ ღონისძიებათა ჩატარების პერიოდში მათი მონაწილეების სასტუმროებით (სხვა საცხოვრებლით), ტრანსპორტით, კვებითა და კულტურული მომსახურებით უზრუნველყოფა;

დ) მონასტრების, სამონასტრო ეკლესიების, სასულიერო-სასწავლო დაწესებულებების შენახვა, ამ სასულიერო-სასწავლო დაწესებულებების მოსწავლეთა და მსმენელთა სწავლება, საქველმოქმედო ორგანიზაციების (საავადმყოფოები, თავშესაფრები, მოხუცებულთა და ინვალიდთა სახლები) შენახვა, აგრეთვე კანონიკური წესებით განპირობებული სხვა ანალოგიური სანესდებო საქმიანობა.

2. რელიგიურ საქმიანობას უთანაბრდება იმ რელიგიური ორგანიზაციების (გაერთიანებების) საწარმოთა საქმიანობა, რომლებიც გამოსცემენ რელიგიურ (საღვთისმსახურო) ლიტერატურას ან აწარმოებენ რელიგიური დანიშნულების საგნებს; ამ ორგანიზაციების (გაერთიანებების) ან მათი საწარმოების საქმიანობა, რომელიც დაკავშირებულია რელიგიური (საღვთისმსახურო) ლიტერატურის ან რელიგიური დანიშნულების საგნების რეალიზაციასთან (გავრცელებასთან); აგრეთვე ასეთი საქმიანობით მიღებული ფულადი სახსრების გამოყენება რელიგიური საქმიანობის განსახორციელებლად.

მუხლი 33. რელიგიური ორგანიზაცია

რელიგიურ ორგანიზაციად ითვლება ორგანიზაცია, რომელიც შექმნილია რე-

ლიგიური საქმიანობის განსახორციელებლად და ასეთად რეგისტრირებულია კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

მუხლი 99. გადასახადისაგან გათავისუფლება

1. მოგების გადასახადისაგან თავისუფლება:

...

დ) საქართველოს საპატრიარქოს მიერ რელიგიური დანიშნულებით გამოყენებული ჯვრების, სანთლების, ხატების, წიგნებისა და კალენდრების რეალიზაციით მიღებული მოგება;

...

მუხლი 168. გადასახადისაგან გათავისუფლება

1. ჩათვლის უფლების გარეშე დღგ-ისგან გათავისუფლებულია შემდეგი საქონლის მიწოდება, იმპორტი ან დროებითი შემოტანა:

...

ვ) საქართველოს საპატრიარქოს მიერ ჯვრის, სანთლის, ხატის, წიგნის, კალენდრისა და სხვა საღვთისმსახურო საგნების მიწოდება, რომლებიც გამოიყენება მხოლოდ რელიგიური მიზნით;

...

2. ჩათვლის უფლების გარეშე დღგ-ისგან გათავისუფლებულია შემდეგი სახის მომსახურების განევა:

...

ბ) ტაძრებისა და ეკლესიების მშენებლობა, რესტავრაცია და მოხატვა;

(მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის სიტყვების „საქართველოს საპატრიარქოს დაკვეთით“ ის ნორმატიული შინაარსი ძალადაკარგულად იქნა ცნობილი, რომელიც ჩათვლის უფლების გარეშე დღგ-ისგან გათავისუფლებდა მხოლოდ საქართველოს საპატრიარქოს დაკვეთით გაწეულ ტაძრებისა და ეკლესიების მშენებლობის, რესტავრაციისა და მოხატვის მომსახურებას) – საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 3 ივლისის გადაწყვეტილება №1/2/671 – ვებგვერდი, 11.07.2018წ.

...

მუხლი 206. გადასახადისაგან გათავისუფლება

1. შესაბამისი დაბეგვრის ობიექტის მიხედვით ქონების გადასახადისაგან გათავისუფლებულია:

...

ე) **ორგანიზაციის** ქონება, აგრეთვე ორგანიზაციაზე ლიზინგით გაცემული ქონება, გარდა მიწისა და ორგანიზაციის მიერ ეკონომიკური საქმიანობისათვის გამოყენებული ქონებისა; (13. 10. 2011. N5118)

მუხლი 30. ორგანიზაცია

1. ორგანიზაციად ითვლება შემდეგი წარმონაქმნები:

ა) არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირები, აგრეთვე საზოგადოებრივი ან **რელიგიური ორგანიზაციები (გაერთიანებები)**, დაწესებულებები, რომლებიც არიან საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად შექმნილი არასა-

მენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირები ან შექმნილი არიან და მოქმედებენ უცხო ქვეყნის კანონმდებლობის შესაბამისად, აგრეთვე უცხო ქვეყნის კანონმდებლობის შესაბამისად შექმნილი ორგანიზაციების საქართველოში არსებული ფილიალები და სხვა ანალოგიური ქვედანაყოფები, რომელთა მეშვეობითაც ისინი მთლიანად ან ნაწილობრივ ახორციელებენ საქმიანობას (რწმუნებული პირის საქმიანობის ჩათვლით), ასევე საბიუჯეტო ორგანიზაციები, საჯარო სამართლის იურიდიული პირები, კორპორაციები, დანესებულებები;

.....

საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ

მუხლი 3. ზოგადი განათლების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიზნები

- საქართველოში ზოგადი განათლების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიზნებია:.....

- ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად სახელმწიფო უზრუნველყოფს:.....

გ) საჯარო სკოლის დამოუკიდებლობას რელიგიური და პოლიტიკური გაერთიანებებისაგან, ხოლო კერძო სკოლის დამოუკიდებლობას პოლიტიკური გაერთიანებებისაგან;

მუხლი 13. ნეიტრალურობა და არადისკრიმინაციულობა

.....

- დაუშვებელია საჯარო სკოლაში სასწავლო პროცესის რელიგიური ინდოქტრინაციის, პროზელიტიზმის ან იძულებითი ასიმილაციის მიზნებისათვის გამოყენება. ეს ნორმა არ ზღუდავს საჯარო სკოლაში სახელმწიფო დღესასწაულებისა და ისტორიული თარიღების აღნიშვნას, აგრეთვე ისეთი ღონისძიების ჩატარებას, რომელიც მიმართულია ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებების დამკვიდრებისაკენ.

მუხლი 18. რწმენის თავისუფლება

1. მოსწავლეს, მშობელს და მასწავლებელს კანონით დადგენილი წესით აქვთ რწმენის, აღმსარებლობისა და სინდისის თავისუფლება, ნებისმიერი ან არც ერთი რწმენისა თუ მსოფლმხედველობის ნებაყოფლობით არჩევის და შეცვლის უფლება. 2. დაუშვებელია, მოსწავლეს, მშობელს და მასწავლებელს დაეკისროთ ისეთი ვალდებულებების შესრულება, რომლებიც ძირეულად ეწინააღმდეგება მათ რწმენას, აღმსარებლობას ან სინდისს, თუ ეს არ ლახავს სხვათა უფლებებს, ან ხელს არ შეუშლის ეროვნული სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული მიღწევის დონის დაძლევა. 3. საჯარო სკოლის ტერიტორიაზე რელიგიური სიმბოლოების განთავსება არ უნდა ემსახუროდეს არააკადემიურ მიზნებს. 4. საჯარო სკოლის მოსწავლეებს უფლება აქვთ სასკოლო დროისგან თავისუფალ დროს ნებაყოფლობით შეისწავლონ რელიგია ან ჩაატარონ რელიგიური რიტუალი, თუ იგი ემსახურება რელიგიური განათლების მიღებას.

**საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – რელიგიის
საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს შექმნისა და
დეპულების დამტკიცების შესახებ**

მუხლი 1

„საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის და მე-6 მუხლის შესაბამისად:

1. შეიქმნას საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო.

2. დამტკიცდეს თანდართული საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს დებულება.

მუხლი 2

საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს სახელმწიფო კონტროლი განხორციელდეს საქართველოს მთავრობის მიერ.

მუხლი 3

საქართველოს პრემიერ-მინისტრმა უზრუნველყოს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის-რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს თავმჯდომარის დანიშვნა.

მუხლი 4

დადგენილება ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

პრემიერ-მინისტრი

ირაკლი ლარიბაშვილი

**საჯარო სამართლის იურიდიული პირის –
რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოს დებულება**

მუხლი 1. ზოგადი დებულებები

1. რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო (შემდგომში – სააგენტო) არის საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, რომელიც ამ დებულების შესაბამისად, საქართველოს მთავრობისა და საქართველოს პრემიერ-მინისტრისათვის ახორციელებს საინფორმაციო, კვლევით, სამეცნიერო-საგანმანათლებლო და სარეკომენდაციო საქმიანობას რელიგიის სფეროში.

2. სააგენტო, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, დასახული მიზნებისა და დაკისრებული ფუნქციების განსახორციელებლად, საკუთარი სახელით იძენს უფლებებსა და მოვალეობებს, დებს გარიგებებს, გააჩნია თავისი შემოსავლები, შეუძლია სასამართლოში გამოვიდეს მოსარჩელედ და მოპასუხედ.

3. სააგენტოს სახელმწიფო კონტროლს ახორციელებს საქართველოს მთავრობა, კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

4. სააგენტო საქმიანობას წარმართავს საქართველოს კანონმდებლობით და ამ დებულების საფუძველზე. სააგენტოს აქვს დამოუკიდებელი ბალანსი, ბეჭედი სახელმწიფო გერბის გამოსახულებით და საკუთარი სახელწოდების აღნიშვნით, კანონმდებლობის საფუძველზე გადაცემული ქონება, ანგარიში სახელმწიფო ხაზინაში და ბანკში.

5. სააგენტოს იურიდიული მისამართია: ქ. თბილისი, ინგოროყვას ქ. N7.

მუხლი 2. სააგენტოს ფუნქციები და უფლებამოსილებები

1. სააგენტო:

ა) იკვლევს და საქართველოს მთავრობას წარუდგენს საქართველოში რელიგიის სფეროში არსებულ მდგომარეობას;

ბ) ამზადებს რეკომენდაციებს, მათ შორის სამართლებრივი აქტების პროექტების სახით და გასცემს კონსულტაციებს რელიგიური გაერთიანებებისათვის პრობლემატურ საკითხებზე;

გ) ამზადებს რეკომენდაციებს კონსტიტუციური შეთანხმებით განსაზღვრული მიზნების და ამოცანების შესრულებასთან დაკავშირებით;

დ) იკვლევს ევროპის კავშირის ქვეყნებში არსებულ სახელმწიფოსა და რელიგიური ორგანიზაციების ურთიერთობათა სისტემებს;

ე) შეისწავლის საერთაშორისო და რეგიონული ორგანიზაციების გამოცდილებას და სტანდარტებს რელიგიის სფეროში;

ვ) კვლევების საფუძველზე შეიმუშავებს შესაბამის რეკომენდაციებს და წარუდგენს საქართველოს მთავრობას;

ზ) ამყარებს კავშირს და თანამშრომლობს სხვადასხვა სახელმწიფოთა ანალოგიურ ორგანიზაციებთან;

თ) ქმნის და აწარმოებს რელიგიური გაერთიანებების შესახებ საინფორმაციო ბანკს;

ი) უფლებამოსილი ორგანოებისათვის გასცემს რეკომენდაციებს რელიგიურ – საკულტო დანიშნულების ნაგებობების მშენებლობის, მათი ადგილმდებარეობის განსაზღვრის და სხვადასხვა შენობებ-ნაგებობის რელიგიურ-საკულტო დანიშნულების შენობად გარდაქმნის თაობაზე;

კ) საქართველოს მთავრობის სახელით, უფლებამოსილია შეასრულოს შუამავლის ფუნქცია და მონაწილეობა მიიღოს იმ დავებისა და საკითხების გადაწყვეტაში, რომელიც შეიძლება გაჩნდეს საქართველოში მოქმედ რელიგიურ გაერთიანებებს შორის;

ლ) კანონმდებლობით დადგენილი წესით შეიმუშავებს წინადადებებს რელიგიის სფეროში განათლების შესახებ;

მ) შეიმუშავებს წინადადებებს და რეკომენდაციებს სამოქალაქო საზოგადოებაში, განსაკუთრებით კი ახალგაზრდობაში ტოლერანტული გარემოსა და შემწყნარებლობის მხარდასაჭერად;

ნ) ხელს უწყობს ინტერრელიგიური და კულტურათაშორისი დიალოგის გაღრმავებას რელიგიურ გაერთიანებათა შორის;

ო) ახორციელებს პრემიერ-მინისტრის დავალებებს რელიგიის სფეროში.

2. სააგენტო უფლებამოსილია სახელმწიფო კონტროლის განმახორციელებელი ორგანოს თანხმობით დააფუძნოს კერძო სამართლის იურიდიული პირები.

მუხლი 3. სააგენტოს მართვა და წარმომადგენლობა

1. სააგენტოს ჰყავს თავმჯდომარე (შემდგომში – თავმჯდომარე), რომელსაც თანამდებობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს საქართველოს პრე-მიერ-მინისტრი.

2. სააგენტოს თავმჯდომარე კომპეტენციის ფარგლებში:

ა) ხელმძღვანელობს და კოორდინაციას უწევს სააგენტოს საქმიანობას;

ბ) იღებს გადაწყვეტილებებს სააგენტოს კომპეტენციას მიკუთვნებულ საკი-თებზე;

გ) ახორციელებს ზედამხედველობას სააგენტოს აპარატის მიერ უფლებამო-სილების შესრულების მიმდინარეობაზე, მათი საქმიანობის კანონიერებასა და მიზანშეწონილობაზე; კანონით დადგენილი წესით ახორციელებს სააგენტოს თა-ნამშრომლების საქმიანობის სამსახურებრივ ზედამხედველობას;

დ) მოქმედებს სააგენტოს სახელით და წარმომადგენს მას როგორც საქართვე-ლოში, ისე საზღვარგარეთ; კომპეტენციის ფარგლებში დებს ხელშეკრულებებს სააგენტოს სახელით;

ე) უფლებამოსილების ფარგლებში პასუხისმგებელია სააგენტოსათვის და-სახული ამოცანების განხორციელებაზე;

ვ) შეიმუშავებს სააგენტოს სამოქმედო გეგმასა და პრიორიტეტებს;

ზ) თანამდებობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს სააგენტოს აპარატის თანამშრომლებს;

თ) საქართველოს მთავრობასთან შეთანხმებით განსაზღვრავს სააგენტოს სა-შტატო განრიგსა და ხელფასის ფონდს;

ი) განსაზღვრავს სააგენტოს აპარატის თანამშრომლების დისციპლინური პა-სუხისმგებლობის და ნახალისების ზომებს;

კ) თავისი კომპეტენციის ფარგლებში გამოსცემს ინდივიდუალურ ადმინისტრა-ციულ-სამართლებრივ აქტებს;

ლ) წელიწადში ერთხელ საქართველოს მთავრობას წარუდგენს სააგენტოს საქ-მიანობის და ფინანსურ ანგარიშს;

მ) ამტკიცებს სააგენტოს შინაგანაწესს;

ნ) კანონმდებლობით დადგენილი წესით და სააგენტოს საქმიანობის მიზნე-ბისთვის განკარგავს სააგენტოს შემოსავლებს;

ო) ახორციელებს სხვა ფუნქციებს, რომლებიც მას ეკისრება საქართველოს კა-ნონმდებლობით და ამ დებულებით.

3. თავმჯდომარეს ჰყავს მოადგილე, რომელსაც თანამდებობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს სააგენტოს თავმჯდომარე.

4. თავმჯდომარის არყოფნის ან მის მიერ სამსახურებრივი უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობის შემთხვევაში, სააგენტოს თავმჯდომარის მოვა-ლეობას ასრულებს მოადგილე.

მუხლი 4. სააგენტოს სტრუქტურა

1. სააგენტო მასზე დაკისრებული ფუნქციების შესრულებას უზრუნველყოფს სტრუქტურული ქვედანაყოფების მეშვეობით.

2. სააგენტოს აპარატის სტრუქტურული ქვედანაყოფებია:

ა) სამართლებრივი უზრუნველყოფის სამსახური;

ბ) სტრატეგიული კვლევის, ანალიზისა და რეგიონების სამსახური;

გ) (ამოღებულია – 24. 01. 2018, №24);

დ) (ამოღებულია – 24. 01. 2018, №24).

21. არცერთი სტრუქტურული ქვედანაყოფის შემადგენლობაში არ შედიან სააგენტოს შემდეგი თანამშრომლები:

ა) მედიამენეჯერი;

ბ) ინფორმაციული ტექნოლოგიების მენეჯერი;

გ) პროტოკოლის მენეჯერი;

დ) ლოჯისტიკის მენეჯერი;

ე) საქმის წარმოების მენეჯერი;

ვ) ფინანსური მენეჯერი.

3. სააგენტოს თანამშრომელთა ფუნქციური მოვალეობები განისაზღვრება სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანებით.

4. სააგენტო უფლებამოსილია ჰყავდეს რელიგიათმცოდნეობის, რელიგიის სამართლის, თეოლოგიის და სხვა საკითხებში კონსულტანტები, ანაზღაურებით ან ანაზღაურების გარეშე.

საქართველოს მთავრობის 2018 წლის 24 იანვრის დადგენილება №24 – ვებგვერდი, 26. 01. 2018წ.

მუხლი 5. სააგენტოს დაფინანსება

სააგენტოს შემოსავლის წყარო შეიძლება იყოს:

ა) საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილი თანხები;

ბ) კანონმდებლობით დადგენილი წესით გრანტებით მიღებული შემოსავალი;

გ) ხელშეკრულების საფუძველზე სამუშაოს შესრულებით მიღებული შემოსავალი;

დ) საქართველოს კანონმდებლობით ნებადართული სხვა შემოსავალი.

მუხლი 6. სააგენტოს ქონება

კანონმდებლობით და ამ დებულებით სააგენტოსთვის განსაზღვრული მიზნების განსახორციელებლად, სააგენტოს გადაეცემა შესაბამისი ქონება კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

მუხლი 7. სააგენტოს სახელმწიფო კონტროლი

1. სააგენტოს მიერ განხორციელებული საქმიანობის კანონიერების, მიზანშეწონილობის, ეფექტიანობის და საფინანსო-ეკონომიკური საქმიანობის სახელმწიფო კონტროლს ახორციელებს საქართველოს მთავრობა.

2. საქართველოს მთავრობის თანხმობითა და კანონმდებლობით დადგენილი წესით, სააგენტომ შეიძლება განახორციელოს შემდეგი ქმედებები:

ა) უძრავი ქონების შეძენა, გასხვისება და უფლებრივად დატვირთვა;

ბ) სესხის აღება;

გ) თავდებობა;

დ) საშტატო განრიგისა და სახელფასო ფონდის განსაზღვრა

ე) თანამშრომელთა მატერიალური წახალისებისთვის გამოსაყოფი სახსრების, აგრეთვე სააგენტოს მიერ შესაძენი საწვავისა და გასაწევი საკომუნიკაციო ხარჯების ლიმიტების განსაზღვრა;

ვ) სხვა გადანყვეტილებების მიღება თავის ქონებასთან დაკავშირებით, თუ ისინი სცილდება ჩვეულებრივი საქმიანობის ფარგლებს.

3. ამ მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ და „გ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებულ ქმედებათა განსახორციელებლად აუცილებელია საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს თანხმობა.

მუხლი 8. საბუღალტრო ანგარიშგება

1. სააგენტო ვალდებულია საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით აწარმოოს საფინანსო-ეკონომიკური საქმიანობის აღრიცხვა-ანგარიშგება, შეადგინოს ბალანსი და დასამტკიცებლად წარუდგინოს საქართველოს მთავრობას.

2. სააგენტოს წლიურ ბალანსს ამოწმებს საქართველოს მთავრობის მიერ დანიშნული დამოუკიდებელი აუდიტორი, რომლის ხარჯებს ანაზღაურებს სააგენტო.

მუხლი 9. დებულებაში ცვლილებების და დამატებების შეტანის წესი

დებულებაში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანა ხორციელდება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

მუხლი 10. სააგენტოს ლიკვიდაცია

სააგენტოს ლიკვიდაცია ხდება კანონით დადგენილი წესით.

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 27 იანვარის დადგენილება №117
ქ. თბილისი

**„საქართველოში არსებული რელიგიური გაერთიანებებისათვის
საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის დროს მიყენებული ზიანის
ნაწილობრივ ანაზღაურებასთან დაკავშირებული ზოგიერთი
ღონისძიების განხორციელების წესის“ დამტკიცების თაობაზე**

მუხლი 1

საქართველოს კონსტიტუციის 38-ე მუხლის გათვალისწინებითა და „საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის 31 ქვეპუნქტის შესაბამისად, დამტკიცდეს თანდართული „საქართველოში არსებული რელიგიური გაერთიანებებისათვის საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის დროს მიყენებული ზიანის ნაწილობრივ ანაზღაურებასთან დაკავშირებული ზოგიერთი ღონისძიების განხორციელების წესი.

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 22 აგვისტოს დადგენილება №507 –
გებგერდი, 22. 08. 2014წ.

მუხლი 2

საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ, ამ დადგენილების ამოქმედებიდან 1 თვის ვადაში, წამოადგინოს წინადადებები რელიგიური გაერთიანებებისათვის მიყენებული ზიანის ასანაზღაურებლად თანხის გამოყოფასთან დაკავშირებით.

მუხლი 3

დადგენილება ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

პრემიერ-მინისტრი

ირაკლი ღარიბაშვილი

საქართველოში არსებული რელიგიური გაერთიანებებისათვის

**საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის დროს მიყენებული
ზიანის ნაწილობრივ ანაზღაურებასთან დაკავშირებული
ზოგიერთი ღონისძიების განხორციელების წესი**

მუხლი 1

1. საქართველოს მთავრობა ადასტურებს საქართველოს სახელმწიფოსა და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის კონსტიტუციური შეთანხმებით აღიარებულ ზიანს, რომელიც მიადგა საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიას XIX-XX საუკუნეებში (განსაკუთრებით 1921-90 წლებში), სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის დაკარგვის პერიოდში.

2. ამავე დროს საქართველოს მთავრობა აღიარებს საქართველოში არსებული რელიგიური გაერთიანებებისათვის საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის დროს (შემდგომში – საბჭოთა რეჟიმის დროს) მიყენებულ ზიანს.

3. ეს წესი ვრცელდება საქართველოში ამ დადგენილების მიღებამდე საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სამართლებრივი ფორმით რეგისტრირებულ ისლამური, იუდეური, რომაულ-კათოლიკური და სომხური სამოციქულო აღმსარებლობის მქონე რელიგიურ გაერთიანებებზე.

მუხლი 2

1. ამ წესის შესაბამისად საქართველოს მთავრობა:

ა) საქართველოში არსებული რელიგიური გაერთიანებებისათვის საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის დროს მიყენებული მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურების სამართლებრივი ვალდებულების არარსებობის მიუხედავად, სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპიდან გამომდინარე, აცხადებს მზადყოფნას, ამ წესის პირველი მუხლის მე-3 პუნქტში განსაზღვრულ რელიგიურ გაერთიანებებს ნაწილობრივ აუნაზღაუროს ის მატერიალური და მორალური ზიანი, რომელიც მათ მიადგათ საბჭოთა რეჟიმის დროს;

ბ) ადასტურებს, რომ უცნობია ამ პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტში მითითებული ზიანის ზუსტი ოდენობა და ამდენად ზიანის ანაზღაურება განხორციელდება სიმბოლურად;

გ) წესის პირველი მუხლის მე-3 პუნქტში აღნიშნულ რელიგიურ გაერთიანებებს მიყენებულ ზიანს აუნაზღაურებს საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან თანხის ყოველწლიურად გამოყოფის გზით.

2. იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოში რეგისტრირებულ რელიგიურ გაერთიანებებს არ აქვთ სამართლებრივი კავშირი საბჭოთა რეჟიმის დროს დაზარალებულ რელიგიურ გაერთიანებებსა და თემებთან, საქართველოს მთავრობა

ზიანს აუნაზღაურებს იმ რელიგიურ გაერთიანებას, რომელიც აღიარებს იმავე რელიგიურ მოძღვრებას და/ან მას აქვს აღმსარებლობითი მემკვიდრეობა დაზარალებული რელიგიური გაერთიანებებისაგან.

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 22 აგვისტოს დადგენილება №507 – ვებგვერდი, 22. 08. 2014წ.

მუხლი 3

1. საბჭოთა რეჟიმის დროს მიყენებული ზიანი აუნაზღაურდება დაზარალებული რელიგიური გაერთიანების ან თემის აღმსარებლობითი მემკვიდრეობის მქონე ერთ რელიგიურ გაერთიანებას.

2. თუ რელიგიური გაერთიანების/აღმსარებლობის სახელით, რომელსაც საბჭოთა რეჟიმის დროს მიადგა ზიანი, დარეგისტრირებულია ერთზე მეტი რელიგიური გაერთიანება, მათ ანაზღაურების მისაღებად 2014 წლის 10 ნოემბრამდე უნდა განახორციელონ ქვემოთ ჩამოთვლილი ღონისძიებებიდან ერთ-ერთი:

ა) რეორგანიზაციის გზით გაერთიანდნენ ერთ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად, რომელიც უფლებამოსილი იქნება მიიღოს ანაზღაურება;

ბ) შექმნან წარმომადგენლობითი საბჭო, რომელშიც შევა ერთი და იმავე აღმსარებლობის ყველა რელიგიური გაერთიანების წარმომადგენელი, რომელიც იქნება უფლებამოსილი, აწარმოოს სახელმწიფო ორგანოებთან თავისი აღმსარებლობის სახელით ურთიერთობა, მიიღოს ანაზღაურება და იყოს სოლიდარულად პასუხისმგებელი მიღებული თანხის მიზნობრივად ხარჯვაზე.

3. რელიგიური გაერთიანება, რომელიც უარს აცხადებს ამ მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული მოთხოვნების შესრულებაზე, უფლებას კარგავს მიიღოს შესაბამისი ანაზღაურება.

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 22 აგვისტოს დადგენილება №507 – ვებგვერდი, 22. 08. 2014წ.

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 4 ნოემბრის დადგენილება №619 – ვებგვერდი, 05. 11. 2014წ.

მუხლი 4

1. მხოლოდ, საქართველოს მთავრობაა უფლებამოსილი, განსაზღვროს ამ წესის პირველი მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული რელიგიური გაერთიანებებისათვის ყოველწლიურად გადასარიცხი თანხის წლიური ჯამური ოდენობა.

2. ამ მუხლის პირველი პუნქტით განსაზღვრული თანხიდან, ამ წესის პირველი მუხლის მე-3 პუნქტში განსაზღვრულ ცალკეულ რელიგიურ გაერთიანებაზე და/ან წარმომადგენლობით საბჭოზე ყოველწლიურად გასაცემი თანხის ოდენობის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს სსიპ-რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო.

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 22 აგვისტოს დადგენილება №507 – ვებგვერდი, 22. 08. 2014წ.

მუხლი 5

1. ამ წესით გათვალისწინებული ყოველწლიურად გადასარიცხი თანხა იყოფა და ამ წესის პირველი მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებულ რელიგიურ გა-

ერთიანებას და/ან წარმომადგენლობით საბჭოს ერიცხება პერიოდულად, ხოლო თანხის გაცემის წესი და პირობები განისაზღვრება მათთან ინდივიდუალურად დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე.

2. რელიგიური გაერთიანება ან/და წარმომადგენლობითი საბჭო, რომელიც ამ წესის შესაბამისად, მიიღებს ანაზღაურებას, ვალდებულია მიღებული თანხა მიმართოს მხოლოდ საკუთარი წესდებით განსაზღვრული მიზნების შესასრულებლად, ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული ხელშეკრულებით დადგენილი პირობების შესაბამისად.

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 22 აგვისტოს დადგენილება №507 – ვებგვერდი, 22. 08. 2014წ.

მუხლი 6

ამ წესის პირველი მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებულ რელიგიურ გაერთიანებებთან ან/და წარმომადგენლობით საბჭოებთან სახელმწიფოს სახელით ინდივიდუალურ ხელშეკრულებებს დებს სსიპ – რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო.

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 22 აგვისტოს დადგენილება №507 – ვებგვერდი, 22. 08. 2014წ.

ნაწილი II

გაეროს, ევროსაბჭოს, ეუთოს, ვენეციის კომისიისა და ოსლოს კოალიციის დოკუმენტები რელიგიის თავისუფლების შესახებ

თავი I

ოსლოს კონფერენცია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებისათვის 1998 წელი

დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ

ისტორიული ფონი: 1998 წლის აგვისტოში ნორვეგიაში, ქალაქ ოსლოში ჩატარდა საერთაშორისო კონფერენცია რელიგიის თავისუფლების თემაზე

კონფერენციას მთელი მსოფლიოდან რელიგიური და ჰუმანისტური თემების, მთავრობებისა და აკადემიური ინსტიტუტების 150-მდე წარმომადგენელი ესწრებოდა. კონფერენციას უმასპინძლა რელიგიური და ჰუმანისტური თემების ნორვეგიულმა საბჭომ, რომლის მიზანიც იყო გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის ქრილში საგანგებო ყურადღება მიექცია, მიეპყრო რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების საკითხებისთვის. კონფერენცია გაიმართა ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის 50-ე წლისთავის საზეიმო აღნიშვნასთან დაკავშირებით და მასში მონაწილეობა მიიღეს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა უმაღლესმა კომისარმა ქალბატონმა, მერი რობინსონმა და ნორვეგიის პრემიერ მინისტრმა, ბატონმა კიელ ბონდევიკმა.

კონფერენციას უძღვებოდა სამი თავმჯდომარე: ბუდისტების საერთაშორისო წარმომადგენელი გაეროში, დოქტორი ჩუნ-ონ ლი ნიუ იორკიდან, რელიგიისა და რწმენის შესახებ გაეროს სპეციალური მომხსენებელი, პროფესორი აბდელფატა ამორი ტუნიზიდან და ლუთერანი ეპისკოპოსი ნორვეგიიდან, გუნარ სტალსეტი.

კონფერენციაში მიიღო შემდეგი განცხადება:

ოსლოს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ

ოსლოს კონფერენცია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ, რომელიც მიეძღვნა ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის 50-ე წლისთავს, კვლავ ადასტურებს, რომ ყველა ადამიანს აქვს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება;

დეკლარაციის განხორციელების მხარდაჭერაში არსებითი პროგრესის მისაღწევად, კონფერენციის მონაწილეებმა მიიღეს გამოწვევა, საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლის, სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლის, რელიგიისა და რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ნებისმიერი ფორმის აღმოფხვრის მიზნით საერთაშორისო კოალიციის შექმნისა და სტრატეგიული გეგმის შემუშავების შესახებ;

შესაბამისად, ოსლოს კონფერენციის მონაწილენი:

ვალდარებთ, რომ რელიგიები და რწმენები ასწავლიან მშვიდობასა და სიკეთეს;

ვალდარებთ, რომ რელიგიები და რწმენები, შესაძლოა, ბოროტად იყოს გამოყენებულნი შეუწყნარებლობის, დისკრიმინაციისა და ცრურწმენების დასანერგად. ასევე, სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების უარსაყოფად;

ვადასტურებთ, რომ ყველა ადამიანს აკისრია პასუხისმგებლობა ადამიანის ღირსებისა და მშვიდობის მხარდასაჭერად, დაგმოს რელიგიისა, თუ რწმენის ნიშნით დისკრიმინაცია და შეუწყნარებლობა.

ვაღიარებთ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შექმნასა და ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მიღებას, როგორც წყალგამყოფ მოვლენას, რომლის შემდეგაც მსოფლიო საზოგადოებრიობამ პირველად აღიარა, რომ ადამიანის უფლებები სცდება სუვერენულ სახელმწიფოთა კანონმდებლობების ფარგლებს;

ვადასტურებთ, რომ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციისა და სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პატივის მე-18 მუხლები, სხვა ინსტრუმენტებთან ერთად, ქმნიან რელიგიის, რწმენის თავისუფლების მანდატს და იმ სტანდარტებს, რომელთა გარშემოც გვსურს გაერთიანება;

ვაღიარებთ, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიერ რელიგიის თუ რწმენის ნიშნით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ნებისმიერი ფორმის აღმოფხვრის შესახებ დეკლარაციის მიღება, მისი განხორციელების ზედამხედველობისთვის სპეციალური მომხსენებლის დანიშვნა, რელიგიის, რწმენის თავისუფლების შემდგომი დაცვა სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა მე-18 მუხლის ზოგად კომენტარში, ამ საყოველთაო სტანდარტის გაძლიერებისთვის მნიშვნელოვან მიღწევას წარმოადგენს;

რეკომენდაციას ვუწვევთ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომისიას, შეცვალოს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ მომხსენებლის სახელწოდება – სპეციალური მომხსენებლით რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების საკითხებში;

მოვუწოდებთ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას, გაზარდოს ფინანსური, საკადრო დახმარება სპეციალური მომხსენებლის სამუშაოსა და მისი რეკომენდაციების განხორციელებისათვის;

მივმართავთ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომისიონერს, განავითაროს კოორდინირებული გეგმა გაეროს რესურსებზე ფოკუსირებისათვის, იმ პრობლემებთან დაკავშირებით, რომლებიც მოიცავს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებს სპეციალური სააგენტოებისა და უწყებების – UNESCO, ILO, UNDP და UNHCR ჩათვლით.

მოვუწოდებთ UNESCO-ს, გააფართოვოს საქმიანობა მშვიდობისათვის რელიგიური და კულტურული დიალოგის გზით, ამ სფეროში ინტენსიური თანამშრომლობის ნასახალისებლად;

მოვუწოდებთ მკვლევარებსა და მასწავლებლებს, შეისწავლონ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია და 1981 წლის დეკლარაცია, როგორც რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების საყოველთაო სტანდარტები, ასევე, როგორც საშუალება კონკურირებად რწმენებს შორის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოსაფხვრელად;

მოვუწოდებთ მთავრობებს, რელიგიურ ორგანიზაციებს, რწმენით ასოციაციებს, ჰუმანიტურ თემებს, არასამთავრობო ორგანიზაციებს და აკადემიურ დაწესებულებებს, 1981 წლის დეკლარაციის, როგორც საყოველთაო სტანდარტის გამოყენებით, შექმნან საგანმანათლებლო პროგრამები განსხვავებული რწმენის ადამიანებისთვის, შემწყნარებლობის, ურთიერთგაგებისა და პატივისცემის კულტურის ჩამოსაყალიბებლად;

მოვუწოდებთ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას, გამოიყენოს 1981 წლის დეკლარაცია და სხვა შესაბამისი ინსტრუმენტები მედიაციის, მოლაპარაკების გზით შეუწყნარებლობის, დისკრიმინაციისა და ძალადობის აღმოსაფხვრელად იმ კონფლიქტებში, რომლებშიც რელიგია ან რწმენა ასრულებს როლს;

მოვუწოდებთ, მხარდაჭერა აღმოუჩინონ საინფორმაციო რესურსების, მეთოდოლოგიების კვლევას, მათ განვითარებასა და შესაბამისობის მონიტორინგს; ასევე, ქვეყნების შედარებით კვლევას გაეროს მუშაობის გაძლიერებისათვის და რელიგიის, რწმენის თავისუფლების დაცვისათვის;

მოვუწოდებთ ოსლოს კონფერენციის ორგანიზატორებსა და სპონსორებს, კონფერენციის მონაწილეებთან თანამშრომლობით:

გადახედონ კონფერენციის დისკუსიებსა და რეკომენდაციებს; „რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების ოსლოს კოალიციის“ შექმნის მიზნით, მოიპოვონ, მხარდაჭერა მთავრობების, რელიგიური თუ რწმენის თემების, აკადემიური დაწესებულებების და არასამთავრობო ორგანიზაციების მხარდაჭერა და მათი მონაწილეობა;

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასთან თანამშრომლობით, განავითარონ მოქმედების სტრატეგიული გეგმა და მოიძიონ დაფინანსება ამ რეკომენდაციათა საფუძველზე პროგრამების განსახორციელებლად.

თავი II

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის მიერ მიღებული დოკუმენტები

**გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია
გენერალური ასამბლეა
რეზოლუცია 36/55**

1981 წლის დეკლარაცია რელიგიის ან რწმენის ნიშნით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ

ითვალისწინებს, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპია ყველა ადამიანისგან განუყოფელი ღირსებისა და თანასწორობის პრინციპი და რომ ყველა წევრ-სახელმწიფოს, ნაკისრი აქვს ორგანიზაციასთან თანამშრომლობის ფარგლებში, ერთობლივი და ცალკეული ქმედებების განხორციელების ვალდებულება ყველასთვის, რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი ან რელიგიური განსხვავების მიუხედავად, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემისა და დაცვის ხელშეწყობისა და ნახალისების მიზნით.

ითვალისწინებს, რომ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო პაქტები აღიარებენ კანონის წინაშე დისკრიმინაციის დაუშვებლობის, თანასწორუფლებიანობის პრინციპებს, ასევე, აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლებას,

ითვალისწინებს, რომ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა, კერძოდ, აზრის, სინდისის, რელიგიისა და ნებისმიერი რწმენის თავისუფლების

უფლების უპატივცემულობამ და დარღვევამ კაცობრიობას პირდაპირ თუ არაპირდაპირ მოუტანა ომები და დიდი ტანჯვა-წამება, განსაკუთრებით იქ, სადაც ისინი გამოიყენება სხვა სახელმწიფოების საშინაო საქმეებში ჩარევისა და ხალხებს, ერებს შორის სიძულვილის გაღვივების საშუალებად,

ითვალისწინებს, რომ რელიგია თუ რწმენა იმ ადამიანისთვის, რომელიც რომელიმე მათგანს აღიარებს, სიცოცხლეზე მისი წარმოდგენის ერთ-ერთი ძირითადი ელემენტია და რომ რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლება სრულად უნდა იყოს დაცული და გარანტირებული,

ითვალისწინებს, რომ არსებითად, მნიშვნელოვანია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებული საკითხების გაგების, შეწყნარებისა და პატივისცემის ხელშეწყობა. ასევე, იმ პრინციპის უზრუნველყოფა, რომ დაუშვებელია რელიგიის, რწმენის ისეთი მიზნებისთვის გამოყენება, რომლებიც შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიასთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა სათანადო ინსტრუმენტებთან, წინამდებარე დეკლარაციის მიზნებთან და პრინციპებთან,

გამსჭვალულია რწმენით, რომ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებამ, ასევე, ხელი უნდა შეუწყოს მსოფლიო მშვიდობას, სოციალურ თანასწორობას, ასევე, ხალხთა შორის მეგობრობას და კოლონიალიზმისა და რასობრივი დისკრიმინაციის იდეოლოგიისა თუ პრაქტიკის აღმოფხვრას,

შეშფოთებულია შეუწყნარებლობის ფაქტების გამოვლინებითა და მსოფლიოს ზოგიერთ კუთხეში ჯერ კიდევ რელიგიის თუ რწმენის საკითხებში დისკრიმინაციის არსებობით,

მზადაა, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციის აღსაკვეთად და მასთან საბრძოლველად ყველა აუცილებელი ზომის მისაღებად და ამგვარი შეუწყნარებლობის ყველა ფორმისა და გამოვლინების სასწრაფოდ აღმოსაფხვრელად, აქვეყნებს წინამდებარე „დეკლარაციას რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“:

მუხლი 1

1. ყველას აქვს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის ან რწმენის არჩევისა და ქონის თავისუფლებას. აგრეთვე, თავისუფლებას, როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, საქვეყნოდ ან კერძოდ გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, წესების დაცვით, რიტუალების აღსრულებითა და სწავლებით.

2. არავინ უნდა დაექვემდებაროს იძულებას, რომელიც შეუზღუდავდა თავისუფლებას, იქონიოს მის მიერ არჩეული რელიგია ან რწმენა.

3. რელიგიის ან რწმენის გაცხადების თავისუფლება ექვემდებარება მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობის, ზნეობის, ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად.

მუხლი 2

1. არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს ნებისმიერი სახელმწიფოს, დაწესებულების, პირთა ჯგუფის ან პირის მიერ რელიგიისა თუ სხვა რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციას.

2. წინამდებარე დეკლარაციის მიზნებისთვის „რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია“ ნიშნავს რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით გარჩევას, გამოორიცხვას, შეზღუდვას ან უპირატესობის მინიჭებას და მიზნად ან შედეგად ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა თანასწორად აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების გაუქმების ან შეზღუდვის ქონას.

მუხლი 3

რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე ადამიანთა შორის დისკრიმინაცია წარმოადგენს ადამიანის ღირსების შეურაცხყოფას, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის პრინციპების უარყოფას და დაიგმოზა, როგორც ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით გათვალისწინებული და ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო პაქტებით დეტალურად ჩამოყალიბებული ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დარღვევა, ასევე, ერთა შორის მეგობრული და მშვიდობიანი ურთიერთობების ხელისშემშლელი ფაქტორი.

მუხლი 4

1. ყველა სახელმწიფო ვალდებულია, მიიღოს ეფექტური ზომები სამოქალაქო, ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა თანასწორად აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენებისას რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციის აღკვეთისა და აღმოფხვრისათვის.

2. ყველა სახელმწიფო ყოველმხრივ ეცდება შემოიღოს ან გააუქმოს კანონმდებლობა ამგვარი დისკრიმინაციის აკრძალვის მიზნით, აუცილებლობის შემთხვევაში და მიიღოს სათანადო ზომები რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობასთან საბრძოლველად.

მუხლი 5

1. ბავშვის მშობლებს ან, შესაბამის შემთხვევაში, კანონიერ მეურვეებს აქვთ უფლება ოჯახში ცხოვრება დაგეგმონ თავიანთი რელიგიისა თუ რწმენის შესაბამისად, და იმ ზნეობრივი განათლების გათვალისწინებით, რომლითაც, მათი აზრით, ბავშვი უნდა აღიზარდოს.

2. ყველა ბავშვს აქვს უფლება, ხელი მიუწვდებოდეს რელიგიისა თუ რწმენის საკითხში განათლებაზე მისი მშობლების ან, შესაბამის შემთხვევაში, კანონიერი მეურვეების სურვილების შესაბამისად. ბავშვებს არ უნდა დააძალონ რელიგიისა თუ რწმენის საკითხში განათლების მიღება მისი მშობლების ან კანონიერ მეურვეების სურვილების საწინააღმდეგოდ, რა დროსაც სახელმძღვანელო პრინციპია ბავშვის საუკეთესო ინტერესები.

3. ბავშვი დაცული უნდა იყოს რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე ნებისმიერი ფორმის დისკრიმინაციისგან. ის უნდა აღიზარდოს გაგების, შემწყნარებლობის, ხალხთა შორის მეგობრობის, მშვიდობისა და საყოველთაო ძმობის, სხვათა რელიგიისა თუ რწმენის პატივისცემის სულისკვეთებით და იმის სრულად გააზრებით, რომ მისი ენერგია და ნიჭი უნდა მიეძღვნას თანამემამულეების სამსახურს.

4. იმ შემთხვევაში, როდესაც ბავშვი მშობლების თუ კანონიერი მეურვეების მზრუნველობის ქვეშაა სათანადოდ უნდა იყოს გათვალისწინებული რელიგიისა თუ რწმენის საკითხში მათი აშკარა სურვილები ან სურვილების დამადასტურე-

ბელი ნებისმიერი სხვა მტკიცებულება, რა დროსაც სახელმძღვანელო პრინციპია ბავშვის საუკეთესო ინტერესები.

5. რელიგიური თუ რწმენის წესები, რომლითაც ბავშვი იზრდება, ზიანს არ უნდა აყენებდეს მის ფიზიკურ თუ გონებრივ ჯანმრთელობას, ან მის სრულყოფილ განვითარებას, წინამდებარე დეკლარაციის 1-ლი მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად.

მუხლი 6

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება, წინამდებარე დეკლარაციის 1-ლი მუხლის თანახმად და 1-ლი მუხლის მე-3 პუნქტის დებულებების გათვალისწინებით, მოიცავს, სხვათა შორის, შემდეგ თავისუფლებებს:

(ა) რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებულ ღვთისმსახურებას ან შეკრებას, და ამ მიზნებისთვის ადგილების შექმნას, შენარჩუნებას;

(ბ) სათანადო საქველმოქმედო ან ჰუმანიტარული დაწესებულებების შექმნა-შენარჩუნებას;

(გ) რელიგიის ან რწმენის რიტუალებთან, წეს-ჩვეულებებთან დაკავშირებული აუცილებელი საგნებისა და მასალების ადეკვატური ზომით შექმნა, შეძენა და გამოყენება;

(დ) ამ სფეროებში შესაბამისი პუბლიკაციების მომზადება, გამოცემა და გავრცელება;

(ე) ამ მიზნებისთვის შესაფერის ადგილებში რელიგიისა თუ რწმენის სწავლება;

(ვ) ადამიანებისგან ან დაწესებულებებისგან ნებაყოფლობითი ფინანსური და სხვა შენატანების თხოვნა და მიღება;

(ზ) ნებისმიერი რელიგიისა თუ რწმენის მოთხოვნებისა და ნორმების მიხედვით შესაბამისი ხელმძღვანელების მომზადება, დანიშვნა, არჩევა ან მემკვიდრეობით დანიშვნა;

(თ) რელიგიისა თუ რწმენის პრინციპების მიხედვით დასვენების დღეების დაცვას, დღესასწაულებისა და ცერემონიების აღნიშვნას;

(ი) რელიგიისა და რწმენის საკითხებში ინდივიდებთან, თემებთან, სახელმწიფო და საერთაშორისო დონეზე, კომუნიკაციის დამყარებას, შენარჩუნებას.

მუხლი 7

წინამდებარე დეკლარაციით გათვალისწინებული უფლებები და თავისუფლებები ეროვნულ კანონმდებლობაში აისახება ისე, რომ პრაქტიკაში ყველამ შეძლოს ამ უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობა.

მუხლი 8

წინამდებარე დეკლარაციის არცერთი დებულება არ განიმარტება ისე, რომ შეზღუდოს ან გვერდი აუაროს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით და ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო კონვენციებით განსაზღვრულ რომელიმე უფლებას.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია
გენერალური ასამბლეა
რეზოლუცია 60/166.
2006 წლის 14 მარტი

**რეზოლუცია რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე
შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა
ფორმის აღმოფხვრის შესახებ**

გენერალური ასამბლეა

ითვალისწინებს თავის 1981 წლის 25 ნომბრის რეზოლუციას 36/55, რომ-
ლითაც მან გამოაქვეყნა დეკლარაცია რელიგიის ან რწმენის საფუძველით შეუწყნა-
რებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ,

აგრეთვე, ითვალისწინებს სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა შესახებ სა-
ერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლს, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარა-
ციის მე-18 მუხლს და სხვა სათანადო საერთაშორისო ნორმებს,

განამტკიცებს ყველა მთავრობის მიმართ ადამიანის უფლებათა დაცვის საე-
რთაშორისო კონფერენციის მონოდებას, მიიღონ ყველა შესაფერისი ზომამათი
საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად და ეროვნული სამართლებრივი
სისტემების სათანადოდ გათვალისწინებით, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველ-
ზე შეუწყნარებლობასა და მასთან დაკავშირებულ ძალადობასთან, მათ შორის,
ქალთა დისკრიმინაციისა და რელიგიური ადგილების შებღალვის წინააღმდეგ სა-
ბრძოლველად, რამეთუ ყველას აქვს აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლება,

აგრეთვე, ადასტურებს ადამიანის უფლებათა დაცვის მსოფლიო კონფერენცი-
ის მიერ იმის აღიარებას, რომ ადამიანის ყველა უფლება უნივერსალური, განუყო-
ფელი, ურთიერთდამოკიდებული და ურთიერთდაკავშირებულია,

ითვალისწინებს გენერალური ასამბლეის 2001 წლის 9 ნოემბრის რეზოლუცი-
ას 56/6 გლობალური დღის წესრიგის შესახებ ცივილიზაციებს შორის დიალოგთან
დაკავშირებით, რომლითაც ასამბლეამ აღიარა ის მნიშვნელოვანი წვლილი, რომე-
ლიც ცივილიზაციებს შორის დიალოგმა შეიძლება შეიტანოს მთელი კაცობრიო-
ბისთვის საერთო ღირებულებების უკეთესად გაცნობიერებასა და გაგებაში;

აღიარებს, რომ ამგვარი დიალოგის ეფექტურობა დაფუძნებული უნდა იყოს
სხვადასხვა რელიგიისა და რწმენის მიმდევართა ღირსების პატივისცემაზე,
აგრეთვე მრავალფეროვნების პატივისცემაზე და ადამიანის უფლებათა საყოველ-
თაო ხელშეწყობასა და დაცვაზე,

ითვალისწინებს, რომ აღმსარებელთათვის რელიგია თუ რწმენა სიცოცხლეზე
მათი წარმოდგენის ერთ-ერთი ფუნდამენტური ელემენტია, და, ასევე, რომ რელი-
გიისა თუ რწმენის თავისუფლება სრულად უნდა იყოს დაცული და გარანტირებუ-
ლი;

აგრეთვე, ითვალისწინებს, რომ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავი-
სუფლებათა, განსაკუთრებით – აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავი-
სუფლების უფლების იგნორირებამ და დარღვევამ კაცობრიობას პირდაპირ თუ
არაპირდაპირ ომები და დიდი ტანჯვა-წამება მოუტანა;

აღიარებს ცივილიზაციებს შორის დიალოგის ხელშეწყობის მნიშვნელობას სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფს, კულტურასა და ცივილიზაციას შორის, სხვადასხვა სფეროში, მათ შორის, კულტურის, რელიგიის, განათლების, ინფორმაციის, მეცნიერებისა და ტექნოლოგიის სფეროში ურთიერთგაგებისა და ცოდნის განსამტკიცებლად და ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ხელშეწყობასა და დაცვაში წვლილის შესატანად,

აღიარებს ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიის 2005 წლის 19 აპრილის რეზოლუციას 2005/40 რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ,

სერიოზულად შემფოთებულია რელიგიურ ადგილებზე და აკლდამებზე თავდასხმებით, მათ შორის, რელიკვიებისა და ძეგლების განზრახ განადგურებით,

ასევე, სერიოზულად შემფოთებულია განსაზღვრული რელიგიური თემების რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლების შეზღუდვის საშუალებად რეგისტრაციის პროცედურების გამოყენებით და რელიგიურ პუბლიკაციებზე დაწესებული შეზღუდვებით;

აღიარებს ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიტეტის მიერ შესრულებულ მნიშვნელოვან სამუშაოს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების ფარგლებთან დაკავშირებით სახელმძღვანელო მითითებების უზრუნველყოფის თვალსაზრისით,

დარწმუნებულია, რომ საჭიროა რეაგირება, მაგალითად, ცივილიზაციებს შორის დიალოგთან დაკავშირებით გლობალური დღის წესრიგის კონტექსტში, მსოფლიოს ყველა კუთხეში რელიგიური ექსტრემიზმის მომძლავრებაზე, რაც უარყოფით გავლენას ახდენს როგორც ცალკეულ პირების, ასევე პირთა ჯგუფების უფლებებზე რელიგიის თუ რწმენის საფუძვლით; ძალადობისა და დისკრიმინაციის შემთხვევებზე, რომლებიც უარყოფით გავლენას ახდენს ბევრ ქალზე რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით, და რელიგიისა თუ რწმენის ისეთი მიზნებისთვის გამოყენებაზე, რომლებიც შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიასთან და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა შესაბამის ინსტრუმენტებთან.

მზადაა მიიღოს ყველა აუცილებელი და სათანადო ზომა რელიგიასა თუ რწმენაზე დაფუძნებული ამგვარი შეუწყნარებლობის ყველა ფორმისა და გამოვლინების სწრაფად აღმოსაფრხვრელად და რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის აღსაკვეთად და მასთან საბრძოლველად,

აღნიშნავს, რომ ეროვნულ დონეზე სხვადასხვა რელიგიასა თუ რელიგიურ თემს შორის არსებული ოფიციალური ან სამართლებრივი სხვაობა, ზოგ შემთხვევაში, შეიძლება წარმოადგენდეს დისკრიმინაციას, რამაც, შესაძლოა, ხელი შეუშალოს რელიგიის, რწმენის თავისუფლების უფლებით სარგებლობას,

ხაზს უსვამს შემწყნარებლობის ხელშეწყობაში განათლების მნიშვნელობას, რაც ითვალისწინებს საზოგადოების მიერ მრავალფეროვნების მიღებას და პატივისცემას, მათ შორის, რელიგიის გამოხატვასთან დაკავშირებით. ასევე, ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ განათლებამ, განსაკუთრებით სკოლაში, მიზანმიმართულად უნდა შეიტანოს წვლილი შემწყნარებლობის ხელშეწყობასა და რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის აღმოფხვრაში,

ითვალისწინებს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებასთან, შემწყნარებლობასთან და დისკრიმინაციის დაუშვებლობასთან დაკავშირებით სასკოლო განათლებაზე 2001 წლის 23-25 ნომებერს, მადრიდში ჩატარებული საერთაშორისო სა-

კონსულტაციო კონფერენციის მნიშვნელობას და მთავრობებს კვლავ მოუწოდებს გაითვალისწინონ კონფერენციაზე მიღებული საბოლოო დოკუმენტი,

ხაზს უსვამს, რომ სახელმწიფოები, რეგიონული ორგანიზაციები, არასამთავრობო ორგანიზაციები, რელიგიური ორგანოები და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ შემწყნარებლობის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების პატივისცემის ხელშეწყობაში,

აღიარებს რელიგიებს შორის და რელიგიის შიგნით დიალოგის მნიშვნელობას, ასევე რელიგიური ან სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციების როლს რელიგიისა თუ რწმენის საკითხებთან დაკავშირებით შემწყნარებლობის ხელშეწყობაში,

გამოხატავს რწმენას, რომ ამ მიზნის მისაღწევად, საჭიროა დამატებითი ძალისხმევა აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლების ხელშესაწყობად და დასაცავად და რელიგიის თუ რწმენის საფუძვლით სიძულვილის, შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოსაფხვრელად, როგორც ეს აღნიშნა კიდევ რასიზმის, რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მასთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ მსოფლიო კონფერენციაზე,

1. მადლიერებით აღნიშნავს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებში ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიის სპეციალური მომხსენებლის მიერ შესრულებულ სამუშაოს და მომზადებულ ანგარიშს;

2. გმობს რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმას;

3. წაახალისებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის უმაღლესი კომისრის მიერ შესრულებულ სამუშაოებს, რომელთა მიზანია ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის იმ სათანადო ორგანოებისა და მექანიზმების საქმიანობის კოორდინაცია, რომლებიც ებრძვიან რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმას;

4. მოუწოდებს სახელმწიფოებს:

(ა) უზრუნველყონ თავიანთი კონსტიტუციურ და სამართლებრივ სისტემებში აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების ადეკვატური და ეფექტური გარანტიების ასახვა ყველასთვის, დისკრიმინაციის გარეშე; მათ შორის, აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების ან რელიგიის თავისუფლად გაცხადების უფლების, ასევე, რელიგიისა თუ რწმენის შეცვლის თავისუფლების დარღვევისას ეფექტური მისაგებლების უზრუნველყოფით;

(ბ) რელიგიური ადგილების, სადგომების, აკლდამების და რელიგიური სიმბოლოების სრული პატივისცემისა და დაცვის უზრუნველსაყოფად, მიიღონ მაქსიმალური ზომები, თავიანთი ეროვნული კანონმდებლობისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად, მიიღონ დამატებითი ზომები იმ შემთხვევაში, თუკი ისინი დაუცველია ნაბილწისგან ან განადგურებისგან;

(გ) საჭიროების შემთხვევაში, გადახედონ რეგისტრაციის არსებულ პროცედურებს იმისათვის, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ყველას უფლება საკუთარი რელიგია თუ რწმენა გამოხატოს ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად, საჯაროდ თუ კერძოდ;

(დ) ყველასთვის უზრუნველყონ რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებით თავყვანისცემისა თუ შეკრების უფლება და ამ მიზნებისთვის ადგილების შექმნისა

და შენარჩუნების უფლება, აგრეთვე, ამ სფეროებში შესაბამისი პუბლიკაციების დაწერის, გამოცემისა და გავრცელების უფლება;

(ე) შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ საერთაშორისო სამართლის მიხედვით, უზრუნველყონ სრული პატივისცემა და დაცვა ყველა პიროვნებისა და ჯგუფის წევრის უფლებისა, შექმნას და შეინარჩუნოს რელიგიური, საქველმოქმედო ან ჰუმანიტარული დაწესებულებები;

(ვ) კერძოდ, უზრუნველყონ, რომ მათი იურისდიქციის ფარგლებში, არავის ჩამოერთვას სიცოცხლის უფლება, პიროვნების თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე ან ამის გამო გახდეს წამების, თვითნებური დაკავებისა თუ დაპატიმრების მსხვერპლი;

(ზ) უზრუნველყონ ყველა სახელმწიფო თანამდებობის პირისა და საჯარო მოსამსახურის, მათ შორის, სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლის, სამხედრო მოსამსახურისა და განათლების მუშაკის მიერ თავიანთი სამსახურებრივი მოვალეობების შესრულებისას სხვადასხვა რელიგიისა თუ რწმენის პატივისცემა, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის დაუშვებლობა, და ყველა აუცილებელი და სათანადო განათლებისა თუ ტრენინგის უზრუნველყოფა;

5. ღრმა შეშფოთებით აღნიშნავს მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში არაერთი რელიგიური და სხვა თემების წინააღმდეგ მიმართული შეუწყნარებლობისა და ძალადობის შემთხვევების, მათ შორის, ისლამოფობიით, ანტისემიტიზმითა და ქრისტიანოფობიით მოტივირებული შემთხვევების საერთო ზრდას;

6. გამოთქვამს შეშფოთებას, რომ კვლავ არსებობს ინსტიტუციონალიზებული სოციალური შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია, რომლებსაც მრავალნი რელიგიისა თუ რწმენის სახელით ახორციელებენ;

7. გამოხატავს რელიგიური სიძულვილის ნებისმიერი სახით მხარდაჭერას, რაც წარმოადგენს დისკრიმინაციისკენ, მტრობისა თუ ძალადობისკენ ნაქეზებას, იქნება ეს ნაბეჭდი, აუდიოვიზუალური, ელექტრონული მედიით თუ სხვა საშუალებით;

8. ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ საჭიროა დიალოგის განმტკიცება, მათ შორის, ცივილიზაციებს შორის გლობალური დღის წესრიგის გააქტიურებით;

9. მოუწოდებს სახელმწიფოებს, სპეციალურ მომხსენებელს, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის უმაღლესი კომისიის ოფისს და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემაში შემავალ სხვა სათანადო ორგანოებს, მაგ: გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციას და სხვა საერთაშორისო და რეგიონულ ორგანიზაციებს და სამოქალაქო საზოგადოებას, იფიქრონ ცივილიზაციებს შორის დიალოგის ხელშეწყობაზე, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის ხელშესაწყობად, მათ შორის, ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ნორმების ფარგლებში შემდეგი საკითხების დარეგულირების გზით:

(ა) რელიგიური ექსტრემიზმის მომძლავრება, რაც უარყოფით გავლენას ახდენს დედამიწის ყველა კუთხეში არსებულ რელიგიებზე;

(ბ) ძალადობისა და დისკრიმინაციის შემთხვევები, რომლებიც რელიგიისა თუ რწმენის შედეგად უარყოფით გავლენას ახდენს მრავალ ქალზე;

(გ) რელიგიისა თუ რწმენის ისეთი მიზნებისთვის გამოყენება, რომლებიც შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიასთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა სათანადო ინსტრუმენტებთან;

10. დაჟინებით სთხოვს სახელმწიფოებს, გააძლიერონ რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრისკენ მიმართული ძალისხმევა, კერძოდ, შემდეგი ზომების მიღებით;

(ა) ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად, განხორციელონ ყველა აუცილებელი და სათანადო ქმედება რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობით მოტივირებულ სიძულვილთან, შეუწყნარებლობასთან და ძალადობის ფაქტებთან, დაშინებასთან და იძულებასთან, აგრეთვე მტრობისკენ და ძალადობისკენ ნაქეზებასთან საბრძოლველად, განსაკუთრებით, რელიგიური უმცირესობების მხედველობაში მიღებით და იმ წესებზე განსაკუთრებული ყურადღების მიპყრობით, რომლებიც არღვევს ქალთა, ადამიანის უფლებებს და იწვევს ქალთა დისკრიმინაციას, მათ შორის, მათ მიერ აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლებით სარგებლობისას;

(ბ) განათლების გზით და სხვა საშუალებებით, ხელი შეუწყონ რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებში გაგებას, შემწყნარებლობას და პატივისცემას;

(გ) მიიღონ ყველა სათანადო ზომა იმისათვის, რომ წაახალისონ სწავლებით დაკავებული სექტორი, შთაუწერგონ პატივისცემა ყველა რელიგიისა თუ რწმენის მიმართ და ამით ხელი შეუწყონ ურთიერთგაგებას და ურთიერთშემწყნარებლობას;

11. მოუწოდებს მთავრობებს, რელიგიურ ორგანოებსა და სამოქალაქო საზოგადოებას, ყველა დონეზე განაგრძონ დიალოგი შემწყნარებლობის, პატივისცემისა და ურთიერთგაგების ზრდის ხელშეწყობის მიზნით;

12. ხაზს უსვამს სხვადასხვა რელიგიასა თუ რწმენას შორის, ან რელიგიისა თუ რწმენის შიგნით უწყვეტი და გაძლიერებული დიალოგის მნიშვნელობას, მათ შორის, ცივილიზაციებს შორის დიალოგის სახით, შემწყნარებლობის, პატივისცემისა და ურთიერთგაგების ზრდის ხელშეწყობის მიზნით;

13. ასევე, ხაზს უსვამს იმას, რომ უნდა მოვერიდოთ რომელიმე რელიგიის ტერორიზმთან გაიგივებას, რადგან ამან შეიძლება უარყოფითი გავლენა იქონიოს შესაბამისი რელიგიური თემების ყველა წევრის რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლებით სარგებლობაზე;

14. ასევე, ხაზს უსვამს, რომ, როგორც ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის მიერაა აღნიშნული, რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვის თავისუფლებაზე შეზღუდვები ნებადართულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შეზღუდვები გათვალისწინებულია კანონით, აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობის თუ ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად, და გამოიყენება ისე, რომ არ არღვევს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლებას;

15. წაახალისებს სპეციალურ მომხსენებელს, განაგრძოს მსოფლიოს ყველა კუთხეში მომხდარი იმ ინციდენტებისა და მთავრობების მიერ მიღებული იმ ზომების შესწავლა, რომლებიც შეუთავსებელია რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ დეკლარაციის დებულებებთან და, შესაბამის შემთხვევაში, შესთავაზოს მაკორექტირებელი ზომები;

16. ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ საჭიროა, სპეციალურმა მომხსენებელმა ანგარიშების პროცესში, მათ შორის, ინფორმაციის შეგროვებისას და რეკომენდაციე-

ბის მომზადებისას, გამოიყენოს გენდერული პერსპექტივა, მათ შორის, გენდერული უფლებების დარღვევის ფაქტების იდენტიფიკაციის გზით;

17. მიესალმება საზოგადოების ყველა აქტორის, მათ შორის, არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და რელიგიაზე თუ რწმენაზე დაფუძნებული ორგანოებისა თუ ჯგუფების უწყვეტ ძალისხმევას, ხელი შეუწყონ დეკლარაციის განხორციელებას და წაახალისებს მათ, განაგრძონ მუშაობა რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების ხელშესაწყობად და რელიგიური შეუწყნარებლობის, დისკრიმინაციისა და დევნის შემთხვევების გასაშუქებლად;

18. იძლევა რეკომენდაციას, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ და სხვა აქტორებმა, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების ხელშეწყობისას, უზრუნველყონ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საინფორმაციო ცენტრების და სხვა დაინტერესებული ორგანოების მიერ დეკლარაციის ტექსტის, რაც შეიძლება, ბევრ ენაზე მაქსიმალურად ფართოდ გავრცელება;

19. იღებს გადანყვეტილებას, განაგრძოს დეკლარაციის განხორციელების მიზნით ზომების განხილვა;

20. მიესალმება სპეციალური მომხსენებლის მუშაობას და მოუწოდებს ყველა მთავრობას, სრულად ითანამშრომლონ სპეციალურ მომხსენებელთან, დადებითად გამოეხმაურონ სპეციალური მომხსენებლის მოთხოვნებს მათ ქვეყნებში ვიზიტის განხორციელებასთან დაკავშირებით და მიაწოდონ მას ყველა აუცილებელი ინფორმაცია, რათა მისცენ საკუთარი მანდატის კიდევ უფრო ეფექტურად თუ განხორციელების საშუალება;

21. სთხოვს გენერალურ მდივანს, უზრუნველყოს სპეციალური მომხსენებლის მიერ ყველა აუცილებელი რესურსის მიღება იმისათვის, რომ მან შეძლოს თავისი მანდატის სრულად განხორციელება;

22. სთხოვს სპეციალურ მომხსენებელს, გენერალური ასამბლეის სამოცდამეერთე სესიაზე წარადგინოს შუალედური ანგარიში;

23. იღებს გადანყვეტილებას, რელიგიური შეუწყნარებლობის ყველა ფორმის აღმოფხვრის საკითხი განიხილოს სამოცდამეერთე სესიის დღის წესრიგში შემდეგი სახით: „ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხები“.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია

გენერალური ასამბლეა

რეზოლუცია 65/224

2011 წლის 11 აპრილი

რეზოლუცია რელიგიების დისკრიმინაციასთან ბრძოლის შესახებ

განამტკიცებს ყველა მთავრობის მიმართ ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო კონფერენციის მოწოდებას, მიიღონ ყველა შესაფერისი ზომა მათი საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად და მათი შესაბამისი სამართლებრივი სისტემების სათანადოდ გათვალისწინებით, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობასა და მასთან დაკავშირებულ ძალადობასთან, მათ შორის, ქალთა დისკრიმინაციასა და რელიგიური ადგილების შეზღუდვასთან საბრძოლველად, რამეთუ ყველას აქვს აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლება,

მხედველობაში იღებს შესაბამის საერთაშორისო ინსტრუმენტებს დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, სახელდობრ, საერთაშორისო კონვენციას რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, საერთაშორისო პაქტს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ, დეკლარაციას რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, დეკლარაციას იმ პირთა უფლებების შესახებ, რომლებიც არ არიან იმ ქვეყნების მოქალაქეები, რომელშიც ცხოვრობენ, და დეკლარაციას იმ პირთა უფლებების შესახებ, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეროვნულ ან ეთნიკურ, რელიგიურ და ენობრივ უმცირესობებს,

ადასტურებს, რომ ადამიანის ყველა უფლება უნივერსალური, განუყოფელი, ურთიერთდამოკიდებული და ურთიერთდაკავშირებულია,

ითვალისწინებს ამასთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიის და ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭოს რეზოლუციებს,

მიესალმება გენერალური ასამბლეის მიერ 2000 წლის 8 სექტემბერს მიღებულ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ათასწლეულის დეკლარაციაში გამოხატულ მტკიცე გადაწყვეტილებას, მიიღოს ზომები მრავალ საზოგადოებაში რასიზმისა და ქსენოფობიის მზარდი აქტების აღმოსაფხვრელად და ყველა საზოგადოებაში მეტი ჰარმონიისა და შემწყნარებლობის ხელშესაწყობად და მოუთმენლად ელის ყველა დონეზე მის ეფექტურ განხორციელებას,

აღნიშნულთან დაკავშირებით, ხაზს უსვამს სამხრეთ აფრიკის ქ. დურბანში, 31 აგვისტოდან 8 სექტემბრამდე ჩატარებულ მსოფლიო კონფერენციაზე რასიზმის, რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მასთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ მიღებული დურბანის დეკლარაციის, სამოქმედო პროგრამისა და 2009 წლის 20-24 აპრილს, ჟენევაში ჩატარებული დურბანის მიმოხილვის კონფერენციის საბოლოო დოკუმენტის მნიშვნელობას,

გამოხატავს სერიოზულ შეშფოთებას მსოფლიოს მრავალ კუთხეში, პოლიტიკურ წრეებში, საზოგადოებრივი აზრის სფეროში და ზოგადად, ფართო საზოგადოებაში რასისტული ძალადობისა და ქსენოფობიური იდეების მომძლავრებასა და შედეგად, რასისტული, ქსენოფობიური და იდეოლოგიური უპირატესობის პლატფორმებსა და წესდებებზე დაფუძნებული პოლიტიკური პარტიებისა და გაერთიანებების კვლავ გააქტიურებაზე და, რასისტული იდეოლოგიების ხელშეწყობისა თუ ნაქეზების მიზნით, ამ პლატფორმებისა და წესდებების გამუდმებით გამოყენებაზე,

ღრმად შეშფოთებულია რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციის მზარდი ტენდენციებით, მათ შორის, ზოგიერთი სახელმწიფოს პოლიტიკაში, კანონსა და ადმინისტრაციულ რეგულაციებში, რომლებიც ახორციელებენ განსაზღვრული რელიგიური თუ სარწმუნოებრივი ჯგუფების წარმომადგენელი ადამიანების დისკრედიტაციას, უსაფრთხოებასთან და უწესრიგო იმიგრაციასთან დაკავშირებული სხვადასხვა მიზეზით და ამით ახდენენ მათი დისკრიმინაციის ლეგიტიმაციას და შედეგად, ზღუდავენ მათი აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლებას და მათ შესაძლებლობას, თავისუფლად და იძულების, ძალადობისა და რეპრესიის შიშის გარეშე მისდიონ, დაიცვან და გააცხადონ თავიანთი რელიგია და, ამ კონტექსტში, ხაზს უსვამს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის 27-ე მუხლის მნიშვნელობას;

ღრმა შეშფოთებით აღნიშნავს რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობის, დისკრიმინაციისა და ძალადობის აქტების, რელიგიური თუ სხვა სა-

ხის ექსტრემიზმით მოტივირებული დაშინებისა და იძულების მსოფლიოს მრავალ კუთხეში მომხდარ სერიოზულ შემთხვევებს, მათი შორის, ისლამოფობიით, იუდაოფობიით და ქრისტიანოფობიით მოტივირებულ შემთხვევებს, მედიაში განსაზღვრული რელიგიების უარყოფითად წარმოჩენასთან და იმ კანონებისა და ადმინისტრაციული ზომების შემოღებასთან და განხორციელებასთან ერთად, რომლებიც კონკრეტულად განსაზღვრული ეთნიკური თუ რელიგიური წარმომავლობის პირების, განსაკუთრებით, მუსულმანური უმცირესობების, დისკრიმინაციისკენაა მიმართული და საფრთხეს უქმნის და ზღუდავს მათ მიერ ადამიანის უფლებებით და ძირითადი თავისუფლებებით სრულად სარგებლობას.

ხაზს უსვამს, რომ რელიგიების დისკრედიტაცია წარმოადგენს ადამიანის ღირსების სერიოზულ შეურაცხყოფას, რაც იწვევს მიმდევართა რელიგიური თავისუფლების უკანონო შეზღუდვას და რელიგიური სიძულვილისა და ძალადობისკენ ნაქეზებას,

აგრეთვე, ხაზს უსვამს რელიგიების დისკრედიტაციასთან და, ზოგადად, რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზებასთან ეფექტური ბრძოლის საჭიროებას,

შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ რელიგიების დისკრედიტაციამ და, ზოგადად, რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზებამ შეიძლება გამოიწვიოს სოციალური დისჰარმონია და ადამიანის უფლებათა დარღვევა და შეშფოთებულია ამ მზარდ ტენდენციასთან ბრძოლაში ზოგი სახელმწიფოს უმოქმედობითა და, აქედან გამომდინარე, განსაზღვრული რელიგიების მიმდევართა მიმართ დისკრიმინაციულ პრაქტიკაზე,

მხედველობაში იღებს რასიზმის, ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭოსთვის მეოთხე, მეექვსე, მეცხრე და მეთორმეტე სესიებზე რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მათთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის თანამედროვე ფორმების შესახებ სპეციალური მომხსენებლის მიერ წარდგენილ ანგარიშებს, რომლებშიც სპეციალურმა მომხსენებელმა გააშუქა ყველა რელიგიის დისკრედიტაციის სერიოზული ხასიათი და სამართლებრივი სტრატეგიების სრულყოფის საჭიროება და მხარს უჭერს ყველა სახელმწიფოს მიმართ სპეციალური მომხსენებლის მოწოდებას რასობრივი და რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზების აღმოსაფხვრელად, სისტემატური ბრძოლა აწარმოონ სეკულარიზმის დაცვასა და რელიგიის თავისუფლებისადმი პატივისცემას შორის წონასწორობისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისოდ შეთანხმებული ინსტრუმენტებით, მათ შორის, სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტით გათვალისწინებული ყველა თავისუფლების ურთიერთშემავსებლობის აღიარებითა და დაცვით.

ითვალისწინებს ცივილიზაციებს შორის დიალოგთან დაკავშირებით გლობალური დღის წესრიგის განცხადებას და სახელმწიფოებს, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემაში შემავალ ორგანოებს, არსებული რესურსების ფარგლებში, სხვა საერთაშორისო და რეგიონულ ორგანიზაციებსა და სამოქალაქო საზოგადოებას მოუწოდებს, წვლილი შეიტანონ გლობალური დღის წესრიგით გათვალისწინებული სამოქმედო პროგრამის განხორციელებაში,

მიესალმება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ცივილიზაციების კავშირის ინიციატივის მიერ სხვადასხვა კულტურასა და საზოგადოებას შორის ურთიერთპატივისცემისა და ურთიერთგაგების ხელშეწყობაში გაწეულ ძალისხმევას, მათ შორის, ესპანეთში, 2008 წელს ჩატარებულ მის პირველ ფორუმს, თურქეთში,

2009 წელს ჩატარებულ მეორე ფორუმს, ბრაზილიაში, 2010 წელს ჩატარებულ მესამე ფორუმს და კატარში, 2011 წელს ჩასატარებელ მეოთხე ფორუმს.

დარწმუნებულია, რომ კულტურული, ეთნიკური, რელიგიური და ლინგვისტური მრავალფეროვნების პატივისცემა, აგრეთვე ცივილიზაციებს შორის და შიგნით დიალოგის არსებობა არსებითად მნიშვნელოვანია გლობალური მშვიდობისა და ურთიერთგაგებისთვის, ხოლო კულტურული და ეთნიკური ცრურწმენის, რელიგიური შეუწყნარებლობისა და ქსენოფობიის გამოვლინების შემთხვევები, ინვესსიას ხალხებსა და ერებს შორის სიძულვილსა და ძალადობას,

მხედველობაში იღებს კონკრეტული ჯგუფებისა და თემების მიმართ რელიგიურ და რასობრივ შეუწყნარებლობასთან საბრძოლველად სხვადასხვა რეგიონულ და ეროვნულ ინიციატივას და ამ კონტექსტში ხაზს უსვამს, რომ საჭიროა კონპლექსური და არადისკრიმინაციული მიდგომა ყველა რასისა და რელიგიისადმი პატივისცემის უზრუნველსაყოფად, აგრეთვე, სხვადასხვა რეგიონულ და ეროვნულ ინიციატივას,

ხაზს უსვამს შემწყნარებლობის ხელშეწყობაში განათლების მნიშვნელოვან როლს, რაც ითვალისწინებს საზოგადოების მიერ მრავალფეროვნების მიღებას და პატივისცემას, მათ შორის, რწმენის გამოხატვასთან დაკავშირებით, და ასევე ხაზს უსვამს ფაქტს, რომ განათლებამ, განსაკუთრებით სკოლაში, მიზანმიმართული წვლილი უნდა შეიტანოს შემწყნარებლობის ხელშეწყობასა და რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის აღმოფხვრაში,

ხაზს უსვამს, რომ სახელმწიფოები, რეგიონული ორგანიზაციები, არასამთავრობო ორგანიზაციები, რელიგიური ორგანოები და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ შემწყნარებლობის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების პატივისცემის ხელშეწყობაში,

აღნიშნულთან დაკავშირებით, მიესალმება, ყველა საერთაშორისო და რეგიონულ ინიციატივას, რომელთა მიზანია სხვადასხვა კულტურასა და რელიგიას შორის ჰარმონია, მათ შორის, საერთაშორისო დიალოგს რელიგიებს შორის თანამშრომლობის შესახებ, მაგრიდში 2008 წლის 16-18 ივლისს ჩატარებულ მსოფლიო კონფერენციას დიალოგის შესახებ, 2008 წლის 12-13 ნოემბერს ჩატარებულ გენერალური ასამბლეის მაღალი დონის შეხვედრას მშვიდობის კულტურის შესახებ და მათ მნიშვნელოვან ძალისხმევას მშვიდობისა და დიალოგის კულტურის ყველა დონეზე ხელშეწყობაში და მაღლიერებით იღებს მხედველობაში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციის მიერ ამ საკითხში განხორციელებულ პროგრამებს,

ხაზს უსვამს, რომ მნიშვნელოვანია ყველა დონეზე კავშირების განმტკიცება სხვადასხვა კულტურას, რელიგიას, აღმსარებლობასა და ცივილიზაციას შორის დიალოგის გასაღრმავებლად და ურთიერთგაგების გასაუმჯობესებლად. ამასთან დაკავშირებით მაღლიერებით იღებს მხედველობაში ნეიტრალური ქვეყნების მოძრაობის ადამიანის უფლებათა დაცვისა და კულტურული მრავალფეროვნების შესახებ თეირანში 2007 წლის 3-4 სექტემბერს ჩატარებული მინისტრთა სხდომის მიერ მიღებულ დეკლარაციას და სამოქმედო პროგრამას,

აღიარებს რელიგიისა და რასის გადაკვეთის მნიშვნელობას და რომ რელიგიისა და სხვა, მაგ., რასის, კანის ფერის, წარმოშობის ან ეროვნული თუ ეთნიკური კუთვნილების ნიშნით შეიძლება წარმოიშვას მრავალი და მძიმე ფორმის დისკრიმინაცია,

მხედველობაში იღებს 2009 წლის 18 დეკემბრის რეზოლუციას 64/156 და ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭოს 2010 წლის 25 მარტის რეზოლუციას 13/16,

1. ცნობად იღებს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიშს;

2. ღრმა შეშფოთებას გამოთქვამს, რომ მსოფლიოში ჯერ კიდევ ხდება რელიგიების უარყოფითი სტერეოტიპებით წარმოჩენა და დღემდე ვლინდება რელიგიისა თუ რწმენის საკითხებში შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია;

3. გამოხს რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე ადამიანებზე ფსიქოლოგიური და ფიზიკური ძალადობის და თავდასხმის ყველა აქტს და მათკენ მოწოდებას; რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე ადამიანთა საქმიანობის, ქონების, კულტურული ცენტრებისა და თავყვანისცემის ადგილების წინააღმდეგ მიმართულ მსგავს ქმედებებს, აგრეთვე, ყველა რელიგიის წმინდა წიგნების, წმინდა ადგილებისა და რელიგიური სიმბოლოების მიზანში ამოღებას და მათ შებილწვას;

4. გამოთქვამს ღრმა შეშფოთებას ექსტრემისტული ორგანიზაციებისა და ჯგუფების პროგრამებსა და მიზნებზე, რომელთა მიზანია, განსაზღვრული რელიგიების შესახებ სტერეოტიპების შექმნა და განმტკიცება, განსაკუთრებით, მთავრობების მიერ მათი შეწყნარების შემთხვევაში;

5. ღრმა შეშფოთებით აღნიშნავს რელიგიების დისკრედიტაციის საერთო კამპანიის გააქტიურებას და ზოგადად, რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზებას, მათ შორის, რელიგიური უმცირესობების ეთნიკური და რელიგიურ კლასიფიკაციას;

6. აღიარებს, რომ, ტერორიზმთან ბრძოლის კონტექსტში, რელიგიების დისკრედიტაცია და, ზოგადად, რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზება შეიძლება გახდეს დამამძიმებელი ფაქტორები, რომლებიც ხელს შეუწყობს სამიზნე ჯგუფების წევრთათვის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების ჩამორთმევას, აგრეთვე, მათ ეკონომიკურ და სოციალურ გარიყვას;

7. გამოთქვამს ღრმა შეშფოთებას, რომ ისლამი ხშირად და არასწორადაა ასოცირებული ადამიანის უფლებათა დარღვევებთან და ტერორიზმთან;

8. მხარს უჭერს ყველა სახელმწიფოს ვალდებულებას, კომპლექსურად განახორციელონ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გლობალური კონტრტერორისტული სტრატეგია, რომელიც გენერალური ასამბლეის მიერ კენჭისყრის გარეშე მიღებულია 2006 წლის 8 სექტემბერს და ასამბლეის მიერ განმეორებით დამტკიცებულია 2008 წლის 5 სექტემბრის რეზოლუციით 62/272 და 2010 წლის 8 სექტემბრის რეზოლუციით 64/297, რომელიც მკაფიოდ ადასტურებს, რომ ტერორიზმი არ უნდა იყოს ასოცირებული რომელიმე რელიგიასთან, ეროვნებასთან, ცივილიზაციასთან ან ეთნიკურ ჯგუფთან; ხაზს უსვამს, რომ საჭიროა საერთაშორისო თანამეგობრობამ გააძლიეროს ძალისხმევა მშვიდობის, სამართლიანობისა და ადამიანის განვითარების კულტურის, ეთნიკური, ეროვნული და რელიგიური შემწყნარებლობის და ყველა რელიგიისადმი, რელიგიური ღირებულებისადმი, რწმენისა ან კულტურისადმი პატივისცემის ხელშესაწყობად და რელიგიების დისკრედიტაციის აღსაკვეთად.

9. გამოხს ნაბეჭდი, აუდიოვიზუალური და ელექტრონული მედიის, მათ შორის, ინტერნეტის თუ სხვა საშუალების გამოყენებას ნებისმიერი რელიგიის წინააღმდეგ ძალადობის, ქსენოფობიის ან მათთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის და დისკრიმინაციის გაღვივების მიზნით, ასევე, ნებისმიერი რელიგიის წმინდა წიგნების, წმინდა ადგილებისა და რელიგიური სიმბოლოების მიზანში ამოღებას და შებილწვას;

10. ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებულია ყველას უფლება, იქონიოს შეხედულებები ჩარევის გარეშე და გამოხატვის თავისუფლების უფლება, რომლით სარგებლობაც დაკავშირებულია სპეციალურ მოვალეობებთან და პასუხისმგებლობებთან და, აქედან გამომდინარე, შეიძლება ექვემდებარებოდეს იმ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია სხვათა უფლებებისა და რეპუტაციის პატივსაცემად, ეროვნული უშიშროების, ან საზოგადოებრივი ნესრიგის, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ან მორალის დასაცავად;

11. ადასტურებს რასობრივი დისკრიმინაციის აღმოფხვრის საკითხებში კომიტეტის XV (42) ზოგად რეკომენდაციას, რომელშიც კომიტეტმა აღნიშნა, რომ რასობრივ უპირატესობაზე ან სიძულვილზე დაფუძნებული ნებისმიერი იდეის გავრცელების აკრძალვა შეესაბამება შეხედულებისა და გამოხატვის თავისუფლების სტანდარტს და თანაბრად გამოიყენება რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზების მიმართ;

12. ცნობად იღებს რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მათთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის თანამედროვე ფორმების შესახებ სპეციალური მომხსენებლის და შეხედულების, და გამოხატვის თავისუფლების უფლების ხელშეწყობისა და დაცვის შესახებ სპეციალური მომხსენებლის მიერ იმ შესაბამისი მანდატების მიხედვით შესრულებულ სამუშაოებს, რომლებიც განსაზღვრულია ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭოს მიერ 2008 წლის 28 მარტის რეზოლუციებში 7/34 და 7/36;

13. გმობს რასიზმის, რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მათთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის ყოველგვარ გამოვლინებას ეროვნული, თუ ეთნიკური, რელიგიური და ენობრივი უმცირესობების და მიგრანტების მიმართ და მათ მიმართ ხშირად გამოყენებულ სტერეოტიპებს, მათ შორის, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე და ყველა სახელმწიფოს მოუწოდებს გამოიყენონ და, საჭიროების შემთხვევაში, განამტკიცონ არსებული კანონმდებლობა, როცა ხდება ამგვარი ქსენოფობიური ან არაშეწყნარებლური ქმედებები, გამოვლინებები ან გამოხატულებები, რათა აღმოიფხვრას ქსენოფობიური, ან რასისტული ქმედებების ჩამდენთა დაუსჯელობა;

14. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, მათი საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად, მათ შორის, კანონმდებლობის მიღებით, მიიღონ აუცილებელი ზომები, რათა აიკრძალოს ეროვნული, რასობრივი ან რელიგიური სიძულვილის მხარდაჭერა, რაც წარმოადგენს დისკრიმინაციისკენ, მტრობისა თუ სიძულვილისკენ ნაქეზებას მოუწოდებს სახელმწიფოებს რასიზმის, რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მათთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ მსოფლიო კონფერენციისთვის წარსადგენ ანგარიშებში შეიტანონ ეროვნულ, ეთნიკურ, რელიგიურ და ენობრივ უმცირესობებთან დაკავშირებული ასპექტები, რომლებიც გათვალისწინებულია მათ სახელმწიფო სამოქმედო გეგმებში და ამ კონტექსტში სრულად გაითვალისწინონ უმცირესობების მრავალჯერადი დისკრიმინაციის ფორმები;

15. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, პრაქტიკაში განახორციელონ რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ დეკლარაციის დებულებები;

16. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, თავიანთ სამართლებრივ და კონსტიტუციურ სისტემებში გაითვალისწინონ რელიგიების დისკრედიტაციიდან გამომდინა-

რე სიძულვილის, დისკრიმინაციის, დაშინებისა და იძულების აქტებისგან და, ზოგადად, რელიგიური სიძულვეულის წაქეზებისგან დაცვის სათანადო მექანიზმები;

17. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, მიიღოს ყველა შესაძლო ზომა რელიგიებისა და რწმენის შემწყნარებლობისა და პატივისცემის, მათი ღირებულებათა სისტემების გაგების ხელშესაწყობად და რელიგიურ სიძულვილთან და შეუწყნარებლობასთან ბრძოლის მიზნით მათი სამართლებრივი სისტემების გასაუმჯობესებლად, ინტელექტუალური და მორალური სტრატეგიებით;

18. აღიარებს, რომ იდეების ღია, კონსტრუქციულმა და პატივისცემაზე აგებული განხილვამ, აგრეთვე, ადგილობრივ, ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე რელიგიებსა და კულტურებს შორის დიალოგმა შეიძლება დადებითი როლი ითამაშოს რელიგიურ სიძულვილთან, წაქეზებასთან და ძალადობასთან ბრძოლაში;

19. მიესალმება ნევრი სახელმწიფოების მიერ ბოლო დროს გადადგმულ ნაბიჯებს რელიგიის თავისუფლების დასაცავად შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობისა და მექანიზმების შემოღებისა და გაძლიერებისათვის და რელიგიების დისკრედიტაციისა და რელიგიური ჯგუფების შესახებ უარყოფითი სტერეოტიპების შექმნის აღსაკვეთად;

20. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, უზრუნველყონ ყველა სახელმწიფო თანამდებობის პირის, მათ შორის, სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლის, სამხედრო მოსამსახურის, საჯარო მოსამსახურისა და განათლების მუშაკის მიერ თავისი სამსახურებრივი მოვალეობების შესრულებისას სხვადასხვა რელიგიისა თუ რწმენის პატივისცემა და ადამიანების რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის დაუშვებლობა, ასევე, ყველა აუცილებელი და სათანადო განათლებისა თუ ტრენინგის უზრუნველყოფა;

21. ხაზს უსვამს, რომ საჭიროა რელიგიების დისკრედიტაციასთან და, ზოგადად, რელიგიური სიძულვილისკენ წაქეზებასთან ბრძოლა ადგილობრივ, რეგიონულ და საერთაშორისო დონეებზე განათლებისა და ინფორმირებულობის გაზრდის მეშვეობით, სტრატეგიული და ურთიერთშეთანხმებული ზომების გატარებით და მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, უზრუნველყონ როგორც კანონმდებლობაში, ასევე, პრაქტიკაში განათლების ყველასთვის ხელმისაწვდომობა, მათ შორის, უფასო დაწყებითი განათლების ხელმისაწვდომობა ბავშვებისთვის, როგორც გოგონებისთვის, ასევე ბიჭებისთვის და სწავლისა და განათლების ხელმისაწვდომობა სრულწლოვანთათვის, ადამიანის უფლებათა პატივისცემის, შემწყნარებლობისა და მრავალფეროვნების საფუძველზე, რაიმე ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე და თავი შეიკავონ ისეთი სამართლებრივი თუ სხვა ზომებისგან, რომლებიც განაპირობებს სკოლის ხელმისაწვდომობის საკითხში რასობრივ სეგრეგაციას.

22. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, თავიანთი ეროვნული კანონმდებლობისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად, მიიღონ მაქსიმალური ზომები რელიგიური ადგილების, სადგომების, აკლდამების, რელიგიური სიმბოლოების სრული პატივისცემისა და დაცვის უზრუნველსაყოფად და მიიღონ დამატებითი ზომები იმ შემთხვევაში, თუ ისინი დაუცველია წაბილწვისგან ან განადგურებისგან;

23. მოუწოდებს საერთაშორისო თანამეგობრობას, ადამიანის უფლებათა და რელიგიური და სარწმუნოებრივი მრავალფეროვნების საფუძველზე, ხელი შეუწყოს გლობალურ დიალოგს შემწყნარებლობისა და მშვიდობის კულტურის ყველა დონეზე მხარდასაჭერად და მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, არასამთავრობო

ორგანიზაციას, რელიგიურ წინამძღოლს და ორგანოს, ბეჭდვით თუ ელექტრონულ მედიას, მხარი დაუჭირონ, ასევე, ხელი შეუწყონ ამგვარ დიალოგს;

24. ადასტურებს, რომ ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭო ხელს შეუწყობს ყველა რელიგიური და კულტურული ღირებულების საყოველთაო პატივისცემას და შეაფასებს ნებისმიერი თემის წევრების ან ნებისმიერი რელიგიის მიმდევრების მიმართ შეუწყნარებლობის, დისკრიმინაციისა და სიძულვილისკენ ნაქეზების შემთხვევებს, აგრეთვე, ამგვარი სავალალო ქმედებების დაუსჯელობასთან საბრძოლველად საერთაშორისო ძალისხმევის კონსოლიდაციის საშუალებებს;

25. მიესალმება ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭოს პრეზიდენტის მიერ, 2010 წლის 30 სექტემბერს საბჭოს ყველა წევრის სახელით გაკეთებულ განცხადებას, რომლითაც მან დაგმო რელიგიური შეუწყნარებლობის, ცრურწმენის, მათთან დაკავშირებული დისკრიმინაციისა და ძალადობის შემთხვევები, რომლებიც კვლავ გრძელდება მსოფლიოს ყველა კუთხეში;

26. აგრეთვე, მიესალმება ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხებში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის უმაღლესი კომისრის ინიციატივას, რომლითაც ის გამოვიდა 2008 წლის 2-3 ოქტომბერს გამართულ ექსპერტთა სემინარზე გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური სიძულვილის შესახებ, რაც დისკრიმინაციისკენ, მტრობისკენ ან ძალადობისკენ ნაქეზებას წარმოადგენს და სთხოვს უმაღლეს კომისარს, განაგრძოს მუშაობა როგორც ამ ინიციატივაზე, ნაქეზების ყველა ამგვარი ფორმის, მათი შედეგებისა და რელიგიებისა თუ სარწმუნოებებზე და მათ მიმდევრებზე უარყოფითი სტერეოტიპების შექმნის აღკვეთისა და აღმოფხვრის საქმეში კონკრეტული წვლილის შეტანის მიზნით, ასევე, ამ პირებისა და მათი თემების ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხზე;

27. ცნობად იღებს უმაღლესი კომისრის მიერ განხორციელებულ საქმიანობას ადამიანის უფლებათა ასპექტების, განსაკუთრებით, „ადამიანის უფლებათა საკითხებში განათლების მსოფლიო პროგრამის“ ხელშესაწყობად და საგანმანათლებლო პროგრამებში შესატანად. ამასთან, უმაღლეს კომისარს მოუწოდებს განაგრძოს ამ სფეროში მუშაობა შემდეგ საკითხებზე განსაკუთრებული ყურადღების გამახვილებით:

(ა) კულტურების წვლილი, აგრეთვე რელიგიური და კულტურული მრავალფეროვნება;

(ბ) გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემაში შემავალ სხვა სათანადო ორგანოებთან და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა ისეთი ერთობლივი კონფერენციების ჩასატარებლად, რომელთა მიზანია ცივილიზაციებს შორის დიალოგის მხარდაჭერა და ადამიანის უფლებათა უნივერსალურობისა და მათ სხვადასხვა დონეზე განხორციელების ხელშეწყობა, განსაკუთრებით ცივილიზაციებს შორის კავშირის საკითხებში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის უმაღლესი წარმომადგენლის ოფისთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციასთან და სამდივნოსთან არსებულ განყოფილებასთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემაში არსებულ სხვადასხვა სუბიექტთან ურთიერთობისა და სამთავრობათშორისო პროცესში მათი წვლილის კოორდინაციის მიზნით;

28. სთხოვს გენერალურ მდივანს, გენერალურ ასამბლეას სამოცდამეექვსე სესიაზე წარუდგინოს ანგარიში წინამდებარე რეზოლუციის განხორციელების შესახებ, მათ შორის, იმ კავშირის შესახებ, რომელიც არსებობს რელიგიების დეფამა-

ციას, რელიგიისა და რასის ურთიერთგადაკვეთას, მსოფლიოს მრავალ კუთხეში წაქეზების, შეუწყნარებლობისა და სიძულვილის მომძლავრებასა და ამ ფენომენთან საბრძოლველად სახელმწიფოების მიერ მიღებულ ზომებს შორის.

71-ე პლენარული სხდომა
2010 წლის 21 დეკემბერი

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია
გენერალური ასამბლეა
რეზოლუცია 60/11
2006 წლის 6 იანვარი

რეზოლუცია რელიგიური და კულტურული ურთიერთგაგების, ჰარმონიისა და თანამშრომლობის შესახებ

გენერალური ასამბლეა

ადასტურებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიით და ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო დეკლარაციით გათვალისწინებულ მიზნებსა და პრინციპებს, კერძოდ, აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლებას,

ითვალისწინებს ცივილიზაციებს შორის დიალოგთან დაკავშირებით გლობალურ დღის წესრიგს, ასევე, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაციის საყოველთაო დეკლარაციას კულტურული მრავალფეროვნების შესახებ და ხსენებულ დოკუმენტებში მითითებულ პრინციპებს,

მხედველობაში იღებს გენერალური ასამბლეის უმაღლესი დონის პლენარული სხდომის მსოფლიო სამიტის დოკუმენტს, რომლითაც აღიარებულია მთელ მსოფლიოში რელიგიური და კულტურული მრავალფეროვნების პატივისცემისა და გაგების მნიშვნელობა და ხაზს უსვამს ამ დოკუმენტით გათვალისწინებულ ვალდებულებას მსოფლიოს ყველა კუთხეში ადამიანის კეთილდღეობის, თავისუფლებისა და პროგრესის გაუმჯობესებასთან, აგრეთვე, სხვადასხვა კულტურას, ცივილიზაციასა და ხალხს შორის შემწყნარებლობის, პატივისცემის, დიალოგისა და თანამშრომლობის მხარდაჭერასთან დაკავშირებით, რომლის საბოლოო მიზანია მსოფლიო მშვიდობისა და უსაფრთხოების ხელშეწყობა,

ითვალისწინებს თავის 2004 წლის 11 ნომბრის რეზოლუციას 59/23 და 2004 წლის 15 დეკემბრის რეზოლუციებს 59/142 და 59/143 და სხვა შესაბამის რეზოლუციებს,

აღიარებს, რომ რელიგიებს შორის დიალოგი და ურთიერთგაგება, ასევე, ხალხებსა და ცივილიზაციებს შორის განსხვავებებისა და საერთო ღირებულებების ცოდნა ხელს უწყობს კონფლიქტებისა და დავების მშვიდობიან გადაწყვეტას, ამასთან, ამცირებს მტრობის, შეტაკებებისა და თვით ძალადობის პოტენციალს,

მხედველობაში იღებს ეროვნულ, საერთაშორისო და რეგიონულ დონეზე იმ სხვადასხვა ინიციატივის (მაგ., ცივილიზაციების კავშირის ინიციატივის, საერთაშორისო თანამეგობრობაში რელიგიებს შორის ჰარმონიის განმტკიცების შესახებ

ბალის კონფერენციის, მსოფლიო და ტრადიციული რელიგიების კონგრესის, ცივილიზაციებსა და კულტურებს შორის დიალოგის, „განათლებული მოდერაციის“ სტრატეგიის, მშვიდობის მიზნით რელიგიებს შორის დიალოგისა და თანამშრომლობის შესახებ წინამძღოლთა არაოფიციალური შეხვედრისა და ისლამსა და ქრისტიანობას შორის დიალოგის) მნიშვნელოვან წვლილს, რომლებიც ურთიერთ-შემცველი, ურთიერთგანმამტკიცებელი და ურთიერთდაკავშირებულია;

ხაზს უსვამს იმას, რომ საჭიროა საზოგადოების ყველა დონეზე და ერებს შორის მშვიდობის, სამართლიანობის, დემოკრატიის, შემწყნარებლობის, სოლიდარობის, თანამშრომლობის, პლურალიზმის, კულტურული, რელიგიურ-სარწმუნოებრივი მრავალფეროვნების პატივისცემის, დიალოგისა და ურთიერთგაგების განმტკიცება, რადგან ისინი მშვიდობის მნიშვნელოვანი წინაპირობებია და დარწმუნებულია, რომ დემოკრატიული საზოგადოების სახელმძღვანელო პრინციპებს საერთაშორისო თანამეგობრობა აქტიურად უნდა უწყობდეს ხელს;

ადასტურებს, რომ გამოხატვის თავისუფლება, მედიის პლურალიზმი, მრავალენობრიობა, ხელოვნებაზე და სამეცნიერო და ტექნოლოგიური ცოდნის მიღებაზე, მათ შორის, ციფრული ფორმით, წვდომის თანაბარი შესაძლებლობების არსებობა და ყველა კულტურისთვის გამოხატვისა და გავრცელების საშუალებებზე წვდომის შესაძლებლობის არსებობა კულტურული მრავალფეროვნების გარანტიებს წარმოადგენს და რომ სიტყვით და გამოსახულებით იდეების თავისუფალი მიმოქცევის უზრუნველყოფისას სიფრთხილის გამოვლენაა საჭირო იმისათვის, რომ ყველა კულტურას შეეძლოს საკუთარი თავის გამოხატვა და სხვებისთვის გაცნობა,

აღიარებს მთელ ძალისხმევას, რაც გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემა და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციები ახმარებენ კულტურული, რელიგიურ-სარწმუნოებრივი და ენობრივი მრავალფეროვნების სრული პატივისცემით ადამიანებს შორის ურთიერთგაგების, შემწყნარებლობისა და მეგობრობის ხელშეწყობას;

შეფოთებულია იმით, რომ მსოფლიოს მრავალ კუთხეში იზრდება რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის სერიოზული შემთხვევები, მათ შორის, რელიგიური შეუწყნარებლობით მოტივირებული ძალადობის, დაშინებისა და იძულების ფაქტები, რაც საფრთხეს უქმნის ადამიანის უფლებებით და თავისუფლებებით სარგებლობისას;

ითვალისწინებს, რომ კულტურული, ეთნიკური, რელიგიური და ენობრივი მრავალფეროვნების შეწყნარება, აგრეთვე, ცივილიზაციებს შორის და შიგნით დიალოგის არსებობა არსებითად მნიშვნელოვანია მსოფლიოს სხვადასხვა კულტურისა თუ ერის წარმომადგენელ ადამიანებსა და ხალხებს შორის მშვიდობის, ურთიერთგაგებისა და მეგობრობისთვის, ხოლო კულტურული და ეთნიკური ცრურწმენის, განსხვავებული კულტურებისა და რელიგიების მიმართ შეუწყნარებლობისა და ქსენოფობიის გამოვლინების შემთხვევები იწვევს მთელს მსოფლიოში ხალხებსა და ერებს შორის სიძულვილსა და ძალადობას,

ხაზს უსვამს, რომ რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე სიძულვილთან, ცრურწმენასთან, შეუწყნარებლობასთან და სტერეოტიპების შექმნასთან ბრძოლა წარმოადგენს მნიშვნელოვან გლობალურ პრობლემას, რომელიც დამატებითი ზომების მიღებას საჭიროებს,

1. ცნობად იღებს გენერალური მდივნის მიერ 59/142 და 59/143 რეზოლუციების შესაბამისად წარმოდგენილ ანგარიშს;

2. აღიარებს, რომ რელიგიებისა და კულტურების მრავალფეროვნების პატივისცემას, შემწყნარებლობას, დიალოგსა და ურთიერთნდობისა და ურთიერთგაგების ატმოსფეროში თანამშრომლობას შეუძლია წვლილი შეიტანოს დისკრიმინაციაზე, შეუწყნარებლობასა და სიძულვილზე აგებულ იდეოლოგიებთან და ქმედებებთან ბრძოლაში, ასევე, ხელს შეუწყობს მსოფლიო მშვიდობის, სოციალური სამართლიანობისა და ხალხთა შორის მეგობრობის გამტკიცებას;

3. ადასტურებს ყველა სახელმწიფოს აღმატებულ ვალდებულებას, ხელი შეუწყონ ყველა ადამიანის უფლებისა და ძირითადი თავისუფლების პატივისცემას და დაცვას გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის, ადამიანის უფლებების დაცვასთან დაკავშირებული სხვა ინსტრუმენტებისა და საერთაშორისო სამართლის მიხედვით; ამ უფლებებისა და თავისუფლებების საყოველთაო ხასიათი უდაოა;

4. აგრეთვე, ადასტურებს მსოფლიოს ყველა ხალხების მიერ საკუთარი კულტურული მემკვიდრეობისა და ტრადიციების ქონის, განვითარებისა და დაცვის მნიშვნელობას მშვიდობის, შემწყნარებლობისა და ურთიერთპატივისცემის ატმოსფეროში როგორც ეროვნულ, ასევე საერთაშორისო დონეზე;

5. აღიარებს, რომ მზარდი გლობალიზაციის პირობებში რელიგიური და კულტურული მრავალფეროვნების პატივისცემა ხელს უწყობს რელიგიებს, კულტურებსა და ცივილიზაციებს შორის საერთაშორისო თანამშრომლობას და დიალოგის გაღრმავებას და ისეთი გარემოს შექმნას, რომელიც ხელსაყრელია ადამიანური გამოცდილების გასაზიარებლად;

6. აგრეთვე აღიარებს, რომ მიუხედავად შეუწყნარებლობისა და კონფლიქტებისა, რომლებიც იწვევს ქვეყნებსა და რეგიონებს შორის დაყოფას და მზარდ საფრთხეს უქმნის ერთა შორის მშვიდობიან ურთიერთობას, ყველა კულტურას და ცივილიზაციას აქვს საერთო საყოველთაო ღირებულებები, ყველას შეუძლია წვლილი შეიტანოს კაცობრიობის გამდიდრებაში;

7. გრეთვე აღიარებს, რომ თუმცა უნდა გავითვალისწინოთ ეროვნული და რეგიონული თავისებურებებისა და სხვადასხვა ისტორიული, კულტურული და რელიგიური გარემოებების მნიშვნელობა, სახელმწიფოებმა მიუხედავად მათი პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული სისტემებისა, ხელი შეუწყონ და დაიცვან ყველა ადამიანის უფლება და ძირითადი თავისუფლება;

8. ადასტურებს, რომ იმ პირთა უფლებების ხელშეწყობა და დაცვა, რომლებიც ეროვნულ ან ეთნიკურ, რელიგიურ და ენობრივ უმცირესობებს მიეკუთვნებიან, ხელს უწყობს პოლიტიკურ და სოციალურ სტაბილურობას, მშვიდობას, ამდიდრებს მთელი საზოგადოების კულტურულ მრავალფეროვნებას და მემკვიდრეობას იმ სახელმწიფოებში, რომლებშიც ასეთი პირები ცხოვრობენ და მოუწოდებს სახელმწიფოებს თავიანთ პოლიტიკურ და სამართლებრივ სისტემებში ასახონ თავიანთ შესაბამის საზოგადოებებში არსებული მულტიკულტურული მრავალფეროვნება და, საჭიროების შემთხვევაში, გააუმჯობესონ დემოკრატიული და პოლიტიკური ინსტიტუტები, ორგანიზაციები და პროცესები ისე, რომ ისინი უფრო სრული მონაწილეობის მიღების საშუალებას იძლეოდეს და მოერიდონ საზოგადოების კონკრეტული სეგმენტების მარგინალიზაციას, გამორიცხვას და დისკრიმინაციას;

9. მოუწოდებს მთავრობებს, ხელი შეუწყონ რელიგიური, სარწმუნოებრივი, კულტურული და ენობრივი მრავალფეროვნების პირობებში ადამიანთა შორის ურთიერთგაგებას, შემწყნარებლობასა და მეგობრობას, მათ შორის განათლების

მეშვეობით, ასევე, ისეთი პროგრესული სასწავლო პროგრამებისა და სახელმძღვანელოების შექმნით, რომლებშიც განხილულია შეუწყნარებლობის კულტურული, სოციალური, ეკონომიკური, პოლიტიკური და რელიგიური მიზეზები, ხოლო ამ პროცესში გამოიყენონ გენდერული პერსპექტივა ერებსა და ყველა რასობრივ თუ რელიგიურ ჯგუფს შორის ურთიერთგაგების, შეწყნარებლობის, მშვიდობისა და მეგობრული ურთიერთობის ხელშესაწყობად, იმის გათვალისწინებით, რომ განათლება ყველა დონეზე წარმოადგენს მშვიდობის კულტურის განმტკიცების ძირითად საშუალებას;

10. მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, მიიღონ ყველა ზომა მათი საერთაშორისო ვალდებულებებისა და ეროვნული კანონმდებლობების შესაბამისად, რელიგიური და კულტურული ადგილების სრული პატივისცემისა და დაცვის უზრუნველსაყოფად, ამასთან, მიიღონ ადეკვატური ზომები ასეთი ადგილების დაზიანების ან განადგურების აღსაკვეთად;

11. მოუწოდებს სახელმწიფოებს, მათი საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად, მიიღონ ყველა აუცილებელი ზომა კულტურულ, რელიგიურ თუ სარწმუნოებრივ საფუძველზე სიძულვილით და შეუწყნარებლობით მოტივირებული ძალადობის, დაშინებისა და იძულების ქმედებებთან, ან ასეთი ქმედებებისკენ წაქეზებასთან საბრძოლველად, რადგან ასეთმა ქმედებებმა შეიძლება გამოიწვიოს უთანხმოება და ჰარმონიის დარღვევა როგორც სხვადასხვა საზოგადოებას შორის, ასევე, განსაზღვრული საზოგადოების შიგნითაც;

12. ასევე, მოუწოდებს სახელმწიფოებს, მიიღონ ეფექტური ზომები სამოქალაქო, ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების აღიარებისას, განხორციელებისას და მათით სარგებლობისას რელიგიური თუ სარწმუნოებრივი ნიშნით დისკრიმინაციის აღსაკვეთად და აღმოსაფხვრელად და მიიღონ ყველა ზომა ამგვარი დისკრიმინაციის აკრძალვის მიზნით კანონების მისაღებად და გასაუქმებლად, აგრეთვე, მიიღონ ყველა სათანადო ზომა რელიგიური თუ სარწმუნოებრივი ნიშნით შეუწყნარებლობასთან საბრძოლველად;

13. აგრეთვე, მოუწოდებს სახელმწიფოებს, უზრუნველყონ სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლების, სამხედრო მოსამსახურეების, სახელმწიფო თანამდებობის პირების და განათლების მუშაკებისა თუ სხვა საჯარო მოსამსახურეების მიერ თავიანთი სამსახურებრივი მოვალეობების შესრულებისას სხვადასხვა რელიგიისა თუ რწმენის პატივისცემა, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის დაუშვებლობა, ასევე, ყველა აუცილებელი და სათანადო განათლებისა თუ ტრენინგის უზრუნველყოფა;

14. მიესალმება სახელმწიფოების, სპეციალურ მომხსენებლის, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემაში შემავალ სხვა სათანადო ორგანოებისა და სხვა სამთავრობათშორისო ორგანიზაციებისა და სამოქალაქო საზოგადოების, მათ შორის, რელიგიური და სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და მედიის წვლილს მშვიდობის კულტურის შექმნაში და მოუწოდებს მათ განაგრძონ მუშაობა ამ მიმართულებით, რათა ხელი შეუწყონ რელიგიებსა და კულტურებს შორის ერთობლივ საქმიანობას კონგრესების, კონფერენციების, სემინარების, სამეცნიერო მუშაობისა და სხვა პროცესების მეშვეობით.

15. სთხოვს გენერალურ მდივანს, უზრუნველყოს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სისტემის, მათ შორის, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საინ-

ფორმაციო ცენტრების მეშვეობით, არსებული რესურსების ფარგლებში, წინამდებარე რეზოლუციასთან დაკავშირებული გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მასალების რაც შეიძლება ბევრ ენაზე მაქსიმალურად ფართოდ გავრცელება;

16. აგრეთვე, სთხოვს გენერალურ მდივანს, სამოცდამეერთე სესიაზე წარმოსადგენი ანგარიშის პუნქტში- „მშვიდობის კულტურა“, შეიტანოს ინფორმაცია წინამდებარე რეზოლუციის განხორციელების შესახებ.

თავი III

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარები

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია
ადამიანის უფლებათა კომიტეტი
ზოგადი კომენტარი 11
1983 წლის 27 ივლისი

ომის პროპაგანდისა და ეროვნული, რასობრივი თუ რელიგიური სიძულვილისკენ ნაქეზების აკრძალვა

1. წევრი-სახელმწიფოების მიერ წარმოდგენილ ყველა ანგარიშში როდია მოცემული სრული ინფორმაცია პაქტის მე-20 მუხლის განხორციელებასთან დაკავშირებით. მე-20 მუხლის ბუნების გათვალისწინებით, წევრი-სახელმწიფოებივალდებული არიან მიიღონ აუცილებელი საკანონმდებლო ზომები პაქტში მოხსენიებული ქმედებების აკრძალვის მიზნით. ამასთან, როგორც ანგარიშებიდან ჩანს, ზოგ სახელმწიფოში ასეთი ქმედებები არც კანონითაა აკრძალული და არც სათანადო ზომები მიიღება მათ ასაკრძალად. გარდა ამისა, ბევრ ანგარიშში წარმოდგენილი არ იყო საკმარისი ინფორმაცია სათანადო ეროვნული კანონმდებლობისა და პრაქტიკის შესახებ.

2. პაქტის მე-20 მუხლში ნათქვამია, რომ ომის პროპაგანდა და ეროვნული, რასობრივი თუ რელიგიური სიძულვილის ნებისმიერი მხარდაჭერა, რაც წარმოადგენს დისკრიმინაციისკენ, მტრობის ან ძალადობისკენ ნაქეზებას, აკრძალულია კანონით. კომიტეტის აზრით, ეს სავალდებულო აკრძალვები სრულ შესაბამისობაშია მე-19 მუხლით გათვალისწინებულ გამოხატვის თავისუფლების უფლებასთან, რით სარგებლობაც დაკავშირებულია განსაკუთრებულ მოვალეობებთან და პასუხისმგებლობებთან. I პუნქტით გათვალისწინებული აკრძალვა ვრცელდება პროპაგანდის ყველა ფორმაზე, რომლებიც ქმნის აგრესიის ან მშვიდობის დარღვევის საფრთხეს ან იწვევს აგრესიას ან მშვიდობის დარღვევას გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის საწინააღმდეგოდ. მე-2 პუნქტი მიმართულია ეროვნული, რასობრივი თუ რელიგიური სიძულვილის მხარდაჭერის წინააღმდეგ, რომელიც წარმოადგენს დისკრიმინაციის, მტრობის ან ძალადობისკენ ნაქეზებას მიუხედავად იმისა, ამგვარი პროპაგანდის თუ მხარდაჭერის მიზნები შესაბამისი სახელმწიფოს გარედან მოდის თუ შიგნიდან. მე-20 მუხლის 1-ლი პუნქტის ნორმებით არ იკრძალება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის შესაბამისად მოგერიების სუვერენული უფლება ან ხალხების თვითგამორკვევისა და დამოუკი-

დებლობის უფლება. იმისათვის, რომ მე-20 მუხლი სრულად ეფექტური იყოს, უნდა არსებობდეს კანონი, სადაც მკაფიოდ და არაორაზროვნად იქნება ნათქვამი, რომ პაქტში მითითებული პროპაგანდა თუ მხარდაჭერა ეწინააღმდეგება სახელმწიფო პოლიტიკას და სადაც, დარღვევის შემთხვევაში, გათვალისწინებული იქნება სათანადო სანქცია. აქედან გამომდინარე, კომიტეტი მიიჩნევს, რომ იმ წევრმა-სახელმწიფოებმა, რომლებსაც ეს ჯერ არ გაუკეთებიათ, უნდა მიიღონ მე-20 მუხლით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესასრულებელი ზომები და თავი შეიკავონ ამგვარი პროპაგანდისა თუ მხარდაჭერისგან.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია
ადამიანის უფლებათა კომიტეტი
ზოგადი კომენტარი 18
1989 წლის 10 ნოემბერი

დისკრიმინაციის დაუშვებლობა

1. დისკრიმინაციის დაუშვებლობა, კანონის წინაშე თანასწორობასა და დისკრიმინაციის გარეშე კანონის მხრიდან თანაბარ დაცვასთან ერთად, წარმოადგენს იმ ძირითად და ზოგად პრინციპს, რომელიც დაკავშირებულია ადამიანის უფლებების დაცვასთან. ამრიგად, სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-2 მუხლის 1-ლი პუნქტი თითოეულ წევრ-სახელმწიფოს ავალდებულებს კონვენციით აღიარებული უფლებების დაცვას და მის ტერიტორიაზე და მის დაქვემდებარებაში მყოფი ყველა პირისთვის უზრუნველყოს რასის, ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა აზრის, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, მატერიალური, ნოდებრივი თუ სხვა რაიმე ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე. 26-ე მუხლით არა მარტო ყველა ადამიანს ენიჭება კანონის წინაშე თანასწორობა და კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვა, არამედ კანონით იკრძალება კიდევ რაიმე ნიშნით დისკრიმინაცია და ყველასთვის გარანტირებულია რასის, ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა აზრის, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, მატერიალური, ნოდებრივი თუ სხვა რაიმე ნიშნით დისკრიმინაციისგან თანაბარი და ეფექტური დაცვა.

2. მართლაც, დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრინციპი იმდენად ძირითადია, რომ მე-3 მუხლი თითოეულ წევრ-სახელმწიფოს ავალდებულებს უზრუნველყოს კაცთა და ქალთა თანაბარი უფლება პაქტით გათვალისწინებული უფლებებით სარგებლობაზე. ხოლო მე-4 მუხლის 1-ლი პუნქტი წევრ-სახელმწიფოებს რთავს ნებას, მიიღონ ზომები ქვეყანაში საგანგებო სიტუაციისას კონვენციით გათვალისწინებული ზოგიერთი ვალდებულებისგან გადასახვევად. იგივე მუხლით, ასეთი ზომები თავისუფალი უნდა იყოს დისკრიმინაციისგან მხოლოდ რასის, ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის ნიშნით. გარდა ამისა, მე-20 მუხლის მე-2 პუნქტი წევრ-სახელმწიფოებს ავალდებულებს კანონით აკრძალონ ეროვნული, რასობრივი თუ რელიგიური სიძულვილის ნებისმიერი მხარდაჭერა, რომელიც დისკრიმინაციისკენ ნაქეზებას წარმოადგენს.

3. მათი ძირითადი და ზოგადი ბუნებიდან გამომდინარე, დისკრიმინაციის დაუშვებლობისა და კანონის წინაშე თანასწორობისა და კანონის მხრიდან თანაბა-

რი დაცვის პრინციპები ზოგჯერ პირდაპირაა ნახსენები იმ პუბლებში, რომლებიც დაკავშირებულია ადამიანის უფლებათა კონკრეტულ კატეგორიებთან. მე-14 მუხლის I პუნქტი ითვალისწინებს, რომ ყველა პირი თანასწორია სასამართლოსა და ტრიბუნალის წინაშე, ხოლო ამავე მუხლის მე-3 პუნქტი ადგენს, რომ წარდგენილი სისხლის სამართლებრივი ბრალდების საფუძვლიანობის გამორკვევისას, ყველას თანაბრად აქვს მე-3 პუნქტის (ა) -(ზ) ქვეპუნქტებში ჩამოთვლილი მინიმალური გარანტიები; ანალოგიურად, 25-ე მუხლი ითვალისწინებს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ყველა მოქალაქის თანაბარ მონაწილეობას, მე-2 მუხლში მითითებული განსხვავებების გარეშე.

4. წევრმა-სახელმწიფოებმა უნდა განსაზღვრონ ის სათანადო ზომები, რომლებსაც ისინი გაატარებენ შესაბამისი ნორმების განსახორციელებლად. ამასთან, კომიტეტს უნდა აცნობონ ამ ზომების ხასიათი და მათი შესაბამისობა დისკრიმინაციის დაუშვებლობისა და კანონის წინაშე თანასწორობისა და კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვის პრინციპებთან.

5. კომიტეტი წევრი-სახელმწიფოების ყურადღებას მიაპყრობს იმას, რომ პაქტით მათ ზოგჯერ პირდაპირ მოეთხოვებათ შესაბამისი პირებისთვის თანასწორობის უზრუნველსაყოფად ზომების მიღება. მაგ., 23-ე მუხლის მე-4 პუნქტი ადგენს, რომ წევრი-სახელმწიფოები განახორციელებენ სათანადო ქმედებებს ქორწინებასთან დაკავშირებით-ქორწინებაში ყოფნისას და განქორწინებისას, მეუღლეების თანასწორი უფლებებისა და თანასწორი პასუხისმგებლობების უზრუნველსაყოფად. ასეთ ქმედებებს შეიძლება ჰქონდეს საკანონმდებლო, ადმინისტრაციული ან სხვა ზომების ფორმა, მაგრამ წევრ-სახელმწიფოებს ეკისრებათ მეუღლეთათვის პაქტით გათვალისწინებული თანასწორი უფლებების უზრუნველყოფის პოზიტიური ვალდებულება. ბავშვებთან დაკავშირებით, 24-ე მუხლი ადგენს, რომ ყველა ბავშვს აქვს უფლება თავიანთი ოჯახის, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს მხრიდან სარგებლობდნენ დაცვის იმ საშუალებებით, რომლებსაც ითხოვს მათი, როგორც მცირეწლოვანის სტატუსი, რასის, ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, მატერიალური თუ წოდებრივი ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე.

6. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ პაქტი არც ტერმინ „დისკრიმინაცია“ განმარტავს და არც იმაზე მიუთითებს, რა წარმოადგენს დისკრიმინაციას. ამასთან, საერთაშორისო კონვენცია რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ ითვალისწინებს, რომ ტერმინი „რასობრივი დისკრიმინაცია“ ნიშნავს რასობრივი, ფერის, წოდებრივი, ეროვნული თუ ეთნიკური წარმოშობის ნიშნით გარჩევას, გამორიცხვას, შეზღუდვას ან უპირატესობის მინიჭებას, რომლის მიზანი ან შედეგი პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურული ან საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვა სფეროში ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა თანასწორად აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების გაუქმება ან შეზღუდვაა. მსგავსად ამისა, საერთაშორისო კონვენცია ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ ითვალისწინებს, რომ ტერმინი „ქალთა დისკრიმინაცია“ ნიშნავს სქესობრივი ნიშნით გარჩევას, გამორიცხვას ან შეზღუდვას, რომლის შედეგი ან მიზანია პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ ან საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვა სფეროში ქალთა (მიუხედავად მათი ოჯახური მდგომარეობისა, მამაკაცთა და ქალთა თანასწორობის საფუძველზე) ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა თანასწორად აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების გაუქმება ან შეზღუდვა.

7. მართალია, ეს კონვენციები კონკრეტული ნიშნით დისკრიმინაციის შემთხვევებს ეხება, მაგრამ კომიტეტი მიიჩნევს, რომ პაქტში გამოყენებული ტერმინი „დისკრიმინაცია“ გაგებული უნდა იყოს ისე, რომ მასში იგულისხმებოდეს რასობრივი, ფერის, სქესობრივი, ენობრივი, რელიგიური, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულების, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, მატერიალური, ნოდებრივი თუ სხვა ნიშნით გარჩევის, გამორიცხვის, შეზღუდვის ან უპირატესობის მინიჭება, რომლის მიზანი ან შედეგი ყველა უფლებისა და ძირითადი თავისუფლების ყველა პირთან მიმართებით თანასწორად აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების გაუქმება ან შეზღუდვაა.

8. ამასთან, ყველა უფლებითა და ძირითადი თავისუფლებით თანასწორად სარგებლობა არ ნიშნავს ყველა შემთხვევაში იდენტურ მოპყრობას. ამასთან დაკავშირებით, პაქტის დებულებები მკაფიო და არაორაზროვანია. მაგალითად, მე-6 მუხლის მე-5 პუნქტით იკრძალება 18 წლამდე ასაკის პირებისთვის სასიკვდილო განაჩენის შეფარდება. იმავე პუნქტით იკრძალება ასეთივე სასჯელის ორსული ქალებისთვის შეფარდება. მე-10 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებულია, არასრულწლოვანი დამნაშავეების სრულწლოვანი დამნაშავეებისგან იზოლირება. გარდა ამისა, 25-ე მუხლით უზრუნველყოფილია განსაზღვრული პოლიტიკური უფლებები, რომლებიც ითვალისწინებს განსხვავებას მოქალაქეობის ნიშნით.

9. არაერთი წევრი-სახელმწიფოს ანგარიშებში მოცემულია ინფორმაცია საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული ზომების, ასევე, სასამართლო გადაწყვეტილებების შესახებ, რომლებიც დაკავშირებულია კანონის წინაშე დისკრიმინაციისგან დაცვასთან, მაგრამ ხშირად არ არის წარმოდგენილი ინფორმაცია, რომლითაც გამოვლინდებოდა არსებული დისკრიმინაცია. პაქტის მე-2(1), მე-3 და 26-ე მუხლებთან დაკავშირებით ანგარიშებისას, წევრი-სახელმწიფოები, ჩვეულებრივ, ციტირებენ თავიანთი კონსტიტუციებისა და თანაბარი შესაძლებლობების შესახებ კანონების დებულებებს პირთა თანასწორობის თაობაზე. ასეთი ინფორმაცია სასარგებლოა, მაგრამ კომიტეტს აინტერესებს, ჯერ კიდევ რჩება თუ არა სინამდვილეში დისკრიმინაციის ფაქტები, რომლებიც შეიძლება მომდინარეობდეს სახელმწიფო დანესებულებებისგან, საზოგადოებისგან, ცალკეული პირებისგან ან ორგანოებისგან. კომიტეტს სურს ინფორმაციის მიღება იმ სამართლებრივი ნორმებისა და ადმინისტრაციული ზომების შესახებ, რომლებიც მიმართულია ამგვარი დისკრიმინაციის შემცირების ან აღმოფხვრისკენ.

10. გარდა ამისა, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ თანასწორობის პრინციპი ზოგჯერ წევრი-სახელმწიფოებისგან მოითხოვს მტკიცე ზომების მიღებას იმ პირობების შესასუსტებლად ან აღმოსაფხვრელად, რომლებიც პაქტით აკრძალული დისკრიმინაციის გახანგრძლივებას იწვევს ან ხელს უწყობს. მაგალითად, სახელმწიფომ, რომლის მოსახლეობის განსაზღვრული ნაწილის ზოგადი პირობები შეუძლებელს ხდის ან ხელს უშლის ადამანის უფლებებით სარგებლობას, უნდა მიიღოს კონკრეტული ზომა მათ გამოსასწორებლად. ასეთი ზომა შეიძლება ითვალისწინებდეს მოსახლეობის ამ ნაწილისთვის კონკრეტულ საკითხებში, დროებით, დანარჩენ მოსახლეობასთან შედარებით, გარკვეული შეღავათების დანესებას. ამასთან, რამდენადაც ასეთი ზომა აუცილებელია სინამდვილეში არსებული დისკრიმინაციის გამოსასწორებლად, პაქტის თანახმად, ეს ლეგიტიმური დიფერენციაციის შემთხვევაა.

11. როგორც მე-2 მუხლის 1-ლ პუნქტში, ასევე, 26-ე მუხლში ჩამოთვლილია დისკრიმინაციის ნიშნები, მაგ., რასობრივი, ფერის, სქესობრივი, ენობრივი, რელი-

გიური, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულების, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, მატერიალური, ნოდებრივი თუ სხვა ნიშანი. კომიტეტმა შენიშნა, რომ არაერთ კონსტიტუციასა თუ კანონში არაა ჩამოთვლილი მე-2 მუხლის 1-ლ პუნქტში მითითებული ყველა ის ნიშანი, რომლითაც დისკრიმინაცია იკრძალება. ამიტომ, კომიტეტს სურს წევრი-სახელმწიფოებისგან მიიღოს ინფორმაცია ასეთი შემთხვევებთან დაკავშირებით.

12. თუმცა, მე-2 მუხლით დისკრიმინაციისგან დასაცავი უფლებების ფარგლები შემოიფარგლება პაქტით გათვალისწინებული უფლებებით, 26-ე მუხლი არ აკონკრეტებს ამ შეზღუდვებს. ანუ, 26-ე მუხლი ადგენს, რომ ყველა პირი თანასწორია კანონის წინაშე და სარგებლობს კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვით, დისკრიმინაციის გარეშე, და რომ კანონით ყველა პირისთვის უზრუნველყოფილი უნდა იყოს რომელიმე მითითებული ნიშნით დისკრიმინაციისგან თანაბარი და ეფექტური დაცვა. კომიტეტის აზრით, 26-ე მუხლი უბრალოდ არ იმეორებს მე-2 მუხლით უკვე გათვალისწინებულ გარანტიას, არამედ ითვალისწინებს დამოუკიდებელ უფლებას. ის სამართლებრივ თუ ფაქტობრივ დისკრიმინაციას კრძალავს ნებისმიერ სფეროში, რომელიც რეგულირდება და დაცულია სახელმწიფო ორგანოების მიერ. ამიტომ 26-ე მუხლი ეხება წევრი-სახელმწიფოებისთვის დაკისრებულ ვალდებულებებს კანონმდებლობასა და მის გამოყენებასთან დაკავშირებით. ამრიგად, წევრი-სახელმწიფოს მიერ საკანონმდებლო აქტის მიღებისას, ის უნდა აკმაყოფილებდეს 26-ე მუხლის მოთხოვნას იმასთან დაკავშირებით, რომ მისი შინაარსი დისკრიმინაციული არ უნდა იყოს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, 26-ე მუხლით გათვალისწინებული დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრინციპის გამოყენება არ შემოიფარგლება პაქტით გათვალისწინებული უფლებებით.

13. და ბოლოს, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ რეჟიმის ყოველი დიფერენციაცია არ წარმოადგენს დისკრიმინაციას, თუ ამგვარი დიფერენციაციის კრიტერიუმი საფუძვლიანი და ობიექტურია და თუ დიფერენციაციის ამოცანა იმ მიზნის მიღწევაა, რომელიც პაქტის თანახმად ლეგიტიმურია.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია

ადამიანის უფლებათა კომიტეტი

ზოგადი კომენტარი 22

1993 წლის 30 ივლისი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება

1. მე-18 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება (რაც მოიცავს რწმენის ქონის თავისუფლებას) ღრმა და მრავლისმომცველია: ის მოიცავს აზრის თავისუფლებას ყველა საკითხზე, პირად მრწამსს და ინდივიდუალურად თუ სხვებთან ერთად გაცხადებულ რელიგიისა თუ რწმენისადმი ერთგულებას. კომიტეტი წევრი-სახელმწიფოების ყურადღებას მიაპყრობს იმ ფაქტზე, რომ აზრის თავისუფლება და სინდისის თავისუფლება რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების თანაბრადაა დაცული. ამ თავისუფლებების ფუნდამენტური ხასიათი, ასევე, აისახება იმაში, რომ ამ დებულებისგან გადახვევა დაუშვებელია თვით ქვეყანაში საგანგებო მდგომარეობის დროსაც კი, როგორც ეს აღნიშნულია პაქტის მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტში.

2. მე-18 მუხლით დაცულია თეისტური, არათეისტური და ათეისტური რწმენა, აგრეთვე უფლება, არ აღიარო რომელიმე რელიგია ან რწმენა. ტერმინები „რელიგია“ და „რწმენა“ ფართოდ უნდა განიმარტოს. მე-18 მუხლი არ გამოიყენება მხოლოდ ტრადიციული რელიგიების ან იმ რელიგიებისა და სარწმუნოებების მიმართ, რომელთაც ტრადიციული რელიგიების ინსტიტუციონალური ნიშან-თვისებების მსგავსი ინსტიტუციონალური ნიშან-თვისებები აქვთ. ამიტომ კომიტეტი შეშფოთებულია რომელიმე რელიგიისა თუ რწმენის რაიმე მიზეზით დისკრიმინაციის ტენდენციით, მათ შორის, იმ მიზეზით, რომ ესა თუ ის რელიგია თუ რწმენა ახალი დაფუძნებულია, ან წარმოადგენს ისეთ რელიგიურ უმცირესობებს, რომლებიც უმრავლესობაში მყოფი რელიგიური თემისგან დევნას განიცდიან.

3. მე-18 მუხლი აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას განასხვავებს რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლებისგან. ამ მუხლით ნებადართული არაა რაიმე შეზღუდვა აზრის და სინდისის თავისუფლებაზე ან საკუთარი არჩევანის მიხედვით რელიგიისა თუ რწმენის ქონის ან მიღების თავისუფლებაზე. ეს თავისუფლებები დაცულია უპირობოდ, ისევე, როგორც დაცულია ყველას უფლება იქონიოს შეხედულებები მე-19 მუხლის I პუნქტში ჩარევის გარეშე. მე-18. 2 და მე-17 მუხლების მიხედვით, არავინ უნდა აიძულონ გაამჟღავნოს თავისი აზრები ან რელიგიისა თუ რწმენის კუთვნილება.

4. რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლება შეიძლება გამოყენებული იყოს „ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად, საჯაროდ თუ კერძოდ.“ აღმსარებლობით, წესების დაცვით, რიტუალების აღსრულებითა და სწავლებით, რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლება მოიცავს მოქმედებათა ფართო სპექტრს. თაყვანისცემის ცნება ვრცელდება როგორც იმ რიტუალურ და ცერემონიულ ქმედებებზე, რომლებიც რწმენას უშუალო გამოხატულებას ანიჭებს, ასევე, ასეთი ქმედებებისგან განუყოფელ სხვადასხვა წესზე თუ პრაქტიკაზე, მათ შორის, თაყვანისცემის ადგილებზე ან შენობებზე, რიტუალების ფორმებისა და საგნების გამოყენებაზე, სიმბოლოების გამოყენებაზე, დღესასწაულებისა და დასვენების დღეების დაცვაზე. რელიგიისა თუ რწმენის წესების დაცვა შეიძლება მოიცავდეს არა მარტო ცერემონიულ ქმედებებს, არამედ ისეთ წეს-ჩვეულებებს, როგორიცაა მარხვა, დამახასიათებელი ტანსაცმლით ან თავსაბურავით შემოსვა, ცხოვრების განსაზღვრულ ეტაპებთან დაკავშირებულ რიტუალებში მონაწილეობა და იმ სპეციფიკური ენის გამოყენება, რომელზეც ესა თუ ის ჯგუფი ჩვეულებრივად ლაპარაკობს. გარდა ამისა, რელიგიისა თუ რწმენის მიყოლა და სწავლება მოიცავს რელიგიური ჯგუფების მიერ თავიანთი ძირითადი საქმიანობის წარმართვისგან განუყოფელ ქმედებებს, მაგ., რელიგიური წინამძღოლების, მღვდლებისა და მოძღვრების არჩევის თავისუფლებას, სემინარებისა და სასულიერო სკოლების დაფუძნების თავისუფლებას, რელიგიური ტექსტებისა თუ პუბლიკაციების გავრცელების თავისუფლებას.

5. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ რელიგიისა თუ რწმენის „ქონისა თუ მიღების“ თავისუფლება უთუოდ მოიცავს რელიგიისა თუ რწმენის არჩევის თავისუფლებას, მათ შორის, ახლანდელი რელიგიის სხვა რელიგიით შეცვლის ან საერთოდ ათეისტური შეხედულებების მიღების უფლებას, აგრეთვე, საკუთარ რელიგიაზე თუ რწმენაზე დარჩენის უფლებას. მე-18 მუხლის მე-2 მუხლით იკრძალება იძულება, რომლითაც შეიზღუდებოდა რელიგიისა თუ რწმენის ქონისა თუ მიღების უფლება. მე-18 მუხლის მე-2 მუხლით, ასევე, იკრძალება მორწმუნეებისა თუ არამორწმუნე-

ების მიმართ ფიზიკური ძალით ან სადამსჯელო ზომებით დამუქრების გამოყენება მათ რელიგიურ რწმენაში ან შესაკრებლებში დასატოვებლად, მათ მიერ რელიგიის ან რწმენის უარსაყოფად ან ამა თუ იმ რელიგიაზე თუ რწმენაზე მათ მოსაქცევად. იმავე მიზნის ან შედეგის მქონე პოლიტიკა ან წესები, მაგ., ისეთი წესები, რომლებითაც იზღუდება განათლების, სამედიცინო მკურნალობის, დასაქმების მიღება ან პაქტის 25-ე მუხლით და სხვა დებულებებით გარანტირებული უფლებები, ასევე შეუთავსებელია მე-18 მუხლის მე-2 მუხლთან. იმავე დაცვით სარგებლობენ არა-რელიგიური რწმენის მქონე პირები.

6. კომიტეტი მიიჩნევს, რომ მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტით ნებადართულია საჯარო სკოლებში ისეთი საგნების სწავლება, როგორიცაა რელიგიების და ეთიკის ზოგადი ისტორია, თუ ამ საგნების სწავლება ხდება ნეიტრალურად და ობიექტურად. მშობლების ან კანონიერი მეურვეების თავისუფლება უზრუნველყონ მათი ბავშვების მიერ რელიგიური და ზნეობრივი განათლების მიღება საკუთარი მრწამსის შესაბამისად, რაც გათვალისწინებულია მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტით, დაკავშირებულია რელიგიისა თუ რწმენის სწავლების თავისუფლების მე-18 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებულ გარანტიებთან. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საჯარო განათლება, რომელშიც შედის ამა თუ იმ კონკრეტული რელიგიისა თუ რწმენის სწავლება, შეუთავსებელია მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტთან, თუ უზრუნველყოფილი არაა არადისკრიმინაციული გამონაკლისები ან ალტერნატივები, რომლებიც ითვალისწინებს მშობლებისა და მეურვეების სურვილებს.

7. მე-20 მუხლის მიხედვით, რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვა არ წარმოადგენს ომის პროპაგანდას ან ეროვნული, რასობრივი თუ რელიგიური სიძულვილის მხარდაჭერას, რაც ითვლება დისკრიმინაციის, მტრობის ან ძალადობის ნაქეზებად. როგორც კომიტეტმა თავის ზოგად კომენტარში 11 [19] აღნიშნა, წევრ-სახელმწიფოებს ეკისრებათ ასეთი ქმედებების ამკრძალავი კანონების შემოღების ვალდებულება.

8. მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტით რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლებაზე შეზღუდვების დაწესება ნებადართულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შეზღუდვები გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობის, მორალის ან სხვათა ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად. დაუშვებელია შეიზღუდოს რელიგიის ან რწმენის ქონის ან მიღების იძულებისგან თავისუფლება და მშობლების ან კანონიერი მეურვეების თავისუფლება უზრუნველყონ მათი ბავშვების მიერ რელიგიური და ზნეობრივი განათლების მიღება თავიანთი მრწამსის შესაბამისად. დასაშვებია შეზღუდვების დებულებების გამოყენების განმარტებისას, წევრ-სახელმწიფოებმა უნდა იხელმძღვანელონ პაქტით გარანტირებული უფლებების, მათ შორის, თანასწორობისა და მე-2, მე-3 და 26-ე მუხლებში მითითებული ყველა ნიშნით დისკრიმინაციის აკრძალვის უფლების დაცვის საჭიროებიდან. დაწესებული შეზღუდვები დადგენილი უნდა იყოს კანონით და ისე უნდა იყოს გამოყენებული, რომ არ არღვევდეს მე-18 მუხლით გარანტირებულ უფლებებს. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტი მკაცრად უნდა განიმარტოს: შეზღუდვების დაწესება დაუშვებელია აქ მითითებულის გარდა სხვა საფუძვლით იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ისინი დაიშვებოდა პაქტით დაცული სხვა უფლებების შეზღუდვების სახით, მაგ., ეროვნული უშიშროებისას. შეზღუდვების გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ იმ მიზნებით, რომლისთვისაც ისინი იყო გათვალისწინებული და უნდა

იყოს უშუალოდ დაკავშირებული და თანაბარზომიერი იმ კონკრეტული საჭიროებისა, რომლებსაც ისინი ეფუძნება. დაუშვებელია შეზღუდვების დაწესება დისკრიმინაციული მიზნებით ან გამოყენება დისკრიმინაციული სახით. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მორალური ნორმების ცნება გამომდინარეობს მრავალი სოციალური, ფილოსოფიური და რელიგიური ტრადიციიდან; აქედან გამომდინარე, ზნეობრივი ნორმების დაცვის მიზნით რელიგიის ან რწმენის გამოხატვის თავისუფლებაზე შეზღუდვების დაწესება უნდა ეფუძნებოდეს ისეთ პრინციპებს, რომლებიც ექსკლუზიურად ერთი ტრადიციიდან არ გამომდინარეობს. ის პირები, რომლებზეც უკვე დაწესებულია განსაზღვრული კანონიერი შეზღუდვები, მაგ., პატიმრები, რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების უფლებით კვლავ სარგებლობენ იმ სრული ზომით, რომელიც შეთავსებადია შეზღუდვის სპეციფიკურ ხასიათთან. ნევრი-სახელმწიფოების ანგარიშებში ასახული უნდა იყოს ინფორმაცია მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული შეზღუდვების სრული გამოყენების სფეროზე და შედეგებზე, როგორც სამართლებრივი, ასევე ფაქტობრივი თვალსაზრისით.

9. ის ფაქტი, რომ რელიგია აღიარებულია სახელმწიფო რელიგიად ან მიღებულია, როგორც ოფიციალური ან ტრადიციული რელიგია ან ის, რომ მისი მიმდევრები მოსახლეობის უმრავლესობას შეადგენენ, არ უნდა იწვევდეს არც პაქტით, მათ შორის, მე-18 და 27-ე მუხლებით გათვალისწინებული უფლებებით სარგებლობის შეზღუდვას და არც სხვა რელიგიების მიმდევართა ან არამორწმუნეთა დისკრიმინაციას. კერძოდ, ამ უკანასკნელთა მიმართ გამოყენებული განსაზღვრული ზომები, მაგ., გაბატონებული რელიგიის წევრებისთვის სამთავრობო სამსახურში შესვლაზე შეზღუდვების დაწესება ან მათთვის ეკონომიკური შეღავათების დაწესება ან სხვა რწმენის მიმდევრობაზე სპეციალური შეზღუდვების დაწესება არ შეესაბამება რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის აკრძალვას და კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვის გარანტიას, რასაც ითვალისწინებს 26-ე მუხლი. პაქტის მე-20 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული ზომების მნიშვნელოვანი გარანტიებია, რომლებიც უზრუნველყოფს რელიგიური უმცირესობების უფლებებისა და სხვა რელიგიური ჯგუფების მე-18 და 27-ე მუხლებით გარანტირებული უფლებების დარღვევისგან და ამ ჯგუფების მიმართ ძალადობისა და დევნის აქტების განხორციელებისგან დაცვას. კომიტეტი ითხოვს ინფორმაციას იმ ზომების შესახებ, რომლებიც შესაბამისმა სახელმწიფოებმა მიიღეს ყველა რელიგიისა და რწმენის აღმსარებლობის თავისუფლების დარღვევისგან და მათი მიმდევრების დისკრიმინაციისგან დასაცავად. მსგავსად ამისა, ინფორმაცია 27-ე მუხლით გათვალისწინებული რელიგიური უმცირესობების უფლებათა დაცვასთან დაკავშირებით აუცილებელია იმისათვის, რომ კომიტეტმა შეაფასოს ის, თუ ნევრმა-სახელმწიფოებმა რა ზომით განახორციელეს აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლება. შესაბამისმა ნევრმა-სახელმწიფოებმა თავიანთ ანგარიშებში, ასევე, უნდა შეიტანონ ინფორმაცია იმ ქმედებების შესახებ, რომლებიც მათი კანონმდებლობით და მართლმსაჯულებით დასჯადია, როგორც ღვთისმგობელი ქმედება.

10. თუკი ესა თუ ის რწმენა კონსტიტუციით, ნორმატიული აქტებით, მმართველი პარტიების განცხადებებით და ა. შ., ან პრაქტიკულ ცხოვრებაში ოფიციალურ იდეოლოგიად ითვლება, ამან არ უნდა გამოიწვიოს მე-18 მუხლით გათვალისწინებული უფლებების ან პაქტის სხვა დებულებებით აღიარებული უფლებების დარღვევა, არც იმ პირთა დისკრიმინაცია, რომლებიც არ იზიარებენ ოფიციალურ იდეოლოგიას ან ეწინააღმდეგებიან მას.

11. ბევრი ადამიანი აცხადებს, რომ სამხედრო სამსახურზე უარის (რწმენის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის) უფლება მათ აქვთ იმიტომ, რომ ეს უფლება გამომდინარეობს მე-18 მუხლით მათთვის მინიჭებული თავისუფლებებიდან. ასეთ განცხადებასთან დაკავშირებით, სახელმწიფოების მზარდმა რიცხვმა თავიანთი კანონმდებლობით სავალდებულო სამხედრო სამსახურისგან გაათავისუფლეს ის მოქალაქეები, რომლებსაც სინამდვილეში აქვთ ისეთი რელიგიური თუ სხვა რწმენა, რომელიც კრძალავს სამხედრო სამსახურის ვალდებულების შესრულებას და სამხედრო სამსახური ალტერნატიული სახელმწიფო სამსახურით ჩაანაცვლეს. პაქტში რწმენის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის უფლება პირდაპირ არ არის მითითებული, მაგრამ კომიტეტი მიიჩნევს, რომ ასეთი უფლება შეიძლება გამომდინარეობდეს მე-18 მუხლიდან იმდენად, რამდენადაც მომაკდინებელი ძალის გამოყენების ვალდებულება შეიძლება სერიოზულად ეწინააღმდეგებოდეს სინდისის თავისუფლებას და საკუთარი რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების უფლებას. აქედან გამომდინარე, დაუშვებელია რწმენის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის მთქმელი პირების დისკრიმინაცია იმის გამო, რომ მათ სამხედრო ვალდებულება ვერ შეასრულდეს. კომიტეტი წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს თავიანთ ანგარიშებში შეიტანონ ინფორმაცია იმ პირობების შესახებ, რომლებითაც ადამიანი შეიძლება გაათავისუფლდეს სამხედრო ვალდებულებისგან მე-18 მუხლით მათთვის მინიჭებული უფლებების საფუძველზე და ალტერნატიული სახელმწიფო სამსახურის ხასიათსა და ვადაზე.

თავი IV

ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის მიერ მიღებული დოკუმენტები

ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის სახელმწიფოების
წარმომადგენელთა 1986 წლის შეხვედრის შემაჯამებელი დოკუმენტი

შემაჯამებელმა დოკუმენტმა, სხვა საკითხებთან ერთად, მოიცვა რელიგიის
თავისუფლებაც

(ამონარიდი)

[....]

16. პიროვნების მიერ რელიგიის თუ სარწმუნოების მიმდევრობის თავისუფლების უზრუნველყოფის მიზნით მონაწილე სახელმწიფოები სხვა ღონისძიებებთან ერთად:

16. 1 გაატარებენ ეფექტიან ღონისძიებებს, რათა თავიდან აიცილონ და აღკვეთონ პირთა თუ გაერთიანებათა დისკრიმინაცია რელიგიის ან რწმენის ნიადაგზე და მოქალაქეობრივი, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული ცხოვრების ყველა დარგში, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა აღიარების, განხორციელებისა და გამოყენების მიმართ და მორწმუნეთა და ურწმუნოთა შორის ჭეშმარიტი თანასწორობის უზრუნველსაყოფად.

16. 2 ხელს შეუწყობენ სხვადასხვა გაერთიანების მორწმუნეთა შორის, აგრეთვე, მორწმუნეთა და ურწმუნოთა შორის ურთიერთშემწყნარებლობისა და პატივისცემის გარემოს დამკვიდრებას.

16. 3 მიანიჭებენ მორწმუნეთა გაერთიანების მოთხოვნის საფუძველზე, რომლებიც მისდევნენ ან მზად არიან მისდიონ თავიანთ სარწმუნოებას თავიანთი სახელმწიფოების კონსტიტუციის ფარგლებში, სამართლებრივ სტატუსს, რომელიც მათთვის არის გათვალისწინებული შესაბამის ქვეყნებში.

16. 4 პატივს სცემენ რელიგიურ გაერთიანებათა უფლებებს.

– დააარსონ და ჰქონდეთ ღვთისმსახურების ან შეკრებებისათვის თავისუფლად ხელმისაწვდომი ადგილები;

– გაერთიანდნენ ორგანიზაციად თავიანთი იერარქიული და ინსტიტუციური სტრუქტურის შესაბამისად;

– აირჩიონ, დანიშნონ და გამოცვალონ თავიანთი პერსონალი შესაბამისი მოთხოვნებისა და სტანდარტების, აგრეთვე, მათსა და სახელმწიფოს შორის თავისუფლად მიღწეული ნებისმიერი მორიგების შესაბამისად;

– ითხოვონ და მიიღონ ნებისმიერი საფინანსო და სხვა შემოწირულობები;

16. 5 გამართავენ კონსულტაციებს რელიგიურ და კულტურულ დაწესებულებებთან და ორგანიზაციებთან რელიგიური თავისუფლების მოთხოვნილებათა უკეთ გაგების მიზნით;

16. 6 პატივს სცემენ ყოველი ადამიანის უფლებას მიიღოს და მიაღებინოს სხვას რელიგიური განათლება თავის არჩეულ ენაზე ინდივიდუალურად, ან სხვებთან ერთად;

16. 7 ამ კონტექსტში, სხვა უფლებებთან ერთად, პატივს სცემს მშობლების თავისუფლებას, უზრუნველყონ თავიანთი შვილების რელიგიური და ზნეობრივი აღზრდა საკუთარი მრწამსის შესაბამისად;

16. 8 ნებადართულად გამოაცხადებენ რელიგიური პერსონალის მომზადებას შესაბამის დაწესებულებებში;

16. 9 პატივს სცემენ მორწმუნეთა და რელიგიურ გაერთიანებათა უფლებას, შეიძინონ და გამოიყენონ საღვთო წიგნები, რელიგიური გამოცემები თავიანთ არჩეულ ენაზე, ასევე, სხვა საგნები და მასალები, რომლებიც განეკუთვნება რელიგიის თუ სარწმუნოების მიმდევრობას და უპატრონონ მათ;

16. 10 ნებას დართავენ რელიგიურ კულტებს, დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებს აწარმოონ, იმპორტით მიიღონ და გაავრცელონ რელიგიური გამოცემები და მასალები;

16. 11 კეთილმოსურნედ განიხილონ რელიგიურ გაერთიანებათა წადილი, მონაწილეობა მიიღონ საზოგადოებრივ დიალოგში, მათ შორის, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა მეშვეობით;

17. მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ ზემოაღნიშნული უფლებების განხორციელება, რომლებიც რელიგიის ან მრწამსის თავისუფლებას განეკუთვნება, შეიძლება ექვემდებარებოდეს მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც კანონით არის დადგენილი და საერთაშორისო სამართლის თანახმად შეესაბამება მათ ვალდებულებებს. ისინი უზრუნველყოფენ თავიანთი კანონებსა და ადმინისტრაციულ წესებში სინდისის, რელიგიის ან მრწამსის თავისუფლების სრულ და ეფექტიან განხორციელებას.

[...]

**ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის
დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისი
(ODIHR) რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული
კანონმდებლობის შემოწმების ინსტრუქცია**

მომზადებულია ეუთო/დიაუს რელიგიისა, თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებში ექსპერტთა საკონსულტაციო ჯგუფის მიერ კანონის საფუძველზე დემოკრატიის დაცვის ევროპულ კომისიასთან (ვენეციის კომისია) კონსულტაციის საფუძველზე.

მიღებულია ვენეციის კომისიის მიერ,

მის 59-ე სესიაზე

(ვენეცია, 2004 წლის 18-19 ივნისი)

მონონებულია ეუთო-ს საპარლამენტო ასამბლეის მიერ

მის წლიურ სესიაზე

(ედინბურგი, 2004 წლის 5-9 ივლისი)

ეუთო-ს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისი (დიაუს)

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს დიაუს დოკუმენტს და, როგორც ასეთი, შეიძლება განსხვავდებოდეს ვენეციის კომისიის ან ამავე ინსტრუქციის განმარტებული სხვა ორგანოების ტექსტებისგან.

შინაარსი

შესავალი I. ექსპერტთა ჯგუფისა და ვენეციის კომისიის მიერ გამოსაყენებელი სტანდარტების წყაროები

II. არსებითი საკითხები, რომლებიც ჩვეულებრივ წამოიჭრება კანონმდებლობაში

ა. შემონმებასთან დაკავშირებით წინასწარი გასათვალისწინებელი საკითხები
ბ. ძირითადი ღირებულებები, რომლებიც საფუძვლად უდევს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების სტანდარტებს

გ. რელიგია და განათლება (მათ შორის, დაფინანსება)

დ. რელიგიური/მრწამსობრივი ორგანიზაციების ავტონომია/თვითგამორკვევა

ე. სამღვდელოება/რელიგიური წინამძღოლები 16

ვ. რელიგიური/რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების რეგისტრაციის მარეგულირებელი კანონები

ზ. შეზღუდვების დებულებები (საზოგადოებრივი უსაფრთხოება, ჯანმრთელობა და ა. შ.)

თ. “უცხოვსთან” დაკავშირებული საკითხები

ი. პროზელიტიზმი/მისიონერული საქმიანობა

კ. რელიგიური/რწმენასთან დაკავშირებული ჯგუფების/ზოგადი ეკონომიკური საქმიანობის დაფინანსება

ლ. ციხეებთან, სამხედრო სამსახურთან და საავადმყოფოებთან და სხვა სახელმწიფო დაწესებულებებთან დაკავშირებული განსაკუთრებული საკითხები

მ. გამონაკლისები საყოველთაო გამოყენების კანონებიდან

III. სხვა საკითხები, რომლებიც შეიძლება წამოიჭრას სხვადასხვა კანონებში

ა. სისხლის და ადმინისტრაციული სამართალი/სასჯელი

ბ. ეროვნული უსაფრთხოება/ტერორიზმი

გ. მინათსარგებლობა/ზონირება

დ. რელიგიურ-ქონებრივი დავები

ე. რელიგიური ორგანიზაციების პოლიტიკური საქმიანობა

ვ. საოჯახო სამართალი

ზ. სამაუწყებლო მედია

თ. დასაქმება

ი. სასაფლაოები

IV. მთავრობისთვის ან პარლამენტისთვის წარდგენილი ტექსტის შინაარსი დანართი I:

საერთაშორისო და რეგიონული ინსტრუმენტებიდან შერჩეული დებულებები

დანართი II:

შერჩეული წყაროები

დანართი III:

ეუთო-ს ჯგუფის პროცედურა კანონმდებლობის (ან კონსულტაციის) პროექტის განსახილველად მომზადებასთან დაკავშირებით

შესავალი

რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის შემონმგების წინამდებარე ინსტრუქცია მომზადებულია ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის (ეუთო) დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის (დიაუო) რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებში ექსპერტთა საკონსულტაციო ჯგუფის მიერ, „კანონის საფუძველზე დემოკრატიის დაცვის ევროპულ კომისიასთან“ (ვენეციის კომისია) კონსულტაციის საფუძველზე. წინამდებარე ინსტრუქცია მომზადებულია იმისათვის, რომ ეუთო-ს ჯგუფსა და ვენეციის კომისიას დაეხმაროს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებული კანონებისა და კანონპროექტების გაანალიზებაში. ინსტრუქციაში შეტანილია ჯგუფის წევრებისგან და ვენეციის კომისიის წევრებისაგან მიღებული შენიშვნები. ინსტრუქციის შემუშავების მიზანია არაა რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებათა ყველა სათანადო სტანდარტის სრულყოფილი ანალიზი. მასში წარმოდგენილია წინადადებები მათთვის, ვინც მონაწილეობას მიიღებს კანონების შემონმგებაში.

წინამდებარე ინსტრუქცია მიღებულია ვენეციის კომისიის 59-ე სესიაზე, 2004 წლის 18 ივნისს და მოწონებულია ეუთო-ს საპარლამენტო ასამბლეის მიერ 2004 წლის ივლისში გამართულ წლიურ სესიაზე.

დროთა განმავლობაში, წინამდებარე ინსტრუქცია, სავარაუდოდ, შეიცვლება და დაიხვეწება. ექსპერტთა ჯგუფი და ვენეციის კომისია მიესალმება დამატებით შენიშვნებს და რეკომენდაციებს. ამასთან, ეს წინადადებები უნდა იყოს ზუსტი და ითვალისწინებდეს კონკრეტული ტექსტის შეტანას ან ამოღებას, გარდა ამისა, წინადადებებში მკაფიოდ უნდა იყოს მითითებული, ინსტრუქციის რომელ ადგილზე უნდა მოხდეს ცვლილებების შეტანა. წინადადებები უნდა გაეგზავნოს ჯგუფის მომხსენებელს დრ. ტ. ჯერემი გუნს ელექტრონულ მისამართზე: jgunn@law.emory.edu და ვენეციის კომისიის კანცელარიას ელექტრონულ მისამართზე: venice@coe.int.

წინამდებარე ინსტრუქცია მომზადებულია ბელგიის მთავრობის ფინანსური მხარდაჭერით.

ექსპერტთა ჯგუფისა და ვენეციის კომისიის მიერ გამოსაყენებელი სტანდარტების წყაროები

ქვემოთ წარმოდგენილია ის ყველაზე მნიშვნელოვანი წყაროები, რომლებზეც კანონებისა თუ კანონპროექტების განხილვა-შემონმგებისას ექსპერტთა ჯგუფი და ვენეციის კომისია გააკეთებენ მითითებას. ეუთო-ს წევრი-სახელმწიფოების მოთხოვნით, შემონმგების ჩატარებისას, ექსპერტთა ჯგუფის წევრები განსაკუთრებულ ყურადღებას მიაქცევენ ეუთო-ს ვალდებულებების შესრულების საკითხს. ყველაზე მნიშვნელოვანი წყაროები:

ა. საერთაშორისო კონვენციები, გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია და გაეროს სპეციალური სააგენტოები

- სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი (1966) (ICCPR)

- ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი (1966)

- ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია (1948) (UDHR)
- სათანადო ვალდებულებები სხვა საერთაშორისო კონვენციების მიხედვით
- დეკლარაცია რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ (1981)
- გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის ზოგადო კომენტარი 22
- გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სპეციალური მომხსენებლების ანგარიშები
- გაერთიანებული ერების ორგანიზაციისა და სპეციალური სააგენტოების სხვა დოკუმენტები

ბ. ევროსაბჭო

- [ევროპის] ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია (1950) (ECHR)
- ევროსაბჭოს სხვა დოკუმენტები
- ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს გადაწყვეტილებები

გ. ეუთო

- ეუთო-ს პროცესის ვალდებულებები და დასკვნითი დოკუმენტები (განსაკუთრებით, 1989 წლის ვენის დასკვნითი დოკუმენტი)
- რელიგიის ან რწმენის თავისუფლება: კანონები, რომლებიც გავლენას ახდენენ რელიგიური თემების შემადგენლობაზე
- ექსპერტთა ჯგუფის წინა საკანონმდებლო ანალიზები
- ეროვნული უმცირესობების საკითხებში ეუთო-ს უმაღლესი კომისრის რეკომენდაციები
- ეუთო-ს სხვა დოკუმენტები

დ. სახელმწიფოთა დადებითი გამოცდილება

სახელმწიფოების მაგალითები შეიძლება მოყვანილი იყოს დადებითი გამოცდილების დასადასტურებლად.

ე. მეცნიერთა ნაშრომები

აღიარებულ მეცნიერთა ნაშრომები შეიძლება სასარგებლო იყოს. II დანართში წარმოდგენილია სწავლულთა ნაშრომების ჩამონათვალი.

II. არსებითი საკითხები, რომლებიც ჩვეულებრივ ნამოიჭრება კანონმდებლობაში

ა. შემოწმებასთან დაკავშირებით წინასწარ გასათვალისწინებელი საკითხები

1. აუცილებელია თუ არა კანონმდებლობა. მნიშვნელოვანია გვახსოვდეს, შეიძლება, ხშირად აუცილებელი არც იყოს სახელმწიფოს მიერ ახალი კანონების შემოღება, რადგან ზოგჯერ რელიგიური საკითხების მარეგულირებელი სპეციალური კანონმდებლობის მიღებას იმ ინციდენტის პასუხად მოითხოვენ, რომელმაც საზოგადოებაში ვნებათაღელვა გამოიწვია, და რომელთა მოგვარება სინამდვილეში ჩვეულებრივი სისხლის სამართლებრივი თუ ადმინისტრაციული ზომების

მიღებით უკეთესად შეიძლებოდა. თუ რელიგიური ჯგუფი გარეულია თაღლითობაში ან თავდასხმაში, რელიგიის შესახებ ახალი კანონის მიღება მაინცადამაინც საუკეთესო გამოსავალი არაა, უპრიანია იმაზე დაფიქრება, თუ რამდენად საკმარისია თაღლითობასთან და თავდასხმასთან დაკავშირებული ზოგადი კანონები პრობლემის მოსაგვარებლად ისე, რომ დანაშაულების ამსახველი ახალი კანონის მიღება მხოლოდ იმიტომ არ გახდეს საჭირო, რომ ისინი რელიგიური საქმიანობის კონტექსტშია ჩადენილი (ქვემოთ იხილეთ ნაწილი III. ზ).

2. „რელიგიის“ ცნების განმარტება. კანონმდებლობაში ხშირად ვხვდებით „რელიგიის“ ცნების ან მასთან დაკავშირებული ცნებების („სექტები“, „კულტები“, „ტრადიციული რელიგია“ და ა. შ.) განმარტების მცდელობას. საერთაშორისო სამართალში ამ ცნებების საყოველთაოდ მიღებული განმარტებები არ არსებობს. ბევრი ამტკიცებს, რომ მათი განმარტება იურიდიული მნიშვნელობით შეუძლებელია, რადგან თავად რელიგიის ცნებაა შინაგანად ბუნდოვანი. განმარტებებში გავრცელებული ძირითადი შეცდომაა იმის მოთხოვნა, რომ რაიმე რწმენის რელიგიად მისაჩნევად ღმერთისადმი რწმენა აუცილებელი პირობაა. გავრცელებული მოსაზრების ყველაზე მკაფიო კონტრმაგალითებია კლასიკური ბუდიზმი, რომელიც თეისტური არაა და ინდუიზმი, რომელიც პოლითეისტურია. გარდა ამისა, ისეთი ცნებები, როგორიცაა „სექტა“ და „კულტი“, ხშირად უფრო დამამცირებელი მნიშვნელობით გამოიყენება, ვიდრე ანალიტიკური სახით. თუ კანონმდებლობა განმარტებებს შეიცავს, ტექსტი ყურადღებით უნდა შემოწმდეს, რათა ეს განმარტებები დისკრიმინაციული არ იყოს და რომელიმე რელიგიას ან ფუნდამენტურ რწმენას სხვათა ხარჯზე არ ამცირებდეს.

3. რელიგია ან რწმენა. საერთაშორისო ნორმებში რელიგია განცალკევებული მნიშვნელობით კი არ მოიხსენიება, არამედ როგორც „რელიგია ან რწმენა“. „რწმენის“ ასპექტი, ჩვეულებრივ, დაკავშირებულია ღრმა მორალურ მრწამსთან, რაც მნიშვნელოვანია ადამიანის მდგომარეობისა და სამყაროსთვის. ამრიგად, ითვლება, რომ ათეიზმი და აგნოსტიციზმი იმავე დაცვით უნდა სარგებლობდეს, როგორც რელიგიური რწმენა. კანონმდებლობა ხშირად, სათანადოდ არ იცავს (ან საერთოდ არ ახსენებს) არამორწმუნეთა უფლებებს. და რადგან, ყველა რწმენა თანაბარი დაცვით არ სარგებლობს, კანონმდებლობის შემოწმება არამორწმუნეთა დისკრიმინაციის დასადგენად უნდა მოხდეს.

4. რელიგიური „ექსტრემიზმი“. რელიგიური „ექსტრემიზმისა“ და სახელმწიფო უშიშროების საკითხის მნიშვნელობა ამ ბოლო წლებში იზრდება. სადაო არ არის ის ფაქტი, რომ რელიგიის სახელით მოქმედი ზოგი ჯგუფი და პირი მონაწილეობდა პოლიტიკურ ძალადობაში. მიუხედავად იმისა, მათი მოტივები გულწრფელი და რელიგიურია, თუ პოლიტიკური და მანიპულაციური, ეს ის საკითხია, რომელიც სახელმწიფოების მხრიდან რეაგირებას საჭიროებს. ამასთან, არსებობს რისკი იმისა, რომ სახელმწიფოებმა „ექსტრემიზმის“ ცნება გამოიყენონ რეალურად მოძალადე და საშიში ჯგუფებზე რეაგირებისთვის ასევე, ისარგებლონ „ექსტრემიზმის“ რიტორიკით ლეგიტიმური რელიგიური გამოხატვის ჩასახშობად ან იმ ჯგუფების მიზანში ამოსაღებად, რომელთა რწმენა, უბრალოდ, განსხვავებული ან უჩვეულოა. რაც შეეხება კანონმდებლობას- მნიშვნელოვანია, რომ კანონებში ყურადღება მახვილდებოდეს რეალურად საშიშ ქმედებებსა ან ძალადობაზე და არა სახელმწიფოსთვის პოლიციის უფლებამოსილების მისანიჭებლად და იმ ჯგუფების ჩასახშობად, რომელთა რწმენა უბრალოდ განსხვავებული ან უჩვეულოა.

5. ადამიანის უფლებათა ნორმების ურთიერთკავშირი. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებული საერთაშორისო ნორმები მხოლოდ იმ პაქტების, კონვენციებისა და დოკუმენტების დებულებებიდან არ გამომდინარეობს, რომლებიც, უშუალოდ, რელიგიასა და რწმენას ეხება. ისინი გამომდინარეობს სხვა დებულებებიდანაც, მაგ., იმ დებულებებიდან, რომლებიც დაკავშირებულია გაერთიანებისა და გამოხატვის თავისუფლებებთან და მშობელთა უფლებებთან. მაგალითად, ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს ზოგი რელიგიასთან მჭიდროდ დაკავშირებული გადაწყვეტილება ეყრდნობა არა მაინცადამაინც კონვენციის მე-9 მუხლს, არამედ სხვა საფუძვლებს. მნიშვნელოვანი მაგალითები გვხვდება საქმეში „ჰოფმანი ავსტრიის წინააღმდეგ“ (1993).

6. შეფასების თავისუფლება. საზოგადოდ, საერთაშორისო ნორმებით, კონკრეტულად კი- ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს მიერ მიჩნეულია, რომ „შეფასების თავისუფლება“ რომელიც გარკველნილად, სახელმწიფოებს, მათი ისტორიული თუ კულტურული სხვაობის გათვალისწინებით, სხვა სახელმწიფოს კანონებისა და პოლიტიკისგან განსხვავებული კანონებისა და პოლიტიკის მიღებისა და განხორციელების საშუალებას აძლევს. თუმცა, ამ შეფასების თავისუფლების პატივისცემა მნიშვნელოვანია, ის არ უნდა განიმარტოს ისეთ თავისუფლებად, რომელიც ძირს გამოუთხრის ადამიანის უფლებათა ღირებულების არსს. აუცილებელი არაა სხვადასხვა სახელმწიფოს კანონები ერთმანეთის იდენტური იყოს, თუმცა, ამ მხრივ გარკვეული მოქნილობა, უნდა არსებობდეს, თანაც ისე, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ძირითადი უფლებების დაცვა.

ბ. ძირითადი ღირებულებები, რომლებიც საფუძვლად უდევს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების სტანდარტებს

ეუთო-ს რეგიონში შეინიშნება ფართო კონსენსუსი ადამიანის უფლებების მოქმედ საერთაშორისო ინსტრუმენტებით განსაზღვრულ რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლების კონტურებზე. ამ სფეროში კანონმდებლობის შემოწმებისას გასათვალისწინებელია შემდეგი ძირითადი საკითხები:

1. შინაგანი თავისუფლება (ფორუმ ინტერნუმ). ძირითადი საერთაშორისო ინსტრუმენტებით დასტურდება, რომ „ყველას აქვს უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა“. რელიგიის გამოხატვისგან განსხვავებით, უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა „შინაგანი თავისუფლების“ ფარგლებში აბსოლუტურია და მასზე ნებისმიერი შეზღუდვის დაწესება დაუშვებელია. ამიტომ, ისეთი საკანონმდებლო მოთხოვნები, რომლებიც, მაგალითად, რელიგიური რწმენის იძულებით გამჟღავნებას ავალებს, დაუშვებელია. როგორც ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით (მე-18 მუხლი), ასევე, ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციით (მე-9 მუხლი) აღიარებულია, რომ „შინაგანი თავისუფლების“ დაცვა მოიცავს რელიგიის ან რწმენის შეცვლის უფლებასაც. მე-18 მუხლთან დაკავშირებით, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის ზოგად კომენტარში 22 (48) აღნიშნულია, რომ „რელიგიის ან რწმენის ქონის ან მიღების თავისუფლება (სხვა უფგლებებთან ერთად), ასევე, მოიცავს ახლანდელი რელიგიის ან რწმენის სხვა რელიგიით ან რწმენით შეცვლის, ან საერთოდ, ათეისტური შეხედულებების მიღების უფლებას, აგრეთვე, საკუთარ რელიგიაზე ან რწმენაზე დარჩენის უფლებას. “ ნებისმიერ შემთხვევაში, „რელიგიის არ რწმენის შეცვლის, ქონის, ან მიღების უფლება შედის

აბსოლუტური შინაგანი თავისუფლების უფლების სფეროში და, ამდენად, საკანონმდებლო ნორმები, რომლებიც ამ სფეროზე შეზღუდვებს აწესებენ, შინაგანი თავისუფლების მოთხოვნებთან შეუთავსებელია.

2. გარეგანი თავისუფლება (ფორუმ ექსტერნუმ). ყველას აქვს თავისუფლება როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, საჯაროდ ან განმარტოვებით, გააცხადოს საკუთარი რელიგია თუ რწმენა თავყვანისციემით, წესების დაცვით, რიტუალების აღსრულებით თუ სწავლებით (სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის 18. 1 მუხლი). როგორც ეს ჩანანერი მიუთითებს, გამოხატვის დაცული ფორმების სპექტრი ფართოა. ამიტომ ის კანონმდებლობა, რომელიც მხოლოდ თავყვანისციემას ან ვიწრო ფარგლებში რიტუალების აღსრულების სახით გამოხატვას იცავს, შეუსაბამოა. აღსანიშნავია ისიც, რომ დაცულია რელიგიის არა მხოლოდ პირის, არამედ თემის მიერ გამოხატვაც. ამრიგად, პირის მიერ რწმენის გამოხატვა შეიძლება დაცული იყოს იმ შემთხვევაშიც კი, თუ პირის რწმენა უფრო მკაცრია, ვიდრე იმ თემის სხვა წევრებისა, რომელსაც ის მიეკუთვნება. ამასთან, ამ ფაქტის აღიარება არ გულისხმობს იმას, რომ თემის, როგორც ერთიანი ჯგუფის რწმენა პატივისცემას არ იმსახურებს. შინაგანი თავისუფლებისგან განსხვავებით, რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვა შეიძლება შეიზღუდოს, მაგრამ მხოლოდ მკაცრად განსაზღვრულ გარემოებებში, რომლებიც მითითებულია შეზღუდვების შესაბამის პუნქტებში. შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გამართლებულია შეზღუდვების ხსენებული პუნქტებით, როგორც ეს ნაჩვენებია II ნაწილის „ზ“ პუნქტში.

3. თანასწორობა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობა. სახელმწიფოები ვალდებული არიან დაიცვან და უზრუნველყონ მათი იურისდიქციის ქვეშ მყოფი ყველა პირის რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლება – ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე, რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიისა თუ რწმენის, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულებების, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, ქონებრივი მდგომარეობის, დაბადებისა თუ სხვა სტატუსის განუჩივლად. კანონმდებლობის შემოწმება უნდა მოხდეს იმის უზრუნველსაყოფად, რომ რელიგიებს შორის ნებისმიერი განსხვავება ჭეშმარიტად ობიექტური ფაქტორებით იყოს გამართლებული და რომ მიკერძოებითი მოპყრობის რისკი მინიმუმადე შემცირდეს ან სრულად აღმოიფხვრას. კონკრეტული სახელმწიფოს ისტორიაში სხვადასხვა რელიგიის განსაკუთრებული როლის კანონმდებლობაში აღიარება დასაშვებია იმ შემთხვევაში, თუკი ეს განსხვავებები არ გამოიყენება დისკრიმინაციის გასამართლებლად.

4. ნეიტრალურობა და მიუკერძოებლობა. როგორც საქმეზე „ბესარაბიის მიტროპოლიის ეკლესია მოლდოვას წინააღმდეგ“ ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლომ განაცხადა, „სხვადასხვა რელიგიასთან, დენომინაციასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებით... მარეგულირებელი უფლებამოსილების განხორციელებისას, სახელმწიფო ვალდებულია დარჩეს ნეიტრალური და მიუკერძოებელი“. სხვათა შორის, ეს ვალდებულება მოიცავს რელიგიური დავების დროს რომელიმე მხარის დაკავებისგან თავის შეკავებასაც. რელიგიური კონფლიქტების დროს „ხელისუფლების როლი ასეთ გარემოებებში ის კი არ არის, რომ პლურალიზმის გაუქმებით აღმოფხვრას დაძაბულობის მიზეზი, არამედ იმის უზრუნველყოფა, რომ მოდავე ჯგუფებმა შეინწყნარონ ერთმანეთი“. ნეიტრალურობის მოთხოვნა რელიგიური თემების შემადგენლობასთან დაკავშირებულ კანონმდებლობაში „გა-

მორიცხავს სახელმწიფოს მიერ რელიგიური მრწამსის, ან ამ მრწამსის გამოხატვის გზების შეფასებას“. შესაბამისად, „სახელმწიფოს ის ზომები, რომლებიც უპირატესობას დაყოფილი რელიგიური თემის კონკრეტულ წინამძღოლს ან კონკრეტულ ორგანოებს ანიჭებს, ამა თუ იმ თემს ან მის ნაწილს აიძულებს საკუთარი ნების საწინააღმდეგოდ დაემორჩილონ ერთ ხელმძღვანელს,... არღვევს რელიგიის თავისუფლებას.“ მსგავსად ამისა, „თუ შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის მიხედვით რელიგიის ან მისი რომელიმე ასპექტის თავისუფლების უფლებით სარგებლობა ექვემდებარება წინასწარი ნებართვის აღების სისტემას, ნებართვის გაცემის პროცედურაში აღიარებული საეკლესიო ავტორიტეტის მონაწილეობა შეუთავსებელია მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის დებულებებთან.“ ზოგადად, ნეიტრალურობის მოთხოვნა გულისმობს იმას, რომ სარეგისტრაციო ნორმები, რომლებითაც მოითხოვება რელიგიური ორგანიზაციის წესდების ან დებულების არსებითი და არა ოფიციალური განხილვა, დაუშვებელია.

5. იძულების დაუშვებლობა. არავინ უნდა დაექვემდებაროს იძულებას, რომელიც შეზღუდავდა მის რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას. რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების ეს ასპექტი იცავს ინდივიდებს იძულების იმ ფორმებისგან, რომლებიც სცილდება გონივრული დაყოლიების ფარგლებს ან რელიგიისა თუ რწმენის შეცვლისკენ პირის არასათანადო დაყოლიების ან რელიგიისა თუ რწმენის შეცვლაში არასათანადო ხელის შეშლისგან. ისტორიულიულად, ამ ნორმის შემოღება უფრო იმ სამართლებრივი და საზოგადოებრივი ზეწოლის შიშით იყო გამოწვეული, რომელიც პირს რელიგიის შეცვლაში შეუშლიდა ხელს, ვიდრე მისი-ონერული საქმიანობის შიშით, მაგრამ ეს ნორმა იძულების ორივე მიმართულებით გამოყენებას ეხება. თუმცა სახელმწიფოსთვის დასაშვებია მიიღოს კანონი ქრთამის ან უკიდურესი მატერიალური წახალისების წინააღმდეგ, კანონმდებლობა უნდა შემოწმდეს იმის უზრუნველსაყოფად, რომ გათვალისწინებული ზომების მიზანი იყოს რწმენის შეცვლის მიზნით ადამიანების გაუმართლებელი ზეწოლისგან დაცვა და არა იმ ზეწოლის დაცვა, რომელიც ხორციელდება იმისათვის, რომ მათ არ შეიცვალონ რელიგია. იძულების დაუშვებლობის მოთხოვნა ასევე ვრცელდება ისეთ კანონიერ მოთხოვნებზე, როგორიცაა ფიცის მიღება, დროის თავყვანისცემა ან სახელმწიფოსგან დაშვებული სხვა ქმედებები, რომლებიც პირს აიძულებს გამოხატოს ან მიიღოს მისი რწმენის საწინააღმდეგო რწმენა. კანონმდებლობის იძულებითი ელემენტები განსაკუთრებული ყურადღებით უნდა იყოს შესწავლილი.

6. მშობლებისა და მეურვეების უფლებები. სახელმწიფოები ვალდებული არიან, პატივი სცენ ბავშვთა მშობლების და, შესაბამის შემთხვევაში, კანონიერი მეურვეების უფლებებს მათი შვილების მათივე მრწამსის შესაბამისად რელიგიური და მორალური აღზრდის უზრუნველსაყოფად იმ პირობით, თუ თითოეული ბავშვის რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლება დაცულია ბავშვის განვითარებად შესაძლებლობის შესაბამისად. დაცვის ეს მექანიზმი განსაკუთრებით მკაფიოდაა ჩამოყალიბებული რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1981 წლის დეკლარაციის მე-5 მუხლში და ბავშვთა უფლებების დაცვის კონვენციის მე-14 მუხლში. კანონმდებლობა უნდა გადამოწმდეს ბავშვისთვის ავტონომიის სათანადო ბალანსის, მისი მშობლების უფლებების პატივისცემისა და ბავშვის საუკეთესო ინტერესების უზრუნველსაყოფად. აღნიშნულთან დაკავშირებით, პრობლემატურია ის ნორმები, რომლებიც სათანადოდ ვერ ითვალისწინებს

მოწიფული არასწორულწლოვნების გადანაცვტილებებს ან ის ნორმები, რომლებიც ზღუდავს მშობელთა უფლებებს, თვითონ განსაზღვრონ საკუთარი შვილების აღზრდა. არ არსებოს საერთო საერთაშორისო სტანდარტი, რომელიც განსაზღვრავს, თუ რა ასაკში უნდა მიცეთ ბავშვებს თავისუფლება, თვითონ მიიღონ გადანაცვტილებები რელიგიისა თუ რწმენის საკითხებში. იმ შემთხვევაში, თუ რომელიმე კანონი ასეთ ასაკს აკონკრეტებს, ის უნდა შეეადართ სხვა სახელმწიფოს იმ კანონმდებლობას, რომელიც სრულწლოვანების (მაგალითად, ქორწინების, ხმის მიცემის და სავალდებულო სასკოლო განათლების) ასაკს განსაზღვრავს.

7. შემწყნარებლობა და პატივისცემა. ეუთო-ს ვენის დასკვნითი დოკუმენტის პრინციპი 16(ბ) ითვალისწინებს, რომ მონაწილე სახელმწიფოები „ხელს შეუწყობენ სხვადასხვა თემის მორწმუნეებს შორის და, ასევე, მორწმუნეებსა და არამორწმუნეებს შორის, ურთიერშემწნარებლობისა და ურთიერთპატივისცემის ატმოსფეროს.“ კანონმდებლობა უნდა გადამოწმდეს იმის დასადგენად, შესაბამება თუ არა ის ამ ვალდებულებას. ზოგადად, იმ სამყაროში, რომელიც ადამიანის ღირსების პატივისცემის ერთგულია, უბრალო შემწყნარებლობა ბოლომდე საკმარისი არაა; უპირატესობა უნდა მიენიჭოს ჭეშმარიტი პატივისცემის ატმოსფეროს. თუმცა, არარსებობს ისეთი მოთხოვნა, რომ შემწყნარებლობის სწავლება შეტანილი იყოს რომელიმე კანონში, ან საკანონმდებლო აქტში, ასეთი ნორმების არსებობის საკითხი ყურადღებას იმსახურებს.

8. გაერთიანების უფლება. ეუთო-ს ვალდებულებებში დიდი ხანია, აღიარებულია სამართალსუბიექტის (იურიდიული პირის) სტატუსის მიღებისა და ქონის მნიშვნელობა. რადგან რელიგიური ჯგუფი, პრინციპში, ეწინააღმდეგება სახელმწიფო რეგისტრაციის მოთხოვნებს, სახელმწიფომ სანქციები ან შეზღუდვები არ უნდა დაუწესოს იმ რელიგიურ ჯგუფებს, რომლებსაც არ სურთ დარეგისტრირება. ამასთან, თანამედროვე სამართლებრივ გარემოში, რელიგიური თემების უმრავლესობას ურჩევნია სამართალსუბიექტის სტატუსის მიღება მათი საქმიანობის სრული სპექტრის მოსახერხებელი და ეფექტური სახით განსახორციელებლად. სამართალსუბიექტის სტატუსის შეძენის ამ ტიპური მოთხოვნის გამო, ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლომ თავის არაერთ გადანაცვტილებაში აღიარა, რომ ამ სტატუსის ხელმისაწვდომობა გაერთიანების უფლების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ასპექტია და რომ გაერთიანების უფლება ვრცელდება რელიგიურ ასოციაციებზე. შესაბამისად, სამართალსუბიექტის სტატუსის უფლებაზე არასათანადო შეზღუდვების დაწესება შეუთავსებელია როგორც გაერთიანების უფლებასთან, ასევე რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებასთან (რელიგიური თუ სარწმუნოებრივი ორგანიზაციების რეგისტრაციასთან დაკავშირებით, იხილეთ ნაწილი II. ვ).

9. სამართლებრივი დაცვის ეფექტური საშუალებებით სარგებლობის უფლება. პარტიებს, რომლებიც რელიგიურ განცხადებებს აკეთებენ, აქვთ სამართლებრივი დაცვის ეფექტური საშუალებებით სარგებლობის უფლება. ეს დაკავშირებულია მართლწესრიგის ზოგად ცნებებთან, მაგრამ კონკრეტულადაა ასახული არაერთ საერთაშორისო ნორმაში. სხვა საკითხებთან ერთად, როგორც სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-2 მუხლშია აღნიშნული, სახელმწიფოებს აქვთ ზოგადი ვალდებულება განახორციელონ ნორმები, რომლებიც ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლითაა გათვალისწინებული. სახელდობრ, ისეთი ნორმები, როგორიცაა ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონ-

ვენციის მე-6 მუხლის I პუნქტი და მე-13 მუხლი, მოითხოვს სამართლებრივი დაცვის ეფექტური საშუალებების უზრუნველყოფას. ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლო იცავს რელიგიური თემის უფლებას, მიიღოს სამართალსუბიექტობა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის საფუძველზე, მე-6 მუხლის კონტექსტში განმარტებით. ამ მხრივ, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ კანონმდებლობით ან სხვა საკანონმდებლო აქტებში გათვალისწინებული ადმინისტრაციული გასაჩივრების მარეგულირებელი ნორმებით, რელიგიური გაერთიანებები უზრუნველყოფილი იყვნენ მათ მიერ შეტანილ განაცხადებზე გადაწყვეტილებების ოპერატიულად მიღებისა და გასაჩივრების უფლებით.

გ. რელიგია და განათლება (მათ შორის, დაფინანსება)

დანყებიითი და საშუალო განათლება რელიგიისა თუ რწმენის უფლებებთან დაკავშირებული ერთ-ერთი რთული მხარეა (საშუალოს შემდგომ განათლებაშიც იგივე საკითხები დგება, თუმცა, ისინი ჩვეულებრივ იმ საკითხების ნაკლებად რთული ვარიანტებია, რომლებიც დანყებითი და საშუალო სკოლებში იჩენენ თავს). განათლებასთან დაკავშირებული კანონები უნდა გადამოწმდეს ამ და სხვა ისეთი საკითხების გამოსავლენად, რომლებიც საერთაშორისო ნორმების ან ეუთო-ს ვალდებულებების დარღვევის რისკს ქმნიან. ქვემოთ მითითებულია ყველაზე გავრცელებული (ურთიერთდაკავშირებული) საკითხები:

1. მშობლების უფლება მათი შვილების განათლებასთან დაკავშირებით. ზოგადად აღიარებულია, რომ მშობლებს აქვთ უფლება გადანყვიტონ თავიანთი შვილების რელიგიური განათლების საკითხი.

2. რელიგიური განათლების დაფინანსება სახელმწიფოს მიერ (როგორც სახელმწიფო და თემების, ასევე რელიგიურ და კერძო სკოლებში). როგორც სახელმწიფო, ასევე კერძო რელიგიურ სკოლებში სახელმწიფოს მიერ რელიგიური განათლების დაფინანსების მიმართ სახელმწიფოს მიდგომები ძალზე მრავალფეროვანია. ყველაზე აშკარა პოტენციური პრობლემაა დაფინანსების დისკრიმინაციულობა მისი გამოყოფის შემთხვევაში.

3. რელიგიური, ეთიკური ან ჰუმანისტური განათლება სახელმწიფო და თემების სკოლებში. სახელმწიფოს მიდგომები სახელმწიფო და თემების სკოლებში რელიგიური, ეთიკური და სხვა სახის იდეოლოგიური განათლების მიმართ მრავალფეროვანია. ამ საკითხის მშობელთა უფლებებთან (იხ. ნაწილი II. ბ. 6) მიმართებით განხილვა აჩვენებს, რომ დენომინაციური ან იდეოლოგიური განათლების სკოლებში ბავშვებს ვერ მოვთხოვთ განათლების მიღებას მშობლების ნების წინააღმდეგ. ზოგი სახელმწიფო მოსწავლეებს ავალდებულებს მიიღონ რელიგიური ან ეთიკური (სოციალური მეცნიერებები) განათლება, რაც, სავარაუდოდ, დასაშვებია მიდგომაა, თუმცა სახელმწიფოებმა უნდა გაითვალისწინონ შვილებთან მიმართებით მშობელთა რელიგიური და იდეოლოგიური მოთხოვნები და სერიოზულად დაფიქრდნენ სკოლის ხელისუფლების კონტროლის სფეროდან გასვლის შესაძლებლობაზე იმ შემთხვევაში, თუკი განათლება ეწინააღმდეგება ღრმად ფესვგადგმულ რელიგიურ და იდეოლოგიურ მრწამსს (ამასთან, სახელმწიფომ შეიძლება მიიღოს ზომები უკიდურესი იდეოლოგიურ პოზიციების, მაგ., ფაშიზმისა და ანტისემიტუზმის, წინააღმდეგ).

4. კერძო რელიგიური თუ ფილოსოფიური სკოლების სახელმწიფო ლიცენზირება. II. ბ. 6 ნაწილიდან გამომდინარეობს დასკვნა, რომ მშობლებს უნდა შეეძლოთ

თავიანთი შვილებისთვის განათლების მიცემა რელიგიურ სკოლებში ან სხვა სკოლებში, სადაც ყურადღება მახვილდება იდეოლოგიურ ღირებულებებზე. მართლაც, ეუთო-ს მონაწილე სახელმწიფოებში ფართოდ გავრცელებული პრაქტიკა უშვებს კერძო რელიგიური და იდეოლოგიური სკოლების არსებობას, თუმცა, სახელმწიფო უფლებამოსილია დაადგინოს ნეიტრალური კრიტერიუმები ისეთი სტანდარტული საგნების სწავლებისთვის, როგორიცაა მათემატიკა, ისტორია, მეცნიერება და ენები. სახელმწიფო, ასევე, უფლებამოსილია განახორციელოს მასწავლებელთა სერტიფიცირების რეგულირება. სირთულე შეიძლება წარმოიშვას მაშინ, როცა სახელმწიფო ახორციელებს დისკრიმინაციას სკოლების გახსნის უფლების მქონე რელიგიურ თუ იდეოლოგიურ ჯგუფებს და იმ ჯგუფებს შორის, რომლებსაც სკოლების გახსნის უფლება არ აქვთ. მაგალითად, ზოგმა სახელმწიფომ რელიგიური სკოლის გახსნის უფლება შეიძლება მისცეს მხოლოდ „რეგისტრირებულ რელიგიებს“. თუმცა, შესაძლებელია წარმოვიდგინოთ ისეთი შემთხვევები, რომლებშიც მისაღებია მხოლოდ რეგისტრირებული რელიგიების მხრიდან სკოლების გახსნის მოთხოვნა, ასეთი მოთხოვნა პრეზუმციულად მიუღებელი ხდება, თუ სახელმწიფო პოლიტიკა, იმავდროულად, დისკრიმინაციულ დაბრკოლებებს უქმნის ზოგი რელიგიური ჯგუფის რეგისტრაციას. მნიშვნელოვანია იმის დადგენა, არის თუ არა კანონები ნეიტრალური და არადისკრიმინაციული.

5. რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე მასწავლებელთა და სკოლის სხვა პერსონალის დასაქმებისა და გათავისუფლების წესები. სკოლებში (როგორც სახელმწიფო, ასევე კერძო სკოლებში) რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე მასწავლებელთა და სხვა პერსონალის დასაქმებისა და გათავისუფლების შემთხვევები შეიძლება ძალზე რთული და კონკრეტული ფაქტობრივი გარემოებებით იყოს განპირობებული. მაგალითად, რელიგიური სკოლები შეიძლება ითხოვდნენ მხოლოდ მოცემული რელიგიის მიმდევრების დასაქმებას და შესაძლოა, დასაქმების ხელშეკრულება გააუქმონ მათ, ვინც დატოვებს ამ რელიგიას ან ჩაიდენს ქმედებას, რომელიც, რელიგიის მესვეურთა აზრით, ეწინააღმდეგება სკოლის ეთოსს. აღნიშნულთან დაკავშირებით, სახელმწიფო პრაქტიკა მრავალრიცხოვანია და სამართლის მუდმივად ცვალებად სფეროს წარმოადგენს (აგრეთვე იხილეთ III. დ და III. თ ნაწილები).

6. რელიგიური სიმბოლოები (და ჩაცმულობა) სახელმწიფო სკოლებში. სახელმწიფო სკოლებში, რელიგიური სიმბოლოებთან დაკავშირებით, თავს იჩენს სამი ძირითადი საკითხი. პირველი, არსებობს სხვადასხვაგვარი სახელმწიფო მიდგომა სწავლების დროს მასწავლებლების ან სხვა სასკოლო პერსონალის მიერ რელიგიური სიმბოლოების ან ტანსაცმლის გამოყენების აკრძალვასთან დაკავშირებით. მეორე, არსებობს მრავალგვარი სახელმწიფო მიდგომა საკლასო ოთახებში რელიგიური სიმბოლოების განთავსებასთან დაკავშირებით. მესამე, ესაა საკითხი, რომელიც მზარდი მნიშვნელობისაა და რომელიც, განსაკუთრებით, ისლამური თავსაბურავის გამო გამწვავდა დაკავშირებულია ნორმებთან, რომლებიც სახელმწიფო სკოლის მოსწავლეებს უკრძალავს ეცვათ რელიგიური ტანსაცმლის ტარებას. ეს საკითხები საერთაშორისო ინსტრუმენტებში მკაფიოდ არ არის დარეგულირებული, თუმცა, მათთან დამოკიდებულება უნდა იყოს ფრთხილი და გათვალისწინებული უნდა იყოს შემწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობის ზოგადი მითითებები.

დ. რელიგიური/მრწამსის ორგანიზაციების ავტონომია/თვითგამორკვევა

სახელმწიფოებს შეიძლება ჰქონდეთ არაერთი განსხვავებული წესი რელიგიური/მრწამსის ორგანიზაციების ავტონომიასთან/თვითგამორკვევასთან დაკავშირებით. ეს წესები შეიძლება იწყებოდეს შემთხვევებიდან, რომლებშიც სახელმწიფოს ტრადიციული ეკლესიების სწავლებებზე ოფიციალური უფლებამოსილება აქვს და სრულდებოდა შემთხვევებით, რომლებშიც სახელმწიფოებს არ სურთ ჩაერიონ რელიგიური ორგანიზაციის „შიდა“ ან დოქტრინალურ საკითხებში. არსებობს და, სავარაუდოდ, გაგრძელდება დოქტრინალური და თეოლოგიური საკითხებიდან სახელმწიფოს გათავისუფლების ტენდენცია. მიზანშეწონილია სახელმწიფოს თავშეკავებული მიდგომა რწმენასთან, მრწამსთან თუ რელიგიური ორგანიზაციის შიდა ორგანიზაციულ მოწყობასთან დაკავშირებულ საქმეებში ჩარევისას. ამასთან, როცა რელიგიური თუ რწმენასთან დაკავშირებული ჯგუფის ინტერესები ეწინააღმდეგება საზოგადოების ინტერესებს, სახელმწიფო უნდა ჩაერიოს მათი ინტერესების ფრთხილად და გონივრულად განონასწორების მიზნით და, ავტონომიის ღრმა პატივისცემის პრინციპის დაცვით, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ავტონომიამ შეიძლება აშკარა და პროგნოზირებადი ზიანი გამოიწვიოს. მაგალითად, თუ რელიგიური ჯგუფის დოქტრინა მის წევრებს ჯგუფიდან გასვლას უკრძალავს, სახელმწიფო შეიძლება ჩაერიოს და ჯგუფს ხელი შეუშალოს ამ დოქტრინის დასაცავად ფიზიკური იძულების გამოყენებაში. მნიშვნელოვანია, ავტონომია განიხილებოდეს ისეთ სიტუაციაში, რომელიც შეზღუდვების ფრთხილად გაანალიზებას საჭიროებს (იხ. ნაწილი II. ზ). აღსანიშნავია, რომ ავტონომიის საკითხები, განსაკუთრებით, იმ შემთხვევაში იჩენს თავს, როცა რელიგიური თუ რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციები ახორციელებენ ისეთ საქმიანობას, როგორიცაა საავადმყოფოების, სკოლების ან ბიზნესების მართვა და როცა ცალკეული პირები აცხადებენ, რომ ორგანიზაცია ახორციელებს დისკრიმინაციას (სქესობრივი ან რელიგიური კუთვნილების ნიშნით). განსხვავებული მოპყრობა შესაძლოა, დასაშვები იყოს, მაგრამ უმჯობესია, ყურადღება მიექცეს დანესებულებებისთვის რელიგიური ავტონომიის დაპირისპირებულ ღირებულებებს და მოქალაქეთა უფლებებს, დაცული იყვნენ რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციისგან, განსაკუთრებით მაშინ, როცა დამსაქმებლები, თავიანთ საქმიანობასთან დაკავშირებით, იღებენ სახელმწიფო დაფინანსებას ან სარგებლობენ საგადასახადო შეღავათებით.

ე. სამღვდელთა/რელიგიური წინამძღოლები

სახელმწიფოები ხშირად იღებენ კანონებს სამღვდელთა წარმომადგენელთა მიმართ (ტერმინი „სამღვდელთა“ ფართო მცნებაა და მოიცავს ყველა რელიგიის რელიგიურ წინამძღოლებს ან ოფიციალურ პირებს). ყველაზე ფართოდ გავრცელებული (და ხშირად ურთიერთდაკავშირებული) საკითხები შემდეგია:

1. სამღვდელთათვის დანიშნული სახელმწიფო შეღავათები. ბევრი სახელმწიფო სამღვდელთა წევრებს უნიშნავს შეღავათებს. ასეთ შეღავათებში შეიძლება შედიოდეს: სამხედრო სამსახურისგან გათავისუფლება; სახელმწიფოს მიერ ნებადართული ქორწინების აღსრულების უფლება; ციხეებში, საავადმყოფოებში, სკოლებში და სამხედრო სამსახურში თუ მღვდელმსახურების შესრულების შესაძლებლობა; სახელმწიფოს მიერ ხელფასის გადახდა, და სასამართლოში ჩვენების მიცემაზე უარის თქმის უფლება (მაგალითად, აღსარების საიდუმლო). ამგვარი შეღავათები გათვალისწინებულია არაერთი სახელმწიფოს კანონებით, მაგრამ

ყოველთვის დაისმება შეკითხვა, ეს შეღავათები ნეიტრალურად ვრცელდება თუ არა ყველა რელიგიური თუ რწმენასთან დაკავშირებული ჯგუფის მიმართ. სამღვდელოების წევრად მიკუთვნების დადგენა რთულია და დაკავშირებულია როგორც საერო, ასევე სასულიერო კანონებთან. ზოგიერთი რელიგია შესაძლოა, არაპროფესიონალ მსახურებას ასრულებდეს და საკუთარ ჯგუფში „სამღვდელოებად“ ბევრ წევრს განიხილავდეს, სხვა იერარქია იყოს და თეოლოგიურ მომზადებასა და სერტიფიცირებას მოითხოვდეს. კანონები უნდა გადამოწმდეს სხვადასხვა ჯგუფებს შორის მიკერძოების ან არაობიექტურობის გამოსავლენად (იხ. ნაწილი II. ლ).

2. სამღვდელოებასთან დაკავშირებული სოციალური უზრუნველყოფისა და საგადასახადო კანონმდებლობა. საგადასახადო და საპენსიო შეღავათებთან დაკავშირებული კანონები სამღვდელოებასთან მიმართებით შესაძლოა, კონკრეტულ პრობლემებს ქმნიდეს. მიუხედავად იმისა, რომ უშუალოდ ამ საკითხზე საერთაშორისო ნორმები თითქმის, არ არსებობს, კანონები უნდა გადამოწმდეს თანასწორუფლებიანობის, დისკრიმინაციის დაუშვებლობისა და ავტონომიის პრინციპების, გათვალისწინებით.

3. შეზღუდვები პოლიტიკურ საქმიანობაში მონაწილეობაზე. ზოგი სახელმწიფო სამღვდელოებას უკრძალავს მონაწილეობას ისეთ საქმიანობაში, რაც სხვა მოქალაქეებისთვის, ჩვეულებრივ, ნებადართულია (მაგალითად, პოლიტიკური ან სხვა სახელმწიფო თანამდებობების დაკავებას). ასეთი კანონები ხშირად ასახავს მოცემული ქვეყნის კონკრეტულ ისტორიულ მოვლენებსა და პროცესებს, ხოლო მათი გადამოწმებისას სიფრთხილეა საჭირო.

ვ. რელიგიური/რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების რეგისტრაციის მარეგულირებელი კანონები

1. რელიგიური/რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების რეგისტრაცია. რელიგიური გაერთიანებების შესახებ კანონები, რომლებიც არეგულირებენ რეგისტრაციის, ან ინკორპორაციის მეშვეობით სამართალსუბიექტის სტატუსის მიღებას, რელიგიური ორგანიზაციებისთვის განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია. ქვემოთ ჩამოთვლილია ძირითადი პრობლემატური საკითხები, ყურადღებას რომ მოითხოვს:

- რელიგიური ორგანიზაციების რეგისტრაცია, როგორც ასეთი, სავალდებულო არ უნდა იყოს, თუმცა, იურიდიული პირის სტატუსისა და მსგავსი შეღავათების მიღების მიზნით, რეგისტრაციის მოთხოვნა შესაძლოა, გამართლებულიც იყოს;

- ცალკეული პირებსა და ჯგუფებს უნდა ჰქონდეთ რეგისტრაციის გარეშე საკუთარი რელიგიური წესების შესრულების უფლება;

- დაუშვებელია იურიდიული პირის სტატუსის მისაღებად წევრების მინიმალურ რაოდენობაზე მაღალი მოთხოვნების დანესება;

- არამიზანშეწონილია რეგისტრაციაზე თანხმობის მისაღებად? სახელმწიფოში ხანგრძლივი არსებობის მოთხოვნის დანესება;

- არამიზანშეწონილია იურიდიული პირის სტატუსის მიღებასთან დაკავშირებით სხვა, ზედმეტი ხელისშემშლელი პირობების დადგენა ან დროის გაჭიანურება;

- დაუშვებელია ისეთი ნორმების არსებობა, რომლებითაც რეგისტრაციაზე თანხმობის გასაცემად მთავრობას ზედმეტად დისკრეციული უფლებამოსილება ენიჭება; რელიგიური თავისუფლების შეზღუდვისას, ბუნდოვანი ნორმებიდან თუ

სხვა გარემოებებიდან გამომდინარე, ოფიციალური დისკრეციული უფლებამოსილება სათანადოდ უნდა შეიზღუდოს;

- დაუშვებელია რელიგიის შიდა საქმეებში ჩარევა საეკლესიო წყობის არსებითი განხილვით ან რელიგიურ თანამდებობებზე დანიშვნისას ბიუროკრატიული შემოწმებების ჩატარებით, ან ხელისშემშლელი მოთხოვნების დაწესებით და ა. შ. (იხ. ნაწილი II. დ);

- შესწავლილი უნდა იყოს რესტროსპექტულად მოქმედი ნორმები ან ის ნორმები, რომლებიც ვერ უზრუნველყოფენ შესაბამისი ინტერესების დაცვას (მაგ., ნორმები, რომლებითაც მოითხოვება რელიგიური სუბიექტების განმეორებითი რეგისტრაცია ახალი კრიტერიუმების დაკმაყოფილების პირობით);

- ახალი წესების შემოღებისას უზრუნველყოფილი უნდა იყოს სათანადო გარდამავალი ნორმები;

- სახელმწიფომ უნდა დაიცვას ავტონომიის პრინციპი, ერთი რელიგიური ჯგუფი არ უნდა დაუქვემდებაროს მეორეს და არ დაუშვას რელიგიების იერარქიული მოდელით კატეგორიზაცია (რეგისტრირებულ რელიგიურ სუბიექტს არ უნდა ჰქონდეს სხვა რელიგიური სუბიექტის რეგისტრაციაზე ვეტოს დადების უფლება).

2. რელიგიური/რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების პრივილეგიები და შეღავათები. ზოგადად, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების ღირებულებების პატივისცემის გამო, სამართალსუბიექტობის მიღების მარეგულირებელი კანონები ისე უნდა იყოს ფორმულირებული, რომ ხელს უწყობდეს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას; სულ მცირე, სამართალსუბიექტობასთან დაკავშირებული ძირითადი უფლებების (მაგალითად, საბანკო ანგარიშის გახსნა, უძრავი ქონების ქირით აღება ან შეძენა, თაყვანისცემის ადგილად ან სხვა რელიგიური დანიშნულებით გამოყენებისთვის, გაფორმება და სასამართლოში მოსარჩელედ ან მოპასუხედ გამოსვლის უფლება) ხელმისაწვდომობა უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ზედმეტი სირთულეების გარეშე. არაერთ სამართლებრივ სისტემაში არსებობს დამატებითი სამართლებრივი საკითხები, რომლებიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენენ რელიგიურ ცხოვრებაზე და რომლებიც, ხშირად, დაკავშირებულია იურიდიული პირის სტატუსის მიღებასთან (მაგალითად, მინათსარგებლობის ან სხვა სამთავრობო ნებართვის მიღება); უცხოელი რელიგიური წინამძღოლების, მუშების ან მოხალისეების ქვეყანაში მონვევა-ჩამოყვანა; საავადმყოფოებში, ციხეებსა და სამხედრო სამსახურის დაწესებულებებში ვიზიტების განხორციელება და მსახურების შესრულება; საგანმანათლებლო (ბავშვთა განათლების თუ სამღვდლოების მომზადების) დაწესებულებების გახსნაზე დადგენილი საკვალიფიკაციო მოთხოვნები; დამოუკიდებელი, რელიგიურად მოტივირებული საქველმოქმედო ორგანიზაციების დაფუძნებაზე დაწესებული მოთხოვნები და ა. შ. ბევრ ქვეყანაში განსაზღვრული ტიპის რელიგიური სუბიექტებისთვის შეიძლება ხელმისაწვდომი იყოს სხვადასხვა (საგადასახადო შეღავათებით დაწყებული – პირდაპირი სუბსიდიებით დამთავრებული) სახის ფინანსური შეღავათები. ზოგადად, რომელიმე ზემოაღნიშნული შეღავათის უბრალოდ უზრუნველყოფა არ არღვევს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლებას. ამასთან, სიფრთხილის გამოჩენაა საჭირო იმისათვის, რათა, არ მოხდეს დისკრიმინაციის დაუშვებლობის ნორმების დარღვევა.

3. რეორგანიზაციის მარეგულირებელი ნორმები. რელიგიურმა ორგანიზაციებმა სათანადოდ უნდა განსაზღვრონ, რა ხდება მათი იურიდიული პირის ნებაყოფილობითი თუ იძულებითი ლიკვიდაციის შემთხვევაში. ნებაყოფილობითი ლიკვი-

დაცია დასაშვები უნდა იყოს. რეორგანიზაციის მარეგულირებელი ნორმები უნდა შეესაბამებოდეს რეგისტრაციის დებულებებს ისე, რომ იურიდიული სტატუსის მიღებისა და შენარჩუნების ნორმები, ძირითადად, არ განსხვავდებოდეს ერთმანეთისგან. სიფრთხილეა საჭირო იმ ბუნდოვანი ნორმების თავიდან ასაცილებლად, რომლებიც არაპოპულარული ჯგუფების დისკრიმინაციის საშუალებას იძლევა.

ზ. შეზღუდვებთან დაკავშირებული ნორმები (საზოგადოებრივი უსაფრთხოება, ჯანმრთელობა და ა. შ.)

ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ინსტრუმენტები და სახელმწიფოთა კონსტიტუციები ჩვეულებრივ განსაზღვრავენ არა მარტო რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლებას, არამედ იმ გარემოებებსაც, რომლებშიც სახელმწიფოს შეუძლია კანონიერად შეზღუდოს ეს უფლებები. რაც შეეხება სინდისისა და რწმენის შინაგანი თავისუფლების უფლებებს, სახელმწიფოს მიერ მათი შეზღუდვა ყოველად დაუშვებელია (იხილეთ ნაწილი II. ბ. 1). მაგალითად, ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენცია შეიცავს „შეზღუდვების პუნქტს“, რომლითაც ნებადართულია რელიგიის გამოხატვაზე ისეთი შეზღუდვების დაწესება, რომლებიც „გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, საზოგადოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობის თუ ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად“ (კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტი). სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის თანახმად, ამ ინსტრუმენტით გათვალისწინებული შეზღუდვები უნდა იყოს „გათვალისწინებული კანონით და აუცილებელი საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობის თუ ზნეობის ან სხვათა ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად“ (პაქტის მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტი).

სტანდარტული საერთაშორისო ანალიზით, რომელიც ქვეყნიდან და საერთაშორისო ინსტრუმენტების რატიფიკაციის სტატუსიდან გამომდინარე, შესაძლოა, განსხვავებული იყოს, მოწმდება სამი ძირითადი მოთხოვნის დაკმაყოფილების საკითხი. პირველი, არის თუ არა შეზღუდვა კანონით გათვალისწინებული, ანუ არის თუ არა ის საკმარისად მკაფიო იმის განსაზღვრისთვის, რა არ იკრძალება და რა არა მეორე, განსაზღვრულია თუ არა შეზღუდვის საფუძველი შეზღუდვების განმსაზღვრელ პუნქტში? (აღსანიშნავია, რომ ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის ან სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად „ეროვნული უსაფრთხოება“ დასაშვები შეზღუდვა არ არის). მესამე, არის თუ არა შეზღუდვა იმ საზოგადოებრივი ინტერესის თანაბარზომიერი, რომლის დასაცავადაც ის არის დაწესებული? კანონები ამ სამივე მოთხოვნას უნდა აკმაყოფილებდეს. ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლო და გაეროს ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისია ამ უკანასკნელის ზოგად კომენტარში 22 აცხადებენ, რომ შეზღუდვები უნდა განიმარტოს მკაცრად.

სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტის მიხედვით, დაუშვებელია სახელმწიფოს მიერ რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების შეზღუდვა, თვით საგანგებო მდგომარეობის დროსაც კი. აღნიშნულთან დაკავშირებით, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას უფრო მაღალი პრიორიტეტი ენიჭება, ვიდრე გამოხატვის თავისუფლებას, ან გაერთიან-

ნების თავისუფლებას. ეს არ ნიშნავს, რომ სხვა სახელმწიფო ინტერესების რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებაზე მაღლა დაყენება დაუშვებელია; მაგრამ უთუოდ ნიშნავს იმას, რომ თვით საგანგებო მდგომარეობის დროსაც კი, ამ ძირითადი უფლების შეზღუდვა მხოლოდ იმ შემთხვევაშია შესაძლებელი, როცა იგი შესაბამისი შეზღუდვის პუნქტითაა გამართლებული.

შემომწმებელმა უნდა განსაზღვროს, შეზღუდვების რომელი პუნქტები გამოიყენება შესაბამისი საერთაშორისო ხელშეკრულებების, ეუთო-ს ვალდებულებების, სახელმწიფოთა კონსტიტუციებისა და კანონების მიხედვით. სახელმწიფოს კანონები უნდა შემომწმდეს შიდა შესაბამისობაზე: ანუ, შეესაბამება თუ არა შეზღუდვის პროექტი სახელმწიფოს კონსტიტუციას და შეესაბამება თუ არა სახელმწიფოს კანონები საერთაშორისო ვალდებულებებს.

თ. „უცხოთან“ დაკავშირებული საკითხები

1. ვიზები. სახელმწიფოებს, ჩვეულებრივ, გააჩნიათ უფლებამოსილება დაადგინონ მათ ქვეყნებში უცხოელთა შემოსვლის მარეგულირებელი წესები. ეს, ჩვეულებრივ, სხვადასხვა სახის ვიზების გაცემასაც მოიცავს. ქვეყნებს შეიძლება ჰქონდეთ კანონიერი მიზეზები იმისათვის, რომ კონკრეტული პირები არ გადმოუშვან თავიანთ საზღვარზე. თუ მოცემული რელიგიური რწმენის პირები ნეიტრალურ კატეგორიაში შედიან (მაგ., უსაფრთხოების რისკების შექმნით ან სავარაუდო კრიმინალური საქმიანობის განხორციელებით), მათ შეიძლება კანონიერად ეთქვათ უარი ქვეყანაში შემოსვლაზე. ამასთან, თუ სახელმწიფო ქვეყანაში შემოსვლაზე უარის სათქმელად წმინდად რელიგიურ თუ შეძლუდებს ქმნის, ეს შეიძლება შეუთავსებელი იყოს მოცემული სახელმწიფოს რელიგიური ნეიტრალურობის მოთხოვნასთან. უფრო მეტიც, რადგან ამგვარი შეზღუდვები მოცემულ რელიგიურ თემს მისი ორგანიზაციის საკუთარი შეხედულებისამებრ დაკომპლექტებაში სირთულეებს უქმნის, ამგვარი შეზღუდვები შეიძლება განხილულ იყოს შიდა რელიგიურ საქმიანობაში ჩარევად. ამრიგად, ვიზის გაცემის წესები, რომლებიც, უშუალოდ, რელიგიური კატეგორიის პირების შემოსვლაზე უარის სათქმელადაა გამიზნული, განსაკუთრებით მაშინ, თუკი ეს დიკრიმინაციულად ხდება, ყურადღებით უნდა შემოწმდეს.

2. ფულადი გადარიცხვები. სახელმწიფოებს აქვთ სხვადასხვა კანონიერი საფუძველი სხვადასხვა სახის ფულადი გადარიცხვების რეგულირებისთვის. ამასთან, დაუშვებელია ისეთი ნორმების არსებობა, რომლებიც ინვესტს რელიგიური ჯგუფების რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციას.

ი. პროზელიტიზმი/მისიონერული საქმიანობა

კ. პროზელიტიზმი და მისიონერული საქმიანობა ბევრ ქვეყანაში სათუთი საკითხია. პირველ რიგში აღსანიშნავია, რომ არსობრივად, საკუთარი მრწამსის, შეხედულებებისა და რწმენის გამოხატვის უფლება ადამიანური გამოცდილების უმნიშვნელოვანესი გამოვლინება შეიძლება იყოს. მოიცავს რწმენისა თუ რელიგიის თავისუფლების, აგრეთვე, გამოხატვის თავისუფლების უფლება. ამასთან, რელიგიური დარწმუნების/დაყოლების უფლება რომელიმე ნერტილში კვეთს ზღვარს და იძულების ხასიათს იძენს. ამ ზღვარის გაანალიზებისას, მნიშვნელოვანია უზრუნველყოფილი იყოს გამოხატვისა და რწმენის თავისუფლების უფლების დაცვა. ამრიგად, ამ ეტაპზე არსებობს საყოველთაო კონსენსუსი იმასთან დაკავშირებით, რომ ტრადიციული კარდაკარ ქადაგება/პროზელიტიზმი დაცულია

(მაგრამ ასევე დაცულია ადამიანის უფლება უარი თქვას ქადაგების მოსმენაზე). მეორეს მხრივ, შეუფერებლადაა მიჩნეული სამხედრო სამსახურში ან ჩვეულებრივ სამსახურში ძალაუფლების მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება. მისიონერული საქმიანობის შემზღუდველი კანონი გამართლებულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი მისიონერული საქმიანობა დაკავშირებულია იძულებასთან ან სხვა ამგვარ ქმედებასთან (თაღლითური ფორმის მქონე მის ფუნქციურ ექვივალენტთან), რაც, მიუხედავად მოცემული რელიგიური რწმენისა, იძულებად ჩაითვლება.

ლ. რელიგიური/რწმენასთან დაკავშირებული ჯგუფების/ზოგადი ეკონომიკური საქმიანობის დაფინანსება

რელიგიური თუ რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების დაფინანსებასთან დაკავშირებით არაერთი საკითხი წამოიჭრება.

1. საჩუქრების მიღების დასაშვებობა და თანხების მოთხოვნის შესაძლებლობა. არსებობს სხვადასხვა წესი, რომლითაც სახელმწიფოები საჩუქრების მიღებისა და თანხების მოთხოვნის საკითხებს არეგულირებენ. ზოგი სახელმწიფო რელიგიური თუ რწმენასთან დაკავშირებულ ორგანიზაციებს თანხების მოძიებისთვის ფართო თავისუფლებას ანიჭებს, ზოგიც მკაცრად არეგულირებს მისაღები თანხების ოდენობასა და სახსრების მოძიების წესებს. ძირითადი საერთაშორისო ინსტრუმენტები მიანიშნებს, რომ თუმცა, სახელმწიფო უფლებამოსილია დაანესოს გარკვეული შეზღუდვები, უფრო სასურველია, თუკი რელიგიურ გაერთიანებებს ექნებათ თანხების მოძიების შესაძლებლობა იმ პირობით, რომ ისინი არ დაარღვევენ სახელმწიფოში მოქმედ სხვა მნიშვნელოვან ნორმებს. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით მოქმედი კანონები არადისკრიმინაციული უნდა იყოს.

2. გადასახადებისგან გათავისუფლება. სახელმწიფო არაკომერციულ ორგანიზაციებს ხშირად, საგადასახადო შეღავათებს უწესებს. ეს შეღავათები, ჩვეულებრივ, ორი სახისაა: პირველი, პირდაპირი შეღავათები, როგორიცაა სამემოსავლო და ქონების გადასახადებისგან გათავისუფლება; და მეორე, არაპირდაპირი შეღავათები, რომლებიც შესაწირის გამღებს შესაწირზე გადასახადებს უმცირებენ. ეს საკითხები საერთაშორისო სამართლით დაწვრილებით არ რეგულირდება, თუმცა, მათ მიმართ მოქმედებს დისკრიმინაციის დაუშვებლობის ნორმები.

3. საგადასახადო სისტემა სახსრების მოძიებასთან დაკავშირებით. ზოგი სახელმწიფო რელიგიებს აძლევს სახელმწიფო საგადასახადო სისტემის მეშვეობით სახსრების მოძიების საშუალებას. მაგალითად, საჯარო სამართლის (რელიგიური) ორგანიზაციას სახელმწიფოსთან შეიძლება გაფორმებული ჰქონდეს შეთანხმება, რომლითაც სახელმწიფო ახორციელებს რელიგიის წევრთა დაბეგვრას და შემდეგ შემოსავლებს ურიცხავს რელიგიურ ორგანიზაციას. ასეთ სისტემებთან დაკავშირებით, ხშირად, ორი ძირითადი სირთულე წარმოიშობა: პირველი, ამგვარი შეთანხმებები ხომ არ არის დისკრიმინაციული სხვა რელიგიურ თუ რწმენასთან დაკავშირებულ ჯგუფებთან მიმართებით; მეორე, ხომ არ გავლენ ამ სისტემიდან ცალკეულ პირებს, რომლებსაც არ სურთ თავიანთი რელიგიის სასარგებლოდ დაიბეგრონ. ამგვარი დაბეგვრის სისტემები საერთაშორისო სამართლით არ იკრძალება, მაგრამ ცალკეულ პირებს უნდა მიეცეთ შესაძლებლობა უარი თქვან ამგვარ დაბეგვრაზე.

4. სახელმწიფო დაფინანსება. ბევრი სახელმწიფო რელიგურ, თუ რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების პირდაპირ და არაპირდაპირ დაფინანსებას ახო-

რციელებს. იმ არაპირდაპირ (თუმცა, ძალზედ რეალურ) შეღავათებთან ერთად, რომლებიც გადასახადებისგან გათავისუფლებასთან და გადასახადების გამოქვითვასთანაა დაკავშირებული, გამოიყენება დაფინანსების სხვადასხვა სისტემა, მათ შორის: სამღვდელოებისთვის ხელფასების (ან სოციალური დახმარებების) დანიშვნა; რელიგიური სკოლების სუბსიდირება; რელიგიური ორგანიზაციებისთვის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული შენობა-ნაგებობების შეკრებებისთვის გამოყენების უფლების მიცემა; და რელიგიური ორგანიზაციებისთვის ქონების შეწირვა. არაერთ შემთხვევაში, სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული პროგრამები უშუალოდაა დაკავშირებული ისტორიულ მოვლენებთან (მაგ., სახელმწიფოს მიერ გაუმართლებლად მიტაცებული ქონების უკან დაბრუნება) და ამიტომ კანონმდებლობის შემოწმებისას გათვალისწინებული უნდა იყოს ასეთი კომპლექსური გარემოებებიც.

მ. ციხეებთან, სამხედრო სამსახურთან, საავადმყოფოებთან და სხვა სახელმწიფო დაწესებულებებთან დაკავშირებული განსაკუთრებული საკითხები

რამდენიმე საკითხი წამოიჭრება სახელმწიფო დაწესებულებებთან, მათ შორის, ციხეებთან, სამხედრო სამსახურისა და საავადმყოფო დაწესებულებებთან დაკავშირებით. სასულიერო პირის მიერ მონახულების მიზნით ამ დაწესებულებებში შესვლის საკითხთან (იხ. ნაწილი II. ე) და დასაქმებულთა უფლებებთან (იხ. ნაწილები II. დ და III. თ) ერთად, დგება დაწესებულებებში განთავსებული ადამიანების რელიგიის გამოხატვის უფლებებთან დაკავშირებული საკითხებიც. მიზანშეწონილია, რომ რელიგიური გამოხატვის უფლებების მარეგულირებელი წესები დამოკიდებული იყოს შესაბამისი დაწესებულების ბუნებაზე.

პოლიტიკური მიზნებიდან გამომდინარე, სამართლებრივი სისტემების უმრავლესობა დიდ პატივს სცემს ციხის ადმინისტრაციისა და სამხედრო პირების შეხედულებებს საზოგადოებრივ უსაფრთხოებასთან და ეფექტურობასთან დაკავშირებით. მიუხედავად ამისა, სახელმწიფოები უფრო და უფრო ითვალისწინებენ პატიმრებისა და ჯარისკაცების უფლებებს, შეძლებისდაგვარად, ჰქონდეთ რელიგიურად ნებადართული საკვები. განსაზღვრული შეზღუდვების გათვალისწინებით, ხშირად გაიცემა ნებართვა რელიგიური სამოსის გამოყენებაზე იმ პირობით, თუ ეს ხელს არ უშლის ციხის დისციპლინას ან სამხედრო სამსახურის ეფექტურობას. ასევე, მიზანშეწონილია, სათანადო შემთხვევებში, რელიგიური წიგნებითა და სულიერი დახმარებით უზრუნველყოფაც. საერთოდ, შეზღუდვების დაწესება უნდა მოხდეს შეზღუდვების შესაბამისი ანალიზის ჩატარების შემდეგ, სახელმწიფო უსაფრთხოების გაზრდილი ინტერესების სათანადოდ გათვალისწინებით. რაც შეეხება სახელმწიფო საავადმყოფოებს, რომლებთან დაკავშირებითაც უსაფრთხოების რისკები გაცილებით დაბალია, სახელმწიფო უფრო მოქნილი უნდა იყოს და, შესაბამისად, უნდა გაითვალისწინოს ისეთი საკითხები, როგორიცაა რელიგიურად ნებადართული ტანსაცმელი და საკვები.

ნ. გამონაკლისები საყოველთაო გამოყენების კანონებიდან

არსებობს მრავალი გარემოება, როცა ცალკეული პირებისა და ჯგუფებისთვის, რწმენიდან გამომდინარე, რთულია ან მიუღებელია საყოველთაო გამოყენების კანონების დაცვა. ზოგი ადამიანი, რელიგიური მოსაზრებებით, უარს ამბობს გარკვეული სახის საკვების მიღებაზე, ხოლო სხვები დაჟინებით მოითხოვენ გან-

საზღვრული სახის ტანსაცმლის გამოყენებას. ზოგისთვის სამხედრო სამსახური ეწინააღმდეგება შინაგან ღრმა რელიგიურ მრწამსს. ზოგისთვის კვირის და წელიწადის განსაზღვრული დღეები არსებითად მნიშვნელოვანია და მიიჩნევენ, რომ გარკვეული რიტუალები უნდა შეასრულოს ან არ იმუშაოს. თანამედროვე დემოკრატიული სახელმწიფოების უმრავლესობა ითვალისწინებს მოსახლეობის უმრავლესობის ასეთ წეს-ჩვეულებებს, ხოლო ბევრი-უმცირესობათა რელიგიურ მრწამსსაც პატივს სცემს.

საყოველთაო გამოყენების კანონებიდან გამონაკლისების მარეგულირებელი კანონები, ძირითადად, ორი ფორმისაა. პირველ ჯგუფში შედის კონსტიტუციის ზოგადი ნორმები ან ადამიანის უფლებათა დაცვის ინსტრუმენტები, რომლებიც, ზოგადად, იცავს რელიგიისა თუ რწმენის უფლებას და ითვალისწინებს, რომ, როცა საქმე სინდისს ეხება, გამონაკლისების დაშვება აუცილებელია. მეორე ჯგუფი უფრო კონკრეტულია და ითვალისწინებს კონკრეტული ქმედებებისგან გამონაკლისებს; მაგალითად, საკანონმდებლო აქტის ნორმა, რომლითაც პირები სამხედრო სამსახურიდან თავისუფლდებიან რელიგიური მოსაზრებების გამო (ჩვეულებრივ, ალტერნატიული სამსახურის ვალდებულების დაწესებით). მნიშვნელოვანია, რომ რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული კანონის შემუშავება მოხდეს ისე, რომ ითვალისწინებდეს კონსტიტუციური ნორმების ძირითად პრინციპებს და ადამიანის უფლებათა სტანდარტებს და რომ კონკრეტული გამონაკლისების შემუშავება და გამოყენება მოხდეს ისე, რომ სამართლიანი იყოს მათ მიმართ, ვინც რელიგიური მოსაზრებების გამო უარს აცხადებენ სამხედრო სამსახურზე და, ამავე დროს, ზედმეტი ტვირთი არ დააკისროს მათ, ვინც ასეთ სამსახურზე უარს არ აცხადებს.

საყოველთაო გამოყენების კანონებიდან-გამონაკლისებთან დაკავშირებით კითხვებს მრავალი საკითხი ბადებს, ყველაზე გავრცელებულია შემდეგი საკითხები:

- რელიგიური მოსაზრებების გამო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმა. ამ საკითხის მარეგულირებელი საერთაშორისო ინსტრუმენტი არ არსებობს, მაგრამ დემოკრატიულ სახელმწიფოებში დამკვიდრებული აშკარა ტენდენციის მიხედვით, მათ, ვინც სერიოზული რელიგიური თუ მორალური მოსაზრებების გამო სამხედრო სამსახურზე უარს აცხადებენ, უნდა ჰქონდეთ ალტერნატიული (არასამხედრო) სამსახურის შესრულების შესაძლებლობა. ნებისმიერ შემთხვევაში, სახელმწიფოს კანონებით არასათანადოდ არ უნდა ისჯებოდნენ ისინი, ვისაც, სინდისიდან გამომდინარე, სამხედრო ვალდებულების მოხდა არ შეუძლიათ.

- საკვები. არსებობს საკვების არაერთი სახეობა, რომლებიც აკრძალულია ამა თუ იმ რელიგიაში და ეთიკურ ტრადიციაში, მათ შორის, ზოგადად ხორცი, ღორის ხორცი, ხორცი, რომელიც რიტუალური წესჩვეულებების მიხედვით არ არის მომზადებული და ალკოჰოლი. შემწყნარებლობის სულისკვეთებიდან გამომდინარე, სახელმწიფომ შეიძლება მოუწოდოს საკვების მიმცემ დაწესებულებებს, განსაკუთრებით სკოლებს, საავადმყოფოებს, ციხეებსა და სამხედრო სამსახურის დაწესებულებებს, ალტერნატიული საკვები შესთავაზონ მათ, ვისაც რელიგიური ან მრწამსობრივი მოთხოვნები აქვთ.

- რელიგიური საქმიანობის დღეები. დღეები, რომლებიც გამონაკლისების დაშვების საკითხს წარმოშობს, შემდეგია: პირველი, კვირის ის დღეები, რომლებსაც რელიგიური დატვირთვა აქვს (მაგალითად, პარასკევის ღოცვები და შაბათის ან კვირის თაყვანისცემა) და მეორე, წელიწადის დღეები (მაგალითად, შობა, იომ ქი-

ფური, რამადანი). შეძლებისდაგვარად, სახელმწიფოს კანონები უნდა ასახავდეს რელიგიური რწმენის, შემწყნარებლობისა და პატივისცემის სულს.

- სამედიცინო. ზოგი რელიგიური თუ სარწმუნოებრივი თემი უარს აცხადებს ერთი ან რამდენიმე, ჩვეულებრივი სამედიცინო პროცედურის ჩატარებაზე. ზოგი სახელმწიფო სრულწლოვან ადამიანებს აძლევს უფლებას, თავად გადაწყვიტონ, ჩაიტარონ თუ არა ესა თუ ის სამედიცინო პროცედურა, მაგრამ სახელმწიფოები, ჩვეულებრივ, მოითხოვენ ბავშვებზე ზოგიერთი სამედიცინო პროცედურის ჩატარებას მათი მშობლების სურვილის მიუხედავად. იმ შემთხვევაში, თუ სახელმწიფო გადაწყვეტს გვერდი აუაროს მშობლების მოსაზრებას იმაზე, რასაც სახელმწიფო გარდაუვალ საჭიროებად მიიჩნევს, უნდა მომზადდეს ისეთი კანონები, რომლებიც, პატივისცემას გამოხატავენ მათ მიმართ, ვინც მორალური მოსაზრებებიდან გამომდინარე, უარს აცხადებს სამედიცინო პროცედურების ჩატარებაზე, იმ შემთხვევაშიც კი, თუკი კანონი მოთხოვნილ გამონაკლისს არ უშვებს;

- სხვა. ზემოაღნიშნულ საკითხებთან ერთად, ცალკეულმა პირმა შესაძლოა, უარი განაცხადოს ფიცის მიღებაზე ან ნაფიცი მსაჯულის ფუნქციების შესრულებაზე. შესაძლებლობის ფარგლებში, სახელმწიფო უნდა ცდილობდეს ისეთი გონივრული ალტერნატივების უზრუნველყოფას, რომლებიც არც მათთვისაა რთულად შესასრულებელი, ვინც სინდისით (რელიგიური მრწამსით) ხელმძღვანელობენ, და არც ფართო საზოგადოებისთვის.

III. სხვა საკითხები, რომლებიც შეიძლება წამოიჭრას სხვადასხვა კანონში

ზემოთ აღნიშნული საკითხები, სავარაუდოდ, ყველაზე ხშირად წამოიჭრება რელიგიური და სარწმუნოებასთან დაკავშირებული საქმიანობის მარეგულირებელი ზოგადი კანონის განხილვისას. ქვემოთ წარმოდგენილია ზოგიერთი საკითხი, რომლებიც, შესაძლოა, წამოიჭრას, გამომდინარე იქიდან, თუ როგორია კონტექსტი და რა სახის კანონის შემოღება ხდება საჭირო.

ა. სისხლის და ადმინისტრაციული სამართალი/სასჯელი

ზოგი სახელმწიფო სერიოზულ სანქციებს/სასჯელს (ჯარიმას ან თავისუფლების აღკვეთას) ითვალისწინებს რელიგიური ან რწმენასთან დაკავშირებული საქმიანობის მარეგულირებელი კანონების დარღვევაზე. მიზანშეწონილი არაა რიგითი უბრალო ადმინისტრაციული გადაცდომისთვის სისხლის სამართლის დანაშაულის ტოლფასი სასჯელის, ან სადამსჯელო ადმინისტრაციული სანქციების დაკისრება. რეგისტრაციისას დაშვებული უმნიშვნელო შეცდომებისთვის სერიოზული სანქციების დაკისრებამ შეიძლება გააჩინოს კითხვა, ხომ არ ისჯება ამა თუ იმ რელიგიისა თუ რწმენის უფლებები სისხლის სამართლის თვითნებურად გამოყენებით. სერიოზული სასჯელის დაკისრება მიზანშეწონილია იმ შემთხვევაში, თუ კანონი კრძალავს ტრადიციული სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულ ქმედებას (მაგ., მკვლელობის, ფიზიკური შეურაცხყოფის ან ქურდობის აკრძალვა), მაგრამ ის ნაკლებად მიზანშეწონილი იქნება იმ შემთხვევაში, თუ მოხდა უმნიშვნელო ადმინისტრაციული გადაცდომა. ამრიგად, სათანადოა (თუმცა ზედმეტი) ისეთი კანონის მიღება, რომელიც კონკრეტულად კრძალავს სასულიერო პირების

ფიზიკურ შეურაცხყოფას ან რელიგიური გაერთიანების სტატუსის გამოყენებას კრიმინალური საქმიანობის შესანიშნავად. ამასთან, არ იქნება სათანადო სისხლის სამართლის კანონით დაისაჯოს რელიგიური გაერთიანების დაურეგისტრირებლობა. განსაკუთრებით საეჭვოა სახელმწიფოს ის კანონები, რომლებიც აწესებს კაბალურ სარეგისტრაციო მოთხოვნებს და დაურეგისტრირებლობაზე ითვალისწინებს სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებულ სასჯელს.

ბ. ეროვნული უსაფრთხოება/ტერორიზმი

ეროვნულ უსაფრთხოებასთან და რელიგიურ ტერორიზმთან ბრძოლის შესახებ სახელმწიფოს კანონები შეიძლება სათანადო იყოს, მაგრამ მნიშვნელოვანია, რომ ეს კანონები გამოყენებული არ იყოს იმ რელიგიური ორგანიზაციების წინააღმდეგ, რომლებიც კრიმინალურ ან ძალადობრივ ქმედებებს არ ახორციელებენ. ტერორიზმთან ბრძოლის კანონებიარ უნდა იყოს გამოყენებული ლეგიტიმური რელიგიური საქმიანობის შეზღუდვის საბაზად.

გ. მინათსარგებლობა/ზონირება

რელიგიური დანიშნულებით უძრავი ქონების მშენებლობა, რეკონსტრუქცია ან გამოყენება, სავარაუდოდ, დაკავშირებულია მიწის, ქონებისა და ისტორიული მემკვიდრეობის დაცვის მარეგულირებელ რთულ სახელმწიფო კანონებთან. ხშირად სახელმწიფო თანამდებობის პირები (ცენტრალურ, ფედერალურ თუ ადგილობრივ დონეზე) ასეთ კანონებს იმ მიზნით იყენებენ, რომ რელიგიურ თემებს ხელი შეუშალონ რელიგიური შენობა-ნაგებობების გამოყენებაში. შეზღუდვების გასამართლებლად მოყვანილი მიზეზები შეიძლება ნეიტრალური ჩანდეს (მაგალითად, მოძრაობის რეგულირება, სხვა შენობებთან ან საქმიანობასთან შერწყმა ან ხმაურის შეზღუდვა), მაგრამ გამოიყენებოდეს შერჩევით, არაპოპულარული რელიგიური ჯგუფების დისკრიმინაციის მიზნით. მნიშვნელოვანია ასეთი კანონების ნეიტრალურად შემუშავება და ნეიტრალური გამოყენება, ასევე, მათი ჭეშმარიტად კანონიერი მიზნით აღსრულება.

დ. რელიგიურ-ქონებრივი დავები

არსებობს ორი სახის კლასიკური რელიგიურ-ქონებრივი დავა. პირველი, როცა რელიგიურ ქონებაზე საკუთრების უფლება სადაო ხდება იმ წინა მოქმედების შედეგად, რომლითაც სახელმწიფომ განახორციელა ქონების ჩამორთმევა და მისი სხვა ჯგუფისთვის ან პირებისთვის გადაცემა. ეს განსაკუთრებით პრობლემატური იყო ყოფილი საბჭოთა კავშირის ქვეყნებში. მეორე, როცა დავა მიმდინარეობს რელიგიური თემის შიგნით და ქონებაზე საკუთრების უფლებას ორი ან მეტი ჯგუფი იჩემებს. ორივე სახის დავა და მათთან დაკავშირებული სხვა ასპექტები ხშირად გადახლართულია ისტორიულ და თეოლოგიურ საკითხებთან. ეს საკითხები შეიძლება ძალზე რთული იყოს და საჭიროებდეს არა მარტო ქონებასთან დაკავშირებული წმინდად იურიდიული, არამედ ტექნიკური, ფაქტოლოგიური და თეოლოგიური საკითხების ცოდნასაც. თუ კანონები ასეთ საკითხებს ეხება, მნიშვნელოვანია, რომ მათი შემუშავება და გამოყენება ხდებოდეს რაც შეიძლება ნეიტრალურად, პოპულარული ჯგუფებისთვის არასათანადო უპირატესობების მინიჭების გარეშე.

ე. რელიგიური ორგანიზაციების პოლიტიკური საქმიანობა

სახელმწიფოებს სხვადასხვა მიდგომა აქვთ პოლიტიკურ საქმიანობაში რელიგიური და რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციების დასაშვებ როლთან დაკავშირებით, რელიგიურ-პოლიტიკური პარტიების აკრძალვიდან დაწყებული რელიგიური ჯგუფებისთვის პოლიტიკურ საქმიანობაში მონაწილეობის უფლების შეზღუდვით და პოლიტიკურ საქმიანობაში მონაწილე რელიგიური ჯგუფებისთვის საგადასახადო შეღავათების გაუქმებით დამთავრებული. ასეთი საკითხები შეიძლება ძალზე რთული იყოს და კანონებიც შეიძლება განსხვავებული, თუმცა, დასაშვები. მაგრამ კანონები ისე არ უნდა შემუშავდეს, რომ კანონიერი რელიგიური საქმიანობა იკრძალებოდეს ან რელიგიის მიმდევრებს უსამართლო შეზღუდვებს უწესებდეს.

ვ. საოჯახო სამართალი

საოჯახო სამართალი ხშირადაა დაკავშირებული რელიგიურ თუ სარწმუნოებრივ საკითხებთან. ქორწინებასთან მიმართებით სახელმწიფო კანონები განსხვავდება „რელიგიური“ ქორწინებისა და „სახელმწიფო“ ქორწინების ურთიერთობასთან დაკავშირებით (სასულიერი პირის მხრიდან სახელმწიფოს მიერ აღიარებული კანონიერი ქორწინების აღსრულების უფლების საკითხი განხილულია ნაწილში II. ე). თუმცა განსხვავებული პოზიციები შეიძლება არსებობდეს (მაგალითად, რელიგიურ ქორწინებამდე ჯერ სახელმწიფოს მიერ აღიარებული სამოქალაქო ქორწინების არსებობის მოთხოვნა), დაუშვებელია ისეთი კანონები, რომლებითაც რელიგიურ თუ სარწმუნოებრივ ორგანიზაციებს ეკრძალებათ რელიგიური ცერემონიის შესრულება იმ სხვა, დამატებით მოთხოვნებთან ერთად, რომლებიც სახელმწიფომ შეიძლება დაანესოს (მაგალითად, მოთხოვნა იმასთან დაკავშირებით, რომ პირი უნდა იყოს სრულწლოვანების ასაკს მიღწეული და მოცემულ მომენტში სხვა პირთან ქორწინებაში არ უნდა იმყოფებოდეს. ქორწინებასთან დაკავშირებული საკითხები, რომლებიც, სავარაუდოდ, მომავალში იჩენს თავს, იქნება სახელმწიფოს მიერ გარიგებით ქორწინებაზე შეზღუდვების დაწესება ან მრავალცოლიანობის აკრძალვა, რომლებიც ზოგი რელიგიური დოქტრინით დაშვებულია. დავებმა ბავშვის მეურვეობაზე შეიძლება წამოჭრას რელიგიური საკითხები, როცა მშობლები სხვადასხვა რელიგიის აღმსარებელია და თითოეულს სურს ბავშვი მისი სარწმუნოების მიხედვით აღზარდოს. კანონებში ეს საკითხები შეიძლება პირდაპირ არ იყოს დარეგულირებული, მაგრამ ისინი, სავარაუდოდ, წამოიჭრება ბავშვის მეურვეობასთან დაკავშირებული დავების დროს. კანონები უნდა შემოწმდეს იმის დასადგენად, არის თუ არა ისინი ნეიტრალური და იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ბავშვის საუკეთესო ინტერესები დაცული იყოს ნეიტრალურად ისე, რომ ერთ რელიგიას მეორესთან მიმართებით უპირატესობა არ მიენიჭოს.

არსებობს რამდენიმე სხვა პრობლემაც, რომლებიც შეიძლება შეიქმნას მაშინ, როცა რელიგიური დოქტრინა ეწინააღმდეგება სახელმწიფოს კანონებს. მაგალითად, მემკვიდრეობის შესახებ სახელმწიფოს კანონები შეიძლება ეწინააღმდეგებოდეს გარდაცვლილი ქმრის ან ცოლის სამკვიდროს მიღებაზე მეუღლის უფლების შესახებ რელიგიურ კანონს; ან ზოგი სახელმწიფო ზღუდავს ერთი რელიგიის მიმდევარი წყვილის შესაძლებლობას, იშვილონ განსხვავებული სარწმუნოების მქონე ბავშვები ან, მოცემული რელიგიიდან გამომდინარე, საერთოდ იშვილონ ბავშვი. ისლამური კანონითგაცილებით იოლია ქმრისთვის გაეყაროს ცოლს, ვიდრე

ეს დაშვებულია სახელმწიფოს კანონებით. ყველა ამ შემთხვევაში, სახელმწიფოს კანონები უნდა შემოწმდეს იმის დასადაგენად, არის თუ არა ეს კანონები ნეიტრალური და არის თუ არა რელიგიის გამოხატვის უფლებებზე დაწესებული შეზღუდვები სახელმწიფოს კანონიერი ინტერესების თანაბარზომიერი.

ზ. სამაუწყებლო მედია

სამაუწყებლო მედიასთან დაკავშირებით წარმოიშობა სამი ძირითადი საკითხი: საკუთრება, ხელმისაწვდომობა და სხვა რელიგიური თემების დამცირება ან მათ წინააღმდეგ წაქეზება. საერთაშორისო სტანდარტები, ჩვეულებრივ, კონკრეტულად არ არეგულირებს სამაუწყებლო მედიის საკითხებს. ამრიგად, თანასწორობისა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობის საყოველთაო პრინციპები ძირითადი ორიენტირებია. რელიგიურ და სარწმუნოებასთან დაკავშირებულ ჯგუფებს მედია-საშუალებების ფლობასა და გამოყენებაში სხვებთან შედარებით განსაკუთრებული სირთულეები არ უნდა ექმნებოდეთ. როცა მედია სახელმწიფო საკუთრებაშია, უნდა მოქმედდეს სამართლიანი წესები სხვადასხვა რელიგიური ჯგუფისთვის მედიაზე წვდომის უზრუნველსაყოფად. სახელმწიფოებს შეიძლება ჰქონდეთ განსხვავებული და ხშირად წინააღმდეგობრივი პოლიტიკა ცილისწამებასთან, სიძულვილის გამოხატვასთან და სხვა რელიგიური ჯგუფების დამცირებასთან დაკავშირებით, მაგრამ კანონები მაინც სამართლიანი და არადისკრიმინაციული უნდა იყოს (იხ. სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-20 მუხლი).

თ. დასაქმება

დასაქმებას (დასაქმების წესებს), რელიგიასა თუ რწმენას შორის ურთიერთობასთან დაკავშირებით სამი ძირითადი საკითხი წამოიჭრება: 1. რელიგიური თუ რწმენასთან დაკავშირებული ჯგუფების; 2. კერძო საწარმოების და 3. სახელმწიფო დაწესებულებების დასაქმებისა და პერსონალის მართვის წესები. თუ სახელმწიფოს კანონებით აკრძალულია რელიგიისა თუ მრწამსის საფუძველზე დისკრიმინაცია, რელიგიური და რწმენასთან დაკავშირებული ორგანიზაციები, სავარაუდოდ, მოითხოვენ დისკრიმინაციის დაუშვებლობის კანონებიდან გათავისუფლებას, რათა დაიქირაონ და იყოლიონ ისეთი ადამიანები, რომელთა სიმშაბიძეც შეესაბამება ამ გაერთიანებების ინტერესებს. აღნიშნულთან დაკავშირებით შესაძლებელია სხვადასხვა სამართლებრივი მიდგომის გამოყენება. კერძო (არარელიგიურ) საწარმოებთან დაკავშირებით ტიპური სტანდარტი უნდა კრძალავდეს დისკრიმინაციას ისეთ საკითხში, როგორიცაა დაქირავება. დამსაქმებლებს შეიძლება ჰქონდეთ უფლება შეზღუდონ რწმენის გამოხატვის გარკვეული ფორმები. სახელმწიფოებმა არ უნდა დაუშვან დისკრიმინაცია პერსონალთან დაკავშირებულ წესებში, თუმცა, ზოგი სახელმწიფო თანამდებობის პირებს უკრძალავს რელიგიური ნიშნებისა თუ სიმბოლოების გამოყენებას.

ი. სასაფლაოები

სახელმწიფოებში სხვადასხვა წესებით რეგულირდება რელიგიასა და სასაფლაოებს შორის არსებული ურთიერთობა. ზოგ შემთხვევაში, სახელმწიფო ამ სფეროზე სრულ კონტროლს ახორციელებს, სხვა შემთხვევებში კი საკმაოდ მნიშვნელოვანი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ რელიგიურ ორგანიზაციებს. თუმცა, არ არსე-

ბობს ამ სფეროს მარეგულირებელი მკაფიო წესები, სახელმწიფო უნდა მოერიდოს რელიგიურ ჯგუფებს შორის დისკრიმინაციას და გონივრულ ფარგლებში (განსაკუთრებით, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის თვალსაზრისით) დაუშვას ადამიანის მდგომარეობის ამ ეტაპზე რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვის უფლება.

IV. მთავრობისთვის ან პარლამენტისთვის წარდგენილი ტექსტის შინაარსი

კანონპროექტის განხილვის თითოეული შემთხვევა უნდა მოერგოს იმ სახელმწიფოს კონკრეტულ მოთხოვნებს, რომელმაც კონსულტაცია ითხოვა. ამასთან, როგორც საყოველთაო წესი, ქვემოთ წარმოდგენილი თემატური ნყოფა მიუთითებს იმ თანმიმდევრობაზე, რომლითაც უნდა ჩამოყალიბდეს წერილობითი დასკვნები:

1. მკაფიოდ აღნიშვნა, რომ საერთაშორისო ნორმების და, საჭიროების შემთხვევაში, ეუთო-ს ვალდებულებების შესრულება მნიშვნელოვანია. საერთაშორისო ნორმებზე უნდა გამოითქვას მოკლე მოსაზრება.

2. იმ საფრთხეებისა თუ რისკების გამოვლენა, რომლებმაც განაპირობა კანონპროექტის შემუშავება. შემფასებლებს (ექსპერტებს) უნდა ესმოდეთ ფაქტორები, რომლებმაც მთავრობას ამ სახელმწიფოს უბიძგა განსახილველი კანონპროექტის შემუშავებისკენ. ძალზე მნიშვნელოვანია, ექსპერტებმა ხაზგასმით აღნიშნონ, რომ მათ კარგად გაიგეს და გაითვალისწინეს ეს ფაქტორები.

3. აღწერეთ თქვენს მიერ შეგროვებული ინფორმაცია, რომელიც წარმოადგენს მოცემული რეკომენდაციების სახელმწიფოსთვის დამახასიათებელ ფაქტორებზე და სამართლებრივ საფუძველს. დასკვნაში მითითებული უნდა იყვნენ სახელმწიფოს ფარგლებში მყოფი ის პირები და ჯგუფები, რომლებთანაც მოხდა გასაუბრება, მათ შორის, სახელმწიფო თანამდებობის პირები, მთავრობის მოხელეები, პარლამენტის წევრები, არასამთავრობო ორგანიზაციები, სასულიერო პირები და სხვები. დასკვნაში მკაფიოდ უნდა იყოს აღნიშნული ის, რომ ინფორმაციის შესაგროვებლად გადაიდგა არაერთი სერიოზული ნაბიჯი და რომ გასაუბრება მოხდა სხვადასხვა წყაროსთან.

4. მითითებული უნდა იყოს სახელმწიფოს ყველა შესაბამისი კანონი. ექსპერტმა უნდა აჩვენოს კონსტიტუციის, კანონების, კოდექსებისა და ბრძანებების ცოდნა, თუ სასამართლო გადაწყვეტილებები სათანადოა, ისინიც უნდა იყოს მითითებული.

5. მითითებული უნდა იყოს მარეგულირებელი საერთაშორისო ინსტრუმენტები. მიუთითეთ ეუთო-ს სათანადო ვალდებულებებზე, აგრეთვე სახელმწიფოს მიერ რატიფიცირებულ საერთაშორისო ინსტრუმენტებზე.

6. გამოკვეთეთ კანონპროექტის თუ კანონპროექტში დადებითი მხარეები, მათზეც უნდა გამახვილდეს ყურადღება.

7. გამოავლინეთ „ნეიტრალური“ ნორმები. ეს ხელს შეუწყობს ანალიზის მიზნის გარკვევას.

8. გამოავლინეთ პრობლემატური მხარეები. სავარაუდოდ ეს ანალიზის ყველაზე მნიშვნელოვანი და დიდი ნაწილი იქნება. ეს შეიძლება განხორციელდეს ან ძირითადი პრობლემატური საკითხების განხილვით ან პუნქტობრივი ანალიზის ჩატარებით. ანალიზი უნდა იყოს მკაფიო და კონსტრუქციული და არა დავის სულის-

კვეთებით წარმართული. მთავარი მიზანია იმ წინადადებებისა თუ რეკომენდაციების მიცემა, რომლებიც თანამდებობის პირებს ალტერნატიული ვარიანტებისა და საერთაშორისო ნორმების გაგებაში დაეხმარება. აღსანიშნავია, რომ ექსპერტები არ სთავაზობენ კანონის ტექსტის ალტერნატიულ ვარიანტს – ისინი აკეთებენ კომენტარებს კანონპროექტზე კონკრეტული ფორმულირების შეთავაზების გარეშე.

9. დასკვნის ბოლოს, ექსპერტმა უნდა გამოიხატოს მადლობა შეფასების ჩატარებისას გამოვლენილი ნდობისთვის და აღუთქვას შემდგომი თანამშრომლობა და მხარდაჭერა.

დანართი I:

საერთაშორისო და რეგიონული ინსტრუმენტებიდან შერჩეული დებულებები

ქვემოთ წარმოდგენილია რელიგიისა თუ რწმენის, გამოხატვისა და გაერთიანების თავისუფლებებთან დაკავშირებით ყველაზე ხშირად ციტირებული ინსტრუმენტების ზოგიერთი ნორმა.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციისა და საერთაშორისო ინსტრუმენტები ადამიანის უფლებათა დეკლარაცია (1948)

მუხლი 18.

თითოეულ ადამიანს აქვს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება; ეს უფლება მოიცავს საკუთარი რელიგიის თუ რწმენის შეცვლის თავისუფლებასა და რელიგიის თუ რწმენის აღმსარებლობის თავისუფლებას, როგორც ერთპიროვნულად, ასევე, სხვებთან ერთად, ღთვისმსახურებასა და რელიგიურ და რიტუალურ წესჩვეულებათა შესრულებაში, საჯარო თუ კერძო წესით.

მუხლი 19.

ყოველ ადამიანს აქვს უფლება მრწამსის თავისუფლებისა და მისი თავისუფლად გამოთქმისა; ეს უფლება მოიცავს ადამიანის თავისუფლებას, დაუბრკოლებლად იქონიოს თავისი მრწამსი და ეძიოს, მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია და იდეები ყოველგვარი საშუალებებითა და სახელმწიფო საზღვრებისაგან დამოუკიდებლად.

მუხლი 20.

1. ყოველ ადამიანს აქვს მშვიდობიანი შეკრებებისა და გაერთიანების თავისუფლების უფლება.

2. დაუშვებელია ვინმეს იძულება რაიმე გაერთიანებაში შესასვლელად.

სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი (1966)

მიღებულია და ღიაა ხელმოსაწერად, სარატიფიკაციოდ და შესაერთებლად გენერალური ასამბლეის 1966 წლის 16 დეკემბრის 2200A(XXI) რეზოლუციით ძალაშია: 1976 წლის 23 მარტიდან, 49-ე მუხლის შესაბამისად

მუხლი 2

1. წინამდებარე პაქტის მონაწილე თითოეული სახელმწიფო კისრულობს ვალდებულებას, პატივი სცეს და მისი ტერიტორიის ფარგლებსა და იურისდიქციაში მყოფი ყველა პირი უზრუნველყოს წინამდებარე პაქტით აღიარებული უფლებებით, რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური ან სხვა მრწამსის, ეროვნული და სოციალური წარმოშობის, ქონებრივი მდგომარეობის, დაბადების თუ სხვა გარემოებათა მიხედვით ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე.

1. საგანგებო მდგომარეობის დროს, რომელიც საფრთხეს უქმნის ერის სიცოცხლეს, რაც, ოფიციალურადაა გამოცხადებული, წინამდებარე პაქტის მონაწილე სახელმწიფოებს შეუძლიათ გადაუხვიონ პაქტით ნაკისრ ვალდებულებებს იმდენად, რამდენადაც ამას მოითხოვს მდგომარეობის სიმძაფრე, იმ პირობით, რომ ეს ღონისძიებები შეუთავსებელი არ იქნება მათ მიერ საერთაშორისო სამართლით ნაკისრ სხვა ვალდებულებებთან და არ მოიცავს დისკრიმინაციას რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის ან სოციალური წარმოშობის საფუძველზე.

2. დაუშვებელია ამ მუხლის მიხედვით მე-6, მე-7, მე-8 (1 და 2 პუნქტები), მე-11, მე-15, მე-16 და მე-18 მუხლების შეზღუდვა.

3. წინამდებარე პაქტის თითოეულმა მონაწილემ სახელმწიფომ, რომელიც იყენებს შეზღუდვის უფლებას, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნის საშუალებით დაუყოვნებლივ უნდა შეატყობინოს წინამდებარე პაქტის მონაწილე სხვა სახელმწიფოებს, თუ რომელი დებულებები შეზღუდა და განმარტოს შეზღუდვის მიზეზები. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნის საშუალებით უნდა შეატყობინოს ასეთი შეზღუდვის შეწყვეტის თარიღი.

მუხლი 18

1. თითოეული ადამიანი სარგებლობს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებით. ეს უფლება მოიცავს თავისუფლებას საკუთარი შეხედულებისამებრ ჰქონდეს ან მიიღოს რელიგია ან მრწამსი და თავისუფლად აღიარებდეს თავის რელიგიას და მრწამსს, როგორც ცალკე, ისე სხვებთან ერთად, საჯაროდ თუ კერძოდ, ასრულებდეს და გამოხატავდეს საკუთარ რელიგიას ლოცვით, მოძღვრებითა და სწავლებით.

2. არავინ უნდა დაექვემდებაროს იძულებას, რომელიც ლახავს მის თავისუფლებას საკუთარი არჩევნით ჰქონდეს ან მიიღოს რელიგია და მრწამსი.

3. რელიგიისა და მრწამსის აღიარების თავისუფლება შეიძლება შეიზღუდოს მხოლოდ, კანონით დადგენილ შემთხვევებში და საზოგადოების უშიშროების, ნესრიგის, ჯანმრთელობისა და მორალის, ისევე, როგორც სხვა პირთა ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების, დაცვის მიზნით.

4. წინამდებარე პაქტის მონაწილე სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, პატივი სცენ მშობელთა და, შესაბამისად, კანონიერი მეურვეების თავისუფლებას საკუთარი მრწამსის შესაბამისად, უზრუნველყონ თავიანთი ბავშვების რელიგიური და ზნეობრივი აღზრდა.

მუხლი 19

1. თითოეულ ადამიანს აქვს საკუთარი აზრის შეუფერხებლად გამოხატვის უფლება;

2. თითოეულ ადამიანს აქვს უფლება, თავისუფლად გამოთქვას თავისი აზრი; ეს უფლება მოიცავს თავისუფლებას, სახელმწიფო საზღვრების მიუხედავად, მოიძიოს, მიიღოს და გაავრცელოს ყოველგვარი ინფორმაცია ზეპირად, წერილობით ან პრესის და გამოხატვის მხატვრული საშუალებებით ან საკუთარი არჩევის შესაბამისად, სხვა საშუალებებით.

3. ამ მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული უფლებებით სარგებლობა განსაკუთრებულ მოვალეობასა და განსაკუთრებულ პასუხისმგებლობას გულისხმობს. ამიტომ, იგი შეიძლება დაექვემდებაროს გარკვეულ შეზღუდვებს, რომლებიც დადგენილია კანონით და აუცილებელია:

ა) სხვა პირთა უფლებებისა და რეპუტაციის დასაცავად;

ბ) სახელმწიფო უშიშროების, საზოგადოებრივი წესრიგის, მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და ზნეობის დასაცავად.

მუხლი 20

...

2. ყოველგვარი ეროვნული, რასობრივი ან რელიგიური შუღლის გაღვივებისაკენ მიმართული გამოსვლა, რაც წარმოადგენს დისკრიმინაციის, მტრობის ან ძალადობის ნაქეზებას, უნდა აიკრძალოს კანონით.

მუხლი 26

თითოეული ადამიანი თანასწორია კანონის წინაშე და კანონით ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე, თანაბარი დაცვის უფლება აქვს. ამ მხრივ, უნდა აიკრძალოს ყოველგვარი დისკრიმინაცია და კანონი უნდა უზრუნველყოფდეს ყველა პირის თანასწორ და ეფექტურ დაცვას რასის, კანის ფერის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა მრწამსის, ეროვნული და სოციალური წარმოშობის, ქონებრივი მდგომარეობის, დაბადების თუ სხვა გარემოებების გამო დისკრიმინაციისგან.

მუხლი 27

იმ ქვეყანაში, სადაც არსებობს ეთნიკური, რელიგიური და ენობრივი უმცირესობები, პირებს, რომლებიც ასეთ უმცირესობას განეკუთვნებიან, არ შეიძლება უარი ეთქვას უფლებაზე, იმავე ჯგუფის სხვა წევრებთან ერთად, ისარგებლონ თავიანთი კულტურით, აღიარონ და აღასრულონ საკუთარი რელიგია, ან გამოიყენონ მშობლიური ენა.

დეკლარაცია რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ

გამოქვეყნებულია გენერალური ასამბლეს 1981 წლის 25 ნოემბრის 36/55 რეზოლუციით

გენერალური ასამბლეა

ითვალისწინებს, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპია ყველა ადამიანისგან განუყოფელი ღირსებისა და თანასწორობის პრინციპი და რომ ყველა წევრმა-სახელმწიფომ იკისრა ორგანიზაციასთან თანამშრომლობის ფარგლებში ერთობლივი და ცალკეული ქმედებების განხორციელების ვალდებულება ყველასთვის, რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი ან რელიგიური განსხვავების გარეშე, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემისა და დაცვის ხელშეწყობისა და ნახალისების მიზნით,

ითვალისწინებს, რომ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია და ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო პაქტები აღიარებენ კანონის წინაშე დისკრიმინაციის დაუშვებლობისა და თანასწორუფლებიანობის პრინციპებს და აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლებას,

ითვალისწინებს, რომ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა, კერძოდ, აზრის, სინდისის, რელიგიისა და ნებისმიერი რწმენის თავისუფლების უფლების უპატივცემულობამ და დარღვევამ კაცობრიობას პირდაპირ თუ არაპირდაპირ მოუტანა ომები და დიდი ტანჯვა-წამება, განსაკუთრებით იქ, სადაც ისინი გამოიყენება სხვა სახელმწიფოების საშინაო საქმეებში ჩარევისა და ხალხებსა და ერებს შორის სიძულვილის გაღვივების საშუალებად,

ითვალისწინებს, რომ რელიგია თუ რწმენა იმ ადამიანისთვის, რომელიც რომელიმე მათგანს აღიარებს, ერთ-ერთი ძირითადი ელემენტია სიცოცხლეზე მისი წარმოდგენისა და რომ რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლება სრულად უნდა იყოს დაცული და გარანტირებული,

ითვალისწინებს, რომ არსებითად მნიშვნელოვანია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებული საკითხების გაგების, შეწყნარებისა და პატივისცემის ხელშეწყობა და იმის უზრუნველყოფა, რომ დაუშვებელია რელიგიისა თუ რწმენის ისეთი მიზნებისთვის გამოყენება, რომლებიც შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიასთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სხვა სათანადო ინსტრუმენტებთან და წინამდებარე დეკლარაციის მიზნებთან და პრინციპებთან,

გამსჭვალულია რწმენით, რომ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებამ ასევე ხელი უნდა შეუწყოს მსოფლიო მშვიდობის, სოციალური თანასწორობისა და ხალხთა შორის მეგობრობის მიზნების მიღწევას და კოლონიალიზმისა და რასობრივი დისკრიმინაციის იდეოლოგიისა თუ პრაქტიკის აღმოფხვრას,

შეშფოთებულია შეუწყნარებლობის ფაქტების გამოვლინებითა და მსოფლიოს ზოგ კუთხეში რელიგიისა თუ რწმენის საკითხებში დისკრიმინაციის ჯერ კიდევ არსებობით,

აღსავსეა გადანაცვებით, მიიღოს ყველა აუცილებელი ზომა ამგვარი შეუწყნარებლობის ნებისმიერი ფორმისა და გამოვლინების სასწრაფოდ აღმოსაფხვრელად და რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციის აღსაკვეთად და მასთან საბრძოლველად,

აქვეყნებს წინამდებარე „დეკლარაციას რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“:

მუხლი 1

1. ყველას აქვს უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის, ან რწმენის არჩევისა და ქონის თავისუფლებას და, აგრეთვე, თავისუფლებას, როგორც ინდივიდუალურად ისე სხვებთან ერთად, საქვეყნოდ ან კერძოდ გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, წესების დაცვით, რიტუალების აღსრულებითა და სწავლებით.

2. არავინ უნდა დაექვემდებაროს იძულებას, რომელიც შეზღუდავდა მის თავისუფლებას, იქონიოს არჩეული რელიგია ან რწმენა.

3. რელიგიის ან რწმენის გაცხადების თავისუფლება ექვემდებარება მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია

საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, ნესრიგის, ჯანმრთელობის თუ ზნეობის, ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად.

მუხლი 2

1. არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს დისკრიმინაციას რომელიმე სახელმწიფოს, დაწესებულების, პირთა ჯგუფის ან პირის მიერ რელიგიისა თუ სხვა რწმენის საფუძველზე.

2. წინამდებარე დეკლარაციის მიზნებისთვის, „რელიგიის ან რწმენის საფუძველით შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია“ ნიშნავს რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე გარჩევას, გამორიცხვას, შეზღუდვას ან უპირატესობის მინიჭებას და მიზნად ან შედეგად ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა თანასწორად აღიარების, სარგებლობის ან გამოყენების გაუქმების ან შეზღუდვის ქონას.

მუხლი 3

რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე ადამიანთა შორის დისკრიმინაცია წარმოადგენს ადამიანის ღირსების შეურაცხყოფას და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის პრინციპების უარყოფას და დაიგმოზა, როგორც ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით გათვალისწინებული და ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო პაქტებით დეტალურად ჩამოყალიბებული ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დარღვევა და ერთა შორის მეგობრული და მშვიდობიანი ურთიერთობების ხელისშემშლელი ფაქტორი.

მუხლი 4

1. ყველა სახელმწიფო ვალდებულია მიიღოს ეფექტური ზომები სამოქალაქო, ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა თანასწორად აღიარებისას, სარგებლობისას ან გამოყენებისას რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველით დისკრიმინაციის აღკვეთისა და აღმოფხვრის მიზნით.

2. ყოველი სახელმწიფო ყველანაირად ეცდება შემოიღოს ან გააუქმოს კანონები, როცა აუცილებელია ამგვარი დისკრიმინაციის აკრძალვა და მიიღოს ყველა სათანადო ზომა რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობასთან საბრძოლველად.

მუხლი 5

1. ბავშვის მშობლებს ან, შესაბამის შემთხვევაში, კანონიერ მეურვეებს, აქვთ უფლება ოჯახში ცხოვრება დაგეგმონ თავიანთი რელიგიისა თუ რწმენის შესაბამისად და იმ ზნეობრივი განათლების გათვალისწინებით, რომლითაც მათი აზრით, ბავშვი უნდა აღიზარდოს.

2. ყველა ბავშვს აქვს უფლება ხელი მიუწვდებოდეს რელიგიისა თუ რწმენის საკითხში განათლებაზე მისი მშობლების ან, შესაბამის შემთხვევაში, კანონიერ მეურვეების სურვილების შესაბამისად, ბავშვებს არ უნდა დააძალონ რელიგიისა თუ რწმენის საკითხში განათლების მიღება მისი მშობლების ან კანონიერ მეურვეების სურვილების საწინააღმდეგოდ, რა დროსაც სახელმძღვანელო პრინციპია ბავშვის საუკეთესო ინტერესები.

3. ბავშვი დაცული უნდა იყოს რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე ნებისმიერი ფორმის დისკრიმინაციისგან. ის უნდა აღიზარდოს გაგების, შემწყნარებლო-

ბის, ხალხთა შორის მეგობრობის, მშვიდობისა და საყოველთაო ძმობის, სხვათა რელიგიისა თუ რწმენის პატივისცემის სულისკვეთებით და იმის სრულად გააზრებით, რომ მისი ენერგია და ნიჭი უნდა მიეძღვნას თანამემამულეების სამსახურს.

4. იმ ბავშვის მიმართ, რომელიც მშობლების ან კანონიერი მეურვეების მზრუნველყოფის ქვეშ იმყოფება, სათანადოდ უნდა იყოს გათვალისწინებული რელიგიისა თუ რწმენის საკითხში მათი აშკარა სურვილები ან მათი სურვილების დამადასტურებელი ნებისმიერი სხვა მტკიცებულება, რა დროსაც სახელმძღვანელო პრინციპია ბავშვის საუკეთესო ინტერესები.

5. წინამდებარე დეკლარაციის 1-ლი მუხლის მე-3 პუნქტის გათვალისწინებით, რელიგიისა თუ რწმენის წესები, რომლითაც ბავშვი იზრდება, ზიანს არ უნდა აყენებდეს მის ფიზიკურ თუ გონებრივ ჯანმრთელობას ან მის სრულფასოვან განვითარებას.

მუხლი 6

წინამდებარე დეკლარაციის 1-ლი მუხლის თანახმად და 1-ლი მუხლის მე-3 პუნქტის დებულებების გათვალისწინებით, უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა მოიცავს, სხვათა შორის, შემდეგ თავისუფლებებს:

(ა) რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებით, თაყვანისცემა ან შეკრება და ამ მიზნებისთვის ადგილების შექმნა და შენარჩუნება;

(ბ) სათანადო საქველმოქმედო ან ჰუმანიტარული დაწესებულებების შექმნა და შენარჩუნება;

(გ) რელიგიისა თუ რწმენის რიტუალებთან თუ წეს-ჩვეულებებთან დაკავშირებული აუცილებელი საგნებისა და მასალების ადეკვატური ზომით გაკეთება, შეძენა და გამოყენება;

(დ) ამ სფეროებში შესაბამისი პუბლიკაციების მომზადება, გამოცემა და გავრცელება;

(ე) ამ მიზნებისთვის შესაფერის ადგილებში რელიგიისა თუ რწმენის სწავლება;

(ვ) ადამიანებისგან ან დაწესებულებებისგან ნებაყოფილობითი ფინასური და სხვა შენატანების თხოვნა და მიღება;

(ზ) ნებისმიერი რელიგიისა თუ რწმენის მოთხოვნებისა და ნორმების მიხედვით შესაბამისი ხელმძღვანელების მომზადება, დანიშვნა, არჩევა ან მემკვიდრეობით დანიშვნა;

(თ) დასვენების დღეების დაცვა და დღესასწაულებისა და ცერემონიების აღნიშვნა რელიგიისა თუ რწმენის პრინციპების მიხედვით;

(ი) რელიგიისა და რწმენის საკითხებში ადამიანებთან და თემებთან კომუნიკაციის დამყარება და შენარჩუნება სახელმწიფო და საერთაშორისო დონეზე.

მუხლი 7

წინამდებარე დეკლარაციით გათვალისწინებული უფლებები და თავისუფლებები ეროვნული კანონმდებლობაში აისახება ისე, რომ პრაქტიკაში ყველამ შეძლოს ამ უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობა.

მუხლი 8

წინამდებარე დეკლარაციის არცერთი დებულება არ განიმარტება ისე, რომ შეზღუდოს ან გვერდი აუაროს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით

და ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ საერთაშორისო კონვენციებით განსაზღვრულ რომელიმე უფლებას.

ზოგადი კომენტარი 22

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება

1. მე-18 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება (რაც მოიცავს რწმენის ქონის თავისუფლებას) ღრმა და მრავლისმომცველია: ის მოიცავს აზრის თავისუფლებას ყველა საკითხზე, პირად მრწამსს და ინდივიდუალურად თუ სხვებთან ერთად გაცხადებული რელიგიისა თუ რწმენისადმი ერთგულებას. კომიტეტი წევრი-სახელმწიფოების ყურადღებას მიაპყრობს იმ ფაქტზე, რომ აზრის თავისუფლება და სინდისის თავისუფლება რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების თანაბრად არის დაცული. ამ თავისუფლებების ფუნდამენტური ხასიათი, ასევე, აისახება იმაში, რომ ამ დებულებისგან გადახვევა დაუშვებელია თვით ქვეყანაში საგანგებო მდგომარეობის დროსაც კი, როგორც ეს აღნიშნულია პაქტის მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტში.

2. მე-18 მუხლით დაცულია თეისტური, არათეისტური და ათეისტური რწმენა, აგრეთვე, უფლება, არ აღიარო რომელიმე რელიგია ან რწმენა. ტერმინები „რელიგია“ და „რწმენა“ ფართოდ უნდა განიმარტოს. მე-18 მუხლი არ გამოიყენება მხოლოდ ტრადიციული რელიგიების ან იმ რელიგიებისა და სარწმუნოებების მიმართ, რომელთაც ტრადიციული რელიგიების ინსტიტუციონალური ნიშან-თვისებების მსგავსი ინსტიტუციონალური ნიშან-თვისებები აქვთ. ამიტომ კომიტეტი შეშფოთებულია რომელიმე რელიგიისა თუ რწმენის რაიმე მიზეზით დისკრიმინაციის ტენდენციით, მათ შორის იმ მიზეზით, რომ ესა თუ ის რელიგია თუ რწმენა ახალი დაფუძნებულია ან წარმოადგენს ისეთ რელიგიურ უმცირესობებს, რომლებიც უმრავლესობაში მყოფი რელიგიური თემისგან დევნას განიცდიან.

3. მე-18 მუხლი აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას განასხვავებს რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლებისგან. ამ მუხლით ნებადართული არაა რაიმე შეზღუდვა აზრის და სინდისის თავისუფლებაზე ან საკუთარი არჩევის მიხედვით რელიგიისა თუ რწმენის ქონის ან მიღების თავისუფლებაზე. ეს თავისუფლებები დაცულია უპირობოდ, ისევე, როგორც დაცულია ყველას უფლება იქონიოს შეხედულებები მე-19 მუხლის 1-ლი პუნქტში ჩარევის გარეშე. მე-18. 2 და მე-17 მუხლების მიხედვით, არავინ უნდა აიძულონ გაამჟღავნოს თავისი აზრები ან რელიგიისა თუ რწმენის მიმდევრობა.

4. რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლება შეიძლება გამოყენებული იყოს „ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად, საჯაროდ თუ კერძოდ.“ აღმსარებლობით, წესების დაცვით, რიტუალების აღსრულებითა და სწავლებით რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლება მოიცავს მოქმედებათა ფართო სპექტრს. თავყვანისცემის ცნება ვრცელდება როგორც იმ რიტუალურ და ცერემონიულ ქმედებებზე, რომლებიც რწმენას უშუალო გამოხატულებას ანიჭებს, ასევე, ასეთი ქმედებებისგან განუყოფელ სხვადასხვა წესზე თუ პრაქტიკაზე, მათ შორის, თავყვანისცემის ადგილებზე ან შენობებზე, რიტუალების ფორმებისა და საგნების გამოყენებაზე, სიმბოლოების გამოყენებასა და დღესასწაულებისა და დასვენების დღეების დაცვაზე. რელიგიისა თუ რწმენის წესების დაცვა შეიძლება მოიცავდეს არა მარტო ცერემონიულ ქმედებებს, არამედ ისეთ წეს-ჩვეულებებს, როგორიცაა მარხვა, დამახასიათებელი ტანსაცმლით ან თავსაბურავით შემოსვა, ცხოვრე-

ბის განსაზღვრულ ეტაპებთან დაკავშირებულ რიტუალებში მონაწილეობა და იმ სპეციფიკური ენის გამოყენება, რომელზეც ესა თუ ის ჯგუფი, ჩვეულებრივ, ლაპარაკობს. გარდა ამისა, რელიგიისა თუ რწმენის მიყოლა და სწავლება მოიცავს რელიგიური ჯგუფების მიერ თავიანთი ძირითადი საქმიანობის წარმართვისგან განუყოფელ ქმედებებს, მაგ., რელიგიური წინამძღოლების, მღვდლებისა და მოძღვრების არჩევის თავისუფლებას, სემინარებისა და სასულიერო სკოლების დაფუძნების თავისუფლებას და რელიგიური ტექსტებისა თუ პუბლიკაციების გავრცელების თავისუფლებას.

5. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ რელიგიისა თუ რწმენის „ქონისა თუ მიღების“ თავისუფლება უთუოდ მოიცავს რელიგიისა თუ რწმენის არჩევის თავისუფლებას, მათ შორის, ახლანდელი რელიგიის სხვა რელიგიით შეცვლის ან საერთოდ ათესიტური შეხედულებების მიღების უფლებას, აგრეთვე, საკუთარ რელიგიასა თუ რწმენაზე დარჩენის უფლებას. მე-18 მუხლის მე-2 მუხლით იკრძალება იძულება, რომლითაც შეიზღუდებოდა რელიგიისა თუ რწმენის ქონისა თუ მიღების უფლება. მე-18 მუხლის მე-2 მუხლით, ასევე, იკრძალება მორწმუნეებისა თუ არამორწმუნეების მიმართ ფიზიკური ძალით ან სადამსჯელო ზომებით დამუქრების გამოყენება მათ რელიგიური რწმენაში ან შესაკრებლებში დასატოვებლად, მათ მიერ რელიგიის ან რწმენის უარსაყოფად ან ამა თუ იმ რელიგიასა თუ რწმენაზე მათ მოსაქცევად. იმავე მიზნის ან შედეგის მქონე პოლიტიკა ან ნესები, მაგ., ისეთი ნესები, რომლებითაც იზღუდება განათლების, სამედიცინო მკურნალობის, დასაქმების მიღება ან პაქტის 25-ე მუხლით და სხვა დებულებებით გარანტირებული უფლებები, ასევე შეუთავსებელია მე-18 მუხლის მე-2 მუხლთან. იმავე დაცვით სარგებლობენ არარელიგიური რწმენის მქონე პირები.

6. კომიტეტი მიიჩნევს, რომ მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტით ნებადართულია საჯარო სკოლებში ისეთი საგნების სწავლება, როგორიცაა რელიგიების და ეთიკის ზოგადი ისტორია, თუ ამ საგნების სწავლება ხდება ნეიტრალურად და ობიექტურად. მშობლების ან კანონიერი მეურვეების თავისუფლება უზრუნველყონ მათი ბავშვების მიერ რელიგიური და ზნეობრივი განათლების მიღება საკუთარი მრწამსის შესაბამისად, რაც გათვალისწინებულია მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტით, დაკავშირებულია რელიგიისა თუ რწმენის სწავლების თავისუფლების მე-18 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებულ გარანტიებთან. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საჯარო განათლება, რომელშიც შედის ამა თუ იმ კონკრეტული რელიგიისა თუ რწმენის სწავლება, შეუთავსებელია მე-18 მუხლის მე-4 პუნქტთან, თუ უზრუნველყოფილი არაა არადისკრიმინაციული გამონაკლისები ან ალტერნატივები, რომლებიც ითვალისწინებს მშობლებისა და მეურვეების სურვილებს.

7. მე-20 მუხლის მიხედვით, რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვა არ წარმოადგენს ომის პროპაგანდას ან ეროვნული, რასობრივი, თუ რელიგიური სიძულვილის მხარდაჭერას, რაც ითვლება დისკრიმინაციის, მტრობის ან ძალადობის წაქეზებად. როგორც კომიტეტმა თავის ზოგად კომენტარში 11 [19] აღნიშნა, ნევრ-სახელმწიფოებს ეკისრებათ ასეთი ქმედებების ამკრძალავი კანონების შემოღების ვალდებულება.

8. მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტით რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების თავისუფლებაზე შეზღუდვების დაწესება ნებადართულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შეზღუდვები გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობისა და მორალის ან სხვათა ძირი-

თადი უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად. დაუშვებელია შეიზღუდოს რელიგიის ან რწმენის ქონის ან მიღების იძულებისგან თავისუფლება და მშობლების ან კანონიერი მეურვეების თავისუფლება, უზრუნველყონ მათი ბავშვების მიერ რელიგიური და ზნეობრივი განათლების მიღება თავიანთი მრწამსის შესაბამისად. დასაშვები შეზღუდვების დებულებების გამოყენების განმარტებისას, ნევრმა-სახელმწიფოებმა უნდა იხელმძღვანელონ პაქტით გარანტირებული უფლებების, მათ შორის, თანასწორობისა და მე-2, მე-3 და 26-ე მუხლებში მითითებული ყველა ნიშნით დისკრიმინაციის აკრძალვის უფლების, დაცვის საჭიროებიდან. დაწესებული შეზღუდვები დადგენილი უნდა იყოს კანონით და ისე უნდა იყოს გამოყენებული, რომ არ არღვევდეს მე-18 მუხლით გარანტირებულ უფლებებს. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტი მკაცრად უნდა განიმარტოს: შეზღუდვების დაწესება დაუშვებელია აქ მითითებულის გარდა სხვა საფუძვლით, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ისინი დაიშვებოდა პაქტით დაცული სხვა უფლებების შეზღუდვების სახით. შეზღუდვების გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ იმ მიზნებით, რომლებისთვისაც ისინი იყო გათვალისწინებული და უნდა იყოს უშუალოდ დაკავშირებული და თანაბარზომიერი იმ კონკრეტული საჭიროებისა, რომლებსაც ისინი ეფუძნება. დაუშვებელია შეზღუდვების დაწესება დისკრიმინაციული მიზნებით ან გამოყენება დისკრიმინაციული სახით. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მორალური ნორმების ცნება გამომდინარეობს მრავალი სოციალური, ფილოსოფიური და რელიგიური ტრადიციიდან; აქედან გამომდინარე, ზნეობრივი ნორმების დაცვის მიზნით რელიგიის ან რწმენის გამოხატვის თავისუფლებაზე შეზღუდვების დაწესება უნდა ეფუძნებოდეს ისეთ პრინციპებს, რომლებიც, ექსკლუზიურად, ერთი ტრადიციიდან არ გამომდინარეობს. ის პირები, რომლებზეც უკვე დაწესებულია განსაზღვრული კანონიერი შეზღუდვები, მაგ., პატიმრები, რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების უფლებით კვლავ სარგებლობენ იმ ზომით, რომელიც შეთავსებადია შეზღუდვის სპეციფიკურ ხასიათთან. ნევრი-სახელმწიფოების ანგარიშებში ასახული უნდა იყოს ინფორმაცია მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული შეზღუდვების სრული გამოყენების სფეროზე და შედეგებზე, როგორც სამართლებრივი, ასევე ფაქტობრივი თვალსაზრისით.

9. ის ფაქტი, რომ რელიგია აღიარებულია სახელმწიფო რელიგიად, ან მიღებულია, როგორც ოფიციალური ან ტრადიციული რელიგია, ან ის, რომ მისი მიმდევრები მოსახლეობის უმრავლესობას შეადგენენ, არ უნდა იწვევდეს არც პაქტით, მათ შორის, მე-18 და 27-ე მუხლებით გათვალისწინებული უფლებებით, სარგებლობის შეზღუდვას და არც სხვა რელიგიების მიმდევართა ან არამორწმუნეთა დისკრიმინაციას. კერძოდ, ამ უკანასკელთა მიმართ გამოყენებული განსაზღვრული ზომები, მაგ., გაბატონებული რელიგიის წევრებისთვის სამთავრობო სამსახურში შესვლაზე შეზღუდვების დაწესება, ან მათთვის ეკონომიკური შეღავათების დაწესება ან სხვა რწმენის მიმდევრობაზე სპეციალური შეზღუდვების დაწესება არ შეესაბამება რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციის აკრძალვას და კანონის მხრიდან თანაბარი დაცვის გარანტიას, რასაც ითვალისწინებს 26-ე მუხლი. პაქტის მე-20 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული ზომების მნიშვნელოვანი გარანტიებია, რომლებიც უზრუნველყოფს რელიგიური უმცირესობების უფლებებისა და სხვა რელიგიური ჯგუფების მე-18 და 27-ე მუხლებით გარანტირებული უფლებების დარღვევისგან დაცვას და ამ ჯგუფების მიმართ ძალადობისა და დევნის აქტების განხორციელებისგან დაცვას. კომიტეტი ითხოვს ინფორმაციას

იმ ზომების შესახებ, რომლებიც შესაბამისმა სახელმწიფოებმა მიიღეს ყველა რელიგიისა და რწმენის აღმსარებლობის დარღვევისგან დასაცავად და მათი მიმდევრების დისკრიმინაციისგან დასაცავად. მსგავსად ამისა, ინფორმაცია 27-ე მუხლით გათვალისწინებული რელიგიური უმცირესობების უფლებათა დაცვასთან დაკავშირებით აუცილებელია იმისათვის, რომ კომიტეტმა შეაფასოს ის, თუ ნევრმა-სახელმწიფოებმა რა ზომით განახორციელეს აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლება. შესაბამისმა ნევრმა-სახელმწიფოებმა თავიანთ ანგარიშებში, ასევე, უნდა შეიტანონ ინფორმაცია იმ ქმედებების შესახებ, რომლებიც მათი კანონმდებლობით და მართლმსაჯულებით დასჯადია, როგორც ღვთისმგმობელი ქმედება.

10. თუკი ესა თუ ის რწმენა კონსტიტუციით, ნორმატიული აქტებით, მმართველი პარტიების განცხადებებით და ა. შ., ან პრაქტიკულ ცხოვრებაში ოფიციალურ იდეოლოგიად ითვლება, ამან არ უნდა გამოიწვიოს მე-18 მუხლით გათვალისწინებული უფლებების ან პაქტის სხვა დებულებებით აღიარებული უფლებების დარღვევა და არც იმ პირთა დისკრიმინაცია, რომლებიც არ იზიარებენ ოფიციალურ იდეოლოგიას ან ეწინააღმდეგებიან მას.

11. ბევრი ადამიანი აცხადებს, რომ სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის (რწმენის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის) უფლება მათ აქვთ იმიტომ, რომ ეს უფლება გამომდინარეობს მე-18 მუხლით მათთვის მინიჭებული თავისუფლებებიდან. ასეთ განცხადებასთან დაკავშირებით, სახელმწიფოების მზარდმა რიცხვმა თავიანთ კანონმდებლობაში სავალდებულო სამხედრო სამსახურისგან გაათავისუფლეს ის მოქალაქეები, რომლებსაც სინამდვილეში აქვთ ისეთი რელიგიური თუ სხვა რწმენა, რომელიც კრძალავს სამხედრო სამსახურის ვალდებულების შესრულებას და სამხედრო სამსახური ალტერნატიული სახელმწიფო სამსახურით ჩაანაცვლეს. პაქტში რწმენის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის უფლება პირდაპირ არ არის მითითებული, მაგრამ კომიტეტი მიიჩნევს, რომ ასეთი უფლება შეიძლება გამომდინარეობდეს მე-18 მუხლიდან იმდენად, რამდენადაც მომაკვდინებელი ძალის გამოყენების ვალდებულება შეიძლება სერიოზულად ეწინააღმდეგებოდეს სინდისის თავისუფლებას და საკუთარი რელიგიისა თუ რწმენის გაცხადების უფლებას. აქედან გამომდინარე, დაუშვებელია რწმენის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის მთქმელი პირების დისკრიმინაცია იმის გამო, რომ მათ სამხედრო ვალდებულება ვერ შეასრულდეს. კომიტეტი ნევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს თავიანთ ანგარიშებში შეიტანონ ინფორმაცია იმ პირობების შესახებ, რომლებითაც ადამიანი შეიძლება გაათავისუფლდეს სამხედრო ვალდებულებისგან მე-18 მუხლით მათთვის მინიჭებული უფლებების საფუძველზე, და ალტერნატიული სახელმწიფო სამსახურის ხასიათსა და ვადაზე.

ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია

ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის შესახებ კონფერენციის საბოლოო აქტი (ჰელსინკი, 1975)

ევროპაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

თავი 1(ა) – დეკლარაცია მონაწილე ქვეყნებს შორის ურთიერთობის წარმართველი პრინციპების შესახებ

პრინციპი VII – ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების, მათ შორის, აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების პატივისცემა

1. მონაწილე სახელმწიფოები პატივს სცემენ ადამიანის უფლებებსა და ძირითად თავისუფლებებს, მათ შორის, აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი თუ რელიგიური განსხვავების გარეშე.

...

ამ ფარგლებში, მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ და პატივს სცემენ პირის თავისუფლებას მარტო ან სხვებთან ერთად აღიაროს და დაიცვას რელიგია ან რწმენა და იმოქმედოს საკუთარი სინდისის კარნახით.

თანამშრომლობა ჰუმანიტარულ და სხვა სფეროებში

თავი 1 – ადამიანური კავშირები

მონაწილე სახელმწიფოები

სურთ რა, ხელი შეუწყონ ხალხთა შორის მშვიდობისა და ურთიერთგაგების განმტკიცებას და ადამიანის პიროვნების სულიერ გამდიდრებას, რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი, თუ რელიგიური განსხვავების გარეშე,

მხედველებაში იღებენ იმ ფაქტს, რომ კულტურისა და განათლების ფარგლებში გაზიარებული გაცვლები, ინფორმაციის უფრო ფართოდ გავრცელება, ადამიანებს შორის კონტაქტი და ჰუმანიტარული პრობლემების გადაწყვეტა ხელს შეუწყობს ამ მიზნების მიღწევას,

ამიტომ გადაწყვეტილი აქვთ ითანამშრომლონ ერთმანეთში, მიუხედავად პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური სისტემებისა, ზემოაღნიშნულ სფეროებში უკეთესი პირობების შესაქმნელად, თანამშრომლობის არსებული ფორმების განსავითარებლად და განსამტკიცებლად და ამ მიზნების შესაბამისი ახალი გზებისა და საშუალებების შესაქმნელად,

დარწმუნებულნი არიან, რომ ეს თანამშრომლობა უნდა განხორციელდეს მონაწილე სახელმწიფოებს შორის ურთიერთობის წარმართველი იმ პრინციპების სრული დაცვით, რომლებიც სათანადო დოკუმენტითაა გათვალისწინებული,

ადგენენ შემდეგს:

(დ) პირადი თუ საქმიანი მიზნებით მგზავრობა

ისინი ადასტურებენ, რომ რელიგიურ სარწმუნოებებს, დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებს, რომლებიც მოქმედებენ მონაწილე სახელმწიფოების კონსტიტუციების ფარგლებში და მათ წარმომადგენლებს, შეუძლიათ თავიანთი საქმიანობის სფეროში დაუკავშირდნენ და შეხვდნენ ერთმანეთს და გაცვალონ ინფორმაცია.

ვერობაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის შესახებ კონფერენციის ვენის სხდომის მონაწილეთა დასკვნითი დოკუმენტი (1989)

პრინციპი 11. ვერობაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

[მონაწილე სახელმწიფოები] ადასტურებენ, რომ ისინი პატივს სცემენ ადამიანის უფლებებსა და ძირითად თავისუფლებებს, მათ შორის, აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებას რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი თუ რელიგიური განსხვავების გარეშე. ისინი, ასევე, ადასტურებენ ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების საყოველთაო მნიშვნელობას, რომელთა დაცვაც არსებითად მნიშვნელოვანია ერთმანეთს შორის, ასევე, ყველა სახელმწიფოს შორის მეგობრული ურთიერთობებისა და თანამშრომლობის განვითარებისთვის აუცილებელი მშვიდობის, სამართლიანობისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად.

პრინციპი 13. ვერობაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

(13. 7) [მონაწილე სახელმწიფოები] ადამიანის უფლებებსა და ძირითად თავისუფლებებს უზრუნველყოფენ მათ ტერიტორიაზე და მათ დაქვემდებარების ქვეშ მყოფი ყველა პირისთვის, ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულებების, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, ქონებრივი მდგომარეობის, დაბადებისა თუ სხვა სტატუსის მიუხედავად.

პრინციპი 16. ვერობაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

პირის, რელიგიისა თუ რწმენის, აღსარებისა და წესების შესრულების თავისუფლების უზრუნველსაყოფად, მონაწილე სახელმწიფოები:

(16. 1) – მიიღებენ ეფექტურ ზომებს სამოქალაქო, ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების აღიარებისას, განხორციელებისას და მათით სარგებლობისას რელიგიური თუ სარწმუნოებრივი ნიშნით ცალკეული პირისა თუ თემის დისკრიმინაციის აღსაკვეთად და აღმოსაფხვრელად და მორწმუნეებსა და არამორწმუნეებს შორის სრული თანასწორობის უზრუნველსაყოფად;

(16. 2) – ხელს შეუწყობენ სხვადასხვა თემის მორწმუნეებს შორის, ასევე, მორწმუნეებსა და არამორწმუნეებს შორის ურთიერთშემწყნარებლობისა და ურთიერთპატივისცემის ატმოსფეროს;

(16. 3) – მათი მოთხოვნისამებრ, მორწმუნეთა თემს, რომლებიც იცავენ ან მზად არიან დაიცვან თავიანთი რწმენის წესები, კონსტიტუციურ ფარგლებში მიაწიჭებენ და აღიარებენ შესაბამის ქვეყნებში მათთვის გათვალისწინებულ სტატუსს;

(16. 4) – პატივს სცემენ რელიგიური თემების უფლებებს:

– გახსნან ღვთისმსახურებისა და შეკრების ადგილები და განახორციელონ მათი ფუნქციონირება;

– ჩამოყალიბდნენ თავიანთი საკუთარი იერარქიული და ინსტიტუციონალური წყობის შესაბამისად;

– პერსონალის შერჩევა, დანიშვნა და გათავისუფლება განახორციელონ თავიანთი შესაბამისი მოთხოვნებისა და სტანდარტების, აგრეთვე, მათ და სახელმწიფოს შორის თავისუფლად შეთანხმებული პირობების მიხედვით;

– მოითხოვონ და მიიღონ ნებაყოფილობითი ფინანსური და სხვა შესანიშნავი.

(16. 5) – აწარმოონ კონსულტაციები რელიგიურ მიმდინარეობებთან, დაწესებულებებთან და ორგანიზაციებთან რელიგიური თავისუფლების მოთხოვნების უკეთესად გაგების უზრუნველსაყოფად;

(16. 6) – პატივს სცემენ ყველას უფლებას, რელიგიური განათლება ცალკე ან სხვებთან ერთად მისცენ და მიიღონ მათ მიერ არჩეულ ენაზე;

(16. 7) – ამ კონტექსტში პატივს სცემენ მშობელთა თავისუფლებას საკუთარი შვილების რელიგიური და ზნეობრივი განათლება უზრუნველყონ საკუთარი მრწამსის შესაბამისად;

(16. 8) – დაუშვებენ რელიგიური პერსონალის შესაფერის დაწესებულებებში მომზადებას;

(16. 9) – პატივს სცემენ ცალკეული მორწმუნეებისა და მორწმუნეთა თემების უფლებას შეიძინონ, იქონიონ და გამოიყენონ წმინდა წიგნები, რელიგიური პუბლიკაციები მათ მიერვე არჩეულ ენაზე და, აგრეთვე, სხვა საგნები და მასალები, რომლებიც დაკავშირებულია რელიგიური ან სარწმუნოების წესების დაცვასთან;

(16. 10) – დაუშვებენ რელიგიური მიმდინარეობების, დაწესებულებებისა და ორგანიზაციების მიერ რელიგიური პუბლიკაციებისა და მასალების იმპორტსა და გავრცელებას;

(16. 11) – გაითვალისწინებენ რელიგიური თემების ინტერესს, მონაწილეობა მიიღონ საზოგადოებრივ დიალოგში, მათ შორის, მასმედიაში.

პრინციპი 17. ევროპაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებული ზემოაღნიშნული უფლებებით სარგებლობა შეიძლება დაექვემდებაროს ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და შეესაბამება საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებულ მათ ვალდებულებებსა და მათ საერთაშორისო პასუხისმგებლობებს. თავიანთ კანონებსა და ნორმატიულ აქტებში, მათი გამოყენებისას ისინი უზრუნველყოფენ აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების სრულად და ეფექტურად სარგებლობას.

პრინციპი 19. ევროპაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

[მონაწილე სახელმწიფოები] დაიცავენ თავიანთ ტერიტორიაზე მყოფი ეროვნული უმცირესობების ეთნიკურ, კულტურულ, ენობრივ და რელიგიურ იდენტობას და შექმნიან პირობებს მის ხელშესაწყობად. ისინი პატივს სცემენ ასეთი უმცირესობების წევრების მიერ უფლებებით თავისუფალ სარგებლობას და უზრუნველყოფენ სხვებთან მათ სრულ თანასწორობას.

პრინციპი 21. ევროპაში უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები

მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ, რომ ზემოაღნიშნული უფლებებით სარგებლობა არ დაექვემდებაროს რაიმე შეზღუდვას გარდა იმ შეზღუდვებისა, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და შეესაბამება საერთაშორისო სამართლით, კერძოდ, სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტით გათვალისწინებულ მათ ვალდებულებებსა და მათ საერთაშორისო, კერძოდ, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით ნაკისრ პასუხისმგებლობებს. ამ შეზღუდვებს გამონაკლისების ხასიათი აქვს. მონაწილე სახელმწიფოები

უზრუნველყოფენ, რომ მოხდეს ამ შეზღუდვების არა ბოროტად ან თვითნებურად გამოყენება, არამედ ისე, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ამ უფლებებით სრულად სარგებლობა.

თანამშრომლობა ჰუმანიტარულ და სხვა სფეროებში

პუნქტი 32. ადამიანური კავშირები

[მონაწილე სახელმწიფოები] მორწმუნეებს, რელიგიურ მიმდინარეობებსა და მათ წარმომადგენლებს მისცემენ საშუალებას ჯგუფურად თუ ცალკე დაამყარონ და შეინარჩუნონ პირდაპირი პირადი კავშირები და ურთიერთობა ერთმანეთთან, საკუთარ და სხვა ქვეყნებში, მათ შორის, მოგზაურობის, მოლოცვის, კონფერენციებსა და სხვა რელიგიურ ღონისძიებებში მონაწილეობის გზით. ამ კონტექსტში, და ხსენებული კონტაქტების და ღონისძიებების გათვალისწინებით, შესაბამის პირებს ექნებათ უფლება შეიძინონ, მიიღონ და თან იქონიონ რელიგიური პუბლიკაციები და საგნები, რომლებიც დაკავშირებულია მათი რელიგიისა თუ რწმენის წესების დაცვასთან.

თანამშრომლობა ჰუმანიტარულ და სხვა სფეროებში

პუნქტი 68. თანამშრომლობა და გაცვლები განათლების სფეროში

[მონაწილე სახელმწიფოები] უზრუნველყოფენ, რომ მათ ტერიტორიაზე მყოფი ეროვნული უმცირესობებისა თუ რელიგიური კულტურების წარმომადგენლებმა შეძლონ თავიანთი კულტურის შესახებ განათლების მიცემა და მიღება, მათ შორის, თავიანთი შვილებისთვის ენის, რელიგიისა და კულტურული იდენტობის გადაცემა.

ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის შესახებ კონფერენციის ადამიანური განზომილების შესახებ მონაწილე სახელმწიფოების კონფერენციის კოპენჰაგენის სხდომის მონაწილეთა დოკუმენტი (1990)

პრინციპი 9. მონაწილე სახელმწიფოები კვლავ ადასტურებენ, რომ

(9. 4) ყველას აქვს უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის ან რწმენის შეცვლის თავისუფლებას და, აგრეთვე, თავისუფლებას, როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, საქვეყნოდ ან კერძოდ გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, სწავლებით, წესების დაცვითა და რიტუალების აღსრულებით. აღნიშნული უფლებებით სარგებლობა შეიძლება დაექვემდებაროს მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და შეესაბამება საერთაშორისო ნორმებს.

პრინციპი 18. მონაწილე სახელმწიფოები

(18. 1) – ითვალისწინებენ იმას, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიამ აღიარა ყველას უფლება რელიგიური მოსაზრებით უარი თქვას სავალდებულო სამხედრო სამსახურზე;

(18. 2) – ითვალისწინებენ არაერთი მონაწილე სახელმწიფოს მიერ მიღებულ ზომებს რელიგიური მოსაზრებით სავალდებულო სამხედრო სამსახურიდან გათავისუფლების უზრუნველსაყოფად;

(18. 3) – ითვალისწინებენ სხვადასხვა არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ გაწეულ მუშაობას რელიგიური მოსაზრებით სავალდებულო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის უფლებასთან დაკავშირებით;

(18. 4) – თანხმდებიან განიხილონ (იქ, სადაც ეს ჯერ არ გაკეთებულა) ისეთი სხვადასხვა ფორმის ალტერნატიული სამსახურის შემოღების საკითხი, რომლებიც შეესაბამება სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის მიზეზებს და რომლებიც, პრინციპში, არასაბრძოლო ან სამოქალაქო ხასიათისაა, საზოგადოების ინტერესებშია და არ არის სადამსჯელო ხასიათის;

(18. 5) – საზოგადოებას მიაწვდიან ინფორმაციას აღნიშნულ საკითხზე;

(18. 6) – ადამიანური განზომილების შესახებ კონფერენციის ჩარჩოებში განიხილავენ რელიგიური მოსაზრებით პირთა სავალდებულო სამხედრო სამსახურიდან გათავისუფლებასთან დაკავშირებულ სათანადო საკითხებს და გაცვლიან ინფორმაციას აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით.

პრინციპი 24

მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ, რომ ზემოაღნიშნული უფლებებით სარგებლობა არ დაექვემდებაროს რაიმე შეზღუდვას გარდა იმ შეზღუდვებისა, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და შეესაბამება საერთაშორისო სამართლით, კერძოდ, სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტით გათვალისწინებულ მათ ვალდებულებებსა და მათ საერთაშორისო, კერძოდ, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით ნაკისრ პასუხისმგებლობებს. ამ შეზღუდვებს გამონაკლისების ხასიათი აქვს. მონაწილე სახელმწიფოები უზრუნველყოფენ, რომ მოხდეს ამ შეზღუდვების არაბოროტად ან თვითნებურად გამოყენება, არამედ ისე, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ამ უფლებებით სრულად სარგებლობა.

დემოკრატიულ საზოგადოებაში უფლებებსა და თავისუფლებებზე დანესებული ნებისმიერი შეზღუდვა დაკავშირებული უნდა იყოს მოქმედი კანონის ერთ-ერთ მიზანთან და ამ კანონის მიზნის თანაბარზომიერი უნდა იყოს.

პრინციპი 25

მონაწილე სახელმწიფოები ადასტურებენ, რომ საგანგებო მდგომარეობის დროს ადამიანის უფლებებთან და ძირითად თავისუფლებებთან დაკავშირებით ნაკისრი ვალდებულებებიდან ნებისმიერი გადახვევა არ უნდა გასცდეს საერთაშორისო სამართლით, კერძოდ, იმ სათანადო საერთაშორისო ინსტრუმენტებით დადგენილ ფარგლებს, რომლებიც სახელმწიფოებისთვის სავალდებულოდ შესასრულებელია, განსაკუთრებით, იმ უფლებებთან მიმართებით, რომელთა დარღვევაც დაუშვებელია. ისინი ასევე ადასტურებენ, რომ:

(25. 1) – ასეთი ვალდებულებების დამრღვევი ზომების მიღება უნდა მოხდეს ამ ინსტრუმენტებით გათვალისწინებული პროცედურული მოთხოვნების მკაცრი დაცვით;

(25. 2) – საგანგებო მდგომარეობის შემოღება უნდა გამოცხადდეს ოფიციალურად, საჯაროდ და კანონით გათვალისწინებული წესის დაცვით;

(25. 3) – ვალდებულებების დამრღვევი ზომები გატარდება მხოლოდ იმ მოცულობით, რამდენადაც ამას მოითხოვს მდგომარეობის სიმწვავე;

(25. 4) – ასეთი ზომები არ გამოიწვევს დისკრიმინაციას რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, სოციალური წარმოშობისა თუ უმცირესობისადმი კუთვნილების გამო.

პრინციპი 30

მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ ეროვნულ უმცირესობებთან დაკავშირებული საკითხების დამაკმაყოფილებელი სახით გადაწყვეტა შესაძლებელია მხოლოდ კანონის უზენაესობაზე დაფუძნებულ, დემოკრატიულ პოლიტიკურ ჩარჩოებში, რომელშიც მოქმედებს დამოუკიდებელი სასამართლო ხელისუფლება. ეს ჩარჩო უზრუნველყოფს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა სრულ პატივისცემას, თანასწორ უფლებებსა და სტატუსს ყველა მოქალაქისთვის, მათი ყველა კანონიერი ინტერესისა და მისწრაფების თავისუფალ გამოხატვას, პოლიტიკურ პლურალიზმს, სოციალურ შემწყნარებლობას და ისეთი სამართლებრივი ნორმების განხორციელებას, რომლებიც ხელისუფლების ბოროტად გამოყენებაზე ეფექტურ შეზღუდვებს აწესებს.

ისინი, ასევე, აღიარებენ არასამთავრობო ორგანიზაციების, მათ შორის, პოლიტიკური პარტიების, პროფკავშირების, ადამიანის უფლებათა დამცავი ორგანიზაციებისა და რელიგიური ჯგუფების მნიშვნელოვან როლს შემწყნარებლობის, კულტურული მრავალფეროვნების ხელშეწყობასა და ეროვნულ უმცირესობებთან დაკავშირებული პრობლემების მოგვარებაში.

ისინი კვლავ ადასტურებენ, რომ ეროვნული უმცირესობების წევრთა უფლებების, როგორც ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებული უფლებების შემადგენელი ნაწილის პატივისცემა მნიშვნელოვანი ფაქტორია მონაწილე სახელმწიფოებში მშვიდობისთვის, სამართლიანობისთვის, სტაბილურობისა და დემოკრატიისთვის.

პრინციპი 32

ეკუთვნოდე ეროვნულ უმცირესობას, ადამიანის პირადი გადასაწყვეტია და ამ გადაწყვეტილების განხორციელებამ ადამიანს რაიმე დაბრკოლება არ უნდა შეუქმნას.

ეროვნული უმცირესობების წევრებს აქვთ უფლება თავისუფლად გამოხატონ, შეინარჩუნონ და განავითარონ თავიანთი ეთნიკური, კულტურული, ენობრივი თუ რელიგიური იდენტობა, შეინარჩუნონ და განავითარონ თავიანთი კულტურა ყველა ასპექტში, მათი ნების სანინალმდეგო ასიმილაციის მცდელობების გარეშე. კერძოდ, მათ აქვთ უფლება:

...

(32. 2) – გახსნან და მართონ საკუთარი საგანმანათლებლო, კულტურული და რელიგიური დაწესებულებები, ორგანიზაციები ან ასოციაციები, რომლებიც უფლებამოსილია მოითხოვოს ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად ნებაყოფილობითი ფინანსური და სხვა შეწირულობა, აგრეთვე, სახელმწიფო დახმარება;

(32. 3) – აღიარონ თავიანთი რელიგია და დაიცვან თავიანთი რელიგიური წესები, მათ შორის, შეიძინონ, იქონიონ და გამოიყენონ რელიგიური მასალები, ჩაატარონ რელიგიურ-საგანმანათლებლო სამუშაოები თავიანთ მშობლიურ ენაზე;

(32. 4) – თავისუფლად დაამყარონ და იქონიონ კონტაქტები, როგორც ქვეყნის შიგნით ერთმანეთს შორის, ასევე, ქვეყნის ფარგლებს მიღმა სხვა სახელმწიფოების მოქალაქეებთან, ვისთანაც საერთო ეთნიკური თუ ეროვნული წარმოშობა, კულტურული მემკვიდრეობა თუ რელიგიური რწმენა აკავშირებთ;

...

(32. 6) – დააფუძნონ და მართონ ორგანიზაციები ან ასოციაციები თავიანთი ქვეყნის ფარგლებში და მონაწილეობა მიიღონ საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციებში.

ეროვნული უმცირესობების წევრებს შეუძლიათ თავიანთი უფლებებით ისარგებლონ და ეს უფლებები გამოიყენონ ცალკე ან თავიანთი ჯგუფის სხვა წევრებთან ერთად. ეროვნული უმცირესობის წევრს დაბრკოლება არ უნდა შეუქმნას ამგვარი უფლებების განხორციელებამ თუ განუხორციელებლობამ.

პრინციპი 33

მონაწილე სახელმწიფოები დაიცავენ თავიანთ ტერიტორიებზე მყოფი ეროვნული უმცირესობების ეთნიკურ, კულტურულ, ლინგვისტურ და რელიგიურ იდენტობას და შექმნიან პირობებს მათი იდენტობის ხელშესაწყობად. ამ მიზნით ისინი მიიღებენ ყველა აუცილებელ ზომას სათანადო კონსულტაციების, მათ შორის, ამგვარი უმცირესობების ორგანიზაციებთან თუ ასოციაციებთან დაკავშირების შემდეგ, თითოეული სახელმწიფოს გადაწყვეტილების მიღების პროცედურების შესაბამისად.

ყველა ასეთი ზომა უნდა შეესაბამებოდეს თანასწორობისა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრინციპებს შესაბამისი მონაწილე სახელმწიფოს სხვა მოქალაქეებთან მიმართებით.

პრინციპი 35

მონაწილე სახელმწიფოები პატივს სცემენ ეროვნული უმცირესობის წევრთა უფლებას, სრულყოფილი მონაწილეობა მიიღონ სახელმწიფო საქმეებში, მათ შორის, ამგვარი უმცირესობების იდენტობის დაცვასთან და ხელშეწყობასთან დაკავშირებულ საკითხებში.

მონაწილე სახელმწიფოები ითვალისწინებენ განსაზღვრული ეროვნული უმცირესობების ეთნიკური, კულტურული, ლინგვისტური და რელიგიური იდენტობის დასაცავად და მათი ხელშეწყობის მიზნით პირობების შესაქმნელად განუღო ძალისხმევას სათანადო ადგილობრივი ან ავტონომიური ადმინისტრაციების შექმნით (ამ მიზნების მიღწევის ერთ-ერთი საშუალების სახით), რომლებიც შეესაბამება ასეთი უმცირესობების კონკრეტულ ისტორიულ და ტერიტორიულ გარემოებებს, მოცემული სახელმწიფოს პოლიტიკის შესაბამისად.

თითოეული მონაწილე სახელმწიფო ხელს შეუწყობს მის ტერიტორიაზე მცხოვრებ ყველა პირს შორის ურთიერთპატივისცემის, ურთიერთგაგების, თანამშრომლობისა და სოლიდარობის ატმოსფეროს ეთნიკური თუ ეროვნული წარმოშობის ან რელიგიის მიუხედავად, დაკანონის უზენაესობის პრინციპებზე დამყარებული დიალოგის მეშვეობით ხელს შეუწყობს პრობლემების მოგვარებას.

პრინციპი

მონაწილე სახელმწიფოები აშკარად და არაორაზროვნად გამოხატავენ ტოტალიტარიზმს, რასობრივ და ეთნიკურ სიძულვილს, ანტისემიტიზმს, ქსენოფობიას და ნებისმიერი ადამიანის დისკრიმინაციას, აგრეთვე, რელიგიური თუ იდეოლოგიური ნიშნით დევნას. ამ კონტექსტში ისინი, ასევე, აღიარებენ ბოშების კონკრეტულ პრობლემებს.

ისინი გამოხატავენ თავიანთ მტკიცე განზრახვას გააქტიურონ ძალისხმევა ამ ფენომენების ყველა გამოვლინებასთან საბრძოლველად და ამიტომ:

(40. 1) – მიიღებენ ეფექტურ ზომებს, მათ შორის, ისეთ კანონებს, მათი კონსტიტუციური სისტემებისა და საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად, რომლებიც აუცილებელია ყველა იმ ქმედებისგან დასაცავად, რომლებიც წარმოადგენს პირთა თუ ჯგუფთა მიმართ ძალადობისკენ ნაქეზებას ეროვნული, რასობრივი,

ეთნიკური ან რელიგიური დისკრიმინაციის, მტრობის ან სიძულვილის, მათ შორის, ანტისემიტიზმის საფუძველზე.

(40. 2) – გაატარებენ სათანადო და თანაბარზომიერ ღონისძიებებს იმ პირთა თუ ჯგუფთა დასაცავად, რომელთა მიმართაც შეიძლება ხორციელდება მუქარა ან დისკრიმინაცია ან მტრობა ან ძალადობა მათი რასობრივი, ეთნიკური, კულტურული, ენობრივი ან რელიგიური იდენტობის გამო, და მათი ქონების დასაცავად.

(40. 3) – მიიღებენ ეფექტურ ზომებს, მათი კონსტიტუციური სისტემების შესაბამისად, ცენტრალურ, რეგიონულ თუ ადგილობრივ დონეზე ურთიერთგაგებისა და შემწყნარებლობის ხელშესაწყობად, განსაკუთრებით განათლების, კულტურისა და ინფორმაციის სფეროებში;

(40. 4) – ეცდებიან უზრუნველყონ, რომ განათლების მიზნებში განსაკუთრებული ყურადღება მახვილდებოდეს რასობრივი ცრურწმენისა და სიძულვილის პრობლემებზე და სხვადასხვა ცივილიზაციისა და კულტურის პატივისცემის გაღრმავებაზე;

(40. 5) – აღიარებენ პიროვნების უფლებას სამართლებრივი დაცვის ეფექტურ საშუალებებზე და ეცდებიან აღიარონ, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, დაინტერესებული პირებისა და ჯგუფების უფლება გაასაჩივრონ დისკრიმინაციის აქტები, მათ შორის, რასისტული და ქსენოფობიური აქტები და მხარი დაუჭირონ ასეთ საჩივრებს;

(40. 6) – განიხილონ იმ საერთაშორისო ინსტრუმენტების დაცვის საკითხი (თუ მათ ჯერ ეს არ გაუკეთებიათ), რომლებიც არეგულირებს დისკრიმინაციის პრობლემას და უზრუნველყონ ამ ინსტრუმენტებით გათვალისწინებული ვალდებულებების, მათ შორის, პერიოდული ანგარიშების წარდგენის ვალდებულებების სრულად შესრულება;

(40. 7) – განიხილონ იმ საერთაშორისო მექანიზმების მიღების საკითხი, რომლებიც სახელმწიფოს და ცალკეულ პირებს აძლევს დისკრიმინაციის შესახებ ინფორმაციის საერთაშორისო ორგანოებში წარდგენის საშუალებას.

[ევროპის] ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია

მუხლი 9. აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

1. ყველას აქვს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის, ან რწმენის შეცვლის თავისუფლებას და, აგრეთვე, თავისუფლებას როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, საქვეყნოდ ან კერძოდ გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, სწავლებით, წესების დაცვითა და რიტუალების აღსრულებით.

2. რელიგიის ან რწმენის გაცხადების თავისუფლება ექვემდებარება მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, საზოგადოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობის, თუ ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად.

მუხლი 10. გამოხატვის თავისუფლება

1. ყველას აქვს გამოხატვის თავისუფლების უფლება. ეს უფლება მოიცავს პირის თავისუფლებას, ჰქონდეს შეხედულებები, მიიღოს, ან გაავრცელოს ინფო-

რმაცია თუ მოსაზრებები საჯარო ხელისუფლების ჩაურევლად და სახელმწიფო საზღვრების მიუხედავად. ეს მუხლი ხელს არ უშლის სახელმწიფოებს, განახორციელონ რადიომაუწყებლობის, სატელევიზიო ან კინემატოგრაფიულ სანარმოთა ლიცენზირება.

2. ამ თავისუფლებათა განხორციელება, რამდენადაც ის განუყოფელია შესაბამისი ვალდებულებისა და პასუხისმგებლობისაგან, შეიძლება დაექვემდებაროს ისეთ წესებს, პირობებს, შეზღუდვებს ან სანქციებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, ტერიტორიული მთლიანობის ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, უნესრიგობისა თუ დანაშაულის აღსაკვეთად, ჯანმრთელობის ან ზნეობის დაცვის მიზნით, სხვათა რეპუტაციის ან უფლებათა დასაცავად, საიდუმლოდ მიღებული ინფორმაციის გამჟღავნების თავიდან ასაცილებლად ან სასამართლო ხელისუფლების ავტორიტეტისა და მიუკერძოებლობის უზრუნველსაყოფად.

მუხლი 11. შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლება

1. ყველას აქვს უფლება მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლებისა, აგრეთვე, სხვებთან გაერთიანების თავისუფლებისა, მათ შორის, საკუთარი ინტერესების დასაცავად, უფლება პროფესიული კავშირების შექმნის და მასში გაერთიანებისა.

2. დაუშვებელია რაიმე შეზღუდვის დანესება ამ უფლებათა განხორციელებაზე, გარდა ისეთი შემთხვევისა, რომელიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, უნესრიგობის ან დანაშაულის აღსაკვეთად, ჯანმრთელობისა თუ ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად. ეს მუხლი ხელს არ უშლის სახელმწიფოს დაანესოს კანონიერი შეზღუდვები ამ უფლებათა განხორციელებაზე შეიარაღებული ძალების, პოლიციის ან სახელმწიფო ადმინისტრაციის წარმომადგენლების მიმართ.

მუხლი 14. დისკრიმინაციის აკრძალვა

ამ კონვენციით გათვალისწინებული უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობა უზრუნველყოფილია ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე სქესის, რასის, კანის ფერის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულებების, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, ეროვნული უმცირესობისადმი კუთვნილების, ქონებრივი მდგომარეობის, დაბადებისა თუ სხვა სტატუსის განურჩევლად.

ევროპული კონვენციის I ოქმი (1952)

მუხლი 2. განათლების უფლება

არავის უნდა ეთქვას უარი განათლების უფლებაზე. ნებისმიერი ფუნქციის განხორციელებისას, რომელსაც განათლებასა და სწავლებასთან დაკავშირებით სახელმწიფო კისრულობს, ის პატივს სცემს მშობელთა უფლებას, უზრუნველყონ თავიანთი რელიგიური და ფილოსოფიური მრწამსის შესაბამისი განათლება და სწავლება.

ადამიანის უფლებათა დაცვის ამერიკული კონვენცია

ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაციის ხელშეკრულება NN№36, 1144 გაეროს ხელშეკრულებათა კრებული 123, მიღებულია 1978 წლის 18 ივლისს

მუხლი 12. სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

1. ყველას აქვს სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება. ეს უფლება მოიცავს რელიგიის ან რწმენის შეცვლის ან შენარჩუნების თავისუფლებას და რელიგიის ან რწმენის ცალკე თუ სხვებთან ერთად, საჯაროდ თუ განმარტოვებით აღიარების ან გავრცელების თავისუფლებას.

2. არავის შეიძლება დაუწესდეს ისეთი შეზღუდვები, რომლებიც ზღუდავს მისი რელიგიის ან რწმენის შენარჩუნებისან შეცვლის თავისუფლებას.

3. რელიგიის გამოხატვის თავისუფლება შეიძლება დაექვემდებაროს მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობის, ან მორალის, ან სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად.

4. მშობლებს ან მეურვეებს, შესაბამისი შემთხვევიდან გამომდინარე, აქვთ უფლება უზრუნველყონ თავიანთი ბავშვების ისეთი რელიგიური და მორალური განათლება, რომელიც შეესაბამება მათ საკუთარ მრწამსს.

მუხლი 13. აზრისა და გამოხატვის თავისუფლება

1. ყველას აქვს აზრისა და გამოხატვის თავისუფლების უფლება. ეს უფლება მოიცავს ყველა სახის ინფორმაციის მოთხოვნის, მიღებისა და გადაცემის თავისუფლებას, მიუხედავად საზღვრებისა, იქნება ეს წერილობითი, ნაბეჭდი, ნახატი ფორმით თუ სხვა სასურველი საშუალებით.

2. წინა პუნქტში მითითებული უფლებებით სარგებლობა უნდა ექვემდებარებოდეს არ წინასწარ ცენზურას, არამედ იმ პასუხისმგებლობის შემდგომ დაკისრებას, რომელიც პირდაპირაა გათვალისწინებული კანონით იმ ზომით, რაც აუცილებელია:

(ა) სხვათა უფლებებისა თუ რეპუტაციის პატივსაცემად; ან

(ბ) ეროვნული უსაფრთხოების, საზოგადოებრივი წესრიგის, ან საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა თუ მორალის დასაცავად.

3. გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა დაუშვებელია არაპირდაპირი მეთოდებით ან საშუალებებით, მაგ., ხელისუფლების ბოროტად გამოყენებით ან საგაზეთო ქაღალდზე, რადიოსიხშირეების ან ინფორმაციის გავრცელებისას გამოყენებული მოწყობილობების თვითნებური რეგულირებით ან ნებისმიერი სხვა საშუალებით, რომელიც ხელს უშლის იდეებისა და შეხედულებების გადაცემას და გავრცელებას.

4. მიუხედავად მე-2 პუნქტის დებულებებისა, საზოგადოებრივ პროგრამებზე და ღონისძიებებზე კანონით შეიძლება დაწესდეს შეზღუდვები მხოლოდ მათზე წვდომის დარეგულირების მიზნით, ბავშვებისა და მოზარდების მორალური დაცვის უზრუნველსაყოფად.

5. ომის ნებისმიერი პროპაგანდა და ეროვნული, რასობრივი, ან რელიგიური სიძულვილის ნებისმიერი მხარდაჭერა, რომლებიც წარმოადგენს რომელიმე პირის ან პირთა ჯგუფის მისამართით უკანონო ძალადობისკენ ან სხვა მსგავსი ქმედებისკენ წაქეზებას, ნებისმიერი საფუძვლით, მათ შორის, რასის, კანის ფერის, რელიგიის, ენის, ან ეროვნული წარმოშობის გამო, განიხილება დანაშაულად და ისჯება კანონით.

შერჩეული წყაროები

ალფრედსონი, გუდმუნდური და ასბჯორნ ეიდე, რედაქტორები. „ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია: მიღწევის საერთო სტანდარტი.“ ჰააგა: „მარტინუს ნიჯჰოფ ფაბლიშერზ“, 1999 წ.

ბოილი, კევინი და ჯულიეტ შინი, რედაქტორები. „რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება: მსოფლიო ანგარიში“. ლონდონი: „რაუთლიჯი“, 1997 წ.

კაპარროს, ერნესტი და ლიუს-ლეონ კრისტიანსი, რედაქტორები: „ლა რელიგიონ ენ დროიტ ცომპარე ალ'აზე დუ 21ე სიეცლე“. ბრიუსელი, 1997 წ.

დავის, დერეკი, „რელიგიური თავისუფლების, როგორც ადამიანის საყოველთაო უფლების ევოლუცია: რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1981 წლის დეკლარაციის როლის შემოწმება“. „BYU Law Review“ (2002): 217, 230.

დურჰამი, ქოული, „რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლება: კანონები, რომლებსაც ზეგავლენა აქვთ რელიგიური თემების სტრუქტურაზე“. ვარშავა, პოლონეთი, ეუთო/დიაუო, 1999 წ.

ევანსი, კარილონი. „რელიგიის თავისუფლება ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მიხედვით“. ოქსფორდი, ოქსფორდის უნივერსიტეტის პრესა, 2001 წ.

ევანსი, მალკომი. „რელიგიის თავისუფლება და საერთაშორისო სამართალი ევროპაში“. კემბრიჯი, კემბრიჯის უნივერსიტეტის პრესა, 1997 წ.

ფერარი, სილვიო და უ. ქოულ დურჰამი, უმცროსი, რედაქტორები. „სახელმწიფო და ეკლესია პოსტკომუნისტურ ევროპაში“. ლეუვენი: „პეტერს“, 2003 წ.

გონსალესი, ჟერარდი. „ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენცია და რელიგიების თავისუფლება“. პარიზი: „ეკონომიკა“, 1997 წ.

ჰანეა, ნაზილა, რედაქტორი. „რელიგიური დისკრიმინაციის პრობლემა ახალი ათასწლეულის დადგომისას“. ლეიდენი, „მარტინუს ნიჯჰოფ ფაბლიშერზ“, 2003 წ.

გროტენს, ჩანტალ და ბაჰია ტაჰზიბ-ლიე, რედაქტორები. „სემინარი ეუთოს რეგიონში რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებაზე: სამართლისა და იურისპრუდენციის პრობლემები“. ჰააგა, „მინისტერიე ვან ბუიტენლანდსე ზაკენ“, 2011 წლის 26 ივნისი.

გუნნ, ტ. ჯერემი, „რელიგიის კომპლექსურობა და „რელიგიის“ განმარტება საერთაშორისო სამართალში“. „ჰარვარდის ადამიანის უფლებათა ჟურნალი“ 16 (2003): 189-215.

გუნნ, ტ. ჯერემი, „ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია და რელიგიისა თუ რწმენის უფლებები“. პეტერ გ. დანჩინი და ელიზაბეტ ა. ქოული, რედაქტორები, „რელიგიური უმცირესობების ადამიანის უფლებათა დაცვა აღმოსავლეთ ევროპაში“. ქ. ნიუ იორკი: კოლუმბიის უნივერსიტეტის პრესა, 2002 წ.

დე იონგ, კორნელის დ. „აზრის, სინდისის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლება ამერიკის შეერთებულ შტატებში (1946-1992)“. ანტვერპენი: „ინტერსენტია-ჰარტ“, 2000 წ.

ჰილი, მარკი, რედაქტორი. „რელიგიური თავისუფლება და ადამიანის უფლებები“. კარდიფი, უელსის უნივერსიტეტი, 2002 წ.

ლენჰოფი, ლანსე. „რელიგიური გაერთიანების თავისუფლება: რელიგიური ორგანიზაციების მიერ იურიდიული პირის სტატუსის მიღების უფლება ევროპული კონვენციის მიხედვით“. „BYU Law Review“ (2002): 561-609.

ლერნერ, ნათანი. „რელიგია, რწმენა და საერთაშორისო ადამიანის უფლებები“. მარიკნოლი: „ორბის ბუქსი“, 2000 წ.

ლინდჰოლმი, ტორე, უ. ქოულ დურჰამი, უმცროსი, ბაჰია ტაჰზიბ-ლიე, რედაქტორები. „რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების ხელშეწყობა“. ლეიდენი, „მარტინუს ნიჯჰოფ ფაბლიშერზ“, 2004 წ.

მაკდონალდი, რ. სტ. უმცროსი, ფ. მაჩერი და ჰ. პეცოლდი, რედაქტორები. „ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სისტემა“. დორდრეხტი, „მარტინუს ნიჯჰოფ ფაბლიშერზ“, 1993 წ.

მარანო, ვენერანდო. „ევროკავშირი და რელიგიური გამოცდილება, პრობლემები და ტენდენციები ევროკავშირის ფუნდამენტურ უფლებათა ქარტიის ფარგლებში, საეკლესიო სამართალში, 2001“. ნაწილი I, 862-904.

მეკკინ, ოურეკი. „თანასწორობა და დისკრიმინაცია საერთაშორისო სამართლის მიხედვით“. ოქსფორდი, კლარენდონის პრესა, 1983 წ.

მორსინკი, იოჰანეს. „ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია: წინამძღვრები, შემუშავება და მიზანი“. ფილადელფია: პენსილვანიის უნივერსიტეტის პრესა, 1999 წ.

ნოვაკი, მანფრედ. „გაეროს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების პაქტი: კომენტარი“. კეჰლი/სტრასბურგი/არლინგტონი: ნ. პ. ენგელი, 1983 წ.

ოდო ბენიტო, ელიზაბეტი. „რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრა“. ნიუ იორკი: გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, 1989 წ.

რობბერს, ჯერარდ, რედაქტორი. „ეკლესიის ავტონომია: შედარებითი ანალიზი“. მაინის ფრანკფურტი: პეტერ ლანგი, 2001 წ.

რობბერს, ჯერარდ, რედაქტორი. „ეკლესიის ავტონომია: შედარებითი ანალიზი“. ბადენ-ბადენი: ნომოსი, 1996 წ.

თაჰზიბ, ბაჰიჰ ჰ. „რელიგიის ან რწმენის თავისუფლება: ეფექტური საერთაშორისო სამართლებრივი დაცვის უზრუნველყოფა“. ბოსტონი: „მარტინუს ნიჯჰოფ“, 1996 წ.

თორნბერი, პატრიკ. „საერთაშორისო სამართალი და უმცირესობათა უფლებები“. ოქსფორდი, კლარენდონის პრესა, 1991 წ.

“ვან დიკ, პ. და გ. ჰ. ვან ჰოფ. „ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის თეორია და პრაქტიკა“, მე-3 გამოცემა. ჰააგა: კლუვერ ინთერნეიშენელ ლო“, 1998 წ.

ვან დერ ვივერ, ჯოჰან დ. და ჯონ ვიტტი, უმცროსი, რედაქტორები. „რელიგიური ადამიანის უფლებები გლობალურ პერსპექტივაში: სამართლებრივი პერსპექტივები“. ჰააგა, „მარტინუს ნიჯჰოფ ფაბლიშერზ“, 1996 წ.

დანართი III:

ეუთოს ჯგუფის პროცედურა კანონმდებლობის (ან კონსულტაციის) პროექტის განსახილველად მომზადებასთან დაკავშირებით

ამ დანართში განხილულია ის ტიპური პირობები, რომლებშიც ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის (ეუთო) დემოკრატიული ინსტი-

ტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის (დიაუო) რელიგიისა, თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებზე, ექსპერტთა საკონსულტაციო ჯგუფმა (“ჯგუფი”) უნდა განახორციელოს რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული კანონების განხილვა და შეფასება. თუმცა, ამ ნაწილში განმარტებულია ის ტიპური გარემოებები, რომლებშიც უნდა ჩატარდეს კანონის განხილვა, არსებობს სხვა გარემოებებიც, რომლებშიც სახელმწიფოებმა შეიძლება ითხოვონ ექსპერტთა ჯგუფის დახმარება, მათ შორის, საპარლამენტო კომიტეტებისთვის ან სახელმწიფო ორგანოებისთვის კონსულტაციის გაწევის გზით. გარდა ამისა, ჯგუფი ცდილობს ითანამშრომლოს სხვა დაწესებულებებთანაც, მათ შორის, ვენეციის კომისიასთან, რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებულ კანონებზე ერთობლივი დასკვნების მომზადების მიზნით. არსებული გარემოებებიდან გამომდინარე, ქვემოთ აღწერილი პროცედურები შეიცვლება მონაწილე სხვა სუბიექტების ან კონსულტაციის მომთხოვნი სხვა სახელმწიფო ორგანოების გათვალისწინებით.

ჯგუფის მიერ ეუთო-ს მონაწილე სახელმწიფოების რელიგიასთან თუ რწმენასთან დაკავშირებული კანონპროექტების ანალიზის ტიპური გარემოებები შემდეგია:

თავდაპირველად, ეუთო/დიაუო და სახელმწიფო უკავშირდებიან ერთმანეთს. დიაუო-ს მეშვეობით ეუთო სახელმწიფოს, ამ უკანასკნელის ოფიციალური მოთხოვნის საფუძველზე, სთავაზობს ტექნიკურ დახმარებას და კონსულტაციას კანონპროექტის შემუშავებაზე. „შემწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობის შესახებ“ გადანყვეტილებაში 4/03, ეუთო-ს მინისტრთა საბჭომ „იკისრა ვალდებულება უზრუნველყოს და ხელი შეუწყოს პიროვნების თავისუფლებას აღიაროს თავისი რელიგია ან რწმენა და დაცვას მისი წესები ცალკე თუ სხვებთან ერთად, საჭიროების შემთხვევაში, გამჭვირვალე და არადისკრიმინაციული კანონები, რეგულაციების, წესებისა და პოლიტიკის მეშვეობით. [ის ასევე მოუწოდებს] მონაწილე სახელმწიფოებს დახმარებისთვის მიმართონ დიაუო-ს ან რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებზე მის ექსპერტთა ჯგუფს“. ზემოხსენებული დოკუმენტების თანახმად, კანონების შეფასება და ანალიზი წევრი სახელმწიფოში ჩატარდება ამ სახელმწიფოს შესაბამისი ორგანოსგან დახმარებისთვის მოწვევის ან მოთხოვნის მიღების შემდეგ. ექსპერტთა ჯგუფს იმ შემთხვევაშიც შეუძლია კონსულტაციის გაწევა, თუ სახელმწიფო განიხილავს ახალი კანონის მიღების საკითხს, მაგრამ ჯერ მისი პროექტი არ შემუშავებია.

ანალიზის ჩასატარებლად მითითებული ჯგუფის წევრ(ებ) ი. სათანადო დაწესებულებებისგან კანონის გასაანალიზებლად მოწვევის ან დახმარებისთვის მოთხოვნის მიღების შემდეგ დიაუო იღებს გადანყვეტილებას დააკმაყოფილოს თუ არა ეს მოწვევა ან მოთხოვნა. თუ გადანყვეტილება დადებითია, დიაუო ხელმძღვანელის პასუხისმგებლობას დააკისრებს ჯგუფის წევრს (ან წევრებს) და კანონპროექტი დაუყოვნებლივ დაურიგდება ჯგუფის ყველა წევრს საკუთარი შენიშვნებისა და მოსაზრებების გამოსახატად, რათა დოკუმენტის საბოლოო განხილვის შედეგად მიღებული იყოს მთელი ჯგუფის საერთო დასკვნა.

მნიშვნელოვანი ტექსტების თარგმანები. საჭიროების შემთხვევაში, კანონპროექტი, აგრეთვე, სხვა მნიშვნელოვანი ტექსტები დიაუო-ს მიერ გადაითარგმნება და ისე წარედგინება ჯგუფს.

სათანადო სამართლისა და იურისპრუდენციის მთელი შემადგენლობის განსაზღვრა. კანონპროექტის განხილვისას ჯგუფი მხედველობაში მიიღებს სათანადო სამართლისა და იურისპრუდენციის მთელ შემადგენლობას (მაგალითად, კონსტი-

ტუციას, სამოქალაქო კოდექსს, სისხლის სამართლის კოდექსს და ა. შ.) და შეამოწმებს კანონპროექტის ზემოქმედებას იმაზე, თუ როგორი დამოკიდებულება აქვს მართლმსაჯულების სისტემას რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების მიმართ.

ადგილზე ვიზიტი (თუ შესაძლებელია). შესაძლებლობის შემთხვევაში, განხორციელდება ქვეყანაში ვიზიტი სათანადო სამართლისა და იურისპრუდენციის მთელი შემადგენლობის ადგილზე გასაცნობად და მთავრობის მოხელეებთან, პარლამენტის წევრებთან, პოლიტიკურ პარტიებთან, რელიგიურ ჯგუფებთან, სამეცნიერო საზოგადოების წარმომადგენლებთან და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან შესახვედრად, რათა ეუთო-ს პოლიტიკამ ხელი შეუწყოს საზოგადოებასთან კონსულტაციის განვითარებასა და მხარდაჭერას და კანონშემოქმედებით პროცესში სამოქალაქო საზოგადოების მოსაზრებების უკეთ გათვალისწინებას. შესაძლებლობის და მიზანშეწონილობის შემთხვევაში, აღნიშნულ პროცესში საზოგადოების მოსაზრებების გათვალისწინების მიზნით ჩატარდება დისკუსია მრგვალი მაგიდის ფორმატში.

სახელმწიფოსთვის და არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის მნიშვნელოვანი საკითხების განსაზღვრა. მოეწყობა შეხვედრები სათანადო სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენლებთან სახელმწიფოსთვის მნიშვნელოვანი საკითხების, აგრეთვე, კანონპროექტის მიზნების დასადგენად. სათანადო სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენლებს მოეთხოვებათ დანიშნონ მთავარი საკონტაქტო პირი კანონპროექტის შემდგომ ანალიზთან დაკავშირებით.

კონსულტაციები ეუთო-ს მისიებთან, ევროსაბჭოსთან, საერთაშორისო ორგანიზაციებთან. მოეწყობა შეხვედრები ეუთო-ს მისიასთან, რომლისგან კონსულტაციის მიღება მოხდება პროცესის დასაწყისიდანვე, ევროსაბჭოსთან და ქვეყანაში მოქმედ სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან მათი მოსაზრებების გასაცნობად.

კანონპროექტის გაანალიზება ჯგუფის წევრ(ებ) ის მიერ. ზემოხსენებული აუცილებელი კონსულტაციების შემდეგ, კანონპროექტზე დანიშნული მთავარი პასუხისმგებელი პირები მოამზადებენ პროექტს ჯგუფის წევრებისთვის დასარიგებლად.

კანონპროექტზე დასკვნის მთელი ჯგუფისთვის დარიგება. განხორციელდება ყველა ზომა მიღებულ კანონპროექტზე დასკვნის ჯგუფის ყველა წევრისთვის რაც შეიძლება ადრე დასარიგებლად, რათა მათ მოასწრონ დასკვნაში შესატანად დამატებითი შენიშვნების წარმოდგენა. გარდა ამისა, ეს ჯგუფის სხვა წევრებს მისცემს შესაძლებლობას დასკვნის მომზადების საწყის ეტაპზევე განსაზღვრონ დამატებითი ან ალტერნატიული საყურადღებო საკითხები.

ჯგუფის შენიშვნების გათვალისწინება და გადამუშავებული დასკვნის პროექტის მომზადება. დასკვნის პროექტის ავტორი ეცდება გაითვალისწინოს ჯგუფის ყველა შენიშვნა, რათა საბოლოო დოკუმენტში ასახული იყოს მთელი ჯგუფის საერთო აზრი. საჭიროების შემთხვევაში, დასკვნის დიალუგისთვის საბოლოო რედაქტირებისთვის მიწოდებამდე და მონაწილე სახელმწიფოს შესაბამისი ორგანოსთვის წარდგენამდე, გადამუშავებული დასკვნა ხელახლა დაურიგდებათ ჯგუფის წევრებს, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ შენიშვნები მოთხოვნილია გარეშე წყაროდან, მაგალითად, ვენეციის კომისიიდან და შეტანილია დასკვნაში. მონაწილე სახელმწიფოს სათანადო ორგანოს მიერ შენიშვნების განსახილველად საკმარისი დროის გასვლის შემდეგ, დასკვნა დაურიგდებათ სხვა დაინტერესებულ მხარეებს: სამთავრობო დანესებულებებს, პარლამენტის წევრებს, რელიგიურ ჯგუფებს, სამეცნიერო საზოგადოებას, არასამთავრობო ორგანიზაციებს, სამთავრობათაშო-

რისო ორგანიზაციებს და ა. შ. საჭიროების შემთხვევაში, დასკვნა გადაითარგმნება დიალექტურად.

მონიტორინგის ვიზიტი (თუ შესაძლებელია). თუ შესაძლებელია, მოეწყობა მონიტორინგის ვიზიტი მონაწილე სახელმწიფოს შესაბამის ორგანოსთან, სამთავრობო დაწესებულებებთან, პარლამენტის წევრებთან, რელიგიურ ჯგუფებთან, სამეცნიერო საზოგადოებასთან, არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, სამთავრობათაშორისო ორგანიზაციებთან და ა. შ. დასკვნის განხილვის მიზნით.

ჯგუფის დასკვნა უნდა იყოს საკონსულტაციო. ჯგუფის დასკვნა უნდა იყოს მკაცრად საკონსულტაციო ხასიათის და დასკვნის მომთხოვნ ორგანოს ეხმარებოდეს საერთაშორისო ნორმებისა და ეუთო-ს ვალდებულებების გაგებაში. შენიშვნების (დასკვნის) მომზადების მთელ პროცესში, ჯგუფმა თავი უნდა შეიკავოს კანონის დებულებების ფორმულირებისგან. ჯგუფის საქმიანობა შემოიფარგლება უკვე ფორმულირებულ ნორმებზე შენიშვნების გაკეთებით, საჭიროების შემთხვევაში, ნაკლოვანებების გამოვლენითა და საერთაშორისო დოკუმენტებსა და ვალდებულებებზე მითითებით.

თავი V

ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის დამოუკრძალვითი ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა დირექტორატის და ვენეციის კომისიის ერთობლივი დოკუმენტი

**სახელმძღვანელო პრინციპები რელიგიური და რწმენის თემების სამართლებრივი
ფორმის შესახებ, 2014 წელი**

შინაარსი

შესავალი

ტერმინები და აბრევიატურები

ნაწილი I

რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება და დასაშვები შეზღუდვები ზოგადად

ნაწილი II

რელიგიისა და რწმენის გამოხატვის თავისუფლება საჯაროდ სხვებთან ერთად

ნაწილი III

რელიგიისა და რწმენის ორგანიზაციები

ნაწილი IV

რელიგიური და რწმენის თემებისა და ორგანიზაციების პრივილეგიები

დანართი

რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების სფეროში ეუთოს შერჩეული ვალდებულებები

ეუთო-ს წევრმა ქვეყნებმა 1989 წლის ვენის დოკუმენტის 16. 3 პარაგრაფით აიღეს ვალდებულება, რომ „მათი მოთხოვნის საფუძველზე, მორწმუნეთა საზოგადოებებს მისცენ, საკუთარი რწმენის კონსტიტუციურ ჩარჩოებში განხორციელების, ან/და განხორციელების მომზადების საშუალება, და აღიარონ თავიანთ ქვეყნებში გათვალისწინებული სტატუსით“.

ეს ვალდებულება რეალობაა მრავალი რელიგიური და რწმენის თემისათვის ეუთოს რეგიონში. თუმცა, რიგ ეუთოს წევრ სახელმწიფოებში კვლავ არსებობს გამოწვევები მისი განხორციელების კუთხით, როგორც საკანონმდებლო ისე პრაქტიკულ დონეზე. კერძოდ, სავალდებულო რეგისტრაციის სისტემების გამოყენება, ისევე როგორც სამართლებრივი ფორმის შექმნისას მნიშვნელოვანი პრაქტიკული და სამართლებრივი დაბრკოლებები, აგრძელებს უარყოფითი გავლენის მოხდენას რელიგიური და რწმენის თემების ფართო სპექტრის უფლებებზე.

2004 წელს, ODIHR-მა და ვენეციის კომისიამ სცადა გამკლავებოდა ამ, და მასთან დაკავშირებულ რიგ სხვა თემებს სახელმძღვანელოში – „სახელმძღვანელო რელიგიასა და რწმენასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის მიმოხილვისთვის“¹. მას შემდეგ, სხვა რეგიონულმა და უნივერსალურმა ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ორგანოებმა წარმოადგინეს ამ საკითხთან დაკავშირებული მთელი სპექტრი განცხადებების, მოსაზრებების და გადაწყვეტილებებისა. შესაბამისად, ლოგიკური აღმოჩნდა, რომ ODIHR-ს და ვენეციის კომისიას განეახლებინა ამ სფეროში არსებული სახელმძღვანელო. ეს გადაწყვეტილება გაამყარა 2013 წლის კიევის მინისტრთა საბჭოს გადაწყვეტილებამ აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ, რომლითაც მოუწოდა ეუთოს წევრ სახელმწიფოებს „თავი შეიკავონ ინდივიდებისა და რელიგიური თემების მიერ რელიგიისა და რწმენის განხორციელებაში ეუთოში აღებული ვალდებულებების და საერთაშორისო ვალდებულებების შეუსაბამო შეზღუდვების დანესებისგან“.

ამ სახელმძღვანელოების მიზანია უზრუნველყოს, რომ მათ, ვინც ჩართულია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების სფეროში კანონმდებლობის შემუშავებასა და გამოყენებაში, მათ შორის სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებს, ხელთ ჰქონდეთ საორიენტაციო დოკუმენტი მინიმალური საერთაშორისო სტანდარტების შესახებ რელიგიური და რწმენის თემების აღიარების სფეროში. დოკუმენტი არ გახდება გამოწვევა, დადგენილი შეთანხმებების სახელმწიფოებსა და რელიგიურ და რწმენის თემებს შორის, არამედ იგი გამიჯნავს საკანონმდებლო ბაზას, რომელიც უზრუნველყოფს, რომ თემებს, რომლებიც მოისურვებენ, ექნებათ სამართლებრივი ფორმის მიღების სამართლიანი შესაძლებლობა, და რომ დადგენილი კრიტერიუმები გამოიყენება არა-დისკრიმინაციულად. ეს დოკუმენტი მუშაობს რელიგიური და რწმენის ორგანიზაციების რეგისტრაციისა და აღიარების საკითხებზე, და ერთვის 2004 წლის სახელმძღვანელოს II. F ნაწილს „რელიგიური/რწმენის ორგანიზაციების რეგისტრაციის მარეგულირებელი კანონების შესახებ“. ამავედროს, 2004 წლის სახელმძღვანელო პრინციპები მთლიანად რჩება ძალაში.

მიმდინარე სახელმძღვანელო არის სამოქალაქო საზოგადოებასა და ხელისუფლების წარმომადგენლებთან ფართო კონსულტაციების პროდუქტი. ჩატა-

რტდა ოთხი მრგვალი მაგიდა მოსაზრებების მისაღებად, რათა შემუშავებულიყო ამ დოკუმენტის პროექტის ვერსიები, მათ შორის, კიევში (3 სექტემბერი 2013), ვარშავაში (26 სექტემბერი 2013), ასტანაში (2013 წლის 10 ოქტომბერი) და ბრიუსელში (24 ოქტომბერი 2013), სადაც მონაწილეობა მიიღო ფართო სპექტრის სხვადასხვა წარმომადგენლის 90-ზე მეტმა მონაწილემ. გარდა ამისა, დოკუმენტზე რჩევები მოამზადა ODIHR-ის რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების ექსპერტების მრჩეველთა საბჭომ, 2013 წლის თებერვალში დანიშნულმა დამოუკიდებელი ექსპერტების 12 კაცთან ორგანო ეუთოს რეგიონში. სახელმძღვანელო ასევე ეყრდნობა ამ სფეროში რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების საკითხებზე გაეროს სპეციალური მომხსენებლის, პროფესორი ჰეინერ ბიელეფელდტის მნიშვნელოვან სამუშაოს. გვინდა მადლობა გადავუხადოთ ყველა იმ სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენელს, მეცნიერს, მთავრობის წარმომადგენელს და სხვებს, რომლებმაც წარმოადგინეს თავიანთი მოსაზრებები და კომენტარები ამ დოკუმენტთან დაკავშირებით.

ეს სახელმძღვანელო გამოქვეყნდა ვენეციის კომისიის ვებგვერდზე 16 ივნისს 2014 წელს¹. მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ გვაქვს ამ რესურსის რედაქტირებული ვერსიის წარდგენის პრივილეგია, მადლიერება ეკუთვნის ODIHR-ის ყოფილ დირექტორს, ელჩ იანემ ლენარჩიჩს, გამოქვეყნების უზრუნველსაყოფად გაწეული ხელმძღვანელობისთვის.

იმედი გვაქვს, რომ ეს დოკუმენტი ფართოდ გამოიყენება და ხელს შეუწყობს ყველა რელიგიურ და რწმენის თემს იმ სტატუსის მოპოვებაში, რომელიც სურთ, რაც თავის მხრივ უზრუნველყოფს, რომ ყველას შეეძლება ისარგებლოს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებით, სრულად და ღირსებით, რასაც ისინი იმსახურებენ.

მაიკლ ჯორჯ ლინკი
ODIHR-ის დირექტორი

დოქტორი ჯიანი ბუკუიჩიო
ვენეციის კომისიის პრეზიდენტი

ტერმინები და აბრევიატურები

ACHR	ადამიანის უფლებათა ამერიკული კონვენცია
CCA	ეკლესიებისა და კონგრეგაციების აქტი
ECHR	ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია
ECtHR	ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო
ICCPR	საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ
OSCE	ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია (ეუთო)
ODIHR	ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი
UN	გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია (გაერო)

¹ რედაქტირებულია ODIHR-ის მიერ, 2014 წლის 13-14 ივნისს 99-ე პლენარულ სესიაზე ვენეციის კომისიის მიერ მისი მიღების შემდეგ.

ნაწილი პირველი

რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება და დასაშვები შეზღუდვები ზოგადად

1. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება ფუნდამენტური უფლებაა, როგორც ეს აღიარებულია საერთაშორისო ინსტრუმენტებში¹ და ეუთო-ს ვალდებულებებში². საერთაშორისო სტანდარტები განსაზღვრავს, რომ ყველას აქვს უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა³. ეს უფლება მოიცავს თავისუფლებას გააცხადოს რელიგია ან რწმენა, მარტო ან სხვებთან ერთად, საჯაროდ თუ კერძოდ, აღმსარებლობით, სწავლებით, რიტუალების აღსრულებითა და წესების დაცვით⁴.

2. ტერმინი „რელიგია“ და „რწმენა“ უნდა იქნას ფართოდ გაგებული⁵. ამოსავალი წერტილი რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების გამოყენების განსაზღვრისა უნდა იყოს რელიგიისა და რწმენის თვითგანმარტება, თუმცა, რა თქმა უნდა, ხელისუფლებას აქვს გარკვეული კომპეტენცია გაავრცელოს გარკვეული მიზანი, ფორმალური კრიტერიუმები, რათა დაადგინოს, რამდენად ნამდვილად გამოყენებადია აღნიშნული ნორმები კონკრეტულ შემთხვევაში. არსებობს რელიგიისა და რწმენის დიდი მრავალფეროვნება⁶. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების გამო-

1 საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ, მუხლი 18; ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, მუხლი 9; ადამიანის უფლებათა ამერიკული კონვენცია, მუხლი 12; და ევროკავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია, მუხლი 10.

2 ვენის შეხვედრის შემავალი დოკუმენტი (ჰელსინკის კონფერენციის მესამე შემდგომი შეხვედრა), ვენა, (შემდგომი: ვენა 1989), პარაგრაფი 11, 16, 17 და 32; კოპენჰაგენის შეხვედრის 1990 წლის დოკუმენტი ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის კომისიის (იგივე ამერიკის ჰელსინკის კომისია) კონფერენცია ადამიანის განზომილებაზე (შემდგომში: კოპენჰაგენი 1990), პარაგრაფი 9.4; ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის კომისიის ბუდაპეშტის 1994 წლის დოკუმენტი: ნამდვილი თანამშრომლობის ახალი ერა (შემდგომში: ბუდაპეშტი 1994), პარაგრაფი 27; მინისტრთა საბჭოს (მინისტერიალის) მეთერთმეტე შეხვედრის დოკუმენტი, მასტრიხტი, 2003 (შემდგომში: მასტრიხტი 2003), პარაგრაფი 9.

3 ICCPR, მუხლი 18 (1); ECHR, მუხლი 9 (1); ACHR, მუხლი 12 (1); კოპენჰაგენი 1990, პარაგრაფი 9.4; ევროკავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია, მუხლი 10.

4 ICCPR, მუხლი 18(1); ECHR, მუხლი 9 (1); ACHR, მუხლი 12 (1); კოპენჰაგენი 1990, პარაგრაფი 9.4.

5 გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭო, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე სპეციალური მომხსენებლის მოხსენება, 2011 წლის 22 დეკემბერი, A/HRC/19/60 (შემდგომში: გაეროს სპეც. მომხსენებლის (UN SR) მოხსენება აღიარების შესახებ), პარაგრაფი 38; ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის კანონზე რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ, ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ს მიერ, CDL-AD(2012)022, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ მის 92-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 2012 წლის 12-13 ოქტომბერი), პარაგრაფი 34.

6 UN SR მოხსენება აღიარების შესახებ, პარაგრაფი 31.

ყენება არ არის შეზღუდული ტრადიციული რელიგიებისთვის და რწმენისთვის, ან მსგავსი ინსტიტუციონალური მახასიათებლების ან აღმსარებლობის მქონე რელიგიებისა და რწმენისთვის¹. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება იცავს თეისტურ, არა-თეისტურ და ათეისტურ რწმენას, ისევე როგორც, უფლებას, არ აღიაროს არცერთი რელიგია ან რწმენა².

3. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება მჭიდროდ არის დაკავშირებული ადამიანის სხვა უფლებებთან და ფუნდამენტურ თავისუფლებებთან, კერძოდ, გამოხატვის თავისუფლება³, შეკრებისა და გაერთიანების უფლება⁴ და არა-დისკრიმინაციული მოპყრობის უფლება⁵.

4. პირის თავისუფლება ჰქონდეს ან მიიღოს რელიგია ან რწმენა საკუთარი

1 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი (UN Doc. HRI/GEN/1/Rev.1 at 35 (1994)), პარაგრაფი 2; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის კანონპროექტთან „სინდისისა და რელიგიის შესახებ“, და სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და „სომხეთის რესპუბლიკასა და წმინდა სომხურ სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2011)028, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 88-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 14-15 ოქტომბერი 2011), პარაგრაფი 22-24; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი შუალედური მოსაზრება სომხეთის რესპუბლიკის „სინდისისა და რელიგიური ორგანიზაციების თავისუფლების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან, და სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და ქველმოქმედების შესახებ კანონში ცვლილებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2010)054, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 85-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 18-18 დეკემბერი 2012), პარაგრაფი 43; ECtHR 15 ივნისი 2010, გჟელაკი პოლონეთის წინააღმდეგ, საქმე N 7710/02, პარაგრაფი 85; ECtHR 25 მაისი 1993, კოკინაკისი საბერძნეთის წინააღმდეგ, საქმე N 14307/88, პარაგრაფი 31; და ECtHR 18 თებერვალი 1999, ბუსკარინი და სხვები სან-მარინოს წინააღმდეგ, საქმე N 24645/94, პარაგრაფი 34

2 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი (UN Doc. HRI/GEN/1/Rev.1 at 35 (1994)), პარაგრაფი 2; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი შუალედური მოსაზრება სომხეთის რესპუბლიკის „სინდისისა და რელიგიური ორგანიზაციების თავისუფლების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან, და სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და ქველმოქმედების შესახებ კანონში ცვლილებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2010)054, პარაგრაფი 46-47.

3 იხილეთ, მაგალითად რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე სპეციალური მომხსენებლის Asma Jahangir-ის რეპორტი, და რასიზმის თანამედროვე ფორმების, რასისტული დისკრიმინაციისა, ქსენოფობიისა და მასთან დაკავშირებულ შეუწყნარებლობაზე, სპეციალური მომხსენებლის Doudou Diène-ის რეპორტი, შემდგომში ადამიანის უფლებათა საბჭოს დაგანყვეტილება 1/107 რასისტული და რელიგიური სიძულვილის გაღვივების და ტოლერანტობის წახალისების შესახებ, 20 სექტემბერი 2006, UN Doc. A/HRC/2/3, პარაგრაფი 40-43.

4 ECtHR 20 ოქტომბერი 2000, პასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ, საქმე N 30985/96, პარაგრაფი 62.

5 მოსაზრება უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტზე სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ, CDL-AD(2012)004, მიღებულია ვენეციის კომისიის მიერ 90-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 16-17 მარტი 2012) პარაგრაფი 19.

არჩევანით, რომელიც მოიცავს უფლებას შეიცვალოს რელიგია ან რწმენა¹, არ შეიძლება დაექვემდებაროს არანაირ შეზღუდვას².

5. რელიგიისა და რწმენის გამოხატვის თავისუფლება შეიძლება შეზღუდოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ რომელიმე შემდეგი კრიტერიუმი სრულდება:

A. შეზღუდვა განსაზღვრულია კანონით;³

B. შეზღუდვას აქვს საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, (საზოგადოებრივი) ნესრიგის, ჯანმრთელობის ან მორალის⁴, ან სხვათა ფუნდამენტალური უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის მიზანი⁵;

C. შეზღუდვა აუცილებელია ერთ-ერთი ამ მიზნის მისაღწევად და განსაზღვრული მიზნის პროპორციულია⁶; და

D. შეზღუდვა არ არის დანესებული დისკრიმინაციული მიზნით, ან გამოყენებული დისკრიმინაციულად.⁷

6. შეზღუდვები არ უნდა იქნას გამოყენებული ისე, რომ დააზიანოს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება.⁸ დასაშვები შეზღუდვების პუნქტების ინტერპრეტაციისას, სახელმწიფო უნდა გამოდიოდეს საერთაშორისო დოკუმენტებით გარანტირებული უფლებების დაცვის პოზიციიდან.⁹

7. „კანონით გათვალისწინებული“ შეზღუდვისას, შეზღუდვის განმსაზღვრე-

1 ECHR, მუხლი 9 (1); კოპენჰაგენი 1990, პარაგრაფი 9.4; გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 5; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის კანონზე „რელიგიური რწმენის შესახებ“, CDL-AD(2012)022, მიღებულია ვენეციის კომისიის მიერ 92-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 12-13 ოქტომბერი 2012), პარაგრაფი 31.

2 ICCPR, მუხლი 18 (2); ACHR, მუხლი 12 (2); გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 8; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის კანონზე „რელიგიური რწმენის შესახებ“, CDL-AD(2012)022, მიღებულია ვენეციის კომისიის მიერ 92-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 12-13 ოქტომბერი 2012), პარაგრაფი 28 და 30.

3 ICCPR, მუხლი 18 (3); ECHR, მუხლი 9 (2); ACHR, მუხლი 12 (3); კოპენჰაგენი 1990, პარაგრაფი 9.4; ECtHR 30 ივნისი 2011, იეჰოვას მოწმეები საფრანგეთის წინააღმდეგ, საქმე N 8916/05, პარაგრაფი 66-72.

4 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტმა აღნიშნა, რომ „მორალის კონცეფცია გამომდინარეობს მრავალი სოციალური, ფილოსოფიური და რელიგიური ტრადიციებიდან; შესაბამისად, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების გამოხატვის შეზღუდვა მორალის დაცვის მიზნით არ უნდა ეფუძნებოდეს მხოლოდ ერთი ტრადიციის პრინციპებისთვის მიუღებლობას“ (გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 8).

5 ICCPR, მუხლი 18 (3); შდრ. ECHR, მუხლი 9, რომელიც შემოფარგლავს შეზღუდვის საფუძვლებს „საზოგადოების უსაფრთხოების ინტერესებს, საზოგადოებრივი ნესრიგის, ჯანმრთელობისა და მორალის, და სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვით“.

6 ICCPR, მუხლი 18 (3); ACHR, მუხლი 12; შდრ. ECHR, მუხლი 9 (2) („აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში...“).

7 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 8.

8 იხ. ზემოთ.

9 იხ. ზემოთ.

ლი სამართლებრივი ნორმა უნდა იყოს ერთდროულად – საკმარისად ხელმისაწვდომიც და განჭვრეტადიც. ეს კი მოითხოვს, რომ ნორმა უნდა იყოს ფორმულირებული საკმარისი სიზუსტით, რათა კერძო პირებს ან თემებს ჰქონდეთ შესაძლებლობა, და საჭიროების შემთხვევაში კი სათანადო რჩევა, რათა დაარეგულირონ საკუთარი ქცევა. ამ მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად, შიდა კანონი უნდა იძლეოდეს საჯარო ხელისუფლების მიერ ადამიანის უფლებებსა და ძირითად თავისუფლებებში თვითნებური ჩარევისგან დაცვის სამართლებრივ გარანტიებს. ფუნდამენტურ უფლებებთან დაკავშირებულ საკითხებზე, კანონის უზენაესობის საწინააღმდეგო იქნება აღმასრულებელი ხელისუფლებისთვის შეუზღუდავი ძალაუფლების მიმნიჭებელი სამართლებრივი დისკრეციის მინიჭება. შესაბამისად, კანონმა საკმარისი სიცხადით უნდა განსაზღვროს კომპეტენტური ორგანოებისთვის ნებისმიერი ასეთი მინიჭებული დისკრეციის ფარგლები და მისი განხორციელების წესი.¹ ეს ასევე მოითხოვს, რომ შეზღუდვები არ შეიძლება უკუქცევით ან უკანონოდ დაეკისროს კონკრეტულ პირებს ან ჯგუფს; აგრეთვე არ შეიძლება შეზღუდვის დაწესება ისეთი წესებით, რომელიც მიზნად ისახავს რომ იყოს კანონი, მაგრამ იმდენად ბუნდოვანია, რომ არ იძლევა სამართლიან განმარტებას რას მოითხოვს კანონი და რომელიც იძლევა თვითნებური აღსრულების საშუალებას.²

8. შეზღუდვები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ იმ მიზნებისათვის, რომლებიც განერილია რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებულ დებულებებში, და დაუშვებელია ისეთ საფუძველზე, რომელიც არ არის მითითებული საერთაშორისო დოკუმენტებში, მაშინაც კი, თუ ეს საფუძველი იქნება დაშვებული სხვა ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების შეზღუდვისთვის³.

9. შეზღუდვა უნდა იყოს აუცილებელი რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების დებულებებში მითითებული თავისუფლების შეზღუდვის საფუძვლის შესაბამისად. შეზღუდვა რომ აუცილებელი გახდეს, უნდა იყოს უშუალოდ დაკავშირებული და პროპორციული იმ კონკრეტული საჭიროების, რომელსაც ის ეფუძნება,⁴ ხოლო ჩარევა უნდა შეესაბამებოდეს მწვავე საზოგადოებრივ საჭიროებას და

1 ECtHR 26 ოქტომბერი 2000, პასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ, საქმე N 30985/96, პარაგრაფი 84; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის კანონპროექტთან „სინდისისა და რელიგიის შესახებ“, და სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და „სომხეთის რესპუბლიკასა და წმინდა სომხურ სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2011)028, პარაგრაფი 35.

2 გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭო (UN-ECOSOC), სირაკუზას პრინციპები სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის დებულებების შეზღუდვისა და გადახვევის შესახებ (UN-ECOSOC Siracusa Principles), UN Doc. E/CN.4/1985/4, დანართი (1985) პარაგრაფები B(ი) 15–18; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე მრჩეველთა საბჭოს ერთობლივი მოსაზრება ყირგიზეთის რესპუბლიკაში სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ, CDL-AD(2008)032, მიღებულია ვენეციის კომისიის მიერ 76-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 17-18 ოქტომბერი 2008), პარაგრაფი 6.

3 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 8.

4 იხ. ზემოთ.

უნდა იყოს კანონიერი მიზნის პროპორციული.¹ კონცეფცია „მწვავე საზოგადოებრივი საჭიროება“ უნდა იყოს ვიწროდ ინტერპრეტირებული, რაც იმას ნიშნავს, რომ შეზღუდვები არ უნდა იყოს სასარგებლო და სასურველი, არამედ უნდა იყოს საჭირო.² ჩარევა რომ იყოს პროპორციული, უნდა იყოს რაციონალური კავშირი საჯარო პოლიტიკის მიზანსა და მის მისაღწევ საშუალებებს შორის. გარდა ამისა, უნდა იყოს სამართლიანი ბალანსი მოთხოვნილ საერთო ინტერესებსა და ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვას შორის, შეზღუდვის დასაბუთება უნდა იყოს სათანადო და საკმარისი და უნდა იყოს გამოყენებული ყველაზე ნაკლებად ხელმყოფი საშუალება.³

10. სახელმწიფო ნებართვა არ შეიძლება იყოს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების განხორციელების წინაპირობა. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება, გამოიხატული მარტო ან სხვებთან ერთად თემში, საჯარო თუ კერძო, არ შეიძლება იყოს რეგისტრაციის ან სხვა მსგავსი პროცედურების სუბიექტი, რადგან ის ეკუთვნის ადამიანებსა და თემებს და არ არის დამოკიდებული ოფიციალურ ავტორიზაციებზე.⁴ ეს იმას ნიშნავს, რომ, როგორც შემდგომში უფრო დეტალურად იქნება ხაზგასმული, არარეგისტრირებული საქმიანობის სამართლებრივი აკრძალვა და სანქცირება შეუსაბამოა საერთაშორისო სტანდარტებთან.

1 ECtHR 25 ნოემბერი 1996, ვინგროვი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, საქმე N 17419/90, პარაგრაფი 53.

2 ECtHR 14 ივნისი 2007, წმინდა მიხეილის სამრევლო უკრაინის წინააღმდეგ, საქმე N 77703/01, პარაგრაფი 116; ECtHR 17 თებერვალი 2004, გოჟელიკი და სხვები პოლონეთის წინააღმდეგ, საქმე N 44158/98, პარაგრაფი 94-95.

3 UN-ECOSOC სირაკუზას პრინციპები, პარაგრაფი A 10-14; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის კანონპროექტთან „სინდისისა და რელიგიის შესახებ“, და სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და „სომხეთის რესპუბლიკასა და წმინდა სომხურ სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2011)028, პარაგრაფი 36. ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი შუალედური მოსაზრება სომხეთის რესპუბლიკის „სინდისისა და რელიგიური ორგანიზაციების თავისუფლების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან, და სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და ქველმოქმედების შესახებ კანონში ცვლილებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2010)054, პარაგრაფი 35.

4 ECtHR 13 დეკემბერი 2001, ბესარაბიის სამიტროპოლო ეკლესია მოლდოვას წინააღმდეგ, საქმე N 45701/99, პარაგრაფი 128-130; რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე სპეციალური მომხსენებლის Heiner Bielefeldt-ის მოხსენება, UN Doc.A/HRC/19/60, პარაგრაფი 25 და 41.

**რელიგიისა და რწმენის გამოხატვის თავისუფლება
საჯაროდ სხვაბთან ერთად**

11. როგორც ზემოთ აღინიშნა, პირები სარგებლობენ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებით, ცალკე ან სხვებთან ერთად. ეს დოკუმენტი ეხება პირებს რომლებიც სხვებთან ერთად განახორციელებენ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებას, როგორც „რელიგიური ან რწმენის თემები“. ეს ეხებათ იმ რელიგიურ ან რწმენის თემებს, რომლებიც აღიარებულნი არიან როგორც იურიდიული პირები, მათი ეროვნული სამართლებრივი წესით, როგორც „რელიგიური ან რწმენის ორგანიზაციები“.

12. ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი იცავს რელიგიისა და რწმენის საჯარო გამოხატვის სხვადასხვა სახეს. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების გამოხატვა შედგება აღმსარებლობის თავისუფლებისა და სწავლებისგან, საკუთარი რელიგიისა და რწმენის აღსრულებისგან და დაცვისგან. აქ შეიძლება იყოს გასათვალისწინებელი გადაფარვა ამ ტიპის გამოხატვებს შორის.

13. აღმსარებლობის თავისუფლება მოიცავს, მაგრამ არ შემოიფარგლება, რელიგიისა და რწმენის ნიშნით გაერთიანების თავისუფლებას¹ და თემების თავისუფლებას შეასრულოს მათი რელიგიისა და რწმენის პირდაპირ გამომხატველი რიტუალები და ცერემონიები,² აგრეთვე, ამ თავისუფლებების განუყოფელი სხვადასხვა წესების აღსრულება, მათ შორის, თავისუფლად ხელმისაწვდომი ღვთისმსახურების ადგილების აშენება და შენახვა,³ სარიტუალო ფორმულებისა და ობიექტების გამოყენება და სიმბოლიკის განთავსება.⁴

14. წესების დაცვისა და რიტუალების აღსრულების თავისუფლება მოიცავს, ცერემონიებს, მაგრამ არ შემოიფარგლება მისით, ასევე ისეთ ჩვეულებებს, როგორიცაა დიეტური წესების დაცვა,⁵ გამორჩეული ტანსაცმლისა და თავსაბურავის ტარება,⁶ ცხოვრების გარკვეულ ეტაპებთან დაკავშირებულ რიტუალებში მონაწილეობა⁷ და ჯგუფის მიერ მათი რელიგიის განხორციელებისას ჩვეულებრივ კონკრეტული ენის გამოყენება,⁸ ისევე, როგორც თავისუფლება, შექმნან და იქონიონ

1 გაეროს გენერალური ასამბლეა, დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, 25 ნოემბერი 1981, A/RES/36/55, პარაგრაფი 6 (a).

2 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 4.

3 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.4; გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (a).

4 გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (h).

5 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 4.

6 იხ. ზემოთ.

7 იხ. ზემოთ.

8 იხ. ზემოთ.

შესაბამისი საქველმოქმედო და ჰუმანიტარული ინსტიტუტები და დაიცვან დღესასწაულები და დასვენების დღეები.¹

15. აღსრულებისა და რელიგიისა და რწმენის სწავლების თავისუფლება მოიცავს, მაგრამ არ შემოიფარგლება, რელიგიური ჯგუფების ძირითადი საქმიანობის განუყოფელი ქცევის მოქმედებებს, როგორცაა: საკუთარი იერარქიული და ინსტიტუციური სტრუქტურების მიხედვით² ორგანიზების უფლება და საკუთარი სტანდარტების შესაბამისად, პერსონალის შერჩევის, დანიშვნის ან შეცვლის უფლება ისევე, როგორც, უფლება დაადგინონ ნებისმიერი მისაღები წყობა მათსა და სახელმწიფოს შორის;³ სემინარებისა და რელიგიური სკოლების დაფუძნების თავისუფლებას;⁴ სასულიერო პერსონალის შესაბამის დანესებულებებში მომზადების თავისუფლებას;⁵ უფლებას ადეკვატური ხარისხით შექმნას, შეიძინოს და გამოიყენოს რელიგიისა და რწმენის რიტუალთან დაკავშირებული აუცილებელი ნივთები და მასალები;⁶ რელიგიური თემების, დანესებულებებისა და ორგანიზაციების უფლებას აწარმოონ, შემოიტანონ და გაავრცელონ რელიგიური პუბლიკაციები და მასალები;⁷ თითოეული ინდივიდის უფლება, გასცეს და მიიღოს რელიგიური განათლება მათთვის მისაღებ ენაზე, როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, ამ მიზნისთვის შესაფერის ადგილებში,⁸ მათ შორის, მშობელთა თავისუფლება, უზრუნველყონ შვილების რელიგიური და ზნეობრივი აღზრდა საკუთარი მრწამსის შესაბამისად;⁹ უფლებას იშუამდგომლოს და მიიღოს ნებაყოფლობითი ფინანსური და სხვა შემონიშნულობები ფიზიკური და იურიდიული პირებისგან;¹⁰ და, თავისუფლებას, დაამყაროს და შეინარჩუნოს კავშირები პირებთან და თემებთან, რელიგიასთან და რწმენასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, ეროვ-

1 გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (b) და 6 (h).

2 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.4.

3 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.4; გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (g); გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 4.

4 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 22-ე ზოგადი კომენტარი, პარაგრაფი 4.

5 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.8.

6 გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (d).

7 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.10; გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (c) და (d).

8 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.6.

9 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.7.

10 ვენა 1989, პარაგრაფი 16.4; გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (f); მოსაზრება კანონპროექტზე, სინდისისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ უკრაინის კანონში ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ, CDL-AD(2006)030, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 68-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 13-14 ოქტომბერი 2006), პარაგრაფი 34.

ნულ და საერთაშორისო დონეზე,¹ მათ შორის, მოგზაურობით, პილიგრიმობით და შეკრებებსა და სხვა რელიგიურ ღონისძიებებში მონაწილეობის მიღებით.²

16. როგორც ზემოთ აღინიშნა, რელიგიისა და რწმენის გამოხატვის თავისუფლება სხვა უფლებებთან ერთად, ადამიანთა თანდაყოლილი უფლებაა, და არ შეიძლება დაექვემდებაროს რაიმე წინასწარ შეზღუდვებს, სავალდებულო რეგისტრაციის ან ანალოგიური პროცედურების გამოყენების გზით.³ აქედან გამომდინარე, რელიგიისა და რწმენის გამოხატვის თავისუფლების სხვადასხვა ფორმის ნებისმიერი შეზღუდვა უნდა აკმაყოფილებდეს პირველ ნაწილში მოყვანილ მკაცრ კრიტერიუმებს.

ნაწილი მესამე

რელიგიისა და რწმენის ორგანიზაციები

17. როგორც ეს აღწერილია მეორე ნაწილში, ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი იცავს რელიგიური და რწმენის თემებს, მიუხედავად იმისა, სარგებლობენ თუ არა ისინი იურიდიული პირის სტატუსით. თუმცა, რელიგიურ და რწმენის თემს შეუძლია არჩიოს რელიგიური ორგანიზაციის შეიქმნა, რათა უზრუნველყოს სამართლებრივ სფეროში მოქმედების შესაძლებლობა. ამ დოკუმენტის მიზნებისათვის, „რელიგიური ან რწმენის ორგანიზაციები“ არიან რელიგიური და რწმენის თემები, რომლებიც ეროვნულ სამართლებრივ სისტემაში აღიარებულია როგორც დამოუკიდებელი იურიდიული პირი. ეროვნულ კანონმდებლობას სამართლებრივი პირის აღიარება შეუძლია მიმართოს სხვადასხვა სახელის ქვეშ, და შეუძლია გამოიყენოს სხვადასხვა სამართლებრივი ტექნიკა იმის უზრუნველსაყოფად, რომ რელიგიურ და რწმენის თემებმა შეძლონ ეროვნულ სამართლებრივ სისტემაში იურიდიული პირის სტატუსით მოქმედება. მიუხედავად შერჩეული მეთოდისა, განახორციელოს რელიგიური და რწმენის თემებისთვის იურიდიული პირის სტატუსის ნებაყოფლობითი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის ვალდებულება, სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ ეროვნული სამართლებრივი ჩარჩო შეესაბამებოდეს ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო დოკუმენტებს, რომლის მონაწილეებიც ისინი არიან, და მათ მიერ აღებულ სხვა საერთაშორისო

1 გაეროს დეკლარაცია რელიგიისა და რწმენის ნიშნით ყველა სახის შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის შესახებ, პარაგრაფი 6 (i).

2 ვენა 1989, პარაგრაფი 32.

3 ECtHR 12 მაისი 2009, მასავეი მოლდოვას წინააღმდეგ, საქმე N 6303/05, პარაგრაფი 26; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის კანონპროექტთან „სინდისისა და რელიგიის შესახებ“, და სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და „სომხეთის რესპუბლიკასა და წმინდა სომხურ სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2011)028, პარაგრაფი 69; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე მრჩეველთა საბჭოს ერთობლივი მოსაზრება ყირგიზეთის რესპუბლიკაში სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ, CDL-AD(2008)032, პარაგრაფი 89.

ვალდებულებებს. სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ იურიდიული პირის სტატუსის ხელმისაწვდომობა რელიგიური და რწმენის თემებისთვის არ იყოს უფრო რთულად ხელმისაწვდომი, ვიდრე სხვა ტიპის ჯგუფებისა და თემებისთვის. ეს ნაწილი აღწერს საერთაშორისო სამართლებრივ ჩარჩოებს უფრო დეტალურად, ასევე მოიცავს ცალკეული სახელმწიფოების საუკეთესო პრაქტიკას.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში, კანონით, ინდივიდმა ან „სპეციალური მიზნით შექმნილმა ინდივიდთა გაერთიანებამ და კონკრეტული სახელით საქმიანობის უფლების მქონემ“ შეიძლება ისარგებლოს, როგორც „პირის“ სტატუსით (*Pembina Consol. Silver Mining & Milling Co. v. Com. Of Pennsylvania*, 125 U.S. 181, 189, 8 S. Ct. 737, 741, 31 L. Ed. 650 (1888)). როგორც ასეთი, იურიდიული პირის სტატუსი შეიძლება მიენიჭოს ცალკეულ პირებს, ორგანიზაციებსა და კომერციულ პირებს. ამდენად, იურიდიული პირის სტატუსის მისაღებად რელიგიურ თემებს შეუძლიათ შექმნან კომერციული ორგანიზაციები (როგორებიცაა კორპორაცია, კერძო მენარმე, გენერალური პარტნიორობა, შეზღუდული პასუხისმგებლობის პარტნიორობა და შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება) და არასამეწარმეო ორგანიზაციები (როგორც წესი, ორგანიზებული როგორც კორპორაციები). კომერციული პირები და არაკომერციული კორპორაციები რეგულირდება იმ სახელმწიფოს კანონის შესაბამისად სადაც ისინი ჩამოყალიბდა. ამერიკის შეერთებულ შტატებში მორწმუნე ჯგუფების უმრავლესობა მოწყობილია როგორც არაკომერციული კორპორაციის სტატუსით, შტატის მოქმედი კანონმდებლობისა და ფედერალური შიდა საგადასახადო კოდექსის შესაბამისად (მაგალითად, 26 U.S.C. § 501 (c)) იმ მიზნით, რათა შეინარჩუნოს ხელსაყრელი საგადასახადო სტატუსი და მოპყრობა.

ესტონეთში, ქვე-კონსტიტუციურ დონეზე, რელიგიური და რწმენის თემების იურიდიული პირის სტატუსი რეგულირდება არასამეწარმეო ორგანიზაციების აქტით და ეკლესიებისა და კონგრეგაციების აქტით (CCA). CCA-ის მიხედვით, რელიგიური გაერთიანება არის სამოქალაქო სამართლის იურიდიული პირი. არის არაკომერციული ორგანიზაცია. CCA მოიცავს ხუთ სხვადასხვა სახის რელიგიურ ორგანიზაციას (1) ეკლესია; (2) კონგრეგაცია; (3) კონგრეგაციების გაერთიანება; (4) მონასტრები; და (5) რელიგიური საზოგადოებები. კონგრეგაცია (ან კონგრეგაციების გაერთიანება) შეიძლება იყოს ქრისტიანული აღმსარებლობის, ან სხვა ნებისმიერი რელიგიის (რწმენის) ფიზიკური პირების გაერთიანება. იგივე ეხება მონასტრებს. არ არსებობს მნიშვნელოვანი შეზღუდვები რელიგიური თემებისთვის აირჩიონ მათი საქმიანობისთვის შესაფერისი სამართლებრივი ფორმა.

ესპანეთში არსებობს იურიდიული პირის სამი ურთიერთდაკავშირებული ფორმა, რომელიც ღიაა რელიგიური თემებისთვის:

a) „*Confesiones religiosas*“, რომელიც არის იურიდიული პირის ძირითადი ფორმა საზოგადოებებისთვის, ეკლესიებისა და რელიგიური თემებისთვის;

b) „*Entidades religiosas*“, რომელიც ანიჭებს იურიდიულ სტატუსს აღიარებულ „*Confesiones religiosas*“-ის კონკრეტულ ტერიტორიულ, ასოციაციურ ან სტრუქტურულ გაერთიანებას. ესპანეთის კანონის თანახმად, „*Entidades religiosas*“ შეიძლება იყოს „*Confesiones religiosas*“-ის „სემინარი“, „ეპარქია“, „ადგილობრივი თემი ან ეკლესია“ ან „ტერიტორიული ქვედანაყოფი“, სამართლებრივი საკითხების გამარტივების მიზნით;

c) „*Federaciones religiosas*“, რომელიც არის ფედერაცია და მოიცავს „*Confesiones religiosas*“-ის ჯგუფს, რომელიც იზიარებს ზოგიერთ მახასიათე-

ბელს (როგორცაა დოგმა, ისტორიული წარმომავლობა და ა. შ.). ასევე არსებობს „Federaciones de entidades religiosas“.

გარდა ამისა, ნებისმიერი რელიგიური ან რწმენის ჯგუფი შეიძლება დარეგისტრირდეს, როგორც ჩვეულებრივი ასოციაცია ასოციაციების სახელმწიფო რეესტრში.

18. უნდა აღინიშნოს, რომ რელიგიური და რწმენის თემების ავტონომიური არსებობა აუცილებელია პლურალიზმისათვის დემოკრატიულ საზოგადოებაში და არის დასაცავი საკითხის გული, რომელსაც რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება უზრუნველყოფს.¹ ეს უშუალოდ ეხება არა მხოლოდ ამ თემების ორგანიზაციას, როგორც ასეთს, არამედ ყველა მათი აქტიური წევრის რელიგიის თავისუფლების ეფექტურ განხორციელებას. როდესაც თემის ორგანიზაციული ცხოვრება არ არის დაცული რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებით, ინდივიდის რელიგიის თავისუფლების ყველა სხვა ასპექტი ხდება დაუცველი.² იურიდიული პირის დაფუძნების შესაძლებლობა, რათა ერთობლივად იმოქმედონ საერთო ინტერესების სფეროში, არის გაერთიანების თავისუფლების ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ასპექტი, რომლის გარეშეც ეს უფლება ყოველგვარ აზრს კარგავს. რაც შეეხება რელიგიური თემის ორგანიზაციას, იურიდიულ პირად აღიარებაზე უარი ასევე ჩაითვლება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებული რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევად, რადგან მას იყენებს როგორც თემი, ისე მისი ცალკეული წევრები.³ ეუთოს წევრმა ქვეყნებმა პირობა დადეს, რომ „მოთხოვნის საფუძველზე, მორწმუნეთა თემებს, თავიანთი რწმენის კონსტიტუციურ ჩარჩოებში განხორციელებისას ან განხორციელებისათვის მზადებისას, აღიარებენ ამ ქვეყნებში მათთვის გათვალისწინებული სტატუსით“.⁴

19. ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის მიხედვით, სახელმწიფოს მიერ რელიგიისა და რწმენის გაერთიანებებისათვის იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭებაზე უარი უთანაბრდება რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების განხორციელებაში ჩარევას, განიხილება გაერთიანების თავისუფლების ფონზე.⁵

1 ECtHR 26 ოქტომბერი 2000, *ჰასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ*, საქმე N 30985/96, პარა. 62; ECtHR 9 ივლისი 2013, *Sindicatul Pastoral Cel Bun v. Romania*, საქმე N 2330/09, პარა. 136; ECtHR 13 დეკემბერი 2001, *ბესარაბიის სამიტროპოლო ეკლესია მოლდავეთის წინააღმდეგ*, საქმე N 45701/99, პარა. 118, და ECtHR 22 იანვარი 2009, *ბულგარეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის წმინდა სინოდი (მიტროპოლიტი ინოკენტი) და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ*, განაცხადი N 412/03 და N 35677/04, პარა. 103.

2 ECtHR 26 ოქტომბერი 2000, *ჰასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ*, განაცხადი N 30985/96, პარა. 62.

3 ECtHR 1 ოქტომბერი 2009, *კიმლია და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ*, განაცხადი N 76836/01 და N 32782/03, პარა. 84.

4 ვენა 1989, პარა. 16.3.

5 ECtHR 1 ოქტომბერი 2009, *კიმლია და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ*, განაცხადი N 76836/01 და N 32782/03, პარა. 84; ECtHR 10 ივნისი 2010, *მოსკოვის იეპოვას მონაწილეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ*, განაცხადი N 302/02, პარა. 101; 17 თებერვალი 2004, *გოჟელიკი და სხვები პოლონეთის წინააღმდეგ*, განაცხადი N 44158/98 პარა. 52, ECtHR 1 ივლისი 1998, *სიდროპოლოსი და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ*, განაცხადი N 26695/95 პარა. 31,; *მოსაზრება თურქეთში რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსების შესახებ და სტამბულის მართლმადიდებელი საპატრიარქოს*

ხელისუფლების უარი ჯგუფის რეგისტრაციაზე, ან იურიდიულ პირის სტატუსის გაუქმება პირდაპირ ეხება ორივეს – თავად ჯგუფს და მის პრეზიდენტს, დამფუძნებლებსა და წევრებს.¹ შესაბამისად, დადგინდა, რომ რელიგიისა და რწმენის თემისთვის იურიდიული პირის სტატუსის აღიარებაზე უარი წარმოადგენს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაში ჩარევას² რადგან მას ახორციელებს ორივე – როგორც თემი, ასე მისი ცალკეული წევრები.³

20. იურიდიული პირის სტატუსის უფლებას სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების სრული რეალიზებისთვის. ამ სფეროში ორგანიზებული საზოგადოებრივი ცხოვრების რიგი ძირითადი ასპექტებისა შეუძლებელი გახდა ან ძალიან გართულდა იურიდიული პირის სტატუსის ხელმისაწვდომობის გარეშე. ეს მოიცავს საბანკო ანგარიშებს და თემის, მისი წევრების და მისი აქტივების სასამართლო დაცვის უზრუნველყოფას;⁴ რელიგიური ნაგებობე-

ქოს მიერ ზედსართავი სახელის – „ეკუმენური“-ს გამოყენების უფლებაზე, CDL-AD(2010)005, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 82-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 12-13 მარტი 2010), პარა. 6 & 9; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის კანონპროექტთან „სინდისისა და რელიგიის შესახებ“, და სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და „სომხეთის რესპუბლიკასა და წმინდა სომხურ სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2011)028, პარაგრაფი 64; OSCE/ODIHR და ვენეციის კომისია, სახელმძღვანელო პრინციპები რელიგიისა და რწმენასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის მიმოხილვისთვის, 2004 (შემდგომში: 2004 სახელმძღვანელო პრინციპები), პარა. 8.

1 ECtHR 10 ივნისი 2010, მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 302/02, პარა. 101; ECtHR 15 იანვარი 2009, მოქალაქეთა გაერთიანება რადკო და პაუნკოვსკი მაკედონიის ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკის წინააღმდეგ, განაცხადი N 74651/01 პარა. 53; ECtHR 19 იანვარი 2006, გაერთიანებული მაკედონიის ორგანიზაცია ლინდენი და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 59491/00, პარა. 53; ECtHR 3 თებერვალი 2005, Partidul Comunistilor (Nepeceristi) and Ungureanu v. Romania, განაცხადი N 46626/99, პარა. 27 და ECtHR 31 აგვისტო 1999, Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria, განაცხადი N 32367/96.

2 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი 21 ოქტომბერი 2005, Sister Immaculate Joseph and 80 Teaching Sisters of the Holy Cross of the Third Order of Saint Francis in Menzingen of Sri Lanka v. Sri Lanka, შეტყობინება 1249/2004, პარა. 7.2.

3 ECtHR 10 ივნისი 2010, მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 302/02, პარა. 101; ECtHR 31 ივლისი 2008, Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria, განაცხადი N 40825/98 პარა. 79–80, და ECtHR 13 დეკემბერი 2001, ბესარაბიის სამეტროპოლიტო ეკლესია მოლდოვას წინააღმდეგ, განაცხადი N 45701/99, პარა. 105.

4 ECtHR 10 ივნისი 2010, მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 302/02, პარა. 102; ECtHR 1 ოქტომბერი 2009, კიმლია და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 76836/01 და N 32782/03, პარა. 85; ECtHR 31 ივლისი 2008, Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria, განაცხადი N 40825/98, პარა. 66; ECtHR 13 დეკემბერი 2001, ბესარაბიის სამეტროპოლიტო ეკლესია მოლდოვას წინააღმდეგ, განაცხადი N 45701/99, პარა. 118; ECtHR 3 აპრილი 2008, კორეცი და სხვები უკრაინის წინააღმდეგ, განაცხადი N 40269/02, პარა. 40 და ECtHR 16 დეკემბერი 1997, კანეა კათოლიკური ეკლესია საბერძნეთის წინააღმდეგ, პარა. 30 და 40–41; ვენეციის კომისიის მოსაზრება რუმინეთის კანონპროექტზე

ბის საკუთრებაში შენარჩუნებას; ახალი რელიგიური ნაგებობების მშენებლობას; სკოლებისა და უმაღლესი განათლების ინსტიტუტების შექმნასა და ფუნქციონირებას; რელიგიურ მსახურებასა და რიტუალებში გამოყენებული ნივთების უფრო მასშტაბური წარმოების ხელშეწყობას; პერსონალის დასაქმებას; და მედია საშუალებების შექმნას და მართვას.¹

ნიდერლანდებში, სამოქალაქო სამართლის შესაბამის ნაწილში (განსაკუთრებით ქონებრივ სამართალში) იურიდიულ პირებს აქვთ იგივე უფლებები და ვალდებულებები რაც ფიზიკურ პირებს, სამოქალაქო კოდექსის 2:5 მუხლი (რომელიც ითვალისწინებს, რომ „რამდენადაც ქონების კანონმდებლობით არის გათვალისწინებული, იურიდიული პირი უთანაბრდება ფიზიკურ პირს, თუ ამ კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი“). რელიგიურ კონფესიებს, რომელთაც ადვილად შეუძლიათ მიიღონ სამართლებრივი ფორმა, როგორცაა ასოციაცია, ფონდი, ან *sui generis* ეკლესიის ორგანიზაცია, ამგვარად შეუძლიათ ჩაერთონ ისეთ სამართლებრივ ურთიერთობებში, როგორებიცაა სარჩელის შეტანა, კონტრაქტების დადება და განაცხადების შეტანა მიწის გამოყენების ნებართვისთვის და სხვა. ამ მხრივ არ არსებობს სხვადასხვა კატეგორიის იურიდიული პირის სტატუსი; შესაბამისად, ყველა რელიგიური კონფესია ორგანიზებულია როგორც ერთ-ერთი ამ სამი სახის იურიდიულ პირთაგან რომელსაც შეუძლია განახორციელოს ასეთი სამართლებრივი ურთიერთობები.

21. შესაბამისად, რელიგიური და რწმენის თემისთვის იურიდიული პირის სტატუსზე უარი უნდა იყოს გამართლებული მკაცრი მოთხოვნების პირობებში, როგორც ეს გადმოცემულია სახელმძღვანელოს I ნაწილში. ამავე დროს, ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის მიხედვით, რელიგიური და რწმენის თემები არ უნდა იყვნენ ვალდებული მიიღონ იურიდიული პირის ფორმა, თუ მათ ეს არ სურთ.² რელიგიური და რწმენის თემის არჩევანი, დარეგისტრირდეს თუ არა, უნდა იყოს მათი გადასაწყვეტი, და რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებით სარგებლობა არ უნდა იყოს დამოკიდებული იურიდიული პირის სტატუსის მიღებაზე.³ სახელმწიფოებმა შეიმუშავეს პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს, მაგალითად, საპოლიციო

რელიგიურ თავისუფლებასა და რწმენით რელიგიების ზოგადი რეჟიმის შესახებ, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 64-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 21-22 ოქტომბერი 2005), CDL-AD(2005)037-ე, პარა. 23; მოსაზრება თურქეთში რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ და სტამბულის მართლმადიდებელი საპატრიარქოს მიერ ზედსართავი სახელის „ეკუმენური“-ს გამოყენების უფლებაზე, CDL-AD(2010)005, პარა. 68.

1 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის რეპორტი აღიარებაზე, პარა 46.

2 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის რეპორტი აღიარებაზე, პარა. 58: „ადამიანის უფლებების უნივერსალური გაცემის შესაბამისად, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ ყველა ინდივიდს შეეძლოს აზრის, სინდისის, აღმსარებლობისა და რწმენის თავისუფლებით სარგებლობა. რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების პატივისცემა, როგორც ადამიანის უფლებისა არ არის დამოკიდებული ადმინისტრაციული რეგისტრაციის პროცედურებზე, რადგან რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებას აქვს ადამიანის უფლების სტატუსი, უპირველესად და დამოუკიდებლად სახელმწიფოს ნებისმიერი აქტისგან.“

3 ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე მრჩეველთა საბჭოს ერთობლივი მოსაზრება ყირგიზეთის რესპუბლიკაში სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ, CDL-AD(2008)032, პარაგრაფი 26.

კონტროლს, ზედამხედველობას, შემზღუდავ ღონისძიებებს, მათ შორის ღვთისმსახურების ადგილების დახურვას, ქონების კონფისკაციას, ფინანსურ სანქციებს, თავისუფლების აღკვეთას,¹ კაპელანების მსახურების დაბლოკვას, რელიგიური ლიტერატურის გავრცელების ან ქონების შეზღუდვას, ან შეზღუდვას დაარწმუნოს სხვები მის რელიგიასა და რწმენაში. ცხადია, ეს და სხვა მსგავსი ღონისძიებები არ შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტებს, თუ ისინი დაწესებულია მხოლოდ იმის გამო, რომ რელიგიურმა ან რწმენის თემმა არ მოისურვა ან ვერ შეძლო იურიდიული პირის სტატუსის მიღება.

იტალიაში, სამოქალაქო კოდექსის 36-38-ე მუხლების შესაბამისად, რელიგიურ თემს შეუძლია წარმოდგენილი იყოს როგორც არარეგისტრირებული კავშირი (*associazione non riconosciuta*). ეს არის უმარტივესი მოდელი და ასევე ეხება პოლიტიკურ პარტიებსა და სავაჭრო გაერთიანებებსაც. მიუხედავად იმისა, რომ ამ გზით თემი არ მოიპოვებს იურიდიული პირის სტატუსს, რელიგიური თემი იძენს სამართლებრივი შესაძლებლობის (მათ შორის დამოუკიდებლობა ქონებრივ საკითხებში, და შემოწირულობების მიღების შესაძლებლობა და სამართლებრივი ქმედების განხორციელების შესაძლებლობა) სრულ თავისუფლებას, სადამფუძნებლო აქტის ან წესდების სახელმწიფო კონტროლის ნებისმიერი ფორმის წინაშე წარდგენის გარეშე. არარეგისტრირებული კავშირის შექმნა ძალიან მარტივია: ის მოითხოვს მინიმუმ სამ წევრს, დებულებას და სანოტარო აქტს.

ესტონეთში კანონი არ კრძალავს დაურეგისტრირებელი რელიგიური გაერთიანებების საქმიანობას. პირიქით, არარეგისტრირებული პირების მთავარი მიწუსი არის ის, რომ ისინი ვერ წარადგენენ თავს როგორც იურიდიული პირები, და აქედან გამომდინარე არ შეუძლიათ მიიღონ უფლებები და დაცვა, რომელიც რელიგიურ იურიდიულ პირებს ენიჭებათ. მიუხედავად ამისა, ისინი მაინც სარგებლობენ კონსტიტუციით დაცული კოლექტიური რელიგიის თავისუფლებით, როგორც რელიგიური ჯგუფი. არ არსებობს შეზღუდვა არარეგისტრირებული რელიგიური თემისთვის ჩაატაროს რელიგიური შეხვედრები და ცერემონიები ვინმეს სახლში ან ნაქირავებ შენობაში. კანონის თანახმად, რელიგიისა და რწმენის კოლექტიური თავისუფლება შეიძლება შეიზღუდოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს არის საზოგადოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობის ან მორალის საზიანო, და თუკი იგი არღვევს სხვათა უფლებებსა და თავისუფლებებს.

გერმანიაში, რელიგიურ თემებს, რომლებიც არ არიან დარეგისტრირებული როგორც ასოციაცია, ან სხვა რომელიმე იურიდიული პირის სპეციფიური ფორმით, აქვს არარეგისტრირებული გაერთიანების სტატუსი (არარეგისტრირებული გაერთიანებები რეგულირდება გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 54-ე ნაწილით), როგორც სხვა იურიდიულ პირებს. ასეთი ასოციაცია სარგებლობს იმავე უფლებებით, როგორც არასავაჭრო პარტნიორობა (*Gesellschaft bürgerlichen Rechts*) და აქვს ნაწილობრივ სამართლებრივი შესაძლებლობები; პრაქტიკაში, სასამართლო ფართოდ იყენებს ანალოგებს რეგისტრირებული ასოციაციებისთვის განკუთვნილი დებულებებიდან.

როგორც წესი, **ირლანდიაში** არსებული რელიგიური და რწმენის ჯგუფები და თემები ნებაყოფლობით იღებენ დაურეგისტრირებელი გაერთიანების (*unincorporated association*) ფორმას. დაურეგისტრირებელი გაერთიანება არის პირთა ერთად შეკ-

¹ გაეროს სპეციალური მომხსენებლის რეპორტი აღიარებაზე, პარა 58.

რული ჯგუფი, იდენტიფიცირებადი წესებითა და იდენტიფიცირებადი წევრობით. წესები განსაზღვრავენ, თუ როგორ შეიძლება გაერთიანებაში შესვლა, მისი დატოვება, ვინ აკონტროლებს გაერთიანებას, განკარგავს სახსრებს, და რა პირობებით (იხ. O'Keefe v. Cullen (1873) IR 7 CL 319 და The State (COLQUHOUN) v. D'Arcy and Others [1936] IR 641). ზოგადად, გაერთიანების ქონება ერთობლივად ეკუთვნის წევრებს, და არა თვითონ გაერთიანებას. დაურეგისტრირებელ გაერთიანებას არ შეუძლია საკუთარი სახელით გამოვიდეს სასამართლოში მოსარჩელედ ან მოპასუხედ. დაურეგისტრირებელი გაერთიანების მიმართ არ არსებობს რეგისტრაციის მოთხოვნები.

22. არსებობს სხვადასხვა გზა, რომ რელიგიურ და რწმენის თემებს, სურვილის შემთხვევაში, უზრუნველყოფილი ჰქონდეთ იურიდიული პირის სტატუსის მოპოვების შესაძლებლობა. ზოგიერთი ეროვნული სამართლებრივი სისტემა ამას აკეთებს სასამართლო პროცედურების მეშვეობით, სხვები – სახელმწიფო სააგენტოებში განაცხადის პროცედურების გზით. ცალკეული სახელმწიფოების კანონმდებლობის მიხედვით, იურიდიული პირის სხვადასხვა განსხვავებული ფორმები შეიძლება იყოს ხელმისაწვდომი რელიგიური და რწმენის თემებისთვის, ისეთი, როგორიცაა TRUSTS ორგანიზაცია, კორპორაცია, ასოციაცია და ფონდი, ასევე სხვადასხვა *sui generis* სახის სამართლებრივი ფორმები.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში, არაკომერციული კორპორაციის დარეგისტრირების მიზნით, რელიგიურმა გაერთიანებამ უნდა შექმნას წესდება (Articles of Incorporation) და დებულება (by-law). წესდება შედგება სტრუქტურული ინფორმაციისგან, მათ შორის, ორგანიზაციის დასახელება, მისამართი, მარეგისტრირებელი აგენტი და არაკომერციული და გადასახადებისგან თავისუფალი მიზანი. დებულება ადგენს ორგანიზაციის წესებსა და პროცედურებს, ხშირად დეტალურად განსაზღვრავს ვინ შეიძლება იყოს დირექტორთა საბჭოში, ასევე მოქმედების ვადას. როდის და როგორ იმართება შეხვედრები; და ოფიცრების დანიშვნის წესს. საბოლოო ჯამში, ისინი განმარტავენ ორგანიზაციის საქმიანობას. იმისათვის, რომ გახდეს არაკომერციული კორპორაცია, რელიგიური და რწმენის თემმა უნდა მიმართოს ალიარებისთვის შესაბამის სახელმწიფო სააგენტოს. მათ ასევე უნდა შეავსონ ფედერალური შემოსავლების სამსახურის N1023 ან N1024 ფორმა რათა მიიღონ ფედერალური გადასახადებისგან გათავისუფლებულის სტატუსი. უმეტეს შემთხვევაში, ფედერალური გადასახადებისგან გათავისუფლებულის სტატუსის მინიჭების შემდეგ, შტატის და ადგილობრივი გადასახადისგან გათავისუფლების სტატუსს იძენს ავტომატურად.

მაკედონიის ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკაში, სკოპიის მთავარი სასამართლო უფლებამოსილი აწარმოოს ეკლესიების, რელიგიური თემებისა და რელიგიური ჯგუფების სპეციალური სასამართლო რეესტრი. მოცემულ რეესტრში დაცული მონაცემები საჯაროა. იუსტიციის მინისტრი განსაზღვრავს კომპეტენტური რეესტრის განაცხადის ფორმას და შინაარსს და შენახვის გზას. კომპეტენტური სახელმწიფო ხელისუფლება ურთიერთობათა სახელმწიფოსა და რელიგიურ თემებს შორის ურთიერთობაზე კომპეტენტური ორგანო - რელიგიურ თემებსა და რელიგიურ ჯგუფებთან ურთიერთობის კომისია, ინახავს რეგისტრირებული ეკლესიების, რელიგიური თემებისა და რელიგიური ჯგუფების მონაცემებს, მაგრამ არა აქვს მათი რეგისტრაციის კომპეტენცია.

23. გამოყენებული სისტემის მიუხედავად, რომელიც არეგულირებს სამა-

რთლებრივ ფორმაზე წვდომასა და განსაკუთრებულ პირობებს, რომელიც შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას იმ სამართლებრივი ფორმის აღსაწერად, რომელიც ხელმისაწვდომია რელიგიის ან რწმენის თემებისათვის, ამ სფეროში ეროვნული კანონმდებლობა უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო ადამიანის უფლებებსა და ეუთოს ვალდებულებებს.¹ ეს, მათ შორის იმას ნიშნავს, რომ რელიგიის ან რწმენის ორგანიზაციებს შესაძლებლობა უნდა ჰქონდეთ სრულად განახორციელონ რელიგიური საქმიანობა ასევე, ის საქმიანობა რომელსაც ჩვეულებრივ ახორციელებენ არა-სამთავრობო იურიდიული პირები.²

24. იმის გათვალისწინებით, რომ სამართლებრივი მოქმედებების დიდი უმრავლესობის შესრულება, მხოლოდ აღიარებული იურიდიული პირების მიერაა შესაძლებელი, სამართლებრივ ფორმაზე წვდომა რელიგიის ან რწმენის თემებისათვის უნდა იყოს სწრაფი, გამჭირვალე, სამართლიანი, ინკლუზიური და არა-დისკრიმინაციული.³

25. ნებისმიერი პროცედურა, რომელიც ადგენს რელიგიური ან რწმენის თემებისათვის სამართლებრივ ფორმაზე წვდომის პირობებს არ უნდა აწესებდეს მძიმე მოთხოვნებს.⁴ მძიმე მოთხოვნები, რომლებიც არ არის გამართლებული საერთაშორისო სამართლის მიხედვით, მოიცავს, მაგრამ არ არის შეზღუდული შემდეგი მაგალითებით: რეგისტრაციის განაცხადი ხელმოწერილია რელიგიური ორგანიზაციის ყველა წევრის მიერ და შეიცავს მათ სრულ სახელებს, დაბადების თარიღებსა და საცხოვრებელ ადგილებს;⁵ გადამეტებულად დეტალური ინფორმაციაა წარმო-

1 რელიგიურ/რწმენის ორგანიზაციის რეგისტრაციის მარეგულირებელ კანონთა კატალოგისთვის, იხ. 2004 სახელმძღვანელო პრინციპები, სექცია II.F (1).

2 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2007 წლის 14 ივნისი, ნმინდა მიხაელის სამრევლო უკრაინის წინააღმდეგ, განაცხადი N. 77703/01, პარაგრაფი 123; მოსაზრება 2009 წლის CCVI აქტზე სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა და უნგრეთის ეკლესიების სამართლებრივი სტატუსის, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების შესახებ, CDL-AD(2012)004, პარაგრაფები 30-35; ერთობლივი მოსაზრება კანონზე ცვლილებები და დამატება სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ კანონსა და სომხეთის რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსის ცვლილებების კანონზე, ვენეციის კომისია, ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა და სამართლებრივ საქმეთა გენერალური დირექტორატი, ეუთო/ODIHR მრჩეველთა საბჭო რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებაზე, CDL-AD(2009)036, მიღებული ვენეციის კომისიის 79-ე პლენარულ სესიაზე (ვენეცია, 12-13 ივნისი 2009), პარაგრაფი 39.

3 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში აღიარებაზე, პარაგრაფი 54; ვენეციის კომისიისა და ეუთო/ODIHR მოსაზრება ცვლილებებისა და დამატებების კანონპროექტზე რელიგიის თავისუფლების შესახებ კანონზე N. 02/L-31, CDL-AD(2014)012, 98-ე პლენარული სესია (ვენეცია 21-22 მარტი 2014), პარაგრაფები 43ff.

4 ვენეციის კომისიისა და ეუთო/ODIHR, შუალედური გაერთიანებული მოსაზრება ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ სომხეთის კანონზე (პაკეტზე), რწმენის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ; სისხლის სამართლის კოდექსის; ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსისა და ქველმოქმედების შესახებ კანონის ცვლილების კანონზე (პაკეტზე) CDL-AD (2010)054, პარაგრაფი 68; მოსაზრება კანონის პროექტზე ცვლილებები და დამატებების შესახებ კანონი, კანონი N 02/L-31 რელიგიის თავისუფლების შესახებ, CDL-AD(2014)012, ფარაგრაფი 67ff.

5 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში აღიარებაზე, პარაგრაფი 44.

დგენილი რელიგიური ორგანიზაციის წესდებაში;¹ გადამეტებულად მაღალი ან უსაფუძვლოდ მაღალი სარეგისტრაციო გადასახადია გადასახდელი; რელიგიურ ორგანიზაციებს აქვს დადასტურებული სამართლებრივი მისამართი;² ან რელიგიურ ორგანიზაციას შეუძლია საქმიანობა განახორციელოს მხოლოდ სარეგისტრაციო დოკუმენტში მითითებულ მისამართზე.³ მსგავსი მოთხოვნები არ არის საჭირო დემოკრატიულ საზოგადოებაში საერთაშორისო ადამიანის უფლებების (შეზღუდვის) ჩამოთვლილი საფუძვლებისათვის. გარდა ამისა, სამართალსუბიექტობის სტატუსის შეძენით დაინტერესებული რელიგიური ან რწმენის ორგანიზაციები არ უნდა აწყდებოდნენ ბიუროკრატიულ სიძნელეებს ან ხანგრძლივი ან მოულოდნელი ლოდინის პერიოდებს.⁴ სამართლებრივი ფორმის შეძენისათვის, სამართლებრივმა სისტემამ უნდა მოითხოვოს გარკვეული რეგისტრაციასთან დაკავშირებული დოკუმენტები. აღნიშნული დოკუმენტები უნდა გამოიცეს ხელისუფლების მიერ.⁵

ნიდერლანდების სამეფოში, გარდა ასოციაციებისა და ფონდებისა, რომლებიც ხელმისაწვდომია ყველა სახის რელიგიური და რწმენის თემებისთვის, არსებობს ერთი სპეციალური სახის სამართლებრივი ფორმა, რომელიც ხელმისაწვდომია, მხოლოდ ეკლესიებისთვის. სამოქალაქო კოდექსის მუხლი 2:2(1) განსაზღვრავს სამართლებრივი ფორმას ე.წ. „Kerkgenootschappen“ (სიტყვასიტყვით „ეკლესიის საზოგადოებები“). სამოქალაქო კოდექსი არ ახდენს „Kerkgenootschappen“-ის დეფინიციას, როგორც ასეთი, ანალოგიური განმარტებები შესაძლებელია მოიძებნოს მხოლოდ პრეცედენტულ სამართალსა და სამართლის დოქტრინაში. საკასაციო სასამართლოს დადგენილი აქვს, რომ რელიგიური ორგანიზაციები - კანონიდან გამომდინარე, სახელმწიფო აღიარების მოპოვების გარეშე, არიან სამართლებრივი ფორმის მქონდე საეკლესიო საზოგადოებები თუ ისინი აკმაყოფილებენ შემდეგ პირობებს: (i) ორგანიზაცია საქმიანობს რელიგიის ირგვლივ; (ii) ორგანიზაციული სტრუქტურის განსხვავება შესაძლებელია; და (iii) ორგანიზაცია გამოხატავს სურვილს, რომ იმსახუროს როგორც ეკლესიამ. პრაქტიკაში, ეს მინიმალური პირობები არ ქმნის სერიოზულ პრობლემებს.

26. სამართლებრივი სტატუსის მოპოვების პროცესი უნდა იყოს ხელმისაწვდომი, რაც შეიძლება მეტი თემისთვის, რომელიმე თემის გამორიცხვის გარეშე იმ საფუძველზე, რომ ეს უკანასკნელი არ არის ტრადიციული ან აღიარებული რე-

1 ვენეციის კომისიისა და ეუთოს/ODIHR, გაერთიანებული მოსაზრება სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების შესახებ კანონის პროექტზე და სისხის სამართლის კოდექსის, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის და სომხეთის რესპუბლიკასა და სომხეთის რესპუბლიკის სომხეთის სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ კანონზე, CDL-AD(2011)028, პარაგრაფი 66.

2 ადამიანის უფლებათა კომიტეტის 2005 წლის 26 ივლისის მოსაზრება, სერგეი მალახოვსკი და ალექსანდერ პიკული ბელორუსიის წინააღმდეგ, კომიტეტი, N 1207/2003, პარაგრაფი 7.6.

3 ვენეციის კომისიისა და ეუთოს/ODIHR, გაერთიანებული მოსაზრება აზერბაიჯანის რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ კანონზე, CDL-AD(2012)022, პარაგრაფები 80-82.

4 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში აღიარებაზე, პარაგრაფი 55.

5 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, ფუსუ არკადი მოლდავეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N.22218/06, პარაგრაფი 37-38.

ლიგია ან რელიგიის ან რწმენის გადამეტებულად ვიწრო ინტერპრეტირებისა და განმარტებების გზით.

27. უფრო მეტიც, კანონმდებლობამ სამართლებრივი ფორმის მოპოვება არ უნდა გახადოს დამოკიდებული რელიგიური ან რწმენის თემის ვალდებულებაზე ჰყავდეს არაგონივრულად მაღალი წევრთა მინიმალური რაოდენობა. სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ ისინი მხედველობაში იღებენ მცირე რელიგიური და რწმენის თემების საჭიროებებს,¹ და უნდა აცნობიერებდნენ ფაქტს, რომ დანაწესები, რომლებიც ითხოვს წევრთა მაღალ მინიმალურ ოდენობას ახლა დაფუძნებულ რელიგიური თემებისათვის საჭიროების გარეშე გაართულებს მათ საქმიანობას.

ესტონეთის არასამთავრობო ორგანიზაციათა აქტის მე-5 პარაგრაფის მიხედვით, მინიმუმ 2 პირის წევრობაა სავალდებულო რელიგიური საზოგადოების დასაფუძნებლად.

ალბანეთის სამართლებრივი სისტემა არ ითვალისწინებს წევრთა მინიმალური რაოდენობის მოთხოვნას, რელიგიის ან რწმენის საზოგადოებების შესახებ ალბანეთის კანონით აღიარებული სამი სამართლებრივი ფორმისათვის (ასოციაციები, ცენტრები და ფონდები).

შვედეთის სამოქალაქო კანონი შეიცავს, მხოლოდ იმ პირებთა რაოდენობის არსებობის მოთხოვნას, რომლებიც შედიან ბორდის შემადგენლობაში, რომელის ოდენობაც, როგორც წესი სამიდან 5 პირამდე მერყეობს.

28. კანონმდებლობა არ უნდა მოითხოვდეს ქვეყანაში ხანგრძლივ არსებობას, იურიდიული პირის სტატუსის ხელმისაწვდომობისთვის. ასეთ მოთხოვნას აქვს რელიგიური და რწმენის თემისთვის, რომელიც კონკრეტულ სახელმწიფოში ახლად შექმნილი შეიძლება იყოს, უფლებების ზედმეტად შეზღუდვის ეფექტი.²

29. რადგან რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება არ იზღუდება მოქალაქეობით,³ კანონმდებლობამ არ უნდა უარყოს იურიდიული პირის სტატუსის ხელმისაწვდომობა რელიგიურ და რწმენის თემებში იმ მოტივით, რომ ზოგიერთი დამფუძნებელი უცხოელია,⁴ ან არამოქალაქე, ან რომ მისი შტაბ-ბინა მდებარეობს საზღვარგარეთ.⁵

30. კერძოდ, ნებისმიერი რელიგიური და რწმენის თემის იურიდიული პირის სტატუსი არ უნდა იყოს დამოკიდებული სხვა რელიგიური და რწმენის თემის თანხმობაზე ან დადებით მოსაზრებაზე, რადგან ერთი კონკრეტული რელიგიური ან რწმენის თემის იურიდიული პირის სტატუსი არ არის სხვა რელიგიური ან რწმენის

1 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში აღიარებაზე, პარა. 44.

2 ECtHR 1 ოქტომბერი 2009, კიშლია რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 76836/01 და N 32782/03.

3 ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის „რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD(2012)022. პარა. 99; მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, პარა.93.

4 ECtHR 5 ოქტომბერი 2006, ხსნის არმიის მოსკოვის ეკლესია რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 72881/01, პარა. 82.

5 იხ. ზემოთ, პარაგრაფები 83-85.

თემის საქმე.¹ აზრის კითხვა ერთი ან მეტი რელიგიური და რწმენის თემისთვის, მეორე რელიგიური და რწმენის თემის ან ორგანიზაციის მიერ გაკეთებულ განაცხადზე ასეთ სტატუსთან დაკავშირებით, საფრთხეს უქმნის შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოებისა და თანამდებობის პირების ნეიტრალურობასა და მიუკერძოებლობას.²

31. სახელმწიფო ვალდებულია, პატივი სცეს რელიგიური და რწმენის თემების ავტონომიას, როდესაც ასრულებს თავის ვალდებულებას, უზრუნველყოს მათი ხელმისაწვდომობა იურიდიული პირის სტატუსზე.³ იმ რეჟიმში, რომელიც არეგულირებს იურიდიული პირის სტატუსის ხელმისაწვდომობას, სახელმწიფოებმა უნდა შეასრულონ ვალდებულება იმის უზრუნველყოფით, რომ ეროვნული კანონმდებლობა რელიგიურ და რწმენის თემს უტოვებს შესაძლებლობას, რომ მან თავად გადაწყვიტოს მისი ხელმძღვანელობის,⁴ შიდა წესების,⁵ მისი რწმენის არსებითი შინაარსის,⁶ თემის სტრუქტურისა და სასულიერო პირების დანიშვნის მეთოდების,⁷ მისი სახელის და სხვა სიმბოლოების საკითხები. კერძოდ, სახელმწიფომ თავი

1 ECtHR 24 ივნისი 2004, ვერგოსი საბერძნეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 65501/01, პარა 34; გაეროს სპეციალური მომხსენებლის რეპორტი აღიარებაზე, პარა. 56.

2 ECtHR 26 სექტემბერი 1996, მანუსაკისი საბერძნეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 18748/91, პარა. 47.

3 ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის „რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD(2012)022. პარა. 72; ვენეციის კომისიის მოსაზრება რუმინეთის კანონპროექტზე რელიგიურ თავისუფლებასა და რუმინეთში რელიგიების ზოგადი რეჟიმის შესახებ, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 64-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 21-22 ოქტომბერი 2005), CDL-AD(2005)037, პარა. 20; მოსაზრება კანონპროექტზე, სინდისისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ უკრაინის კანონში ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ, CDL-AD(2006)030, პარა 30; 2004 წლის სახელმძღვანელო პრინციპები, ნაწილი D.

4 ECtHR 22 იანვარი 2009, ბულგარეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის წმინდა სინოდი (მიტროპოლიტი ინოკენტი) და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 412/03 და N 35677/04, პარა. 118-121; იხ. ECtHR 14 მარტი 2003, შერიფი საბერძნეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 38178/97, პარა. 49, 52 და 53; ECtHR 20 ოქტომბერი 2000, ჰასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ, განაცხადი N 30985/96, პარა. 62 და 78; ECtHR 13 დეკემბერი 2001, ბესარაბიის სამიტროპოლო ეკლესია მოლდავეთის წინააღმდეგ, საქმე N 45701/99, პარა. 118 და 123; და ECtHR 16 დეკემბერი 2004, მუსლიმური თემის უმაღლესი წმინდა საბჭო, განაცხადი N 39023/97, პარა. 96.

5 ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის „რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD(2012)022. პარა. 76.

6 ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი შუალედური მოსაზრება სომხეთის რესპუბლიკის „სინდისისა და რელიგიური ორგანიზაციების თავისუფლების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან, და სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და ქველმოქმედების შესახებ კანონში ცვლილებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2010)054, პარა. 54 და 90; მოსაზრება კანონპროექტზე ეკლესიის, რელიგიური თემის და რელიგიური ჯგუფის - „მაკედონიის ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკის“ სამართლებრივი სტატუსის შესახებ, CDL-AD(2007)005, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 70-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 16-17 მარტი 2007), პარა. 46.

7 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის რეპორტი აღიარებაზე, პარა. 56.

უნდა შეიკავოს არსებითი განხილვისგან, განსხვავებით წესდების ფორმალური ანალიზისა და რელიგიური ორგანიზაციის ხასიათისა.¹ სხვადასხვა ორგანიზაციული ფორმების ფართო სპექტრის გათვალისწინებით, რომლებიც რელიგიურ და რწმენის თემებმა შეიძლება მიიღონ პრაქტიკაში, ამ სფეროში მაღალი ხარისხის მოქნილობაა საჭირო ეროვნულ კანონმდებლობაში.²

პოლონეთის კონსტიტუცისა (მუხ. 25.1) და „რელიგიის თავისუფლების გარანტიების შესახებ კანონის თანახმად რელიგიურმა ორგანიზაციებმა, საკუთარი ფუნქციების განხორციელებისას, სხვა აქტივობებს შორის ასევე შეუძლიათ: განსაზღვრონ რელიგიური დოქტრინა, დოგმატიკა და რიტუალები; მოაწიონ რიტუალის საჯარო ორგანიზება; გაუძღვნონ საკაპელანო მსახურებას; განახორციელონ თვითორგანიზაცია საკუთარი წესების შესაბამისად (სამართლებრივი ავტონომია); ჩამოაყალიბონ, განათლება მისცენ და დაასაქმონ სასულიერო პირები; შეიძინონ და განკარგონ მოძრავი და უძრავი საკუთრება, განახორციელონ საკუთრების მართვა; აწარმოონ და გაყიდონ საღვთისმსახურო საგნები; გამოიყენონ მასმედია; განახორციელონ საგანმანათლებლო საქმიანობა; განახორციელონ საქველმოქმედო საქმიანობა; შექმნან ინტერ-ეკლესიური ორგანიზაციები სახელმწიფო დონეზე; მიეკუთვნონ საერთაშორისო რელიგიურ ორგანიზაციას.

32. გადაწყვეტილება იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭებაზე უარის თქმის ან ასეთი სტატუსის შეჩერების შესახებ დასაბუთებული უნდა იყოს პირველ ნაწილში აღწერილი მკაცრი კრიტერიუმების შესაბამისად.³ რელიგიური თემისთვის იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭებაზე უარის შესახებ გადაწყვეტილება უნდა მოიცავდეს იმ მიზეზებს, რომლებსაც ემყარება ასეთი გადაწყვეტილება.⁴ ეს მი-

1 ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის „რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD(2012)022. პარა. 80.

2 მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე, CDL-AD (2012)004, პარა. 39; ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე მრჩეველთა საბჭოს ერთობლივი მოსაზრება ყირგიზეთის რესპუბლიკის „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD (2008)032, პარა. 33.

3 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო 2010 წლის 10 ივნისი. მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ. განაცხადის N302/02. პარა.102; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო 2008 წლის 31 ივლისი. Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria. განაცხადის N40825/98. პარა.66 და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო 2001 წლის 31 დეკემბერი. ბესარაბიის სამიტროპოლო ეკლესია მოლდოვის წინააღმდეგ. განაცხადის N45701/99. პარა.118; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო 2008 წლის 3 აპრილი. კორეკი და სხვები უკრაინის წინააღმდეგ. განაცხადის N40269/02. პარა.40. და კანიას კათოლიკური ეკლესია საბერძნეთის წინააღმდეგ. 1997 წლის 16 დეკემბერი. პარა.30 და 40-41; 2004 წლის სახელმძღვანელო. პარა.9.

4 ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის კანონპროექტთან „სინდისისა და რელიგიის შესახებ“, და სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში და „სომხეთის რესპუბლიკასა და წმინდა სომხურ სამოციქულო ეკლესიას შორის ურთიერთობების შესახებ“ კანონში ცვლილებებსა და დამატებებთან დაკავშირებით, CDL-AD(2011)028, პარაგრაფი 38.

ზეზები უნდა იყოს კონკრეტული და ნათელი.¹ ეს ასევე ეხმარება გასაჩივრების უფლებას (იხილეთ პარაგრაფი 35).

ესტონეთში, „ეკლესიებისა და კონგრეგაციების შესახებ“ აქტის (CCA) პარა.14(3-ის) თანახმად, რელიგიური ორგანიზაციის რეესტრში შეყვანაზე უარის თქმის შემთხვევაში, მარეგისტრირებელმა (სასამართლომ) წერილობით უნდა განმარტოს ასეთი გადაწყვეტილება. უარყოფითი გადაწყვეტილების მიღების საფუძვლები აღწერილია კანონში. „ეკლესიებისა და კონგრეგაციების შესახებ“ აქტის (CCA) 14(2) პარაგრაფის თანახმად მარეგისტრირებელი არ არეგისტრირებს რელიგიური გაერთიანებას თუ:

1) რელიგიური ორგანიზაციის მიერ წარმოდგენილი წესდება თუ სხვა დოკუმენტაცია არ შეესაბამება კანონის მოთხოვნებს;

2) რელიგიური გაერთიანების საქმიანობა ზიანს აყენებს საჯარო წესრიგს, ჯანმრთელობას, მორალს, ან სხვათა უფლებებსა და თავისუფლებებს.

33. რელიგიური ან რწმენის ორგანიზაციებისთვის იურიდიული პირის სტატუსის ჩამორთმევის ფართო და მნიშვნელოვანი სამართლებრივი შედეგების გათვალისწინებით, ასეთი გადაწყვეტილების მიღება მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში უნდა მოხდეს.² საჯარო წესრიგისათვის საფრთხის შემცველი მძიმე და განმეორებადი დარღვევების შემთხვევებში, ასეთი ზომები შესაძლებელია შესაბამისი იყოს, თუკი სხვა სანქციების გამოყენება არაეფექტურია, მაგრამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ ამ სახელმძღვანელოს პირველ ნაწილში აღწერილი პირობები სრულად ამოწურულია. სხვა შემთხვევაში დარღვეული იქნება პროპორციულობისა და სუბსიდიარობის პრინციპები.³ იმისათვის, რომ დაცული იყოს ეს პრინციპები, კანონმდებლობა უნდა შეიცავდეს სხვადასხვა უფრო მსუბუქ სანქციებს, ისეთი როგორიცაა გაფრთხილება, ჯარიმა ან ფინანსური შეღავათების შეზღუდვა, რომლებიც გამოყენებულ უნდა იქნას დარღვევის სერიოზულობის შესაბამისად, ვიდრე განხილულ იქნება იურიდიული პირის სტატუსის შეწყვეტის საკითხი.⁴

1 იეპოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ. განაცხადის N302/02. 10 ივნისი 2010 წელი. პარა. 175; მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, პარა.38. ვენეციის კომისიის, ევროპის საბჭოს იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა გენერალური დირექტორატისა და OSCE/ODIHR რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე მრჩეველთა საბჭოს ერთობლივი მოსაზრება სომხეთის რესპუბლიკის კანონში „სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ“ და სომხეთის რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ, CDL-AD (2009)036, პარა. 29.

2 ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR ერთობლივი მოსაზრება აზერბაიჯანის რესპუბლიკის „რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ“ კანონის თაობაზე, CDL-AD(2012)022. პარა. 93-94.

3 ვენეციის კომისიის მოსაზრება „რელიგიის თავისუფლების, რელიგიური ორგანიზაციებისა და ალბანეთის სახელმწიფოსთან ურთიერთობის შესახებ“ კანონპროექტის თაობაზე. მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 73 პლენარულ სესიაზე. (Venice, 2007 წლის 14-15 დეკემბერი), პარა.48.

4 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2009 წლის 8 ოქტომბერი. *Tebieti Mühafize Cemiyeti and Israfilov v. Azerbaijan*, განაცხადის N37083/03. პარა. 82; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო 2010 წლის 10 ივნისი, მოსკოვის იეპოვას მოწმეები და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ, განაცხადის N302/02, პარა. 159.

ნიდერლანდების სამოქალაქო სამართალში (სამოქალაქო კოდექსი „აკრძალული იურიდიული პირების შესახებ“) იურიდიული პირების ლიკვიდაცია, მათ შორის იურიდიული პირების სტატუსის მქონე რელიგიური თემების, ხდება შემდეგნაირად:

„მუხლი 2:20: იურიდიული პირის აკრძალვა სასამართლოს მიერ

-1. როდესაც იურიდიული პირის საქმიანობა ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს, რაიონული სასამართლო საჯარო საპროკურორო სამსახურის მოთხოვნისას ახდენს იურიდიული პირის აკრძალვას და მის ლიკვიდაციას.

-2. როდესაც იურიდიული პირის წესდებაში განსაზღვრული მიზანი ეწინააღმდეგება საჯარო წესრიგს, რაიონული სასამართლო საჯარო საპროკურორო სამსახურის მოთხოვნისას ახდენს ამ იურიდიული პირის ლიკვიდაციას. ლიკვიდაცია-ამდე რაიონულ სასამართლოს შეუძლია იურიდიულ პირს განუსაზღვროს კონკრეტული ვადა საკუთარი მიზნის საჯარო წესრიგთან შესაბამისობაში მოსაყვანად.“

[...]

მუხლი 2:21: იურიდიული პირის ლიკვიდაცია სასამართლოს მიერ

[...]

-2. რაიონული სასამართლო არ მოახდენს იურიდიული პირის ლიკვიდაციას, თუკი სასამართლოს ამ იურიდიული პირისათვის მიცემული ჰქონდა კონკრეტული ვადა საკუთარი მიზნების სავალდებულო სანესდებო მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოსაყვანად და იურიდიულმა პირმა შეასრულა მოთხოვნა განსაზღვრულ ვადაში. [...]

34. რელიგიური ან რწმენის საზოგადოებისთვის იურიდიული პირის სტატუსის ჩამორთმევამ ზეგავლენა არ უნდა მოახდინოს განსახილველ რელიგიურ ან რწმენის საზოგადოებაზე, ან მის ინდივიდუალურ წევრებზე ისარგებლონ რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების დაცვით ან ადამიანის სხვა უფლებებითა და ფუნდამენტური თავისუფლებებით. ასეთი თემებისათვის ძირითადი უფლებების შეზღუდვამ ან ასეთი თემების აკრძალვამ შესაძლებელია გამოიწვიოს სავალალო შედეგები მათი წევრების რელიგიური ცხოვრებისათვის, ამის გამო, სათანადო სიფრთხილეა საჭირო, რათა არ აიკრძალოს ან განადგურდეს რელიგიური თემი, კონკრეტული წევრების მართლსაწინააღმდეგო ქმედებების გამო. ასეთი ქმედება წარმოადგენს კოლექტიურ სანქციას რელიგიურ თემზე, იმ ქმედებებისთვის რომლებიც სამართლიანად მიეკუთვნება რელიგიური თემის კონკრეტულ წევრებს. შესაბამისად, რელიგიური ლიდერებისა და კონკრეტული წევრების ნებისმიერი მართლსაწინააღმდეგო ქმედებისათვის სისხლის, ადმინისტრაციული თუ სამოქალაქო სამართლებრივი პროცედურები მიმართული უნდა იყოს განსახილველი ინდივიდებისადმი, ვიდრე ზოგადად თემისა თუ სხვა წევრებისადმი.¹

35. საბოლოო ჯამში, შესაძლებელი უნდა იყოს ეფექტური სამართლებრივი საშუალების უზრუნველყოფა, ეროვნულ დონეზე მოთხოვნის უფლების მქონე რელიგიური თემისათვის იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭების, ან ასეთი სტა-

1 ვენეციის კომისიის და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი შუალედური მოსაზრება, CDL-AD (2010)054, პარა.99. სომხეთის რესპუბლიკის „სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ“ კანონში და სომხეთის რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ. ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR-ის ერთობლივი მოსაზრება, CDL-AD (2012)022, პარა. 92. „რელიგიური რწმენის თავისუფლების შესახებ“ აზერბაიჯანის რესპუბლიკის კანონის თაობაზე.

ტუის ჩამორთმევის შესახებ გადწყვეტილების წინააღმდეგ.¹ სახელმწიფოებს გააჩნიათ ზოგადი ვალდებულება პრაქტიკული ეფექტი მისცენ ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალში განსაზღვრულ, მაგალითისთვის სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის 2(3) და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის 6(1) და მე-13 მუხლებში გახმოვანებულ სტანდარტებს, რომლების თანახმადაც ინდივიდებს და გაერთიანებებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა მიმართონ სასამართლოს, რომელმაც უნდა მიანიჭოს მათ დაცვის ეფექტური სამართლებრივი საშუალება. შესაბამისად, რელიგიურ ან რწმენის თემებს აქვთ უფლება მიიღონ მყისიერი/სწრაფი გადწყვეტილება სარეგისტრაციო განაცხადზე (where applicable)² და გასაჩივრების უფლება.³ მაშინ როდესაც არსებობს იურიდიული პირის სტატუსის მიღების უზრუნველყოფი სხვადასხვა სისტემები, მაგალითისთვის სისტემები, რომლებშიც პირველადი გადწყვეტილების მიმდებარე გათვალისწინებულია სასამართლო და სისტემები, რომლებშიც პირველად გადწყვეტილებას ადმინისტრაციული ორგანო იღებს, სასამართლოსთვის მიმართვის უფლება და გადწყვეტილებების ეფექტური და სათანადო განხილვა ყოველთვის უნდა იყოს შესაძლებელი. ამ პრინციპის განხორციელება აუცილებელია, იმისდა მიუხედავად ვინ იღებს გადწყვეტილებას იურიდიული პირის სტატუსის თაობაზე, დამოუკიდებელი ტრიბუნალი თუ ადმინისტრაციული ორგანო, რა შემთხვევაშიც გადწყვეტილების თანმდევი კონტროლი უნდა განხორციელდეს დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლოს მიერ, რაც ასევე მოიცავს უფრო მაღალი ინსტანციისადმი მიმართვის უფლებასაც.⁴

ესპანეთში რელიგიურ თემს, რომელსაც უარი ეთქვა რეგისტრაციაზე, შეუძლია მიმართოს შემდეგ სამართლებრივ საშუალებებს:

(1) საქმის წარმოება იუსტიციის სამინისტროს წინაშე; (2) საქმის წარმოება „Audiencia Nacional“ წინაშე (ესპანეთის უმაღლესი სასამართლო); (3) საქმის წარმოება ესპანეთის უზენაეს სასამართლოში (იმ შემთხვევებში თუ საქმე ეხება

1 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2007 წლის 27 თებერვალი. *Biserica Adevărat Ortodoxă Din Moldova and others v. Moldova*. განაცხადის N952/03. პარა.49-54.

2 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2008 წლის 31 ივლისი. *Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria*, განაცხადის N40825/98, პარა.70-80; მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, პარა.44.

3 მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, პარა.80. ვენეციის კომისიისა და OSCE/ODIHR რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაზე მრჩეველთა საბჭოს ერთობლივი მოსაზრება ყირგიზეთის რესპუბლიკის „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ“ კანონის თაობაზე. CDL-AD (2008)032, პარა.31; მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, პარა.82.

4 მოსაზრება „სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების და ეკლესიების, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ უნგრეთის 2011 წლის CCVI აქტის თაობაზე. CDL-AD (2012)004, პარა. 82-83

„Audencia Naciola“ მიერ დაშვებულ დარღვევებს); და (4) სპეციალური სამართალწარმოება ფუნდამენტური უფლებების დასაცავად საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე.

მოლდავეთის რესპუბლიკაში, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, მომჩივრებმა არსებული დავის გადასაწყვეტად, თავდაპირველად არასასამართლო პროცედურა უნდა გაიარონ ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენელთა წინააღმდეგ. უპირველეს ყოვლისა, მოთხოვნა უნდა წარედგინოს შესაბამის სამინისტროს, თუკი 30 დღის ვადაში სამინისტრო არ გასცემს პასუხს, ან არ დააკმაყოფილებს მოთხოვნას, მომჩივანს შეუძლია მიმართოს სასამართლოს. თუკი სასამართლოს გადანყევტილება არ აკმაყოფილებს მომჩივანს, მას შეუძლია მიმართოს სააპელაციო სასამართლოს და შემდგომ უზენაეს სასამართლოს.

36. იმ შემთხვევებში, როდესაც ხდება რელიგიური თუ რწმენის თემისთვის იურიდიული პირის სტატუსის მიმნიჭებელ სისტემაში ახალი დებულებების წარმოდგენა, ადეკვატურმა გარდამავალმა დებულებებმა უნდა უზრუნველყონ უკვე არსებული უფლებების გარანტირება.¹ მაშინ როდესაც ახალ წესებს ენიჭებათ უკუქცევითი ძალა, ან ვერ ახერხებენ რელიგიური ან რწმენის საზოგადოებების კანონიერი ინტერესების დაცვას (მაგალითისთვის, როდესაც ხდება იურიდიული პირის სტატუსის მოსაპოვებლად ხელახალი რეგისტრაციის მოთხოვნის დაწესება, ახლად შემოღებული რეგულაციების შესაბამისად), სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება წარმოაჩინოს, რომ ასეთი შეზღუდვები შესაბამისობაშია იმ კრიტერიუმებთან, რომლებიც აღწერილია სახელმძღვანელოს პირველ ნაწილში. კერძოდ, სახელმწიფომ უნდა მოახდინოს ობიექტური მიზეზების დემონსტრირება, რომლებიც დაასაბუთებენ ცვლილებებს არსებულ კანონმდებლობაში, და აჩვენოს, რომ შემოთავაზებული კანონმდებლობა არ წარმოადგენს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებაში უფრო მეტ ჩარევას, ვიდრე აუცილებელია ამ ობიექტური მიზეზების ჩრილში. რელიგიური თუ რწმენის ორგანიზაციები არ უნდა გახდნენ გადაჭარბებული ან დისკრიმინაციული გადასახადისა თუ სხვა მოსაკრებლების სუბიექტები, თუკი ახალი რეგულაციებით აუცილებელია მანამდე არსებული იურიდიული პირის მიერ საკუთრებაზე უფლების უფლების გადაცემა.

37. სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ ზემოაღნიშნული უფლებებისა და პრინციპების შერწყმა ეროვნულ სამართლებრივ წყობილებასთან, კანონებში, რეგულაციებში, პრაქტიკაში ან/და პოლიტიკაში.² გარდა ამისა, სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ სახელმწიფო ჩინოვნიკები და ორგანოები, რომლებიც რელიგიური და რწმენის თემების იურიდიული პირის საქმეებზე მუშაობენ, იციან და მოქმედებენ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების საერთაშორისო სტანდარტებით გათვალისწინებული პრინციპების შესაბამისად.

ლატვიაში სარეგისტრაციო სამსახური განიხილავს განაცხადებს იურიდიული პირის სტატუსის მიღების შესახებ, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის შესაბამისად. ადმინისტრაციული საპროცესო კანონის მუხლი 4-ის პირველი ქვეპარაგრაფის თანახმად გამოიყენება კანონის ზოგადი პრინციპები, მათ შორის:

1 გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში ალიარების შესახებ, პარა.57.

2 მაასტრიხტი 2003, პარა.9: [მინისტრთა საბჭო] „კისრულობს უზრუნველყოს და ხელი შეუწყოს ინდივიდის თავისუფლებას ალიაროს რელიგია ან მრწამსი, კერძოდ თუ სხვებთან ერთად, სადაც საჭიროა გამჭვირვალე და არადისკრიმინაციული კანონების, რეგულაციების და პოლიტიკის მეშვეობით“.

- ინდივიდუალურ უფლებებთან შესაბამისობის პრინციპი, რომელიც გადაწყვეტილების მიღებისას სახელმწიფო ინსტიტუტის მხრიდან მოითხოვს იმოქმედოს ინდივიდის უფლებებისა და ინტერესების დაცვით;

- სამართლიანობის პრინციპი, რომელიც სახელმწიფო ინსტიტუტისგან მოითხოვს იმოქმედოს კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში და გამოიყენოს უფლებამოსილება მხოლოდ მათი მხოლოდ ამ უფლებამოსილების მიზნებისათვის;

- კანონის გონივრული გამოყენების პრინციპი, რომლის თანახმადაც სახელმწიფო ინსტიტუტი კანონს იყენებს სამართლებრივი ინტერპრეტირების ზოგადი მეთოდით, რათა მიღწეულ იქნას ყველაზე მისაღები და სასარგებლო შედეგი;

- თვითნებობის აკრძალვის პრინციპი, რომლის თანახმადაც ადმინისტრაციული აქტი შეიძლება ემყარებოდეს მხოლოდ იმ ფაქტებს, რომლებიც აუცილებელია გადაწყვეტილების მისაღებად, ობიექტური და რაციონალური სამართლებრივი განხილვის საფუძველზე;

- კანონიერების პრინციპი, რომლის თანახმადაც, სახელმწიფო ინსტიტუტს მხოლოდ კონსტიტუციის, კანონისა და/თუ საერთაშორისო სამართლის საფუძველზე შეუძლია მიიღოს გადაწყვეტილება;

- პროპორციულობის პრინციპი, რომლის თანახმადაც კანონის შეფარდებისას სახელმწიფო ინსტიტუტმა უნდა შეაფასოს ინდივიდის უფლებებისათვის უარყოფითი ზეგავლენის მქონე აქტის არსებობის აუცილებლობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში;

- პროცედურული სამართლიანობის პრინციპი, რომლის თანახმადაც გადაწყვეტილების მიღებისას სახელმწიფო ინსტიტუტი უნდა იყოს მიუკერძოებელი და პროცედურის მონაწილეებს მისცეს ზეპირი გამოსვლისა და მტკიცებულებების წარმოდგენის შესაძლებლობა, და არ დაუშვას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ისეთი თანამდებობის პირის მონაწილეობა, რომლის მიუკერძოებლობაც საფუძვლიან ეჭვს იწვევს.

ნაწილი მეოთხე

რელიგიის ან რწმენის თემებისა ან ორგანიზაციათა პრივილეგიები

38. სახელმწიფომ, შესაძლებელია გარკვეული პრივილეგიები მიანიჭოს რელიგიურ ან რწმენის თემებს ან ორგანიზაციებს. ამის მაგალითია, მათ შორის ფინანსური სუბსიდიები, ფინანსური დახმარების გადახდა რელიგიური ან რწმენის თემებისათვის საგადასახადო სისტემის საშუალებით ან საზოგადოებრივ სამაუწყებლო ორგანოებში წევრობის უზრუნველყოფა.¹ მხოლოდ მაშინ, როდესაც მსგავსი პრივილეგიების მინიჭება ხორციელდება, შესაძლებელია რელიგიურ ან რწმენის გაერთიანებებს წაეყენოთ დამატებითი მოთხოვნები, იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული მოთხოვნები იქნება პროპორციული და არა-დისკრიმინაციული.

¹ გაეროს სპეციალური მომხსენებელი აღიარების საკითხზე, პარაგრაფი 59.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში, არასამეწარმეო რელიგიური დაწესებულებები სარგებლობენ მრავალი პრივილეგიებით, მათ შორის:

- i. ყველა პრივილეგიით, რომელიც როგორც წესი, მინიჭებული აქვს კორპორაციებს, როგორიცაა უფლება მიმართონ სასამართლოს, შევიდინენ სახელმწიფო ურთიერთობაში და გააკეთონ განაცხადი მიწის გამოყენების ნებართვისთვის;
- ii. შემოწირულობის გადასახადის გადახდისგან გათავისუფლება;
- iii. არავითარი კორპორაციული საშემოსავლო გადასახადი;
- iv. უმეტეს შემთხვევებში, არავითარი მოგების/სავაჭრო გადასახადი;
- v. დაკლებული საფოსტო ფასი 250-ზე მეტი იდენტური საფოსტო გზავნილის შემთხვევაში;
- vi. შეზღუდული პასუხისმგებლობა დირექტორებისა და ორგანიზაციის საქმიანობის განმხორციელებელი მაღალი თანამდებების პირებისათვის; და
- vii. სამთავრობო და კერძო გრანტებზე წვდომა.

გერმანიაში, სავაჭრო გადასახადის შესახებ კანონის მე-3 პარაგრაფის მე-6 ნაწილის მიხედვით, რელიგიური თემები, რომლებიც არიან საჯარო სამართლის კორპორაციები, გარკვეული მოცულობით, თავისუფლდებიან სავაჭრო გადასახადისგან. კორპორაციები, პირთა გაერთიანებები და ქონება, რომელიც მათი წესდების ან სადამფუძნებლო აქტის მიხედვით და ფაქტობრივი ბიზნესის მართვის შესაბამისად, ექსკლუზიურად და პირდაპირ მისდევნენ საეკლესიო მიზნებს, თავისუფლდებიან ვაჭრობის გადასახადისგან. აღნიშნული არ ვრცელდება იმ მოცულობაზე, რომელსაც ისინი ეკონომიკური, ბიზნეს დაწესებულების საქმიანობით ახორციელებენ, გარდა სასოფლო სამეურნეო და სატყეო სამეურნეო საქმიანობებისა.

39. მსგავსი პრივილეგიების მინიჭება თავსდება სახელმწიფოს უფლებამოსილების ფარგლებში, მაგრამ აღნიშნულის განხორციელებისას უზრუნველყოფა უნდა მოხდეს იმისა, რომ პრივილეგიების მინიჭება და სისრულეში მოყვანა ხორციელდებოდეს არა-დისკრიმინაციული გზით.¹ აღნიშნული მოითხოვს, რომ მოპყრობას გააჩნდეს ობიექტური და დასაბუთებული გამართლება, რაც ნიშნავს, რომ იგი გამოიყენება კანონიერი მიზნის მისაღწევად და, რომ არსებობს გონივრული თანაზომიერება გამოყენებულ საშუალებასა და დასახულ მიზანს შორის.²

40. განსაკუთრებით, სახელმწიფოსა და კონკრეტულ რელიგიურ თემს შორის შეთანხმების დადება ან არსებობა, ან ამ უკანასკნელის სასარგებლოდ სპეციალური საკანონმდებლო რეჟიმის დადგენა, პრინციპში არ ეწინააღმდეგება რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე არა-დისკრიმინაციულობის უფლებას, იმ პირობით, რომ მოპყრობაში განსხვავებისთვის არსებობს ობიექტური და დასაბუთებული გამართლება და, რომ მსგავს შეთანხმებებში შესაძლებელია შევიდნენ სხვა რელიგი-

¹ გაეროს სპეციალური მომხსენებელი აღიარების საკითხზე, პარაგრაფი 61; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2012 წლის 25 სექტემბერი, იაჰოვას მოწმეები ავსტრიაში ავსტრიის წინააღმდეგ, განაცხადის ნომერი 27540/05, პარაგრაფი 32; 2004 წლის გაიდლაინები, პარაგრაფი F (2).

² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2010 წლის 9 დეკემბერი, ეკლესიათა გაერთიანება „სიცოცხლის სიტყვა“ ხორვატიის წინააღმდეგ, განაცხადი ნომერი 7798/08, პარაგრაფი 86; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2010 წლის 16 მარტი, ორშუში და სხვები ხორვატიის წინააღმდეგ, განაცხადი ნომერი 15766/03, პარაგრაფი 156.

ური თემები მათი სურვილის შემთხვევაში.¹ შეთანხმებებმა და კანონმდებლობამ შესაძლებელია აღიაროს ის ისტორიული სხვაობები, რაც სხვადასხვა რელიგიას შესრულებული აქვს და თამაშობს კონკრეტული ქვეყნის ისტორიასა და საზოგადოებაში.² რელიგიურ ან რწმენის თემებს შორის განსხვავებული მოპყრობა აისახება სპეციალური სტატუსის მინიჭებით კანონში – რომელზეც არსებითი პრივილეგიებია მიბმული – იმ დროს როცა, უარი აღნიშნულ უპირატეს მოპყრობაზე სხვა რელიგიური თუ რწმენის თემებისთვის, რომლებიც არ მიერთებიან აღნიშნულ სტატუსს შეესაბამება რელიგიის ან რწმენის არადისკრიმინაციულობის მოთხოვნებს, ვიდრე სახელმწიფო აწესებს რელიგიური ჯგუფებისათვის სამართლებრივი ფორმის მინიჭების ფარგლებს, რომელზეც სპეციალური სტატუსია მიბმული. ყველა რელიგიას თუ რწმენის თემს, რომლებსაც სურთ აღნიშნული სტატუსის მოპოვება, უნდა ჰქონდეთ მის მოსაპოვებლად განაცხადის გაკეთების სამართლიანი შესაძლებლობა, და დადგენილი კრიტერიუმები უნდა გამოიყენებოდეს არადისკრიმინაციულად.³

41. ფაქტია, რომ სახელმწიფო რელიგიად აღიარება ხდება იმ რელიგიის, რომელიც დადგენილია, როგორც ოფიციალური ან ტრადიციული რელიგია ან როდესაც მისი მიმდევრები შეადგენენ მოსახლეობის უმრავლესობას, აღნიშნული შესაძლებელია მისთვის სპეციალური სტატუსის მიღების საფუძველი გახდეს, თუმცა, იმ პირობით, რომ იგი არ გააუარესებს ადამიანის უფლებებითა და ძირითადი თავისუფლებებით სარგებლობის უფლებას, ან დისკრიმინაციული არ იქნება სხვა რელიგიების ან არამორწმუნე მიმდევართა მიმართ.⁴ განსაკუთრებით, ამ უკანასკნელთა წინააღმდეგ მიმართული ზოგიერთი დისკრიმინაციული ღონისძიება, როგორიცაა სახელმწიფო სერვისებზე ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა, ან სახელმწიფო რელიგიის ან გაბატონებული რელიგიის წევრებისათვის ეკონომიკური პრივილეგიების მინიჭება, ან რწმენის მსახურებაზე სპეციალური აკრძალვების დანესება, არ შეესაბამება რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე დისკრიმინაციისგან თანაბარი დაცვის გარანტიას.⁵

42. ამ დოკუმენტის მეორე და მესამე ნაწილებში განხილული უფლებები, მათ შორის რელიგიის ან რწმენის გამოხატვის თავისუფლება თემში და სამართალსუ-

1 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2010 წლის 9 დეკემბერი, ეკლესიათა გაერთიანება „სიცოცხლის სიტყვა“ ზორვატიის წინააღმდეგ, განაცხადი ნომერი 7798/08, პარაგრაფი 85; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2009 წლის 10 დეკემბერი, კოპი ავსტრიის წინააღმდეგ, განაცხადი ნომერი 33001/03, პარაგრაფი 33.

2 2004 წელი გაიდლაინები, სექცია II.B (3).

3 ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2009 წლის 10 დეკემბერი, კოპი ავსტრიის წინააღმდეგ, განაცხადი ნომერი 33001/03, პარაგრაფი 92; მოსაზრება 2009 წლის CCVI აქტზე სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა და უნგრეთის ეკლესიების სამართლებრივი სტატუსის, დენომინაციებისა და რელიგიური თემების შესახებ, CDL-AD (2012) 004, პარაგრაფი 46.

4 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, ზოგადი კომენტარი 22, პარაგრაფი 9; ტუნისის რესპუბლიკის კონსტიტუციის საბოლოო პროექტზე შენიშვნები, CDL-AD(2013)034, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 96-ე პლენარულ სესიაზე (ვენა 10-11 ოქტომბერი 2013), პარაგრაფი 27.

5 გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, ზოგადი კომენტარი 22, პარაგრაფი 9; ტუნისის რესპუბლიკის კონსტიტუციის საბოლოო პროექტზე შენიშვნები, CDL-AD(2013)034, მიღებული ვენეციის კომისიის მიერ 96-ე პლენარულ სესიაზე (ვენა 10-11 ოქტომბერი 2013), პარაგრაფი 27-37.

ბიექტობის უფლება უნდა იქნას განხილული არა როგორც პრივილეგია, არამედ როგორც უფლება, რომელიც აყალიბებს რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების ფუნდამენტურ ელემენტს.¹ განსაკუთრებით, როგორც ზემოთ აღინიშნა, სამართალსუბიექტობის უფლება ინდივიდებისა და თემებისთვის არ უნდა დაირღვეს შეზღუდვის მეშვეობით, რათა მათ შეძლონ საკუთარი უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობა ნებისმიერი გზით, დამოკიდებული იქნება ეს რეგისტრაციასა თუ მსგავს შეზღუდვებზე. მეორემხრივ, სამართლებრივ ფორმაზე წვდომა უნდა იყოს ღია რაც შეიძლება მეტი თემისთვის და არ უნდა გამოიციხავდეს არცერთ თემს ტრადიციული ან აღიარებული რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე. სამართლებრივი ფორმის მინიჭებასთან დაკავშირებით განსხვავებული მოპყრობა არის მხოლოდ თავსებადი არადისკრიმინაციულობის პრინციპთან, თუკი არსებობს ამის ობიექტური და დასაბუთებული გამართლება, თუ განსხვავებულ მოპყრობას არ აქვს არათანაზომიერი გავლენა უმცირესობაში მყოფ თემებსა და მათ წევრებზე და თუ სამართლებრივი სტატუსის მოპოვება აღნიშნული თემებისთვის არ არის ზედმეტად მძიმე.²

დანართი

უთოს სპეციალური ვალდებულებები რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების სფეროში

ჰელსინკი, 1975 (უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები ევროპაში: 1. (ა) დეკლარაცია — მონაწილე სახელმწიფოებს შორის ურთიერთობის სახელმძღვანელო პრინციპებზე — პრინციპი VII):

„მონაწილე სახელმწიფოებმა პატივი უნდა სცენ ადამიანის უფლებებსა და ფუნდამენტურ თავისუფლებებს, მათ შორის აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას, ყველასთვის განურჩევლად რასისა, სქესისა, ენისა ან რელიგიისა“.

(...)

„ამ ჩარჩოების ფარგლებში, მონაწილე სახელმწიფოებმა უნდა აღიარონ და პატივი სცენ ინდივიდის თავისუფლებას აღიაროს და მსახურობდეს, ცალკე ან სხვებთან ერთად თემში, რელიგიას ან რწმენას, ასრულებდეს საკუთარი სინდისით ნაკარნახევ მოვალეობებს“.

ჰელსინკი, 1975 (პუმანიტარულ და სხვა სფეროებში თანამშრომლობა):

„მონაწილე სახელმწიფოები (...) ადასტურებენ, რომ რელიგიურ მრწამსს, დანესებულებებს და ორგანიზაციებს, მათ წარმომადგენლებს, რომლებიც მონაწილე სახელმწიფოების კონსტიტუციის ფარგლებში ასრულებენ რელიგიურ მსახუ-

¹ გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში, პარაგრაფი 30: „სახელმწიფომ პატივი უნდა სცეს ყველას რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებას, როგორც ხელშეუვალ და ამდენად განუხრელ — ადამიანის უფლებას, ყველასთვის ვისაც აქვს სტატუსი საერთაშორისო სამართალში მათი თანდაყოლილი ღირსების გამო“.

² მოსაზრება კანონის პროექტზე ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ ნომერი 02/L-31 რელიგიის თავისუფლების შესახებ კანონში.

რებას/რიტუალებს, შეუძლიათ თავიანთი საქმიანობის სფეროში, ჰქონდეთ კონტაქტები და შეხვედრები ერთმანეთთან და გაცვალონ ინფორმაცია“.

მადრიდი, 1983 (უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები ევროპაში: პრინციპები):

„მონაწილე სახელმწიფოები (...) გარდა ამისა, თანხმდებიან, განახორციელონ საჭირო ქმედებები, რათა უზრუნველყონ ინდივიდის თავისუფლება ცალკე ან სხვებთან ერთად აღიაროს და მსახურებდეს რელიგიას ან რწმენას, ასრულებდეს მისი სინდისით ნაკარნახევ მოვალეობებს. ამ კონტექსტში, საჭიროების შემთხვევაში, მათ კონსულტაცია უნდა გაიარონ რელიგიურ მრწამს(ებ) თან, დაწესებულებებთან და ორგანიზაციებთან, რომლებიც მოქმედებენ მათივე ქვეყნების კონსტიტუციის ფარგლებში.“

ისინი დასაშვებად მიიჩნევენ, იმ მორწმუნეთა რელიგიური თემების განაცხადებისათვის, შესაბამის ქვეყანაში რელიგიური მრწამს(ებ) ის, დაწესებულებებისა და ორგანიზაციებისათვის არსებული სტატუსის მინიჭებას, რომლებიც მსახურებენ ან ემზადებიან მათი რწმენის მსახურებისთვის საკუთარი სახელმწიფოს კონსტიტუციით გათვალისწინებულ ფარგლებში“.

ვენა, 1989 (უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საკითხები ევროპაში: პრინციპები):

(...)

„(11) [მონაწილე სახელმწიფოები] ადასტურებენ, რომ ისინი პატივს სცემენ ადამიანის უფლებებსა და ფუნდამენტურ თავისუფლებებს, მათ შორის აზრის სინისა და რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებას, ყველასთვის განურჩევლად რასისა, ენისა თუ რელიგიისა. ისინი ასევე ადასტურებენ, ადამიანის უფლებათა და ფუნდამენტურ თავისუფლებათა საყოველთაო მნიშვნელობას, პატივს სცემენ მას, რაც აუცილებელი ფაქტორია მშვიდობის, სამართლიანობის და უსაფრთხოების, მეგობრული ურთიერთობის და თანამშრომლობის უზრუნველსაყოფად, როგორც ერთმანეთს, ასევე ქვეყნებს შორის“.

(...)

„(16) იმისათვის რომ უზრუნველყონ ინდივიდების, რელიგიისა ან რწმენის აღიარების და მსახურების თავისუფლება, მონაწილე სახელმწიფოებმა:

(16. 1) უნდა მიიღონ ეფექტური ზომები რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე ინდივიდების ან თემების მიმართ დისკრიმინაციის აღმოსაფხვრელად და აღსაკვეთად, სამოქალაქო, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში აღიარებით, გამოყენებითა და სარგებლობით, და უზრუნველყონ ეფექტური თანასწორობა მორწმუნეთა და არამორწმუნეთა შორის;

(16. 2) – გააუმჯობესონ ურთიერთ შემწყნარებლობისა და პატივისცემის კლიმატი როგორც სხვადასხვა თემების მორწმუნეთა, ასევე მორწმუნეთა და არამორწმუნეთა შორის;

(16. 3) – თემების მორწმუნეთა მოთხოვნისამებრ, მიანიჭონ მათ, საკუთარი მრწამსის მსახურების ან მსახურების მოსამზადებლად (დასაწყებად), მათ შესაბამის ქვეყანაში არსებული, აღიარებული სტატუსი;

(16. 4) – პატივი სცენ აღნიშნული რელიგიური თემების უფლებას:

- დააარსონ და შეინარჩუნონ თავისუფლად ღიად მისასვლელი ადგილები მსახურებისა და შეკრებისთვის,

- მოახდინონ თვითორგანიზება მათი იერარქიული და ინსტიტუციური სტრუქტურის შესაბამისად;

- აირჩიონ, დანიშნონ ან შეცვალონ მათი პერსონალი შესაბამისი მოთხოვნებისა და სტანდარტების მიხედვით, ასევე დაუბრკოლებლად მიიღონ მონაწილეობა მათსა და სახელმწიფოს შორის მოლაპარაკებებში

- ითხოვონ და მიიღონ უსასყიდლო სამუშაოები და სხვა კონტრიბუციები;

(16. 5) – ჩაერთონ კონსულტაციებში რელიგიურ მრწამს(ებ) თან, დაწესებულებებთან და ორგანიზაციებთან იმისათვის, რომ მიღწეულ იქნას რელიგიის თავისუფლების მოთხოვნების უკეთესი გაგება;

(16. 6) – პატივს სცემენ თითოეულის უფლებას გასცეს ან მიიღოს რელიგიური განათლება მათსავე არჩეულ ენაზე, ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად;

(16. 7) – ამ კონტექსტში პატივს სცემენ მათ შორის, მშობლების თავისუფლებას, რათა უზრუნველყონ საკუთარი მრწამსის შესაბამისი, რელიგიური და მორალური განათლება მათი შვილებისათვის.

(16. 8) – ნებას რთავენ სათანადო დაწესებულებებში რელიგიური პერსონალის დატრენინგებას;

(16. 9) – პატივს სცემენ ინდივიდუალურ მორწმუნეებისა და მორწმუნეთა თემების უფლებას, შეიძინონ, ფლობდნენ, და იყენებდნენ საკრალურ/წმინდა ნიგნებს, რელიგიურ პუბლიკაციებს მათ მიერ არჩეულ ენაზე და რელიგიის ან რწმენის მსახურებასთან დაკავშირებულ სხვა სტატიებსა და მასალებს.

(16. 10) – ნება დართონ რელიგიურ მსწამს(ებ) ს, დაწესებულებებსა და ორგანიზაციებს, რომ აწარმოონ, შემოიტანონ და გაავრცელონ რელიგიური პუბლიკაციები და მასალები;

(16. 11) – დადებითად მიიჩნიონ რელიგიური თემების ინტერესი, მონაწილეობა მიიღონ საჯარო დიალოგში, მათ შორის მას-მედიის საშუალებით.

(17) მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებული ზემოაღნიშნული უფლებებით სარგებლობა, შესაძლებელია დაექვემდებაროს კანონით გათვალისწინებულ და საერთაშორისო სამართალისა და საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამის შეზღუდვებს. მონაწილე სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ კანონებსა და რეგულაციებში, ასევე მათი გამოყენებისას აზრის, სინდიისისა და რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების სრული და ეფექტური დაცვა“.

(.)

„(32) ისინი ნებას რთავენ მორწმუნეებს, რელიგიურ მრწამს(ებ) ს და მათ წარმომადგენლებს, ჯგუფურად ან ინდივიდუალურად, დააარსონ და შეინარჩუნონ უშუალო პიროვნული კონტაქტები და კომუნიკაცია ერთმანეთთან, საკუთარ თუ სხვა ქვეყანაში, მათ შორის მოგზაურობის, პილიგრიმობის, შეკრებებსა და სხვა რელიგიურ ღონისძიებებში მონაწილეობის გზით. ამ კონტექსტში და მსგავსი კონტაქტებისა და ღონისძიებების პროპორციულად, მათ ნება ეძლევათ შეიძინონ, მიიღონ და ატარონ საკუთარი რელიგიის ან მრწამსის მსახურებასთან დაკავშირებული რელიგიური პუბლიკაციები და საგნები“.

კომენშაგნი, 1990:

„მონაწილე სახელმწიფოები ადასტურებენ (ხელახლა): [...]

(9. 4) – ყველას უნდა ჰქონდეს აზრის, სინდიისისა და რელიგიის თავისუფლე-

ბის უფლება. ეს უფლება მოიცავს პირის თავისუფლებას შეიცვალოს რელიგია ან რწმენა და თავისუფლება გამოხატოს საკუთარი რელიგია ან რწმენა, როგორც განცალკევებით, ისე თემში სხვებთან ერთად, საჯაროდ ან კერძოდ, ლოცვით, სწავლებით, მსახურებით და რიტუალების შესრულებით. აღნიშნული უფლებებით სარგებლობა, შესაძლებელია დაექვემდებაროს მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რაც გათვალისწინებულია კანონით და საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამის შეზღუდვებს“;

(...)

(32) (...) ეროვნულ უმცირესობებს მიკუთვნებულ პირებს უფლება აქვთ თავისუფლად გამოხატონ, შეინარჩუნონ და განავითარონ მათი ეთნიკური, კულტურული, ლინგვისტური ან რელიგიური იდენტობა და შეინარჩუნონ და განავითარონ საკუთარი კულტურის ყველა ასპექტი, დაიცვან, ნებისმიერი ასიმილაციის მცდელობისგან. განსაკუთრებით, მათ უფლება აქვთ

(...)

(32. 3) – აღიარონ და მსახურებდნენ საკუთარ რელიგიას, მათ შორის შეიძინონ, ფლობდნენ და იყენებდნენ რელიგიურ მასალას, და წარმართონ რელიგიური საგანმანათლებლო საქმიანობა საკუთარ ენაზე“

(...)

(33) მონაწილე სახელმწიფოებმა უნდა დაიცვან ეროვნული უმცირესობების ეთნიკური, კულტურული, ლინგვისტური და რელიგიური იდენტობა მათ ტერიტორიაზე და შეუქმნან ამისთვის ხელშემწყობი პირობები. კონსულტაციების მოწყობის შემდეგ, მათ უნდა მიიღონ შესაბამისი ზომები, მათ შორის დაამყარონ კონტაქტი მსგავს უმცირესობათა ორგანიზაციებთან და ასოციაციებთან, თითოეული სახელმწიფოს გადანყვეტილების მიღების პროცედურების შესაბამისად.

ნებისმიერი მსგავსი ღონისძიება შესაბამისობაში უნდა იყოს თანასწორობისა და არა-დისკრიმინაციის პრინციპებთან მონაწილე სახელმწიფოს სხვა მოქალაქეების მიმართ“.

ბუდაპეშტი, 1994 (გადანყვეტილებები: VIII. ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის საკითხებზე (human dimensions))

“27. [მონაწილე სახელმწიფოები] კიდევ ერთხელ ადასტურებენ მათ ვალდებულებას უზრუნველყონ სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება და ხელი შეუწყონ სხვადასხვა თემის მორწმუნეთა, ასევე მორწმუნეთა და არამორწმუნეთა შორის ურთიერთშემწყნარებლობისა და ურთიერთპატივისცემის კლიმატის გაუმჯობესებას. ისინი შეშფოთებას გამოხატავენ რელიგიის აგრესიული ნაციონალისტური მიზნებისთვის გამოყენების გამო.

მაასტრიხტი, 2003 (გადანყვეტილებები: გადანყვეტილება N. 4/03 შემწყნარებლობასა და არა-დისკრიმინაციაზე):

„9. [მინისტრთა საბჭო] ადასტურებ აზრის, სინდისისა და რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების მნიშვნელობას და გმობს ყველანაირ დისკრიმინაციას და ძალადობას, მათ შორის ნებისმიერი რელიგიური ჯგუფისა და ცალკეული მორწმუნის წინააღმდეგ. იძლევა დავალებას, რომ უზრუნველყოფილი და ხელშემწყობი იყოს ინდივიდთა აღიარება და მსახურება, მარტო ან თემში სხვებთან ერთად, საჭიროებისამებრ გამჭირვალე და არა-დისკრიმინაციული კანონების, რეგულაციების, მსახურებისა და პოლიტიკის მეშვეობით.

ხელს უწყობს მონაწილე სახელმწიფოებს მოითხოვონ ODIH-ისა და მისი რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების ექსპერტთა ჯგუფის/პანელის დახმარება“.

კიევი, 2013

„მინისტრთა საბჭო [...]:

მოუწოდებს მონაწილე სახელმწიფოებს:

- სრულად განახორციელონ ეუთოს მიერ დაკისრებული ვალდებულებები აზრის, სინდისისა და რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებაზე;
- სრულად განახორციელონ მათი ვალდებულებები რათა უზრუნველყონ ყველა ინდივიდის უფლება, რომ აღიარონ და ემსახურობოდნენ რელიგიას ან რწმენას, მარტო ან თემში სხვებთან ერთად საჯაროდ ან კერძოდ და გამოხატონ მათი რელიგია ან რწმენა სწავლების, მსახურების, ლოცვის და რიტუალების შესრულებით, ასევე უზრუნველყონ ეს უფლება გამჭირვალე და არა-დისკრიმინაციული კანონების, რეგულაციების, პრაქტიკისა და პოლიტიკის გზით;
- თავი შეიკავონ, ინდივიდების ან რელიგიური თემების რელიგიის ან რწმენის მსახურებაზე, ეუთოს მოთხოვნებთან და საერთაშორისო ვალდებულებებთან შესაბამო შეზღუდვების დაწესებისგან;
- ხელი შეუწყონ და უზრუნველყონ ღია და გამჭირვალე მრწამსთაშორის და ინტერრელიგიურ დიალოგსა და თანამშრომლობას;
- მიზნად დაისახონ შეუწყნარებლობის, ძალადობისა და დისკრიმინაციის პრევენცია რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე, მათ შორის ქრისტიანების, ებრაელების, მუსლიმებისა და სხვა რელიგიის წევრთა, ასევე არა-მონრწმუნეთა წინააღმდეგ, დაგმონ ძალადობა და დისკრიმინაცია რელიგიის ნიადაგზე და შეეცადნონ თავიდან აარიდონ და დაიცვან პირები მათზე მიმართული თავდასხმებისგან აზრის, სინდისის, რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე;
- ხელი შეუწყონ რელიგიური და რწმენის თემების დროულად ჩართვას, შესაბამისი საკანონმდებლო ინიციატივების საჯარო განხილვებში;
- ხელი შეუწყონ რელიგიურ და რწმენის თემებსა და სამთავრობო უწყებებს შორის დიალოგს, მათ შორის ისეთ საკითხებზე, რაც დაკავშირებულია სამლოცველო ადგილებით სარგებლობასა და რელიგიურ ქონებასთან;
- მიიღონ ეფექტური ზომები რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე, საჯარო მოხელეთა მხრიდან მათი საჯარო უფლებამოსილების განხორციელებისას, ინდივიდების ან რელიგიური თუ რწმენის თემების, მათ შორის არა-მონრწმუნეთა წინააღმდეგ, დისკრიმინაციის აღსაკვეთად და აღმოსაფხვრელად;
- გაატარონ პოლიტიკა რომელიც ხელს შეუწყობს სამლოცველო/მსახურების ადგილებისა და რელიგიური ადგილების, რელიგიური მონუმენტების, სასაფლაოების და აკლდამების დაცვას ვანდალიზმისა და დანგრევისგან. „

დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ბიუროს (ODIHR) შესახებ

დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ბიურო (ODIHR) არის ეუთოს სპეციალიზებული დაწესებულება, რომელიც განიხილავს არჩევნების, ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიზაციის საკითხებს.

ODIHR დაფუძნებული ვარშავაში, პოლონეთში:

- ხელს უწყობს დემოკრატიულ საარჩევნო პროცესს არჩევნებსა და არჩევნების დამხმარე პროექტებს სიღრმისეული დაკვირვებით, რაც მნიშვნელოვნად ზრდის მონაწილეობით დემოკრატიას;

- ეხმარება ეუთოს მონაწილე სახელმწიფოებს ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის საკითხებში (human dimensions) მათი ვალდებულებების განხორციელებისას ექსპერტული ცოდნით, პრაქტიკული მხარდაჭერითა და გრძელვადიან პროგრამებზე დემოკრატიული ინსტიტუტების მხარდაჭრის მეშვეობით, კანონის უზენაესობის, სამოქალაქო საზოგადოებისა და დემოკრატიული მმართველობის გასაძლიერებლად;

- მხარს უჭერს ეუთოს საველე მისიებს მათი მხრიდან ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის საკითხებში (human dimensions) საქმიანობის განხორციელებისას, მათ შორის ტრენინგის, საკანონმდებლო მხარდაჭერის, გამოცდილებათა გაცვლისა და რეგიონალური კოორდინირების საშუალებით;

- წვლილი შეაქვს ადრეულ გაფრთხილებასა და კონფლიქტების აცილებაში, მონაწილე სახელმწიფოების მიერ ვალდებულებების შესრულების მონიტორინგით ეუთოს ადამიანის უფლებათა და დემოკრატიის საკითხებში (human dimensions); სთავაზობს რეგულარულ ტრენინგებს ადამიანის უფლებებში სამთავრობო ხელისუფლების წარმომადგენლებს, სამოქალაქო საზოგადოებას და ეუთოს პერსონალს;

- ეხმარება მონაწილე სახელმწიფოებს შემწყნარებლობისა და არა-დისკრიმინაციის ვალდებულებების განხორციელებაში და მხარს უჭერს რასის, ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის ან რწმენის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების, ეროვნების ან სოციალური წარმომავლობის, ქონების, დაბადების ან სხვა სტატუსის საფუძველზე სიძულვილის დანაშაულისა და შეუმწყნარებლობის გამოხატულებების პრევენციასა და მასზე რეაგირების მცდელობებს;

- მუშაობს როგორც ეუთოს დამაკავშირებელი პუნქტი რომასა და ცინტის (ბოშები) საკითხებზე; ხელს უწყობს რომას და ცინტის ჯგუფების იმ საზოგადოებაში ინტეგრაციას, რომელშიც ისინი ცხოვრობენ;

- აწყობს რეგულარულ შეხვედრებს ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის საკითხებში (human dimensions) ისეთი ვალდებულებების განხორციელებისათვის, როგორებიცაა ადამიანის უფლებებსა და დემოკრატიის საკითხებზე (human dimensions) ვალდებულებების განხორციელებაზე შეხვედრა, ყოველწლიური სემინარი ადამიანის უფლებებსა და დემოკრატიის საკითხებზე (human dimensions);

- ეუთოს რეგიონში ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესებისაკენ მიმართული საქმიანობის პარალელურად, ახორციელებს გენდერულ სტრატეგიას მისი პოლიტიკისა და საქმიანობის განვითარებითა და რეგულირებით, რათა უზრუნველყოს გენდერული სტანდარტი.

მქსაერტული გამოცდილება/ცოდნა

ადამიანის უფლებათა და დემოკრატიზაციის სფეროს ფარგლებში, დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ბიუროს (ODIHR) ექსპერტული გამოცდილება და საქმიანობა ფოკუსირებულია შემდეგ სფეროებზე: დემოკრატიული არჩევნები, მონაწილე სახელმწიფოებზე დაკისრებული ეუთოს ადამიანის

უფლებათა ვალდებულებები, რომასა და ცინტის საკითხები, ადამიანის უფლებათა დაცვა ტერორიზმთან ბრძოლაში, რელიგიის ან რწმენის თავისუფლება, სამოქალაქო საზოგადოება, გადაადგილების თავისუფლება, კანონის უზენაესობა, გენდერული თანასწორობა შეუმწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის საკითხები.

ვენეციის კომისიის შესახებ

ევროპული კომისია სამართლის მეშვეობით დემოკრატიის დასაცავად – მეტწილად, ვენეციის კომისიის სახელით ცნობილი, ვინაიდან იგი იკრიბება ვენეციაში – წარმოადგენს ევროპის საბჭოს საკონსულტაციო ორგანოს საკონსტიტუციო საკითხებში.

ვენეციის კომისიის მოვალეობაა უზრუნველყოს სამართლებრივი კონსულტაცია წვერი სახელმწიფოებისთვის, განსაკუთრებით, დაეხმაროს იმ სახელმწიფოებს, რომელთაც სურთ დემოკრატიის, ადამიანის უფლებებისა და კანონის უზენაესობის სფეროებში საკუთარი სამართლებრივი და ინსტიტუციონალური სისტემის ევროპულ სტანდარტებთან თანხვედრაში მოყვანა.

იგი აგრეთვე ეხმარება საერთო კონსტიტუციური მემკვიდრეობის გავრცელებისა და გაერთიანების უზრუნველყოფას, თამაშობს უნიკალურ როლს კონფლიქტების დარეგულირებაში და უზრუნველყოფს „სასწრაფო კონსტიტუციურ დახმარებას“ გარდამავალ ფაზაში.

კომისია ჰყავს 59 წვერი სახელმწიფო: 47 ევროპის საბჭოს წვერი სახელმწიფო და, პლუს 12 სხვა ქვეყანა (ალჟირი, ბრაზილია, ჩილე, ისრაელი, ყაზახეთი, კორეის რესპუბლიკა, ყირგიზეთი, მაროკო, მექსიკა, პერუ, ტუნისი და აშშ). ევროპული კომისია და ეუთო/ODIHR მონაწილეობენ კომისიის პლენარულ სესიებში.

მისი ინდივიდუალური წევრები არიან უნივერსიტეტის პროფესორები საჯარო და საერთაშორისო სამართლის მიმართულებით, უზენაესი და საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლეები, ეროვნული პარლამენტის წევრები და უამრავი საჯარო მოსამსახურე. ისინი არიან დანიშნულები თანამდებობაზე 4 წლის ვადით წვერი სახელმწიფოების მიერ, მაგრამ საქმიანობენ საკუთარი კომპეტენციით. 2009 წლის დეკემბრიდან მოყოლებული კომისიის პრეზიდენტია ჯანი ბუკიკიო.

კომისია საქმიანობს სამი მიმართულებით:

- დემოკრატიული ინსტიტუტები და ფუნდამენტური უფლებები;
- კონსტიტუციური მართლმსაჯულება და ჩვეულებრივი მართლმსაჯულება;
- არჩევნები, რეფერენდუმი და პოლიტიკური პარტიები.

ვენეციის კომისიის მუდმივმოქმედი სამდივნო მდებარეობს სტრასბურგში, საფრანგეთში ევროპის საბჭოს შტაბ-ბინაში. პლენარული სესიები იმართება ვენეციაში, იტალიაში, Scuola Grande di San Giovanni Evangelista-ში, წელიწადში 4-ჯერ (მარტში, ივნისში, ოქტომბერში, დეკემბერში).

აღნიშნული სახელმძღვანელო პრინციპები მიზნად ისახავს, რომ მათ ვინც ჩაბმულნი არიან რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების სფეროში კანონმდებლობის შემუშავების ან გამოყენების კუთხით, მათ შორის სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლები, უნდა უზრუნველყონ რელიგიის ან რწმენის თემების აღიარების სფეროში მინიმალური საერთაშორისო სტანდარტების შემცველი, ორიენტირი დოკუმენტი. ისინი ეფუძნებიან ეუთოს ვალდებულებებს და საყოველთაოდ აღიარ-

რეზულ ადამიანის უფლებათა სტანდარტებს. ODIHR და ვენეციის კომისია იმედოვნებენ, რომ მოცემული დოკუმენტი ფართოდ გამოიყენება და დაეხმარება ყველა რელიგიის ან რწმენის თემებს იმ სტატუსის მოსაპოვებლად, რომელსაც ისინი ითხოვენ, ამასთან უზრუნველყოფს, რომ ყველამ შეძლოს რელიგიის ან რწმენის თავისუფლებით და კუთვნილი სტატუსით სრულად სარგებლობა.

თავი VI

ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუციები

ევროპის საბჭო
საპარლამენტო ასამბლეა
რეზოლუცია 1928 (2013)¹

რელიგიასა და რწმენასთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებებისა და რელიგიური თემების ძალადობისგან დაცვის შესახებ

1. საპარლამენტო ასამბლეა შეშფოთებულია მთელს მსოფლიოში რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე რელიგიურ თემებზე და პირებზე გახშირებული სასტიკი თავდასხმებით. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე ადამიანებზე ძალადობა არა მარტო ფიზიკურია, არამედ ფსიქოლოგიურიც და ცალსახად გმობს ამგვარ ძალადობას.

2. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება ადამიანის ის საყოველთაო უფლებებია, რომლებიც გარანტირებულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლით და ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლით, რომელთა დაცვის ვალდებულებაც გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ყველა წევრმა-სახელმწიფომ იკისრა: „ყველას აქვს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის ან რწმენის შეცვლის თავისუფლებას და, აგრეთვე, თავისუფლებას, როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, საქვეყნოდ ან კერძოდ გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, სწავლებით, წესების დაცვითა და რიტუალების აღსრულებით“.

3. ასამბლეა, ასევე, ყურადღებას ამახვილებს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლზე და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1981 წლის დეკლარაციაზე რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ; უფრო მეტიც, ასამბლეა კვლავ ადასტურებს რელიგიური თემების ავტონომიისა და მათი სახელმწიფოსგან განცალკევების, აგრეთვე, რელიგიურ საქმეებზე სახელმწიფოს ნეიტრალურობისა და მიუკერძოებლობის უდიდეს მნიშვნელობას.

1 ასამბლეის დებატი 2013 წლის 24 აპრილი (მე-14 სხდომა) (იხ. დოკ. 13157, პოლიტიკურ საქმეთა და დემოკრატიის კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნივოლონტე, დადოკ. 13178, მიგრაციის, ლტოლვილთა და გადაადგილებულ პირთა საქმეების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნიტურკესი). ტექსტი ასამბლეის მიერ მიღებულია 2013 წლის 24 აპრილს (მე-14 სხდომაზე).

4. ასამბლეა მუდმივად ამახვილებს ყურადღებას სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების დაცვის მნიშვნელობაზე და იმაზე, რომ ეს თავისუფლება ექვემდებარება მხოლოდ დემოკრატიული საზოგადოებისთვის აუცილებელ შეზღუდვებს. ამ კონტექსტში, რელიგანტურია შემდეგი ტექსტები: რეკომენდაცია 1162 (1991) ევროპულ კულტურაში ისლამური ცივილიზაციის წვლილის შესახებ; რეკომენდაცია 1396 (1999) რელიგიისა და დემოკრატიის შესახებ; რეკომენდაცია 1720 (2005) განათლებისა და რელიგიის შესახებ; რეზოლუცია 1464 (2005) ევროპაში ქალებისა და რელიგიების შესახებ; რეზოლუცია 1510 (2006) გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური მრწამსების პატივისცემის შესახებ; რეკომენდაცია 1804 (2007) სახელმწიფოს, რელიგიის, სეკულარიზმისა და ადამიანის უფლებების შესახებ; რეზოლუცია 1535 (2007) ჟურნალისტთა სიცოცხლისთვის შექმნილი საფრთხეებისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ; რეზოლუცია 1580 (2007) განათლებაში კრეაციონიზმის საფრთხეების შესახებ; რეზოლუცია 1605 (2008) და რეკომენდაცია 1831 (2008) ექსტრემიზმის წინაშე მდგარი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ; რეკომენდაცია 1805 (2007) რელიგიის გამო პირთა გმობის, რელიგიური შეურაცხყოფისა და მათ მიმართ სიძულვილით საუბრის შესახებ; რეზოლუცია 1743 (2010) და რეკომენდაცია 1927 (2010) ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის შესახებ; და რეკომენდაცია 1957 (2011) ახლო აღმოსავლეთში ქრისტიანთა მიმართ ძალადობის შესახებ.

5. ასამბლეა მიუთითებს რეზოლუციაზე 1510 (2006), სადაც აღნიშნულია, რომ „გამოხატვის თავისუფლება, რომელიც დაცულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-10 მუხლით, მეტად აღარ უნდა შეიზღუდოს განსაზღვრული რელიგიური ჯგუფების მზარდი მგრძნობიარე საჭიროებების დაკმაყოფილების მიზნით.“ ასამბლეა ხაზს უსვამს იმას, რომ, როგორც ზოგადი წესი, გამოხატვის თავისუფლება არ უნდა შეიზღუდოს დემოკრატიულ საზოგადოებაში რომელიმე ჯგუფის მგრძნობიარე საჭიროებების დაკმაყოფილების მიზნით.

6. ასამბლეა გმობს რელიგიის საფუძველზე პირთა შესახებ უარყოფითი სტერეოტიპების შექმნას ან რელიგიური სიძულვილის მხარდაჭერას, რაც დისკრიმინაციისკენ, მტრობისა თუ ძალადობისკენ ნაქეზებას წარმოადგენს.

7. ასამბლეა, ასევე, მოითხოვს რელიგიურ ფუნდამენტალიზმისა და ტერორისტული მიზნებისთვის რელიგიური რწმენის მანიპულაციის ყველა ფორმასთან ბრძოლას. განათლება და დიალოგი ის ორი მნიშვნელოვანი იარაღია, რომლებსაც შეუძლიათ ხელი შეუწყონ ამ უარყოფითი და სახიფათო ტენდენციების აღკვეთას.

8. თუმცა, საყოველთაოდ მიღებულია, რომ რელიგიური თემები ევროპაში უკეთ არიან დაცულები, ვიდრე აფრიკაში, აზიასა და ახლო აღმოსავლეთში, ევროსაბჭოს წევრ-ქვეყნებში პრობლემები ჯერ კიდევ შეინიშნება. განსაკუთრებით, ზოგ წევრ-სახელმწიფოში განხორციელებული ბოლო დროინდელი საკონსტიტუციო რეფორმები, რომლებიც სერიოზულ შემოფთებას იწვევს იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენად შეესაბამება ეს ცვლილებები ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლს. ასამბლეა მიიჩნევს, რომ არანევრი-ქვეყნების მიმართ ჩვენი პოზიცია სარწმუნო და დამაჯერებელი რომ იყოს, ასეთი პრობლემები უნდა ვაღიაროთ, ვებრძოლოთ მათ და აღმოვფხვრათ ისინი.

9. აქედან გამომდინარე, ასამბლეა მოუწოდებს წევრ-სახელმწიფოებს:

9. 1. უზრუნველყონ ყველა ადამიანისა და თემის მიმართ თანაბარი მოპყრობა სახელმწიფო და საჯარო ორგანოებში, მიუხედავად მათი რელიგიისა, რწმენისა თუ არარელიგიური მრწამსისა;

9. 2. კვლავ დაადასტურონ, რომ ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და სამოქალაქო თავისუფლებების პატივისცემა ის საერთო საფუძველია, რომელზეც აგებენ ურთიერთობებს მესამე მხარეებთან და უზრუნველყონ დემოკრატიის შესახებ დებულების (რომელიც რელიგიის თავისუფლებასაც მოიცავს) შეტანა მათსა და მესამე ქვეყნებს შორის გაფორმებულ ხელშეკრულებებში;

9. 3. შესაბამის ქვეყნებთან (განსაკუთრებით, სადაც გმობის კანონები მოქმედებს) ორმხრივი პოლიტიკური დიალოგის წარმოებისას გაითვალისწინონ რელიგიური თემების მდგომარეობა;

9. 4. კვლავ დაადასტურონ, რომ რელიგიის, სინდისისა და რწმენის თავისუფლება ევროპის ადამიანის უფლებათა იმ სისტემის შემადგენელი ნაწილია, რომელიც გარანტირებულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მიერ;

9. 5. შეასრულონ ნაკისრი პასუხისმგებლობები და ვალდებულებები ამ ფუნდამენტური უფლების სრული განხორციელების უზრუნველსაყოფად;

9. 6. მხედველობაში მიიღონ ბევრ ტრადიციულ რელიგიურ გარემოში ქალთა და გოგონათა განსაკუთრებული სტატუსი, დაიცვან ქალები და გოგონები და უზრუნველყონ, რომ რელიგია არასდროს იყოს გამოყენებული ქალებზე ძალადობის, მათ შორის, ღირსების სახელით მოკვლის, პატარძლის დანვის ან იძულებითი ქორწინებისა და ქალის გენიტალიების დასახიჩრების გასამართლებლად, თვით რელიგიური თემების წევრთა მიერაც კი;

9. 7. ხელი შეუწყონ როგორც ეროვნულ, ასევე, მინისტრთა კომიტეტის დონეზე ისეთ პოლიტიკას, რომელიც ითვალისწინებს საერთაშორისო ურთიერთობებში რელიგიისა თუ რწმენის ნიშნით გამოკვეთილ უმცირესობათა ფუნდამენტური უფლებების სრული პატივისცემისა და ეფექტური დაცვის საკითხს;

9. 8. უზრუნველყონ საზოგადოებაში ადამიანებისა და თემების რელიგიური მრწამსისა და ტრადიციების პატივისცემა და, ამავე დროს, ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს პრეცედენტების შესაბამისად, სხვათა უფლებების მიმართ სათანადო ბალანსის დაცვა;

9. 9. საჯარო სექტორში, პატივი სცეს რელიგიურ მრწამსს ჯანდაცვასთან, განათლებასთან და საჯარო სამსახურთან დაკავშირებით აზრის თავისუფლების გარანტირებით, იმ პირობით, რომ დისკრიმინაციის დაუშვებლობაზე სხვათა უფლებები დაცული და კანონიერ სამსახურებზე წვდომა გარანტირებული იქნება;

9. 10. უზრუნველყონ სინდისის გამო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის მკაფიოდ განსაზღვრული უფლება მორალურად მგრძნობიარე საკითხებში, მაგ., სამხედრო სამსახურთან ან ჯანმრთელობასა და განათლებასთან დაკავშირებულ სხვა სამსახურებთან მიმართებით, ასამბლეის მიერ უკვე მიღებული რეკომენდაციების შესაბამისად, იმ პირობით, რომ დისკრიმინაციის დაუშვებლობაზე სხვათა უფლებები დაცული, ხოლო კანონიერ სამსახურებზე წვდომა გარანტირებული იქნება;

9. 11. განათლებაზე ბავშვთა ფუნდამენტური უფლების ობიექტურად, კრიტიკულად და პლურალისტურად უზრუნველყოფის პარალელურად, პატივი სცენ მშობელთა უფლებას, საკუთარი რელიგიური და ფილოსოფიური მრწამსის შესაბამისად, უზრუნველყონ ამგვარი განათლება და სწავლება;

9. 12. შეცვალონ კანონები, თუკი ისინი ეწინააღმდეგებიან ჯგუფების, მათ შორის, რელიგიისა თუ რწმენის ნიშნით გამოკვეთილი რელიგიური უმცირესობების, გაერთიანების თავისუფლებას;

9. 13. უზრუნველყონ ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლისა და ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს შესაბამისი იურისპრუდენციის სრული დაცვა, რელიგიისა თუ რწმენის ნიშნით გამოკვეთილი თემებისა თუ პიროვნებების თავისუფლების დაცვა და კანონის ფარგლებში განხორციელება;

9. 14. აღიარონ რელიგიური დევნის გამო თავშესაფრის მაძიებელთათვის საერთაშორისო დაცვის უზრუნველყოფის საჭიროება;

9. 15. სათანადოდ გაითვალისწინონ ის ურთიერთგადაფარვა, რაც შეიძლება არსებობდეს რასიზმს, ქსენოფობიასა და რელიგიურ სიძულვილს შორის, ასევე, მხედველობაში იქონიონ, რომ ეს მოვლენები, ხშირად, მიმართულია მიგრანტი თემების წინააღმდეგ.

10. ასამბლეა იმ არანევრ-სახელმწიფოებს, რომელთა პარლამენტებსაც დემოკრატიისთვის პარტნიორის სტატუსი აქვთ მინიჭებული, მოუწოდებს, გადადგან მტკიცე ნაბიჯები ზემოხსენებული პრინციპებისა და ღირებულებების მისაღებად და იღებს გადაწყვეტილებას, განახორციელოს მონიტორინგი მათ დაცვაზე;

11. ასამბლეა, ასევე, მოუწოდებს ყველა ნევრ-სახელმწიფოს, სადაც მოხდა ძალადობის აქტები რელიგიისა თუ რწმენის ნიშნით გამოკვეთილი თემების ან პიროვნებების მიმართ:

11. 1. არაორაზროვნად დაგმონ არა მარტო უდანაშაულო ადამიანებზე თავდასხმა, არამედ, ზოგადად, ძალადობის გამოყენება; აგრეთვე, დისკრიმინაციისა და შეუწყნარებლობის ნებისმიერი ფორმა, მათ შორის, სიძულვილით საუბარი, რომლებიც რელიგიასა ან რწმენაზეა დაფუძნებული;

11. 2. გააგრძელონ და გააქტიურონ მუშაობა ამგვარ შემთხვევებთან საბრძოლველად და მათ აღსაკვეთად, და გაასამართლონ მათი ჩამდენები;

11. 3. ხელი შეუწყონ სწორ და ობიექტურ განათლებას რელიგიებისა და არარელიგიური მრწამსის შესახებ, მათ შორის, უმცირესობათა რელიგიების და არარელიგიური მრწამსის შესახებ;

11. 4. აქტიურად დაუჭირონ მხარი ინიციატივებს, რომლებიც მიზნად ისახავს რელიგიებს და კულტურებს შორის დიალოგის განზომილების ხელშეწყობას;

11. 5. უზრუნველყონ რელიგიისა თუ რწმენის ნიშნით გამოკვეთილი თემებისა და პიროვნებების, მათ შორის, უმცირესობების, მათი შესაკრებელი და თავყანისცემის ადგილების ეფექტური დაცვა;

11. 6. პატივი სცენ სხვადასხვა რელიგიის კულტურულ მემკვიდრეობას და დაიცვან ის.

12. ასამბლეა მოუწოდებს ევროპაში ყველა რელიგიურ ხელმძღვანელს, დაგმონ რელიგიურ თემებზე და სხვა აღმსარებლობის ჯგუფებზე თავდასხმები და აღიარონ ყოველი ადამიანის თანასწორი პატივისცემის პრინციპი, მიუხედავად იმისა, რომელ რელიგიას მიეკუთვნებიან ისინი.

13. ევროსაბჭო ნევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს, ყველგან, სადაც ეკლესიის საკუთრების დაბრუნების პროცესი ჯერ კიდევ არ არის დასრულებული, დააჩქარონ და დაასრულონ იგი მოკლე ან საშუალო ვადიან პერსპექტივაში. ამ პროცესზე უარყოფითი გავლენა არ უნდა მოახდინოს რომელიმე პოლიტიკურმა იდეოლოგიამ ან მთავრობამ.

14. და ბოლოს, ასამბლეა მოუწოდებს, ევროკავშირის არანევრ ქვეყნებთან პოლიტიკური დიალოგის წარმოებისას, გააძლიერონ რელიგიისა თუ რწმენის ნიშნით გამოკვეთილი თემებისა და პიროვნებების მდგომარეობის მონიტორინგი.

გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური რწმენის პატივისცემის შესახებ

1. ევროსაბჭოს საპარლამენტო ასამბლეა კვლავ ადასტურებს, რომ გამოხატვის თავისუფლების ფუნდამენტური უფლების გარეშე დემოკრატიული საზოგადოების არსებობა შეუძლებელია. საზოგადოების პროგრესი და თითოეული პიროვნების განვითარება დამოკიდებულია ინფორმაციისა და იდეების მიღებისა და გადაცემის შესაძლებლობაზე. ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის თანახმად, ეს თავისუფლება ეხება გამოხატვის არა მარტო იმ ფორმებს, რომლებიც დადებითად მიიღება და შეურაცხყოფელად არ ითვლება, არამედ იმ ფორმებსაც, რომლებიც იწვევს სახელმწიფოს ან მოსახლეობის რომელიმე ნაწილის აღშფოთებას, შეურაცხყოფას ან შეწუხებას.

2. აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება წარმოადგენს დემოკრატიული საზოგადოების აუცილებელ მოთხოვნას, ასევე, ცალკეული პირების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან თავისუფლებას ადამიანის სიცოცხლესა და საზოგადოებაზე თავიანთი შეხედულების განსაზღვრისას. სინდისი და თავისუფლება ადამიანის კულტურის ძირითადი კომპონენტებია. ამ თვალსაზრისით, ისინი დაცულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლით.

3. ამასთან, დემოკრატიულ საზოგადოებაში აზრისა და გამოხატვის თავისუფლება რელიგიურ და სარწმუნოებრივ საკითხებზე ღია დებატების საშუალებას იძლევა. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ასამბლეა მიუთითებს თავის რეკომენდაციაზე 1396 (1999) რელიგიისა და დემოკრატიის შესახებ. თანამედროვე საზოგადოებები შედგება სხვადასხვა მრწამსისა და რწმენის მქონე ადამიანებისგან. რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველზე ადამიანებზე თავდასხმა დაუშვებელია, მაგრამ გამოხატვის კანონები გამოყენებული არ უნდა იყოს გამოხატვისა და აზრის თავისუფლების შესაზღუდად.

4. ასამბლეა ხაზგასმით აღნიშნავს მისი წევრი-ქვეყნების კულტურულ და რელიგიურ მრავალფეროვნებას. ქრისტიანები, მუსლიმები, ებრაელები და სხვა რელიგიის წევრები, აგრეთვე, ის ადამიანები, რომლებსაც არცერთ აღმსარებლობას არ მიეკუთვნებიან ევროპაში თავს უსაფრთხოდ უნდა გრძნობდნენ. რელიგიებმა თავიანთი წვლილი შეიტანეს იმ სულიერი და ზნეობრივი ღირებულებების, იდეალებისა და პრინციპების ჩამოყალიბებაში, რომლებიც ევროპის საერთო მემკვიდრეობას ქმნიან. ამასთან დაკავშირებით, ასამბლეა ხაზს უსვამს ევროსაბჭოს წესდების I მუხლს, რომელშიც აღნიშნულია, რომ ევროსაბჭოს მიზანია მის წევრებს შორის უფრო მტკიცე ერთიანობის მიღწევა იმ იდეალებისა და პრინციპების დასაცავად და განსახორციელებლად, რომლებიც მათ საერთო მემკვიდრეობას წარმოადგენს.

5. ასამბლეა ხაზს უსვამს ვალდებულებას, უზრუნველყოს, რომ კულტურებს შორის ურთიერთგაგებასა და ურთიერთპატივისცემაზე დაფუძნებული, ნამდვი-

1 ასამბლეის დებატი 2007 წლის 29 ივნისს (27-ე სხდომაზე) (იხ. დოკ. 11298, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი დე პუიგი). ტექსტი ასამბლეის მიერ მიღებულია 2007 წლის 29 ივნისს (27-ე სხდომაზე).

ლი და ღია დიალოგის მეშვეობით მიღწეული კულტურული მრავალფეროვნება გახდეს არა დაძაბულობის, არამედ ურთიერთგამდიდრების წყარო. საბოლოო მიზანი უნდა იყოს, ღია და ინკლუზიური საზოგადოებებში, ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და მართლწესრიგის საფუძველზე მრავალფეროვნების შენარჩუნება; რაც მიიღწევა კომუნიკაციის ხელშეწყობით და იმ უნარ-ჩვევებისა და ცოდნის გაუმჯობესებით, რაც აუცილებელია ევროპის საზოგადოებებში, ევროპის ქვეყნებს, ევროპასა და მის მეზობელ რეგიონებს შორის მშვიდობიანი და კონსტრუქციული თანაარსებობისთვის.

6. წიგნების, ფილმების, კარიკატურების, ნახატებისა და ინტერნეტის მეშვეობით გავრცელებულ და უარყოფითად აღქმულ გამოსახულებებზე რეაქციები გახდა ბოლოდროინდელი ფართო დებატების გამომწვევი მიზეზი, თემაზე: ხომ არ უნდა შეიზღუდოს გამოხატვის თავისუფლება რელიგიური რწმენის პატივისცემის საბაბით და, თუ კი, მაშინ- რა ზომით. გარდა ამისა, დაისვა მედიის პასუხისმგებლობის, თვითრეგულირებისა და თვითცენზურის საკითხები.

7. გმობას დიდი ხნის ისტორია აქვს. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ კანონები, რომლებითაც ისჯება რელიგიური წეს-ჩვეულებებისა და დოგმების დამოკლება და კრიტიკა, ხშირად უარყოფით გავლენას ახდენდა მეცნიერულ და სოციალურ პროგრესზე. ამ მდგომარეობის შეცვლა განმანათლებლობის პერიოდში დაიწყო და კიდევ უფრო განვითარდა სეკულარიზაციის მიმართულებით. თანამედროვე დემოკრატიული ქვეყნები სეკულარულია და, უფრო მეტად, ადამიანის უფლებებითაა დაინტერესებული. დანიურ კარიკატურებთან დაკავშირებულმა ბოლოდროინდელმა დებატებმა ამ ორი შეხედულების ურთიერთმიმართების საკითხი წამოიწია.

8. დემოკრატიულ საზოგადოებაში, რელიგიურ თემებს, ადამიანის უფლებათა დაცვის კანონებისა და ნორმების შესაბამისად, აქვთ უფლება, დაიცვან საკუთარი თავი კრიტიკისგან ან დაცინვისგან. განათლებისა და რელიგიის შესახებ ასამბლეის რეკომენდაციის 1720 (2005) შესაბამისად, სახელმწიფოებმა ხელი უნდა შეუწყონ რელიგიების შესახებ ინფორმაციისა და განათლების გავრცელებას საკუთარ მოქალაქეებში, რელიგიების შესახებ უკეთესი ცოდნის, აგრეთვე, კრიტიკული აზროვნების ჩამოყალიბების მიზნით. გარდა ამისა, სახელმწიფოებმა უნდა შეიმუშაონ და განუხრელად განახორციელონ გონივრული სტრატეგიები, მათ შორის, სათანადო საკანონმდებლო და მართლსაჯულების ზომები, რელიგიურ დისკრიმინაციასა და შეუწყნარებლობასთან საბრძოლველად.

9. ასამბლეა, ასევე, აღნიშნავს, რომ კრიტიკული დავისა და მხატვრული თავისუფლების კულტურას ევროპაში ხანგრძლივი ისტორია აქვს, აქედან გამომდინარე, დადებითად და აუცილებლადაც კი მიიჩნევა პიროვნებისა და საზოგადოების წინსვლისთვის. ასეთი კულტურის არსებობის მხოლოდ ტოტალიტარულ სახელმწიფო წყობას ეშინია. ამიტომ, კრიტიკულ დავას, სატირას, იუმორსა და მხატვრულ გამოსახვას ფართო თავისუფლება უნდა მიენიჭოს, ხოლო გაზვიადების გამოყენება პროვოკაციად არ უნდა განიხილებოდეს.

10. ადამიანის უფლებები და ძირითადი თავისუფლებები საყოველთაოდ აღიარებულია, კერძოდ, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციითა და ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციით. ამასთან, ამ უფლებების გამოყენება ყველგან ერთგვაროვანი არ არის. ასამბლეა ამ სტანდარტების ნებისმიერი სახით დაქვეითებას უნდა ებრძოდეს. ასამბლეა მიესალმება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნის ინიციატივას ცივილიზაციების გა-

ერთიანების თაობაზე, რომლის მიზანია, ინსტიტუციონალურ და სამოქალაქო საზოგადოების დონეებზე ერთობლივი ზომების მიღება ცრურწმენის, ცრუ წარმოდგენებისა და პოლარიზაციის დასაძლევად. ნამდვილი დიალოგი მხოლოდ მაშინ შედგება, როცა არსებობს სხვა კულტურებისა და საზოგადოებების ნამდვილი პატივისცემა და გაგება. ისეთი ღირებულებები, როგორებიცაა ადამიანის უფლებათა პატივისცემა, დემოკრატია, მართლწესრიგი და ანგარიშვალდებულება- კაცობრიობის კოლექტიური სიბრძნის, სინდისისა და პროგრესის ნაყოფია. ამოცანა სხვადასხვა კულტურებში ამ ღირებულებათა ფესვების მიგნებაში მდგომარეობს.

11. როცა აუცილებელია იმ ადამიანის უფლებათა დაბალანსება, რომლებიც კონკრეტულ შემთხვევაში, ერთმანეთს ეწინააღმდეგება, ეროვნულ სასამართლოებს და ეროვნულ კანონმდებლებს შეფასების თავისუფლება ენიჭებათ. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლომ დაადგინა, რომ, თუმცა, პოლიტიკური სიტყვის ან საზოგადოებისთვის საინტერესო საკითხებზე დებატების შეზღუდვის ფარგლები ვიწროა, შეფასების უფრო ფართო თავისუფლება გამოიყენება მაშინ, როცა რეგულირდება გამოხატვის თავისუფლება ისეთ საკითხებზე, რომლებიც, სავარაუდოდ, შეურაცხყოფს პირად ინტიმურ მორალურ მრწამსს ან რელიგიას. სავარაუდოდ, რა გამოიწვევს ამა თუ იმ რელიგიის მიმდევართა არსებით შეურაცხყოფას, მნიშვნელოვნად განსხვავებული იქნება სხვადასხვა დროსა და სხვადასხვა ადგილას.

12. ასამბლეა მიიჩნევს, რომ გამოხატვის თავისუფლება, რომელიც დაცულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-10 მუხლით, განსაზღვრული რელიგიური ჯგუფების მზარდი მგრძნობიარე საჭიროებების დაკმაყოფილების მიზნით, მეტად აღარ უნდა შეიზღუდოს. ამავე დროს, ასამბლეა ხაზს უსვამს, რომ რომელიმე რელიგიური ჯგუფის მისამართით სიძულვილის გამომხატველი საუბარი შეუთავსებელია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციითა და ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს პრეცედენტებით გარანტირებულ ადამიანის უფლებებთან და ძირითად თავისუფლებებთან.

13. ასამბლეა წევრ-სახელმწიფოთა პარლამენტებს მოუწოდებს, ჩაატარონ დებატები გამოხატვის თავისუფლებასა და რელიგიური მრწამსის პატივისცემის შესახებ და, ასევე, მოუწოდებს პარლამენტარებს, მოახსენონ ასამბლეას ამ დებატების შედეგები.

14. ასამბლეა ევროპის რელიგიურ თემებს მოუწოდებს, თავიანთ თემებში განიხილონ გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური მრწამსის პატივისცემის საკითხები და ხელი შეუწყონ სხვა რელიგიურ თემებთან დიალოგს, ურთიერთგაგებისა და რელიგიური შემწყნარებლობის ქცევის კოდექსის ჩამოსაყალიბებლად, რაც აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

15. ასამბლეა, ასევე, მოუწოდებს პროფესიონალ ჟურნალისტებს და მათ პროფესიულ ორგანიზაციებს, განიხილონ მედიის ეთიკა რელიგიურ მრწამსთან და მგრძნობიარობასთან დაკავშირებით. ასამბლეა მხარს უჭერს პრესის მიმართ საჩივრების განმხილველი ორგანოების, მედია-ომბუცმენების ან სხვა თვითმარეგულირებელი ორგანოების შექმნას იქ, სადაც ამგვარი ორგანოები ჯერ არ არსებობს, რომლებმაც უნდა განიხილონ რელიგიური მრწამსის შეურაცხყოფაზე რეაგირების შესაძლო ფორმები.

16. ასამბლეა მხარს უჭერს კულტურებსა და რელიგიებს შორის დიალოგს, რომელიც დაფუძნებულია ადამიანის საყოველთაო უფლებებზე. ამ დიალოგში

თანასწორობისა და ურთიერთპატივისცემის პრინციპებით მონაწილეობას უნდა იღებდეს სამოქალაქო საზოგადოება და, აგრეთვე, მედია შემწყნარებლობის, ნდობისა და ურთიერთგაგების ხელშეწყობის მიზნით, რომლებიც არსებითად მნიშვნელოვანია მტკიცე საზოგადოებების ჩამოსაყალიბებლად და საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების განსამტკიცებლად.

17. ასამბლეა ევროსაბჭოს ორგანოებს მოუწოდებს, აქტიურად იმუშაონ სხვადასხვა რელიგიური თუ ეთნიკური ჯგუფის მისამართით სიძულვილის გამომხატველი საუბრის აღკვეთაზე.

18. ასამბლეა იღებს გადაწყვეტილებას, ამ საკითხს დაუბრუნდეს გმობის, რელიგიური შეურაცხყოფისა და რელიგიის გამო პირთა მისამართით სიძულვილის გამომხატველი საუბრის შესახებ ანგარიშის საფუძველზე, ევროპაში არსებული სხვადასხვა მიდგომების, მათ შორის, ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის, რასიზმთან და შეუწყნარებლობასთან ბრძოლის ევროპული კომისიისა და კანონმდებლობის მეშვეობით დემოკრატიის ხელშეწყობის ევროპული კომისიის ანგარიშებისა და რეკომენდაციების, და ევროსაბჭოს ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიის ანგარიშების შეფასების შემდეგ.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეზოლუცია 1743 (2010)¹

ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის შესახებ

1. საპარლამენტო ასამბლეა აღნიშნავს, რომ ისლამური რადიკალიზმი და პოლიტიკური მიზეზებით რელიგიური რწმენის მანიპულაცია ეწინააღმდეგება ადამიანის უფლებებსა და დემოკრატიულ ღირებულებებს. ამავე დროს, ევროსაბჭოს ბევრ წევრ-სახელმწიფოში მუსლიმები თავს საზოგადოებისგან გარიყულად, დალდამულად და დისკრიმინირებულად გრძნობენ; ისინი სტერეოტიპების, სოციალური მარგინალიზაციისა და პოლიტიკური ექსტრემიზმის მსხვერპლი ხდებიან. ასამბლეა ღრმად შეშფოთებულია როგორც ისლამური ექსტრემიზმით, ასევე მუსლიმური თემების მიმართ ექსტრემიზმით ევროპაში. ორივე ფენომენი ერთმანეთს განამტკიცებს.

2. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ ისლამიზმი არის შეხედულება იმის თაობაზე, რომ ისლამი არა მარტო რელიგიაა, არამედ სოციალური, სამართლებრივი და პოლიტიკური ქცევის კოდექსიც. ისლამიზმი შეიძლება იყოს მოძალადე ან ტრადიციული და მშვიდობიანი, მაგრამ, ორივე შემთხვევაში, ის არ ეთანხმება რელიგიისა და სა-

¹ ასამბლეის განხილვა გაიმართა 2010 წლის 23 ივნისს (23-ე სხდომაზე) (იხ. დოკ. 12266, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების საკითხთა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი მორგენს ჯენსენი; დოკ. 12303, პოლიტიკურ საქმეთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი ჰანკოკი; დოკ. 12305, იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი რაფაელ ჰუსეინოვი, და დოკ. 12304, ქალთათვის და მამაკაცთათვის თანასწორი შესაძლებლობების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ქ-ნი მემეკანი). ტექსტი ასამბლეის მიერ ერთსულოვნად მიღებულია 2010 წლის 23 ივნისს (23-ე სხდომაზე). აგრეთვე, იხილეთ რეკომენდაცია 1927 (2010).

ხელმწიფოს განყოფას, რაც დემოკრატიული და პლურალისტური საზოგადოებების ძირითადი პრინციპია. ასამბლეა, ასევე, აღნიშნავს, რომ მუსლიმთა დისკრიმინაცია დაუშვებელია და უნდა აღმოიფხვრას. ევროპელ მუსლიმთა დიდი უმრავლესობა იზიარებს ჩვენი საზოგადოებების ძირითად პრინციპებს და არსებითად მნიშვნელოვანია ბრძოლა ისლამოფობიასთან, რაც, ძირითადად, უცოდინრობიდან და ისლამის ძალადობასთან გაიგივების მცდარი წარმოდგენიდან გამომდინარეობს. ამ პრობლემების მოუგვარებლობით, ბევრი ევროპული ქვეყნის მთავრობა ხელს უწყობს ექსტრემიზმის ზრდას.

3. მუსლიმებისთვის ევროპა საკუთარი სახლია – ისინი აქ მრავალი საუკუნეა არიან, რაც ასამბლემ აღნიშნა კიდევ თავის რეკომენდაციაში 1162 (1991) ევროპულ კულტურაში ისლამური ცივილიზაციის წვლილის შესახებ. ისლამს, იუდაიზმსა და ქრისტიანობას – სამ ძირითად მონოთეისტურ რელიგიას – ერთი და იგივე ისტორიული და კულტურული ფესვები აქვთ და ერთსა და იმავე ფუნდამენტურ ღირებულებებს აღიარებენ, კერძოდ, ადამიანის სიცოცხლისა და ღირსების უმთავრეს ღირებულებას, აზრის გამოხატვის შესაძლებლობას და თავისუფლებას, სხვებისა და მათი ქონების პატივისცემას და სოციალური კეთილდღეობის მნიშვნელობას. ეს ღირებულებები ასახულია ევროპულ ფილოსოფიებში და შეტანილია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციაში (შემდგომში – „კონვენცია“; Eთმ № 5).

4. „კონვენციის“ მე-9 მუხლით, გარანტირებულია უფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისა; ეს უფლება მოიცავს რელიგიის ან რწმენის შეცვლის თავისუფლებას და, აგრეთვე, თავისუფლებას როგორც ინდივიდუალურად, ისე სხვებთან ერთად, საქვეყნოდ ან კერძოდ გააცხადოს თავისი რელიგია თუ რწმენა აღმსარებლობით, სწავლებით, წესების დაცვითა და რიტუალების აღსრულებით. „კონვენციის“ მე-10 მუხლი ითვალისწინებს გამოხატვის თავისუფლებას. ეს უფლება მოიცავს პირის თავისუფლებას, გამოხატოს რელიგიური ან ფილოსოფიური შეხედულებები ან არ დაეთანხმოს და გააკრიტიკოს ისინი. ეს ორივე თავისუფლება წარმოადგენს დემოკრატიული საზოგადოების აუცილებელ მოთხოვნას. ამასთან, ისინი აბსოლუტური არ არის და შეიძლება დაექვემდებაროს შეზღუდვებს, რომლებიც მკაცრი კონტროლის ქვეშ წესდება. უფრო მეტიც, „კონვენციის“ მე-17 მუხლის თანახმად, ისინი ბოროტად არ უნდა იყოს გამოყენებული „კონვენციით“ გათვალისწინებული რომელიმე უფლებისა თუ თავისუფლების მოსპობის ან არასათანადო შეზღუდვის მიზნით.

5. ამ ორი თავისუფლების ერთმანეთთან შეჯერების მნიშვნელობას ასამბლემ უკვე გაუსვა ხაზი თავის რეზოლუციაში 1510 (2006) გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური რწმენის პატივისცემის შესახებ, აგრეთვე, თავის რეკომენდაციაში 1805 (2007) გმობის, რელიგიური შეურაცხყოფისა და რელიგიის თუ რწმენის საფუძვლით პირთა მიმართ სიძულვილის გამომხატველი საუბრის შესახებ. ასამბლეა არაორაზროვნად გმობს იმ პირთა მიმართ სიკვდილით დასჯის ბრძანების გამოცემას და მუქარას, რომლებიც აკრიტიკებენ ისლამს, ან ისლამთან დაკავშირებულ პოლიტიკურ შეხედულებებს. ამასთან, ასამბლეა გამოთქვამს სინანულს იმასთან დაკავშირებით, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის არაერთი წევრი-სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული ინიციატივების შედეგად, ადამიანის უფლებათა დაცვის საბჭომ მიიღო რეზოლუციები რელიგიების და, კერძოდ, ისლამის შეურაცხყოფის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ, რადგან ეს სტრატეგია საფრთხეს უქმნის გამოხატვის თავისუფლებას.

6. ასამბლეა მიუთითებს თავის რეკომენდაციაზე 1804 (2007) სახელმწიფოს, რელიგიის, სეკულარიზმისა და ადამიანის უფლებების შესახებ და აღნიშნავს, რომ დემოკრატიული სტანდარტები მოითხოვს სახელმწიფოსა და მისი ორგანოების განცალკევებას რელიგიებისგან და რელიგიური ორგანიზაციებისგან. მთავრობები, პარლამენტები და სახელმწიფო მმართველობები, რომლებიც თავიანთ მთელ საზოგადოებას დემოკრატიულად ასახავს და ემსახურება, ნეიტრალური უნდა იყოს ყველა რელიგიური, გნოსტიკური თუ ათეისტური მრწამსის მიმართ. მიუხედავად ამისა, რელიგია და დემოკრატია ერთმანეთთან შეუთავსებელი არაა, რადგან რელიგიებს შეუძლიათ სასარგებლო საზოგადოებრივი როლი ითამაშონ. ამიტომ წევრმა-სახელმწიფოებმა უნდა წაახალისონ რელიგიური ორგანიზაციები, რომ მათ მხარი დაუჭირონ მშვიდობას, შემწყნარებლობას, სოლიდარობას და ინტელექტუალურ დიალოგს.

7. ამასთან, ასამბლეა შეშფოთებით აღნიშნავს, რომ წევრ-სახელმწიფოებში მოქმედი ზოგი ისლამური ორგანიზაცია დაფუძნებულია უცხო ქვეყნის მთავრობების მიერ და ფინანსურ დახმარებას და პოლიტიკურ მითითებებს ამ მთავრობებისგან ღებულობენ. აქედან გამომდინარე, ამ ორგანიზაციების მიზნები რელიგიური არაა. ისლამის ნიღბით ნაციონალურ-პოლიტიკური ექსპანსია უნდა გამოაშკარავდეს. „კონვენციის“ მე-11 მუხლის თანახმად, წევრ-სახელმწიფოებს შეუძლიათ შეზღუდონ ასეთი ორგანიზაციების საქმიანობა იმ პირობით, თუ ამგვარი შეზღუდვები აკმაყოფილებს მე-11 მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილ მოთხოვნებს. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, წევრმა-სახელმწიფოებმა როგორც ისლამური, ასევე სხვა რელიგიური ორგანიზაციებისგან, უნდა მოითხოვონ გამჭვირვალობა და ანგარიშვალდებულობა, მაგ., მათი საწესდებო მიზნების, ხელმძღვანელობის, წევრობისა და ფინანსური რესურსების შესახებ გამჭვირვალობის მოთხოვნით.

8. ევროპაში თურქთა ყოფნის შესახებ რეკომენდაციაში 1774 (2006) ასამბლეამ აღნიშნა, რომ მიგრანტმა მუშაკებმა და ევროპის ახალმა მოქალაქეებმა, წევრი-სახელმწიფოების მთავრობებმა და პარლამენტებმა, აგრეთვე, ევროსაბჭომ, პრიორიტეტი უნდა მიანიჭოს მუსლიმებისა და სხვა რელიგიური უმცირესობების სოციალურ ინტეგრაციას. წევრი-სახელმწიფოების მიერ მიგრანტების უკეთ ინტეგრაციის მიზნით მიღებული არაერთი ზომა შექმნას იმსახურებს, მაგრამ ეს ინტეგრაცია ხშირად რეალობისგან შორს არის, განსაკუთრებით, მუსლიმ მიგრანტებთან მიმართებით. ამრიგად, ასამბლეა წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს, იყვნენ პროაქტიურები სოციალურ, ეკონომიკურ და პოლიტიკურ უთანასწორობასთან ბრძოლაში.

9. ასამბლეა წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს, ეფექტურად ებრძოლონ ევროპაში მუსლიმებისა და სხვა რელიგიური უმცირესობების სოციალურ მარგინალიზაციას, მათ შორის, კომპლექსური ანტი-დისკრიმინაციული კანონმდებლობის, პოლიტიკისა და წესების მიღების, განხორციელებისა და რეგულარული მონიტორინგის გზით, რათა დაიცვან ისინი ყოველდღიური დისკრიმინაციისგან და უზრუნველყონ სამართლებრივი დაცვის საშუალებებზე უკეთესი წვდომა მათი უფლებების დარღვევისას.

10. თუმცა, წევრ-სახელმწიფოებში მყოფი მუსლიმი თემების ორგანიზაციული სტრუქტურა სასურველია სამთავრობო და ადმინისტრაციულ ორგანოებთან კონტაქტების დამყარების ხელშესაწყობად, წევრი-ქვეყნების მთავრობებმაც და პარლამენტებმაც უნდა ეცადონ მუსლიმებთან, როგორც თანასწორუფლებიან მოქა-

ლაქებთან, პირდაპირი პოლიტიკური კონტაქტების დამყარება. ასეთი პირდაპირი კონტაქტების ხელშეწყობა შესაძლებელია ადგილობრივ და რეგიონულ დონეებზე საჯარო განხილვების, აგრეთვე, ინტერნეტით რეგიონული და ეროვნული განხილვების მეშვეობით. ასამბლეა მიუთითებს ევროკავშირის ადგილობრივი და რეგიონული ორგანოების კონგრესის რეკომენდაციაზე 170 (2005) „კულტურებს შორის და რელიგიებს შორის დიალოგი: ადგილობრივი ხელისუფლების ინიციატივები და პასუხისმგებლობები“ და ეროვნულ პარლამენტებს მოუწოდებს უზრუნველყონ, რომ მათ ქვეყნებში ადგილობრივ ხელისუფლებას ჰქონდეთ სამართლებრივი, ადმინისტრაციული და ფინანსური ბაზისები, რომლებიც აუცილებელია სოციალური ინტეგრაციისა და კულტურებს შორის დიალოგის ხელშესაწყობის მიზნით ადგილობრივი ღონისძიებების განსახორციელებლად.

11. აუცილებელია, რომ იმ პირებმა, რომლებიც თავიანთ ქვეყანაში უმცირესობის კულტურას მიეკუთვნებიან, არ მოახდინონ საკუთარი თავის იზოლაცია და არ ეცადონ პარალელური საზოგადოების შექმნა. ამრიგად, ასამბლეა მუსლიმი თემების წარმომადგენლებს მოუწოდებს ხელი შეუწყონ კულტურებს შორის დიალოგს და ებრძოლონ დაყოფებს, რომლებიც, წინააღმდეგ შემთხვევაში, გამოიწვევს საზოგადოების დაქუცმაცებას და კონფლიქტებს. ასამბლეა მიუთითებს თავის რეზოლუციაზე 1605 (2008) და რეკომენდაციაზე 1831 (2008) ექსტრემიზმის პრობლემის წინაშე მყოფი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ და მუსლიმებს, მათ რელიგიურ თემებს და რელიგიურ წინამძღოლებს მოუწოდებს ებრძოლონ ისლამით შენიღბული ექსტრემიზმის ნებისმიერ ფორმას. ისლამი ის რელიგიაა, რომელიც მხარს უჭერს მშვიდობას. შეშფოთებულმა მუსლიმებმა პირველებმა უნდა გამოხატონ სანინალმდეგო რეაქცია, როცა ტერორისტები ან პოლიტიკური ექსტრემისტები ისლამს ძალაუფლებისთვის ბრძოლისთვის იყენებენ და ამით არადაცემენ ადამიანის სიცოცხლის ფუნდამენტურ უფლებას და სხვა ღირებულებებს, რომლებსაც ისლამი იცავს.

12. ასამბლეა სინანულით აღნიშნავს, რომ ევროპაში სულ უფრო მეტი პოლიტიკური პარტია ბოროტად იყენებს და ხელს უწყობს ისლამისადმი შიშს და ატარებს პოლიტიკურ კამპანიებს, რომლებიც ხელს უწყობს ევროპაში მყოფი მუსლიმების შესახებ უარყოფით სტერეოტიპებს და, ხშირად, ისლამს ექსტრემიზმთან აიგივებს. მუსლიმთა მიმართ შეუწყნარებლობის, ზოგჯერ სიძულვილის პროპაგანდა დაუშვებელია. ასამბლეა ნევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს მიიღონ პოლიტიკური ზომები თანახმად ევროპის რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ბრძოლის კომისიის ზოგადი პოლიტიკის რეკომენდაციისა №5 (2000) მუსლიმთა მიმართ შეუწყნარებლობასთან და დისკრიმინაციასთან ბრძოლის შესახებ. ასამბლეა კვლავ ადასტურებს, რომ „კონვენციის“ ნორმების, კერძოდ, მე-10 თავის მე-2 მუხლის დაცვის პარალელურად, სწორედ, ნევრმა-სახელმწიფოებმა უნდა თქვან უარი ისეთ პოლიტიკურ განცხადებებზე, რომლებიც აღვივებს შიშსა და სიძულვილს მუსლიმებისა და ისლამის მიმართ.

13. ასამბლეა, ასევე, შეშფოთებულია როგორც ეროვნული, ასევე, რეგიონული და ადგილობრივი ხელისუფლებების იმ პოლიტიკითა და ნესებით, რომლებიც დისკრიმინაციულია მუსლიმთა მიმართ და ასევე, მოქალაქეთა ხმების, ინიციატივებისა და რეფერენდუმების რელიგიისა და გამოხატვის თავისუფლების უფლებებზე შეზღუდვების დასაკანონებლად გამოყენების საფრთხით, რომლებიც დაუშვებელია „კონვენციის“ მე-9 და მე-10 მუხლებით. ამ კონტექსტში, ასამბლეა განსაკუთ-

რებით შემოფოთებულია შვეიცარიაში ამ ბოლო დროს ჩატარებული რეფერენდუმით და შვეიცარიის მთავრობას მოუწოდებს მორატორიუმი დაანესოს და უმოკლეს ვადაში გააუქმოს მეჩეთებისთვის მიწარეთების (კოშკების) მშენებლობაზე დაწესებული საყოველთაო შეზღუდვა.

14. ასამბლეა მიუთითებს ევროპაში ქალთა და რელიგიის შესახებ თავის რეზოლუციაზე 1464 (2005) და ყველა მუსლიმ თემს მოუწოდებს, უარი თქვან ისლამის იმ ტრადიციულ განმარტებებზე, რომლებიც არ აღიარებს გენდერულ თანასწორობას და ზღუდავს ქალთა უფლებებს როგორც ოჯახში, ასევე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ამგვარი ინტერპრეტაცია შეუთავსებელია ადამიანის ღირსებასთან და დემოკრატიულ სტანდარტებთან. ქალები მამაკაცების თანასწორი არიან ყველა თვალსაზრისით და მათ მიმართ მოპყრობაც შესაბამისი უნდა იყოს, ყოველგვარი გამოწვევის გარეშე. ქალთა დისკრიმინაცია, რელიგიური ტრადიციების თუ სხვა საფუძველზე, ეწინააღმდეგება „კონვენციის“ მე-8, მე-9 და მე-14 მუხლებს, ასევე „კონვენციის“ მე-7 ოქმის მე-5 მუხლს და მე-12 ოქმს. არანაირი რელიგიური თუ კულტურული რელატივიზმი არ შეიძლება იყოს გამოყენებული პირადი ხელშეუხებლობის დარღვევის გასამართლებლად. ამიტომ, საპარლამენტო ასამბლეა წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს, ყველა აუცილებელი ზომა მიიღონ რადიკალური ისლამიზმისა და ისლამოფობიის აღმოსაფხვრელად, რომელთა უპირველესი მსხვერპლი ქალები არიან.

15. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ქალების ჩადრით შემოსვა, განსაკუთრებით ბურქას ან ნიქაბის ჩადრებით შემოსვა, ხშირად აღიქმება მამაკაცთა მიმართ ქალთა დაქვემდებარების სიმბოლოდ, რაც ზღუდავს ქალთა როლს საზოგადოებაში, მათ პროფესიულ ცხოვრებას და ხელს უშლის მათ სოციალურ და ეკონომიკურ საქმიანობას. ქალთა არც სრული ჩადრით და არც თავსაბურთით შემოსვას ყველა მუსლიმი არ მიიჩნევს ისლამით დადგენილ რელიგიურ ვალდებულებად, თუმცა, მას ბევრი საზოგადოებრივ და კულტურულ ტრადიციად მიიჩნევს. ასამბლეა მიიჩნევს, რომ ამ ტრადიციამ შეიძლება საფრთხე შეუქმნას ქალთა ღირსებასა და თავისუფლებას. არცერთმა თემმა ან ოჯახმა არ უნდა აიძულოს ქალი ატაროს რელიგიური სამოსი. ჩაგვრის, უფლების ჩამორთმევის ან ძალადობის ნებისმიერი აქტი წარმოადგენს დანაშაულს, რაც კანონით უნდა დაისაჯოს. ამ დანაშაულის მსხვერპლი ქალები, მიუხედავად მათი სტატუსისა, დაცული უნდა იყვნენ წევრი სახელმწიფოების მიერ და სარგებლობდნენ მხარდაჭერისა და რეაბილიტაციის ზომებით.

16. ამ მიზეზით, არაერთი ევროპული ქვეყნის პარლამენტი განიხილავს ბურქას და ნიქაბის გამოყენების შესაძლებლობას. კონვენციის მე-9 მუხლი ითვალისწინებს პირთა უფლებას თვითონ გადაწყვიტონ შეიმოსონ თუ არა რელიგიური ტანსაცმლით სახლში თუ საჯაროდ. ამ თავისუფლებაზე სამართლებრივი შეზღუდვების დაწესება შეიძლება გამართლებული იყოს იმ შემთხვევაში, თუ ეს აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში, განსაკუთრებით, უსაფრთხოების მიზნებისთვის, ან როცა პირთა საჯარო ან პროფესიული ფუნქცია მათგან რელიგიურ ნეიტრალიტეტს ან მათი სახის დანახვას მოითხოვს. ამასთან, ბურქას და ნიქაბის გამოყენებაზე საყოველთაო აკრძალვის დაწესება იმ ქალებს, რომლებსაც თვითონ სურთ სახის დაფარვა, ამ უფლებას ჩამოართმევს.

17. გარდა ამისა, საყოველთაო აკრძალვამ შეიძლება ის უარყოფითი შედეგი გამოიწვიოს, რომ ოჯახმა და თემმა ქალები აიძულონ, რომ დარჩნენ სახლში და

შემოიფარგლონ მხოლოდ სხვა ქალებთან ურთიერთობით. მუსლიმი ქალები შეიძლება კიდევ უფრო გაირიყონ, თუ მათ მოუწევთ საგანმანათლებლო დაწესებულების დატოვება, საზოგადოებრივ ადგილებზე გასვლისგან თავის შეკავება და თავიანთი თემების გარეთ სამსახურის დატოვება იმისათვის, რომ არ დაარღვიონ ოჯახური ტრადიცია. აქედან გამომდინარე, ასამბლეა წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს შეიმუშაონ მიზნობრივი პოლიტიკა მუსლიმი ქალების მიერ საკუთარი უფლებების ცოდნის გაუმჯობესების, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის მიღებაში მათთვის დახმარების განევისა და პროფესიული საქმიანობის განსახორციელებლად, სოციალური და ეკონომიკური დამოუკიდებლობის მისაღწევად და მათთვის თანაბარი შესაძლებლობების შეთავაზების მიზნით. აღნიშნულთან დაკავშირებით, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება ახალგაზრდა მუსლიმი ქალების, აგრეთვე, მათი მშობლებისა და ოჯახების განათლებას. განსაკუთრებით აუცილებელია გოგონათა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის გაუქმება და გენდერული თანასწორობის შესახებ სტერეოტიპებისგან თავისუფალი განათლების უზრუნველყოფა განათლების სისტემის ყველა დონეზე.

18. ისლამური ან სხვა წესჩვეულების საბაბით, ქალის გენიტალიების დასახიჩრება დანაშაულად უნდა იყოს მიჩნეული, რადგან ის არღვევს ყველა პირის, განსაკუთრებით, გოგონების, ფიზიკურ თუ მორალურ ხელშეუხებლობას. წევრმა-სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ ყველა ზომა ამ დანაშაულის აღმოსაფხვრელად და ბავშვებსა და მათ მშობლებს გაუწიონ პრაქტიკული დახმარება, მათ შორის, განათლების მეშვეობით.

19. შესაბამისად, ასამბლეა წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს მიიღონ ყველა ზომა ქალთა ჩაგვრისა და მათ მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის აღსაკვეთად და აღმოსაფხვრელად და, ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახური ძალადობის აღკვეთისა და აღმოფხვრის შესახებ ევროსაბჭოს მომავალ კონვენციასთან დაკავშირებით მოლაპარაკებების ფარგლებში, მხარი დაუჭირონ დებულებებს, რომლებიც ქალებს, მიუხედავად მათი წარმოშობისა თუ სტატუსისა, ანიჭებს წვდომას დაცვის, პრევენციისა და რეაბილიტაციის მექანიზმებზე.

20. ისლამთან დაკავშირებული სტერეოტიპები, გაუგებრობები და შიშები ევროპელ არამუსლიმებს შორის სათანადო ცოდნის ნაკლებობის ტიპური სიმპტომებია. მსგავსად ამისა, ევროპაში ბევრ მუსლიმს არა აქვს სათანადო ცოდნა ისლამის შესახებ, რომ არაფერი ვთქვათ სხვა რელიგიების ცოდნაზე, რის გამოც ისინი შეიძლება ისლამიზმის, როგორც პოლიტიკური ექსტრემიზმის, რელიგიურად შენიღბული ფორმის გავლენის ქვეშ მოაქციონ. ამ კონტექსტში, ასამბლეა მიუთითებს განათლებისა და რელიგიის შესახებ თავის რეკომენდაციაზე 1720 (2005) და მოუწოდებს წევრ-სახელმწიფოებს, უზრუნველყონ ისლამის, იუდაიზმისა და ქრისტიანობის ისტორიის სწავლება სკოლაში და მთელი ცხოვრების პერიოდში განათლების მეშვეობით. რელიგიების სწავლებას წევრმა-სახელმწიფოებმა მხარი უნდა დაუჭირონ იუდაიზმის, ქრისტიანობისა და ისლამის საერთო წინამძღვრებისა და ღირებულებების, აგრეთვე, თანამედროვე ევროპულ ჰუმანიზმზე მათი გავლენის შესახებ საზოგადოებაში ცოდნის ამაღლების მიზნით. ევროპის უმაღლესი განათლებისა და სამეცნიერო-კვლევით დაწესებულებებში უნდა ისწავლებოდეს ისლამური მეცნიერებები რელიგიის პროფესორების, მასწავლებლებისა და წინამძღოლების განსწავლისა და ისლამის ისლამიზმისგან განსხვავების მიზნით. ასამბლეას სჯერა, რომ ევროპელ მუსლიმთა უმრავლესობისთვის მისაღებია საერთო

მიდგომა იმ საკითხზე, რომ ისლამი შეთავსებადია დემოკრატიულ ღირებულებებთან, ადამიანის უფლებებთან და კანონის უზენაესობასთან; მართლაც, ბევრი ამას დიდი ხანია აკეთებს.

21. ასამბლეა, ასევე, მიესალმება 2008 წელს კულტურებს შორის დიალოგის ევროპული წლის განმავლობაში ევროსაბჭოს მიერ მომზადებულ თეთრ დოკუმენტს კულტურებს შორის დიალოგის შესახებ, აგრეთვე, მინისტრთა კომიტეტის მიერ ამ სფეროში შესრულებულ სხვადასხვა სამუშაოებს. წევრი-სახელმწიფოების მთავრობებმა ხსენებული თეთრი დოკუმენტი უნდა გამოიყენონ თავიანთ ეროვნულ საქმიანობაში, მათ შორის, სკოლებსა და საგანმანათლებლო დაწესებულებებში.

22. მნიშვნელოვანია, შეიქმნას სინერგიები სხვა შესაბამის საერთაშორისო ორგანიზაციებთან. აქედან გამომდინარე, ასამბლეა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ცივილიზაციის კავშირს მოუწოდებს, უფრო მჭიდროდ ითანამშრომლოს ევროსაბჭოსთან, მათ შორის, ერთობლივი სამოქმედო პროგრამების შემუშავების გზით. ამ კონტექსტში, ასამბლეა ევროსაბჭოს გენერალურ მდივანს მოუწოდებს, წევრი-სახელმწიფოებისგან მოითხოვოს დამატებითი დაფინანსება ხსენებული საქმიანობისთვის და ხელი შეუწყოს ამ ორ ორგანიზაციას შორის პერსონალის სტაჟირების მიზნით ურთიერთგაცვლებს.

23. ასამბლეა განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ისლამურ ორგანიზაციას (ISESCO) და განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის არაბული ლიგის ორგანიზაციას (ALESCO) მოუწოდებს, ითანამშრომლოს ევროსაბჭოსთან ისლამიზმისა და ისლამოფობიისა თუ სხვა რელიგიური დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლაში, აგრეთვე ადამიანის საყოველთაო უფლებების დაცვის ხელშეწყობაში. შეიძლება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყოს იმის უზრუნველყოფაში, რომ მათმა წევრებმა პატივი სცენ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტს და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული ურთიერთობების საერთაშორისო პაქტს.

24. ამ კონტექსტში ასამბლეა სინანულით აღნიშნავს, რომ ISESCO-ს და ALESCO-ს ზოგი წევრი-სახელმწიფოს მთავრობამ ეროვნული კანონმდებლობა მიიღო შარიათის კანონის ინტერპრეტაციის საფუძველზე ან განახორციელა ისეთი ეროვნული პოლიტიკა, რომელიც ეწინააღმდეგება ICCPR და ICESCR კონვენციებს: ისლამის გარდა სხვა რელიგიის მიღების მსურველებისთვის სასტიკი სასჯელების და თვით სიკვდილით დასჯის შეფარდება შეუთავსებელია სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის (ICCPR) მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტთან; სასტიკი სასჯელებისა თუ საჯაროდ სიკვდილით დასჯის შეფარდება იმ პირობითაა მიმართ, რომლებმაც ისლამი გააკრიტიკეს, შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული ურთიერთობების საერთაშორისო პაქტის (ICESCR) მე-19 მუხლთან. სხვა ქვეყნებისა თუ მათი მოქალაქეების წინააღმდეგ „წმინდა ომისკენ“ ან ძალადობისკენ მოწოდება და ტერორისტების, როგორც „წმინდანი წამებულების“ განდიდება, შეუთავსებელია სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების საერთაშორისო პაქტის (ICCPR მე-20 მუხლის მე-2 პუნქტთან; ისლამის გარდა სხვა მრწამსის ადამიანების სიძულვილის და მათთან ბრძოლის სწავლება შეუთავსებელია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული ურთიერთობების საერთაშორისო პაქტის (ICESCR) მე-13 მუხლის 1-ლ პუნქტთან.

25. მუსლიმ და არამუსლიმ ევროპელებსა და ჩრდილოეთ აფრიკის, ახლო აღმოსავლეთისა და აზიის მუსლიმებს, განსაკუთრებით ახალგაზრდებს, სტუდენტებსა და მასწავლებლებს შორის ურთიერთობის ხელშეწყობა მნიშვნელოვანია. ამიტომ, ასამბლეა ევროპის ახალგაზრდობის ფორუმს მოუწოდებს, გააფართოოს ამ სფეროში თავისი საქმიანობა. ხმელთაშუა ზღვის აუზის საგანმანათლებლო და კულტურულ დაწესებულებებს, აგრეთვე, ქალაქებს შორის თანამშრომლობის ხელშეწყობა მნიშვნელოვანია, მაგალითად, ევროპის რეგიონში უმაღლესი განათლების საკვალიფიკაციო მოთხოვნების აღიარების შესახებ კონვენციისა და ტერიტორიულ თემებსა თუ ხელისუფლებებს შორის ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობის შესახებ ევროკავშირის ჩარჩო კონვენციის ფარგლებში.

ევროპის საბჭო
საპარლამენტო ასამბლეა
რეზოლუცია 1605 (2008)¹

ექსტრემიზმის პრობლემის წინაშე მყოფი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ

1. 1995 წელს პარიზში და 2001 წელს ნიუ-იორკში მომხდარმა თავდასხმებმა, 2003 წელს მადრიდსა და სტამბულში და 2005 წელს ლონდონში განხორციელებულმა აფეთქებებმა და ევროპის მიწაზე ბევრი სხვა ტერორისტული გეგმის ჩაშლამ აჩვენა ტერორიზმის იმ ადამიანებიდან გამომდინარე საფრთხის მასშტაბი და სიმძიმე, რომლებიც ისლამურ ფუნდამენტალიზმს შთაგონების წყაროდ იყენებენ. ამ თავდასხმებით გამოწვეულ შოკთან ერთად, ბევრი დააბნია იმის გააზრებამ, რომ მათ ორგანიზებასა და განხორციელებაში მონაწილე ზოგი ახალგაზრდა მუსლიმი ევროპაში დაბადებული და გაზრდილი იყო.

2. საპარლამენტო ასამბლეა იძლევა გაფრთხილებას, რომ ერთმანეთში არ ავუროთ ისლამი, როგორც სარწმუნოება და ისლამური ფუნდამენტალიზმი, როგორც იდეოლოგია. ისლამი ევროპაში მეორე რელიგია და ევროპული საზოგადოებების შემადგენელი კომპონენტია. ევროსაბჭოს ზოგიერთ წევრ ქვეყანაში ისლამი ისტრადიციული რელიგიაა, რომელსაც მოსახლეობის უმრავლესობა მისდევს; სხვა ქვეყნებში ის იმიგრანტთა და იმიგრაციული ისტორიის მქონე მოქალაქეთა უმრავლესობის რელიგიაა, რომლებიც მოსახლეობის მზარდ ნაწილს წარმოადგენენ. მეორეს მხრივ, ისლამური ფუნდამენტალიზმი ეს არის ექსტრემისტული იდეოლოგია პოლიტიკური მიზნით, რომელიც აწვევს ისეთი საზოგადოების მოდელს, რომელიც შეუთავსებელია ადამიანის უფლებათა ღირებულებებთან და დემოკრატიის სტანდარტებთან და რომელიც, ყველაზე ცუდ შემთხვევაში, ამ მიზნების მისაღწევად ძალადობის გამოყენებისკენ მოუწოდებს.

1 ასამბლეაზე განხილვა გაიმართა 2008 წლის 15 აპრილს (მე-13 სესიაზე) (იხ. დოკ. 11540, პოლიტიკურ საქმეთა კომიტეტის მოხსენება, მომხსენებელი: ბ-ნი ხოაო ბოსკო მოტა ამარალი; დოკ. 11575, მიგრაციის, ლტოლვილთა და მოსახლეობის საკითხთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ბ-ნი ჰაკი კესკინი, და დოკ. 11570, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების საკითხთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ბ-ნი მეჰმეთ თეჟელიოღლუ; და დოკ. 11569, ქალთა და მამაკაცთათვის თანაბარი შესაძლებლობების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ქ-ნი გიზელა ვურმი). ტექსტიმდილებულია ასამბლეის მიერ 2008 წლის 15 აპრილს (მე-13 სესიაზე).

3. სამწუხაროა, თუმცა ვერ უარვყოფთ, რომ ამ მომენტში რელიგიურმა ფუნდამენტალიზმმა, როგორც იდეოლოგიამ, აჩვენა, რომ მას აქვს ძალა, მიიზიდოს გარკვეული პირები. ევროპის ქვეყნების მთავრობებმა და ევროპელმა მუსლიმმა თემებმა მჭიდროდ უნდა ითანამშრომლონ ამ მიზიდულობის ძალის გასაწეობა-ლელად და მისი ტერორიზმში გადაზრდის აღსაკვეთად.

4. ასამბლეა აქებს იმ მუსლიმ ლიდერებს, გავლენიან პირებსა და ორგანიზაციებს, რომლებმაც პირდაპირ და არაორაზროვნად დაგმეს ტერორიზმი, რომელიც შთაგონებულია ისლამური ფუნდამენტალიზმით და სხვა ისეთი ექსტრემისტული გამოვლინებით, როგორიცაა ოფიციალური თუ თვითდანიშნული იმამებისა თუ სხვა მუსლიმი პირების მიერ გამოყენებული სიძულვილის ენა. მსგავსად ამისა, ასამბლეა აქებს მუსლიმური ორგანიზაციების საქმიანობას, რომლებმაც აჩვენეს, რომ ისლამი, როგორც რელიგია და დემოკრატიული და ადამიანის უფლებათა ღირებულებები ერთმანეთთან თავსებადია, აგრეთვე, იმ სამუშაოს, რომლებიც ამ ორგანიზაციებმა განიეს რადიკალიზაციის რისკის წინაშე მყოფ ჯგუფებთან, მაგალითად, ახალგაზრდებთან და პატიმრებთან.

5. ამ ძალისხმევის პარალელურად, ევროპის ქვეყნების მთავრობების განსაკუთრებულ პასუხისმგებლობაში შედის იმ ძირითადი გამოწვევი მიზეზების, მაგალითად, სიღარიბის, დისკრიმინაციისა და საზოგადოებიდან გარიყვის აღმოფხვრა, რომლებიც ექსტრემიზმისთვის ნაყოფიერ ნიადაგს ქმნიან; ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გათვალისწინებული აზრის, სიტყვისა და რელიგიის თავისუფლებების სრულად დაცვის უზრუნველყოფა; და ისეთი გარემოს ხელშეწყობა, რომელშიც ყველა რელიგიურ ჯგუფს ან რწმენის არქონას თანაბრად სცემენ პატივს. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ევროსაბჭოს წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა გააგრძელონ ფხიზელი მუშაობა ისლამოფობიის ფენომენის აღსაკვეთად და აღმოსაფხვრელად.

6. უფრო მეტიც, ევროსაბჭოს წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა გადადგან არაერთი პოზიტიური ნაბიჯი იმისკენ, რომ იმიგრანტებს და იმიგრანტების შთამომავალ პირებს, მათ შორის, მუსლიმურ თემებს, მისცენ საზოგადოებაში ინტეგრაციის საშუალება დასაქმებაზე, განათლებაზე, პროფ-ტექნიკურ განათლებაზე, განსახლებაზე და კომუნალურ მომსახურებაზე არაადისკრიმინაციული წვდომის უზრუნველყოფით. გარდა ამისა, საზოგადოებაში იმიგრანტებისა და იმიგრანტების შთამომავალი პირების ჩართულობას და აქტიურ მონაწილეობას სჭირდება წახალისება მთელი საზოგადოების მხრიდან და მხარდაჭერა და საზოგადოებამ უფრო მეტი უნდა გააკეთოს მრავალფეროვნების შესათავსებლად და ინტეგრაციის ხელშეწყობელი ბარიერების გასაუქმებლად.

7. მსგავსად ამისა, როგორც უკვე რეკომენდირებული იყო ასამბლეის მიერ, ინკლუზიურობისა და მონაწილეობის საფუძველზე მოქალაქეობის შექმნის მიზნით, ევროპის ქვეყნების მთავრობებმა უნდა გამოასწორონ იმიგრანტებისა და იმიგრანტების შთამომავალი პირების ამ ეტაპისთვის შეზღუდული შესაძლებლობები, რათა მათ აქტიური როლი შეასრულონ საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში. გრძელვადიან პერსპექტივაში ეს მდგომარეობა, რომელიც განპირობებულია, როგორც საკანონმდებლო ასევე, სოციალური შეზღუდვებით, მოსახლეობის გარკვეულ ნაწილში უთუოდ გააღრმავებს უკმაყოფილებას და უსამართლობის განცდას.

8. ასამბლეა მიესალმება ორი წევრი სახელმწიფოს – ესპანეთისა და თურქეთის მთავრობების ინიციატივას, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ცივილიზა-

ციის კავშირის შექმნის თაობაზე და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური მდივნის მიერ მის დამტკიცებას, რომელმაც მის უმაღლეს წარმომადგენლად დანიშნა პორტუგალიის ყოფილი პრეზიდენტი ხორგე სამპაიო. ასამბლეა, ასევე, მხარდაჭერას უცხადებს ამ კონტექსტში აქამდე გაწეულ სამუშაოებს.

9. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, ასამბლეა ევროსაბჭოს წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს:

9. 1. მტკიცე ზომები მიიღონ ყველა სფეროში დისკრიმინაციის წინააღმდეგ;

9. 2. დაგმონ ისლამოფობია და ებრძოლონ მას;

9. 3. მტკიცედ იმოქმედონ სიძულვილის ენისა და ქცევის ყველა იმ ფორმის წინააღმდეგ, რომლებიც ეწინააღმდეგება ადამიანის ძირითად უფლებებს და ფუნდამენტურ ღირებულებებს იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მათი ავტორი მათ რელიგიური მიზეზებით ამართლებს;

9. 4. ებრძოლონ დისკრიმინაციისა და ძალადობის ყველა ფორმას (განსაკუთრებით იძულებით ქორწინებას, ქალთა გენიტალიების დასახიჩრებას და ეგრეთ წოდებულ „ღირსების სახელით დანაშაულის ჩადენას“), რომლებიც რელიგიური ტექსტებისა თუ წეს-ჩვეულებების არასწორი ინტერპრეტაციის შედეგად არღვევს ქალთა ძირითად უფლებებს და ქალთა და მამაკაცთა შორის თანასწორობას;

9. 5. ებრძოლონ კულტურული თუ რელიგიური რელატივიზმის ყველა ფორმას, რომლებიც ამართლებს დისკრიმინაციულ ქმედებებს და ადამიანის უფლებათა დარღვევებს განსაკუთრებით, იმ შემთხვევაში, როცა ისინი მიმართულია ქალების ან საზოგადოების სხვა ჯგუფების წინააღმდეგ;

9. 6. ანტიტერორისტული ღონისძიებების განხორციელებისას უზრუნველყონ ადამიანის უფლებებისა და კანონის უზენაესობის უმკაცრესი დაცვა;

9. 7. ხელი შეუწყონ იმიგრანტებისა და იმიგრანტების შთამომავალი პირების, როგორც მამაკაცების, ასევე ქალების საზოგადოებრივ ერთიანობას, ინტეგრაციას, პოლიტიკურ და სამოქალაქო მონაწილეობას, კერძოდ, შემდეგი ქმედებების განხორციელებით;

9. 7. 1. გადადგან სხვადასხვა პოზიტიური ნაბიჯები იმისათვის, რომ იმიგრანტებსა და იმიგრანტების შთამომავალ პირებს მისცენ საზოგადოებაში ინტეგრაციის საშუალება დასაქმებაზე, განათლებაზე, პროფ-ტექნიკურ განათლებაზე, შერეულ უზნებში განსახლებაზე და კომუნალურ მომსახურებაზე სამართლიანი და არადისკრიმინაციული წვდომის და, საბოლოო ჯამში, მოქალაქეობის გზით დემოკრატიული მონაწილეობის უზრუნველყოფით;

9. 7. 2. მიიღონ კონკრეტული ზომები ახალგაზრდებს შორის ინტეგრაციისა და შემწყნარებლობის ხელშესაწყობად;

9. 7. 3. უზრუნველყონ მიგრანტი დასაქმებულების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ ევროპული კონვენციის ხელმოწერა და რატიფიკაცია;

9. 7. 4. კანონიერად მცხოვრებ მიგრანტებს მისცენ, სულ ცოტა, ადგილობრივ და რეგიონულ არჩევნებში ხმის მიცემისა და არჩევნებში მონაწილეობის უფლება, რათა მათ გავლენა მოახდინონ სახელმწიფო მმართველობასა და ადგილობრივ მთავრობაზე;

9. 7. 5. უზრუნველყონ ადგილობრივ დონეზე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში უცხო ქვეყნის მოქალაქეთა მონაწილეობის შესახებ ევროპული კონვენციის ხელმოწერა და რატიფიკაცია;

9. 7. 6. ხელი შეუწყონ იმიგრანტთა შთამომავალი პირების მონაწილეობას პოლიტიკურ პარტიებში, პროფკავშირებსა და არასამთავრობო ორგანიზაციებში;

9. 7. 7. მიიღონ ყველა აუცილებელი ზომა იმიგრანტთათვის შექმნილი არათანაბარი შესაძლებლობების, მათ შორის, უმუშევრობისა და არასათანადო განათლების აღმოსაფხვრელად;

9. 7. 8. გააუქმონ ისლამის აღმსარებლობისთვის საკმარისი რაოდენობის თავყვანისცემის შესაფერისი ადგილების მშენებლობაზე დაწესებული ზედმეტი სამართლებრივი თუ ადმინისტრაციული შეზღუდვები;

9. 7. 9. არ დაუშვან სასკოლო სახელმძღვანელოებში ისლამის, როგორც მტრულად განწყობილ, ან სახიფათო რელიგიად წარმოჩენა;

9. 8. ხელი შეუწყონ და მხარი დაუჭირონ ისეთ საქმიანობას, რომლის მიზანია ევროპაში მუსლიმი ქალების სტატუსისა და როლის გაუმჯობესება და იმ სტერეოტიპების დაძლევა, რომლებიც მათ დაქვემდებარებულ და პასიურ როლებს ანიჭებს, მაგალითად, სკოლებში სათანადო სწავლების უზრუნველყოფით და მედიის მეშვეობით ცნობიერების ამაღლების კამპანიების წარმოებით;

9. 9. აწარმოონ მონიტორინგი იმ როლზე, რომელსაც უცხო სახელმწიფოები ასრულებენ მეჩეთების დაფინანსებაში და იმამების დანიშვნაში და არ დაუშვან ამ ქმედებების ექსტრემისტული შეხედულებების პროპაგანდისთვის გამოყენება;

9. 10. შესაძლებელია, უნივერსიტეტის დონეზე მხარი დაუჭირონ იმამების ადგილობრივად მომზადების კურსების შექმნას;

9. 11. ხელი შეუწყონ საჯარო და ინკლუზიურ დებატებს რადიკალიზაციის ფენომენზე მათი საგარეო პოლიტიკის ზემოქმედებასთან დაკავშირებით;

9. 12. ხელი შეუწყონ შემეცნებით პროექტებს დასავლურ საზოგადოებებში ისლამის წვლილთან დაკავშირებით, ისლამზე სტერეოტიპების გაუქმების მიზნით.

10. ასამბლეა მოუწოდებს ლიდერებსა და გავლენიან პირებს, იმოქმედონ პასუხისმგებლობის გრძნობით, რათა არ დაუშვან დისკრიმინაციისა და ისლამოფობიის ხელშეწყობა.

11. გარდა ამისა, ასამბლეა მოუწოდებს ევროპულ მუსლიმურ ორგანიზაციებს, მუსლიმ ლიდერებსა და გავლენიან პირებს:

11. 1. საჯარო განცხადებების გაკეთებისას იმოქმედონ პასუხისმგებლობის მაღალი გრძნობით და არაორაზროვნად დაგმონ ტერორიზმი და ექსტრემიზმი, და გაითვალისწინონ ის გავლენა, რაც მათ მუსლიმ თემებზე აქვთ;

11. 2. წაახალისონ მუსლიმები სრული მონაწილეობა მიიღონ საზოგადოებაში იმ ქვეყნის საზოგადოებისა და ინსტიტუტების სეკულარული ბუნების კითხვის ნიშნის ქვეშ დაყენების გარეშე, რომელშიც ისინი ცხოვრობენ;

11. 3. ოფიციალურად აღიარონ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია;

11. 4. ხელი შეუწყონ მუსლიმურ თემებში და განსაკუთრებით, ახალგაზრდობაში ძირითადი ევროპული ღირებულებების გავრცელებას ამ ღირებულებების ისლამთან თავსებადობაზე ყურადღების გამახვილებით;

11. 5. უზრუნველყონ მუსლიმურ რელიგიურ სკოლებში ძირითადი ევროპული ღირებულებების სწავლება;

11. 6. წაახალისონ ახალგაზრდა ევროპელი მუსლიმები გახდნენ იმამები;

11. 7. შეიმუშაონ პროექტები, რომელთა მიზანია ახალგაზრდა თაობაში და ციხეებში რადიკალიზაციის რისკის შემცირება, თუ მიზანშეწონილია, სხვა ორგანიზაციებთან ან ადგილობრივ თუ სხვა ორგანოებთან თანამშრომლობის საფუძველზე;

11. 8. ხელი შეუწყონ მედიაში მუსლიმური სინამდვილისა და შეხედულებების სამართლიანად გაშუქებას და უზრუნველყონ ზომიერი მუსლიმების შეხედულებების გაშუქება;

11. 9. სათანადო მედია-ორგანიზაციებთან თანამშრომლობით, შეიმუშაონ ეთიკური ინსტრუქციები მედიაში ისლამოფობიასთან საბრძოლველად და კულტურულ-შემწყნარებლობისა და ურთიერთგაგების ხელშესაწყობად;

11. 10. ხელი შეუწყონ სეკულარული ინტელიგენციის ფორმირებას.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეზოლუცია 1846 (2011)¹

საპარლამენტო ასამბლეის სახელით მუდმივმოქმედი კომიტეტი

რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა

ფორმის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ

1. საპარლამენტო ასამბლეა აღნიშნავს, რომ ევროპა, რომელიც ისტორიულად მონოთეისტური რელიგიებით ჩამოყალიბდა, სხვადასხვა, მათ შორის, ახალი რელიგიური რწმენების სახლად იქცა. ამასთან, უმცირესობაში მყოფი რელიგიური ჯგუფების წევრები შეიძლება შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის მსხვერპლი გახდნენ.

2. ასამბლეა კვლავ ადასტურებს თავის მტკიცე პოზიციას რელიგიური უმცირესობების დევნის წინააღმდეგ და გმობს რელიგიური ნიშნით ძალადობის ყველა აქტს ევროპაში თუ მის ფარგლებს გარეთ. ევროსაბჭო წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს, უფრო მტკიცე ზომები მიიღონ რელიგიისა და რწმენის ნიშნით დისკრიმინაციასთან საბრძოლველად.

3. ასამბლეა, ასევე, კვლავ ადასტურებს, რომ მხარს უჭერს სახელმწიფოსა და ეკლესიის გამიჯვნას (იხილეთ რეკომენდაცია 1804 (2007) სახელმწიფოს, რელიგიის, სეკულარიზმისა და ადამიანის უფლებების შესახებ და რეკომენდაცია 1396 (1999) რელიგიისა და დემოკრატიის შესახებ). რელიგიური თემების ავტონომია უაღრესად მნიშვნელოვანია დემოკრატიულ საზოგადოებაში პლურალიზმისთვის და რელიგიებისა და რწმენების მიმართებით მთავრობებმა ნეიტრალიტეტი და მიუკერძოებლობა უნდა შეინარჩუნონ. იმ წევრ-სახელმწიფოებში, სადაც ისტორიული მიზეზების გამო, კონკრეტული სარწმუნოება წამყვან როლს თამაშობს, სხვა რელიგიური ჯგუფები არ უნდა განიცდიდნენ დისკრიმინაციას და, თუ კანონი ასე მოითხოვს, სამართლებრივი სტატუსის მინიჭებისას ყველა რელიგიური ჯგუფის მიმართ ერთი და იგივე კრიტერიუმები უნდა გამოიყენებოდეს.

4. ასამბლეა აღნიშნავს ევროსაბჭოს პოზიციას აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების სფეროში. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ შეიმუშავა კომპლექსური პრეცედენტული სამართალი ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლზე. უფლება-გნამდეს ან არ გნამდეს ან შეიცვალო რელიგია, როგორც სინდისის საკითხი, აბსოლუტური უფლებაა. რელიგიის გამოხატვის უფლება შეუზღუდავი არაა, მაგრამ ნებისმიერი შეზღუდვა უნდა იყოს „კანონით გათვალისწინებული“, „აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში“ და უნდა ემსახუროდეს ლეგიტიმურ მიზანს.

¹ ტექსტი დამტკიცებულია ასამბლეის სახელით მუდმივმოქმედი კომიტეტის მიერ, 2011 წლის 25 ნოემბერს (იხ. დოკ. 12788, იურიდიურ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი პანტირუ). ასევე, იხილეთ რეკომენდაცია 1987 (2011).

5. შესაბამისად, ასამბლეა ევროსაბჭოს წევრ-სახელმწიფოებს მოუწოდებს:

5. 1. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის შესაბამისად, ხელი შეუწყონ რელიგიური პლურალიზმის საფუძველზე „ერთად ცხოვრების“ კულტურას;

5. 2. მარეგულირებელი უფლებამოსილებების განხორციელებისას და სხვადასხვა

რელიგიასთან ურთიერთობისას იყოს ნეიტრალური და მიუკერძოებელი; მისი ისტორიული როლის გათვალისწინებით, ამა თუ იმ რელიგიური თემის მიმართ შელავათიანი რეჟიმის გამოყენება სრულად უნდა შეესაბამებოდეს ადამიანს უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს;

5. 3. ყველა რელიგიურ თემს მისცენ სამართლებრივი სტატუსის მოპოვების შესაძლებლობა;

5. 4. გააუქმონ მოძველებული კანონები და ადმინისტრაციული წესები, რომლებიც იწვევს განსაზღვრული რელიგიური ჯგუფების დისკრიმინაციას;

5. 5. კანონების მიღებისას და სათანადო პოლიტიკის განხორციელებისას, ეცადონ დააკმაყოფილონ პლურალისტურ საზოგადოებაში სხვადასხვა რელიგიისა და სარწმუნოების საჭიროებები იმ პირობით, თუ ამგვარი ზომები არ არღვევს სხვათა უფლებებს;

5. 6. რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპის კომისიის (ECRI) რეკომენდაციების შესაბამისად, მიიღონ კანონები, რომლებითაც ისჯება რელიგიური ჯგუფების წევრებისა და მათი წინამძღოლების მიმართ სიძულვილის გამო-მხატველი საუბარი და ძალადობის გამოყენება; ასეთი კანონები უნდა ითვალისწინებდეს მსხვერპლთათვის სამართლებრივი დაცვის ეფექტურ საშუალებებს;

5. 7. უზრუნველყონ რელიგიის, ან რწმენის ნიშნით ჩადენილი ძალადობის აქტების საგამოძიებო ორგანოების მიერ სრულყოფილი გამოძიების ჩატარება;

5. 8. ხელი შეუწყონ დიალოგს რელიგიურ წინამძღოლებთან, მათ შორის, ახალი რელიგიური თემების წინამძღოლებთან იმ პირობით, თუ ისინი მხარს უჭერენ ადამიანის უფლებათა, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის საყოველთაო ფუნდამენტურ ღირებულებებს.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეზოლუცია 1992 (2014)¹

არასრულწლოვანთა დაცვა სექტების უკიდურესი ქმედებებისგან

1. საპარლამენტო ასამბლეა ხაზგასმით აღნიშნავს ევროპის საბჭოს ვალდებულებას არასრულწლოვანთა დაცვის პოლიტიკასთან დაკავშირებით, რომლის საფუძველზეც, მოცემულ სფეროში, მიღებულ იქნა რამდენიმე კონვენცია, მათ

¹ ასამბლეაზე განხილვა გაიმართა 2014 წლის 10 აპრილს (მე-17 სესიაზე) (იხ. დოკ. 13441, იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი: ბ-ნი რუდი სალი; და დოკ. 13467, სოციალურ საკითხთა, ჯანმრთელობისა და მდგრადი განვითარების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ბ-ნი ანდრე ბაგნონი). ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 2014 წლის 10 აპრილს (მე-17 სესიაზე).

შორის, კონვენცია ბავშვთა სექსუალური ექსპლუატაციისა და სექსუალური ძალადობისგან დაცვის შესახებ (CETS No. 201), კონვენცია ადამიანთა ტრეფიკინგის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ (CETS No. 197) და ევროპული კონვენცია ბავშვთა უფლებების განხორციელების შესახებ (ETS No. 160), რომლებიც გამოსადეგი იქნება სასამართლო პროცედურისთვის იმ შემთხვევებში, როდესაც სექტების უკიდურესი ქმედებები ბავშვთა ექსპლუატაციას და ძალადობას, ან ტრეფიკინგს ან მათი უფლებების უგულებელყოფას იწვევს.

2. ასამბლეა, განსაკუთრებით, შეშფოთებულია არასრულწლოვანთა, კერძოდ, რელიგიურ უმცირესობებს, მათ შორის, სექტებს მიკუთვნებულ არასრულწლოვანთა დაცვის მდგომარეობით. ის აღიარებს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის (ETS No. 5) მე-9 მუხლით დადგენილ, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების დაცვის პოლიტიკას და კიცხავს ბავშვების მიმართ შეუწყნარებლობასა და დისკრიმინაციას რელიგიის ან რწმენის საფუძველით, განსაკუთრებით, საგანმანათლებლო სისტემაში.

3. ასამბლეს, თავის მხრივ, მიღებული აქვს დოკუმენტები ბავშვების დაცვისა და კეთილდღეობის შესახებ, მათ შორის, რეკომენდაცია 1551 (2002) „21 საუკუნის საზოგადოების შენება ბავშვებისთვის და მათთან ერთად: ბავშვებთან დაკავშირებული ევროპული სტრატეგიის თანმიმდევრული გაგრძელება“ (რეკომენდაცია 1286 (1996)), რეზოლუცია 1530 (2007) და რეკომენდაცია 1778 (2007) „მსხვერპლი ბავშვები: ყველა ფორმის ძალადობის, ექსპლუატაციისა და სასტიკი მოპყრობის აღმოფხვრის შესახებ“ და რეზოლუცია 1952 (2013) და რეკომენდაცია 2023 (2013) ბავშვთა ფიზიკური ინტეგრაციის შესახებ.

4. ასამბლეა შეშფოთებულია არასრულწლოვნების მიმართ ნებისმიერი სახის სასტიკი მოპყრობით. სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, რომ არსებული კანონმდებლობა მტკიცედ იქნას დაცული და ეს განხორციელდეს ბავშვებისა და მათი მშობლების უფლებების პატივისცემის კონტექსტში, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს იურისპრუდენციის შესაბამისად.

5. ევროპის საბჭო ყოველთვის მხარს უჭერს „ერთად ცხოვრების“ კულტურას და ასამბლემ რამდენჯერმე ხმამაღლა გამოხატა მხარდაჭერა აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების მიმართ, ისევე, როგორც რელიგიური უმცირესობების, მათ შორის, იმ ჯგუფების მიმართ, ვინც ცოტა ხნის წინ გამოჩნდნენ ევროპაში, კერძოდ, რეკომენდაცია 1396 (1999) რელიგიისა და დემოკრატიის შესახებ და რეკომენდაცია 1804 (2007) სახელმწიფო, რელიგია, სეკულარიზმი და ადამიანის უფლებების შესახებ და რეზოლუცია 1846 (2011) და რეკომენდაცია 1987 (2011) რელიგიის საფუძველით ყველა ფორმის დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ. ასამბლეა მიიჩნევს, რომ ნებისმიერი რელიგიური ან კვაზი-რელიგიური ორგანიზაცია პასუხისმგებელი უნდა იყოს საზოგადოების წინაშე სისხლის სამართლის ნებისმიერ დანაშაულზე და მიესალმება აღიარებული რელიგიური ორგანიზაციების განცხადებებს, რომლებიც აცხადებენ, რომ ორგანიზაციის შიგნით ბავშვის მიმართ განხორციელებული სასტიკი მოპყრობა აუცილებლად უნდა ეუწყოს პოლიციას გამოძიების მიზნით. ასამბლეა არ თვლის, რომ ამ პრინციპის დაცვასთან მიმართებით, არსებობს რაიმე საფუძველი დისკრიმინაციისთვის აღიარებულ რელიგიებსა და სხვა რელიგიებს შორის, უმცირესობათა რელიგიებისა და სარწმუნოებების ჩათვლით.

6. ასამბლეა შენიშნავს, რომ რეზოლუციის 1530 (2007) შესაბამისად, არასრულწლოვანთა, მშობელთა უფლებებისა და რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების დაცვას ხელი უნდა შეეწყოს ნებისმიერ გარემოებაში, იქნება ეს საჯარო (მათ შორის, სკოლები, საავადმყოფოები და ა. შ.), თუ კერძო (მათ შორის, კერძო საგანმანათლებლო სისტემები, ოჯახი, სპორტი და სხვა გასართობი აქტივობები, რელიგიური აქტივობები და ა. შ.).

7. შესაბამისად, ასამბლეა მოუწოდებს წევრ სახელმწიფოებს, რომ თუკი მათ ჯერ არ მოუწერიათ ხელი, ხელი მოაწერონ და/ან მოახდინონ ბავშვთა დაცვისა და კეთილდღეობის შესახებ ევროპის საბჭოს შესაბამისი კონვენციების რატიფიცირება.

8. ასამბლეა, ასევე, მოუწოდებს ეროვნულ პარლამენტებს, შექმნან არასრულწლოვანთა, განსაკუთრებით, რელიგიურ უმცირესობებს მიკუთვნებულ არასრულწლოვანთა დაცვის მდგომარეობის შემსწავლელი ჯგუფები.

9. ასამბლეა მოუწოდებს წევრ სახელმწიფოებს, უზრუნველყონ, რომ არ მოხდეს რაიმე სახის დისკრიმინაცია იმის მიხედვით, რომელიმე მიმდინარეობა მიჩნეულია სექტად თუ არა, რომ არანაირი განსხვავება არ იქნას დაშვებული ტრადიციულ და არატრადიციულ რელიგიურ მიმდინარეობებს შორის, ან ახალ რელიგიურ მიმდინარეობებსა თუ „სექტებს“ შორის, სამოქალაქო და სისხლის სამართლის კანონმდებლობის დაცვის მიმართულებით და რომ ნებისმიერი ღონისძიება, რომელიც ხორციელდება არატრადიციული რელიგიური მიმდინარეობების, ახალი რელიგიური მიმდინარეობების ან „სექტების“ მიმართ, შეესაბამებოდეს ადამიანის უფლებათა იმ სტანდარტებს, რომლებიც ჩამოყალიბებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციითა და ადამიანთა ღირსებისა და მათი საერთო და განუყოფელი უფლებების დაცვის სხვა შესაბამისი ინსტრუმენტებით.

**ევროპის საბჭო
საპარლამენტო ასამბლეა
ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისია
რეზოლუცია 1993/39**

**რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა
და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ
დეკლარაციის განხორციელება**

ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისია

ითვალისწინებს, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიის საფუძველზე ყველა წევრმა-სახელმწიფომ იკისრა ერთობლივი და ცალკეული ქმედებების განხორციელების ვალდებულება ყველასთვის, რასობრივი, სქესობრივი, ენობრივი ან რელიგიური განსხვავების გარეშე, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემისა და დაცვის ხელშეწყობისა და ნახალისების მიზნით,

აგრეთვე, ითვალისწინებს გენერალური ასამბლეის 1981 წლის 25 ნოემბრის რეზოლუციას 36/55, რომლითაც გენერალურმა ასამბლეამ გამოაქვეყნა დეკლარაცია რელიგიის ან რწმენის საფუძველზე შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ,

აგრეთვე, ითვალისწინებს სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლს, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლს და სხვა სათანადო საერთაშორისო ნორმებს,

განამტკიცებს ყველა მთავრობის მიმართ ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო კონფერენციის მოწოდებას, მიიღონ ყველა შესაფერისი ზომა, მათი საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად და მათი შესაბამისი სამართლებრივი სისტემების სათანადოდ გათვალისწინებით, რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობასა და მასთან დაკავშირებულ ძალადობასთან, მათ შორის, ქალთა დისკრიმინაციის წესებთან და რელიგიური ადგილების შებლაღვასთან საბრძოლველად, რამეთუ ყველას აქვს აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლება,

შეშფოთებულია იმით, რომ რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის შემთხვევები, მათ შორის, რელიგიური შეუწყნარებლობით მოტივირებული ძალადობის, დაშინების და იძულების ფაქტები ხდება მსოფლიოს ბევრ კუთხეში და საფრთხეს უქმნის ადამიანის უფლებებით და ძირითადი თავისუფლებებით სარგებლობას,

ღრმად შეშფოთებულია რელიგიური უმცირესობების მიმართ ძალადობისა და შეუწყნარებლობის ზრდით, მათ შორის, შემზღუდავი კანონმდებლობით და საკანონმდებლო და სხვა ზომების თვითნებური გამოყენებით,

ხაზს უსვამს იმას, რომ აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების უფლება ფუნდამენტური და ღრმაა და მოიცავს აზრის თავისუფლებას ყველა საკითხზე, პირად მრწამსს და ინდივიდუალურად თუ სხვებთან ერთად გაცხადებული რელიგიისა თუ რწმენისადმი ერთგულებას,

1. მიესალმება სპეციალური მომხსენებლის მოხსენებას რელიგიური შეუწყნარებლობის შესახებ (E/CN. 41/1999/58 და დანართი 12);

2. გმობს რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმას;

3. წაახალისებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის უმაღლესი კომისრის მიერ შესრულებულ სამუშაოებს, რომელთა მიზანია ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის იმ სათანადო ორგანოებისა და მექანიზმების საქმიანობის კოორდინაცია, რომლებიც ებრძვიან რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველა ფორმას;

4. მოუწოდებს სახელმწიფოებს:

(ა) უზრუნველყონ თავიანთ კონსტიტუციურ და სამართლებრივ სისტემებში აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების ადექვატური და ეფექტური გარანტიების ასახვა ყველასთვის, დისკრიმინაციის გარეშე, მათ შორის, რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების უფლების, მათ შორის, რელიგიისა თუ რწმენის შეცვლის თავისუფლების უფლების დარღვევისას ეფექტური მისაგებლების უზრუნველყოფით;

(ბ) კერძოდ, უზრუნველყონ ის, რომ მათი იურისდიქციის ფარგლებში არავის ჩამოერთვას სიცოცხლის უფლება ან პიროვნების თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება რელიგიისა თუ რწმენის გამო ან ამის გამო გახდეს წამების ან თვითნებური დაკავებისა თუ დაპატიმრების მსხვერპლი;

(გ) ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად, განახორციელონ ყველა აუცილებელი ქმედება რელიგიისა თუ რწმენის საფუძველ-

ზე შეუწყნარებლობით მოტივირებულ სიძულვილთან, შეუწყნარებლობასთან და ძალადობის ფაქტებთან, დაშინებასთან და იძულებასთან საბრძოლველად, განსაკუთრებით რელიგიური უმცირესობების მხედველობაში მიღებით და, აგრეთვე, იმ წესებთან საბრძოლველად, რომლებიც არღვევს ქალთა ადამიანის უფლებებს და იწვევს ქალთა დისკრიმინაციას;

(დ) აღიარონ, რომ ყველას აქვს რელიგიასა თუ რწმენასთან დაკავშირებით თავყვანისცემისა თუ შეკრების და ამ მიზნებით ადგილების შექმნისა და შენარჩუნების უფლება;

(ე) უზრუნველყონ სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლების, საჯარო მოსამსახურეების, განათლების მუშაკებისა და სხვა სახელმწიფო თანამდებობის პირების მიერ მათი ოფიციალური მოვალეობების შესრულებისას განსხვავებული რელიგიებისა თუ რწმენის პატივისცემა და რელიგიისა თუ რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის დაუშვებლობა;

(ვ) მიიღონ მაქსიმალური ზომები, თავიანთი ეროვნული კანონმდებლობისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად, რელიგიური ადგილების, სადგომების და აკლდამების სრული პატივისცემისა და დაცვის უზრუნველსაყოფად;

(ზ) განათლების გზით და სხვა საშუალებებით ხელი შეუწყონ გაგებას, შეწყნარებლობას და პატივისცემას რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლების საკითხებში.

5. ხაზს უსვამს იმას, რომ როგორც ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტი აღნიშნავს, რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვის თავისუფლებაზე შეზღუდვები ნებადართულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ შეზღუდვები გათვალისწინებულია კანონით, აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, წესრიგის, ჯანმრთელობის თუ ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად, და გამოიყენება ისე, რომ არ არღვევს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლებას;

6. წაახალისებს სპეციალურ მომხსენებელს განაგრძოს მსოფლიოს ყველა კუთხეში მომხდარი იმ ინციდენტებისა და მთავრობების მიერ მიღებული ზომების შესწავლა, რომლებიც შეუთავსებელია დეკლარაციის დებულებებთან და, შესაბამის შემთხვევაში, შეთავაზოს მაკორექტირებელი ზომები;

7. სპეციალურ მომხსენებელს მოუწოდებს, ეფექტური წვლილი შეიტანოს რასიზმის, რასობრივი დისკრიმინაციის, ქსენოფობიისა და მასთან დაკავშირებული შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ მსოფლიო კონფერენციის (ჩატარდება 2001 წელს) მოსამზადებელ პროცესში უმაღლესი კომისრისთვის რელიგიური შეუწყნარებლობის შესახებ იმ რეკომენდაციების წარდგენით, რომლებიც დაკავშირებულია მსოფლიო კონფერენციასთან;

8. ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ საჭიროა სპეციალურმა მომხსენებელმა ანგარიშგების პროცესში, მათ შორის, ინფორმაციის შეგროვებისას და რეკომენდაციების მომზადებისას გამოიყენოს გენდერული პერსპექტივა, მათ შორის, გენდერული უფლებების დარღვევის ფაქტების იდენტიფიკაციის გზით;

9. ყველა მთავრობას მოუწოდებს, სრულად ითანამშრომლონ სპეციალურ მომხსენებელთან რელიგიური შეუწყნარებლობის საკითხებში, დადებითად გამოეხმაურონ სპეციალური მომხსენებლის მოთხოვნებს მათ ქვეყნებში ვიზიტის განხორციელებასთან დაკავშირებით და სერიოზულად გაითვალისწინონ სპეციალური მომხსენებლის მოწვევის საკითხი, რათა მას მისცენ თავისი მანდატის კიდევ უფრო ეფექტურად შესრულების საშუალება;

10. მიესალმება სპეციალური მომხსენებლის მუშაობას და ადასტურებს, რომ საჭიროა მას შეეძლოს მისთვის მიწოდებულ სანდო და სარწმუნო ინფორმაციაზე ეფექტურად რეაგირება, და მოუწოდებს მას ანგარიშის მომზადებისას გაითვალისწინოს შესაბამისი მთავრობების შეხედულებები და შენიშვნები და განაგრძოს თავისი სამუშაოს საკუთარი შეხედულებისამებრ, ობიექტურად და დამოუკიდებლად შესრულება;

11. ცნობად იღებს სპეციალური მომხსენებლის მოთხოვნას მისი წოდების შეცვლის თაობაზე, რომ ნაცვლად „სპეციალური მომხსენებლისა რელიგიურ შეუწყნარებლობის საკითხებში“ ეწოდოს „სპეციალური მომხსენებელი რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების საკითხებში“ და იღებს გადაწყვეტილებას, ამ წოდების შეცვლის საკითხი განიხილოს კომისიის სამოცდამეექვსე სესიაზე;

12. აღირებს, რომ საზოგადოებაში ყველა აქტორის მიერ შემწყნარებლობა, დისკრიმინაციის დაუშვებლობა აუცილებელია დეკლარაციის მიზნების სრულად განსახორციელებლად;

13. მიესალმება არასამთავრობო ორგანიზაციების, რელიგიური ორგანოებისა და ჯგუფების უწყვეტ ძალისხმევას დეკლარაციის განხორციელების ხელშეწყობის საქმეში;

14. სასურველად მიიჩნევს რელიგიისა თუ რწმენის თავისუფლებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ხელშეწყობისა და საზოგადოების ინფორმირების საქმიანობის გააქტიურებას და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის საინფორმაციო ცენტრების და, აგრეთვე, სხვა დაინტერესებული ორგანოების მიერ დეკლარაციის ტექსტის, რაც შეიძლება, ბევრ ენაზე მაქსიმალურად ფართოდ გავრცელების გაგრძელებას;

15. გენერალურ მდივანს სთხოვს განაგრძოს სპეციალური მომხსენებლისთვის ყველა აუცილებელი დახმარების გაწევა იმისათვის, რომ მან შეძლოს თავისი მანდატის განხორციელება, გენერალური ასამბლეისთვის ორმოცდამეთოთხმეტე სესიაზე შუალედური ანგარიშის წარდგენა და კომისიისთვის სამოცდამეექვსე სესიაზე ანგარიშის წარდგენა;

16. იღებს გადაწყვეტილებას სამოცდამეექვსე სესიაზე განაგრძოს ამ საკითხის განხილვა დღის წესრიგის იმავე საკითხის სახით.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეზოლუცია 787 (1982)¹

რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმასთან ბრძოლის შესახებ

1. აღნიშნავს, რომ პოლონეთში და ავღანეთში არსებულმა მდგომარეობამ და საბჭოთა კავშირში და აღმოსავლეთ ევროპაში ადამიანის უფლებების უწყვეტმა დარღვევამ ხელი შეუშალა „ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის კო-

¹ სამბლეის განხილვა გაიმართა 1982 წლის 7 ოქტომბერს (მე-20 სესიაზე) (იხ. დოკ. 4970, ევროპის არაწევრ-ქვეყნებთან ურთიერთობის კომიტეტის ანგარიში). ტექსტი ასამბლეის მიღებულია 1982 წლის 7 ოქტომბერს (მე-20 სესიაზე).

ნფერენციის“ (OSCE) პროცესში მადრიდის შეხვედრის საბოლოო დოკუმენტის მიღებას;

2. შეშფოთებულია, რომ ჰელსინკის საბოლოო აქტის მე-7 პრინციპის (ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა, მათ შორის, აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების დაცვა) 1-ლი კალათის მეტნაკლებად დარღვევა კვლავ გრძელდება საბჭოთა კავშირში და ევროპის კომუნისტურ ქვეყნებში;

3. ითვალისწინებს, რომ ასეთი დარღვევები ეწინააღმდეგება ამ თავისუფლებების იმ გარანტიებს, რომლებიც გათვალისწინებულია ამ ქვეყნების კონსტიტუციებით და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქარტიით, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციით და სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტით, რომლებიც ხელმოწერილი და მხარდაჭერილია ამ ქვეყნების მიერ;

4. მხედველობაში იღებს, რომ 1982 წლის ნოემბერში ხელმოწერა მოწვეული შეხვედრა (მე-5 ეტაპი) იძლევა დამატებით შესაძლებლობას, ჰელსინკის პროცესში მოხდეს იმ ზომების განხილვა, რომლებიც გაითვალისწინებს რელიგიის თავისუფლების მაქსიმალურ შეწყნარებას;

5. აღნიშნავს, რომ, როგორც ეროვნული პარლამენტების წევრები, ევროსაბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის წევრების უმეტესობა იღებს შეტყობინებებს, რომლებშიც ყურადღება მახვილდება საბჭოთა კავშირში და კომუნისტური რეჟიმების მქონე სხვა ევროპულ ქვეყნებში იმ პირებზე და ჯგუფებზე, რომლებიც განიცდიან დისკრიმინაციას, დევნას, დაკავებას და თავისუფლების აღკვეთას გამოხატვის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების განხორციელების მცდელობისთვის და მოთხოვნილია ჩარევა მათ დასახმარებლად;

6. მხედველობაში იღებს იმ ფაქტს, რომ არაერთი ქვეყანა ითხოვს ჰელსინკის პროცესში განმუხტვისა და განიარაღების კონფერენციის მოწვევას;

7. ევროსაბჭოს წევრი-სახელმწიფოების მადრიდის შეხვედრაში მონაწილე მთავრობებს მოუწოდებს წარმოადგინონ წინადადებები:

7. 1. ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ კონფერენციის მოწვევისა და ჰელსინკის პროცესში განაღმვისა და განიარაღების კონფერენციის მოწვევის მოთხოვნით;

7. 2. „მიმოხილვის კონფერენციაში“ მონაწილე ქვეყნების წარმომადგენლობითი სპეციალური კომისიის შექმნის მოთხოვნით, რომელიც უფლებამოსილია სრულად გამოიძიოს მონაწილე სახელმწიფოს მთავრობის ან ცალკეული მოქალაქის ან მოქალაქეთა ჯგუფის მიერ მისთვის წარდგენილი ნებისმიერი მტკიცებულება რელიგიური მრწამსის ნიშნით დისკრიმინაციის ან დევნის შესახებ, მოამზადოს შესაბამისი ანგარიში და გამოაქვეყნოს მისი შედეგები და ამგვარი ანგარიშები წარუდგინოს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიას;

7. 3. ყველა იმ პატიმრის გათავისუფლებისა და რეაბილიტაციის მოთხოვნით, რომლებსაც თავისუფლება აღეკვეთათ 1975 წლის შემდეგ „საბოლოო აქტის“ დებულებების გასაჩივრებისთვის;

7. 4. რელიგიისა თუ სინდისის ნიშნით მსჯავრდებული ყველა პატიმრის ამნისტიის მოთხოვნით;

7. 5. აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების პრაქტიკულ გამოხატვაზე დაწესებული ყველა შეზღუდვის გაუქმების მოთხოვნით.

8. ამ მთავრობებს მოუწოდებს „ჰელსინკის მიმოხილვის კონფერენციის“ მასპინძელ ქვეყნად აირჩიონ ის ქვეყანა, რომლის ქმედებებიც შეესაბამება „საბოლოო აქტის“ დებულებებს, განსაკუთრებით მე-7 პრინციპის 1-ლ კალათას (აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება).

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეზოლუცია 1464 (2005)¹

ქალები და რელიგია ევროპაში

1. ბევრი ევროპელი ქალის ცხოვრებაში რელიგია ინარჩუნებს მნიშვნელოვან როლს, მიუხედავად იმისა, მორწმუნენი არიან ისინი თუ არა, ქალების უმეტესობაზე სხვადასხვა რწმენები სხვადასხვა გზით ახდენენ ზეგავლენას, პირდაპირ ან თავისი ტრადიციული ზეგავლენით საზოგადოებაზე ან სახელმწიფოზე.

2. ეს ზეგავლენა იშვითად არის დადებითი: ქალების უფლებები, რელიგიის სახელით, ხშირად, შეზღუდული ან დარღვეულია. იმ დროს, როდესაც რელიგიათა უმეტესობა ასწავლის ქალისა და მამაკაცის თანასწორობას ღმერთის წინაშე, ისინი ქალსა და მამაკაცს სხვადასხვა როლს ანიჭებენ დედამიწაზე. რელიგიით მოტივირებულმა გენდერულმა სტერეოტიპებმა მამაკაცებს გაუჩინა აღმატებულობის განცდა, რამაც დისკრიმინაციული მოპყრობა და ძალადობაც კი გამოიწვია ქალების მიმართ.

3. ერთი მხრივ, არსებობს ქალის წინააღმდეგ უკიდურესი დანაშაულებები, ისეთი როგორიც არის „ღირსების“ მკვლელობები, იძულებითი ქორწინება და ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება, რომლებიც-მართალია იშვიათია ევროპაში – თუმცა იზრდება გარკვეულ თემებში.

4. მეორე მხრივ, არსებობს შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის უფრო დახვეწილი და ნაკლებად თვალსაჩინო ფორმები, რომლებიც ფართოდ გავრცელებულია ევროპაში, და რომლებიც, შესაძლოა, ძალიან ეფექტური იყოს ქალის დაქვემდებარებისათვის, მაგალითისთვის, პატრიარქალური კულტურის ექვსი ქვეშ დაყენების უარყოფა, რომლის მიხედვითაც, ქალისთვის მხოლოდ დედისა და დიასახლისის როლია იდეალური, და ქალების მიმართ პოზიტიური ღონისძიებების გამოყენების უარყოფა (მაგალითისთვის საპარლამენტო არჩევნებში).

5. ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში მცხოვრებ ყველა ქალს, ცხოვრების ყველა სფეროში, გააჩნია ღირსებისა და თანასწორობის უფლება. დაუშვებელია რელიგიის თავისუფლების ქალების უფლებების დარღვევის სარჩულად გამოყენება, მიუხედავად მათი თვალსაჩინო თუ დაფარული, კანონიერი თუ უკანონო, მსხვერპლთა ნებითი თუ უნებლიე ხასიათისა.

6. ევროპის საბჭოს წევრი ქვეყნების მოვალეობას წარმოადგენს რელიგიის სახელით მოტივირებული უფლებების დარღვევისაგან ქალების დაცვა და გენდერუ-

¹ ასამბლეის დებატი 2005 წლის 4 ოქტომბერს (26-ე სხდომა) (იხ. დოკუმენტი 10670. ქალთა და მამაკაცთათვის თანაბარი შესაძლებლობების კომიტეტი, მომხსენებელი: ქალბატონი ზაპფ-ლ-ჰებლინგი). ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 2005 წლის 4 ოქტომბერს (26-ე სხდომაზე)

ლი თანასწორობის სრულფასოვანი განხორციელება. სახელმწიფოებმა არ უნდა დაუშვან ქალთა უფლებების რელიგიური თუ კულტურული რელატივიზმი. ნევრმა ქვეყნებმა არ უნდა დაუშვან დისკრიმინაციისა და უთანასწორობის გამართლება ისეთ საფუძვლებზე, როგორიცაა ფიზიკური თუ ბიოლოგიური განსხვავება, რაც ეფუძნება ან რელიგიას ან მოტივირებულია მისით. ნევრმა ქვეყნებმა უნდა იბრძოლონ ქალისა და მამაკაცის რელიგიით მოტივირებული სტერეოტიპების წინააღმდეგ, რაც შეიძლება, ადრეული ასაკიდან.

7. შესაბამისად, საპარლამენტო ასამბლეა მოუწოდებს ნევრ ქვეყნებს:

7. 1 სრულყოფილად დაიცვან მათ ქვეყნებში მცხოვრები ქალები მათი უფლებების რელიგიით მოტივირებული დარღვევებისაგან შემდეგნაირად:

7. 1. 1 განახორციელონ სპეციალური და ეფექტიანი პოლიტიკა ქალთა სიცოცხლის, ფიზიკური სიმრთელის, გადაადგილებისა და პარტნიორის არჩევის თავისუფლების შემლახველი, ე. წ. „ღირსების“ მკვლელობების, იძულებითი ქორწინებისა და სასქესო ორგანოების დამახინჯების წინააღმდეგ, მიუხედავად მსხვერპლის ნომინალური თანხმობისა, ჩამდენი პირისა და საფუძვლისა, ეს ნიშნავს, რომ რელიგიის თავისუფლება შეზღუდულია ადამიანის უფლებებით;

7. 1. 2 არ აღიარონ და საკუთარ მიწაზე აღკვეთონ უცხოელ ოჯახში რელიგიურ პრინციპებზე დაფუძნებული პიროვნული სტატუსი და „ოჯახის კოდექსი“, რომელიც არღვევს ქალის უფლებებს, საჭიროების შემთხვევაში, ორმხრივი შეთანხმების ხელახალი შეთანხმებით;

7. 2 წინ აღუდგნენ კულტურული თუ რელიგიური რელატივიზმით გამართლებულ ქალთა უფლებების დარღვევას მსოფლიოს ნებისმიერ ადგილას, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციისა და ინტერსაპარლამენტო გაერთიანების გამოყენებით;

7. 3 უზრუნველყონ სახელმწიფოსა და ეკლესიის გაყოფა, რაც იმის საფუძველია, რომ ქალები არ იქნებიან რელიგიით მოტივირებული პოლიტიკის მსხვერპლნი (მაგალითისთვის საოჯახო, განქორწინებისა და აბორტების სამართლებრივ სივრცეში);

7. 4 უზრუნველყონ, რომ რელიგიის თავისუფლება და კულტურისა და ტრადიციის პატივისცემა არ გამოიყენება, როგორც ქალის უფლებების დარღვევის პრეტექსტი, მაშინაც, როცა პატარა გოგონებს აიძულებენ დაემორჩილონ რელიგიურ წესებს (ჩაცმულობის კოდექსის ჩათვლით) ან შეზღუდულია მათი გადაადგილების თავისუფლება, ან კონტრაცეპტივებზე ხელწვდომა ოჯახისა თუ თემის მიერ;

7. 5 სადაც სკოლებში დაშვებულია რელიგიური განათლება, უზრუნველყონ, რომ სწავლება შეესაბამება გენდერული თანასწორობის პრინციპებს;

7. 6 წინ აღუდგნენ ნებისმიერ რელიგიურ დოქტრინას, რომელიც ანტიდემოკრატიულია ან პატივს არ სცემს ადამიანის, განსაკუთრებით, ქალის უფლებებს, არ დაუშვან ასეთი დოქტრინის გავლენა პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე;

7. 7 სხვადასხვა რელიგიების წარმომადგენლებთან დიალოგისას, აქტიურად წაახალისონ ქალთა უფლებების, ღირსებისა და თანასწორობის პატივისცემა ცხოვრების ყველა სფეროში და იმუშაონ სრული გენდერული თანასწორობის მისაღწევად საზოგადოებაში.

**რელიგიის თავისუფლება და ადამიანის სხვა
უფლებები არამუსულმანური უმცირესობებისათვის
თურქეთში და მუსლიმური უმცირესობებისათვის
თრაქიაში (აღმოსავლეთ საბერძნეთი)**

1. ევროპის საბჭო მიზნად ისახავს, წაახალისოს ურთიერთშემწყნარებლობა სხვადასხვა რელიგიების მშვიდობიანი თანაარსებობისათვის. ევროპის საბჭომ უკვე, აღიარა რომ რელიგიური რწმენა და ტრადიციები შეადგენენ კულტურის მთელ სივრცეს და, რომ რელიგიების ცოდნა ურთიერთპატივისცემასა და ურთიერთგაგებაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს.

2. ინტერ-კულტურული დიალოგი, თავის ინტერ-რელიგიურ განზომილებასთან ერთად, წარმოადგენს ევროპული კულტურების მრავალფეროვნების ურთიერთგამდიდრების წყაროდ გარდაქმნის შესაძლებლობას. როგორც ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა კომისარმა სულ ახლახანს აღნიშნა, „ქვეყანაში უმცირესობათა ჯგუფების არსებობა, იქნება ეს „ეროვნული“, „რელიგიური“, თუ „ლინგვისტური“, უნდა შეფასდეს, როგორც ძირითადი ფაქტორი, საზოგადოების სიმდიდრის და არა მისი დაყოფისა“.

3. პლურალიზმი, შემწყნარებლობა და ღიაობის სული წარმოადგენენ რელიგიური მრავალფეროვნების ქვაკუთხედს. მათ მხარს უნდა უჭერდეს პროაქტიული ღონისძიებები წევრი ქვეყნების მთავრობებისა და სამოქალაქო საზოგადოების მხრიდან.

4. საპარლამენტო ასამბლეისთვის ცნობილია, რომ, ისტორიის ძლიერი ზეგავლენით- საბერძნეთსა და თურქეთში რელიგიური უმცირესობების საკითხი ემოციურად ძალიან დატვირთულია. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ საბერძნეთსა და თურქეთს შორის ორმხრივ ურთიერთობებს მე-20 საუკუნეში, დიდად განსაზღვრავს თავიანთი უმცირესობების მიმართ მოპყრობა და დამოკიდებულება.

5. ასამბლეა ხაზს უსვამს, რომ ორივე შემთხვევაში, რელიგიური უმცირესობების წევრები არიან იმ ქვეყნის მოქალაქეები, რომელშიც ცხოვრობენ. ისტორიული მიზეზების გამო, ურთიერთმიგების პრინციპი ორივე მხარის მიერ რეგულარულად გამოიყენება. მართალია, საბერძნეთმა და თურქეთმა, შესაძლოა, ჩათვალონ, რომ გააჩნიათ გარკვეული პასუხისმგებლობა მეზობელ ქვეყანაში არსებული რელიგიური უმცირესობების მიმართ, თუმცა, რეალურად, უპირველეს ყოვლისა, ისინი პასუხისმგებელნი არიან საკუთარ მოქალაქეებზე, შესაბამისი რელიგიური უმცირესობების ჩათვლით.

6. ასამბლეა განსაკუთრებულ აქცენტს აკეთებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ გაკეთებულ შეფასებაზე (საქმეში აპოსტილიდი და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ), რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია სცდება ქვეყნებს შორის უბრალო შეთანხმების ფარგლებს.

1 ასამბლეის დებატი 2010 წლის 27 იანვარს (მე-6 სხდომა) (იხ.დოკუმენტი 11860 სამართლებრივ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა დირექტორატი, მომხსენებელი: ბატონი ჰანაუ). ტექსტი მიღებულია 2010 წლის 27 იანვარს (მე-6 სხდომაზე)

7. უფრო მეტიც, ლუზანის პაქტის 45-ე მუხლზე დაყრდნობით და „ნაცვალგეზის“ პრინციპის ნეგატიური ინტერპრეტირებით, როგორც თურქეთი, ასევე, საბერძნეთი ზოგჯერ ეჭვქვეშ აყენებენ საკუთარი მოქალაქეების რიგ უფლებებს, რომლებიც ამ შეთანხმებით დაცული უმცირესობების წევრები არიან.

8. ასამბლეა მიიჩნევს, რომ ამ ორი ქვეყნის მიერ ნაცვალგეზის პრინციპის, როგორც ლუზანის შეთანხმებით დაცული უმცირესობათა ჯგუფების უფლებების განხორციელებაზე უარის თქმის საფუძვლის გამოყენება, ანაქრონისტულია და, შესაძლებელია, 21-ე საუკუნის ადრეულ წლებში საფრთხის ქვეშ დააყენოს თითოეული ამ ქვეყნის ეროვნული ერთიანობა.

9. ასამბლეა მოუწოდებს საბერძნეთსა და თურქეთს, ყველა თავის მოქალაქეს მოეპყრან დისკრიმინაციის გარეშე და ასევე, იმის გაუთვალისწინებლად, თუ როგორ ეპყრობა მეზობელი სახელმწიფო საკუთარ მოქალაქეებს. ასამბლეა, ასევე, მოუწოდებს საბერძნეთსა და თურქეთს, სრულად განახორციელონ ის ძირითადი პრინციპები, რომლებიც განვითარებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული სამართლის პრეცედენტულ სამართალში, რომელიც მოქმედებს წევრი ქვეყნებისათვის ევროვნულ უმცირესობათა დაცვის ჩარჩო კონვენციის რატიფიცირების საკითხისა და რეგიონული თუ უმცირესობათა ენების ევროპული ქარტიისაგან დამოუკიდებლად.

10. ზოგადად, ასამბლეა სრულად იზიარებს ადამიანის უფლებათა კომისიის პოზიციას, რომლის თანახმადაც „ეთნიკური თვითგამორკვევის თავისუფლება წარმოადგენს ძირითად პრინციპს, რომელსაც უნდა ეფუძნებოდეს დემოკრატიული, პლურალისტური საზოგადოებები და ეფექტიანად უნდა გამოიყენებოდეს უმცირესობათა ჯგუფების მიმართ, იქნებიან ისინი ეროვნული, რელიგიური თუ ლინგვისტური უმცირესობები“.

11. ასამბლეა იზიარებს კომისიის შემოფოთებას, უმცირესობათა მიერ არსებობისა და მრავალფეროვნების გამოხატვის შესაძლებლობებთან დაკავშირებით.

12. ასამბლეა აღნიშნავს, საბერძნეთმა და თურქეთმა ახლახანს აჩვენეს ამ რეზოლუციის ობიექტი უმცირესობებისათვის დამახასიათებელი სპეციფიური თვისებების უფრო ღრმა აღქმა. ასამბლეა მიესალმება ორივე ქვეყნის ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენელთა ცნობიერების ახალ დონეს, რომელიც ამ უმცირესობების წინაშე მდგარი სირთულეების გადალახვისათვის შესაბამისი გზების მოძებნისათვის გამოჩენილი ძალისხმევით წარმოაჩინეს.

13. ორივე მხარის მიერ გადაიდგა ნაბიჯები ამ უმცირესობათა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად. ასამბლეა, ასევე, მიესალმება ახლად განვითარებულ მოვლენებს, თურქეთში საბერძნეთის პრემიერ მინისტრის ვიზიტის ჩათვლით, 2008 წლის იანვარში, და მის შეხვედრას თურქეთის პრემიერთან, უმცირესობების წევრებთან ერთად.

14. მიუხედავად ამისა ზოგი საკითხი შეუძებელია, უმცირესობებთან ღია და კონსტრუქციული დიალოგის გარეშე გადაწყდეს.

15. ასამბლეა მოუწოდებს ორივე ქვეყნის ეროვნული ხელისუფლებების წარმომადგენლებს, გააკეთონ ყველაფერი, რათა შეიცვალოს ადამიანების მიერ ამ უმცირესობათა წევრების აღქმა, რომლებიც, ხშირ შემთხვევაში, საკუთარ ქვეყანაში უცხოელებად აღიქმებიან. სასიცოცხლოდ აუცილებელია, რომ უმრავლესობისა და უმცირესობის წარმომადგენლებმა იგრძნონ და აღიქვან, რომ ეს უკანასკნელნი თავიანთი ქვეყნის სრულყოფილი მოქალაქეები არიან.

16. ასამბლეა, ასევე, მოუწოდებს ორივე ქვეყანას, ხელი მოაწერონ ეროვნული უმცირესობების დაცვის ჩარჩო კონვენციას ან მოახდინონ მისი რატიფიცირება. რეგიონული თუ უმცირესობათა ენების ევროპული ქარტიის რატიფიცირებაც სპეციფიური კულტურული მახასიათებლების გაგებისა და აღქმის მიმანიშნებელი იქნება.

17. საბერძნეთმა და თურქეთმა, ასევე, უნდა გაიაზრონ უმცირესობებისთვის განათლების გადამწყვეტი მნიშვნელობა. მთავრობებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ უმცირესობათა სკოლებში განათლების ხარისხი იყოს მაღალი და უმცირესობათა ჯგუფის მონაწიეებს, საკუთარი კულტურული იდენტობის დაცვით, ეროვნულ თემში სრული ინტეგრაციის შესაძლებლობა მისცეს.

18. სპეციალურად საბერძნეთთან დაკავშირებით, ასამბლეა მოუწოდებს საბერძნეთის ეროვნულ ხელისუფლებას:

18. 1 შესაბამისი მხარდაჭერა აღმოუჩინონ უმცირესობათა სკოლებს ისე, რომ მათ ჰქონდეთ შესაძლებლობა აწარმოონ მაღალხარისხიანი სწავლება, კერძოდ, გამოსცენ სასკოლო სახელმძღვანელოები, რომელთა განახლებაც მოხდა ევროპის კავშირის მიერ დაფინანსებული პროექტის ფარგლებში 1997 წელს და განიხილონ ახალი საშუალო განათლების სკოლების შექმნა უმცირესობათათვის;

18. 2 უზრუნველყონ, რომ მასწავლებელთა გადამზადების სპეციალურმა აკადემიამ თესალონიკში, ბერძნული და თურქული ენების სწავლის მაღალი ხარისხი დაამკვიდროს და შესაბამისი სწავლება ჩაუტაროს მომავალ მასწავლებლებს, რომლებიც მომავალში თრაკიაში, უმცირესობათა სკოლებში ასწავლიან.

18. 3 მუდმივი მხარდაჭერა აღმოუჩინონ (დაფინანსების ჩათვლით) იმ ინიციატივებს, რომლებიც გამიზნულია მუსლიმურ უმცირესობასა და უმრავლესობას შორის უკეთესი ურთიერთგაგებისათვის, უმცირესობის მიერ ბერძნული ენის უკეთესად შესაწავლისათვის, კერძოდ კი „განათლება მუსლიმი ბავშვებისათვის“ პროგრამას, ვინაიდან განათლება ურთიერთგაგებისა და ინტეგრაციის უმთავრეს ფაქტორს წარმოადგენს;

18. 4 სრულად აამოქმედონ 2008 წლის თებერვლის კანონი N3647, რომლის დებულებებმაც უნდა შეძლონ დაარეგულირონ პრობლემები, რომლებიც ათწლეულებია არსებობენ თურქულ უმცირესობათა ფონდებთან (vafk-ებთან) დაკავშირებით;

18. 5 ნება დართონ მუსლიმ უმცირესობას თავისუფლად აირჩიონ მუფტები, როგორც, უბრალოდ, რელიგიური ლიდერები (სასამართლო ძალაუფლების გარეშე) დანიშვნისა თუ არჩევის გზით და ასე გააუქმოს შარიათი, რომელიც სერიოზულ ეჭვს იწვევს ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციასთან თავსებადობის თვალსაზრისით, როგორც რეკომენდებულია ადამიანის უფლებათა კომისრის მიერ;

18. 6 უზრუნველყონ, რომ არ იქნება არანაირი მცდელობა პიროვნებაზე ან პიროვნებათა ჯგუფზე იდენტობის დაწესებისა, ეროვნულ უმცირესობათა დაცვის ჩარჩო კონვენციის მე-3 მუხლის სულისკვეთებიდან გამომდინარე.

18. 7 განავითარონ თრაკიის ეკონომიკა და ინფრასტრუქტურა, მაგალითისთვის, განსაზღვრონ ევროპის კავშირის პროგრამების ფარგლებში ამ რეგიონში თავისუფალი სავაჭრო ზონებისა და სასოფლო სამეურნეო ზონების შექმნის შესაძლებლობა;

18. 8 რაც შეიძლება სწრაფად მოაგვარონ იმ პირთა საკითხი, რომლებსაც დღემდე ადგებათ ზიანი საბერძნეთის მოქალაქეობის, მოქალაქეობის კოდექსის მე-19

მუხლის საფუძველზე (რომელიც დღესდრეობით გაუქმებულია) ჩამორთმევის გამო, იმ პირთა ჩათვლით, რომლებიც მოქალაქეობის არმქონე პირებად იქცნენ ზემოაღნიშნული ნორმის საფუძველზე, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი აღარ ცხოვრობენ საბერძნეთში.

18. 9 სრულად მოახდინონ რელიგიისა და გაერთიანების თავისუფლებასთან დაკავშირებული ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადანყვეტილებების იმპლემენტაცია, რომლებიც, მათ შორის, მოიცავს ასოციაციების დასახელებას, და ნება დართონ ასოციაციებს, გამოიყენონ სიტყვა „თურქული“ საკუთარ დასახელებებში, თუკი ასე სურთ;

18. 10 სრულად და დროულად მოახდინონ 2008 წლის კანონმდებლობის იმპლემენტაცია, რომელიც საჯარო სამსახურში მუსლიმთა მიღების კვოტირებული სისტემის ამოქმედებას გულისხმობს;

18. 11 ხელი შეუწყონ მედიის მიერ რელიგიურ უმცირესობებთან დაკავშირებით ეთიკის კოდექსის განვითარებას, იმ სასიცოცხლო როლის გათვალისწინებით, რომელიც შეუძლიათ უმცირესობებმა ითამაშონ უმრავლესობის აღქმის შეცვლაში და დასჯადი გახადონ მედიით გადაცემული ნებისმიერი სახის სიძულვილის გავივება, მინისტრთა კომიტეტის „სიძულვილის ენის შესახებ“ No. R (97) 20 რეკომენდაციის შესაბამისად.

18. 12 მოაწიონ ეროვნული კამპანია რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ, სპეციალური ფოკუსით იმ საკითხზე, რომ მრავალფეროვნება წარმოადგენს არა საფრთხეს, არამედ ურთიერთგამდიდრების შესაძლებლობას;

19. რაც შეეხება კონკრეტულად თურქეთს, ასამბლეა მოუწოდებს თურქეთის ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლებს:

19. 1 რელიგიური უმცირესობების სასულიერო პირების სწავლებისათვის მიიღონ კონსტრუქციული გადანყვეტილებები და მუშაობის ნებართვა მისცენ უცხოელ წვერ სასულიერო პირებს;

19. 2 აღიარონ სტამბოლის მართლმადიდებლური ეკუმენური საპატრიარქოს, სტამბოლის სომხური საპატრიარქოს, მართლმადიდებლური ეკუმენური საპატრიარქოს სტრუქტურებში ბულგარეთის მართლმადიდებლური თემის, უმაღლესი სარაზინოს და სამოციქულო ვიკარიატის იურიდიული პირის სტატუსი; იურიდიული პირის სტატუსის არქონა, რაც ზეგავლენას ახდენს ყველა თემზე, პირდაპირ ახდენს ზეგავლენას უფლებების ქონასა და საკუთრების ფლობა-განკარგვაზე;

19. 3 უმცირესობების წარმომადგენლებთან ერთად, იპოვონ შეთანხმებული გადანყვეტილება ჰეიბელიადის ბერძნული მართლმადიდებლური თეოლოგიური სასწავლებლის (ჰალკის სემინარიის) ხელახალი, როგორც გალათასარაის თეოლოგიური უნივერსიტეტის ფაკულტეტის გახსნაზე.

19. 4 მიეცეს თავისუფლება ეკუმენურ მართლმადიდებლურ საპატრიარქოს, სურვილისამებრ გამოიყენოს ზედსართავი „ეკუმენური“

19. 5 გადანყვიტონ საღვთისმსახურო ადგილების რეგისტრაციისა და „მაზბუთის“ საკუთრების საკითხი, რომელიც ჩამორთმეულია 1974 წლიდან და რომელიც უნდა დაუბრუნდეს მფლობელებს, უფლებამოსილ პირებს, ან სადაც საკუთრების დაბრუნება შეუძლებელია, მოხდეს სამართლიანი კომპენსაცია;

19. 6 უზრუნველყონ 397 წელს დაარსებული სირიული „გაბრიელის მონასტრის“ სრული დაცვა და გამორიცხონ მონასტრისათვის მიწების ჩამორთმევა. ასამბლეა, ასევე, გამოსატყვევებს შემფოთებას, სამხრეთ-აღმოსავლეთ თურქეთში უძველესი სი-

რიული მონასტრებისა და ეკლესიებისათვის მნიშვნელოვანი უძრავი საკუთრების ჩამორთმევის თაობაზე, რომელიც ისტორიულადაც და სამართლებრივადაც ამ მონასტრებსა და ეკლესიებს ეკუთვნით;

19. 7 ალიარონ, ხელი შეუწყონ და დაიცვან სირიელი ხალხი, როგორც უმცირესობა, რომელიც სამხრეთ-აღმოსავლეთი თურქეთის მკვიდრი მოსახლეობა, ლუზანის შეთანხმებისა და სხვა საერთაშორისო შეთანხმებების შესაბამისად, რომლებიც უზრუნველყოფენ მათ ფუნდამენტურ უფლებებსა და ღირსებას; ეს, ასევე, მოიცავს მათი განათლების განვითარებას და ღვთისმსახურების აღსრულებას მათ მშობლიურ ენაზე, რომელსაც არამეული წარმოადგენს;

19. 8 მიიღონ პრაქტიკული ზომები, რათა ეროვნული უმცირესობებისათვის ხელმისაწვდომი გახდეს პოლიციის, არმიისა თუ სასამართლოს წესით დაცვა;

19. 9 დაგმონ ძალადობა რელიგიური უმცირესობების მიმართ (მიუხედავად იმისა ისინი თურქეთის მოქალაქეები არიან თუ არა), განახორციელონ ეფექტიანი გამოძიება და მყისიერად მისცენ პასუხისმგებაში რელიგიური უმცირესობების მიმართ ძალადობისათვის თუ მუქარისათვის პასუხისმგებელი პირები, კერძოდ, 2006 წელს იტალიელი მღვდლისა და 2007 წელს სამი პროტესტანტის მკვლელობაში დამნაშავე პირები;

19. 10 დაასრულონ სამართლებრივი პროცედურები 2007 წელს მოკლული ჰრანთ დინკის საქმესთან დაკავშირებით. ასამბლეა მოუწოდებს თურქეთის პარლამენტს, ყურადღება მიაღვენოს ჰრანტ დინკის მკვლელობის გამოძიებაზე თავისი ქვეკომიტეტის ანგარიშს, რომელშიც ხაზგასმულია ის შეცდომები და გულგრილობები, რომლებიც დაუშვეს უსაფრთხოების ძალებმა და ეროვნულმა პოლიციამ, და რომელთა გამორიცხვის შემთხვევაშიც მოხდებოდა ამ მკვლელობის პრევენცია;

19. 11 უზრუნველყონ თურქეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროს ცირკულარის იმპლემენტაცია თურქეთის არამუსლიმი მოქალაქეების რელიგიის თავისუფლების შესახებ, და შეაფასონ მისი გავლენა;

19. 12 სრულად აამოქმედონ No. 3998 კანონი, რომელიც ადგენს, რომ დაუშვებელია უმცირესობების კუთვნილი სასაფლაოების ადგილობრივი ხელისუფლებებისათვის გადაცემა და შესაბამისად, ზოგიერთ ებრაულ სასაფლაოზე მშენებლობის პრევენცია მოახდინონ;

19. 13 სერიოზულად მოეკიდონ პოლონელი, ბულგარელი და ფრანგი კათოლიკეებისათვის წმინდა ადგილის, ედიმა-ყარაგაჩში კათოლიკური სასაფლაოს ნაბილწვის საკითხს და ითანამშრომლონ განადგურებული მონუმენტების, მემორიალებისა და სასაფლაოების აღდგენაში;

19. 14 მოახდინონ კანონმდებლობის ადაპტაცია იმგვარად, რომ არათურქული უმცირესობების ბავშვებს ჰქონდეთ უმცირესობათათვის განკუთვნილ სკოლებში დაშვება;

19. 15 მოახდინონ გოკჯეადას (იმბროსი) და ბოზჯაადას (ტენედოსი) No. 1625 (2008) რეზოლუციის სრული იმპლემენტაცია: ორი თურქული კუნძულის ბიკულტურული ხასიათის დაცვის შესახებ, როგორც თურქეთსა და საბრძნეთს შორის თანამშრომლობის მოდელი, დაინტერესებული პირთა წრის ინტერესების დაცვისათვის;

19. 16 დაამტკიცონ ომბუცმენის ინსტიტუტი, რადგან ეს იქნება უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი საზოგადოებაში დაძაბულობის თავიდან აცილებისათვის;

19. 17 რელიგიური უმცირესობების მიმართ ნებისმიერი სახის ძალადობის ნაქეზებასთან ერთად, მოახდინონ ანტისემიტური და სხვა სიძულვილის ენის კრიმი-

ნალიზაცია, საპარლამენტო ასამბლეის 1563 (2007) რეზოლუციის შესაბამისად, ევროპაში ანტისემიტიზმის წინააღმდეგ ბრძოლისა და რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპული კომისიის No. 9 ზოგადი პოლიტიკური რეკომენდაციის შესაბამისად, ანტისემიტიზმის წინააღმდეგ საბრძოლველად;

19. 18 ნახალისონ მედიის მიერ ეთიკის კოდექსის შემუშავება რელიგიურ უმცირესობებთან დაკავშირებით, იმის გათვალისწინებით, რომ მედიას შეუძლია უმნიშვნელოვანესი როლი ითამაშოს უმცირესობის შესახებ უმრავლესობის დამოკიდებულების ცვლილებაში და დასჯადი გახადონ მედია საშუალებებში ძალადობისკენ მოწოდება, მინისტრთა კომიტეტის No. R(97) 20 რეკომენდაციის შესაბამისად;

19. 19 განახორციელონ ეროვნული კამპანია რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ, განსაკუთრებული ფოკუსით იმ საკითხზე, რომ მრავალფეროვნება არის არა საფრთხე, არამედ ურთიერთგამდიდრების შესაძლებლობა;

19. 20 ასამბლეა მიმართავს თურქეთისა და საბერძნეთის მთავრობებს ამ რეკომენდაციის მე-16, მე-18 და მე-19 პარაგრაფებში გათვალისწინებული საკითხების პროგრესის შესახებ წარმოადგინონ თანმდევი ანგარიშები.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეზოლუცია 2036 (2015)¹

შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბამკლავება, სპეციალური ფოკუსით ქრისტიანებზე

1. რელიგიის საფუძვლით შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია გავლენას ახდენს რელიგიურ უმცირესობათა ჯგუფებზე ევროპაში და, ასევე, უმრავლესობათა რელიგიურ ჯგუფებზე. ბოლო წლების განმავლობაში დაფიქსირდა მტრული ქცევის, ძალადობისა და ვანდალიზმის რიგი შემთხვევები ქრისტიანებისა და მათი საღვთისმსახურო ადგილების მიმართ, თუმცა, ასეთი ქმედებები, ხშირ შემთხვევებში, ეროვნული ხელისუფლებების მხედველობის მიღმა რჩება. რწმენის გამოხატვა ზოგჯერ დაუსაბუთებლად შეზღუდულია ეროვნული კანონმდებლობისა და პოლიტიკის მიერ. რაც რელიგიური რწმენისა და ღვთისმსახურების აღსრულების საშუალებას არ იძლევა

2. რელიგიური რწმენისა და პრაქტიკისათვის გონივრული სივრცის უზრუნველყოფა წარმოადგენს პრაგმატულ ინსტრუმენტს რელიგიის თავისუფლებით სრული და ეფექტიანი სარგებლობისათვის. როდესაც იგი გამოყენებულია შემწყნარებლობის სულისკვეთებით, ეს კონცეფცია შესაძლებლობას აძლევს ყველა რელიგიურ ჯგუფს, იცხოვრონ ჰარმონიაში საკუთარი მრავალფეროვნების გაცნობიერებითა და პატივისცემით.

3. საპარლამენტო ასამბლეამ რამოდენიმე შემთხვევაში აღნიშნა ნევრ სახელმწიფოებში რელიგიური თემების მშვიდობიანი თანაცხოვრების ნახალისების აუცილებლობა, კერძოდ, რეზოლუციაში 1846 (2011) რელიგიური საფუძველზე

1 2015 წლის 29 იანვრის ასამბლეის დებატი (მე-8 სხდომა)(იხილეთ დოკუმენტი 13660. თანახმობისა და არადისკრიმინაციულობის კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ვალერიუ გლიტჩი). ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 2015 წლის 29 იანვარს (მე-8 სხდომა).

ყველა ფორმის დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ, რეკომენდაციაში 1962(2011) კულტურათაშორისი დიალოგის რელიგიური განზომილების შესახებ და რეზოლუციაში 1928 (2013) რელიგიასა და რწმენასთან დაკავშირებით ადამიანის უფლებების უზრუნველყოფასა და რელიგიური თემების ძალადობისაგან დაცვის შესახებ.

4. აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება დაცულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით (ETS. No. 5) და განიხილება, როგორც დემოკრატიული და პლურალისტური საზოგადოების ერთ-ერთი საფუძველი. რელიგიის თავისუფლებით სარგებლობის შეზღუდვა დასაშვებია უნდა იყოს მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ და დემოკრატიული საზოგადოებისთვის აუცილებელ შემთხვევებში.

5. ასამბლეა დარწმუნებულია, რომ მიღებულ უნდა იქნას ზომები, რათა დაცულ იქნას რელიგიის ან რწმენის თავისუფლების ეფექტიანი დაცვა თითოეული ინდივიდისთვის ევროპაში.

6. შესაბამისად, საპარლამენტო ასამბლეა მოუწოდებს ევროპის საბჭოს ქვეყნებს:

7. წაახალისონ რელიგიური პლურალიზმის გაცნობიერებასა და პატივისცემაზე, ასევე, რელიგიების მიერ დემოკრატიულ და პლურალისტურ საზოგადოებაში შეტანილ წვლილზე და, ასევე, ინდივიდების თავისუფლებაზე, არ აღიარონ არცერთი რელიგია, დაფუძნებული შემწყნარებლობისა და „ერთად ცხოვრების“ კულტურა.

8. წაახალისონ გონივრული სივრცის გამოყოფა ირიბი დისკრიმინაციის პრინციპის ფარგლებში იმისათვის რომ:

9. უზრუნველყონ ყველა ინდივიდის უფლება რელიგიის თავისუფლების პატივისცემაზე, საკუთარი იურისდიქციის ფარგლებში, სხვებისთვის ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გარანტირებული უფლებების დაუზიანებლად.

10. ხელი შეუწყონ სინდისის თავისუფლებას დასაქმების ადგილებში, ამავე დროს, უზრუნველყონ კანონით გათვალისწინებული მომსახურების დაუბრკოლებლად განევა და სხვათა უფლების დაცვა არადისკრიმინაციული მოპყრობისგან;

11. პატივი სცეს მშობლების უფლებას, მისცენ შვილებს საკუთარ რელიგიურ თუ ფილოსოფიურ მრწამსთან შესაბამისობაში მყოფი განათლება, ამავდროულად, კრიტიკული და პლურალისტული მიდგომით უზრუნველყონ ბავშვების ფუნდამენტური უფლება განათლებაზე, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის, მისი დამატებითი ოქმებისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად.

12. მისცეს შესაძლებლობა ქრისტიანებს, სრულად ჩაერთონ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში;

13. უზრუნველყონ მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლებას, ისე, რომ კონტრ-დემონსტრაციამ ზეგავლენა არ იქონიოს შეკრების თავისუფლებაზე, შეკრების თავისუფლების შესახებ ვენეციის კომისიისა და ეუთო-ს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების სამსახურის სახელმძღვანელო პრინციპების შესაბამისად;

13. 1 უზრუნველყონ გამოხატვის ფუნდამენტური თავისუფლება, იმის უზრუნველყოფით, რომ ეროვნულმა კანონმდებლობამ უსაფუძვლოდ არ შეზღუდოს რელიგიით მოტივირებული სიტყვის თავისუფლება;

13. 2 საჯაროდ დაგმონ ძალადობის წახალისება, ისევე, როგორც რელიგიურ ნიადაგზე დისკრიმინაციისა და შეუწყნარებლობის ყველა ფორმა.

13. 3 ებრძოლონ ძალადობას, დისკრიმინაციას და შეუწყნარებლობას, მოახდინონ მათი პრევენცია ეფექტიანი გამოძიების გზით იმისათვის, რომ თავიდან იქნას აცილებული დაუსჯელობის შეგრძნება დამნაშავეთა მხრიდან;

13. 4 წაახალისონ მედია, რათა აცილებულ იქნას უარყოფითი სტერეოტიპები და ცრურწმენები ქრისტიანების წინააღმდეგ, ისევე, როგორც ნებისმიერი სხვა ჯგუფის მიმართ;

13. 5 უზრუნველყონ უმცირესობაში მყოფი ქრისტიანული თემების დაცვა და მისცენ ასეთ თემებს შესაძლებლობა დარეგისტრირდნენ, როგორც რელიგიური ორგანიზაციები, შექმნან და შეინარჩუნონ შეხვედრებისა და საღვთისმსახურო ადგილები, მიუხედავად მორწმუნეთა რაოდენობისა და გადაჭარბებული ადმინისტრაციული ტვირთის გარეშე.

უზრუნველყონ უმცირესობაში მყოფი ქრისტიანული თემების უფლება, გაავრცელონ და გამოიყენონ რელიგიური ლიტერატურა.

ევროპის საბჭო
საპარლამენტო ასამბლეა
რეზოლუცია 916 (1989)¹

ფუნქციონირება რელიგიური ნაგებობები

ასამბლეა,

1. აღნიშნავს მისი კულტურისა და განათლების კომიტეტის ანგარიშს ფუნქციონირებადი რელიგიური ნაგებობების შესახებ (Doc. 6032), და მიესალმება ევროპის ყველა ქვეყანაში სიტუაციის წინასწარ კვლევას;

2. აცნობიერებს, რომ მნიშვნელოვანი რიცხვი რელიგიური ნაგებობებისა მთელი ევროპის მასშტაბით, რომლებიც ვეღარ ასრულებენ თავიანთ თავდაპირველ ფუნქციას, უყურადღებობის გამო არიან მოწყვლადი დანგრევის ან შეუსაბამო ტრანსფორმაციის მიმართ.

3. აღნიშნავს, რომ ეს გამოწვეულია ისტორიული ფაქტორებით, როგორიცაა მოსახლეობის ცვლილება, რელიგიური მსახურებისა და ჩვევების ცვლილებები, ან რელიგიური დანიშნულების ახალი შენობების მშენებლობა;

4. ითვალისწინებს ევროპის საბჭოს ნორმატიულ მოვალეობას, დაიცვას ნევრი სახელმწიფოების საერთო მემკვიდრეობის იდეალები და პრინციპები, რომელსაც რელიგიური ნაგებობები მოწმობენ;

5. ასევე ადასტურებს რელიგიისა და რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების მნიშვნელობას, ისე როგორც ეს გადმოცემულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლში.

6. მიუთითებს, რომ რელიგიური შენობები, ხშირად, არქიტექტურული და ისტორიული მნიშვნელობისაა, და ჩვენი წარსულისათვის მომავლის უზრუნველსაყოფად ითვალისწინებს ამ მემკვიდრეობის ინტეგრირებული კონსერვაციის გრძელვადიან მიდგომას;

1 წყარო: 1989 წლის 9 მაისის ასამბლეის დებატები (მე-3 სხდომა) (იხ. დოკ. 6032. კულტურისა და განათლების კომიტეტის მოხსენება, მომხსენებელი: Mr Rauti). ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 1989 წლის 9 მაისს (მე-3 სხდომაზე).

7. სჯერა, რომ როცა რელიგიური ნაგებობა აღარ არის სიცოცხლისუნარიანი, როგორც ასეთი, უნდა მოხდეს მისი მომავალში გამოყენების უზრუნველყოფა, იქნება ეს რელიგიური თუ კულტურული, კონსტრუქციის თავდაპირველ მიზანთან შეძლებისდაგვარად მაქსიმალური თავსებადობით;

8. აღნიშნავს, რომ ეკლესია, ან სხვა ძირითადი რელიგიური ნაგებობა ხშირად არის საზოგადოების ძირითადი დამახასიათებელი ნიშანთვისება და ადგილობრივი ღირსესანიშნაობა და სჯერა, რომ თემს საკმარისი დრო და წახალისება უნდა მიეცეს, რათა ასეთი შენობის სამომავლო როლი და საერთო ინტერესი აღმოაჩინოს.

9. ითვალისწინებს მაგალითს, რომ ხელოსნების გადამზადების ევროპული ცენტრი დაარსდა ვენეციაში, ყოფილ რელიგიურ შენობაში – *Scuola di San Pasquale*;

10. მიესალმება ფუნქციადაკარგული რელიგიური ნაგებობების შენარჩუნებისა და დაცვის წარმატებულ მაგალითებს ევროპის მასშტაბით, ახალი გამოყენებისათვის ადაპტაციის გზით, ასევე, მათი მგრძნობიარობის გათვალისწინებით.

11. მოუწოდებს პასუხისმგებელ ორგანოებს (ეკლესია, სახელმწიფო და ადგილობრივი ხელისუფლება) ითანამშრომლონ დაინტერესებულ ორგანიზაციებთან და ექსპერტებთან, რათა:

1. 1. მიიღონ ქმედითი ზომები, რათა შეინარჩუნონ ფუნქციადაკარგული რელიგიური ნაგებობები და, სადაც შესაძლებელია, უზრუნველყონ მათი ადეკვატური გამოყენება სამომავლოდ;

1. 2. მოახდინონ ფუნქციადაკარგული რელიგიური ნაგებობების არქიტექტურული და ისტორიული მნიშვნელობისა და მათი მიმდინარე გამოყენების კვლევის კონსოლიდაცია (კომპიუტერული ფორმის თავსებადი) და ასეთი კვლევების რეგულარულად განახლება, სადაც, ასევე, უნდა აისახოს თანამედროვე ინტერესი და მოიცავდეს მე-19 და 20-ე საუკუნეების შენობებს;

1. 3. სამომავლო ადაპტაციის მოლოდინში, უზრუნველყონ ასეთი შენობების ეფექტური დაცვა თავდაპირველი მასალისა და სივრცის გადარჩენისათვის;

1. 4. თავიდან აიცილონ რელიგიური შენობების ნანგრევებად რეზერვაცია, გარდა განსაკუთრებული არქიტექტურული, ისტორიული და მემორიალური ინტერესის შემთხვევებისა;

1. 5. ხელი შეუწყოს ხელახალი გამოყენებისა და ადაპტაციის პროექტებს, რომელიც არ არის შეუთავსებელი შენობის თავდაპირველ ფუნქციასთან და არ გამოიწვევს ორიგინალური მასალის შეუქცევად ცვლილებებს;

1. 6. უზრუნველყონ ფინანსები და საგადასახადო შეღავათები რელიგიური ნაგებობების აღდგენის, რემონტისა და შენახვისათვის, იმის მიუხედავად, გამოყენებულია თუ არა ფუნქციადაკარგულია ნაგებობა, რათა არ მოხდეს მათი მიტოვება;

1. 7. ხელი შეუწყონ არსებული რელიგიური ნაგებობების უფრო მრავალფეროვანი წარმოსახვით გამოყენებას;

1. 8. უზრუნველყონ შესაბამისი სამშენებლო მასალების მიწოდება და ხელი შეუწყონ რელიგიური ნაგებობების შენახვისათვის საჭირო კვლევებს, ხელოსნობას და დამხმარე სამუშაოებს;

1. 9. ხელი შეუწყონ ევროპის მასშტაბით ფუნქციადაკარგული რელიგიური ნაგებობების ჩართულობას კულტურული მარშრუტების განვითარებაში და უზრუნველყონ, რომ კულტურული ტურიზმის პროცესი მოქცეული იყოს ნაგებობების შენარჩუნების ფორმატში.

ისლამური ცივილიზაციის წვლილი ევროპულ კულტურაში

12. ევროპის საბჭოს ნორმატიულ მისიას წარმოადგენს იმ სულიერი და მორალური ფასეულობების უზრუნველყოფა და რეალიზაცია, რომლებიც მისი წევრი სახელმწიფოების საერთო მემკვიდრეობას წარმოადგენს. ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა მე-9 მუხლი ითვალისწინებს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას.

13. მრავალკულტურული ევროპა ეფუძნება ჰუმანისტურ და რელიგიურ ტრადიციებს, რომლებიც ადამიანის უფლებებისადმი ერთგულების წყაროს წარმოადგენენ, როგორც ეს აღნიშნულია N885 (1987) რეზოლუციაში-ებრაული წვლილის შესახებ ევროპულ კულტურაში.

14. მსგავსი სულისკვეთებით, კულტურისა და განათლების კომიტეტმა, 1991 წლის მაისში, პარიზში, გამართა კოლოქვიუმი თემაზე, „ისლამური ცივილიზაციის წვლილი ევროპულ კულტურაში“. კოლოქვიუმის ორგანიზება მოხდა ისლამური კულტურის დასავლურ ინსტიტუტთან და იუნესკოსთან თანამშრომლობით.

15. კოლოქვიუმმა აჩვენა, რომ ქრისტიანობასა და იუდაიზმთან ერთად, ისლამი, თავისი განსხვავებული ფორმებით, არა მხოლოდ მუსლიმი მოსახლეობით დასახლებულ ქვეყნებში (მაგალითისთვის როგორც თურქეთში), საუკუნეების განმავლობაში ახდენდა ზეგავლენას ევროპულ ცივილიზაციასა და ყოველდღიურ ცხოვრებაზე. იმიგრაციის შედეგად, ახალ ევროპაზე სულ უფრო და უფრო მეტად იზრდება ისლამის ზეგავლენა, არამხოლოდ დომინანტურად ისლამური კულტურის მქონე ქვეყნებიდან, როგორცაა ალბანეთი და ყოფილი საბჭოთა კავშირის სამხრეთ რესპუბლიკებიდან, არამედ უფრო ფართო ისლამური სამყაროდან.

16. უნდა ვაღიაროთ, რომ ისლამური სამყარო, ასევე, მოიცავს აზიისა და აფრიკის, ახლო აღმოსავლეთისა და მალრიბის ქვეყნებს.

17. თუმცა, ისლამს ადგებოდა და დღესაც ადგება ზიანი არასწორი ინტერპრეტაციების გამო (მაგალითისთვის, მტრული ან აღმოსავლური სტერეოტიპების გავლენით) და ევროპაში დღემდე ძალიან დაბალია ცნობიერება ევროპულ საზოგადოებაში ისლამის წარსული წვლილის ან ისლამის პოტენციური დადებითი როლის შესახებ. ამის ძირითადი გამომწვევი მიზეზებია ისტორიული შეცდომები, საგანმანათლებლო ეკლექტიკა და ამ საკითხისადმი მედიის ზედმეტად გამარტივებული მიდგომა.

18. ასეთი არასწორი ინტერპრეტირების ძირითად შედეგს, რაშიც ბევრ თანამედროვე მუსლიმს აქვს წვლილი შეტანილი შეუწყნარებლობის კრიტიკული და ინტელექტუალური გაანალიზების შეუძლებლობის გამო, არის ის, რომ ისლამი ძალიან ხშირად აღიქმება ევროპაში, როგორც შეუსაბამო ევროპული საზოგადოების საფუძვლისეულ პრინციპებთან (რაც, ძირეულად, დემოკრატიული და სეკულარულია) და ევროპულ ეთიკასთან (ადამიანის უფლებები და გამოხატვის თავისუფლება).

19. მაშინ როდესაც ასეთი შეუსაბამო მართლაც არსებობს ფუნდამენტალიზმსა და ევროპის საბჭოს კულტურულ და ეთიკურ პრინციპებს შორის, მაგა-

ლითისთვის ქალების მიმართ მოპყრობაში და გამოხატვის თავისუფლების პატივისცემაში, ის არ წარმოადგენს ისლამს მთლიანად. ასევე, უნდა ვალიაოთ, რომ შეუწყნარებლობა და უნდობლობა არსებობს ორივე მხარეს, ისლამურსა და არა-ისლამურს შორის.

20. ასამბლეისათვის ცნობილია ეს ვითარება, ასევე, ცნობილია წარსულის უკეთესი ცოდნის, როგორც ანწყოს უკეთესი გაგებისა და მომავლისათვის მომზადების საჭიროება, და იმ ისლამური ფასეულობების შესახებ, რომლებსაც შეუძლიათ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანონ ცხოვრების ხარისხის შექმნაში, ევროპის განახლებული მიდგომით კულტურის, ეკონომიკის, სამეცნიერო და სოციალურ სფეროებში.,

21. უფრო დიდი ყურადღება უნდა დაეთმოს ისლამურ სამყაროსთან თანამშრომლობას. ევროპის საბჭომ უკვე შეასრულა მნიშვნელოვანი სამუშაო ინტერკულტურული გაგებისათვის და ეს ისლამურ კულტურაზე სპეციალური აქცენტით, კიდევ უფრო უნდა განვითარდეს. სამომავლოდ, უფრო მჭიდროდ უნდა ვითანამშრომლოთ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან და ამ სფეროში მოღვაწე სხვა ორგანიზაციებთან, როგორიცაა ისლამური კულტურის დასავლური ინსტიტუტი, არაბული სამყაროს პარიზის ინსტიტუტი და სხვ.

22. შესაბამისად, საპარლამენტო ასამბლეა რეკომენდაციით მიმართავს მინისტრთა კომიტეტს, იპოვონ სივრცე ისლამური სამყაროს განხილვისათვის ევროპის საბჭოს აქტივობის შესახებ ევროპის საბჭოს მთავრობათაშორის პროგრამის ფარგლებში და თავის რეკომენდაციებში, შემოთავაზებულია შემდეგი ღონისძიებები: განათლების სფეროში:

23. „ისლამი სახელმძღვანელოებში“ საერთაშორისო კვლევითი პროგრამის კვალდაკვალ, ისლამის ისტორიის შესახებ დაბალანსებული და ობიექტური ისტორიის გადმოცემა საგანმანათლებლო პროგრამებსა და სახელმძღვანელოებში.

24. უფრო ფართო უნდა იყოს არაბულის, როგორც თანამედროვე ენის, შესწავლა ევროპულ სკოლებში.

25. უნდა წახალისდეს ისლამური საკითხების კვლევა, მათ შორის, არაბული და ისლამური პოზიციების პროფესიული პოზიციების რიცხვის გაზრდით უნივერსიტეტებში. ისლამი, ასევე, ჩართული უნდა იყოს სწავლების ძირითად მიმართულებებში (მაგალითისთვის: ისლამის ისტორიის სწავლება ისტორიის ფაკულტეტებზე, ისლამის ფილოსოფია-ფილოსოფიის ფაკულტეტებზე და ისლამური სამართალი-სამართლის ფაკულტეტებზე) და არ უნდა მოხდეს მისი დაკნინება, როგორც ეს ხშირად ხდება აღმოსავლური ენების ფაკულტეტებზე.

26. ასევე, თეოლოგიურ კურსებზე უნდა წახალისდეს შედარებითი მიდგომა ისლამურ, ქრისტიანულ და იუდაისტურ სწავლებებთან მიმართებით.

27. მიღებულ უნდა იქნას ინტეგრირებული სწავლება ისეთ სპეციფიურ სფეროებში, როგორიცაა ხმელთაშუაზღვის აუზი, რელიგიის, ფილოსოფიის, ლიტერატურისა და ისტორიის ჩათვლით.

28. უნდა შეიქმნას და განვითარდეს სტუდენტებისა და მასწავლებლების გაცვლითი პროგრამები ევროპული და ისლამური სამყაროს უნივერსიტეტებს შორის თანამშრომლობის პროგრამის ფარგლებში და ევრო-არაბული უნივერსიტეტის შექმნის შესახებ 1032 (1986) რეკომენდაციის კვალდაკვალ. ამ პროგრამას, შესაძლოა, დაერქვას „Averroès programme“, „ერასმუსისა“ და „დემოსტენეს“ პროგრამების მსგავსად, მედიის სფეროში.

29. კულტურის სფეროში უნდა ნახალისდეს რადიო და ტელეგადაცემების წარმოება და თანაწარმოება ისლამური კულტურის შესახებ.

30. ისლამური სამყაროდან იმიგრანტებისათვის უნდა შეიქმნას ადგილები კულტურული და ინტელექტუალური გამოხატვისათვის. მათი კულტურის განვითარებამ არ უნდა გამოიწვიოს მათი იზოლაცია მასპინძელი ქვეყნის კულტურისა და საზოგადოებისაგან.

31. უნდა ნახალისდეს ისლამური სამყაროს კულტურული მარშრუტები ევროპაში ან მის ფარგლებს გარეთ, კულტურული გაცვლითი პროგრამები, გამოფენები, კონფერენციები და პუბლიკაციები ხელოვნების, მუსიკისა და ისტორიის დარგში. ამ საკითხებთან დაკავშირებით, მნიშვნელოვანი როლი უნდა ითამაშონ მუზეუმებმა.

32. უნდა ითარგმნოს და გამოიცეს შერჩეული ისლამური კლასიკური და თანამედროვე ნაშრომები დასავლური საზოგადოების ცნობიერების ხელშესაწყობად.

33. გაერთიანების უფლების მარეგულირებელი არსებული საკანონმდებლო დებულებების გარდა, მთავრობებმა დამატებით უნდა წახალისონ დიალოგი ისლამურ საზოგადოებასა და კომპეტენტურ უწყებებს შორის რელიგიური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების ხელშეწყობისთვის (წმინდა დღეები, ღვთისმეტყველების, ტანსაცმელი და საკვები), მასპინძელი ქვეყნის ადამიანების სათანადო პატივისცემის უზრუნველყოფით.

34. მრავალმხრივი თანამშრომლობის ფარგლებში, უნდა ნახალისდეს ქალაქების დამეგობრება ევროპასა და ისლამურ სამყაროს შორის, განსაკუთრებით, იმ ქალაქებისა, რომლებიც გეოგრაფიულად ახლოს მდებარეობენ ევროპასთან.

35. აუცილებელია რეალური ძალისხმევა საფუძვლის შესაქმნელად ევროპასა და ისლამურ სამყაროს შორის დიალოგის გაგრძელებისათვის, დემოკრატიული და პლურალისტური ტენდენციების გაძლიერებისა და განვითარებისათვის. ყურადღება, შესაძლოა, მიექცეს კონკრეტულად, პირდაპირ თანამშრომლობას ამ სამყაროს სპეციფიურ სფეროებში, მაგალითისთვის: არაბულ ქვეყნებს ხმელთაშუა ზღვის გარშემო (როგორც წვლილი ხმელთაშუაზღვისპირეთში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის კონფერენციის შესაძლო განვითარებაში), ან იმიგრანტ თემებს ევროპაში.

36. ეს დიალოგი უნდა განვითარდეს პოზიტიურ დინამიკაში, მომავალ სემინარებზე, ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხების გადასაწყვეტად, როგორიცაა ისლამური ფუნდამენტალიზმი, ისლამური სამყაროს დემოკრატიზაცია, ისლამის სხვადასხვა ფორმებისა და ევროპული საზოგადოების შესაბამისობა და, ზოგადად, თანამედროვე საზოგადოებაში რელიგიების წინაშე მდგომი თანამედროვე პრობლემების მოსაგვარებლად. ისლამის წინაშე მდგომი პრობლემები განხილულ უნდა იქნას ქრისტიანობის, იუდაიზმისა და მსოფლიოს სხვა რელიგიების წინაშე მდგომი პრობლემების თვალსაზრისით. ასეთი კვლევები, რა თქმა უნდა, დაგეგმარდება ისტორიული პროგრესისა და ტრადიციული საზოგადოებების დემოკრატიზაციაში, იმ კულტურული ჰორიზონტის გაფართოების საშუალებით, რომელსაც ისინი ეფუძნებიან.

37. ასამბლეა, ასევე, მიმართავს მინისტრთა კომიტეტს, ნაცვალგების პრინციპის საფუძველზე შესთავაზოს ისლამური სამყაროს დაინტერესებულ ქვეყნებს მსგავსი ინიციატივების განხორციელება ევროპის საბჭოს კონვენციებთან და ღია ნაწილობრივ შეთანხმებებთან მისაერთებლად, კანონმდებლობის ჰარმონიზაციაში და ინტერკულტურული გაგების განსავითარებლად.

კრეაციონიზმის საფრთხეები განათლებაში

წინამდებარე რეზოლუციის მიზანს არ წარმოადგენს რწმენასთან ბრძოლა ან მისი ეჭვქვეშ დაყენება-რწმენის თავისუფლება არ უშვებს ამას. რეზოლუციის მიზანია რწმენის, როგორც მეცნიერების გასაღების, გარკვეული ტენდენციების შესახებ გაფრთხილება. აუცილებელია რწმენისა და მეცნიერების განცალკევება. ეს არ არის ანტაგონიზმი. მეცნიერებასა და რწმენას უნდა შეეძლოთ თანაარსებობა. რეზოლუციის მიზანი არ არის რწმენისა და მეცნიერების დაპირისპირება, თუმცა, აუცილებელია მოხდეს რწმენის მეცნიერებასთან დაპირისპირების პრევენცია.

ზოგი ადამიანისთვის კრეაცია, როგორც რელიგიური რწმენის საკითხი, სიცოცხლის მნიშვნელობის შესახებ იძლევა პასუხს. მიუხედავად ამისა, საპარლამენტო ასამბლეა, არსებულ საგანმანათლებლო სისტემებში, კრეაციონისტული იდეების გავრცელების შესაძლო უარყოფითი ეფექტებისა და დემოკრატიუბისათვის დამდგარი შედეგების შესახებ გამოთქვამს შემოფთებას. კრეაციონიზმი, სიფრთხილის გარეშე, შესაძლოა გადაიქცეს საფრთხედ ადამიანის უფლებებისათვის, რაც ევროპის საბჭოს მთავარ საზრუნავს წარმოადგენს.

კრეაციონიზმი, რომელიც სახეობების ბუნებრივი გადარჩევის გზით ევოლუციის უარყოფის შედეგად წარმოიშვა, ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში, წარმოადგენდა თითქმის, ექსკლუზიურად ამერიკულ ფენომენს. დღესდღეობით, კრეაციონისტული იდეები გზას პოულობენ ევროპაში და ახდენენ ეფექტს ევროპის საბჭოს საკმაოდ მცირე რაოდენობის ქვეყნებზე.

ქრისტიანი თუ მუსლიმი თანამედროვე კრეაციონისტების უპირველეს მიზანს წარმოადგენს განათლება. კრეაციონისტები ცდილობენ უზრუნველყონ მათი იდეების არსებობა სასკოლო ეტაპის სამეცნიერო პროგრამებში. თუმცა, კრეაციონიზმს არ შეუძლია ჰქონდეს პრეტენზია სამეცნიერო დისციპლინაზე.

კრეაციონისტები ეჭვქვეშ აყენებენ ცოდნის გარკვეული სფეროს სამეცნიერო ხასიათს და ამტკიცებენ, რომ ევოლუციის თეორია მხოლოდ და მხოლოდ მის ერთ-ერთ ინტერპრეტაციას წარმოადგენს. კრეაციონისტები ბრალს სდებენ მეცნიერებს, რომ ისინი ვერ წარმოადგენენ საკმარის მტკიცებულებებს, რომ ევოლუციის თეორია მეცნიერულად დასაბუთებულია. ამავე დროს, ისინი ამტკიცებენ საკუთარი მსჯელობის სამეცნიერო ხასიათს, რაც ვერ უძლებს ობიექტურ ანალიზს.

ჩვენ ვართ ისეთი აზროვნების ზრდის მოწმენი, რომელიც წარმოადგენს გამოწვევას ბუნების არსებული ცოდნის, ევოლუციისა და სამყაროში ჩვენი წარმოშობის შესახებ ჩამოყალიბებული ცოდნისათვის.

არსებობს ჩვენი შვილების გონებაში სერიოზული დაბნეულობის რეალური რისკი, თუ რას ემსახურება ყველა სახის სინდისი, რწმენა და იდეალები და რას ემსახურება მეცნიერება. „ყველა არსების თანასწორობის“ მიდგომა მიმზიდველი და შემწყნარებლურია, თუმცა, ამავე დროს, სინამდვილეში, საზიფათოცაა.

კრეაციონიზმს ბევრი ურთიერთსაწინააღმდეგო ასპექტი აქვს. „უმაღლესი გონის“ იდეა, რომელიც კრეაციონიზმის სრულიად ახალ და დახვეწილ ფორმას წარმოადგენს, არ უარყოფს ევოლუციის გარკვეულ ხარისხს. მიუხედავად ამისა.

უფრო დახვეწილი და რბილი ფორმით წარმოდგენილი „უმაღლესი გონის“ იდეა, ცდილობს წარმოადგინოს საკუთარი მიდგომა, როგორც მეცნიერულად დასაბუთებული და სწორედ, ამაშია საფრთხე.

ასამბლეა მუდმივად ამტკიცებდა, რომ მეცნიერებას ფუნდამენტური მნიშვნელობა გააჩნია. მეცნიერებამ მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა საცხოვრებელი და სამუშაო გარემო, მნიშვნელოვანი ფაქტორია ეკონომიკური, ტექნოლოგიური და სოციალური განვითარებისათვის. ევოლუციის თეორიას საერთო არაფერი აქვს ღვთიურ გამოცხადებასთან და მხოლოდ ფაქტებს ემყარება.

კრეაციონიზმი ამტკიცებს, რომ ეფუძნება მეცნიერებას. სინამდვილეში კი, კრეაციონისტების მიერ გამოყენებული მეთოდოლოგია სამი სახისაა: სუფთა დოგმატური მტკიცებები; მეცნიერული ციტატების გამოყენება, რასაც ხანდახან თან ახლავს ილუსტრაციებიც; და იმ მეტნაკლებად ცნობილი მეცნიერების მხარდაჭერა, რომლებიც ამ სფეროში სპეციალისტებს არ წარმოადგენენ. ამ გზებით, კრეაციონისტები ცდილობენ მოიზიდონ არასპეციალისტები და გაავრცელონ ეჭვი და დაბნეულობა მათ გონებაში.

ევოლუცია არ წარმოადგენს მხოლოდ ადამიანისა და მოსახლეობის ევოლუციასთან დაკავშირებულ საკითხს. მისმა უარყოფამ, შესაძლოა, სერიოზული შედეგები გამოიწვიოს ჩვენი საზოგადოებისათვის. წინსვლა მედიცინის სფეროში, ბრძოლა ისეთ ინფექციურ დაავადებებთან, როგორიცაა შიდსი, წარმოდგენილია, თუკი უარყოფილი იქნება ევოლუციის პრინციპი. შეუძლებელია სრულად გავაცნობიეროთ ბიომრავალფეროვნების შემცირებისა და კლიმატის ცვლილების რისკები, თუკი არ გავიაზრებთ ევოლუციის მექანიზმებს.

თანამედროვე სამყარო ეფუძნება ხანგრძლივ ისტორიას, რომლის მნიშვნელოვან ნაწილს მეცნიერებისა და ტექნოლოგიის განვითარება ქმნის. თუმცა, მეცნიერული მიდგომა სათანადოდ არ არის გაგებული, რაც ფუნდამენტალიზმისა და ექსტრემიზმის განვითარების გამომწვევია. მეცნიერების სრული უარყოფა ადამიანისა და სამოქალაქო უფლებებისათვის უსერიოზულეს საფრთხეს წარმოადგენს.

ომი ევოლუციის თეორიისა და მის მხარდამჭერთა წინააღმდეგ, ყველაზე ხშირად ყალიბდება უკიდურესად მემარჯვენე პოლიტიკურ ძალებთან მჭიდროდ დაკავშირებული რელიგიური ექსტრემიზმის ფორმაში. კრეაციონისტული მოძრაობები ფლობენ რეალურ პოლიტიკურ ძალას. საქმე ისაა, რომ კრეაციონიზმის ზოგიერთი მხარდამჭერი მიზნად ისახავს დემოკრატიის თეოკრატიით შეცვლას და ეს გამომჟღავნდა კიდევ რამდენიმე შემთხვევაში.

ძირითად მონოთეისტურ რელიგიათა ყველა მნიშვნელოვან წარმომადგენელს ბევრად უფრო ზომიერი დამოკიდებულება აქვს მეცნიერებასთან დაკავშირებით. მაგალითისთვის, პაპი ბენედიქტე XVI, წინამორბედ იოანე-პავლე II მსგავსად, ადიდებს მეცნიერების როლს კაცობრიობის განვითარებაში და აღიარებს, რომ ევოლუციის თეორია „უფრო მეტია, ვიდრე ჰიპოთეზა“.

შესაბამისად, ევოლუციასთან დაკავშირებული ფენომენების, როგორც ფუნდამენტური მეცნიერული თეორიის, სწავლება სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია ჩვენი საზოგადოებებისა და დემოკრატიების მომავლისათვის. ამისათვის მან უნდა დაიკავოს ცენტრალური ადგილი სასწავლო პროგრამებში, განსაკუთრებით სილაბუსებში, ვინაიდან, როგორც ნებისმიერ სხვა თეორიას, შეუძლია გაუძლოს დეტალურ მეცნიერულ გამოკვლევას. ევოლუცია არის ყველგან, ანტიბიოტიკური მედიკამენტების გადაჭარბებული გამოყენებიდან დაწყებული, რაც რეზისტენტუ-

ლი ბაქტერიების წარმოქმნას უწყობს ხელს, სოფლის მეურნეობაში პესტიციდების გადაჭარბებით გამოყენების ჩათვლით დასრულებული, რაც მავნებელი მწერების მუტაციასა და პესტიციდებისადმი მათ შემგუებლობას იწვევს.

ევროპის საბჭოს არაერთხელ გაუსვამს ხაზი კულტურისა და რელიგიის სწავლების მნიშვნელობისათვის. პირადი რწმენის გამოხატვის სახელით, კრეაციონისტული იდეები, ისევე, როგორც ნებისმიერი სხვა თეოლოგიური პოზიცია, შესაძლოა, წარმოვადგინოთ, როგორც კულტურული და რელიგიური განათლების დანამატი, თუმცა, მათ არ შეუძლიათ პრეტენზია ჰქონდეთ მეცნიერულ რესპექტაბელობაზე.

მეცნიერება წარმოადგენს ინტელექტუალური წრთობის შეუცვლელ საშუალებას. იგი მიზნად ისახავს არა იმის ახსნას, თუ რა არის სიცოცხლე, არამედ მისი მოქმედების არსის გაგებას.

კრეაციონისტების მზარდი გავლენის გადამონშება ნათელს ხდის, რომ კრეაციონისტებსა და ევოლუციის მომხრეებს შორის დებატები სცდება ინტელექტუალური დებატების ფარგლებს. თუ არ გამოვიჩენთ სიფრთხილეს, ფასეულობები, რომლებიც ევროპის საბჭოს საფუძველს წარმოადგენს, კრეაციონისტი ფუნდამენტალისტების პირდაპირი საფრთხის ქვეშ აღმოჩნდებიან. ნაწილობრივ, ევროპის საბჭოს პარლამენტართა როლს წარმოადგენს იმოქმედონ, სანამ ძალიან გვიან არ იქნება.

საპარლამენტო ასამბლეა მოუწოდებს ნევრ ქვეყნებს, განსაკუთრებით კი, მათ წარმომადგენლებს განათლების სფეროში:

დაიცვან და წაახალისონ მეცნიერული ცოდნა;

ობიექტური მეცნიერული ცოდნის სწავლებასთან ერთად, გააძლიერონ მეცნიერების საფუძვლების, მისი ისტორიის, მისი ეპისტემოლოგიის და მეთოდების შესწავლა;

გახადონ მეცნიერება უფრო აღქმადი, უფრო მიმზიდველი და დაუახლოვონ თანამედროვე სამყაროს რეალობას;

მტკიცედ აღუდგნენ კრეაციონიზმის, როგორც ევოლუციის თეორიის თანასწორი სამეცნიერო დისციპლინის სწავლებას და ზოგადად, კრეაციონისტული იდეების წარმოდგენას ნებისმიერ სასწავლე დისციპლინაში გარდა რელიგიისა;

წაახალისონ ევოლუციის, როგორც ფუნდამენტური მეცნიერული თეორიის, შესწავლა სკოლებში.

ასამბლეა მიესალმება ევროპის საბჭოს ნევრი ქვეყნების ოცდაშვიდი სამეცნიერო საბჭოს დეკლარაციას ევოლუციის სწავლების შესახებ და იმ სამეცნიერო საბჭოებს, რომლებიც ჯერ არ მიერთებიან, მოუწოდებს მიუერთდნენ ამ დეკლარაციას.

ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეკომენდაციები

ევროპის საბჭო
საპარლამენტო ასამბლეა
რეკომენდაცია 1927 (2010)¹

ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის შესახებ

1. საპარლამენტო ასამბლეა მიუთითებს ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის შესახებ თავის რეზოლუციაზე 1743 (2010) და ხაზს უსვამს ევროკავშირისა და მისი წევრი-სახელმწიფოების მიერ ამ სფეროში მუშაობის გააქტიურების განსაკუთრებულ მნიშვნელობას. ევროსაბჭოს წესდების მიხედვით, ევროკავშირის პრიორიტეტული ამოცანაა მიიღოს ზომები აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უზრუნველსაყოფად და, პარალელურად, ებრძოლოს რელიგიურ შეუწყნარებლობას და დისკრიმინაციას, აგრეთვე, იმ ღირებულებებზე რელიგიურად შენიღბულ თავდასხმებს, რომლებსაც ევროსაბჭო იცავს.

2. კანონის უზენაესობითა და ადამიანის საყოველთაო უფლებებით რეგულირებადი დემოკრატიული საზოგადოების ასაშენებლად, ევროსაბჭომ უნდა გააქტიუროს მუშაობა ამ ღირებულებების ევროპის კულტურაში დასანერგად. ევროსაბჭოს მიერ კულტურული და საგანმანათლებლო მუშაობის განხორციელება, როგორც საერთო ღირებულებებზე დაფუძნებული ევროინტეგრაციის, ასევე, ადამიანის უფლებათა, მათ შორის, პოლიტიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა და თავისუფლებათა სრული გაგებისა და პატივისცემის უზრუნველყოფის აუცილებელი ნიშანდობაა. ევროსაბჭომ მსოფლიოს სხვა კუთხეებიც უნდა წაახალისოს იმ ღირებულებების მიღებისკენ და ხელშეწყობისკენ, რომლებსაც თავად იცავს.

3. საკუთარი სტატუსიდან, გეოგრაფიული მდებარეობიდან და გამოცდილებიდან გამომდინარე, ევროსაბჭო უნდა მოქმედებდეს, როგორც საერთოევროპული ფორუმი დემოკრატიული სტაბილურობის განმტკიცების მიზნით საერთო სტრატეგიების განსახილველად, ევროპაში ისლამის, ისლამიზმისა და ისლამოფობიის ფენომენის გათვალისწინებით. ამიტომ, ევროსაბჭო მინისტრთა კომიტეტს სთხოვს:

3. 1. უზრუნველყონ, საერთო ბიუჯეტისა და ნებაყოფილობითი შესაწირების მეშვეობით, სათანადო სახსრების გამოყოფა წევრი-სახელმწიფოებისა და მეზობელი რეგიონებისთვის კულტურისა და განათლების, აგრეთვე, ემიგრაციისა და ლტოლვილების სფეროებში სტანდარტების დადგენის, დახმარებისა და თანამშრომლობის მიზნით;

¹ ასამბლეის განხილვა გაიმართა 2010 წლის 23 ივნისს (23-ე სხდომაზე) (იხ. დოკ. 12266, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების საკითხთა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი მორგენს ჯენსენი; დოკ. 12303, პოლიტიკურ საქმეთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი ჰანკოკი; დოკ. 12305, იურიდიულ საკითხსა და ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი რაფაელ ჰუსეინოვი, და დოკ. 12304, ქალთათვის და მამაკაცთათვის თანასწორი შესაძლებლობების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ქ-ნი მემეკანი). ტექსტი ასამბლეის მიერ ერთსულოვნად მიღებულია 2010 წლის 23 ივნისს (23-ე სხდომაზე).

3. 2. გაააქტიუროს მუშაობა იმისათვის, რომ ისლამისა და სხვა რელიგიების შესახებ საგანი ისწავლებოდეს სკოლაში განათლების პროცესში, და რომ ევროპის უმაღლესი განათლებისა და სამეცნიერო დაწესებულებებმა ასწავლონ ისლამური მეცნიერებები რელიგიური მკვლევარების, მასწავლებლებისა და ლიდერებისთვის განათლების მისაცემად;

3. 3. ეცადოს, გეოგრაფიულად გააფართოვოს კულტურისა და განათლების სფეროში ევროსაბჭოს ხელშეკრულებები და ამ მიზნით, არანევრი-სახელმწიფოებისთვის, განსაკუთრებით, ევრაზიაში, ჩრდილოეთ აფრიკასა და ახლო აღმოსავლეთში, შესაძლებელი გახადოს მათი ხელმოწერა; ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ევროპის რეგიონში უმაღლესი განათლების საკვალიფიკაციო მოთხოვნების აღიარების შესახებ კონვენციასთან, საზოგადოებისთვის კულტურული მემკვიდრეობის ღირებულების შესახებ ევროკავშირის ჩარჩო კონვენციასთან და ტრანსსასაზღვრო ტელევიზიის შესახებ ევროპის კონვენციასთან და მის ოქმთან მიმართებით;

3. 4. შეისწავლოს, რამდენად შესაძლებელია კულტურის შესახებ ევროპის კონვენციის არანევრი-სახელმწიფოებისთვის ხელმოსაწერად შეთავაზება, მაგ., ამ კონვენციის ადამიანის უფლებებისა და დემოკრატიის შესახებ ოქმის შემუშავებით;

3. 5. აქტიურად შეუწყოს ხელი ჩრდილოეთ აფრიკისა და ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნების მიერ ევროკავშირის „გლობალური ურთიერთდამოკიდებულებისა და სოლიდარობის ევროპულ ცენტრში (ჩრდილოეთ-სამხრეთის ცენტრში)“ შესვლას და, კერძოდ, განამტკიცოს ის პროგრამები, რომლებიც ეხება სექსობრივ თანასწორობას, განსაკუთრებით, ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმასთან ბრძოლას და საჯარო სექტორში გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ქალთა მონაწილეობის ხელშეწყობას. ამ კონტექსტში, ასამბლეა მიესალმება მაროკოსა და კეიპ ვერდეს ჩრდილოეთ-სამხრეთის ცენტრში შესვლას;

3. 6. განიხილოს რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპის კომისიაში არანევრი-სახელმწიფოებისთვის, კერძოდ, ჩრდილოეთ აფრიკის, ახლო აღმოსავლეთისა და ევრაზიის ქვეყნებისთვის მონაწილეობის მიღების შესაძლებლობის საკითხი;

3. 7. განიხილოს ტერიტორიულ თემებსა თუ ორგანოებს შორის ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობის ევროპის ჩარჩო კონვენციაზე არანევრი-სახელმწიფოებისთვის, კერძოდ, ჩრდილოეთ აფრიკის, ახლო აღმოსავლეთისა და ევრაზიის ქვეყნებისთვის ხელმოწერის შესაძლებლობის მიცემის საკითხი;

3. 8. შეიმუშაოს ევროსაბჭოსა და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ცივილიზაციების კავშირის ერთობლივი საქმიანობის პროგრამები;

3. 9. განაგრძოს მნიშვნელოვანი სამუშაო კულტურათმშორის დიალოგზე და მის რელიგიურ განზომილებაზე, განსაკუთრებით, „კულტურათმშორის დიალოგის რელიგიურ განზომილებაზე“ რეგულარული ანგარიშების წარმოდგენა, და, საპარლამენტათმშორისო თანამშრომლობის როლის გამტკიცების მიზნით, ხელი შეუწყოს ასამბლეის მონაწილეობას ამ პროცესში;

3. 10. იმ წევრ-სახელმწიფოებს, რომლებსაც ეს ჯერ არ გაუკეთებიათ, მოუწოდოს უზრუნველყონ მიგრანტი მუშების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ ევროპის კონვენციისა და უცხო ქვეყნის მოქალაქეების ადგილობრივ დონეზე საზოგა-

დოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის შესახებ ევროპის კონვენციის ხელმოწერა და რატიფიკაცია; დემოკრატიული ერთიანობისა და სტაბილურობისთვის, არსებითად მნიშვნელოვანი იქნება სოციალური და პოლიტიკური ინტეგრაცია მიგრანტებისა და უცხო ქვეყნის მოქალაქეებისა, რომლებიც, ხშირად, მუსლიმები არიან;

3. 11. შეიმუშაოს ყველა წევრი-სახელმწიფოს საერთო პოლიტიკური მიდგომები იმ არაევროპული სახელმწიფოების მიმართ, რომლებიც მხარს უჭერენ ევროპაში ისლამიზმს და, ამ კონტექსტში, მოუწოდოს იმ წევრ-სახელმწიფოებს, რომლებსაც ეს ჯერ არ გაუკეთებიათ, უზრუნველყონ ტერორიზმის ჩახშობის შესახებ ევროპის კონვენციისა და მისი პროტოკოლის, და ტერორიზმის აღკვეთის შესახებ ევროსაბჭოს კონვენციის ხელმოწერა და რატიფიკაცია ამ სფეროში პოლიტიკური და სამართლებრივი თანამშრომლობის გაღრმავების მიზნით;

3. 12. მოუწოდოს შვეიცარიას, შემოიღოს მორატორიუმი და სასწრაფოდ გააუქმოს მეჩეთებისთვის მინარეთების (სვეტების) მშენებლობაზე დაწესებული საყოველთაო შეზღუდვა, რაც, ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 და მე-14 მუხლების თანახმად, იწვევს მუსლიმი თემების დისკრიმინაციას; მინარეთების (კოშკების) მშენებლობა, საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისა და ქალაქმშენებლობის მოთხოვნების გათვალისწინებით, ისევე უნდა იყოს შესაძლებელი, როგორც ეკლესიის კოშკებისა;

3. 13. მოუწოდოს წევრ-სახელმწიფოებს, არ დაანესონ საყოველთაო აკრძალვა სრული თავსაბურავის ან სხვა რელიგიური ან სპეციალური ტანსაცმლის გამოყენებაზე, არამედ დაიცვან ქალები ყველა სახის ფიზიკური და ფსიქოლოგიური იძულებისგან და ასევე, დაიცვან მათი თავისუფალი არჩევანი- ჩაიცვან სპეციალური რელიგიური ტანსაცმელი და მუსულმანი ქალებისთვის უზრუნველყონ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის, განათლების მიღებისა და პროფესიული საქმიანობის განხორციელების თანაბარი შესაძლებლობები; ამ თავისუფლებაზე სამართლებრივი შეზღუდვები შეიძლება გამართლებული იყოს, თუკი ეს აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში, განსაკუთრებით, უსაფრთხოების თვალსაზრისით, ან თუ ცალკეული ადამიანების საზოგადოებრივი ან პროფესიული ფუნქცია მათგან ითხოვს რელიგიურ ნეიტრალიტეტს ან მათი სახის დანახვას;

3. 14. გააქტიურონ მუშაობა ქალთა მიმართ ძალადობის, მათ შორის, ოჯახური ძალადობის შესახებ კონვენციის, შეძლებისდაგვარად, უმოკლეს დროში შექმნის მიზნით;

3. 15. მოუწოდოს სახელმწიფოებს, უზრუნველყონ ქალთა გამოხატვის თავისუფლება ერთი მხრივ, ყველა იმ სახის იძულების, ჩაგვრისა თუ ძალადობის დასჯით, რომლებიც აიძულებს ქალებს ატარონ საბურავი ან სრული საბურავი, და მეორე მხრივ, იმ სოციალური და ეკონომიკური პირობების შექმნით, რომლებიც ქალებს აძლევს საშუალებას, მიიღონ გააზრებული გადაწყვეტილებები და ქალთა და მამაკაცთათვის თანაბარი შესაძლებლობების შესახებ იმ სათანადო პოლიტიკის ხელშეწყობით, რომელიც ითვალისწინებს წვდომას განათლებაზე, ტრენინგზე, დასაქმებასა და განსახლებაზე.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეკომენდაცია 1987 (2011)¹

საპარლამენტო ასამბლეის სახელით მუდმივმოქმედი კომიტეტი

რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ

1. საპარლამენტო ასამბლეა, იმონებს რა მის რეზოლუციას 1846 (2011) რელიგიური ნიშნით დისკრიმინაციის ყველა ფორმის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ, რეკომენდაციით მიმართავს მინისტრთა კომიტეტს:

1. 1. გააძლიეროს საკუთარი მოქმედება რელიგიის ან რწმენის საფუძვლით დისკრიმინაციის წინააღმდეგ;

1. 2. გააგრძელოს დიალოგი რელიგიური თემების, ჰუმანისტური და ფილოსოფიური მოძრაობების წარმომადგენლებთან, კერძოდ „ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილების ყოველწლიური პროგრამების“ ფარგლებში;

1. 3. განსაზღვროს და გაავრცელოს რელიგიური პლურალიზმის დაცვისა და/ან განვითარების წარმატებული პრაქტიკის მაგალითები;

1. 4. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ რელიგიის თავისუფლებასთან, განსაკუთრებით, რელიგიური გაერთიანებების რეგისტრაციასა და რელიგიის ნიშნით ძალადობასთან დაკავშირებით მიღებული გადანყვეტილებების აღსრულების ზედამხედველობის პროცესში, უზრუნველყოს გადანყვეტილებების დროული აღსრულება.

1. 5. მოუწოდოს წევრ-სახელმწიფოებს, რომელთაც ჯერ არ აქვთ ხელმოწერილი და რატიფიცირებული ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-12 ოქმი, ხელი მოაწერონ მას და მოახდინონ მისი რატიფიცირება;

1. 6. იმუშაოს სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის მისაღწევად, კერძოდ კი, ევროპის კავშირთან, ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციასთან (ეუთო), გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასა და გაეროს რასობრივი დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტთან, რათა ხელი შეუწყონ აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების თანმიმდევრული გაგების ჩამოყალიბებასა და რელიგიის ნიშნით დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში ერთობლივი პოლიტიკის დამკვიდრებას.

¹ ტექსტი დამტკიცებულია ასამბლეის სახელით მუდმივმოქმედი კომიტეტის მიერ, 2011 წლის 25 ნოემბერს (იხ. დოკ. 12788, იურიდიურ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი პანტირუ).

სექტები და ახალი რელიგიური მოძრაობები

1. ასამბლეა შეშფოთებულია სექტებისა და ახალი რელიგიური მოძრაობების საქმიანობასთან დაკავშირებული გარკვეული პრობლემებით.

2. ასამბლეს ინფორმაცია მიიწოდება სხვადასხვა ორგანიზაციამ და ოჯახმა, რომლებიც მიიჩნევენ, რომ სექტების საქმიანობამ მათ ზიანი მიაყენა.

3. მან კორტელის მოხსენებაზე დაყრდნობით მხედველობაში მიიღო ევროპარლამენტის მიერ გაკეთებული მოწოდება, რომ ევროსაბჭოს განეხილა ეს პრობლემა.

4. ასამბლემ ყველა წევრ სახელმწიფოს სთხოვა აღენიშნათ, რა ზომებს იყენებენ და რა სამართლებრივ პრობლემებს აწყდებიან.

5. ასამბლეა მიიჩნევს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება სექტების შესახებ არსებულ ძირითად კანონმდებლობას არასასურველად აქცევდა, რადგან ამგვარი კანონმდებლობა, სავარაუდოდ, ზღუდავდა ამ ფუნდამენტურ უფლებას და ზიანს აყენებდა ტრადიციულ რელიგიებს.

6. ამასთან, ასამბლეა მიიჩნევს, რომ სექტებისა და ახალი რელიგიური მოძრაობების ზოგიერთი საქმიანობით გამოწვეულ პრობლემებზე რეაგირებისას, გამოყენებული უნდა იყოს საგანმანათლებლო, საკანონმდებლო და სხვა ზომები.

7. ამ მიზნით, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა, ევროსაბჭოს წევრ სახელმწიფოებს მოუწოდოს, მიიღონ შემდეგი ზომები:

i. საბაზისო განათლების სასწავლო პროგრამაში გათვალისწინებული უნდა იყოს ობიექტური ფაქტობრივი ინფორმაცია ტრადიციული რელიგიებისა და მათი ძირითადი მიმდინარეობების შესახებ, შედარებითი რელიგიის პრინციპების, ეთიკისა და პირადი და სოციალური უფლებების შესახებ;

ii. მსგავსი შინაარსის დამატებითი ინფორმაცია და განსაკუთრებით, ინფორმაცია სექტებისა და ახალი რელიგიური მოძრაობების ხასიათსა და საქმიანობაზე, ასევე, ფართოდ უნდა გავრცელდეს საზოგადოებაში. უნდა შეიქმნას დამოუკიდებელი ორგანოები ამ ინფორმაციის შეგროვებისა და გავრცელების მიზნით;

iii. გათვალისწინებული უნდა იყოს ისეთი კანონმდებლობის მიღება (თუ ის ჯერ კიდევ არ არსებობს), რომელიც ყველა უკვე რეგისტრირებულ სექტასა და ახალ რელიგიურ მოძრაობას და მშობელი სექტის ყველა განშტოებას ანიჭებს კორპორატიულ სტატუსს.

iv. მცირეწლოვნების დასაცავად, მათი გატაცებისა და საზღვარგარეთ გაყვანის აღსაკვეთად, იმ წევრმა სახელმწიფოებმა, რომლებსაც ეს ჯერ კიდევ არ გაუკეთებიათ, უნდა განახორციელონ ბავშვთა მეურვეობის შესახებ და ბავშვთა მეურვეობის აღდგენის შესახებ გადანყვეტილებების აღიარებისა და აღსრულების შესახებ ევროპის კონვენციის (1980 წ.) რატიფიკაცია და მიიღონ კანონები ამ კონვენციის იმპლემენტაციის ხელშესაწყობად;

¹ ასამბლეაზე განხილვა გაიმართა 1992 წლის 5 თებერვალს (23-ესესიაზე) (იხ. დოკ. 6535, იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი: სერ ჯონ ჰანტი, და დოკ. 6546, კულტურისა და განათლების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ბ-ნი დეპუიტი). ტექსტი მიღებულია ასამბლეს მიერ 1992 წლის 5 თებერვალს (23-ე სესიაზე).

v. უფრო ზედმინევნით უნდა იყოს გამოყენებული არსებული კანონმდებლობა ბავშვთა დაცვის შესახებ. გარდა ამისა, სექტის წევრებს უნდა ეცნობოთ, რომ მათ აქვთ სექტიდან გამოსვლის უფლება;

vi. სექტებში მომუშავე პირები უნდა დარეგისტრირდნენ სოციალურ სამსახურებში და მათ უნდა დაენიშნოთ სოციალური დახმარება; გარდა ამისა, ამგვარი სოციალური დახმარება ხელმისაწვდომი უნდა იყოს მათთვისაც, ვინც იღებს გადაწყვეტილებას სექტიდან გამოსვლის შესახებ.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეკომენდაცია 1412 (1999)¹

საქტების არალეგალური საქმიანობა

1. ასამბლეა მიუთითებს სექტებისა და ახალი რელიგიური მოძრაობების შესახებ თავის რეკომენდაციაზე 1178 (1992), რომელშიც აღნიშნული იყო, რომ სექტების შესახებ არსებული ძირითადი კანონმდებლობა არასასურველი იყო იმის გამო, რომ ის, სავარაუდოდ, ზღუდავდა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებულ სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას და ზიანს აყენებდა ტრადიციულ რელიგიებს.

2. ასამბლეა კვლავ ადასტურებს სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების მიმართ თავის ერთგულებას. ასამბლეა აღიარებს რელიგიურ პლურალიზმს, როგორც რელიგიის თავისუფლების ბუნებრივ შედეგს. ასამბლემ აზრით, სახელმწიფო ნეიტრალიტეტი და კანონის წინაშე თანასწორი დაცვა დისკრიმინაციის ნებისმიერი ფორმისგან დაცვის ფუნდამენტური მექანიზმებია და, აქედან გამომდინარე, მოუწოდებს სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებს, თავი შეიკავონ რწმენასთან დაკავშირებით ისეთი ზომების მიღებისგან, რომლებიც შეფასებით მსჯელობაზეა აგებული.

3. რეკომენდაციაში 1178 (1992) ასამბლემ მინისტრთა კომიტეტს მოუწოდა, მიეღო ზომები ახალგაზრდებისა და ფართო საზოგადოების ინფორმირებისთვის და სწავლებისთვის, და მოითხოვა, კორპორატიული სტატუსი მინიჭებოდა ყველა უკვე დარეგისტრირებულ სექტასა და ახალ რელიგიურ მოძრაობას.

4. ამ რეკომენდაციის მიღების შემდეგ, მოხდა არაერთი სერიოზული ინცინდენტი, რამაც ასამბლეს ამ ფენომენის კიდევ ერთხელ შესწავლისკენ უბიძგა.

5. ასამბლეა მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ საჭირო არ არის იმის განსაზღვრა, თუ რას წარმოადგენს სექტა, ან იმის გადანყვეტა, ის რელიგიაა თუ არა. ამასთან, არსებობს გარკვეული პრობლემა იმ ჯგუფებთან მიმართებით, რომლებიც სექტებად მოიაზრებიან, მიუხედავად მათი რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური აღწერილობისა და ეს საკითხი ითხოვს ყურადღებას.

1 ასამბლეაზე განხილვა გაიმართა 1999 წლის 22 ივნისს (მე-18 სესიაზე) (იხ. დოკ. 8373, იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი: ბ-ნი ნასტასე, დოკ. 8379; სოციალური, ჯანმრთელობისა და ოჯახის საკითხთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ბ-ნიჰეგი; და დოკ. 8383, კულტურისა და განათლების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი: ბ-ნი დე პიუგი). ტექსტი მიღებულია ასამბლეს მიერ 1999 წლის 22 ივნისს (მე-18 სესიაზე).

6. მეორე მხრივ, ასამბლეა მიიჩნევს, რომ მნიშვნელოვანია იმის უზრუნველყოფა, რომ ამ ჯგუფების საქმიანობა, მიუხედავად მათი რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური ხასიათისა, შესაბამებოდეს ჩვენი დემოკრატიული საზოგადოებების პრინციპებს, კერძოდ, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის დებულებებს და, ასევე, იყოს კანონიერი.

7. უაღესად მნიშვნელოვანია, ამ ჯგუფების შესახებ არსებობდეს ისეთი სარწმუნო ინფორმაცია, რომელიც არც მხოლოდ ამ სექტებიდან გამომდინარეობს და არც მხოლოდ სექტის მსხვერპლთა დაცვის ასოციაციებიდან მოდის, და ასეთი ინფორმაცია ფართოდ უნდა გავრცელდეს საზოგადოებაში მას შემდეგ, რაც სათანადო მხარეებს მიეცემა შესაძლებლობა, გამოთქვან საკუთარი აზრი ამ ინფორმაციის ობიექტურობაზე.

8. ასამბლეა კვლავ ადასტურებს, რომ საჭიროა მნიშვნელოვანი ფილოსოფიური სკოლების მოძღვრებიდან, ზოგადად, რელიგიის ისტორიისა და ფილოსოფიის შესახებ კონკრეტული ინფორმაციის სასკოლო პროგრამებში, განსაკუთრებით, მოზარდთა სასკოლო პროგრამებში შეტანა.

9. ასამბლეა დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური ხასიათის ჯგუფების მოწყვლადი წევრების, განსაკუთრებით, ბავშვების, დაცვას ფიზიკური შეურაცხყოფის, გაუპატიურების, უყურადღებობის, ტვინის გამორეცხვის გზით ინდოქტრინაციისა და სკოლებში შეუყვანლობის შემთხვევებისგან, რაც შეუძლებელს ხდის სოციალური სამსახურების მიერ ზედამხედველობის განხორციელებას.

10. აქედან გამომდინარე, ასამბლეა, წევრი სახელმწიფოების მთავრობებს მოუწოდებს:

i. საჭიროების შემთხვევაში, შექმნან რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური ხასიათის ჯგუფების შესახებ დამოუკიდებელი ეროვნული, ან რეგიონული საინფორმაციო ცენტრები, ან მხარი დაუჭირონ ამგვარ ცენტრებს;

ii. სასკოლო პროგრამებში შეიტანონ ინფორმაცია მნიშვნელოვანი ფილოსოფიური სკოლების ან, ზოგადად, რელიგიის ისტორიისა და ფილოსოფიის შესახებ;

iii. რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური ხასიათის ჯგუფების სახელით განხორციელებული უკანონო ქმედებების მიმართ გამოიყენონ სისხლის სამართლისა და სამოქალაქო სამართლის ჩვეულებრივი პროცედურები;

iv. უზრუნველყონ ბავშვების სკოლებში შეყვანის ვალდებულების შესახებ კანონმდებლობის განუხრელი დაცვა და, ამ კანონმდებლობის შეუსრულებლობის შემთხვევაში, სათანადო ორგანოების ჩარევა;

v. საჭიროების შემთხვევაში, ხელი შეუწყონ არასამთავრობო ორგანიზაციების შექმნას რელიგიური, ეზოთერული, თუ სპირიტუალური ხასიათის ჯგუფების მსხვერპლთა ან მსხვერპლთა ოჯახების დასახმარებლად, განსაკუთრებით, ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში;

vi. ხელი შეუწყონ რელიგიურ ჯგუფებთან ისეთ მიდგომას, რომელიც ხელს შეუწყობს ურთიერთგაგებას, შემწყნარებლობას, დიალოგსა და კონფლიქტების მოგვარებას;

vii. მტკიცე ნაბიჯები გადადგან იმ ქმედების წინააღმდეგ, რომელიც დისკრიმინაციულია, ან ინვესს რელიგიური და სპირიტუალური უმცირესობის ჯგუფების მარგინალიზაციას.

11. გარდა ამისა, ასამბლეა მინისტრთა კომიტეტს აძლევს რეკომენდაციას:

i. საჭიროების შემთხვევაში, ცენტრალური და ადმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური ხასიათის ჯგუფებზე საინფორმაციო ცენტრების შესაქმნელად, ამ ქვეყნების დახმარების პროგრამებში გაითვალისწინოს კონკრეტული ზომები;

ii. ეროვნული ცენტრებისთვის ინფორმაციის გაცვლის გაადვილების მიზნით, შექმნან რელიგიური, ეზოთერული თუ სპირიტუალური ხასიათის ჯგუფებზე მონიტორინგის ევროპული ცენტრი.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეკომენდაცია 1518 (2001)¹

საპარლამენტო ასამბლეის სახელით მუდმივმოქმედი კომიტეტი

სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლებით სარგებლობა ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებში

1. ასამბლეა მიუთითებს კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლების შესახებ მის რეზოლუციაზე 337 (1967) და სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლების შესახებ მის რეკომენდაციაზე 816 (1977), ასევე, სავალდებულო სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი უარის შესახებ მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციაზე R (87) 8. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი უარის უფლებით სარგებლობა წარმოადგენდა ევროპის საბჭოს უწყვეტ საზრუნავს ოცდაათ წელზე მეტი ხნის განმავლობაში.

2. კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლება წარმოადგენს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლების ფუნდამენტურ ასპექტს, დაცულს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციითა და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით.

3. ევროპის საბჭოს წევრი ქვეყნების უმეტესობას კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლება დაცული აქვთ საკუთარი კონსტიტუციებითა და კანონმდებლობით. მხოლოდ ხუთ წევრ ქვეყანაში არ არის აღარებული ეს უფლება.

4. კეთილსინდისიერ წინააღმდეგობასთან დაკავშირებული დამოკიდებულება ერთმანეთისაგან განსხვავდება ქვეყნების მიხედვით და ეს საკანონმდებლო განსხვავებები, სამწუხაროდ, დაცვის ხარისხის ცვალებადობას იწვევს. ამდენად, კეთილსინდისიერ უართან დაკავშირებული მდგომარეობა იმ წევრ ქვეყნებში, რომელთაც კეთილსინდისიერი უარის უფლება აღიარებული აქვთ, მთლიანობაში, არაადამაკმაყოფილებელია.

5. შესაბამისად, ასამბლეა რეკომენდაციით მიმართავს მინისტრთა კომიტეტს, მოუწოდოს იმ წევრ სახელმწიფოებს, რომელთაც ჯერ კიდევ არ აქვთ საკუთარი კანონმდებლობით დაცული:

i. კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე განმცხადებლად რეგისტრირების უფლება ნებისმიერ დროს, სამხედრო სამსახურში გაწვევის, ან სამხედრო ვალდებულების მოხდის პერიოდში, მანამდე, ან მას შემდეგ;

1 ტექსტი დამტკიცებულია ასამბლეის სახელით მუდმივმოქმედი კომიტეტის მიერ, 2001 წლის 23 მაისს (იხ. დოკ. 8809, იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებების კომიტეტის მოხსენება, მომხსენებელი: ბ-ნი მარტი).

ii. შეიარაღებული ძალების მუდმივი წევრებისთვის კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე განმცხადებლის სტატუსის მინიჭებაზე თანხმობის უფლება;

iii. ყველა წევვამდელის უფლება, მიიღონ ინფორმაცია კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე განმცხადებლის სტატუსისა და მისი მინიჭების საშუალებების შესახებ;

iv. წმინდად სამოქალაქო სახის რეალური ალტერნატიული სამსახურის უფლება, რომელიც არ იქნება, არც შემაფერხებელი და არც დამსჯელი ხასიათის.

6. ასამბლეა, ასევე, რეკომენდაციით მიმართავს მინისტრთა კომიტეტს, კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლება ჩართოს ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციაში, დამატებითი ოქმის მე-4. 3. ბ და მე-9 მუხლების ცვლილების საშუალებით.

საპარლამენტო ასამბლეა ევროსაბჭო რეკომენდაცია 1396 (1999)

რელიგია და დემოკრატია

საპარლამენტო ასამბლეა

1. მისი წესდების მიხედვით, ევროსაბჭო არის ორგანიზაცია, რომელიც, არსებითად, ჰუმანისტურია. ამავდროს, მან, როგორც ადამიანის უფლებათა დამცველმა, უნდა უზრუნველყოს ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება. მან, ასევე, უნდა უზრუნველყოს რელიგიის გამოხატვის შესაბამისობა ხსენებულ მუხლში მითითებულ შეზღუდვებთან.

2. ასამბლეა უკვე დაინტერესდა ევროპაში კულტურებისა დარელიგიების მრავალფეროვნებით. მათმა თანაარსებობამ და ურთიერთქმედებამ მნიშვნელოვნად გაამდიდრა ევროპის მემკვიდრეობა. კერძოდ, ასამბლეა მიუთითებს რეზოლუციაზე 885 (1987) ევროპის კულტურაში ებრაული წვლილის შესახებ, რეზოლუციაზე 1162 (1991) მიტოვებული რელიგიური შენობების შესახებ დაბრძანებაზე №465 ევროპის კულტურაში ისლამური ცივილიზაციის წვლილის შესახებ და რეკომენდაციაზე 1291 (1996) იდიშური კულტურის შესახებ.

3. ასამბლეთისთვის, აგრეთვე, ცნობილია, რომ თვით დემოკრატიულ საზოგადოებაშიც კი, ჯერ კიდევ არსებობს გარკვეული დაძაბულობა რელიგიის გამოხატვასა და პოლიტიკურ ძალაუფლებას შორის. რელიგიური მიზეზი აქვს ბევრ პრობლემას, რომლებიც თანამედროვე საზოგადოებას ექმნება, მაგალითად, არამემწყნარებლური ფუნდამენტალისტური მოძრაობები და ტერორისტული აქტები, რასიზმი და ქსენოფობია, და ეთნიკური კონფლიქტები; გასათვალისწინებელია რელიგიაში ქალთა და მამაკაცთა შორის არსებული უთანასწორობა. ამ საკითხებიდან ზოგიერთი ასამბლემ უკვე განიხილა რეკომენდაციაში 1202 (1993) დემოკრატიულ საზოგადოებაში რელიგიური შემწყნარებლობის შესახებ და რეკომენდაციაში 1222 (1993) რასიზმთან, ქსენოფობიასთან და შეუწყნარებლობასთან ბრძოლის შესახებ. ექსტრემიზმი რელიგია კი არ არის, არამედ მისი დამახინჯებული ან გა-

დაგვარებული ფორმაა. არცერთი დიდი, ძველი რელიგია ძალადობას არ ქადაგებს. ექსტრემიზმი ადამიანის მიერ გამოგონილი ფენომენია, რომელსაც რელიგია ჰუმანისტური ბილიკიდან გადაჰყავს, რათა ძალაუფლების იარაღად აქციოს.

4. რელიგიურ საკითხებზე გადანყვეტილებას პოლიტიკოსები არ იღებენ. რაც შეეხება რელიგიებს, ისინი დემოკრატიის ადგილის დაკავებას ან ძალაუფლების ხელში ჩაგდებას არ უნდა ცდილობდნენ; ისინი პატივს უნდა სცემდნენ ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციაში მოცემულ ადამიანის უფლებათა დეფინიციას და კანონის უზენაესობას.

5. საჭირო არ არის, რომ დემოკრატია და რელიგია ერთმანეთთან შეუთავსებელი იყოს – პირიქით. დამტკიცდა, რომ დემოკრატია საუკეთესო საფუძველია სინდისის თავისუფლებისთვის, რწმენის გამოვლენისთვის და რელიგიური პლურალიზმისთვის. თავის მხრივ, რელიგია, მისი მორალური და ეთიკური ნორმებით, მისი ღირებულებებით, მისი კრიტიკული მიდგომითა და მისი კულტურული გამოხატულებით, დემოკრატიული საზოგადოების დამსახურებული პარტნიორი შეიძლება იყოს.

6. დემოკრატიული სახელმწიფოები, საერო თუ რელიგიასთან დაკავშირებულნი, ყველა რელიგიას, რომლებიც ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციით დადგენილ პირობებს იცავენ, იმავე პირობებით განვითარებისა და საზოგადოებაში სათანადო ადგილის დაკავების საშუალებას უნდა აძლევდნენ.

7. პრობლემები იქმნება მაშინ, როცა ხელისუფლება ცდილობს რელიგია საკუთარი მიზნებისთვის გამოიყენოს, ან როცა თავისი მიზნების მისაღწევად რელიგია ცდილობს, ბოროტად გამოიყენოს სახელმწიფო;

8. არაერთი კონფლიქტი წარმოიშვა ურთიერთ უცოდინრობის, აქედან გამომდინარე სტერეოტიპებისა და, საბოლოოდ, უარყოფის შედეგად. დემოკრატიულ საზოგადოებაში პოლიტიკოსებს ეკისრებათ ვალდებულება, არ დაუშვან ის, რომ მთელი რელიგია ასოცირდებოდეს იმ ქმედებებთან, რომლებსაც, მაგალითად, ფანატიკოსი რელიგიური უმცირესობები ახორციელებენ.

9. რელიგიური ექსტრემიზმი, რომელიც შეუწყნარებლობას, ცრურწმენას ან/და ძალადობას უწყობს ხელს, ავადმყოფი საზოგადოების სიმპტომია და საფრთხეს უქმნის დემოკრატიულ საზოგადოებას. რადგან ზიანს აყენებს საზოგადოებრივ წესრიგს, მას უნდა ვებრძოლოთ იმ საშუალებებით, რომლებიც შეესაბამება მართლწესრიგს, და რადგან სოციალური სისუსტის მაჩვენებელია, მასთან ბრძოლა შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ხელისუფლება საზოგადოების წინაშე მდგარ პრობლემებთან დაიწყებს ბრძოლას.

10. უცოდინრობასთან და სტერეოტიპებთან ბრძოლის საუკეთესო საშუალებაა განათლება. სასკოლო და საუნივერსიტეტო განათლების პროგრამების სასწრაფოდ უნდა გადამუშავდეს სხვადასხვა რელიგიას შორის უკეთესი ურთიერთგაგების ხელშეწყობის მიზნით, რელიგიის სწავლება არ უნდა ხდებოდეს გაკვეთილების ხარჯზე, რელიგიების, როგორც კაცობრიობის ისტორიის, კულტურისა და ფილოსოფიის არსებითი ნაწილის შესახებ.

11. რელიგიურ წინამძღოლებს შეუძლიათ ცრურწმენასთან ბრძოლაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანონ საჯარო ქადაგებებითა და იმ გავლენით, რაც მათ მორწმუნეებზე აქვთ.

12. ცრურწმენასთან ბრძოლა, ასევე, საჭიროებს რელიგიებს შორის ეკუმენიზმისა და დიალოგის განვითარებას.

13. შესაბამისად, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა წევრი-სახელმწიფოების მთავრობებს მოუწოდოს:

13. 1. ყველა მოქალაქისთვის უზრუნველყონ ევროპისა დამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციით გარანტირებული სინდისისა და რელიგიის გამოხატვის თავისუფლება, კერძოდ:

ა. დაიცვან რელიგიური პლურალიზმი ყველა რელიგიისთვის ერთი და იგივე პირობებში განვითარების საშუალების მიცემით;

ბ. ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლით განსაზღვრულ ფარგლებში, ხელი შეუწყონ რელიგიური რიტუალებისა და წეს-ჩვეულებების შესრულებას, მაგალითად, ქორწინებასთან, ჩაცმულობასთან, დასვენების დღეებთან (შვებულების კორექტირების საშუალებით) და სამხედრო სამსახურთან დაკავშირებით;

გ. დაგმონ პარტიული მიზნებით რელიგიის შიგნით, ან რელიგიებს შორის კონფლიქტის გაჩაღების ნებისმიერი მცდელობა;

დ. უზრუნველყონ განათლების უფლება და თანასწორი უფლებები ყველა მოქალაქისთვის, მიუხედავად მათი რელიგიური რწმენისა, წეს-ჩვეულებებისა თუ რიტუალებისა;

ე. ყველა რელიგიისთვის უზრუნველყონ საზოგადოებრივი მედიის სამართლიანი და თანასწორი ხელმისაწვდომობა;

13. 2. ხელი შეუწყონ რელიგიების შესახებ განათლებას, კერძოდ:

ა. უფრო აქტიურად ასწავლონ რელიგიები, როგორც იმ ღირებულებათა კომპლექსები, რომელთა საფუძველზეც ახალგაზრდებმა შეიძლება განივითარონ გამჭრიახი მიდგომა, ეთიკისა და დემოკრატიული მოქალაქეობის შესახებ განათლების ფარგლებში;

ბ. ხელი შეუწყონ სკოლებში სხვადასხვა რელიგიის შედარებითი ისტორიის სწავლებას ისე, რომ ყურადღება გამახვილდეს მათ წარმოშობაზე, ღირებულებრივ მსგავსებაზე და მათი წეს-ჩვეულებების, ტრადიციების, დღესასწაულებისა და ა. შ. მრავალფეროვნებაზე;

გ. ხელი შეუწყონ უნივერსიტეტებში რელიგიების ისტორიისა და ფილოსოფიის შესწავლას და ამ საგნებში კვლევებს, თეოლოგიურ მეცნიერებებთან ერთად;

დ. ითანამშრომლონ რელიგიურ-საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან მათ სასწავლო პროგრამებში ადამიანის უფლებებთან, ისტორიასთან, ფილოსოფიასთან ან/და მეცნიერებასთან დაკავშირებული ასპექტების შესატანად ან განსაგრძობად;

ე. ბავშვების შემთხვევაში, მოერიდონ – რელიგიის შესახებ სახელმწიფო განათლებასა და ოჯახების რელიგიურ რწმენას შორის კონფლიქტს, ამ ძალზე მგრძნობიარე საკითხში ოჯახების თავისუფალი გადაწყვეტილების პატივსაცემად.

13. 3. ხელი შეუწყონ რელიგიებთან და რელიგიებს შორის ურთიერთობების გაუმჯობესებას კერძოდ:

ა. უფრო რეგულარული დიალოგი გამართონ რელიგიებთან და ჰუმანისტ ლიდერებთან საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვან პრობლემებზე, რითაც შესაძლებელი იქნება, მოსახლეობის კულტურული და რელიგიური შეხედულებების გათვალისწინება პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღებამდე. ჩართონ თემები და ორგანიზაციები დემოკრატიული ღირებულებების დაცვისა და ინოვაციური იდეების მხარდაჭერის პროცესში;

ბ. რელიგიებს შორის დიალოგს ხელი შეუწყონ გამოხატვის, განხილვისა და სხვა და სხვა რელიგიის წარმომადგენლებს შორის შეხვედრების შესაძლებლობების შექმნით;

გ. ხელი შეუწყონ რეგულარულ დიალოგს თეოლოგებს, ფილოსოფოსებსა და ისტორიკოსებს შორის, აგრეთვე, მეცნიერების სხვა სფეროს წარმომადგენლებთან;

დ. გააღრმავონ და განამტკიცონ თანამშრომლობა რელიგიურ თემებთან და ორგანიზაციებთან, განსაკუთრებით მათთან, რომლებსაც ადგილობრივ მოსახლეობაში სოციალური, საქველმოქმედო, მისიონერული, კულტურული და საგანმანათლებლო საქმიანობის თვალსაზრისით-ღრმა კულტურული და რელიგიური ტრადიციები აქვთ.

13. 4. ხელი შეუწყონ რელიგიების კულტურულ და სოციალურ გამოხატვას, კერძოდ:

ა. უზრუნველყონ თანაბარი პირობები რელიგიური შენობებისა და ყველა რელიგიის სიმდიდრის, როგორც ეროვნული და ევროპული მემკვიდრეობის შემადგენელი ნაწილის, შესანარჩუნებლად და დასაცავად;

ბ. უზრუნველყონ მიტოვებული რელიგიური შენობების ხელახლა გამოყენება იმ პირობებში, რომლებიც, შეძლებისდაგვარად, შეესაბამება იმ დანიშნულებას, რა დანიშნულებითაც ისინი თავდაპირველად აშენდა;

გ. უზრუნველყონ მიტოვებული რელიგიური შენობების ხელახლა გამოყენება იმ პირობებში, რომლებიც შეძლებისდაგვარად შეესაბამება იმ დანიშნულებას, რა დანიშნულებითაც ისინი თავდაპირველად აშენდა;

დ. დაიცვან კულტურული ტრადიციები და სხვადასხვა რელიგიური დღესასწაულები;

ე. ხელი შეუწყონ რელიგიური თემებისა და ორგანიზაციების მიერ სოციალური და საქველმოქმედო ღონისძიებების ჩატარებას.

14. გარდა ამისა, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა:

14. 1. ჩამოაყალიბოს, დემოკრატიული მოქალაქეობის მხარდამჭერი და ისტორიის სწავლების საგანმანათლებლო პროექტების ფარგლებში, სახელმძღვანელო მითითებები, წინამდებარე რეკომენდაციის 13. იი. ა, ბ და გ პუნქტების შესაბამისი საგანმანათლებლო პროგრამების შემოსაღებად.

14. 2. განაგრძოს სხვა და სხვა რელიგიის წარმომადგენლებს შორის საერთო ევროპული შეხვედრების მექანიზმის უზრუნველყოფა.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეკომენდაცია 1720 (2005)¹

განათლება და რელიგია

1. საპარლამენტო ასამბლეა კვლავ მტკიცედ ადასტურებს, რომ თითოეული პიროვნების რელიგია, მათ შორის, უფლება საერთოდ არ იქონიოს რელიგია, მკაცრად პირადი საქმეა. ამასთან, ეს არ არის შეუთავსებელი იმ მოსაზრებასთან, რომ

1 ასამბლეის განხილვა გაიმართა 2005 წლის 4 ოქტომბერს (27-ე სხდომაზე) (იხ. დოკ. 10673, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი შნაიდერი). ტექსტი ასამბლეის მიერ მიღებულია 2005 წლის 4 ოქტომბერს (27-ე სხდომაზე).

რელიგიების შესახებ ზოგადი ცოდნა და, აქედან გამომდინარე, შემწყნარებლობის გრძნობა მნიშვნელოვანია დემოკრატიული მოქალაქეობის განსახორციელებლად.

2. თავის რეკომენდაციაში 1396 (1999) რელიგიისა და დემოკრატიის შესახებ, საპარლამენტო ასამბლეამ განაცხადა: „რელიგიური მიზეზი აქვს ბევრ პრობლემას, რომლებიც თანამედროვე საზოგადოებას ექმნება, მაგალითად, არაშემწყნარებლური ფუნდამენტალისტური მოძრაობები და ტერორისტული აქტები, რასიზმი და ქსენოფობია, ეთნიკური კონფლიქტები“.

3. ბავშვების აღზრდაში, მათ შორის, რელიგიური აღზრდის არჩევაში, ოჯახი გადამწყვეტ როლს თამაშობს. ამასთან, რელიგიების ცოდნა ბევრ ოჯახში ქრება. უფრო და უფრო მეტ ახალგაზრდას არა აქვს ის ცოდნა, რაც აუცილებელია იმისათვის, რომ სრულად ესმოდეთ იმ საზოგადოებისა, რომელშიც ისინი ცხოვრობენ, ან იმ საზოგადოებებისა, რომლებთანაც მათ უხდებათ შეხება;

4. მედიამ – ნაბეჭდმა თუ აუდიოვიზუალურმა – შეიძლება უაღრესად დადებითი შემეცნებითი როლი შეასრულოს. თუმცა ზოგი, საკმაოდ ხშირად, რელიგიების სავალალო არცოდნას ავლენს, როგორც ეს ნაჩვენებია, მაგალითად, იმ ხშირი დაუსაბუთებელი პარალელებით, რომლებიც ივლება ისლამსა და განსაზღვრულ ფუნდამენტალისტურ თუ რადიკალურ მოძრაობებს შორის.

5. პოლიტიკა და რელიგია ერთმანეთში არ უნდა ავურიოთ. ამასთან, დემოკრატია და რელიგია ერთმანეთთან შეუთავსებლად არ უნდა მივიჩნიოთ. ფაქტობრივად, ისინი დამსახურებული პარტნიორები უნდა იყვნენ საერთო სიკეთის მისაღწევად. სოციალურ პრობლემებთან შებრძოლებით, სახელმწიფო ხელისუფლებას შეუძლია აღმოფხვრას რელიგიური ექსტრემიზმის გამომწვევი არაერთი სიტუაცია.

6. განათლება არსებითად მნიშვნელოვანია უცოდინრობასთან, სტერეოტიპებთან და რელიგიების არასწორ გაგებასთან საბრძოლველად. მთავრობებმა უფრო მეტი უნდა გააკეთონ სინდისისა და რელიგიური გამოხატვის თავისუფლების უზრუნველსაყოფად, რელიგიების შესახებ განათლების წასახალისებლად, რელიგიებთან და რელიგიებს შორის დიალოგის მხარდასაჭერად და რელიგიების კულტურული და სოციალური გამოხატვის ხელშესაწყობად.

7. სკოლა განათლებისა და მომავალ მოქალაქეებში კრიტიკული სულისკვეთების ფორმირების და, შესაბამისად, ინტელექტუალური დიალოგის ძირითადი კომპონენტია. სკოლა უყრის საფუძველს შემწყნარებლურ ქცევას, რომელიც ეფუძნება თითოეული ადამიანის ღირსების პატივისცემას. ბავშვებისთვის ძირითადი რელიგიების ისტორიისა და ფილოსოფიის გაწონასწორებულად და ობიექტურად სწავლება, ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის ღირებულებების პატივისცემით, საბოლოოდ დაამარცხებს ფანატიზმს. რელიგიის სახელით პოლიტიკური კონფლიქტების ისტორიის გაგება უაღრესად მნიშვნელოვანია.

8. რელიგიების ცოდნა კაცობრიობისა და ცივილიზაციების ისტორიის ცოდნის შემადგენელი ნაწილია. ის განსხვავდება იმისგან, რომ გწამდეს კონკრეტული რელიგია და იცავდე მის წესებს. იმ ქვეყნებმაც კი, სადაც ერთი რელიგიაა გაბატონებული, ერთი რელიგიისთვის უპირატესობის მინიჭების ან პროზელიტიზმის წახალისების ნაცვლად, უნდა ასწავლიდნენ ყველა რელიგიის წარმოშობის ისტორიას.

9. ევროპაში სხვადასხვა სიტუაციაა. ზოგადად განათლების სისტემები – და განსაკუთრებით, ე. წ. საერო ქვეყნებში არსებული სახელმწიფო სკოლები – რელიგიების სწავლისთვის საკმარის რესურსებს არ გამოყოფენ, ან – განსაკუთრებით იმ ქვეყნებში, სადაც რომელიმე რელიგია სახელმწიფო რელიგიაა, ასევე, დენომი-

ნაციურ სკოლებში – ყურადღება მახვილდება მხოლოდ ერთ რელიგიაზე. ზოგმა ქვეყანამ აკრძალა სკოლებში რელიგიური სიმბოლოების ტარება. შეფასების შედეგად აღმოჩნდა, რომ ეს დებულებები შესაბამისობაშია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციასთან.

10. სამწუხაროდ, მთელს ევროპაში შეინიშნება სხვადასხვა რელიგიების შედარებით სწავლებაში კომპეტენტური მასწავლებლების ნაკლებობა და, ამიტომ, უნდა შეიქმნას ევროპის მასწავლებელთა მომზადების ინსტიტუტი (მასწავლებელთა ტრეინერებისთვის მაინც), რომელმაც შეიძლება ისარგებლოს იმ სხვადასხვა წევრი-ქვეყნების ინსტიტუტებისა და ფაკულტეტების გამოცდილებით, რომლებიც კარგა ხანია, იკვლევენ და ასწავლიან შედარებით რელიგიას.

11. ევროკავშირი განათლებას დემოკრატიული საზოგადოების მშენებლობის საქმეში გადამწყვეტ როლს ანიჭებს, მაგრამ სკოლებში რელიგიის სწავლას განსაკუთრებული ყურადღება ჯერ-ჯერობით არ ექცევა.

12. უფრო მეტიც, ასამბლეა აღნიშნავს, რომ ბიბლიის სამ მონოთეისტურ რელიგიას საერთო დასაბამი (აბრაამი) აქვს და სხვა რელიგიებთან ბევრი ღირებულება აქვთ საერთო და რომ ევროკავშირის მიერ დაცული ღირებულებები, სწორედ, ამ ღირებულებებიდან გამომდინარეობს.

13. შესაბამისად, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა:

13. 1. გამოიკვლიოს დანყებით და საშუალო სკოლებში რელიგიის სწავლების შესაძლო მიდგომები, მაგალითად, საბაზისო მოდულების მეშვეობით, რომლებიც შემდგომ შეიძლება მოერგოს სხვადასხვა განათლების სისტემას;

13. 2. ხელი შეუწყოს დანყებით და სამუშაო ადგილზე მასწავლებელთა ტრეინინგს რელიგიის სწავლებაში წინა პუნქტებში მითითებული პრინციპების დაცვით;

13. 3. გაითვალისწინოს რელიგიების შედარებითი სწავლების საგანში ევროპის მასწავლებელთა მომზადების ინსტიტუტის შექმნა.

14. ასამბლეა, ასევე, იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა წევრი-სახელმწიფოების მთავრობებს მოუწოდოს, უზრუნველყონ სახელმწიფო დანყებით და საშუალო განათლების სკოლებში რელიგიის საგნის სწავლება შემდეგი კრიტერიუმების საფუძველზე:

14. 1. ამ განათლების მიზანი უნდა იყოს ის, რომ მოსწავლეებმა გაიცნონ ის რელიგიები, რომლებსაც მათ საკუთარ და მეზობელ ქვეყნებში მისდევენ, რათა ჩანვდნენ, რომ ყველას აქვს უფლება სწამდეს, რომ მისი რელიგია „ჭეშმარიტი სარწმუნოებაა“ და რომ სხვა ხალხები განსხვავებული ადამიანები არ არიან იმის გამო, რომ განსხვავებული რელიგია აქვთ ან საერთოდ არ აქვთ რელიგია.

14. 2. ის უნდა მოიცავდეს, სრული მიუკერძოებლობის პირობით, ძირითადი რელიგიების ისტორიას, აგრეთვე, რელიგიის არქონის უფლებას;

14. 3. მან ახალგაზრდებს უნდა მისცეს ცოდნის მექანიზმები, რომლებიც მათ მისცემს საშუალებას იყვნენ დაცულები ფანატიკური რელიგიური წესის მომხრეებთან მიახლოებისას;

14. 4. ის სახელმწიფო რელიგიის მქონე ქვეყანაშიც კი არ უნდა გასცდეს კულტურასა და თაყვანისცემას შორის არსებულ ზღვარს. აქ მნიშვნელოვანია არა რწმენის შთანერგვა, არამედ ახალგაზრდებისთვის იმის გაგებინება, რომ რელიგიები მილიონობით ადამიანის რწმენის წყაროა;

14. 5. რელიგიის მასწავლებლებს გავლილი უნდა ჰქონდეთ სპეციალური ტრეინინგი. ისინი უნდა იყვნენ კულტურის ან ლიტერატურის საგნის მასწავლებლები.

ამასთან, სხვა დისციპლინის სპეციალისტებსაც შეიძლება დაეკისროთ პასუხისმგებლობა ამ საგნის სწავლებაზე;

14. 6. ქვეყნის ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს მასწავლებელთა ტრეინინგი და შექმნას სასწავლო პროგრამები, რომლებიც მოერგება თითოეული ქვეყნის სპეციფიკურ პირობებს და მოსწავლეთა ასაკს. ასეთი პროგრამების შემუშავებისას, ევროკავშირი გაესაუბრება ყველა შესაბამის პარტნიორს, მათ შორის, რელიგიური მიმდინარეობების წარმომადგენლებს.

**ევროპის საბჭო
საპარლამენტო ასამბლეა
რეკომენდაცია 1804 (2007)¹**

სახელმწიფო, რელიგია, სექულარობა და ადამიანის უფლებები

1. საპარლამენტო ასამბლეა აღნიშნავს, რომ რელიგია ევროპული საზოგადოების მნიშვნელოვანი დამახასიათებელი ნიშანია. იმ ისტორიული ფაქტის გამო, რომ განსაზღვრული რელიგიები საუკუნეებია, რაც არსებობენ და გავლენას ახდენენ ევროპის ისტორიაზე. რელიგიები ჩვენს კონტინენტზე დღესაც მრავლდება მრავალფეროვანი ეკლესიებისა და რელიგიური მიმდინარეობებით.

2. ორგანიზებული რელიგიები საზოგადოების შემადგენელი ნაწილია და, აქედან გამომდინარე, უნდა განვიხილოთ, როგორც იმ მოქალაქეების მიერ შექმნილი ინსტიტუტები, რომლებსაც აქვთ უფლება რელიგიის თავისუფლებაზე, აგრეთვე, როგორც ორგანიზაციები, რომელიც სამოქალაქო საზოგადოების ნაწილია და აქვს პოტენციალი, მოგვცეს მითითებები იმ ეთიკურ და სამოქალაქო საკითხებზე, რომლებიც განსაზღვრულ გავლენას ახდენს ქვეყნის მოსახლეობაზე, მიუხედავად იმისა, რელიგიურია ეს მოსახლეობა თუ სეკულარული.

3. ევროსაბჭომ უნდა აღიაროს ეს მდგომარეობა და მიესალმოს და პატივი სცეს რელიგიას, მისი სრული მრავალფეროვანი შემადგენლობით, როგორც ევროპის განსაზღვრული მოქალაქეების ეთიკური, მორალური, იდეოლოგიური და სულიერი გამოხატულების ფორმას, თვით რელიგიებს შორის არსებული განსხვავებებისა და შესაბამის ქვეყანაში არსებული გარემოებების გათვალისწინებით.

4. ასამბლეა კვლავ ადასტურებს, რომ ევროპის ერთ-ერთი საერთო ღირებულება, რომელიც სახელმწიფოებრივ საზღვრებს სცდება, არის რელიგიისა და სახელმწიფოს განცალკევება. ეს არის საყოველთაოდ მიღებული პრინციპი, რომელსაც უპირატესობა ენიჭება დემოკრატიული ქვეყნების პოლიტიკაში და ინსტიტუტებში. მაგალითად, განათლებისა და რელიგიის შესახებ რეკომენდაციაში 1720 (2005), ასამბლეამ აღნიშნა, რომ „თითოეული პიროვნების რელიგია, მათ შორის, უფლება საერთოდ არ იქონიოს რელიგია, მკაცრად პირადი საქმეა.“

5. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიის თავისუფლების დაცვისას ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლო აღიარებს თითოეული ქვეყნის უფლებას, სახელმწიფოსა და რელიგიას შორის ურთიერთ-

1 ასამბლეის განხილვა გაიმართა 2007 წლის 29 ივნისს (27-ე სხდომაზე) (იხ. დოკ. 11298, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი დე პუიგი). ტექსტი ასამბლეის მიერ მიღებულია 2007 წლის 29 ივნისს (27-ე სხდომაზე).

ბასთან დაკავშირებით შეიმუშაოს და მიიღოს კანონმდებლობა, რომელიც შეესაბამება ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციას, და მიუთითებს, რომ ევროსაბჭოს წევრი-ქვეყნები დღეს სხვადასხვა ზომით ავლენენ სამთავრობო და რელიგიურ ინსტიტუტებს შორის ხელისუფლების განაწილებას, კონვენციის სრული შესაბამისობით.

6. ბოლო ოცი წლის განმავლობაში, რელიგიურმა თაყვანისცემამ ევროპაში შესამჩნევად იკლო. ხუთიდან ერთზე ნაკლები ევროპელი ესწრება რელიგიურ მსახურებას, სულ ცოტა, კვირაში ერთხელ მაინც, მაშინ, როცა ოცი წლის წინ ეს მაჩვენებელი ორჯერ უფრო მაღალი იყო. ამავე დროს, ჩვენ ვხედავთ მუსულმანური თემების მომძლავრებას, ევროსაბჭოს თითქმის ყველა წევრ-ქვეყანაში.

7. გლობალიზაციისა და ახალი ინფორმაციული და კავშირგაბმულობის ტექნოლოგიის სწრაფი განვითარების შედეგად, ზოგიერთი ჯგუფი განსაკუთრებით შესამჩნევი გახდა. ამასთან, ვერ უარვყოფთ იმას, რომ ბოლო წლებში, ჩვენს საზოგადოებაში, რელიგია კვლავ იქცა განხილვის მთავარ საგნად. როგორც ჩანს, რომის კათოლიკური ეკლესიის წევრები, მართლმადიდებელი ეკლესიის წევრები, ევანგელისტები და მუსლიმები ყველაზე აქტიურები არიან.

8. ასამბლეა აღიარებს ინტელექტუალური დიალოგის მნიშვნელობას და მის რელიგიურ განზომილებას და სურს ხელი შეუწყოს ამ საკითხში ევროსაბჭოს კომპლექსური სტრატეგიის შემუშავებას. ამასთან, ეკლესიისა და სახელმწიფოს განცალკევების პრინციპის გათვალისწინებით, ასამბლეას მიაჩნია, რომ რელიგიებსა და დენომინაციებს შორის დიალოგი სახელმწიფოების ან ევროსაბჭოს გადასაწყვეტი საკითხი არ არის.

9. რელიგიისა და დემოკრატიის შესახებ რეკომენდაციაში 1396 (1999), ასამბლეამ განაცხადა, რომ „რელიგიური მიზეზი ჰქონდა ბევრ პრობლემას, რომლებიც თანამედროვე საზოგადოებას [ექმნებოდა], მაგალითად, ... ფუნდამენტალისტური მოძრაობები და ტერორისტული აქტები, რასიზმი და ქსენოფობია, და ეთნიკური კონფლიქტები“. ეს განცხადება დღეს განსაკუთრებით რელევანტურია.

10. სახელმწიფო ხელისუფლება და რელიგია ერთმანეთში არ უნდა ავურიოთ. მაგრამ რელიგია და დემოკრატია ერთმანეთთან შეუთავსებადი არაა და ზოგჯერ რელიგიებმა, შეიძლება, ძალზე სასარგებლო სოციალური როლი ითამაშონ საზოგადოების წინაშე არსებული პრობლემების მოგვარებით. სახელმწიფო ხელისუფლებას შეუძლია რელიგიების დახმარებით აღმოფხვრას რელიგიური ექსტრემიზმის გამომწვევი მრავალი (თუმცა არა ყველა) მიზეზი.

11. მთავრობებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ რელიგიურ თემებს შესწევთ განსაკუთრებული უნარი, ხელი შეუწყონ მშვიდობას, თანამშრომლობას, შემწყნარებლობას, სოლიდარობას, კულტურებს შორის დიალოგს და ევროპსაბჭოს მიერ დაცული ღირებულებების გავრცელებას.

12. განათლება მნიშვნელოვან როლს თამაშობს რელიგიებისა და მათი წინამძღოლების შესახებ უცოდინრობის, სტერეოტიპებისა და არასწორი გაგების აღმოფხვრაში. ასევე, მთავარ როლს თამაშობს დემოკრატიული საზოგადოების ჩამოყალიბებაში.

13. სკოლები კულტურებს შორის დიალოგის მნიშვნელოვანი ადგილებია და საფუძველს უყრის შემწყნარებლურ ქცევას; სკოლებს შეუძლიათ ეფექტურად ებრძოლონ ფანატიზმს ბავშვებისთვის ძირითადი რელიგიების ისტორიისა და ფილოსოფიის ზომიერად და ობიექტურად სწავლებით. მედიას და ოჯახებს, ასევე, შეუძლიათ მნიშვნელოვანი როლი ითამაშონ ამ სფეროში.

14. რელიგიების ცოდნა კაცობრიობისა და ცივილიზაციების ისტორიის ცოდნის შემადგენელი ნაწილია. ის განსხვავდება იმისგან, რომ გწამდეს რომელიმე კონკრეტული რელიგია და იცავდე მის წესებს. თვით იმ ქვეყნებსაც კი, სადაც ერთი რელიგია დომინირებს, აქვთ ვალდებულება, ასწავლონ ყველა რელიგიის ისტორია.

15. ევროპის ქვეყნებში სხვადასხვა სიტუაციაა. ზოგ ქვეყანაში ჯერ კიდევ ერთი რელიგიაა გაბატონებული. რელიგიების წარმომადგენლებს შეუძლიათ პოლიტიკური როლი ითამაშონ, როგორც ეს იმ ეპისკოპოსების შემთხვევაში მოხდა, რომლებიც გაერთიანებული სამეფოს ლორდთა პალატაში სხედან. ზოგმა ქვეყანამ აკრძალა სკოლებში რელიგიური სიმბოლოების ტარება. ევროსაბჭოს რამდენიმე წევრი-ქვეყნის კანონმდებლობაში ჯერ კიდევ შემორჩენილია ანაქრონიზმები, რომლებიც იმ დროით თარიღდება, როცა ჩვენს საზოგადოებაში რელიგია უფრო მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა.

16. რელიგიის თავისუფლება დაცულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლით და ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლით. ამასთან, ეს თავისუფლება შეუზღუდავი არ არის. რელიგია, რომლის დოქტრინა ან წესი ეწინააღმდეგება სხვა ძირითად უფლებებს, მიუღებელია. ნებისმიერ შემთხვევაში, ის შეზღუდვები, რომლებიც რელიგიის თავისუფლებაზე შეიძლება დაწესდეს, უნდა იყოს „შეზღუდვები, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, საზოგადოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობის თუ ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად“ (კონვენციის 9.2 მუხლი).

17. სახელმწიფოებმა არ უნდა დაუშვან ისეთი რელიგიური პრინციპების გავრცელება, რომლებიც პრაქტიკაში გამოყენებისას დაარღვევდა ადამიანის უფლებებს. თუ ამ საკითხში ეჭვები არსებობს, სახელმწიფოებმა რელიგიურ წინამძღოლებს უნდა მოსთხოვონ მკაფიო და არაორაზროვანი პოზიციის დაკავება ნებისმიერ რელიგიურ პრინციპთან შედარებით ადამიანის უფლებათა პრიორიტეტის სასარგებლოდ, როგორც ამას ითვალისწინებს ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენცია.

18. როგორც ასამბლემ არაერთხელ აღნიშნა, გამოხატვის თავისუფლება ადამიანის ერთ-ერთი ძირითადი უფლებაა. გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური რწმენის პატივისცემის შესახებ რეკომენდაციაში 1510 (2006) ასამბლეა მიიჩნევს, რომ გამოხატვის თავისუფლება, რომელიც დაცულია ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციით, მეტად აღარ უნდა შეიზღუდოს განსაზღვრული რელიგიური ჯგუფების მზარდი მგრძნობიარე საჭიროებების დაკმაყოფილების მიზნით“.

19. თუმცა, გვაქვს სხვების პატივისცემის აღიარებული ვალდებულება და არ უნდა წავახალისოთ დაუსჯელი შეურაცხყოფა, გამოხატვის თავისუფლება არ უნდა შეიზღუდოს რომელიმე რელიგიური თემის ამა თუ იმ დოგმის პატივისცემის გამო.

20. რაც შეეხება ევროსაბჭოსა და რელიგიურ თემებს შორის ურთიერთობას, გადამგზავლია განსაზღვრული ნაბიჯები უფრო ახლო ურთიერთობის ხელშესაწყობად.

21. აღნიშნულთან დაკავშირებით, მხედველობიდან არ უნდა გამოგვრჩეს ის, რომ წარსულში რელიგიურმა წინამძღოლებმა არაერთხელ მომართეს ასამბლეას

და რომ ასამბლეამ თანხმობა განაცხადა დასწრებოდა რელიგიური თემების მიერ ორგანიზებულ მნიშვნელოვან შეხვედრებს. უფრო მეტიც, ათობით რელიგიური და ჰუმანისტური ორგანიზაცია უკვე წარმოდგენილია ევროსაბჭოში არასამთავრობო ორგანიზაციების სტატუსით.

22. ასამბლეა მიესალმება მინისტრთა კომიტეტის წინადადებას, რომ ევროპის ტრადიციული რელიგიებისა და სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებთან საცდელი სახით „წელიწადში ერთხელ გაიცვალოს მოსაზრებები კულტურებს შორის დიალოგის რელიგიური განზომილების შესახებ.“

23. აქედან გამომდინარე, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა:

23. 1. უზრუნველყოს, რომ რელიგიურ თემებს ევროსაბჭოს ყველა ქვეყანაში ჰქონდეთ შესაძლებლობა, დაუბრკოლებლად ისარგებლონ რელიგიის თავისუფლების ძირითადი უფლებით ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლისა და ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლის შესაბამისად;

23. 2. გამორიცხოს რელიგიურ საქმეებში ნებისმიერი ჩარევა და რელიგიური ორგანიზაციები მიიჩნიოს სამოქალაქო საზოგადოების ნაწილად. მოუწოდოს მათ აქტიური როლი ითამაშონ მშვიდობის, თანამშრომლობის, შემწყნარებლობის, სოლიდარობის, კულტურებს შორის დიალოგისა და ევროსაბჭოს ღირებულებების გავრცელების ხელშეწყობაში;

23. 3. დაიცვას პოლიტიკისა და კანონის რელიგიისგან დამოუკიდებლობის პრინციპი;

23. 4. კვლავ გაითვალისწინოს კულტურებს შორის დიალოგის რელიგიური განზომილება, განსაკუთრებით კი რელიგიურ წინამძღოლებთან, ჰუმანისტური და ფილოსოფიური სამყაროს წარმომადგენლებთან შეხვედრების გამართვით;

23. 5. კონსულტაციიდან გამორიცხოს ნებისმიერი ჯგუფი, რომელიც მკაფიოდ არ უჭერს მხარს ევროკავშირის ძირითად ღირებულებებს, კერძოდ, ადამიანის უფლებებს, დემოკრატიასა და მართლწესრიგს;

23. 6. განსაზღვროს და გაავრცელოს კარგი პრაქტიკის მაგალითები რელიგიური თემების ხელმძღვანელებთან დიალოგის თვალსაზრისით;

23. 7. ყურადღება დაუთმოს ინსტიტუტის შექმნას, რომელიც შეიმუშავებს სასწავლო პროგრამებს, სწავლების მეთოდებსა და სასწავლო მასალებს ევროსაბჭოს წევრი-სახელმწიფოების რელიგიური მემკვიდრეობის შესწავლის მიზნით; ასეთი სასწავლო პროგრამები უნდა შეიქმნას ევროპის ტრადიციული რელიგიების წარმომადგენლებთან მჭიდრო თანამშრომლობის პირობებში.

24. ასამბლეა ასევე, იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა მოუწოდოს წევრ-სახელმწიფოებს:

24. 1. ხელი შეუწყონ მასწავლებელთა სანყის და სამუშაო ადგილზე ტრეინინგს და ისტორიის სხვადასხვა პერიოდში არსებული რელიგიების ობიექტურად, განონასწორებულად სწავლების მიზნით, ყველა რელიგიურ ხელმძღვანელს, განსაკუთრებით, მათ, ვისაც ახალგაზრდებთან ურთიერთობისას სწავლების ფუნქცია აქვთ, მოსთხოვონ ადამიანის უფლებებში ტრეინინგის გავლა;

24. 2. თუ ხალხის სურვილი ასეთია, თანდათანობით, კანონმდებლობიდან ამოიღონ ის ნორმები, რომლებიც დემოკრატიული რელიგიური პლურალიზმის კუთხით დისკრიმინაციულია.

დემოკრატიულ საზოგადოებაში რელიგიური შემწყნარებლობის შესახებ

1. ასამბლემ უკვე მიიღო არაერთი ტექსტი აღნიშნულ საკითხებზე, სახელდობრ, რეკომენდაცია 964 (1983) ძალადობის შემცირების კულტურული და საგანმანათლებლო საშუალებების შესახებ, რეზოლუცია 885 (1987) ევროპულ კულტურაში ებრაული წვლილის შესახებ, რეკომენდაცია 1086 (1988) აღმოსავლეთ ევროპაში ეკლესიის მდგომარეობისა და რელიგიის თავისუფლების შესახებ, რეკომენდაცია 1162 (1991) ევროპულ კულტურაში ისლამური ცივილიზაციის წვლილის შესახებ, და რეკომენდაცია სექტებისა და ახალი რელიგიური მოძრაობების შესახებ 1178 (1992).

2. ასევე, აღსანიშნავია რელიგიური შემწყნარებლობის შესახებ კულტურისა და განათლების კომიტეტის ანგარიშის მოსმენა, რომელიც იერუსალიმში 1992 წლის 17-18 მარტს გაიმართა, ასევე ებრაელი ლტოლვილების თურქეთში ჩასვლის 500 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია, რომელიც სტამბულში 1992 წლის 17 სექტემბერს შედგა.

3. რელიგია პიროვნებას აძლევს საშუალებას, გაამდიდროს ურთიერთობა, როგორც საკუთარ თავთან და ღმერთთან, ასევე გარეშე სამყაროსთან და იმ საზოგადოებასთან, რომელშიც ის ცხოვრობს.

4. ევროპის შიგნით გადაადგილება და ევროპაში მიგრაცია ყოველთვის განაპირობებდა სხვადასხვა მსოფლმხედველობის, რელიგიური მრწამსისა და ადამიანის არსებობის შესახებ შეხედულებების ერთმანეთთან დაახლოებას.

5. სხვადასხვა რელიგიური მრწამსის ერთმანეთთან ამგვარმა შეხვედრამ შეიძლება ხელი შეუწყოს ურთიერთგაგებას და ურთიერთგამდიდრებას და გააუმჯობესოს ეს ურთიერთობები, თუმცა, ამან შეიძლება, ასევე, გამოიწვიოს სეპარატისტული ტენდენციებისა და ფუნდამენტალიზმის გაძლიერება.

6. დასავლეთ ევროპამ შეიმუშავა სეკულარული დემოკრატიის მოდელი, რომელშიც რელიგიურ-მრწამსობრივი მრავალფეროვნება თეორიულად შეწყნარებულია. ამასთან, ისტორიამ ამჩვენა, რომ ასეთი შემწყნარებლობა, ასევე, შესაძლებელია რელიგიური მთავრობის პირობებშიც (მაგ., არაბები ესპანეთში და ოტომანების იმპერია).

7. შემაშფოთებელია, რომ არაერთ ქვეყანაში ხელახლა იჩინა თავი ქსენოფობიამ, რასიზმმა და რელიგიურმა შეუწყნარებლობამ.

8. რელიგია ხშირად აძლიერებს საერთაშორისო, სოციალური და ნაციონალური უმცირესობის კონფლიქტებს ან გამოიყენება ასეთი კონფლიქტების გასაძლიერებლად.

¹ ასამბლეს განხილვა გაიმართა 1999 წლის 22 ივნისს (მე-18 სხდომაზე) (იხ. დოკ. 8373, იურიდიულ საკითხა და ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის ანგარიში, მომხსენებელი ბ-ნი ნასტასე, დოკ. 8379, სოციალურ, ჯანმრთელობისა და ოჯახის საკითხთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი ჰეგი, და დოკ. 8383, კულტურისა და განათლების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი დე პუიგი). ტექსტი ასამბლეს მიერ მიღებულია 1999 წლის 22 ივნისს (მე-18 სხდომაზე).

9. დღევანდელ ევროპაში შეინიშნება ღირებულებათა შესამჩნევი კრიზისი (ან მათი არარსებობა). წმინდა საბაზრო საზოგადოება ისევე არაადეკვატური ჩანს, როგორც კომუნიზმი იყო ადამიანების კეთილდღეობისა და სოციალური პასუხისმგებლობის საკითხებში. თუმცა, რელიგიის, როგორც ალტერნატივის, გამოყენება შეჯერებული უნდა იყოს დემოკრატიის პრინციპებთან და ადამიანის უფლებებთან.

10. მიმდინარე და სამომავლო სოციალური ტენდენციებისა და მულტიკულტურული თემების მზარდი ზენოლის კონტექსტში, რელიგიური შემწყნარებლობის ხელშეწყობას ჯერ-ჯერობით არ ექცევა სათანადო ყურადღება.

11. სამიდან თითოეულ ძირითად მონოთეისტურ რელიგიაში შესაძლებელია გამოინახოს განსხვავებული რწმენის მქონე, ან ურწმუნო ადამიანების შემწყნარებლისა და ურთიერთპატივისცემის საფუძველი. თითოეული ადამიანი ღვთის ქმნილებად ითვლება და, როგორც ასეთი, იმსახურებს იმავე ღირსებას და იმავე უფლებებს, როგორსაც სხვები, მიუხედავად მისი მრწამსისა.

12. რელიგიებს შორის ურთიერთშემწყნარებლობის საკითხი უფრო მეტ ყურადღებას მოითხოვს. სამივე მონოთეისტურ რელიგიას მოეუწოდებთ, მეტი ყურადღება მიაქციონ იმ ძირითად მორალურ ღირებულებებს, რომლებიც, არსებითად, მსგავსი და შემწყნარებლურია.

13. ევროპის ისტორია აჩვენებს, რომ ებრაული, ქრისტიანული და ისლამური კულტურების თანაარსებობამ, ურთიერთპატივისცემისა და შემწყნარებლობის პირობებში, ხელი შეუწყო ერთა კეთილდღეობას.

14. რელიგიური თავისუფლების საყოველთაო მნიშვნელობა, რაც გათვალისწინებულია ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლით და ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლით, კიდევ უფრო უნდა განმტკიცდეს. ეს თავისუფლება დაკავშირებულია ადამიანის ღირსებასთან და მისი რეალიზაცია გულისხმობს თავისუფალი, დემოკრატიული საზოგადოების რეალიზაციას.

15. სეკულარულმა სახელმწიფომ თავის მოქალაქეებს რელიგიური ვალდებულებები არ უნდა დააკისროს. გარდა ამისა, სეკულარულმა სახელმწიფომ ხელი უნდა შეუწყოს ყველა აღიარებული რელიგიური თემის პატივისცემას და გააადვილოს მათი ურთიერთობა საზოგადოებასთან.

16. ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ მინისტრთა კომიტეტმა წევრი-სახელმწიფოების მთავრობებს, ევროკავშირს, აგრეთვე, პასუხისმგებელ ორგანოებსა და ორგანიზაციებს მოუწოდოს:

სამართლებრივი გარანტიები და მათი დაცვა:

16. 1. უზრუნველყონ რელიგიური თავისუფლება, სინდისის თავისუფლება და თაყვანისცემის თავისუფლება იმ უფლებებზე სპეციალური მითითებით, რომლებიც აღნიშნულია ასამბლეის რეკომენდაციაში 1086 (1988), კერძოდ, მე-10 პუნქტში;

16. 2. იყენენ მოქნილები სხვადასხვა რელიგიური წეს-ჩვეულების (მაგ., ჩაცმულობის, კვებისა და დღესასწაულების აღნიშვნის) გათვალისწინებისას;

განათლება და გაცვლა:

16. 3. უზრუნველყონ, რომ რელიგიებისა და ეთიკის საგანი შეტანილი იყოს ზოგადი სასკოლო განათლების სასწავლო პროგრამაში და სასკოლო წიგნებში (მათ

შორის, ისტორიის წიგნებში). საკლასო ოთახში სხვადასხვა რელიგიის ასახვა-სწავლებისას გამოიყენონ დიფერენცირებული და ფრთხილი მიდგომა სხვადასხვა რელიგიის შესახებ უკეთესი და უფრო ღრმა ცოდნის უზრუნველსაყოფად;

16. 4. ყურადღება გაამახვილონ იმაზე, რომ საკუთარი რელიგიისა თუ ეთიკური პრინციპების ცოდნა ნამდვილი შემწყნარებლობის აუცილებელი წინაპირობაა და რომ ამგვარმა ცოდნამ შეიძლება, გულგრილობისგან, ან ცრურწმენისგან დამცავი მექანიზმის როლიც შეასრულოს;

16. 5. სკოლებში სასწავლებლად ძირითადი ტექსტების, დოკუმენტებისა და კომენტარების შედგენის მიზნით, ჩამოაყალიბონ „კონფერენცია რელიგიის ისტორიის სასკოლო წიგნის შესახებ“, რომელიც შედგება რელიგიების წარმომადგენელი თეოლოგებისგან, ისტორიკოსებისა და ფილოსოფოსებისგან;

16. 6. უზრუნველყონ, რომ ახალგაზრდები გაეცნონ სხვადასხვა რელიგიური მრწამსის მქონე ცოცხალი ადამიანების იდეებსა და საქმეებს, როგორც პრაქტიკაში შემწყნარებლობის მაგალითებს;

16. 7. საშუალო სკოლის მოსწავლეების, უნივერსიტეტის სტუდენტებისა და სხვა ახალგაზრდების გაცვლითი პროგრამების ფარგლებში. ხელი შეუწყონ სხვადასხვა მრწამსის მქონე განათლებულ ადამიანებთან შეხვედრებსა და დისკუსიებს;

16. 8. მხარი დაუჭირონ რელიგიებს შორის შეხვედრებს და ღონისძიებებს, რომელთა მიზანია რელიგიებს შორის ურთიერთგაგების და, შესაბამისად, მშვიდობისა და ადამიანის უფლებათა პატივისცემის ხელშეწყობა;

16. 9. გაითვალისწინონ ყველა აღიარებული რელიგიის რელიგიური სკოლების მსგავსი საშუალებებით უზრუნველყოფის საკითხი.

ინფორმაცია და მგრძნობელობის გაზრდა:

16. 10. უზრუნველყონ ძირითადი რელიგიური ტექსტებისა და მათთან დაკავშირებული ლიტერატურის თარგმნა და საჯარო ბიბლიოთეკებში მათი ხელმისაწვდომობა;

16. 11. კულტურის ხელშეწყობის პროგრამების კონტექსტში. განახორციელონ კულტურული პროექტები რელიგიურ საკითხებზე;

სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობა:

16. 12. ხელი შეუწყონ ევროპაში ისეთი სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების ქსელის შექმნას, რომელიც:

შეაგროვებს, გააანალიზებს და შეაფასებს რელიგიურ შემწყნარებლობასთან დაკავშირებულ ლიტერატურას;

განახორციელებს საინფორმაციო მომსახურებას სათანადოდ შერჩეული ლიტერატურით;

ჩაატარებს სემინარებს და სამეცნიერო კონფერენციებს რელიგიური შემწყნარებლობის თემაზე;

შეასრულებს საჯარო ინფორმაციის კომპეტენტური და ავტორიტეტული წყაროს როლს.

16. 13. ხელი შეუწყონ ევროპის უნივერსიტეტებში აკადემიურ საქმიანობას (სემინარებს, საკანდიდატო კურსებს, სადოქტორო დისერტაციებს) რელიგიური შემწყნარებლობის თემაზე.

ექსტრემიზმის პრობლემის წინაშე მყოფი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ

1. საპარლამენტო ასამბლეა მიუთითებს ექსტრემიზმის პრობლემის წინაშე მყოფი ევროპელი მუსლიმი თემების შესახებ თავის რეზოლუციაზე 1605 (2008) და აცხადებს, რომ მხარს უჭერს კულტურებს შორის დიალოგისა და მისი რელიგიური განზომილების სფეროში ევროსაბჭოს საქმიანობას, რადგან მათ მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვთ ევროპულ საზოგადოებებში მყოფ მრავალ ჯგუფს შორის ურთიერთგაგებისა და მშვიდობიანი თანაარსებობის ხელშეწყობის საქმეში. აღნიშნულთან დაკავშირებით, ასამბლეა მიესალმება ევროსაბჭოს მომავალ პუბლიკაციას – თეთრ დოკუმენტს, კულტურებს შორის დიალოგის შესახებ.

2. გარდა ამისა, საკითხების გლობალური მასშტაბის გათვალისწინებით, ასამბლეა მიესალმება ევროსაბჭოსა და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ცივილიზაციების კავშირს შორის თანამშრომლობის შესახებ ბოლოდროინდელ განზრახულობათა წერილს და მხარს უჭერს შემდგომ თანამშრომლობასა და ერთობლივი ინიციატივების განხორციელებას.

3. აგრეთვე, ასამბლეა მიუთითებს რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპის კომისიის საქმიანობაზე, კერძოდ, ხსენებული კომისიის ზოგადი პოლიტიკის რეკომენდაციაზე №5 (2000) მუსლიმთა მიმართ შეუწყნარებლობასთან და დისკრიმინაციასთან ბრძოლის შესახებ.

4. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, ასამბლეა რეკომენდაციას იძლევა, რომ მინისტრთა კომიტეტმა:

4. 1. კულტურებს შორის დიალოგისა და მისი რელიგიური განზომილების სფეროში საქმიანობა მიიჩნიოს პრიორიტეტულად, გამოყოს სათანადო რესურსები ამ საქმიანობის სათანადოდ განხორციელებისა და გამოქვეყნების უზრუნველსაყოფად;

4. 2. მხარი დაუჭიროს და სათანადო რესურსები გამოყოს იმიგრანტებისა და მათი შთამომავლების ინტეგრაციის სფეროში შესასრულებელი სამუშაოებისთვის, ასევე, ახალგაზრდებს შორის ინტეგრაციისა და შემწყნარებლობის ხელშეწყობის კონკრეტული საქმიანობისთვის;

4. 3. ევროსაბჭოს გენერალური მდივნისა და ცივილიზაციების კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის მიერ ხელმოწერილი განზრახულობათა წერილის დამატების სახით, ხელი შეუწყოს ევროსაბჭოსა და ცივილიზაციების კავშირს შორის ურთიერთგაგების მემორანდუმის გაფორმებას;

1 ასამბლეის განხილვა გაიმართა 2008 წლის 15 აპრილს (მე-13 სხდომაზე) (იხ. დოკ. 11540, პოლიტიკურ საქმეთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი ზოაო ბოსკო მოტა ამარალი; დოკ. 11575, მიგრაციის, ლტოლვილთა და მოსახლეობის საკითხთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი ჰაკი კესკინი, და დოკ. 11570, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების საკითხთა კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ბ-ნი მეჰმეთ თეყელიოღლუ; და დოკ. 11569, ქალთა და მამაკაცთათვის თანაბარი შესაძლებლობების კომიტეტის დასკვნა, მომხსენებელი ქ-ნი გიზელა ვურმი). ტექსტი ასამბლეის მიერ მიღებულია 2008 წლის 15 აპრილს (მე-13 სხდომაზე).

4. 4. გააქტიუროს კულტურებს შორის და რელიგიებს შორის თანამშრომლობა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციასთან და მის სპეციალურ სააგენტოებთან, ევროკავშირთან და, განსაკუთრებით, „ბარსელონის პროცესის“ ინსტიტუტებთან, ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის საზოგადოებასთან (ეუთო), ასევე, ისლამური კონფერენციის ორგანიზაციასთან;

4. 5. რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპის კომისიას და ევროკავშირის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისარს მოუწოდოს, ჩაატარონ სპეციალური გამოკვლევა ევროპაში მუსლიმური თემების მდგომარეობაზე, მათ შორის, მუსლიმურ ორგანიზაციებსა და ხელისუფლების ორგანოებს შორის, როგორც მუსლიმური თემების შიგნით, ასევე, მუსლიმური თემებიდან გამომდინარე, ექსტრემიზმთან ბრძოლის სფეროში თანამშრომლობის დადებით მაგალითებზე.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეკომენდაცია 1957 (2011)¹

ძალადობა ქრისტიანთა წინააღმდეგ ახლო აღმოსავლეთში

1. ასამბლეა ხაზს უსვამს, რომ ქრისტიანობამ სათავე აიღო ახლო აღმოსავლეთში ორი ათასი წლის წინ და ქრისტიანული თემები ამ არეალში ამ დროიდან არსებობდნენ.

2. ეს თემები, რომლებიც ავტოქტონური ადამიანებისგან შედგებიან, უკანასკნელი ასი წლის მანძილზე რაოდენობრივად მცირდება, ძირითადად შობადობის დაბალი დონისა და ემიგრაციის გამო, რაც, გარკვეულ ადგილებში, დისკრიმინაციითა და დევნით არის გამოწვეული.

3. 21-ე საუკუნის დასაწყისიდან, სიტუაცია უფრო გართულდა და თუ სათანადო ყურადღება არ მიექცა, შესაძლოა, ახლო აღმოსავლეთში ქრისტიანული თემების გაქრობით დასრულდეს, რაც გამოიწვევს შესაბამისი ქვეყნების რელიგიური მემკვიდრეობის მნიშვნელოვანი ნაწილის დაკარგვას.

4. 2010 წელს, მსოფლიოს მასშტაბით გაიზარდა თავდასხმების რიცხვი ქრისტიანულ თემებზე, ისევე, როგორც მკრეხელობისათვის გასამართლებისა და სასიკვდილო განაჩენების რიცხვი, რაც პირდაპირ ახდენს ზეგავლენას ქალებზე. (მაგალითისთვის ასია ბიბის საქმე პაკისტანში)

5. ურთიერთობები ქრისტიანულ თემებსა და მუსლიმურ უმრავლესობას შორის ახლო აღმოსავლეთში იოლი არასდროს ყოფილა. მთელი რეგიონის მასშტაბით, ვრცელდება ინფორმაციები დისკრიმინაციის შესახებ, ასევე, სასტიკი ძალადობის არარეგულარული შემთხვევები გამოვლინდა რამოდენიმე ქვეყანაში. ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლები, ზოგიერთ მუსლიმურ ქვეყანაში, არ ავრცელებენ რეალურ სიგნალებს მათ ქვეყნებში დამკვიდრებული რელიგიური თემების მდგომარეობის შესახებ.

6. ორი ახალი შემთხვევა განსაკუთრებით ტრაგიკულია. 2010 წლის 31 ოქტო-

1 2011 წლის 27 იანვრის ასამბლეის დებატი (მე-7 სხდომა) (იხ. დოკუმენტი 12493, პოლიტიკურ საკითხთა კომიტეტის მოხსენება, მომხსენებელი: ბატონი ვოლონტე). ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 2011 წლის 27 იანვარს (მე-7 სხდომაზე)

მბერს, ბაღდადში, ღვთისმშობლის სახელობის სირიულ კათოლიკურ საკათედრო ტაძარში ტყვეები აიყვანეს, რაც მომლოცველთა ჟღერით დასრულდა: 58 მოკლეს, 75 დაიჭრა. თვითმკვლელი ტერორისტის აფეთქებას ალექსანდრიის კოპტურ ტაძარში 21 ადამიანი შეეწირა და 79 დაშავდა 2011 წლის 1 იანვრის ღამის მესის მიმდინარეობისას.

7. ასამბლეა გმობს ამ თავდასხმებს და ღრმა მწუხარებას გამოხატავს მსხვერპლთა ოჯახების მიმართ, თანადგომას უცხადებს დაშავებულებსა და მათ ოჯახებს.

8. ასამბლეა კიდევ ერთხელ აღნიშნავს, რომ აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება, რელიგიის შეცვლის თავისუფლებასთან ერთად, წარმოადგენს ადამიანის უნივერსალურ უფლებებს, რაც განმტკიცებულია ადამიანის უფლებათა უნივერსალური დეკლარაციის მე-18 მუხლით, რომლის უზრუნველყოფაც გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ყველა წევრმა ქვეყანამ იკისრა ვალდებულებად. ასამბლეას სურს ყურადღება მიაპყროს სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა 1966 წლის პაქტის მე-18 მუხლს, გაეროს 1981 წლის დეკლარაციას რელიგიასა და რწმენაზე დაფუძნებული დისკრიმინაციისა და შეუწყნარებლობის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, გაეროს სპეციალური მომხსენებლის ანგარიშებს რელიგიისა და რწმენის თავისუფლების შესახებ, კერძოდ კი-2009 წლის 21 დეკემბრის, 2010 წლის 16 თებერვლისა და 2010 წლის 29 ივლისის ანგარიშებს, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლს და ფუნდამენტური უფლებების ევროპული ქარტიის მე-10 მუხლს.

9. რელიგიური ჯგუფების თანაარსებობა პლურალიზმის, დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებების განვითარებისათვის ხელსაყრელი გარემოს არსებობის ნიშანია. ასამბლეა დარწმუნებულია, რომ ახლო აღმოსავლეთში ქრისტიანული თემების გაქრობა, ასევე, საფრთხეს შეუქმნის ისლამს, ვინაიდან ეს იქნება გამარჯვების სიგნალი ფუნდამენტალიზმისთვის.

10. ასამბლეას სურს ამაღლდეს ცნობიერება ყველა ფორმის რელიგიური ფუნდამენტალიზმისა და რელიგიური რწმენის პოლიტიკური მიზნებისათვის გამოყენების წინააღმდეგ ბრძოლის აუცილებლობის შესახებ, რაც ხშირ შემთხვევაში, იწვევს თანამედროვე ტერორიზმს. განათლება და დიალოგი წარმოადგენენ ორ მნიშვნელოვან იარაღს, რომლებსაც შეუძლიათ ასეთი ბოროტების პრევენციაში წვლილის შეტანა.

11. საერთაშორისო ურთიერთობებსა და თანამედროვე საზოგადოებებში კულტურული და რელიგიური ევოლუციის გაგებისა და ანალიზის აუცილებლობის მზარდ ფონზე, ასამბლეა მინისტრთა კომიტეტს ურჩევს:

11. 1 ადამიანის უფლებათა კომისართან, სამართლებრივ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა დირექტორატთან განავითარონ მუდმივი თანამშრომლობის პოტენციალი ევროპის საბჭოს წევრ და ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნებში რელიგიის თავისუფლებისა და მასთან დაკავშირებული სხვა უფლებების შეზღუდვის, სამთავრობო და საზოგადოებრივი შეზღუდვის მონიტორინგისათვის და პერიოდულად წარუდგინონ ანგარიში საპარლამენტო ასამბლეას;

11. 2 სასწრაფო წესით განავითარონ ევროპის საბჭოს სტრატეგია, რათა უზრუნველყოფილ იქნას რელიგიის თავისუფლების (ასევე რელიგიის შეცვლის თავისუფლების), როგორც ადამიანის უფლების პატივისცემა, რაც, ასევე, უნდა მოიცავდეს გარკვეულ ღონისძიებებს იმ სახელმწიფოთა წინააღმდეგ, რომლებიც აშკარად ვერ არხერხებენ რელიგიური დენომინაციების დაცვას;

11. 3 ანგარიშებსა და მესამე ქვეყნებთან თანამშრომლობისას, განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმონ რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებისა და რელიგიური თემების მდგომარეობის საკითხს, ქრისტიანების ჩათვლით;

12. ასამბლეა მოუწოდებს წევრ ქვეყნებს:

12. 1 კიდევ ერთხელ დაადასტურონ, რომ ადამიანის უფლებათა განვითარება, დემოკრატია და სამოქალაქო თავისუფლებები წარმოადგენენ საერთო საფუძველს, რომელზეც ისინი ამყარებენ ურთიერთობებს მესამე ქვეყნებთან, და ამ ქვეყნებთან დადებულ შეთანხმებებში უზრუნველყონ „დემოკრატიის პუნქტის“ არსებობა.

12. 2 მრავალმხრივ პოლიტიკურ დიალოგში გაითვალისწინონ ქრისტიანთა და სხვა რელიგიური თემების მდგომარეობა;

12. 3 ეროვნულ და მინისტრთა კომიტეტის დონეზე, საერთაშორისო ურთიერთობებში წაახალისონ ისეთი პოლიტიკა, რომელიც მოიცავს ქრისტიანი თემების ფუნდამენტური უფლებების საკითხებს;

12. 4. აწარმოონ, წაახალისონ და გაავრცელონ საგანმანათლებლო მასალები მიმართული, როგორც ანტიქრისტიანული სტერეოტიპების, ასევე, ზოგადად, ქრისტიანოფობიის წინააღმდეგ;

12. 5 თავი შეიკავონ ახლო აღმოსავლეთის ქრისტიანული თემების წევრთა მიერ ევროპაში თავშესაფრის ძიების წახალისებისაგან, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ასეთი თემის გადარჩენა შეუძლებელი ხდება; ასეთ შემთხვევებში, წევრმა სახელმწიფოებმა სრულად უნდა გაითვალისწინონ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის დეკლარაცია უმალლესი კომისიის რეკომენდაციები, რომლებიც არეგულირებენ თავშესაფრის მიცემის საკითხებს და სრულად შეუსაბამონ საკუთარი ქმედებები სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებებს;

12. 6 განავითარონ რელიგიის მოტივზე დაფუძნებული თავშესაფრის ყოვლისმომცველი პოლიტიკა, რომელიც, ასევე, აღიარებს იმ ადამიანთა სპეციფიურ მდგომარეობას, რომლებიც სხვა რელიგიის მიმდევრები გახდნენ;

12. 7 წაახალისონ პოლიტიკა ქრისტიან ლტოლვილთა საკუთარ ქვეყანაში დასაბრუნებლად და ხელი შეუწყონ იმ თემებს, რომლებიც ახლო აღმოსავლეთის ქრისტიანულ უმცირესობებს ადგილობრივ თავშესაფარს სთავაზობენ;

12. 8 ხელი შეუწყონ ინიციატივებს, რომლებიც მიზნად ისახავენ დიალოგს ახლო აღმოსავლეთის რელიგიურ თემებს შორის;

12. 9 წაახალისონ და ხელი შეუწყონ ურთიერთობებს ქრისტიანულ დიასპორებს და მათი წარმოშობის ქვეყნებს შორის;

13. ევროპის პარლამენტის მიერ 2011 წლის 20 იანვარს, რელიგიურ კონტექსტში ქრისტიანთა მდგომარეობის შესახებ რეზოლუციის მიღების თანმდევად, ასამბლეა მოუწოდებს თურქეთს, სრულად მოჰფინოს ნათელი ჩრდილოეთ კვიპროსში, სოფელ რიზოკასპაროსა და აია ტრიადაში 2010 წლის 25 დეკემბერს, საშობაო ღვთისმსახურების ჩაშლის გარემოებებს და პასუხისგებაში მისცეს დამნაშავე პირები;

14. ასამბლეა მოუწოდებს ერასყა და ეგვიპტეს, იყვნენ გამჭვირვალენი და რაც შეიძლება, სწრაფად წარუდგინონ მართლმსაჯულებას ალექსანდრიასა და ბაღდადში მომხდარ ტერორისტულ თავდასხმებში დამნაშავე პირები;

15. ასამბლეა, ასევე, მოუწოდებს ყველა ქვეყანას ახლო აღმოსავლეთში:

15. 1 უპირობოდ დაგმონ არამხოლოდ თავდასხმები უდანაშაულო ადამიანებ-

ზე, არამედ ზოგადად ძალადობა, ისევე, როგორც ნებისმიერი დისკრიმინაცია და შეუწყნარებლობა რელიგიის ნიადაგზე;

15. 2 ქრისტიანული უმცირესობების ჩათვლით, ნაახალისონ პოზიტიური განათლება რელიგიების შესახებ;

15. 3 ხელი შეუწყონ ისეთ ინიციატივებს, რომლებიც მიზნად ისახავენ დიალოგის ინტერ-რელიგიური განზომილების ნახალისებას;

16. ასამბლეა მოუწოდებს ყველა რელიგიურ ლიდერს ევროპაში, დაგმონ ქრისტიანულ თემებზე და სხვა რელიგიურ ჯგუფებზე თავდასხმები და აღიარონ თითოეული დენომინაციის თანაბარი პატივისცემა, როგორც საფუძველი.

17. საბოლოოდ, ასამბლეა მოუწოდებს ევროპის კავშირს, ახლო აღმოსავლეთის ქვეყნებთან პოლიტიკურ დიალოგში, ფინანსური დახმარების ჩათვლით, გააუმჯობესოს ქრისტიანთა და სხვა რელიგიური თემების მდგომარეობის მონიტორინგი და ადამიანის უფლებათა დაცვისა და ცნობიერების დონეს დაუკავშიროს ევროპის სამეზობლო პოლიტიკა.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეკომენდაცია 1805 (2007)¹

ღვთისგმოვა, რელიგიური შეურაცხყოფა და სიძულვილის ენა ინდივიდების წინააღმდეგ რელიგიურ საფუძველზე

1. საპარლამენტო ასამბლეა იხსენებს გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური რწმენის შესახებ 1510 (2006) რეზოლუციას და განმეორებით ადასტურებს მის ერთგულებას გამოხატვის თავისუფლებისა (ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლი) და აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისადმი (ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლი), რომლებიც დემოკრატიის ფუნდამენტური ქვაკუთხედებია. გამოხატვის თავისუფლება გამოიყენება არა მხოლოდ დადებითი, არამედ აზრის ისეთი გამოხატვის მიმართაც, რომელიც შესაძლებელია, იყოს შოკისმომგვრელი, აღმაშფოთებელი ან შეურაცხმყოფელი სახელმწიფოსთვის ან საზოგადოების გარკვეული ნაწილისათვის. კონვენციის მე-10 მუხლის ფარგლებში, ნებისმიერმა დემოკრატიულმა საზოგადოებამ უნდა დაუშვას დებატები რელიგიისა და რელიგიური რწმენის შესახებ.

2. ასამბლეა ხაზს უსვამს ევროპაში და მთელს მსოფლიოში კულტურული და რელიგიური მრავალფეროვნების პატივისცემისა და აღქმის მნიშვნელობას და აღიარებს დიალოგის აუცილებლობას. პატივისცემასა და აღქმას შეუძლია დახმარება საზოგადოების დაყოფის თავიდან აცილების საქმეში. თითოეული ადამიანი პატივსაცემია, დამოუკიდებლად რელიგიური რწმენისა.

1 ასამბლეის 2007 წლის 29 ივნისის დებატი (27-ე სხდომა) (იხ. დოკუმენტი 11296, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების კომიტეტის მოხსენება, მომხსენებელი: ქალბატონი ჰურსკაინენი; დოკუმენტი 11319 სამართლებრივ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა კომიტეტის მოსაზრება, მომხსენებელი: ბატონი ბარტმეუ კასანი; დოკუმენტი 11322 ქალთა და კაცთათვის თანაბარი შესაძლებლობების კომიტეტის მოსაზრება, მომხსენებელი: ბატონი დუპრაზი) ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 2007 წლის 29 ივნისს (27-ე სხდომაზე)

3. მრავალკულტურულ საზოგადოებებში, ხშირად, აუცილებელია გამოხატვისა და აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებასთან შერიგება. გარკვეულ შემთხვევებში, აუცილებელია ამ თავისუფლებებზე შეზღუდვების დაწესება. კონვენციის თანახმად, ნებისმიერი ასეთი შეზღუდვა გათვალისწინებული უნდა იყოს კანონით, აუცილებელით დემოკრატიულ საზოგადოებაში და ლეგიტიმური მიზნის პროპორციულით. ეროვნულ ხელისუფლებებს მინიჭებული აქვთ მიხედულობის ზღვარი, ვინაიდან ხელისუფლების წარმომადგენლებს შესაძლებელია, თითოეული საზოგადოების სპეციფიური ნიშნების გათვალისწინებით დასჭირდეთ გადამწყვეტილების მიღება; მიხედულობის ზღვარი ექვემდებარება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ზედამხედველობას;

4. რაც შეეხება ღვთისგმობას, რელიგიურ შეურაცხყოფას და სიძულვილის ენას ინდივიდების წინააღმდეგ რელიგიურ საფუძველზე, სახელმწიფო ვალდებულია განსაზღვროს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, თუ რა უნდა ჩაითვალოს სისხლის სამართლებრივ დანაშაულად, ამასთან დაკავშირებით, ასამბლეას მიაჩნია, რომ ღვთისგმობა, როგორც რელიგიის შეურაცხყოფა, არ უნდა განიხილებოდეს სისხლის სამართლებრივ დანაშაულად. უნდა გაკეთდეს მკვეთრი განსხვავება ისეთ საკითხებს შორის, როგორცაა სინდისი და კანონიერება, საჯარო და პირადული სფეროები. მიუხედავად იმისა, რომ დღეს ნევრ სახელმწიფოთა შორის იშვიათია ასეთ საკითხებზე სისხლის სამართლის დევნა, სხვა ქვეყნებში ასეთი საკითხები უამრავია.

5. ასამბლეა მიესალმება ვენეციის კომისიის 2007 წლის 16-17 მარტის წინასწარ ანგარიშს ამ საკითხთან დაკავშირებით და ეთანხმება, რომ დემოკრატიულ საზოგადოებაში, რელიგიურმა ჯგუფებმა, ისევე, როგორც სხვა ჯგუფებმა, უნდა შეინიყნარონ კრიტიკული საჯარო განცხადებები და დებატები მათი საქმიანობის, სწავლებისა და რწმენის შესახებ, იმის გათვალისწინებით, რომ ასეთი კრიტიკა არ წარმოადგენს წინასწარ განზრახულ მიძიმე შეურაცხყოფას ან სიძულვილის ენას, და ასევე, არ წარმოადგენს მშვიდობიანობის დარღვევისა თუ ძალადობის წაქეზებას კონკრეტული რელიგიის მიმდევართა მიმართ. რელიგიური ჯგუფებისა და მედიის საჯარო დებატის, დიალოგისა და გაუმჯობესებული კომუნიკაციის უნარი გამოყენებულ უნდა იქნას იმისთვის, რომ შესუსტდეს მგრძნობელობა, როდესაც იგი აჭარბებს გონივრულ ფარგლებს.

6. ასამბლეა თავისი 1720 (2005) რეკომენდაციით განათლებისა და რელიგიის შესახებ. ხაზს უსვამს სხვადასხვა რელიგიის მიმდევართა შორის უკეთესი გაგებისა და შემწყნარებლობის საჭიროებას. იქ, სადაც ადამიანებმა უფრო მეტი იციან რელიგიისა და ერთმანეთისათვის რელიგიური მგრძნობელობის შესახებ, რელიგიური შეურაცხყოფები გაუნათლებლობიდან გამომდინარე, ნაკლებად სავარაუდოა.

7. ამ კონტექსტში, ასამბლეა მიესალმება გაეროს ინიციატივას, შეიქმნას ახალი სტრუქტურა „ცივილიზაციის ალიანსის“ თემის ქვეშ, მუსლიმურ და ე. წ დასავლურ საზოგადოებებს შორის სწავლისა და ურთიერთობების მხარდაჭერისათვის, თუმცა მიაჩნია, რომ ასეთი ინიციატივა უნდა გაფართოვდეს და მოიცვას სხვა რელიგიები და არარელიგიური ჯგუფები.

8. ასამბლეა იხსენებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ განვითარებულ შესაბამის პრეცედენტულ სამართალს ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლთან დაკავშირებით. იქ, სადაც არსებობს მცირე შეზღუდვები პოლიტიკურ სიტყვასა თუ დებატებზე საჯარო ინტერესებს მიკუთვნებულ საკითხებზე, სასამართლო ხელ-

შემკვერელ მხარეს ანიჭებს მიხედულობის ფართო ზღვარს გამოხატვის თავისუფლების რეგულირებისას იმ საკითხებთან დაკავშირებით, რომლებმაც შესაძლოა, შეურაცხყო პირადი რწმენა მორალისა და განსაკუთრებით რელიგიის სფეროში.

9. მიუხედავად ამისა, ასამბლეა ხაზს უსვამს, რომ მიხედულობის ზღვარი არ არის შეუზღუდავი და ნებისმიერი შეზღუდვა გამოხატვის თავისუფლებაზე უნდა შეესაბამებოდეს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს. კონვენციის მე-10 მუხლით გათვალისწინებული გამოხატვის თავისუფლება სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა ნებისმიერი დემოკრატიული საზოგადოებისათვის. ევროპის საბჭოს სტატუტის თანახმად, დემოკრატიული ფასეულობების აღიარება ორგანიზაციის წევრობის წინაპირობაა.

10. ასამბლესათვის ცნობილია, რომ წარსულში ეროვნული კანონმდებლობა და პრაქტიკა ღვთისგმობასა და სხვა რელიგიურ შეურაცხყოფებთან დაკავშირებით, ხშირად ასახავდა კონკრეტულ ქვეყნებში კონკრეტული რელიგიების დომინანტურ მდგომარეობას. ევროპაში რელიგიური რწმენების მრავალფეროვნებისა და სახელმწიფოსა და ეკლესიის გაყოფის დემოკრატიული პრინციპიდან გამომდინარე, წევრი სახელმწიფოების მთავრობების და პარლამენტების მიერ უნდა მოხდეს ამ კანონების გადახედვა.

11. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ ნებისმიერი ფორმის რასობრივი დისკრიმინაციის აღმფხვრის შესახებ გაეროს საერთაშორისო კონვენციის თანახმად, ხელმომწერი მხარეები ვალდებული არიან დაგმონ დისკრიმინაცია და მიიღონ ეფექტიანი ზომები მის წინააღმდეგ. ამ კონვენციის ხელმომწერმა ყველა სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ კონკრეტული რელიგიის მიმდევრები არც პრივილეგირებულ და არც არახელსაყრელ მდგომარეობაში არ აღმოჩნდნენ ღვთისგმობისა თუ სხვა რელიგიური შეურაცხყოფების მარეგულირებელი კანონების წინაშე.

12. ასამბლეა კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ სიძულვილის ენა ინდივიდების წინააღმდეგ, რელიგიისა თუ სხვა საფუძველზე, უნდა იყოს დასჯადი, რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპული კომიტეტის N7 ზოგადი პოლიტიკური რეკომენდაციის შესაბამისად. იმისათვის, რომ სიტყვამ დააკმაყოფილოს სიძულვილის ენის კრიტერიუმები, აუცილებელია, იგი მიმართული იყოს ინდივიდისა თუ ინდივიდთა ჯგუფის მიმართ. ეროვნული კანონმდებლობით დასჯადი უნდა იყოს ისეთი განცხადებები, რომლებიც კონკრეტული ინდივიდისა თუ ინდივიდთა ჯგუფის მიმართ რელიგიის საფუძველზე სიძულვილის, დისკრიმინაციისა თუ ძალადობისაკენ მოუწოდებს.

13. ასამბლეა ხაზს უსვამს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით დაცული რელიგიის თავისუფლება ასევე, იცავს რელიგიებს, მათი მიმდევრებისათვის ფასეულობების ჩამოყალიბების შესაძლებლობით. მაშინ, როდესაც რელიგიებს შეუძლიათ, რელიგიური გაგებით, დასაჯონ რელიგიური შეურაცხყოფა, ეს სასჯელი საფრთხეს არ უნდა უქმნიდეს ინდივიდის სიცოცხლეს, ფიზიკურ ჯანმრთელობას, თავისუფლებას, ან ქალის სამოქალაქო და ფუნდამენტურ უფლებებს. ამ კონტექსტში, ასამბლეა იხსენებს No. 1535 (2007) რეზოლუციას ჟურნალისტთა სიცოცხლისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ და გმობს მუსლიმ სასულიერო ლიდერთა სასიკვდილო მუქარას ჟურნალისტებისა და მწერლების წინააღმდეგ. წევრ სახელმწიფოებს გააჩნიათ ვალდებულება, დაიცვან ინდივიდები რელიგიური სასჯელებისაგან, რომლებიც საფრთხეს უქმნიან სიცოცხლისა და თავისუფლების უფლებას ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის კონ-

ვენციის მე-2 და მე-5 მუხლების შესაბამისად. უფრო მეტიც, არცერთ სახელმწიფოს არ აქვს ასეთი სასჯელების დაწესების უფლება რელიგიური შეურაცხყოფისათვის.

14. ასამბლეა აღნიშნავს, რომ ნევრ სახელმწიფოებს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლიდან გამომდინარე, აკისრიათ ვალდებულება, დაიცვან რელიგიის თავისუფლება, რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების ჩათვლით. აღნიშნული მოითხოვს ნევრი სახელმწიფოსგან ასეთი გამოხატვის სხვებისგან ხელშეშლის დაცვას. მიუხედავად ამისა, ეს უფლებები შესაძლოა გარკვეული საფუძვლიანი შეზღუდვების ობიექტები გახდნენ. ხელისუფლების წარმომადგენელთა წინაშე მდგომ გამონეგვას წარმოადგენს სამართლიანი ბალანსის დაცვა ინდივიდების, როგორც რელიგიური თემის ნევრთა ინტერესების, მათი რელიგიის გამოხატვის და რელიგიური განათლების თავისუფლების პატივისცემის დაცვასა და ზოგად საჯარო ან სხვათა უფლებებისა და ინტერესების დაცვას შორის.

15. ასამბლეას მიაჩნია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებით, დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებლობიდან გამომდინარე, ეროვნული კანონით დასჯადი უნდა იყოს მხოლოდ ისეთი გამოხატვა რელიგიური საკითხების მიმართ, რომლებიც განზრახ და გამიზნულად უქმნის საფრთხეს საჯარო წესრიგს, ან მოუწოდებს საჯარო ძალადობისკენ.

16. ასამბლეა მოუწოდებს ეროვნულ პარლამენტებს, წამოიწყონ სამართლებრივი პროცედურები ამ რეკომენდაციის იმპლემენტაციასთან დაკავშირებით.

17. ასამბლეა რეკომენდაციას უწევს მინისტრთა კომიტეტს:

17. 1 მხედველობაში მიიღონ გამოხატვის თავისუფლებისა და რელიგიური რწმენის პატივისცემის შესახებ No. 1510 (2006) რეზოლუცია ამ რეკომენდაციასთან ერთად და გადასცენ შესაბამის სამინისტროებს;

17. 2 უზრუნველყონ, რომ ეროვნული პრაქტიკა:

იძლეოდეს საჯარო განხილვების შესაძლებლობას რელიგიასა და რწმენასთან დაკავშირებით და პრივილეგიას არ ანიჭებს კონკრეტულ რელიგიას, რაც შეუსაბამოა იქნებოდა ევროპული კონვენციის მე-10 და მე-14 მუხლებთან;

17. 2. 1 დასჯადი გახადონ ისეთი განცხადებები, რომლებიც მოუწოდებენ პირის ან პირთა ჯგუფის მიმართ სიძულვილის, დისკრიმინაციისა და ძალადობისკენ რელიგიური თუ სხვა ნებისმიერი საფუძვლით;

17. 2. 3 აკრძალონ ისეთი ქმედებები, რომლებიც განზრახ და წინასწარ გამიზნულად უქმნის საფრთხეს საჯარო წესრიგს ან მოუწოდებენ საჯარო ძალადობისკენ რელიგიაზე მინიშნებით, იმდენად, რამდენადაც ეს აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის მე-2 პუნქტიდან გამომდინარე.

17. 2. 4 მოახდინოს ღვთისგმობის, როგორც რელიგიური შეურაცხყოფის, დეკრიმინალიზაცია.

17. 3 ხელი მოაწერონ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-12 დამატებით ოქმს და მოახდინონ მისი რატიფიცირება.

17. 4 დაავალოს კომპეტენტურ მმართველ კომიტეტს, შექმნას პრაქტიკული რეკომენდაციები კომპეტენტური ეროვნული სამინისტროებისათვის 17. 2 პარაგრაფში გათვალისწინებული რეკომენდაციების განსახორციელებლად.

17. 5 დაავალოს კომპეტენტურ მმართველ კომიტეტს, შექმნას პრაქტიკული რეკომენდაციები ეროვნული განათლების სამინისტროებისათვის, მოსწავლეთა შორის გაზარდონ სხვადასხვა რელიგიების აღქმა და შემწყნარებლობა;

17. 6 საგარეო საქმეთა სამინისტროების დახმარებით, მოახდინონ ისეთი მოქმედებების ინიცირება გაერთიანებული ერების დონეზე, რომლებიც:

17. 6. 1 ეროვნული კანონმდებლობისა და პრაქტიკის დონეზე რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ საერთაშორისო კონვენციის ფარგლებში, უზრუნველყოფენ პრივილეგიების არარსებობას კონკრეტული რელიგიის მიმდევართათვის,;

17. 6. 2 უზრუნველყოფენ „ცივილიზაციათა ალიანსის“ მუშაობის ფარგლებში ე. წ. დასავლური კულტურის სტერეოტიპის შექმნის თავიდან არიდებას, მისი მუშაობის არეალის გაფართოებას მსოფლიო რელიგიების დონეზე და წახალისებენ ღია დებატებს სხვადასხვა რელიგიურ და არარელიგიურ ჯგუფებს შორის;

17. 7 საკუთარი მთავრობების სახელით, დაგმონ სიკვდილის მუქარები და ძალადობის წახალისება რელიგიური ლიდერების მიერ, იმ პირთა მიმართ, რომლებიც სარგებლობენ გამოხატვის თავისუფლებით რელიგიურ საკითხებზე.

17. 8 იწვევს წევრ სახელმწიფოებს ECRI-სთან თანამშრომლობით, გამოიჩინონ ინიციატივები შემწყნარებლობის მხარდასაჭერად.

ევროპის საბჭო

საპარლამენტო ასამბლეა

რეკომენდაცია 1962 (2011)¹

ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილება

1. საპარლამენტო ასამბლეა ხაზს უსვამს ევროპისა და მსოფლიოს მასშტაბით ინტერკულტურულ დიალოგთან დაკავშირებული საკითხებისადმი ინტერესის ზრდას, მცდელობებს, ჩვენს საზოგადოებაში არსებულ თემებსა და ადამიანებს შორის კავშირებისა და თანამშრომლობის დამყარებისთვის, რაც საერთო სიკეთის მშენებლობისათვისაა გამიზნული თან ახლავს საფრთხე, რასაც ურთიერთგაგების ნაკლებობა, დაძაბულობა, მტრობისა და ძალადობის ბარბაროსული აქტები წარმოადგენს.

2. ასამბლეა მიესალმება პოზიტიურ დინამიკას ევროპის საბჭოში, რაც ხელშემწყობია ინტერკულტურულ დიალოგთან და მის რელიგიურ განზომილებასთან დაკავშირებული საკითხების ჩამოყალიბებისათვის. ინტერკულტურული დიალოგის თეთრი ფურცელი- ერთად ცხოვრება, როგორც თანაბრები ღირსებაში, და მინისტრთა საბჭოს ყოველწლიური გაცვლითი პროგრამა „ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილება“, წარმოადგენს ამ მიდგომის უმაღლეს მიღწევას.

3. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლი იცავს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას. ეს თავისუფლება, კონვენციის გაგებით, წარმოადგენს „დემოკრატიული საზოგადოების“ ერთ-ერთ საფუძველს; ის, თავისი რელიგიური განზომილებით, წარმოადგენს არამხოლოდ მორწმუნეთათვის უმნიშვნელოვანეს ელემენტს, არამედ ძვირფას მონაპოვარს ათეისტების, აგნოსტიკოსების, სკეპტიკოსებისა და დაუინტერესებელ პირთათვის.

1 ასამბლეის დებატი 2011 წლის 12 აპრილს (მე-12 და მე-13 სხდომები) (იხილეთ დოკუმენტი 12553, კულტურის, მეცნიერებისა და განათლების კომიტეტის მოხსენება, მომხსენებელი: ქალბატონი ბრასო, და დოკუმენტი 12576. პოლიტიკურ საქმეთა კომიტეტის მოსაზრება, მომხსენებელი: ბატონი ტოშევი) ტექსტი მიღებულია ასამბლეის მიერ 2011 წლის 12 აპრილს (მე-13 სხდომაზე)

4. ამ განუყოფელი უფლების მტკიცება გულისხმობს, რომ ყველა ადამიანი თავისუფალია იქონიოს (ან არ იქონიოს) რელიგია და გამოხატოს საკუთარი რელიგია, კერძოდ ან სხვებთან ერთად. ევროპაში ეკლესიებს და რელიგიურ თემებს აქვთ უფლება იარსებონ და დამოუკიდებლად მოახდინონ თვითორგანიზაცია. მიუხედავად ამისა, რელიგიის თავისუფლება და ფილოსოფიური ან სეკულარული მსოფლმხედველობა კონვენციაში განმტკიცებული ღირებულებების უპირობო მიღების განუყოფელი ნაწილია.

6. ამ ღირებულებებმა უნდა გაგვავერთიანოს, თუმცა, ასევე, მნიშვნელოვანია გავითვალისწინოთ კულტურული განსხვავებები, რომლებიც არსებობს სხვადასხვა მრწამსის ადამიანებს შორის. განსხვავებებს, რომლებიც თავსებადია ადამიანის უფლებებთან და იმ პრინციპებთან, რომლებიც ამყარებს დემოკრატიას, არამარტო არსებობის აბსოლუტური უფლება აქვთ, არამედ ეხმარებიან პლურალისტური საზოგადოებების ჩამოყალიბებას.

7. ევროპული მოდელი, თავისი განსაზღვრებით, მულტიკულტურულია და მხედველობაში უნდა მიიღოს სხვადასხვა ისტორიული ფონიდან გამომდინარე სხვაობები. მიუხედავად ამისა, საერთო ღირებულებები, როგორიცაა ფუნდამენტური უფლებების პატივისცემა, დაცვა, დემოკრატია, განსხვავებულობის შემწყნარებლობა, როგორც ბუნებრივის მიღება და საერთო მომავლის ხედვა, უფრო მეტად უნდა გაძლიერდეს.

7. პრობლემა, ხშირ შემთხვევაში, განსხვავებულობისადმი დამოკიდებულება-შია. ასამბლეა ხაზგასმით აღნიშნავს იმის აუცილებლობას, რომ ყველამ ისწავლოს საკუთარი განსხვავებულობის პოზიტიურად გაზიარება და სხვების თავიანთი განსხვავებულობით მიღება, რათა შეიქმნას შეკრული საზოგადოებები, რომლებიც იღებენ მრავალფეროვნებას და პატივს სცემენ თითოეული ინდივიდის ღირსებას. ამის მისაღწევად, ასამბლეა დარწმუნებულია ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილებისა და რელიგიურ თემებს შორის თანამშრომლობის მნიშვნელობაში, იმ ღირებულებების ხელშეწყობისათვის, რომლებიც ქმნიან საერთო საფუძველს ევროპული და ნებისმიერი დემოკრატიული საზოგადოებისათვის.

8. ასამბლეა სხვადასხვა ეკლესიებსა და რელიგიურ თემებს-კერძოდ ქრისტიანებს, იუდეველებსა და მუსლიმებს შორის, ერთმანეთის რელიგიის თავისუფლების აღიარებას არამხოლოდ სასურველად, არამედ აუცილებლად მიიჩნევს. ასევე აუცილებელია, რომ ყველა რწმენისა და მსოფლმხედველობის ადამიანმა მიიღოს და გააძლიეროს თანაბარ ღირსებაზე დაფუძნებული დიალოგი და დემოკრატიული პრინციპებისა და ადამიანის უფლებების ერთგულება. ეს არის ორი გადამწყვეტი პირობა ერთად ცხოვრების ახალი კულტურის განსავითარებლად. შესაბამისად ასამბლეა მოუწოდებს ეკლესიებს და რელიგიურ თემებს, გააგრძელონ მცდელობა დიალოგისთვის, ჰუმანისტურ მოძრაობებთან ერთად, შეთანხმებული მოქმედებისთვის ამ ფასეულობების უზრუნველსაყოფად ევროპაში და მთელს მსოფლიოში.

9. სახელმწიფოებმა უნდა შექმნან აუცილებელი პირობები რელიგიური და რწმენითი პლურალიზმისთვის, იმისათვის, რომ უზრუნველყოფილი იქნას აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების ეფექტიანი პატივისცემა, როგორც ეს გა-რანტირებულია კონვენციის მე-9 მუხლით.

10. ამასთან დაკავშირებით ასამბლეა იხსენებს ქვეყნების ვალდებულებას, უზრუნველყონ საერთო ფასეულობების მქონე ყველა რელიგიური თემისთვის სათანადო სამართლებრივი სტატუსით სარგებლობა, რაც რელიგიის თავისუფლებით სარგებლობის გარანტიაა და ასევე, უზრუნველყონ, რომ გარკვეული რელიგიური

მიმდინარეობების მიერ უპირატესობით სარგებლობამ პრაქტიკაში არ მიიღოს არაპროპორციული და დისკრიმინაციული ხასიათი. ამასთან, სახელმწიფოებმა, ასევე, უნდა შეუთანხმონ რელიგიური თემების უფლებები რელიგიური რწმენის არმქონე პირების უფლებების დაცვას, ვინც მისდევნ ამ ფუნდამენტურ ფასეულობებს.

11. საჯარო ინსტიტუტებს, რელიგიურ თემებსა და არარელიგიური მრწამსის მიმდევარ ჯგუფებს შორის პროდუქტიული პარტნიორობა უნდა არსებობდეს. საერთო საწყისი წერტილი ამისათვის არის სხვადასხვა რელიგიური დენომინაციებისა და არარელიგიური ჯგუფების მიერ იმის აღიარება, რომ ადამიანის ღირსება არის უმთავრესი და უნივერსალური აქტივი.

12. შესაბამისად, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, რომ სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებმა, როგორც ადგილობრივ, ასევე ეროვნულ დონეზე, ხელი შეუწყონ შეხვედრებს ინტერ-რელიგიურ ჩარჩოში, ნაახალისონ და ხელი შეუწყონ სხვადასხვა თემების და ასევე, ჰუმანისტური და არარელიგიური ასოციაციების მიერ ერთობლივად განხორციელებულ პროექტებს, რომლებიც მიზნად ისახავს სოციალური კავშირების კონსოლიდირებას ისეთი საშუალებებით, როგორიცაა თემთაშორისი სოლიდარობა, ყველაზე დაუცველებზე ზრუნვა და ბრძოლა დისკრიმინაციის წინააღმდეგ.

13. ასამბლეა კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს განათლების სისტემის მნიშვნელობასა და მის ფუნქციას სხვადასხვა კულტურის ცოდნისა და გაგებისათვის, რომელიც, ასევე მოიცავს იმ რწმენას, რომელიც ახდენს მათ იდენტიფიცირებას და ასევე, დემოკრატიული ფასეულობების შესწავლისა და ადამიანის უფლებების პატივისცემისათვის. ევროპის საბჭოს სახელმძღვანელო პრინციპების შესაბამისად, ასამბლეა იძლევა რეკომენდაციას, სახელმწიფოებმა და რელიგიურმა თემებმა ერთობლივად გადახედონ საკითხებს, რომლებიც უკავშირდება რელიგიის სწავლებას, დენომინაციურ განათლებას, მასწავლებლებისა და სასულიერო პირების ტრეინინგებს.

14. ასამბლეა ხაზს უსვამს, რომ სახელმწიფო ნეიტრალიტეტის პრინციპი ასევე ეხება სკოლებში რელიგიურ სწავლებას, რასაც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის თანახმად, ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლებმა მკაცრი ყურადღება უნდა მიაქციონ, რომ ზიანი არ მიაღგეს მშობლების რელიგიურ თუ არარელიგიურ რწმენას.

15. ასამბლეს მოსაზრებით, დღევანდელ გამოწვევას წარმოადგენს შეთანხმებისა და აუცილებელი ბალანსის მიღწევა იმისათვის, რომ რელიგიის სწავლებამ უზრუნველყოს ურთიერთაღქმა და ურთიერთშეხვედრები. ასამბლეა ეროვნულ ხელისუფლებებსა და რელიგიურ თემებს აძლევს რეკომენდაციას, ერთობლივი ძალისხმევით იმოქმედონ ამ მიმართულებით, რათა განაცხადები იქცეს ხელშესახებ მიღწევებად. სასურველი იქნებოდა, რომ თითოეულმა მასწავლებელმა, მიუხედავად განათლების ტიპისა თუ მიმართულებისა, ტრეინინგების ფარგლებში გაიაროს მოდული, რომელიც გააცნობს აზროვნების ძირითად მიმართულებებს.

16. ასამბლეა კიდევ ერთხელ აღნიშნავს, რომ რელიგიური ინსტიტუტების შიდა ავტონომია წარმოადგენს რელიგიის თავისუფლების უმთავრეს პრინციპს- რელიგიური პასუხისმგებლობის პირთა ტრეინინგებთან დაკავშირებით. მიუხედავად ამისა, ეს ავტონომია შეზღუდულია ფუნდამენტური უფლებებით, დემოკრატიული პრინციპებით და კანონის უზენაესობით, რომლებიც საერთოა ჩვენთვის. შესაბამისად ასამბლეა იწვევს რელიგიურ ინსტიტუტებს და ლიდერებს ინტერ-რელიგიუ-

რი დიალოგის ჩარჩოებში, რომ თუ შესაძლებელია ერთად შეისწავლონ და დასახონ რელიგიური პასუხისმგებლობის პირთა ტრენინგის ყველაზე შესაბამისი გზები:

16. 1 სხვა რელიგიებისა თუ რწმენების შესწავლის, ისევე, როგორც ღიაობის, დიალოგისა და რელიგიურ თემებს შორის თანამშრომლობისათვის;

16. 2 ფუნდამენტური უფლებების, დემოკრატიული პრინციპებისა და კანონის უზენაესობის პატივისცემის, როგორც ასეთი დიალოგის საერთო საფუძვლის შექმნისათვის.

17. ასამბლეა რეკომენდაციას აძლევს მინისტრთა კომიტეტს:

17. 1 წახალისონ ნამდვილი პარტნიორობა ევროპის საბჭოს, რელიგიურ ინსტიტუტებსა და ჰუმანისტურ არარელიგიურ ინსტიტუტებს შორის, რომლებიც ცდილობენ ორგანიზაციის ფუნდამენტური ფასეულობების წახალისებას;

17. 2 განსაზღვრონ დიალოგის ადგილი, სამუშაო სივრცე ევროპის საბჭოსა და რელიგიების უმაღლესი წარმომადგენლებისა და არადენომინაციური ორგანიზაციებისათვის, რათა არსებული ურთიერთობები გადავიდეს სტაბილურ და ოფიციალურად აღიარებულ პლატფორმაზე.

17. 3 დაინტერესებულ მხარეებთან ერთად, განავითარონ ეს ინიციატივა, მჭიდრო კავშირში იყვნენ საპარლამენტო ასამბლეასთან და, შესაძლებლობის ფარგლებში, ევროპის კავშირთან, მოიწვიონ ცივილიზაციათა გაერთიანებული ერების ალიანსი და სხვა პარტნიორები ამ საქმეში წვლილის შესატანად.

17. 4 განაგრძოს ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილებისადმი მიძღვნილი შეხვედრების ორგანიზება.

18. ასამბლეა მინისტრთა კომიტეტს, ასევე, აძლევს რეკომენდაციას:

18. 1 წახალისოს ხმელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნების მიღება ვენეციის კომისიაში და ჩრდილო-სამხრეთის ცენტრში.

18. 2 მოიწვიოს ყველა წევრი ქვეყანა, რომ მხარი დაუჭიროს ნებისმიერ გამიზნულ პროექტს, რომელიც შესაძლებელია, ჩრდილო-სამხრეთის ცენტრმა განახორციელოს, იმ ძალების გასაძლიერებლად, რომლებიც ევროპის კონტინენტზე მუშაობენ საზღვრებს გარეშე, ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიურ განზომილებაში, ინტერ-რეგიონალური და მსოფლიო მასშტაბით;

18. 3 გაზარდონ ინტერკულტურული ქალაქების პროექტისათვის განსაზღვრული რესურსები, რომლებშიც დეტალურად უნდა იყოს ჩართული ინტერკულტურული დიალოგის რელიგიური განზომილება;

18. 4 ევროპის საბჭოს წევრ ქვეყნებთან თანამშრომლობის მოცულობის გასაზრდელად, აღმოუჩინონ უფრო მეტი დახმარება ვერგლანდის ევროპულ ცენტრს, ისეთ პროექტებზე, რომლებიც შეეხება მასწავლებლების ტრენინგების ინტერკულტურულ და ინტერ-რელიგიურ განზომილებას.

19. ასამბლეა იწვევს ევროპის კავშირს, კერძოდ კი, ევროპის პარლამენტს და ევროპის კომისიას, ფუნდამენტურ უფლებათა სააგენტოსთან ერთად, ჩაერთონ ევროპის საბჭოს ერთობლივ პროგრამებში დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ფუნდამენტურ უფლებათა განათლების შესახებ, ფოკუსით ქარტიაზე, რომელიც მინისტრთა კომიტეტმა მიიღო 2010 წლის 11 მაისს (Recommendation CM/Rec(2010) 7), და ასევე, ფოკუსით ინტერ-კულტურულ და ინტერ-რელიგიურ დიალოგზე.

20. ასამბლეა მოუწოდებს ცივილიზაციათა გაერთიანებული ერების ალიანსს, განავითაროს ერთობლივი პროგრამები ევროპის საბჭოსთან ერთად, რომლებიც გამიზნული იქნება ევროპაში შესაბამისი საქმიანობის გასაძლიერებლად.

ნაწილი III

ევროპის ქვეყნების კანონმდებლობა რელიგიის თავისუფლების შესახებ

ავსტრიის კანონი რელიგიური გაერთიანებების საკანონმდებლო ალიარების შესახებ

კონსოლიდირებული ფედერალური სამართალი
RIS ავსტრიის სამართლის საინფორმაციო სისტემა
სრული სამართლებრივი ამონარიდი, რელიგიური ორგანიზაციების სამა-
რთლებრივი ალიარების შესახებ, 18.05.2019 რედაქციით
სრული სახელი
1874 წლის 20 მაისის კანონი რელიგიური გაერთიანებების საკანონმდებლო
ალიარების შესახებ.
StF: RGBL. Nr. 68/1874
პრეამბულა/პრომულგაციის (გამოქვეყნების) პირობა
რაიხის საბჭოს ორივე პალატის თანხმობით ვბრძანებ:

ტექსტი

§. 1.

დღემდე არსებული, კანონით არაღიარებული რელიგიური აღმსარებლობის მი-
მდევრებს ეძლევათ საშუალება, აღიარებულ იქნენ რელიგიურ გაერთიანებად
შემდეგი პირობების შესრულების შემდეგ:

1. მათი რელიგიური სწავლება, რელიგიური რიტუალები, წესდება, ასევე
არჩეული სახელწოდება არანაირ უკანონო ან ადათ-წესების საწინააღმდეგო დე-
ბულებას არ შეიცავს;
2. ამ კანონის მოთხოვნების შესაბამისად, მინიმუმ ერთი საკულტო დაწესე-
ბულების შექმნა და შენახვა.

§. 2.

თუ ყველაფერი §. 1.-ის მოთხოვნებს შეესაბამება, კულტურის მინისტრი გა-
სცემს აღიარების მოწმობას.

ამ აღიარებით რელიგიური გაერთიანება ღებულობს ყველა იმ უფლებას, რომ-
ლებიც სახელმწიფო კანონმდებლობის შესაბამისად უკვე აქვთ კანონით აღიარე-
ბულ საეკლესიო და რელიგიურ გაერთიანებებს.

§. 3.

აღიარებული რელიგიური გაერთიანების წევრობის მოთხოვნები და განევრია-
ნების წესი დადგენილია რელიგიური გაერთიანების წესდებაში.

§. 4.

საკულტო დაწესებულებებისა და ადმინისტრაციული ერთეულების შექმნისათ-
ვის, რომლებიც მოიცავს საკულტო დაწესებულებების უმეტესობას, ასევე ნების-
მიერი სამომავლო ცვლილება, რომელიც მიზნად ისახავს არსებული სათემო ან
საოლქო საზღვრების ცვლილებას, სავალდებულოა სახელმწიფოს ნებართვა.

§. 5.

საკულტო დაწესებულების შექმნაზე (§. 4.) სახელმწიფო ნებართვისათვის სა-
ჭიროა შესაბამისი საკმარისი ფინანსური სახსრების არსებობის დადასტურება, ან
სახელმწიფოს მიერ დახმარების კანონმდებლობით დადგენილი წესით ფინანსური

დახმარების მოთხოვნის განზრახვა, რითიც უზრუნველყოფილი იქნება საჭირო სა-
ლეთო მსახურების დაწესებულებების არსებობა, შესაბამისი სულიერი მოძღვარის
ანაზღაურება და შესაბამისი რელიგიური სწავლების ჩატარება.

საკულტო დაწესებულების ჩამოყალიბება აკრძალულია, ვიდრე ნებართვა არ
იქნება გაცემული.

§. 6.

თუ საკულტო დაწესებულების შიდა მოწყობა არ არის რელიგიური გაერთიანე-
ბის ზოგადი წესდებით მოწესრიგებული, მაშინ მისთვის უნდა შეიქმნას შინაგანა-
ნესი, რომელიც უნდა მოიცავდეს შემდეგ პუნქტებს:

1. სათემო / სამრევლო ოლქის ტერიტორიულ საზღვრებს;
2. გამგეობის მოწვევის წესი, მისი საქმიანობის სფერო და პასუხისმგებლობა;
3. შესაბამისი სულიერი მოძღვრის, ასევე სხვა საეკლესიო ფუნქციონერების
დანიშვნის წესი, მათი უფლება-მოვალეობები;
4. მრევლის წევრთა უფლება-მოვალეობები სათემო მმართველობის საკი-
თხებთან მიმართებაში, განსაკუთრებით კი საარჩევნო უფლების წესი;
5. რელიგიური სწავლების დანიშვნის, მართვისა და ზედამხედველობის წესი;
6. მრევლის ეკონომიკური საჭიროებებისათვის სავალდებულო ფინანსური
სახსრების შეგროვების წესი;
7. შინაგანანესის ცვლილების წესი.
8. ასეთი შინაგანანესები თან უნდა დაერთოს განაცხადს სახელმწიფო ნებართვის
მიღებაზე (§. 4, 5) და ნებართვის გაცემა ხდება კულტურის მინისტრის მიერ.

§. 7.

თუ საკულტო თემი იქმნება ისეთი ადამიანების მიერ, რომლებიც აქამდე არ
განეკუთვნებოდნენ აღნიშნულ რელიგიურ გაერთიანებას, მაშინ მათ მიღებული
ნებართვის შემდეგ (§. 4, 5) ამ საკულტო თემში თავიანთი განვერდიანების შესახებ
ახსნა-განმარტება უნდა ჩააბარონ პოლიტიკურ უწყებას, რომელიც ინფორმაციას
მოითხოვს მიტოვებული ეკლესიის ან რელიგიური გაერთიანების მხრიდან.

ეს ახსნა-განმარტება ფლობს იგივე იურიდიულ ძალას, რაც 1868 წლის 25 მაი-
სის კანონის შესაბამისად (R. G. Bl. Nr. 49) განცხადებული ხელშეკრულებიდან გას-
ვლის განცხადება.

§. 8.

შესაბამისი წესით ჩამოყალიბებული საკულტო გაერთიანების წევრი ხდება
ყველა, ვინც ცხოვრობს აღნიშნული რელიგიური გაერთიანების ტერიტორიაზე.

რელიგიური გაერთიანების წევრები, რომლებიც არ ცხოვრობენ თავიანთი სა-
კულტო გაერთიანების ტერიტორიაზე, ითვლებიან ტერიტორიულად მათთან ყვე-
ლაზე ახლოს მყოფი იგივე აღმსარებლობის გაერთიანების მრევლად.

თემის გამგეობა (§. 9.) პასუხისმგებელია მრევლის წევრთა აღრიცხვიანობის
მართვაზე.

§. 9.

საკულტო გაერთიანების გამგეობაში შეიძლება მოწვეულ იქნას მხოლოდ
ისეთი წევრები, რომლებიც ავსტრიის მოქალაქეები არიან და სრული სამოქალაქო
უფლებები აქვთ მინიჭებული.

გამგეობის დანიშვნის შესახებ შეტყობინება უნდა გაეგზავნოს ფედერალური
მინისტრის ტერიტორიულ ორგანოს.

ისეთი გამგეობის დანიშვნის დროს, რომელიც ერთზე მეტ საკულტო თემს მა-
რთავს, საჭიროა კულტურის მინისტრის თანხმობა.

§. 10.

სულიერი მოძღვარი საკულტო სათემო გაერთიანებაში შეიძლება იყოს მხოლოდ ავსტრიის მოქალაქე, რომლის რეპუტაციაც წეს-ჩვეულებების შესაბამისად და სამოქალაქო თვალსაზრისით უმნიშვნელოა და რომლის ზოგადი განათლებაც მიწიერ გიმნაზიის გამოსაშვები გამოცდით არის დადასტურებული.

§. 11.

სულიერი მოძღვარის დანიშვნის უფლებამოსილ პირებს აკისრიათ ვალდებულება, ცალკეულ შემთხვევებში არჩეული პირი წარუდგინონ ფედერალური მინისტრი ტერიტორიულ ორგანოებს.

ეს უკანასკნელი ვალდებულია, დასაბუთებული პასუხი (§. 10.) გასცეს წარმდგენ პირებს იმ შემთხვევაში, როცა დასახელებული კანდიდატურის წინააღმდეგია.

თუ ადგილობრივი ტერიტორიული ორგანო განცხადების შესვლიდან 30 დღის განმავლობაში უარს არ განაცხადებს, მაშინ სულიერი მოძღვარის დანიშვნა ნებადართულია.

ტერიტორიული ორგანოს მიერ გაცხადებული უარის გასაჩივრება შესაძლებელია კულტურის მინისტრთან.

თუ გასაჩივრებას მსვლელობა არ მიეცემა, მაშინ ახალი სასულიერო მოძღვარის დანიშვნა არ შეიძლება.

რელიგიურ ღვთისმსახურთა დანიშვნას, რომელთა უფლებამოსილება ერთზე მეტ საკულტო სათემო გაერთიანებაზე ვრცელდება, ესაჭიროება კულტურის მინისტრის თანხმობა.

§. 12.

როდესაც რელიგიური კულტის მსახური ისეთ სამართალდარღვევას ან სხვა დასჯად ქმედებას ჩაიდენს, რომლებიც გამორჩენის მიზნით არის ჩადენილი, წეს-ჩვეულებებს ეწინააღმდეგება ან საზოგადოებრივ არეულობას იწვევს, ან როდესაც სულიერი მოძღვარი დაკარგავს ავსტრიის მოქალაქეობას, ამ შემთხვევაში მთავრობამ უნდა მოითხოვოს მისი გადაყენება თანამდებობიდან.

თუ სულიერი მოძღვარი ისეთ ქმედებაში იქნება დადანაშაულებული, რომელიც სამომავლოდ მის დარჩენას თანამდებობაზე გამორიცხავს საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევის გამო, მთავრობას შეუძლია მოითხოვოს მისი გადაყენება თანამდებობიდან.

თუ მთავრობის მიერ დაყენებული მოთხოვნა თანამდებობიდან განთავისუფლების შესახებ არ იქნება დროულად დაკმაყოფილებული, შესაბამისი საკულტო თანამდებობა სახელმწიფოს მხრიდან განიხილება როგორც გაუქმებული, და მთავრობამ უნდა იზრუნოს იმაზე, რომ ნებისმიერი საქმიანობა, რომელიც სახელმწიფოს მხრიდან შესაბამის სულიერ მოძღვარს აქვს დავალებული, მთავრობის მიერ დანიშნულმა სხვა პირმა შეასრულოს იქამდე, ვიდრე შესაბამისი საკულტო თანამდებობა კანონმდებლობის შესაბამისი წესით ისევ თავიდან არ იქნება დაკავებული.

იგივე ხდება მაშინ, როდესაც სულიერი მოძღვარი ვერ ასრულებს ზემოთ მოყვანილ საქმიანობას სხვა მიზეზით.

§. 13.

რამდენიმე საკულტო თემის ნებისმიერი გაერთიანება, რომელიც არ იყო გათვალისწინებული რელიგიური დანესებულების წესდებაში, ან მათი წარმომადგენლების ერთობლივი, ხანგრძლივი თანამშრომლობა, განსაკუთრებით თუ ეს შეეხება საერთო საკითხების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღებას, თითოეულ შემთხვევაში საჭიროებს კულტურის მინისტრის ნებართვას.

§. 14.

სახელმწიფოს თანხმობით დაკისრებული გადასახადების, ასევე რელიგიური მსახურების კუთვნილი შემოსავლებისა და მოსაკრებლების აკრეფაში სახელმწიფოს მხარდაჭერა გარანტირებულია.

§. 15.

სახელმწიფოს მიერ გამოყოფილი საკულტო ზედამხედველობა ასევე უნდა აკონტროლებდეს იმას, რომ აღიარებული რელიგიური გაერთიანებები, ასევე მათი სათემო გაერთიანებები და ორგანოები არ გასცდნენ თავიანთი უფლებამოსილების საზღვრებს და დაექვემდებარონ წინამდებარე კანონის დებულებებს, ასევე ამ კანონის საფუძველზე სახელმწიფოს მიერ გამოცემულ დადგენილებებს და ასევე ნებისმიერ სხვა კანონიერ მოთხოვნას მათ მიმართ. ამ მიზნით სახელმწიფო უწყებებს შეუძლიათ ფინანსური ჯარიმების დანესება, რომლებიც შესაბამისობაში უნდა იყოს ქონებასთან, ან ასევე სხვა საკანონმდებლო იძულების მექანიზმების გამოყენება.

§. 16.

ეს კანონი შედის ძალაში მისი გამოცხადების დღესვე.

§. 17.

ამ კანონის აღსრულება ევალებათ კულტურისა და განათლების მინისტრს, ასევე შინაგან საქმეთა მინისტრს.

ბუდაპეშტი, 20 მაისი 1874 წ.

ავსტრიის ფედერალური კანონი რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანებების იურიდიული პირების შესახებ

კონსოლიდირებული ფედერალური სამართალი

RIS ავსტრიის სამართლის საინფორმაციო სისტემა

სრული სამართლებრივი ამონარიდი, რელიგიური ორგანიზაციების სამართლებრივი აღიარების შესახებ, 18.05.2019 რედაქცია

სრული სახელი

ფედერალური კანონი რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანებების იურიდიული პირების შესახებ

StF: BGBl. I Nr. 19/1998 (NR: GP XX RV 938 AB 1013 S. 102. BR: AB 5596 S. 634.)

ცვლილებები

BGBl. I Nr. 84/2010 (VfGH)

BGBl. I Nr. 78/2011 (NR: GP XXIV RV 1256 AB 1267 S. 113. BR: AB 8537 S. 799.)

BGBl. I Nr. 75/2013 (NR: GP XXIV RV 2212 AB 2287 S. 199. BR: AB 8953 S. 820.)

ტექსტი

რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების განსაზღვრება

§ 1. რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანება წინამდებარე ფედერალური კანონის თვალსაზრისით არის რელიგიის მიმდევართა გაერთიანება, რომელიც არ არის კანონით აღიარებული.

იურიდიული პირის სტატუსის მიღება რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების მიერ

§ 2. (1) რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანება, იურიდიული პირის სტატუსის მისაღებად წინამდებარე კანონის შესაბამისად მიმართავს განათლების, ხელოვნებისა და კულტურის ფედერალურ მინისტრს შესაბამისი თანხმობის გაცემის თხოვნით. ზოგადი ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის § 73-ის შესაბამისად, ვადის ათვლა ჩერდება იმ შემთხვევებში, როცა საჭიროა განაცხადის დამატებითი შესწორება, ან მხარეთა აუცილებელი მოწვევა შესწორების შეტანამდე, ან მოწვევის გაგზავნა მხარეებთან შესწორების ან საპირისპირო მოსაზრების შეტანაზე, ან ამისათვის გამოყოფილი დროის გასვლამდე.

(2) ფედერალურმა მინისტრმა საჯაროდ უნდა უზრუნველყოს 1 აბზაცში ნახსენები განაცხადების შეტანა ინტერნეტის მეშვეობით, ფედერალური სამინისტროს მიერ გახსნილ ვებგვერდზე, „კულტურის“ სამსახურის განყოფილების გვერდზე.

(3) იურიდიული პირის სტატუსის მიღებაზე გამოცემული იქნება თანხმობის გადაწყვეტილება, რომელიც მოიცავს რელიგიური აღმსარებლობის სახელსა და სამართლებრივ ურთიერთობებზე უფლებამოსილი ორგანოების ზოგად აღწერას.

(4) აბზაცი 3-ის თანხმობის გადაწყვეტილების თანახმად, განათლებისა და კულტურის საქმეთა ფედერალური მინისტრი ავალდებულებს, გაუქმდეს ისეთი გაერთიანებები, რომელთა მიზანიც იყო აღნიშნული რელიგიური აღმსარებლობის სწავლების გავრცელება.

(5) თუ რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანება იქმნება ასეთი არსებული გაერთიანების გაუქმების შედეგად, რომელიც მხარს უჭერდა შესაბამის რელიგიურ აღმსარებლობას, მაშინ საგადასახადო სამართლის თვალსაზრისით, მხოლოდ იურიდიული ფორმა უნდა შეიცვალოს და იგივე გადასახადის გადამხდელი სუბიექტის არსებობა უნდა გაგრძელდეს.

(6) რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანება, რომლებსაც იურიდიული პირის სტატუსი აქვთ წინამდებარე კანონის შესაბამისად, უნდა მოხსენიებულ იქნენ როგორც „სახელმწიფოს მიერ რეგისტრირებული რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანება“.

რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების განაცხადი იურიდიული პირის სტატუსის მიღებაზე

§ 3. (1) რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების განაცხადი იურიდიული პირის სტატუსის მიღებაზე უნდა შეიტანოს რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების წარმომადგენელმა. წარმომადგენლობის უფლებამოსილება ნათლად და დამაჯერებლად უნდა იყოს დადასტურებული. გარდა ამისა, მითითებული უნდა იყოს ოფიციალური საფოსტო მისამართი.

(2) განაცხადს თან უნდა ერთვოდეს წესდება და სხვა დამატებითი საბუთები, საიდანაც ნათლად ჩანს რელიგიური აღმსარებლობის შინაარსი და პრაქტიკის აღწერა.

(3) განაცხადთან ერთად შეტანილი უნდა იქნეს იმის დამადასტურებელი საბუთი, რომ რელიგიური აღმსარებლობის მინიმუმ 300 წევრი ცხოვრობს ავსტრიაში, რომლებიც არც სხვა, წინამდებარე ფედერალური კანონის მიხედვით რეგისტრირებული იურიდიული პირის სტატუსის მქონე რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანებას და არც კანონით აღიარებულ სხვა ეკლესიას ან რელიგიურ გაერთიანებას განეკუთვნებიან.

(4) ფედერალურ ტერიტორიაზე არსებული გაერთიანებები, რომელთა მიზანიც არის რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების რელიგიური სწავლების გავრცელება, პროცესში მონაწილეობენ როგორც მხარე, განაცხადთან ერთად მათი დასახელებაც სავალდებულოა.

წესდებები

§ 4. (1) წესდებები უნდა შეიცავდეს:

1. რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების სახელს, რომელიც ისე უნდა იყოს ჩამოყალიბებული, რომ მისი დაკავშირება შეიძლებოდეს რელიგიურ აღმსარებლობასთან და სხვა არსებულ იურიდიული პირის სტატუსის მქონე რელიგიურ აღმსარებლობის გაერთიანებებთან და კანონით აღიარებულ ეკლესიებთან და რელიგიურ გაერთიანებებთან ან მათ მიერ შექმნილ დაწესებულებებთან აღრევას გამორიცხავს,

2. რელიგიური სწავლების აღწერას, რომელიც უნდა განსხვავდებოდეს წინამდებარე კანონით რეგისტრირებული არსებული რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანებების სწავლებისგან, ასევე კანონით აღიარებული ეკლესიებისა და რელიგიური გაერთიანებების სწავლებებისგან.

3. რელიგიური სწავლებიდან გამომდინარე, რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების მიზნები და ამოცანები, ასევე რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების წევრების უფლებები და მოვალეობები,

4. დებულებებს წევრობის დაწყებისა და დასრულების შესახებ, ამასთან წევრობის დასრულება უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს § 4-ის 1 აბზაცის შესაბამისად,

5. რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების ორგანოთა დანიშვნის წესს, მათი საქმიანობის სფერო და ტერიტორიაზე გავრცელების სფერო, ადგილსამყოფელი მისამართი და სახელმწიფოსთან ურთიერთობაზე პასუხისმგებლობა,

6. რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების წარმომადგენლობა საგარეო ურთიერთობებში,

7. ეკონომიკური მიზნების მიღწევისათვის საჭირო ფინანსური სახსრების აკრეფის წესი,

8. იურიდიული პირის სტატუსის დაკარგვის შემთხვევისათვის განკუთვნილი დებულებები, ამასთან, განსაკუთრებით გასათვალისწინებელია, რომ ასეთ შემთხვევაში ფინანსური მოთხოვნები რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების წინაშე წესების შესაბამისად აღსრულდება და რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების ქონება არ შეიძლება ისეთი მიზნებისთვის იქნეს გამოყენებული, რომელიც ამ გაერთიანების ამოცანებს ეწინააღმდეგება.

(2) წესდებებში შეიძლება გათვალისწინებული იქნეს ასევე ტერიტორიული ერთეულებისათვის დამოუკიდებელი იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭება. ასეთ შემთხვევებში წესდებები ტერიტორიული ერთეულებისათვის უნდა შეიცავდეს:

1. ტერიტორიული ერთეულის დასახელებას,

2. საკუთარი წარმომადგენლობის უფლებამოსილების მქონე ორგანოები,

3. სამართალმემკვიდრეობის დებულება ამ იურიდიული სტატუსის მქონე პირის გაუქმების შემთხვევაში.

იურიდიული პირის სტატუსის მიღებაზე უარი

§ 5. (1) განათლებისა და კულტურის საქმეთა ფედერალური მინისტრი უარს აცხადებს რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების რეგისტრაციაზე, როცა

1. ეს საჭირო ხდება რელიგიური სწავლების შინაარსიდან და მისი გამოყენებიდან გამომდინარე, დემოკრატიულ საზოგადოებაში არსებული საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, საზოგადოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობისა და მორალის ინტერესთა დაცვისათვის ან სხვა პირთა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის საჭიროებისთვის; განსაკუთრებით ეს ეხება შემთხვევებს, როცა საქმე გვაქვს კანონსაწინააღმდეგო და დასჯადი ქმედებისკენ მოწოდებასთან, მოზარდთა ფიზიკური განვითარების ხელის შეშლასთან, პირის ფსიქიური იდენტობის დარღვევასა და ფსიქოთერაპიული მეთოდების გამოყენებასთან, რაც მიზნად ისახავს რწმენის გავრცელებას,

2. ისინი არ შეესაბამებიან წესდებებს § 4-ის თანახმად.

(2) იურიდიული პირის რეგისტრაციაზე უარი საჯაროდ უნდა გამოქვეყნდეს ინტერნეტში, ფედერალური სამინისტროს მიერ გახსნილ ვებგვერდზე, „კულტურის“ სამსახურის განყოფილების გვერდზე.

იურიდიული პირის სტატუსის მიღება რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების ტერიტორიული ერთეულების მიერ

§ 6. (1) რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების ტერიტორიული ერთეულები მიერ იურიდიული პირის სტატუსის მიღებისათვის საჭიროა რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების მიერ განათლებისა და კულტურის საქმეთა ფედერალურ მინისტრთან განაცხადის შეტანა, რომელიც ძალაში შედის შეტანის დღიდან. განათლებისა და კულტურის საქმეთა ფედერალური მინისტრი ვალდებულია, დაადასტუროს განაცხადის მიღება.

იურიდიული პირის სტატუსის მქონე რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების შეტყობინების ვალდებულება

§ 7. (1) იურიდიული პირის სტატუსის მქონე რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანებები და მათი ტერიტორიული ერთეულები ვალდებული არიან, თავიანთი წარმომადგენლობითი ორგანოების სახელები და მისამართები, ასევე წესდებების ნებისმიერი ცვლილება დაუყოვნებლივ შეატყობინონ განათლებისა და კულტურის საქმეთა ფედერალურ სამინისტროს. შეტყობინების მიღებაზე დასაბუთებული უარის გაცემა შესაძლებელია, როცა წესდების საწინააღმდეგო მოხდა ორგანოს დანიშვნა და ამის შესახებ სამინისტრომ შეიტყო, ან წესდების ცვლილება თვითონ გახდა § 5-ის შესაბამისად რეგისტრაციაზე უარის საბაბი.

რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების წევრობის დასრულება

§ 8. (1) რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების წევრობის დასრულება ნებისმიერ შემთხვევაში ხდება სახელმწიფო ტერიტორიული საოლქო ორგანოს წინაშე განცხადების საფუძველზე. ეს ორგანო ვალდებულია, გასვლის შესახებ შეტყობინება მიაწოდოს რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანებას.

(2) გასვლასთან დაკავშირებული გადასახადის დაწესება დაუშვებელია.

იურიდიული პირის სტატუსის გაუქმება

§ 9. (1) იურიდიული პირის სტატუსი უქმდება შემდეგ შემთხვევებში:

1. როდესაც გაერთიანება თავისით გაუქმდება, რაც წერილობით ეცნობება განათლებისა და კულტურის საქმეთა ფედერალურ მინისტრს,

2. იურიდიული პირის აღიარების გაუქმებით.

(2) განათლებისა და კულტურის საქმეთა ფედერალურ მინისტრი აუქმებს რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების ან მისი ტერიტორიული ერთეულის იურიდიული პირის სტატუსს იმ შემთხვევაში, როდესაც

1. გაერთიანება ველარ ან ალარ ასრულებს რეგისტრაციისთვის სავალდებულო დანესებულ რომელიმე მოთხოვნას,

2. მინიმუმ ერთი წლის განმავლობაში არ გააჩნია სახელმწიფოსთან წარმომადგენლობის უფლებამოსილების მქონე ქმედუნარიანი ორგანო,

3. § 5-ის თანახმად, იურიდიული პირის სტატუსის გაუქმებისათვის არსებული წინაპირობების არსებობისას და როდესაც ამ წინაპირობის აღმოფხვრის მოთხოვნის მიუხედავად, ის მაინც რჩება,

4. წესდების სანინაალმდეგო მოქმედებისას, როდესაც ამ მოქმედების აღმოფხვრის მოთხოვნის მიუხედავად, ის მაინც რჩება.

(3) მოთხოვნის საფუძველზე, ნებისმიერ პირს უნდა მიეწოდოს ინფორმაცია რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების მისამართისა და ასევე მისი საგარეო ურთიერთობებში წარმომადგენლობის უფლების მქონე წევრების შესახებ. გარდა ამისა, რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანების თხოვნით, ასევე ისეთი სხვა პირებისა და დანესებულებების თხოვნის საფუძველზე, რომლებიც დაადასტურებენ დასაბუთებულ ინტერესს, უნდა გაიცეს ცნობა იმის თაობაზე, თუ ვის აქვს რეგისტრირებული წესდებების საფუძველზე და ასევე § 7-ის თანახმად გამოგზავნილი მეტყობინებების საფუძველზე საგარეო წარმომადგენლობის უფლება.

ალიარების დამატებითი პირობები ალიარების კანონის თანახმად

§ 11. (1) ალიარებისათვის საჭიროა, რომ რელიგიურ გაერთიანებათა ალიარების შესახებ კანონის RGBI. Nr. 68/1874 მოთხოვნების გარდა, შემდეგი ქვემოთ ჩამოთვლილი წინაპირობები იყოს შესრულებული.

1. რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანება უნდა

a. არსებობდეს ავსტრიაში მინიმუმ 20 წლის განმავლობაში, აქედან 10 წელი ორგანიზებული ფორმით, მინიმუმ 5 წელი უნდა ჰქონდეს იურიდიული პირის რეგისტრირებული სტატუსი როგორც რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანებას წინამდებარე კანონის შესაბამისად ან

b. ორგანიზაციულად და მოძღვრებით უნდა იყოს დაკავშირებული საერთაშორისოდ მოქმედ რელიგიურ გაერთიანებასთან, რომელიც მინიმუმ 100 წელია არსებობს და ავსტრიაში უკვე ორგანიზებული ფორმით მინიმუმ 10 წელია, მოქმედებს ან

g. ორგანიზაციულად და მოძღვრებით უნდა იყოს დაკავშირებული საერთაშორისოდ მოქმედ რელიგიურ გაერთიანებასთან, რომელიც მინიმუმ 200 წელია არსებობს, და

d. ყავს წევრთა რაოდენობა, რომელიც მინიმუმ 2 წევრს შეადგენს ავსტრიის მოსახლეობის 1000 მოსახლეზე, მოსახლეობის ბოლო აღწერის მონაცემების მიხედვით. თუ მოსახლეობის აღწერის მონაცემებით დადასტურება შეუძლებელია, რელიგიური აღმსარებლობის გაერთიანებას სხვა გზით აქვს მოსაპოვებელი მტკიცებულება.

2. შემოსავალი და ქონება შეიძლება მხოლოდ და მხოლოდ რელიგიური მიზნებისათვის იქნეს გამოყენებული, მათ შორის არის როგორც რელიგიური მიზნების მისაღწევად დასახული საერთო მიზნები, ასევე საქველმოქმედო მიზნებიც.

3. გაერთიანებას მთლიანობაში დადებითი დამოკიდებულება უნდა გააჩნდეს საზოგადოებისა და სახელმწიფოს მიმართ.

4. დაუშვებელია, არსებობდეს რაიმე სახის კანონსანინაალმდეგო დაბრკოლება არსებულ კანონით ალიარებულ ეკლესიებთან და რელიგიურ გაერთიანებებთან, ასევე სხვა რელიგიურ კავშირებთან.

აღიარების გაუქმება

§ 11a. (1) ფედერალური მინისტრი აუქმებს RGBI. Nr. 68/1874 კანონის მიხედვით აღიარებული რელიგიური გაერთიანების აღიარებას, თუ

1. აღიარებისათვის მნიშვნელოვანი წინაპირობა § 11-ის ნაწილების 2-დან 4-მდე შესაბამისად არ ან აღარ არსებობს,

2. რელიგიურ გაერთიანებას მინიმუმ ერთი წლის განმავლობაში არ გააჩნია სახელმწიფოსთან წარმომადგენლობის უფლებამოსილების მქონე ქმედუნარიანი ორგანო,

3. § 5-ის თანახმად, აღიარებაზე უარის თქმისათვის საკმარისი მიზეზი არსებობს და როდესაც ამ მიზეზის აღმოფხვრის მოთხოვნის მიუხედავად, ის მაინც რჩება,

4. წესდების საწინააღმდეგო მოქმედებისას, როდესაც ამ მოქმედების აღმოფხვრის მოთხოვნის მიუხედავად, ის მაინც რჩება,

5. აღიარების შედეგად წარმოშობილი ვალდებულებები ორგანიზაციის მიერ მაინც შეუსრულებელი რჩება.

(2) დადგენილების გამოქვეყნების შემდეგ, რომელიც აღიარების გაუქმებას მოსდევს, სამი სამუშაო დღის განმავლობაში უნდა გამოიცეს ცნობა აღნიშნული მიზეზების მითითებით, სადაც მითითებული იქნება ასევე რელიგიური გაერთიანების სახელი, საგარეო ურთიერთობაზე პასუხისმგებელი უფლებამოსილი ბოლოს ცნობილი ორგანოების დასახელება და უნდა გაეგზავნოს აღნიშნულ ორგანიზაციას.

დასკვნითი დებულებები

§ 12. (1) ეს ფედერალური კანონი ძალაში შედის გამოქვეყნების მომდევნო დღეს.

(2) § 2, აბზაცი 1, BGBl. I Nr. 75/2013-ის რედაქციით ძალაში შედის 2014 წლის 1 იანვარს.

§ 13. § 2, აბზაცი 5-ის აღსრულება ევალება ფინანსთა ფედერალურ მინისტრს, დანარჩენი საკითხები კი განათლებისა და კულტურის საკითხთა ფედერალურ მინისტრს.

პოლონეთის სეიმის კანცელარია

„კანონთა ჟურნალი“ N 25, 1989 წელი, პოზ. 155

დამუშავებულია: „კანონთა ჟურნალი“, 2017 წ. პოზ. 1153

პოლონეთის კანონი სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლების შესახებ

პოლონეთის რესპუბლიკის სეიმი:

• ასრულებს რა პოლონეთის რესპუბლიკის კონსტიტუციაში არსებულ დებულებებს სინდიდისა და აღმსარებლობის თავისუფლების შესახებ,

• აგრძელებს რა ტოლერანტობისა და რელიგიური თავისუფლების ღირსეულ ტრადიციას რომელიც სხვადასხვა აღმსარებლობისა და მსოფლმხედველობის მქონე პოლონელებს ყოველთვის აძლევდა საშუალებას რომ ნაყოფიერად ეღვაწათ სამშობლოს განვითარებისა და კეთილდღეობისათვის,

- აღიარებს რა ეკლესიისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების წვლილს ეროვნული კულტურის განვითარების საქმეში, აგრეთვე მათ დამსახურებას ფუნდამენტური მორალური ღირებულებების გავრცელებასა და გაძლიერებაში,
- ხელმძღვანელობს რა ღირებულებებითა და პრინციპებით რომლებიც თავმოყრილია „ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციაში“, „სამოქალაქო და პოლიტიკური თავისუფლებების საერთაშორისო პაქტში“, „ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის შემაჯამებელ აქტში“ და აგრეთვე „გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის დეკლარაციაში შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის ყველანაირი ფორმის აღმოფხვრის შესახებ რომლებიც რელიგიური რწმენებიდან ან შეხედულებებიდან გამომდინარეობენ,
- ამყარებს რა პირობებს იმისათვის რათა ქვეყნის მოქალაქეებმა აქტიურად და თანასწორად იმონაწილეონ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მიუხედავად მათი რელიგიური კუთვნილებისა,
- ადგენს შემდეგს:

ნაწილი I

სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლება

მუხლი 1. სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლება

1. პოლონეთის რესპუბლიკა უზრუნველყოფს სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლებას თითოეული თავისი მოქალაქისათვის.
2. სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლება მოიცავს რელიგიისა და შეხედულებების არჩევანის თავისუფლებას, აგრეთვე ინდივიდუალური და კოლექტიური, კერძო და საჯარო გამოხატვის თავისუფლებას.
3. ყველა აღმსარებლობის მოქალაქეებს და აგრეთვე იმ მოქალაქეებს რომლებიც თავს არ მიაკუთვნებენ არცერთ კონფესიას – თანაბარი უფლებები აქვთ სახელმწიფოებრივ, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, საზოგადოებრივ და კულტურულ ცხოვრებაში.

მუხლი 2. სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლებით სარგებლობის კონტექსტში მოქალაქეებს შეუძლიათ: 1) შექმნან რელიგიური გაერთიანებები – შემდგომში წოდებულნი „ეკლესიებად და სხვა რელიგიურ კავშირებად“ – რომელთა მიზანიც იქნება მათი აღმსარებლობის პრაქტიკაში განხორციელება და გავრცელება და რომელთაც ექნებათ საკუთარი სტრუქტურა, დოქტრინა და საკულტო წეს-ჩვეულებები;

2) საკუთარი აღმსარებლობის ფარგლებში დადგენილი წესების შესაბამისად იმონაწილეონ რელიგიურ აქტივობებში და წეს-ჩვეულებათა აღსრულებაში, შეასრულონ თავიანთი რელიგიური მოვალეობები და აღნიშნონ რელიგიური დღესასწაულები;

2a) მიეკუთვნებოდნენ ან არ მიეკუთვნებოდნენ ეკლესიებს ან სხვა აღმსარებლობით გაერთიანებებს;

3) იქადაგონ საკუთარი რელიგია ან რწმენა-წარმოდგენები;

4) აღზარდონ საკუთარი შვილები საკუთარი რელიგიური შეხედულებებისა და რწმენების მიხედვით;

5) დაიცვან დუმილის უფლება საკუთარი რელიგიისა და რწმენა-წარმოდგენების საკითხებში;

6) დაამყარონ და შეინარჩუნონ კავშირები მათივე აღმსარებლობის მქონე ადამიანებთან, იმონაწილეონ საერთაშორისო მასშტაბის მქონე რელიგიური ორგანიზაციების მუშაობაში;

7) ისარგებლონ რელიგიის საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის წყაროებით;

8) აწარმოონ და შეისყიდონ რელიგიურ პრაქტიკასთან დაკავშირებული საკულტო ნივთები, შეუზღუდავად ისარგებლონ ამ ნივთებით;

9) აწარმოონ, შეისყიდონ და ფლობაში ჰქონდეთ ისეთი ნივთები რომლებიც რელიგიური რიტუალებისა და წეს-ჩვეულებების აღსასრულებლად არის აუცილებელი;

10) გახდნენ სასულიერო პირები ან ბერ-მონაზვნები;

11) გაერთიანდნენ საერო ორგანიზაციებში რომელთა საქმიანობის მიზანიც არის მათი რელიგიური და აღმსარებლობითი ამოცანების რეალიზება;

12) დაიკრძალონ ისე როგორც ამას ითვალისწინებს მათი რელიგია ან რწმენა-წარმოდგენები.

მუხლი 3. რელიგიისა და რწმენა-წარმოდგენების საჯარო დემონსტრირება

1. საკუთარი რელიგიისა და რწმენა-წარმოდგენების ინდივიდუალური ან კოლექტიური საჯარო დემონსტრირება შეზღუდვას მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება დაექვემდებაროს თუკი არსებობს საზოგადოებრივი წესრიგისა და უსაფრთხოების დარღვევის, ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანების, საზოგადოებრივი მორალის შეზღუდვის ან სხვა პირთა ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების შელახვის რისკები.

2. სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლებით სარგებლობა არ უნდა გახდეს სხვა კანონებით გათვალისწინებული სამოქალაქო მოვალეობების შესრულებისათვის თავის არიდების საბაზი.

3. რელიგიური რწმენისა და საკუთარი მორალური შეხედულებების საფუძველზე მოქალაქეებს უფლება აქვთ მოითხოვონ ალტერნატიული სამსახურის გავლა იმ წესებისა და პირობებს მიხედვით რომლებიც განსაზღვრულია 2003 წლის 28 ნოემბერს ალტერნატიული სამსახურის შესახებ მიღებულ კანონში („კანონთა კრებული“, 2016 წ. პოზ. 1811, „კანონთა კრებული“, 2017 წ. პოზ. 60).

მუხლი 4. რელიგიურ რიტუალებში მონაწილეობა იმ პირების შემთხვევაში რომლებიც სამხედრო ფორმირებებში, პენიტენციურ დაწესებულებებში და სხვადასხვა ტიპის კოლონიებსა და ბანაკებში იმყოფებიან.

1. მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტში განსაზღვრული უფლება და აგრეთვე რელიგიური პრაქტიკის განხორციელებისათვის აუცილებელი ნივთების ფლობის და ამ ნივთებით სარგებლობის უფლება აქვთ იმ პირებსაც რომლებიც:

1) მსახურობენ საჯარისო ფორმირებებში ან სამოქალაქო თავდაცვის სტრუქტურებში;

2) იმყოფებიან საავადმყოფოებსა¹ და სხვა სამედიცინო დაწესებულებებში, სოციალური ზრუნვის დაწესებულებებში², სახელმწიფო ინსტიტუტების მიერ ორგანიზებულ საბავშვო და ახალგაზრდულ ბანაკებში;

3) იმყოფებიან პენიტენციურ, გამოსასწორებელ და აღმზრდელობით დაწესებულებებში,³ წინასწარი დაკავების იზოლატორებში, სოციალური ადაპტაციის ცენტრებში,⁴ არასრულწლოვანთა თავშესაფრებში.

2. პირველ პუნქტში აღწერილი უფლებების რეალიზების მეთოდები რეგულირდება ცალკე საკანონმდებლო აქტებით და ამ აქტების საფუძველზე გამოცემული რეგულაციებით.

მუხლი 5. შეწირულობები ეკლესიებისთვის, აღმსარებლობითი კავშირებისათვის და საქველმოქმედო-მზრუნველი ორგანიზაციებისთვის.

1. მოქალაქეებს უფლება აქვთ რომ თავისუფლად განახორციელონ შემოწირულობები ეკლესიებისათვის, აღმსარებლობითი კავშირებისათვის და საქველმოქმედო-მზრუნველი ორგანიზაციებისათვის.

მუხლი 6. რელიგიური ნიშნით ადამიანების დისკრიმინაციის ან ამავე ნიშნით მათი პრივილეგიების აკრძალვა.

1. არავინ არ შეიძლება იყოს დისკრიმინირებული ან პრივილეგირებული მისი რელიგიური მრწამსის ან რწმენა-წარმოდგენების საფუძველზე.

2. დაუშვებელია ადამიანებისთვის რაიმე რელიგიურ რიტუალებში მონაწილეობის აკრძალვა და ასევე დაუშვებელია მათთვის რელიგიურ რიტუალებში მონაწილეობის იძულება.

მუხლი 7. უცხოეთის მოქალაქეებისა და მოქალაქეობის არმქონე პირების სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლება.

1. პოლონეთის რესპუბლიკის ტერიტორიაზე მყოფი უცხოეთის მოქალაქეები სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლების თვალსაზრისით იმავე უფლებებით სარგებლობენ როგორც პოლონეთის რესპუბლიკის მოქალაქეები.

2. მოცემული მუხლის პირველი პუნქტი ეხებათ მოქალაქეობის არმქონე პირებსაც.

1 ამჟამად, სამკურნალო პროფილის მქონე სუბიექტების სამკურნალო დაწესებულებებში, 2016 წლის 10 ივნისის კანონის მე-40 მუხლის საფუძველზე – „ცვლილებები სამკურნალო საქმიანობის შესახებ არსებულ კანონში“ რომელიც ძალაში 2016 წლის 15 ივლისს შევიდა, აგრეთვე ზოგიერთი სხვა საკანონმდებლო აქტის საფუძველზე („კანონთა ჟურნალი“, პოზ 960);

2 ამჟამად, სოციალური დახმარების შესაბამისი ორგანიზაციული ერთეულები, რომლებზეც საუბარია 2004 წლის 12 მარტის კანონში „სოციალური დახმარების“ შესახებ („კანონთა ჟურნალი“, 2016 წ. პოზ. 930, 1583, 1948 და 2174 და აგრეთვე პოზ. 38, 60, 624 და 777) რომელიც ძალაში შევიდა 2004 წლის 1 მაისს;

3 ამჟამად შესაბამის ცენტრებში რომლებზეც საუბარია 1982 წლის 26 ოქტომბრის კანონში – „არასრულწლოვნებთან დაკავშირებული საქმეების პროცედურების შესახებ“ („კანონთა ჟურნალი“, 2016 წ. პოზ. 1654, აგრეთვე „კანონთა ჟურნალი“, 2017 წ. პოზ. 773) რომელიც ძალაში შევიდა 1983 წლის 13 მაისს;

4 ლიკვიდირებულია 1990 წლის 23 თებერვლის კანონის – „სისხლის სამართლის კოდექსის ცვლილებების შესახებ“ - 1-ლი მუხლის მე-20 პუნქტის საფუძველზე („კანონთა ჟურნალი“, პოზ. 85) რომელიც ძალაში შევიდა 1990 წლის 28 მარტს.

ნაწილი II

სახელმწიფოს დამოკიდებულება ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებებისადმი

ქვეთავი 1

ძირითადი დებულებანი

მუხლი 8. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების სამართლებრივი და ქონებრივი მდგომარეობა პოლონეთის რესპუბლიკაში

1. ეკლესიები და სხვა რელიგიური გაერთიანებები პოლონეთის ტერიტორიაზე მოქმედებენ პოლონეთის რესპუბლიკის კონსტიტუციურ ჩარჩოებში. მათი სამართლებრივი და ქონებრივი მდგომარეობა რეგულირდება საკანონმდებლო აქტების საფუძველზე.

მუხლი 9. სახელმწიფოს დამოკიდებულება ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებებისადმი

1. პოლონეთის რესპუბლიკაში სახელმწიფოს დამოკიდებულება ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებებისადმი ემყარება სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლების პატივისცემას.

2. ერთი მხრივ სახელმწიფოსა და მეორე მხრივ ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს შორის დამოკიდებულებაში სინდისისა და აღმსარებლობის თავისუფლების გარანტიებად გვევლინება:

1) ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების განცალკევებულობა სახელმწიფოსგან;

2) რელიგიური ფუნქციების შესრულების თავისუფლება, რომელიც ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს აქვთ მინიჭებული.

3) ყველა ეკლესიისა და რელიგიური გაერთიანების თანაბარუფლებიანობა მიუხედავად მათი სამართლებრივი სიტუაციის დარეგულირებულობისა და სტატუსისა.

მუხლი 10. სახელმწიფოს სეკულარულობა

1. პოლონეთის რესპუბლიკა სეკულარული სახელმწიფოა რომელსაც ნეიტრალური პოზიცია უკავია რელიგიისა და რწმენის საკითხებში.

2. სახელმწიფო და სახელმწიფოს ორგანიზაციული ერთეულები არ ახდენენ ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების დოტაციათა და სუბსიდირებას. გამონაკლისი შემთხვევები რეგულირდება საკანონმდებლო აქტებით ან მათ საფუძველზე გამოცემული განკარგულებებით.

მუხლი 11. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების დამოუკიდებლობა სახელმწიფოსგან და მათი სამართლებრივი დაცვა

1. ეკლესიები და სხვა რელიგიური გაერთიანებები სახელმწიფოსგან დამოუკიდებლობა არიან თავიანთი რელიგიური ფუნქციების შესრულების საკითხებში.

2. ეკლესიები და სხვა რელიგიური გაერთიანებები, აგრეთვე მათი საქმიანობა

სამართლებრივი დაცვის ქვეშაა მოქცეული, იმ ფარგლებში რომლებიც კანონებითაა განსაზღვრული.

3. ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს უფლება აქვთ განაცხადები წარადგინონ საკონსტიტუციო სასამართლოში, იმ წესებითა და იმ რეჟიმში რომლებიც საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ არსებულ კანონებსა და რეგულაციებშია გაწერილი.

მუხლი 12. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების წარმომადგენელი სასულიერო პირებისა და ბერ-მონაზვნების უფლებამოსილებები

1. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების წარმომადგენელი სასულიერო პირები და ბერ-მონაზვნები, რომლებიც ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების შიდა კანონმდებლობისა და წესდებების საფუძველზე იკავებენ ამა თუ იმ იერარქიულ პოზიციას – სახელმწიფოს სხვა მოქალაქეების თანაბარ უფლებებს ფლობენ და მათ თანაბარ მოვალეობებს ექვემდებარებიან სახელმწიფო, პოლიტიკური, ეკონომიკური საზოგადოებრივი და კულტურული ცხოვრების ყველა სფეროში. სასულიერო პირები და ბერ-მონაზვნები არსებული კანონმდებლობის ფარგლებში გათავისუფლებულნი არიან იმ მოვალეობების შესრულებისაგან რომელთა შეთავსებაც შეუძლებელია სასულიერო ან ბერ-მონაზვნური მოვალეობების შესრულებასთან.

2. პირებს რომლებზეც საუბარია 1-ელ პუნქტში უფლება აქვთ ატარონ სასულიერო პირის სამოსი.

3. სასულიერო პირების უფლებები და მოვალეობები სახელმწიფო სამართლის მიხედვით ცალკე საკანონმდებლო აქტების საფუძველზე განისაზღვრება.

მუხლი 13. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების ქონებისა და მათი შემოსავლების დაბეგვრა

1. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების ქონება და მათი შემოსავლები ჩვეულებრივ საგადასახადო და დასაბეგრ წესებს ექვემდებარება გარდა შემთხვევებისა, რომლებიც ცალკე საკანონმდებლო აქტებშია განსაზღვრული.

2. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების იურიდიული პირები გათავისუფლებულნი არიან დაბეგვრისაგან საქმიანობის იმ ნაწილში, რომელიც არაკომერციულ სფეროს განეკუთვნება. ამ სფეროში მოღვაწე აღნიშნულ იურიდიულ პირებს კანონით გათვალისწინებული საგადასახადო დოკუმენტაციის წარმოების ვალდებულება არ გააჩნიათ.

3. (გაუქმებულია)

4. (გაუქმებულია)

5. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების იურიდიული პირების ეკონომიკური საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლები, აგრეთვე იმ ფირმების ეკონომიკური საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლები რომელთა მეწილეებიც მხოლოდ და მხოლოდ ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების იურიდიული პირები არიან, დაბეგვრისაგან გათავისუფლებულია იმ ნაწილში რომელიც მიმდინარე ან მის მომდევნო საგადასახადო წელს დახარჯულ იქნა საკულტო, საგანმანათლებლო-აღმზრდელობითი, სამეცნიერო, კულტურული და საქველმოქმედო-სამეურვეო მიზნებით, აგრეთვე გაცემულ იქნა კატეხიზისური პუნქტების შესანახად, კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების სარესტავრაციოდ, საეკლესიო

და საკრალური ინვესტიციებისათვის რომელთა ობიექტებსაც წარმოადგენენ კატეხიზისური პუნქტები და საქველმოქმედო-სამეურვეო დაწესებულებები, ასეთი ობიექტების რემონტისათვის.

6. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების იურიდიული პირები თავისუფლებულნი არიან ადგილობრივი სათემო და საქალაქო გადასახადებისაგან და დაბეგვრისაგან,¹ იმ უძრავი ქონების ან მისი ნაწილის გადასახადისაგან რომლებიც ასეთი იურიდიული პირების საკუთრებას წარმოადგენენ ან მათ მიერ არასაცხოვრებელი მიზნით გამოიყენება სხვა სამართლებრივ საფუძველზე. გამო-ნაკლისს წარმოადგენენ უძრავი ქონების ის ნაწილები რომლებიც ეკონომიკური საქმიანობისთვის გამოიყენება.

7. იმპორტის საბაჟო სახდელებისაგან თავისუფლდება საქონელი, რომელიც საქველმოქმედო-სამეურვეო, საგანმანათლებლო-აღმზრდელობითი მიზნებითაა ჩამოტანილი, ასევე თავისუფლდება საქონელი რომელსაც საკულტო დანიშნულება გააჩნია, ჩამოტანილია ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების იურიდიული პირებისათვის. ყველა ზემოთ აღნიშნული ქმედება ხორციელდება იმ ფარგლებში და იმ პირობებით რომლებიც განსაზღვრულია ევროსაბჭოს 2009 წლის 16 ნოემბრის nr 1186/2009 განკარგულებაში რომელიც ადგენს ევროკავშირის ქვეყნების საბაჟო შეღავათების ერთიან სისტემას („ევროკავშირის კანონთა მაცნე“, L 342, 10. 12. 2009, გვ. 23).

მუხლი 14. ეკლესიისა და რელიგიური გაერთიანების საინფორმაციო ვალდებულებები

1. თუკი ცალკეული კანონი ან რატიფიცირებული ხელშეკრულება სხვაგვარად არ მიუთითებს, მაშინ ეკლესია ან სხვა რელიგიური გაერთიანება ინფორმაციას აწოდებს შესაბამის მინისტრს, რომელსაც რელიგიური და აღმსარებლობითი საკითხები შეეხება² და აგრეთვე ვოევოდას რომელიც ტერიტორიულად ამ ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების იურიდიული მისამართის შესაბამისია. საუბარია ინფორმაციაზე რომელიც შეიძლება შეეხებოდეს: საკუთარ დაარსებას, სახელის შეცვლას, იურიდიული მისამართის შეცვლას, საზღვრების შეცვლას ან გაერთიანებას, ეპარქიების (აგრეთვე ოლქების ან მსგავსი საორგანიზაციო ერთეულების), სამრევლოების (კონგრეგაციების, კომუნებისა და სხვა მსგავსი საორგანიზაციო ერთეულების) შექმნას, დაყოფას ან გაუქმებას.

2. თუკი ცალკეული კანონი ან რატიფიცირებული ხელშეკრულება სხვაგვარად არ მიუთითებს, მაშინ ეკლესია ან სხვა რელიგიური გაერთიანება 30 დღის განმავლობაში აწოდებს ინფორმაციას შესაბამის მინისტრს, რომელსაც რელიგიური და აღმსარებლობითი საკითხები შეეხება და აგრეთვე ვოევოდას, რომელიც ტერიტორიულად ამ ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების იურიდიული მი-

1 ლიკვიდირებულია 1991 წლის 1 იანვარს, 1990 წლის 14 დეკემბრის კანონის - „ზოგიერთი ფონდის გაუქმებისა და ლიკვიდაციის შესახებ“ – 1-ლი მუხლის, 1-ლი პუნქტის, მე-12 ქვეპუნქტის საფუძველზე („კანონთა ჟურნალი“, პოზ 517) რომელიც ძალაში შევიდა 1991 წლის 1 იანვარს.

2 ამჟამად, რელიგიურ აღმსარებლობათა, ეროვნული და ეთნიკური უმცირესობების მინისტრი, თანახმად 1997 წლის 4 სექტემბრის კანონის „სახელმწიფო ადმინისტრაციის ერთეულების შესახებ“ - მე-4 მუხლის 1-ლი პუნქტის, მე-5 მუხლის 25-ე და 30-ე პუნქტებისა („კანონთა ჟურნალი“, 2017 წ. 888) რომელიც ძალაში შევიდა 1999 წლის 1-ელ აპრისლს.

სამართის შესაბამისია. საუბარია ინფორმაციაზე რომელიც შეეხება იურიდიული მისამართის შეცვლას ან აღმასრულებელ ხელმძღვანელ ორგანოებში შემავალი პირების შეცვლას. მინისტრს და ვოევოდას მიენოდებათ ამ ადამიანების სახელები და გვარები, აგრეთვე ინფორმაცია ამ ადამიანების მოქალაქეობისა და საცხოვრებელი ადგილის შესახებ.

3. მე-2 პუნქტის დებულება გამოიყენება იმ საორგანიზაციო ერთეულების შემთხვევაშიც რომლებზეც 1-ელ პუნქტშია საუბარი.

4. თუკი ცალკეული კანონი ან რატიფიცირებული ხელშეკრულება სხვაგვარად არ მიუთითებს, მაშინ უცხოეთის მოქალაქის მიერ იმ იერარქიული პოზიციების დაკავების წინ რომლებზეც მე-2 და მე-3 პუნქტებშია საუბარი – ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების ხელმძღვანელობა წინასწარ უნდა დარწმუნდეს აქვს თუ არა რელიგიის საკითხებში კომპეტენციის მქონე შესაბამის მინისტრს რაიმე საწინააღმდეგო ამ საკითხთან დაკავშირებით. თუკი ინფორმაციის გადაცემიდან 60 დღის განმავლობაში საწინააღმდეგო მოსაზრება გამოთქმულ არ იქნა-ეს თანხმობის ნიშნად მიიჩნევა.

მუხლი 15. (გაუქმებულია)

მუხლი 16. სახელმწიფოს თანამშრომლობა ეკლესიებთან და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებთან

1. სახელმწიფო თანამშრომლობს ეკლესიებთან და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებთან ისეთ საკითხებში როგორიცაა: მშვიდობის შენარჩუნება, სახელმწიფოს სწორი განვითარებისათვის შესაბამისი პირობების ჩამოყალიბება და სოციალური პათოლოგიების დაძლევა.

2. იმ მიზნების მისაღწევად რომლებზეც 1-ელ პუნქტშია საუბარი, აგრეთვე იმ საკითხების განსახილველად რომლებიც ერთი მხრივ სახელმწიფოსა და მეორე მხრივ ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს შორის ურთიერთობებს შეეხება – ერთობლივი შეთანხმების საფუძველზე შეიძლება ჩამოყალიბდეს სხვადასხვა, მათ შორის მუდმივი თანამშრომლობის ფორმები. ეს დებულება არ არღვევს არც სახელმწიფო ორგანოების და არც ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების თვისობრიობას.

მუხლი 16a. ხელშეკრულებები სახელმწიფო ადმინისტრაციის ცენტრალურ ორგანოებსა და ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს შორის

1. იმ ურთიერთობის კონკრეტული პრინციპების განსასაზღვრად რომელზეც საუბარია მე-16 მუხლში: „სახელმწიფოს თანამშრომლობა ეკლესიებთან და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებთან“ – შეიძლება დადებულ იქნას ხელშეკრულებები სახელმწიფო ადმინისტრაციის არსებითად შესაბამის ცენტრალურ ორგანოებსა და ცალკეული ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს შორის.

2. ხელშეკრულებების დებულებები არ უნდა არღვევდნენ ზოგადად სავალდებულო კანონმდებლობის პრინციპებს, განსაკუთრებით კი ყველა ეკლესიისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების თანაბარუფლებიანობის პრინციპს.

3. დადებული ხელშეკრულება ქვეყნდება შესაბამისი სამინისტროს ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში.

მუხლი 17. თანამშრომლობა არქიტექტურული ძეგლების, ხელოვნების ნიმუშების და რელიგიური ლიტერატურის დაცვის და მათი პოპულარიზაციის საქმეში.

1. სახელმწიფო თანამშრომლობს ეკლესიებთან და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებთან იმ არქიტექტურული ძეგლების, ხელოვნების ნიმუშების და რელიგიური ლიტერატურის დაცვის, კონსერვაციის, ხელმისაწვდომობისა და პოპულარიზაციის საკითხებში, რომლებიც ეროვნული კულტურის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენენ.

მუხლი 18. იმ კანონთა გამოყენება რომლებიც სახელმწიფოს მხრიდან ეკლესიებისადმი და სხვა რელიგიური გაერთიანებებისადმი დამოკიდებულებას შეეხება

1. მე-2 და მე-3 ნაწილის დებულებები არეგულირებენ სახელმწიფოს დამოკიდებულებას მხოლოდ იმ ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების მიმართ რომელთა სამართლებრივი და ქონებრივი სიტუაცია არ რეგულირდება ცალკეული კანონებით.

2. მე-2 ნაწილის დებულებები რომლებიც ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების უფლებამოსილებებს განსაზღვრავენ – გამოიყენება იმ ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების მიმართაც რომელთაც საკანონმდებლო კუთხით დარეგულირებული სიტუაცია აქვთ, მაშინ როდესაც 1-ელ პუნქტში განსაზღვრული ცალკეული კანონები ასეთ უფლებამოსილებებს არ ითვალისწინებენ.

ნაწილი III

ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების მოღვაწეობა

მუხლი 19. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების

უფლებამოსილებები მათ მიერ რელიგიური ფუნქციების შესრულების კონტექსტში

1. ეკლესიები და სხვა რელიგიური გაერთიანებები რელიგიური ფუნქციების შესრულების თავისუფლებით სარგებლობენ თანაბარუფლებიანობის საფუძველზე.

2. რელიგიური ფუნქციების შესრულებისას ეკლესიებს და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს უფლება აქვთ რომ:

1) განსაზღვრონ რელიგიური დოქტრინა, ლიტურგია, რწმენის დოგმები და პრინციპები;

2) მოახდინონ საკუთარი რელიგიური საქმიანობის ორგანიზება და საჯაროდ შეასრულონ რელიგიური მსახურება;

3) ჩაატარონ რიტუალები და რელიგიური შეკრებები, უზრუნველყონ ადამიანები რელიგიური მომსახურებით, მათ შორის ის პირებიც რომლებზეც მე-4 მუხლშია საუბარი: „რელიგიურ რიტუალებში მონაწილეობა იმ პირების შემთხვევაში, რომლებიც სამხედრო ფორმირებებში, პენიტენციურ დაწესებულებებში და სხვადასხვა ტიპის კოლონიებსა და ბანაკებში იმყოფებიან.“

4) საკუთარ შიდა საქმეებში გამოიყენონ თავიანთი სამართალი, თავისუფლად მოახდინონ თავიანთი სულიერი ძალაუფლების რეალიზება და მართონ თავიანთი საქმეები;

5) განათლება მისცენ სასულიერო პირებს, დანიშნონ და დაასაქმონ ისინი;

- 6) განახორციელონ საკრალური და სხვა საეკლესიო ინვესტიციები;
 - 7) შეიძინონ, გაყიდონ და მართონ უძრავი და მოძრავი ქონება;
 - 8) მიიღონ ნაჩუქრობები და შემოწირულობები, მემკვიდრეობები და სხვა შემწეობები ფიზიკური და იურიდიული პირებისაგან;
 - 9) აწარმოონ, შეიძინონ და ისარგებლონ რელიგიური მსახურებისათვის აუცილებელი ნივთებით და ნაკეთობებით;
 - 10) ასწავლონ რელიგია და იქადაგონ იგი, მათ შორის პრესის, წიგნების, სხვა ნაბეჭდი მასალის, ფილმების და აუდიოვიზუალური ხერხების მეშვეობით;
 - 11) ისარგებლონ მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით;
 - 12) განახორციელონ საგანმანათლებლო-აღმზრდელობითი საქმიანობა;
 - 13) დააარსონ ორდენები და მონასტრები და მართონ ისინი;
 - 14) შექმნან ორგანიზაციები რომელთა მიზანიც იქნება რელიგიური საქმიანობა, კულტის მსახურება და სოციალური პათოლოგიებისა და მათი შედეგების წინააღმდეგ ბრძოლა;
 - 15) განახორციელონ საქველმოქმედო-სამეურვეო საქმიანობა;
 - 16) (გაუქმებულია)
 - 17) შექმნან ეროვნული ეკლესიათაშორისი ორგანიზაციები;
 - 18) იყვნენ საერთაშორისო რელიგიური და რელიგიათაშორისი ორგანიზაციების წევრები, დაამყარონ საერთაშორისო კონტაქტები რომლებიც რელიგიური ფუნქციების შესრულებასთან იქნება დაკავშირებული.
3. რელიგიური ფუნქციების შესრულებად (რომლებზეც 1-ელ პუნქტშია საუბარი) არ ჩაითვლება ფსიქოლოგიური კვლევები და ექსპერიმენტები.

მუხლი 19ა. სასაფლაოების ფლობის, მართვის, დაფუძნებისა და გაფართოების უფლება

1. ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს უფლება აქვთ ფლობდნენ და მართავდნენ სასაფლაოებს, დააფუძნონ და გააფართოონ ისინი.
2. 1-ელ პუნქტში გაჟღერებული დებულება არ არღვევს მიცვალებულთა დაკრძალვისა და სასაფლაოებთან დაკავშირებულ დებულებებს.

მუხლი 20. ახალგაზრდებისა და ბავშვებისათვის რელიგიის სწავლებისა და მათი რელიგიურად აღზრდის უფლება

1. ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს უფლება აქვთ ახალგაზრდებს და ბავშვებს ასწავლონ რელიგია და რელიგიურად აღზარდონ ისინი, მათი მშობლების ან სამართლებრივი მეურვეების მიერ გაკეთებული არჩევანის მიხედვით.
2. ბავშვებისა და ახალგაზრდებისათვის რელიგიის სწავლება ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების შიდა საქმეა. აღნიშნული სწავლება ხორციელდება ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების მესვეურთა მიერ დადგენილი პროგრამის საფუძველზე, კატეხიზისურ პუნქტებში რომლებიც ეკლესიებში, სამლოცველო სახლებში ან სხვა ფართებშია განლაგებული და რომლებიც ამ მიზნის განხორციელებისთვისაა დათმობილი მათი განმკარგველი პირების მიერ.
3. რელიგიის სწავლება საჯარო სკოლების მოსწავლეებისა და საჯარო საბავშვო ბაღების აღსაზრდელების შემთხვევაში შეიძლება ხორციელდებოდეს სკოლებსა და საბავშვო ბაღებშივე, იმ წესებით რომელიც ცალკე კანონშია განსაზღვრული.

21. სკოლების, საბავშვო ბაღების, საგანმანათლებლო-აღმზრდელობითი და სამეურვეო-აღმზრდელობითი ცენტრების დაარსებისა და მათი მართვის უფლება.

1. ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს უფლება აქვთ დააარსონ და მართონ სკოლები, საბავშვო ბაღები, აგრეთვე სხვა საგანმანათლებლო-აღმზრდელობითი და სამეურვეო-აღმზრდელობითი ცენტრები იმ წესდების მიხედვით რომლებიც კანონებშია განსაზღვრული.

2. სკოლები, საბავშვო ბაღები და სხვა დაწესებულებები რომლებზეც 1-ელ პუნქტშია საუბარი დოტაციებს მიიღებენ სახელმწიფოსგან ან ტერიტორიული თვითმართველობის ორგანოებისგან იმ შემთხვევებში და იმ წესებით რომლებიც ცალკეული კანონებით არის განსაზღვრული.

მუხლი 21a. ჰუმანიტარული, საქველმოქმედო-სამეურვეო, სამეცნიერო და საგანმანათლებლო-აღმზრდელობითი საქმიანობა.

1. ეკლესიების და სხვა რელიგიური გაერთიანებების იურიდიული პირების საქმიანობა რომელიც ემსახურება ჰუმანიტარულ, საქველმოქმედო-სამეურვეო, სამეცნიერო და საგანმანათლებლო-აღმზრდელობით მიზნებს, სამართლებრივი თვალსაზრისით გათანაბრებულია იმ საქმიანობასთან რომელსაც ანალოგიური მიზნებით ახორციელებენ სახელმწიფო ინსტიტუციები.

მუხლი 22. სასულიერო სკოლებისა და სემინარიების, უმაღლესი სკოლებისა და რელიგიური სამეცნიერო-დიდაქტიკური ინსტიტუტების დაარსება და მათი მართვა.

1. ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს უფლება აქვთ რომ დააარსონ სასულიერო სკოლები და სემინარიები და დამოუკიდებლად შედგენილი პროგრამების საფუძველზე აწარმოონ სასწავლო პროცესი.

2. ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების პროგრამის რეალიზაციის და მოსწავლეთა მიერ სიმწიფის ატესტატების მოპოვების კონტექსტში, 1-ელ პუნქტში მოხსენიებული სასულიერო სასწავლებლები განათლებისა და აღზრდის საკითხებში შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სამინისტროს ზედამხედველობას ექვემდებარებიან.

3. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების მიერ უმაღლესი სკოლების დაარსება და მათი მართვა, ამ დაწესებულებებისათვის სახელმწიფოს მიერ ფინანსური დახმარების გაწევა, აგრეთვე ამ დაწესებულებებში მინიჭებული სამეცნიერო წოდებებისა და ხარისხების აღიარების წესები და რეჟიმი, ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების მიერ შეტანილი განაცხადის საფუძველზე ცალკეული საკანონმდებლო აქტებით რეგულირდება.

4. ეკლესიებს და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს უფლება აქვთ დააარსონ რელიგიური ხასიათის მქონე სამეცნიერო და სამეცნიერო-დიდაქტიკური ინსტიტუციები.

5. სახელმწიფო უნივერსიტეტებში მოქმედი თეოლოგიური ფაკულტეტების სამართლებრივი სტატუსი რეგულირდება ცალკეული ხელშეკრულებებით რომლებიც იდება ერთი მხრივ ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს ხოლო მეორე მხრივ იმ სამინისტროს შორის რომელიც უმაღლესი სკოლების სფეროზეა პასუხისმგებელი.

მუხლი 23. (გაუქმებულია)

მუხლი 24. საქველმოქმედო-სამეურვეო საქმიანობის დაფინანსების წყაროები

1. საქველმოქმედო-სამეურვეო საქმიანობის განხორციელების მიზნით ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს უფლება აქვთ რომ კანონით განსა-

ზღვრული წესების საფუძველზე დააარსონ და მართონ შესაბამისი ინსტიტუციები, მათ შორის – მეურვეობის საჭიროების მქონე პირთა ცენტრები, საავადმყოფოები და სამკურნალო პროფილის მქონე სხვა ობიექტები რომლებიც სამკურნალო ობიექტების შესახებ არსებული კანონის კონტექსტში ჯდებათ, აგრეთვე საბავშვო ბალები და თავშესაფრები.

2. საქველმოქმედო-სამეურვეო საქმიანობისათვის აუცილებელი სახსრები შეიძლება მომდინარეობდეს შემდეგი წყაროებიდან:

1) ფულადი შემოწირულობები და ნატურალური ფორმით განხორციელებული შემოწირულობები;

2) მემკვიდრეობები და ნაჩუქრობები როგორც ქვეყნის შიგნით, აგრეთვე საზღვარგარეთიდან;

3) სხვადასხვა საჯარო და საქველმოქმედო ღონისძიებებიდან მიღებული შემოსავალი;

4) სუბსიდიები, დოტაციები და შემოწირულობები რომლებიც მომდინარეობენ სახელმწიფო ინსტიტუციებიდან, კერძო და სახელმწიფო საწარმოებიდან, საზოგადოებრივი ორგანიზაციებიდან, რელიგიური გაერთიანებებიდან და კერძო ხასიათის მქონე სტრუქტურებიდან;

5) საფასური რომელიც ხდება ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების დაქვემდებარებაში მყოფი საქველმოქმედო-სამეურვეო ინსტიტუციების მიერ გაწეული მომსახურებისათვის;

6) ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების ინსტიტუციების შემოსავლები.

მუხლი 25. გამომცემლობებისა და პოლიგრაფიული საწარმოების დაარსება და მათი ფლობა

1. საკუთარი ფუნქციების რეალიზების მიზნით ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს უფლება აქვთ გამოსცენ პერიოდული პრესა, წიგნები და სხვა ბეჭდური მასალები. მათ აგრეთვე უფლება აქვთ დააარსონ და ფლობდნენ გამომცემლობებს და პოლიგრაფიულ საწარმოებს, არსებულ კანონმდებლობაში გაწერილი სავალდებულო წესების დაცვით.

2. ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს უფლება აქვთ იქონიონ პრესის გავრცელების საკუთარი მექანიზმები ან ისარგებლონ სხვა გამავრცელებელი ორგანიზაციების ან ქსელების მომსახურებით.

3. 1-ელ პუნქტში გაწერილი დებულებების რეალიზების მიზნით ეკლესიებს და სხვა რელიგიური გაერთიანებებს უფლება აქვთ საზღვარგარეთიდან შემოწირულობების სახით მიიღონ ტექნიკა, დანადგარები, მონაცემილობები, პოლიგრაფიული მასალები და ქაღალდი.

4. ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს უფლება აქვთ რომ რადიოსა და ტელევიზიაში მოახდინონ რელიგიურ-მორალური, საზოგადოებრივი და კულტურული ხასიათის გადაცემების ტრანსლირება, იმ წესით რომელიც გათვალისწინებულია ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს და საჯარო ტელე და რადიო მაუწყებლობის განმახორციელებელ ორგანიზაციებს შორის დადებული ხელშეკრულებებით.

მუხლი 26. საქმიანობა კულტურისა და ხელოვნების სფეროში

1. ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს უფლება აქვთ ორგანიზება

გაუწიონ და აწარმოონ საქმიანობა კულტურისა და ხელოვნების სფეროში რომელიც მათი ფუნქციების შესრულებასთანაა დაკავშირებული.

2. 1-ელ პუნქტში გაწერილი უფლების რეალიზაციისათვის ეკლესიებსა და სხვა რელიგიურ ორგანიზაციებს უფლება აქვთ რომ დააარსონ და მართონ შესაბამისი ორგანიზაციები, აგრეთვე მოახდინონ შესაბამისი ხასიათის ფილმების გავრცელება-დისტრიბუცია.

3. იმ უფლებებით სარგებლობა რომლებზეც საუბარია 1-ელ და მე-2 პუნქტებში, ხდება ნებართვებისა და უფლებამოსილებების მოპოვების საჭიროების გარეშე, თუკი კულტურის სფეროში წარმოებული აღნიშნული საქმიანობა მიმდინარეობს რელიგიურ-მორალური ამოცანების რეალიზების კონტექსტში. ამგვარი საქმიანობის დაწყების სურვილის შემთხვევაში, ეკლესიების ან სხვა რელიგიური გაერთიანებების მესვეურები ინფორმაციას აწვდიან შესაბამის სახელმწიფო ორგანოს რომელიც პასუხსმგებელია ამ ტიპის ნებართვებისა და ლიცენზიების გაცემაზე.

4. 1-ელ და მე-2 პუნქტებში გაწერილი დებულებების რეალიზებისათვის ეკლესიებს და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს შემოწირულობების სახით საზღვარგარეთიდან შეუძლიათ მიიღონ ტექნიკა და მასალები.

მუხლი 27. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების საქმიანობის თავისუფლება

1. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების საქმიანობა არ შეიძლება არღვევდეს საყოველთაოდ სავალდებულო კანონებს რომლებიც იცავენ საზოგადოებრივ უსაფრთხოებასა და წესრიგს, საზოგადოებრივ ჯანმრთელობასა და მორალს, მშობელთა უფლებებს და სხვა პირთა საბაზისო უფლებებსა და თავისუფლებებს.

2. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების მიერ საქმიანობის თავისუფლებით სარგებლობა ხდება საყოველთაოდ სავალდებულო წესების ფარგლებში, იმ შემთხვევების გამოკლებით როდესაც კანონი სხვაგვარად მიუთითებს.

მუხლი 28. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების იურიდიული პირები

1. ქონებრივ საკითხებში ეკლესიები და სხვა რელიგიური გაერთიანებები თავიანთი იურიდიული პირების მეშვეობით მოქმედებენ.

2. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების იურიდიული პირები, მათი ორგანოები, კომპეტენციების დიაპაზონი, დაარსებისა და წარმომადგენლობის ფორმები განისაზღვრება წესდებების საფუძველზე (შიდა სამართალი რომელიც შემდგომში „წესდებებად“ მოიხსენიება).

მუხლი 29. ორგანიზაციები რომლებიც რელიგიურ ფორმაციას და საჯარო

კულტს ემსახურებიან და სოციალური პათოლოგიების დამარცხებისათვის იღვნიან

1. იმ ორგანიზაციებთან მიმართებაში რომლებიც იქმნებიან მე-19 მუხლის საფუძველზე („ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების უფლებამოსილებები მათ მიერ რელიგიური ფუნქციების შესრულების კონტექსტში“, პუნქტი 14) მაგრამ არ გააჩნიათ იურიდიული პირის სტატუსი – არ გამოიყენება კანონი კავშირების შესახებ. სამაგიეროდ, კანონი შეკრებების შესახებ ასეთ ორგანიზაციებთან მიმართებაში გამოიყენება მხოლოდ იმ შემთხვევებში როდესაც საქმე ეხება

შეკრებებს საზოგადოებრივ გზებსა და მოედნებზე და აგრეთვე საზოგადოებრივი სარგებლობის შენობებსა და ფართებში.

2. ორგანიზაციები რომლებზეც 1-ელ პუნქტშია საუბარი – ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების იურიდიული პირების სამართლებრივ ჩარჩოებში საქმიანობენ რა ჩარჩოებშიც ისინი იქნენ დაარსებულნი.

3. ეკლესიები და სხვა რელიგიური გაერთიანებები აკონტროლებენ რომ ამ ორგანიზაციების საქმიანობა მათი რელიგიური და მორალური მიზნების შესაბამისი იყოს.

ნაწილი III

ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეგისტრირება

მუხლი 30. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერა

1. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრს (რომელსაც შემდგომში „რეესტრი“ ეწოდება) აწარმოებს შესაბამისი სამინისტრო რომლის კომპეტენციაშიც შედის რელიგიის საკითხები. აღნიშნულ რეესტრში ჩანერის უფლება რეალიზდება ამ სამინისტროში (რომელსაც შემდგომში „მარეგისტრირებელი ორგანო“ ეწოდება) განაცხადის შეტანის გზით სადაც დაფიქსირებულია ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების შექმნის ფაქტი და მოთხოვნილია რეესტრში ჩანერა.

მუხლი 31. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერის საკითხზე განაცხადის შეტანის უფლება

1. განაცხადის შეტანის უფლება რომელზეც საუბარია 30-ე მუხლში („ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერა“) აქვს პოლონეთის მინიმუმ 100 მოქალაქისგან შემდგარ ჯგუფს, შემდგომში წოდებულთ „განმცხადებლებად“ რომლებიც სამართლებრივი მოქმედებების თვალსაზრისით სრულიად ქმედუნარიანები არიან.

2. განმცხადებლებს შეაქვთ განაცხადი რომელსაც თან ახლავს მათი ნოტარიულად დამოწმებული ხელმოწერები რომლებითაც დასტურდება მათ მიერ შეტანილი განაცხადის შინაარსი („დეკლარაცია ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების შექმნის შესახებ“, 1-ლი პუნქტი). ხელმოწერებში მითითებულ უნდა იქნას განმცხადებელთა სახელი და გვარი, დაბადების თარიღი, საცხოვრებელი ადგილი, პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტის სახეობა, ამ დოკუმენტის სერია და ნომერი, აგრეთვე თითოეული პიროვნების პირადი ნომერი.

3. განმცხადებლებს შეუძლიათ თავიანთი რიგებიდან აირჩიონ სულ მცირე ხუთკაციანი დამფუძნებელი კომიტეტი რომელიც მათი წარმომადგენელი იქნება რეესტრში ჩანერის პროცესში.

მუხლი 32. განაცხადი ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერის შესახებ

1. განაცხადი რომელზეც 30-ე მუხლშია საუბარი („ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერა“) უნდა შეიცავდეს შემდეგს:

1) სია რომელზეც 31-ე მუხლის მე-2 პუნქტშია საუბარი („ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერის საკითხზე განაცხადის შეტანის უფლება“);

2) ინფორმაცია რომელიც შეეხება პოლონეთის რესპუბლიკის ტერიტორიაზე ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების მოღვაწეობის ფორმებს და მისი საქმიანობის მეთოდებს მოცემულ მომენტამდე;

3) ინფორმაცია რომელიც შეეხება ძირითად მიზნებს, დოქტრინის წყაროებს და პრინციპებს, რეგიურ წესებსა და რიტუალებს;

4) ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების იურიდიული მისამართი, აგრეთვე მის ხელმძღვანელ და აღმასრულებელ ორგანოებში შემავალი პირების მონაცემები:

ა) სახელი და გვარი,

ბ) დაბადების თარიღი,

გ) საცხოვრებელი მისამართი,

დ) პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტის დასახელება, სერია და ნომერი,

ე) პირადი ნომერი;

5) წესდება.

1ა. დამფუძნებელი კომიტეტის არჩევის შემთხვევაში რომელზეც **31-ე მუხლის მე-3 პუნქტშია** საუბარი („ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერის საკითხზე განაცხადის შეტანის უფლება“), რეესტრში ჩანერის მოთხოვნის განაცხადი აგრეთვე უნდა შეიცავდეს განმცხადებლების მიერ ხელმოწერილ დამფუძნებელი კომიტეტის არჩევის ოქმს სადაც მითითებული იქნება ჩატარებული არჩევნების ადგილი და თარიღი და აგრეთვე კომიტეტის შემადგენლობაში შემავალი პირების შემდეგ მონაცემებს:

1) სახელი და გვარი;

2) დაბადების თარიღი,

3) საცხოვრებელი მისამართი,

4) პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტის დასახელება, სერია და ნომერი,

5) პირადი ნომერი;

2. წესდება კონკრეტულად უნდა განსაზღვრავდეს:

1) ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების დასახელებას რომელიც განსხვავდება სხვა ორგანიზაციების დასახელებისგან;

2) საქმიანობის ტერიტორიული არეალი და ხელმძღვანელობის იურიდიული მისამართი;

3) საქმიანობის მიზნები და მათი რეალიზების ფორმები და პრინციპები;

4) მმართველი და სხვა ორგანოები, მათი შექმნისა და დაშლის წესი, ამ ორგანოების კომპეტენციები, გადაწყვეტილებების მიღების რეჟიმი;

5) დაფინანსების წყაროები;

6) წესდების ცვლილების განხორციელების რეჟიმი;

7) გარე წარმომადგენლობის და ქონებრივი ვალდებულებების აღების წესები;

8) ორგანიზაციის წევრობის მიღება და დაკარგვა, აგრეთვე წევრების უფლებები და ვალდებულებები;

9) სასულიერო პირების დანიშვნა და მათი განთავისუფლება, აგრეთვე მათი კომპეტენციები (სასულიერო პირებზე საუბარია **მე-12 მუხლის მე-3 პუნქტში** – „ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების წარმომადგენელი სასულიერო პირებისა და ბერ-მონაზვნების უფლებამოსილებები“) თუკი ეკლესია ან სხვა

რელიგიური გაერთიანება ითვალისწინებს ამგვარი თანამდებობების შექმნას და არსებობას;

10) ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების ლიკვიდაცია და მისი დარჩენილი ქონების შემდგომი განკარგვა.

3. თუკი ეკლესია ან სხვა რელიგიური გაერთიანება ითვალისწინებს საორგანიზაციო ერთეულების შექმნას რომელთაც იურიდიული პირების სტატუსი ექნებათ, მაშინ წესდებაში განსაზღვრულ უნდა იქნას მათი დასახელება, მოქმედების ტერიტორიული არეალი, იურიდიული მისამართი, უფლებამოსილებები, ამ ერთეულების შექმნის, ლიკვიდაციისა და მათი გარდაქმნის წესები, მათი ორგანოები, ამ ორგანოთა კომპეტენციების სფერო, გადაწყვეტილებათა მიღების რეჟიმი, ამ ორგანოთა შექმნისა და მათი დაშლის მეთოდები, გარე წარმომადგენლობის და ქონებრივი ვალდებულებების აღების წესები, აგრეთვე ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების იურიდიული პირის ლიკვიდაციის შედეგად დარჩენილი ქონების შემდგომი განკარგვა.

4. თუკი ეკლესია ან სხვა რელიგიური გაერთიანება წარმოადგენს საერთაშორისო მასშტაბების მქონე ორგანიზაციის ნაწილს, მაშინ წესდებაში განსაზღვრულ უნდა იქნას შიდა ურთიერთობათა ფორმა და დიაპაზონი.

5. თუკი ეკლესია ან სხვა რელიგიური გაერთიანება აპირებს რომ შექმნას საორგანიზაციო ერთეულები რომლებსაც იურიდიული პირის სტატუსი არ ექნებათ. მაშინ წესდებაში განსაზღვრულ უნდა იქნას მათი დასახელება, ამ ერთეულების შექმნის, ლიკვიდაციისა და გარდაქმნის წესები.

მუხლი 33. რეესტრში ჩანერის პროცესი

1. რეესტრში ჩანერის პროცესში მარეგისტრირებელმა ორგანომ განმცხადებლებისგან შეიძლება მოითხოვოს განაცხადის შინაარსის განმარტება იმ კონტექსტში რომელიც **32-ე მუხლშია** განსაზღვრული („განაცხადი ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერის შესახებ“). მარეგისტრირებელ ორგანოს აგრეთვე შეუძლია მიმართოს შესაბამის სახელმწიფო ორგანოებს, განაცხადში არსებული ინფორმაციის ნამდვილობის გადამოწმების მიზნით.

2. თუკი მარეგისტრირებელი ორგანო რეესტრში ჩანერის პროცესში განაცხადის შინაარსში აღმოაჩენს ხარვეზებს ან გადაცდომებს იმ კონტექსტში რომელიც **32-ე მუხლშია** განსაზღვრული („განაცხადი ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერის შესახებ“), მაშინ აღნიშნული ორგანო დანიშნავს ორთვიან ვადას ამ ხარვეზების აღმოსაფხვრელად, ამ ვადის გასვლის შემდეგ კი გამოაქვს გადაწყვეტილება რეესტრში ჩანერაზე უარის თქმის შესახებ.

3. თუკი განაცხადი შეიცავს წინააღმდეგობრივ თეზისებს და იგი კონფლიქტში მოდის კანონებთან რომლებიც იცავენ საზოგადოებრივ უსაფრთხოებასა და წესრიგს, ჯანმრთელობას, საზოგადოებრივ მორალს, მშობელთა უფლებებს ან სხვა პირთა საბაზისო უფლებებსა და თავისუფლებებს – მაშინ მარეგისტრირებელ ორგანოს გამოაქვს გადაწყვეტილება რეესტრში ჩანერაზე უარის თქმის შესახებ.

4. გადაწყვეტილებები რომლებზეც საუბარია მე-2 და მე-3 პუნქტებში გამოტანილ უნდა იქნას 3 თვის ვადაში იმ მომენტიდან რა მომენტშიც დაწყებულ იქნა რეესტრში ჩანერის პროცესი განაცხადის საფუძველზე. მიღებული გადაწყვეტილებები შეიძლება გასაჩივრდეს ადმინისტრაციულ სასამართლოში.

მუხლი 34. გადაწყვეტილება რეესტრში ჩანერის შესახებ

1. თუკი ადგილი არ აქვს გარემოებებს რომლებზეც საუბარია 33-ე მუხლში („მუხლი 33. რეესტრში ჩანერის პროცესი“, მე-2 და მე-3 პუნქტები, მაშინ მარეგისტრირებული ორგანო განაცხადის გაკეთებიდან 3 თვის განმავლობაში იღებს გადაწყვეტილებას რეესტრში ჩანერის შესახებ.

2. რეესტრში შეტანის მომენტიდან ეკლესია ან სხვა რელიგიური გაერთიანება როგორც მთლიანობა მოიპოვებს იურიდიული პირის სტატუსს. ამ მომენტიდან იგი სარგებლობს ამ სტატუსით გათვალისწინებული ყველა უფლებით და ექვემდებარება კანონით გათვალისწინებულ ყველა ვალდებულებას.

3. მე-2 პუნქტში განერილი დებულება შესაბამისად გამოიყენება საორგანიზაციო ერთეულების და რელიგიური ორდენების მიმართ რომლებზეც საუბარია **32-ე მუხლში** („განაცხადი ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერის შესახებ“, მე-3 პუნქტი).

4. რეესტრში დარეგისტრირებულ ეკლესიებთან და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებთან მიმართებაში შესაბამისად გამოიყენება **მე-14 მუხლი** („ეკლესიისა და რელიგიური გაერთიანების საინფორმაციო ვალდებულებები“).

მუხლი 35. ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების წესდების ცვლილება რეესტრში ჩანერის შემდეგ

1. რეესტრში ჩანერილი ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების წესდების ცვლილება ხდება სავალდებულო რეჟიმში, მათი რეგისტრაციის დროს.

2. მარეგისტრირებელმა ორგანომ შეიძლება მოითხოვოს იმ მონაცემთა აქტუალიზაცია რომლებიც განაპირობებენ რეგისტრაციას და რომლებიც განსაზღვრულია **32-ე მუხლში** („განაცხადი ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერის შესახებ“, პუნქტები 2-5).

მუხლი 36. რეესტრიდან ამოშლა

1. რეესტრიდან ამოშლას ექვემდებარება:

1) ეკლესია ან სხვა რელიგიური გაერთიანება რომლის სამართლებრივი და ქონებრივი სიტუაცია ცალკე საკანონმდებლო აქტით დარეგულირდა;

2) ეკლესია ან სხვა რელიგიური გაერთიანება რომელმაც მარეგისტრირებელ ორგანოს მიაწოდა ინფორმაცია საკუთარი საქმიანობის შეწყვეტის შესახებ;

3) ეკლესია ან სხვა რელიგიური გაერთიანება რომელმაც დაკარგა რეესტრში ჩანერის უფლების განმაპირობებელი დამახასიათებელი ნიშნები; ეს განსაკუთრებით შეეხება ეკლესიებს ან სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს რომლებმაც 3 (სამი) წლის განმავლობაში არ უპასუხეს მარეგისტრირებელი ორგანოს მოთხოვნებს და არ მოახდინეს რეესტრის ჩანაწერების აქტუალიზაცია იმ ფარგლებში რომლებიც განსაზღვრულია **32-ე მუხლში** („განაცხადი ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერის შესახებ“, პუნქტი 1, ქვეპუნქტი 4).

2. რეესტრიდან ამოშლა ხდება მარეგისტრირებელი ორგანოს გადაწყვეტილების საფუძველზე.

3. იმ შემთხვევებში რომლებზეც საუბარია 1-ლი პუნქტის მე-2 და მე-3 ქვეპუნქტებში და ასევე

36-ე მუხლში („ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების საქმიანობის შეუსაბამოა არსებულ კანონმდებლობასთან ან მისივე წესდებით გათვალისწინებულ

მიზნებთან“, პუნქტი 2) რეესტრიდან ამოშლა ხდება ლიკვიდაციის პროცედურის ჩატარების შემდეგ.

4. იმ შემთხვევაში რომელზეც საუბარია 1-ლი პუნქტის მე-2 ქვეპუნქტში ლიკვიდატორების როლში გამოდიან ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების იმ ორგანოს წევრები რომელიც უფლებამოსილია გარე წარმომადგენლობაზე და ქონებრივი ვალდებულებების აღებაზე თუკი წესდება (ან წესდების შესაბამისი დებულებების არარსებობის შემთხვევაში ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების შესაბამისი გადანყვეტილება) სხვა რამეს არ მიუთითებს.

5. მარეგისტრირებელი ორგანო გადანყვეტილების საფუძველზე მართავს ლიკვიდაციის პროცესს და ნიშნავს ლიკვიდატორს:

1) იმ შემთხვევაში რომელზეც საუბარია 1-ლი პუნქტის მე-3 ქვეპუნქტში და **36-ე მუხლში** („ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების საქმიანობის შეუსაბამობა არსებულ კანონმდებლობასთან ან მისივე წესდებით გათვალისწინებულ მიზნებთან“, პუნქტი 2);

2) იმ შემთხვევაში როცა შეუძლებელია ლიკვიდატორის დადგენა რომელზეც საუბარია მე-4 პუნქტში.

6. იურიდიული პირის გაუქმების წინ რომელზეც საუბარია **32-ე მუხლში** („განაცხადი ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერის შესახებ“, პუნქტი 3) ეკლესია ან სხვა რელიგიური გაერთიანება მართავს მისი ლიკვიდაციის პროცესს და ნიშნავს ლიკვიდატორს. ამავდროულად ამის შესახებ აცყობინებს მარეგისტრირებელ ორგანოს და განსაზღვრავს ლიკვიდაციის შემდეგ დარჩენილი ქონების შემდგომ ბედს.

7. ლიკვიდატორის მოვალეობებს შესაბამისად განსაზღვრავს 1989 წლის 7 აპრილს „კავშირებისა და გაერთიანებების“ შესახებ მიღებული კანონის **37-ე მუხლი** („ლიკვიდატორის მოვალეობები“), („კანონთა ჟურნალი“, 2017 წ. პოზ. 210).

8. თუკი ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების წესდება სხვაგვარად არ მიუთითებს მაშინ ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების ან მათი იურიდიული პირის (რომელზეც საუბარია **32-ე მუხლში** „განაცხადი ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერის შესახებ“, პუნქტი 3) ლიკვიდაციის პროცესის დასრულების შემდეგ დარჩენილი ქონება შეიძლება გამოყენებულ იქნას მხოლოდ და მხოლოდ საქველმოქმედო-სამეურვეო მიზნებისათვის მარეგისტრირებელი ორგანოს გადანყვეტილების საფუძველზე.

მუხლი 36ა. ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების საქმიანობის შეუსაბამობა არსებულ კანონმდებლობასთან ან მისივე წესდებით გათვალისწინებულ მიზნებთან

1. მარეგისტრირებელმა ორგანომ ან პროკურორმა შეიძლება მიმართოს საოლქო სასამართლოს იმის თაობაზე რომ ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების საქმიანობა არ შეესაბამება დებულებებს რომლებიც განერილია **27-ე მუხლში** („ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების საქმიანობის თავისუფლება“, პუნქტი 1) ან მისსავე საკუთარ წესდებას რომელზეც საუბარია **32-ე მუხლში** („განაცხადი ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერის შესახებ“).

2. თუკი სასამართლოს გადანყვეტილებით მიჩნეულ იქნა რომ ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების საქმიანობა უხეშად არღვევს არსებულ კანონმდებლო-

ბას ან მისი საკუთარი წესდების დებულებებს, მაშინ მარეგისტრირებული ორგანო ამოშლის რეესტრიდან აღნიშნულ ეკლესიას ან სხვა რელიგიურ გაერთიანებას.

მუხლი 37. განკარგულება ეკლესიებისა და სხვა

რელიგიური გაერთიანებების რეესტრთან დაკავშირებით

სამინისტრო რომლის კომპეტენციაშიც შედის რელიგიური საკითხები, გადაწყვეტილების საფუძველზე განსაზღვრავს რეესტრის მართვის წესებსა და პრინციპებს, მონაცემებსა და ინფორმაციას რომლებიც რეესტრში შეტანას ექვემდებარება, რეესტრში შეტანილი მონაცემების აქტუალიზაციის მეთოდებს, ფორმასა და ვადებს, რეესტრის ხელმისაწვდომობის პირობებს, ამონაწერების გაცემას და აგრეთვე ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების რეესტრიდან ამოშლის წესს.

მუხლი 38. დებულებათა შესაბამისი გამოყენება ქვეყნის

ტერიტორიაზე მოქმედ ეკლესიათაშორის ორგანიზაციებთან

მიმართებაში რომელთაც იურიდიული პირის სტატუსი გააჩნიათ

მოცემული ნაწილის დებულებები გამოიყენება იმ ეკლესიათაშორის ორგანიზაციებთან მიმართებაში რომლებიც ქვეყნის ტერიტორიაზე მოქმედებენ და იურიდიული პირის სტატუსი გააჩნიათ. ასეთი ორგანიზაციის შექმნისათვის აუცილებელია დეკლარაცია რომელიც პოლონეთის რესპუბლიკის ტერიტორიაზე მოქმედი მინიმუმ ორი საეკლესიო ორგანიზაციის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების ხელმძღვანელობის მიერ იქნება ხელმოწერილი.

ნაწილი IIIa

ზოგიერთი ეკლესიის ქონებრივი საკითხების რეგულირება

მუხლი 38a. ეკლესიათაშორისი მარეგულირებელი კომისია

1. იქმნება ეკლესიათაშორისი მარეგულირებელი კომისია (შემდგომში წოდებული „კომისიად“) რათა საბოლოოდ იქნას დარეგულირებული ქონებრივი საკითხები სახელმწიფოსა და ეკლესიებს და აგრეთვე მათ იურუდიულ პირებს შორის რომლებმაც პრეტენზიები წარმოადგინეს შემდეგ დოკუმენტებში განსაზღვრული რეჟიმისა და პირობების მიხედვით:

1) 1994 წლის 13 მაისის კანონი – „სახელმწიფოს დამოკიდებულება ევანგელისტურ-რეფორმატორული ეკლესიისადმი პოლონეთის რესპუბლიკაში“, **24-26 მუხლები** („კანონთა ჟურნალი“, 2015 წ. პოზ. 483);

2) 1995 წლის 30 ივნისის კანონი – „სახელმწიფოს დამოკიდებულება ევანგელისტურ-მეთოდისტური ეკლესიისადმი პოლონეთის რესპუბლიკაში“, **მუხლი 37** – „განკარგულება ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრთან დაკავშირებით“ („კანონთა ჟურნალი“, 2014 წ. პოზ. 1712);

3) 1995 წლის 30 ივნისის კანონი – „სახელმწიფოს დამოკიდებულება ქრისტიან-ბაპტისტების ეკლესიისადმი პოლონეთის რესპუბლიკაში“, **მე-40 მუხლი**, გარდა-მავალი დებულება- 42 („კანონთა ჟურნალი“, 2015 წ. პოზ. 169);

4) 1995 წლის 30 ივნისის კანონის – „სახელმწიფოს დამოკიდებულება მეშვიდე დღის ადვენტისტებისადმი“ პოლონეთის რესპუბლიკაში“, **35-ე მუხლი** – „ეკლესიის

ან სხვა რელიგიური გაერთიანების წესდების ცვლილება რეესტრში ჩანერის შემდეგ“ („კანონთა ჟურნალი“, 2014 წ. პოზ. 1889).

2. სახელმწიფოსადმი ქონებრივი პრეტენზიები კომისიისადმი შეიძლება აგრეთვე წარადგინონ ეკლესიებმა და სხვა რელიგიურმა გაერთიანებებმა რომლებიც 1-ელ პუნქტში არ არიან მოხსენიებულები, აგრეთვე ქვეყნის ტერიტორიაზე მოქმედმა ეკლესიათაშორისმა ორგანიზაციებმა ვადაში რომელიც განისაზღვრება 1998 წლის 31 დეკემბრით. განაცხადში მითითებული უნდა იყოს რომ სახელმწიფო ხაზინის სასარგებლოდ გადაცემულ იქნა უძრავი ქონება ან მისი ნაწილი რომელიც ადრე ამ ეკლესიების, სხვა რელიგიური გაერთიანებების ან ქვეყნის ტერიტორიაზე მოქმედი ეკლესიათაშორისი ორგანიზაციების საკუთრებას წარმოადგენდა.

3. მე-2 პუნქტში განსაზღვრულ საქმეებთან მიმართებაში, სარეგულაციო პროცესის დასაშვებობის შეფასების საკითხში, შესაბამისად გამოიყენება საკანონმდებლო დებულებები რომლებიც მითითებულია 1-ლი პუნქტის 1-4 ქვეპუნქტებში.

4. თუკი საეკლესიო იურიდიული პირისთვის უძრავი ქონების დაბრუნება შეუძლებელია გამომდინარე გადაულახავი წინააღმდეგობებიდან, მაშინ მას შეიძლება მიეკუთვნოს შემცვლელი უძრავი ქონება ხოლო თუ ესეც შეუძლებელია მაშინ ამ იურიდიულ პირს მიეცემა შესაბამისი კომპენსაცია რომელიც განსაზღვრულია ქონების გასხვისების შესახებ არსებულ კანონებში.¹

5. მინისტრთა საბჭო გადაწყვეტილების საფუძველზე განსაზღვრავს თუ რომელი სახელმწიფო ორგანიზაციული სუბიექტების ან რომელიც ტერიტორიული ერთეულების ქონებიდან შეიძლება მიეცეს ზემოთხსენებულ იურიდიულ პირებს შემცვლელი ქონება ან რომელ სახელმწიფო ორგანიზაციულ ერთეულს დაეკისრება კომპენსაციის გადახდის ვალდებულება.

მუხლი 38b. ქონებრივი საკითხების სარეგულაციო

პროცედურა ჩრდილოეთ და დასავლეთ მიწებზე

1. სარეგულაციო პროცედურების თემას აგრეთვე შეიძლება წარმოადგენდეს იმ უძრავი ქონების ან მისი ნაწილის უსასყიდლოდ გადაცემა მფლობელობაში რომელიც 1945 წლამდე საეკლესიო იურიდიული პირების საკუთრებას წარმოადგენდა ჩრდილოეთ და დასავლეთ მიწებზე. გადაცემის მიზანი შეიძლება იყოს აღნიშნული უძრავი ქონების ობიექტებში რელიგიური კულტის მსახურების აღდგენა,

აგრეთვე საგანმანათლებლო-სააღმზრდელო, საქველმოქმედო-სამხრევო და სააღმზრდელო-სამეურვეო საქმიანობის განახლება.

2. იმ შემთხვევაში თუკი შეუძლებელია 1-ელ პუნქტში განსაზღვრული რეგულაციის შესრულება – პროცედურა შეწყვეტას ექვემდებარება.

მუხლი 38c. ქონება რომელიც გმინის (თემის) ტერიტორიულ ერთეულს

გადაეცემა „ტერიტორიული თვითმმართველობის ერთეულებისა

და თვითმმართველობის თანამშრომლების კანონის“ საფუძველზე

უძრავი ქონება რომელიც გმინას (თემს) გადაეცა 1990 წლის 10 მაისის კანონის საფუძველზე („ტერიტორიული თვითმმართველობის ერთეულებისა და თვითმმართველობის თანამშრომლების კანონის“, „კანონთა ჟურნალი“ Nr 32, პოზ. 191, შე-

¹ ამჟამად, 1997 წლის 21 აგვისტოს კანონის - „ქონების მართვის შესახებ“ - დებულებები („კანონთა ჟურნალი“, 2016 წ. პოზ. 2147 და 2260, აგრეთვე „კანონთა ჟურნალი“, 2017 წ. პოზ. 624 და 820) რომელიც ძალაში შევიდა 1998 წლის 1 იანვარს.

მდგომი ცვლილებებით¹⁾, ექვემდებარება პროცედურას რომელზეც საუბარია **38a მუხლში** – „ეკლესიათაშორისი მარეგულირებელი კომისია“ და **38b მუხლში** „ქონებრივი საკითხების სარეგულაციო პროცედურა ჩრდილოეთ და დასავლეთ მიწებზე“.

მუხლი 38d. სარეგულაციო პროცედურის წესები და პრინციპები

1. სამინისტრო რომლის კომპეტენციაშიც შედის რელიგიურ აღმსარებლობასთან დაკავშირებული საკითხები, ეკლესიათა მოსაზრებებთან გაცნობის შემდეგ (რომლებზეც საუბარია **38a მუხლში** – „ეკლესიათაშორისი მარეგულირებელი კომისია“, პუნქტი 1, ქვეპუნქტები 1-4) გადანყვეტილების საფუძველზე განსაზღვრავს კომისიის რიცხოვნობას, სარეგულაციო პროცედურის კონკრეტულ რეჟიმს და აგრეთვე კომისიის წევრებისა და დამხმარე პერსონალის ანაზღაურების ოდენობას. კერძოდ, გათვალისწინებულ იქნება კომისიის მუშაობის საორგანიზაციო მხარე, გადანყვეტილების მიმღები ჯგუფების თანათავმჯდომარეების ამოცანები, პროცედურების ჩატარებისა და პროტოკოლირების მეთოდები, გადანყვეტილებათა გამოტანის წესი, აგრეთვე ამ გადანყვეტილებებისათვის და შეთანხმებებისათვის აღსრულების კლაუზულის მინიჭების წესები.

2. კომისია საქმეებს განიხილავს გადანყვეტილების მიმღები ჯგუფების შიგნით რომელთა შემადგენლობაშიც შედის რელიგიის საკითხების სამინისტროს მიერ დანიშნული ორი წევრი (ამჟამად: რელიგიურ აღმსარებლობათა, ეროვნული და ეთნიკური უმცირესობების სამინისტრო) და აგრეთვე იმ ეკლესიის ან სხვა რელიგიური გაერთიანების ხელმძღვანელობის მიერ დანიშნული ორი წევრი რომელსაც ეხება მოცემული განაცხადი.

3. სარეგულაციო პროცედურა იწყება იმ მომენტიდან რა მომენტშიც კომისიაში განაცხადი შევა. მას შემდეგ რაც კომისიაში შევა განაცხადი სარეგულაციო პროცედურის დაწყების შესახებ, გადანყვეტილების მიმღები გუნდი იკვლევს – არის თუ არა ეს განაცხადი დასაშვები. განაცხადების ავტორებს რომლებიც დასაშვებობის კრიტერიუმებს არ აკმაყოფილებენ კომისია უარს ეუბნება პროცედურის დაწყებაზე.

4. ის სასამართლო ან ადმინისტრაციული პროცესები რომლებიც უძრავ ქონებას ეხება და რომლებთან მიმართებაშიც სარეგულაციო პროცედურები დაიწყო – უნდა შეჩერდეს ხოლო სასამართლოები და სხვა ორგანოები რომლებსაც ეს ადმინისტრაციული პროცესები მიჰყავთ მათთან დაკავშირებულ ყველა დოკუმენტსა და აქტს კომისიას გადასცემენ.

5. გარდა განაცხადის ავტორისა, სარეგულაციო პროცესის მონაწილეები არის ყველა დაინტერესებული სუბიექტი სახელმწიფოს, თვითმმართველობისა და ეკლესიის მხრიდან.

6. სარეგულაციო პროცესის მონაწილეებს შეუძლიათ შეთანხმება დადონ გადანყვეტილების მიმღები ჯგუფის წინაშე. თუკი ასეთი შეთანხმება ვერ დაიდება – მაშინ გადანყვეტილების მიმღებ ჯგუფს შესაბამისი გადანყვეტილება გამოაქვს.

7. რეგულაციამ არ უნდა დაარღვიოს სხვა არასახელმწიფო მესამე პირების უფლებები. განსაკუთრებით ეს ეხება სხვა ეკლესიებსა და აღმსარებლობით გაერთიანებებს და აგრეთვე ინდივიდუალურ ფერმერებს.

¹ აღნიშნული კანონის ცვლილებები გამოქვეყნებულ იქნა შემდეგ პუბლიკაციებში: „კანონთა ჟურნალი“ 1990 წ. პოზ. 253 და 541, „კანონთა ჟურნალი“, 1991 წ. პოზ. 151, „კანონთა ჟურნალი“, 1992 წ. პოზ. 20, „კანონთა ჟურნალი“, 1993 წ. პოზ. 180, „კანონთა ჟურნალი“, 1994 წ. პოზ. 3 და 285, „კანონთა ჟურნალი“, 1996 წ. პოზ. 102 და 296, „კანონთა ჟურნალი“, 1997 წ. 43, „კანონთა ჟურნალი“, 2002 წ. პოზ. 1271, „კანონთა ჟურნალი“, 2004 წ. პოზ. 1492 და „კანონთა ჟურნალი“, 2017 წ. პოზ. 653.

8. გადაწყვეტილების მიმღები ჯგუფის წინაშე დადებული შეთანხმებები, აგრეთვე გადაწყვეტილებები რომლებიც განაცხადს ითვალისწინებენ – უნდა განსაზღვრავდნენ შემდეგს:

1) უძრავი ქონების სამართლებრივი მდგომარეობა;

2) პროცესის მონაწილეთა ვალდებულებები რომლებიც ამ მდგომარეობასთანაა დაკავშირებული, განსაკუთრებით კი უძრავი ქონების შესაბამის ვადებში გადაცემის ვალდებულება თუკი ეს ქონება განმცხადებლის მფლობელობაში არ იმყოფება;

3) ფულად-მატერიალური კომპენსაციის ვალდებულება და გადახდის ვადა თუკი ასეთი კომპენსაცია განმცხადებელთან მიმართებაში მართებულად იქნა მიჩნეული.

9. გადაწყვეტილების მიმღების ჯგუფის მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილება გასაჩივრებას არ ექვემდებარება.

მუხლი 38e. შეთანხმებებისა და გადაწყვეტილებების სამართლებრივი შედეგები

1. შეთანხმებებსა და გადაწყვეტილებებს სასამართლო სააღსრულებო გადაწყვეტილების ძალა გააჩნიათ.

2. შეთანხმებები და გადაწყვეტილებები წარმოადგენენ იმის საფუძველს რომ მოხდეს ჩანაწერის შეტანა საჯარო რეესტრსა და მიწის კადასტრში.

მუხლი 38f. სარეგულაციო პროცედურასთან და შეძენილ უძრავ ქონებასთან დაკავშირებული გადასახადი

1. სარეგულაციო პროცედურა გადასახადისგან თავისუფალია.

2. უძრავი ქონების ან მისი ნაწილის შეძენა შეთანხმების ან გადაწყვეტილების საფუძველზე თავისუფალია გადასახადების ან სხვა მსგავსი შენატანების ვალდებულებისაგან.

მუხლი 38g. გადაწყვეტილების შეუთანხმებლობა გადაწყვეტილების მიმღები ჯგუფის მხრიდან

1. თუკი გადაწყვეტილების მიმღები ჯგუფი ვერ მიიღებს შეთანხმებულ გადაწყვეტილებას, ის ამის შესახებ წერილობით ატყობინებს სარეგულაციო პროცედურის მონაწილეებს.

2. სარეგულაციო პროცედურის მონაწილეებს შეუძლიათ რომ ასეთი შეტყობინების მიღებიდან ექვსი თვის ვადაში მიმართონ სასამართლოს შეჩერებული სასამართლო ან ადმინისტრაციული პროცესის განახლების თხოვნით ხოლო თუკი ასეთი პროცესი დაწყებული არ იყო მაშინ მიმართონ სასამართლოს რათა დაიწყოს პროცესი პრეტენზიების ვადის ამონურვამდე. საქმის შესწავლის პროცესში გამოიყენება დებულებები რომლებიც განსაზღვრულია **38a** მუხლში („ეკლესიათაშორისი მარეგულირებელი კომისია“) და **38b** მუხლში („ქონებრივი საკითხების სარეგულაციო პროცედურა ჩრდილოეთ და დასავლეთ მიწებზე“).

გარდამავალი და საბოლოო დეკლარაციები

მუხლი 39. გარდამავალი დებულება

1. ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების წესდებები ინარჩუნებენ თავიანთ ძალას იმ შემთხვევაში თუკი ისინი წინააღმდეგობაში არ მოდიან მოცემული საკანონმდებლო აქტის დებულებებთან.

2. საკანონმდებლო აქტის აღმასრულებელი დებულებების გამოსვლამდე ძალაში რჩება აქამდე არსებული დებულებები.

მუხლი 40. გარდამავალი დებულება

სახელმწიფოს დამოკიდებულება ეკლესიებთან და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებთან რომლებიც რეესტრში შეტანილი ჩანაწერის საფუძველზე ფუნქციონირებენ – შესაძლოა დარეგულირდეს ცალკე საკანონმდებლო აქტის საფუძველზე.

მუხლი 41. გარდამავალი დებულება

იმ ეკლესიებს და სხვა რელიგიურ გაერთიანებებს რომლებიც ამ საკანონმდებლო აქტის ძალაში შესვლის დღეს ჩვეულებრივი კავშირების ფორმით არსებობენ – შეუძლიათ მოიპოვონ იურიდიული პირის სტატუსი თუკი ისინი დააკმაყოფილებენ **30-ე მუხლში** განსაზღვრულ მოთხოვნებს („ეკლესიებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების რეესტრში ჩანერა“).

მუხლი 42. გარდამავალი დებულება

1. პირებს რომლებიც არიან ისეთი ეკლესიების ან სხვა რელიგიური გაერთიანებების წევრები რომელთა რელიგიური დღესასწაულებიც არ ემთხვევა სახელმწიფოს მიერ დადგენილ ოფიციალურ არასამუშაო დღეებს – შეუძლიათ პირადი თხოვნის საფუძველზე მიიღონ სამუშაოდან ან სასწავლო პროცესიდან განთავისუფლების ნებართვა იმ დროით რომელიც მათ სჭირდებათ ასეთი დღესასწაულების აღნიშვნისათვის, მათი რელიგიის მიერ განსაზღვრული წესისა და მოთხოვნების თანახმად.

2. არასრულწლოვან პირებს 1-ელ პუნქტში განსაზღვრული უფლებით სარგებლობა შეუძლიათ საკუთარი მშობლების ან სამართლებრივი მეურვეების განცხადების საფუძველზე.

3. სამუშაოდან განთავისუფლება რომელზეც 1-ელ და მე-2 პუნქტებშია საუბარი – შეიძლება მოხდეს იმ პირობით რომ განთავისუფლებული შემდგომში ანაზღაურებს სამუშაო საათებს ოფიციალური დასვენების დღეებში ან დამატებითი სამუშაო საათების სახით. ამავედროულად მას არ ექნება უფლება რომ აღნიშნული საათების გამომუშავების სანაცვლოდ დამატებითი ფინანსური ანაზღაურება მოითხოვოს.

4. სამინისტროები რომელთა კომპეტენციაშიც შედის შრომის, ალზრდა-განათლების და უმაღლესი სკოლის საკითხები, რელიგიურ აღმსარებლობათა საკითხებში კომპეტენციების მქონე სამინისტროსთან თანამშრომლობით და განკარგულების ფორმით განსაზღვრავენ იმ განთავისუფლებების კონკრეტულ დეტალებს რომლებზეც საუბარია 1-ელ და მე-2 პუნქტებში.

**მუხლი 43. განათლებისა და აღზრდის სისტემის
განვითარების შესახებ არსებული კანონის ცვლილება**
(გაუქმებულია)

მუხლი 44. ცვლილება ბიბლიოთეკების შესახებ არსებულ კანონში
(გაუქმებულია)

მუხლი 45. კანონის ძალაში შესვლის თარიღი
კანონი ძალაში შედის მისი გამოქვეყნების დღიდან.¹

რუმინეთის კანონი რელიგიის თავისუფლებისა და რელიგიური დემოკრატიაზის ზოგადი სტატუსის შესახებ²

თავი I

ზოგადი დებულებები

მუხლი 1.

(1) რუმინეთის სახელმწიფო იცავს და უზრუნველყოფს ნებისმიერი ინდივიდის აზრის, სინდისისა და რელიგიის ფუნდამენტურ უფლებებს რუმინეთის ტერიტორიაზე, რუმინეთის კონსტიტუციისა და იმ საერთაშორისო შეთანხმებების მიხედვით, რომლის ხელშემაკრელი მხარეცაა რუმინეთი.

(2) არავის ეკრძალება, მიიღოს რელიგიური აზრი ან შეუერთდეს რელიგიურ მრწამსს; არავინ შეიძლება იქნეს იძულებული, მისი ნების საწინააღმდეგოდ მიიღოს რელიგიური აზრი ან შეუერთდეს რელიგიურ მრწამსს და არავინ შეიძლება დაექვემდებაროს დისკრიმინაციულ მოპყრობას ან შევიწროებას ან დაინიშნოს დაბალ პოზიციაზე თავისი მრწამსის, რელიგიური ჯგუფის, გაერთიანების ან დენომინაციის წევრობის ან წევრად არყოფნის გამო, ან რელიგიის თავისუფლებით განსაზღვრული უფლებებით სარგებლობისთვის.

მუხლი 2.

(1) რელიგიის თავისუფლება მოიცავს თითოეული ინდივიდის უფლებას, ჰქონდეს ან მიიღოს რელიგია, გამოხატოს იგი ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად, საჯაროდ ან კერძოდ, მისი რელიგიისთვის დამახასიათებელი რიტუალებითა და მსახურებით, მათ შორის, რელიგიური განათლების მეშვეობით, ასევე ინდივიდის თავისუფლებას, შეინარჩუნოს ან შეიცვალოს რელიგია.

(2) ინდივიდის თავისუფლება, გამოხატოს თავისი რელიგია, არ შეიძლება დაექვემდებაროს რაიმე სახის შეზღუდვას, გარდა კანონით განსაზღვრული შემთხვევებისა, რომელიც საჭიროა დემოკრატიულ საზოგადოებაში საზოგადოებრივი

¹ [კანონი გამოქვეყნდა 1989 წლის 23 მაისს – „კანონთა ჟურნალი“, 1989 წ. პოზ. 155]

² მიღებულია რუმინეთის პარლამენტის მიერ, რუმინეთის კონსტიტუციის 75ე და 76ე (1) მუხლების დაცვით, ბუქარესტი, 8 იანვარი 2007. კანონი (489/2006). გამოქვეყნებულია ოფი ციალურ ბეჭდვით ორგანოში, ნაწილი I, გამოცემა 11/08 იანვარი 2007.

უსაფრთხოების, საჯარო წესრიგის, ჯანმრთელობის ან მორალის, ან ადამიანის ფუნდამენტური უფლებებისა და თავისუფლების დასაცავად.

მუხლი 3.

(1) მშობლებსა და მეურვეებს აქვთ ექსკლუზიური უფლება, რომ მათი მეურვეობის ქვეშ მყოფმა არასრულწლოვნებმა მიიღონ მშობლების/მეურვეების მრწამსის შესაბამისი რელიგიური განათლება.

(2) 14 წელს მიღწეული არასრულწლოვანი პირის რელიგია არ შეიძლება შეიცვალოს მისი თანხმობის გარეშე; არასრულწლოვანს, რომელმაც მიაღწია 16 წელს, უფლება აქვს აირჩიოს რელიგია.

მუხლი 4.

ნებისმიერ ინდივიდს, კულტს, რელიგიურ გაერთიანებას ან რელიგიურ ჯგუფს რუმინეთში შეუძლია, თავისუფლად დაამყაროს ან შეინარჩუნოს ეკუმენური ან ძმური ურთიერთობა სხვა ინდივიდებთან, კულტებთან ან რელიგიურ ჯგუფებთან და შიდაქრისტიანულ და შიდარელიგიურ ორგანიზაციებთან, როგორც ეროვნულ, ისე საერთაშორისო დონეზე.

მუხლი 5.

(1) ნებისმიერ ინდივიდს აქვს უფლება, გამოხატოს თავისი რელიგიური მრწამსი სხვებთან ერთად, მისი რწმენისა და კანონის შესაბამისად, როგორც სპეციალური სამართლებრივი სტატუსის მქონე, ისე სპეციალური სამართლებრივი სტატუსის არმქონე რელიგიურ სტრუქტურაში.

(2) ამ კანონით რეგულირებული სპეციალური სამართლებრივი სტატუსის მქონე რელიგიური სტრუქტურები არიან რელიგიური დენომინაციები და ასოციაციები, ხოლო სპეციალური სტატუსის არმქონე რელიგიური სტრუქტურები არიან რელიგიური ჯგუფები.

(3) ამ კანონის დაცვით რელიგიურ თემებს თავისუფლად შეუძლიათ გაერთიანების სტრუქტურის არჩევა, რა ფორმითაც სურთ რომ გამოხატონ თავიანთი რელიგია: დენომინაციის, რელიგიური ასოციაციისა თუ რელიგიური ჯგუფის სახით.

(4) დენომინაციები, რელიგიური ასოციაციები და რელიგიური ჯგუფები ვალდებული არიან თავიანთი მოქმედებების განხორციელებისას დაემორჩილონ რუმინეთის კონსტიტუციასა და კანონებს, არ შეუქმნან საფრთხე საჯარო უსაფრთხოებას, წესრიგს, ჯანმრთელობას, მორალს, ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებებსა და თავისუფლებას.

(5) რელიგიური მრწამსის ან დენომინაციის წევრობის შესახებ პერსონალური მონაცემების დამუშავება აკრძალულია, გარდა კანონით განსაზღვრული მოსახლეობის აღწერის შემთხვევისა, ან ისეთი შემთხვევისა, როდესაც დაინტერესებული ინდივიდი გამოხატავს არაორაზროვან თანხმობას ამის თაობაზე.

(6) ამასთან, აკრძალულია ინდივიდის იძულება, გაამჟღავნოს თავისი რელიგია საჯარო ან კერძო დაწესებულებებთან ურთიერთობისას.

მუხლი 6.

(1) რელიგიური ჯგუფი არის ინდივიდების გაერთიანების ისეთი ფორმა, რომელიც, სპეციალური სამართლებრივი სტატუსისა და წინასწარი პროცედურების გარეშე, თავისუფლად იღებს, იზიარებს და მსახურებს იმავე რელიგიას.

(2) რელიგიური ასოციაცია არის ამ კანონით დაფუძნებული კერძო სამართლის იურიდიული პირი და შედგება ინდივიდებისგან, რომლებიც იღებენ, იზიარებენ და მსახურობენ იმავე რელიგიას.

(3) ამ კანონის მიხედვით, რელიგიურ ასოციაციას შეუძლია, გახდეს დენომინაცია.

თავი II

დენომინაციები

ნაწილი I

სახელმწიფოსა და დენომინაციებს შორის ურთიერთობა

მუხლი 7.

(1) რუმინეთის სახელმწიფო ცნობს დენომინაციების სულიერ, საგანმანათლებლო, სოციალურსაქველმოქმედო, კულტურულ და სოციალურ-საზოგადოებრივ როლს, ასევე მათ სტატუსს, როგორც სოციალური მშვიდობის ფაქტორს.

(2) რუმინეთის სახელმწიფო აღიარებს რუმინეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის განსაკუთრებულ როლს, აგრეთვე რუმინეთის ისტორიასა და რუმინეთის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში სხვა აღიარებული ეკლესიებისა და დენომინაციების როლს.

მუხლი 8.

(1) აღიარებული დენომინაციები არიან საჯარო სამართლის იურიდიული პირები. ისინი უნდა იყვნენ მოწყობილი ორგანიზებულად და მოქმედებდნენ რუმინეთის კონსტიტუციისა და ამ კანონის შესაბამისად, ავტონომიურად, თავიანთი წესდებისა თუ კანონიკური სამართლის მიხედვით.

(2) დენომინაციის განშტოებები არიან აგრეთვე იურიდიული პირები, რამდენადაც ისინი დაფუძნებული არიან დენომინაციის წესდებისა თუ კანონიკური სამართლის ფარგლებში იმ პირობით, რომ თავსდებიან ამ უკანასკნელის მიერ დაწესებულ მოთხოვნებში.

(3) დენომინაციები უნდა მოქმედებდნენ კანონის, თავიანთი წესდებისა და კანონიკური სამართლის შესაბამისად, აღნიშნული ნორმები ვრცელდება მხოლოდ მათ მიმდევრებზე.

(4) დენომინაციის სახელწოდება არ შეიძლება იყოს რუმინეთში აღიარებული სხვა დენომინაციის სახელწოდების იდენტური.

მუხლი 9.

(1) რუმინეთში არ არის სახელმწიფო რელიგია; სახელმწიფო ნეიტრალურია ნებისმიერი რელიგიური მრწამსისა თუ ათეისტური იდეოლოგიის მიმართ.

(2) დენომინაციები არიან თანასწორნი კანონისა და საჯარო ხელისუფლების წინაშე. სახელმწიფომ თავისი ძალაუფლებით არც ხელი უნდა შეუწყოს და არც მხარი დაუჭიროს რომელიმე დენომინაციისათვის პრივილეგიების მინიჭებას ან მათ დისკრიმინირებულ მდგომარეობაში ჩაყენებას.

(3) საჯარო ხელისუფლება დენომინაციებთან თანამშრომლობს ისეთ საკითხებში, რომლებიც მათ საერთო ინტერესს წარმოადგენს და მხარს უჭერს მათ საქმიანობას.

(4) რუმინეთის სახელმწიფო, თავისი საჯარო უფლებამოსილების განხორციელების საშუალებით, მხარს უჭერს იმ სულიერ, კულტურულ და სოციალურ საქმიანობას, რომელსაც რუმინეთში აღიარებული დენომინაციები ახორციელებენ სხვა ქვეყნებში.

(5) ცენტრალურ საჯარო ხელისუფლებას შეუძლია, საერთო ინტერესების სფეროში გახდეს რუმინეთში აღიარებული დენომინაციების პარტნიორი, ასევე, დადოს შეთანხმებები მათთან დენომინაციების ტრადიციებისთვის დამახასიათებელი, კონკრეტული ასპექტების რეგულირებისათვის. აღნიშნული შეთანხმებები დადასტურდეს კანონით.

მუხლი 10.

(1) დენომინაციების შენახვის ხარჯებისა და საქმიანობის დაფინანსების ძირითადი წყაროა საკუთარი შემოსავალი, რომლის მართვა ხორციელდება დენომინაციების წესდების მიხედვით.

(2) დენომინაციებს შეუძლიათ, თავიანთი საქმიანობის მხარდასაჭერად, საკუთარ მრევლს დაუწესონ შენატანები.

(3) სახელმწიფო საგადასახადო შეღავათებით ხელს უწყობს საკუთარი მოქალაქეების მხრიდან რელიგიური დენომინაციების მხარდაჭერას და კანონი ახალისებს ამგვარ მხარდაჭერას.

(4) სახელმწიფომ, მოთხოვნისამებრ, მხარი უნდა დაუჭიროს აღიარებული დენომინაციების სასულიერო და საერო პირებისათვის კონტრიბუციის გზით თანხის გადახდას, რუმინეთის მოქალაქე მრევლის პროპორციულად და მათი რეალური საარსებო საჭიროებებისა და მოქმედებების საფუძველზე. სახელმწიფომ უნდა გასცეს უფრო მაღალი ფინანსური დახმარება იმ დასაქმებულთათვის, რომელთა დენომინაციების ერთეულებსაც აქვთ დაბალი შემოსავალი.

(5) აკრძალულია პირის იძულება, ადმინისტრაციული ზომებით ან სხვა მეთოდებით დააფინანსოს რელიგიური დენომინაცია.

(6) აღიარებულ რელიგიურ დენომინაციებს შეუძლიათ, მოთხოვნისამებრ, მიიღონ მატერიალური მხარდაჭერა სახელმწიფოსგან იმ ხარჯებისათვის, რომლებიც დაკავშირებულია დენომინაციის ერთეულების მოქმედებასთან, რესტავრაციასა და ახალ მშენებლობასთან, მოსახლეობის ბოლო აღწერის შედეგების მიხედვით, მრევლის რაოდენობისა და მათი რეალური საჭიროებების საფუძველზე.

(7) სახელმწიფომ ხელი უნდა შეუწყოს აღიარებული დენომინაციების, როგორც სოციალური მომსახურების შემომთავაზებლების, საქმიანობას.

(8) მოთხოვნისამებრ, საჯარო ხელისუფლებამ ნებისმიერ ინდივიდს უნდა მიაწოდოს უფლება, კონსულტაციის გზით მიიღოს თავისი რელიგიური მრწამსის შესაბამისი დახმარება.

მუხლი 11.

სახელმწიფო დახმარება შეიძლება ასევე გამოიხატოს კანონით გათვალისწინებული საგადასახადო შეღავათებით.

მუხლი 12.

სახელმწიფოსგან ან ადგილობრივი ბიუჯეტიდან მიღებული ფულადი სახსრებისა და ქონების სახით მიღებული ან სარგებლობისთვის გადაცემული აქტივების დანიშნულებისამებრ გამოყენება ექვემდებარება აუდიტს სახელმწიფოს მხრიდან.

მუხლი 13.

(1) დენომინაციებს, ასევე რელიგიურ ასოციაციებსა და ჯგუფებს შორის ურთიერთობები უნდა ეფუძნებოდეს ურთიერთგაგებასა და პატივისცემას.

(2) რუმინეთში აკრძალულია რელიგიური ანტაგონიზმისა და ცილისწამების ნებისმიერი ფორმა, ასევე, რელიგიური სიმბოლოების საჯარო შეურაცხყოფა.

(3) რელიგიური საქმიანობის თავისუფლებაში ჩარევის აღკვეთა ხორციელდება კანონით, რომელიც ანესებს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას.

მუხლი 14.

(1) ყველა დენომინაციას უნდა ჰყავდეს ეროვნული ხელმძღვანელი ან წარმომადგენლობითი ორგანო.

(2) დენომინაციის ერთეულები, მათ შორის, სპეციალური სამართლებრივი სტატუსის არმქონე ფილიალები, უნდა დაარსდეს და იმართებოდეს დენომინაციების მიერ, მათი წესდების, რეგულაციებისა და კანონიკური სამართლის შესაბამისად.

(3) დენომინაციის ერთეულის დაარსებააღრიცხვის მიზნების შესახებ უნდა ეცნობოს კულტურისა და რელიგიური დენომინაციების სამინისტროს.

(4) იურიდიულ პირად ახლად დაფუძნებულ რელიგიურ დენომინაციებს შეუძლიათ კანონით მოითხოვონ და მიიღონ ფინანსური დახმარება.

მუხლი 15.

დენომინაციის ან ადგილობრივი დენომინაციის ბეჭდები და შტამპები უნდა შეიცავდეს იმ ოფიციალურ სახელწოდებას ან სახელწოდების ინიციალებს, რომლითაც აღიარებულია დენომინაცია.

მუხლი 16.

(1) აღიარებულ დენომინაციებს თავიანთი მოქმედებების განხორციელებისას შეუძლიათ გამოიყენონ ნებისმიერი ენა, რომელსაც ისინი აირჩევენ. ფინანსური და საბუღალტრო ჩანაწერები უნდა ინახებოდეს რუმინულ ენაზე.

(2) სახელმწიფოსთან ოფიციალური ურთიერთობისას დენომინაციებმა უნდა გამოიყენონ რუმინული ენა.

ნაწილი II

დენომინაციად აღიარება

მუხლი 17.

(1) სახელმწიფოს მიერ დენომინაციად აღიარება ხდება მთავრობის განკარგულებით მას შემდეგ, რაც კულტურისა და რელიგიური დენომინაციების სამინისტრო მთავრობას წარუდგენს წინადადებას იმ რელიგიური გაერთიანებების შესახებ,

რომლებიც თავიანთი საქმიანობითა და მრევლის რაოდენობით წარმოადგენენ მდგრადობის, სტაბილურობისა და საჯარო ინტერესების გარანტიას.

(2) წესდებისა და კანონიკური სამართლის აღიარება გარანტირებულია იმდენად, რამდენადაც ისინი საფრთხეს არ უქმნიან საჯარო უსაფრთხოებას, წესრიგს, ჯანმრთელობას, მორალს ან ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებებსა და თავისუფლებას.

მუხლი 18.

რელიგიური ასოციაცია, რომელიც ითხოვს დენომინაციად აღიარებას, ვალდებულია მიმართოს კულტურისა და რელიგიური დენომინაციების სამინისტროს და წარუდგინოს შემდეგი დოკუმენტაცია:

მტკიცებულება იმის შესახებ, რომ სამართლებრივად დაარსებულია და, როგორც რელიგიური ასოციაცია, სულ მცირე 12 წლის განმავლობაში შეუფერხებლად ფუნქციონირებს რუმინეთის ტერიტორიაზე.

წევრების სიის ორიგინალი, რომლის მიხედვითაც რუმინეთის რეზიდენტი მოქალაქეების რაოდენობა, მოსახლეობის უკანასკნელი აღწერის მონაცემებით, რუმინეთის მოსახლეობის, სულ მცირე, 0,1% შეადგენს;

დეკლარაცია რწმენის შესახებ და წესდება, მისი ორგანიზებისა და საქმიანობის შესახებ, რომელიც მოიცავს: დენომინაციის სახელწოდებას, მის ცენტრალურ და ადგილობრივ სტრუქტურას, ხელმძღვანელობის ფორმას, მენეჯმენტსა და ზედამხედველობას, წარმომადგენლობით ორგანოებს, დენომინაციის ერთეულის დაფუძნებისა და გაუქმების ფორმას, დასაქმებული პირების სტატუსს, ასევე სპეციალურ ნორმებს.

მუხლი 19.

(1) განაცხადის შეტანიდან 60 დღეში კულტურისა და დენომინაციების სამინისტრო აღიარებისათვის მთავრობას წარუდგენს შესაბამის დოკუმენტაციას, რომელსაც მოხსენების სახით თან ერთვის მისივე რეკომენდაცია.

(2) იმ შემთხვევაში, თუ დოკუმენტაცია არასრულია ან თუ წესდება შეიცავს ისეთ ნორმებს, რომელიც კანონს ეწინააღმდეგება, ამგვარი დოკუმენტაცია სათანადო ახსნაგანმარტებით უკან უბრუნდება განმცხადებელს. მსგავსი დოკუმენტაცია, შესაძლებელია, შეიცვალოს ან შეივსოს და შესაბამისად გახანგრძლივდება განცხადების განხილვის ვადაც.

მუხლი 20.

(1) საკონსულტაციო აზრის მოსმენიდან 60 დღეში მთავრობა განმცხადებელს უბრუნებს საფუძვლიან გადაწყვეტილებას აღიარების მინიჭების ან მასზე უარის თქმის შესახებ.

(2) მთავრობის განკარგულება უნდა გამოქვეყნდეს ოფიციალური ბეჭდვითი ორგანოს I ნაწილში და კანონის მიხედვით, შესაძლებელია, გასაჩივრდეს სასამართლოში.

(3) თუკი განაცხადზე უარია ნათქვამი, რელიგიურ ასოციაციას დენომინაციად აღიარებისათვის მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეუძლია განმეორებით მიმართოს მთავრობას, თუკი წარმოადგენს იმგვარ მტკიცებულებას, რომლითაც უარის თქმის საფუძველი აღარ იარსებებს.

(4) აღიარებული დენომინაციის უფლებებისა და ვალდებულებების განხორციელება შესაძლებელია დენომინაციად აღიარების შესახებ მთავრობის განკარგულების ძალაში შესვლის დღიდან.

მუხლი 21.

მთავრობის განკარგულებით აღიარებულ რელიგიურ დენომინაციას, შესაძლებელია, კულტურისა და რელიგიური დენომინაციების სამინისტროს წინადადებით შეუწყდეს სტატუსი, თუკი დენომინაციის საქმიანობა სერიოზულ საფრთხეს უქმნის საჯარო უსაფრთხოებას, წესრიგს, ჯანმრთელობას, მორალს ან ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებებსა და თავისუფლებას.

მუხლი 22.

(1) ორგანიზაციულ მოწყობასა და საქმიანობასთან დაკავშირებული ცვლილებები და დამატებები წესდებაში ან აღიარების მისაღებად კანონიკურ სამართალში განხორციელებული ცვლილებები და დამატებები უნდა ეცნობოს კულტურისა და რელიგიური დენომინაციების სამინისტროს.

(2) ამ თავის საფუძველზე გამოცემული ადმინისტრაციული აქტები, ასევე, კანონით დადგენილ ვადაში მათი გამოუცემლობა, შესაძლებელია, გასაჩივრდეს სამართალში კანონით დადგენილი წესით.

ნაწილი III

დენომინაციების დასაქმებულები

მუხლი 23.

(1) დენომინაციები ირჩევენ, ნიშნავენ, ასაქმებენ და ათავისუფლებენ პერსონალს თავიანთი წესდების, რეგულაციების ან კანონიკური სამართლის მიხედვით.

(2) დენომინაციების პერსონალს შესაძლებელია დაეკისროს დისციპლინური პასუხისმგებლობა დენომინაციის დოქტრინული ან მორალური პრინციპების დარღვევისათვის, წესდების, კანონიკური სამართლის ან რეგულაციების საფუძველზე.

(3) აღიარებულ დენომინაციებში დაუშვებელია სასულიერო და მათთან გათანაბრებული პირების იძულება, გაამჟღავნონ ფაქტები, რომლებიც მათთვის გახდა ცნობილი ან შეიტყვეს თავიანთი ფუნქციების განხორციელებისას.

(4) შესაბამისი რელიგიური სტრუქტურების არაორაზროვანი ნებართვის ან შეთანხმების გარეშე მღვდლის ფუნქციის განხორციელება ან იმგვარ პოზიციაზე ყოფნა, რომელიც მოიცავს ამ ფუნქციის განხორციელებას, მიუხედავად იმისა აღნიშნული სტრუქტურები იურიდიული პირები არიან თუ არა, წარმოადგენს სისხლის სამართლის დანაშაულს.

მუხლი 24.

(1) დენომინაციის დასაქმებულები და დაზღვეული თანამშრომლები, რომელთა საპენსიო სამსახური არის სახელმწიფო სოციალური დაცვის ნაწილი, ექვემდებარება შესაბამის სახელმწიფო კანონს სოციალური დაცვის შესახებ.

(2) დენომინაციის დასაქმებულები და დაზღვეული თანამშრომლები, რომელთაც აქვთ კერძო საპენსიო სამსახურები ან საპენსიო ფონდები, ექვემდებარებიან იმ რეგულაციებს, რომლებიც მიღებულია დენომინაციების ხელმძღვანელობის მიერ, მათი დებულებებისა და სოციალური დაცვის შესახებ სახელმწიფო კანონის შესაბამისად.

მუხლი 25.

სასულიერო პირები და ისინი, ვინც გათანაბრებული არიან სასულიერო პირებთან, ასევე სამონაზვნო დასი, რომლებიც მიეკუთვნებიან აღიარებულ დენომინაციას, თავისუფლდებიან სამხედრო ვალდებულებისგან.

მუხლი 26.

(1) დენომინაციებს შესაძლებელია ჰქონდეთ საკუთარი რელიგიური სასამართლო შიდა დისციპლინურ საკითხებთან დაკავშირებით, თავიანთი წესდებისა და შიდა რეგულაციების შესაბამისად.

(2) შიდა დისციპლინური საკითხები ექვემდებარება მხოლოდ წესდებასა და კანონიკურ რეგულაციებს.

(3) დენომინაციის რელიგიური სასამართლოს არსებობა არ გამორიცხავს რუმინეთის კანონმდებლობის გავრცელებას გადაცდომებსა და სისხლის სამართლის დანაშაულებთან დაკავშირებით.

ნაწილი IV

დენომინაციების აქტივები

მუხლი 27.

(1) აღიარებულ დენომინაციებსა და მათ ერთეულებს საკუთრების ან სარგებლობისათვის შეუძლიათ ფლობდნენ ან შეიძინონ მოძრავი აქტივები და უძრავი ქონება, რომელთა განკარგვაც მათ შეუძლიათ თავიანთი წესდებით.

(2) წმინდა ქონება, კერძოდ, ქონება რომელიც პირდაპირ და ექსკლუზიურად ეძღვნება თუ ემსახურება რწმენას, რომელიც ეფუძნება დენომინაციის წესდებას, მის ტრადიციებსა და პრაქტიკას, დაუშვებელია ჩამორთმეულ იქნეს და დაექვემდებაროს შეზღუდვებს. იგი შესაძლებელია განიკარგოს მხოლოდ კონკრეტული დენომინაციის წესდების მიხედვით.

(3) მეორე პუნქტის ნორმები არ ახდენს გავლენას წმინდა ქონების დაბრუნებაზე, რომელიც სახელმწიფოს მიერ დანაშაულებრივად იქნა ჩამორთმეული და დაიკარგა 1940-1989 წლებში. ასევე იმ ქონებაზე, რომელზეც სახელმწიფომ აიღო კონტროლი საკუთრების უფლების გარეშე.

მუხლი 28.

(1) ადგილობრივი დენომინაციის ერთეულებს შეუძლიათ ჰქონდეთ და შეინარჩუნონ დამოუკიდებლად ან სხვა დენომინაციებთან გაერთიანებით სასაფლაოები თავიანთი მრევლისათვის. დენომინაციის სასაფლაოები უნდა იმართებოდეს

იმ რეგულაციების მიხედვით, რომელი დენომინაციაც ფლობს მათ. დენომინაციის იდენტობა მის ისტორიულ სასაფლაოებთან დაცულია კანონით.

(2) თუ გარკვეულ დენომინაციებს არ აქვთ საკუთარი სასაფლაო, გარდაცვლილი ადამიანები, რომლებიც იყვნენ ამ დენომინაციის წევრები, შესაძლებელია დასაფლავდნენ მათი დენომინაციის რწმენის შესაბამისად, არსებულ ფუნქციონირებად სასაფლაოებზე.

(3) მეორე პუნქტის ნორმები არ ვრცელდება სასაფლაოებზე, რომლებიც ეკუთვნის ებრაულ და მუსლიმანურ დენომინაციებს.

(4) ადგილობრივი ხელისუფლების საჯარო ადმინისტრირებაზე უფლებამოსილი პირები ვალდებული არიან, დააფუძნონ ადგილობრივი საჯარო სასაფლაოები ყველა სოფელსა და ქალაქში.

(5) სოფლის ან ქალაქის სასაფლაო უნდა მოეწყოს იმგვარად, რომ შეიცავდეს სათანადო სექციებს ყველა აღიარებული დენომინაციისათვის, თუკი ასეა მოთხოვნილი მოქმედი დენომინაციების მიერ, შესაბამის ქალაქსა თუ სოფელში.

მუხლი 29.

(1) რელიგიურ დენომინაციებს კანონით აქვთ ექსკლუზიური უფლება, აწარმოონ და გაყიდონ თავიანთი რელიგიური საქმიანობისთვის საჭირო საგნები.

(2) აღიარებული დენომინაციების საქმიანობისას, მუსიკალური ნაშრომების გამოყენება წარმოადგენს გამონაკლისს და არ იბეგრება, მიუხედავად მისი ინტელექტუალური საკუთრებისა.

მუხლი 30.

ეკლესია ან მსგავსი ქონება, რომელიც მდებარეობს სხვა ქვეყნებში და ეკუთვნის რუმინეთის სახელმწიფოს ან დენომინაციებს, დაინტერესებული მხარეების მოთხოვნის საფუძველზე, შესაძლებელია, იქცეს რუმინეთის სახელმწიფოსთან ორმხრივი შეთანხმების საგნად.

მუხლი 31.

(1) ის ქონება, რომელსაც დენომინაცია ნებისმიერი სახით: შენატანებით, შემონიშნულობებით, მემკვიდრეობით, შეიძენს, ასევე ნებისმიერი აქტივი, რომელიც გახდება დენომინაციის სამართლებრივი ქონება, დაუშვებელია, დაექვემდებაროს შემდგომ გამოთხოვას.

(2) ინდივიდებს, რომლებიც დატოვებენ აღიარებულ დენომინაციას, არ შეუძლიათ მოითხოვონ დენომინაციის აქტივები.

(3) ქონებასთან დაკავშირებული დავები აღიარებულ დენომინაციებს შორის უნდა გადაწყდეს მეგობრული შეთანხმებით, ხოლო შეუთანხმებლობის შემთხვევაში, მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით, ექვემდებარება სასამართლო წესით გადაწყვეტას.

(4) იმ შემთხვევაში, თუ დენომინაციას ჩამოერთვა აღიარების სტატუსი ამ კანონით ან შემდგომი დაშლით, მისი ქონების დანიშნულება უნდა გადაწყდეს ისე, როგორც მის წესდებაშია განერილი.

დენომინაციების მიერ ორგანიზებული განათლება

მუხლი 32.

(1) საჯარო და კერძო საგანმანათლებლო სისტემებში რელიგიის სწავლება გარანტირებულია აღიარებული დენომინაციების შესახებ კანონით.

(2) საჯარო სკოლებში რელიგიის პედაგოგები ინიშნებიან იმ დენომინაციასთან შეთანხმებით, რომლებსაც ისინი წარმოადგენენ ამ კანონის მიხედვით.

(3) იმ შემთხვევაში თუ პედაგოგი სერიოზულად გადაუხვევს დენომინაციის დოქტრინას ან მორალს, ამ დენომინაციას შეუძლია გააუქმოს პედაგოგთან დადებული შეთანხმება რელიგიის სწავლების შესახებ, რაც იწვევს ამ უკანასკნელთან შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტას.

(4) იმ შემთხვევაში, როდესაც სკოლას არ შეუძლია იმ რელიგიის მასწავლებლის შეთავაზება, რომლის მიმდევრებიც არიან მისი მოსწავლეები, ამ უკანასკნელთ, მოთხოვნისამებრ, შეუძლიათ წარმოადგინონ საკუთარი დენომინაციის მიერ გაცემული მტკიცებულება გავლილი რელიგიური სწავლების შესახებ.

მუხლი 33.

(1) დენომინაციებს, კანონის ფარგლებში უფლება აქვთ დააფუძნონ და მართონ საგანმანათლებლო დაწესებულებები რელიგიური პერსონალის, პედაგოგებისა და რელიგიური საქმიანობისთვის საჭირო სხვა სპეციალისტებისათვის.

(2) თითოეულ დენომინაციას თავისი საგანმანათლებლო დაწესებულებებისათვის, კანონის ფარგლებში, თავისუფლად შეუძლია დაანესოს სწავლების ფორმატი, დონე, რაოდენობა და მიღების წესი.

მუხლი 34.

(1) დენომინაციები ადგენენ თავიანთ საგანმანათლებლო გეგმასა და კურიკულუმს საბაკალავრო პროგრამაზე თეოლოგიის სწავლებისათვის და კურიკულუმებს რელიგიის სწავლებისთვის. ამგვარი გეგმები და კურიკულუმები წარედგინება კულტურისა და რელიგიური დენომინაციების სამინისტროს მიმოხილვისათვის და განათლებისა და კვლევების სამინისტროს დასამტკიცებლად.

(2) რაც შეეხება უმაღლეს განათლებას, საგანმანათლებლო გეგმა და კურიკულუმები ვითარდება საგანმანათლებლო ინსტიტუციების მიერ, შესაბამის დენომინაციასთან შეთანხმებით და მტკიცდება უნივერსიტეტის სენატის მიერ.

მუხლი 35.

(1) თეოლოგიური საგანმანათლებლო დაწესებულების პედაგოგიური პერსონალი, რომელიც ჩაბმულია საჯარო განათლების სისტემაში, უნდა იქნეს დამტკიცებული/აღიარებული განათლებისა და კვლევების სამინისტროს მიერ კანონის მიხედვით, შესაბამისი დენომინაციის სათანადო ორგანოებთან წინასწარი შეთანხმების საფუძველზე.

(2) თეოლოგიური საგანმანათლებლო დაწესებულების პედაგოგიური კოლექტივი, რომელიც არ არის ჩაბმული საჯარო განათლების სისტემაში, უნდა დაინიშნოს შესაბამისი დენომინაციის სათანადო ორგანოს მიერ, მისი წესდების შესაბამისად. პედაგოგები, რომლებიც რელიგიას ასწავლიან სკოლებში, უნდა აკმაყოფილებ-

დნენ კანონს „პედაგოგიური კოლექტივის სტატუსის შესახებ“ (ზ 128/1997), რომელმაც შემდგომში ცვლილებები და დამატებები განიცადა.

მუხლი 36.

(1) ბავშვთა დაწესებულებებს, რომლებიც იმართებიან სახელმწიფო ორგანოების, კერძო ორგანიზაციების ან დენომინაციების მიერ, რელიგიური განათლება უნდა მიეწოდოს რელიგიური კუთვნილების შესაბამისად.

(2) ბავშვთა დაწესებულებებში, იმისგან დამოუკიდებლად თუ ვინაა მათი დამფინანსებელი, ბავშვებს, რომელთა რელიგიაც უცნობია, რელიგიური განათლება უნდა მიეწოდოს იმ პირებთან შეთანხმებით, რომლებიც, კანონის შესაბამისად, მათზე პასუხისმგებელნი არიან.

მუხლი 37.

თეოლოგიური საგანმანათლებლო დაწესებულების, რომელიც არ არის საჯარო სისტემის ნაწილი, პედაგოგთა და ადმინისტრაციის თანამშრომელთა ანაზღაურება ხორციელდება დენომინაციების მიერ. მოთხოვნის შემთხვევაში, სახელმწიფოს, კულტურისა და რელიგიური დენომინაციების სამინისტროს შეუძლია დენომინაციების დახმარება მრევლის რაოდენობის პროპორციულად.

მუხლი 38.

სხვა ქვეყნებში მიღებული თეოლოგიური განათლების დამადასტურებელი დიპლომებისა და სერტიფიკატების აღიარება ხორციელდება კანონის მიხედვით.

მუხლი 39.

(1) აღიარებულ რელიგიურ დენომინაციებს კანონით აქვთ უფლება, დააფუძნონ და მართონ ყველა დონის, პროფილისა და სპეციალობის დენომინაციის საგანმანათლებლო დაწესებულებები.

(2) დენომინაციის კერძო საგანმანათლებლო დაწესებულების კურსდამთავრებულთათვის დიპლომები უნდა გაიცეს შესაბამისი კანონის მიხედვით.

(3) სახელმწიფომ, კანონის შესაბამისად, უნდა უზრუნველყოს დენომინაციებისათვის ფინანსური მხარდაჭერა,

(4) დენომინაციის საგანმანათლებლო დაწესებულებებს აქვთ ორგანიზაციული და ფუნქციონალური ავტონომია, მათი სტანდარტებისა და კანონიკის მიხედვით, ასევე ეროვნული საგანმანათლებლო სისტემის სამართლებრივი ნორმების დაცვით.

(5) მოსწავლეებს ან სტუდენტებს, მათი რელიგიისა თუ რწმენის მიუხედავად, შეუძლიათ მიიღონ კონფესიური განათლება. მათთვის გარანტირებულია რელიგიური განათლების თავისუფლება რწმენისა თუ მრწამსის შესაბამისად.

თავი III

რელიგიური ასოციაციები

მუხლი 40.

(1) რელიგიის თავისუფლება შესაძლებელია განხორციელდეს რელიგიურ ასოციაციებში, რომელიც არის იურიდიული პირი და შედგება რელიგიური მრწამსის

გამოსახატავად გაერთიანებული, სულ მცირე, რუმინეთის 300 მოქალაქე ან რეზიდენტისაგან.

(2) რელიგიური ასოციაცია იურიდიული პირის სტატუსს იღებს რელიგიური ასოციაციების რეესტრში რეგისტრაციით. რეგისტრაცია ხორციელდება იმ პირველი ინსტანციის სასამართლოში, რომლის იურისდიქციის ფარგლებშიც მდებარეობს ასოციაციის მთავარი ოფისი.

მუხლი 41.

(1) ნებისმიერ, სათანადო უფლებამოსილებით აღჭურვილ წევრს შეუძლია, მოითხოვოს ასოციაციის რეგისტრაცია რელიგიური ასოციაციების რეესტრში.

(2) სარეგისტრაციო განაცხადს უნდა დაერთოს შემდეგი დოკუმენტაცია:

ა(ა) სანოტარო წესით დამოწმებული სადამფუძნებლო დოკუმენტი, რომელიც უნდა შეიცავდეს: რელიგიური გაერთიანების სახელწოდებას, რომელიც არ უნდა იყოს დენომინაციის ან სხვა აღიარებული ასოციაციის იდენტური ან მსგავსი; წევრთა მაიდენტიფიცირებელ მონაცემებსა და ხელმოწერას; სათავო ოფისს; საწყის კაპიტალს, რომელიც უნდა შეადგენდეს სულ მცირე ორმაგი, ეროვნული თვითნასწარი საგადასახადო გადასახადის ეკვივალენტს, რომელიც წევრების მიერ შეტანილია ფულადი ან სხვა სახით; ასევე საწყისი მართვის სტრუქტურას;

ბ(ბ) დეკლარაცია სარწმუნოების შესახებ და რელიგიური ასოციაციის სტატუსი, რომლებიც უნდა შეიცავდეს: ცენტრალური და ადგილობრივი მართვის სტრუქტურას, ადმინისტრირებასა და ზედამხედველობას; ადგილობრივი ერთეულების დაარსებისა და გაუქმების წესს; წევრთა უფლებებსა და ვალდებულებებს; ასოციაციის სულიერი მიზნების მისაღწევად წამოწყებულ მთავარ საქმიანობას; სხვა ნორმებს, რაც დამახასიათებელია კონკრეტული რელიგიური ასოციაციისათვის;

გ(გ) მტკიცებულება სათავო ოფისისა და საწყისი კაპიტალის არსებობის შესახებ;

დ(დ) საკონსულტაციო აზრი კულტურისა და რელიგიური დენომინაციების სამინისტროსგან;

ე(ე) იუსტიციის სამინისტროსაგან მიღებული მტკიცებულება, არჩეული სახელწოდების ხელმისაწვდომობის შესახებ;

მუხლი 42.

(1) რეგისტრაციის თაობაზე მიმართვიდან და 41ე მუხლის მე2 პუნქტით მოთხოვნილი დოკუმენტების წარდგენიდან 3 დღეში სასამართლოს თავმჯდომარის მიერ დანიშნული მოსამართლე ამონმებს დოკუმენტაციის კანონთან შესაბამისობას და აბრუნებს გადაწყვეტილებას, ასოციაციის რელიგიური ასოციაციების რეესტრში შეტანის თაობაზე.

(2) რეგისტრაციის დასრულებისთანავე ცხადდება სასამართლო გადაწყვეტილება, რაც ავტომატურად ეცნობება იმ ადგილობრივ საგადასახადო ორგანოს, რომლის იურისდიქციის ფარგლებშიც მდებარეობს ასოციაციის მთავარი ოფისი, რათა შესაბამისი რეგისტრაციის ნომრით რელიგიური ასოციაციების რეესტრში გადამხდელად დაარეგისტრიროს ასოციაცია.

მუხლი 43.

რელიგიურ ასოციაციებს შეუძლიათ დააფუძნონ შვილობილი ასოციაციები, რომელთაც, თავიანთი წესდების შესაბამისად, 41ე და 42ე მუხლებით დადგენილი პროცედურით ექნებათ იურიდიული პირის სტატუსი.

მუხლი 44.

(1) რელიგიური ასოციაციები იღებენ საგადასახადო შეღავათებს მათ რელიგიურ საქმიანობასთან დაკავშირებით, საგადასახადო კოდექსის შესაბამისად (კანონი № 571/2003 ცვლილებებთან და დამატებებთან ერთად).

(2) რელიგიური ასოციაციების სამართლებრივი რეგულირება ხორციელდება ამ კანონის მე-10 მუხლის მეორე პუნქტის მე-15, მე-16 და 28 მუხლების შესაბამისი ნორმებით.

მუხლი 45.

სასამართლო, იურისდიქციის მიხედვით, აუქმებს რელიგიურ ასოციაციას, როდესაც იგი თავისი საქმიანობით სერიოზულ საფრთხეს უქმნის საჯარო უსაფრთხოებას, წესრიგს, ჯანმრთელობას, მორალს, ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებებსა და თავისუფლებას ან როდესაც ეს რელიგიური ორგანიზაცია განაგრძობს იმ მიზნებისაგან განსხვავებულ საქმიანობას, რომლისთვისაც იგი დაფუძნდა.

მუხლი 46.

ამ კანონის ნორმები მოქმედებს ასოციაციებისა და ფონდების შესახებ მთავრობის N 26/2000 დადგენილებასთან ერთად, რომელიც დამტკიცებულია ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ N 246/2005 კანონით.

მუხლი 47.

(1) ასოციაციებისა და ფონდების შესახებ კანონით დაფუძნებული, არსებული ასოციაციები, რომელთა მთავარი მიზანია რელიგიური მრწამსის განხორციელება და რომლებსაც სურვილი აქვთ, შეიძინონ რელიგიური ასოციაციის სტატუსი, უნდა მიმართონ ადგილობრივ, პირველი ინსტანციის სასამართლოს ამ ასოციაციის ტრანსფორმირებისათვის. იმისათვის, რომ ამოღებულ იქნენ ასოციაციებისა და ფონდების რეესტრიდან და დარეგისტრირდნენ რელიგიური ასოციაციების რეესტრში, იმავე სასამართლოში იმ სათანადო დოკუმენტაციის დართვით, რაც 41 მუხლშია მოცემული;

(2) განაცხადი უნდა შეიცავდეს ასოციაციის ხელმძღვანელი სტრუქტურების ხელმოწერებს და პირდაპირ უნდა ითხოვდეს თავდაპირველი ასოციაციის რელიგიურ ასოციაციად გარდაქმნას;

(3) დელეგატმა მოსამართლემ უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება როგორც ასოციაციის ტრანსფორმაციის, ისე მისი რეგისტრაციის შესახებ და უნდა დაადგინოს, ასოციაცია რა დროის განმავლობაში იყენებდა რელიგიურ მრწამსს საქმიანობის საგნად;

(4) მოქმედების ხანგრძლივობა დგინდება სასამართლოს მიერ, რა დროსაც მხედველობაში მიიღება რელიგიურ ასოციაციად არსებობის სრული პერიოდი, რაც გათვალისწინებული უნდა იყოს აღიარებული დენომინაციის სტატუსის მიღებისას.

მუხლი 48.

(1) რელიგიური ასოციაციის სტატუსის შეძენასთან ან დაკარგვასთან დაკავშირებით ყველანაირი შუამდგომლობა და სასამართლო მოქმედება, თითოეული სხდომა უნდა გაიმართოს პროკურორისა და კულტურისა და რელიგიური დენომინაციების სამინისტროდან გამოძახებული წარმომადგენლის თანდასწრებით.

(2) რელიგიური ასოციაციების საქმეებთან დაკავშირებით სასამართლოს მიერ დაბრუნებული გადაწყვეტილებები ან დადგენილებები, გამოცხადებიდან 15 დღეში, შესაძლებელია, აპელაციის წესით გასაჩივრდეს სააპელაციო სასამართლოში.

თავი IV

გარდამავალი და დასკვნითი დებულებები

მუხლი 49.

(1) ამ კანონის ამოქმედების დროისათვის რუმინეთში არსებობს 18 აღიარებული დენომინაცია, როგორც მოცემულია დანართში, რომელიც წარმოადგენს ამ კანონის განუყოფელ ნაწილს.

(2) ამ კანონის ამოქმედებიდან 12 თვეში რუმინეთში არსებულმა დენომინაციებმა, მათ შორის, დანართში მოცემულმა, თავიანთი წესდება და კანონიკური სამართალი უნდა წარადგინონ კულტურისა და რელიგიური დენომინაციების სამინისტროში იმისათვის, რომ მიიღონ აღიარება.

(3) აღიარების მინიჭება ხდება მთავრობის განკარგულებით განსაზღვრული მექანიზმით, კულტურისა და რელიგიური დენომინაციების სამინისტროს წინადადების საფუძველზე და ქვეყნდება ოფიციალური ბეჭდვითი ორგანოს პირველ ნაწილში, რომელზეც, შესაბამისად, ვრცელდება მე17 მუხლის მე2 პუნქტის ნორმები.

მუხლი 50.

(1) ამ კანონში ნებისმიერი ცვლილება და დამატება ხორციელდება აღიარებულ რელიგიურ დენომინაციებთან წინასწარი კონსულტაციის შემდგომ და გადაწყვეტილების მიღების გამჭვირვალების შესახებ სამართლებრივი რეგულაციების დაცვით.

(2) რელიგიური დენომინაციების წარმომადგენლებს სტუმრის სტატუსით უფლება აქვთ, მონაწილეობა მიიღონ საპარლამენტო დებატებსა და საკომიტეტო განხილვებში კანონპროექტის იმ ნაწილებთან დაკავშირებით, რომლებიც შეეხება რელიგიურ ცხოვრებას, დენომინაციების საქმიანობას, კონფესიურ განათლებას, სოციალურ დახმარებასა და ეროვნული მემკვიდრეობის იმ საკითხებს, რომლებშიც ჩართული არიან დენომინაციები.

მუხლი 51.

ამ კანონის ამოქმედებისთანავე უნდა გაუქმდეს N 177/1948 განკარგულება რელიგიური დენომინაციების ზოგადი სტატუსის შესახებ, გამოქვეყნებული რუმინეთის ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში 1948 წლის 4 აგვისტოს, გამოცემა N 178, შემდგომი ცვლილებებითა და დამატებებით, ასევე ნებისმიერი სხვა ნორმა, რომელიც ამ კანონს ეწინააღმდეგება.

დანართი

რუმინეთში აღიარებული დენომინაციების ჩამონათვალი:

რუმინეთის მართლმადიდებელი ეკლესია;
ტიმიშოარას სერბული მართლმადიდებლური საეპისკოპოსო;
რუმინულკათოლიკური ეკლესია;
რუმინული ეკლესია გაერთიანებული რომთან, ბერძნულკათოლიკური;
სომხური ეკლესიის საარქიეპისკოპოსო;
რუმინეთის ძველი რწმენის რუსული ქრისტიანული ეკლესია;
რუმინეთის რეფორმისტული ეკლესია;
რუმინეთის ევანგელური ეკლესია;
რუმინეთის ევანგელურ – ლუთერული ეკლესია;
ტრანსილვანიის უნიტარიანული ეკლესია;
რუმინეთის ქრისტიანულ ბაპტისტური ეკლესიების კავშირი;
სახარების ქრისტიანული ეკლესია რუმინეთში – სახარების ქრისტიანული ეკლესიების კავშირი რუმინეთში
რუმინული ევანგელური ეკლესია;
ორმოცდაათიანელთა კავშირი – რუმინეთის სამოციქულო საღმრთო/ღმერთის ეკლესია;
რუმინეთის მეშვიდე დღის ქრისტიან ადვენტისტთა ეკლესია;
რუმინეთის ებრაული თემების ფედერაცია;
მუსლიმანური დენომინაცია;
იეჰოვას მოწმეების რელიგიური ორგანიზაცია.

ბულგარეთის რესპუბლიკის კანონი რელიგიური დენომინაციების შესახებ¹

ბულგარეთის რესპუბლიკის ეროვნული ასამბლეა

კანონის წინაშე ყველა ადამიანის თანასწორობის გამყარების მიზნით, მათი სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების, რელიგიური რწმენისა და კუთვნილების მიუხედავად, ხაზს უსვამს რა მართლმადიდებელი ეკლესიის განსაკუთრებულ, ტრადიციულ როლს ბულგარეთის ისტორიაში, მისი სულიერი ცხოვრებისა და კულტურის ფორმირებასა და განვითარებაში;

გამოხატავს რა პატივისცემას ქრისტიანობის, ისლამის, იუდაიზმისა და ყველა სხვა რელიგიის მიმართ;

დარწმუნებული ურთიერთგაგების, ტოლერანტობის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებასთან დაკავშირებული ყველა საკითხის პატივისცემისა და მხარდაჭერის საჭიროებაში;

იღებს რელიგიური დენომინაციების შესახებ კანონს, შემდეგნაირად:

¹ მიღებულია ბულგარეთის რესპუბლიკის ეროვნული ასამბლეის მიერ.

თავი I

ზოგადი დებულებები

მუხლი 1.

ამ კანონის მოქმედების მიზანია, უზრუნველყოს რელიგიის თავისუფლება, მისი დაცვა, რელიგიური თემებისა და ინსტიტუტების სამართლებრივი სტატუსი და მათი ურთიერთობა სახელმწიფოსთან.

მუხლი 2.

ინდივიდის რელიგიის თავისუფლების სუბიექტური უფლება უნდა განიხილებოდეს როგორც ფუნდამენტური, აბსოლუტური და განუყოფელი.

რელიგიის თავისუფლება ვრცელდება ყველაზე, რათა თავისუფლად ჩამოაყალიბონ თავიანთი რელიგიური რწმენა, თავისუფლად აირჩიონ, შეიცვალონ და აღიარონ ის. შესაბამისად, განახორციელონ თავიანთი რელიგია მარტომ ან თემში სხვებთან ერთად, საჯაროდ ან კერძოდ, ღვთისმსახურებით, სწავლებით, ნესჩვეულებებითა და რიტუალებით.

მუხლი 3.

არავინ შეიძლება იდევნებოდეს ან ვინმეს ეზღუდებოდეს უფლებები მისი რელიგიური მრწამსის გამო. დაუშვებელია ინდივიდების შეზღუდვა ან პრივილეგიის მინიჭება რელიგიური კუთვნილების ან მიუკუთვნებლობის საფუძველზე.

რელიგიური მრწამსი არ ითვლება კონსტიტუციითა და კანონმდებლობით დადგენილი მოვალეობებისა და ვალდებულებების შეუსრულებლობის კანონიერ საფუძვლად.

მუხლი 4.

ყველა დენომინაცია თავისუფალი და უფლებრივად თანასწორია. რელიგიური ინსტიტუტები განცალკევებულია სახელმწიფოსაგან.

დაუშვებელია სახელმწიფოს ჩარევა რელიგიური თემებისა და ინსტიტუტების შიდა ორგანიზაციულ საკითხებში.

სხვადასხვა რელიგიის მორწმუნეებს შორის, აგრეთვე, მორწმუნეებსა და არამორწმუნეებს შორის ტოლერანტობისა და ურთიერთპატივისცემის შენარჩუნებითა და დახმარებით, სახელმწიფო უზრუნველყოფს რელიგიის თავისუფლებით შეუფერხებელ სარგებლობას.

დაუშვებელია რელიგიურ ნიადაგზე დისკრიმინაცია.

თავი II

რელიგიის თავისუფლება

მუხლი 5.

რელიგიის თავისუფლებით სარგებლობა გარანტირებულია: რელიგიური მრწამსის ფორმირებითა და გამოხატვით, რელიგიური თემის გაერთიანებით ან მასში მონაწილეობით, თემის ინსტიტუტების შექმნით, რელიგიური ნესების განხორციელებითა და სწავლებით, რწმენის გავრცელებით, როგორც ვერბალურად, ისე

ბეჭდურად, ელექტრონული მედიით, ლექციებით, სემინარებით, კურსებით, პროგრამებითა და ა. შ.

რელიგიური მრწამსი შეიძლება გამოხატულ იქნეს რელიგიური მსახურებით, რიტუალებითა და წესჩვეულებებით.

რელიგიური მრწამსი გამოიხატება კერძოდ – რელიგიური თემის ერთი ან რამდენიმე წევრის მიერ ერთი და იმავე რელიგიური კუთვნილების ინდივიდების თანდასწრებით და საჯაროდ, როცა მისი გამოხატვა შეიძლება ხელმისაწვდომი იყოს იმ ინდივიდებისათვის, რომლებიც არ მიეკუთვნებიან ამ რელიგიურ თემს.

მუხლი 6.

რელიგიის თავისუფლება აგრეთვე ვრცელდება შემდეგზე:

შექმნას და მხარი დაუჭიროს ისეთ რელიგიურ გაერთიანებებსა და ინსტიტუტებს, რომლებიც აკმაყოფილებენ მათი წევრების თავისუფალ რწმენას;

დააფუძნოს და შეინახოს ღვთისმსახურების ადგილები ან რელიგიური შემოწირულობები;

შექმნას და მხარი დაუჭიროს შესაბამის საქველმოქმედო ან ჰუმანიტარულ ინსტიტუტებს;

ანარმოოს, შეიძინოს ან გამოიყენოს ადათებისა და ჩვეულებებისათვის საჭირო მასალები და ნივთები, იმ დათქმით, რომ ასეთი ქმედება დაეხმარება მათ რელიგიური მიზნების მიღწევაში;

მოამზადოს, გამოსცეს და განახორციელოს რელიგიური პუბლიკაციების დისტრიბუცია;

მიიღოს ან პირს სასურველ ენაზე შესთავაზოს რელიგიური განათლება;

კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად, ასწავლოს რელიგია და რწმენა, თემისა და ინსტიტუციის მიერ მორგებულ ადგილას ისევე, როგორც მათთვის მორგებულ ადგილას შექმნას და მხარი დაუჭიროს სასკოლო ინსტიტუციას.

შეაგროვოს და მიიღოს მოხალისებრივი ფინანსური და სხვა დახმარება ან შემოწირულობა ინდივიდებისა და ორგანიზაციებისაგან.

ისარგებლოს არასამუშაო დღეებითა და რელიგიური დღესასწაულებით.

დაამყაროს და შეინარჩუნოს პიროვნებებთან და თემებთან ურთიერთობა რელიგიისა და რწმენის საკითხებზე, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე საზღვარგარეთ;

მშობლებს, მზრუნველებსა და მეურვეებს უფლება აქვთ თავიანთი რწმენის შესაბამისად მიაწოდონ ბავშვს რელიგიური განათლება.

მუხლი 7.

რელიგიის თავისუფლება არ უნდა იქნეს გამოყენებული ეროვნული უსაფრთხოების, საზოგადოებრივი წესრიგის, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა და მორალის ან სხვათა უფლებებისა და თავისუფლების წინააღმდეგ.

რელიგიური თემები და ინსტიტუციები, ისევე როგორც რელიგიური მრწამსი, არ უნდა ემსახურებოდეს არც ერთ პოლიტიკურ მიზანს.

რელიგიის თავისუფლება არ შეიძლება შეიზღუდოს, გარდა ამ მუხლის 1-ლ და მე-2 პუნქტებში მოყვანილი შემთხვევებისა.

თემის წევრების რელიგიური უფლებები და თავისუფლება არ შეიძლება შეიზღუდოს ამ თემის ან ინსტიტუციის ნებისმიერი შიდა წესებით, რიტუალებითა და წესჩვეულებებით.

რელიგიურ თემებსა და ინსტიტუციებს არანაირ საქმიანობაში არ შეუძლიათ ჩართონ 14 წელს მიუღწეველი პირები, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მათი მშობლები ან მეურვეები იძლევიან თანხმობას. 14-დან 18 წლამდე ასაკის ინდივიდებს შეუძლიათ, მიიღონ მონაწილეობა რელიგიური თემებისა და ინსტიტუციების საქმიანობაში, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ მათი მშობლები ან მეურვეები წინააღმდეგი არიან.

მუხლი 8.

რელიგიის თავისუფლება შეიძლება შეიზღუდოს მე7 მუხლით გათვალისწინებული მოთხოვნების დარღვევის შემთხვევაში, შეზღუდვის შესაძლო ფორმებია:

პუბლიკაციების გავრცელების შეჩერება;

გამოცემის შეჩერება;

შეზღუდვა საჯარო ქმედებებზე;

სასკოლო, ჯანდაცვისა და სოციალური დაწესებულების რეგისტრაციის გაუქმება;

იურიდიული პირის საქმიანობის შეჩერება 6 თვემდე;

რელიგიური ინსტიტუციის რეგისტრაციის გაუქმება.

შეზღუდვის იძულების სამართალწარმოება იწყება დაინტერესებული პირების ან პროკურორის მოთხოვნით. სოფიას საქალაქო სასამართლო განიხილავს თითოეულ საქმეს, სარჩელის განხილვის ზოგადი პროცედურის მიხედვით.

სოფიას საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება შეიძლება გასაჩივრდეს ზოგადი პროცედურის შესაბამისად.

მუხლი 9.

ყველა რელიგიური დენომინაცია უნდა იდენტიფიცირდებოდეს თავისი სახელითა და რელიგიური თემის შემადგენელი ინდივიდების რელიგიური მრწამსით.

მუხლი 10.

აღმოსავლეთ ევროპის მართლმადიდებლობა არის ტრადიციული რელიგია ბულგარეთის რესპუბლიკაში. ბულგარეთის სახელმწიფოში მას ჰქონდა ისტორიული მნიშვნელობა და დღეს მნიშვნელოვანია საზოგადოების ცხოვრებაშიც. იგი წარმოდგენილია „ბულგარეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის“ სახით და არის ავტონომიური. ბულგარეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქო არის ბულგარეთის ეგზარქოსების შთამომავალი და ერთი წმიდა, მართლმადიდებელი და სამოციქულო ეკლესიის წევრი. მას მართავს წმინდა სინოდი და ხელმძღვანელობს ბულგარეთის პატრიარქი, რომელიც ასევე არის სოფიის მიტროპოლიტი.

ბულგარეთის მართლმადიდებელი ეკლესია არის იურიდიული პირი. მისი სტრუქტურა და მართვა ჩანერილია მის დებულებაში.

ამ მუხლის 1-ლი და მე2 ნაწილები არ შეიძლება იყოს კანონით რაიმე სახის პრივილეგიის ან უპირატესობის მიმნიჭებელი საფუძველი.

მუხლი 11.

რელიგიური ინსტიტუციების ურთიერთობა სახელმწიფოსთან უნდა იყოს ბულგარულ ენაზე, რომელიც არის ბულგარეთის ოფიციალური ენა.

სხვა ენა შეიძლება გამოყენებულ იქნეს რელიგიურ მსახურებაში და სხვადასხვა რიტუალში, რელიგიური თემის ტრადიციების შესაბამისად.

მუხლი 12.

თავიანთი საჭიროებების შესაბამისად, რელიგიური რიტუალების ან მსახურების საჯარო შესრულებისთვის რელიგიურ თემებს შეუძლიათ გახსნან სარიტუალო ან სამლოცველო სახლები, ტაძრები, შენობები, რომლებსაც ფლობენ ან ქირაობენ რელიგიური ინსტიტუციები ან მათი ადგილობრივი ფილიალები. შენობები, რომლებიც ეკუთვნის რელიგიურ დენომინაციებს, განიხილება „სივრცითი განვითარების აქტის“ დებულებებთან შესაბამისობაში და არქიტექტურულ დიზაინში მხედველობაში მიიღება კონკრეტული რელიგიური სიმბოლოები;

რელიგიურ დენომინაციებს ასევე შეუძლიათ მოაწყონ საჯარო ღონისძიებები თავიანთი სამლოცველო სახლებიდან გარეთ.

მუხლი 13.

აღსარების საიდუმლო ხელშეუხებელია. არ შეიძლება სასულიერო პირების იძულება, მისცენ ჩვენება ან გაამჟღავნონ ინფორმაცია იმ ფაქტებისა და გარემოებების შესახებ, რომლებიც მათთვის ცნობილი გახდა აღსარების მიღებისას.

თავი III

რეგისტრაცია

მუხლი 14.

რელიგიურმა თემებმა უნდა მოიპოვონ იურიდიული პირის სტატუსი ამ კანონის მოთხოვნების შესაბამისად.

მუხლი 15.

(ცვლილება შ.ო. 59/2007) რელიგიური თემების იურიდიულ პირებად რეგისტრაცია უნდა განხორციელდეს სოფიას საქალაქო სასამართლოს მიერ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 49ე თავის „ზოგადი წესების“, პროცედურების დაცვით.

დაუშვებელია რელიგიური დენომინაცია დარეგისტრირდეს იურიდიულ პირად იმავე სახელითა და იმავე სამოქმედო ტერიტორიაზე (სამოღვაწეო არეალი), როგორც სხვა დენომინაცია.

მუხლი 16.

სოფიის საქალაქო სასამართლომ რელიგიური თემების რეგისტრაციასთან დაკავშირებით მინისტრთა საბჭოში არსებული „რელიგიური დენომინაციების დირექტორატისგან“ შეიძლება მოითხოვოს ექსპერტების მხარდაჭერა.

მუხლი 17.

რელიგიური დენომინაციის დებულება უნდა შეიცავდეს სავალდებულო ინფორმაციას შემდეგზე:

რელიგიური დენომინაციის სახელი და რეგისტრაციის ადგილი;

რწმენისა და ღვთისმსახურების აღწერილობა;

დენომინაციის სტრუქტურა და ორგანოები;

მმართველობის ორგანოების წესდება, მათი უფლებამოსილება და შესაბამისი ვადის ხანგრძლივობა;

დენომინაციის წარმომადგენლობითი პირები და მათი დანიშვნის წესი;
გადაწყვეტილების მიღებისა და დენომინაციის ორგანოების მოწვევის პროცედურები;
შემოსავლის წყაროები და საკუთრების სახეები;
საქმიანობის შეწყვეტა და ლიკვიდაცია.

მუხლი 18.

სოფიის საქალაქო სასამართლო ინახავს იურიდიული პირის სტატუსის მქონე რელიგიური დენომინაციების საჯარო რეესტრს. რელიგიურ დენომინაციებთან დაკავშირებით აკეთებს ჩანაწერებს შემდეგზე:

ყველა მნიშვნელოვანი სარეგისტრაციო გადაწყვეტილება;
დენომინაციის სახელი და სამოქმედო ტერიტორია (სამოღვაწეო არეალი);
მმართველობის ორგანოები და წარმომადგენლები;
რელიგიური ინსტიტუციების წარმომადგენელი ინდივიდების სახელები.

მუხლი 19.

დებულების მიხედვით, რელიგიურ დენომინაციას შეიძლება ჰქონდეს ადგილობრივი ფილიალი;

(2) ადგილობრივი ფილიალები უნდა დარეგისტრირდნენ მუნიციპალიტეტის მერიასთან არსებულ რეესტრში მათი რეგისტრაციის ადგილის მიხედვით, 7 დღეში, ცენტრალური მმართველობის ან სათანადოდ უფლებამოსილი წარმომადგენლის მიერ შევსებული აპლიკაციის საფუძველზე.

(3) მე2 პუნქტში მითითებულ განაცხადს უნდა ახლდეს:

სოფიის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება დენომინაციის რეგისტრაციისა და ცენტრალური მმართველობის შესახებ და, საჭიროების შემთხვევაში, ცენტრალური მმართველობის მინდობილობა, რათა ავტორიზებულ ინდივიდზე იმოქმედოს მისი სახელით.

ცნობა ცენტრალური მმართველობიდან, შესაბამის მუნიციპალიტეტში წარმომადგენლის, აგრეთვე სამოქმედო ტერიტორიის (სამოღვაწეო არეალი) და ადგილობრივი ფილიალის მისამართის მითითებით.

(4) შესაბამისად, რეესტრში გაკეთებული ჩანაწერის თაობაზე მერმა 3 დღეში უნდა შეატყობინოს მინისტრთა საბჭოსთან არსებულ „რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატს“.

(5) მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციამ უნდა შეინახოს რელიგიური დენომინაციების ადგილობრივი ფილიალების რეესტრი.

მუხლი 20.

ცენტრალური მმართველობის გადაწყვეტილებითა და შესაბამისი დენომინაციის დებულების შესაბამისად, ადგილობრივი ფილიალები შეიძლება დარეგისტრირდნენ როგორც იურიდიული პირები, მათი სამოქმედო ტერიტორიის (სამოღვაწეო არეალის) რაიონული სასამართლოების მიერ.

ქონება და ფინანსები

მუხლი 21.

ამ კანონის თანახმად, რელიგიურ დენომინაციებსა და იურიდიულ პირებად დარეგისტრირებულ მათ ფილიალებს აქვთ უფლება, ჰქონდეთ საკუთარი ქონება.

დენომინაციის ქონება შეიძლება შედგებოდეს: საკუთრების უფლებისგან და შეზღუდული ქონებრივი უფლებებისგან; ქონების სარგებლობით მიღებული შემოსავლისა და სხვა სარგებლისგან, ქირისა და ბიზნესკორპორაციებიდან და პარტნიორობიდან შემოსული დივიდენდების ჩათვლით; „მოძრავი ქონების საკუთრების უფლებადაცვის, საავტორო უფლებებისა და სამეზობლო უფლებების აქტით“ გათვალისწინებული ქონებისგან;

სახელმწიფო სუბსიდიებიდან მიღებული შემოსავლის, შემოწირულობების, ანდერძით მიღებული და სხვა ქონებისგან.

სახელმწიფომ და მუნიციპალიტეტებმა შეიძლება გაათავისუფლონ რელიგიური ინსტიტუციები და მათი ადგილობრივი ფილიალები სახელმწიფო და მუნიციპალური ქონების გადასახადისგან.

მუხლი 22.

დებულებები უნდა განსაზღვრავდეს, თუ როგორ განკარგავს დენომინაცია მის ქონებას.

მუხლი 23.

დარეგისტრირებულ რელიგიურ დენომინაციებს უნდა ჰქონდეთ უფლება, თავიანთი საჭიროებებიდან გამომდინარე, აწარმოონ და გაყიდონ ღვთისმსახურებასთან, რიტუალებთან და წესებთან დაკავშირებული ნივთები.

1ლ პუნქტში მოყვანილი გარიგებები არ შეიძლება იყოს ბიზნესგარიგება, სავაჭრო აქტის შესაბამისი მნიშვნელობით.

რელიგიურ მსახურებასთან დაკავშირებული სამლოცველო სახლები, ეკლესიები, მონასტრები, ობიექტები და ინდივიდები რელიგიური დენომინაციის აშკარა თანხმობის გარეშე მოვაჭრეთა მიერ არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სარეკლამო მიზნითა და სავაჭრო აქტის შესაბამისი მნიშვნელობით.

მუხლი 24.

რეგისტრირებულ რელიგიურ დენომინაციებს უფლება აქვთ, იქონიონ და თავიანთი ხარჯებით შეინახონ სასაფლაო ადგილები.

მუხლი 25.

წინამდებარე კანონით დარეგისტრირებულ რელიგიურ დენომინაციებს რელიგიური, სოციალური, საგანმანათლებლო და ჯანდაცვის ღონისძიებების განხორციელებაში სახელმწიფო შეიძლება დაეხმაროს და წაახალისოს საგადასახადო, საკრედიტო, სამომხმარებლო და სხვა ფინანსური და ეკონომიკური მხარდაჭერის გზითა და სპეციალური კანონების მოთხოვნათა შესაბამისად.

როცა რელიგიური დენომინაცია იყენებს 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებულ შეღავათებს, მათი წლიური ანგარიში ექვემდებარება დამოუკიდებელ ფინანსურ

აუდიტს, საჯარო ინტერესებით დადგენილი არასამენარმეოარაკომერციულ იურიდიულ პირთათვის გათვალისწინებული მოთხოვნების შესაბამისად.

(შესწორება შ.ო. 33/2006) როცა ფინანსთა სამინისტრო აღმოაჩენს კანონდარღვევას, მან უნდა შეატყობინოს სამართალდამცავ ორგანოებს და საჯარო ფინანსური ინსპექციის სააგენტოს და მათ, თავის მხრივ, უნდა მიიღონ სამართლებრივი ზომები.

მუხლი 27.

იურიდიულ პირად რეგისტრირებულ რელიგიურ დენომინაციას, შესაბამისი რელიგიური ინსტიტუციის ხელშეკრულების საფუძველზე, დახმარებისა და დენომინაციის პოპულარიზაციის მიზნით შეუძლია, დააფუძნოს ა(ა) იპ.

1-ლი პუნქტით შექმნილ ა(ა) იპს არ შეუძლია შეასრულოს რელიგიური კონფესიის საჯარო მსახურება.

მუხლი 28.

რეგისტრირებულ რელიგიურ დენომინაციას სახელმწიფო სუბსიდიები მიეცემა წლიური ეროვნული ბიუჯეტის შესახებ კანონის მიხედვით.

მუხლი 29.

სასულიერო პირებისა და რელიგიური ინსტიტუციების სხვა დასაქმებულების შრომითი ურთიერთობები რეგულირდება თითოეული რელიგიური ინსტიტუციის დებულების, აგრეთვე შრომისა და სოცუზრუნველყოფის კანონმდებლობის მიხედვით.

თავი V

რელიგიური დენომინაციების ჯანდაცვა, სოციალური და საგანმანათლებლო საქმიანობა

მუხლი 30.

ამ კანონის მიხედვით დარეგისტრირებულ რელიგიურ დენომინაციას შეუძლია, გახსნას ჯანდაცვის, სოციალური და საგანმანათლებლო დაწესებულება.

ჯანდაცვის, სოციალური და საგანმანათლებლო დაწესებულება რელიგიური დენომინაციის მიერ უნდა გაიხსნას და ამოქმედდეს არსებული კანონმდებლობის შესაბამისად.

მუხლი 31.

(შესწორება, შ.ო. 74/2009, ძალაშია 15. 09. 2009, შ.ო. 68/2013, ძალაშია 2. 08. 2013)

ჯანდაცვის, შრომისა და სოცუზრუნველყოფის, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროებმა მონიტორინგი უნდა გაუწიონ რელიგიური დენომინაციების ჯანდაცვის, სოციალური და საგანმანათლებლო დაწესებულებების საქმიანობის შესაბამისობას სახელმწიფო მოთხოვნებთან.

მუხლი 32.

რელიგიური დენომინაციის ჯანდაცვისა და სოციალურ დაწესებულებებში მიღება არ შეიძლება განპირობებული იყოს კონკრეტული რელიგიური თემის კუთვნილებით.

მუხლი 33.

(შესწორება, შ.ო. 74/2009, ძალაშია 15. 09. 2009, შ.ო. 68/2013, ძალაშია 2. 08. 2013) განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ნებართვითა და საჯარო განათლების შესახებ კანონის შესაბამისად რეგისტრირებულ რელიგიურ დენომინაციებს თავიანთი რელიგიური საჭიროებებისათვის შეუძლიათ, გახსნან რელიგიური სკოლები.

რელიგიურ სკოლებში განათლება ისევე უნდა იყოს აღიარებული, როგორც სეკულარულ განათლების სისტემაში, საჯარო განათლების შესახებ კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად.

რეგისტრირებულ დენომინაციებს, საჯარო განათლების შესახებ კანონში კერძო სკოლების მიმართ წაყენებულ მოთხოვნათა შესაბამისად, შეუძლიათ, გახსნან ზოგადი განათლების საშუალო სკოლები.

1-ლი, მე2 და მე3 პუნქტების შესაბამისად, აღნიშნულ სკოლებში ჩარიცხვა ხდება მშობლის ან მეურვის წერილობითი განაცხადის საფუძველზე, იმ შემთხვევის გარდა, როცა ჩარიცხვის მსურველს შეუსრულდა 18 წელი.

რეგისტრირებული დენომინაციების სასწავლო დაწესებულებები ხელს არ უნდა უშლიდნენ საჯარო განათლების სავალდებულო ხარისხის მიღებას, რომელიც კონსტიტუციითა და კანონმდებლობით არის გარანტირებული.

რეგისტრირებულ დენომინაციებს შეუძლიათ გახსნან უმაღლესი სასწავლებლები, უმაღლესი განათლების შესახებ კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად.

რელიგიური უმაღლესი სასწავლებლები იხსნება მინისტრთა საბჭოს ნებართვით, რეგისტრირებული დენომინაციის მმართველობის განაცხადის საფუძველზე.

თავი VI

რელიგიური დენომინაციების დირექტორატი

მუხლი 34.

რელიგიის თავისუფლების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკას ახორციელებს მინისტრთა საბჭო.

მუხლი 35.

რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატი არის მინისტრთა საბჭოს სპეციალიზებული ადმინისტრაციული ორგანო. ის:

კოორდინირებას უწევს მთავრობის აღმასრულებელი შტოს ურთიერთობას რელიგიურ დენომინაციებთან;

ეხმარება მინისტრთა საბჭოს სახელმწიფო პოლიტიკის განხორციელებაში სხვადასხვა დენომინაციებს შორის ტოლერანტობისა და პატივისცემის შენარჩუნების მიზნით;

ორგანიზებას უწევს და ხელმძღვანელობს ექსპერტკონსულტანტების კომისი-
ას რელიგიური დენომინაციების საკითხების განსახილველად;

უზრუნველყოფს საექსპერტო დასკვნებითა და მოსაზრებებით, ამ კანონით
გათვალისწინებულ შემთხვევებში;

გამოთქვამს მოსაზრებას რეგისტრირებული დენომინაციების მმართველობის
მიერ მოწვეული უცხოელი სასულიერო პირების ქვეყანაში ყოფნის თაობაზე;

განიხილავს მოქალაქეთა საჩივრებს მათი ან მათი ახლო ნათესავებისა და ნაც-
ნობების რელიგიის თავისუფლების დარღვევის შესახებ, მიყენებულს მესამე პირე-
ბის მიერ, რელიგიის თავისუფლების ბოროტად გამოყენებით.

ახორციელებს კომპეტენტური მოხელეების მიერ რელიგიური უფლებებისა და
თავისუფლების დაცვის მონიტორინგს;

თვალყურს ადევნებს საჩივრებს ამ კანონის მე7 მუხლით გათვალისწინებული
უკანონო რელიგიური საქმიანობის შესახებ, და, საჭიროების შემთხვევაში, ატყო-
ბინებს სახელმწიფო ბრალდების ორგანოებს;

ამზადებს რეკომენდაციებს მინისტრთა საბჭოსთვის, ეროვნული ბიუჯეტის
პროექტთან დაკავშირებით, რეგისტრირებული რელიგიური დენომინაციებისთვის
გამოყოფილი სახელმწიფო სუბსიდიების განაწილების თაობაზე და ახორციელებს
ამასთან დაკავშირებულ საჭირო ანგარიშვალდებულებას.

თავი VII

ადმინისტრაციული სახდელები

მუხლი 36

ნებისმიერი პირი, რომელიც ავტორიზაციის გარეშე იმოქმედებს რელიგიური
დენომინაციის სახელით, დაისჯება ჯარიმით 100 დან 300 – მდე ბულგარული ლე-
ვით (BGN).

პირველი პუნქტის განმეორებითი დარღვევის შემთხვევაში ჯარიმა განისა-
ზღვრება 500 – დან 1000 ბულგარულ ლევამდე (BGN).

მუხლი 37.

რელიგიური რწმენის თავისუფლებასა და მის გამოხატვაში ხელის შეშლა, მე7
მუხლით გათვალისწინებული შემთხვევების გარდა, ისჯება ჯარიმით 100დან 300
ლევამდე (BGN).

მუხლი 38.

ამ დებულებების დარღვევისათვის, როდესაც ქმედებაში არ არის სისხლის სა-
მართლის კოდექსის შემადგენლობა, დამრღვევი დაჯარიმდება 100–დან 300 ბუ-
ლგარულ ლევამდე. თუ ქმედება ჩადენილია იურიდიული პირის მიერ, მატერიალუ-
რი სანქცია შეადგენს 500–დან 5000 ლევამდე თანხას (BGN).

მუხლი 39.

ამ კანონით გათვალისწინებული დარღვევები უნდა დადგინდეს მინისტრთა
საბჭოში არსებული რელიგიური დენომინაციების დირექტორატის თანამდებობის
პირების მიერ, წერილობითი აქტებით.

სადამსჯელო განკარგულება გამოიცემა მინისტრთა საბჭოში არსებული რელიგიური დენომინაციების დირექტორატის ხელმძღვანელის მიერ.

მუხლი 40.

ამ კანონით გათვალისწინებული დარღვევის დამდგენი აქტები და სადამსჯელო განკარგულებები მზადდება, გამოიცემა და გასაჩივრდება ადმინისტრაციულ დარღვევათა და პასუხისმგებლობათა შესახებ კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად.

ღამატაპიტი დგუშუბგბი

§ 1. ამ კანონის მნიშვნელობით:

1. „რელიგიური დენომინაცია“ არის რელიგიური აღმსარებლობისა და პრინციპების, შესაბამისი რელიგიური თემისა და მისი ინსტიტუციების სისტემა.
2. „რელიგიური თემი“ არის ინდივიდების ნებაყოფლობითი გაერთიანება, შექმნილი რელიგიური აღმსარებლობის, რელიგიური მსახურების, რიტუალებისა და ცერემონიებისათვის.
3. „რელიგიური ინსტიტუცია“ არის რელიგიური დენომინაციების შესახებ კანონის შესაბამისად რეგისტრირებული რელიგიური თემი, რომელსაც აქვს იურიდიული პირის სტატუსი, საკუთარი მმართველობის ორგანოები და დებულება.

ღატვიის რესპუბლიკის კანონი რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ¹

მუხლი 1. კანონში გამოყენებული ტერმინები

ამ კანონში გამოყენებულია შემდეგი ტერმინები:

- (1) რელიგიური საქმიანობა—რელიგიის ან რწმენის დაცვა, კულტის მსახურება, რელიგიური ან რიტუალური ცერემონიების შესრულება და ქადაგებით სწავლება;
- (2) რელიგიური დენომინაცია (შემდგომში – დენომინაცია) – მსოფლიო რელიგიების საერთო მიმართულებაა, რომელთაც აქვთ საკუთარი რელიგიური მრწამსი, სწავლება და დოგმატიკა, ასევე კულტის ტრადიციები;
- (3) რელიგიური ორგანიზაციების ოფიციალური პირები—დანესებულების წევრები არჩეული ორგანიზაციების (კრებების, საბჭოებისა და აუდიტის კომისიების), ასევე სასულიერო პირების მიერ;
- (4) რელიგიური ორგანიზაციის სასულიერო პირები (შემდგომში—სასულიერო პირები) –მთავარეპისკოპოსი, ეპისკოპოსი, მსახური, მღვდელი, დეკანოზი, რაბინი და სხვები;
- (5) სარიტუალო საგნები – საგნები და ნივთები, რომლებიც საჭიროა რელიგიური ორგანიზაციებისათვის, რელიგიური საქმიანობის შესასრულებლად და მის უზრუნველსაყოფად;
- (6) ქრისტიანული რწმენის სწავლება – ქრისტიანული დენომინაციის განსაზღვრული აზრების, დოგმებისა და გაგების სისტემა;

¹ კანონი მიღებულია ღატვიის რესპუბლიკის პარლამენტის მიერ 1995 წლის 7 სექტემბერს. კანონში მითითებულია შესაბამისი ცვლილებები.

(7) რელიგიური სწავლება – განსაზღვრული აზრების, დოგმებისა და რელიგიის გაგების სისტემა;

(8) კაპელანი – სასულიერო პირი, რომელიც ასრულებს ოფიციალურ მოვალეობას საპატიმრო ადგილებში, ეროვნული შეიარაღებული ძალების ერთეულებსა და სხვაგან, სადაც სასულიერო პირის ნორმალური პასტორალური ზრუნვა არ არის ხელმისაწვდომი [17 ივნისი 1996; 19 თებერვალი 1998; 15 ივნისი 2000].

მუხლი 2. კანონის მიზანი

(1) კანონი რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ, რომელიც შეესაბამება ლატვიის რესპუბლიკის კონსტიტუციას, ასევე რელიგიის სფეროში ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებით დადებულ საერთაშორისო შეთანხმებას, არეგულირებს საზოგადოებრივ ურთიერთობებს, რომელიც წარმოიშვა რწმენის თავისუფლების განხორციელებისა და რელიგიური ორგანიზაციების საქმიანობასთან დაკავშირებით.

ამ კანონის მიზანია უზრუნველყოს ლატვიის მოსახლეობის რელიგიის თავისუფლება, რომელიც მოიცავს საკუთარი რელიგიური აზრების თავისუფლად გამოხატვის უფლებას, ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად მოექცნენ ან არ მოექცნენ რომელიმე რელიგიაზე, თავისუფლად შეიცვალონ რელიგია ან შეასრულონ რელიგიური მოქმედებები, ასევე გამოსატონ თავიანთი რელიგიური მრწამსი, ძალაში მყოფი საკანონმდებლო აქტების შესაბამისად [15 იანვარი 2000].

მუხლი 3. რელიგიური ორგანიზაციების კონცეფცია

(1) რელიგიური ორგანიზაციები არიან კანონში მითითებული პროცედურების შესაბამისად რეგისტრირებული სამრევლოები, რელიგიური ასოციაციები (ეკლესიები) და ეპარქიები.

(2) რომელიმე რელიგიის ან დენომინაციის მორწმუნეები ნებაყოფლობითობის პრინციპის საფუძველზე ერთიანდებიან სამრევლოებში, იმისათვის, რომ შეასრულონ რელიგიური საქმიანობა, ასევე ნებისმიერი სხვა საქმიანობა კონკრეტულ დასახლებულ ტერიტორიაზე, ძალაში მყოფი საკანონმდებლო აქტების დაცვით.

(3) რელიგიური ასოციაცია (ეკლესია) აერთიანებს რეგისტრირებული დენომინაციის სამრევლოებს, კანონით განსაზღვრული პროცედურის შესაბამისად.

(4) ეპარქია არის შესაბამისი რელიგიური გაერთიანების (ეკლესიის) კანონიკური სამართლის დებულებებით გათვალისწინებული ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულის ორგანიზაციული სტრუქტურა, რომელსაც ზედამხედველობას უწევს ეპისკოპოსი [19 თებერვალი 1998].

მუხლი 4. მოსახლეობის თანასწორობა მათი რელიგიური

შეხედულების მიუხედავად

(1) აკრძალულია მოსახლეობის უფლებების პირდაპირი ან არაპირდაპირი შეზღუდვა, ან მოსახლეობისთვის პრივილეგიების შექმნა, ასევე პირთა რელიგიური გრძნობების შელახვა, ან ამ პირთა რელიგიური შეხედულების სიძულვილისკენ ნაქეზება. ამ კანონის დარღვევისათვის დამრღვევი პირები პასუხს აგებენ კანონით განსაზღვრული პროცედურის შესაბამისად.

(2) არავის აქვს უფლება თავისი რელიგიური მრწამსის გამო დაარღვიოს კანონი.

(3) არავითარი მითითება რელიგიური შეხედულების ან დენომინაციური კუთვნილების შესახებ არ უნდა ჩაინეროს სახელმწიფოს მიერ გამოცემულ პირად დოკუმენტებში.

(4) სახელმწიფოს და ადგილობრივ სახელმწიფო დაწესებულებებს, ასევე სანა-რმოებსა და კომპანიებს ეკრძალებათ, მათ მიერ დასაქმებულებს ან სხვა პირებს მოსთხოვონ ინფორმაცია თავიანთი რელიგიური შეხედულების ან დენომინაციუ-რი კუთვნილების შესახებ.

მუხლი 5. სახელმწიფოსა და რელიგიური ორგანიზაციების ურთიერთობის საფუძვლები

(1) ლატვიის რესპუბლიკაში სახელმწიფო გამოყოფილია ეკლესიისგან. სახელ-მწიფო დაწესებულებებს აქვთ სეკულარული ხასიათი და რელიგიური ორგანიზა-ციები მხოლოდ კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში ასრულებენ სახელმწიფო ფუნქციებს.

(2) სახელმწიფო იცავს ამ კანონში მოცემული რელიგიური ორგანიზაციების უფლებებს. სახელმწიფოს, ადგილობრივ თვითმმართველობებსა და მათ დაწესე-ბულებებს, ასევე, საჯარო და სხვა ორგანიზაციებს არ აქვთ უფლება, ჩაერიონ რე-ლიგიური ორგანიზაციების რელიგიურ საქმიანობაში.

(3) სახელმწიფო აღიარებს მშობელთა და მეურვეთა უფლებას, აღზარდონ თავ-იანთი ბავშვები საკუთარი რელიგიური მრწამსის შესაბამისად.

(4) ამოღებულია [17 ივნისი 1996]

(5) სახელმწიფოსა და რელიგიურ ორგანიზაციებს შორის ურთიერთობებს აწესრიგებს იუსტიციის სამინისტრო, რომელიც, მარეგულირებელი აქტებით გან-საზღვრული კომპეტენციის შესაბამისად, უზრუნველყოფს რელიგიის საკითხებში სახელმწიფო პოლიტიკის განვითარებას, კოორდინაციასა და იმპლემენტაციას და მართავს სახელმწიფოსა და რელიგიურ ორგანიზაციებს შორის საქმეებს. იუსტი-ციის სამინისტროს მიერ დაფუძნებული სტრუქტურული ერთეული, რომელიც მა-რთავს რელიგიის საქმეებთან დაკავშირებულ საკითხებს, რელიგიური ორგანიზა-ციების მოთხოვნის საფუძველზე, უზრუნველყოფს საჭირო კონსულტაციებსა და დახმარებას.

(6) მარეგულირებელ აქტებთან რელიგიური ორგანიზაციების საქმიანობის შე-საბამისობა მოწმდება აღმასრულებელი დაწესებულებების მიერ და რელიგიური ორგანიზაციების საქმიანობისას მარეგულირებელი აქტებით დადგენილი დარ-ღვევების შესახებ ეცნობება იუსტიციის სამინისტროს.

(7) სახელმწიფოსა და რელიგიური გაერთიანებების (ეკლესიების) ურთიერთო-ბები, შესაძლებელია, დარეგულირდეს სპეციალური კანონით.

(8) რელიგიური საქმეების საბჭო არის საკონსულტაციო დაწესებულება, რომ-ლის თანამშრომლებიც განსაზღვრულია და წესდებით დამტკიცებულია კაბინე-ტის მიერ. რელიგიური საქმეების საბჭოს მუშაობის მიზანია, ხელი შეუწყოს და გა-აუმჯობესოს სახელმწიფოსა და რელიგიური ორგანიზაციების კოორდინაცია [17 ივნისი 1996; 15 ივნისი 2000; 12 სექტემბერი 2002; 18 დეკემბერი 2008].

მუხლი 5¹. რელიგიური საქმეების საბჭო

ამოღებულია [14 დეკემბერი 2008]

მუხლი 6. რელიგიური ორგანიზაციები და განათლება

(1) ყველას აქვს უფლება, დაეუფლოს რელიგიურ სწავლებებს ინდივიდუალუ-რად ან რელიგიური ორგანიზაციების სასწავლო დაწესებულებების მეშვეობით.

(2) ქრისტიანული სარწმუნოების სწავლებანი, შესაძლებელია, ისწავლებოდეს სახელმწიფო და ადგილობრივი ხელისუფლების სკოლებში იმ პირებისათვის, რომლებმაც წერილობით გამოხატეს სურვილი, შეიძინონ ეს ცოდნა. არასრულწლოვნებმა, მშობელთან ან მეურვესთან წერილობითი შეთანხმების საფუძველზე, უნდა წარმოადგინონ განცხადება ქრისტიანული სარწმუნოების სწავლებათა შესწავლის სურვილის შესახებ. 14 წლამდე არასრულწლოვანთა შემთხვევაში, მშობელმა ან მეურვემ მისი სახელით უნდა წარადგინოს განცხადება.

(3) ქრისტიანული სარწმუნოების სწავლება განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ ისწავლება დამტკიცებული პროგრამის მიხედვით, სეკულარულ-ლუთერული, რომაულკათოლიკური, მართლმადიდებლური, ძველმორწმუნე და ბაპტისტური კონფესიის მასწავლებლების მიერ იმ შემთხვევაში, თუ სკოლაში სულ მცირე 10 მოსწავლე გამოთქვამს სურვილს, შეიძინოს შესაბამისი კონფესიური განათლება. მასწავლებლები შეიძლება წარდგენილ იქნენ დენომინაციების მიერ, ხოლო მათ ატესტაციას უზრუნველყოფს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო.

(4) სახელმწიფო და ადგილობრივი ხელისუფლების მმართველობის ქვეშ არსებულ ეროვნული უმცირესობების სკოლებს შეუძლიათ, უზრუნველყონ მოსწავლეების ან მათი მშობლების ან მეურვეების სურვილის შესაბამისი და ეროვნული უმცირესობისათვის დამახასიათებელი რელიგიური სწავლება, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ დადგენილი პროცედურების დაცვით.

(5) ქრისტიანული რწმენისა და ეთიკის სწავლებები ფინანსდება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან [17 ივნისი 1996; 19 თებერვალი 1998].

მუხლი 7. რელიგიური ორგანიზაციის დაფუძნების პროცედურა

(1) კონგრეგაციის (სამრევლოს) დაფუძნება შეუძლია ლატვიის არანაკლებ 20 მოქალაქეს ან პირებს, რომლებიც რეგისტრირებული არიან მოსახლეობის რეესტრში და მიაღწიეს 18 წელს. ერთ პირს აქვს უფლება იყოს მხოლოდ ერთი კონგრეგაციის (სამრევლოს) დამფუძნებელი. ლატვიის ნებისმიერ მცხოვრებს აქვს უფლება, შეუერთდეს კონგრეგაციას (სამრევლოს) და ეწეოდეს იქ საქმიანობას. 18 წლამდე ახალგაზრდები, შესაძლებელია, შეუერთდნენ კონგრეგაციას (სამრევლოს) მშობლის ან მეურვის წერილობით თანხმობით.

(2) ერთი დენომინაციის ათმა (ან მეტმა) კონგრეგაციამ (სამრევლომ), რომლებიც რეგისტრირებული არიან ლატვიის რესპუბლიკაში, შესაძლებელია, დააფუძნონ რელიგიური გაერთიანება (ეკლესია). ეს დებულება არ ვრცელდება ამ კანონის მე-8 მუხლის მე-4 პარაგრაფით განსაზღვრულ რელიგიურ ორგანიზაციაზე.

(3) ერთი დენომინაციის კონგრეგაციამ (სამრევლომ) სახელმწიფოში, შესაძლებელია, დააფუძნოს მხოლოდ ერთი რელიგიური გაერთიანება (ეკლესია).

(4) ეპარქიამ თავისი გადანაცვებით, შესაძლებელია, დააფუძნოს რელიგიური გაერთიანება (ეკლესია) [17 ივნისი 1996; 19 თებერვალი 1998; 15 ივნისი 2000; 12 სექტემბერი 2002].

მუხლი 7¹ რელიგიური ორგანიზაციების დაწესებულებები

(1) ამ კანონით განსაზღვრული პროცედურების შესაბამისად, დარეგისტრირებულმა ორგანიზაციებმა სადამფუძნებლო დოკუმენტში გაწერილი საქმიანობის მიზნებისათვის შესაძლებელია, შექმნან ინსტიტუციები (საეკლესიოსაწინააღმდეგო, სამონასტრო, მისიონერული, სადიაკვნო და მათი მსგავსი დაწესებულებები), რომელთა საქმიანობა და მიზანი არ არის მოგების მიღება.

(2) რელიგიური ორგანიზაციების დანესებულებებმა უნდა იმოქმედონ მოქმედი კანონმდებლობისა და თავიანთი სადამფუძნებლო დოკუმენტის (წესდების) შესაბამისად, რომელიც დამტკიცებულია რელიგიური ორგანიზაციის მიერ.

(3) რელიგიური ორგანიზაციის დანესებულებების დაფუძნება, რეორგანიზაცია ან ლიკვიდაცია, თუ დამფუძნებლები მიიღებენ შესაბამის გადაწყვეტილებას, ხორციელდება რელიგიური ორგანიზაციის სადამფუძნებლო დოკუმენტით (წესდებით) გათვალისწინებული პროცედურით [19 თებერვალი 1998; 20 მარტი 1998].

მუხლი 8. რელიგიური ორგანიზაციებისა და მათი დანესებულებების რეგისტრაცია

(1) რელიგიური ორგანიზაციები და მათი დანესებულებები რეგისტრირდებიან „რელიგიური ორგანიზაციებისა და მათი დანესებულებების რეესტრში“ (შემდგომში – რეესტრი). რეგისტრაციას ახორციელებს ლატვიის რესპუბლიკის მენარმეთა რეესტრი (შემდგომში – მარეგისტრირებელი დანესებულება).

(2) რელიგიური ორგანიზაციის ან მისი დანესებულების რეგისტრაციის წინ, მარეგისტრირებელი დანესებულება იუსტიციის სამინისტროსგან ითხოვს დასკვნას რელიგიური ორგანიზაციებისა და მათი დანესებულებების სადამფუძნებლო დოკუმენტით განსაზღვრული სამოქმედო მიზნებისა და ამოცანების მარეგულირებელ აქტებთან შესაბამისობის თაობაზე; ასევე, შესაძლებელია თუ არა, რელიგიური ორგანიზაციის საქმიანობამ (სწავლებებმა) საფრთხე შეუქმნას ადამიანის უფლებებს, ქვეყნის დემოკრატიულ წყობილებას, საჯარო უსაფრთხოებას, კეთილდღეობას ან მორალს.

(3) რელიგიური ორგანიზაციები და მათი დანესებულებები რეგისტრირდებიან რელიგიური ორგანიზაციებისა და მათი დანესებულებების მარეგისტრირებელ რეესტრში ჩანაწერის გაკეთებით.

(4) კონგრეგაცია (სამრევლო), რომელიც პირველად წამოიწყებს საქმიანობას ლატვიის რესპუბლიკაში და არ მიეკუთვნება სახელმწიფოში უკვე რეგისტრირებულ არც ერთ რელიგიურ გაერთიანებას (ეკლესიას), 10 წლის განმავლობაში ყოველწლიურად ხელახლა უნდა დარეგისტრირდეს (შემდგომში – ხელახალი რეგისტრაცია) მარეგისტრირებელ ორგანოში. რელიგიური ორგანიზაციის ხელახალი რეგისტრაციისას, მარეგისტრირებელი დანესებულება უნდა დაეყრდნოს იუსტიციის სამინისტროს შეხედულებას რელიგიური ორგანიზაციის მიერ წინა პერიოდში განხორციელებული საქმიანობის მარეგულირებელ აქტებთან შესაბამისობის თაობაზე.

(5) ხელახალი რეგისტრაციისათვის მარეგისტრირებელი დანესებულება შესაბამის რელიგიურ ორგანიზაციას რელიგიური ორგანიზაციის რეგისტრაციის სერტიფიკატში მითითებული ვადის ამოწურვამდე 3 თვით ადრე უგზავნის შესხენებას.

(6) ხელახალი რეგისტრაციისთვის რელიგიური ორგანიზაციის დოკუმენტაცია მარეგისტრირებელ დანესებულებაში უნდა იქნეს წარმოდგენილი რეგისტრაციის ვადის ამოწურვამდე არაუგვიანეს ორი თვისა [18. 12. 2008. [18 დეკემბერი 2008].

მუხლი 9. მარეგისტრირებელ დანესებულებაში წარსადგენი დოკუმენტები

(1) კონგრეგაციის (სამრევლოს) რეგისტრაციასთან დაკავშირებულ განაცხადს, რელიგიური ორგანიზაციის მიერ შესაბამისი უფლებით აღჭურვილი პირმა უნდა დაურთოს შემდეგი დოკუმენტაცია:

1. სადამფუძნებლო დოკუმენტი (ნესდება);
2. კონგრეგაციის (სამრევლოს) დამფუძნებელთა ჩამონათვალი (სახელი, გვარი, საცხოვრებელი ადგილი, პირადი ნომერი და ხელმოწერა);

3. კონგრეგაციის (სამრევლოს) დაფუძნებასთან დაკავშირებული შეხვედრის ოქმები, დამტკიცებული სადამფუძნებლო დოკუმენტი (ნესდება), ხელმძღვანელობისა და აუდიტის კომისიის შემადგენლობა (სახელი, გვარი, პირადი ნომერი და პირების ოფიციალური წოდება), ასევე ოფიციალური პირების მონაცემები, რომელთაც უფლება აქვთ წარმოადგინონ რელიგიური ორგანიზაცია (სახელი, გვარი და ამ პირთა პირადი ნომრები);

4. სახელმწიფო გადასახადის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტი.

(2) რელიგიური გაერთიანების (ეკლესიის) რეგისტრაციასთან დაკავშირებულ განაცხადს რელიგიური ორგანიზაციის მიერ შესაბამისი უფლებით აღჭურვილი პირის მიერ უნდა დაერთოს შემდეგი დოკუმენტაცია:

1. სადამფუძნებლო დოკუმენტი (ნესდება);

2. რელიგიური გაერთიანების (ეკლესიის) დამფუძნებელ კონგრეგაციათა ჩამონათვალი, რომელიც დამტკიცებულია კონგრეგაციათა ხელმძღვანელების მიერ;

3. რელიგიური გაერთიანების (ეკლესიის) დაფუძნებასთან დაკავშირებული ოქმები, მისი ადმინისტრაციული ორგანოები, ხელმძღვანელობისა და აუდიტის კომისიების შემადგენლობა (სახელი, გვარი, პირადი ნომერი და პირების ოფიციალური წოდება), ასევე ოფიციალური პირების მონაცემები, რომელთაც უფლება აქვთ წარმოადგინონ რელიგიური ორგანიზაცია (სახელი, გვარი და ამ პირის პირადი ნომერი);

4. სახელმწიფო გადასახადის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტი.

(3) ეპარქიის რეგისტრაციასთან დაკავშირებულ განაცხადს, რელიგიური ორგანიზაციის მიერ უფლებით აღჭურვილი პირის მიერ, უნდა დაერთოს შემდეგი დოკუმენტაცია:

1. სადამფუძნებლო დოკუმენტი (ნესდება);

2. რელიგიური გაერთიანების (ეკლესიის) გადანაცვტილება ეპარქიის დაფუძნებასთან დაკავშირებით;

3. ინფორმაცია მმართველობითი ორგანოს შემადგენლობასთან დაკავშირებით (სახელი, გვარი, პირადი ნომერი, პირის ოფიციალური წოდება), ასევე ოფიციალური პირების მონაცემები, რომელთაც უფლება აქვთ წარმოადგინონ ეპარქია (სახელი, გვარი და ამ პირის პირადი ნომერი);

4. სახელმწიფო გადასახადის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტი.

(4) საეკლესიო სასწავლო, სამონასტრო, მისიონერული ან სადიაკვნო დაწესებულებების რეგისტრაციასთან დაკავშირებულ განაცხადს, რელიგიური ორგანიზაციის მიერ უფლებით აღჭურვილი პირის მიერ, უნდა დაერთოს შემდეგი დოკუმენტაცია:

1. სადამფუძნებლო დოკუმენტი (ნესდება);

2. რელიგიური გაერთიანების (ეკლესიის) ან ეპარქიის გადანაცვტილება საეკლესიო სასწავლო, სამონასტრო, მისიონერული ან სადიაკვნო დაწესებულებების დაფუძნებასთან დაკავშირებით;

3. ინფორმაცია ოფიციალური პირის შესახებ, რომელიც უფლებამოსილია წარმოადგინოს რელიგიური ორგანიზაციის დაწესებულება (სახელი, გვარი, პირადი ნომერი);

4. სახელმწიფო გადასახადის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტი.

(5) რელიგიური ორგანიზაციის ხელახალ რეგისტრაციასთან დაკავშირებულ განაცხადს რელიგიური ორგანიზაციის მიერ უფლებით აღჭურვილი პირის მიერ უნდა დაერთოს შემდეგი დოკუმენტაცია:

1. რელიგიური გაერთიანების სადამფუძნებლო დოკუმენტში (წესდებაში) მითითებული უმაღლესი გადაწყვეტილების მიმღები დაწესებულების მიერ რელიგიური ორგანიზაციის ხელახალ რეგისტრაციასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილება;

2. სახელმწიფო გადასახადის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტი.

(6) რელიგიური ორგანიზაციის მიერ შესაბამისი უფლებამოსილებით აღჭურვილმა პირმა განაცხადს უნდა დაურთოს მმართველობითი ან აუდიტის კომისიის ან წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებით აღჭურვილ პირთა შემადგენლობაში ცვლილებებთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილება, რელიგიური ორგანიზაციის სადამფუძნებლო დოკუმენტში (წესდებაში) მითითებული პროცედურის შესაბამისად, რელიგიური ორგანიზაციის მმართველობითი ან აუდიტის კომისიის წევრების ან წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებით აღჭურვილი პირების სახელების, გვარების, პირადი ნომრებისა და ოფიციალური ნოდების მითითებით.

(7) რელიგიური გაერთიანების დაწესებულების მიერ უფლებამოსილებით აღჭურვილმა პირმა წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებით აღჭურვილი პირის ცვლილების რეგისტრაციის განაცხადზე უნდა დაურთოს სადამფუძნებლო დოკუმენტით (წესდებით) განსაზღვრული პროცედურის შესაბამისად განხორციელებულ ცვლილებასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილება სახელის, გვარის, პირადი ნომრის, პირის ოფიციალური ნოდების მითითებით.

(8) სადამფუძნებლო დოკუმენტში (წესდებაში) დამატების რეგისტრაციასთან დაკავშირებულ განაცხადს, რელიგიური გაერთიანების ან მისი დაწესებულების უფლებით აღჭურვილი პირის მიერ, უნდა დაერთოს შემდეგი დოკუმენტაცია:

1. სადამფუძნებლო დოკუმენტში (წესდებაში) მითითებული პროცედურების შესაბამისად, რელიგიური გაერთიანების ან მისი დაწესებულების მიერ მიღებული გადაწყვეტილება სადამფუძნებლო დოკუმენტში (წესდებაში) დამატების განხორციელების შესახებ;

2. სადამფუძნებლო დოკუმენტის (წესდების) ტექსტის ახალი ფორმულირება (ორ ეგზემპლარად);

3. სახელმწიფო გადასახადის გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტი.

(9) სახელმწიფო გადასახადის გადახდა ხორციელდება რელიგიური ორგანიზაციის ან მისი დაწესებულების რეგისტრაციისათვის, ხელახალი რეგისტრაციისათვის, სადამფუძნებლო დოკუმენტში დამატების რეგისტრაციისათვის და რეგისტრაციის სერტიფიკატის განმეორებითი გაცემისათვის. სახელმწიფო გადასახადის ოდენობა და გადახდის პროცედურა განისაზღვრება კაბინეტის მიერ.

მუხლი 9¹. რეესტრში შესატანი ინფორმაცია

(1) რეესტრში შეტანილ უნდა იქნეს რელიგიურ ორგანიზაციასთან დაკავშირებული შემდეგი ინფორმაცია:

1. სახელწოდება;

2. სამართლებრივი ფორმა [კონგრეგაცია (სამრევლო), რელიგიური გაერთიანება (ეკლესია), ეპარქია];

3. დენომინაციური კუთვნილება;
4. საქმიანობის მიზნები;
5. დაფუძნებასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილების თარიღი;
6. საქმიანობის ტერიტორია;
7. იურიდიული მისამართი (ხელმძღვანელობის მდებარეობა);
8. რელიგიური ორგანიზაციის მმართველობითი დაწესებულების წევრთა, ასევე წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებით აღჭურვილ პირთა სახელები, გვარები, პირადი ნომრები;
9. რეგისტრაციის ნომერი (ერთად დაწერილი თერთმეტციფრიანი სარეგისტრაციო კოდი);
10. რეგისტრაციის ვადა და ხელახალი რეგისტრაციის პერიოდი;
11. ინფორმაცია რელიგიური ორგანიზაციის მოქმედების შეწყვეტის, მოქმედების განახლების, რეგისტრაციიდან ამოღების, გადახდისუუნარობისა და რეორგანიზაციის შესახებ;
12. ინფორმაცია, გადახდისუუნარობის შემთხვევაში, გაკოტრების მმართველის დანიშვნასთან დაკავშირებით, გაკოტრების მმართველის სახელის, გვარის, პირადი ნომრისა და სამუშაო ადგილის მისამართის მითითებით;
13. ჩანაწერის გაკეთების თარიღი;
14. სხვა ინფორმაცია, თუ ამგვარი ინფორმაცია პირდაპირ გათვალისწინებულია კანონით.

(2) რეესტრში შეტანილ უნდა იქნეს რელიგიურ ორგანიზაციასთან დაკავშირებული შემდეგი ინფორმაცია:

1. სახელწოდება;
2. სამართლებრივი ფორმა (საეკლესიო სასწავლო, სამონასტრო, მისიონერული ან სადიაკვნო დაწესებულებები);
3. საქმიანობის მიზნები;
4. დაფუძნებასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილების თარიღი;
5. ინფორმაცია რელიგიური ორგანიზაციის შესახებ, რომელიც აფუძნებს ამ დაწესებულებას (სახელწოდება, რეგისტრაციის ნომერი);
6. იურიდიული მისამართი (მდებარეობა);
7. რელიგიური ორგანიზაციის მიერ წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებით აღჭურვილ პირთა სახელები, გვარები და პირადი ნომრები;
8. სარეგისტრაციო ნომერი;
9. ინფორმაცია მოქმედების შეწყვეტის, რეგისტრაციიდან გამონაკლისის, გადახდისუუნარობისა და რეორგანიზაციის შესახებ;
10. ინფორმაცია, გადახდისუუნარობის შემთხვევაში, გაკოტრების მმართველის დანიშვნასთან დაკავშირებით, გაკოტრების მმართველის სახელის, გვარის, პირადი ნომრის და სამუშაო ადგილის მისამართის მითითებით;
11. ჩანაწერის გაკეთების თარიღი;
12. სხვა ინფორმაცია, თუ ამგვარი ინფორმაცია პირდაპირ გათვალისწინებულია კანონით [18 დეკემბერი 2008].

მუხლი 10. რელიგიური ორგანიზაციების სადამფუძნებლო დოკუმენტი (ნესდება)

(1) რელიგიური ორგანიზაციის სადამფუძნებლო დოკუმენტში მითითებული უნდა იყოს შემდეგი:

1. რელიგიური ორგანიზაციის სახელწოდება და დენომინაციური კუთვნილება. აღნიშნული სახელწოდება მკაფიოდ უნდა განსხვავდებოდეს კანონით დადგენილი პროცედურების შესაბამისად რეგისტრირებული ან რეგისტრაციაზე განაცხად გაკეთებული რელიგიური ორგანიზაციის ან მისი დაწესებულების სახელწოდებისგან, ასევე, სახელწოდება უნდა განსხვავდებოდეს ნებისმიერ სხვა მარეგისტრირებელ ორგანოში რეგისტრირებულ ან რეგისტრაციაზე განაცხადგაკეთებული დაწესებულების სახელწოდებისგან; სახელწოდება არ უნდა შეიცავდეს მცდარ ინფორმაციას სამართლებრივ ფორმასთან, საქმიანობის მიზნებთან და რელიგიური გაერთიანების სახეობასთან დაკავშირებით; სახელწოდება კონგრეგაციის (სამრევლოს) რელიგიური გაერთიანების (ეკლესიის) კუთვნილებასთან დაკავშირებით არ უნდა იყოს შეცდომაში შემყვანი, თუ კონგრეგაცია (სამრევლო) არ აღიარებს კანონით დადგენილი წესით რეგისტრირებულ რელიგიურ გაერთიანებასთან (ეკლესიასთან) მის კუთვნილებას;

2. რელიგიური ორგანიზაციის ვალდებულებები, საკუთარი საქმიანობის განხორციელებისას ლატვიის რესპუბლიკის კონსტიტუციისა და კანონების დაცვის შესახებ;

3. რელიგიური საქმიანობის მიზნები და სწავლების ამოცანები (საღმრთო წერილი, დოგმატიკა, დენომინაციური თავისებურებანი), რელიგიური ცერემონიების ფორმები;

4. რელიგიური ორგანიზაციის სტრუქტურის არჩევის პროცედურა, მმართველი და აუდიტის კომისიის კომპეტენცია;

5. რელიგიური ორგანიზაციის სამოქმედო ტერიტორია და მმართველი ორგანოს მდებარეობა;

6. სამრევლოს წევრთა მიღებისა და გარიცხვის პროცედურა, მათი უფლებები და მოვალეობები;

7. რელიგიური ორგანიზაციის უფლებები და მოვალეობები, მისი ქონება და ფინანსური რესურსები;

8. რელიგიური ორგანიზაციის ლიკვიდაციის პროცედურა და ლიკვიდაციის შედეგად დარჩენილი ქონების შემდგომი გამოყენება.

(2) რელიგიურ ორგანიზაციებს შეუძლიათ ასევე სადამფუძნებლო დოკუმენტით (წესდებით) დაარეგულირონ სხვა შიდა საკითხები.

(3) თუ კონგრეგაცია (სამრევლო) აღიარებს სახელმწიფოს ტერიტორიაზე რომელიმე დენომინაციასთან მის კუთვნილებას, აღნიშნული უნდა მიეთითოს კონგრეგაციის განაცხადში, რაც დადასტურდება შესაბამისი რელიგიური გაერთიანების (ეკლესიის) მმართველი ორგანოს მიერ ან ამასთან დაკავშირებით, ეპარქიის ხელმძღვანელობის მითითებით [19 თებერვალი 1998; 15 ივნისი 2000; 24. 11. 2009].

მუხლი 11. რეგისტრაციაზე უარი

ამოღებულია [14 დეკემბერი 2008]

მუხლი 12. რელიგიის საქმეთა საბჭოს

ხელმძღვანელის გადაწყვეტილების გასაჩივრება

ამოღებულია [14 დეკემბერი 2008]

მუხლი 13. რელიგიური ორგანიზაციების უფლებები

(1) რელიგიური ორგანიზაცია მისი რეგისტრაციის მომენტიდან იძენს იური-

დიული პირის სტატუსს. საეკლესიო სასწავლო, სამონასტრო, მისიონერული ან სადიაკვნო დაწესებულებების სტატუსს განსაზღვრავს რელიგიური გაერთიანება (ეკლესია) ან ეპარქია.

(2) მხოლოდ რეგისტრირებულ რელიგიურ გაერთიანებებს (ეკლესიებს) ან ეპარქიებს აქვთ უფლება, დააფუძნონ საეკლესიო, სასწავლო, სამონასტრო, მისიონერული ან სადიაკვნო დაწესებულებები.

(3) მხოლოდ რეგისტრირებულ რელიგიურ ორგანიზაციებს და მათ მიერ დაფუძნებულ ორგანიზაციებს აქვთ უფლება, მათ ფორმებსა და ბეჭდებზე გამოიყენონ რელიგიური ორგანიზაციის სახელწოდებები და ემბლემები [19 თებერვალი 1998].

მუხლი 14. რელიგიური ორგანიზაციების საქმიანობა

(1) რელიგიური ორგანიზაციები სადამფუძნებლო დოკუმენტის (ნესდების) მიხედვით ნიშნავენ და ათავისუფლებენ სასულიერო პირებს, ხოლო სხვა თანამშრომლებს ასაქმებენ და დაითხოვენ შრომითი კანონმდებლობის შესაბამისად.

(2) რელიგიური ორგანიზაციის საქმიანობა ეფუძნება შესაბამისი დენომინაციის კანონიკურ წესებს და მის სადამფუძნებლო დოკუმენტს (ნესდებას).

(3) საჯარო ადგილებში რელიგიური საქმიანობა შესაძლებელია შესრულდეს მხოლოდ რელიგიური ორგანიზაციების მიერ ადგილობრივ ხელისუფლებასთან შეთანხმებით. რელიგიური ორგანიზაციის მიერ საკუთარი საქმიანობის განხორციელებისას არ უნდა დაირღვეს საჯაროს წესრიგის დაცვის ნორმები.

(4) უცხოელი სასულიერო პირების ან მისიონერების მოწვევა, შესაძლებელია, მხოლოდ რელიგიური ორგანიზაციის მიერ რელიგიური საქმიანობის შესასრულებლად, ლატვიის რესპუბლიკაში კანონით დადგენილი წესით, მათთვის ბინადრობის ნებართვის ორგანიზების საშუალებით.

(5) რელიგიურმა ორგანიზაციებმა, შესაძლებელია, შეასრულონ რელიგიური საქმიანობა საავადმყოფოებში, სახლებში, საპატიმრო ადგილებსა და ეროვნული არმიის ერთეულებში, თუ იქ წარმოდგენილი პირები გამოხატავენ ამის სურვილს. ამ მიზნით წინასწარგანსაზღვრული დრო და ადგილი თანხმდება შესაბამისი დაწესებულების ადმინისტრაციასთან. ეროვნული შეიარაღებული ძალების ერთეულებში რელიგიური გაერთიანებების საქმიანობა ხორციელდება თავდაცვის სამინისტროს მიერ შემუშავებული განაწესების დაცვით. ლატვიის რესპუბლიკაში კაპელანები მსახურობენ კაპელანის სამსახურის შესახებ კაბინეტის რეგულაციების მიხედვით.

(6) რელიგიური ორგანიზაციებისა და მორწმუნეთა საქმიანობის შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ იმ შემთხვევებში, როდესაც ადგილი აქვს ლატვიის რესპუბლიკის კონსტიტუციისა და კანონების დარღვევას.

(7) რელიგიური ორგანიზაციები, არაუგვიანეს ყოველი წლის 1 მარტისა, კაბინეტის მიერ განსაზღვრული პროცედურების დაცვით, წარუდგენენ იუსტიციის სამინისტროს მოხსენებას მათ საქმიანობასთან დაკავშირებით [19 თებერვალი 1998; 15 ივნისი 2000; 18 დეკემბერი 2008]

მუხლი 15. რელიგიური ორგანიზაციების ეკონომიკური და სამეწარმეო საქმიანობა

(1) რელიგიურ ორგანიზაციებს უფლება აქვთ ეწეოდნენ ეკონომიკურ საქმიანობას. თუ რელიგიური ორგანიზაციის ეკონომიკური საქმიანობიდან მიღებული

შემოსავალი ერთი კალენდარული წლის განმავლობაში 500 ჯერ აღემატება მინიმალური თვიური ხელფასის იმ ოდენობას, რაც შესაბამის დროის პერიოდში განსაზღვრულია მთავრობის მიერ, აღნიშნულმა ორგანიზაციამ უნდა დააფუძნოს საკუთარი კომპანია, რომელიც დარეგისტრირდება მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით.

(2) რელიგიურ ორგანიზაციებს უფლება აქვთ ეწეოდნენ სამენარმეო საქმიანობას მენარმეთა საქმიანობის შესახებ კანონის მიხედვით.

(3) რელიგიური ორგანიზაციებსა და მათ დაწესებულებებს შორის ურთიერთობები რეგულირდება მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით, ასევე მათი სადამფუძნებლო დოკუმენტით (წესდებით) ან ცალკე შეთანხმებით.

(4) ეკონომიკური საქმიანობიდან მიღებული შემოსავალი და სამენარმეო საქმიანობიდან მიღებული მოგება, მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით, გამოიყენება სადამფუძნებლო დოკუმენტით (წესდებით) გაწერილი მიზნებისთვის.

რელიგიური ორგანიზაციები აწარმოებენ საბუღალტრო აღრიცხვას, ადგენენ მოხსენებას და იხდიან გადასახადებს, მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით.

მუხლი 16. რელიგიური ორგანიზაციების ქონება

(1) რელიგიურ ორგანიზაციებს, შესაძლებელია, საკუთრებაში ჰქონდეთ მოძრავი და უძრავი ქონება. მხოლოდ რელიგიური ორგანიზაციების მართვით ინსტიტუტებს აქვთ უფლება, მართონ უძრავი ქონება, თუ სადამფუძნებლო დოკუმენტით (წესდებით) სხვა რამ არ არის განსაზღვრული.

(2) თუ ლატვიის რესპუბლიკაში რეგისტრირებული რელიგიური ორგანიზაციის სასულიერო ცენტრი მდებარეობს უცხო ქვეყანაში, ამ უკანასკნელს არ შეუძლია საკუთრებაში ჰქონდეს ამ ორგანიზაციის უძრავი ქონება ან ქონება, რომელიც აღიარებულია კულტურულ ძეგლად.

(3) სამლოცველოების, ხელოვნების და სხვა კულტურის ძეგლებად აღიარებული ღირებულებების მოვლაპატრონობა ხორციელდება რელიგიური ორგანიზაციების მიერ, კულტურის ძეგლთა დაცვის შესახებ კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად.

(4) აკრძალულია სამლოცველოებისა და სარიტუალო საგნების უზრუნველყოფის საშუალებად გამოყენება ან, კრედიტორის მოთხოვნის საფუძველზე, თანხის დაბრუნების მიზნით მათ მიმართ სასამართლოში საქმის წარმოების დაწყება [19 თებერვალი 1998; 20 მარტი 1998].

მუხლი 17. რელიგიური ორგანიზაციების

ლიკვიდაცია და რეორგანიზაცია

(1) კონგრეგაციებისა (სამრევლოებისა) და რელიგიური გაერთიანებების (ეკლესიების) ლიკვიდაცია ან რეორგანიზაცია დასაშვებია სადამფუძნებლო დოკუმენტში (წესდებაში) გაწერილი პროცედურების შესაბამისად.

(2) ეპარქიის საქმიანობა სრულდება, თუ მისი დამფუძნებელი რელიგიური გაერთიანება (ეკლესია), სადამფუძნებლო დოკუმენტში (წესდებაში) გაწერილი პროცედურის შესაბამისად, მიიღებს გადაწყვეტილებას საქმიანობის დასრულების შესახებ.

(3) რელიგიური ორგანიზაციის ან მისი დაწესებულების ლიკვიდაციასთან, საქმიანობის შეწყვეტასთან ან რეორგანიზაციასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილება უნდა ეცნობოს მარეგისტრირებელ დაწესებულებას.

(4) კონგრეგაცია (სამრევლო), რომელიც გამოეყოფა რომელიმე რელიგიურ გაერთიანებას (ეკლესიას), ექვემდებარება რეგისტრაციას ამ კანონის მე-4 მუხლის მე-4 პარაგრაფის მიხედვით. მოცემული განაწესი არ ვრცელდება იმ დენომინაციებზე, რომელთა კანონიკური სამართალი არ უშვებს კონგრეგაციის (სამრევლოს) ავტონომიურ მოქმედებას.

(5) თუ რელიგიური ორგანიზაცია, რომელსაც მიღებული აქვს ლიკვიდაციასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილება, საქმიანობის განახლებას გადაწყვეტს, ამ უკანასკნელმა აღნიშნულის შესახებ უნდა აცნობოს მარეგისტრირებელ ორგანოს.

(6) თუ იმგვარი რელიგიური ორგანიზაცია, რომელიც გათავისუფლებულია რელიგიური ორგანიზაციებისა და მისი დანესებულებების რეგისტრაციისგან, მიღებული აქვს ლიკვიდაციასთან ან რეორგანიზაციასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილება და გადაწყვეტს საქმიანობის განახლებას, ექვემდებარება რეგისტრაციას ამ კანონის ნორმების მიხედვით [19 თებერვალი 1998; 15 ივნისი 2000; 12 სექტემბერი 2002; 12 სექტემბერი 2002; 18 დეკემბერი 2008].

(7) ამოღებულია [18 დეკემბერი 2008]

მუხლი 18. რელიგიური ორგანიზაციისა და მისი დანესებულებების საქმიანობის შეწყვეტის საფუძვლები

(1) რელიგიური ორგანიზაცია ან მისი დანესებულება წყვეტს საქმიანობას:

1. რელიგიური ორგანიზაციის სადამფუძნებლო დოკუმენტის (წესდების) მოთხოვნათა შესაბამისად მიღებული გადაწყვეტილებით;

2. თუ რელიგიურ გაერთიანებაში (ეკლესიაში) გაერთიანებული კონგრეგაციების (სამრევლოების) რაოდენობა შემცირდება იმ მინიმალურ ოდენობაზე მეტად, ვიდრე განსაზღვრულია ამ კანონის მე-7 მუხლის მე-2 პარაგრაფით და ერთი წლის განმავლობაში ვერ გაიზრდება ამ კანონით განსაზღვრულ ოდენობამდე;

3. სასამართლოს გადაწყვეტილებით;

4. კანონით ან სადამფუძნებლო დოკუმენტით (წესდებით) განსაზღვრული სხვა საფუძვლით.

(2) რელიგიური ორგანიზაციის საქმიანობა შესაძლებელია შეწყდეს სასამართლო გადაწყვეტილების საფუძველზე:

1. თუ რელიგიური ორგანიზაციის საქმიანობა ეწინააღმდეგება ლატვიის რესპუბლიკის კონსტიტუციას, სხვა მარეგულირებელ აქტებს ან სადამფუძნებლო დოკუმენტს (წესდებას);

2. თუ რელიგიური ორგანიზაცია წააქეზებს სხვებს, არ დაიცვან კანონი;

3. თუ რელიგიური ორგანიზაცია მისი საქმიანობით (სწავლებით) საფრთხეს უქმნის სახელმწიფოს დემოკრატიულ წყობილებას, საჯარო წესრიგსა და მშვიდობას, ასევე, სხვა პირთა ჯანმრთელობას, მორალს ან მარეგულირებელი აქტებით გათვალისწინებულ სხვა შემთხვევებში.

(3) თუ საქმე გენერალური პროკურორის მიერ გადაეცემა სასამართლოს.

(4) თუ რელიგიური ორგანიზაცია არ წარადგენს დოკუმენტაციას ამ კანონის მე-8 მუხლის მე-2 პარაგრაფით განსაზღვრული დროის მონაკვეთში ან თუ იუსტიციის სამინისტრო დაასკვნის, რომ რელიგიური ორგანიზაციის წინა პერიოდში განხორციელებული საქმიანობა არ შეესაბამება მარეგულირებელი აქტების მოთხოვნებს, მარეგისტრირებელი ორგანო იღებს გადაწყვეტილებას რელიგიური ორგანიზაციის რეგისტრაციის გაუქმების შესახებ რეგისტრაციის ვადის ამოწუ-

რვის მომდევნო დღეს. გაუქმებული რელიგიური ორგანიზაციების ეკონომიკური საქმიანობიდან წარმოშობილ დავებზე მოპასუხე მხარედ წარმოდგენილი იქნებიან რელიგიური ორგანიზაციის მმართველი დაწესებულების წევრები.

(5) თუ სასამართლო მხედველობაში იღებს რელიგიური ორგანიზაციის მიერ განხორციელებული დარღვევის შედეგებსა და მის სიმწვავეს, ასევე საქმიანობის მიზნებსა და ამოცანებს აფასებს მთლიანობაში, შესაძლებელია რელიგიური ორგანიზაციის გაფრთხილება მისი საქმიანობის შეწყვეტის გარეშე.

(6) რელიგიური ორგანიზაციის მიერ ჩადენილი დარღვევის შეფასებისას, სასამართლო მხედველობაში იღებს რელიგიური ორგანიზაციის დაფუძნების მიზანს და ასევე აფასებს იმ რელიგიური ორგანიზაციის საქმიანობის შესაბამისობას მარეგულირებელ აქტებთან, რომელსაც დაფუძნებული აქვს საკუთარი დაწესებულება [18. 12. 2008. [18 დეკემბერი 2008].

მუხლი 19. რელიგიური ორგანიზაციის საქმიანობის შეწყვეტის შედეგები

(1) რელიგიური ორგანიზაციის საქმიანობის შეწყვეტის შესახებ სასამართლოს გადაწყვეტილების ძალაში შესვლის დღეს ან რელიგიური ორგანიზაციის ლიკვიდაციის ან რეორგანიზაციის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას, რელიგიურმა ორგანიზაციამ, სადამფუძნებლო დოკუმენტში (ნესდებაში) განერილი პროცედურის მიხედვით, უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება მისი საკუთრების უფლების გადაცემასთან დაკავშირებით. თუ არ არსებობს უფლებამონაცვლე, ქონება გადადის სახელმწიფო საკუთრებაში.

(2) თუ რელიგიური ორგანიზაციის საქმიანობა შეწყდა, რელიგიური ორგანიზაციის ყველა დასაქმებულის შრომითი უფლებები წესრიგდება შრომის კანონით განსაზღვრული პროცედურებით [12 სექტემბერი 2002].

მუხლი 20. გარდამავალი დებულებები

(1) ამ კანონის ძალაში შესვლამდე იუსტიციის სამინისტროში რეგისტრირებული რელიგიური კონგრეგაციების (სამრევლოების), გაერთიანებებისა (ეკლესიებისა) და მონასტრების სამართლებრივი სტატუსი შეცვლას არ ექვემდებარება.

(2) ყველა არსებულმა რელიგიურმა ორგანიზაციამ, მათი დარეგისტრირების დროის მიუხედავად, 1998 წლის 1 მაისამდე ამ კანონთან შესაბამისობაში უნდა მოიყვანონ მათი სადამფუძნებლო დოკუმენტი (ნესდება);

საჭიროების შემთხვევაში, კანონის მოთხოვნების შესაბამისად:

1. შეცვალოს და მიიღოს სადამფუძნებლო დოკუმენტი (ნესდება);
2. შეცვალოს სტრუქტურა და დააფუძნოს მმართველობითი და აუდიტის დაწესებულებები;

3. ცვლილება შეიტანოს სახელწოდებაში, სახელწოდების აბრევიატურებსა და ემბლემებში [17 ივნისი 1996; 27 თებერვალი 1997; 19 თებერვალი 1998].

(3) ამ კანონით განსაზღვრული რელიგიური გაერთიანებების (ეკლესიების) უფლებები ასევე ვრცელდება „დიეცეზური“ კონგრეგაციასა და რიგის ებრაელთა რელიგიურ კონგრეგაციაზე.

(4) ამოღებულია [15 ივნისი 2000].

(5) იუსტიციის სამინისტრო აქვეყნებს იმ რელიგიური ორგანიზაციების სიას, რომელთაც ამ კანონის გარდამავალი დებულებების მე-2 პარაგრაფით განსაზღვრულ

ვადაში არ მოახდინეს საკუთარი სადამფუძნებლო დოკუმენტის (ნესდების) რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ კანონთან შესაბამისობაში მოყვანა. ინფორმაცია ქვეყნდება „LATVIJAS VĒSTNESIS“-ში („ლატვიის მაცნეში“ – ლატვიის მთავრობის ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში). იუსტიციის სამინისტრო აუქმებს რელიგიური ორგანიზაციის რეგისტრაციას, თუ ამ უკანასკნელს არ გააჩნია ვალდებულებები სახელმწიფოსა და ადგილობრივი ხელისუფლების მიმართ და გამოქვეყნებიდან სამი თვის განმავლობაში არავის მიუმართავს საჩივრით რელიგიური ორგანიზაციის წინააღმდეგ. გაუქმებული რელიგიური ორგანიზაციის რეგისტრაციის სერტიფიკატი, ფორმები და ბეჭდები მიიჩნევა ძალადაკარგულად [19 თებერვალი 1998].

(6) ამ კანონის ძალაში შესვლით უქმდება რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ კანონი [ლატვიის რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭო და მთავრობის ბიულეტენი] ო. 40, 1990) და ცვლილებები და დამატებები ლატვიის რესპუბლიკის კანონში ო. 29. 30, 1990 [19 თებერვალი 1998].

(7) რელიგიის საქმეთა საბჭო საქმიანობას შეუდგება 2000 წლის 1 სექტემბერს [15 ივნისის 2000].

(8) მე9 მუხლში მოხსენებული კაბინეტის რეგულაციების ძალაში შესვლამდე, მაგრამ არაუგვიანეს 2009 წლის 30 მარტისა, რელიგიური ორგანიზაციებისა და მისი დაწესებულებების სახელმწიფო მოსაკრებელი შესახებ კაბინეტის 2000 წლის 15 თებერვლის N57 რეგულაცია რჩება ძალაში [18. 12. 2008. [18 დეკემბერი 2008].

(9) რელიგიური საქმეების საბჭოს კომპეტენციის ქვეშ მოქცეულ საქმეთა წრეს (გარდა რელიგიური ორგანიზაციებისა და მათი დაწესებულებების აღრიცხვისა) განსაზღვრავს კაბინეტი 2011 წლის 30 დეკემბრისათვის (18. 12. 2008. [18 დეკემბერი 2008].

ისტორიის კანონი ეკლესიებისა და სამრევლოების შესახებ¹

თავი I

ზოგადი დებულებები

მუხლი 1. კანონის მოქმედების სფერო

წინამდებარე კანონის მიზანია, კონსტიტუციით გათვალისწინებული რელიგიის თავისუფლების საყოველთაო უფლების დაცვით განსაზღვროს ეკლესიების, სამრევლოების, სამრევლოთა გაერთიანების, მონასტრებისა და რელიგიური საზოგადოებების ნევრობის პროცედურები და მათი საქმიანობის რეგულირება.

ადმინისტრაციული საპროცესო კანონის დებულებები შეესაბამება ამ კანონით განსაზღვრულ პროცედურებს, წინამდებარე კანონის სპეციფიკაციების გათვალისწინებით [RTI 2002, 61, 375 – ძალაში შესულია 01. 08. 2002].

მუხლი 2. რელიგიური გაერთიანებები

რელიგიური გაერთიანება არის ეკლესიები, სამრევლოები, სამრევლოთა გაერთიანებები და მონასტრები, რომლებიც მოქმედებენ საერთაშორისო შეთანხმებების საფუძველზე.

¹ RTI 2002, 24, 135 მიღებულია 12. 02. 2002 ძალაში შესულია 01. 07. 2002.

ამ კანონის მიზნებისათვის, ეკლესია არის არანაკლებ სამი სამრევლოს ნებაყოფლობითი გაერთიანება, რომელსაც აქვს საეპისკოპოსო სტრუქტურა და დოქტრინულად დაკავშირებულია სამ ეკუმენურ სწავლებასთან, ან დაყოფილია არაუმცირეს სამ სამრევლოდ, რომელიც მოქმედებს საკუთარი წესდების საფუძველზე, იმართება არჩეული ან დანიშნული მმართველთა საბჭოს მიერ და რეგისტრირებულია რეესტრში ამ კანონით გათვალისწინებული პროცედურების დაცვით.

ამ კანონის მიზნებისათვის, სამრევლო არის ფიზიკურ პირთა ნებაყოფლობითი გაერთიანება, რომლებიც იზიარებს საერთო რწმენას, მოქმედებს საკუთარი წესდების საფუძველზე, იმართება არჩეული ან დანიშნული მმართველთა საბჭოს მიერ და რეგისტრირებულია რეესტრში ამ კანონით გათვალისწინებული პროცედურების დაცვით.

ამ კანონის მიზნებისათვის, სამრევლოთა გაერთიანება (ასოციაცია) შედგება არანაკლებ სამი სამრევლოსაგან, რომელიც იზიარებს საერთო რწმენას, მოქმედებს საკუთარი წესდების მიხედვით, იმართება არჩეული ან დანიშნული მმართველობის საბჭოს მიერ და რეგისტრირებულია რეესტრში ამ კანონით გათვალისწინებული პროცედურების დაცვით.

ამ კანონის მიზნებისათვის, მონასტერი არის ფიზიკური პირების ნებაყოფლობითი კომუნალური გაერთიანება, რომელიც იზიარებს საერთო რწმენას, მოქმედებს შესაბამისი ეკლესიის წესდების ან დამოუკიდებელი წესდების საფუძველზე, იმართება მონასტრის არჩეული ან დანიშნული ხელმძღვანელის მიერ და რეგისტრირებულია რეესტრში ამ კანონით გათვალისწინებული პროცედურების დაცვით.

ამ კანონის მოქმედება ისევე ვრცელდება ეკლესიის ინსტიტუტებზე, რომლებიც მოქმედებენ საერთაშორისო შეთანხმების საფუძველზე, როგორც სამრევლოებზე, რომლებიც შედიან ეკლესიის შემადგენლობაში.

მუხლი 3. რელიგიური გაერთიანებების ძირითადი საქმიანობა

ეკლესიების, სამრევლოების, სამრევლოთა გაერთიანებებისა და მონასტრების ძირითადი საქმიანობა არის მათი მიზნისა და მრწამსის გავრცელება, რომელიც გამოიხატება შეხვედრებსა და საგანმანათლებლო აქტივობაში, რელიგიურ რიტუალებში, კონფესიურ და ეკუმენურ საქმიანობაში, რომელიც ეხება მორალს, ეთიკას, განათლებას, კულტურას, კონფესიურ ან ეკუმენურსადიაკვნო და სოციალურ-სარეაბილიტაციო საქმიანობას და ასევე სხვა საქმიანობას, გარდა ეკლესიებისა და სამრევლოების ტრადიციული რელიგიური რიტუალებისა და მომსახურებისა.

ეკლესიის, მონასტრისა და სამრევლოს მთავარი ფუნქცია და მიზანი არ უნდა იყოს შემოსავლის მიღება და განსხვავდება ეკონომიკური საქმიანობისაგან.

ეკლესიის და სამრევლოს მმართველთა საბჭოს, მათ შორის, მონასტრის უმაღლეს სასულიერო პირს უფლება აქვს წესდების საფუძველზე გამოსცეს სამართლებრივი დოკუმენტი, რომელიც დაკავშირებულია რელიგიური გაერთიანების საქმიანობასთან.

§ 4. რელიგიური საზოგადოება

რელიგიური საზოგადოება არის ნებაყოფლობითი გაერთიანება, რომელიც შედგება ფიზიკური ან იურიდიული პირებისგან. მათი ძირითადი საქმიანობა დაკავშირებულია კონფესიურ და ეკუმენურ აქტივობასთან, რომელიც ეხება მორალს, ეთიკას, განათლებას, კულტურას, სადიაკვნო და სოციალურ სარეაბილიტაციო აქტივობებს, რომლებიც განსხვავდება ტრადიციული რელიგიური ფორმებისა და

რიტუალებისაგან და არ უნდა იყოს დაკავშირებული კონკრეტულ ეკლესიასთან, სამრევლოსთან ან სამრევლოთა გაერთიანებასთან.

კანონის მიხედვით, მენარმეთა და არასამენარმეო იურიდიულ პირთა რელიგიური საზოგადოება უნდა დარეგისტრირდეს მენარმეთა და არასამენარმეო იურიდიულ პირთა რეესტრში. იმის დასადგენად, თუ რამდენად აკმაყოფილებს რელიგიური საზოგადოების წესდება კანონის მოთხოვნებს, სამოქალაქო სასამართლო უფლებამოსილია ორი თვით შეაჩეროს რელიგიური საზოგადოების მოთხოვნა და მიმართოს სამინისტროს, რომლის მართველობის სფეროშიც შედის რელიგიური გაერთიანება ან დახმარებისათვის მიმართოს ექსპერტს.

მუხლი 5. პასიური სამართლებრივი უფლება

კერძო სამართალში რელიგიური გაერთიანება არის იურიდიული პირი და მასზე ვრცელდება მენარმეთა და არასამენარმეო იურიდიულ პირთა კანონი, თუ წინამდებარე კანონით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

რელიგიური საზოგადოების წესდებასა და მენარმეთა და არასამენარმეო იურიდიულ პირთა შესახებ კანონის დებულებებს შორის შეიძლება არსებობდეს განსხვავება, თუ ეს გამომდინარეობს რელიგიური გაერთიანების სტრუქტურიდან ან ისტორიული წარსულიდან.

რელიგიური გაერთიანების სამართლებრივი სტატუსის შეცვლა დაუშვებელია.

რელიგიური გაერთიანების პასიური სამართლებრივი უფლებაა, დარეგისტრირდეს რეესტრში ან გააუქმოს რეგისტრაცია რეესტრში.

სამრევლოები, სამრევლოთა გაერთიანებები და მონასტრები, რომლებიც მიეკუთვნებიან ეკლესიას და არ არიან დარეგისტრირებული რეესტრში, არ ითვლებიან იურიდიულ პირებად.

მუხლი 6. რეგისტრირებული ოფისი

ეკლესიის, სამრევლოს ან სამრევლოთა გაერთიანების რეგისტრირებული ოფისი არის ადგილი, სადაც განთავსებულია ეკლესიის, სამრევლოს ან სამრევლოთა გაერთიანების მმართველთა საბჭოები, თუ წესდებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. მონასტრის რეგისტრირებული ოფისი არის ადგილი, სადაც განთავსებულია სამონასტრო კომპლექსი ან შენობა.

ეკლესიის, სამრევლოების ან სამრევლოთა გაერთიანებების მმართველთა საბჭო განთავსებული უნდა იყოს ესტონეთში, მიუხედავად მათი სასულიერო ცენტრისა.

მუხლი 7. სახელწოდება

რელიგიური ორგანიზაციის სახელწოდება იწერება ლათინური ასოებით და დაერთვის შესაბამისი აღნიშვნა „კირიკ“ [ეკლესია], „კოგუდუს“ [სამრევლო], „კოგოდუსტე ლიიტ“ [სამრევლოთა გაერთიანება] და „კლოოსტერ“ [მონასტერი] და მკაფიოდ უნდა განსხვავდებოდეს არასამენარმეო იურიდიულ პირთა რეესტრში რეგისტრირებულ სხვა იურიდიული პირების სახელწოდებისაგან. აგრეთვე, მათი მიზნები, ამოცანები, საქმიანობა ან სამართლებრივი ფორმა არ უნდა იყოს ბუნდოვანი. რელიგიურ გაერთიანებას უფლება აქვს სიტყვების „კოგუდუს“ [სამრევლო] და „კოგოდუსტე ლიიტ“ [სამრევლოთა გაერთიანება] ნაცვლად გამოიყენოს საკუთარი აღნიშვნა სახელში, თუ ეს აღნიშვნა გამომდინარეობს ამ რელიგიური გაერთიანების სახელის გამოყენების ისტორიული წარმომავლობისაგან.

(გაუქმებულია 2004, 54, 391 – ძალაში შედის 10. 07. 2004)

რელიგიურ საზოგადოებას უფლება აქვს, მოითხოვოს კომპენსაცია იმ შემთხვევაში, თუ მის სახელწოდებას გამოიყენებენ უკანონოდ.

თავი II

რელიგიის და აღმსარებლობის თავისუფლება

მუხლი 8. ინდივიდის უფლებები

ყველა ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად აირჩიოს, განსაზღვროს და გამოხატოს თავისი რელიგიური შეხედულებები, თუ ის თავის ქმედებით ზიანს არ აყენებს საჯარო წესრიგს, ჯანმრთელობას, მორალსა და თავისუფლებას.

არავინ არის ვალდებული, უზრუნველყოს ინფორმაციის მიწოდება მისი რელიგიის ან სამრევლოს წევრობის შესახებ, გარდა იმ პირისა, რომელიც არის ეჭვმიტანილი ან ბრალდებული სისხლის სამართლის კანონმდებლობიდან გამომდინარე.

ნებისმიერ პირს აქვს უფლება, დატოვოს სამრევლო ან მონასტერი მას შემდეგ, რაც წინასწარ გააფრთხილებს სამრევლოს ან მონასტრის ხელმძღვანელს. მეურვე პირს, რომელსაც შეზღუდული აქვს აქტიური სამართლებრივი უფლებები, არ შეუძლია სამრევლოს წევრს შეუცვალოს რელიგია ან თავად შეიცვალოს აღმსარებლობა.

ეკლესიის, სამრევლოსა და სამრევლოთა გაერთიანების წევრს, რომელიც არის 18 წელს მიღწეული და აქვს აქტიური სამართლებრივი უფლება, შეუძლია მონაწილეობა მიიღოს მმართველთა საბჭოს არჩევნებში, სანამ ამ კანონით სხვა ასაკობრივი ზღვარი არ დადგინდება.

ყველას აქვს უფლება დაასაფლავონ.

პირის გარდაცვალების შემთხვევაში თუ შეუძლებელია მისი ნათესავის, მეურვის ან კურატორის დადგენა და ცნობილია, რომ ეს ადამიანი იყო რომელიმე სამრევლოს წევრი, მას უნდა გადაუხადონ კონფესიური პანაშვიდი.

მუხლი 9. რწმენისა და აღმსარებლობის თავისუფლება

პირებს, რომლებიც იმყოფებიან სამედიცინო და საგანმანათლებლო დაწესებულებებში, საპატიმროებში, საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებსა და სამხედრო ძალებში, აქვთ უფლება თავისუფლად შეასრულონ რელიგიური რიტუალები, თუ არ არღვევენ საჯარო წესრიგს, დაწესებულების შინაგანაწესს და არ უქმნიან საფრთხეს სხვის ჯანმრთელობას.

რელიგიურ გაერთიანებებს არ აქვთ უფლება საგანმანათლებლო და სამედიცინო დაწესებულების, საპატიმროს და სამხედრო ძალების უფროსთა ნებართვის გარეშე აღასრულონ რელიგიური რიტუალები და რელიგიური მომსახურება.

მუხლი 10. ბავშვების განვერიანება სამრევლოებში

ნებისმიერ ბავშვს, რომელიც არის 15 წლის ასაკს მიღწეული, უფლება აქვს დამოუკიდებლად გახდეს სამრევლოს წევრი ან ნებისმიერ დროს დატოვოს სამრევლო, მათი წესდების წესების დაცვით.

15 წლამდე ასაკის ბავშვს უფლება აქვს გახდეს სამრევლოს წევრი მშობლების ან სამრევლოს მმართველის თანხმობის საფუძველზე.

რელიგიური გაერთიანების დაფუძნება და რეორგანიზაცია

მუხლი 11. რელიგიური გაერთიანების დაფუძნება

ეკლესიის, სამრევლოს ან სამრევლოთა გაერთიანების დასაფუძნებლად საჭიროა სამრევლოს ან სამრევლოთა გაერთიანების დამფუძნებლები და მონასტერი, რომელიც არ ეკუთვნის ეკლესიას, შეუერთდნენ რელიგიურ გაერთიანებათა მემორანდუმს.

გაერთიანების მემორანდუმი უნდა შეიცავდეს:

- 1) ორგანიზაციის სახელს, რეგისტრირებული ოფისის მისამართს, ეკლესიის, სამრევლოს ან სამრევლოთა გაერთიანების მიზნებსა და მოვალეობას;
 - 2) დამფუძნებელთა პერსონალურ ინფორმაციას;
 - 3) დამფუძნებელთა ვალდებულებებს;
 - 4) მმართველი გუნდის წევრთა სახელებსა და მათ პერსონალურ მონაცემებს;
- ეკლესიების, სამრევლოს ან სამრევლოთა გაერთიანებისა და მონასტრების წესდება უნდა დაერთოს რელიგიურ გაერთიანებათა მემორანდუმს.

იმისთვის, რომ სამრევლო გახდეს ეკლესიის ან სამრევლოთა გაერთიანების წევრი, უნდა დააფუძნონ და აირჩიონ მმართველთა ჯგუფი ეკლესიის ან სამრევლოს გაერთიანების წესდების მიხედვით. დამფუძნებელთა კრებაზე უნდა გააკეთონ ჩანაწერები სამრევლოს დამფუძნებელთა პერსონალური ინფორმაციის შესახებ.

ყველა დამფუძნებელმა უნდა მოაწეროს ხელი ასოციაციის მემორანდუმს.

ეკლესიის, სამრევლოს ან სამრევლოთა გაერთიანების წესდება უნდა იყოს ნოტარიულად დამოწმებული. დამფუძნებელი უფლებამოსილია ხელი მოაწეროს ასოციაციის მემორანდუმს.

მონასტრის დასაფუძნებლად საჭიროა გამოყენებულ იქნეს პროცედურები იმ ეკლესიის წესდებიდან, რომელსაც მიეკუთვნება ეს მონასტერი. დამფუძნებელთა კრებაზე უნდა გაკეთდეს ჩანაწერი დამფუძნებელთა პერსონალური მონაცემების შესახებ.

მუხლი 12. რელიგიური გაერთიანების წესდება

რელიგიური ორგანიზაციის წესდება უნდა შეიცავდეს:

- 1) ორგანიზაციის დასახელებასა და რეგისტრაციის მისამართს;
- 2) საქმიანობის მიზანს;
- 3) სავალდებულო რელიგიურ რიტუალებს;
- 4) მმართველი და აღმასრულებელი ჯგუფის სტრუქტურასა და დაფუძნების პროცედურებს;
- 5) მმართველი ჯგუფის არჩევისა და დანიშვნის პროცედურასა და წარმომადგენლობით უფლებებზე შეზღუდვას;
- 6) სტატუსს, იერარქიას, მომსახურების სერვისებასა და რელიგიური პირის ჩაცმის საკითხს;
- 7) აქტივების ფორმირებისა და განკარგვის პროცედურას;
- 8) წესდების მიღებისა და შესწორების პროცედურებს;
- 9) საქმიანობის შეწყვეტის პროცედურებს;
- 10) რელიგიურ ორგანიზაციაში გაწევრიანებისა და გარიცხვის პროცედურებს;
- 11) წევრების უფლებებსა და მოვალეობებს;

თუ ეკლესია ან სამრევლოთა გაერთიანება შეიტანს ცვლილებებს წესდებაში და ამ ცვლილებით საჭიროა მისი გარდაქმნა ეკლესიიდან სამრევლოთა გაერთიანებად, ან პირიქით, წარმომადგენლების მიერ ხელი უნდა მოეწეროს სპეციალურ შეთანხმებას და დამოწმდეს ნოტარიულად.

რელიგიური გაერთიანების წესდებაში შეტანილი ცვლილება ძალაში შედის რეესტრში ცვლილების შეტანის შემდეგ.

რელიგიურ გაერთიანებას შეიძლება ჰქონდეს დეპარტამენტი ან სააგენტო, რომელიც არ არის იურიდიული პირი და ამ სააგენტოსა და დეპარტამენტის უფლებები განსაზღვრულია წესდებით.

მუხლი 13. რეესტრში რეგისტრაციის წესი

რეესტრში შეიძლება დარეგისტრირდეს 12 კაცისგან შემდგარი სამრევლო. რელიგიური გაერთიანების რეგისტრაციისათვის საჭიროა რეესტრში წარდგინოს განცხადება, რომელიც შეიცავს ამავე აქტის 15(1) ქვეპუნქტიდან გამომდინარე ინფორმაციას და ხელი უნდა მოაწეროს მმართველი ჯგუფის ყველა წევრმა.

შუამდგომლობას უნდა დაერთოს:

- 1) ასოციაციის მემორანდუმი, წესდება და დამფუძნებელთა კრების ჩანაწერი;
- 2) (გაუქმებულია 2009, 13, 78 – ძალაში შედის 01. 07. 09);
- 3) საკომუნიკაციო საშუალებები;
- 4) გადახდის დამადასტურებელი დოკუმენტი;

(3)¹ იქიდან გამომდინარე, რომ რელიგიური გაერთიანებები მოქმედებენ საერთაშორისო შეთანხმების საფუძველზე, მმართველი ჯგუფის წარმომადგენელმა რეესტრში შეტანილ განცხადებას, წესდებისა და მემორანდუმის ნაცვლად, უნდა დაურთოს საერთაშორისო შეთანხმება.

მონასტერი, რომელიც ეკუთვნის ეკლესიას და ასევე სამრევლო, რომელიც ეკუთვნის ეკლესიას ან სამრევლოთა გაერთიანებას და არის იურიდიული პირი, რეესტრში რეგისტრირდებიან იმავე წესით, როგორც ეს გათვალისწინებულია ამავე მუხლის მე-2 და მე-3 ქვეპუნქტებში.

თუ სამრევლო ან მონასტერი არის ეკლესიის ან სამრევლოთა გაერთიანების წევრი და არ არის იურიდიული პირი, წესდებიდან გამომდინარე, სამრევლოთა გაერთიანების ან ეკლესიის მმართველობითი საბჭოს წარმომადგენელმა რეესტრში წარდგენის დროს განცხადებას თან უნდა დაურთოს ინფორმაცია ამ სამრევლოების და მონასტრების სახელის, მისამართისა და დაარსების თარიღის შესახებ.

ნებისმიერი სხვა შუამდგომლობა, რომელიც წარდგენილი იქნება რეესტრში, ხელმოწერილი უნდა იყოს მმართველი ჯგუფის სულ მცირე ერთი წევრის მიერ.

ხელმოწერილი განცხადება, რომელიც წარდგენილი იქნება რეესტრში დამოწმებული უნდა იყოს ნოტარიულად ან ხელმოწერილი ელექტრონულად.

განცხადების წარდგენა არ შეიძლება ელექტრონული ფოსტის საშუალებით, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ შესაძლებელია მისი წარდგენა პირდაპირ არაკომერციული გაერთიანებების და ფონდების რეგისტრაციის რეესტრში, რომელიც ხელმოწერილი უნდა იყოს ელექტრონულად. სხვა შემთხვევაში, რეესტრი არ მიიღებს და უკან დააბრუნებს განცხადებას, რომელიც გამოგზავნილი იქნება ელექტრონული ფოსტით და განმარტავს უკან დაბრუნების მიზეზს.

ნოტარიულად დამოწმებული განცხადება წარდგენილი უნდა იქნეს რეესტრში ყველა იმ დოკუმენტთან ერთად, რომელიც საჭიროა რეგისტრაციისთვის. ნოტარიუსი განუმარტავს პირებს, თუ რომელი დოკუმენტები უნდა დაერთოს განცხადებას.

მუხლი 14. რეესტრში საქმის წარმოების შეჩერება

და უარი რეგისტრაციაზე

ქალაქის სასამართლოს თავჯდომარეს უფლება აქვს, შეაჩეროს რელიგიური გაერთიანების რეგისტრაცია 2 თვით, რათა დაადგინოს კანონით გათვალისწინებული მოთხოვნების შესრულების შესაბამისობა. სასამართლოს თავჯდომარეს შეუძლია რჩევისთვის მიმართოს მინისტრს, რომლის მმართველობის სფეროშიც შედის რელიგიური გაერთიანებები ან მიმართოს ექსპერტს.

რეესტრი არ დაარეგისტრირებს რელიგიურ გაერთიანებას, თუ:

- 1) წარდგენილი წესდება და დოკუმენტები არ შეესაბამება კანონს;
- 2) რელიგიური გაერთიანების აქტივობა ზიანს მიაყენებს საჯარო წესრიგს, ჯანმრთელობას, მორალს ან შელახავს სხვათა თავისუფლებას;
- 3) რეგისტრაციაზე უარი უნდა განემარტოს რელიგიურ გაერთიანებას;

მუხლი 15. რეესტრში ინფორმაციის შეტანა და ცვლილებები

რეესტრი უნდა შეიცავდეს შემდეგ ინფორმაციას:

- 1) რელიგიური გაერთიანების სახელს;
- 2) რელიგიური გაერთიანების რეგისტრაციის მისამართს;
- 3) რელიგიური გაერთიანების დაარსების თარიღს;
- 4) წესდებასთან მიერთების თარიღს;
- 5) სახელებსა და პერსონალურ ინფორმაციას მმართველი ჯგუფის წარმომადგენლების შესახებ;

6) მმართველი ჯგუფის წარმომადგენლობით უფლებებს, რომელიც გათვალისწინებულია ამ აქტის 24-ე მუხლით;

7) და სხვა ინფორმაციას, რომელიც არის კანონით გათვალისწინებული. ეკლესიების, სამრევლოებისა და მონასტრების მმართველობითი საბჭოს წარმომადგენლებმა განცხადება უნდა შეიტანონ რეესტრში, თუ აპირებენ ცვლილებების განხორციელებას.

(2)¹ თუ მონასტერი არ ეკუთვნის ეკლესიას, ან სამრევლო – სამრევლოთა გაერთიანებას და აპირებენ რეესტრში ინფორმაციული ცვლილების განხორციელებას, მმართველობითი ჯგუფის წარმომადგენლებმა განცხადება უნდა შეიტანონ რეესტრში.

(2)² განცხადება, რომელიც ნახსენებია ამ მუხლის მე-2 და მე-2 პრიმა ქვეპუნქტებში, წარდგენილ უნდა იქნეს მე-13 მუხლის მე-6 და მე-8 ქვეპუნქტების მიხედვით.

(2)³ მმართველ ჯგუფში ცვლილების შემთხვევაში რეესტრს წარედგინება ნოტარიულად დამოწმებული ან ელექტრონულად ხელმოწერილი თანხმობა, როგორც ახალი წევრის, ისე მმართველი ჯგუფის ყველა წევრის მიერ. თუ მონასტერი შეუერთდება ეკლესიას ან სამრევლო შეუერთდება სამრევლოთა გაერთიანებას, ან პირიქით, დატოვებენ ეკლესიას და სამრევლოთა გაერთიანებას, ამ მონასტერის ან სამრევლოს მმართველობითი საბჭო მიმართავს რეესტრს იმ პროცედურების დაცვით, რომელიც გათვალისწინებულია ამ კანონის მე-13 მუხლის მე-5 ქვეპუნქტით.

მუხლი 16. შერწყმა, გამოყოფა, გაუქმება

რელიგიური გაერთიანების შერწყმა, გამოყოფა და ლიკვიდაცია უნდა მოხდეს იმ წესების მიხედვით, რომელიც გათვალისწინებულია არაკომერციული გაერთიანების შესახებ კანონის და ასევე ამ კანონის მიხედვით. რეორგანიზაციის შესახებ

რეესტრს უნდა ეცნობოს ამავე კანონის მე 13 მუხლის მე4 და მე7 ქვეპუნქტების მიხედვით.

რელიგიური გაერთიანება უქმდება:

- 1) წესდებით განსაზღვრული პროცედურების დაცვით;
- 2) თუ სამრევლოების ან რელიგიურ გაერთიანებათა რიცხვი შემცირდება ამ კანონის ან წესდების მიხედვით;
- 3) რელიგიური გაერთიანების დეკლარაციის ან ბანკროტის საფუძველზე;
- 4) და იმ პროცედურებისა და წესების საფუძველზე, რომელიც გათვალისწინებულია ამავე მუხლის მე3 პუნქტში.

მინისტრს, რომლის სფეროშიც შედის რელიგიურ გაერთიანებებთან დაკავშირებული საკითხების მართვა, შეუძლია მოსთხოვოს სასამართლოს მათი გაუქმება, თუ:

- 1) მათი ქმედება და წესდება ეწინააღმდეგება კანონს ან კონსტიტუციას;
- 2) მათი ქმედება დაემთხვევა ამავე კანონის მე14 მუხლის მე2 ქვეპუნქტში აღნიშნულ ქმედებებს;
- 3) მათი საქმიანობა არ შეესაბამება წესდებას;
- 4) რელიგიური გაერთიანების მთავარი საქმიანობა დაკავშირებულია ეკონომიკურ საქმიანობასთან.

თავი IV

რელიგიური გაერთიანების რეგისტრაცია

მუხლი 17. რეგისტრაციის წესი

რელიგიური გაერთიანება რეესტრში რეგისტრირდება როგორც არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი და მასზე ვრცელდება ყველა ის დებულება, რაც შეეხება არასამეწარმეო იურიდიულ პირებს, თუ ამ აქტით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

რელიგიური გაერთიანების რეგისტრაციის ადგილია ესტონეთი. რელიგიური გაერთიანების დეპარტამენტი რეგისტრირდება მათი იურისდიქციის მიხედვით.

სამრევლო და მონასტერი რეესტრში რეგისტრირდება იმ ეკლესიისა და სამრევლოთა გაერთიანების ადგილმდებარეობის მიხედვით, რომელსაც მიეკუთვნება.

მუხლი 18. შეზღუდვები რომელიც ეხება საჯარო ინფორმაციას

რელიგიური გაერთიანების დოკუმენტები, რომლებიც გადაეცემა რეესტრს, კანონის მიხედვით არის საჯარო.

რელიგიური გაერთიანების სარეგისტრაციო დოკუმენტები შეუძლია ნახოს დაინტერესებულმა პირმა, კანონის შესაბამისად.

მუხლი 19. რელიგიური ორგანიზაციის რეგისტრაციის მოწმობა

რელიგიური გაერთიანების რეგისტრაციის მოწმობას გასცემს იუსტიციის სამინისტრო.

რეგისტრაციის მოწმობა უნდა შეიცავდეს:

- 1) რეგისტრაციის კოდს და რეგისტრირებული ორგანიზაციის რაოდენობას;
- 2) დასახელებას;

- 3) ოფისის რეგისტრირებულ მისამართს;
- 4) გაერთიანების დაფუძნების თარიღს;
- 5) წესდების მიღების თარიღს;
- 6) ინფორმაციას მმართველების შესახებ;
- 7) ინფორმაციას წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებით აღჭურვილი პირების შესახებ და ლიკვიდაციის დამწყები უფლებამოსილი პირის შესახებ, თუ ასეთი გათვალისწინებულია კანონით;
- 8) შერწყმის ან გამოყოფის პროცედურებს;
- 9) გაუქმებას;
- 10) ლიკვიდაციის პროცედურებს;
- 11) გაკოტრების პროცედურებს;
- 12) გაკოტრების დანებისა და შეწყვეტის პროცედურებს;
- 13) რეესტრიდან ამოღებას;
- 14) ინფორმაციას ლიკვიდირებული გაერთიანების შესახებ;
- 15) რეესტრში რეგისტრაციის თარიღს;
- 16) ჩანაწერებს ადრინდელი და ახალი რეგისტრაციის შესახებ.

მუხლი 20. მმართველთა საბჭო და სასულიერო პირები

რელიგიური გაერთიანების სასულიერო პირი შეიძლება იყოს პირი, რომელსაც უფლება აქვს მონაწილეობა მიიღოს ადგილობრივი მთავრობის არჩევნებში. სხვა მოთხოვნები შეიძლება დაადგინოს რელიგიურმა ასოციაციამ.

რელიგიური ასოციაციის მმართველ ჯგუფს შეუძლია, პრეზიდენტი მოიწვიოს ესტონეთის ფარგლებს გარედან და მისცეს მუშაობისა და ბინადრობის უფლება, უცხოელთა ბინადრობისა და სხვა კანონმდებლობის საფუძველზე.

მუხლი 21. სასულიერო პირის პროფესიული ჩაცმულობა

რელიგიური გაერთიანების ან წესდების საფუძველზე, სასულიერო პირი უფლებამოსილია, ჰქონდეს პროფესიული ჩაცმულობა. აღნიშნული შეზღუდვა არ ვრცელდება, თუ ჩვეულებრივი ჩასაცმელი შეესაბამება სასულიერო პირის პროფესიულ ჩასაცმელს.

თუ არავატორიზებული პირი გამოიყენებს სასულიერო პირის პროფესიულ ჩაცმულობას, რელიგიურ გაერთიანებას შეუძლია ასეთ პირს მოსთხოვოს, შეწყვიტოს პროფესიული სამოსის გამოყენება და მოითხოვოს კომპენსაცია.

მუხლი 22. კონფესიური საიდუმლოება

რელიგიური გაერთიანების სასულიერო პირს არ აქვს უფლება, გასცეს ინფორმაცია, რომელსაც მას გაანდობენ აღსარების ან პასტორალური მსახურების დროს და არ უნდა გაამჟღავნოს იმ პიროვნების ვინაობა, ვისგანაც ჩაიბარებს აღსარებას ან მიიღებს ინფორმაციას.

მუხლი 23. მმართველთა საბჭო

ეკლესიას, სამრევლოსა და სამრევლოთა გაერთიანებას უფლება აქვს, ჰყავდეს მმართველთა საბჭო. მმართველთა საბჭოს წევრთა მინიმუმი და მაქსიმუმი განსაზღვრულია წესდებით.

მმართველი ჯგუფის წევრთა, სულ მცირე, ნახევარი უნდა იყოს ესტონეთში, დანარჩენი ნაწილი – ევროპის ეკონომიკურ არეალში ან შვეიცარიაში.

ამ აქტის მიხედვით, მონასტრის უმაღლესი წარმომადგენელი იგულისხმება მონასტრის მმართველად.

თუ კანონით და წესდებით მმართველი ჯგუფის წევრს რაიმე ქმედება აქვს შეზღუდული, სასულიერო პირმა არ უნდა მისცეს მას ამ ქმედების განხორციელების უფლება. რელიგიურმა გაერთიანებამ უნდა წარადგინოს განცხადება რეესტრში ამავე აქტის მე-13 მუხლის მე-2 პუნქტის, მე-3 მუხლის პირი, მე-15, მე-2 ან მე-2 პირი მუხლების მიხედვით.

მუხლი 24. მმართველთა საბჭოს წარმომადგენლობითი

უფლება და პასუხისმგებლობა

არასამეწარმეო გაერთიანებების შესახებ კანონის დებულებები ვრცელდება მმართველთა საბჭოს წარმომადგენლობით უფლებასა და მათ პასუხისმგებლობაზე, თუ წესდებით სხვა რამ არ არის განსაზღვრული.

თავი V

რელიგიური გაერთიანების აქტივები

მუხლი 25. საკუთრების უფლებები და ვალდებულებები

ეკლესიას, სამრევლოსა და სამრევლოთა გაერთიანებას უფლება აქვთ, თავიანთი წევრებისთვის წესდების მიხედვით დააწესონ საწევროს გადასახადი.

რელიგიურ ასოციაციებს უფლება აქვთ, დააწესონ გადასახადი რელიგიური რიტუალებისათვის და მიიღონ შემოწირულობები გარკვეული მიზნებისათვის.

მმართველი ჯგუფის გადაწყვეტილებით და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის კანონის შესაბამისად, რელიგიური გაერთიანებები უფლებამოსილი არიან, გადასცენ კულტურის ძეგლები, რომლებიც მათ აქტივებში შედის. სამრევლოს, რომელიც ეკუთვნის ეკლესიას ან სამრევლოთა გაერთიანებას, უფლება აქვს მმართველთა საბჭოსა და წესდების საფუძველზე მოითხოვოს ამ უფლების განხორციელება.

ეკლესიებისა და სამრევლოთა გაერთიანებების მმართველთა საბჭოს წევრები, თავიანთი წესდების შესაბამისად, უფლებას აძლევენ ამავე ეკლესიის ან გაერთიანების სამრევლოს, გამოიყენონ მათი უძრავი ქონება.

რელიგიური გაერთიანება აწარმოებს საბუღალტრო აღრიცხვას, საბუღალტრო კანონისა და წესდების შესაბამისად.

მუხლი 25. წლიური ანგარიში

რელიგიური გაერთიანება ან საზოგადოება, რომელიც რეგისტრირებულია არასამეწარმეო იურიდიულ პირთა რეესტრში, ვალდებულია წარადგინოს წლიური ანგარიში ამავე აქტის 36-ე მუხლის მე-5 ქვეპუნქტისა და არასამეწარმეო იურიდიულ პირთა აქტის 78-ე მუხლის მე-3 ქვეპუნქტის მიხედვით.

მუხლი 26. ზედამხედველობა

აქტივების გადახედვა და აუდიტის ჩატარება ხორციელდება წესდებაში გათვალისწინებული პროცედურების დაცვით.

მმართველთა საბჭომ და სხვა ორგანოებმა კონტროლზე უფლებამოსილ პირებს უნდა მისცენ უფლება, ჩაატარონ აუდიტი და გადაამოწმონ ყველა საჭირო დოკუმენტი.

კონტროლზე უფლებამოსილმა პირმა და აუდიტმა უნდა მოამზადონ ანგარიში და წარუდგინონ იმ ორგანოს, რომელმაც მოითხოვა აუდიტის ჩატარება.

მუხლი 27. აქტივების განაწილების წესი

ეკლესიისა და სამრევლოს გაუქმების შემდეგ დარჩენილი აქტივებიდან კმაყოფილდებიან კრედიტორები, დანარჩენი კი გადაეცემა იმ ეკლესიას ან სამრევლოთა გაერთიანებას, რომლებსაც ეს ეკლესია ან სამრევლო მიეკუთვნებოდნენ.

გაუქმების შემდეგ იმ სამრევლოების ან მონასტრების ქონება, რომლებიც არ მიეკუთვნებიან ეკლესიას ან სამრევლოთა გაერთიანებას, გადაეცემა სახელმწიფოს ქველმოქმედების ან საგანმანათლებლო მიზნებისთვის.

თავი VI

გარდამავალი დებულებები

მუხლი 28. ამ აქტის გავრცელება რელიგიურ ასოციაციებზე

ამ აქტის 13, 510, 16 და 2027 მუხლების დებულებები ვრცელდება იმ რელიგიურ ასოციაციებზე, რომლებიც დაფუძნებულია და რეგისტრირებულია რეესტრში 2002 წლის 1ელ ივლისამდე.

შინაგან საქმეთა სამინისტროს შეუძლია, გააუქმოს ინფორმაცია რელიგიური ორგანიზაციებისა და სამრევლოების შესახებ, ამ კანონის ძალაში შესვლამდე.

მუხლი 29. რეესტრში რეგისტრაციის განცხადება

რელიგიური ასოციაციებს, რომლებიც დაფუძნებული არიან 2002 წლის 1ელ ივლისამდე და რეგისტრირებული არიან შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ, შეუძლიათ დარეგისტრირდნენ რეესტრში, თუ აკმაყოფილებენ ამ აქტის მოთხოვნებს.

რეგისტრაციისათვის რელიგიურმა ასოციაციამ რეესტრში უნდა წარადგინოს განცხადება სერტიფიკატთან ერთად, რომელიც შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერაა გაცემული და შეესაბამება ამ აქტს; ასევე, უნდა დაერთოს ასოციაციის მემორანდუმში და პარტნიორთა კრების ოქმი.

რელიგიური ასოციაცია დარეგისტრირდება რეესტრში, თუ მის მიერ წარდგენილი დოკუმენტაცია შეესაბამება ამ აქტს.

განცხადება რეგისტრაციის შესახებ განიხილება 2 თვეში.

მუხლი 30. რეესტრის ჩანაწერები

შინაგან საქმეთა სამინისტროს რეესტრში რეგისტრაციამდე რელიგიური გაერთიანების შესახებ ჩანაწერი უნდა იყოს გაკეთებული ეკლესიების, სამრევლოებისა და სამრევლოთა გაერთიანების შესახებ რეესტრში.

ის რელიგიური ასოციაცია, რომელიც ამ აქტის ძალაში შესვლამდე დაარეგისტრირა შინაგან საქმეთა სამინისტრომ, რეესტრში იმავე სარეგისტრაციო ნომრით დარეგისტრირდება.

მუხლი 31. გაუქმება

ის რელიგიური გაერთიანება, რომელიც დარეგისტრირებულია შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ და არ შეუტანია განცხადება რეესტრში 2005 წლის 1ელ იანვრამდე ან განცხადება გააკეთა დაგვიანებით, ექვემდებარება გაუქმებას.

ამავე მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად, იძულებითი გაუქმების პროცედურები განერილია არაკომერციული გაერთიანებების შესახებ კანონის 95ე მუხლში.

მუხლი 31¹. შეტყობინება

ამავე აქტის 23ე მუხლის მე4 ქვეპუნქტის ძალაში შესვლამდე, რომელიც ეხება მმართველი საბჭოს წევრად რეგისტრირებულ სასულიერო პირს ან მონასტრის მმართველს, რელიგიურ გაერთიანებებს შეუძლიათ რეესტრში გააგზავნონ შესაბამისი შეტყობინება, ამავე აქტის მე15 მუხლის მე2 ქვეპუნქტის ან მე2 პრიმა მუხლის საფუძველზე.

მუხლი 32. რელიგიური ასოციაციის სხელი

[ძალადაკარგულია – ლთ I, 02. 02. 2011, 1ძალაშია 12. 02. 2011]

მუხლი 33. სახელმწიფო საგადასახადო აქტში ცვლილებების შესახებ

[ამოღებულია]

მუხლი § 34. ეკლესიებისა და სამრევლოების გაუქმების აქტი

[ამოღებულია]

მუხლი 35. აქტის ძალაში შესვლა

კანონი ძალაში შედის 2002 წლის 1 ივლისს.

ლიეტუვას რესპუბლიკის კანონი რელიგიურ თემებისა და გაერთიანებების შესახებ¹

კანონის მიზანი

კანონი მიზნად ისახავს რელიგიურ თემებს, ასოციაციებსა და ლიეტუვას სახელმწიფოს შორის სამართლებრივი ურთიერთობების ჩამოყალიბებასა და ლიეტუვას კონსტიტუციით, სხვა კანონებითა და საერთაშორისო შეთანხმებებით გარანტირებული რელიგიის თავისუფლების იმპლემენტაციას.

რელიგიის თავისუფლება

ლიეტუვაში არ იქნება სახელმწიფო რელიგია.

ლიეტუვას რესპუბლიკაში ყოველ ინდივიდს ექნება უფლება თავისუფლად მიიღოს რელიგია ან რწმენა, ასევე შეცვალოს საკუთარი არჩევანი და/ან ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად, კერძოდ ან საჯაროდ, აღიაროს რელიგია, შეასრულოს რიტუალები, განახორციელოს საკუთარი რწმენა და სხვებსაც ასწავლოს ის.

არავის შეუძლია აიძულოს სხვა პირი ან თვითონ დაექვემდებაროს იძულებას, აღიაროს რელიგია ან რწმენა.

დაუშვებელია, შეიზღუდოს ინდივიდის თავისუფლება, აღიაროს და გაავრცელოს რელიგია ან რწმენა, თუ ეს კანონით პირდაპირ არ არის გათვალისწინებული

¹ 1995 წლის 4 ოქტომბერიო I1057 (უკანასკნელი ცვლილება შესულია 2009 წლის 22 დეკემბერსო XI601) ვილნიუსი.

და ასეთი შეზღუდვა არ ემსახურება საზოგადოების უსაფრთხოებას, საჯარო წესრიგს, სხვა პირთა ჯანმრთელობასა და მორალს, ისევე როგორც სხვა ინდივიდების ფუნდამენტურ უფლებებსა და თავისუფლებას.

მშობლებსა და მეურვეებს აქვთ თავისუფლება, უზრუნველყონ საკუთარი შვილებისა და სამეურვეო პირების რელიგიური და მორალური განათლება და საკუთარი რწმენის საფუძველზე აღზრდა.

დანაშაულის ჩადენა ან კანონისადმი დაუმორჩილებლობა არ შეიძლება გამართლდეს ინდივიდის მიერ აღიარებული რწმენით ან რელიგიით.

მორწმუნეებს აქვთ უფლება თავისუფლად განეკრიანდნენ რელიგიურ თემებსა და ასოციაციებში და ასევე აქვთ უფლება, თავად ჩამოაყალიბონ რელიგიური ორგანიზაციები.

ნებისმიერ ინდივიდს შეუძლია თავისი რელიგიური რწმენის საფუძველზე აირჩიოს ალტერნატიული სამსახური, სავალდებულო სამხედრო სამსახურის ნაცვლად.

ინდივიდების თანასწორობა მიუხედავად მათი რელიგიისა

ყველა ინდივიდი, მიუხედავად რელიგიისა, რელიგიური რწმენისა თუ რელიგიის მიმართ დამოკიდებულებისა, თანასწორია კანონის წინაშე. აკრძალულია ინდივიდებისათვის რელიგიის თავისუფლების პირდაპირი ან არაპირდაპირი შეზღუდვა, ან პრივილეგიების მინიჭება.

ინდივიდის რელიგია არ აღინიშნება სახელმწიფოს მიერ გაცემულ ოფიციალურ დოკუმენტებში.

რელიგიური თემები, ასოციაციები და ცენტრები

რელიგიურ თემს წარმოადგენს ინდივიდთა ჯგუფი, რომელიც ისახავს თავისი რელიგიური მიზნების განხორციელებას.

რელიგიურ ასოციაციას წარმოადგენს ეკლესიების ან ეკვივალენტი რელიგიური ორგანიზაციების, კერძოდ, თემების გაერთიანება, რომლებიც საერთო მიზნების განხორციელებას ისახავენ. ასოციაცია შედგება საერთო მმართველობის ქვეშ გაერთიანებული სულ მცირე ორი რელიგიური თემისაგან.

რელიგიური ცენტრები წარმოადგენენ რელიგიური ასოციაციების უმაღლეს მმართველ ორგანოებს.

ლიეტუვას ტრადიციული რელიგიური თემები და ასოციაციები

ლიეტუვაში სახელმწიფო აღიარებს არსებულ ცხრა ტრადიციულ რელიგიურ თემსა და ასოციაციას, რომლებიც წარმოადგენენ ლიეტუვას ისტორიულ, სულიერ და სოციალურ მემკვიდრეობას: რომაულკათოლიკური, ბერძნულკათოლიკური, ევანგელურ ლუთერული, რეფორმირებული ევანგელური, რუსული მართლმადიდებლური, ძველ მორწმუნეთა (სტაროვერები), მუსლიმანური (სუნიტური) და ყა-რაიტული.

სხვა რელიგიური ასოციაციების აღიარება

სხვა რელიგიურ ასოციაციებს, როგორც ლიეტუვას ისტორიული, სულიერი და სოციალური მემკვიდრეობის ნაწილს, გარდა ტრადიციულისა, შეიძლება მიენიჭოს სახელმწიფო აღიარება, თუკი მათ გააჩნიათ საზოგადოების მხარდაჭერა და მათი წესები და რიტუალები არ ეწინააღმდეგება კანონსა და მორალს. სახელმწიფო აღი-

არება ნიშნავს სახელმწიფოს მიერ რელიგიური ასოციაციების სულიერი, კულტურული და სოციალური მემკვიდრეობის მხარდაჭერას.

სახელმწიფო აღიარებს ანიჭებს ლიეტუვას რესპუბლიკის პარლამენტის სეიმს. რელიგიურ ასოციაციებს შეუძლიათ მოითხოვონ აღიარება პირველად დარეგისტრირების მომენტიდან 25წლიანი პერიოდის გასვლის შემდგომ. თუკი მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდა, ხელახალი მოთხოვნა შესაძლებელია უარის თქმის მომენტიდან მხოლოდ 10წლიანი ვადის გასვლის შემდგომ.

აღიარების საკითხს განიხილავს პარლამენტის სეიმი, იუსტიციის სამინისტროდან მიღებული დასკვნის შემდგომ.

თუკი დადგინდება, რომ რელიგიური ასოციაცია კანონიერად საქმიანობდა ლიეტუვას რესპუბლიკაში 1918 წლის 16 თებერვლიდან, ამ მუხლის მე-2 პარაგრაფით გათვალისწინებული პირველადი რეგისტრაცია ჩაითვლება განხორციელებულად.

სახელმწიფოსა და რელიგიურ თემებსა და ასოციაციებს

შორის ურთიერთობების ძირითადი პრინციპები

რელიგიური თემები და ასოციაციები არ ახორციელებენ სახელმწიფოს ფუნქციებს და სახელმწიფო არ ახორციელებს რელიგიური თემებისა და ასოციაციების ფუნქციებს.

რელიგიურ თემებსა და ასოციაციებს აქვთ უფლება განახორციელონ თვითორგანიზება საკუთარი იერარქიული და ინსტიტუციური სტრუქტურის მიხედვით და გაუძღვნენ შიდა ორგანიზაციულ საქმიანობას საკუთარი კანონიკური სამართლის, ნესდებისა და სხვა ნორმების საფუძველზე.

ნებისმიერ რელიგიურ თემსა და ასოციაციას, კანონით დადგენილი პროცედურების შესაბამისად, შეუძლია მოიპოვოს სახელმწიფოს მხარდაჭერა კულტურული, საგანმანათლებლო და საქველმოქმედო საქმიანობისთვის.

რელიგიური რიტუალების შესრულების თავისუფლება

რელიგიური რიტუალებისა და ცერემონიების შესრულება თავისუფალია საკულტო დანიშნულების შენობანაგებობებში და მათ მიმდებარედ, მოქალაქეთა სახლებსა და ბინებში, დაკრძალვებზე, სასაფლაოებსა და კრემატორიუმებში.

მორწმუნეთა მოთხოვნის შესაბამისად, რელიგიური რიტუალების შესრულება შესაძლებელია საავადმყოფოებში, მზრუნველობისა და სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში. რელიგიური რიტუალისა და საკულტო ცერემონიის შესრულების დრო და სხვა გარემოებები უნდა შეთანხმდეს შესაბამისი დაწესებულების მმართველ ორგანოსთან. ამ დაწესებულებების მმართველი ორგანოები უზრუნველყოფენ რელიგიური რიტუალებისა და საკულტო ცერემონიების ჩატარების შესაძლებლობას.

მორწმუნეთა მოთხოვნის შესაბამისად, სამხედრო დანაყოფების მეთაურობა უზრუნველყოფს რელიგიური რიტუალისა თუ საკულტო ცერემონიის აღსრულების შესაძლებლობას.

მორწმუნე მოსწავლეებისა და მათი მშობლების მოთხოვნის შესაბამისად, საგანმანათლებლო და სასწავლო დაწესებულებებში შესაძლებელია ტრადიციული და სახელმწიფოს მიერ აღიარებული სხვა რელიგიური ასოციაციების რიტუალების შესრულება, რომლებიც არ ეწინააღმდეგება სეკულარული სკოლის იდეას და მასში მონაწილეობის მიღება თავისუფალია. რელიგიური რიტუალების შესრულება

ასევე შესაძლებელია საჯარო თავშეყრის ადგილებში, თუკი ეს რიტუალები საფრთხეს არ უქმნის საჯარო წესრიგს, სხვათა ჯანმრთელობასა და მორალს ან სხვათა უფლებებსა და თავისუფლებას.

მუნიციპალიტეტების მიერ დადგენილი წესების შესაბამისად, რელიგიურ თემებსა და ასოციაციებს, რომელთაც გააჩნიათ იურიდიული პირის სტატუსი, შესაძლებელია ჰქონდეთ საკუთარი დენომინაციური სასაფლაოები. დენომინაციურ სასაფლაოებზე დაკრძალვის წესებსა და პროცედურებს ადგენს შესაბამისი რელიგიური თემი თუ ასოციაცია.

საჩივარი რელიგიური რიტუალის ხელშეშლისა თუ შეზღუდვის შესახებ უნდა წარედგინოს ზემდგომ ინსტანციას ან სასამართლოს.

რელიგიური სწავლება

რელიგიური სწავლება შესაძლებელია განხორციელდეს სალოცავ სახლებში, სახელმწიფო და არასახელმწიფო საგანმანათლებლო და სასწავლო დაწესებულებებში, ისევე, როგორც სხვა ადგილებზე.

ტრადიციული და სხვა, სახელმწიფოს მიერ აღიარებული, რელიგიის სწავლება შესაძლებელია განხორციელდეს სახელმწიფო სასწავლო დაწესებულებებში, მოსწავლეთა მშობლებისა და მეურვეების მოთხოვნის საფუძველზე.

ტრადიციულ და სახელმწიფოს მიერ აღიარებული სხვა რელიგიური თემის მიერ დაარსებულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებს (ასეთი დენომინაციების საკვირაო სკოლებს ან სხვა სასწავლო ჯგუფებს) სახელმწიფო აღიარებს განათლების სამინისტროში სასწავლო პროგრამის რეგისტრაციისა და განათლების მიმცემი პირების კვალიფიკაციის დამადასტურებელი დოკუმენტების წარდგენის შემდგომ.

სახელმწიფო მეურვეობის ქვეშ მყოფი მოსწავლეები უზრუნველყოფილი უნდა იყვნენ მათი მშობლების ან ნათესავების რელიგიის შესაბამისი რელიგიური განათლებით.

სახელმწიფო სასწავლო აღმზრდელობით დაწესებულებებში რელიგიური განათლების წესი რეგულირდება განათლების შესახებ კანონმდებლობით.

ტრადიციული რელიგიური თემებისა და გაერთიანებების სამართლებრივი სტატუსის ფორმულირება

ტრადიციულმა რელიგიურმა თემმა ან გაერთიანებამ, რომელსაც აქვს იურიდიული პირის სტატუსი, ამის შესახებ უნდა შეატყობინოს იუსტიციის სამინისტროს.

ახლად დაფუძნებული (ხელახლა დაფუძნებული) ტრადიციული რელიგიური თემი ან გაერთიანება იურიდიული პირის სტატუსს იძენს იუსტიციის სამინისტროში მათი ხელმძღვანელების მიერ წარდგენილი წერილობითი შეტყობინების შემდეგ და მათი კანონის, წესდებისა და სხვა ნორმების მიხედვით კონკრეტული თემის ან გაერთიანების მიერ ტრადიციების გაგრძელების დადგენის შემდეგ.

ასეთ იურიდიულ პირებს, ამ კანონისა და გაერთიანების შესახებ ნორმების შესაბამისად, უნდა ჰქონდეთ საკუთარი თემის, გაერთიანების ან ცენტრის საქმიანობაში ჩართვის უფლება.

სხვა რელიგიური თემებისა და გაერთიანებებისათვის იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭება

სხვა რელიგიური თემები და გაერთიანებები იურიდიული პირის სტატუსს იძენენ თავიანთი წესდებისა და შესაბამისი დოკუმენტაციის რეგისტრაციის მომენტიდან.

რელიგიური თემი შეიძლება დარეგისტრირდეს, თუ ის აერთიანებს ლეიტუვას რესპუბლიკის 15 სრულწლოვან მოქალაქეს.

რელიგიური გაერთიანება შეიძლება დარეგისტრირდეს, თუ ის აერთიანებს 2 რელიგიურ თემს. რელიგიური თემები და ცენტრები, რომლებიც მიეკუთვნებიან რეგისტრირებული რელიგიური გაერთიანების სტრუქტურას, იურიდიული პირის სტატუსს იძენენ გაერთიანების ხელმძღვანელობის მიერ მათი ცნობისა და იუსტიციის სამინისტროს წერილობითი ინფორმირების შემდგომ.

რელიგიური თემის ან გაერთიანების წესდებისა და შესაბამისი დოკუმენტაციის რეგისტრაციისათვის წარდგენილ უნდა იქნეს განცხადება, რელიგიური თემის ან გაერთიანების დამფუძნებელი კრების ოქმი და წევრთა სია.

სარეგისტრაციოდ წარდგენილ გაერთიანების წესდებაში, ან რელიგიური თემის, ან გაერთიანების შესაბამის დოკუმენტაციაში აღნიშნული უნდა იყოს შემდეგი ინფორმაცია:

რელიგიური თემის ან გაერთიანების სახელწოდება;
რელიგიური თემის ან გაერთიანების რეგისტრირებული ოფისის შეცვლის წესი;
რელიგიური სწავლების პრინციპები, საქმიანობის მიმართულებები და მიზნები;
რელიგიური თემის ან გაერთიანების ორგანიზაციული სტრუქტურა და ხელმძღვანელობა;

რელიგიური თემის ან გაერთიანების კუთვნილი ქონების მართვის, გამოყენებისა და განკარგვის წესი;

რელიგიური თემის ან გაერთიანების ლიკვიდაციის წესი და ლიკვიდაციის შემდგომ დარჩენილი ქონების განაწილების წესი.

რელიგიური თემის ან გაერთიანების წესდება და შესაბამისი დოკუმენტაცია იუსტიციის სამინისტროს მიერ უნდა იქნეს დარეგისტრირებული წარდგენის დღიდან არაუგვიანეს 6 თვისა.

თუ რელიგიური თემის ან გაერთიანების წესდება და შესაბამისი დოკუმენტაცია არ შეიცავს ამ მუხლის მე-5 პუნქტით განსაზღვრულ ინფორმაციას, იუსტიციის სამინისტრო ხარვეზის აღმოფხვრის მითითებით 15 დღეში უბრუნებს აღნიშნულ დოკუმენტაციას განმცხადებელ რელიგიური თემს ან გაერთიანებას. ცვლილებაშეტანილი წესდებისა და შესაბამისი დოკუმენტაციის რეგისტრაციისათვის დროის ათვლა იწყება ხელახლა.

რელიგიური თემის ან გაერთიანების წესდებისა და შესაბამისი დოკუმენტაციის რეგისტრაციაზე უარი

რელიგიური თემის ან გაერთიანების წესდება და შესაბამისი დოკუმენტაცია არ რეგისტრირდება თუ:

მასში არ არის მითითებული ამ კანონის მე-11 მუხლით გათვალისწინებული ინფორმაცია;

რელიგიური თემის ან გაერთიანების საქმიანობა არღვევს ადამიანის უფლებებსა და თავისუფლებას, ან საზოგადოებრივ წესრიგს;

თუ იმავე სახელწოდებით უკვე რეგისტრირებულია რელიგიური თემის ან გაერთიანების წესდება და შესაბამისი დოკუმენტაცია.

რელიგიური თემის ან გაერთიანების წესდებისა და შესაბამისი დოკუმენტაციის რეგისტრაციაზე უარი წერილობით უნდა ეცნობოს განმცხადებელს უარის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებიდან არაუგვიანეს 5 დღისა, უარის მიზეზის მითითებით.

რეგისტრაციაზე უარი შეიძლება გასაჩივრდეს სასამართლოში.

რელიგიური თემების, გაერთიანებებისა და ცენტრების ქონებრივი უფლებები

რელიგიურ თემებს, გაერთიანებებსა და ცენტრებს საკუთრებაში შეიძლება ჰქონდეთ სამლოცველო სახლები, საცხოვრებელი სახლები და სხვა შენობა-ნაგებობები, საწარმოო ობიექტები, სოციალური და საქველმოქმედო დანიშნულების ობიექტები, აგრეთვე რელიგიური თემებისა და გაერთიანებების საქმიანობისათვის აუცილებელი სხვა ქონება.

რელიგიური თემები, გაერთიანებები და ცენტრები მათ საკუთრებაში არსებულ ქონებას მართავენ, იყენებენ და განკარგავენ ლიეტუვას რესპუბლიკის კანონმდებლობის შესაბამისად.

რელიგიური თემების, გაერთიანებებისა და ცენტრების საგანმანათლებლო, საქველმოქმედო და სამონყალო საქმიანობა

რელიგიურ თემებს, გაერთიანებებსა და ცენტრებს უფლება აქვთ დააფუძნონ და ჰქონდეთ ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლები და სხვა აღმზრდელობითი, საგანმანათლებლო და კულტურული დაწესებულებები, ისევე როგორც კანონითა და სხვა მარეგულირებელი ნორმებით დადგენილი წესით არსებული საგანმანათლებლო და აღმზრდელობითი დაწესებულებები სასულიერო პირებისა და რელიგიის მასწავლებლებისთვის.

იურიდიული პირის სტატუსის მქონე ტრადიციული და სხვა რელიგიური თემების, გაერთიანებებისა და ცენტრების სასწავლო დაწესებულებები, რომლებიც იძლევიან სახელმწიფოს მიერ დადგენილ განათლებას, კანონითა და სხვა მარეგულირებელი ნორმებით დადგენილი წესის შესაბამისად, იღებენ ფინანსურ და სხვა მხარდაჭერას სახელმწიფო და მუნიციპალური ბიუჯეტიდან.

ტრადიციული რელიგიური თემებისა და გაერთიანებების სასწავლო და აღმზრდელობით დაწესებულებებს, რომლებიც ეროვნული სტანდარტების მიხედვით იძლევიან ზოგად განათლებას, სახელმწიფო ან უფლებამოსილი სტრუქტურა აფინანსებს და ინახავს იმავე ოდენობის ფინანსური რესურსით, როგორც შესაბამისი ტიპის (დონის) სახელმწიფო ან მუნიციპალურ სასწავლო დაწესებულებას.

ყველა რელიგიური თემი, გაერთიანება და ცენტრი უფლებამოსილია ჩაებას ქველმოქმედებაში, მონაწილეობა მიიღოს სამონყალო საქმიანობაში და დააარსოს სამედიცინო დაწესებულება, ისევე, როგორც საქველმოქმედო დაწესებულება და ორგანიზაცია.

რელიგიური თემების, გაერთიანებებისა და ცენტრების ეკონომიკური და საგამომცემლო საქმიანობა

რელიგიურ თემს, გაერთიანებასა და ცენტრს უფლება აქვს, კანონით დადგენილი წესით ჩაებას საგამომცემლო, საწარმოო და ეკონომიკურ საქმიანობაში, დააფუძნოს მასმედია, საქველმოქმედო ფონდი და სხვა ორგანიზაცია.

რელიგიური თემების, გაერთიანებებისა და ცენტრების, ასევე მათში დასაქმებული პირების გადასახადებით დაბეგვრა

რელიგიური თემების, გაერთიანებებისა და ცენტრების (უმაღლესი მმართველობის ორგანოები), მათი დაწესებულებების (ორგანიზაციების) შემოსავალი, ასევე სასულიერო პირების, რელიგიის მსახურების შემოსავალი იბეგრება ლიეტუვას რესპუბლიკის საგადასახადო კანონმდებლობის შესაბამისად.

რელიგიურ თემებში, გაერთიანებებსა და ცენტრებში დასაქმებულ პირთა შრომითი ურთიერთობის სამართლებრივი რეგულირება

რელიგიურ თემებს, გაერთიანებებსა და ცენტრებს შრომითი ხელშეკრულების საფუძველზე უფლება აქვთ, დაასაქმონ პირები ლიეტუვას რესპუბლიკის კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

სასულიერო პირები შეიძლება არსებობდნენ რელიგიური თემის ან გაერთიანების სახსრების ხარჯზე, მათ მიერ დადგენილი წესის შესაბამისად, ან იღებდნენ სახსრებს უშუალოდ მორწმუნეებისაგან, განეული მსახურების სანაცვლოდ.

რელიგიური თემების, გაერთიანებებისა და ცენტრების თანამშრომელთა სოციალური კეთილდღეობა და სოციალური უზრუნველყოფა

რელიგიური თემების, გაერთიანებების, ცენტრების, მათი დაწესებულებების ან ორგანიზაციების მიერ შრომითი ხელშეკრულებით დასაქმებულ პირებზე ვრცელდება ლიეტუვას რესპუბლიკის კანონმდებლობით დადგენილი სოციალური უზრუნველყოფა და სხვა სოციალური გარანტიები.

ამ მიზნებისათვის რელიგიური თემები, გაერთიანებები და ცენტრები თავიანთი შემოსავლებიდან სოციალური დაზღვევის სახელმწიფო ფონდში აუცილებელი წესით იხდიან ისეთივე შესატანებს, როგორსაც სახელმწიფო საწარმოები, დაწესებულებები და ორგანიზაციები.

სასულიერო პირებსა და რელიგიური თემებში, გაერთიანებებსა და ცენტრებში შრომითი ხელშეკრულების გარეშე დასაქმებულ სხვა პირებს, კანონით დადგენილი წესით, შეუძლიათ სახელმწიფო სოციალური დაზღვევის ფონდში პირადად შეიტანონ შესატანები.

საერთაშორისო თანამშრომლობა რელიგიურ თემებსა და გაერთიანებებს შორის

რელიგიურ თემებსა და გაერთიანებებს უფლება აქვთ დამოუკიდებლად დაამყარონ და იქონიონ საერთაშორისო ურთიერთობები და კავშირები; მონაწილეობა მიიღონ საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და მათი სტრუქტურების საქმიანობაში; გაცვალონ ინფორმაცია; უცხო ქვეყნებიდან, საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან და კერძო პირებისგან მიიღონ რელიგიური ნივთები, ლიტერატურა და ქველმოქმედება.

რელიგიურ თემებსა და გაერთიანებებს შეუძლიათ გაგზავნონ თავიანთი წევრები სხვა ქვეყნებში სასწავლებლად, მოაწყონ სასულიერო პირებისა და მომლოცველთა მარშრუტები, ასევე, სხვა სახით ითანამშრომლონ საზღვარგარეთ არსებულ რელიგიურ ორგანიზაციებთან.

რელიგიური თემის, გაერთიანების ან ცენტრის საქმიანობის შეჩერება ან შეწყვეტა

იმ შემთხვევაში, თუ რელიგიური თემი, გაერთიანება ან ცენტრი არ მოქმედებს რეგისტრირებული წესდებისა და შესაბამისი დოკუმენტაციის მიხედვით, ან მათი საქმიანობა არღვევს კონსტიტუციას ან ამ კანონს, იუსტიციის სამინისტრო გამოსცემს წერილობით შეტყობინებას დამრღვევი რელიგიური თემის, გაერთიანების ან ცენტრის მიმართ, ვადის მითითებით, რომელ ვადაშიც აღმოფხვრილ უნდა იქნეს დარღვევა. თუ მითითებულ ვადაში დარღვევა არ აღმოიფხვრება, იუსტი-

ციის სამინისტრო მიმართავს სასამართლოს რელიგიური თემის, გაერთიანების ან ცენტრის საქმიანობის შეჩერების მოთხოვნით.

სასამართლო რელიგიური თემის, გაერთიანების ან ცენტრის საქმიანობას აჩერებს არაუმეტეს 6 თვისა. თუ სასამართლოს მიერ მითითებულ ვადაში არ მოხდა დარღვევის აღმოფხვრა, რელიგიური თემის, გაერთიანების ან ცენტრის საქმიანობა, სასამართლო გადაწყვეტილებით, შეიძლება შეწყდეს. რელიგიური თემის, გაერთიანების ან ცენტრის საქმიანობა შეიძლება შეწყდეს მათი ზემდგომი მმართველი ორგანოს გადაწყვეტილებით.

რელიგიური თემის, გაერთიანების ან ცენტრის საქმიანობის შეწყვეტის შემდეგ, დარჩენილი ქონება გადადის წესდებაში ან შესაბამის დოკუმენტაციაში მითითებულ სამართალმემკვიდრეზე. თუ სამართალმემკვიდრე არ არის განსაზღვრული ან არ არსებობს, ქონება გადადის სახელმწიფო მფლობელობაში.

კანონის ამოქმედება

ეს კანონი ამოქმედდეს „რელიგიური თემებისა და გაერთიანებების შესახებ“ ლიეტუვას რესპუბლიკის კანონის განხორციელების წესის შესაბამისად.

მოლდოვას რესპუბლიკის კანონი სინდისის, აზრისა და აღმსარებლობის თავისუფლების შესახებ¹

თავი I

ზოგადი დებულებები

მუხლი 1. რეგულირების საგანი

წინამდებარე კანონი არეგულირებს მოლდოვას რესპუბლიკის კონსტიტუციითა და ადამიანის უფლებათა სფეროში საერთაშორისო ხელშეკრულებებით, რომელთა ერთერთ მხარეს წარმოადგენს მოლდოვას რესპუბლიკა, გარანტირებული სინდისის, აზრისა და აღმსარებლობის თავისუფლებასთან დაკავშირებულ ურთიერთობებს, ასევე, რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების სამართლებრივ სტატუსს.

მუხლი 2. სამართლებრივი ბაზა

1. სამართლებრივ ბაზას, სინდისის, აზრისა და აღმსარებლობის თავისუფლებისა და რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების სფეროში, წარმოადგენს მოლდოვას რესპუბლიკის კონსტიტუცია, ადამიანის უფლებათა სფეროში—საერთაშორისო ხელშეკრულებები, რომელთა ერთერთ მხარეს წარმოადგენს მოლდოვას რესპუბლიკა და წინამდებარე კანონი.

2. კონსტიტუციური დებულებები და კანონების ის დებულებები, რომლებიც ეხება სინდისის, აზრისა და აღმსარებლობის თავისუფლებას, ექვემდებარება განმარტებასა და გამოყენებას ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციასა და

1 მიღებულია მოლდოვას რესპუბლიკის პარლამენტის მიერ. 2007 წლის 11 მაისი. 17.02.2012 მდგომარეობით.

საერთაშორისო ხელშეკრულებებთან შესაბამისობაში, რომელთა ერთერთ მხარეს წარმოადგენს მოლდოვას რესპუბლიკა. თუ საერთაშორისო ხელშეკრულებებით, რომელთაც შეუერთდა მოლდოვას რესპუბლიკა, გათვალისწინებულია წინამდებარე კანონით დადგენილისგან განსხვავებული ნორმები, მოქმედებს საერთაშორისო ხელშეკრულებების ნორმები.

მუხლი 3. ძირითადი ცნებები

წინამდებარე კანონის მიზნებისთვის გამოიყენება შემდეგი ცნებები:

რელიგიური კულტი იურიდიული პირის სტატუსის მქონე რელიგიური სტრუქტურა, რომელიც მოქმედებს მოლდოვას რესპუბლიკის ტერიტორიაზე, საკუთარი დოქტრინული, კანონიკური, მორალური და დისციპლინარული ნორმების შესაბამისად, ისტორიული და წესჩვეულებითი ტრადიციებით, რომლებიც არ ეწინააღმდეგება მოქმედ კანონმდებლობას და შექმნილია მოლდოვას რესპუბლიკის იურისდიქციაში მყოფ პირთა მიერ, რომლებიც ერთობლივად გამოხატავენ საკუთარ რელიგიურ მრწამსს და მისდევენ დადგენილ ტრადიციებს, წესჩვეულებებსა და ცერემონიებს;

რელიგიური კულტის შემადგენელი ნაწილი–ნებისმიერი რელიგიური კულტის შემადგენელი რელიგიური თემი ან რელიგიური დაწესებულება;

რელიგიური თემირელიგიური კულტის ადგილობრივი შემადგენელი ნაწილი, რომელიც წარმოადგენს იმ პირთა გაერთიანებას, რომლებიც თავიანთ საქმიანობას ახორციელებენ ნებაყოფლობითობის, ავტონომიურობის, თვითმმართველობის (აუტოგესტიუნის) და წევრთა თანასწორობის პრინციპებით, ერთობლივი აღმსარებლობის მიზნით. რელიგიურ თემებს წარმოადგენენ სამრევლოები, სამონასტრო თემები ან მონასტრები, კონგრეგაციები, ძმობები, ადგილობრივი ეკლესიები და სხვა მსგავსი ტიპის რელიგიური ერთობები.

რელიგიური დაწესებულება რელიგიური კულტის ცენტრალური ან რეგიონული შემადგენელი ნაწილი, დაარსებული ამგვარი ან რელიგიური თემის მიერ, ფიქსირებული წევრობის გარეშე, რომელიც წარმოადგენს რელიგიურ დაწესებულებას ან სტრუქტურას. რელიგიურ დაწესებულებებს წარმოადგენენ ეპარქიები, დიოცეზიები, სამთავარზუცესოები, სადეკანოზოები, რელიგიური, სოციალური ან საქველმოქმედო მისიები, ნებისმიერი დონის თეოლოგიური საგანმანათლებლო დაწესებულებები, მომლოცველთა ცენტრები, რელიგიური ფონდები, საეკლესიო დისციპლინარული ინსტანციები და სხვა მსგავსი დაწესებულებები.

რელიგიური მრწამსი იდეების, პრინციპების, აღმსარებლობის ან რელიგიური ხასიათის დოგმების ერთობლიობა, რომელიც ადამიანს სწამს, რომელსაც ნებაყოფლობით იღებს და აღიარებს და რომლითაც ხელმძღვანელობს ცხოვრებაში;

რელიგიური საქმიანობა – საქმიანობა, რომელიც მიმართულია მორწმუნეთა სულიერი მოთხოვნილებების (აღმსარებლობის გავრცელება, რელიგიური აღზრდა, ღვთისმსახურების შესრულება, კურთხევა და ქადაგება, რელიგიური კულტის მსახურთა მომზადება და კვალიფიკაციის ამაღლება) დაკმაყოფილებისკენ და სხვაგვარი საქმიანობა, რომელიც მიმართულია რელიგიური კულტის შესრულების საორგანიზაციო და მატერიალური უზრუნველყოფისკენ (რელიგიური შინაარსის ლიტერატურის გამოცემა, რეალიზაცია და გავრცელება, საკულტო ნივთების წარმოება, რეალიზაცია და გავრცელება, საკულტო სამოსის კერვა და ა. შ.).

მორწმუნე – პირი, რომელსაც სწამს კონკრეტული რელიგიური ჭეშმარიტება,

ნებაყოფლობით არის გაერთიანებული რომელიმე რელიგიურ თემში, იზიარებს მის წევრთა საერთო მრწამსსა და სარწმუნოებას, მათთან ერთად მონაწილეობს რელიგიურ საქმიანობაში, მათთან ერთად ასრულებს რელიგიურ წესჩვეულებებს და ემორჩილება თავისუფალი არჩევნებით არჩეულ რელიგიურ ხელმძღვანელობას;

რელიგიური კულტის ხელმძღვანელი – პირი, რომელიც არჩეული ან დანიშნულია რელიგიური კულტის ხელმძღვანელად და უფლებამოსილია, წარმოადგინოს კულტი სახელმწიფოსთან და მესამე პირებთან ურთიერთობებში;

რელიგიური კულტის მსახური – პირი, რომელიც არჩეული ან დანიშნულია რელიგიური კულტის ან მისი შემადგენელი ნაწილის რომელიმე თანამდებობაზე;

საკულტო ნაგებობა – ნებისმიერი რელიგიური თემის შენობა ან ნაგებობა, რომელშიც აღესრულება ღვთისმსახურება;

საკულტო ნივთები – ნივთები, რომლებიც ღვთისმსახურებაში გამოიყენება, როგორიცაა შესაბამისი რელიგიური კულტისთვის სპეციფიკური ლიტურგიული ჭურჭელი, მეტალისა და ლითონის ხატები, ჯვრები, ჯვარცმები, საეკლესიო ავეჯი, სამკერდე ჯვრები და ხატები, რელიგიური შინაარსისა და სხვა მსგავსი ნივთები. საკულტო ნივთებს უთანაბრდება საეკლესიო კალენდრები, ბარათები, ბროშურები, საეკლესიო ხელოვნების ალბომები, ფილმები, ეტიკეტები, რომლებიც წარმოადგენენ საკულტო ატრიბუტებს ან საეკლესიო ხელოვნების ნივთებს, იმ ნაგებობებისა და ნივთების გამოკლებით, რომლებიც წარმოადგენენ ეროვნული კულტურული მემკვიდრეობის ნაწილს, საკულტო საქმიანობისთვის აუცილებელი ნივთები, ისეთები, როგორიცაა: საკმეველი და სანთლები, მათ შორის, დეკორატიული სანთლები, რომლებიც განკუთვნილია ჯვრისწერისა და ნათლობისთვის, სპეციალური მატერიები და ქსოვილები, რომლებიც გამოიყენება იმ საკულტო სამოსისა და სხვა ნივთების შესაკერად, რომლებიც ემსახურება შესაბამისი რელიგიური კულტის აღსრულებას.

ღვთისმსახურება – რელიგიური საქმიანობის სახეობათა ერთობლიობა, რომელებიც გამომდინარეობს რელიგიური კულტის მოძღვრებისგან.

არაკეთილსინდისიერი პროზელიტიზმი – საქმიანობა, რომელიც მიმართულია სხვა პირის ან პირთა ჯგუფის განსხვავებულ სარწმუნოებაზე იძულებით მოქცევისკენ.

მუხლი 4. სინდისის, აზრისა და აღმსარებლობის თავისუფლება

1. ყველა ადამიანს აქვს სინდისის, აზრისა და აღმსარებლობის თავისუფლების უფლება. ეს უფლება უნდა განხორციელდეს შემწყნარებლობისა და ურთიერთპატივისცემის პირობებში. ეს უფლება გულისხმობს კონკრეტული რელიგიისადმი მიკუთვნებას ან არმიკუთვნებას, კონკრეტული მრწამსის ქონას ან არქონას, რელიგიის ან მრწამსის შეცვლას, რელიგიის ან მრწამსის აღმსარებლობას ერთპიროვნულად ან სხვებთან ერთად, საჯარო ან კერძო წესით სწავლებით, ღვთისმსახურებით, რელიგიური და რიტუალური წესჩვეულებების შესრულებით. თითოეულ ადამიანსა და რელიგიურ თემს უფლება აქვს დაუბრკოლებლად შეუერთდეს ნებისმიერ რელიგიურ კულტს.

2. მრწამსის გამოხატვის თავისუფლება ან აღმსარებლობის თავისუფლება შეიძლება შეიზღუდოს კანონის შესაბამისად, იმ შემთხვევაში, თუ ეს შეზღუდვა ემსახურება კანონიერ მიზანს და წარმოადგენს დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელ ზომას საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის, საზოგა-

დოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობისა და ზნეობის ან ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლების დასაცავად.

3. სახელმწიფოს უფლება აქვს, შეაფასოს ნებისმიერი აღმსარებლობის კანონიერება.

4. არაკეთილსინდისიერი პროზელიტიზმი აკრძალულია.

მუხლი 5. ზოგადი უფლებები და მოვალეობები

1. არავინ შეიძლება იდევნებოდეს საკუთარი მრწამსის, აზრის, რელიგიური რწმენის ან ურწმუნოების გამო.

2. რელიგიური მრწამსი, აზრი, რწმენა და რომელიმე რელიგიური კულტის ფარგლებში საქმიანობა, არ წამოადგენს დაბრკოლებას სამოქალაქო ან პოლიტიკური უფლებების მოსაპოვებლად და განსახორციელებლად.

მუხლი 6. რელიგიური გაერთიანებების თავისუფლება

1. დაუშვებელია ვინმეს იძულება, მონაწილეობა მიიღოს ამა თუ იმ კულტის რელიგიური მსახურების შესრულებაში, შეუერთდეს ან არ შეუერთდეს ამა თუ იმ რელიგიურ კულტს, მონაწილეობა მიიღოს ან არ მიიღოს ამა თუ იმ რელიგიური კულტის დაფინანსებაში.

2. არც ერთ რელიგიურ თემს აქვს უფლება, ერთდროულად მიეკუთვნებოდეს ორ ან მეტ რელიგიურ კულტს. რელიგიური თემის შეერთება სხვა რელიგიურ კულტთან, შესაძლებელია მხოლოდ იმ რელიგიური კულტიდან ნებაყოფლობით გამოსვლის შემდეგ, რომლის შემადგენლობაშიც ის იყო.

3. ყველა რელიგიურ თემს უფლება აქვს, დაუბრკოლებლად და დამატებითი შეთანხმებების გარეშე შეუერთდეს ნებისმიერ რელიგიურ გაერთიანებას ან გამოვიდეს მისგან, საკუთარი წევრების თავისუფალი ნების საფუძველზე.

მუხლი 7. რელიგიური გაერთიანებების თავისუფლების უფლების დაცვა

1. მორწმუნეებისა და მათი თემების რელიგიურ ორგანიზაციებში გაერთიანების უფლების დაცვა ხორციელდება სასამართლო ან ადმინისტრაციული წესით, კანონიერების დაცვის სახელმწიფო ზედამხედველობის ფარგლებში. იმ სახელმწიფო ორგანოებისა და ორგანიზაციების, თანამდებობისა და კერძო პირების საქმიანობის მიმართ, რომლებიც ხელს უშლიან რელიგიური თემის ჩამოყალიბებასა და მათი საქმიანობის განხორციელებას, მორწმუნეთა ინიციატივით, შეიძლება წარდგენილ იქნეს სარჩელი ან პეტიცია.

2. რელიგიური გაერთიანებების თავისუფლების სასამართლო ან ადმინისტრაციული წესით დაცვის შედეგი შესაძლოა იყოს დარღვეული უფლების აღდგენა, სახელმწიფო ორგანოებისა და ორგანიზაციების, თანამდებობისა და კერძო პირების იმ მოქმედებათა შეჩერება, რომელიც ხელს უშლის მოცემული უფლების განხორციელებას, ამ უფლების დარღვევით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.

3. სახელმწიფო ქმნის რელიგიური თემების უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების დაცვის გარანტიას.

4. კანონმდებლობით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, იმ საკითხების გადაწყვეტა, რომლებიც ეხება რელიგიური თემების ინტერესებს, ხორციელდება სახელმწიფო ორგანოების მიერ ამ თემების წარმომადგენლების მონაწილეობით ან მათთან შეთანხმებით.

5. დაუშვებელია სახელმწიფო ორგანოებისა და ორგანიზაციების, თანამდებობისა და კერძო პირთა უსაფუძვლო ჩარევა რელიგიური თემების საქმიანობაში, ისევე, როგორც რელიგიური თემების, სახელმწიფო ორგანოების, ორგანიზაციებისა და თანამდებობის პირების საქმიანობაში.

მუხლი 8. კონფესიური შეუწყნარებლობა

კონფესიური შეუწყნარებლობა, გამოხატული რელიგიური კულტის თავისუფალი აღსრულების ხელისშემშლელი ქმედებებითა და რელიგიური სიძულვილის პროპაგანდით, წარმოადგენს დანაშაულს და ისჯება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

მუხლი 9. სამართლებრივი დაცვა

ნებისმიერი ქმედება, რაც არღვევს წინამდებარე კანონით განმტკიცებულ და დდგენილ ფარგლებში განხორციელებულ უფლებებს, შეიძლება გასაჩივრებულ იქნეს სასამართლო წესით.

მუხლი 10. სამხედრო სამსახური

იმ მოქალაქეთათვის, რომელთაც რელიგიური, აგრეთვე, აზრისა და სინდისის მოტივებით არ შეუძლიათ სამხედრო სამსახურის გავლა, სახელმწიფო კანონმდებლობით ადგენს სამოქალაქო (ალტერნატიულ) სამსახურს.

მუხლი 11. აღსარების საიდუმლო

აღსარების საიდუმლო დაცულია კანონით. რელიგიური კულტის მსახურები ვალდებული არიან, დაიცვან აღსარების საიდუმლო და მათი იძულება მისი გამჟღავნებისთვის დაუშვებელია.

მუხლი 12. რელიგიური დღესასწაულები

სახელმწიფო ქმნის მის მიერ აღიარებული რელიგიური დღესასწაულების დღეების დასვენებისა და სულიერი სრულყოფისთვის უზრუნველყოფის გარანტიებს.

მუხლი 13.

ძალადაკარგულია

მუხლი 14. სასაფლაოები

1. რელიგიური კულტების ადგილობრივ შემადგენელ ნაწილებს უფლება აქვთ, დამოუკიდებლად ან ერთობლივად იქონიონ და შეინახონ სასაფლაოები, ამ რელიგიური კულტების მიმდევართა დასაკრძალად.

2. სასაფლაოების გახსნის, შენახვისა და დაკეტვის წესის რეგლამენტირება ხდება მთავრობის მიერ დამტკიცებული სასაფლაოების დებულებებით.

3. რელიგიურ კულტებსა და მათ შემადგენელ ნაწილებს უფლება აქვთ, ჩაატარონ დაკრძალვის ცერემონიები მათთვის დამახასიათებელი დოგმატების შესაბამისად.

თავი II

ურთიერთობები სახელმწიფოსა და რელიგიურ კულტას შორის

მუხლი 15. სახელმწიფო და რელიგიური კულტები

1. რელიგიური კულტები დამოუკიდებლები, სახელმწიფოსგან გამოყოფილები და კანონისა და საჯარო ხელისუფლების ორგანოთა წინაშე თანაბარუფლებიანები არიან. ამა თუ იმ რელიგიური კულტის დისკრიმინაცია ისჯება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

2. სახელმწიფო არ ერევა კულტების რელიგიურ საქმიანობაში. რელიგიურმა კულტებმა და მათმა შემადგენელმა ნაწილებმა თავი უნდა შეიკავონ საკუთარი პოლიტიკური შეხედულებების საჯარო გამოთქმის ან გაცხადებისგან და რომელიმე პოლიტიკური პარტიის ან პოლიტიკურსაზოგადოებრივი ორგანიზაციის მფარველობისგან.

3. რელიგიური კულტების ფინანსურეკონომიკური საქმიანობა სახელმწიფოს კონტროლის ქვეშ იმყოფება. რელიგიური კულტების შემადგენელ ნაწილებსა და მათ მიერ შექმნილ დაწესებულებებსა და საწარმოებზე ვრცელდება საგადასახადო კანონმდებლობა.

4. სახელმწიფოსა და მის დაწესებულებებს უფლება აქვთ, ნებისმიერ რელიგიურ კულტთან დაამყარონ თანამშრომლობითი ურთიერთობა და აუცილებლობის შემთხვევაში, ნებისმიერ რელიგიურ კულტთან ან მის შემადგენელ ნაწილებთან გააფორმონ შეთანხმებები ან კონვენციები თანამშრომლობის შესახებ.

5. სახელმწიფო აღიარებს მოლდოვური მართლმადიდებლური ეკლესიის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას და პირველხარისხოვან როლს მოლდოვას რესპუბლიკის ხალხის ცხოვრებაში, ისტორიასა და კულტურაში.

6. სახელმწიფო სტიმულირებას ახდენს და ხელს უწყობს რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების სოციალურ,მორალურ-ზნეობრივ, კულტურულ და საქველმოქმედო საქმიანობებს.

7. ძალადაკარგულია

8. ნებისმიერი მოთხოვნა ოფიციალურ დოკუმენტებში ამა თუ იმ რელიგიური კულტისადმი მიკუთვნების მითითების შესახებ უკანონოა.

თავი III

რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების შექმნა და რეგისტრაცია

მუხლი 16. რელიგიური კულტების შექმნისა და საქმიანობის თავისუფლება

1. რელიგიური კულტები იქმნება ნებაყოფლობითობის პრინციპის საფუძველზე, მოლდოვას რესპუბლიკის იურისდიქციაში მყოფი სრული ქმედუნარიანობის მქონე ფიზიკურ პირთა მიერ, ერთობლივი აღმსარებლობის მიზნით.

2. რელიგიური კულტები შეიძლება თავისუფლად შეიქმნან და იმოქმედონ წინამდებარე კანონის შესაბამისად.

3. რელიგიური კულტები იქმნება საკუთარი ნორმების, მრწამსისა და მორწმუნეთა თავისუფალი ნების საფუძველზე, საკუთარი სწავლების, კანონებისა და

ტრადიციების შესაბამისად, იმ ფორმით, რაც არ ეწინააღმდეგება მოქმედ კანონმდებლობას.

4. რელიგიური თემები შეიძლება შეიქმნან და განახორციელონ თვით გაუქმება, მოქმედი კანონმდებლობის დაცვით, საკუთარი წევრების ნების თავისუფლად გამოხატვის შესაბამისად.

მუხლი 17. იურიდიული სტატუსი

1. რელიგიური კულტები და მათი შემადგენელი ნაწილები წარმოადგენენ იურიდიულ პირებს, წინამდებარე კანონის შესაბამისად.

2. რელიგიური კულტები და მათი შემადგენელი ნაწილები, როგორც იურიდიული პირები, სარგებლობენ თანაბარი უფლებებითა და ვალდებულებებით და მათზე ვრცელდება სამოქალაქო კოდექსის ნორმები.

3. კანონიერი ურთიერთობები რელიგიურ კულტებსა და რელიგიურ თემებს შორის არ შეიძლება ჩანაცვლდეს ან აიკრძალოს დარეგისტრირებულ იურიდიულ პირებს შორის არსებული სამოქალაქო სამართალურთიერთობებით.

მუხლი 18. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების წესდებები

1. რელიგიური კულტები და მათი შემადგენელი ნაწილები მოქმედებენ მათი და მფუძნებლების მიერ მიღებული წესდებების საფუძველზე.

2. რელიგიური კულტის და მისი შემადგენელი ნაწილის წესდებაში მიეთითება:

ჰ) ზუსტი და სრული სახელწოდება, აღმსარებლობა, ადგილმდებარეობა და მოქმედების ზონა;

ბ) აღმსარებლობის ძირითადი პრინციპები;

ც) მიზნები, ამოცანები და საქმიანობის ძირითადი ფორმები;

დ) სტრუქტურა, ხელმძღვანელი და მაკონტროლებელი ორგანოების ჩამოყალიბების წესი და ფუნქციები;

ე) ხელმძღვანელი ორგანოს წევრების დანიშვნისა და გათავისუფლების წესი;

ფ) რელიგიური კულტის ან მისი შემადგენელი ნაწილის წევრთა უფლებები და მოვალეობები;

გ) ქონებისა და ფულადი რესურსების წარმოშობის წყაროები;

ჰ) წესდებაში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის წესი;

ი) საქმიანობის შეწყვეტისა (ლიკვიდაცია ან თვითგაუქმება) და საქმიანობის შეწყვეტის შემთხვევაში, ქონების განაწილების წესი.

3. ძალადაკარგულია

მუხლი 18¹. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების წესდებებში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის წესი

1. წესდებაში ცვლილებებისა და/ან დამატებების შეტანისთვის რელიგიური კულტები და რელიგიური თემები იუსტიციის სამინისტროში წარადგენენ შემდეგ დოკუმენტებს:

ა) განცხადება წესდებაში შესატანი ცვლილებების და/ან დამატებების რეგისტრაციის შესახებ, ხელმოწერილი კულტის ან რელიგიური თემის ხელმძღვანელი ორგანოს ყველა წევრის მიერ, თითოეულის საცხოვრებელი ადგილის მითითებით;

ბ) წესდების დედანი;

უ) ნესდებაში შესატანი ცვლილებების და/ან დამატებების დამტკიცებაზე უფლებამოსილი ორგანოს სხდომის ოქმი (გადაწყვეტილება), ხელმოწერილი მითითებული ორგანოს სხდომაზე დამსწრე ყველა წევრის მიერ;

დ) რელიგიური კულტის ან რელიგიური თემის წევრთა სია, დამონმებული ხელმძღვანელის ხელმოწერითა და ბეჭდით.

ე) ნესდებაში შესატანი ცვლილებები და/ან დამატებები, დამონმებული ხელმძღვანელის ხელმოწერითა და ბეჭდით.

2. რელიგიური თემი, 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებულ დოკუმენტებთან დამატებით, იუსტიციის სამინისტროში წარადგენს ნესდებაში შესატანი ცვლილებებისა და/ან დამატებების რელიგიური კულტის მიერ დამტკიცების დოკუმენტს.

3. რელიგიური დაწესებულება იუსტიციის სამინისტროს წარუდგენს 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებულ დოკუმენტებს, გარდა „დ“ პუნქტით გათვალისწინებულისა.

4. შესატანი ცვლილებების და/ან დამატებების რეგისტრაცია ხორციელდება მე-19 მუხლის მე-4 ნაწილითა და მე-20 მუხლის მე-6 ნაწილით გათვალისწინებულ ვადაში.

მუხლი 19. რელიგიური კულტების რეგისტრაცია

1. რეგისტრაციის მიზნით, რელიგიური კულტები იუსტიციის სამინისტროში წარადგენენ შემდეგ დოკუმენტებს:

ა) განცხადებას რეგისტრაციის შესახებ;

ბ) დამფუძნებლების მიერ მიღებული ნესდებას;

გ) დამფუძნებელი კრების ოქმს;

დ) არანაკლებ 100 დამფუძნებელი – ფიზიკური პირის სიას, რომლებიც წარმოადგენენ მოლდოვას რესპუბლიკის მოქალაქეებს და ცხოვრობენ მის ტერიტორიაზე;

ე) აღმსარებლობის ძირითად პრინციპებს;

ფ) დამფუძნებელთა პირადობის დამადასტურებელი მონმობების ასლებს;

გ) იურიდიული მისამართის დამადასტურებელ დოკუმენტს;

2. იუსტიციის სამინისტრო ამომწებს რელიგიური კულტების მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტების შესაბამისობას წინამდებარე კანონის მოთხოვნებთან.

3. თუ წარმოდგენილი დოკუმენტების პაკეტი არ შეესაბამება 1-ლი ნაწილის დებულებებს, ის არ ექვემდებარება განხილვას და უბრუნდება განმცხადებლებს.

3¹. თუ წარმოდგენილი დოკუმენტები არ შეესაბამება კანონის მოთხოვნებს, განმცხადებლის წერილობითი განცხადების საფუძველზე, იუსტიციის სამინისტრომ შეიძლება გააგრძელოს მათი განხილვის ვადა.

4. თუ წარმოდგენილი სადამფუძნებლო დოკუმენტები შეესაბამება წინამდებარე კანონის მოთხოვნებს, იუსტიციის სამინისტრო 30დღიან ვადაში, შესაბამის რელიგიურ კულტს აძლევს რეგისტრაციის მონმობას.

5. რელიგიური კულტი დარეგისტრირებულად ითვლება რეგისტრაციის მონმობის გაცემის დღიდან და თავისუფლდება სარეგისტრაციო მოსაკრებლის გადახდისგან.

6. რელიგიური კულტების სახელმწიფო რეგისტრაციის შესახებ ცნობები შედის რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების რეგისტრში.

7. თუ რელიგიური კულტების მიერ წარმოდგენილი სადამფუძნებლო დოკუმენტები არ შეესაბამება წინამდებარე კანონის მოთხოვნებს და/ან კულტის პრაქტიკა და რიტუალები წარმოადგენენ საფრთხეს საზოგადოების, სახელმწიფო უსაფრთხოების, სიცოცხლის, ადამიანების ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ჯანმრთელო-

ბისა და საზოგადოებრივი წესრიგისათვის, არღვევენ საზოგადოებრივი ზნეობის ნორმებს და სხვა პირთა უფლებებსა და თავისუფლებას, იუსტიციის სამინისტრო უარს აცხადებს შესაბამისი კულტის რეგისტრაციაზე, უარის მიზეზების მითითებით. სადამფუძნებლო დოკუმენტის ხელმომწერ პირებს უფლება აქვთ, უარი გაასაჩივრონ სასამართლო ინსტანციებში.

მუხლი 20. რელიგიური კულტების შემადგენელი

ნაწილების რეგისტრაცია

1. რელიგიური თემები იქმნება ნებაყოფლობითობის პრინციპის საფუძველზე, მოლდოვას რესპუბლიკის იურისდიქციაში მყოფი სრული ქმედუნარიანობის მქონე ფიზიკურ პირთა მიერ, ერთობლივი აღმსარებლობის მიზნით.

2. რეგისტრაციის მიზნით, რელიგიური თემები იუსტიციის სამინისტროში წარადგენენ შემდეგ დოკუმენტებს:

ა) განცხადებას რეგისტრაციის შესახებ, თემის ხელმძღვანელი ორგანოს სახელით;

ბ) დამფუძნებლების მიერ მიღებულ წესდებას;

ც) დამფუძნებელთა კრების ოქმს, თემის კანონიერი წარმომადგენლის (კანონიერი წარმომადგენლების) მითითებით;

დ) არანაკლებ 100 დამფუძნებელი – ფიზიკური პირის სიას, რომლებიც წარმომადგენენ მოლდოვას რესპუბლიკის მოქალაქეებს და ცხოვრობენ მის ტერიტორიაზე;

ლ) რელიგიური კულტის წერილობითი თანხმობას ნებაყოფლობით შემოერთებული თემის საკუთარ რიგებში მიღების შესახებ;

ფ) დამფუძნებელთა პირადობის დამადასტურებელი მოწმობების ასლებს;

გ) იურიდიული მისამართის დამადასტურებელ დოკუმენტს;

3. რეგისტრაციის მიზნით, ისეთი რელიგიური დაწესებულების, როგორიცაა ეპარქიები, დიოცეზები, სამთავარსუცესოები, სადეკანოზოები, რელიგიური, სოციალური ან საქველმოქმედო მისიები, რელიგიური დაწესებულებები, ფონდები, ყველა დონის თეოლოგიური საგანმანათლებლო დაწესებულებები, მომლოცველთა ცენტრები და საეკლესიო დისციპლინარული ინსტანციები იუსტიციის სამინისტროს წარუდგენენ საკუთარ წესდებებს, იმ რელიგიური კულტის წერილობით თანხმობას, რომელსაც ისინი მიეკუთვნებიან, დაფუძნების ან საქმიანობის განახლების შესახებ დოკუმენტს, კანონიერი წარმომადგენლის (კანონიერი წარმომადგენლების) მითითებით, ხელმძღვანელი და მაკონტროლებელი ორგანოების წევრთა პირადობის დამადასტურებელი მოწმობების ასლებს და დამფუძნებელთა სადამფუძნებლო დოკუმენტებს.

4. იუსტიციის სამინისტრო ამოწმებს რელიგიური კულტის შემადგენელი ნაწილის მიერ წარდგენილი დოკუმენტების შესაბამისობას წინამდებარე კანონის მოთხოვნებთან.

5. თუ წარმოდგენილი დოკუმენტების პაკეტი არ შეესაბამება მე2 და მე 3 ნაწილების დებულებებს, ის არ ექვემდებარება განხილვას და უბრუნდება განმცხადებლებს.

5¹. თუ წარმოდგენილი დოკუმენტები არ შეესაბამება კანონის მოთხოვნებს, განმცხადებლის წერილობითი განცხადების საფუძველზე, იუსტიციის სამინისტრომ შეიძლება გააგრძელოს მათი განხილვის ვადა.

6. თუ წარმოდგენილი სადამფუძნებლო დოკუმენტები შეესაბამება წინამდებარე კანონის მოთხოვნებს, იუსტიციის სამინისტრო 30 დღეში შესაბამისი რელიგიური კულტის შემადგენელ ნაწილს აძლევს რეგისტრაციის მოწმობას.

7. რელიგიური კულტის შემადგენელი ნაწილი დარეგისტრირებულად ითვლება რეგისტრაციის მოწმობის გაცემის დღიდან და თავისუფლდება სარეგისტრაციო მოსაკრებლის გადახდისგან.

8. რელიგიური კულტების შემადგენელი ნაწილების სახელმწიფო რეგისტრაციის შესახებ ცნობები შედის რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების რეგისტრში.

9. თუ რელიგიური კულტების შემადგენელი ნაწილების მიერ წარმოდგენილი სადამფუძნებლო დოკუმენტები არ შეესაბამება წინამდებარე კანონის მოთხოვნებს, იუსტიციის სამინისტრო უარს აცხადებს შესაბამისი კულტის შემადგენელი ნაწილის რეგისტრაციაზე, უარის მიზეზების მითითებით.

მუხლი 21. რეგისტრაციის მოწმობა

1. რელიგიური კულტის ან მისი შემადგენელი ნაწილის სახელმწიფო რეგისტრაციის დამადასტურებელ დოკუმენტს წარმოადგენს იუსტიციის სამინისტროს მიერ გაცემული რეგისტრაციის მოწმობა.

2. ძალადაკარგულია

მუხლი 22. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების რეესტრი

1. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების რეესტრს აწარმოებს იუსტიციის სამინისტრო.

2. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების რეესტრი შეიცავს შემდეგ ინფორმაციას:

ა) რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების სახელმწიფო რეგისტრაციის თარიღს;

ბ) რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების სახელწოდებებს;

ც) ცნობებს, რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების ხელმძღვანელი ორგანოების შესახებ;

დ) რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების ხელმძღვანელის (ხელმძღვანელთა) გვარებსა და სახელებს;

ე) რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების ადგილმდებარეობას;

ფ) ცნობებს, რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების წესდებებში შეტანილი ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ.

მუხლი 23. რელიგიური კულტისა და მისი შემადგენელი ნაწილის სახელწოდება

1. მთელი თავისი საქმიანობის განმავლობაში რელიგიური კულტები და მათი შემადგენელი ნაწილები ვალდებული არიან, გამოიყენონ რეგისტრაციის მოწმობაში მითითებული ზუსტი და სრული სახელწოდება.

2. რელიგიური კულტის ან მისი შემადგენელი ნაწილის რეგისტრაციის შემდეგ, მათი სახელწოდებები შეიძლება წარედგინოს მესამე პირებს.

**რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების
გაფრთხილება, მათი საქმიანობის შეჩერება და შეწყვეტა**

**მუხლი 23¹. რელიგიური კულტებისა და
მათი შემადგენელი ნაწილების გაფრთხილება**

1. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების მიერ წინამდებარე კანონის და/ან საკუთარი წესდების დებულებებიდან გადახვევის დადგენის შემთხვევაში, იუსტიციის სამინისტრო აფრთხილებს მათ შესაბამისი დარღვევების შესახებ და ითხოვს მათ გამოსწორებას გონივრულ ვადებში.

2. იუსტიციის სამინისტროს მიერ რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების განმეორებითი გაფრთხილების შემდეგ თუკი დარღვევები ერთი წლის განმავლობაში არ იქნა გამოსწორებული, ეს წარმოადგენს მათ წინააღმდეგ სასამართლოში სარჩელის წარდგენისა და რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების საქმიანობის შეჩერების მოთხოვნის საფუძველს.

**მუხლი 24. რელიგიური კულტებისა და
მათი შემადგენელი ნაწილების საქმიანობის შეჩერება**

1. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების საქმიანობა შეიძლება შეჩერდეს სასამართლო წესით ერთ წლამდე ვადით.

2. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების საქმიანობის შეჩერების საფუძველი შეიძლება იყოს:

ა) ისეთი ქმედება, რაც არღვევს მოლდოვას რესპუბლიკის კონსტიტუციას, წინამდებარე კანონსა და საერთაშორისო ხელშეკრულებებს, რომელთა ერთერთ მხარეს წარმოადგენს მოლდოვას რესპუბლიკა;

ბ) ისეთი ქმედება, რაც საფრთხეს უქმნის სახელმწიფო უსაფრთხოებას, საზოგადოებრივ წესრიგს, ადამიანების სიცოცხლესა და უსაფრთხოებას;

გ) დადგენილი მიზნებიდან გადახვევა;

დ) რელიგიური შუღლისა და სიძულვილის გაღვივება;

ე) ერთი წლის განმავლობაში იუსტიციის სამინისტროს მიერ შესაბამისი დარღვევების გამოსწორების შესახებ რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების განმეორებითი გაფრთხილება;

ფ) წინასაარჩევნო აგიტაციის წარმოება და/ან არჩევნებში მონაწილე კონკურენტი სუბიექტებისთვის ფინანსური და მატერიალური დახმარების გაწევა.

3. ძალადაკარგულია

4. იუსტიციის სამინისტროს უფლება აქვს, სასამართლოში წარადგინოს სარჩელი რეგისტრირებული რელიგიური კულტების ან მათი შემადგენელი ნაწილების საქმიანობის შეჩერების მოთხოვნით, მე2 ნაწილით გათვალისწინებული საფუძველების არსებობის დამადასტურებელი მტკიცებულებების წარდგენის საფუძველზე.

**მუხლი 25. რელიგიური კულტებისა და მათი
შემადგენელი ნაწილების საქმიანობის შეწყვეტა**

1. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების საქმიანობის შეწყვეტის საფუძველი შეიძლება იყოს:

ა) დამფუძნებლების გადანაცვეტილება, რომელიც შეესაბამება სამოქალაქო კოდექსს;

ბ) სასამართლო ინსტანციის გადანაცვეტილება, რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების მიერ 24ე მუხლის მე2 ნაწილით გათვალისწინებული ქმედებების ჩადენის ან გამეორებით ჩადენის შესახებ, ან მათი საქმიანობის შეჩერების შესახებ სასამართლოს გადანაცვეტილების შეუსრულებლობის გამო;

2. იუსტიციის სამინისტროს უფლება აქვს, სასამართლო ინსტანციაში წარადგინოს სარჩელი რელიგიური კულტისა ან მისი შემადგენელი ნაწილების საქმიანობის შეწყვეტის მოთხოვნით, დამადასტურებელი მტკიცებულებების წარდგენის საფუძველზე.

თავი V

რელიგიური კულტების საქმიანობა

მუხლი 26. ღვთისმსახურება

1. ღვთისმსახურება ტარდება საკულტო ნაგებობებსა და მათზე მიკუთვნებულ ტერიტორიებზე, სასაფლაოებზე, შესაბამისი რელიგიური კულტის მიმდევართა სახლებში, ასევე, სხვა საჯარო ადგილებში, ადგილობრივ საჯარო ხელისუფლების ორგანოებთან შეთანხმებით.

2. ღვთისმსახურების შესრულების უფლება აქვთ რელიგიურ კულტებს საბავშვო ბაღებში, საბავშვო მიმღებგამანაწილებლებში, ინტერნატებში, მოხუცთა და ინვალიდთა თავშესაფრებში, პენიტენციალურ, სამხედრო, სამედიცინო-სანიტარულ, სასწავლო, პოლიციის და სხვა სახის დაწესებულებებში, შესაბამისი დაწესებულების ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით.

მუხლი 27. წარმომადგენლობა

რელიგიურ კულტს, მიმდევართა რაოდენობის მიუხედავად, აქვს ცენტრალური ორგანო, რომელიც მას წარმოადგენს.

მუხლი 28. რელიგიური კულტების ენა

რელიგიური კულტები ღვთისმსახურებასა და სხვა საქმიანობაში იყენებენ მორწმუნეთა მშობლიურ ენას და კულტის ტრადიციულ ენას. მიმოწერა რელიგიურ კულტებსა და მათ შემადგენელ ნაწილებსა და სახელმწიფოს შორის წარმოებს სახელმწიფო ენაზე. საჯარო ხელისუფლების ორგანოებთან ოფიციალურ ურთიერთობებში რელიგიური კულტები და მათი შემადგენელი ნაწილები იყენებენ სახელმწიფო ენას.

მუხლი 29. რელიგიური ლიტერატურა და საკულტო ნივთები

რელიგიურ კულტებს გააჩნიათ განსაკუთრებული უფლება:

ა) მორწმუნეთათვის დააარსონ ბეჭდვითი ორგანოები, გამოსცენ, შეიძინონ, შემოიტანონ, გაიტანონ და გაავრცელონ რელიგიური ლიტერატურა;

ბ) აწარმოონ და რეალიზება გაუწიონ შესაბამისი კულტისთვის სპეციფიკურ საკულტო ნივთებს;

ც) დაადგინონ გადასახადი წმინდა ადგილებში მომლოცველობისათვის;
დ) ორგანიზება გაუწიონ, ქვეყნის ტერიტორიაზე და მის საზღვრებს გარეთ, სა-
კულტო ნივთების გამოფენას, მათ შორის, გამოფენაგაყიდვას.

მუხლი 30. დასაბეგრი შემოსავლები

შემოსავლები, მიღებული რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწი-
ლების სამენარმეო და საგამომცემლო საქმიანობიდან, იბეგრება გადასახადებით
საგადასახადო კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

მუხლი 31. საქველმოქმედო და სასპონსორო საქმიანობა

რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების საქველმოქმედო და
სასპონსორო საქმიანობა რეგულირდება „საქველმოქმედო და სასპონსორო საქმი-
ანობის შესახებ“ კანონისა და საგადასახადო კანონმდებლობის შესაბამისად.

თავი VI

რელიგიურ-ზნაობრივი და თეოლოგიური განათლება

მუხლი 32. რელიგიურზნაობრივი და თეოლოგიური განათლების ორგანიზება

1. რელიგიურ კულტებსა და მათ შემადგენელ ნაწილებს უფლება აქვთ, დაუბ-
რკოლებლად გაუწიონ ორგანიზება განათლებას, საკუთარი პერსონალის მომზა-
დების მიზნით.

2. რელიგიურ კულტებსა და რელიგიურ თემებს უფლება აქვთ, დააარსონ ყვე-
ლა დონის თეოლოგიური საგანმანათლებლო დაწესებულებები, დამოუკიდებელი
დაწესებულების სტატუსით ან ადგილობრივი ან უცხო ქვეყნის პროფილური და-
წესებულების ფილიალების სტატუსით.

3. ყველა დონის თეოლოგიური საგანმანათლებლო დაწესებულება შეიძლება
დაექვემდებაროს ლიცენზირებას ან სახელმწიფო აკრედიტაციას, დამფუძნებელ-
თა თხოვნის საფუძველზე.

4. ყველა დონის თეოლოგიური საგანმანათლებლო დაწესებულება ხდება იური-
დიული პირი, წინამდებარე კანონის შესაბამისად, რეგისტრაციის შემდეგ.

5. სემინარიები და თეოლოგი სტუდენტები სარგებლობენ ყველა უფლებითა
და შეღავათით, რაც გათვალისწინებულია სტუდენტებისთვის, რომლებიც იღებენ
ან მიიღეს სახელმწიფო განათლება.

6. დიპლომები და მოწმობები, გაცემული არააკრედიტირებული თეოლოგიუ-
რი საგანმანათლებლო დაწესებულებების მიერ, მოქმედია მხოლოდ შესაბამისი
კულტის შიგნით, იმ შემთხვევათა გამოკლებით, რომლებიც გათვალისწინებულია
სახელმწიფოსა და რელიგიურ კულტებს შორის თანამშრომლობის შეთანხმებებსა
და კონვენციებში.

7. რელიგიურზნაობრივი განათლება ყველა დონის სახელმწიფო საგანმანათ-
ლებლო დაწესებულებაში ხორციელდება არჩევით და წარმოადგენს ფაკულტა-
ტურ საგანს, იმ შემთხვევათა გამოკლებით, რომლებიც გათვალისწინებულია სა-
ხელმწიფოსა და რელიგიურ კულტებს შორის თანამშრომლობის შეთანხმებებსა
და კონვენციებში.

8. შეთანხმებები სახელმწიფოსა და რელიგიურ კულტებს შორის, უნდა ითვალისწინებდეს ბავშვების უფლებას, მშობლებისა და კანონიერი მეურვეების განცხადების საფუძველზე, გათავისუფლდნენ რელიგიის გაკვეთილებიდან.

თავი VII

რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების მსახურები და თანამშრომლები

მუხლი 33. რელიგიური კულტების მსახურები

1. ეროვნული რელიგიური კულტების ხელმძღვანელები, არჩეულები შესაბამისი კულტის წესდების მიხედვით, უნდა იყვნენ მოლდოვას რესპუბლიკის მოქალაქეები.

2. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების ხელმძღვანელები (ადმინისტრატორები), ამავდროულად, შეიძლება იყვნენ მათი სულიერი ლიდერებიც.

მუხლი 34. სამუშაოზე მიღება

რელიგიურ კულტებსა და მათ შემადგენელ ნაწილებში, ასევე, მათ მიერ დაფუძნებულ დაწესებულებებსა და სანარმოებში, სამუშაოზე მიღება ხორციელდება შრომის კანონმდებლობის შესაბამისად.

მუხლი 35. შრომითი ხელშეკრულება

რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების მსახურთა და თანამშრომელთა სამუშაოზე მიღება შეიძლება განხორციელდეს წერილობით გაფორმებული ინდივიდუალური შრომითი ხელშეკრულების საფუძველზე.

მუხლი 26. სოციალური უზრუნველყოფა

რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების მსახურთა და თანამშრომელთა სოციალური დაზღვევა და მათი სოციალური დახმარება ხორციელდება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

მუხლი 37. პენსიის დანიშვნა

რელიგიური კულტების მსახურებსა და თანამშრომლებს, კულტების მიერ დანიშნული პენსიის მიუხედავად, ენიშნებათ სახელმწიფო სოციალური დაზღვევის პენსია, მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

მუხლი 38. პასუხისმგებლობა წინამდებარე კანონის დარღვევაზე

1. პირებს, რომლებიც დაარღვევენ წინამდებარე კანონს, ეკისრებათ მოქმედი კანონმდებლობით დადგენილი პასუხისმგებლობა.

2. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების მსახურთა და თანამშრომელთა მიერ წინამდებარე კანონის დარღვევას არ მოყვება პასუხისმგებლობა რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების მიმართ.

რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების ქონება

მუხლი 39. საკუთრების უფლება

1. თითოეულ რელიგიურ კულტსა და მის შემადგენელ თითოეულ ნაწილს უფლება აქვს, თავისუფლად ფლობდეს, სარგებლობდეს და განკარგავდეს ცალკეულ ქონებას.

2. რელიგიური კულტების, შემადგენელი ნაწილების, მათ მიერ დაფუძნებული დაწესებულებებისა და საწარმოების საკუთრების უფლებით სარგებლობა ხორციელდება ეროვნული კანონმდებლობისა და მოლდოვას რესპუბლიკის მიერ ცნობილი საერთაშორისო ნორმების შესაბამისად.

3. რელიგიური კულტების, შემადგენელი ნაწილების, მათ მიერ დაფუძნებული დაწესებულებებისა და საწარმოების საკუთრებაში შეიძლება იყოს შენობები, ნაგებობები, მიწის ნაკვეთები, სატრანსპორტო საშუალებები, საგამომცემლო და ტიპოგრაფიული აღჭურვილობა, რადიოსადგურები და სატელევიზიო არხები, ბეჭდვითი გამომცემლობები, საკულტო ნივთები, სამეწარმეო ობიექტები, სოციალური დანიშნულების ობიექტები, საქველმოქმედო ობიექტები, ფინანსური სახსრები და მათი საქმიანობის უზრუნველსაყოფად საჭირო სხვა მატერიალური ფასეულობები.

4. რელიგიურ კულტებსა და მათ შემადგენელ ნაწილებს უფლება აქვთ, საკუთრებაში იქონიონ ინტელექტუალური საკუთრების ნებისმიერი ობიექტი, ეროვნული კანონმდებლობისა და იმ საერთაშორისო ხელშეკრულებების შესაბამისად, რომელთა ერთერთ მხარეს წარმოადგენს მოლდოვას რესპუბლიკა.

5. რელიგიურ კულტებსა და მათ შემადგენელ ნაწილებს უფლება აქვთ, საკუთარი სიმბოლიკის სტატუსით იქონიონ ისტორიული გერბები, დროშები, ალმები, ჰერალდიკური ნიშნები და სხვა, რაც ექვემდებარება რეგისტრაციას რელიგიური კულტების ან მათი შემადგენელი ნაწილების რეგისტრაციის წესის შესაბამისად.

6. რელიგიური კულტები, მათი შემადგენელი ნაწილები, მათ მიერ შექმნილი დაწესებულებები და საწარმოები, სარგებლობენ საკუთრების განსაკუთრებული უფლებით იმ ქონებაზე, რაც შექმნილი ან შექმნილია მათ მიერ საკუთარი სახსრებით, მოქალაქეთა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების შემოწირულობებით, ასევე, იმ სახსრებით, რომლებიც მიღებულია სახელმწიფოსგან ან მოპოვებულია სხვა საშუალებებით, რომელიც არ ეწინააღმდეგება კანონმდებლობას. საკუთრების უფლება გულისხმობს შექმნილი ან კანონიერად მოპოვებული ქონების თავისუფლად ფლობის, განკარგვისა და სარგებლობის უფლებას.

მუხლი 40. საკუთრების უფლების დაცვა

1. რელიგიურ კულტებს, მათ შემადგენელ ნაწილებს, მათ მიერ შექმნილ დაწესებულებებსა და საწარმოებს უფლება აქვთ, გამოითხოვონ უკანონო მფლობელობაში არსებული ნივთები.

2. მოლდოვას რესპუბლიკა იცავს ყველა რელიგიური კულტის, მათი შემადგენელი ნაწილების, მათ მიერ შექმნილი დაწესებულებებისა და საწარმოების საკუთრების უფლებას იმ ქონებაზე, რომელიც იმყოფება როგორც ქვეყნის შიგნით, ასევე მის საზღვრების გარეთ.

3. რელიგიური კულტების, მათი შემადგენელი ნაწილების, მათ მიერ შექმნილი დაწესებულებებისა და საწარმოების საკუთრების უფლების დაცვა ხორციელდება სასამართლო ინსტანციებში, კანონმდებლობის შესაბამისად.

მუხლი 41. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების ფინანსური სახსრები

რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების ფინანსური სახსრები ყალიბდება მორწმუნეთა და ორგანიზაციათა ნებაყოფლობითი ფულადი და სხვა სახის შენატანებისგან, რელიგიური საქმიანობიდან, საკულტო ნივთების რეალიზაციიდან და სამეწარმეო საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლების, მემკვიდრეობით მიღებული შემოსავლებისგან, საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და უცხო ქვეყნების ფიზიკური და იურიდიული პირების შემოწირულობებისგან, ასევე, სხვა წყაროებიდან, რომლებიც არ არის აკრძალული კანონით.

მუხლი 42. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების მიწები

რელიგიურ კულტებსა და მათ შემადგენელ ნაწილებს უფლება აქვთ, საკუთრებაში ან სარგებლობაში იქონიონ მიწის ნაკვეთები, მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

მუხლი 43. საგადასახადო შეღავათები

1. სახელმწიფო, რელიგიურ კულტებთან მიმართებით, ატარებს საგადასახადო შეღავათების პოლიტიკას.

2. რელიგიური კულტების შემადგენელი ნაწილები, რომელთაც ეკუთვნის საკულტო ნაგებობები, ასევე, მიწის ნაკვეთები, რომლებზეც ისინი განთავსებული, გათავისუფლებული არიან უძრავი ქონების გადასახადისა და მიწის გადასახადისგან, საგადასახადო კოდექსის შესაბამისად.

3. რელიგიურ კულტებთან მიმართებით, საჯარო ხელისუფლების ორგანოებმა არ შეიძლება უპირატესობა მიანიჭონ რომელიმე მათგანს.

მუხლი 44. ისტორიისა და კულტურის ძეგლები

1. საკულტო ნაგებობების, ხელოვნების ნაწარმოებებისა და სხვა ფასეულობების, რომლებიც იმყოფება რელიგიური კულტების ან მათი შემადგენელი ნაწილების საკუთრებაში ან სარგებლობაში და აღიარებულია ისტორიის ან კულტურის ძეგლებად, ფლობა და სარგებლობა ხორციელდება მათი სტატუსის გათვალისწინებით და ძეგლთა დაცვის კანონმდებლობის შესაბამისად.

2. სახელმწიფოსა და რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების საერთო ვალდებულება 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებული ფასეულობების ფლობასა და სარგებლობასთან დაკავშირებით, შეიძლება დაფიქსირდეს სახელმწიფოს, რელიგიურ კულტებსა და მათ შემადგენელ ნაწილებს შორის თანამშრომლობის შეთანხმებებსა და კონვენციებში.

მუხლი 45. ქონება და ინტერესები საზღვარგარეთ

რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების საზღვარგარეთ არსებული ქონება და მოლდოვას რესპუბლიკის მოქალაქეთა რელიგიური ინტერესები საზღვარგარეთ წარმოადგენს საერთაშორისო შეთანხმებების რეგულირების საგანს.

დასკვნითი და გარდამავალი დებულებები

მუხლი 46.

1. რელიგიური კულტებისა და მათი შემადგენელი ნაწილების წესდებები და სადამფუძნებლო დოკუმენტები აღიარებულია მოქმედად მხოლოდ იმ ნაწილებში, რომლებიც არ ეწინააღმდეგება წინამდებარე კანონს.

2. რელიგიური კულტები და მათი შემადგენელი ნაწილები, რომლებიც რეგისტრირებულია წინამდებარე კანონის ძალაში შესვლის დღემდე, არ ექვემდებარებიან ხელახალ რეგისტრაციას.

3. წინამდებარე კანონის ძალაში შესვლის დღიდან, 1992 წლის 24 მარტის კანონი „კულტების შესახებ“ N 979, შემდგომ ცვლილებებთან ერთად, ითვლება ძალადაკარგულად.

4. მთავრობამ სამთვიან ვადაში:

- უნდა შეიმუშაოს და პარლამენტს წარუდგინოს წინადადებები მოქმედი კანონმდებლობის წინამდებარე კანონთან შესაბამისობაში მოყვანის შესახებ;
- საკუთარი ნორმატიული აქტები შესაბამისობაში უნდა მოიყვანოს წინამდებარე კანონთან.

ავსტრიის ფედერალური კანონი ისლამის შესახებ¹

ნაწილი I

სამართლებრივი სტატუსი

მუხლი 1. საჯარო სამართლის კორპორაცია

ავსტრიაში არსებული ისლამური რელიგიური საზოგადოებები აღიარებულია სახელმწიფოს მიერ მოქალაქეების ძირითადი უფლებების შესახებ საკონსტიტუციო კანონის მე-15 მუხლის შესაბამისად. ისინი საჯარო სამართლის იურიდიული პირები არიან.

მუხლი 2. დამოუკიდებლობა

(1) ისლამური რელიგიური საზოგადოებები თავიანთ შიდა საქმეებს აწესრიგებენ და მართავენ დამოუკიდებლად. სარწმუნოებისა და სწავლების საკითხში ისინი თავისუფლები არიან და აქვთ რელიგიის საჯაროდ განხორციელების უფლება.

(2) ისლამური რელიგიური საზოგადოებები ისევე დაცული არიან კანონით, როგორც კანონით აღიარებული სხვა რელიგიური საზოგადოებები. მათი დაწესებულებები, სწავლებები და წესჩვეულებებიც დაცულია იმ შემთხვევაში, თუ არ ეწინააღმდეგება კანონის ნორმებს. რელიგიური საზოგადოებები, საკულტო თემები ან სხვა ქვედანაყოფები და ასევე მათი წევრები არ შეიძლება დაეყრდნონ შიდა

¹ ეროვნულმა საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება, რომლითაც მიიღება ისლამური რელიგიური საზოგადოებების საგარეო სამართლებრივი ურთიერთობების შესახებ ფედერალური კანონი, 2015 წლის კანონი.

რელიგიურსაზოგადოებრივ რეგულირებებს ან სწავლებას, თუ მოცემულ შემთხვევაში ზოგადი სახელმწიფო ნორმა მსგავს შესაძლებლობას არ ითვალისწინებს.

მუხლი 3. სამართლის სუბიექტის სტატუსის მოპოვება

(1) ამ ფედერალური კანონის მიხედვით, ისლამური რელიგიური საზოგადოებები სამართლის სუბიექტის სტატუსს მოიპოვებენ შუამდგომლობის საფუძველზე, ფედერალური კანცლერის განკარგულებით. განკარგულება უნდა შეიცავდეს ინფორმაციას, ადმინისტრაციული სასამართლოს წარმომების შესახებ კანონის (VfV) მე3 ან მე4 ნაწილის დებულებები რამდენად ვრცელდება რელიგიურ საზოგადოებაზე. §8ის მიხედვით, ვადის დინება ჩერდება შუამდგომლობაში შესაძლო დამატების შეტანისა და მხარეების შესაძლო მოსმენის პერიოდით, შესწორებული შუამდგომლობის გაგზავნის ან მოსმენაზე მხარეების მოწვევის მომენტიდან დამატების, ან პოზიციის დაფიქსირების, ან ამისათვის განსაზღვრული ვადის ამოწურვამდე.

(2) ფედერალურმა კანცლერმა, 1-ლი აბზაცის თანახმად, შუამდგომლობები საჯაროდ ხელმისაწვდომი უნდა გახადოს ინტერნეტით, „საკულტო დაწესებულების“ სფეროს საინფორმაციო ვებგვერდის მეშვეობით.

(3) სამართლის სუბიექტის სტატუსის მოპოვების შესახებ უნდა გამოიცეს გადაწყვეტილება, რომელიც უნდა შეიცავდეს ისლამური რელიგიური საზოგადოების დასახელებასა და ასევე მათი საგარეო წარმომადგენლობის უფლებამოსილების მქონე ორგანოს სახელწოდებას.

(4) მე3 აბზაცის მიხედვით, სამართლის სუბიექტის სტატუსის მოპოვების შემდეგ უნდა გაუქმდეს ის კავშირები/საზოგადოებები, რომელთა მიზანიც შესაბამისი რელიგიური საზოგადოების რელიგიური სწავლების გავრცელებაში მდგომარეობს.

(5) იმ შემთხვევაში, თუ ისლამური რელიგიური საზოგადოება ხელახლა შეიქმნება უკვე არსებული რელიგიური კავშირის გაუქმებით, რომელიც ემსახურებოდა შესაბამის რელიგიურ აღმსარებლობას, მაშინ, საგადასახადო-სამართლებრივი თვალსაზრისით, რელიგიური საზოგადოება იცვლის ფორმას და რჩება გადასახადის გადამხდელის იმავე სამართლებრივი სუბიექტის სტატუსით.

მუხლი 4. წინაპირობები სამართლებრივი სტატუსის მოსაპოვებლად

(1) ამ ფედერალური კანონის თანახმად, ისლამურ რელიგიურ საზოგადოებას სამართლის სუბიექტის სტატუსის მოსაპოვებლად სჭირდება უზრუნველყოფილი ხანგრძლივი შემადგენლობა და ეკონომიკური თვითშენახვის უნარი. უზრუნველყოფილი ხანგრძლივი შემადგენლობა სახეზეა, როცა განმცხადებელი არის რეგისტრირებული როგორც რელიგიური კავშირი და, მოსახლეობის უკანასკნელი აღწერის მიხედვით, მას გააჩნია მინიმუმ 2 წევრი ავსტრიის ყოველ ათას მოსახლეზე. განმცხადებელმა უნდა წარმოადგინოს ამის დამამტკიცებელი საბუთი.

(2) შემოსავლებისა და ქონების გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ და მხოლოდ რელიგიური მიზნებისთვის, რასაც მიეკუთვნება ასევე რელიგიური მიზნის დასახვის დროს შექმნილი საზოგადოებისათვის სასარგებლო და საქველმოქმედო მიზნები.

(3) უნდა არსებობდეს საზოგადოების და სახელმწიფოს მიმართ ძირითადი დადებითი პოზიცია.

(4) არ შეიძლება არსებობდეს კანონით აღიარებულ ეკლესიებთან, რელიგიურ საზოგადოებებთან და ასევე სხვა რელიგიურ გაერთიანებებთან ურთიერთობის უკანონო ხელშეშლა.

მუხლი 5. სამართლის სუბიექტის სტატუსზე უარის თქმა და მისი გაუქმება

(1) ფედერალურმა კანცლერმა სამართლის სუბიექტის სტატუსის მინიჭებაზე უარი იმ შემთხვევაში უნდა თქვას, თუ:

აღნიშნული აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში არსებული საჯარო უსაფრთხოების ინტერესების, საჯარო წესრიგის, ჯანმრთელობისა და მორალის ან სხვა პირთა უფლებებისა და თავისუფლების დასაცავად; დარღვევა სახეზეა, როცა რელიგიური სწავლება შეიცავს უკანონო ქმედების მოწოდებას, მოზარდების ფსიქიკური განვითარების შეფერხებას, ფსიქიკური ინტეგრირების დარღვევასა და ფსიქოთერაპიული მეთოდების გამოყენებას;

არ არსებობს §4ის წინაპირობა;

წესდება არ შეესაბამება §6ს.

(2) ფედერალურმა მთავრობამ რელიგიური საზოგადოების აღიარება უნდა გააუქმოს განკარგულებით, ხოლო ფედერალურმა კანცლერმა საკულტო თემის სამართლის სუბიექტის სტატუსი უნდა გააუქმოს გადაწყვეტილებით იმ შემთხვევაში, თუ:

1. §4ისა და §8ის მიხედვით, სამართლებრივი სტატუსის მოსაპოვებლად აუცილებელი წინაპირობა, წევრების რაოდენობის გარდა, აღარ არის სახეზე;

2. უარის თქმის მიზეზი, 1-ლი აბზაცის თანახმად, სახეზეა იმ შემთხვევაში, თუ უარის საფუძვლის აღმოფხვრის მოწოდების მიუხედავად, იგი კვლავ არსებობს;

3. საზოგადოების ან კავშირის წესდების საწინააღმდეგო ქმედება, აღმოფხვრის მოწოდების მიუხედავად, აგრძელებს არსებობას, ან

4. აღიარებასთან დაკავშირებული ვალდებულებები, მოწოდების მიუხედავად, არ სრულდება.

(3) იმ განკარგულების გამოცხადების შემდეგ, რომლითაც განხორციელდა სამართლის სუბიექტის სტატუსის აღიარების გაუქმება, სამ სამუშაო დღეში უნდა გამოიცეს მიზეზების დადგენის გადაწყვეტილება, რომელიც უნდა შეიცავდეს რელიგიური საზოგადოების დასახელებასა და საგარეო წარმომადგენლობისათვის უფლებამოსილ ორგანოს და გადაწყვეტილება უნდა ჩაბარდეს მათ.

(4) სამართლებრივი სტატუსზე უარის თქმა ან მისი გაუქმება საჯაროდ ხელმისაწვდომი უნდა გახდეს ინტერნეტით, „საკულტო დაწესებულების“ სფეროს საინფორმაციო გვერდზე.

ნაწილი II

სტრუქტურა და დავალებები

მუხლი 6. ისლამური რელიგიური საზოგადოებების წესდებები

(1) ისლამური რელიგიური საზოგადოების წესდება, სახელმწიფო სფეროზე ზემოქმედების უზრუნველსაყოფად, ოფიციალურ ენაზე უნდა შეიცავდეს შემდეგ მონაცემებს:

დასახელებასა და მოკლე სახელწოდებას, რა დროსაც ნათლად შესაცნობი უნდა იყოს რელიგიური საზოგადოება და უნდა გამოირიცხოს არევა სხვა ეკლესიებთან ან რელიგიურ საზოგადოებებთან, კავშირებთან, დაწესებულებებთან ან სამართლის სხვა ფორმებთან;

რელიგიური საზოგადოების ადგილსამყოფელს;

წევრობის მოპოვებასა და დაკარგვას;

წევრების უფლებებსა და მოვალეობებს;

სწავლებას, რწმენის არსებითი წყაროების (ყურანი) ტექსტის ჩათვლით, რომელიც უნდა განსხვავდებოდეს კანონით აღიარებული რელიგიური გაერთიანებებისა და საზოგადოებების უკვე არსებული სწავლებისაგან;

შიდა ორგანიზაციას, რა დროსაც მინიმუმ გასათვალისწინებელია საკულტო თემები;

რელიგიურ საზოგადოებაში არსებული ყველა ტრადიციის სათანადო გათვალისწინებას;

ორგანოების დანიშვნის სახეობას, ფუნქციონირების პერიოდსა და გაუქმებას;

რელიგიური გაკვეთილის სახეობასა და მის კონტროლს;

საშუალებების მოზიდვას, მათ მართვასა და ანგარიშგებას;

რელიგიური საზოგადოების ფარგლებში არსებული დავების დარეგულირებას; წესდების შედგენასა და შეცვლას.

(2) თავიანთი წევრების რელიგიური მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად განსახორციელებელი საქმიანობისათვის საშუალებების მოზიდვა რელიგიურმა საზოგადოებამ, საკულტო თემებმა ან მათმა წევრებმა უნდა განახორციელონ ქვეყნის ტერიტორიაზე.

მუხლი 7. რელიგიური საზოგადოების დავალებები

რელიგიურ საზოგადოებას განსაკუთრებით ევალება:

მისი წევრების ინტერესების დაცვა იმ შემთხვევაში, თუ ის არ სცდება საკულტო თემის საქმიანობის სფეროს;

იგი წარმოადგენს რელიგიურსაზოგადოებრივ უმაღლეს ინსტანციას;

ფედერალური კანცლერისთვის რელიგიური საზოგადოების წესდებისა და საკულტო თემების წესდების წარდგენა, მასში შეტანილი ცვლილებების რეგისტრაცია შესაბამის ორგანოებში;

ფედერალური კანცლერისათვის შიდა რელიგიურსაზოგადოებრივი რეგულაციების მიხედვით მინიჭებული სტატუსის მქონე სუბიექტის (დაწესებულების) წარდგენა სამართლის სუბიექტის სტატუსის მოსაპოვებლად.

მუხლი 8. საკულტო თემები

(1) საკულტო თემები წარმოადგენენ ისლამური რელიგიური საზოგადოების ნაწილს, რომლებიც, ამავდროულად, არიან საჯარო სამართლის დამოუკიდებელი კორპორაციები. მათ უნდა იზრუნონ თავიანთი წევრების რელიგიური მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად და ამისათვის აუცილებელი დაწესებულებების მოსამზადებლად.

(2) 1ლ აბზაცში დასახელებული დავალებების შესასრულებლად, საკულტო თემებს შეუძლიათ დაწესებულებების დაარსება, ხელმძღვანელობა ან არსებული დაწესებულებების საკულტო დაწესებულებებად გამოცხადება. რამდენიმე სა-

კულტო თემის საერთო დაწესებულების დაარსება შესაძლებელია მხოლოდ ყველა მხარის თანხმობითა და რელიგიური საზოგადოების ნებართვით.

(3) საკულტო თემების დაარსება შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ უზრუნველყოფილია მათი შემადგენლობა და ეკონომიკური თვითშენახვის უნარი და რელიგიური საზოგადოება თანხმობას აცხადებს მის დაარსებაზე.

(4) ყოველმა საკულტო თემმა უნდა წარმოადგინოს წესდება, რომელიც უნდა შეიცავდეს:

დასახელებას და მოკლე სახელწოდებას, რა დროსაც ნათლად შესაცნობი უნდა იყოს რელიგიური საზოგადოება და უნდა გამოირიცხოს არევა სხვა ეკლესიებთან ან რელიგიურ საზოგადოებებთან, კავშირებთან, დაწესებულებებთან ან სამართლის სხვა ფორმებთან;

საკულტო თემის ადგილსამყოფელს;

დებულებებს წევრობის მოპოვებისა და დაკარგვის შესახებ;

წევრების უფლებებსა და მოვალეობებს;

რეგულირებებს შიდა ორგანიზაციის შესახებ, განსაკუთრებით წევრთა ჩამონათვალის შესახებ;

რეგულირებებს ხელმძღვანელი ორგანოების დანიშვნის სახეობის, ფუნქციონირების პერიოდისა და გაუქმების შესახებ;

რეგულირებებს საშუალებების მოზიდვის, მათი მართვისა და ანგარიშგების შესახებ;

რეგულირებებს საკულტო თემის ფარგლებში არსებული დავების რეგულირების შესახებ;

და რეგულირებებს წესდების შედგენისა და ცვლილების შესახებ.

(5) საკულტო თემის გაუქმების შემთხვევაში მოქმედმა ორგანოებმა რელიგიურ საზოგადოებასთან თანხმობით უნდა განსაზღვრონ ქონება.

ნაწილი III

ავსტრიაში არსებული ისლამური რელიგიური საზოგადოების უფლებები და ვალდებულებები

მუხლი 9. სახელის უფლება და რელიგიური სახელწოდებების დაცვა

(1) რელიგიურ საზოგადოებას აქვს უფლება, აირჩიოს სახელი §6-ის 1-ლი აბზაცის 1-ლ სტრიქონში დასახელებული საზღვრების ფარგლებში.

(2) რელიგიური საზოგადოებებისა და საკულტო თემების დასახელებები და ასევე მათგან გამომდინარე ყველა ცნების გამოყენება შეიძლება მხოლოდ რელიგიური საზოგადოების ან საკულტო თემის თანხმობით.

(3) უცხო მესამე პირის მიმართ ავსტრიის ტერიტორიის მიღმა მდებარე რელიგიური საზოგადოების, საკულტო თემის ან მსგავსი ინსტიტუტების ცალკეულ დაწესებულებებთან სამართლებრივი კავშირის შთაბეჭდილების შესაქმნელად გამოსადეგი სახელწოდებების გამოყენება შეიძლება მხოლოდ საზოგადოების თანხმობით.

(4) ამ დებულებების დარღვევის შემთხვევებში რელიგიურ საზოგადოებას და ყოველ დაზარალებულ საკულტო თემს უფლება აქვს ფედერალურ კანცლერს წარუდგინოს შუამდგომლობა მართლსაწინააღმდეგო მდგომარეობის დასასრულებ-

ლად წარმოების დაწყების შესახებ იმ შემთხვევაში, თუ არ უნდა რომ განხორციელდეს სისხლისსამართლებრივი დებულებების გამოყენება. შუამდგომლობასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მიღება უნდა მოხდეს ოთხ კვირაში.

მუხლი 10. ატესტაციის/ექსპერტიზის უფლება

(1) რელიგიური საზოგადოება უფლებამოსილია, საკანონმდებლო და ადმინისტრაციულ ორგანოებს ყველა დონეზე გადასცეს დასკვნები, მოხსენებები და შეთავაზებები იმ საქმეებთან დაკავშირებით, რომლებიც ეხება კანონით აღიარებულ ეკლესიებსა და რელიგიურ საზოგადოებებს.

(2) სამართლებრივი აქტები, რომლებიც ეხება რელიგიური საზოგადოების საგარეო ურთიერთობებს, ძალაში შესვლის წინ და განკარგულებები მათი გამოცემის წინ, უნდა გადაეცეს რელიგიურ საზოგადოებას პოზიციის დასაფიქსირებლად, სათანადო ვადის მითითებით.

მუხლი 11. განსაკუთრებულ დაწესებულებებში რელიგიური მზრუნველობის უფლება და ახალგაზრდობის აღზრდა

(1) რელიგიურ საზოგადოებას უფლება აქვს რელიგიური თვალსაზრისით მზრუნველობა განახორციელოს თავის წევრებზე, რომლებიც არიან ფედერაციის შეიარაღებული ძალების წევრები ან იმყოფებიან სასამართლოს ან ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მისჯილ პატიმრობაში ან მოთავსებულნი არიან საჯარო საავადმყოფოებში, მოხუცთა თავშესაფრებში, განუკურნებელი დაავადებების მქონე პაციენტთა საავადმყოფოებში ან მსგავს დაწესებულებებში.

(2) 1-ლი აბზაცის საკითხების უზრუნველსაყოფად განიხილებიან მხოლოდ ის პირები, რომლებიც პროფესიულად და პიროვნულად, განათლებისა და ავსტრიაში ძირითადი ბინადრობის ადგილის საფუძველზე, ამისათვის შესაფერისნი არიან. ყველა კონფესიურ მოთხოვნაში ისინი ექვემდებარებიან რელიგიურ საზოგადოებას, ყველა სხვა საქმეში, შესაბამისად, დაწესებულების ხელმძღვანელობას. §24ის თანახმად, პროფესიული მომზადება მხოლოდ მაშინ არის სახეზე, როდესაც პირს სწავლების დასასრულს მიღებული აქვს შესაბამისი კვალიფიკაცია. პროფესიული ვარგისობა მოითხოვს მინიმუმ 3-წლიან შესაბამის პროფესიულ გამოცდილებას და გერმანული ენის ცოდნას სიმწიფის ატესტატის მისაღები გამოცდის დონეზე. გარდა ამისა, აუცილებელია რელიგიური საზოგადოების მიერ უფლებამოსილების მინიჭება.

(3) 1-ლი აბზაცის 1-ლი სტრიქონის მიხედვით, საქმეების უზრუნველყოფისათვის აუცილებელი მატერიალური, მათ შორის, პერსონალის ხარჯი უნდა აილოს კავშირმა.

(4) რელიგიური საზოგადოება და მისი წევრები უფლებამოსილნი არიან, უხელმძღვანელონ ბავშვებსა და ახალგაზრდებს და აღზარდონ ისინი ყველა ტრადიციული წესჩვეულებისა და რელიგიური ცნებების შესაბამისად.

მუხლი 12. დებულებები საქმელების შესახებ

(1) რელიგიურ საზოგადოებას უფლება აქვს, ავსტრიაში განახორციელოს ხორცპროდუქტებისა და სხვა საკვები საშუალებების წარმოება შიდა რელიგიურ საზოგადოებრივი დებულებების მიხედვით.

(2) ფედერაციის შეიარაღებულ ძალებში, ციხეებში, საჯარო საავადმყოფოებში, მოხუცთა თავშესაფრებში, განუკურნებელი დაავადებების მქონე პაციენტთა საავადმყოფოებში ან მსგავს დაწესებულებებში და ასევე საჯარო სკოლებში რე-

ლიგიური საზოგადოების წევრების კვების დროს გათვალისწინებულ უნდა იქნეს საკვებთან დაკავშირებით შიდა რელიგიურსაზოგადოებრივი ცნებები.

მუხლი 13. დღესასწაულები

(1) სახელმწიფო უზრუნველყოფს დღესასწაულებისა და პარასკევის ღოცვის მთელი პერიოდის დაცვას. მათი ვადები განისაზღვრება ისლამური კალენდრის მიხედვით. დღეები იწყება მზის ჩასვლით და გრძელდება მომდევნო დღის მზის ჩასვლამდე. ღოცვის დრო არის პარასკევი, 12. 00დან 14. 00 საათამდე.

(2) დღესასწაულებია:

ა) რამაზანი (რამადანი) – 3 დღე;

ბ) მომლოცველთა მსხვერპლშენიერვის დღესასწაული (ყურბანბაირამი) – 4 დღე;

ც) აშურა – 1 დღე.

(3) მე2 აბზაცში დასახელებულ დღეებსა და პარასკევის ღოცვის განმავლობაში საკულტო ადგილებში, საკულტო თემების ღვთისმსახურების მიზნისთვის განკუთვნილი ოთახებისა და შენობების სიახლოვეს აკრძალულია ყველა, თავიდან აცილებადი, ხმაურის გამომწვევი ქმედება, რასაც შეიძლება შედეგად მოჰყოლოდეს დღესასწაულისათვის ხელისშეშლა, ასევე საჯარო შეკრებები, დემონსტრაციები და პროცესიები.

მუხლი 14. ფუნქციების მატარებელი პირების განვცევა

(თანამდებობიდან) გათავისუფლება

რელიგიურმა საზოგადოებამ და საკულტო თემმა ფუნქციები უნდა ჩამოართვას პირებს, რომლებსაც ქვეყნის ტერიტორიაზე მოქმედმა სასამართლომ ერთი ან რამდენიმე განზრახ ჩადენილი დასჯადი ქმედებების გამო ერთ წელზე მეტი ვადით მიუსაჯა თავისუფლების აღკვეთა, ან პირებს, რომლებიც თავიანთი ქმედებით უწყვეტად არღვევენ საჯარო უსაფრთხოებას, ნესრიგს, სხვა პირების ჯანმრთელობასა და მორალს ან უფლებებსა და თავისუფლებას.

მუხლი 15. სასაფლაოები

(1) სასაფლაოებს ან სასაფლაოს განყოფილებებს საძირკველი ეყრება ხანგრძლივი ვადით. დაუშვებელია მათი გაუქმება ან დახურვა და ასევე ცალკეული საფლაოების ამოთხრა. გამონაკლისებისთვის საჭიროა რელიგიური საზოგადოების უმაღლესი უწყების თანხმობა.

(2) სასაფლაოებზე ან სასაფლაოს განყოფილებებში დაკრძალვა შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ რელიგიური საზოგადოების უმაღლესი უწყების თანხმობით.

ნაწილი IV

ავსტრიაში არსებული ისლამური ალექვიტური რელიგიური საზოგადოების უფლებები და ვალდებულებები

მუხლი 16. სახელის უფლება და რელიგიური სახელწოდებების დაცვა

(1) რელიგიურ საზოგადოებას აქვს უფლება, აირჩიოს სახელი §6-ის 1-ლი აბზაცის 1-ლ სტრიქონში დასახელებული საზღვრების ფარგლებში.

(2) რელიგიური საზოგადოების და საკულტო თემების დასახელებებისა და ასევე მათგან გამომდინარე ყველა ცნების გამოყენება შეიძლება მხოლოდ რელიგიური საზოგადოების ან საკულტო თემის თანხმობით.

(3) უცხო მესამე პირების მიმართ ავსტრიის ტერიტორიის მიღმა მდებარე რელიგიური საზოგადოების, საკულტო თემის ან მსგავსი ინსტიტუტების ცალკეულ დაწესებულებებთან სამართლებრივი კავშირის შთაბეჭდილების შესაქმნელად გამოსადეგი სახელწოდებების გამოყენება შეიძლება მხოლოდ საზოგადოების თანხმობით.

(3) ამ დებულებების დარღვევის შემთხვევებში რელიგიურ საზოგადოებას და ყოველ დაზარალებულ საკულტო თემს უფლება აქვს ფედერალურ კანცლერს წარუდგინოს შუამდგომლობა მართლსაწინააღმდეგო მდგომარეობის დასასრულებლად წარმოების დაწყების შესახებ იმ შემთხვევაში, თუ არ უნდა განხორციელდეს სისხლისსამართლებრივი დებულებების გამოყენება. შუამდგომლობასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილება მიღებულ უნდა იქნეს ოთხ კვირაში.

მუხლი 17. ატესტაციის/ექსპერტიზის უფლება

(1) რელიგიური საზოგადოება უფლებამოსილია, გადასცეს საკანონმდებლო და ადმინისტრაციულ ორგანოებს დასკვნები, მოხსენებები და შეთავაზებები იმ საქმეებთან დაკავშირებით, რომლებიც ეხება კანონით აღიარებულ ეკლესიებსა და რელიგიურ საზოგადოებებს.

(2) სამართლებრივი აქტები, რომლებიც ეხება რელიგიური საზოგადოების საგარეო ურთიერთობებს, მათი წარდგენის წინ და განკარგულებები მათი გამოცემის წინ, უნდა გადაეცეს რელიგიურ საზოგადოებას პოზიციის დასაფიქსირებლად, სათანადო ვადის მითითებით.

მუხლი 18. განსაკუთრებულ დაწესებულებებში რელიგიური მზრუნველობის უფლება და ახალგაზრდობის აღზრდა

(1) რელიგიურ საზოგადოებას უფლება აქვს იზრუნოს წევრებზე, რომლებიც: არიან ფედერაციის შეიარაღებული ძალების წევრები ან იმყოფებიან სასამართლოს ან ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მისჯილ პატიმრობაში ან მოთავსებული არიან საჯარო საავადმყოფოებში, მოხუცთა თავშესაფრებში, განუკურნებელი დაავადებების მქონე პაციენტთა საავადმყოფოებში ან მსგავს დაწესებულებებში.

(2) 1-ლი აბზაცის საქმეების უზრუნველსაყოფად განიხილებიან მხოლოდ ის პირები, რომლებიც პროფესიულად და პიროვნულად, განათლებისა და ავსტრიაში ძირითადი ბინადრობის ადგილის მიხედვით, ამისათვის შესაფერისნი არიან. ყველა კონფესიურ მოთხოვნაში ისინი ექვემდებარებიან რელიგიურ საზოგადოებას, ყველა სხვა საქმეში, შესაბამისად დაწესებულების კომპეტენტურ ხელმძღვანელობას. §24-ის თანახმად, პროფესიული მომზადება მხოლოდ მაშინ არის სახეზე, როდესაც პირს სწავლების დასასრულს მიღებული აქვს შესაბამისი კვალიფიკაცია. პროფესიული ვარგისობა მოითხოვს მინიმუმ 3-წლიან შესაბამის პროფესიულ გამოცდილებას და გერმანული ენის ცოდნას სიმწიფის ატესტატის მისაღები გამოცდის დონეზე. გარდა ამისა, აუცილებელია რელიგიური საზოგადოების მიერ უფლებამოსილების მინიჭება.

(3) 1-ლი აბზაცის 1-ლი სტრიქონის მიხედვით, საქმეების უზრუნველყოფისათვის აუცილებელი მატერიალური ხარჯი უნდა აიღოს კავშირმა.

(4) რელიგიური საზოგადოება და მის წევრები უფლებამოსილნი არიან, ბავშვები და ახალგაზრდები ყველა ტრადიციული წესჩვეულების დაცვითა და რელიგიური ცნებების შესაბამისად აღზარდონ.

მუხლი 19. დებულებები საჭმელების შესახებ

(1) რელიგიურ საზოგადოებას უფლება აქვს, ავსტრიაში ხორცისა და სხვა საკვები პროდუქტების წარმოება განახორციელოს თავისი რელიგიურსაზოგადოებრივი დებულებების მიხედვით.

(2) ფედერაციის შეიარაღებულ ძალებში, ციხეებში, საჯარო საავადმყოფოებში, მოხუცთა თავშესაფრებში, განუკურნებელი დაავადებების მქონე პაციენტთა საავადმყოფოებში ან მსგავს დაწესებულებებში, ასევე, საჯარო სკოლებში რელიგიური საზოგადოების წევრების კვების დროს გათვალისწინებულ უნდა იქნეს რელიგიურსაზოგადოებრივი ცნებები.

მუხლი 20. დღესასწაულები

(1) სახელმწიფო უზრუნველყოფს დღესასწაულებისა და წირვების დაცვას. მათი ვადები განისაზღვრება ისლამური კალენდრის მიხედვით. დღეები იწყება მზის ჩასვლით და გრძელდება მომდევნო დღის მზის ჩასვლამდე.

(2) დღესასწაულებია:

ა) მარხვისა და დღესასწაულის დღეები წმინდა ჰიზირის მოსაგონებლად – 3 დღე;

ბ) წმინდა ალის დაბადება – 1 დღე;

ც) ალის მუჰამედის მემკვიდრედ გამოცხადება – 1 დღე;

დ) მსხვერპლშენიშვნის დღესასწაული (ყურბანბაირამი) – 4 დღე;

ე) აშურა – 1 დღე.

(3) მე2 აბზაცში დასახელებულ დღეებში და პარასკევის ღოცვის განმავლობაში საკულტო ადგილებისა და საკულტო თემების ღვთისმსახურების მიზნისთვის განკუთვნილი სხვა ოთახებისა და შენობების სიახლოვეს აკრძალულია ყველა, თავიდან აცილებადი, ხმაურის გამომწვევი ქმედება, რასაც შეეძლო შედეგად მოჰყოლოდა დღესასწაულისათვის ხელის შეშლა, ასევე საჯარო შეკრებები, დემონსტრაციები და პროცესიები.

მუხლი 21. ფუნქციების მატარებლების განწვევა

რელიგიურმა საზოგადოებამ და საკულტო თემმა ფუნქციები უნდა ჩამოართვას იმ პირებს, რომლებსაც ქვეყნის ტერიტორიაზე მოქმედმა სასამართლომ ერთი ან რამდენიმე განზრახ ჩადენილი დასჯადი ქმედებების გამო ერთ წელზე მეტი ვადით მიუსაჯა თავისუფლების აღკვეთა კანონიერი ძალით ან პირებს, რომლებიც თავისი ქმედებით უწყვეტად არღვევენ საჯარო უსაფრთხოებას, წესრიგს, სხვა პირების ჯანმრთელობასა და მორალს ან უფლებებსა და თავისუფლებას.

მუხლი 22. სასაფლაოები

(1) სასაფლაოები ან სასაფლაოს განყოფილებები განთავსებულია ხანგრძლივი ვადით. დაუშვებელია მათი გაუქმება ან დახურვა და ასევე ცალკეული საფლაოების ამოთხრა. გამონაკლისებისთვის საჭიროა რელიგიური საზოგადოების უმაღლესი უწყების თანხმობა.

(2) სასაფლაოებზე ან სასაფლაოს განყოფილებებში დაკრძალვა შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ რელიგიური საზოგადოების უმაღლესი უწყების თანხმობით.

ნაწილი V

რელიგიური საზოგადოებების და სახელმწიფოს შეთანხმებული მოქმედება

მუხლი 23. შიდა რელიგიურსაზოგადოებრივი გადაწყვეტილებების იურიდიული ძალა

(1) რელიგიური საზოგადოების წესდების, საკულტო თემების წესდებებისა და დადგენილი პროცესუალური წესის, განსაკუთრებით საკულტო ნაგებობის განკარგვის წესისა და მათი ცვლილებების ასამოქმედებლად საჭიროა ფედერალური კანცლერის ნებართვა.

(2) წესდება და საგარეო წარმომადგენლობის უფლებამოსილების მქონე ორგანოების წესდება და ასევე რელიგიური მსახურების შესახებ ინფორმაცია დაუყოვნებლივ უნდა მიეწოდოს ფედერალურ კანცლერს, მიღების ან რელიგიური საზოგადოების მიერ დანიშვნის შემდეგ (§ 7 სტრიქონი 2).

(3) 1-ლი აბზაცის თანახმად, ცვლილებები და წარმომადგენლობის უფლებამოსილების მქონე ორგანოების დანიშვნა მხოლოდ ფედერალური კანცლერის მიერ დადასტურების დღიდან შედის ძალაში. მან იგი საჯაროდ ხელმისაწვდომი უნდა გახადოს ინტერნეტით, „საკულტო დაწესებულების“ სფეროს საინფორმაციო გვერდის მეშვეობით.

(4) შიდა რელიგიურსაზოგადოებრივი წესით მინიჭებული სტატუსით აღჭურვილი დაწესებულებები საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსს მოიპოვებენ რელიგიური საზოგადოების მიერ ფედერალურ კანცლერთან განცხადების შეტანის დღეს. განცხადების შემოსვლა წერილობით უნდა დადასტურდეს. განცხადება უნდა მოიცავდეს სამართლის სუბიექტისა და იმ პირთა საქმიანობის სფეროს, რომლებსაც აქვთ საზღვარგარეთ წარმომადგენლობის უფლება.

მუხლი 24. თეოლოგიური სწავლებები

(1) კავშირმა, 2016 წლის 1 იანვრიდან, თეოლოგიური კვლევისა და სწავლების მიზნითა და ისლამური საზოგადოების სულიერი შთამომავლობის სამეცნიერო განვითარებისათვის, თეოლოგიური განათლება უნდა მიიღოს ვენის უნივერსიტეტში. ამისათვის მთლიანობაში სასწავლო პერსონალისათვის ექვს ადგილამდეა გათვალისწინებული.

(2) ამ ფედერალური კანონის თანახმად, ყველა რელიგიური საზოგადოებისათვის სწავლებაში გათვალისწინებულია ერთი საკუთარი დარგი.

(3) 1-ლი აბზაცის თანახმად, სასწავლო პერსონალად განიხილებიან უნივერსიტეტის პროფესორები, უნივერსიტეტის დოცენტები, კერძო დოცენტები და ასევე ასოცირებული პროფესორები. უნივერსიტეტების შესახებ კანონის §108-ის მე-3 აბზაცის თანახმად, უნივერსიტეტების დასაქმებულებთან დაიდება კოლექტიური ხელშეკრულება.

(4) 1-ლი აბზაცის თანახმად, სამასწავლებლო პოზიციის დაკავების წინ კანდიდატურის შესახებ კონტაქტი უნდა დამყარდეს რელიგიურ საზოგადოებასთან, რა

დროსაც მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ფედერალური კანონით აღიარებული რელიგიური საზოგადოების მიერ წარმოდგენილი კანდიდატი.

მუხლი 25. შეტყობინების და რეგისტრაციის ვალდებულებები

რელიგიური საზოგადოება და სახელმწიფო ვალდებული არიან შეატყობინონ ერთმანეთს იმ მოვლენების შესახებ, რომლებიც ამ ფედერალური კანონის პუნქტებიდან გამომდინარეობს. აღნიშნული განსაკუთრებით ვრცელდება წარმოებების დაწყებასა და დასრულებაზე, ასევე §14სა და §21ში დასახელებულ პირთა წრისთვის მსჯავრის დადებაზე და ასევე რელიგიურ საზოგადოებაში ან საკულტო თემში ჩატარებული არჩევნების შიდა რელიგიურსაზოგადოებრივ გასაჩივრებაზე.

მუხლი 26. სამსახურებრივი საიდუმლოების დაცვა

(1) რელიგიური ფუნქციის მატარებელი პირების მოწმეებად დაკითხვა შეიძლება, ჩვეულებრივ, მოქმედი დებულებების შესაბამისად, იმის გაუთვალისწინებლად, რაც მათ მიანდეს აღსარების გზით.

(2) 1-ლი აბზაცი ვრცელდება ასევე გამოსაკითხი პირის ან მხარეების დაკითხვაზეც სამოქალაქოსამართლებრივ წარმოებაში.

მუხლი 27. ღონისძიებებზე უარის თქმა

უნწყებამ შეიძლება უარი უთხრას რელიგიურ საზოგადოებას, რელიგიური შინაარსის შეკრებებისა და ღონისძიებების გამართვაზე, რომლებიც ატარებენ საჯარო უსაფრთხოების, წესრიგის ან ჯანმრთელობის ინტერესების, ან ეროვნული უსაფრთხოების ან სხვა პირების უფლებების და თავისუფლებების ხელყოფის საფრთხეს. საფრთხეები, რომლებიც გამომდინარეობს მესამე პირების ქმედებით, არ წარმოადგენს უარის თქმის საფუძველს.

მუხლი 28. არჩევნები

(1) იმ შემთხვევაში, თუ საგარეო წარმომადგენლობის უფლებამოსილების მქონე ორგანოები ან რელიგიური მსახურები ირჩევიან არჩევნების გზით, არჩევნების პროცესი წესდება იმ ან არჩევნების განაწესში იმდენად ნათლად უნდა იყოს განსაზღვრული, რომ შესაძლებელი იყოს ამ პროცესის გადამოწმება.

(2) იმ შემთხვევაში, თუ საგარეო წარმომადგენლობის უფლებამოსილების მქონე ორგანოები ან რელიგიური მსახურები არჩევნების საშუალებით განისაზღვრებიან, აქტიურ ხმის უფლების მქონე ყოველ პირს, ან იმ პირს, რომელსაც, 1-ლი აბზაცის თანახმად, გადამოწმების საფუძველზე, ეკუთვნოდა არჩევნებში აქტიური ხმის უფლება, შიდა რელიგიურსაზოგადოებრივი შესაძლებლობების ამონაზღვრის შემდეგ, შეუძლია არჩევნები გაასაჩივროს უფრო მაღალ ინსტანციაში—ფედერალურ კანცლერთან.

(3) იმ შემთხვევაში, თუ არჩევნების შესახებ განაცხადის შესვლიდან 14 დღეში არ შევა შეტყობინება შიდა რელიგიურსაზოგადოებრივი გასაჩივრების ან საჩივრის შესახებ, მე2 აბზაცის საფუძველზე, ფედერალური კანცლერი უნდა გაეცნოს არჩევნების შედეგებს და გასცეს დადასტურება.

მუხლი 29. კურატორის დანიშვნა

(1) იმ შემთხვევაში, თუ რელიგიური საზოგადოების ან საკულტო თემის საგარეო წარმომადგენლობის უფლებამოსილების მქონე ორგანოებმა ფუნქციონირე-

ბის პერიოდის ხანგრძლივობას მინიმუმ ექვსი თვით გადააჭარბეს ან ისინი სხვა მიზეზებით აღარ არიან ქმედუნარიანები, უწყებამ შესაბამის საკულტო თემს და რელიგიურ საზოგადოებას უნდა მოუწოდოს, მინიმუმ ერთ და მაქსიმუმ ექვს თვეში ჩაატაროს დაგეგმილი არჩევნები ან ქმედუნარიანობა აღადგინოს სხვა (კავშირების) წესდებების ან წესდების შესაბამისი გზით.

(2) იმ შემთხვევაში, თუ რელიგიური საზოგადოება ან საკულტო თემი არ შეასრულებს დავალებას და არც წარადგენს კომპეტენტურ სასამართლოში შუამდგომლობას კურატორის დანიშვნის შესახებ, მაშინ ამგვარი შუამდგომლობა ფედერალურმა კანცლერმა უნდა წარადგინოს კომპეტენტურ სასამართლოში.

მუხლი 30. უწყებების გადაწყვეტილებების განხორციელება

ამ ფედერალური კანონის თანახმად, გადაწყვეტილებების განსახორციელებლად უწყებამ შეიძლება გააუქმოს კანონსაწინააღმდეგო, კონსტიტუციის საწინააღმდეგო და წესდებების საწინააღმდეგო გადაწყვეტილებები, სათანადო ოდენობით დააკისროს ფულადი ჯარიმები და ასევე გამოიყენოს კანონით გათვალისწინებული სხვა ზომები.

ნაწილი VI

დასკვნითი დებულებები

მუხლი 31. არსებული რელიგიური საზოგადოებები, საკულტო თემები, წესდებები და (კავშირების) წესდებები

(1) ავსტრიაში ისლამური რელიგიური საზოგადოება (ლ. 466/1988) და ისლამური ალვეიტური რელიგიური საზოგადოება (ლ II 133/2013), ასევე მათი ნაწილები საკუთარი სამართლებრივი სუბიექტის სტატუსით ხელშეუხებელი რჩება. ამ ფედერალური კანონის §9 ან §16-ის მიხედვით, ისინი არიან რელიგიური საზოგადოებები. ფედერალური კანონის ამოქმედებიდან თოთხმეტ დღეში, §3-ის 1-ლი აბზაცის თანახმად, უნდა გამოიცეს განკარგულებები, რომლებიც დაადგენს ამ ფედერალური კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად არსებულ რელიგიური საზოგადოებების შემადგენლობას კანონის ძალაში შესვლის დღიდან.

(2) წესდებები, (კავშირების) წესდებები და ასევე არჩეული ორგანოები ძალაში რჩება. 2015 წლის 31 დეკემბრამდე ისინი უნდა შეესაბამოს ამ ფედერალური კანონის მოთხოვნებს. წესდებების და (კავშირების) წესდებების ცვლილებებთან დაკავშირებით ფედერალურმა კანცლერმა გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს არაუგვიანეს 2016 წლის 1 მარტისა.

(3) კავშირები, რომელთა მიზანიც, ამ ფედერალური კანონის თანახმად, მოცემულია რელიგიური საზოგადოების რელიგიური სწავლების გავრცელებაში და ამ ფედერალური კანონის ამოქმედებამდე არსებობს, შინაგან საქმეთა ფედერალური მინისტრის გადაწყვეტილებით, 2015 წლის 31 დეკემბრამდე უნდა გაუქმდეს იმ შემთხვევაში, თუ კავშირის მიზანი არ მოერგო ამ კანონის მოთხოვნებს.

(4) ამ კანონის ამოქმედებამდე დანიშნულ პირებს, §6-ის მე-2 აბზაცის დებულებებიდან გამონაკლისის სახით, შეუძლიათ თავიანთი ფუნქცია კვლავ განახორციელონ ამ ფედერალური კანონის ძალაში შესვლიდან ერთ წლის ვადით.

მუხლი 32. ძალაში შესვლა/ამოქმედება და ძალის დაკარგვა

კანონი ძალაში შედის ფედერალურ საკანონმდებლო მაცნეში გამოქვეყნების დღის ამონურვის შემდეგ. აღნიშნული ფედერალური კანონის ამოქმედების შემდეგ ძალას კარგავს ისლამის, როგორც რელიგიური საზოგადოების, მიმდევრების აღიარების შესახებ კანონი, N159/1912, N144/1988 რედაქციით, 2014, უკანასკნელად შეცვლილი ფედერალური სამინისტროების შესახებ კანონით N 11/2014.

მუხლი 33. აღსრულების პირობა

მოცემული კანონის აღსრულება ევალება ფედერალურ კანცლერს იმ შემთხვევაში, თუ, ცალკეული რეგულირებების საფუძველზე, ერთერთი ფედერალური მინისტრის საგნობრივი განსჯადობა არ არის მოცემული.

№	სახელმწიფო	დარღვევები	გამამართლებელი
1.	სომხეთი	4	
2.	ავსტრია	5	1
3.	ბულგარეთი	8	
4.	საფრანგეთი		4
5.	რუმინეთი	2	
6.	საბერძნეთი	11	3
7.	ლიეტუვა	1	1
8.	მოლდოვა	3	
9.	რუსეთის ფედერაცია	9	
10.	სან-მარინო	1	
11.	ხორვატია	1	
12.	საქართველო	3	
13.	თურქეთი	10	2
14.	უკრაინა	4	
15.	გაერთიანებული სამეფო	2	1
16.	პოლონეთი	2	
17.	გერმანია		3
18.	იტალია		2
19.	მაკედონია	1	1
20.	დანიის სამეფო		1
21.	უნგრეთი	2	1
22.	ბოსნია-ჰერცეგოვინა	1	
23.	ბელგია	1	2
24.	შვეიცარია		1
25.	ლატვია	3	
		სულ: 74	სულ: 23

სტრასბურგის სასამართლოს რელიგიის თავისუფლების (მე-9 მუხლზე)
დღემდე მიღებული აქვს 97 გადანაცვეტილება

ნაწილი IV

სტრასბურგის სასამართლოს გადაწყვეტილებები რელიგიის თავისუფლების შესახებ (ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლი)

სტატისტიკა ქვეყნების მიხედვით

საქმეები, რომლებზეც დარღვევა არ დადგინდა

კლაიდსენი, ბუსკ მადსენი და პედერსენი დანიის წინააღმდეგ

განაცხადები №5095/71; 5920/72; 5926/72

გადანწყვტილების მიღების თარიღი-17. 12. 1976

კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი

განათლების უფლება

ფაქტები: განმცხადებლები იყვნენ დანიის მოქალაქეები, ბატონი ვიკინგ კლეიდსენი და მისი მეუღლე ანამარია, ბატონი არნ ბუსკ მადსენი და მისი მეუღლე ინგერი, ბატონი ჰანს პედერსენი და მისი მეუღლე ელენი, სამივე წყვილი ჰყავდა სკოლის ასაკის შვილები, რომლებიც ექვემდებარებოდნენ ინტეგრირებულ, სავალდებულო სექსუალურ განათლებას დანიის დაწყებით სკოლებში. განმცხადებლების მტკიცებით, სექსუალური განათლება ეწინააღმდეგებოდა, მათი როგორც მშობლების ევროპული კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლით გათვალისწინებულ უფლებას, საკუთარი ქრისტიანული რწმენის თანახმად აღეზარდათ საკუთარი შვილები. მართალია არსებობდა შესაძლებლობა, შვილები საჯარო სკოლებიდან კერძო სკოლებში გადაეყვანათ, თუმცა არ არსებობდა საკმარისი რაოდენობის კერძო სკოლა და ბავშვებისათვის სასწავლებლის შეცვლა დაკავშირებული იყო მთელ რიგ სირთულეებთან.

ევროპული კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის ნაგარაუდები დარღვევა:

განმცხადებლების მტკიცებით მათ მიმართ ირღვეოდა კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლით გარანტირებული უფლება: რომლის მიხედვითაც:

„არავის შეიძლება უარი ეთქვას განათლების უფლებაზე. ნებისმიერი უფლების განხორციელებისას, რომელსაც სახელმწიფო კისრულობს განათებასა და სწავლებასთან დაკავშირებით, ის პატივს სცემს მშობელთა უფლებას, უზრუნველყონ თავიანთი რელიგიური და ფილოსოფიური მრწამსის შესაბამისი განათლება და სწავლება“ სასამართლოს განმარტებით პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი ფარავს სახელმწიფოს ყველა ფუნქციას სწავლებასა და განათლებასთან დაკავშირებით და არ აძლევს ნებას ხელშემკვრელ მხარეს გაავლოს მკვეთრი ზღვარი რელიგიურ სწავლებასა და სხვა საგნებს შორის. იგი ასევე მოიცავს სახელმწიფოს ვალდებულებას პატივი სცეს მშობლების რელიგიურ თუ ფილოსოფიურ მრწამსს მთელი სასწავლო პროგრამის ფარგლებში. პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის სტრუქტურაში დომინირებს პირველი წინადადება, რომლის მიხედვითაც სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას არავის უთხრან უარი განათლების

უფლებზე, საკუთარი იურისდიქციის ფარგლებში უზრუნველყონ არსებულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში განათლების მიღება ყველასათვის.

პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის მეორე წინადადება წარმოადგენს განთლების ფუნდამენტური უფლების დამატებას, რომლის მიხედვითაც მშობლების ბუნებრივი როლიდან გამომდინარე პასუხისმგებელნი არიან შვილების სწავლებისა და განათლებაში და უფლება აქვთ სახელმწიფოს მოსთხოვონ თავიანთი რელიგიური თუ ფილოსოფიური მრწამსის პატივისცემა.

მეორეს მხრივ, კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის წინადადებები განხილული უნდა იყოს არამარტო ერთმანეთთან, არამედ კონვენციის მე-8, მე-9 და მე-10 მუხლებთან მიმართებაშიც, რომლებიც ყველასათვის, მათ შორის მშობლებისა და შვილებისათვის ითვალისწინებს „პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლებას“ „აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას“ და ასევე „დამოუკიდებელი, მიუკერძოებელი ინფორმაციისა და იდეების მირების თავისუფლებად“

საგანმანათლებლო პროგრამის დაგეგმვა უპირველეს ყოვლისა ნევრი სახელმწიფოს კომპეტენციას წარმოადგენს. იგი მოიცავს საკითხებს, რომლებზეც სასამართლო ვერ იმსჯელებს და რომელთა გადანეწყვის გზებიც შესაძლებელია განსხვავდებოდეს კონკრეტული სახელმწიფოს სპეციფიკიდან გამომდინარე. პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის მეორე წინადადება არ ზღუდავს სახელმწიფოს სწავლების გზით გაავრცელოს პირდაპირი ან არაპირდაპირი რელიგიური ან ფილოსოფიური ხასიათის ცოდნა ან იფორმაცია. პირელი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის მეორე წინადადება არ აძლევს მშობლებს პროტესტის შესაძლებლობას ასეთი სწავლების ინტეგრირების მიმართ, წინააღმდეგ შემთხვევაში მთელი ინსტიტუციონალიზებული სწავლება იქნებოდა არაპრაქტიკული. სასწავლო პროგრამით დაგეგმილ ბევრი საგანი მეტნაკლებად მოიცავს ფილოსოფიურ მოსაზრებებს ან მინიმუმებს. იგივე შეიძლება ითქვას რელიგიებზეც, რომლებიც აყალიბებენ საკმაოდ ფართო დოგმატურ და მორალურ გაერთიანებებს და რომლებსაც შესაძლებელია ჰქონდეთ პასუხი ყველა ფილოსოფიურ, კოსმოლოგიურ თუ მორალურ საკითხზე.

პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის მეორე წინადადება მეორეს მხრივ მოიცავს სახელმწიფოს ვალდებულებას, რომ სწავლებისა და განათლების ფუნქციის განხორციელებისას, საგანმანათლებლო პროგრამით გათვალისწინებული ინფორმაცია ან ცოდნა გავრცელდეს ობიექტური, კრიტიკული და პლურალისტული გზით. სახელმწიფოს ეკრძალება ინდოქტრინაცია, რაც შესაძლებელია განხილულ იქნას მშობლების რელიგიური თუ ფილოსოფიური რწმენის უპატივცემულობად.

პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის მეორე წინადადების ამგვარი ინტერპრეტაცია თანმიმდევრულია, როგორც პირველ წინადადების, ასევე მე-8, მე-9 და მე-10 მუხლების; შეესაბამება, კონვენციის სულისკვეთებას, რომელიც დემოკრატიული იდეებისა და ღირებულებების უზრუნველყოფის ინსტრუმენტს წარმოადგენს.

დანიის სასწავლო პროგრამით გათვალისწინებული სექსუალური განათლება საჯარო სკოლებში მიზნად ისახავდა ბეშვებისათვის კორექტული, კონკრეტული და მეცნიერულად დამუშავებული ისეთი ცოდნის მიწოდებას, რისი განხორციელებაც სხვა გზით შეუძლებელი იქნებოდა.

სასამართლოს შეფასებით მშობლებს არ ეზღუდებოდათ უფლება განეხორციელებინათ ბუნებრივი როლი ბავშვების განათლებაში და რჩევების მიცემით დაეყენებინათ მათი რელიგიური თუ ფილოსოფიური მრწამსის შესაბამის გზაზე.

სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ სადავოდ გამხდარი კანონმდებლობა არანაირად არ შეურაცხყოფდა მშობლებისთვის კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლით გარანტირებულ უფლებას. გარდა ზემოაღნიშნულისა, დანიის სამეფო იმ მშობლებისათვის, ვისაც სურდა საკუთარი შვილების განცალკევება სექსუალური განათლებისგან, ითვალისწინებდა ბავშვების სახელმწიფოს მიერ სუბსიდირებულ კერძო სკოლებში მიყვანის შესაძლებლობას და ასევე ბავშვებისათვის განათლების სახლში მიცემის შესაძლებლობას.

გადაწყვეტილება: დარღვევას ადგილი არ ჰქონია (ერთხმად)

წმინდა მონასტრები საბერძნეთის წინააღმდეგ

განაცხადის №13984/88

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 9. 12. 1994

მუხლი მე-9

აზრის სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი 8 მონასტერი (Ano Xenia, Ossios Loukas, Agia Lavra Kalavriton, Metamorphosis Sotiros, Asomaton Petraki, Chryssoleontissa Eginis, Phlamourion Volou, Mega Spileo Kalavriton) შეიქმნენ მე-9 მე-13 საუკუნეებში და საბერძნეთის სახელმწიფოს შექმნამდე ანუ 1829 წლამდე, ძირითადად შემონირულობების გზით, დააგროვეს საკმაოდ დიდი ქონება. საბერძნეთის სახელმწიფოს შექმნის პირველ წლებში მონასტრების მიერ დაგროვილი ქონების დიდი ნაწილი დაექვემდებარა ექსპროპრიაციას. თავად მონასტრებმაც საკუთარი ნებით, სახელმწიფოს ან კერძო პირთა სასარგებლოდ დათმეს მიწები.

გარდა საუკუნეების განმავლობაში დაგროვილი ქონებისა, მონასტრებმა მოიპოვეს მიწები, უფრო მოგვიანებით შენობა-ნაგებობები, საჩუქრების, ლეგატებისა თუ შესყიდვის გზით.

N4684/1930 კანონის თანახმად მონასტრების მიწებსა და შენობა-ნაგებობებს, შენარჩუნებული ან სარეალიზაციო საკუთრების კლასიფიკაცია მიენიჭათ.

შენარჩუნებული საკუთრების კატეგორია მოიცავდა ისეთ საკუთრებას, რომელიც კონკრეტული მონასტრის საჭიროებას წარმოადგენდა, მონასტრის წევრთა რიცხვისა და ისტორიული ფასეულობის გათვალისწინებით. ასეთი საკუთრება ჩამოთვლილი იყო საბერძნეთის განათლებისა და რელიგიის საკითხთა სამინისტროს განკარგულებაში. შენარჩუნებული საკუთრების მართვის პასუხისმგებლობა ეკისრებოდათ თავად მონასტრებს, 1932 წლის 5 მარტის განკარგულების საფუძველზე. აღნიშნული განკარგულების თანახმად შენარჩუნებული საკუთრებიდან მიღებული მოგება მხოლოდ მონასტრის საჭიროებებს უნდა მოხმარებოდა, რაც ასევე მოიცავდა მონასტრის შენობა-ნაგებობების მოვლისა და პატრონობის ხარჯებს, და ასევე, საგანმანათლებლო თუ საქველმოქმედო ფუნქციების განხორციელების ხარჯებს.

რაც შეეხება სარეალიზაციო საკუთრებას, მისი მართვის ვალდებულება ეკისრებოდა ეკლესიის საკუთრების მართვის სამსახურს.

1952 წლის კონსტიტუციის 104-ე თანახმად, კონსტიტუციის ამოქმედებიდან 3 წლის განმავლობაში, მთავრობას, გაჭირვებული ფერმერების სასარგებლოდ მიწის ექსპროპრიაციის უფლებამოსილება მიენიჭა. კონსტიტუციის 104-ე გარდამა-

ვალი მუხლის თანმდევად საბერძნეთის სახელმწიფომ და საბერძნეთის მართლმადიდებელმა ეკლესიამ დადეს შეთანხმება, რომლის რატიფიცირებაც მოხდა N2185 განკარგულებით. N2185 განკარგულების 36-ე მუხლის მე-5 პარაგრაფის თანახმად სახელმწიფო უარს ამბობდა კონსტიტუციის 104-ე მუხლით მინიჭებული ექსპროპრიაციისა თუ სავალდებულო იჯარის განხორციელების უფლებამოსილებაზე, იმ საკუთრების მიმართ, რომელიც ეკუთვნოდა საბერძნეთის მართლმადიდებელ ეკლესიას.

საბერძნეთის სახელმწიფოსა და საბერძნეთის მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის გაფორმებული შეთანხმების თანახმად, რომელიც არეგულირებდა „საბერძნეთის სახელმწიფოს მიერ საბერძნეთის ეკლესიისგან გაჭირვებული ფერმერებისათვის გადასაცემად მიწის შესყიდვას“ ეკლესია და მონასტრები საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო მიწების ოთხ მეხუთედს გადასცემდნენ სახელმწიფოს და სანაცვლოდ მიიღებდნენ გადაცემული საკუთრების ღირებულების ორ მესამედს. შეთანხმების დანართი მოიცავდა ასეთი საკუთრების ჩამონათვალს.

საეკლესიო საკუთრების მართვის სამსახური:

საეკლესიო საკუთრების მართვის სამსახური, წარმოადგენდა საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს, საბერძნეთის განათლებისა და რელიგიური საკითხების სამინისტროს ზედამხედველობის ქვეშ და მოქმედებდა N4684/1930 კანონის საფუძველზე, მან შეცვალა გენერალური საეკლესიო ფონდი, რომელიც მოქმედებდა 1909 წლამდე.

N4684/1930 კანონის მე-7 მუხლის საფუძველზე საეკლესიო საკუთრების მართვის სამსახურს ეკისრებოდა მონასტრების საკუთრებაში არსებული უძრავ-მოძრავი ქონების მართვა, თუმცა მის ვალდებულებებში არ შეიღოდა შენარჩუნებული საკუთრების მართვა.

საეკლესიო საკუთრების მართვის სამსახურს ხელმძღვანელობდა მმართველთა საბჭო, რომლის წევრებსაც თავდაპირველად წარმოადგენდნენ ათენის მთავარეპისკოპოსი, მაღალი სასულიერო წოდების ორი პირი, უმაღლესი ადმინისტრაციული სასამართლოს უფროსი წევრი, სამართლებრივი მრჩეველი, სახელმწიფო ხაზინის თავმჯდომარე, საბერძნეთის ეროვნული ბანკის წარმომადგენელი და კომერციული ბანკის წარმომადგენელი. შემდგომში N2631/1953 განკარგულებით მმართველთა საბჭოს წევრთა რაოდენობა შემცირდა შვიდამდე, საიდანაც სამი წევრი დანიშნული იყო განათლებისა და რელიგიის საკითხთა სამინისტროს მიერ, 1981 წელს მიღებული რეგულაციების თანახმად კი, რომლებიც დღემდე ძალაშია სამინისტროს მიერ დანიშნული წევრების რაოდენობა გაიზარდა ოთხამდე.

1987 წლის 5 მაისის კანონი N1700/1987, ეკლესიის საკუთრებასთან დაკავშირებული საკითხების რეგულირების შესახებ

კანონი N1700/1987 ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში გამოქვეყნდა 1987 წლის 6 მაისს და შეცვალა მონასტრების საკუთრების მართვისა და წარმომადგენლობის წესები საეკლესიო საკუთრების მართვის სამსახურის ვალდებულების ფარგლებში, რომლის წევრთა უმრავლესობა უკვე სახელმწიფოს მიერ ინიშნებოდა. ამავდროულად კანონის თანახმად, გამოქვეყნებიდან მეექვსე თვეს სახელმწიფო ხდებოდა სამონასტრო საკუთრების მფლობელი, თუკი მონასტრები ვერ დაადასტურებდნენ საკუთრების ფლობის კანონიერებას შესაბამისად დარეგისტრირებული აქტით, საკანონმდებლო დებულებით ან სახელმწიფოს წინააღმდეგ გამოტანილი და კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო გადაწყვეტილებით.

ამასთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს, რომ უძრავ საკუთრებაზე უფლების გადაცემა 1856 წლიდან ექვემდებარებოდა რეგისტრაციას, 1946 წლიდან სამოქალაქო კოდექსშიც არსებობდა მემკვიდრეობისა და ლეგატის რეგისტრაციის ვალდებულება.

ეკლესიის საკუთრებასთან დაკავშირებული საკითხების მარეგულირებელი ახალი კანონის თანახმად ექვს თვიანი ვადის ამონურვიდან ორი თვის შემდგომ ნებისმიერმა იურიდიულმა თუ ფიზიკურმა პირმა, რომლის მფლობელობაშიც არსებობს შენობა-ნაგებობები, რომლებიც სახელმწიფო საკუთრებად ითვლება, ვალდებულია ეს შენობა-ნაგებობები გადასცეს სათანადო სასოფლო თუ სატყეო დეპარტამენტს. ორთვიანი ვადის დარღვევის შემთხვევაში გაიცემა გამოსახლების ორდერი, რომელიც 15 დღეში აღსრულებას ექვემდებარება. გამოსახლების ორდერი ექვემდებარება გასაჩივრებას თუმცა გასაჩივრებას არ გააჩნია შემაჩერებელი ეფექტი.

1988 წლის 6 ოქტომბრის კანონი საბერძნეთის სახელმწიფოსა და საბერძნეთის მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის გაფორმებული შეთანხმების რატიფიცირების შესახებ, ამ შეთანხმების წევრი მონასტრების საკუთრებაში არსებული სატყეო და სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების უძრავი ქონების სახელმწიფოსათვის გადაცემის თაობაზე

N1700/1987 კანონის მიღებას მწვავე რეაქცია მოჰყვა სამერძნეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის მხრიდან. ვითარების განმუხტვის მიზნით საბერძნეთის მთავრობამ და წმინდა სინოდმა გამართეს შეხვედრების სერია და მიაღწიეს წინასწარ შეთანხმებას, რომლის თანახმადაც მონასტრები დამატებითი შეთანხმებების საფუძველზე გადასცემდნენ საკუთრების ნაწილს სახელმწიფოს. წინასწარი შეთანხმების აუცილებელ პირობას წარმოადგენდა საბერძნეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის მიერ ყოველი დამატებითი შეთანხმების დადებისას სათანადო უფლებამოსილების მიღება თითოეული მონასტრისაგან.

1988 წლის 11 მაისს საბერძნეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის წმინდა სინოდმა დადო დამატებითი შეთანხმება, რომლის თანახმადაც 149 მონასტერმა (მათ შორის განმცხადებელი მონასტრების ნაწილმა: Asomaton Petraki, Ossios Loukas, Phlamourion Volou) სახელმწიფოს გადასცა სატყეო და სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების უძრავი საკუთრება: ხოლო 47-მა მონასტერმა განაცხადა, რომ მსგავს საკუთრებას არ ფლობდნენ. N1811/1988 კანონით საბერძნეთის პარლამენტმა მოახდინა ამ შეთანხმების რატიფიცირება. კანონის მე-2(3) სექციის თანახმად: „ამ კანონის გამოქვეყნებისთანავე, იმ მონასტრების ურბანული საკუთრება, რომლებიც არ არიან ამ შეთანხმების წევრები, დაუბრუნდება მოქმედ წმინდა სინოდს. N1700/1987 კანონის დებულებები შეეხება ამ მონასტრების დარჩენილ საკუთრებას“.

კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის პირველი მუხლის ნავარაუდევი დარღვევა:

განმცხადებელი მონასტრების მტკიცებით, მათ მიმართ ადგილი ჰქონდა კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის პირველი მუხლის დარღვევას.

სასამართლომ იმსჯელა აღნიშნულ საკითხზე და დაადგინა, რომ იმ მონასტრების მიმართ (მიმართ, რომლებიც არ შეუერთდნენ საბერძნეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის წმინდა სინოდსა და საბერძნეთის მთავრობას შორის დადებულ შეთანხმებას, ადგილი ჰქონდა კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის პირველი მუხლით გარანტირებული საკუთრების უფლების დარღვევას.

კონვენციის მე-9 და მე-11 მუხლების ნავარაუდევი დარღვევა:

განმცხადებელი მონასტრები ასევე ამტკიცებდნენ, რომ მათ მიმართ ადგილი ჰქონდა ევროპული კონვენციის მე-9 (აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება) და მე-11 (გაერთიანების თავისუფლება) მუხლების დარღვევას, ვინაიდან N1700/1987 კანონის დებულებები ართმევდა მათ საშუალებებს, რომლებიც აუცილებელი იყო რელიგიური მიზნების მისაღწევად და ქრისტიანული საგანძურის შესანარჩუნებლად.

სასამართლომ არ გაითვალისწინა განმცხადებლების მტკიცება და დაადგინა, რომ ის ნორმები, რომლებიც ეწინააღმდეგებოდა კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის პირველი მუხლით გარანტირებულ გარანტიებს არანაირად არ ეხებოდა რელიგიური დღესასწაულების აღნიშვნისა თუ ღვთისმსახურების განხორციელებას და შესაბამისად არ ზღუდავდა განმცხადებლებისათვის ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული რელიგიის თავისუფლებას.

გადანყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ერთხმად).

ვალსამისი საპერძნეთის წინააღმდეგ

განაცხადი № 21787/93

თარიღი – 18. 12. 1996

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი

განათლების უფლება

ფაქტები: მომჩივნებს წარმოადგენდნენ სამი იეჰოვას მოწმე. ელიას და მარია ვალსამისები, მესამე მომჩივნის ვიქტორიას მშობლები, რომელიც დაიბადა 1980 წელს და რომელიც საშუალო სკოლის მოსწავლეა ათენში.

მომჩივნების თანახმად, პაცეფიზმი წარმოადგენს მათი რელიგიის უმთავრეს პრინციპს, რომელიც უკრძალავთ ნებისმიერ ქმედებას, თუნდაც არაპირდაპირ დაკავშირებულს ომთან ან ძალადობასთან. ზუსტად ამის გამო იეჰოვას მოწმეები უარს აცხადებენ სამხედრო სამხაურზე ან ისეთ აქტივობაში მონაწილეობის მიღებაზე, რომელიც დაკავშირებულია სამხედრო საქმესთან. 1992 წლის 20 ოქტომბერს ბატონმა და ქალბატონმა ვალსამისებმა წერილობით მიმართეს სკოლის ადმინისტრაციას, რომელშიც დადიოდა მათი შვილი და მოითხოვეს მისი გათავისუფლება რელიგიური განათლების გაკვეთილებიდან, მართლმადიდებლური ღვთისმსახურებიდან და ასევე სხვა აქტივობებიდან, რომლებიც ეწინააღმდეგებოდა მათ რელიგიურ მრწამსს, მათ შორის ეროვნული დღესასწაულების აღნიშვნიდან და სხვა საჯარო პროცესიებიდან.

ვიქტორია გაათავისუფლეს რელიგიის გაკვეთილებიდან და მართლმადიდებლური ღვთისმსახურებიდან. 1992 წლის ოქტომბერში, ვიქტორიას, ისევე როგორც სხვა მოსწავლეებს მოსთხოვეს ეროვნულ დღესასწაულში მონაწილეობა, რომლითაც აღინიშნება ომის დაწყება საბერძნეთსა და ფაშისტურ იტალიას შორის 1940 წლის 28 ოქტომბერს.

ყოველი წლის 28 ოქტომბერს, ამ დღის აღსანიშნავად იმართება სასკოლო აღლუმები ყველა ქალაქსა თუ სოფელში. დედაქალაქში ყოველ 28 ოქტომბერს იმა-

რთება სამხედრო აღლუმი. ათენსა და სალონიკში სამხედრო და სასკოლო აღლუმები არ ემთხვევა ერთმანეთს.

ვიქტორიამ აცნობა სკოლის ხელმძღვანელობას, რომ მას რელიგიური მრწამსი უკრძალავდა ომის დაწყების დღესთან დაკავშირებულ აქტივობაში მონაწილეობის მიღებას, სასულიერო და სამხედრო პირთა წინაშე, მითუმეტეს მაშინ როდესაც სასკოლო აღლუმი იმართებოდა სამხედრო აღლუმთან ერთად, ღვთისმსახურების შემდგომ.

მომჩივნების თანახმად სკოლის ადმინისტრაციამ არ დააკმაყოფილა ვიქტორიას განაცხადი, მიუხედავად ამისა ვიქტორიას მონაწილეობა არ მიუღია სასკოლო აღლუმში.

1992 წელს სკოლის დირექტორმა ვიქტორია ერთი დღით გაათავისუფლა სკოლიდან, სასჯელის სახით, საბერძნეთის განათლების სამინისტროს 1992 წლის 2 იანვრის NC1/1/1 ცირკულარის თანახმად.

ევროპული კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 პუნქტის ნავარაუდები დარღვევა:

ბატონი და ქალბატონი ვალსამისები აცხადებდნენ, რომ ისინი იყვნენ ევროპული კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის დარღვევის მსხვერპლნი, რომლის თანახმადაც:

„არავის შეიძლება შეეზღუდოს განათლების უფლება. ისეთი ფუნქციების განხორციელებისას, რომლებიც უკავშირდება სწავლებასა და განათლებას, სახელმწიფოს აკისრია ვალდებულება პატივი სცეს მშობლის უფლებას უზრუნველყონ თავიანთი რელიგიური და ფილოსოფიური მრწამსის შესაბამისი განათლება და სწავლება“.

მშობლებს სადავოდ არ გაუხდიათ ვიქტორიას განათლების უფლების დარღვევა. მეორეს მხრივ, მათი შეფასებით პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი კრძალავდა მათი შვილის დავალდებულებას მონაწილეობა მიეღო პატრიოტული იდეების ხოტბის შემსხმელ აქტივობებში.

მთავრობამ სადავოდ გახადა მშობლების შეფასება და განაცხადა, რომ 28 ოქტომბერს არ იგეგმებოდა ისეთი აქტივობა, რომელიც რაიმენაირად იყო დაკავშირებული სამხედრო საქმესთან, რაც შეურაცხყოფდა პაციფისტურ რწმენას.

მთავრობამ ასევე განაცხადა, რომ ბატონი და ქალბატონი ვალსამისების რწმენა არ შეიძლებოდა შეფასებულიყო რწმენად პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე და განმარტა, რომ სახელმწიფოს საგანმანათლებლო ფუნქცია, რომელიც უნდა გაგებულიყო, როგორც ფართო ცნება, რომელიც აძლევდა შესაძლებლობას დაევალებულინა სკოლის მოსწავლეები მონაწილეობა მიეღოთ 28 ოქტომბრის აღნიშვნაში.

ეროვნული დღე, აღნიშნავდა საბერძნეთის მიერთებას დემოკრატიულ ღირებულებებთან, თავისუფლებასთან და ადამიანის უფლებებთან, რამაც განაპირობა ომის შემდგომი სამართლებრივი წყობილების ჩამოყალიბება. ეს დრე არ წარმოადგენდა მეომრული ხასიათისა თუ გრძნობების გამოხატვის დღეს და არც სამხედრო კონფლიქტს ასხამდა ხოტბას. დღესასწაულის აღნიშვნა ატარებდა იდეალისტურ და პაციფისტურ ხასიათს, რასაც სასკოლო აღლუმიც ხელს უწყობდა და აძლიერებდა.

მთავრობამ ასევე აღნიშნა, რომ მონაფის მიმართ სკოლიდან გათავისუფლება უმნიშვნელო გავლენას ახდენდა აკადემიურ მოსწრებაზე და არ შეიძლებოდა განხილულიყო როგორც პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის დარღვევა.

სასამართლოს პოზიცია: სასამართლომ განმარტა, რომ პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის ორი წინადადება განხილულ უნდა იქნას არამართო ერთმანეთთან, არამედ კონვენციის მე-8, მე-9 და მე-10 მუხლებთან მიმართებაში.

ტერმინი რწმენა წარმოჩენილია კონვენციის მე-9 მუხლში, აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების კონტექსტში. რელიგიური და ფილოსოფიური რწმენა მოცემულია პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლში. ამ ნორმის გამოყენებისას სასამართლომ განმარტა, რომ ტერმინი „რწმენა“ მისი ჩვეულებრივი მნიშვნელობით არ წარმოადგენს ტერმინ „მოსაზრების“ თუ „იდეის“ სინონიმს. იგი აღნიშნავს „ხედვებს, რომლებსაც გააჩნიათ საკმარისი დამაჯერებლობა, სერიოზულობა და მნიშვნელობა“.

სასამართლომ საქმეში *Kokkinakis v Greece* აღნიშნა, იეჰოვას მოწმეები სარგებლობენ, როგორც აღიარებული რელიგიის სტატუსით, ასევე მისგან გამომდინარე ყველა უპირატესობებით. შესაბამისად ბატონ და ქალბატონ ვალსამისებს შეეძლოთ მოეთხოვათ მათი რელიგიური მრწამსის პატივისცემა კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის საფუძველზე.

სასამართლომ გაიმეორა, რომ პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის თანახმად, სახელმწიფო ვალდებულია პატივი სცეს მშობლების რწმენას, იქნება ეს რელიგიური თუ ფილოსოფიური, მთელი საგანმანათლებლო პროგრამის ფარგლებში. ეს ვალდებულება საკმაოდ ვრცელია, ვინაიდან ეხება არა მხოლოდ საგანმანათლებლო პროგრამის შინაარსს, არამედ სახელმწიფოს მიერ ამ ფუნქციის განხორციელების წესებსაც. ტერმინი „პატივისცემა“ ნიშნავს უფრო მეტს ვიდრე „აღიარება“ ან „გათვალისწინება“. უპირველეს ნეგატიურ ვალდებულებასთან ერთად, იგი დამატებით მოიცავს პოზიტიურ ვალდებულებებსაც.

სასამართლომ ასევე დაადგინა, რომ „მართალია გარკვეულ შემთხვევებში ინდივიდუალური ინტერესი უნდა დაექვემდებაროს ჯგუფის ინტერესებს, თუმცა დემოკრატია არ ნიშნავს უმრავლესობის აზრის ბატონობას: მიღწეულ უნდა იქნას ბალანსი, რომელიც უზრუნველყოფს სამართლიან და შესაბამის მოპყრობას უმცირესობებისადმი და უზრუნველყოფს დომინანტი პოზიციის ბოროტად გამოყენების თავიდან არიდებას“.

თუმცა აკადემიური პროგრამის შედგენა და დაგეგმვა პირდაპირ ექცევა წევრი სახელმწიფოს კომპეტენციაში, რომელიც ძირითადად მოიცავს მიზანშეწონილობის საკითხებს, რომელზეც სასამართლო ვერ იმსჯელებს, რომელთა გადაწყვეტის გზებიც სხვადასხვა ქვეყნებში სხვადასხვაგვარი შეიძლება იყოს. ასეთი დისკრეციის გათვალისწინებით, სასამართლომ დაადგინა, რომ პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის მე-2 წინადადება წევრ სახელმწიფოს უკრძალავს ინდოქტრინაციული მიზნების მიდევნას, რაც შესაძლებელია განხილულ იქნას, როგორც მშობლების რელიგიური თუ ფილოსოფიური მრწამსის უპატივცემულობა. ეს წარმოადგენს ზღვარს, რომელსაც სახელმწიფოს დისკრეცია არ უნდა გასცდეს.

დისკიპლინარული პასუხისმგებლობის დაკისრება წარმოადგენს იმ პროცესის განუყოფელ ნაწილს, რომლითაც სკოლა მიისწრაფვის იმ მიზნის მისაღწევად რომლისთვისაც იგი არის შექმნილი, მათ შორის მოწაფეთა ხასიათისა და გონებრივი შესაძლებლობების განვითარება.

უპირველეს ყოვლისა სასამართლომ აღნიშნა, რომ ვიქტორია ვალსამისი, მისი მშობლების წერილობითი მოთხოვნის საფუძველზე გათავისუფლებული იყო რე-

ლიგიური განათლების გაკვეთილებიდან, ისევე როგორც, მართლმადიდებლური ღვთისმსახურებიდან. თუმცა ვიქტორია ვასლამის ასევე სურდა 28 ოქტომბრის აქტივობებიდან გათავისუფლება.

მიუხედავად იმისა, შეუძლებელი იყო მსჯელობა საბერძნეთის სახელმწიფოს გადაწყვეტილებებზე, რომლებიც აკადემიური პროგრამის შედგენასა და დაგეგმვას შეეხებოდა, სასამართლო გაოცებული დარჩა იმ ფაქტით, რომ მონაფეებს სასკოლო აღლუმში მონაწილეობის მიუღებლობის შემთხვევაში დისციპლინური სახდელის სახით სკოლიდან თუნდაც ერთი დღით იძულებითი გათავისუფლება ემუქრებოდათ.

მიუხედავად ამისა შეუძლებელი იყო აღლუმის გამართვის მიზანში, თუ აღლუმის ჩატარების წესში ისეთი გარემოების დადგენა, რომელიც შეურაცხყოფდა მომჩივნის პაციფისტურ რწმენას პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე.

ასეთი ეროვნული დღესასწაულები, ემსახურება პაციფისტურ მიზნებს და საჯარო ინტერესს. სამხედრო პირთა ყოფნა სხვა აღლუმებზე, რომლებიც იმართებოდა საბერძნეთის მასშტაბით, არ ცვლიდა აღლუმის ძირითად არსს.

ამასთან ერთად, მონაფისთვის დაკისრებული ვალდებულება არ უზღუდავდა მის მშობლებს „განათლებლინათ და მიეცათ რჩევები საკუთარი შვილებისათვის, მშობლის, როგორც მასწავლებლის ბუნებრივი ფუნქციის განხორციელებისას, ან აღეზარდათ შვილები საკუთარი რელიგიური თუ ფილოსოფიური რწმენის შესაბამისად.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა

კონვენციის მე-9 მუხლის ნაგარაუდები დარღვევა:

მესამე მომჩივნისვიქტორია ვალსამისის შეფასებით კონვენციის მე-9 მუხლი მისთვის ასევე წარმოადგენდა ნეგატიური თავისუფლების გარანტიას, არ გამოეხატა მხარდაჭერა ისეთი რწმენისა თუ მოსაზრებებისათვის, რომელიც მის რწმენას ეწინააღმდეგებოდა. მისი მტკიცებით, მის უფლებებში ჩარევას დისციპლინური სახდელის დაკისრების სახით, რომელსაც მისი სტიგმატიზაცია მოჰყვა არც აუცილებელი და არც პროპორციული იყო.

მთავრობის მტკიცებით, კონვენციის მე-9 მუხლით დაცული იყო საყოველთაოდ აღიარებული რელიგიური პრაქტიკის ასპექტები, რომლებიც მკაცრად შინაგანი რწმენიდან გამომდინარეობდნენ. სახელმწიფოს არ ეკისრებოდა ვალდებულება, მიეღო პოზიტიური ზომები და მოეხდინა თავისი საქმიანობის ადაპტაცია საკუთარი მოქალაქეების რელიგიური თუ ფილოსოფიური რწმენის სხვადასხვა სახით გამოხატვასთან.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ ვიქტორია ვასლამისის გათავისუფლებული იყო რელიგიური განათლების გაკვეთილებიდან და ასევე მართლმადიდებლური ღვთისმსახურებიდან, საკუთარი რელიგიური რწმენის შესაბამისად. სასამართლომ კიდევ ერთხელ აღნიშნა, რომ ვიქტორია ვალსამისისთვის დაკისრებული ვალდებულება, მონაწილეობა მიეღო აღლუმში, არ წარმოადგენდა მისი მშობლების რელიგიური რწმენის უპატივცემულობას შესაბამისად, არც ვიქტორია ვასლამისის მიმართ განხორციელებული ღონისძიება წარმოადგენდა უფლებაში ჩარევას.

დასკვნა: დარღვევა არ დადგინდა (7 ხმა ორის წინააღმდეგ).

ეფსტრაიტიშ საბერძნეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 124095/94

18. 11. 1996

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი

განათლების უფლება

ფაქტები: პირველი და მეორე განმცხადებლები, პეტრო და ანასტასია ეფსტრაიტიშვილები, არიან მესამე განმცხადებლის, სოფია ეფსტრაიტიშ მშობლები, სამივე მათგანი იეჰოვას მოწმეა. სოფია ეფსტრაიტიშ (მესამე განმცხადებელი) იყო საშუალო სკოლის ბოლო სამწლედის მოსწავლე. განმცხადებლის მტკიცებით, პაციფიზმი არის მათი რელიგიის ძირითადი ფასეულობა და მათ ეკრძალებათ რაიმე სახით მონაწილეობის მიღება ისეთ საქმიანობაში, რომელიც დაკავშირებულია ომთან ან ძალადობასთან.

სოფიას მშობლებმა, 1993-1994 სასწავლო წელს, წერილობით მიმართეს სკოლის ადმინისტრაციას, რათა მათი შვილი გაეთავისუფლებინათ რელიგიური განათლების გაკვეთილებიდან და ნებისმიერი რელიგიური აქტივობიდან, მათ შორის, დღესასწაულების აღნიშვნისგან და საჯარო მსვლელობებისგან. მათი მოთხოვნა დაკმაყოფილდა.

1993 წლის ოქტომბერში სოფიას, ისევე როგორც სხვა მოსწავლეებს, სთხოვეს მონაწილეობა მიეღო 28 ოქტომბრის დღესასწაულში, რომელიც იმართება საბერძნეთსა და ფაშისტურ იტალიას შორის ომის დაწყებასთან დაკავშირებით. სოფიამ, რელიგიური რწმენის საფუძველზე, უარი თქვა აქტივობაში მონაწილეობაზე.

1993 წლის 1 ნოემბერს, სკოლის მასწავლებელთა კომიტეტმა, სოფია, სასწავლოს სახით, ორი დღით გაათავისუფლა სკოლიდან. აღნიშნული გადაწყვეტილება ეფუძნებოდა განათლების სამინისტროს შესაბამის ინსტრუქციას. 1994 წელს, სოფიას კვლავ დაეკისრა მსგავსი სასჯელი – 28 ოქტომბრის აქტივობაში მონაწილეობის მიღებაზე უარის გამო.

პირველი და მეორე განმცხადებლის მტკიცებით, მათ მიმართ სახეზე იყო კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლით გარანტირებული უფლების დარღვევა, რაც ითვალისწინებს სახელმწიფოს ვალდებულებას, პატივი სცეს მშობლების უფლებას, საკუთარი რელიგიური თუ ფილოსოფიური რწმენის საფუძველზე აღზარდონ საკუთარი შვილები.

ნორმა: პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი – სასამართლომ განმარტა, რომ პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი ითვალისწინებს სახელმწიფოს ვალდებულებას, პატივი სცეს მშობლების უფლებას საკუთარი რელიგიური თუ ფილოსოფიური რწმენის საფუძველზე აღზარდონ შვილები და ეს ვალდებულება ვრცელდება სახელმწიფო განათლების მთელ პროგრამაზე. აღნიშნული ვალდებულება საკმაოდ ფართოა და მოიცავს არა მარტო განათლების პროგრამას, არამედ სახელმწიფოს მიერ აღნიშნულ სფეროში საკუთარი უფლებამოსილების სათანადოდ განხორციელების ვალდებულებას.

სასამართლოს განმარტებით, დემოკრატია არ გულისხმობს, რომ უმრავლესობის პოზიცია ყოველთვის უპირატესი უნდა იყოს, არამედ უნდა მიიღწეს ბალანსი,

რომლითაც უზრუნველყოფილი იქნება უმცირესობის მიმართ სათანადო მოპყრობა და დომინანტი პოზიციის ბოროტად გამოყენების პრევენცია. სასამართლომ, ასევე, განმარტა, რომ სასწავლო პროგრამის დაგეგმვა, უპირატესად, კონვენციის წევრი სახელმწიფოს კომპეტენციაა, თუმცა, ამავე დროს, პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის მე-2 წინადადებით, სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება მოახდინოს ინდოქტრინაციის პრევენცია. სასამართლომ აღნიშნა, რომ მესამე განმცხადებელი, საკუთარი მშობლების წერილობითი მოთხოვნის საფუძველზე, გათავისუფლებული იყო რელიგიური განათლების გაკვეთილებიდან და ნებისმიერი აქტივობისგან, რომელიც რელიგიასთან იყო დაკავშირებული. სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ მართალია, სოფია ეფსტრაიტუს სურდა 28 ოქტომბრის აქტივობებისგან გათავისუფლებაც, თუმცა, ასეთ აქტივობაში მონაწილეობა მის მშობლებს არ უზღუდავდა მშობლის ფუნქციის, როგორც ნეიტრალური მასწავლებლის განხორციელების შესაძლებლობას.

სასამართლოს განმარტებით, მის განსახილველ საკითხს არ წარმოადგენდა შეფასებინა საგანმანათლებლო მეთოდიკა, რომელიც ისტორიული მეხსიერების შენარჩუნებას ისახავს მიზნად. მართალია, სოფიას მიმართ გატარებული ღონისძიება არ შეიძლება მიჩნეულიყო საგანმანათლებლო მიზნების მქონედ, რამდენადაც ეს უკანასკნელი იყო მოკლევადიანი და არ ითვალისწინებდა მონაწილის გარიცხვას სკოლიდან. შესაბამისად, არ დადგინდა პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის დარღვევა.

ნორმა: მე-9 მუხლი – მესამე განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ მის მიმართ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას, რაც მას ანიჭებდა უფლებას, არ გაემჟღავნებინა საკუთარი რელიგიური მრწამსი და არ განეხორციელებინა ისეთი ქმედება, რაც მის რელიგიას ეწინააღმდეგებოდა.

სასამართლომ განმარტა, რომ მესამე განმცხადებელი, მისი მშობლების წერილობითი მოთხოვნის საფუძველზე, გათავისუფლებული იყო რელიგიური განათლების გაკვეთილებიდან, ნებისმიერ რელიგიურ აქტივობაში მონაწილეობის ვალდებულებისგან და საერო დღესასწაულზე მსვლელობაში მონაწილეობის მიღების ვალდებულება არ ლახავდა მისი ან მისი მშობლების რელიგიურ რწმენას და შესაბამისად, მე-9 მუხლის დარღვევა არ დგინდებოდა.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (7 ხმა ორის წინააღმდეგ).

კალაჯი თურქეთის წინააღმდეგ

განაცხადი №20704/92

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 1. 07. 1997

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რწმენის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი, ფარუქ კალაჯი, არის 1939 წელს დაბადებული თურქეთის მოქალაქე, იგი მსახურობდა თურქეთის შეიარაღებული ძალების გაერთიანებულ შტაბში, სამართლებრივი საკითხების დირექტორად.

1990 წელს 1 აგვისტოს უმაღლესმა სამხედრო საბჭომ, გამოსცა ბრძანება ბატონი კალაჯის და კიდევ 3 ოფიცრის იძულებით გადადგომის თაობაზე, დისციპ-

ლინური გადაცდომისა და სკანდალური ქცევისათვის. მომჩივნის შემთხვევაში სამსახურიდან გათავისუფლების შესახებ გადაწყვეტილებაში აღნიშნული იყო, რომ განმცხადებელს ჰქონდა უკანონო, ფუნდამენტალისტური მოსაზრებები.

1990 წლის 22 აგვისტოს თუქრეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტმა, პრემიერ მინისტრმა და თავდაცვის მინისტრმა დაამტკიცეს 1 აგვისტოს ბრძანება, რომელიც განმცხადებელს ჩაბარდა 3 სექტემბერს

1990 წლის 21 სექტემბერს, განმცხადებელმა მიმართა შეიარაღებული ძალების ადმინისტრაციულ სასამართლოს და მოითხოვა 1 აგვისტოს ბრძანების გაუქმება. 1991 წლის 30 მაისს შეიარაღებული ძალების ადმინისტრაციულმა სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება, რომელშიც აღნიშნული იყო, რომ 1 აგვისტოს ბრძანებაზე არ ვრცელდებოდა მისი იურისდიქცია.

ეროვნული კონვენციის მე-9 მუხლის ნაგარაუდვეი დარღვევა:

განმცხადებლის მტკიცებით მისი იძულებითი გადადგომა წარმოადგენდა მისი რელიგიის თავისუფლების დარღვევას, ვინაიდან მოტივირებული იყო მისი რელიგიური მრწამსით.

განმცხადებელი ასევე ამტკიცებდა, რომ ეროვნული კანონმდებლობა არ იძლეოდა უკანონო ფუნდამენტალისტური მოსაზრებების განმარტებას, რაც მისი გათავისუფლების ძირითადი მიზეზი იყო, იგი როგორც მუსლიმი ლოცულობდა დღეში ხუთჯერ და იცავდა რამადანის მარხვას. მთავრობის მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტები არ წარმოადგენდა იმის მტკიცებულებას, რომ განმცხადებელი მუსლიმთა ფუნდამენტალისტური, ე. წ. სულეიმანის სექტას ეკუთვნოდა.

მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლის იძულებითი გადაყენება დაკავებული თანამდებობიდან, არ იყო კავშირში აზრის, სინდისის ან რელიგიის თავისუფლებასთან და მიზნად ისახავდა სამხედრო სამსახურიდან ისეთი პირის გათავისუფლებას, რომელიც არ იყო თურქი ხალხის უძირითადესი პრინციპის, სეკულარიზმის ერთგული, რომლის განხორციელებაც და გარანტირებაც შეიარაღებული ძალების ამოცანაც იყო.

მთავრობა ასევე ამტკიცებდა, რომ გამცხადებელი მიეკუთვნებოდა ე. წ. სულეიმანის სექტას, რომლის იდეოლოგიაც ფუნდამენტალიზმის ტენდენციებს ამჟღავნებდა. სასამართლოსთვის წარდგენილი ზოგიერთი დოკუმენტი ამტკიცებდა, რომ განმცხადებელი მხარს უჭერდა ზემოაღნიშნული სექტის წევრების დანიშვნას სამხედრო სამსახურში.

სასამართლოს შეფასება:

სასამართლომ კიდევ ერთხელ გაიმეორა, რომ მაშინ როდესაც რელიგიის თავისუფლება უპირველეს ყოვლისა ინდივიდუალური სინდისის საქმეს წარმოადგენს, ის ასევე მოიცავს მისი გამოხატვის თავისუფლებას, როგორც სიმარტოვეში ინდივიდუალურად ასევე საჯაროდ სხვებთან ერთად. კონვენციის მე-9 მუხლი მოიცავს რელიგიის გამოხატვის საშუალებების ჩამონათვალს, მსახურება, სწავლება, რელიგიური წესების მორჩილება და ა. შ. მიუხედავად ამისა კონვენციის მე-9 მუხლი არ იცევს რელიგიით მოტივირებულ ნებისმიერ ქმედებას. უფრო მეტიც, რელიგიის თავისუფლებით სარგებლობისას, ინდივიდს შესაძლებელია საკუთარი სპეციფიური მდგომარეობის მხედველობაში მიღებაც მოუწიოს.

სამხედრო კარიერის არჩევით, განმცხადებელმა საკუთარი სურვილის საფუძველზე მიიღო სამხედრო დისპლინისათვის დამახასიათებელი დისციპლინა,

რომელიც მოიცავს გარკვეული სახის შეზღუდვებს უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობისას.

სასამართლოს განმარტებით, სადავო საკითხს არ წარმოადგენდა ფაქტი, რომ სამხედრო ცხოვრების შეზღუდვების ფარგლებში განმცხადებელს ეძლეოდა დღე-ში ხუთჯერ ლოცვის საშუალება, რელიგიური ვალდებულებების განსახორციელებლად.

უმაღლესი სამხედრო საბჭოს გადაწყვეტილება ეფუძნებოდა არა განმცხადებლის რელიგიურ მრწამსს, არამედ სამხედრო ვალდებულების შესრულების არასათანადო ხასიათს, რომელიც არღვევდა სეკულარიზმის პრინციპს.

შესაბამისად სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ განმცხადებლის იძულებით გადაყენება დაკავებული თანამდებობიდან არ წარმოადგენდა კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლების შეზღუდვას.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ერთხმად).

კოსტაიკი მაკედონიის ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკის წინააღმდეგ

განაცხადი 155170/00 (სექცია III)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 13. 04. 2006

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 13. 07. 2006

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი, რომელიც მუშაობს მაკედონიის ენერგო-კომპანიაში (სახელმწიფო სამსახური) 1998 წლის 29 იანვარს არ გამოცხადდა სამსახურში. 1998 წლის 26 იანვარს, კომპანიის ხელმძღვანელობამ გამოსცა ინსტრუქცია, რომლის მიხედვითაც, თანამშრომლებს ერთი კვირის განმავლობაში არ შეეძლოთ დასვენების დღის აღება კვირის განმავლობაში არსებული მძიმე სამუშაო გრაფიკის გამო. განმცხადებელმა სამსახურში გამოუცხადებლობა გაამართლა ისლამური დღესასწაულით, რომელიც ისლამის რწმენის მიმდევარ მოქალაქეთათვის უქმე დღედ იყო გამოცხადებული.

1998 წლის 3 თებერვალს, პირველი ინსტანციის დისციპლინურმა კომიტეტმა განიხილა მისი საკითხი და დაასკვნა, რომ ადგილი ჰქონდა დისციპლინარულ გადაცდომას. კომისიამ გადაწყვიტა, არ გაეთავისუფლებინა განმცხადებელი სამსახურიდან, სახდელად მას დაეკისრა სამი თვის განმავლობაში ხელფასის 15%-ით შემცირება.

1998 წლის 12 თებერვალს, განმცხადებელმა გადაწყვეტილება გაასაჩივრა მეორე ინსტანციის კომიტეტში. საჩივარს იგი ამყარებდა შრომისა და სოციალური პოლიტიკის მინისტრის ინსტრუქციით, რომლის მიხედვითაც 29 იანვარი ისლამის მიმდევარი მოქალაქეებისთვის უქმე დღედ იყო გამოცხადებული. განმცხადებელი, ასევე, ამტკიცებდა, რომ ზემდგომი გაფრთხილებული იყო მისი არ ყოფნის თაობაზე.

1998 წლის 27 თებერვალს, მეორე ინსტანციის დისციპლინურმა კომიტეტმა 3 თებერვლის გადაწყვეტილება დატოვა ძალაში, ვინაიდან მიიჩნია, რომ განმცხადებელი არ დაემორჩილა 1998 წლის 26 იანვრის ინსტრუქციას.

1998 წლის 1 აპრილს განმცხადებელმა მიმართა ბიტოლას მუნიციპალურ სასამართლოს და ამტკიცებდა, რომ სახეზე იყო მის მიმართ კონსტიტუციის მე-9 და მე-19 მუხლების დარღვევა და რომ ადმინისტრაციული სახდელის დაკისრებას საფუძვლად ედო მის მიერ მუსლიმური დღესასწაულის აღნიშვნა. მუნიციპალურ სასამართლოში საქმის განხილვისას განმცხადებელმა განაცხადა, რომ ისლამური დღესასწაული აღნიშნა სახლში და არა მეჩეთში სხვა მუსლიმებთან ერთად. მუნიციპალურმა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა მისი სარჩელი, ვინაიდან განმცხადებელმა ვერ დაამტკიცა, რომ ისლამური რწმენის მიმდევარი იყო. სასამართლო დავა განმცხადებლის საწინააღმდეგოდ გადაწყდა.

1998 წლის 14 აპრილს, განმცხადებელს კვლავ დაეკისრა ადმინისტრაციული სახდელი სამსახურში გამოუცხადებლობის გამო, რაც მან კიდევ ერთი ისლამური დღესასწაულით, ბაირამით დაასაბუთა. ადმინისტრაციულ სახდელად მას კვლავ ხელფასის 15%-ის დაკავება შეეფარდა – 6 თვის განმავლობაში. განმცხადებლის მიერ საქმის მეორე ინსტანციის დისციპლინურ კომიტეტში და მუნიციპალურ სასამართლოში გასაჩივრება უშედეგოდ დასრულდა. ევროპული სასამართლოს წინაშე განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ მის მიმართ დარღვეული იყო კონვენციის მე-9 მუხლი.

ნორმა: მე-9 მუხლი – განმცხადებლის მტკიცებით, მთავრობა ვერ ასაბუთებდა, თუ რატომ ითხოვდა მისგან კონკრეტული რელიგიური რწმენის მიმდევრობის დამტკიცებას. განმცხადებლის მტკიცებით, სხვა არცერთი მოქალაქის მიმართ მსგავსი მოთხოვნები არ არსებობდა და, მოცემულ შემთხვევაში, მისთვის ადმინისტრაციული სახდელის დაკისრება ხდებოდა მხოლოდ იმიტომ, რომ იგი ვერ ასაბუთებდა, რომ იყო კონკრეტული რელიგიის მიმდევარი და დაკისრებული სახდელი წარმოადგენდა მისი რელიგიისა და რწმენის თავისუფლებაში ჩარევას. განმცხადებელი, ასევე, ამტკიცებდა, რომ მთავრობის მხრიდან მისი კრიტიკა იყო დაუსაბუთებელი, მისი არ ყოფნის შესახებ გაფრთხილებული იყო ხელმძღვანელობა, მან, ასევე, აღნიშნა, რომ ქრისტიანულ დღესასწაულებზე, რომელსაც ის არ აღნიშნავდა, კომპანიას ჰქონდა უქმე დღე, რის გამოც იგი ვერ ახერხებდა მუშაობას.

მთავრობის განმარტებით, განმცხადებლის რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების დარღვევას ადგილი არ ჰქონდა. მთავრობამ, ასევე, განმარტა, რომ მუსლიმთა თემის ხელმძღვანელი არ განმარტავდა ისლამურ დღესასწაულს, როგორც უქმე დღეს მუსლიმთათვის. შესაბამისად, ისლამური დღესასწაულის დღეს სამსახურში გამოუცხადებლობა არ წარმოადგენდა განმცხადებლის რელიგიის გამოხატვას.

მთავრობამ ასევე განმარტა, რომ ადმინისტრაციული სახდელის დაკისრება გამონეული იყო განმცხადებლის მიერ შრომის დისციპლინის უპატივცემულობით, რაც ვერ ჩაითვლებოდა მისი რელიგიის გამოხატვის უფლებაში ჩარევად. მთავრობამ, ასევე, აღნიშნა, რომ განმცხადებლის რელიგიის გამოხატვის შეზღუდვა ან რელიგიური მრწამსის შეცვლის მოთხოვნით ზეწოლა არ დაფიქსირებულა. მთავრობამ განმარტა, რომ განმცხადებელი მუშაობდა ენერგო კომპანიაში, რომელიც სადღესასწაულო დღეებშიც აგრძელებდა მუშაობას და იმ დროისათვის მიმდინარეობდა სარემონტო სამუშაოები და, შესაბამისად, განმცხადებლისათვის ადმინისტრაციული სახდელის დაკისრება იყო პროპორციული ღონისძიება შრომის დისციპლინის დარღვევისათვის.

სასამართლოს შეფასება – სასამართლომ განმარტა, რომ რელიგიური თავისუფლება, უპირველეს ყოვლისა, ინდივიდუალური რწმენის საკითხია, თუმცა, ის

აგრეთვე მოიცავს რელიგიის გამოხატვას სხვებთან ერთადაც, საჯაროდ თუ კერძოდ, სასამართლომ, ასევე, განმარტა, რომ კონვენციის მე-9 მუხლით რელიგიის ან რწმენის გამოხატვა შესაძლებელია რელიგიური სწავლებითა თუ რელიგიური წესების დაცვით, თუმცა, იგი არ იცავს რელიგიით მოტივირებულ ყველა ქმედებას და, შესაბამისად, მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლების დარღვევა არ ფიქსირდება, როდესაც საქმე შეეხება შრომის დისციპლინის დარღვევას, როგორც ეს განმარტებული იყო საქმეში – კალაჩი თურქეთის წინააღმდეგ.

რაც შეეხება განმცხადებლის მტკიცებას, რომ იგი იძულებული იყო ემტკიცებინა საკუთარი რელიგიური რწმენა, სასამართლომ განმარტა, რომ განმცხადებლის მიერ დისციპლინური სახდელის გასაჩივრებით წამოწყებულმა საქმის წარმოებამ ნათელი გახადა, რომ იგი ვერ ასაბუთებდა, რომ იყო მუსლიმი. სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ ისეთ ვითარებაში, როდესაც განმცხადებელი ცდილობდა ესარგებლა მაკედონიის კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებით, რაც ისლამური დღესასწაულების დროს უქმე დღის აღებას გულისხმობდა, დამსაქმებლის მიერ დისციპლინური სახდელის გამოყენება სამსახურში შესაბამისი ნებართვის გარეშე გამოუცხადებლობის გამო იყო დასაბუთებული.

გადანწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ერთხმად).

ლეელა ფორდერკრაისი ე. ვ. და სხვები გერმანიის წინააღმდეგ

განაცხადი 158911/00 (სექცია V)

გადანწყვეტილების მიღების თარიღი – 06. 11. 2008

გადანწყვეტილება ძალაში შევიდა – 06. 02. 2009

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებლები იყვნენ გერმანიის კანონმდებლობის თანახმად დარეგისტრირებული სამი ასოციაცია, ისინი მიეკუთვნებიან ე. წ. ოშოს მოძრაობას, რომელიც გერმანიაში გამოჩნდა 1969 წელს. 1979 წელს მთავრობამ მსგავსი მოძრაობების პოტენციური საფრთხისთვის ყურადღების მისაქცევად, წამოიწყო საინფორმაციო კამპანია. მთავრობა მსგავს ჯგუფებს მოიხსენიებდა „სექტებად“ და აფრთხილებდა საზოგადოებას ასეთი სექტების ფსევდო-რელიგიურობის შესახებ, და რომ ისინი ახდენდნენ წევრებით მანიპულირებას. 1984 წელს განმცხადებლებმა მიმართეს ადმინისტრაციულ სასამართლოს და მთავრობისგან მოითხოვეს მათი საქმიანობის შესახებ ნეგატიური ინფორმაციის გავრცელების შეწყვეტა. მათი სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. განმცხადებლებმა მიმართეს საკონსტიტუციო სასამართლოს. 2002 წელ საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ ტერმინები „დესტრუქციული“ და „ფსევდო რელიგიური“ და ასევე ბრალდებები ასეთი ჯგუფების მიერ წევრების მანიპულაციის შესახებ არღვევდა რელიგიური და ფილოსოფიური რწმენის საკითხებში სახელმწიფოს ნეიტრალურობის და პროპორციულობის ვალდებულებას, ამავდროულად სასამართლომ დაადგინა, რომ მთავრობას ჰქონდა უფლება საზოგადოებისთვის მიეწოდებინა ინფორმაცია ასეთი ჯგუფების და გაერთიანებების შესახებ.

ნორმა: მე-9 მუხლი – ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ მთავრობის საინფორმაციო კამპანია წარმოადგენდა განმცხადებლების რელიგიის ან რწმენის

გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევას. ვინაიდან გერმანიის ძირითადი კანონი ავალდებულებდა მთავრობას გაეგრძელებინა ინფორმაცია, რომელიც საზოგადოებისთვის საინტერესო საკითხს შეეხებოდა, მომჩივნების უფლებებში ჩარევას ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი და ემსახურებოდა საჯარო წესრიგისა და სხვათა უფლებებისა თუ თავისუფლებების დაცვის კანონიერ ინტერესს. მთავრობის საინფორმაციო კამპანია, მიზნად ისახავდა საზოგადოების ინფორმირებას იმ შემთხვევაში, თუ ფენომენის შესახებ, რასაც ახალგაზრდებისთვის მიმზიდველი რელიგიური მოძრაობების წარმოქმნა წარმოადგენდა, რათა ადამიანებისთვის მიეცა შესაძლებლობა თავი აერიდებინათ სახიფათო მდგომარეობებისთვის. სახელმწიფოს პრევენციული ინტერვენცია შესაბამისობაშია კონვენციის პირველი მუხლით გათვალისწინებულ პოზიტიურ ვალდებულებებთან. მთავრობის საინფორმაციო კამპანია არ უშლიდა ხელს განმცხადებელი ორგანიზაციების რელიგიის ან რწმენის გამოხატვის თავისუფლებას. გარდა ამისა, გერმანიის საკონსტიტუციო სასამართლოს დანესებული ჰქონდა შეზღუდვა გარკვეულ გამონათქვამებზე, სასამართლოს ასევე განსაზღვრული ჰქონდა დასაშვები ტერმინები და გამონათქვამები („სექტები“ „ახალგაზრდული სექტები“ და „ფსიქო სექტები“), რომლებიც მართალია შემბლაღავ ხასიათის იყო, თუმცა გამოიყენებოდა ყველა ასეთი ჯგუფის მიმართ დისკრიმინაციის გარეშე. უფრო მეტიც, საკონსტიტუციო გადაწყვეტილების შემდგომ, მთავრობა თავს იკავებდა საინფორმაციო კამპანიაში ტერმინი „სექტის“ გამოყენებისგან. შესაბამისად, ხელშემკერელი სახელმწიფოებისათვის კონვენციით მინიჭებული მიხედულობის ზღვრისა და მათი იურისდიქციის ფარგლებში საზოგადოების ინტერესების დაცვის ზოგადი ინტერესების გათვალისწინებით, მართალია ადგილი ჰქონდა განმცხადებელი ასოციაციის რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევას, თუმცა ასეთი ჩარევა იყო გამართლებული და დასახული მიზნის მისაღწევად პროპორციული ღონისძიება.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (5 ხმა ორის წინააღმდეგ).

ჰირვანჩი საფრანგეთის წინააღმდეგ

განაცხადი '31645/04 (სექცია V)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 04. 12. 2008

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 04. 03. 2009

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ეს აღწერა ასევე მოიცავს საქმეს დოღრუ საფრანგეთის წინააღმდეგ – განაცხადი '27058/05 ფაქტები: განმცხადებლები იყვნენ მუსლიმი გოგონები, რომლებიც სწავლობდნენ საჯარო სკოლაში, 1998-1999 წლებში. 1999 წელს, რიგ შემთხვევებში, ისინი ფიზიკური აღზრდის გაკვეთილზე გამოცხადდნენ რელიგიური თავსაბურავებით და უარი განაცხადეს მასწავლებლის მოთხოვნაზე – მოეხსნათ თავსაბურავები. მასწავლებელმა მათ განუმარტა, რომ თავსაბურავების ტარება შეუთავსებელი იყო ფიზიკური აღზრდის გაკვეთილის აქტივობებისთვის. 1999 წლის თებერვალს, სკოლის მოწაფეთა დისციპლინის კომიტეტმა მიიღო გადაწყვეტილება, განმცხადებლების სკოლიდან გარიცხვის თაობაზე, ვინაიდან ისინი ვერ ახერხებ-

დნენ ფიზიკური აღზრდის გაკვეთილებში აქტიურად ჩართვას. 1999 წლის მარტში რეგიონის განათლების თავმჯდომარემ, სააპელაციო საბჭოსთან კონსულტაციების შემდგომ, ძალაში დატოვა სკოლის კომიტეტის გადაწყვეტილება. რელიგიური თავსაბურების ტარების აკრძალვა ემყარებოდა უსაფრთხოების, ჯანმრთელობის და მონაფეთა დასწრების შესახებ სკოლის შიდა რეგულაციებს. 1999 წლის ოქტომბერში ადმინისტრაციულმა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა განმცხადებლების მშობლების მიერ წარდგენილი საჩივრები, რომლითაც რეგიონის განათლების თავმჯდომარის გადაწყვეტილების გაუქმებას ითხოვდნენ. სასამართლომ დაადგინა, რომ ფიზიკური აღზრდის გაკვეთილებზე რელიგიური თავსაბურავები ხელს უშლიდა მონაფეთებს აქტიურად ჩართულიყვნენ გაკვეთილის აქტივობებში, მონაფეთები ვერ ახერხებდნენ რეგულარულად დასწრებოდნენ გაკვეთილს; განმცხადებლების დამოკიდებულება ქმნიდა დაძაბულობას სკოლაში და ამ ფაქტების ერთობლიობა ამართლებდა მათი სკოლიდან გარიცხვის გადაწყვეტილებას, მიუხედავად, განმცხადებლების შეთავაზებისა რელიგიური თავსაბურავების მაგივრად ჩვეულებრივი ქუდების ტარების თაობაზე, მთავრობის მტკიცებით აღნიშნული არ გამოხატავდა განმცხადებლის მხრიდან კომპრომისზე წასვლის სურვილს. სააპელაციო სასამართლომ ძალაში დატოვა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება, ვინაიდან დაასკვნა, რომ მონაფეთების ქმედება სცდებოდა სკოლაში რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებით სარგებლობის ფარგლებს.

ნორმა: მე-9 მუხლი – ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის გაკვეთილებზე რელიგიური თავსაბურავების ტარების აკრძალვა წარმოადგენდა განმცხადებლის რელიგიის თავისუფლებით სარგებლობის შეზღუდვას, შესაბამისად, გადაწყვიტა საქმე განეხილა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლთან მიმართებით.

იმ დროისათვის ფრანგულ კანონმდებლობაში არ არსებობდა ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის გაკვეთილებზე რელიგიური თავსაბურავების ტარების პირდაპირი აკრძალვა და განმცხადებლებთან დაკავშირებული მოვლენები განვითარდა 2004 წლის 15 მარტის №2004-228 კანონის მიღებამდე, რომელიც, სეკულარიზმის პრინციპიდან გამომდინარე, არეგულირებდა სკოლის ტერიტორიაზე რელიგიური სიმბოლიკის ან ტანისამოსის ტარებას. მიუხედავად ამისა, საფრანგეთის სახელმწიფოს წარმომადგენლები განმცხადებლების მიმართ გატარებულ ღონისძიებას ასაბუთებდნენ სამი ფაქტორით: მონაფეთების გაკვეთილებზე დასწრების უზრუნველყოფა, მონაფეთების უსაფრთხოება და ისეთი ჩაცმულობა, რომელიც შეესაბამებოდა გაკვეთილის სპორტულ აქტივობებს. ეს სამი ფაქტორი ემყარებოდა კანონებს და რეგულაციებს, შიდა დოკუმენტებს, მემორანდუმებს, სკოლის წესებს და სახელმწიფო საბჭოს გადაწყვეტილებებს. უფრო მეტიც, სკოლაში ჩარიცხვის დროს განმცხადებლებს გააცნეს ზემოაღნიშნული წესები, ამდენად, განმცხადებლებმა იცოდნენ მათი შინაარსი და ალბუი ჰქონდათ წესების პატივისცემის ვალდებულება. შესაბამისად, განმცხადებლებს ჰქონდათ შესაძლებლობა, წინასწარ განეჭვრიტათ საკუთარი ქმედების ფარგლები და ამ ფარგლების დარღვევის შედეგები, რომ ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის გაკვეთილზე რელიგიური თავსაბურავის მოხსნაზე უარს შესაძლოა, გამოენვია მათი სკოლიდან გარიცხვა. შესაბამისად, სასამართლომ დაასკვნა, რომ განმცხადებლის უფლებებში ჩარევა იყო „კანონით გათვალისწინებული“.

უფრო მეტიც, სასამართლომ დაადგინა, რომ მონაფეთებისთვის რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა ემსახურებოდა საჯარო განათლებაში სეკულა-

რიზმის პრინციპის დაცვას, როგორც განსაზღვრული იყო სახელმწიფო საბჭოსა და მინისტერიალის შესაბამის დოკუმენტებში. ამავე დროს, იგივე წყაროები მიუთითებდნენ, რომ რელიგიური სიმბოლიკის ტარება არ მოდიოდა წინააღმდეგობაში სეკულარიზმის პრინციპთან, თუმცა, ეს დამოკიდებული იყო იმაზე, თუ რა გარემოებაში ხდებოდა მათი ტარება და ასევე, განსაზღვრავდნენ კონკრეტულ სიტუაციაში რელიგიური სიმბოლიკის ტარების შედეგებს. სასამართლოს არაერთხელ აღუნიშნავს, რომ ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლებმა, კონვენციით მინიჭებული მიხედულობის ზღვრის ფარგლებში მოქმედებისას, დიდი ძალისხმევა უნდა გამოიჩინონ პლურალიზმის, მრავალფეროვნების და სხვათა უფლებების დაცვის პრინციპების უზრუნველსაყოფად, ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლებმა, ასევე, უნდა უზრუნველყონ, რომ სკოლის ტერიტორიაზე მოწაფეების რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებით სარგებლობას არ ჰქონდეს მოჩვენებითი ხასიათი. სასამართლომ დაადგინა, რომ ფრანგული სეკულარიზმის მოდელი პირდაპირ პასუხობდა კონვენციის მოთხოვნებს. მოცემულ საქმეებში ეროვნულმა ხელისუფლებამ დაასკვნა, რომ პირბადის ან რელიგიური თავსაბურავის ტარება, მოწაფეების ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების დაცვის მიზნებიდან გამომდინარე, არ შეესაბამებოდა ფიზიკური აღზრდისა თუ სპორტის გაკვეთილებს და განხორციელებული ღონისძიება მოტივირებული იყო განმცხადებლების მიერ სკოლის წესებისადმი დაუმორჩილებლობით და არა მათი რელიგიური რწმენით.

უფრო მეტიც, დისკიპლინური ღონისძიება, განმცხადებლების საწინააღმდეგოდ, აბსოლუტურად შეესაბამებოდა სხვადასხვა ინტერესებს შორის ბალანსის დაცვისა და მოწაფეების უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ვალდებულებას.

შესაბამისად, განმცხადებლის სკოლიდან გარიცხვის გადაწყვეტილება იყო პროპორციული, განმცხადებლებს ჰქონდათ შესაძლებლობა, სწავლა განეგრძოთ დაუსწრებელი ფორმით;

ამდენად, განმცხადებლების რელიგიური რწმენა, სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვასთან მიმართებაში, ბოლომდე იყო გათვალისწინებული. შესაბამისად, გასაჩივრებული ღონისძიება იყო დასახული მიზნის პროპორციული.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ერთხმად).

კოპი ავსტრიის წინააღმდეგ

განაცხადი '33001/03 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 10. 12. 2009

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 10. 03. 2010

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი არის ავსტრიის ევანგელური თემების ფედერაციის წევრი. აღნიშნულმა თემმა რეგისტრირებული რელიგიური თემების შესახებ 1998 წლის კანონის შესაბამისად, 1998 წლის 11 ივლისს მიიღო რეგისტრირებული თემის სტატუსი. 2000-2001 წლებში, განმცხადებელმა გაიარა ერთწლიანი კურსი შვეიცარიის თეოლოგიურ სემინარიაში. კურსის დასრულების შემდგომ, იგი მუშაობდა მუნიციპალურ მქადაგებლად. 2000 წლის 27 სექტემბერს, განმცხადებელმა

მიმართა ფედერაციის შინაგან საქმეთა სამინისტროს, კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირის სტატუსის მისაღებად. მისი მოთხოვნა დაკმაყოფილდა და განმცხადებელი ამოიღეს სამხედრო სამსახურის გავლის ვალდებულების მქონე პირთა სიიდან.

2000 წლის 20 დეკემბერს, განმცხადებელმა კვლავ მიმართა შინაგან საქმეთა სამინისტროს და მოითხოვა ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურის გავლის ვალდებულებისგან გათავისუფლება. მისი მოთხოვნა ემყარებოდა ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურის შესახებ აქტის მე-13 მუხლის პირველ პუნქტს. განმცხადებლის მტკიცებით, აღნიშნული მუხლი ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურის გავლის ვალდებულებისგან გათავისუფლებდა აღიარებული რელიგიური საზოგადოებების წევრებს, რომლებიც ახორციელებდნენ ამ რელიგიური საზოგადოებების წევრთა სპეციფიურ უფლებამოსებებს, რომლებიც დაკავშირებული იყო რელიგიურ სწავლებასა და რელიგიურ მსახურებასთან. განმცხადებლის მტკიცებით, მას, როგორც თეოლოგიური სემინარიის სტუდენტს, გააჩნდა აღიარებული რელიგიური საზოგადოების სასულიერო პირთან გათანაბრებული სტატუსი და უნდა გათავისუფლებულიყო ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურის გავლის ვალდებულებისგან. განმცხადებელს უარი ეთქვა მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე. 2002 წლის 13 მარტს, განმცხადებელმა მიმართა საკონსტიტუციო სასამართლოს. 2002 წლის 7 ოქტომბერს, საკონსტიტუციო სასამართლოს მხრიდან, მას უარი ეთქვა საქმის განხილვაზე. საკონსტიტუციო სასამართლომ, განმცხადებლის მოთხოვნის საფუძველზე, საქმე გადაუგზავნა ადმინისტრაციულ სასამართლოს, რომელმაც მისი სარჩელი არ დააკმაყოფილა.

ნორმა: მე-9 მუხლი – სასამართლოს განმარტება – სასამართლომ განმარტა, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს მხრიდან განმცხადებლის ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურისგან გათავისუფლებაზე უარი არ წარმოადგენდა დისკრიმინაციას, ვინაიდან იგი არ იყო აღიარებული რელიგიური საზოგადოების წევრი. სასამართლომ, ასევე, განმარტა, რომ განსხვავებული მოპყრობა რელიგიური ჯგუფების წევრებს შორის, გამოწვეული იყო კანონით მინიჭებული სპეციალური სტატუსით, რომელთანაც დაკავშირებული იყო გარკვეული პრივილეგიები. შესაბამისად, განმცხადებლისათვის ისეთი შეღავათების მინიჭებაზე უარის თქმა, როგორითაც სპეციალური სტატუსის მქონე რელიგიური საზოგადოებების წევრები სარგებლობდნენ, არ მოდიოდა კონვენციის მე-14 და მე-9 მუხლთან წინააღმდეგობაში.

სასამართლომ დაასკვნა, რომ განმცხადებელი, როგორც რეგისტრირებული რელიგიური საზოგადოების წევრი, არ იმყოფებოდა აღიარებული რელიგიური საზოგადოების წევრის ანალოგიურ მდგომარეობაში. შესაბამისად, ვერ დადგინდა მე-14 მუხლის დარღვევა მე-9 მუხლთან კომბინაციაში. სასამართლომ საჭიროდ არ ჩათვალა, საკითხი განეხილა ცალკე მე-9 მუხლთან მიმართებით.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ერთხმად).

**კულოელი, გარტოშვიტოის დო გუროკოვიტოის
ლიეტუვის წინააღმდეგ**

განაცხადების №74357/01, 26764/02 დო 27434/02 (სექცია II)

გოდანყვეტილების მიღების თარიღი – 19. 02. 2008

გოდანყვეტილება ძალაში შევიდა – 07. 07. 2008

მუხლი მე-7

არავითარი სასჯელი დანაშაულის გარეშე

მუხლი მე-9

აზრის, სინდისისა დო რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განცმხადებლები არიან ლიეტუვის მოქალაქეები დაბადებულები 1930, 1928 დო 1927 წლებში. სასამართლოში განაცხადის შეტანის დროს პირველი დო მეორე განმცხადებლები სასჯელს იხდიდნენ რასუს ციხეში, ვილნიუსში, მესამე განმცხადებელი კი ცხოვრობდა იმავე ქალაქში.

ისტორიული დო პოლიტიკური ფონი: 1939 წლის 23 აგვისტოს საბჭოთა კავშირსა დო ნაცისტურ გერმანიას შორის დაიდო თავდაუსხმელობის შეთანხმება (მოლოტოვ-რიბენტროპის პაქტი). პაქტის საიდუმლო ოქმის თანახმად ხდებოდა ბალტიის ქვეყნების ტერიტორიული დო პოლიტიკური გადანაწილება. 1940 წლის 15 ივნისს საბჭოთა კავშირი თავს დაესხა ლიეტუვას, ლიეტუვის მთავრობა იქნა დამხობილი დო საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის უშუალო დირექტივების საფუძველზე დაინიშნა ახალი მთავრობა. ლიეტუვის საბოლოო ანექსია საბჭოთა კავშირის მიერ დასრულდა 1940 წლის 3 აგვისტოს. ლიეტუვაში მთავრობას ნიშნავდა ლიეტუვის კომუნისტური პარტია, საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის რეგიონული განშტოება.

1989 წლის ბოლოს ლიეტუვის კომუნისტური პარტიამ გადანყვიტა გამოყოფოდა საბჭოთა კავშირის კომუნისტურ პარტიას. გამოყოფის შემდგომ ლიეტუვის კომუნისტურმა პარტიამ დაუყოვნებლივ გამოუცხადა მხარდაჭერა ლიეტუვის დამოუკიდებლობას დო მრავალპარტიულ პოლიტიკურ სისტემას. ლიეტუვის კომუნისტური პარტიის დარჩენილმა უმცირესობამ შექმნა ახალი „ლიეტუვის კომუნისტური პარტია/საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტია“ (CPL/CPSU), რომლის პოლიტიკური პროგრამის მიხედვითაც, ერთ ერთ მიზანს წარმოადგენდა ლიეტუვის საბჭოთა კავშირის ნაწილად დარჩენა.

1990 წლის 24 თებერვალს ჩატარდა პირველი დამოუკიდებელი არჩევნები ლიეტუვაში. 1990 წლის 11 მარტს არჩეულმა უმალღესმა საბჭომ (პარლამენტმა) მიიღო აქტი ლიეტუვის, როგორც დამოუკიდებელი დო სუვერენული სახელმწიფოს ხელახალი შექმნის შესახებ, საბჭოთა კავშირთან შერწყმა გამოცხადდა ბათილად.

1990 წლის 10 ლიეტუვის სისხლის სამართლის კოდექსის 70-ე მუხლში შევიდა ცვლილება, რომლის თანახმადაც იკრძალებოდა ლიეტუვის რესპუბლიკის კონსტიტუციური წყობილების წინააღმდეგ მიმართული ქმედებები, ცვლილებებამდე არსებული ანტისაბჭოთა ქმედებების აკრძალვისგან განსხვავებით.

1991 წლის 11-13 იანვარს საბჭოთა არმიამ განახორციელა სამხედრო ოპერაციები ლიეტუვის მთავრობის წინააღმდეგ. საბჭოთა არმიამ დაიკავა თავდაცვის სამინისტროს შენობა, სატელევიზიო ანძა დო ლიეტუვის სახელმწიფო ტელევიზიის შენობა. საბჭოთა ქვედანაყოფებმა ასევე სცადეს ლიეტუვის პარლამენტისა დო

სხვა საჯარო დაწესებულებების დაკავება. განვითარებული კონფლიქტის შედეგად დაიღუპა 13 და დაშავდა ათასობით ლიეტუვის მოქალაქე.

1991 წლის 9 თებერვალს ლიეტუვაში ჩატარდა საყოველთაო პლებისციტი, პლებისციტში მონაწილეობის მიმღებ პირთა სამმა მეოთხედმა მხარი დაუჭირა ლიეტუვის სახელმწიფოს, როგორც დამოუკიდებელ და დემოკრატიულ რესპუბლიკას.

1991 წლის 22 აგვისტოს ლიეტუვის პარლამენტმა მიიღო რეზოლუცია CPL/CPSU-ს საქმიანობის შესახებ, განისაზღვრა პარტიისა და მისი საქმიანობის არალეგალური ხასიათი და გადაიდგა ნაბიჯები პარტიის დაშლისა და მისი ქონების გადანაწილებისათვის.

სისხლის სამართლის საქმე ბრალდებულების წინააღმდეგ: 1991 წელს აღიძრა რვა სისხლის სამართლის საქმე, მათ შორის განმცხადებლების წინააღმდეგაც. პირველ განმცხადებელს CPL/CPSU-ში ეკავა ცენტრალური კომიტეტის მდივნის პოზიცია, მეორე განმცხადებელი წარმოადგენდა ცენტრალური კომიტეტის წევრს და რადიოსადგურ „საბჭოთა ლიეტუვის“ დირექტორს, მესამე განმცხადებელი კი იყო ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი.

განმცხადებლებს ბრალი ედებოდათ „ლიეტუვის საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის მოქალაქეთა“ ორგანიზაციის დაფუძნებაში, რომლის მიზანიც იყო ლიეტუვის მთავრობის დამხობა, უმაღლესი საბჭოს (პარლამენტის) მიერ მიღებული კანონმდებლობისადმი დაუმორჩილებლობა და საბჭოთა კონსტიტუციისა და კანონმდებლობის აღდგენა.

ასევე, განმცხადებლებს ბრალი ედებოდათ „თავისუფალ ბიზნესმენტა ასოციაციის“ შექმნაში, რომლის მთავარი მიზანიც იყო ლიეტუვაში არსებულ საბჭოთა ეკონომიკურ სტრუქტურებთან, როგორც ლიეტუვის მოქმედი მთავრობის ალტერნატივასთან თანამშრომლობა და საქმიანობის კოორდინაცია.

1999 წელს განმცხადებლებს სასჯელის სახით შეეფარდათ თავისუფლების აღკვეთა. ეროვნული სასამართლოების მიერ საქმის განხილვის არცერთ ეტაპზე და გათავსიუფლდნენ სასჯელის მოხდის შემდგომ, 2001, 2004 და 2006 წლებში.

განმცხადებლები აცხადებდნენ, რომ მალე მიმართ ირღვეოდა ევროპული კონვენციის მე-7 მუხლი.

კონვენციის მე-7 მუხლის ნაგარაუდვეი დარღვევა:

„1. არაეის შეიძლება დაედოს მსჯავრი იმ ქმედებისა თუ დაუდევრობისათვის, რომელიც ჩადენის მომენტისათვის არ წარმოადგენდა სისხლის სამართლის დანაშაულს ეროვნული ან საერთაშორისო სამართლის მიხედვით.

2. დაუშვებელია გამოყენებულ იქნას იმაზე უფრო მძიმე სასჯელი, ვიდრე ის სასჯელი, რომელიც გამოიყენებოდა იმ დროისათვის, როცა სისხლის სამართლის დანაშაული იქნა ჩადენილი“

განმცხადებლების მტკიცებით, მათ მსჯავრი დაედოთ ლიეტუვის რესპუბლიკის წინააღმდეგ განხორციელებული ქმედებებისათვის 1990-91 წლებში, მაშინ როდესაც ლიეტუვა არ წარმოადგენდა დამოუკიდებელ სახელმწიფოს, არსებობდა რთული ვითარება და გაურკვეველი იყო თუ რომელი პოლიტიკური ძალა გაიმარჯვებდა, შესაბამისად შეუძლებელი იყო მათი ქმედებების კრიმინალიზაციის განჭრეტა.

განმცხადებლები ასევე ამტკიცებდნენ, რომ ლიეტუვამ დამოუკიდებლობა მოიპოვა მხოლოდ 1991 წლის აგვისტოში მოსკოვის გადატრიალებისა და საბჭოთა კავშირის მიერ 1991 წლის 6 აგვისტოს, ლიეტუვის დამოუკიდებლობის აღიარების

და შესაბამისად მათი მსჯავრდება წარმოადგენდა ევროპული კონვენციის მე-7 მუხლის დარღვევას.

სასამართლოს შეფასება:

სასამართლოს განმარტებით განმცხადებელთა მიმართ ინდივიდუალური სისხლის სამართლის საქმის წარმოება ეროვნული სასამართლოების მიერ არ წარმოადგენდა მისი განხილვის სფეროს. სასამართლოს უნდა დაედგინა წარმოადგენდა თუ არა განმცხადებლების მიერ განორციელებული ქმედებები სისხლის სამართლის დანაშაულს მათი ჩადენის მომენტისათვის. სასამართლომ განმარტა, რომ 1990 წლის 24 თებერვლიდან 1991 წლის აგვისტომდე ლიეტუვაში წარმოადგენდა იმ პერიოდს, როდესაც ახალი დემოკრატიული ძალები ცდილობდნენ დამკვიდრებას. სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ ლიეტუვის უმაღლესი საბჭოს (პარლამენტი) ლეგიტიმურობა მოპოვებული ჰქონდა 1990 წლის საყოველთაო არჩევნების შედეგად. სასამართლომ აღნიშნა, რომ განმცხადებელთა მსჯავრდება გამომდინარეობდა 1990 წლის 10 ნოემბერს ლიეტუვის სისხლის სამართლის კოდექსში შეტანილი ცვლილებებიდან, სასამართლოს მოსაზრებით ამ პერიოდისათვის ახალი მთავრობის პოლიტიკური ნება აშკარად გამოკვეთილი იყო და შესაბამისად განმცხადებლებსაც ჰქონდათ შესაძლებლობა განეჭვრიტათ ის რისკები, რომლებიც თან ახლდა მათ და მათ დაქვემდებარებაში არსებული ორგანიზაციების მიერ განხორციელებულ ქმედებებს. შესაბამისად, განმცხადებლებს მსჯავრი დადებული ჰქონდათ იმ ქმედებებისთვის, რომლებიც ხელახლა შექმნილი ლიეტუვის კანონმდებლობის მიხედვით საკმარისად ნათლად იყო დანაშაულებად კვალიფიცირებული.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა

კონვენციის მე-9 მუხლის ნაგარაუდები დარღვევა:

განმცხადებლების მტკიცებით მათ მიმართ ირღვეოდა კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული სინდისის თავისუფლება, ვინაიდან მათი მსჯავრდება გამომწვეული იყო მათი კომუნისტური იდეოლოგიით.

ამ საკითხთან დაკავშირებით მტავრობამ განმარტა, რომ ლიეტუვის კომუნისტური პარტიის ნაწილი გამოეყო CPL/CPSU-ს და ჩამოაყალიბა ახალი პოლიტიკური გაერთიანებები, რომლებიც წარმატებით მონაწილეობდნენ პოლიტიკურ ცხოვრებაში, შესაბამისად ლიეტუვაში არ იყო აკრძალული კომუნისტური იდეოლოგიის ქონა.

სასამართლოს შეფასება:

სასამართლომ განმარტა, რომ თუ მოხდებოდა ფაქტის დაშვება, რომ ადგილი ჰქონდა განმცხადებელთა მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლების შეზღუდვას, ასეთ შეზღუდვას აშკარად ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი. გარდა ამისა შეზღუდვის მიზნების ლეგიტიმურობა და დასახულ მიზნებთან მათი პროპორციულობის შეფასება არ იძლეოდა არანაირ მინიშნებას ამ მუხლით გარანტირებული უფლების დარღვევის შესახებ.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ერთხმად).

ჰერმანი გერმანიის წინააღმდეგ

განაცხადი '9300/07

20. 01. 2011

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

პირველი დამატებითი ოქმის პირველი მუხლი

საკუთრების დაცვა

ფაქტები: განმცხადებელი გერმანიაში სანადირო მიწის ნაკვეთებს ფლობდა და ფედერალური კანონის შესაბამისად, სამართლებრივად ითვლებოდა მონადირეთა ასოციაციის წევრად. იმავე კანონის თანახმად, მას ეკისრებოდა ნადირობის თემის ვალდებულება მის საკუთრებაში არსებულ მიწაზე. იმის გამო, რომ განმცხადებლისთვის ნადირობა ეთიკურად იყო მიუღებელი, მან სათანადო ორგანოსგან სამონადირო ასოციაციის წევრობის შეწყვეტა მოითხოვა. განმცხადებლის მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდა, სარჩელი არც ადმინისტრაციულმა სასამართლომ დააკმაყოფილა. 2006 წლის დეკემბერში, საკონსტიტუციო სასამართლომ არ განიხილა მისი სარჩელი, ვინაიდან ჩათვალა, რომ არსებულ კანონი ლეგიტიმურ მიზანს ისახავდა და მიწის მფლობელებს გადაჭარბებულ ვალდებულებებს არ აკისრებდა. კანონიერი მიზანი ნადირობის სოფლის პირობებთან ადაპტირებასა და ცხოველთა სამყაროს ჯანსაღი და მრავალფეროვანი გარემოს შენარჩუნებას ითვალისწინებდა. სამონადირო ასოციაციის სავალდებულო წევრობა წარმოადგენდა შესაბამის ღონისძიებას კანონის მიზნების განსახორციელებლად და არ არღვევდა განმცხადებლის საკუთრების, სინდისის ან გაერთიანების თავისუფლებას. სასამართლომ, ასევე, დაადგინა, რომ განმცხადებლის მიმართ არც თანაბარი მოპყრობის უფლება ირღვეოდა.

ნორმა: პირველი დამატებითი ოქმის პირველი მუხლი – განმცხადებლის მტკიცებით, მის საკუთრებაზე ნადირობის თემის ვალდებულება ლახავდა საკუთრებით თავისუფლად სარგებლობის უფლებას. მის უფლებებში ჩარევა მდგომარეობდა ნადირობის სოფლის პირობებთან ადაპტირებასა და ცხოველთა სამყაროს ჯანსაღი და მრავალფეროვანი გარემოს შენარჩუნებაში, რაც წარმოადგენდა ზოგადი ხასიათის ინტერესს.

რაც შეეხება განმცხადებლის მიმართ განხორციელებულ ღონისძიებებს, სასამართლომ აღნიშნა, რომ გერმანია იყო ცენტრალური ევროპის ყველაზე კომპაქტურად დასახლებული ქვეყანა და კანონით დასახული მიზნის განსახორციელებლად, აუცილებელი იყო სამონადიროდ ყველა შესაძლო ტერიტორიის გამოყენება. კანონი, გამონაკლისების სახით, კრძალავდა გარკვეულ ტერიტორიებზე ნადირობას. გამონაკლისებად ითვლებოდა ტერიტორიები, სადაც ნადირობას, შესაძლოა, საფრთხე შეექმნა საზოგადოებისთვის, აგრეთვე, ნაკრძალები ან კერძო სამონადირო რაიონები. გარდა ამისა, გერმანული კანონი ნადირობისთვის ვარგისი ტერიტორიების ყველა კერძო თუ საჯარო მესაკუთრეს (გამონაკლისის გარეშე), აკისრებდა თემის ვალდებულებას, ხოლო განმცხადებელს ჰქონდა კანონით მინიჭებული უფლება, მიეღო საკუთრების შესაბამისი წილი იჯარიდან. თანხა, რომლის მოთხოვნაც განმცხადებელს შეეძლო, უმნიშვნელო იყო, საკუთრების ფინანსური მოგების მიზნით გამოყენების პრევენციას წარმოადგენდა. მას, ასევე, ჰქონდა ნადირობით გამოწვეული შესაძლო ზიანისთვის კომპენსაციის მოთხოვნის უფლება.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის და ასეთ საკითხებში სახელმწიფოთათვის მინიჭებული მიხედულობის ფართო ზღვრის გათვალისწინებით, ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ მთავრობამ შეინარჩუნა სამართლიანი ბალანსი კერძო მესაკუთრის ინტერესსა და საჯარო ინტერესებს შორის.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ოთხი ხმა სამის წინააღმდეგ)

პირველი დამატებითი ოქმის პირველი მუხლი მე-14 მუხლთან მიმართებით: მიწის დიდი ნაკვეთების მესაკუთრეებს თავად შეეძლოთ განესაზღვრათ, თუ როგორ განახორციელებდნენ კანონით დაკისრებულ ვალდებულებას – თავად ინადირებდნენ, თუ ნადირობის უფლებას სხვებს მიაქირავებდნენ; მაშინ როდესაც მიწის პატარა ნაკვეთების მესაკუთრეები მხოლოდ სამონადირეო ასოციაციის გადაწყვეტილებებში მონაწილეობდნენ. ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ ასეთი განსხვავება გამართლებული იყო, ვინაიდან მიზნად ისახავდა პატარა მიწის ნაკვეთების გაერთიანებას, რათა უკეთესად მომხდარიყო ნადირობის პროცესის მართვა.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ოთხი ხმა სამის წინააღმდეგ).

ნორმა: მე-11 მუხლი ცალკე და მე-14 მუხლთან მიმართებით – არსებული სამონადირეო ასოციაციები შექმნილი იყო საჯარო სამართლის გაერთიანებების სახით, რომლებიც ექვემდებარებოდა სახელმწიფო სამონადირეო სტრუქტურას და მათი წესდებები დამტკიცებული უნდა ყოფილიყო სამონადირეო სტრუქტურის მიერ. მათ ჰქონდათ უფლება, გამოეცათ ადმინისტრაციული აქტები, რომელთა განხორციელებასაც ახდენდა სახელმწიფო. სამონადირეო ასოციაციები ექვემდებარებოდნენ სახელმწიფო ზედამხედველობას, რაც სცდებოდა კერძო გაერთიანებების მიმართ განხორციელებულ ზედამხედველობას. სამონადირეო გაერთიანებები მჭიდროდ იყვნენ შერწყმულნი სახელმწიფო სტრუქტურებთან და შესაბამისად, სამონადირეო გაერთიანებები არ წარმოადგენდნენ კერძო სამართლის გაერთიანებებს, პრაქტიკულად, იყვნენ სახელმწიფო ხელისუფლების განმახორციელებელი დანაყოფები და ვერ თავსდებოდნენ კონვენციის მე-11 მუხლს დაცვის ქვეშ.

გადაწყვეტილება: სასამართლომ განაცხადი დაუშვებლად ცნო.

ნორმა: მე-9 მუხლი – სასამართლომ არ მიიჩნია საჭიროდ განეხილა საქმე მე-9 მუხლთან მიმართებით და დაედგინა დარღვეული იყო თუ არა განმცხადებლის აზრისა და სინდისის თავისუფლება, ვინაიდან, ნებისმიერ შემთხვევაში, მის მიმართ განხორციელებული ღონისძიება გამართლებული იყო მე-9 მუხლის მე-2 ქვეპუნქტით გათვალისწინებული აუცილებლობით დემოკრატიულ საზოგადოებაში, საჯარო უსაფრთხოებისა და სხვათა უფლებებისა თუ თავისუფლებების დასაცავად.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ექვსი ხმა ერთის წინააღმდეგ).

ვასმუთი გერმანიის წინააღმდეგ

განაცხადი 112884/03 (სექცია V)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 17. 02. 2011

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 15. 09. 2011

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: გერმანიაში ყველა გადასახადის გადამხდელს, საშემოსავლო გადასახადის ფორმულარზე (Lohnsteuerkarte) აქვს გრაფა, სადაც გადასახადის გადამ-

ხდელის რომელიმე ეკლესიისადმი თუ რელიგიური გაერთიანებისადმი კუთვნილებაა მითითებული. აღნიშნული შესაძლებლობას აძლევს დამსაქმებელს, სახელმწიფო ხაზინაში გადარიცხოს საეკლესიო გადასახადი, იმ რელიგიური გაერთიანების თუ ეკლესიის სასარგებლოდ, რომელსაც გადასახადის გადამხდელი ეკუთვნის. განმცხადებლის ბარათზე ეს გრაფა იყო ცარიელი, რაც დამსაქმებელს აძლევდა ინფორმაციას, რომ განმცხადებელი არ მიეკუთვნებოდა არცერთ რელიგიურ გაერთიანებას და არ არსებობდა საეკლესიო გადასახადის გადარიცხვის საფუძველი. განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ შესაბამისი გრაფის შეუვსებლად დატოვება არღვევდა მისი რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვის თავისუფლებას.

ნორმა: მე-9 მუხლი – სასამართლომ განმარტა, რომ რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვის თავისუფლება, ასევე, მოიცავს ნეგატიურ ასპექტს, კერძოდ ინდივიდის უფლებას არ გაამჟღავნოს საკუთარი რელიგია თუ რწმენა. განმცხადებლის დავალებზე საგადასახადო ბარათზე აღენიშნა ინფორმაცია რელიგიური გაერთიანებისა თუ ეკლესიის კუთვნილების შესახებ, წარმოადგენდა ჩარევას მის უფლებაში არ გაემჟღავნებინა საკუთარი რწმენა თუ რელიგია. მიუხედავად ამისა, ასეთ ვალდებულებას გერმანულ კანონმდებლობაში ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი და ემსახურებოდა კანონიერ მიზანს, რასაც, საეკლესიო გადასახადის აკრების სახით, ეკლესიების უფლებების დაცვა წარმოადგენდა. რაც შეეხება ჩარევის პროპორციულობას, საგადასახადო ბარათის აღნიშვნა მოიცავდა შეზღუდულ ინფორმაციას, იძლეოდა მხოლოდ მინიშნებას, რომ განმცხადებელი არ მიეკუთვნებოდა არცერთ რელიგიურ გაერთიანებას თუ ეკლესიას, რომელსაც ჰქონდა საეკლესიო გადასახადის მიღების უფლება და არ აძლევდა ხელისუფლების წარმომადგენელს განმცხადებლის რელიგიური თუ ფილოსოფიური ცხოვრების შესახებ რაიმე დასკვნის გაკეთების საშუალებას. უფრო მეტიც, განმცხადებელს ხელისუფლების წარმომადგენლები არ სთხოვდნენ დაესაბუთებინა, თუ რატომ არ ეკუთვნოდა არცერთ რელიგიურ გაერთიანებას თუ ეკლესიას და არც რელიგიური თუ ფილოსოფიური ორიენტაციის გამჟღავნებას თხოვდა ვინმე. საგადასახადო ფორმულარის გამოყენება არ ხდებოდა საჯაროდ და შემოიფარგლებოდა მხოლოდ დამსაქმებლის, დასაქმებულისა და საგადასახადო ორგანოებს შორის ურთიერთობით. ასეთი გარემოებების არსებობისას, სასამართლომ დაასკვნა, რომ განმცხადებლისათვის დაკისრებული ვალდებულება – დაეფიქსირებინა შესაბამისი ინფორმაცია, არ წარმოადგენდა არაპროპორციულ ჩარევას. სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებლის მონაწილეობა არსებულ საგადასახადო სისტემაში იყო მინიმალური და ემსახურებოდა განმცხადებელზე საეკლესიო გადასახადის უსაფუძვლოდ დაკისრების თავიდან არიდებას.

გადანყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა. (ხუთი ხმა ორის წინააღმდეგ).

ფრანჩისკო სესა იტალიის წინააღმდეგ

განაცხადი 128790/08 (სექცია II)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 03. 04. 2012

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 24. 09. 2012

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი, რომელიც იყო ებრაელი, პროფესიით იურისტი, ითხოვდა სასამართლო პროცესის გადადებას, ვინაიდან პროცესის ჩატარების დღე ემთხვეოდა ებრაულ დღესასწაულს. განმცხადებლის მტკიცებით, მას რელიგია უკრძალავდა სადღესასწაულო დღეებში რაიმე სახის საქმიანობას. განმცხადებლის საჩივარი არ დაკმაყოფილდა, ვინაიდან არ არსებობდა არანაირი მტკიცებულება, რომ სასამართლო პროცესზე გამოცხადება შელახავდა მის რელიგიის თავისუფლებას.

ნორმა: მე-9 მუხლი – მოსამართლის უარი, დაეკმაყოფილებინა სასამართლო პროცესის გადადების შესახებ განმცხადებლის საჩივარი, ემყარებოდა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ნორმას, რომელიც სასამართლო პროცესის გადადებას მხოლოდ ბრალმდებლის ან ბრალდებულის დამცველის არყოფნის შემთხვევაში უშვებდა. ევროპული სასამართლო ვერ დააკმაყოფილა განმცხადებლის არგუმენტმა იმის თაობაზე, რომ სასამართლო პროცესის ჩანიშვნა ებრაული დღესასწაულის დღეს წარმოადგენდა მისი რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების შელახვას. სასამართლომ განმარტა, რომ მხარეებს შორის არ არსებობდა დავა იმის თაობაზე, რომ განმცხადებელს შეეძლო სათანადო დონეზე განხორციელებინა საკუთარი რელიგიის ვალდებულებები და უფრო მეტიც, განმცხადებელს კარგად ჰქონდა გაცნობიერებული სასამართლო პროცესის გადადების სამართლებრივი საფუძვლები. განმცხადებელმა ვერ შეძლო დაედგინებინა, რომ მის მიმართ განხორციელებული იყო ისეთი ღონისძიება, რომელიც აიძულებდა მას შეეცვალა რელიგიური რწმენა, ან უკრძალავდა რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებით სარგებლობას. სასამართლომ დაადგინა, რომ მართალია, სახეზე იყო კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებებში ჩარევა, თუმცა ეს ჩარევა გათვალისწინებული იყო კანონით და მიმართული იყო სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვისკენ, კერძოდ, მართლმსაჯულების სათანადო განხორციელებისკენ, რაც გულისხმობს საქმეების გონივრულ ვადებში განხილვის ვალდებულებას. შესაბამისად, ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ მე-9 მუხლი დარღვეული არ იყო.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა. (ოთხი ხმა სამის წინააღმდეგ).

**იესო ქრისტეს უკანასკნელი ღვთისმეტყველების წმინდანთა
ეკლესია გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ**

განაცხადი 17552/09 (სექცია IV)

გადანწყვეტილების მიღების თარიღი – 04. 03. 2014

გადანწყვეტილება ძალაში შევიდა – 04. 06. 2014

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

**დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებასთან
მიმართებით**

ფაქტები: განმცხადებელ ეკლესიას, გაერთიანებულ სამეფოში, გარდა სა-
მლოცველოებისა, გააჩნია ორი ტაძარი; მათგან ერთ-ერთი ქალაქ პრესტონში.
მორმონები თავიანთ ტაძარს აღიქვამენ ღვთის სახლად და უწმინდეს ადგილად
დედამიწაზე. ტაძარში შესრულებული ცერემონიები ატარებენ ღრმა თეოლოგიურ
ხასიათს და მორმონების უმთავრესი პრინციპია, რომ ტაძარში შესვლის უფლება
მხოლოდ ყველაზე ღვთისმორწმუნე და შესაბამისი რეკომენდაციის მქონე წევრე-
ბს მიანიჭონ.

1998 წელს, პრესტონის ტაძარი დარეგისტრირდა, როგორც საქველმოქმედო
შენობა-ნაგებობა და შესაბამისად, მხოლოდ გადასახადების 20%-ის გადახდა და-
ეკისრა, თუმცა, უარი ეთქვა სრულად გათავისუფლებულიყო გადასახადებისგან,
როგორც „საჯარო ღვთისმსახურების დანიშნულების შენობა-ნაგებობა“ 1988
წლის მთავრობის საფინანსო აქტის შესაბამისად. შემფასებელმა ოფიცერმა აღ-
ნიშნა, რომ იმავე ქუჩაზე მდებარე, შედარებით, დიდი სამლოცველო სრულად იყო
გათავისუფლებული გადასახადებისგან, როგორც „საჯარო ღვთისმსახურების“
დანიშნულების შენობა-ნაგებობა. 2001 წელს განმცხადებელმა ორგანიზაციამ
კვლავ მოითხოვა ტაძრის გადასახადებისგან გათავისუფლება, თუმცა, უშედე-
გოდ. ამ საკითხთან დაკავშირებით, ლორდთა პალატამ განაცხადა, რომ „საჯარო
ღვთისმსახურების“ დანიშნულების შენობა-ნაგებობა ღია უნდა ყოფილიყო ფა-
რთო საზოგადოებისთვის.

ნორმა: მე-9 მუხლი მე-14 მუხლთან კომბინაციაში – სასამართლომ მიიჩნია,
რომ განაცხადი იყო დაუსაბუთებელი შემდეგის გამო:

1. საეჭვო იყო, თუ რამდენად წარმოადგენდა პრესტონის ტაძრის გადასახა-
დებისგან სრულად გათავისუფლება განსხვავებულ მოპყრობას, ვინაიდან არსებუ-
ლი საგადასახადო სამართალი ყველასთვის თანაბარ პირობებს ითვალისწინებდა,
მათ შორის ყველა რელიგიური ორგანიზაციისთვის, ინგლისის ეკლესიისა და მისი
კერძო სამლოცველოების ჩათვლით. ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ გა-
ნმცხადებელი ეკლესია მნიშვნელოვნად განსხვავებულ მდგომარეობაში იმყოფე-
ბოდა იმ ეკლესიებთან მიმართებით, რომლებიც, მის მსგავსად, ზღუდავდნენ ფა-
რთო საზოგადოების დასწრებას საკუთარ ტაძრებში, მითუმეტეს მაშინ, როდესაც
არც სხვა, მსგავსი დოქტრინის მქონე ეკლესიები თავისუფლდებოდნენ სრულად
გადასახადებისგან.

2. სასამართლოს მოსაზრებით, ნებისმიერი ზიანი, რომელიც არსებული სა-
გადასახადო რეგულაციების შედეგად განმცხადებელ ეკლესიას მიაღება, იყო სა-

თანადოდ და ობიექტურად დასაბუთებული. თავიდან, 1833 წელს, გადასახადებისგან გათავისუფლება შეეხოთ იმ ეკლესიების ტაძრებს, სადაც ღვთისმსახურებაზე დასასწრებად კარი ყველასთვის ღია იყო, ანუ წარმოადგენდნენ „ეკლესიებს ყველასთვის ღია კარით“. ლორდთა პალატის განმარტებით, ასეთი ტაძრები სარგებლობის მომტანი იყო საზოგადოებისთვის, ვინაიდან შესაძლებლობას აძლევდნენ ფართო საზოგადოებას, დასწრებოდნენ ღვთისმსახურებას. ტაძრის გადასახადებისგან გათავისუფლება, იმის გამო, რომ სარგებლობა მოეტანა საზოგადოებისთვის, ღვთისმსახურებაზე მაქსიმალურად ფართო საზოგადოების დასწრების შესაძლებლობის მიცემის გზით, წარმოადგენდა ეროვნული ხელისუფლებისთვის მინიჭებულ უფლებამოსილებას, თავად განესაზღვრა საგადასახადო პოლიტიკა.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ერთხმად).

ეპრაჰიმიანის საქმე საფრანგეთის წინააღმდეგ

განაცხადი № 64846/11 (სექცია 5)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 26. 11. 2015

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 26. 02. 2016

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი, ქრისტიან ეპრაჰიმიანი, მუსლიმი, დაბადებული 1951 წელს და ცხოვრობს პარიზში, საფრანგეთში. განმცხადებელი, დაქირავებული იყო 1999 წლის 1 ოქტომბრიდან 31 დეკემბრის ჩათვლით, სამ-თვიანი ხელშეკრულებით, როგორც სოციალური ასისტენტი ფსიქიატრიულ დანესებულებაში. ამ სამი თვის შემდეგ, შრომითი ხელშეკრულების გაგრძელება ვერ მოხერხდა, რადგან საჩივარი იყო შეტანილი რამოდენიმე პაციენტის მიერ მისი მხრიდან ჩადრის არ მოხსნის თაობაზე, რაზეც ის უარს აცხადებდა. განმცხადებელი განმარტავდა, რომ მსგავსი პირობა პირდაპირ არღვევდა მისი რელიგიური მრწამსის თავისუფლებას. მისი საჩივარი მიმართული იყო საფრანგეთის წინააღმდეგ კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევის საფუძველზე. 2000 წლის 11 დეკემბერს, ადამიანური რესურსების მართვის დირექტორმა განმცხადებელს აცნობა, რომ ხელშეკრულება არ განახლდებოდა, მის მიერ ხელშეკრულების გარკვეული პირობების უარყოფის საფუძველზე. განმცხადებელმა განმარტა, რომ მსგავსი ხელშეკრულების პირობებით იზღუდებოდა მისი რელიგიის გამოხატვის თავისუფლება და ასევე მსგავსი ქმედება გამოხატავდა უპატივცემულობას მუსულმანური მრწამსის მიმართ. ადამიანური რესურსების მართვის დირექტორმა ხაზი გაუსვა, საფრანგეთის მთავარ პრინციპს, სეკულარიზმს, რის მიხედვითაც ყველანაირ საზოგადოებრივ დანესებულებამ უნდა შეინარჩუნოს ნეიტრალიტეტის პრინციპი ყველა რელიგიის მიმართ და არც ერთ საზოგადოებრივ დანესებულებაში არ უნდა მოხდეს, რომელიმე რელიგიის ზედმეტად აფიშირება და სწორედ ეს განმარტავდა ხელშეკრულების არ გაგრძელების მიზეზად.

2001 წლის 7 თებერვალს განმცხადებელმა საჩივარი შეიტანა პარიზის ადმინისტრაციულ სასამართლოში და მოითხოვა 2000 წლის 11 დეკემბრის, ადამიანური რესურსების მართვის დირექტორის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების გაუქმება,

ხელშეკრულების გაგრძელებასთან დაკავშირებით. პარიზის ადმინისტრაციული სასამართლოს 2002 წლის 17 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით, განმცხადებლის საჩივარი არ დაკმაყოფილდა. სასამართლომ მიიჩნია, რომ ადამიანური რესურსების მართვის დირექტორის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება შეესაბამებოდა სეკულარიზმის პრინციპს და საჯარო სამსახურში ნეიტრალიტეტის დაცვას. განმცხადებელმა, სასამართლოს გადაწყვეტილება გაასაჩივრა ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოებში, მაგრამ მისი საჩივარი არ იქნა დაკმაყოფილებული.

კონვენციის მე-9 მუხლი: განმცხადებელი მიიჩნევს, რომ მისი ხელშეკრულების განუახლებლობა ეწინააღმდეგება კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ რელიგიურ თავისუფლებას. კანონის ფარგლებში დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ყველას აქვს უფლება თავისუფლად გამოხატოს თავისი რელიგიური შეხედულება და მრწამსი. განმცხადებელი მიიჩნევს, რომ საფრანგეთის სახელმწიფოს მიერ კანონით დაწესებული კონკრეტული შეზღუდვა არაკანონიერია და განმარტავს, რომ ევროპის უმეტეს ქვეყნებში რელიგიური სიმბოლოების ტარება მაგ: თავსაბურავის, არ იკრძალება. ევროპული სასამართლოს განმარტებით, კონვენციის მე-9 მუხლი არ იცავს რელიგიური შთაგონებით ან რწმენით მოტივირებულ ყველა ქმედებას. დემოკრატიულ ქვეყნებში, სადაც რამოდენიმე რელიგია ერთად თანაარსებობს, შესაძლებელი ხდება დაწესდეს გარკვეული შეზღუდვები. ეს შეიძლება შეეხოს ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტსაც, რაც გამომდინარეობს სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებიდან (ევროკონვენციის 1-ლი მუხლი) რათა უზრუნველყოფილი იქნეს ყველას უფლებები და თავისუფლებები. ამგვარად, ევროპული სასამართლო აღნიშნავს, რომ რელიგიური ნეიტრალიტეტის მოთხოვნით საჯარო მოხელეების მიერ მათი მოვალეობის შესრულებისას, სეკულარიზმის მიმართებაში დაწესებული შეზღუდვით არ ირღვევა ევროკონვენციის მე-9 მუხლი. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ 26 ნოემბერს არ დააკმაყოფილა განმცხადებლის საჩივარი ევროკონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევასთან დაკავშირებით.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ექვსი ხმა ერთი წინააღმდეგ).

სუპეზი უნგრეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 50255/12 (სექცია 4)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი 05. 01. 2016

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა 02. 05. 2016

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი არის 1972 წელს დაბადებული, უნგრეთის მოქალაქე პეტერ სუვეზი, აღმსარებლობით კათოლიკე და რელიგიის მასწავლებელი, რეციდივისტი (მკვლელობა დამამძიმებელი გარემოებებით, შეიარაღებული ყაჩაღობა, ცეცხლსასროლი იარაღისა და ასაფეთქებელი ნივთიერებების უკანონო ფლობა და სხვა), რომელიც ჩიოდა მის მიმართ აღძრული სისხლის სამართლის საქმის წარმოების თაობაზე და მასთან დაკავშირებულ, წინასწარ პატიმრობასა და შინა პატიმრობაზე.

50-ზე მეტი სასამართლო მოსმენის შემდეგ, 2014 წლის თებერვალში ბ-ნი სუვე-ზი დამნაშავედ სცნეს და მიუსაჯეს სამუდამო პატიმრობა. 2015 წლის ივლისში ეს გადაწყვეტილება გაუქმდა და გადაეცა პირველი ინსტანციის სასამართლოს, სა-დაც საქმის განხილვა ჯერ კიდევ მიმდინარეობს. აღნიშნულ საქმეთა სისხლის სა-მართლოს სამართალწარმოების კონტექსტში და გაქცევისა და ახალი დანაშაულის ჩადენის რისკის საფუძველზე, სასამართლომ ბატონი სუვეზის მიმართ გამოიყენა წინასწარი პატიმრობა.

შინაპატიმრობის პერიოდში ბატონმა სუვეზმა, ოჯახის მონახულების მიზეზით, ერთჯერადი გათავისუფლება ბევრჯერ მოითხოვა, რაც გათვალისწინებული იქნა. სხვა თხოვნები კი ავადმყოფი დედის და მამის უფრო რეგულარული ვიზიტების თაობაზე, იქნა უარყოფილი. 2012 წლის დეკემბერში უმაღლესმა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა მისი თხოვნა რომ კვირაობით დასწრებოდა წირვას. ეს გადაწყვე-ტილება მან გასაჩივრა.

ბატონი სუვეზის მტკიცებით, მისთვის მშობლებთან მისვლაზე უარის თქმა არ-ღვევდა მე-8 მუხლით გათვალისწინებულ უფლებას (პირადი და ოჯახური ცხოვრე-ბის უფლება). მან ასევე განაცხადა, რომ მისი კათოლიკური რელიგიის მრწამსი გულისხმობდა ძლიერ საზოგადოებრივი თანამონაწილეობის ელემენტს და კვირა-ში ერთხელ შინაპატიმრობიდან გათავისუფლებაზე უარი არღვევდა მე-9 მუხლით აღიარებულ უფლებებს.

მთავრობამ არ დაადასტურა, რომ ადგილი ჰქონდა მე-9 მუხლთან დაკავში-რებულ ჩარევას; და ამტკიცებდა, რომ ეს ღონისძიება კანონით იყო დადგენილი და ემსახურებოდა საზოგადოებრივი წესრიგისა და სხვათა უფლებების დაცვის ლეგიტიმურ მიზანს. ეს შეზღუდვა პროპორციული იყო, იმის გათვალისწინებით, რომ განმცხადებელი რელიგიის მასწავლებელია და მას შეეძლო მისი რელიგიური პრაქტიკის განხორციელება ეკლესიაში დასწრების გარეშე (თუმცა არ არის სრუ-ლიად ნათელი, თუ როგორ შეეძლო მას ამის გააკეთება, იმის გათვალისწინებით, რომ იგი იყო შინაპატიმრობაში).

სასამართლოს შეფასება: რელიგიის თავისუფლება, პირველ რიგში, ინდივი-დუალური აზრისა და სინდისის საკითხია. მე-9 მუხლის პირველი პუნქტით გათ-ვალისწინებული უფლების ეს ასპექტი, რელიგიური აღმსარებლობისა და რწმენის შეცვლა, აბსოლიტური და უპირობო უფლებაა. თუმცა, როგორც მე-9 მუხლის 1-ლ პუნქტში აღნიშნული, რელიგიის თავისუფლება ასევე მოიცავს თავისუფლე-ბას, გამოხატოს საკუთარი რწმენა, კერძოდ ან საჯაროდ. რელიგიური მრწამსის გამოვლინება შეიძლება გამოიხატოს ღვისმსახურებაში, სწავლებაში, პრაქტიკასა და წესჩვეულების დაცვაში. მიუხედავად ამისა, მე-9 მუხლი არ იცავს ყველა ქმე-დებას, რომელიც მოტივირებული ან შთაგონებულია რელიგიის ან რწმენის მიერ. მე-9 მუხლის მნიშვნელობით „მანიფესტაციად“ რომ ჩაითვალოს, აქტი უნდა იყოს მჭიდროდ დაკავშირებული რელიგიასთან ან რწმენასთან. ამის მაგალითი შეიძლე-ბა იყოს რელიგიური ღვთისმსახურების აქტი და მისდამი ერთგულება, რომელიც ქმნის რელიგიის ან რწმენის გამოხატვის ზოგადად აღიარებულ ფორმას. თუმცა რელიგიის ან რწმენის გამოვლინება არ შემოიფარგლება მხოლოდ ამგვარი ქმედე-ბებით. რელიგიით მოტივირებულ აქტსა და ფუძემდებლურ რწმენას შორის საკ-მარისად მჭიდრო და პირდაპირი კავშირის არსებობა განისაზღვრება თითოეული საქმეზე. კერძოდ, არ არსებობდა მოთხოვნა იმის დასადგენად, რომ განმცხადე-ბელი მოქმედებდა რელიგიის მანდატით ქმედების განხორციელებისას. სასამა-

რთლო აღნიშნავს, რომ ღვთისმსახურებაში მონაწილეობაზე უარი შინაპატიმრობის პერიოდში, იყო სახელისუფლებო ორგანოების მიერ მე-9 მუხლიდან გამომდინარე უფლებების დარღვევა. ეს ღონისძიება შინაპატიმრობის შესახებ კანონით იყო დადგენილი. სასამართლო მიიჩნევს, რომ ეს ღონისძიება მიზნად ისახავდა განმცხადებლის შინ ყოფნას მთელი სისხლის სამართლის პროცესის განმავლობაში და, შესაბამისად, ამით განხორციელდეს ლეგიტიმური მიზანი, კერძოდ საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვა. უნდა დადგინდეს, თუ რამდენად აუცილებელი მიზანშეწონილი მსგავსი ღონისძიება დემოკრატიულ საზოგადოებაში, რათა მიღწეული იყოს ლეგიტიმური მიზანი. სასამართლო მიიჩნევს, რომ რელიგიური ცერემონიების, მათ შორის ღვთისმსახურების შეზღუდვა პირდაპირი შედეგია განმცხადებლის შინაპატიმრობისა. თუ განმცხადებელი იქნებოდა წინასწარი პატიმრობის დაწესებულებაში, მას ექნებოდა შესაძლებლობა საპატიმრო დაწესებულებაში დასწრებოდა ღვთისმსახურებას. სასამართლო ასევე აღნიშნავს, რომ განმცხადებლის მოთხოვნა გაეთავისუფლებინათ შინაპატიმრობიდან მოიცავდა ყოველ კვირა დღეს, ხანგრძლივი დროით და იმ ადგილის ან ეკლესიის დაზუსტების გარეშე, რომელშიც ის აპირებდა ღვთისმსახურებაზე დასწრებას. სასამართლო მიიჩნევს, რომ ეს გარემოებები, იყო გადამწყვეტი შიდასახელმწიფო სასამართლოსათვის, რათა დაედგინათ, რომ განმცხადებლის მოთხოვნა ეწინააღმდეგებოდა შინაპატიმრობის მიზნებს. სასამართლო დარწმუნებულია, რომ განმცხადებლის რელიგიურ უფლებებში ჩარევა არ არღვევს კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ უფლებებს. სასამართლო მიიჩნევს, რომ განმცხადებლის რელიგიური პრაქტიკის შეზღუდვა პროპორციულია მისი შინაპატიმრობით გათვალისწინებული ლეგიტიმური მიზნისთვის. მოცემული საქმის შეფასებით, სასამართლო მიიჩნევს, რომ ადგილი არ ჰქონია კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას.

გადანყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა

ბელკაჩეში და უსალი ბელგიის წინააღმდეგ

განაცხადი N 37798/13 (სექცია 2)

გადანყვეტილების მიღების თარიღი – 11. 07. 2017

გადანყვეტილება ძალაში შევიდა – 11. 12. 2017

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: პირველი განმცხადებელი დაიბადა 1981 წლის 19 იანვარს და ცხოვრობს შაერბიკში. მეორე განმცხადებელი დაიბადა 1973 წლის 10 მარტს და ცხოვრობს ლიუიჟიში. ორივე განმცხადებელი არის მუსლიმი. მათ საკუთარი ინიციატივით გადაწყვიტეს ნიქაბის ტარება, (ნიქაბი, რომელიც ფარავს მთლიან სახეს თვალების გარდა) თავიანთი რელიგიური შეხედულებების და მრწამსის შესაბამისად. ისინი ამბობენ, რომ სპონტანურად თუ კონკრეტული გარემოებების მოთხოვნით ხშირად უწევთ ნიქაბის მოხსნა, იდენტიფიცირების მიზნით. მაგ. : პირადობის შემოწმებისას, სასამართლოს წინაშე, ფოსტაში, წერილის გამოტანის დროს და სხვ. ორივე განმცხადებელი ჩივის ბელგიის წინააღმდეგ. კერძოდ მიაჩნიათ, რომ ირღვევა კონვენციის მე-3, მე-5, მე-8, მე-9, მე-10 და მე-11 მუხლები ცალ-ცალკე და

კონვენციის მე-14 მუხლთან კომბინაციაში. ბელგიაში 2011 წლის 1 ივნისს გამოქვეყნდა კანონი, რომელიც კრძალავს ისეთი ტანსაცმლის ტარებას საჯარო ადგილებში, რომელიც ფარავს მთლიანად სახეს. პირველმა განმცხადებელმა, ზემოთხსენებული კანონის მიუხედავად, გადაწყვიტა ნიქაბის ტარება საჯარო ადგილებში და გაესაჩივრებინა კანონით აღნიშნული რეგულაცია. იგი განმარტავდა, რომ ნიქაბის ტარება წარმოადგენს მის რელიგიურ ვალდებულებას და მას როგორც დედას გააჩნია პასუხისმგებლობა ოჯახის წინაშე, იგი მიიჩნევდა, რომ საბოლოო შედეგი თუნდაც დაკავშირებული ყოფილიყო თავისუფლების აღკვეთასთან ვალდებულია საჯარო სივრცეში ატაროს ნიქაბი. რაც შეეხება მეორე განმცხადებელს რეგულაციებიდან გამომდინარე იძულებული იყო სახლში დარჩენილიყო, რის შედეგადაც მისი პირადი და სოციალური ცხოვრება მნიშვნელოვნად შემცირდა.

2011 წლის 26 ივლისს განმცხადებლებმა შეიტანეს საკონსტიტუციო სარჩელი, კანონის შეჩერებისა და გაუქმების მოთხოვნით, მაგრამ მათი მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდა 2011 წლის 5 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით. ამის შემდეგ განმცხადებლებმა ისევ გააგრძელეს სამართლებრივი დავა კანონის გაუქმებასთან დაკავშირებით მაგრამ ყველა მოთხოვნა საკონსტიტუციო სასამართლომ უარყო 2012 წლის 6 დეკემბრის გადაწყვეტილებით.

განმცხადებლები მიიჩნევენ, რომ 2011 წლის 1 ივნისის კანონი არასაკმარისად განმარტავს, ცნებებს – „საჯარო სივრცე“, „სახის საერთო ან ნაწილობრივი დაფარვა“ და „პიროვნების იდენტიფიცირება“.

აქედან გამომდინარე განმცხადებლები ამტკიცებენ, რომ აღნიშნული კანონით არ შეიძლება დანაშაულად მიჩნეულ იქნეს ქალების მიერ ნიქაბის ტარება. მსგავსი აკრძალვა არღვევს კონვენციის მე-8 და მე-9 მუხლებით გათვალისწინებულ დებულებებს. ისინი ამბობდნენ, რომ ეს ყველაფერი წინააღმდეგობაში მოდის დემოკრატიულ საზოგადოებაში „მშვიდობიანი თანაცხოვრების“ პრინციპთან. მთავრობა კი ამტკიცებს, რომ აკრძალვა ჩამოყალიბებულია 2010 წლის 11 ოქტომბრის საფრანგეთის კანონმდებლობის მსგავსად, რომლის მიხედვითაც საჯარო სივრცეში აკრძალულია სახის დაფარვა. ისინი განმარტავენ, რომ ტანსაცმელი რომელიც მთლიანად ან უმეტესად მალავს სახეს ქმნის პრობლემას ქვეყნის უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით, რაც საბოლოო ჯამში საფრთხეს უქმნის, როგორც ქვეყანას ასევე მოსახლეობას.

კონვენციის მე-8 და მე-9 მუხლი: განმცხადებლები ჩივიან მათი პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლების და მათი რელიგიის და რწმენის გამოხატვის თავისუფლების დარღვევაზე, კონვენციის მე-8, მე-9 და მე-10 მუხლებთან მიმართებაში.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო აღნიშნულ საკითხს განიხილავს საფრანგეთის... *cases S.A.S.* გამომდინარე ბელგიის სიტუაციას,

საფრანგეთი ნიქაბის აკრძალვას განმარტავს სამი გარემოებით: ესენია საზოგადოების უსაფრთხოება, მამაკაცებს და ქალებს შორის თანასწორობის უფლება და საზოგადოების „ერთად ცხოვრების“ კონცეფცია. მსგავსი საკითხის აკრძალვა გამართლებულია იმდენად, რამდენადაც იგი ცდილობს „ერთად ცხოვრების“ მშვიდობიან გარანტიას. კანონით გათვალისწინებული რეგულაცია გამართლებულია იმდენად რამდენადაც იგი ცდილობს ერთიანი ცხოვრების მშვიდობიან გარანტიას. შეზღუდვა შესაძლებელია გამომდინარეობდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში კანონით გათვალისწინებული აუცილებლობით.

ევროპული სასამართლო მიიჩნევს, რომ შესაბამისად ადგილი არ აქვს კონვენციის მე-8 მუხლის ან მე-9 მუხლის დარღვევას.

მე-14 მუხლის სავარაუდო დარღვევა კონვენციის მე-8 ან მე-9 მუხლთან კომბინაციაში: განმცხადებლები აპროტესტებდნენ არაპირდაპირ დისკრიმინაციას. ამტკიცებდნენ, რომ მათი რელიგიიდან გამომდინარე, მუსლიმი ქალები ვალდებული არიან, საჯარო სივრცეში ნიქაბის ტარების, ხოლო ეს აკრძალვა გაცილებით მარტივია სხვა ადამიანებისთვის, რომლებიც არ არიან მუსლიმები, რადგან მსგავსი აკრძალვები მათ ნაკლებად ეხებათ. მთავრობა მიიჩნევს, რომ კანონი არავითარ შემთხვევაში არ არის დისკრიმინაციული, რადგან, როგორც საფრანგეთის კანონმდებლობა, ასევე ეს კანონიც ვრცელდება ყველაზე ვინც საჯარო სივრცეში ატარებს ისეთ ატრიბუტს რომელიც ფარამს მის სახეს. არ აქვს მნიშვნელობა ეს არის კაცი თუ ქალი და რელიგიური მრწამსის მიუხედავად. შესაბამისად, ადგილი არ ჰქონია კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევას მე-8 და მე-9 მუხლებთან კომბინაციაში.

დასკვნა: სასამართლომ ერთხმად დაადგინა, რომ არ ყოფილა კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა, (პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება) არ ყოფილა კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევა (აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება) როგორც იზოლირებულად, ასევე არ ყოფილა კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევა (დისკრიმინაციის აკრძალვა), მე-8 და მე-9 მუხლების კომბინაციაში.

გადანყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ერთხმად).

ოსმანოლუ და კოჩაბასი შვეიცარიის წინააღმდეგ

განაცხადი N 29086/12 (სექცია 3)

გადანყვეტილების მიღების თარიღი – 10. 01. 2017

გადანყვეტილება ძალაში შევიდა – 10. 04. 2017

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებლები აზიზ ოსმანოლუ და შეჰაბათ კოჩაბასი დაიბადნენ 1976 და 1978 წლებში და ცხოვრობენ ბაზელში, შვეიცარია. მათ აქვთ, როგორც შვეიცარიის ასევე თურქეთის მოქალაქეობა. პირველი განმცხადებელი, რომელიც დაიბადა თურქეთში, 10 წლის ასაკში გადავიდა საცხოვრებლად შვეიცარიაში. ბაზელში ბიზნეს-სწავლების კურსის დასრულების შემდეგ ის დროებით თურქეთში დაბრუნდა ისლამური კურსის შესასწავლად და დასასრულებლად. ამ დროს ის შეხვდა მეორე განმცხადებელს, რომელიც შემდგომში მისი მეუღლე გახდა. განმცხადებლები, 1999 წელს დაბრუნდნენ შვეიცარიაში ოჯახის გაერთიანების მიზნით. პირველი განმცხადებელი სრულყოფილად საუბრობს შვეიცარიულ-გერმანულ ენაზე. განმცხადებლები, ბატონი ოსმანოლუ და ქალბატონმა კოჩაბასი, სამი გოგონას მუსლიმი მშობლები, რომლებიც ჩვიან მხოლოდ ორი მცირეწლოვანი ქალიშვილის გამო და უარს აცხადებენ მათ გაშვებას საცურაო აუზის გაკვეთილებზე სკოლის სხვა მოსწავლეებთან ერთად, რომლის შესრულებაც სასკოლო პროგრამის გათვალისწინებით სავალდებულოა. როგორც მათ შვილებზე პასუხისმგებლო-

ბის მქონე პირები, აცხადებდნენ, რომ ადგილი ჰქონდა რელიგიური უფლებების დარღვევას, კონვენციის მე-9 მუხლის საფუძველზე.

2010 წლის 30 მარტს სკოლის დირექტორმა განმცხადებლებთან გამართა შეხვედრა სიტუაციის გამოსასწორებლად, მიუხედავად ამ მცდელობისა, განმცხადებლების შვილები არც ამის შემდეგ არ იყვნენ გამოცხადებულები საცურაო აუზის გაკვეთილებზე. საბოლოოდ კი სკოლის ადმინისტრაციამ სთხოვა საჯარო განათლების დეპარტამენტის უფროსს, რომ განმცხადებლების წინააღმდეგ დაწყებულიყო საქმის წარმოება. 2010 წლის 28 ივლისს კი განათლების სამინისტრომ განმცხადებლებს დააკისრა ჯარიმა.

2011 წელს, განმცხადებლებმა გაასაჩივრეს გადაწყვეტილება ჯერ ბაზელის სასამართლოში, შემდეგ უზენაეს სასამართლოში. 2012 წლის 7 მარტს უზენაესმა სასამართლომ ყველა ფაქტორის გათვალისწინებით უარი განუცხადა განმცხადებლებს საჩივარზე და განმარტა, რომ არ დარღვეულა მათი რელიგიური უფლებები.

ნორმა: მე-9 მუხლი. განმცხადებლები განმარტავენ, რომ მათი მცირეწლოვანი ქალიშვილების გაგზავნა საცურაო აუზის გაკვეთილებზე სხვა მოსწავლეებთან ერთად ეწინააღმდეგება მათ რელიგიურ მრწამსს. მათ განაცხადეს, რომ ბაზელის განათლების სამინისტროს მიერ დაწესებული ჯარიმა, თავიანთი მცირეწლოვანი გოგონების აუზის გაკვეთილებზე წასვლასთან დაკავშირებით მოკლებულია სამართლებრივ საფუძველს. შედეგად, მათ მიაჩნიათ, რომ ისინი არიან მსხვერპლი კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევასთან დაკავშირებით. საბოლოოდ განმცხადებლების მიერ განაცხადი ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში შეტანილ იქნა 2012 წლის 23 აპრილს.

განმცხადებლები განმარტავენ, რომ მშობლების ვალდებულებაა „უზრუნველყონ თავიანთი შვილების განათლება და სწავლება თავიანთი რელიგიური რწმენის და ფილოსოფიური შეხედულებების შესაბამისად“, კონვენციის მე-2 მუხლის მიხედვით. კერძოდ ისინი აკრიტიკებენ ხელისუფლებას, რომ მათ არ მისცეს უფლება უარი ეთქვათ საწყის ეტაპზე სავალდებულო საცურაო აუზის გაკვეთილებთან დაკავშირებით და ამ ყველაფერთან ერთად დაეკისრათ ჯარიმა. ისინი ხაზს უსვამენ, რომ მათი უარი მოტივირებულია თავიანთი რელიგიური მრწამსის საფუძველზე, რომელიც უშუალო გავლენას ახდენს მსგავს გადაწყვეტილებებზე.

მთავრობა, პირველ რიგში აღნიშნავს, რომ კონსტიტუციის 62-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ძირითადი სწავლება სავალდებულოა ყველასთვის. 1929 წლის 4 აპრილის ბაზელის განათლების აქტების 22-ე მუხლის თანახმად, ტანვარჯიში არის ერთ-ერთი სავალდებულო გაკვეთილი. ამ აქტის 139 (1) ნაწილის თანახმად, სკოლის სავალდებულო გრაფიკი უნდა მოიცავდეს კვირაში სამი საათის განმავლობაში ფიზიკურ სწავლებას და ასევე აქტის მე-17 ნაწილის საფუძველზე, ბიჭები და გოგონები უნდა დასწრებოდნენ ერთად სკოლის გაკვეთილებს. ბოლოს, მათ მიუთითეს, რომ ბაზელის სასწავლო გეგმა, რომელიც შედგენილი და დამტკიცებული იყო განათლების საბჭოს მიერ, ყველასთვის ხელმისაწვდომი იყო ინტერნეტში, რომლის მიხედვითაც ცურვა იყო სავალდებულო, სპორტის შესასწავლად. მთავრობა კიდევ ერთხელ განმეორებით განიხილავს, რომ ტექსტები რასაც უნდა გასცნობოდნენ განმცხადებლები გამოქვეყნებული და ხელმისაწვდომი იყო ინტერნეტში.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო იზიარებს მთავრობის აზრს, იმის შესახებ, რომ სადავო ღონისძიება მიზნად ისახავდა სხვადასხვა კულტურისა და რელიგიის უცხოელი ბავშვების ინტეგრაციას, აგრეთვე განათლების

სისტემის გამართულ ფუნქციონირებას და სავალდებულო სასწავლებლის შესაბამისად, სქესს შორის თანასწორობას. კერძოდ, ღონისძიება მიზნად ისახავდა უცხოელი მოსწავლეების დაცვას ნებისმიერი სოციალური გამონაკლისის სახით. სასამართლო მზად არის მიიღოს, რომ ეს ელემენტები შეიძლება დაერთოს სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვას ან საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვას კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის მნიშვნელობით. შესაბამისად, განმცხადებლების მცირეწლოვანი ქალიშვილების სავალდებულო საცურაო გაკვეთილებისგან გათავისუფლების შესახებ უარის თქმა ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს. განმცხადებლები აღნიშნავდნენ, რომ სხვადასხვა ზომების მიღება უფრო სწორი იქნებოდა სახელმწიფოს მიერ მსგავს სიტუაციაში, მაგალითად გათავისუფლება საცურაო აუზის გაკვეთილებიდან იმ პირობით, რომ მშობლები კერძო საცურაო გაკვეთილებზე შეიყვანდნენ. სასამართლომ აღნიშნა, რომ სახელმწიფოები სარგებლობდნენ მნიშვნელოვანი შეხედულებისამებრ (“ალიარების ზღვარი”) საკითხებთან დაკავშირებით, რომელიც ეხებოდა სახელმწიფოსა და რელიგიებს შორის ურთიერთობას და საზოგადოებაში რელიგიის მნიშვნელობას, განსაკუთრებით იმ შემთხვევებში, როდესაც ეს საკითხები წარმოიშვა სწავლების და სახელმწიფო განათლება სფეროში. მიუხედავად იმისა, რომ თავს იკავებდნენ რაიმე აღმზრდელობითი ხასიათის ქმედებებისგან, სახელმწიფო თავისუფლია ვალდებულებისგან შეიმუშაოს სასკოლო სასწავლო რაც შეეხება კონკურენტუნარიანი ინტერესების შეჯიბრებითობას, სასამართლომ აღნიშნა, რომ სკოლამ განსაკუთრებული როლი ითამაშა სოციალური ინტეგრაციის პროცესში და ეს უფრო გადამწყვეტი აღმოჩნდა, რადგან ბავშვები უცხოური წარმოშობის მოსწავლეები იყვნენ; იმის გათვალისწინებით, რომ სავალდებულო განათლება ბავშვების განვითარებისთვის მნიშვნელოვანია, გარკვეული გაკვეთილებისგან გათავისუფლება გამართლებული იყო მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში, კარგად განსაზღვრულ პირობებში და ყველა რელიგიური ჯგუფის მიმართებაში თანასწორობის გათვალისწინებით; ის ფაქტი, რომ ხელმძღვანელობამ დაუშვა საცურაო გაკვეთილებისგან სამედიცინო ნიშნით გათავისუფლება, აჩვენა, რომ მათი მიდგომა არ იყო ზედმეტად მკაცრი. შესაბამისად, ბავშვების ინტერესი მიიღონ სრულფასოვანი განათლება, რაც ხელს შეუწყობს მათ წარმატებულ სოციალურ ინტეგრაციას ადგილობრივი ადამიანების შესაბამისად, აჭარბებს მშობლების სურვილს, რომ მათი შვილები გაათავისუფლონ საცურაო გაკვეთილებისგან. აღნიშნულ სკოლაში სპორტული განათლება, რომლის განუყოფელი ნაწილია ცურვა, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ბავშვების განვითარებისა და ჯანმრთელობისათვის. ბავშვების ინტერესი არ გამოიხატებოდა მხოლოდ ცურვის შესწავლაში და ფიზიკური ვარჯიშის ჩატარებაში, არამედ, უპირველეს ყოვლისა, ყველა სხვა მოსწავლესთან ერთად, გამონაკლისი არ არის ბავშვის წარმოშობის ან მშობლების რელიგიური ან ფილოსოფიური მრწამსი. უფრო მეტიც, ხელისუფლებამ შესთავაზა განმცხადებლებს ძალიან მოქნილი პირობები: მათ ქალიშვილებს საშუალება მიეცათ ჩაეცვათ ბურკინი საცურაო გაკვეთილების დროს და გამოეცვალათ, სადაც არ იმყოფებოდნენ ბიჭები. ეს შეთანხმებები მიზანი იყო შეემცირებინა გავლენა მშობლების რელიგიურ მრწამსზე, რომ ბავშვებს საცურაო გაკვეთილზე დასწრება შეეძლებოდათ. გასათვალისწინებელია კიდევ ერთი ფაქტორი, განმცხადებლებისთვის დაწესებული სასჯელის სერიოზულობის შესახებ. ხელისუფლების მიერ სათანადო გაფრთხილების შემდეგ განმცხადებლებისთვის დაკისრებული ჯარიმები, იყო პროპორციული მიზნის მი-

საღწევად, კერძოდ, მშობლების მიერ შვილების სავალდებულო გაკვეთილებზე გაგზავნის უზრუნველსაყოფად, მათივე ინტერესებისათვის, ბავშვებს წარმატებული სოციალიზაციაზაციისა და ინტეგრაციისათვის. რაც შეეხება ამ საქმესთან დაკავშირებულ პროცედურას, ხელისუფლებამ გამოაქვეყნა სახელმძღვანელო სკოლებში რელიგიური საკითხების მოგვარების შესახებ, რომელშიც განმცხადებლებს შესაძლებლობა ქონდათ ეპოვნათ შესაბამისი ინფორმაცია; ასევე შესაბამისმა ორგანომ გააფრთხილა ისინი მოსალოდნელი ჯარიმის თაობაზე, სკოლის ხელმძღვანელობასთან შეხვედრისა და განმცხადებლებისათვის გაგზავნილი ორი წერილის შემდეგ, შესაბამისმა ორგანომ დააკისრა ჯარიმები, რომლებიც განსაზღვრული იყო შიდა კანონმდებლობით, რაც განმცხადებლებმა გაასაჩივრეს სააპელაციო სამართლოში, შემდეგ კი ფედერალური სასამართლოში. სამართალწარმოების დასრულების შემდეგ, ეს ორი სასამართლო, სათანადო დასაბუთებული გადანყევითი-ლებებით, მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ საზოგადოების სრული ინტერესი სკოლის სრული სასწავლო გეგმის შესრულებისას უნდა იყოს უპირატესი განმცხადებლების პირად ინტერესზე. შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა, რომ ბავშვების ვალდებულებისათვის პრიორიტეტის მინიჭებით დაემორჩილონ საერთო სასწავლო პროგრამას მათივე წარმატებული ინტეგრაციისათვის რაც მათივე წარმატებული ინტეგრაციისთვის არის მნიშვნელოვანი. ამრიგად, სასამართლომ დაადგინა, რომ ადგილი არ ჰქონდა კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას. ხაზგასმით აღინიშნა, რომ შვეიცარიის ხელისუფლებამ განმცხადებლებს შესთავაზა გამოსავალი ამ ვითარებაში და ხელისუფლება უფლებას აძლევდა მათ მცირეწლოვან ქალიშვილებს ბუნკინით ცურვის შესაძლებლობას. შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა, რომ უპირატესობა მიენიჭა ბავშვების განვითარებას, რაც მოიცავდა სრული სავალდებულო სასკოლო პროგრამის დაცვას.

გადანყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ერთხმად).

დაპირი ბელგიის წინააღმდეგ

განცხადება 4619/12 (სექცია 2)

გადანყვეტილების მიღების თარიღი – 11. 07. 2017

გადანყვეტილება ძალაში შევიდა 11. 12. 2017

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

განმცხადებელი არის 1977 წელს დაბადებული, ეროვნებით ბელგიელი მუსლიმი ფუზია დაკირი.

ფაქტები: 2008 წლის ივნისში ბელგიის მუნიციპალიტეტების მიერ მიღებულ იქნა მუნიციპალური კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტი, რომელიც ითვალისწინებდა სახის დამფარავი სამოსის ტარების აკრძალვას ყველა საჯარო ადგილას. 2008 წლის აგვისტოში ქალბატონმა დაკირმა, როგორც მუსლიმმა, რომელმაც საკუთარი ინიციატივით გადანყვიტა ნიქაბის ტარება და მიმართა სახელმწიფო საბჭოს რათა მომხდარიყო ამ აკრძალვის გაუქმება. ის ამტკიცებდა რომ ეს აკრძალვა პირდაპირ დაკავშირებული იყო ისლამურ ნიქაბთან და ეს წარმოადგენდა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8, მე-9, მე-10 და მე-14 მუხლებით

გათვალისწინებულ უფლებებში ჩარევას. ის ასევე ამტკიცებდა, რომ ამ ჩარევას არ ჰქონდა ლეგიტიმური მიზანი, რადგან სეკულარიზმი არ არის კონსტიტუციური პრინციპი და პირბადის ტარება უნდა იყოს გამოწვევის. 2011 წლის ივნისში საბჭომ არ დააკმაყოფილა საქმე, მისი დასაშვებობის საფუძველზე.

კონვენციის მე-8 მუხლზე (პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება), 9 (აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება) და 10 (გამოხატვის თავისუფლება) დაყრდნობით და კონვენციის მე-14 მუხლთან (დისკრიმინაციის აკრძალვა) მიმართებაში ქალბატონმა დაკირმა იჩივლა ევროსასამართლოში საჯარო ადგილებში ნიქაბის ტარების აკრძალვის გაუქმების თაობაზე. ის ეყრდნობოდა მე-6 მუხლს (სასამართლოში ხელმისაწვდომობის უფლებას) და მე-13 მუხლს (ეფექტური სამართლებრივი დაცვის უფლებას). ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განაცხადა, რომ მე-8 მუხლიდან (პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება) და მე-9 მუხლიდან (აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება) გამომდინარე აკრძალვას ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი – მუნიციპალიტეტების ერთობლივი კანონი.

სასამართლოს შეფასება: ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ, პირველ რიგში, აღნიშნა, რომ სადავო აკრძალვას ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი და რეგულაცია აკმაყოფილებს პრეცედენტულ სამართალში განსაზღვრულ კრიტერიუმებს კონვენციის მე-8 და მე-9 მუხლებთან დაკავშირებით. სასამართლომ მიიჩნია, რომ საზოგადოებაში სიცოცხლის მინიმალური მოთხოვნების შესრულების უზრუნველსაყოფად, შეიძლება ჩაითვალოს სხვის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვა, და რომ სადავო აკრძალვა პრინციპულად გამართლებული იყო რამდენადაც ის გულისხმობდა „მშვიდობიანი თანაცხოვრების“ პირობების უზრუნველყოფას. სასამართლომ მიუთითა, რომ ქვეყნის სასიცოცხლო ძალებთან პირდაპირი და უწყვეტი კონტაქტის გამო, სახელმწიფო ორგანოები, პრინციპში, უკეთესად ახდენდნენ ადგილობრივი საჭიროებების და პირობების შეფასებას ვიდრე საერთაშორისო სასამართლო. დემოკრატიულ საზოგადოებას შეუძლია გონივრულად განსახვავოს და განსაზღვროს შიდა პოლიტიკა. კონვენციის მე-9 მუხლის გათვალისწინებით, სახელმწიფომ, უნდა განსაზღვროს თუ რამდენად არის აუცილებელი რელიგიისა თუ რწმენის გამოვლენის უფლების შეზღუდვა. მართალია აკრძალვის ფარგლები ფართო იყო, რადგან ყველა საზოგადოებრივ ადგილს მოიცავდა, მაგრამ სადავო დებულებები გავლენას არ ახდენდნენ რელიგიური თუ არა რელიგიური ჩაცმულობის თავისუფლებაზე, რომელსაც არ ჰქონდა სახის დაფარვის ელემენტი. ევროსაბჭოს წევრ სახელმწიფოებში არ ყოფილა კონსენსუსი იმის შესახებ, თუ რამდენად უნდა არსებობდეს აკრძალვა საზოგადოებრივ ადგილებში ნიქაბის ტარებაზე, რომელიც სასამართლოს აზრით გამართლებულია და მოპასუხე სახელმწიფოს აძლევს მანევრირების საშუალებას. კერძოდ, სასამართლომ დაადგინა, რომ კანონით გათვალისწინებული აკრძალვა შესაძლოა განიხილებოდეს მიზნის პროპორციული და გამართლებული, როგორც მშვიდობიანი თანაცხოვრების შენარჩუნებისათვის და სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცულობისათვის. შესაბამისად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო შეზღუდვა შეიძლება ჩაითვალოს აუცილებლად დემოკრატიულ საზოგადოებაში და ის რომ იქნება თუ არა ნებადართული საზოგადოებრივ ადგილებში მთელი სახის დამფარავი პირბადის ტარება არის საზოგადოების არჩევანი და ის ატარებს ლეგიტიმურ მიზანს – დაცვას. ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპულმა სასამართლომ გადაწყვიტა

რომ ქალბატონი დაკირის წინააღმდეგ არ დარღვეულა კონვენციის მე-8 (პირადი ცხოვრების უფლება) მე-9 (აზრის სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება) და მე-14 მუხლებიდან (დისკრიმინაციის აკრძალვა) გამომდინარე უფლებები.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა

საქმეები რომლებზეც დარღვევა დადგინდა

კოკინაკის საპარტნიორო წინააღმდეგ

განაცხადი 14307/88

25. 05. 1993

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: ბატონი მინოს კოკინაკის არის 1919 წელს მართლმადიდებლურ ოჯახში დაბადებული ყოფილი ბიზნესმენი, რომელიც 1936 წელს გახდა იეჰოვას მოწმე. იგი სამოცჯერ იყო დაკავებული პროზელიტიზმის ბრალდებით და რამოდენიმე შემთხვევაში იყო ინტერნირებული და თავისუფლების აღკვეთაც ჰქონდა შეფარებული. განმცხადებელს ინტერნირება ადმინისტრაციული ხელისუფლების მიერ შეფარებული ჰქონდა მისი რელიგიური ხასიათის საქმიანობის გამო. თავისუფლების აღკვეთა განმცხადებელს ეროვნული სასამართლოების მიერ, შეფარებული ჰქონდა პროზელიტიზმის, კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობისა და სახლში რელიგიური ხასიათის შეხვედრის გამართვის გამო. 1986 წლის 2 მარტს განმცხადებელი და მისი მეუღლე მივიდნენ ქალბატონი კირიაკაკის სახლში და გამართეს რელიგიური დახმარების დისკუსია. ქალბატონი კირიაკაკის მეუღლემ, რომელიც ცალკეა დადგინდეს მართლმადიდებლურ ეკლესიაში, გამოიძახა პოლიცია. სამართალდამცველებმა დააკავეს განმცხადებელი და მისი მეუღლე და გადაიყვანეს პოლიციის ადგილობრივ განყოფილებაში.

საქმის წარმოება ლასიტის სისხლის სამართლის სასამართლოში:

განმცხადებლისა და მისი მეუღლის წინააღმდეგ სისხლის სამართლებრივი დევნა დაიწყო N1363/1938 კანონის მე-4 მუხლის საფუძველზე, რომლის თანახმადაც პროზელიტიზმი წარმოადგენდა დანაშაულს.

სასამართლომ უარყო მტკიცება იმის თაობაზე, რომ ზემოაღნიშნული კანონის მე-4 მუხლი კონსტიტუციასთან შეესაბამო იყო და ბატონი და ქალბატონი კოკინაკისები სცნო დამნაშავედ პროზელიტიზმში და შეუფარდა 4 თვით თავისუფლების აღკვეთა, რომლის შეცვლაც ჯარიმით იყო შესაძლებელი, სასამართლომ ასევე მოახდინა იმ ბროშურების კონფისკაცია, რომლის მიყიდვაც ქალბატონი კირიაკაკისთვის ჰქონდათ დაგეგმილი ბატონი და ქალბატონი კოკინაკისებს.

საქმის წარმოება კრეტის სააპელაციო სასამართლოში:

ბატონმა და ქალბატონმა კოკინაკისებმა ლასიტს სასამართლოს გადაწყვეტილება გაასაჩივრეს კრეტის სააპელაციო სასამართლოში, რომელმაც გააუქმა ლასიტის სასამართლოს გადაწყვეტილება ქალბატონი კოკინაკისის მიმართ, ხოლო

მისი მეუღლის მიმართ დატოვა ძალაში, პატიმრობის ვადა შეამცირა 3 თვემდე, შემცირებული პატიმრობის ვადა კი შეცვალა ჯარიმით, 400 ბერძნული დრაჰმა პატიმრობის თითო დღეზე.

საქმის წარმოება საკასაციო სასამართლოში:

ბატონი კოკინაკისი საკასაციო სასამართლოში ამტკიცებდა N1363/1938 კანონის მე-4 მუხლის შეუსაბამობას საბერძნეთის კონსტიტუციასთან, თუმცა საკასაციო სასამართლომ მისი მოთხოვნა არ დააკმაყოფილა.

იეჰოვას მოწმეები საბერძნეთში:

იეჰოვას მოწმეები საბერძნეთში გამოჩნდნენ მე-20 საუკუნის დასაწყისში. საქმის განხილვის მომენტისათვის იეჰოვას მოწმეთა რაიოდენობა მერყეობდა 25000-დან 70000-მდე. იეჰოვას მოწმეთა მიმდევრები გაერთიანებულნი არიან 338 კონგრეგაციაში, რომელთაგან პირველი 1922 წელს შეიქმნა.

1975 წლის კონსტიტუციის გადახედვის შემდგომ, უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ რამოდენიმე შემთხვევაში დაადგინა, რომ იეჰოვას მოწმეები მიეკუთვნებიან „ცნობილ რელიგიას“. 1986 წელს უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ მინისტრთა გადაწყვეტილება, რომლის თანახმადაც დაუშვებელი იყო იეჰოვას მოწმეთა ლიტერატურის მასწავლებლებად დანიშვნა, ეწინააღმდეგებოდა რწმენისა და რელიგიის თავისუფლებას და შესაბამისად საბერძნეთის კონსტიტუციას.

განმცხადებლის მიერ წარმოდგენილი სტატისტიკის თანახმად 1975-1992 წლების პერიოდში 4, 400 იეჰოვას მოწმე იყო დაკავებული, აქედან 1233 წარსდგა სასამართლოს წინაშე და 208 მათგანი ცნობილ იქნა დამნაშავედ.

ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის ნაგარაუდვეი დარღვევა:

განმცხადებლის მტკიცების თანახმად მას ეზღუდებოდა რელიგიის თავისუფლებით სარებლობა. განმცხადებელი ასაჩვენებდა არა მარტო N1363/1938 კანონის მე-4 მუხლის არასწორ გამოყენებას მის მიმართ, არამედ კონცენტირებას ახდენდა უფრო დიდ პრობლემაზე, თუ რამდენად შეესაბამებოდა აღნიშნული კანონი ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით განმტკიცებულ პრინციპებს, რომელიც ბერძნული კანონმდებლობის ნაწილი იყო 1953 წლიდან. განმცხადებლის მტკიცებით შეუძლებელი იყო პროზელიტიზმისა და რელიგიის შეცვლის თავისუფლებას, ან რელიგიის გამოხატვას შორის (რომელიც შეიძლება განხორციელდეს სწავლების, პუბლიკაციების გავრცელების და ქადაგების გზით) მკაფიო ზღვრის გავლება.

ბატონი კოკინაკისის მტკიცებით, იოანის მეტაქსას დიქტატორილი მმართველობის პერიოდში პროზელიტიზმის აკრძალვა N1363/1938 კანონის სხვადასხვა ნორმებთან ერთად ქმნიდა „აკრძალვების არსენალს და დასჯის საფრთხეს“ ნებისმიერი რწმენის მიმდევრებისათვის.

მთავრობის მტკიცებით, საბერძნეთში ყველა რელიგიის პრაქტიკა თავისუფალი იყო და რელიგიის მიმდევრები სარგებლობდნენ, როგორც რელიგიის გამოხატვის, ასევე სხვების რწმენაზე ზეგავლენის თავისუფლებით. თუმცა არსებობდა რადიკალური განსხვავება ქადაგებასა და „არაკეთილსინდისიერ პროზელიტიზმს“ შორის, რომელიც ცრუ და ამორალური ხერხების – სილარიბის, ინტელექტუალური შესაძლებლობების და პირის გამოუცდელობის ბოროტად გამოყენებას ეფუძნებოდა, სწორედ ასეთი პროზელიტიზმის პრაქტიკის აკრძალვას ითვალისწინებდა N1363/1938 კანონის მე-4 მუხლი.

ზოგადი პრინციპები:

როგორც კონვენციის მე-9 მუხლშია განმტკიცებული, აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება „დემოკრატიული საზოგადოების“ ერთ-ერთ საფუძველს წარმოადგენს. მისი რელიგიური განზომილება მორწმუნეთა იდენტობისა და მათ მიერ სამყაროს აღქმის ჩამოყალიბების უმნიშვნელოვანესი ელემენტია და ასევე მნიშვნელოვან აქტივს წარმოადგენს ათვისებისა და სკეპტიკოსებისთვის. პლურალიზმი დემოკრატიული საზოგადოების განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს

რელიგიის თავისუფლება უპირველეს ყოვლისა პირადი რწმენის საკითხს წარმოადგენს, რომელიც ასევე მოიცავს რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებას. კონვენციის მე-9 მუხლის თანახმად, რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებით სარგებლობა შესაძლებელია არა მარტო სხვებთან ერთად „საჯაროდ“, არამედ სიმარტოვეშიც „კერძოდ“; უფრო მეტიც, იგი მოიცავს სწავლების გზით სხვების რწმენაზე ზემოქმედების თავისუფლების პრინციპსაც, რომლის გარეშეც მე-9 მუხლი უბრალოდ მკვდარი ჩანანერი იქნებოდა.

კონვენციის მე-9 მუხლი ასახულია საბერძნეთის კანონმდებლობაში, საბერძნეთის კონსტიტუციის მე-13 მუხლის სახით, რომელიც აცხადებს, რომ რწმენის თავისუფლება რელიგიურ საკითხებში განმტკიცებულია და ნებისმიერი „ცნობილი რელიგიის“ პრაქტიკა თავისუფალია. შესაბამისად იეჰოვას მოწმეები სარგებლობენ „ცნობილი რელიგიის“ სტატუსით და მისგან გამომდინარე უპირატესობებით.

კონვენციის მე-9 მუხლის პირველი პუნქტით განსაზღვრული უფლებების ფუნდამენტური ბუნება ასევე ასახულია მათი შეზღუდვების შემცველ მე-2 პუნქტში. მე-8, მე-10 და მე-11 მუხლების მე-2 პუნქტებისაგან განსხვავებით, რომლებიც ამავე მუხლების პირველ პუნქტში ასახულ ყველა უფლებას ფარავს, კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტი მხოლოდ „რწმენისა თუ რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებას“ ეხება. ასეთი მიდგომით, აღიარებს, რომ დემოკრატიულ საზოგადოებებში, სადაც რამოდენიმე რელიგია თანაარსებობს, შესაძლებელია აუცილებელი იყოს გარკვეული შეზღუდვების დაწესება, რათა მოხდეს სხვადასხვა ჯგუფების ინტერესების შეთანხმება და მათი რწმენის პატივისცემის უზრუნველყოფა.

საბერძნეთის მთავრობის თანახმად, ასეთი შეზღუდვები არსებობს ბერძნულ კანონმდებლობაში. 1975 წლის კონსტიტუციის მე-13 მუხლი კრძალავდა პროზელიტიზმს ნებისმიერ რელიგიის მხრიდან, და N1363/1938 კანონის მე-4 მუხლი ახდენდა ასეთი ქმედების კრიმინალიზაციას. ზემოაღნიშნული კანონის მე-4 მუხლის ერთადერთი მიზანი სხვათა რწმენის დაცვა იყო, ისეთი ქმედებებისგან, რომლებიც პიროვნებასა და ღირსებას უქმნიდნენ საფრთხეს

ძირითად პრინციპებთან შესაბამისობა:

ლასიტის სისხლის სამართლის სასამართლოს მიერ გამოტანილი განაჩენი, რომელიც შეიცვალა კრეტის სააპელაციო სასამართლოს მიერ, წარმოადგენდა ბატონი მანუსაკის რელიგიისა თუ რწმენის გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევას. ასეთი ჩარევა მე-9 მუხლის დარღვევად ჩაითვლებოდა, თუკი არ იქნებოდა გათვალისწინებული კანონით, კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად დასახული და აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

იყო თ არა ჩარევა კანონით გათვალისწინებული

ბატონი მანუსაკის ასაჩერებდა N1363/1938 კანონის მე-4 მუხლის ტექსტს და აკრიტიკებდა პროზელიტიზმის დანაშაულის „ობიექტური არსის“ განმარტების

არარსებობას. განმცხადებლის მტკიცებით, ასეთი ნორმა შეუძლებელს ხდიდა ნებისმიერი სახის რელიგიურ საუბარს თუ კომუნიკაციას. არამართლმადიდებელი ქრისტიანის დასჯა, „მორალური თანადგომის თუ მატერიალური დახმარების დაპირების“ შემთხვევაშიც, წარმოადგენდა დასჯას ნებისმიერ რელიგიისთვის დამახასიათებელი ქმედებისთვის. უფრო მეტიც, მისი მტკიცებით, ზემოაღნიშნული ნორმა შეუსაბამოაში მოდიოდა საბერძნეთის კონსტიტუციის მე-13 მუხლთან.

სასამართლოს განმარტებით, სამართლებრივი ნორმების ტექსტი შესაძლებელია არ იყოს აბსოლუტურად ზუსტი. ზედმეტი სიმკაცრისა და ცვალებად გარემოებებთან შესაბამისობაში მოყვანის აუცილებლობიდან გამომდინარე კანონის ტექსტები ეხვევა ისეთ ტერმინებში, რომლებიც მეტნაკლებად ბუნდოვანია, სისხლის სამართლებრივი ნორმებიც ექცეოდნენ ასეთ კატეგორიაში. სისხლის სამართლებრივი ნორმების ინტერპრეტაცია და გამოყენება არსებულ პრაქტიკაზე იყო დამოკიდებული

საბერძნეთში არსებობდა ჩამოყალიბებული სასამართლო პრაქტიკა, რომელიც იყო გამოქვეყნებული კანონის მე-4 მუხლის თანხლებით და ხელმისაწვდომი ბატონი კოკინაკისთვის, რათა მოეხდინა საკუთარი ქმედებების შესაბამისობაში მოყვანა

რაც შეეხება N1363/1938 კანონის მე-4 მუხლის კონსტიტუციურობის საკითხს, სასამართლომ გამარტა, რომ ეროვნული კანონმდებლობის ინტერპრეტაცია და გამოყენება უპირველეს ყოვლისა ეროვნული ხელისუფლების, კერძოდ კი ეროვნული სასამართლოების საქმეს წარმოადგენდა და საბერძნეთის სასამართლოებს დადგენილი ჰქონდათ, რომ არ არსებობდა შეუსაბამოა გასაჩივრებულ ნორმასა და კონსტიტუციას შორის.

შესაბამისად გასაჩივრებული ჩარევა იყო „გათვალისწინებული კანონით“ კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის მიზნებიდან გამომდინარე.

კანონიერი მიზანი

მთავრობის მტკიცებით, დემოკრატიული სახელმწიფოს ვალდებულებას წარმოადგენდა მის ტერიტორიაზე მცხოვრები ყველა ინდივიდისთვის პირადი თავისუფლებებით თავისუფლად სარგებლობის უზრუნველყოფა. თუკი არ მოხდებოდა სხვათა რელიგიური რწმენისა და ღირსების ცრუ და ამორალური გავლენისგან დაცვა, ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლი სრულიად უსარგებლოდ იქცეოდა.

განმცხადებლის მტკიცებით რელიგია მუდმივად განახლებადი ადამიანური მოსაზრებების ნაკადის ნაწილს წარმოადგენდა და შეუძლებელი იყო მისი საჯარო დებატებიდან გამორიცხვის წარმოდგენა. პიროვნული უფლებების სამართლიანი ბალანსი იწვევდა აუცილებლობას, რომ სხვათა მოსაზრებები დაქვემდებარებოდა მინიმალურ გავლენას, წინააღმდეგ შემთხვევაში ადამიანთა საზოგადოება იქცეოდა მხოლოდ უტყვი ცხოველების უცნაურ საზოგადოებად, სადაც ადამიანები იფიქრებდნენ, მაგრამ არ გამოხატავდნენ საკუთარ აზრებს, ილაპარაკებდნენ ურთიერთობის გარეშე და იარსებებდნენ თანაარსებობის გარეშე. საქმის არსებითი გარემოებებისა და ეროვნულის სასამართლოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების გათვალისწინებით ევროპულმა სასამართლომ ჩათვალა, რომ გასაჩივრებული ქმედება ემსახურებოდა კანონიერ მიზანს, რასაც კონკრეტულ შემთხვევაში სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა წარმოადგენდა.

აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში

ბატონმა კოკინაკისის მოსაზრებით დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებლობას არ წარმოადგენდა თანამოქალაქის გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა, მეზობელთან რელიგიური დისკუსიის შემთხვევაში. მისი მტკიცებით წარმოუ-

დგენელი იყო თუ როგორ შეიძლებოდა რწმენაზე და წმინდა ნიგნებზე დაფუძნებულ დისკურსს ზეგავლენა მოეხდინა სხვათა უფლებებზე და თავისუფლებებზე. ბატონი კოკინაკისის მტკიცებით, ქალბატონი კირიაკაკი იყო გამოცდილი ზრდასრული პიროვნება შესაბამისი ინტელექტუალური შესაძლებლობებით და შეუძლებელი იყო ფუნდამენტური უფლებების დარღვევის გარეშე, იეჰოვას მოწმის მისი მეზობლის მეუღლესთან გამართული დისკუსიის კრიმინალიზაცია.

განმცხადებლის მტკიცების საპირისპიროდ მთავრობამ განაცხადა, რომ ეროვნულ სასამართლოების გადაწყვეტილებები ემყარებოდა ფაქტებს, რომელთა ერთობლიობაც აყალიბებდა დანაშაულს, კერძოდ: ბატონი კოკინაკისის დაჟინება და ცრუ საბაბი, რათა შესულიყო კირიაკაკების სახლში; მისი მიდგომა, რათა მოეპოვებინა მასპინძლის ნდობა და წმინდა წერილების ოსტატური ანალიზი, რამაც თვალი აუხვია მასპინძელს, რომელსაც არ გააჩნდა დოქტრინის ადეკვატური ცოდნა. მთავრობამ ასევე აღნიშნა, რომ ასეთ შემთხვევებში სახელმწიფოს ინდიფერენტულობა გამოიწვევდა სოციალური მშვიდობის დარღვევას.

სასამართლოს არაერთხელ აღუნიშნავს, რომ კონვენციის წევრ სახელმწიფოებს გააჩნიათ მიხედულობის გარკვეული ზღვარი უფლებებში ჩარევის ხარისხის განსასაზღვრად, თუმცა ეს მიხედულობის ზღვარი ექვემდებარება ევროპულ ზედამხედველობას, რომელიც ეხება, როგორც კანონმდებლობას ასევე მის საფუძველზე დამოუკიდებელი სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებს. ევროპული სასამართლოს განსასაზღვრ საკითხს წარმოადგენდა, თუ რამდენად დასაბუთებული და პროპორციული იყო ეროვნულ დონეზე განხორციელებული ღონისძიებები.

დასაბუთებულობისა და პროპორციულობის განსასაზღვრად სასამართლოს უნდა შეედარებინა სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვისათვის აუცილებელი მოთხოვნები, იმ ქმედებასთან მიმართებაში, რომლის ჩადენაშიც განმცხადებელს ედებოდა ბრალი. საზედამხედველო ფუნქციის განხორციელებისას, საჭირო იყო გასაჩივრებული გადაწყვეტილებებისა და მოცემული საქმის უკან არსებულ ფონთან ერთად.

სასამართლოს განმარტებით, უპირველეს ყოვლისა უნდა გამიჯნულიყო ქრისტიანული რწმენის პროპაგანდა და არაკეთილსინდისიერი პროპაგანდები. პირველი შეესაბამება ჭეშმარიტ ევანგელიზმს, რომელსაც განსაზღვრავს მსოფლიო ეკლესიათა საბჭოს ეგიდით შემუშავებულ 1956 წლის მოხსენება, როგორც ყოველი ქრისტიანისა და ეკლესიის ძირითად მისიას. უკანასკნელი კი წარმოადგენს მის არასათანადო და მიუღებელ ფორმას; ასევე, მან შეიძლება ისეთი სახე მიიღოს, რომელიც ცალკეულ ადამიანებს სთავაზობს გარკვეულ მატერიალურ ან სოციალურ უპირატესობას, რათა რომელიმე ეკლესიამ შეიძინოს ახალი მორწმუნეები. უნდა ითქვას, რომ პროპაგანდის მიზანმიმართული შეუთავსებელია პირის აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებისთვის. ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ თავის გადაწყვეტილებებში საბერძნეთის სასამართლოებმა პირის ბრალეულობა დაადგინეს, მხოლოდ შესაბამისი კანონის უბრალო მოხმარებით და საკმარისად არ განსაზღვრეს, თუ რა გზით ცდილობდა კოკინაკისი თანამოქალაქის დარწმუნებას მიუღებელი საშუალებებით, მათ მიერ წარმოდგენილი არც ერთი ფაქტი არ დასაბუთებდა დასკვნას. ევროპული სასამართლოს შეფასებით, კოკინაკისის საქმეში ადგილი ჰქონდა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

მანუსაჰისი საპარქნეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 18748/91

26. 09. 1996

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებლები იყვნენ კუნძულ კრეტას მაცხოვრებლები – ტიტოს მანუსაკისი და სხვები. ისინი იყვნენ იეჰოვას მოწმეები. 1983 წლის 28 ივნისს მანუსაკისმა იჯარით აიღო შენობა ქ. ჰერაკლიონში. ხელშეკრულების პირობების თანახმად, შენობის გამოყენება უნდა მომხდარიყო შეხვედრებისა და ქორწილებისთვის. მოგვიანებით, განმცხადებლებმა მიმართეს განათლებისა და რელიგიური კულტების მინისტრს და მოითხოვეს ნებართვა იჯარით აღებული შენობის რელიგიური მსახურებისა და ლოცვისთვის გამოყენებისათვის. განმცხადებლების მოთხოვნის შეტყობის შემდეგ, მართლმადიდებელმა ეკლესიამ საჩივრით მიმართა ჰერაკლიონის პოლიციას, სადაც აღნიშნული იყო, რომ სამლოცველო, იჯარით აღებულ სახლში, მოქმედებდა უკანონოდ, სათანადო ნებართვის გარეშე. 1984 წლის დეკემბერს, განათლების მინისტრმა წერილობით აცნობა განმცხადებლებს, რომ არ გააჩნდა საკმარისი მასალა განცხადების განსახილველად, 1986 წლის მარტში ჰერაკლიონის პროკურატურამ, მართლმადიდებელი ეკლესიის საჩივრის საფუძველზე, განმცხადებლების წინააღმდეგ აღძრა სისხლის სამართლის საქმე, განმცხადებლებს ბრალი დაედოთ სახელმწიფო ეკლესიის და განათლების სამინისტროს სათანადო ნებართვის გარეშე იჯარით აღებული ქონების რელიგიური შეკრებებისა და რელიგიური მსახურების მიზნით გამოყენებაში.

სასამართლომ განმცხადებლები გაამართლა და მიუთითა, რომ პროზეტილიზმის ფაქტების არარსებობისას, ნებისმიერი რელიგიის მიმდევრებს ჰქონდათ უფლება შეკრებილიყვნენ ნებისმიერ ადგილას, მაშინაც, როდესაც არ არსებობდა რელიგიური შეხვედრის ჩატარებაზე სპეციალური ნებართვა. პროკურატურამ გაასაჩივრა აღნიშნული გადაწყვეტილება, სააპელაციო სასამართლომ ბრალდებულებს 3 თვიანი პატიმრობა და ჯარიმის გადახდა დააკისრა. საკასაციო სასამართლომ განმცხადებლებს საჩივრის განხილვაზე უარი უთხრა.

საქმის განხილვისას სასამართლოს უნდა დაედგინა 3 საკითხი, იყო თუ არა ჩარევა „კანონით გათვალისწინებულ“, ემსახურებოდა თუ არა ჩარევა „მართლზომიერ მიზანს“ და იყო თუ არა ჩარევა „აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში“.

„კანონით გათვალისწინებულ“

კანონი კრძალავდა ყოველგვარი ტაძრისა თუ ეკლესიის გახსნას, თუ ის არ მიეკუთვნებოდა მართლმადიდებლურ რელიგიას. გამოწვევების დაშვება შესაძლებელი იყო ხელისუფლების გადაწყვეტილების საფუძველზე. განათლებისა და კულტების მინისტრს უფლება ჰქონდა ნება დაერთო რელიგიურ-საკულტო დანიშნულების შენობა-ნაგებობის გახსნაზე, ან უარი ეთქვა, ან საერთოდ განუხილველად დაეტოვებინა განცხადება. კანონით განცხადებაზე პასუხის გაცემის ვადები და პირობები არ იყო დადგენილი. განმცხადებლის მტკიცებით, კანონი, რომელიც რელიგიური მსახურებისთვის აუცილებელი საკულტო შენობა-ნაგებობის გახსნაზე აწესებდა სპეციალურ ნებართვას და ასეთი ნებართვის არარსებობის შემთხვევაში, აწესებდა სისხლის სამართლებრივ პასუხისმგებლობას, წარმოადგენდა და-

ბრკოლებას რელიგიური მიმდინარეობისთვის და ვერ აკმაყოფილებდა „კანონის სტანდარტებს“, ვერ ჩაითვლებოდა კანონად, რომლის მიზანიც რელიგიის თავისუფლების დაცვა უნდა ყოფილიყო კონსტიტუციის მე-13 მუხლის შესაბამისად. საბერძნეთის კონსტიტუცია იცავდა რელიგიის თავისუფლებას და ითვალისწინებდა ნებისმიერი „ცნობილი რელიგიის“ შეზღუდვას, მხოლოდ საზოგადოებრივი წესრიგისა და მორალის დაცვისთვის. განმცხადებლების შემთხვევაში, ეს საფუძვლები არ არსებობდა. განმცხადებლის მტკიცებით, არც პროცედურები შეესაბამებოდა სტანდარტებს, ვინაიდან გასაველელი იყო ძალიან ბევრი ფორმალობა და სირთულეები. პრაქტიკულად, ასეთი ნებართვის მიღება შეუძლებელი იყო.

სასამართლომ გაიზიარა განმცხადებლის მტკიცება და მიიჩნია, რომ კანონი არ შეესაბამებოდა კონვენციის მე-9 მუხლს.

ემსახურებოდა თუ არა უფლებებში ჩარევა „მართლზომიერ მიზანს“

მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებელთა დაჯარიმება ემსახურებოდა საზოგადოებრივი წესრიგისა და სხვათა უფლებების დაცვას. საზოგადოებრივი წესრიგის ცნება, ევროპის სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვაგვარად შესაძლებელია დახასიათებულიყო. საბერძნეთში მოსახლეობის უმრავლესობა მართლმადიდებელი ქრისტიანია. ეს რელიგია მჭიდროდ არის დაკავშირებული ბერძენი ხალხის ისტორიასთან. უცხო ქვეყნების ოკუპაციის პერიოდში, მართლმადიდებლობამ მას შეუნარჩუნა ეროვნული თვითშეგნება და თვითმყოფადობა. მხედველობაში იყო მისაღები ის გარემოება, რომ სხვადასხვა სექტები განუწყვეტილად ცდილობდნენ თავიანთი იდეებისა და დოქტრინის გავრცელებას და საამისოდ ხშირად „უკანონო და უღირს მეთოდებს“ იყენებდნენ. ამიტომ, აუცილებელი იყო სახელმწიფოს მარეგულირებელი ჩარევა ქვეყანაში საზოგადოებრივი წესრიგის დასაცავად, იმათ დასაცავად, ვისი უფლებებიც სოციალურად საშიში სექტების საქმიანობის შედეგად ხელყოფას განიცდიდა. მთავრობამ აღნიშნა, რომ სახელმწიფოს ყოველთვის ჰქონდა უფლება შეემონებინა, ხომ არ აყენებდა საზოგადოებას ზიანს ესა თუ ის რელიგიური მოძრაობა თუ ასოციაცია.

სასამართლოს შეფასება:

სასამართლომ გაიზიარა მოსაზრება, რომ სახელმწიფოს მხრიდან რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევა ემსახურებოდა მართლზომიერ მიზანს, რასაც საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვა წარმოადგენდა.

იყო თუ არა ჩარევა „აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში“

განმცხადებლის მტკიცებით, ხელისუფლების მიერ დაწესებული შეზღუდვები აბრკოლებდნენ რელიგიის თავისუფლების განხორციელებას, როგორც კანონმდებლობის, ასევე ადმინისტრაციული პოლიტიკის თვალსაზრისით, მათი რელიგია არ სარგებლობდა ისეთი სამართლებრივი გარანტიებით, როგორიც ევროპის სხვა ქვეყნებში იყო გათვალისწინებული. იეჰოვას მოწმეთა მრწამსი ეფუძნებოდა მორალის წესებს და არ ეწინააღმდეგებოდა საზოგადოებრივ წესრიგს. მისი დოგმები ითვალისწინებდა საზოგადოებრივი წესრიგისა და პიროვნების ზნეობის დაცვას. ეს გარემოება საყოველთაოდ უნდა ყოფილიყო მიღებული, როგორც პრეზუმპცია. შესაბამისად, სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევას უნდა ჰქონოდა პრევენციული და არა რეპრესიული ხასიათი: მათი სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა ეფუძნებოდა ყალბ ბრალდებას, ხოლო მათი დასჯა არ იყო აუცილებელი „დემოკრატიულ საზოგადოებაში“, მათი სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემა გამომწვეული იყო სახელმწიფოს მიერ ნებართვის გაცემაზე უარის თქმით.

მთავრობის მტკიცებით, საბერძნეთში კონტროლი ხორციელდებოდა ნების- მიერ რელიგიური მიმდინარეობის საკულტო დანიშნულების დაწესებულების გა- ხსნაზე და იეჰოვას მოწმეები არ წარმოადგენდნენ გამოწვევის. გარდა ამისა, არსებული გამოცდილების თანახმად, ასეთი სამლოცველო სახლები ხშირად გამო- იყენებოდა პროზეტილიზმისთვის.

სასამართლოს შეფასება:

ევროპული სასამართლოს განმარტებით სახელმწიფოს მინიჭებული ჰქონდა მიხედულობის ზღვარი თავად განესაზღვრა რელიგიის თავისუფლებაში ჩარე- ვის აუცილებლობა და ჩარევის ხარისხი. თუმცა სახელმწიფოსთვის მინიჭებული უფლებამოსილება ექვემდებარებოდა კონტროლს კონვენციის ორგანოების მხრი- დან და ეს კონტროლი ვრცელდებოდა, როგორც კანონმდებლობაზე, ასევე მის განხორციელებაზე. სასამართლოს განმარტებით, სახელმწიფოსთვის მინიჭებუ- ლი მიხედულობის ზღვრის დადგენისას, სასამართლოს უნდა გაეთვალისწინებო- ნა ჭეშმარიტი რელიგიური პლურალიზმის უზრუნველყოფის აუცილებლობა, რაც დემოკრატიული საზოგადოების უმნიშვნელოვანეს ნიშანს წარმოადგენდა. სასა- მართლოს შეფასებით, კანონი, რომელიც არეგულირებდა მართლმადიდებლური რელიგიის გარდა სხვა რელიგიური მიმდინარეობების ღვთისმსახურების განხო- რცილებას ეკლესიებსა თუ სხვადასხვა ადგილებში, აწესებდა ნებართვის სისტე- მას, რაც თავისთავად სახელმწიფო ხელისუფლების შესაბამის ორგანოებს აძლე- ვდა რელიგიის თავისუფლებაში თვითნებური და არაკეთილსინდისიერი ჩარევის შესაძლებლობას. აღნიშნული კანონის საფუძველზე ხელისუფლების წარმომადგე- ნელს ენიჭებოდა უფლებამოსილება განესაზღვრა, არსებობდა თუ არა რელიგიუ- რი გაერთიანების მიერ ეკლესიის გახსნის „რეალური მოთხოვნილება“. ევროპული სასამართლოს განმარტებით, კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებული რე- ლიგიის თავისუფლება გამოორიცხავდა სახელმწიფოს მხრიდან რწმენის ლეგიტი- მურობის განსაზღვრას. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, გამართლებულად ვერ ჩაითვლებოდა სამართლებრივი ფორმალობების შეუსრულებლობის გამო გა- ნმცხადებლის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა. სასამართლომ დაას- კვნა, რომ სახელმწიფოს მხრიდან ასეთი უხეში ჩარევა განმცხადებლის უფლებაში ვერ ჩაითვლებოდა დასახული მიზნის მისაღწევ პროპორციულ საშუალებად, და შესაბამისად, ვერც აუცილებლად დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

ლარისისი და სხვათა საბერძნეთის წინააღმდეგ

განაცხადი (140/1996/759/958–960)

24. 02. 1998

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: პირველი განმცხადებელი – დიმიტროს ლარისისი, დაბადებული 1949 წელს, მცხოვრები ტანაგრა ვიოტიასში. მეორე განმცხადებელი – სავას მანდალა- რიდესი, დაბადებული 1948 წელს, მცხოვრები აგრია ვოლუში. მესამე განმცხადე- ბელი – ლოანის სარანდისი, დაბადებული 1951 წელს, მცხოვრები კამატერო ატი-

კისში. სამივე განმცხადებელი საბერძნეთის სამხედრო საჰაერო ძალების ერთი და იმავე სამხედრო ერთეულში მსახურობდა. სამივე მათგანი იყო ორმოცდაათი-ანელთა ეკლესიის მიმდევარი, აღნიშნული ეკლესია ერთ-ერთი ქრისტიანული მიმდინარეობაა, რომელიც ქადაგებას ყველა მორწმუნის ვალდებულებად მიიჩნევს.

განმცხადებლების მსჯავრდება მოხდა მათდამი დაქვემდებარებული პირადი შემადგენლობისა და სამოქალაქო პირების პროზეგულიზმის გამო. განმცხადებლები აცხადებდნენ, რომ მათ მიმართ სახეზე იყო დარღვევები კონვენციის მე-7, მე-9, მე-10 მუხლების და მე-14 მუხლის მე-9 მუხლთან მიმართებით.

ნორმა: მე-7 მუხლი – განმცხადებლის მტკიცებით, მათი სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემით, დარღვეული იყო კონვენციის მე-7 მუხლი, რომლის მიხედვითაც:

„1. არავინ შეიძლება მიიჩნიონ ბრალეულად რაიმე დანაშაულის ჩადენაში ისეთი მოქმედების ან უმოქმედობის გამო, რომელიც ჩადენის დროს არ ითვლებოდა სისხლის სამართლის დანაშაულად ეროვნული ან საერთაშორისო სამართლის მიხედვით. არც იმაზე უფრო მკაცრი სასჯელი შეძლება შეეფარდოს ვინმეს, ვიდრე სასჯელი, რომელიც გამოიყენებოდა სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენის დროს.

2. ეს მუხლი ხელს არ შეუშლის ნებისმიერი პირის გასამართლებასა და დასჯას რომელიმე მოქმედების ან უმოქმედობისათვის, რომელიც მისი ჩადენის დროისათვის მიიჩნეოდა დანაშაულად ცივილიზებული სახელმწიფოების მიერ აღიარებული სამართლის ზოგადი პრინციპების მიხედვით“.

განმცხადებლის მტკიცებით, ბერძნული კანონმდებლობა არღვევდა კონვენციის მე-7 მუხლის პრინციპს, რომ მხოლოდ კანონის მიხედვით უნდა იყოს დანაშაული განსაზღვრული და სისხლის სამართლის კოდექსში შესაბამისი სასჯელით. ბერძნული სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით, შეუძლებელი იყო წინასწარ განჭვრეტა, რომ გარკვეული ქმედება პროზეგულიზმის ბრალდებით პასუხისგებაში მიცემას გამოიწვევდა.

განმცხადებლის მტკიცებით, შესაბამისი საკანონმდებლო აქტის ნორმაში სიტყვა „კერძოდ“ ითვალისწინებდა მხოლოდ ერთი სახის დასჯად პროზეგულიზმს. რაც შეეხება იმავე ნორმაში ნახსენებ ტერმინს – „პირდაპირი ან არაპირდაპირი“ და წინადადება „ნებისმიერი სახის დაპირება ან საცდური ან მორალური თანადგომა ან მატერიალური დახმარება“ იყო ძალიან ფართო გაგების და მოიცავდა, თითქმის, ყველა სახის ქადაგებას. ამ ნორმასთან დაკავშირებით, საბერძნეთის სისხლის სამართლის პრაქტიკა ძალიან იყო გაზრდილი, რაც იმის მიმანიშნებელი იყო, რომ საბერძნეთში არავის შეეძლო წინასწარ განესაზღვრა, წარმოადგენდა თუ არა მისი ქმედება არაკეთილსინდისიერ პროზეგულიზმს.

სასამართლომ მიიჩნია, რომ სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამის ნორმაში პროზეგულიზმის განმარტება, ეროვნული სასამართლოების პრაქტიკასთან ერთად, ქმნიდა ამ ქმედების შედეგების ზუსტად განსაზღვრის შესაძლებლობას და, შესაბამისად, აკმაყოფილებდა კონვენციის მე-7 მუხლით გათვალისწინებულ პრინციპებს.

ნორმა: მე-9 მუხლი – რელიგიის თავისუფლება:

განმცხადებლების მტკიცებით, სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა მათი რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას წარმოადგენდა.

სასამართლოს შეფასება

ა) ჩარევის არსებობა – სასამართლოს განმარტებით, დავას არ იწვევდა ის ფაქტი, რომ განმცხადებლების პასუხისგებაში მიცემა მათი რელიგიის გამოხატვაში ჩარევას წარმოადგენდა.

ბ) იყო თუ არა ჩარევა კანონით გათვალისწინებული – განმცხადებლის მტკიცებით, შესაბამისი საკანონმდებლო აქტის ნორმაში სიტყვა – „კერძოდ“, ითვალისწინებდა მხოლოდ ერთი სახის დასჯად პროზეტილიზმს; რაც შეეხება, იმავე ნორმაში ნახსენებ ტერმინს – „პირდაპირი ან არაპირდაპირი“ და წინადადებას – „ნებისმიერი სახის დაპირება ან საცდური ან მორალური თანადგომა ან მატერიალური დახმარება“ – იყო ძალიან ფართო გაგების და მოიცავდა თითქმის ყველა სახის ქადაგებას. ამ ნორმასთან დაკავშირებით, საბერძნეთის სისხლის სამართლის პრაქტიკა ძალიან იყო გაზრდილი, რაც იმის მიმანიშნებელი იყო, რომ საბერძნეთში არავის შეეძლო წინასწარ განესაზღვრა, წარმოადგენდა თუ არა მისი ქმედება არაკეთილსინდისიერ პროზეტილიზმს და, შესაბამისად, მათ უფლებებში ჩარევა ვერ იქნებოდა კანონით გათვალისწინებული.

სასამართლოს განმარტებით, მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტში მოხსენიებული ტერმინი „კანონით გათვალისწინებული“ გულისხმობს, რომ კანონი უნდა იყოს პირისთვის სათანადოდ ხელმისაწვდომი და ჩამოყალიბებული უნდა იყოს საკმარისი სიზუსტით, რათა პირმა მოახერხოს საკუთარი ქმედებების კანონთან შესაბამისობაში მოყვანა.

სასამართლომ, ასევე, განმარტა, რომ საბერძნეთის სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამისი ნორმა აკმაყოფილებდა კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის მოთხოვნებს.

გ) კანონიერი მიზანი – მთავრობის განმარტებით, განმცხადებლების წინააღმდეგ გამოყენებული ღონისძიება ემსახურებოდა სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვას და ვინაიდან განმცხადებლებს სასჯელი დაეკისრათ სამხედრო მოსამსახურების პროზეტილიზმისთვის, გატარებული ღონისძიება, ასევე, მიზნად ისახავდა შეიარაღებულ ძალებში არეულობის პრევენციას და ასეთი გზით საჯარო წესრიგის დაცვას.

საქმის ვითარების გათვალისწინებით, ევროპული სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ განმცხადებლების წინააღმდეგ გატარებული ღონისძიებები კანონიერ მიზანს ემსახურებოდა.

დ) აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში – სასამართლოს განმარტებით, მართალია, რელიგიური თავისუფლება ინდივიდუალური სინდისის საკითხია, ის, ასევე, მოიცავს რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებას, რაც სწავლების გზით სხვათა საკუთარ რელიგიაზე მოქცევასაც გულისხმობს.

მიუხედავად იმისა, რომ კონვენციის მე-9 მუხლი იცავს რელიგიის თავისუფლებას, ის არ იცავს რელიგიით მოტივირებულ ყველა ქმედებას, მათ შორის, არაკეთილსინდისიერ პროზეტილიზმს, რაც რელიგიის აღიარების სანაცვლოდ მატერიალური ან სოციალური უპირატესობის დაპირებას ან ეკლესიის წევრთა მატების მიზნით ფიზიკურ პირებზე არაკეთილსინდისიერ ზეწოლასაც გულისხმობს.

სასამართლოს უნდა განესაზღვრა, იყო თუ არა განმცხადებლების წინააღმდეგ გატარებული ღონისძიება დასაბუთებული და მათი ქმედების პროპორციული. დასაბუთებულობის და პროპორციულობის დასადგენად, ევროპულ სასამართლოს უნდა შეეფასებინა, რამდენად მოითხოვდა სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა განმცხადებლების მიმართ გატარებულ ღონისძიებებს. ვინაიდან არ-

სებობდა ორი ფაქტორი, სასამართლოს ცალ-ცალკე უნდა შეეფასებინა სამხედრო პირების და სამოქალაქო პირების პროზეტილიზმი.

1. სამხედრო პირების პროზეტილიზმი

მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლების, როგორც სამხედრო ოფიცრების, მხრიდან, სახეზე იყო ზეგავლენის სისტემატურად ბოროტად გამოყენება. მათ მართ გატარებული ღონისძიებები გამართლებული იყო შეიარაღებული ძალების პრესტიჟისა და ეფექტური ოპერირებისთვის, ასევე, ინდივიდუალური ჯარისკაცების იდეოლოგიური ძალადობისგან დასაცავად.

განმცხადებელთა მტკიცებით, ევანგელიზაცია, ზემდგომისა და დაქვემდებარებულის ურთიერთობაში, არ შეიძლებოდა შეფასებულიყო, როგორც ნდობის ბოროტად გამოყენება. მათი განცხადებით, საჰაერო ძალებში მსახურობდნენ ზრდასრული ადამიანები, რომელთაც შეეძლოთ საკუთარი ქვეყნისთვის თავი სასიკვდილოდ გაენიართა და არ არსებობდა მტკიცებულება, რომ განმცხადებლები იყენებდნენ საკუთარ ზემდგომ პოზიციას მათდამი დაქვემდებარებული პირადი შემადგენლობის წევრების ნების დასაძლევად. კონვენციის მე-9 მუხლის ევანგელიზაციის შემზღუდავ ნორმად ინტერპრეტაცია, იქნებოდა რელიგიური თავისუფლების შეზღუდვის უკიდურესი ფორმა, როგორც შეიარაღებულ ძალებში, ასევე სხვაგანაც.

სასამართლოს განმარტებით, კონვენციის პრინციპები ერთნაირად გამოიყენებოდა როგორც სამხედრო მოსამსახურეების, ასევე, სამოქალაქო პირების მიმართაც. მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა, მე-9 მუხლის ინტერპრეტაციისას, განმცხადებლების მსგავს საქმეში, აუცილებლად უნდა ყოფილიყო გათვალისწინებული სამხედრო ცხოვრების გარკვეული განსაკუთრებული ასპექტები და ასეთი ცხოვრების გავლენა პირადის შემადგენლობის თითოეულ წევრზე.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ სამხედრო ცხოვრების იერარქიული სტრუქტურა ფარავს სამხედრო პირებს შორის ურთიერთობის, თითქმის, ყველა ასპექტს და დაქვემდებარებულისთვის რთულია, მოიგერიოს ჩინით უფროსის მიდგომა ან თავი დაიძვრინოს მის მიერ წამოწყებული დიალოგიდან. ასეთი დიალოგი სამოქალაქო ცხოვრებაში აღქმული იქნება იდეების უვნებელ გაცვლად, რომელთა მიღება ან უარყოფა ადრესატს ძალიან იოლად შეუძლია. სამხედრო სამსახურის შემთხვევაში, ასეთი დიალოგის წამოწყება შეიძლება განხილულ იქნას, როგორც შევინროვება, გაუმართლებელი ზეწოლა ან უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ კატეგორიაში ვერ მოხვდება ზემდგომსა და დაქვემდებარებულს შორის შემდგარი ყველა საუბარი თუ რელიგიური თემატიკის განხილვა. მიუხედავად ამისა, როდესაც ვითარება, სამხედრო ძალების ერთეულების პირადი შემადგენლობის დაქვემდებარებული წევრების უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად, სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევას მოითხოვს, აღნიშნული ჩარევა შეიძლება იყოს გამართლებული.

სასამართლოს განმარტებით, ეროვნულ სასამართლოებში მტკიცებულების სახით წარდგენილი იყო განმცხადებლების დაქვემდებარებაში მყოფი ორი ჯარისკაცის ჩვენება, რომელთა მიხედვითაც, განმცხადებლებმა მათ არაერთხელ მიმართეს და სცადეს დაერწმუნებინათ, გამხდარიყვნენ ორმოცდაათიანელთა ეკლესიის წევრები. ერთ-ერთი დაქვემდებარებული ჯარისკაცის ჩვენების მიხედვით, იგი თავს ვალდებულია თვლიდა მონაწილეობა მიეღო საუბრებში, ვინაიდან განმცხადებლები მისი ზემდგომები იყვნენ.

მიუხედავად იმისა, რომ საქმეში არ არსებობდა განმცხადებლების მიერ ჯა-

რისკაციების დაშინების ან საცდურის გამოყენების არავითარი მტკიცებულება, ჯარისკაციების ჩვენებებიდან ირკვეოდა, რომ განმცხადებლების მიდგომა იყო საკმაოდ მტკიცე და, მათი ზემდგომი სტატუსის გამო, თავს გრძნობდნენ გარკვეული ზეწოლის ქვეშ.

ევროპული სასამართლოს განმარტებით, ეროვნული სასამართლოები გაცილებით უკეთეს პოზიციაში იყვნენ საქმის ვითარების და ფაქტების დადგენისას და, შესაბამისად, მისაღები იყო მათი მსჯელობა, რომ განმცხადებლის დაქვემდებარებაში მყოფი ჯარისკაცები თავს გრძნობდნენ ზეწოლის ქვეშ და, გარკვეულწილად, ვალდებულია, გამხდარიყვნენ ორმოცდაათიანელთა მიმდინარეობის წევრები.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ევროპული სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ საბერძნეთის ხელისუფლების მხრიდან, რიგითი ჯარისკაცების უფლებების დასაცავად, განმცხადებლების რელიგიური რწმენის გავრცელების და, შესაბამისად, მათი რელიგიის გამოხატვის შეზღუდვა გამართლებული იყო.

შესაბამისად პირველი, მეორე და მესამე განმცხადებლის მიმართ ადგილი არ დადგინდა კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევა.

1. პროზეტილიზმი სამოქალაქო პირების მიმართ

მთავრობამ შეახსენა სასამართლოს, რომ ბერძნული სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით, ნებისმიერი სახის არაკეთილსინდისიერი პროზეტილიზმი იყო დასჯადი. მთავრობამ, ასევე, განაცხადა, რომ მეორე და მესამე განმცხადებელი სისტემატურად იყენებდნენ მეზობელი ოჯახისა და კიდევ ერთი ქალბატონის ოჯახურ პრობლემებს და ფსიქოლოგიურ სტრესს და, შესაბამისად, მათი მხრიდან, სახეზე იყო კანონსაწინააღმდეგო ზეწოლა და მათ მიმართ გამოყენებული სასჯელი არ იყო ძალიან მძიმე.

მეორე და მესამე განმცხადებლის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა, წინა შემთხვევისგან განსხვავებით, სამოქალაქო პირების პროზეტილიზმის გამო მოხდა. ამ შემთხვევაში, ვითარება არსებითად განსხვავებული იყო: პროზეტილიზმის სამიზნე ჯგუფი იყო არა სამხედრო, არამედ სამოქალაქო პირები და ეროვნულ სასამართლოებს გადაწყვეტილება სისხლის სამართლის შესაბამისი მუხლის ციტირებით ჰქონდათ გამოტანილი. ამ გადაწყვეტილებაში არ იყო დაკონკრეტებული, თუ რა შეუფერებელ მეთოდებს იყენებდნენ განმცხადებლები და არც დემოკრატიულ საზოგადოებაში განმცხადებლების პასუხისგებაში მიცემის აუცილებლობა იყო დასაბუთებული.

სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა მასზე, რომ მეორე განმცხადებლის პასუხისგებაში მიცემა მოხდა სამოქალაქო პირების ნაგარაუდები პროზეტილიზმის, მხოლოდ, ერთი შემთხვევის გამო, რომელიც მეზობელი ოჯახის აფექტურ მდგომარეობაში მყოფი წევრის დამშვიდებას უკავშირდებოდა. მეორე და მესამე განმცხადებელი ერთად, ასევე, პასუხისგებაში მიეცნენ მეზობელი ქალბატონის საკუთარ რწმენაზე მოქცევის არაერთგზისი მცდელობის გამო.

სამოქალაქო პირების საკუთარ რწმენაზე გადმოპირების საქმეში არ იყო წარმოდგენილი არცერთი მტკიცებულება, რომ ისინი განმცხადებლის მხრიდან განიცდიდნენ რაიმე სახის ზეწოლას, ან რაიმე სახით ვალდებულია თვლიდნენ თავს, გამხდარიყვნენ ორმოცდაათიანელთა რწმენის მიმდევრები.

შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა, რომ მეორე და მესამე განმცხადებლის პასუხისგებაში მიცემა არ იყო გამართლებული და დგინდებოდა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევა.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

საქართველოს საგარეო საზღვრების დაცვის სამსახური

განაცხადი 138178/97 (სექცია II)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 14. 12. 1999

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 14. 03. 2000

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: 1985 წელს გარდაიცვალა როდოპის მუფტი. მის პოზიციაზე სახელმწიფომ დანიშნა, დროებითი მუფტი. დროებითი მუფტის გადადგომის შემდგომ, დანიშნა ახალი მუფტი მ. ტ. 1990 წლის 6 აპრილს, რესპუბლიკის პრეზიდენტმა მ. ტ. დაამტკიცა როდოპის მუფტად.

1990 წელს, საბერძნეთის პარლამენტის ორმა დამოუკიდებელმა მუსლიმმა დეპუტატმა ხანთიდან და როდოპიდან, მიმართა სახელმწიფოს როდოპის მუფტის არჩევნების დანიშვნის მოთხოვნით. მათ, ასევე, მოითხოვეს არჩევნების დანიშვნა თრაკიის მუფტის ასარჩევად. ვინაიდან პასუხი ვერ მიიღეს, დეპუტატებმა გადაწყვიტეს, 1990 წლის 28 დეკემბერს, თავად ჩაეტარებინათ არჩევნები მეჩეთში ლოცვის შემდგომ.

1990 წლის 24 დეკემბერს, პრეზიდენტის დეკრეტის საფუძველზე. შეიცვალა მუფტების არჩევის წესი. 1990 წლის 28 დეკემბერს, განმცხადებელი აირჩიეს როდოპის მუფტად. განმცხადებელმა უმაღლესი ადმინისტრაციული სასამართლოს წინაშე სადავოდ გახადა მ. ტ. -ს, როგორც ლეგიტიმური მუფტის, სტატუსი.

1991 წლის 4 თებერვალს მიღებული იყო ახალი კანონი, რომელმაც გააუქმა 1990 წლის 24 დეკემბრის პრეზიდენტის დეკრეტი.

როდოპის პროკურორმა განმცხადებლის წინააღმდეგ წამოიწყო სისხლის სამართლის საქმე, სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე და 176-ე მუხლების საფუძველზე, რომელიც ითვალისწინებდა პასუხისმგებლობას აღიარებული რელიგიის მეთაურის ფუნქციების უზურპაციისთვის, ვინაიდან განმცხადებელი, სათანადო უფლების გარეშე, საჯაროდ ატარებდა ასეთი პირის ტანისამოსს.

სასამართლოში საქმის წარმოება განმცხადებლის დამნაშავედ ცნობით დამთავრდა, მას 6 თვით თავისუფლების აღკვეთა შეეფარდა და სასჯელი შეეცვალა ჯარიმით.

განმცხადებელმა გადაწყვეტილება გაასაჩივრა, 1997 წლის 2 აპრილს მისი საჩივარი დაუშვებლად სცნო საკასაციო სასამართლომ.

ნორმა: მე-9 მუხლი – აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

განმცხადებლის მტკიცებით, მისი სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა წარმოადგენდა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას.

ჩარევის არსებობა – განმცხადებლის მტკიცებით, მისი სისხლისამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემა წარმოადგენდა მისი და მისი მიმდევრების რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას.

მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლის რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევა არ მომხდარა, ვინაიდან კონვენციის მე-9 მუხლი არ იცავდა განმცხადებლის მიერ რელიგიური ლიდერის პოსტის უზურპაციის და საბერძნეთის ეროვნული კანონმდებლობისა თუ საერთაშორისო ვალდებულებების მისეული ინტერპრეტაციის სხვებისთვის თავზე მოხვევის უფლებას.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ, მართალია, განმცხადებლის პასუხისგებაში მიცემის ოფიციალური საფუძველი რელიგიური ლიდერის პოსტის უზურპაცია იყო, ვინაიდან იგი ატარებდა რელიგიური ლიდერის ტანისამოს შესაბამისი უფლებამოსილების გარეშე, თუმცა, სასამართლოს გადაწყვეტილებებში ხაზი ჰქონდა გასმული განმცხადებლის მიერ რელიგიური დღესასწაულისას – რელიგიური შეტყობინების საჯარო გავრცელების ფაქტს. სასამართლომ მიიჩნია, რომ დგინდებოდა განმცხადებლის რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევის ფაქტი.

იყო თუ არა ჩარევა კანონით გათვალისწინებული-

მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემას საფუძველად ედო საბერძნეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე და 176-ე მუხლები. სასამართლოების მიერ ამ მუხლების განმარტება აშკარად იძლეოდა შესაძლო შედეგების წინასწარი განჭვრეტის შესაძლებლობას.

სასამართლომ არ ჩათვალა საჭიროდ, განეხილა ჰქონდა თუ არა განმცხადებლის დასჯას კანონიერი მიზანი, ვინაიდან განხორციელებული ღონისძიება ეწინააღმდეგებოდა კონვენციის მე-9 მუხლს სხვა გარემოებების გამო.

ლეგიტიმური მიზანი-

მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლის უფლებებში ჩარევას ჰქონდა კანონიერი მუფტის დაცვის და კონკრეტულ რელიგიურ თემში წესრიგის დაცვის მიზანი. მთავრობა ამტკიცებდა, რომ განხორციელებული ღონისძიება ასევე მიზნად ისახავდა ქვეყნის საერთაშორისო ურთიერთობების დაცვას.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ წესრიგის დაცვა წარმოადგენდა ლეგიტიმურ მიზანს მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად. სასამართლომ, ასევე აღნიშნა, რომ განმცხადებელი არ იყო ერთადერთი, ვინც მუფტის პოზიციაზე აცხადებდა პრეტენზიას. 1990 წლის 6 აპრილს დანიშნული იყო სხვა მუფტი და შესაბამისი გადაწყვეტილება იყო გასაჩივრებული უმაღლეს ადმინისტრაციულ სასამართლოში.

იყო თუ არა ჩარევა აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში-

სასამართლოს მსჯელობით, განმცხადებლის მსჯავრდებას საფუძველად ედო საბერძნეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე და 176-ე მუხლები, რომლებიც გარკვეული ქმედების ჩადენისთვის (ცნობილი რელიგიის მეთაურის სახელით მოქმედება) ითვალისწინებდა სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას. სასამართლომ აღნიშნა, რომ კონვენციის მე-9 მუხლი არ ავალდებულებს სახელმწიფოს, აღიაროს რელიგიური ქორწინებები და რელიგიური სასამართლოების გადაწყვეტილებები. ბერძნულ სამართალში „ცნობილი რელიგიების“ ცერემონიების საფუძველზე შესრულებული ქორწინებები გათანაბრებული იყო სამოქალაქო ქორწინებასთან და მუფტები სარგებლობდნენ, მუსლიმებს შორის, საოჯახო და სამემკვიდრო დავების განხილვის უფლებით. ასეთ შემთხვევაში, შეიძლება მსჯელობა, რომ საჯარო ინტერესებში შედიოდა სახელმწიფოს მხრიდან სპეციალური ზომების მიღება საზოგადოების სიცრუისგან დასაცავად. მიუხედავად ამისა, სასამართლომ არ ჩათვალა საჭიროდ ამ საკითხის განხილვა, ვინაიდან ეს არ იყო სადავო საკითხი განმცხადებლის საქმეში.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ ეროვნულ სასამართლოებს არ ჰქონდათ დაფიქსირებული განმცხადებლის მიერ სამართლებრივი ეფექტის მქონე ქმედების განხორციელება. მსჯავრდება ეყრდნობოდა განმცხადებლის მიერ რელიგიური შეტყობინებების გავრცელებას ხანთის მუფტის რანგში. უეჭვოდ იყო დადასტურებული გარემოება, რომ განმცხადებელი სარგებლობდა მუსლიმი თემის ნაწილის

მხარდაჭერით. სასამართლოს მოსაზრებით, განმცხადებლის დასჯა, მხოლოდ იმიტომ, რომ საკუთარი თავი წარმოაჩინა იმ ჯგუფის ლიდერად, რომელიც მას აღიარებდა, არ შეესაბამებოდა დემოკრატიულ საზოგადოებაში რელიგიური პლურალიზმის პრინციპს.

სასამართლო უყურადღებოდ ვერ დატოვებდა იმ ფაქტს, რომ როდოპში არსებობდა სახელმწიფოს მიერ ოფიციალურად დანიშნული მუფტიც. მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლის მსჯავრდება აუცილებელი იყო დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ვინაიდან განმცხადებლის ქმედება საფრთხეს უქმნიდა სახელმწიფოს მიერ რელიგიური ორგანიზაციებისთვის რეგიონში შექმნილ სისტემას. თუმცა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ არ იყო დაფიქსირებული არცერთი შემთხვევა განმცხადებლის მიერ ადმინისტრაციული თუ სასამართლოს ფუნქციების შეთავსებისა. რაც შეეხება სხვა საკითხებს, სასამართლომ მიიჩნია, რომ დემოკრატიული საზოგადოებისთვის აუცილებელი არ არის რელიგიური თემის ერთი ორგანიზაციის ქვეშ გაერთიანება. მართალია, კონკრეტულ შემთხვევებში, დაძაბულობის თავიდან ასაცილებლად, აუცილებელი იყო სახელმწიფოს ჩარევა, თუმცა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ასეთი დაძაბულობა ყოველთვის შესაძლებელია გაჩნდეს, როდესაც ხდება რელიგიური თემისა თუ ორგანიზაციის გაყოფა და ეს არის პლურალიზმის აუცილებელი, თანმდევი შედეგი. სახელმწიფოს წარმომადგენლების როლი, ასეთ შემთხვევებში, დაძაბულობის მიზეზის მოშორებით პლურალიზმის მოსპობა კი არაა, დაპირისპირებულ ჯგუფებს შორის შემწყნარებლური გარემოს შექმნაა. სასამართლომ, ასევე, აღნიშნა, რომ მთავრობას არ ჰქონდა დაფიქსირებული ორი რელიგიური ლიდერის არსებობის გამო მუსლიმთა შორის დაძაბულობის არცერთი შემთხვევა და შემოიფარგლებოდა, მხოლოდ ზოგადი მსჯელობით. ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ განმცხადებლის მსჯავრდება სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე და 176-ე მუხლების საფუძველზე არ წარმოადგენდა აუცილებელ საზოგადოებრივ საჭიროებას და, შესაბამისად, განმცხადებლის რელიგიის თავისუფლების შეზღუდვა არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილიდან გამომდინარე.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესია და სხვაი მოღვაწე წინააღმდეგ

განაცხადი 145701/99 (ყოფილი სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 13. 12. 2001

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 27. 03. 2002

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: 1992 წლის 14 სექტემბერს, კერძო პირებმა გადაწყვიტეს ჩამოეყალიბებინათ განმცხადებელი ეკლესია – ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესია, ადგილობრივი ავტონომიური მართლმადიდებელი ეკლესია. განმცხადებელი ორგანიზაციის წესდების თანახმად, კანონიკური სამართლის თვალსაზრისით, იგი

მომდინარეობდა ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესიისგან, რომელიც მოლდოვას ტერიტორიაზე 1944 წლამდე არსებობდა.

1992 წლის დეკემბერს იგი ბუქარესტის საპატრიარქოს მიუერთდა. განმცხადებელმა ორგანიზაციამ მიიღო საკუთარი წესდება, რომელიც, სხვა საკითხებს შორის, განსაზღვრავდა საკუთარი ორგანოების ადმინისტრაციის შემადგენლობას, სასულიერო იერარქიას და აქტივების მართვის წესებს.

ევროპულ სასამართლოში საქმის განხილვის მომენტისათვის ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესიას მოლდოვას ტერიტორიაზე დაარსებული ჰქონდა 117 თემი: სამი თემი უკრაინაში, ერთი თემი ლიეტუვაში, ერთი ლატვიაში, ორი რუსეთის ფედერაციაში და ერთი თემი ესტონეთში. ლატვიამ და ლიეტუვამ სახელმწიფო აღიარებით მიანიჭეს თემს იურიდიული პირის სტატუსი. მოლდოვას ტერიტორიაზე განმცხადებელ ორგანიზაციას ჰყავდა მილიონამდე მიმდევარი და 160-ზე მეტი სასულიერო პირი.

ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესია აღიარებული იყო ყველა მართლმადიდებელი საპატრიარქოს მიერ, გარდა მოსკოვის საპატრიარქოსი.

ადმინისტრაციული პროცედურები აღიარების მოსაპოვებლად – რელიგიური დენომინაციების შესახებ 1992 წლის კანონის თანახმად, მოლდოვას ტერიტორიაზე მოქმედი ყველა დენომინაცია მთავრობის გადაწყვეტილებით უნდა ყოფილიყო აღიარებული. განმცხადებელმა ორგანიზაციამ, 1992 წლის 8 ოქტომბერს, აღიარების მოთხოვნით მიმართა მთავრობას, თუმცა პასუხი არ მიუღია.

განმცხადებელმა ორგანიზაციამ განმეორებით 1995 წლის 25 იანვარს და 8 თებერვალს მიმართა მთავრობას. დაუდგენელ დროს რელიგიის საქმეთა დეპარტამენტმა აღიარებაზე უარი უთხრა.

1995 წლის 8 აგვისტოს, ერთ-ერთმა განმცხადებელმა, პეტრუ პადურარუმ. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 235-ე მუხლის საფუძველზე მიმართა პირველი ინსტანციის სასამართლოს. მან მოითხოვა განმცხადებელი ორგანიზაციის აღიარებაზე უარყოფითი გადაწყვეტილების გაუქმება. 1995 წლის 12 სექტემბერს, სასამართლომ დააკმაყოფილა მისი სარჩელი და გასცა ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესიის აღიარების ბრძანება. გადაწყვეტილება გასაჩივრდა.

1995 წლის 18 ოქტომბერს იუსტიციის უმაღლესმა სასამართლომ გააუქმა 12 სექტემბრის გადაწყვეტილება, იმ მოტივით, რომ სასამართლოებს არ ჰქონდათ მსგავსი სარჩელის განხილვის უფლებამოსილება.

1996 წლის 13 მარტს, განმცხადებელმა ორგანიზაციამ აღიარების ახალი მოთხოვნით მიმართა მთავრობას, რაზეც პასუხი არ მიუღია. 1996 წლის 24 მაისს, განმცხადებელმა მთავრობის წინააღმდეგ სარჩელით პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიმართეს და ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესიის აღიარება მოითხოვეს. 1996 წლის 19 ივლისს, სასამართლომ არ დააკმაყოფილა მათი მოთხოვნა.

1996 წლის 20 აგვისტოს, განმცხადებლებმა კვლავ მიმართეს მთავრობას აღიარების მოთხოვნით, რაზეც პასუხი არ მიუღიათ.

განმცხადებლებმა 1996 წლის 19 ივლისის გადაწყვეტილება მუნიციპალურ სასამართლოში გასაჩივრეს. 1997 წლის 21 მაისს მუნიციპალურმა სასამართლომ დააკმაყოფილა მათი სარჩელი.

მუნიციპალიტეტის სასამართლოს გადაწყვეტილება, მოლდოვას კანონმდებლობის თანახმად, ხელახალი განხილვისათვის, მოლდოვას სააპელაციო სასამართლოში გადაიგზავნა.

1997 წლის 4 მარტს, განმცხადებლებმა კვლავ მიმართეს მთავრობას ალიარეზის მოთხოვნით, თუმცა, პასუხი არც ამ შემთხვევაში მიუღიათ. 1997 წლის 4 ივნისის განმცხადებლებმა მიმართეს მოლდოვას სააპელაციო სასამართლოს და მოითხოვეს ალიარება. ეს მოთხოვნა თან დაერთო სასამართლოს წარმოებაში უკვე არსებულ საქმეს.

სააპელაციო სასამართლოში მთავრობა ამტკიცებდა, რომ საქმე ეხებოდა მოლდოვას სამიტროპოლიტო მართლმადიდებელ ეკლესიაში არსებულ განხეთქილებას, რომლის გადაწყვეტაც შეეძლოთ მხოლოდ რუმინეთისა და რუსეთის მართლმადიდებელ ეკლესიებს და ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესიის ალიარება მართლმადიდებელ თემში კონფლიქტს გამოიწვევდა.

სააპელაციო სასამართლომ დასაშვებად სცნო განმცხადებლების საჩივარი. მისი განმარტებით, მოლდოვას კონსტიტუცია ალიარება სინდისის თავისუფლებას, რომლითაც, შემწყნარებლურ გარემოში, ყველას უნდა ესარგებლა. სასამართლომ, ასევე, განმარტა, რომ სხვა დენომინაციები სარგებლობდნენ, საკუთარი წესდებების საფუძველზე, თვითორგანიზების თავისუფლებით. სასამართლომ, ასევე, განმარტა, რომ 1992 წლიდან დაწყებული, განმცხადებელმა ორგანიზაციამ არაერთხელ მიმართა მთავრობას რელიგიური დენომინაციების შესახებ კანონის საფუძველზე ალიარების მოთხოვნით, თუმცა, ყველა მიმართვა უშედეგოდ დასრულდა. 1995 წლის 19 ივლისის წერილით, მოლდოვას პრემიერ – მინისტრი ატყობინებდა განმცხადებლებს, რომ მთავრობა, მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიის შიდა საქმეებში ჩაურევლად, ვერ განიხილავდა ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესიის განაცხადს. სააპელაციო სასამართლომ, ასევე, აღნიშნა, რომ მაშინ, როდესაც განმცხადებელი ორგანიზაციის განაცხადებს ყურადღება არ ექცეოდა, მოლდოვას მთავრობას, 1993 წლის 7 თებერვლის გადაწყვეტილების საფუძველზე, უკვე ალიარებული ჰყავდა მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესია, როგორც მოსკოვის საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში მყოფი ეპარქია. სააპელაციო სასამართლომ უარყო მთავრობის არგუმენტი იმის თაობაზე, რომ მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიის ალიარება შეესაბამებოდა ყველა მართლმადიდებელის სურვილს. სასამართლომ განმარტა, რომ ტერმინი „დენომინაცია“ არ შეეხებოდა მხოლოდ კათოლიკურ ან მართლმადიდებლურ რელიგიას, არამედ მოიცავდა ყველა რწმენას და მათი მიმდევრების რელიგიური გრძნობების გამოვლინებას ღოცვების, რელიგიური მსახურებისა და თაყვანისცემის გზით. სასამართლომ, ასევე, აღნიშნა, რომ მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესია იყო რუსეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის ნაწილი და, შესაბამისად, მოსკოვის საპატრიარქოს ექვემდებარებოდა, მაშინ როდესაც ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესია ეკუთვნოდა რუმინეთის მართლმადიდებელ ეკლესიას და, შესაბამისად, ექვემდებარებოდა ბუქარესტის საპატრიარქოს. სააპელაციო სასამართლომ დაადგინა, რომ მთავრობის უარი განმცხადებელი ეკლესიის ალიარებაზე, ეწინააღმდეგებოდა რელიგიის თავისუფლებას, რომელიც გარანტირებული იყო არამხოლოდ რელიგიური დენომინაციების შესახებ კანონით, არამედ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-18 მუხლით და ასევე, ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა მე-5 და სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლით. სააპელაციო სასამართლომ გასცა ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესიის ალიარების ბრძანება.

მთავრობამ გაასაჩივრა ზემოაღნიშნული გადაწყვეტილება იმ მოტივით, რომ სასამართლოებს არ ჰქონდათ მსგავსი საკითხების განხილვის უფლებამოსილება.

1997 წლის 9 დეკემბრის გადაწყვეტილებით, იუსტიციის უმაღლესმა სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს 1997 წლის 19 აგვისტოს გადაწყვეტილება, იმ მოტივით, რომ განმცხადებლებს გაშვებული ჰქონდათ ხანდაზმულობის ვადა და მათი მოთხოვნა იყო დაუსაბუთებელი. უმაღლესი სასამართლოს გადაწყვეტილების თანახმად, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 238-ე მუხლი მთავრობის გადაწყვეტილების გასაჩივრების ერთ-ერთი ვადას ადგენდა. ერთ-ერთი ვადის ათვლა იწყებოდა ან მთავრობის მიერ უარყოფითი გადაწყვეტილების მიღების დღიდან, ან, განაცხადის უპასუხოდ დატოვების შემთხვევაში, განაცხადის წარდგენიდან ერთი თვის შემდეგ. უმაღლესმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ განმცხადებლებს განაცხადი წარდგენილი ჰქონდათ 4 მარტს, ხოლო სასამართლოს მიმართეს 1997 წლის 4 ივნისს, რის გამოც გასაჩივრების ვადა გაშვებული იყო. სასამართლომ, ასევე, განმარტა, რომ მთავრობის მხრიდან აღიარებაზე უარით არ ირღვეოდა განმცხადებლებისთვის საერთაშორისო შეთანხმებებით გარანტირებული უფლებები, უფრო კონკრეტულად კი, ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლება, ვინაიდან ისინი იყვნენ მართლმადიდებელი ქრისტიანები და შეეძლოთ გამოეხატათ საკუთარი რელიგია მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიაში, რომელიც აღიარებული იყო მოლდოვას მთავრობის 1993 წლის 7 თებერვლის გადაწყვეტილებით. უმაღლესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ მოცემული საქმე ეხებოდა ეკლესიის შიგნით უბრალო ადმინისტრაციულ დავას, რომლის მოგვარებაც მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიის პრეროგატივა იყო და ამ საკითხში სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევა უფრო გაამწვავებდა სიტუაციას. სასამართლოს განმარტებით, სახელმწიფოს მხრიდან აღიარებაზე უარი სრულიად შეეფერებოდა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებულ პირობებს. 1999 წლის 15 მარტს განმცხადებლებმა კვლავ მიმართეს მთავრობას აღიარების მოთხოვნით.

1999 წლის 20 ივლისის წერილით, პრემიერ მინისტრმა განმცხადებელს უარი უთხრა აღიარებაზე, იმ მოტივით, რომ ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესია, სამართლებრივი გაგებით, არ იყო რელიგიური დენომინაცია და მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიაში განხეთქილების ერთ-ერთ მხარეს წარმოადგენდა. ამავე წერილში, პრემიერ-მინისტრი აღნიშნავდა, რომ მოლდოვას მთავრობა არ აღიარებდა მათ, ვიდრე მოლაპარაკების საფუძველზე, მოსკოვისა და ბუქარესტის საპატრიარქოებს შორის, ნაპოვნი არ იქნებოდა კონფლიქტის მოგვარების გზა.

ნორმა: კონვენციის მე-9 მუხლი – განმცხადებლების მტკიცებით, მოლდოვას მთავრობის მხრიდან აღიარებაზე უარით, ირღვეოდა მათი რელიგიის თავისუფლება, ვინაიდან მოლდავეთში მხოლოდ მთავრობის მიერ აღიარებულ რელიგიურ ორგანიზაციებს შეეძლოთ მოქმედება. განმცხადებლებმა დააკონკრეტეს, რომ მათ ეზღუდებოდათ რელიგიის გამოხატვა სხვებთან ერთად, ვინაიდან იკრძალებოდა მათი რელიგიური მიზნებისთვის შეკრება და არ გააჩნდათ აქტივების სამართლებრივი დაცვის არავითარი შესაძლებლობა. განმცხადებლების მტკიცება ეყრდნობოდა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლს.

მხარეთა არგუმენტები:

1. განმცხადებლების პოზიცია – განმცხადებლების მტკიცებით (მანუსაკისი და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ საქმეზე დაყრდნობით), მათი ეკლესიის აღიარებაზე უარი ხელყოფდა მათი რელიგიის თავისუფლებას, ვინაიდან აღიარების არქონა შეუძლებელს ხდიდა მათ რელიგიურ მსახურებას. განმცხადებლების გა-

ნმარტებით, სახელმწიფოს შეეძლო მოეთხოვა წინასწარი რეგისტრაცია რელიგიური დენომინაციებისთვის ისე, რომ არ დარღვეულიყო ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლი და არ შელახულიყო მიმდევრების რელიგიის თავისუფლება. განმცხადებლის მტკიცებით, მოცემულ შემთხვევაში, აღიარებაზე უარს არ გააჩნდა ისეთი სამართლებრივი საფუძველი, რომელიც მისაღები იქნებოდა დემოკრატიული საზოგადოებისთვის.

დემოკრატიულ საზოგადოებაში, მორწმუნეთა ნებისმიერი ჯგუფს, რომელიც თავს მიიჩნევს სხვებისგან განსხვავებულად, შესაძლებლობა უნდა ჰქონდეს ჩამოაყალიბოს საკუთარი ეკლესია და სახელმწიფოს განსასაზღვრი არ არის მართლა არსებობს თუ არა განსხვავება მორწმუნეთა ჯგუფებს შორის, ან რომელი რწმენაა დანარჩენთაგან განსხვავებული. სახელმწიფოს არ უნდა მიენიჭებინა უპირატესობა რომელიმე ეკლესიისთვის აღიარების საკითხში და, საბოლოოდ, სახელმწიფოს განსასაზღვრი არ იყო, განმცხადებელი ეკლესია წარმოადგენდა დამოუკიდებელ პირს თუ სხვა რომელიმე ეკლესიასთან იმყოფებოდა ჯგუფში.

2. მთავრობის პოზიცია – მთავრობა დაეთანხმა განმცხადებლებს, რომ რელიგიის თავისუფლება მოიცავდა მსახურების და თაყვანისცემის გზით რელიგიის გამოხატვასაც, თუმცა, მოცემულ შემთხვევაში, განმცხადებელი ეკლესიის აღიარებაზე უარი მის მიმდევრებს საქმიანობას არ უკრძალავდა. განმცხადებელი ეკლესიის მიმდევრები ინარჩუნებდნენ რელიგიის თავისუფლებას. მთავრობამ, ასევე, განმარტა, რომ განმცხადებელი ეკლესია იყო მართლმადიდებელი ეკლესია, და არა დენომინაცია; მართლმადიდებლური ქრისტიანობა აღიარებული იყო 1993 წლის 7 თებერვლის გადაწყვეტილებით, მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიასთან ერთად. რელიგიური კუთხით, არ არსებობდა არავითარი განსხვავება განმცხადებელ ეკლესიასა და მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიას შორის.

განმცხადებელი ეკლესიის შექმნა, რეალურად წარმოადგენდა მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიაში ახალი ადმინისტრაციული ორგანოს შექმნის მცდელობას. სახელმწიფოს, რელიგიურ საკითხებში ნეიტრალიტეტის პრინციპის დარღვევის გარეშე, არ შეეძლო ჩარეულიყო კონფლიქტში, რომელიც სამიტროპოლიტო ეკლესიის წიაღში არსებობდა. მთავრობამ, ასევე, განაცხადა, რომ აღნიშნული ადმინისტრაციული კონფლიქტი წარმოადგენდა რუმინეთსა და რუსეთს შორის კონფლიქტს და განმცხადებელი ეკლესიის აღიარებით (რომელიც სქიზმატურ ჯგუფს წარმოადგენდა), უარყოფით ზეგავლენას იქონიებდა მოლდოვას დამოუკიდებლობაზე და მის ტერიტორიულ მთლიანობაზე.

სასამართლოს შეფასება:

1. არსებობდა თუ არა უფლებებში ჩარევის ფაქტი:

მთავრობის მტკიცებით, აღიარებაზე უარის თქმით განმცხადებლებს, მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიის ფარგლებში, არ ეზღუდებოდათ რელიგიის – ქრისტიანულ მართლმადიდებლური რწმენის, გამოხატვის თავისუფლება, რომელიც აღიარებული იყო სახელმწიფოს მიერ. საპასუხოდ განმცხადებლებმა განაცხადეს, რომ მოლდავეთში მხოლოდ სახელმწიფოს მიერ აღიარებულ დენომინაციას შეეძლო არსებობა და მათი ეკლესიის აღიარებაზე უარის თქმით იკრძალებოდა ეკლესიის, როგორც საღვთისმსახურო ორგანოს, გაერთიანების არსებობა. იმ განმცხადებლებს, რომლებიც იყვნენ ფიზიკური პირები, არ შეეძლოთ ღვთისმსახურების გზით გამოეხატათ საკუთარი რელიგია, ვინაიდან მხოლოდ სახელმწიფოს მიერ აღიარებულ დენომინაციები სარგებლობდნენ სამართლებრივი და-

ცვის საშუალებებით. სასამართლომ აღნიშნა, რომ რელიგიური დენომინაციების შესახებ აქტის თანახმად, მხოლოდ მთავრობის გადანყვეტილების საფუძველზე აღიარებული რელიგიების მსახურების განხორციელება იყო დასაშვები. მოცემულ შემთხვევაში, სასამართლომ აღნიშნა, რომ განმცხადებელ ეკლესიას აღიარების გარეშე არ შეეძლო მოქმედება, მის სასულიერო პირებს – ღვთისმსახურების აღსრულება, მის მიმდევრებს – საკუთარი რელიგიური წესების აღსრულების მიზნით შეკრება, ეკლესიას კი, იურიდიული პირის სტატუსის არქონის გამო, საკუთარი აქტივების დაცვა. სასამართლომ დაადგინა, რომ მოლდოვას მთავრობის 1997 წლის 9 დეკემბრის უარყოფითი გადანყვეტილება წარმოადგენდა განმცხადებელი ეკლესიისა და სხვა განმცხადებლების კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას. იმის დასადგენად, აკმაყოფილებდა თუ არა ჩარევის ფაქტი მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილის მოთხოვნებს, სასამართლოს უნდა დაედგინა იყო თუ არა ჩარევა კანონით გათვალისწინებული და ისახავდა თუ არა ლეგიტიმურ მიზანს, რომელიც აუცილებელი იყო დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

2. იყო თუ არა ჩარევა გათვალისწინებული კანონით.

განმცხადებლებმა განაცხადეს, რომ უფლებებში ჩარევა გათვალისწინებული იყო რელიგიური დენომინაციების შესახებ კანონით. მათ, ასევე, განაცხადეს, რომ ხდებოდა კანონში განერილი პროცედურის ბოროტად გამოყენება, ვინაიდან აღიარებაზე უარის თქმის რეალური მიზეზი და საფუძველი პოლიტიკური იყო. სასამართლომ კიდევ ერთხელ აღნიშნა, რომ ტერმინი „კანონით გათვალისწინებული“ არ გულისხმობდა ეროვნულ კანონმდებლობაში მხოლოდ ჩარევის სამართლებრივი საფუძვლის არსებობას. სასამართლომ განმარტა, რომ ჩარევის საფუძველი უნდა აკმაყოფილებდეს „კანონის ხარისხის“ მოთხოვნებს, კერძოდ, უნდა იყოს ადეკვატურად ხელმისაწვდომი და ზუსტად განსაზღვრული, რათა კონკრეტულმა პირმა შეძლოს შესაძლო შედეგების განსაზღვრა და მოახდინოს საკუთარი ქმედების კანონთან შესაბამისობაში მოყვანა. გარდა ამისა, კანონი უნდა ითვალისწინებდეს სახელმწიფოს მხრიდან თვითნებური ჩარევის შემთხვევაში თავდაცვის სამართლებრივი საშუალებების არსებობასაც. კანონი უნდა განსაზღვრავდეს სახელმწიფოს მხრიდან დისკრეციული უფლებამოსილების ზუსტ ზღვარს და ამ უფლებამოსილების განორციელების ზუსტად განერილ პროცედურას. ეროვნული კანონმდებლობის სიზუსტის ხარისხი, რომელიც, შესაძლებელია, არ მოიცავდეს ყველა კონკრეტულ შემთხვევას, მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული კანონის შინაარსზე, რომელიც უნდა ითვალისწინებდეს ურთიერთობათა იმ სფეროს, რომელსაც ფარავს და იმ პირთა წრეს და სტატუსს, რომელთათვისაც განკუთვნილია.

მოცემულ შემთხვევაში, სასამართლომ აღნიშნა, რომ 1992 წლის 24 მარტის კანონი რელიგიური დენომინაციების შესახებ, რელიგიური დენომინაციებისგან მოითხოვდა მთავრობის გადანყვეტილების საფუძველზე აღიარების მოპოვებას. ამ კანონის მე-9 მუხლით გათვალისწინებული იყო, რომ მხოლოდ იმ დენომინაციების აღიარება შეიძლებოდა, რომლების პრაქტიკა და რიტუალებიც შესაბამისობაში მოდიოდა კონსტიტუციასთან და არსებულ კანონმდებლობასთან. ევროპულმა სასამართლომ, ვიდრე გადანყვეტდა – რამდენად ისახავდა ჩარევა ლეგიტიმურ მიზანს და რამდენად აუცილებელი იყო იგი დემოკრატიულ საზოგადოებაში, კონკრეტული პასუხის გაუცემლად კითხვაზე: რამდენად აკმაყოფილებდნენ ზემოაღნიშნული ნორმები წინასწარ განჭვრეტადობისა და სიზუსტის ხარისხს, გადანყვიტა დაეშვა, რომ განმცხადებლის უფლებებში ჩარევა „გათვალისწინებული იყო კანონით“.

3. ლეგიტიმური მიზანი

მთავრობის მტკიცებით, აღიარებაზე უარის თქმა ემსახურებოდა საჯარო წესრიგსა და უსაფრთხოებას. მოლდოვას სახელმწიფოს ტერიტორია, რომელიც ადრე რამოდენიმეჯერ გადავიდა რუმინეთისა და რუსეთის კონტროლის ქვეშ, დასახლებული იყო ეთნიკურად და ლინგვისტურად მრავალფეროვანი მოსახლეობით. მოლდოვასთვის, რომელიც ახალგაზრდა სახელმწიფო იყო, რელიგია წარმოადგენდა სტაბილურობის ერთ-ერთ საყრდენს, მოსახლეობის უმრავლესობა მართლმადიდებელი ქრისტიანი იყო. შესაბამისად, მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიის აღიარებით, რომელიც მოსკოვის საპატრიარქოს დაქვემდებარებაშია, შესაძლებელი იყო მთლიანი მოსახლეობის ერთ ეკლესიაში გაერთიანება. თუკი მოხდებოდა განმცხადებელი ეკლესიის აღიარება, სავსებით შესაძლებელი იქნებოდა ქრისტიანი მოსახლეობის სხვადასხვა ეკლესიაში დანაწევრება. უფრო მეტიც, ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესიის სახელის ქვეშ მოქმედებდნენ პოლიტიკური ძალები, რომლებიც, ბესარაბიის და რუმინეთის კვლავ გაერთიანების მიზნით, რუმინულ ინტერესებს ემსახურებოდნენ. განმცხადებელი ეკლესიის აღიარება გამოიწვევდა რუმინულ-რუსული ინტერესების დაპირისპირებას მოსახლეობაში, რაც სოციალურ სტაბილურობას და მოლდოვას ტერიტორიულ მთლიანობას შეუქმნიდა საფრთხეს.

განმცხადებლები არ დაეთანხმნენ წამოყენებულ არგუმენტს, ვინაიდან მთავრობას არ ჰქონდა მოყვანილი არცერთი მტკიცებულება იმისა, რომ განმცხადებელი ეკლესიის აღიარება საფრთხეს უქმნიდა მოლდოვას ტერიტორიულ მთლიანობას.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ სახელმწიფოებს აქვთ უფლება შეამოწმონ მათ ტერიტორიაზე არსებული გაერთიანებები და მოძრაობები, რომლებიც, ვითომდა, რელიგიურ მიზნებს ისახავენ, წარმოადგენენ თუ არა რელურად საფრთხეს მოსახლეობის და საჯარო უსაფრთხოებისთვის.

ზემოაღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით, სასამართლომ მიიჩნია, რომ არსებული ჩარევა ემსახურებოდა საჯარო წესრიგისა და უსაფრთხოების დაცვას, კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად.

4. აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში

ა) ძირითადი პრინციპები – სასამართლომ კიდევ ერთხელ აღნიშნა, რომ მე-9 მუხლით გათვალისწინებული აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება წარმოადგენს დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთ უმთავრეს საფუძველს. რელიგიური კუთხით, იგი წარმოადგენს სასიცოცხლო ელემენტს მორწმუნეთა პიროვნებების და მათ მიერ სამყაროს აღქმის ჩამოყალიბებისთვის, და ის, ასევე, ღირებულ ფასეულობას წარმოადგენს ათეისტების, სკეპტიკოსების და აგნოსტიკოსებისათვის. პლურალიზმი განუყოფელია დემოკრატიული საზოგადოებისგან. რელიგიის თავისუფლება, უპირველესყოვლისა, წარმოადგენს ინდივიდუალური სინდისის საქმეს, თუმცა, ასევე, მოიცავს სხვებთან ერთად (კოლექტიურად) რელიგიის გამოხატვის უფლებას. კონვენციის მე-9 მუხლი განსაზღვრავს რელიგიის გამოხატვის სხვადასხვა ფორმებს, ღვთისმსახურებას, სწავლებას და რელიგიური წესების მორჩილებას. მიუხედავად ყველაფრისა, მე-9 მუხლი არ იცავს ყველა იმ ქმედებას, რომელიც რელიგიით არის მოტივირებული. სასამართლომ, ასევე, განმარტა, რომ დემოკრატიულ საზოგადოებაში, სადაც რამდენიმე რელიგია თანაარსებობს, სხვადასხვა ინტერესთა შეთავსებისა და ყველას რწმენის პატივისცემის უზრუნველ-

საყოფად, შესაძლოა, აუცილებელი გახდეს რელიგიის თავისუფლების შეზღუდვა. სახელმწიფოს, უფლებამოსილების ფარგლებში, ასეთი ურთიერთობების დარეგულირებისას, ეკისრება ვალდებულება შეინარჩუნოს ნეიტრალიტეტი და მიუყვებოდეს ებლობა. ასეთ შემთხვევაში, უმთავრეს მიზანს წარმოადგენს მრავალფეროვნების დაცვა და დემოკრატიის გამართულად მუშაობის უზრუნველყოფა, რომლის ერთ-ერთი დამახასიათებელი პრინციპიც არის ქვეყნის შიგნით არსებული პრობლემების დიალოგის გზით მოგვარება, ძალადობის გარეშე, რაც უნდა დამღლეი იყოს ეს დიალოგი. შესაბამისად, სახელმწიფო მოხელეების ვალდებულებაა არა დაძაბულობის მიზეზის აღმოფხვრით მრავალფეროვნების მოსპობა, არამედ მოწინააღმდეგე ჯგუფებს შორის შემწყნარებლური გარემოს დამკვიდრება.

სასამართლომ, ასევე, აღნიშნა, რომ რელიგიის თავისუფლების უმთავრესი პრინციპის თანახმად, სახელმწიფოს არ აქვს უფლებამოსილება განსაზღვროს რწმენის ლეგიტიმურობა. გახლენილ რელიგიურ საზოგადოებაში სახელმწიფოს მიმხრობა გარკვეული რელიგიური ჯგუფის, ან მისი ლიდერის მიმართ, ან გახლენილი რელიგიური საზოგადოების გაერთიანება მისი ნების საწინააღმდეგოდ, წარმოადგენს რელიგიის თავისუფლების დარღვევას. დემოკრატიულ საზოგადოებაში სახელმწიფოს არ სჭირდება რელიგიური ჯგუფის ერთიანობის უზრუნველყოფა.

ვინაიდან რელიგიური თემები ტრადიციულად არსებობენ ორგანიზებული სტრუქტურების ფორმით, მე-9 მუხლი უნდა განიმარტოს მე-11 მუხლთან კომბინაციაში, რომელიც სახელმწიფოს თვითნებური ჩარევისაგან იცავს ორგანიზაციულ ცხოვრებას. შესაბამისად, მორწმუნეთა რელიგიის თავისუფლება, რომელიც მოიცავს რელიგიის გამოხატვას სხვებთან ერთად, ასევე, მოიცავს მოლოდინს, რომ მორწმუნეებს ექნებათ უფლება, სახელმწიფოს მხრიდან უკანონო ჩარევის გარეშე, თავისუფლად გაერთიანდნენ. რელიგიური ორგანიზაციების ავტონომიურობა პლურალიზმის განუყოფელი ნაწილია, ამდენად, კონვენციის მე-9 მუხლის დაცვის ერთ-ერთ უმთავრეს ობიექტს წარმოადგენს.

რელიგიის თავისუფლებით შეუზღუდავად სარგებლობისთვის, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საქმე ეხება რელიგიურ ორგანიზაციებს, აუცილებელია მათ ჰქონდეთ თემის და მისი საკუთრების სამართლებრივი დაცვის შესაძლებლობა. შესაბამისად, კონვენციის მე-9 მუხლი უნდა განიმარტოს არა მხოლოდ მე-11, არამედ მე-6 მუხლთან მიმართებითაც.

ჩამოყალიბებული პრეცედენტული სამართლის თანახმად, სასამართლო კონვენციის ხელმომწერ მხარეს ანიჭებს მიხედულობის გარკვეულ ზღვარს, რათა თავად განსაზღვროს, რა მოცულობით არის აუცილებელი ჩარევა. თუმცა, სახელმწიფოს ქმედება ექვემდებარება ზედამხედველობას როგორც ეროვნული კანონმდებლობის, ასევე მის საფუძველზე მიღებული გადაწყვეტილებების მხრივ. სასამართლოს მიზანია შეაფასოს ეროვნულ დონეზე განხორციელებული ქმედებების პროპორციულობა.

მოცემულ საქმეში სახელმწიფოსთვის მინიჭებული ზღვრის განსაზღვრად, სასამართლოს უნდა გაეთვალისწინებინა ის ფასეულობა, რომელიც საფრთხის ქვეშ იდგა; კერძოდ, დემოკრატიული საზოგადოების განუყოფელი ნაწილი – მრავალფეროვნება. ასევე, სათანადოდ უნდა გაეთვალისწინებინა დასაცავი ფასეულობის საპირწონე – აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროება, რომელიც მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით არის გათვალისწინებული, მისი ლეგიტიმური მიზანი და პროპორციულობა. ზედამხედველობის განხორციელებისას, სასამართლოს უნდა

განეხილა სახელმწიფოს გასაჩივრებული ქმედება მთლიანად საქმესთან მიმართებაში.

ბ) ძირითად პრინციპებთან შესაბამისობა – მთავრობის განმარტებით, გასაჩივრებული ღონისძიება აუცილებელი იყო დემოკრატიულ საზოგადოებაში. განმცხადებელი ეკლესიის აღიარებით, სახელმწიფო დაარღვევდა ნეიტრალიტეტისა და მიუკერძოებლობის პრინციპს რელიგიურ საკითხებში, კერძოდ, რელიგიურ ორგანიზაციაში წარმოქმნილ კონფლიქტთან მიმართებაში, რაც მოლდოვას კონსტიტუციისა და პოლიტიკის დარღვევა იქნებოდა. ზუსტად, ამ პრინციპების შენარჩუნებას ემსახურებოდა სახელმწიფოს რჩევა განმცხადებელი ეკლესიისადმი, პირველ რიგში, მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიასთან მოეგვარებინა ყველა სადავო საკითხი.

მთავრობისავე განმარტებით, აღიარებაზე უარის თქმა აუცილებელი იყო მოლდოვას ეროვნული უსაფრთხოებისა და ტერიტორიული მთლიანობისათვის, ვინაიდან განმცხადებელი ეკლესია ჩართული იყო პოლიტიკურ აქტივობებში, რომელიც მოლდოვასა და რუმინეთის გაერთიანებისკენ იყო მიმართული, რასაც მხარს უჭერდა რუმინეთი. ამ პოზიციის გასამყარებლად, მთავრობამ მოიშველია რუმინულ პრესაში გამოქვეყნებული სტატიები, რომელთა მიხედვითაც, რუმინული პრესა მხარს უჭერდა განმცხადებელი ეკლესიის აღიარებას და მოლდოვას კვლავ რუმინეთთან შეერთებას.

ასეთი აქტივობები საფრთხეს უქმნიდა არა მხოლოდ მოლდოვას ერთიანობას, არამედ მის კეთილმეზობლურ ურთიერთობას უკრაინასთან, რომლის ნაწილიც, 1944 წლამდე, ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესიის კანონიკური იურისდიქციის ქვეშ იმყოფებოდა.

მთავრობამ, ასევე, აღნიშნა, რომ განმცხადებელ ეკლესიას მხარს უჭერდნენ მოლდავეთში რუმინული ინტერესების გამტარებელი პოლიტიკური ძალები, რომლებიც, ზოგჯერ, საპარლამენტო დებატებშიც უარყოფდნენ მოლდოვას დამოუკიდებლობას, რაც მოლდოვას სახელმწიფოს დესტაბილიზაციას ახდენდა. ამასთან დაკავშირებით, მთავრობამ აღნიშნა – რუმინეთის გაერთიანების ქრისტიანული კავშირი, რომელიც შეიქმნა 1993 წლის 1 იანვარს და რომელთან დაკავშირებული პირები და პოლიტიკური პარტია – ქრისტიან დემოკრატიული სახალხო ფრონტი, აშკარად მხარს უჭერდნენ ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესიის კვლავ გამოჩენას.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, მთავრობის მტკიცებით, გასაჩივრებული ღონისძიება აუცილებელი იყო მორწმუნეთა შორის სოციალური მშვიდობისა და ურთიერთგაგების შესანარჩუნებლად. განმცხადებელი ეკლესიის აგრესიულმა ქმედებებმა, რომლებიც მიზნად ისახავდა სხვა მართლმადიდებელი ქრისტიანების გადაბირებას და სხვა ეკლესიების შთანთქმას, გამოიწვია რიგი ინციდენტებისა, რომლებიც პოლიციის დროული ჩარევის გარეშე მსხვერპლით დასრულდებოდა.

მთავრობამ, ასევე, დასძინა, რომ მიუხედავად აღიარებაზე უარის თქმისა, მოლდოვას სახელმწიფოს წარმომადგენლები მოქმედებდნენ შემწყნარებლური სულისკვეთებით და განმცხადებელ ეკლესიასა და მის მიმდევრებს საქმიანობის შეუფერხებლად გაგრძელების შესაძლებლობას აძლევდნენ.

განმცხადებლების მტკიცებით, ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესიის აღიარებაზე უარის თქმა არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში. ისინი, ასევე, ამტკიცებდნენ, რომ მთავრობის ყველა არგუმენტი იყო უსაფუძვლო და და-

უსაბუთებელი. მოცემულ საქმეში არ არსებობდა არცერთი მტკიცებულება, რომ განმცხადებლების საქმიანობას შეეძლო საფრთხე შეექმნა მოლდოვას ტერიტორიული მთლიანობისათვის, ეროვნული უსაფრთხოებისა თუ საჯარო წესრიგისთვის.

განმცხადებლების განმარტებით, სახელმწიფომ მათი ეკლესიის აღიარებაზე უარით, მაშინ, როცა სხვა ქრისტიანული ეკლესიები სარგებლობდნენ აღიარებით, დაარღვია ნეიტრალიტეტისა და მიუკერძოებლობის პრინციპები.

აღიარებაზე უარის თქმამ, განმცხადებლებს მოუსპო საკუთარი რელიგიის მიყოლის შესაძლებლობა, ვინაიდან რელიგიური დენომინაციების შესახებ კანონის თანახმად, კონკრეტული დენომინაციის საქმიანობა და გაერთიანების უფლება რელიგიური მიზნებისათვის შესაძლებელი იყო, მხოლოდ, სახელმწიფოს აღიარების შემთხვევაში. სამართლებრივი დაცვის საშუალებებით სარგებლობდნენ მხოლოდ აღიარებული დენომინაციები, მხოლოდ მათ შეეძლოთ სასამართლოში მხარედ გამოსვლა, განმცხადებელ ეკლესიას არ შეეძლო დაეცვა საკუთარი ქონება, მისი სასულიერო პირები კი ვერ იცავდნენ თავს ფიზიკური ძალადობისგან.

განმცხადებლებმა უარყვეს მთავრობის მტკიცება, რომ ტარდებოდა შემწყნარებლური პოლიტიკა მათ მიმართ, ვინაიდან მათდამი მიმართული ძალადობრივი მოქმედება დაშვებული იყო სახელმწიფო მოხელეების მხრიდან და ზოგიერთ შემთხვევაში, თავადაც მონაწილეობდნენ მათში.

სასამართლომ გადაწყვიტა ცალკე-ცალკე განეხილა მთავრობის არგუმენტები.

1) მოლდოვას კონსტიტუციისა და კანონმდებლობის დაცვა

სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოლდოვას კონსტიტუციით გარანტირებულია რელიგიის თავისუფლება და აღიარებულია რელიგიური ორგანიზაციების ავტონომია, ხოლო რელიგიური დენომინაციების შესახებ კანონში გაწერილი იყო რელიგიური ორგანიზაციების აღიარების პროცედურა.

მთავრობის მტკიცებით, ზემოაღნიშნული კანონების და, ასევე, ნეიტრალიტეტისა და მიუკერძოებლობის პრინციპების დაცვით იყო მოტივირებული აღიარებაზე უარის თქმა და რჩევა, რომ ჯერ მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიასთან დალაგებულიყო ურთიერთობა.

სასამართლომ, უპირველეს ყოვლისა, აღნიშნა, რომ განმცხადებელმა ეკლესიამ აღიარების მოთხოვნით მთავრობას მიმართა 1992 წლის 8 ოქტომბერს, რაზეც პასუხი არ მიუღია, ხოლო უფრო მოგვიანებით, 1993 წლის 7 თებერვალს, სახელმწიფომ აღიარა მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესია. ასეთ ვითარებაში, სასამართლოსთვის გაურკვეველი იყო მთავრობის მტკიცება, რომ ბესარაბიის სამიტროპოლიტო ეკლესია წარმოადგენდა მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესიის სქიზმატურ ჯგუფს.

ნებისმიერ შემთხვევაში, სასამართლოს პეცედენტული სამართლის შესაბამისად, ნეიტრალიტეტისა და მიუკერძოებლობის პრინციპებთან შესაბამისობაში ვერ მოდიოდა სახელმწიფოს მხრიდან რწმენის ლეგიტიმურობის შეფასება; გარდა ამისა, ეს პრინციპები ავალდებულებს სახელმწიფოს, უზრუნველყოს დაპირისპირებულ ჯგუფებს შორის შემწყნარებლობა. რამდენადაც განმცხადებელი ეკლესია არ წარმოადგენდა ახალ დენომინაციას, მისი აღიარების უკვე აღიარებული რელიგიური ორგანიზაციის ნებაზე მინდობა ამ პრინციპების დარღვევას წარმოადგენდა. შესაბამისად, სასამართლომ უარყო მთავრობის არგუმენტი, რომ აღიარებაზე უარის თქმა კანონის დაცვით და მიუკერძოებლობისა და ნეიტრალიტეტის შენარჩუნებით იყო მოტივირებული.

2) საფრთხე ტერიტორიული მთლიანობისთვის

სასამართლომ აღნიშნა, რომ განმცხადებელი ეკლესიის წესდების პრეამბულა განსაზღვრავდა განმცხადებელს, როგორც ადგილობრივ ავტონომიურ ეკლესიას, მოქმედს მოლდოვას ტერიტორიაზე, ეროვნულ კანონმდებლობასთან ჰარმონიაში, რომლის სახელიც ისტორიულია და არავითარი კავშირი არ აქვს მაშინდელ თუ ამჟამინდელ პოლიტიკურ მოვლენებთან. წესდების თანახმად, განმცხადებელი ეკლესია მზადყოფნას აცხადებდა ეთანამშრომლა სახელმწიფოსთან კულტურის, განათლებისა და სოციალურ სფეროებში და აცხადებდა, რომ არავითარი კავშირი არ ჰქონდა პოლიტიკურ საქმიანობასთან. სასამართლომ მიიჩნია, რომ წესდების პრეამბულაში ჩამოყალიბებული პრინციპები იყო ნათლად განსაზღვრული და აბსოლუტურად ლეგიტიმური.

თუმცა, საქმის განხილვისას მთავრობამ განაცხადა, რომ სინამდვილეში, განმცხადებელი ეკლესია ჩართული იყო მოლდოვას საზღვარგარეთ პოლიტიკურ საქმიანობაში და მისი აღიარება საფრთხეს შეუქმნიდა მოლდოვას ტერიტორიულ მთლიანობას.

სასამართლოს განმარტებით, შესაძლებელია, ორგანიზაცია წესდებით გაცხადებულის გარდა, ეწოდეს შეფარულ საქმიანობას, თუმცა, ასეთი ფაქტის დადასტურებისთვის აუცილებელია შეფასდეს ორგანიზაციის მიერ გაცხადებული მიზნები და რეალურად განხორციელებული საქმიანობა. სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოცემულ საქმეში არ არსებობდა არავითარი მტკიცებულება, რომ განმცხადებელი ეკლესია წესდებით გაცხადებულისგან განსხვავებულ საქმიანობას ეწეოდა.

რაც შეეხება სტატიებს, მიუხედავად იმისა, რომ მათი შინაარსი ცხადს ხდის რუმინეთისა და მოლდოვას გაერთიანების იდეას, არ შეიძლება მათზე პასუხისმგებლობა დაეკისროს განმცხადებელ ეკლესიას, მითუმეტეს მაშინ, როდესაც მთავრობა არ ამტკიცებდა ამ სტატიების განმცხადებელი ეკლესიის მიერ გამოქვეყნებას.

შესაბამისად, სასამართლოს, მტკიცებულებების არარსებობის გამო, არ შეეძლო განმცხადებელი ეკლესიის იმ პოლიტიკური ძალების საქმიანობასთან დაკავშირება, რომლებიც აშკარად უჭერდნენ მხარს მოლდოვასა და რუმინეთის გაერთიანებას. გარდა ამისა, მთავრობა სადავოდ არხდოდა ასეთი პოლიტიკური ძალების საქმიანობას.

შესაბამისად, ვარაუდი, რომ განმცხადებელი ეკლესიის აღიარება საფრთხეს შეუქმნიდა ეროვნულ უსაფრთხოებას და ტერიტორიულ მთლიანობას, იყო მხოლოდ ჰიპოთეზა, რომელიც, შესაბამისი მტკიცებულების გარეშე, ვერ გაამართლებდა განმცხადებელი ეკლესიისათვის აღიარებაზე უარის თქმას.

3) მორწმუნეებს შორის სოციალური მშვიდობისა და ურთიერთგაგების შენარჩუნება

სასამართლომ აღნიშნა, რომ მთავრობას არ უარუყვია განმცხადებელი ეკლესიის სასულიერო პირებისა და მათი მიმდევრების შეკრებისას მომხდარი ინციდენტები. კერძოდ, კონფლიქტი იჩენდა თავს მაშინ, როდესაც განმცხადებელი ეკლესიის სასულიერო პირები ცდილობდნენ ჩაეტარებინათ ღვთისმსახურება იმ ეკლესიებში, რომელთა ექსკლუზიურ სარგებლობაზეც მოლდოვას სამიტროპოლიტო ეკლესია და მისი მიმდევრები აცხადებდნენ პრეტენზიას, ან ისეთ ადგილებში სადაც გარკვეული პირები აცხადებდნენ, რომ განმცხადებელი ეკლესიის საქმიანობა იყო უკანონო. მართალია, მთავრობა და განმცხადებლები ვერ თანხმდებოდნენ, კონკრეტულად რა ხდებოდა ამ ინციდენტების დროს, თუმცა, სასამართლო

მივიდა დასკვნამდე, რომ ამ ინციდენტების საფუძველს განმცხადებელი ეკლესიის აღიარებაზე უარის თქმა წარმოადგენდა.

4) განხორციელებული ღონისძიების პროპორციულობა დასახული მიზნების მისაღწევად

მთავრობის მტკიცებით, მიუხედავად იმისა, რომ განმცხადებელ ეკლესიას უარი ეთქვა აღიარებაზე, სახელმწიფო მოხელეები მოქმედებდნენ შემწყნარებლური სულისკვეთებით და განმცხადებელი ეკლესიის მიმდევრებს და სასულიერო პირებს თავისუფლად შეეძლოთ შეკრება ერთობლივი ღოცვებისა და ქონების მართვის მიზნით.

სასამართლოს განმარტებით, რელიგიური დენომინაციების შესახებ კანონის თანახმად, მოლდავეთში მხოლოდ აღიარებულ რელიგიებს შეეძლოთ მოქმედება, მხოლოდ აღიარებულ დენომინაციებს ჰქონდათ იურიდიული პირის სტატუსი და საღვთისმსახურო ნივთების წარმოებისა და რეალიზაციის უფლება, ასევე, სასულიერო პირების დანიშვნის უფლება.

შესაბამისად, სასამართლომ აღნიშნა, რომ სახელმწიფო აღიარების გარეშე, განმცხადებელ ორგანიზაციას არ შეეძლო არც ორგანიზება და არც მოქმედება; იურიდიული პირის სტატუსის გარეშე არ შეეძლო გამოსულიყო მხარედ სასამართლოში საკუთრების დასაცავად, რომელიც აუცილებელი იყო ღვთისმსახურებისთვის; ასევე, მის მიმდევრებს არ შეეძლოთ რელიგიური საქმიანობა რელიგიური დენომინაციების შესახებ კანონის დაურღვევლად.

სასამართლომ დაასკვნა, რომ აღიარებაზე უარის თქმით, განმცხადებელი ეკლესიისთვის დამდგარი იყო ისეთი შედეგები, რომ განხორციელებული ღონისძიება ვერანაირად ვერ ჩაითვლებოდა პროპორციულად დასახული მიზნების მისაღწევად.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

სასამართლომ არ ჩათვალა საჭიროდ მე-14 მუხლის დარღვევის განხილვა, და, ასევე, არ ჩათვალა საჭიროდ დაედგინა, იკვეთებოდა თუ არა კონვენციის მე-11 და მე-6 მუხლების დარღვევა.

ალა საბერძნეთის წინააღმდეგ (N. 2)

განაცხადი 150776/99 და 152912/99 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 17. 10. 2002

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 17. 01. 2003

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი დაიბადა 1932 წელს და ცხოვრობს ხანთიში. 1990 წელს გარდაიცვალა თრაკიის მუსლიმთა ორი რელიგიური ლიდერიდან ერთ-ერთი, ხანთის მუფტი. 1990 წელს ადგილობრივმა პრეფექტმა იგი მუფტის მოვალეობის შემსრულებლად დანიშნა.

1990 წლის აგვისტოს, პარლამენტში, ხანთისა და როდოპის მუსლიმმა დამოუკიდებელმა წევრმა მიმართა სახელმწიფოს ხანთის მუფტის პოზიციის დასაკავებლად არჩევნების დანიშვნის მოთხოვნით. ვინაიდან მოთხოვნაზე პასუხი პარ-

ლამენტში ვერ მიიღეს, მუსლიმთა წარმომადგენლებმა გადაწყვიტეს 1990 წლის 17 აგვისტოს, ლოცვის დასრულების შემდგომ, თავად ჩაეტარებინათ არჩევნები. ამ დღეს განმცხადებელი აირჩიეს ხანთის მუფტად.

1990 წლის 24 დეკემბერს, მინისტრთა საბჭოს ინიციატივის საფუძველზე, საბერძნეთის პრეზიდენტმა მიიღო საკანონმდებლო აქტი, რომლის მიხედვითაც მუფტების არჩევის წესი შეიცვალა.

1991 წლის 20 აგვისტოს, ახალი რეგულაციების თანახმად, საბერძნეთმა დანიშნა სხვა მუფტი ხანთიში. განმცხადებელმა უარი განაცხადა გადამდგარიყო მუფტის თანამდებობიდან.

სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე და 176-ე მუხლების საფუძველზე, „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურის ფუნქციების უზურპაციისთვის, განმცხადებლის წინააღმდეგ 8 სისხლის სამართლის საქმე აღიძრა. საკასაციო სასამართლომ, ხანთიში დაძაბულობისა და არეულობის თავიდან ასაცილებლად, მიზანშეწონილად მიიჩნია სასამართლო პროცესების სხვა ქალაქებში ჩატარება. პროცესის განმავლობაში, განმცხადებელი წარმოდგენილი იყო მის მიერ არჩეული ადვოკატებით.

ა) სამართალწარმოების პირველი ეტაპი – 1993 წლის 11 იანვარს და 1993 წლის 19 აპრილს მუფტის რანგში შეტყობინებების გაცემის ბრალდებით, 1994 წლის 17 იანვარს, მომჩივნის წინააღმდეგ დაიწყო სისხლის სამართლებრივი დევნა.

1996 წლის 28 ივნისს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ, ერთი მოსამართლის შემადგენლობით, დამნაშავედ სცნო განმცხადებელი და მას 10 თვით თავისუფლების აღკვეთა შეუფარდა.

ბ) სამართალწარმოების მეორე ეტაპი – დაუდგენელ დროს, განმცხადებლის წინააღმდეგ აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე 1994 წლის 3 იანვარს, 1994 წლის 19 იანვარს, 1994 წლის 10 თებერვალს ხანთის მუფტის რანგში შეტყობინების გავრცელებისთვის. 1996 წლის 28 ივნისს, ლამიის პირველი ინსტანციის სასამართლომ, ერთი მოსამართლის შემადგენლობით, დამნაშავედ ცნო განმცხადებელი და მას 10 თვით თავისუფლების აღკვეთა შეუფარდა. აღნიშნული გადაწყვეტილება გასაჩივრდა.

1998 წლის 29 აპრილს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ, სამი მოსამართლის შემადგენლობით, დამნაშავედ სცნო განმცხადებელი პირველი და მეორე ეტაპის ბრალდებაში და მას 6 თვით თავისუფლების აღკვეთა შეუფარდა, რაც შეუცვალა ჯარიმით. აღნიშნული გადაწყვეტილება განმცხადებელმა გაასაჩივრა საკასაციო წესით. იგი ამტკიცებდა, რომ მისი დამნაშავედ ცნობა უტოლდებოდა კონვენციის მე-6, მე-9, მე-10 და მე-14 მუხლების დარღვევას.

გ) სამართალწარმოების მე-3 ეტაპი – 1996 წლის 20 იანვარს, განმცხადებლის წინააღმდეგ დაიწყო სისხლის სამართლის საქმის წარმოების მე-3 ეტაპი – 1995 წლის 3 მაისს, 1995 წლის 11 ნოემბერს, 1995 წლის 13 დეკემბერს, 1995 წლის 30 დეკემბერს და 1996 წლის 17 იანვარს ხანთის მუფტის რანგში შეტყობინების გავრცელების ბრალდებით.

1997 წლის 3 აპრილს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ, ერთი მოსამართლის შემადგენლობით, დამნაშავედ სცნო განმცხადებელი და მას 12 თვით თავისუფლების აღკვეთა შეუფარდა. გადაწყვეტილება გასაჩივრდა.

1998 წლის 25 თებერვალს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ, სამი მოსამართლის შემადგენლობით, ძალაში დატოვა გადაწყვეტილება და განმცხადებელს 8 თვით თავისუფლების აღკვეთა შეუფარდა და სასჯელი შეუცვალა ჯარიმით. გა-

ნმცხადებელმა საკასაციო წესით გაასაჩივრა გადაწყვეტილება, იგი ამტკიცებდა, რომ მისი დამნაშავედ ცნობა უტოლდებოდა კონვენციის მე-6, მე-9, მე-10 და მე-14 მუხლების დარღვევას.

დ) სისხლის სამართლის წარმოების მე-4 ეტაპი – 1996 წლის 10 სექტემბერს განმცხადებლის წინააღმდეგ აღიძრა მე-4 სისხლის სამართლის საქმე, 1995 წლის 8 აგვისტოს ხანთის მუფტის რანგში შეტყობინების გავრცელებისთვის. 1997 წლის 3 აპრილს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ, ერთი მოსამართლის შემადგენლობით, დამნაშავედ სცნო განმცხადებელი და მას 8 თვით თავისუფლების აღკვეთა შეუფარდა. გადაწყვეტილება გასაჩივრდა.

1998 წლის 25 თებერვალს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ, სამი მოსამართლის შემადგენლობით, ძალაში დატოვა გადაწყვეტილება, თუმცა, სასჯელი შეამცირა 6 თვის ვადით თავისუფლების აღკვეთით და შეცვალა ჯარიმით. განმცხადებელმა აღნიშნული გადაწყვეტილება გაასაჩივრა საკასაციო წესით.

ე) სისხლის სამართლის საქმის წარმოების მე-5 ეტაპი – დაუდგენელ დროს, მე-ხუთეჯერ აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე განმცხადებლის წინააღმდეგ 1994 წლის 6 მარტს, 1994 წლის 15 მაისს, 1994 წლის 14 აგვისტოს, 1994 წლის 22 ნოემბერს, 1994 წლის 24 დეკემბერს და 1995 წლის 9 იანვარს ხანტას მუფტის რანგში შეტყობინების გავრცელების ბრალდებით.

1996 წლის 7 მაისს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ, ერთი მოსამართლის შემადგენლობით, დამნაშავედ სცნო განმცხადებელი და 10 თვით თავისუფლების აღკვეთა შეუფარდა. გადაწყვეტილება გასაჩივრდა.

1998 წლის 5 ნოემბერს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ, სამი მოსამართლის შემადგენლობით, ძალაში დატოვა გადაწყვეტილება, სასჯელი შეამცირა 8 თვემდე და შეცვალა ჯარიმით. გადაწყვეტილება გასაჩივრდა საკასაციო წესით.

ვ) საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები ზემოაღნიშნულ საქმეებთან დაკავშირებით – 1999 წლის 12 მარტს, საკასაციო სასამართლომ არ მიიღო განმცხადებლის სარჩელები პირველი, მე-2, მე-3 და მე-4 ეტაპის სისხლის სამართლის საქმეებთან დაკავშირებით. საკასაციო სასამართლოს მსჯელობა ემყარებოდა სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე მუხლით გათვალისწინებული სასჯელის ჩადენის ფაქტს. სასამართლოს მტკიცებით, განმცხადებელმა ჩაიდინა ზემოაღნიშნული დანაშაული, როდესაც თავი წარმოაჩინა, როგორც ხანთას მუფტმა. სასამართლოს შეფასებით, განმცხადებლის მსჯავრდება არ ეწინააღმდეგებოდა კონვენციის მე-6, მე-9, მე-10 და მე-14 მუხლებს, ვინაიდან განმცხადებლის მსჯავრდებას საფუძვლად ედო არა მისი რელიგიური რწმენა, არამედ მუფტის ფუნქციების უზურპაცია. რაც შეეხება მე-6 მუხლს, სასამართლოს შეფასებით, განმცხადებელი სასამართლოს წინაშე წარმოდგენილი იყო მისი ნებით არჩეული ადვოკატების მიერ და სარგებლობდა კანონით გათვალისწინებული ყველა უფლებით.

1999 წლის 2 ივნისს, წინა აბზაცში დასახელებული მიზნების გამო, სასამართლომ მე-5 ეტაპის სისხლის სამართლის საქმესთან დაკავშირებით განმცხადებლის საჩივარი არ მიიღო.

ზ) სისხლის სამართლის საქმის წარმოების მე-6, მე-7 და მე-8 ეტაპი – განმცხადებლის წინააღმდეგ აღიძრა კიდევ სამი სისხლის სამართლის საქმე – სხვადასხვა დროს მუფტის რანგში შეტყობინების გავრცელების ბრალდებით.

2001 წლის 28 მარტს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ, სამი მოსამართლის შემადგენლობით, გაამართლა განმცხადებელი იმსჯელა რა ადამიანის უფლებათა

ევროპული სასამართლოს „სერიფი საბერძნეთის წინააღმდეგ“ (38178/97) საქმის ქრილში. სასამართლომ დაადგინა, რომ რელიგიური შეტყობინებების გავრცელება იმ პირთა ჯგუფის მიმართ, ვინც განმცხადებელს ლიდერად აღიქვამდა, წარმოადგენდა არა მუფტის თანამდებობის უზურპაციას, არამედ იყო კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული რელიგიის გამოხატვა.

კონვენციის მე-9 მუხლის ნაგარაუდვეი დარღვევა – რელიგიის გამოხატვის თავისუფლება

განმცხადებლის მტკიცებით, სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მისი მიცემა წარმოადგენდა კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას.

მთავრობის მტკიცებით, მე-9 მუხლის დარღვევა არ იყო სახეზე, ვინაიდან მე-9 მუხლი არ იძლეოდა ათენის სამშვიდობო ხელშეკრულების ინტერპრეტირების და საკუთარი ხედვით განმარტების სხვებისთვის თავზე მოხვევის გარანტიას.

ნებისმიერ შემთხვევაში, თუკი არსებობდა უფლებაში ჩარევა, ეს ჩარევა გამართლებული იყო მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით, ვინაიდან ეროვნულ სისხლის სამართლის კოდექსში არსებობდა 175-ე და 176-ე მუხლები, რომლებიც ითვალისწინებდა სასჯელს განმცხადებლის მიერ ჩადენილი ქმედებისათვის. სასამართლოების მიერ ამ ნორმების ინტერპრეტირება ემსახურებოდა მსჯავრდების წინასწარ განჭვრეტადობას. ასევე, განმცხადებლის მსჯავრდება ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს. კანონიერი მუფტის უფლებამოსილების დაცვა ითვალისწინებდა წესრიგის დაცვას კონკრეტულ რელიგიურ თემში და საზოგადოებაში. ასევე, ემსახურებოდა სახელმწიფოს საერთაშორისო ურთიერთობების დაცვას, ხოლო ამ საკითხში სახელმწიფოები განუსაზღვრელი დისკრეციით სარგებლობდნენ.

მთავრობა ასევე ამტკიცებდა, რომ ჩარევა აუცილებელი იყო დემოკრატიული საზოგადოებისთვის. მრავალ ქვეყანაში მუფტის დანიშვნა ხდებოდა სახელმწიფოს მიერ. საბერძნეთში მუფტები ითავსებდნენ მოსამართლის ფუნქციასაც, მოსამართლის ხალხის მიერ არჩევა დაუშვებელი იყო. გარდა ამისა, განმცხადებლის მუფტად არჩევა არ იყო დემოკრატიული პროცედურების დაცვით ჩატარებული. გარდა ზემოაღნიშნულისა, ხანთიში იყო ორი მუფტი, განმცხადებელი ეჭვქვეშ აყენებდა კანონიერი მუფტის უფლებამოსილების ლეგიტიმურობის საკითხს და ეროვნული სასამართლო იძულებული იყო მსჯავრი დაედო ცრუ მუფტისთვის რათა თავიდან აერიდებინათ მუსლიმთა შორის დაძაბულობა. გარდა ამისა, სახელმწიფო ვალდებული იყო დაეცვა კანონიერი მუფტი და ასეთის არარსებობის შემთხვევაში, განმცხადებლის ქმედებას მოჰყვებოდა მსჯავრდება. მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლის მსჯავრდება მოხდა არა იმიტომ, რომ ის უბრალოდ თავს წარმოაჩენდა როგორც მუფტი, არამედ სისხლის სამართლის 175-ე მუხლი ითვალისწინებდა სასჯელს „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურის ფუნქციების უკანონოდ შესრულებისთვის, რასაც პირდაპირ შეესაბამებოდა განმცხადებლის ქმედებები.

გარდა ამისა, მთავრობა აცხადებდა, რომ განმცხადებლის წინააღმდეგ გადაწყვეტილებები მიღებული იყო ევროპული სასამართლოს მიერ „სერიფი საბერძნეთის წინააღმდეგ“ საქმეზე გადაწყვეტილების მიღებამდე და ხაზი გაუსვა იმ გარემოებას, რომ ამ გადაწყვეტილების მიღების შემდგომ, განმცხადებელი ნაყენებულ ბრალდებაში ეროვნულმა სასამართლომ გაამართლა.

განმცხადებელი არ ეთანხმებოდა მთავრობის მსჯელობას და ამტკიცებდა, რომ მისი მსჯავრდება უტოლდებოდა კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას. გარდა ამისა, განმცხადებელი ამტკიცებდა,

რომ მისი მსჯავრდება არ იყო კანონით გათვალისწინებული და არც აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

ა) ჩარევის არსებობა – სასამართლოს განმარტებით, მართალია, რელიგიის თავისუფლება, უპირველეს ყოვლისა, წარმოადგენს ინდივიდუალური სინდისის საქმეს, მაგრამ ის ასევე მოიცავს რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებას სხვებთან ერთადაც, მსახურების და სწავლების გზით.

სასამართლომ, ასევე, აღნიშნა, რომ განმცხადებლის მსჯავრდებას საფუძვლად ედო განმცხადებლის მიერ „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურის ფუნქციების უზურპაცია, რაც რელიგიური შეტყობინებების გავრცელებაში გამოიხატებოდა. ასეთი გარემოებების არსებობისას სასამართლომ მიიჩნია, რომ არსებობდა განმცხადებლისათვის მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებებში ჩარევის ფაქტი.

ბ) იყო თუ არა ჩარევა გათვალისწინებული კანონით – სასამართლომ, მიუხედავად მხარეების განსხვავებული პოზიციისა, საჭიროდ არ ჩათვალა განეხილა ეს საკითხი, ვინაიდან განმცხადებლის მსჯავრდება მე-9 მუხლთან შეუთავსებელი იყო სხვა გარემოებების გამო (იხილეთ გადანაცვეტილება *Serif v. Greece*).

გ) ემსახურებოდა თუ არა ჩარევა ლეგიტიმურ მიზანს – სასამართლოს მოსაზრებით, განმცხადებლის უფლებებში ჩარევა ემსახურებოდა „საჯარო ნესრიგის დაცვას“, რაც შესაბამისობაში მოდიოდა მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილთან და, ამასთან დაკავშირებით, აღნიშნა, რომ განმცხადებელი არ იყო ერთადერთი, ვინც იჩემებდა მუსლიმთა რელიგიური თემის ლიდერის პოზიციას და რომ სახელმწიფოს 1991 წლის 20 აგვისტოს დანიშნული ჰყავდა სხვა მუფტი.

დ) იყო თუ არა ჩარევა აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში – სასამართლოს მსჯელობით, განმცხადებლის მსჯავრდებას საფუძვლად ედო საბერძნეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე და 176-ე მუხლები, (ცნობილი რელიგიის მეთაურის სახელით მოქმედება), ამასთან დაკავშირებით, სასამართლომ აღნიშნა, რომ კონვენციის მე-9 მუხლი არ ავალდებულებს სახელმწიფოს, აღიაროს რელიგიური ქორწინებები და რელიგიური სასამართლოების გადანაცვეტილებები – ბერძნულ სამართალში „ცნობილი რელიგიების“ ცერემონიების საფუძველზე შესრულებული ქორწინებები გათანაბრებული იყო სამოქალაქო ქორწინებასთან და მუფტები, მუსლიმებს შორის, საოჯახო და სამემკვიდრო დავების განხილვის უფლებით სარგებლობდნენ. ასეთ შემთხვევაში, შეიძლება მსჯელობა, რომ სახელმწიფოს მხრიდან სპეციალური ზომების მიღება, საზოგადოების სიცრუისგან დასაცავად, საჯარო ინტერესებში შედიოდა. მიუხედავად ამისა, სასამართლომ საჭიროდარ ჩათვალა ამ საკითხის განხილვა, ვინაიდან აღნიშნული არ იყო სადავო საკითხი განმცხადებლის საქმეში.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ ეროვნულ სასამართლოებს არ ჰქონდათ დაფიქსირებული განმცხადებლის მიერ სამართლებრივი ეფექტის მქონე ქმედების განხორციელება. მსჯავრდება ეყრდნობოდა განმცხადებლის მიერ რელიგიური შეტყობინებების გავრცელებას ხანთის მუფტის რანგში. უეჭვოდ იყო დადასტურებული გარემოება, რომ განმცხადებელი სარგებლობდა მუსლიმი თემის ნაწილის მხარდაჭერით. სასამართლოს მოსაზრებით, განმცხადებლის დასჯა მხოლოდ იმიტომ, რომ საკუთარი თავი წარმოაჩინა იმ ჯგუფის ლიდერად, რომელიც მას აღიარებდა, არ შეესაბამებოდა დემოკრატიულ საზოგადოებაში რელიგიური პლურალიზმის პრინციპს.

სასამართლო უყურადღებოდ ვერ დატოვებდა იმ ფაქტს, რომ ხანთიში არსებობდა სახელმწიფოს მიერ ოფიციალურად დანიშნული მუფტიც. მთავრობის მტკიცე-

ბით, განმცხადებლის მსჯავრდება დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი იყო, ვინაიდან მისი ქმედება საფრთხეს უქმნიდა სახელმწიფოს მიერ რელიგიური ორგანიზაციებისთვის რეგიონში შექმნილ სისტემას. თუმცა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ არ იყო დაფიქსირებული განმცხადებლის მიერ ადმინისტრაციული თუ სასამართლოს ფუნქციების შეთავსების არცერთი შემთხვევა. რაც შეეხება სხვა საკითხებს, სასამართლომ არ მიიჩნია, რომ დემოკრატიული საზოგადოებისთვის აუცილებელი არ არის რელიგიური თემის ერთი ორგანიზაციის ქვეშ გაერთიანება.

მართალია, კონკრეტულ შემთხვევებში, აუცილებელი იყო სახელმწიფოს ჩარევა დაძაბულობის თავიდან ასაცილებლად, თუმცა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ასეთი დაძაბულობა ყოველთვის შესაძლებელია გაჩნდეს, როდესაც ხდება რელიგიური თემისა თუ ორგანიზაციის გაყოფა და ეს არის პლურალიზმის აუცილებელი, თანმდევი შედეგი. სახელმწიფოს წარმომადგენლების როლი ასეთ შემთხვევებში დაძაბულობის მიზეზის მოცილებით პლურალიზმის მოსპობა კი არა, დაპირისპირებულ ჯგუფებს შორის შემწყნარებლური გარემოს შექმნაა. სასამართლომ, ასევე, აღნიშნა, რომ მთავრობას არ ჰქონდა დაფიქსირებული ორი რელიგიური ლიდერის არსებობის გამო მუსლიმთა შორის დაძაბულობის არც ერთი შემთხვევა დამხოლოდ ზოგადი მსჯელობით შემოიფარგლებოდა.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ განმცხადებლის მსჯავრდება სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე და 176-ე მუხლების საფუძველზე, არ წარმოდგენდა აუცილებელ საზოგადოებრივ საჭიროებას და შესაბამისად, განმცხადებლის რელიგიის თავისუფლების შეზღუდვა არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილიდან გამომდინარე.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

სასამართლომ საჭიროდ არ ჩათვალა განეხილა მე-10 მუხლის ნავარაუდევი დარღვევა, ვინაიდან განსხვავებული საკითხი არ ფიქსირდებოდა.

ლოფელმანი ავსტრიის წინააღმდეგ

განაცხადი №44585/98 (სექცია IV)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 26. 03. 2002

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მუხლი მე-14 მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებასთან მიმართებით

ფაქტები: განმცხადებელი დაიბადა 1976 წელს და ცხოვრობს მაისაუში. 1994 წელს შესაბამისი რელიგიური რიტუალის შემდგომ იგი გახდა ავსტრიის იეჰოვას მოწმეთა წევრი. 1996 წლის ნოემბრიდან მას ეკავა სასულიერო მსახურის პოზიცია. ფუნქციების ფარგლებში ეხმარებოდა იეჰოვას მოწმეთა უზუცესებს სასულიერო საქმიანობაში.

1994 წელს განმცხადებელი ცნობილ იქნა ვარგისად სამხედრო სამსახურის გაულისათვის. 1995 წლის 3 ივლისს განმცხადებელმა დაიწყო სამხედრო სამსახურის

გავლა, თუმცა 1995 წლის 1 აგვისტოს გაათავისუფლეს ვალდებულებისგან, შესაბამისი სამედიცინო დასკვნის საფუძველზე. 1995 წლის სექტემბერში უფლებამოსილი ორგანოს მიერ გაიცა ბრძანება, განმცხადებლის სამხედრო სამსახურისათვის ვარგისად გამოცხადების შესახებ სამედიცინო ექსპერტიზის ჩატარების თაობაზე, სამხედრო სამსახურის შესახებ აქტის შესაბამისად.

განმცხადებლის მტკიცებით, იგი უნდა გაათავისუფლებულიყო სამხედრო სამსახურიდან, ამავ ექტის 24(3)-ე მუხლის საფუძველზე. მისი მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდა, ვინაიდან იგი არ იყო აღიარებული რელიგიური საზოგადოების წევრი.

განმცხადებელმა უფლებამოსილი ორგანოს ბრძანება სამედიცინო შემონმების თაობაზე გაასაჩივრა და ამტკიცებდა, რომ იგი უნდა გაათავისუფლებულიყო სამხედრო ვალდებულებისგან, ვინაიდან იეჰოვას მოწმეთა რელიგიურ საზოგადოებაში იგი ახორციელებდა აღიარებული რელიგიური საზოგადოებების სასულიერო მსახურთა ექვივალენტურ ფუნქციებს, რომლებიც სამხედრო სამსახურის შესახებ აქტის 24(3)-ე მუხლის საფუძველზე თავისუფლდებოდნენ სამხედრო სამსახურისგან.

1995 წლის ნოემბერში თავდაცვის ფედერაციულმა მინისტრმა არ დააკმაყოფილა მისი მისი საჩივარი, და ძალაში დატოვა ქვედა რგოლის გადაწყვეტილება.

1996 წლის იანვარში განმცხადებელმა მიმართა საკონსტიტუციო სასამართლოს და მოითხოვა სამხედრო სამსახურის შესახებ აქტის 24(3)-ე მუხლის ჩანაწერის „აღიარებული რელიგიური საზოგადოების“ გაუქმება. 1997 წლის დეკემბერში საკონსტიტუციო სასამართლომ, უარი თქვა განმცხადებლის სარცელის განხილვაზე, წარმატების შესაძლებლობის არქონის გამო, ვინაიდან სამხედრო სამსახურის გავლის ვალდებულება ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ უფლებებთან წინააღმდეგობაში არ მოდიოდა.

1998 წლის მარტში, ადმინისტრაციულმა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა განმცხადებლის საჩივარი. სასამართლომ აღნიშნა, რომ მართალია განმცხადებელი ჩიოდა სამხედრო სამსახურის შესახებ აქტის 24(3)-ე მუხლისა და „აღიარებულ რელიგიურ საზოგადოებათა შესახებ“ აქტის თაობაზე, რომელიც 1998 წლის 10 იანვარს იყო მიღებული, თუმცა სასამართლოს განხილვის ფარგლები უნდა შეეზღუდა იმ პერიოდით, როდესაც გაიცა ბრძანება განმცხადებლის სამედიცინო შემონმების თაობაზე.

1998 წლის მაისში უფლებამოსილი ორგანოს მიერ კვლავ გაიცა ბრძანება განმცხადებლის სამედიცინო შემონმების თაობაზე.

განმცხადებელმა საკონსტიტუციო სასამართლოში გაასაჩივრა ბრძანება. იგი ამტკიცებდა, რომ მართალია აღიარებული რელიგიური საზოგადოებების შესახებ 1998 წლის აქტის საფუძველზე ავსტრიის იეჰოვას მოწმეებს მინიჭებული ჰქონდათ რეგისტრირებული რელიგიური გაერთიანების სტატუსი, თუმცა აღიარებული რელიგიური საზოგადოების სტატუსის მისაღებად დადგენილი 10 წლიანი ვადა მოკლებული იყო ობიექტურ დასაბუთებას, და ვინაიდან სამხედრო სამსახურის შესახებ აქტის 24(3)-ე მუხლი სამხედრო სამსახურის გავლის ვალდებულებისგან ათავისუფლებდა მხოლოდ „აღიარებული რელიგიური საზოგადოების“ წევრებს, კვლავ მოითხოვა ამ ჩანაწერის გაუქმება. განმცხადებელი ასევე ითხოვდა 1998 წლის აქტით გათვალისწინებული 10 წლიანი ვადის გაუქმებას.

1998 წლის ივნისში საკონსტიტუციო სასამართლომ უარი თქვა განმცხადებლის სარჩელის განხილვაზე, ისევე წარმატების შესაძლებლობის არქონის გამო.

1999-2000 წლებში განმცხადებელმა მოითხოვა კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირის სტატუსი, მისი მოთხოვნა დაკმაყოფილდა. 2000 წლიდან

მომჩივანი განეწივრებოდა „იეჰოვას მოწმეთა რელიგიურ ორდენში“ სადაც ცხოვრობდა და მსახურობდა, როგორც მქადაგებელი.

ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევა მე-9 მუხლთან კომბინაციაში: მოცემული საქმის განხილვისას სასამართლომ აღნიშნა საქმე *Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria* (no. 40825/98) (იეჰოვას მოწმეთა გაერთიანება და სხვები ავსტრიის წინააღმდეგ), რომელშიც პირველ განმცხადებელს „იეჰოვას მოწმეებს“ მინიჭებული ჰქონდა კერძო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსი და სურდა საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსის მოპოვება 1874 წლის „აღიარების აქტის“ საფუძველზე, ამ საქმეში სასამართლოს აღნიშნული ჰქონდა, რომ საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსით რეგისტრირებული გაერთიანებები სარგებლობდნენ უპირატესობებით, მათ შორის, თავისუფლდებოდნენ სამხედრო-სავალდებულო და ალტერნატიული სამსახურისაგან, შესაბამისად გააჩნდათ მათთვის მინიჭებულ პრივილეგიებს არსებითი ხასიათი გააჩნდათ. ამ პრივილეგიების გათვალისწინებით, სახელმწიფო ვალდებული იყო შეენარჩუნებინა ნეიტრალიტეტი და ყველა რელიგიური ჯგუფისთვის, რომელსაც სურდა სპეციალური სტატუსის მიღება, მიენიჭებინა ამ სტატუსის მიღების სამართლიანი შესაძლებლობა და ჩამოეყალიბებინა არადისკრიმინაციული კრიტერიუმები. ნეიტრალიტეტის და მიუკერძოებლობის ვალდებულება იმ საკვალიფიკაციო პერიოდზეც ვრცელდება, რომელიც საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსის მიღებამდე უკვე გარკვეული სამართლებრივი სტატუსის მქონე ორგანიზაციას ეკისრება.

ზემოაღნიშნულ საქმეში სასამართლომ დაასკვნა, რომ პირის გათავისუფლება სამხედრო-სავალდებულო და ალტერნატიული სამსახურიდან დამოკიდებული იყო იმაზე, ეკუთვნოდა თუ არა იგი რელიგიურ გაერთიანებას 1874 წლის აქტის მიზნებიდან გამომდინარე და წარმოადგენდა დისკრიმინაციას

ზემოაღნიშნული საქმის მსგავსად, სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ სამხედრო სამსახურის შესახებ აქტის 24(3)-ე მუხლი გამონაკლის შემთხვევებს ადგენდა ექსკლუზიურად აღიარებული რელიგიური გაერთიანებების სასულიერო მსახურთათვის რაც წარმოადგენდა განმცხადებლის მიმართ დისკრიმინაციას რელიგიის საფუძველზე.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

კუზნეცოვი უკრაინის წინააღმდეგ

განაცხადი 139042/97 (სექცია IV)

29. 04. 2003

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მოვლენების მოკლე მონახაზი: 1995 წლის 12 დეკემბერს, ქალაქ ივანო-ფრანკოვსკის სასამართლომ განმცხადებელი დამნაშავედ ცნო ოთხი პირის მკვლელობაში და მიუსაჯა სასჯელის უმაღლესი ზომა, სიკვდილით დასჯა.

1996 წლის 22 თებერვალს უზენაესმა სასამართლომ ძალაში დატოვა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება და განმცხადებელი ივანო-ფრანკოვ-

სკის ციხის საიზოლაციო ბლოკში გადაიყვანეს, სადაც იგი სასჯელის სისრულეში მოყვანას ელოდა.

1997 წლის 11 მარტს, უკრაინის პრეზიდენტმა სიკვდილით დასჯაზე მორატორიუმი გამოაცხადა. უკრაინის საკონსტიტუციო სასამართლომ 1999 წლის გადანყევტილებაში განმარტა, რომ უკრაინის სისხლის სამართლის კანონმდებლობით გათვალისწინებული სიკვდილით დასჯა ეწინააღმდეგებოდა უკრაინის კონსტიტუციას.

2000 წლის 22 თებერვალს სიკვდილმისჯილ პატიმრებს, მათ შორის განმცხადებელსაც, სასჯელი თავისუფლების უვადო აღკვეთით შეეცვალათ.

განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ მის მიმართ სახეზე იყო კონვენციის სხვადასხვა მუხლების, მათ შორის მე-9 მუხლის, დარღვევა.

ნორმა: მე-9 მუხლი – აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ მას ციხის ადმინისტრაციამ მღვდელთან შეხვედრაზე უარი უთხრა. სასამართლომ საჭიროდ ჩათვალა მე-9 მუხლთან მიმართებით საჩივრის განხილვა.

მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლის მხრიდან მსგავსი მოთხოვნა არ განხორციელებულა, თუმცა, ეს პოზიცია სადავოდ გახადა ადამიანის ფულებათა ევროპული კომისიის დასკვნამ, განმცხადებლის დედის განცხადებამ და მოწმეების ჩვენებამ.

ადამიანის ფულებათა ევროპულ კომისიას არ მიეცა შესაძლებლობა, საკმარისი სიზუსტით დაედგინა მღვდელთან შეხვედრის მოთხოვნა წამოყენებული ჰქონდა განმცხადებელს, თუ მის დედას. თუმცა, ზეპირი ჩვენებისა და სათანადო დოკუმენტების საფუძველზე, კომისიამ დააასკვნა, რომ განმცხადებელი ვერ ესწრებოდა ყოველკვირეულ რელიგიურ მსახურებებს, რის შესაძლებლობაც სხვა პატიმრებს ჰქონდათ. კომისიამ ასევე დაადგინა, რომ განმცხადებელს 1998 წლის 26 დეკემბრამდე არ ჰქონდა საშუალება შეხვედროდა სასულიერო პირს.

სასამართლო დაეთანხმა კომისიის დასკვნას, რომ საკითხთან დაკავშირებული ვითარება უტოლდებოდა განმცხადებლის რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევას და ასეთი ჩარევა ეწინააღმდეგებოდა მე-9 მუხლს, თუკი არ იყო გათვალისწინებული კანონით, არ ემსახურებოდა კანონიერ მიზანს მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად და არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

სასამართლომ განმცხადებელთან მიმართებით კონვენციის მე-8 მუხლის განხილვისას დაადგინა, რომ ინსტრუქცია, რომლის მიხედვითაც ხდებოდა სიკვდილმისჯილი პატიმრების დაწესებულებაში ყოფნის რეგულირება, არ ითვალისწინებდა სიკვდილმისჯილი პირების სასულიერო პირთან შეხვედრის შესაძლებლობას და, შესაბამისად, არ აკმაყოფილებდა „კანონის სტანდარტებს“.

ასეთი გარემოებების არსებობისას, სასამართლომ დაადგინა, რომ არ იყო საჭირო „დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებლობის“ ან „კანონიერი მიზნის არსებობის“ პრინციპების განხილვა და შესაბამისად, დაადგინა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევა.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

პოლტორაცკი უკრაინის წინააღმდეგ

განაცხადი №38812/97 (სექცია IV)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 29. 04. 2003

მუხლი მე-9

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: 1995 წლის 12 დეკემბერს ივანო-ფრანკოვსკის სასამართლომ მომჩივანი დამნაშავედ სცნო 4 პირის მკვლელობაში, შეუფარდა სასჯელის უმაღლესი ზომა – სიკვდილი და მთელი ქონების კონფისკაცია. 1996 წლის 22 თებერვალს უზენაესმა სასამართლომ ძალაში დატოვა პირველი ინსტანციის გადაწყვეტილება და მომჩივანი გადაიყვანეს ივანო-ფრანკოვსკის ციხის იზოლირებულ ბლოკში, რომელშიც სიკვდილმისჯილები თავსდებოდნენ.

1997 წლის 11 მარტს გამოცხადდა მორატორიუმი სიკვდილით დასჯაზე და 2000 წლის 2 ივნისს ივანო-ფრანკოვსკის სასამართლომ სასჯელი შეუცვალა უვალო თავისუფლების აღკვეთით.

მომჩივანი ჩიოდა მის მიმართ ადამიანის უფლებათა ეროპული კონვენციის სხვადასხვა მუხლების, მათ შორის მე-9 მუხლის დარღვევის თაობაზე. მისი მტკიცებით მას არ ეძლეოდა შესაძლებლობა შეხვედროდა სასულიერო პირს.

მთავრობის მტკიცებით, მომჩივანს არასოდეს ჰქონდა მიმართული ციხის ადმინისტრაციისთვის სასულიერო პირთან შეხვედრის მოთხოვნით, თუმცა ეს მტკიცება გააბათილა კომისიის დასკვნამ, მომჩივნის მშობლების და სხვა მოწმეთა ჩვენებამ და ასევე ციხის ადმინისტრაციის პასუხმა მომჩივნის მშობლების საჩივრის საპასუხოდ, რომელშიც აღნიშნული იყო, რომ სასულიერო პირთან შეხვედრის უფლებას იძლეოდა შინაგან საქმეთა სამინისტროს ივანო-ფრანკოვსკის რეგიონული სამსახური.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კომისიას არ მიეცა შესაძლებლობა საკმარისი სიზუსტით დაედგინა მღვდელთან შეხვედრის მოთხოვნა წამოყენებული ჰქონდა მომჩივანს თუ მის დედას. თუმცა კომისიამ ზეპირი ჩვენებისა და სატანადო დოკუმენტების საფუძველზე დაასკვნა, რომ მომჩივანი ვერ ესწრებოდა ყოველკვირეულ რელიგიურ მსახურებებს, რისი შესაძლებლობაც სხვა პატიმრებს ჰქონდათ, კომისიამ ასევე დაადგინა, რომ მომჩივანს არ ჰქონდა საშუალება 1998 წლის 26 დეკემბრამდე შეხვედროდა სასულიერო პირს.

სასამართლო დაეთანხმა კომისიის დასკვნა, რომ საკითხთან დაკავშირებული ვითარება უტოლდებოდა მომჩივნის რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევას და ასეთი ჩარევა ეწინააღმდეგებოდა მე-9 მუხლს, თუკი არ იყო გათვალისწინებული კანონით, არ ემსახურებოდა კანონიერ მიზანს მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად და არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

სასამართლომ მომჩივანთან მიმართებაში კონვენციის მე-8 მუხლის განხილვისას დაადგინა, რომ ინსტრუქცია, რომლის მიხედვითაც ხდებოდა სიკვდილმისჯილი პატიმრების დაწესებულებაში ყოფნის რეგულირება არ ითვალისწინებდა სიკვდილმისჯილი პირების სასულიერო პირთან შეხვედრის შესაძლებლობას და შესაბამისად არ აკმაყოფილებდა „კანონის სტანდარტებს“.

ასეთი გარემოებების არსებობისას სასამართლომ დაადგინა, რომ არ იყო საჭირო „დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებლობი“ ან „კანონიერი მიზნის არსე-

ბოზის“ პრინციპების განხილვა და შესაბამისად დაადგინა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევა.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

მუსლიმთა უმაღლესი სასულიერო საბჭო ბულგარეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 139023/97 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 16. 12. 2004

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 16. 03. 2005

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი არის უმაღლესი სასულიერო საბჭო, ნედიმ გენჯევის თავმჯდომარეობით. უმაღლესი სასულიერო საბჭო იყო ბულგარეთის მუსლიმთა აღიარებული მმართველობა, სულ მცირე, 1995-1997 წლებში. საქმის განხილვის მომენტისათვის განმცხადებელი ორგანიზაცია იყო შიდა განხეთქილების შედეგად წარმოქმნილი ორი ჯგუფიდან ერთ-ერთი მხარე. ნედიმ გენჯევი არის 1945 წელს დაბადებული, სოფიაში მცხოვრები ბულგარეთის მოქალაქე. გენჯევი იყო 1988-1992 წლებში ბულგარეთის მუსლიმთა მთავარი მუფტი და 1995-1997 წლებში უმაღლესი სასულიერო საბჭოს პრეზიდენტი.

მუსლიმთა თემის მმართველობის შეცვლა 1997 წლამდე – 1989 წლის ბოლოს ბულგარეთში დაიწყო დემოკრატიზაციის პროცესი. მალევე მუსლიმთა ნაწილმა და ისლამური რელიგიის აქტივისთა ნაწილმა გადაწყვიტა შეეცვალებათ მუსლიმთა მმართველობა, ვინაიდან მიიჩნევდნენ, რომ ნედიმ გენჯევი თანამშრომლობდა კომუნისტურ რეჟიმთან. ძველ მმართველობასაც, რომელსაც გენჯევი თავმჯდომარეობდა, ჰყავდა მიმდევრები და აქტივისტები. ასეთმა ვითარებამ გამოიწვია შიდა კონფლიქტი და ბულგარეთის მუსლიმთა თემის შუაზე გაყოფა.

1991 წელს შეიცვალა გაერთიანებულ დემოკრატიულ ძალთა მიერ დაკომპლექტებული მთავრობა. ხელისუფლებაში მოძრაობა „უფლებებისა და თავისუფლებების“ მიერ დაკომპლექტებული მთავრობა მოვიდა.

1992 წლის თებერვალს, რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატმა, მინისტრთა საბჭოსთან არსებულმა სამთავრობო სააგენტომ, 1988 წელს ნედიმ გენჯევის ბულგარეთის მუსლიმთა მთავარი მუფტის თანამდებობაზე არჩევის შესახებ გადაწყვეტილება გააუქმა. გაუქმების გადაწყვეტილება ეფუძნებოდა დასკვნას, რომ 1988 წელს გენჯევის მთავარ მუფტად არჩევა პოლიტიკურად მოტივირებული იყო.

დირექტორატმა დანიშნა მუსლიმთა რელიგიური ორგანიზაციის დროებითი მმართველობა 3 კაციანი შემადგენლობით, ვინაიდან, მათი მოსაზრებით, ეს იყო ერთადერთი შესაძლებლობა, თავიდან აერიდებინათ მუსლიმთა თემის დაშლა.

დროებითი მმართველობის მიერ დანიშნულმა მუსლიმთა ეროვნულმა კონფერენციამ, რომელიც 1992 წლის 19 სექტემბერს ჩატარდა, მთავარ მუფტად აირჩია ფიქრი სალი ჰასანი და, ასევე, დაამტკიცა მუსლიმთა თემის ახალი წესდება. 1992 წლის შემდგომ, ჰასანის მიმდევრებმა მოიპოვეს მუსლიმთა თემის აქტივების და თემის საქმიანობის სრული კონტროლი.

ნედიმ გენჯევმა დირექტორატის გადაწყვეტილება უზენაეს სასამართლოში გაასაჩივრა. პროცესი დასრულდა 1993 წლის 7 აპრილის გადაწყვეტილებით, რომლის მიხედვითაც, მართალია, დირექტორატის გადაწყვეტილება არ ექვემდებარებოდა გასაჩივრებას, თუმცა, გენჯევის მუფტად არჩევის გადაწყვეტილების ბათილად ცნობა და გაუქმება შედიოდა დირექტორატის კომპეტენციაში. გადაწყვეტილებაში, ასევე, აღნიშნული იყო, რომ მართალია, გენჯევის მთავარი მუფტის თანამდებობიდან გადაყენება წარმოადგენდა უფლებამოსილების გადაჭარბებას, საჭირო არ იყო დირექტორატის გადაწყვეტილების ამ პუნქტის ბათილად ცნობა, ვინაიდან ეს არ გამოიწვევდა არანაირ სამართლებრივ შედეგებს.

გენჯევის აღდგენა მთავარი მუფტის თანამდებობაზე 1995 წელს

გენჯევსა და ჰასანს შორის ლიდერობისთვის ბრძოლა გრძელდებოდა 1993-94 წლებში. დირექტორატი აფიქსირებდა ოფიციალურ პოზიციას, რომ ჰასანი იყო ბულგარელ მუსლიმთა მთავარი მუფტი. ამავე დროს, დირექტორტმა მუსლიმთა თემში არსებული განხეთქილების მოგვარება დაპირისპირებული მხარეების ერთიანი მმართველობის ქვეშ მოქცევით გადაწყვიტა.

1994 წლის 2 ნოემბერს გენჯევმა მოიწვია ბულგარელ მუსლიმთა ეროვნული კონფერენცია, კონფერენციამ საკუთარი თავი მუსლიმთა ლეგიტიმურ წარმომადგენლად გამოაცხადა. კონფერენციამ აირჩია მმართველობა და მიიღო ახალი წესდება. გენჯევი აირჩიეს უმაღლესი სასულიერო საბჭოს პრეზიდენტად. კონფერენციის შემდგომ, ახლადარჩეულმა მმართველობამ რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატს ბულგარელ მუსლიმთა ლეგიტიმურ მმართველობად დასარეგისტრირებლად მიმართა.

1994 წლის ბოლოს ბულგარეთში საპარლამენტო არჩევნები ჩატარდა. პარლამენტში უმრავლესობით ბულგარეთის სოციალისტური პარტია მოვიდა, 1995 წლის იანვარში დაკომპლექტდა ახალი მთავრობა.

1995 წლის 22 თებერვალს პრემიერ მინისტრის მოადგილემ გამოსცა განკარგულება, რომლის მიხედვითაც მოხდა გენჯევის მიერ მოწვეული კონფერენციის მიერ მიღებული წესდების აღიარება. 1995 წლის 23 თებერვალს დირექტორატმა დაარეგისტრირა მუსლიმთა თემის ახალი მმართველობა გენჯევის თავმჯდომარეობით, მოხდა ჰასანის თანამდებობიდან გადაყენება.

ჰასანმა დირექტორატის გადაწყვეტილება უზენაეს სასამართლოში გაასაჩივრა. ჰასანის მტკიცებით, გენჯევის მიერ მოწვეული კონფერენცია ორგანიზებული იყო იმ პირთა მიერ, ვინც არ იყვნენ ბულგარეთის მუსლიმთა თემის წევრები, შესაბამისად, მათ შეეძლოთ დაერეგისტრირებინათ საკუთარი რელიგიური ორგანიზაცია, თუმცა, არ შეეძლოთ მუსლიმთა თემის მმართველობის გადაყენება. ჰასანმა სთხოვა სასამართლოს, გაუქმებულად გამოეცხადებინა 1995 წლის გადაწყვეტილება, ვინაიდან ეწინააღმდეგებოდა კანონს და ელიარებინა, რომ ახალი რელიგიური ორგანიზაციის რეგისტრაცია განხორციელებული იყო, არსებული მუსლიმური ორგანიზაციისთვის შესაბამისი სამართლებრივი შედეგების გარეშე. ჰასანის მტკიცებით, სახელმწიფოს არ ჰქონდა უფლება დაევალებულიყვნა მუსლიმები ერთი მმართველობის ქვეშ გაერთიანებულიყვნენ.

1995 წლის 27 ივლისს უზენაესმა სასამართლომ ჰასანის საჩივარი არ მიიღო. სასამართლომ განაცხადა, რომ რელიგიური დენომინაციების შესახებ კანონის თანახმად, რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატს მინიჭებული ჰქონდა სრული უფლებამოსილება, თავად გადაეწყვიტა – დაერეგისტრირებინა თუ არა მოცემული რელიგიური ორგანიზაციის წესდება.

ჰასანის მიერ პოზიციაზე აღდგენის მცდელობა 1996-1997 წლებში

1997 წლის თებერვალში გადადგა ბულგარეთის სოციალური პარტიის მიერ დაკომპლექტებული მთავრობა და დაინიშნა დროებითი მთავრობა. 1997 წლის აპრილში გამართულ საყოველთაო არჩევნებზე დემოკრატიულ ძალთა გაერთიანება პარლამენტში უმრავლესობით მოვიდა.

პრემიერ-მინისტრის ახალმა მოადგილემ და რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატმა მიმართეს მუსლიმთა თემის დაპირისპირებულ მხარეებს და გაერთიანებისთვის მოლაპარაკებების დაწყება ურჩიეს.

1997 წლის 12 სექტემბერს, ჰასანმა პრემიერ-მინისტრის მოადგილეს და რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატს გენჯევის გადაყენების მოთხოვნით მიმართა.

1997 წლის 18 სექტემბერს უმაღლესმა სასულიერო საბჭომ, გენჯევის თავმჯდომარეობით, ასევე, მიმართა პრემიერ მინისტრის მოადგილეს და რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატს და მუსლიმთა თემის გაერთიანებული კონფერენციის ჩატარება შესთავაზა, რომლის ორგანიზებასაც დაპირისპირებულ მხარეთა წარმომადგენლებით დაკომპლექტებული კომიტეტი გაუწევდა ხელმძღვანელობას. გენჯევი სთხოვდა პრემიერ – მინისტრის მოადგილეს, ეთამაშა გარანტის როლი გაერთიანების პროცესში და უზრუნველყო მუსლიმთა თემის სრული მონაწილეობა. წერილში ასევე აღნიშნული იყო, მმართველობის მზადყოფნა შეწყვიტათ ნებისმიერი ორგანიზაციული საქმიანობა კონფერენციის დამთავრებამდე.

1997 წლის 30 სექტემბერს დაპირისპირებულ მხარეთა მიერ არჩეულმა საკონტაქტო ჯგუფებმა ხელი მოაწერეს შეთანხმებას ბულგარეთის მუსლიმთა საყოველთაო კონფერენციის ჩატარების შესახებ.

დაუდგენელ დროს მხარეების წარმომადგენლებით დაკომპლექტებულმა კომიტეტმა მიიღო გადაწყვეტილება, რომ ასამბლეის შეკრება უნდა მომხდარიყო რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატის მიერ შეთავაზებული ფორმით, რომელსაც დაამტკიცებდა ადგილობრივი მერი, თითოეულ ქალაქში მუსლიმთა თემის ასამბლეას უნდა აერჩია საყოველთაო კონფერენციისთვის 2 დელეგატი, დელეგატების უფლებამოსილების დადასტურებას ახდენდა ქალაქის მერი. ასევე, კომიტეტმა მიიღო გადაწყვეტილება საყოველთაო კონფერენციის 1997 წლის 23 ოქტომბერში ჩატარების თაობაზე.

1997 წლის 21 ოქტომბერს განმცხადებელმა ორგანიზაციამ განცხადებით მიმართა დირექტორატს, რომელშიც ამტკიცებდა, რომ დელეგატების არჩევაში აქტიურად მონაწილეობდა გარკვეული პოლიტიკური ძალა, რომლის წევრების უმრავლესობაც ეთნიკური თურქები იყვნენ.

1997 წლის 21-22 ოქტომბერს, გენჯევმა და იმ პირებმა, ვისაც ხელი ჰქონდა მოწერილი გაერთიანების შეთანხმებაზე, მიმართეს პრემიერ-მინისტრის მოადგილეს და რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატს. ისინი აცხადებდნენ, რომ 23 ოქტომბერს დაგეგმილი კონფერენციის ორგანიზება არ ხდებოდა მუსლიმთა თემის წესდებით გათვალისწინებული წესების საფუძველზე და, შესაბამისად, იყო უკანონო. ხელმოწერი პირები აცხადებდნენ, რომ მათი ხელმოწერა განხორციელებული იყო იძულების წესით და უარს აცხადებდნენ კონფერენციის მხარდაჭერაზე. წერილში, ასევე, აღნიშნული იყო, რომ დირექტორატის მონაწილეობა სახელმწიფოს მხრიდან რელიგიური ორგანიზაციის შიდა საქმიანობაში ჩარევა იყო.

1997 წლის 23 ოქტომბერს მოწვეულ ბულგარეთის მუსლიმთა საყოველთაო კონფერენციას ათასზე მეტი დელეგატი დაესწრო. კონფერენციას არ დასწრებია

გენჯევი, რის შესახებაც რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატმა ამცნო კონფერენციას. დირექტორატი თავის განცხადებაში ბრალს სდებდა გენჯევს იმაში, რომ, კონფერენციაზე დაუსწრებლობით, უარს ამბობდა მუსლიმთა გაერთიანების პროცესში მონაწილეობაზე.

განმცხადებელი ორგანიზაციის მტკიცებით, კონფერენციის ორგანიზაციაში აქტიურად მონაწილეობდა პოლიტიკური ძალა, რომლის წევრებიც ეთნიკური თურქები იყვნენ. აღნიშნული პოლიტიკური ძალა მმართველ პარტიასთან ძალიან ახლოს იყო და მიზნად პოლიტიკური გადაწყვეტილების განხორციელება ჰქონდათ დასახული, რაც გენჯევის მთავარი მუფტისა და უმაღლესი სასულიერო საბჭოს თავმჯდომარეობიდან გადაყენება იყო.

კონფერენციამ ერთხმად მიიღო ისლამური დენომინაციის ახალი წესდება და, ასევე, ერთხმად აირჩია 6 პირისგან შემდგარი მმართველობა, რომელშიც ჰასანიც შედიოდა. ახალ მმართველობაში არჩეული არ ყოფილა განმცხადებელი ორგანიზაციის არცერთი ლიდერი. კონფერენციამ მიიღო რეზოლუცია, რომელიც უფლებას აძლევდა ახალ მმართველობას მოეწვია აუდიტი და გენჯევის წინააღმდეგ სისხლის სამართლებრივი დევნის დასაწყებად შესაბამისი სტრუქტურებისთვის მოთხოვნით მიემართა.

1997 წლის 28 ოქტომბერს პრემიერ მინისტრის მოადგილემ დაარეგისტრირა ახლადარჩეული მმართველობა.

გენჯევის და უმაღლესი სასულიერო საბჭოს მიერ წარმოებული დავები სასამართლოში – გენჯევი აცხადებდა, რომ ის უმაღლესი სასულიერო საბჭოს პრეზიდენტი იყო და ამ სტატუსით მიმართა უზენაეს ადმინისტრაციულ სასამართლოს – ახალი მმართველობის დარეგისტრირების თაობაზე მთავრობის გადაწყვეტილების გაუქმების მოთხოვნით. გენჯევი ამტკიცებდა, რომ პირებს, რომლებსაც ხელი ჰქონდათ მოწერილი საყოველთაო კონფერენციის ჩატარების შესახებ შეთანხმებაზე, არ სარგებლობდნენ სათანადო უფლებამოსილებით; საყოველთაო კონფერენცია იყო უკანონო, ვინაიდან შეთანხმებას ხელს აწერდნენ სათანადო უფლებამოსილების არმქონე პირები. სახელმწიფო დაუშვებელი ფორმით ერეოდა რელიგიური ორგანიზაციის შიდა საქმიანობაში. სახელმწიფოს ჩარევას, გენჯევის მტკიცებით, ადასტურებდა ის ფაქტი, რომ ფორმები, რომლებშიც ფიქსირდებოდა დელეგატების არჩევნების შედეგები, შედგენილი იყო დირექტორატის მიერ, დელეგატების უფლებამოსილების დამტკიცებას კი ახდენდა ადგილობრივი მერი. უფრო მეტიც, არჩეულ დელეგატებს შორის იყვნენ პირები, რომლებიც წარმოდგენდნენ ადგილობრივ მერებს ან იყვნენ ეთნიკურად თურქი წევრებით დაკომპლექტებული პოლიტიკური ძალის წარმომადგენლები. განმცხადებელი ორგანიზაცია, ასევე, ამტკიცებდა, რომ ადგილი ჰქონდა დელეგატებით მანიპულირებასა და წესდებით განერილი პროცედურების დარღვევას.

1998 წლის 4 მაისის სხდომაზე უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ ალიარა განმცხადებელი ორგანიზაციის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები, თუმცა, უარი უთხრა განმცხადებელს მინისტრთა საბჭოსთვის ინფორმაციის გახსნის შესახებ განკარგულების გაცემაზე. ეს მოთხოვნა დაკავშირებული იყო 1997 წლის კონფერენციის საორგანიზაციო დოკუმენტაციასთან. სასამართლომ, ასევე, უარი თქვა მოწმეთა ჩვენების მოსმენაზე.

1998 წლის 16 ივლისს, უზენაესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ დაუშვებლად სცნო განმცხადებელი ორგანიზაციის სარჩელი. სასამართლოს დასკვ-

ნით, უმაღლეს სასულიერო საბჭოს, რომელსაც თავმჯდომარეობდა გენჯევი, არ ჰქონდა სასამართლოში იურიდიული პირის სტატუსით მხარედ გამოსვლის უფლება, ვინაიდან არ იყო სათანადო წესით დარეგისტრირებული. 1995 წლის 22-23 თებერვლის სარეგისტრაციო აქტები ეფუძნებოდა პრემიერ-მინისტრის მოადგილის გადაწყვეტილებას, რომელიც არ სარგებლობდა მინისტრთა საბჭოს მიერ მინიჭებული სათანადო უფლებამოსილებით დაერეგისტრირებინა რელიგიური ორგანიზაციის წესდება. სასამართლომ, ასევე, დაადგინა, რომ უმაღლესი სასულიერო საბჭო, გენჯევის თავმჯდომარეობით, არასოდეს ყოფილა სათანადო წესით რეგისტრირებული და, შესაბამისად, მის მიერ მიღებული ყველა აქტი 1995-1997 წლებს შორის იყო ბათილი.

აღნიშნული გადაწყვეტილება გასაჩივრდა, უზენაესი ადმინისტრაციული სასამართლოს პალატამ, ხუთი მოსამართლის შემადგენლობით, გააუქმა 1998 წლის 16 ივლისის გადაწყვეტილება და არსებითი განხილვისთვის უკან დააბრუნა. პალატამ დაადგინა, რომ 1995 წელს გენჯევის თავმჯდომარეობით განმცხადებელი ორგანიზაციის რეგისტრაცია იყო კანონიერი. ეს დასკვნა იყო საბოლოო და, შესაბამისად, განმცხადებელი ორგანიზაციის მხარედ გამოსვლის არაუფლებამოსილების საკითხი განხილვას აღარ ექვემდებარებოდა.

განახლებულ პროცესზე, უზენაესი ადმინისტრაციული სასამართლოს სამკაციანმა შემადგენლობამ, არსებითად განიხილა განმცხადებლის საქმე და 1999 წლის 3 მაისს მიიღო დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის გადაწყვეტილება. საქმეს განიხილავდა იგივე მოსამართლე, რომელსაც განმცხადებელი ორგანიზაციის სარჩელის განხილვაზე უარის თქმის გადაწყვეტილება ჰქონდა მიღებული. ამავე მოსამართლის შენადგებლობით მიიღო სასამართლომ გადაწყვეტილება 1992 წლის 28 აპრილს გენჯევის თანამდებობიდან გათავისუფლებაზეც.

ეროვნულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ სახელმწიფო მოხელეების ქმედებები არ წარმოადგენდა რელიგიური ორგანიზაციის შიდა საქმიანობაში ჩარევას. სასამართლომ ასევე დაადგინა, რომ საყოველთაო გამაერთიანებელი კონფერენცია, დამოუკიდებლობის და თავისუფლების პრინციპების დაცვით, ორი დაპირისპირებული მხარის მიერ ერთობლივად იყო ჩატარებული. დელეგატთა არჩევის წესები და პროცედურა 1997 წლის კონფერენციისთვის მხარეების მიერ ერთობლივად იყო შედგენილი. რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატი, დაპირისპირებულ მხარეთა თხოვნით, მონაწილეობდა კონფერენციის ორგანიზაციაში. დირექტორატი მოქმედებდა ორ დაპირისპირებულ მხარეთა წარმომადგენლებით დაკომპლექტებული კომიტეტის გადაწყვეტილების საფუძველზე. დირექტორატის დავალება იყო უზრუნველყო შემწყნარებლური გარემო ინტერრელიგიურ ურთიერთობებში, ისევე, როგორც ერთი რელიგიის აღმსარებელი ორი ჯგუფის ურთიერთობებში. ფაქტი იყო, რომ უმაღლესმა სასულიერო საბჭომ (გენჯევის თავმჯდომარეობით) ბოლო მომენტამდე ეჭვქვეშ არ დააყენა იმ კონფერენციის კანონიერება, რომელიც მოლაპარაკებების საფუძველზე ჩამოყალიბებული წესების მიხედვით მოქმედებდა. მართალია, ეს წესები არ ემთხვეოდა მუსლიმთა თემის წესდებით გათვალისწინებულ წესებს, თუმცა, ამ წესებიდან გადახვევა შეთანხმებული იყო დაპირისპირებულ მხარეებს შორის, რაც თემში არსებული კონფლიქტის დარეგულირებისაკენ იყო მიმართული. ზემოთაღნიშნულის გათვალისწინებით, სასამართლომ დაადგინა, რომ 1997 წლის 28 ოქტომბრის გადაწყვეტილება მუსლიმთა თემის ახლადარჩეული მმართველობის დარეგისტრირების შესახებ, კანონიერი იყო.

უმაღლესი ადმინისტრაციული სასამართლოს გადაწყვეტილება განმცხადებელმა ორგანიზაციამ გაასაჩივრა საკასაციო წესით, თუმცა, უშედეგოდ.

კონვენციის მე-9 მუხლის საფარაუდო დარღვევა

განმცხადებლის მტკიცებით, სახეზე იყო სახელმწიფოს მხრიდან კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევა. განმცხადებელი, ასევე, ამტკიცებდა, რომ 1992 წელს ჰასანის მიერ გენჯევის გადაყენება და 1997 წელს იგივეს განმეორება, ეთნიკურად თურქი წევრებით დაკომპლექტებული პოლიტიკური ძალის დახმარებით, უკანონო იყო.

განმცხადებელი ორგანიზაცია, ასევე, ამტკიცებდა, რომ გენჯევი აქტიურად ცდილობდა გაერთიანების მიღწევას, რაც მნიშვნელოვანი იყო მუსლიმი თემის კეთილდღეობისათვის, თუმცა, მომხდარი დარღვევების გამო, იძულებული იყო უარი ეთქვა კონფერენციაში მონაწილეობაზე. მთავრობის მტკიცება, რომ გარკვეული პირების მონაწილეობაზე უარის თქმა გავლენას ვერ ახდენდა კონფერენციის ლეგიტიმურობაზე, დელეგატების არჩევის წესის დარღვევის გამო, იყო ყალბი.

ხელისუფლებას დარღვეული ჰქონდა ის ზღვარი, რომელიც აუცილებელი იყო კონფერენციის ორგანიზებისთვის, რაც, საბოლოოდ, გენჯევის თეატრალური გადაყენებით დასრულდა. დელეგატების არჩევისას ადგილობრივი მუსლიმური თემები იმყოფებოდნენ ზეწოლის ქვეშ, ადგილი ჰქონდა არჩევნების შედეგებით მანიპულირებას.

მთავრობამ განაცხადა, რომ ბულგარეთის ისლამურ თემში 1989 წლიდან არსებობდა განხეთქილება, რაც მრავალი პოლიტიკური თუ პირადი კონფლიქტის მიზეზი გახდა. 1997 წელს იყო მუსლიმი თემის გაერთიანების მცდელობა – დაპირისპირებული ჯგუფების წარმომადგენლებმა ხელი მოაწერეს შეთანხმებას საყოველთაო კონფერენციის ჩატარების თაობაზე, რაშიც მათ რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატი გაუწევდათ დახმარებას. დირექტორატი თამაშობდა ნეიტრალური გარანტორის როლს, თავად გენჯევი კი ამგვარ მონაწილეობას მხარს უჭერდა, ვინაიდან გაერთიანების პროცესში დირექტორატის მონაწილეობა მნიშვნელოვნად მიაჩნდა.

უფრო მეტიც, ეროვნულ სასამართლოებს დადგენილი ჰქონდათ, რომ დელეგატების არჩევის პროცესი კანონის დაცვით იყო ჩატარებული. თემის აქტივობა ადასტურებდა გაერთიანების ნებას.

მთავრობამ, ასევე, ხაზი გაუსვა, რომ სახეზე იყო არა ორი რელიგიური ჯგუფის ერთი მმართველობის ქვეშ გაერთიანება, არამედ ერთ რელიგიურ ჯგუფში ორი მმართველობის არსებობა. 1992-1997 წლებში სახელმწიფოს მიერ მიღებულმა ურთიერთსაწინააღმდეგო გადაწყვეტილებებმა მუსლიმთა თემში მმართველობასთან დაკავშირებული გაურკვევლობა შექმნეს. წინაწლებისგან განსხვავებით, 1997 წლის კონფერენციაში სახელმწიფო არ ჩარეულა რათა შეენარჩუნებინა შემწყნარებლობა რელიგიური ორგანიზაციის ცხოვრებაში.

სახელმწიფო, ასევე, ამტკიცებდა, რომ გენჯევისა და უმაღლესი სასულიერო საბჭოს მიერ დანიშნული 5 წევრიანი საკონტაქტო ჯგუფის მიერ კონფერენციაში მონაწილეობაზე უარის თქმა იყო ბუნდოვანი და ტოვებდა შთაბეჭდილებას, რომ ისინი, უბრალოდ, უკმაყოფილონი იყვნენ დელეგატების არჩევნების წინასწარი შედეგებით. მთავრობის მოსაზრებით, 5 პირის მიერ კონფერენციაში მონაწილეობაზე უარის თქმა ეჭვის ქვეშ ვერ დააყენებდა კონფერენციის ლეგიტიმურობას.

სასამართლოს შეფასება:

1. საჩივრის შესაბამისობა კონვენციის მე-9 მუხლთან

ევროპული სასამართლოს განმარტებით, განმცხადებელს წარმოადგენდა,

1995-1997 წლებში, ბულგარეთის მუსლიმთა თემის მმართველი ორგანო, რომელიც სახელმწიფოს მხრიდან რელიგიური ორგანიზაციის შიდა საქმიანობაში თვითნებური ჩარევის შესახებ ჩიოდა. განმცხადებელი, როგორც რელიგიური ორგანო, საკუთარი მიმდევრების სახელით, სარგებლობდა კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლებებით; შესაბამისად, განმცხადებელი ორგანიზაციის საჩივარი ექცეოდა კონვენციის მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ.

2. კონვენციის მე-9 მუხლის გამოყენებადობა

ა) უფლებებში ჩარევის არსებობა – სასამართლოს მიერ შექმნილი პრეცედენტიული სამართლის მიხედვით, სახელმწიფოს ქმედება, რომელიც გაყოფილ რელიგიურ საზოგადოებაში, რელიგიური საზოგადოების ნების სანინალმდევოდ, ერთი მმართველობის ქვეშ გაერთიანების ვალდებულების დაკისრების მიზნით, მხარს უჭერს გარკვეულ რელიგიურ ლიდერს ან ჯგუფს, წარმოადგენს რელიგიის თავისუფლების დარღვევას.

მოცემული საჩივარი 1997 წლის ოქტომბერში ბულგარეთის მუსლიმთა თემის მმართველობის შეცვლას შეეხებოდა. საჩივრის ძირითადი საკითხი იყო – დგინდებოდა თუ არა მუსლიმთა თემის მმართველობის სახელმწიფოს მხრიდან იძულებით ცვლილება, თუ ეს ცვლილება თემის თავისუფალი ნების განხორციელებით იყო მომხდარი.

მმართველობის შეცვლა მოხდა 1997 წელს, გამაერთიანებელი კონფერენციის მიერ, რომლის ორგანიზებაც ორი დაპირისპირებული მხარის შეთანხმების საფუძველზე განხორციელდა, ერთობლივი კომიტეტის მიერ შემუშავებული წესების თანახმად, რომელშიც ორივე მხარის წარმომადგენლები მონაწილეობდნენ.

პროცესში მონაწილეობდნენ რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატი და სახელმწიფო ხელისუფლების ადგილობრივი წარმომადგენლები. მათ მოუწოდეს დაპირისპირებულ ჯგუფებს, გაერთიანებულიყვნენ და აქტიური მონაწილეობა მიეღოთ ოქტომბრის საყოველთაო კონფერენციაში და ამ კონფერენციის გადაწყვეტილების საფუძველზე არჩეული მმართველობა დაარეგისტრირეს, როგორც ბულგარეთის მუსლიმთა თემის ერთადერთი წარმომადგენლობა.

მთავრობის მტკიცებით, სახელმწიფოს წარმომადგენლები, დაპირისპირებულ მხარეებს შორის, უბრალოდ, მედიატორის როლს ასრულებდნენ, ვინაიდან მათ რელიგიურ ჯგუფებს შორის რელიგიური შემწყნარებლობისა და მშვიდობიანი ურთიერთობის უზრუნველყოფა კონსტიტუციით ევალებოდათ.

სასამართლო დაეთანხმა მთავრობის არგუმენტს, რომ სახელმწიფოებს გააჩნიათ ასეთი ვალდებულება და მისმა განხორციელებამ, შესაძლოა, სახელმწიფოს მხრიდან მედიატორის როლის შესრულებაც მოითხოვოს. სახელმწიფოს მხრიდან ნეიტრალური მედიატორის როლით პროცესებში მონაწილეობა არ წარმოადგენს მორწმუნეთა რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას, თუმცა, ამ მგრძნობიარე საკითხის მიმართ, სახელმწიფოს განსაკუთრებული ყურადღების გამოჩენა ევალება.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ 1997 წლის მოვლენები მიმდინარეობდა 1992-1995 წლებში განვითარებული მოვლენების ფონზე, როდესაც ხელისუფლების ცვლილებას თან სდევდა მუსლიმთა თემის მმართველობის ცვლილება და, შესაბამისი სტატუსის მინიჭებით, დაპირისპირებული მხარეებიდან ერთ-ერთის აღიარება. ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ არსებული კანონი ითხოვს ერთი რელიგიის მიმდევართა ერთ ორგანიზაციულ სტრუქტურად გაერთიანებას, რომელსაც უნდა ჰყავდეს ერთპიროვნული მმართველი. იმ პირებს, ვინც მხარს სხვა ლიდერს უჭერს და დამოუკიდებელი ორგანიზაციული ცხოვრება სურთ, ასეთი შესაძლებლობა არ

გააჩნიათ. კანონი რელიგიურ ლიდერებს მხოლოდ მოქმედი მთავრობისგან ერთპიროვნული მმართველის სტატუსის მოპოვებისა და მისი მმართველობის ქვეშ რელიგიური თემის გაერთიანებისთვის „ბრძოლის“ შესაძლებლობას აძლევდა.

სასამართლომ მიიჩნია, რომ განმცხადებლის მტკიცება, დელეგატების არჩევნებში ადგილობრივი ხელისუფლების ზედმეტი ჩართულობის შესახებ, დაუჯერებელი არ იყო.

უფრო მეტიც, თუკი დირექტორატის პროცესებში თავდაპირველი ჩართულობა უბრალო მედიატორის როლით შემოიფარგლებოდა, ვითარება სრულიად შეიცვალა, როდესაც განმცხადებელმა ორგანიზაციამ კონფერენციაში მონაწილეობაზე განაცხადა უარი. განმცხადებელი ორგანიზაციის მიერ კონფერენციაში მონაწილეობაზე უარის შემდგომ, დირექტორატი მისგან გაერთიანების პროცესში მონაწილეობას დაჟინებით მოითხოვდა. დირექტორატს შეეძლო უბრალოდ აღენიშნა, რომ გაერთიანების პროცესი ჩაშლილი იყო და გაეგრძელებინა დაპირისპირებულ მხარეებს შორის მედიატორის როლის შესრულება, ამის ნაცვლად, 1997 წლის ოქტომბრის კონფერენციაზე არჩეულმა მმართველობამ მიიღო ბულგარეთის მუსლიმთა თემის ერთპიროვნული წარმომადგენლის სტატუსი, რის შედეგადაც, განმცხადებელ ორგანიზაციას მოესპო შესაძლებლობა, ყოფილიყო მუსლიმთა თემის, თუნდაც, გარკვეული ნაწილის მმართველი და წარმომადგენელი.

შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა, რომ ადგილი ჰქონდა განმცხადებელი ორგანიზაციისთვის კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებებში ჩარევას.

ბ) იყო თუ არა ჩარევა კანონით გათვალისწინებული – მთავრობის გადაწყვეტილება, ბულგარეთის თემის მმართველობის ცვლილების შესახებ, რელიგიური დენომინაციების შესახებ კანონს ემყარებოდა.

სასამართლომ, საქმეში „ჰასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ“, დაადგინა, რომ 1995-1997 წლებში რელიგიური თემის შიდა ორგანიზაციაში ჩარევა არ იყო გათვალისწინებული კანონით, იყო თვითნებური და დამყარებული ისეთ საფუძველზე, რომელიც შეუზღუდავ უფლებამოსილებას ანიჭებდა აღმასრულებელ ხელისუფლებას და არ აკმაყოფილებდა სიცხადის და წინასწარ განჭვრეტადობის მოთხოვნებს.

მიუხედავად იმისა, რომ მოცემულ საქმეშიც გასაჩივრებული ქმედება ემყარებოდა იგივე საფუძველს, სასამართლომ მიიჩნია, რომ არსებობდა გარკვეული განსხვავება სახელმწიფო წარმომადგენლების მიდგომებს შორის. 1997 წელს, სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენლებს არ გამოუყენებიათ განუსაზღვრელი უფლებამოსილება, რომელიც მინიჭებული ჰქონდათ კანონის საფუძველზე და პროცესი წარმართეს დაპირისპირებული მხარეების მიერ შემუშავებული წესების თანახმად, რომლებიც, თავის მხრივ, ისლამური დენომინაციის წესდებას ემყარებოდა.

ასეთ ვითარებაში, იმის გათვალისწინებით, რომ საჩივრის მთავარი არსი სახელმწიფოს მხრიდან მუსლიმთა რელიგიური თემის შიდა ორგანიზაციაში ჩარევის დაუსაბუთებლობას შეეხებოდა, სასამართლომ გადაწყვიტა, ჩარევის კანონიერებაზე არ ემსჯელა.

გ) ჰქონდა თუ არა ჩარევა ლეგიტიმური მიზანი – განმცხადებლის მტკიცებით, სახელმწიფოს მთავარ მიზანს გენჯევის თანამდებობიდან გადაყენება წარმოადგენდა. მთავრობის მტკიცებით, მთავრობა მიზნად ისახავდა რელიგიურ საზოგადოებაში კონფლიქტის აღმოფხვრას და წარსულში დაშვებული უკანონო ქმედებების გამოსწორებას.

სასამართლომ გაითვალისწინა მთავრობის არგუმენტი, რომ მის მიზანს სამართლიანობის აღდგენა და ჰასანის 1995 წელს თვითნებურად გადაყენების გამოსწორება წარმოადგენდა. მუსლიმთა რელიგიურ თემის შიდა ორგანიზაციაში ჩარევა მიმართული იყო საჯარო წესრიგის და სხვათა უფლებებისა თუ თავისუფლებების დაცვისკენ.

დ) იყო თუ არა ჩარევა აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში-

მოცემულ საქმეში, ეროვნული კანონმდებლობა და სახელმწიფო მოხელეთა ქმედებები ეწინააღმდეგებოდა დაპირისპირებული მხარეების ნებას.

სახელმწიფოს ქმედებების შედეგად, უპირატესობა მიენიჭა დაპირისპირებული მხარეებიდან ერთ-ერთს, მეორეს კი მოესპო შესაძლებლობა, ემოქმედა და ემართა მუსლიმური თემის იმ ნაწილის აქტივები, რომელიც მას უჭერდა მხარს. მართალია, სახელმწიფოებს რელიგიურ საზოგადოებებთან ურთიერთობის რეგულირების მგრძნობიარე სფეროში მიხედულობის ფართო ზღვარი ენიჭებათ, თუმცა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ დემოკრატიულ საზოგადოებაში სახელმწიფოს არ სჭირდება ისეთი ღონისძიებების გატარება, რომელიც რელიგიური საზოგადოების ერთი მმართველობის ქვეშ გაერთიანებას უზრუნველყოფს. როდესაც არსებობს კონფლიქტი რელიგიურ გაერთიანებაში, სახელმწიფოს წარმომადგენლების მიზანი უნდა იყოს არა თემის ერთი მმართველობის ქვეშ გაერთიანებით კონფლიქტის მიზეზის აღმოფხვრა, რასაც პლურალიზმის მოსპობა სდევს თან, არამედ დაპირისპირებულ მხარეებს შორის შემწყნარებლური გარემოს უზრუნველყოფა. სასამართლომ კიდევ ერთხელ აღნიშნა, რომ სახელმწიფოს ქმედებები, რომლებიც რომელიმე რელიგიურ ლიდერს ან რელიგიურ ჯგუფს უჭერს მხარს, ან რელიგიური თემის ერთი მმართველობის ქვეშ იძულებით გაერთიანებას ისახავს მიზნად, წარმოადგენს რელიგიის თავისუფლების დარღვევას. მთავრობას არ დაუსაბუთებია, რომ განხორციელებული ღონისძიება, რელიგიურ საზოგადოებაში კონფლიქტის აღმოსაფხვრელად ერთადერთ საშუალებას წარმოადგენდა. მნიშვნელოვანი იყო ის გარემოებაც, რომ მიუხედავად გაერთიანების პროცესისა, 1997 წელს მუსლიმურ თემში კონფლიქტი აღმოფხვრილი არ იყო. სასამართლომ მიიჩნია, რომ ბულგარეთის სახელმწიფო მოხელეები გასცდნენ მათთვის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით მინიჭებულ მიხედულობის ზღვარს და მივიდა დასკვნამდე, რომ მუსლიმთა რელიგიური თემის კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებებში ჩარევა არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში საჯარო წესრიგის, სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად და, შესაბამისად, ეწინააღმდეგებოდა კონვენციის მე-9 მუხლს.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

ალა საბერძნეთის წინააღმდეგ (N. 3)

განაცხადი 132186/02 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 13. 07. 2006

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 13. 10. 2006

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები – 1990 წლის 17 აგვისტოს, განმცხადებელი აირჩიეს ხანთის მუფტად. საბერძნეთის სახელმწიფომ დანიშნა მეორე მუფტი, განმცხადებელმა უარი თქვა გადამდგარიყო მუფტის თანამდებობიდან.

განმცხადებლის წინააღმდეგ აღიძრა სისხლის სამართლის ოთხი საქმე: სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე მუხლის საფუძველზე, „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურის ფუნქციების უზურპაციის ბრალდებით, 1996 წლის 11 თებერვალს და 1996 წლის 17 თებერვალს ხანთის მუფტის სახელით ხემოწერილი რელიგიური შეტყობინების გავრცელების საფუძველით. 1997 წლის 11 დეკემბერს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ, ერთი მოსამართლის შემადგენლობით, განმცხადებელი დამნაშავედ სცნო. 1991 წლის 11 დეკემბერს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ დამნაშავედ სცნო განმცხადებელი იმავე ბრალდებებისთვის. განმცხადებელმა ხსენებული გადაწყვეტილებები გაასაჩივრა.

2000 წლის 31 მაისს პირველი ინსტანციის სასამართლომ, სამი მოსამართლის შემადგენლობით, ძალაში დატოვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება, მიუსაჯა განმცხადებელს 8 თვით თავისუფლების აღკვეთა და სასჯელი შეუცვალა ჯარიმით. განმცხადებლის მტკიცებით, მისი მსჯავრდება უტოლდებოდა მე-6, მე-9, მე-10 და მე-14 მუხლების დარღვევას.

2002 წლის 8 მარტს, საკასაციო სასამართლომ არ მიიღო განმცხადებლის საჩივარი ზემოაღნიშნულ გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებით, რამდენადაც ჩათვალა, რომ განმცხადებელს ჩადენილი ჰქონდა სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული, ვინაიდან ავრცელებდა რელიგიურ შეტყობინებას, როგორც ხანთის მუფტი. საკასაციო სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ ადგილი არ ჰქონდა კონვენციის მე-6, მე-9, მე-10 და მე-14 მუხლების დარღვევას, რადგან მისი მსჯავრდება ეყრდნობოდა არა მის რელიგიურ მრწამსს, არამედ მის მიერ მუფტის პოზიციის უზურპაციას.

მე-9 მუხლის ნავარაუდები დარღვევა მხარეთა არგუმენტები:

მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლის მსჯავრდება მოხდა არა მის მიერ გავრცელებული რელიგიური შეტყობინებების შინაარსის, არამედ მის მიერ საკუთარი თავის „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურად წარმოჩენის გამო. შესაბამისად, არ არსებობდა განმცხადებლისთვის კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებებში ჩარევის ფაქტი, ვინაიდან აღნიშნული მუხლი არ აძლევდა განმცხადებელს „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურის პოზიციის ფუნქციების უზურპაციის გარანტიას.

ნებისმიერ შემთხვევაში, თუკი არსებობდა უფლებაში ჩარევა, ეს ჩარევა გამართლებული იყო მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით, ვინაიდან ეროვნულ სისხლის სამართლის კოდექსში არსებობდა 175-ე და 176-ე მუხლები, რომლებიც ითვალისწინებდა სასჯელს განმცხადებლის მიერ ჩადენილი ქმედებისათვის. სასამართლოების მიერ ამ ნორმების ინტერპრეტირება ემსახურებოდა მსჯავრდების წინასწარ განჭვრეტადობას. ასევე, განმცხადებლის მსჯავრდება ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს. კანონიერი მუფტის უფლებამოსილების დაცვა, ითვალისწინებდა წესრიგის დაცვას კონკრეტულ რელიგიურ თემში და საზოგადოებაში. ასევე, ემსახურებოდა სახელმწიფოს საერთაშორისო ურთიერთობების დაცვას და ამ საკითხში სახელმწიფოები განუსაზღვრელი დისკრეციით სარგებლობდნენ.

მთავრობა, ასევე, ამტკიცებდა, რომ ჩარევა აუცილებელი იყო დემოკრატიული საზოგადოებისთვის. უამრავ ქვეყანაში მუფტის დანიშვნა ხდებოდა სახელმწიფოს მიერ. საბერძნეთში მუფტები ითავსებდნენ მოსამართლის ფუნქციასაც, მოსამართლის ხალხის მიერ არჩევა დაუშვებელი იყო. გარდა ამისა, განმცხადებლის მუფტად არჩევა არ იყო დემოკრატიული პროცედურების დაცვით ჩატარებული. გარდა

ზემოაღნიშნულისა, ხანთიში იყო ორი მუფტი, განმცხადებელი ეჭვქვეშ აყენებდა კანონიერი მუფტის უფლებამოსილების ლეგიტიმურობის საკითხს და ეროვნული სასამართლო იძულებული იყო მსჯავრი დაედო ცრუ მუფტისთვის, რათა თავიდან აერიდებინათ მუსლიმთა შორის დაძაბულობა. გარდა ამისა, სახელმწიფო ვალდებული იყო დაეცვა კანონიერი მუფტი, წინააღმდეგ შემთხვევაში, განმცხადებლის ქმედებას მოჰყვებოდა მსჯავრდება. მთავრობის მტკიცებით განმცხადებლის მსჯავრდება მოხდა არა იმიტომ, რომ ის უბრალო თავს მუფტად წარმოაჩენდა, სისხლის სამართლის 175-ე მუხლი სასჯელს ითვალისწინებდა „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურის ფუნქციების უკანონოდ შესრულებისთვის, რასაც პირდაპირ შეესაბამებოდა განმცხადებლის ქმედებები.

გარდა ამისა, მთავრობა აცხადებდა, რომ განმცხადებლის წინააღმდეგ მიღებული გადაწყვეტილებები გამოტანილი იყო ევროპული სასამართლოს მიერ „შერიფი საბერძნეთის წინააღმდეგ“ საქმეზე გადაწყვეტილების მიღებამდე და ხაზს უსვამდა იმ გარემოებას, რომ ამ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, ეროვნულმა სასამართლომ წაყენებულ ბრალდებაში განმცხადებელი გაამართლა.

განმცხადებელი არ ეთანხმებოდა მთავრობის მსჯელობას და ამტკიცებდა, რომ მისი მსჯავრდება უტოლდებოდა კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას. გარდა ამისა, განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ მისი მსჯავრდება არ იყო კანონით გათვალისწინებული და არც აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

სასამართლოს შეფასება:

ა) ჩარევის არსებობა – სასამართლოს განმარტებით, მართალია, რელიგიის თავისუფლება, უპირველეს ყოვლისა, წარმოადგენს ინდივიდუალური სინდისის საქმეს, მაგრამ ის, ასევე, მოიცავს რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებას სხვებთან ერთადაც, მსახურების და სწავლების გზით.

სასამართლომ, ასევე, აღნიშნა, რომ განმცხადებლის მსჯავრდებას საფუძვლად ედო მის მიერ „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურის ფუნქციების უზურპაცია, რაც გამოიხატებოდა რელიგიური შეტყობინებების გავრცელებაში. ასეთი გარემოებების არსებობისას, სასამართლომ მიიჩნია, რომ არსებობდა მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებებში ჩარევის ფაქტი.

ბ) იყო თუ არა ჩარევა გათვალისწინებული კანონით – სასამართლომ, მიუხედავად მხარეების განსხვავებული პოზიციისა, საჭიროდ არ ჩათვალა განეხილა ეს საკითხი, ვინაიდან განმცხადებლის მსჯავრდება მე-9 მუხლთან შეუთავსებელი იყო სხვა გარემოებების გამო (იხილეთ გადაწყვეტილება *Serif v. Greece*).

გ) ემსახურებოდა თუ არა ჩარევა ლეგიტიმურ მიზანს – სასამართლოს მოსაზრებით, განმცხადებლის უფლებებში ჩარევა ემსახურებოდა „საჯარო წესრიგის დაცვას“, რაც შესაბამისობაში მოდიოდა მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილთან და ამასთან დაკავშირებით აღნიშნა, რომ განმცხადებელი არ იყო ერთადერთი, ვინც იჩემებდა მუსლიმთა რელიგიური თემის ლიდერის პოზიციას და რომ სახელმწიფოს 1991 წლის 20 აგვისტოს დანიშნული ჰყავდა სხვა მუფტი.

დ) იყო თუ არა ჩარევა აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში – სასამართლოს მსჯელობით, განმცხადებლის მსჯავრდებას საფუძვლად ედო საბერძნეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე და 176-ე მუხლები, (ცნობილი რელიგიის მეთაურის სახელით მოქმედება), ამასთან დაკავშირებით, სასამართლომ აღნიშნა, რომ კონვენციის მე-9 მუხლი არ ავალდებულებს სახელმწიფოს, აღიაროს რელიგიური

ქორწინებები და რელიგიური სასამართლოების გადანყევტილებები – ბერძნულ სამართალში „ცნობილი რელიგიების“ ცერემონიების საფუძველზე შესრულებული ქორწინებები გათანაბრებული იყო სამოქალაქო ქორწინებასთან და მუფტები, მუსლიმებს შორის, საოჯახო და სამემკვიდრო დავების განხილვის უფლებით სარგებლობდნენ. ასეთ შემთხვევაში, შეიძლება მსჯელობა, რომ სახელმწიფოს მხრიდან სპეციალური ზომების მიღება, საზოგადოების სიცრუისგან დასაცავად, საჯარო ინტერესებში შედიოდა. მიუხედავად ამისა, სასამართლომ საჭიროდ არ ჩათვალა ამ საკითხის განხილვა, ვინაიდან აღნიშნული არ იყო სადავო საკითხი განმცხადებლის საქმეში.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ ეროვნულ სასამართლოებს არ ჰქონდათ დაფიქსირებული განმცხადებლის მიერ სამართლებრივი ეფექტის მქონე ქმედების განხორციელება. მსჯავრდება ეყრდნობოდა განმცხადებლის მიერ რელიგიური შეტყობინებების გავრცელებას ხანთის მუფტის რანგში. უეჭვოდ იყო დადასტურებული გარემოება, რომ განმცხადებელი სარგებლობდა მუსლიმი თემის ნაწილის მხარდაჭერით. სასამართლოს მოსაზრებით, განმცხადებლის დასჯა მხოლოდ იმიტომ, რომ საკუთარი თავი წარმოაჩინა იმ ჯგუფის ლიდერად, რომელიც მას აღიარებდა, არ შეესაბამებოდა დემოკრატიულ საზოგადოებაში რელიგიური პლურალიზმის პრინციპს.

სასამართლო უყურადღებოდ ვერ დატოვებდა იმ ფაქტს, რომ ხანთიში არსებობდა სახელმწიფოს მიერ ოფიციალურად დანიშნული მუფტიც. მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლის მსჯავრდება დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი იყო, ვინაიდან მისი ქმედება საფრთხეს უქმნიდა სახელმწიფოს მიერ რელიგიური ორგანიზაციებისთვის რეგიონში შექმნილ სისტემას. თუმცა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ არ იყო დაფიქსირებული განმცხადებლის მიერ ადმინისტრაციული თუ სასამართლოს ფუნქციების შეთავსების არც ერთი შემთხვევა. რაც შეეხება სხვა საკითხებს, სასამართლომ არ მიიჩნია, რომ დემოკრატიული საზოგადოებისთვის აუცილებელი არ არის რელიგიური თემის ერთი ორგანიზაციის ქვეშ გაერთიანება.

მართალია, კონკრეტულ შემთხვევებში, აუცილებელი იყო სახელმწიფოს ჩარევა დაძაბულობის თავიდან ასაცილებლად, თუმცა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ასეთი დაძაბულობა ყოველთვის შესაძლებელია გაჩნდეს, როდესაც ხდება რელიგიური თემისა თუ ორგანიზაციის გაყოფა და ეს არის პლურალიზმის აუცილებელი, თანმდევი შედეგი. სახელმწიფოს წარმომადგენლების როლი ასეთ შემთხვევებში დაძაბულობის მიზეზის მოცილებით პლურალიზმის მოსპობა კი არა, დაპირისპირებულ ჯგუფებს შორის შემწყნარებლური გარემოს შექმნაა. სასამართლომ, ასევე, აღნიშნა, რომ მთავრობას არ ჰქონდა დაფიქსირებული ორი რელიგიური ლიდერის არსებობის გამო მუსლიმთა შორის დაძაბულობის არც ერთი შემთხვევა და მხოლოდ ზოგადი მსჯელობით შემოიფარგლებოდა.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ განმცხადებლის მსჯავრდება სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე და 176-ე მუხლების საფუძველზე, არ წარმოადგენდა აუცილებელ საზოგადოებრივ საჭიროებას და შესაბამისად, განმცხადებლის რელიგიის თავისუფლების შეზღუდვა არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილიდან გამომდინარე.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

სასამართლომ საჭიროდ არ ჩათვალა განეხილა მე-10 მუხლის დარღვევა, ვინაიდან განსხვავებული საკითხი არ ფიქსირდებოდა.

აღა საბერძნეთის წინააღმდეგ (N. 4)

განაცხადი 13331/02 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 13. 07. 2006

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 13. 10. 2006

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: 1990 წლის 17 აგვისტოს განმცხადებელი აირჩიეს ხანთის მუფტად. საბერძნეთის სახელმწიფომ დანიშნა სხვა მუფტი. 1997 წელს განმცხადებლის წინააღმდეგ აღიძრა სამი სისხლის სამართლის საქმე, სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე მუხლის საფუძველზე, „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურის ფუნქციების უზურპაციის ბრალდებით, 1997 წლის 30 ოქტომბერს, 1996 წლის 20 ნოემბერს და 1997 წლის 21 დეკემბერს რელიგიური შეტყობინების ხანთის მუფტის სტატუსით გავრცელებისთვის. 1999 წლის 24 მარტს პირველი ინსტანციის სასამართლომ, ერთი მოსამართლის შემადგენლობით, განმცხადებელი სამივე ბრალდებაში დამნაშავედ სცნო. პროცესის დროს სამივე ბრალდება ერთ საქმედ გაერთიანდა, ვინაიდან ერთსა და იმავე საკითხს შეეხებოდა. 2000 წლის 2 ნოემბერს პირველი ინსტანციის სასამართლომ, სამი მოსამართლის შემადგენლობით, უცვლელად დატოვა მსჯავრდება და განმცხადებელს შეუფარდა 7 თვით თავისუფლების აღკვეთა და სასჯელი შეუცვალა ჯარიმით. განმცხადებელმა ეს გადაწყვეტილება გაასაჩივრა საკასაციო სასამართლოში და ამტკიცებდა, რომ მის მიმართ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-6, მე-9 და მე-10 მუხლების დარღვევას.

2002 წლის 21 აპრილს საკასაციო სასამართლომ არ დააკმაყოფილა საჩივარი და დამნაშავედ ცნო განმცხადებელი, ვინაიდან იგი მოქმედებდა, როგორც ხანთის მუფტი. სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ განმცხადებლის მსჯავრდება არ მოდიოდა კონვენციის მე-9 და მე-10 მუხლებთან წინააღმდეგობაში, ვინაიდან განმცხადებელს სასჯელი შეეფარდა არა მისი რელიგიური მრწამსის გამო, არამედ „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურის ფუნქციების უზურპაციისთვის. რაც შეეხება მე-6 მუხლს სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებელი სარგებლობდა მის მიერ არჩეული ადვოკატების დახმარებით და პროცესის მონაწილის კანონმდებლობით გათვალისწინებული ყველა უფლებით.

მე-9 მუხლის სავარაუდო დარღვევა

მხარეთა არგუმენტები:

მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლის მსჯავრდება განხორციელდა არა მის მიერ გავრცელებული რელიგიური შეტყობინებების შინაარსის, არამედ საკუთარი თავის „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურად წარმოჩენის გამო. შესაბამისად, არ არსებობდა განმცხადებლისთვის კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებებში ჩარევის ფაქტი, ვინაიდან აღნიშნული მუხლი არ აძლევდა განმცხადებელს „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურის პოზიციის ფუნქციების უზურპაციის გარანტიას.

ნებისმიერ შემთხვევაში, თუკი არსებობდა უფლებაში ჩარევა, ეს ჩარევა გამართლებული იყო მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით, ვინაიდან ეროვნულ სისხლის სამართლის კოდექსში არსებობდა 175-ე და 176-ე მუხლები, რომლებიც ითვალისწინებდა სასჯელს განმცხადებლის მიერ ჩადენილი ქმედებისათვის. სასამართლოების მიერ ამ ნორმების ინტერპრეტირება ემსახურებოდა მსჯავრდების წინასწარ

განჭვრეტადობას. ასევე, განმცხადებლის მსჯავრდება ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს. კანონიერი მუფტის უფლებამოსილების დაცვა ითვალისწინებდა წესრიგის დაცვას კონკრეტულ რელიგიურ თემში და საზოგადოებაში. ასევე, ემსახურებოდა სახელმწიფოს საერთაშორისო ურთიერთობების დაცვას და ამ საკითხში სახელმწიფოები განუსაზღვრელი დისკრეციით სარგებლობდნენ.

მთავრობა ასევე ამტკიცებდა, რომ ჩარევა აუცილებელი იყო დემოკრატიული საზოგადოებისთვის. უამრავ ქვეყანაში მუფტის დანიშვნა ხდებოდა სახელმწიფოს მიერ. საბერძნეთში მუფტები ითავსებდნენ მოსამართლის ფუნქციასაც, მოსამართლის ხალხის მიერ არჩევა დაუშვებელი იყო. გარდა ამისა, განმცხადებლის მუფტად არჩევა არ იყო დემოკრატიული პროცედურების დაცვით ჩატარებული. გარდა ზემოაღნიშნულისა, ხანთიში იყო ორი მუფტი და განმცხადებელი ეჭვქვეშ აყენებდა კანონიერი მუფტის უფლებამოსილების ლეგიტიმურობის საკითხს და ეროვნული სასამართლო იძულებული იყო მსჯავრი დაედო ცრუ მუფტისთვის, რათა თავიდან აერიდებინათ მუსლიმთა შორის დაძაბულობა. გარდა ამისა, სახელმწიფო ვალდებული იყო დაეცვა კანონიერი მუფტი და ასეთის არარსებობის შემთხვევაში განმცხადებლის ქმედებას მოჰყვებოდა მსჯავრდება. მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლის მსჯავრდება მოხდა არა იმიტომ, რომ ის თავს მუფტად წარმოაჩენდა, არამედ იმიტომ, რომ სისხლის სამართლის 175-ე მუხლი ითვალისწინებდა სასჯელს „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურის ფუნქციების უკანონოდ შესრულებისთვის, რასაც პირდაპირ შეესაბამებოდა განმცხადებლის ქმედებები.

გარდა ამისა, მთავრობა აცხადებდა, რომ განმცხადებლის წინააღმდეგ მიღებული გადაწყვეტილებები გამოტანილი იყო ევროპული სასამართლოს მიერ „შერიფი საბერძნეთის წინააღმდეგ“ საქმეზე გადაწყვეტილების მიღებამდე და ხაზს უსვამდა იმ გარემოებას, რომ ამ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, განმცხადებელი ეროვნულმა სასამართლომ გაამართლა წაყენებულ ბრალდებაში.

განმცხადებელი არ ეთანხმებოდა მთავრობის მსჯელობას და ამტკიცებდა, რომ მისი მსჯავრდება უტოლდებოდა კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას. გარდა ამისა, განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ მისი მსჯავრდება არ იყო კანონით გათვალისწინებული და არც აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

ა) ჩარევის არსებობა – სასამართლოს განმარტებით, მართალია, რელიგიის თავისუფლება, უპირველეს ყოვლისა, წარმოადგენს ინდივიდუალური სინდისის საქმეს, მაგრამ ის ასევე მოიცავს რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებას სხვებთან ერთადაც, მსახურების და სწავლების გზით.

სასამართლომ, ასევე, აღნიშნა, რომ განმცხადებლის მსჯავრდებას საფუძვლად ედო განმცხადებლის მიერ „ცნობილი რელიგიის“ მეთაურის ფუნქციების უზურპაცია, რაც რელიგიური შეტყობინებების გავრცელებაში გამოიხატებოდა. ასეთი გარემოებების არსებობისას სასამართლომ მიიჩნია, რომ არსებობდა განმცხადებლისათვის მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებებში ჩარევის ფაქტი.

ბ) იყო თუ არა ჩარევა გათვალისწინებული კანონით – სასამართლომ, მიუხედავად მხარეების განსხვავებული პოზიციისა, საჭიროდ არ ჩათვალა განეხილა ეს საკითხი, ვინაიდან განმცხადებლის მსჯავრდება მე-9 მუხლთან შეუთავსებელი იყო სხვა გარემოებების გამო (იხილეთ გადაწყვეტილება *Serif v. Greece*).

გ) ემსახურებოდა თუ არა ჩარევა ლეგიტიმურ მიზანს – სასამართლოს მოსაზრებით, განმცხადებლის უფლებებში ჩარევა ემსახურებოდა „საჯარო წესრიგის

დაცვას“, რაც შესაბამისობაში მოდიოდა მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილთან და, ამასთან დაკავშირებით, აღნიშნა, რომ განმცხადებელი არ იყო ერთადერთი, ვინც იჩენებდა მუსლიმთა რელიგიური თემის ლიდერის პოზიციას და რომ სახელმწიფოს 1991 წლის 20 აგვისტოს დანიშნული ჰყავდა სხვა მუფტი.

დ) იყო თუ არა ჩარევა აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში – სასამართლოს მსჯელობით, განმცხადებლის მსჯავრდებას საფუძვლად ედო საბერძნეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე და 176-ე მუხლები, (ცნობილი რელიგიის მეთაურის სახელით მოქმედება), ამასთან დაკავშირებით, სასამართლომ აღნიშნა, რომ კონვენციის მე-9 მუხლი არ ავალდებულებს სახელმწიფოს, აღიაროს რელიგიური ქორწინებები და რელიგიური სასამართლოების გადანყვეტილებები – ბერძნულ სამართალში „ცნობილი რელიგიების“ ცერემონიების საფუძველზე შესრულებული ქორწინებები გათანაბრებული იყო სამოქალაქო ქორწინებასთან და მუფტები, მუსლიმებს შორის, საოჯახო და სამემკვიდრო დავების განხილვის უფლებით სარგებლობდნენ. ასეთ შემთხვევაში, შეიძლება მსჯელობა, რომ სახელმწიფოს მხრიდან სპეციალური ზომების მიღება, საზოგადოების სიცრუისგან დასაცავად, საჯარო ინტერესებში შედიოდა. მიუხედავად ამისა, სასამართლომ საჭიროდარ ჩათვალა ამ საკითხის განხილვა, ვინაიდან აღნიშნული არ იყო სადავო საკითხი განმცხადებლის საქმეში.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ ეროვნულ სასამართლოებს არ ჰქონდათ დაფიქსირებული განმცხადებლის მიერ სამართლებრივი ეფექტის მქონე ქმედების განხორციელება. მსჯავრდება ეყრდნობოდა განმცხადებლის მიერ რელიგიური შეტყობინებების გავრცელებასხანთის მუფტის რანგში. უეჭვოდ იყო დადასტურებული გარემოება, რომ განმცხადებელი სარგებლობდა მუსლიმი თემის ნაწილის მხარდაჭერით. სასამართლოს მოსაზრებით, განმცხადებლის დასჯა მხოლოდ იმიტომ, რომ საკუთარი თავი წარმოაჩინა იმ ჯგუფის ლიდერად, რომელიც მას აღიარებდა, არ შეესაბამებოდა დემოკრატიულ საზოგადოებაში რელიგიური პლურალიზმის პრინციპს.

სასამართლო უყურადრებოდ ვერ დატოვებდა იმ ფაქტს, რომ ხანთიში არსებობდა სახელმწიფოს მიერ ოფიციალურად დანიშნული მუფტიც. მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლის მსჯავრდება დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი იყო, ვინაიდან მისი ქმედება საფრთხეს უქმნიდა სახელმწიფოს მიერ რელიგიური ორგანიზაციებისთვის რეგიონში შექმნილ სისტემას. თუმცა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ არ იყო დაფიქსირებული განმცხადებლის მიერ ადმინისტრაციული თუ სასამართლოს ფუნქციების შეთავსების არცერთი შემთხვევა. რაც შეეხება სხვა საკითხებს, სასამართლომ არ მიიჩნია, რომ დემოკრატიული საზოგადოებისთვის აუცილებელი არ არის რელიგიური თემის ერთი ორგანიზაციის ქვეშ გაერთიანება.

მართალია, კონკრეტულ შემთხვევებში, აუცილებელი იყო სახელმწიფოს ჩარევა დაძაბულობის თავიდან ასაცილებლად, თუმცა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ასეთი დაძაბულობა ყოველთვის შესაძლებელია გაჩნდეს, როდესაც ხდება რელიგიური თემისა თუ ორგანიზაციის გაყოფა და ეს არის პლურალიზმის აუცილებელი, თანმდევი შედეგი. სახელმწიფოს წარმომადგენლების როლი ასეთ შემთხვევებში დაძაბულობის მიზეზის მოცილებით პლურალიზმის მოსპობა კი არა, დაპირისპირებულ ჯგუფებს შორის შემწყნარებლური გარემოს შექმნა. სასამართლომ, ასევე, აღნიშნა, რომ მთავრობას არ ჰქონდა დაფიქსირებული ორი რელიგიური ლიდერის არსებობის გამო მუსლიმთა შორის დაძაბულობის არც ერთი შემთხვევა დამხოლოდ ზოგადი მსჯელობით შემოიფარგლებოდა.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ განმცხადებლის მსჯავრდება სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე და 176-ე მუხლების საფუძველზე, არ წარმოადგენდა აუცილებელ საზოგადოებრივ საჭიროებას და შესაბამისად, განმცხადებლის რელიგიის თავისუფლების შეზღუდვა არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილიდან გამომდინარე.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა(ერთხმად)

სასამართლომ საჭიროდ არ ჩათვალა განეხილა მე-10 მუხლის დარღვევა, ვინაიდან განსხვავებული საკითხი არ ფიქსირდებოდა.

ხსნის არმიის მოსკოვის ფილიალი რუსეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 172881/01 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 05. 10. 2006

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 05. 01. 2007

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-11 მუხლი

შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლება

ფაქტები: 1997 წელს ძალაში შევიდა ახალი კანონი სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური გაერთიანებების შესახებ, რომელიც 1997 წლამდე შექმნილ რელიგიურ ორგანიზაციებს ხელახალი რეგისტრაციის მოთხოვნას და ორგანიზაციის წესდების ახალი კანონის მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოყვანას უწესებდა. აღნიშნული მოთხოვნების შეუსრულებლობა, დადგენილი დროის განმავლობაში, გამოიწვევდა იურიდიული პირის სტატუსის გაუქმებას. 1999 წელს განმცხადებელ ორგანიზაციას უარი ეთქვა ხელახალ რეგისტრაციაზე. მოსკოვის იუსტიციის დეპარტამენტმა ხელახალ რეგისტრაციაზე უარის საფუძველად მიუთითა დამფუძნებელთა არასაკმარისი რაოდენობა და, ასევე, ნევრთა რუსეთის ტერიტორიაზე ყოფნის კანონიერების დამადასტურებელი დოკუმენტების არარსებობა. იუსტიციის დეპარტამენტმა ასევე მიუთითა, რომ სიტყვა „ფილიალი“ იყო უცხოური, დამფუძნებლებსაც უცხოელები წარმოადგენდნენ და, შესაბამისად, რუსეთის კანონმდებლობის საფუძველზე განმცხადებელი ორგანიზაცია ვერ გაივლიდა ხელახალ რეგისტრაციას, როგორც რელიგიური ორგანიზაცია. ხელახალ რეგისტრაციაზე უარი განმცხადებელმა ორგანიზაციამ რაიონულ სასამართლოში გაასაჩივრა. სასამართლოში იუსტიციის დეპარტამენტი ამტკიცებდა, რომ მოსარჩელეს არ უნდა მისცემოდა რეგისტრაციის უფლება, ვინაიდან წარმოადგენდა გასამხედროებულ ორგანიზაციას. იუსტიციის დეპარტამენტის მტკიცებით, სიტყვა „არმიის“ გამოყენება ორგანიზაციის სახელში დაუშვებელი იყო. რაიონულმა სასამართლომ მოინწონა იუსტიციის დეპარტამენტის არგუმენტაცია, კერძოდ დაადგინა, რომ მოსარჩელეს წესდება ადეკვატურად ვერ განსაზღვრავდა ორგანიზაციის რწმენას და მიზნებს. სააპელაციო სასამართლომ ძალაში დატოვა პირველი ინსტანციის გადაწყვეტილება. განმცხადებელმა საქმეზე ზედამხედველობის დანესება მოითხოვა მოსკოვის საქალაქო სასამართლოსა და უზენაეს სასამართლოში, თუმცა მოთხო-

ვნის დაკმაყოფილებაზე უარი ეთქვა. 2001 წელს გავიდა ვადა, რა დროშიც ორგანიზაციას ხელახალი რეგისტრაცია უნდა გაეწეოდა და რაიონულმა სასამართლომ განმცხადებელი იურიდიულ პირთა რეესტრიდან ამოშალა.

ნორმა: მე-9 და მე-11 მუხლები – ევროპულმა სასამართლომ განიხილა ორი ძირითადი არგუმენტი, რომლებიც გაიზიარეს რუსეთის ეროვნულმა სასამართლოებმა, კერძოდ: ორგანიზაციის უცხოური წარმოშობა და მისი რელიგიური საქმიანობა შიდა ორგანიზაციულ სტრუქტურასთან ერთად. ევროპულმა სასამართლომ ვერ იპოვა ობიექტური და სათანადო საფუძველი, თუ რატომ უნდა ყოფილიყო განსხვავებული რელიგიურ ორგანიზაციაში განევრიანების გზით რელიგიური თავისუფლებით სარგებლობა რუსეთის მოქალაქეებისა და უცხოელებისათვის. უფრო მეტიც, ხელახალ რეგისტრაციაზე უარს არ ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი. რაც შეეხება განმცხადებლის რწმენას და მიზნებს, ეროვნული სასამართლოების მოვალეობას წარმოადგენდა გაერკვია აღნიშნული, ნათლად განემარტა სარეგისტრაციო მოთხოვნები განმცხადებლისათვის, სათანადო დოკუმენტაციის მომზადებისა და სარეგისტრაციო უწყებაში წარდგენის წესი, რაც არ გაუკეთებიათ. შესაბამისად, სასამართლო ვერ დაეყრდნობოდა რეგისტრაციაზე უარის თქმისას ამ საფუძველს. უფრო მეტიც, სახელმწიფოს უფლებამოსილებას არ წარმოადგენდა რელიგიური რწმენის ან მისი გამოხატვის ფორმების ლეგიტიმურობის განსაზღვრა. მიუხედავად იმისა, რომ განმცხადებელ ორგანიზაციაში გამოიყენებოდა სამხედრო ჩინების მსგავსი ნოდებები და მისი წევრები ატარებდნენ უნიფორმას, არ შეიძლებოდა სერიოზულად მტკიცება იმისა, რომ განმცხადებელი ორგანიზაცია მხარს უჭერდა კონსტიტუციური წესწყობილების ძალადობრივი ფორმით შეცვლას ან საფრთხეს უქმნიდა სახელმწიფო უსაფრთხოებას. ხელისუფლების წარმომადგენლების ასეთი დასკვნები მოკლებული იყო ფაქტობრივ საფუძველს. არც იმის მტკიცებულება არსებობდა, რომ განმცხადებელი ეწინააღმდეგებოდა რუსულ კანონმდებლობას ან არ მისდევდა წესდებაში ჩამოყალიბებულ მიზნებს. ეროვნული სასამართლოების ასეთი დასკვნა არ ეფუძნებოდა მტკიცებულებებს და შესაბამისად უკანონო და თვითნებურ ხასიათს ატარებდა. განმცხადებლისათვის ხელახალ რეგისტრაციაზე უარის თქმა ხელისუფლების წარმომადგენელთა მხრიდან არ იყო დასაბუთებული და ამ უარით ისინი უგულვებელყოფდნენ მიუკერძოებლობისა და ნეიტრალიტეტის ვალდებულებას. შესაბამისად, განმცხადებლის უფლებებში ჩარევა იყო დაუსაბუთებელი და გაუმართლებელი.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

იგორის დიმიტრაქსი ლატვიის წინააღმდეგ

განაცხადი 161638/00 (სექცია III)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 30. 11. 2006

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 28. 02. 2007

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი იყო 1971 წელს რიგაში დაბადებული ლატვიის მოქალაქე, რომელიც მოათავსების სპეციალურ დაწესებულებაში და ელოდებოდა სა-

სამართლო განხილვას. განმცხადებლის მტკიცებით, მიუხედავად მისი მოთხოვნისა, მას უარი ეთქვა ციხეში ღვთისმსახურებაზე დასწრებაზე, რაც მისი რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას წარმოადგენდა.

სასამართლოს განმარტებით, რელიგიის ან რწმენის გამოხატვა მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, საჯარო უსაფრთხოებისა და დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებლობით შეიძლება შეზღუდულიყო.

დასაშვებობა: სასამართლომ დაადგინა, რომ საჩივარი აღნიშნულ საკითხზე არ იყო დაუსაბუთებელი და შეესაბამებოდა კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 პუნქტის მოთხოვნებს.

მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებელს ღვთისმსახურების დასწრებაზე უარი ეთქვა რიგის რეგიონული სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე, რაც ემყარებოდა ციხის ადმინისტრაციის წერილს, რომლის მიხედვითაც, ღვთისმსახურებაზე დასწრებისას შეუძლებელი იქნებოდა განმცხადებლის იზოლაცია უკვე სასჯელმისჯილი პატიმრებისგან და ეს სრულად შეესაბამებოდა ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის №1245 რეკომენდაციას იმ პირთა შესახებ, ვისაც აღკვეთის ღონისძიება ჰქონდა შეფარებული. ამ რეკომენდაციის თანახმად, სახელმწიფოებს მიეცათ რჩევა, არ მოეთავსებინათ აღკვეთის ღონისძიების ქვეშ მყოფი პირები უკვე სასჯელმისჯილ პატიმრებთან. უფრო მეტიც, არ არსებობდა მტკიცებულება, რომ განმცხადებელს ჰქონდა წამოყენებული მოთხოვნა კაპელანთან, პირადად შეხვედრის თაობაზე, რაზეც ეთქვა უარი.

განმცხადებელი უარყოფდა მთავრობის არგუმენტებს და ამტკიცებდა, რომ სახეზე იყო მისთვის კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებებში უკანონო ჩარევა.

სასამართლოს მოსაზრებით, პატიმრობისთვის, მისი მოთხოვნის საპირისპიროდ, რელიგიურ მსახურებაზე დასწრების შეზღუდვა, წარმოადგენდა მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებებში ჩარევას. რაც შეეხება ამ ჩარევის შესაბამისობას მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის მოთხოვნებთან, სასამართლომ აღნიშნა, რომ იმ დროს ეროვნულ კანონმდებლობაში არ არსებობდა სამართლებრივი ნორმა, რომელიც დაარეგულირებდა წინასწარ პატიმრობაში მყოფი ბრალდებულების რელიგიურ უფლებებს. ლატვიის სასჯელალსრულების კოდექსი არეგულირებდა მხოლოდ სასჯელმისჯილი პატიმრების რელიგიური უფლებების განხორციელებას. ასეთ ვითარებაში, სასამართლომ მიიჩნია, რომ განმცხადებლის უფლებებში ჩარევას, მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის მოთხოვნების შესაბამისად, არ ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი ეროვნულ კანონმდებლობაში. შესაბამისად, სასამართლომ არ ჩათვალა საჭიროდ, განეხილა – იყო თუ არა განმცხადებლის უფლებებში ჩარევა აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში ან ისახავდა თუ არა ეს ჩარევა ლეგიტიმურ მიზანს.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

კუხნეცოვი და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 1184/02 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 11. 01. 2007

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 11. 04. 2007

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-6 მუხლი

საქმის სამართლიანი განხილვის უფლება

ფაქტები: განმცხადებლები არიან რუსეთის 103 მოქალაქე, კერძოდ, ჩელიაბინსკის ოლქში მაცხოვრებელი იეჰოვას მოწმეები. 1999 წელს იეჰოვას მოწმეთა თემმა, რომლის წევრებიც არიან განმცხადებლები, რელიგიური შეხვედრებისთვის ხელშეკრულების საფუძველზე დაიქირავა პროფესიული განათლების კოლეჯის აუდიტორია. 2000 წელს, ნაქირავებ აუდიტორიაში ტარდებოდა ღია შეხვედრა, რომლის მონაწილეებს შორის იყვნენ მხედველობის პრობლემების მქონე მოხუცებიც. შეხვედრა ჩაშალა ადამიანის უფლებათა რეგიონული საბჭოს თავმჯდომარემ პოლიციის ორი ოფიცრის თანხლებით. განმცხადებლის განმარტებით, თავმჯდომარისა და პოლიციის ოფიცრების აგრესიული ქცევის გამო გადანწყვიტა დამორჩილებოდა მათ მოთხოვნებს. მეორე დღეს, იეჰოვას მოწმეთა თემმა, მიიღო შეტყობინება ქირავნობის ხელშეკრულების შეწყვეტის თაობაზე, აღნიშნულის საფუძველად მითითებული იყო „ხელშეკრულების ხელმოწერისას კოლეჯის ადმინისტრაციის მხრიდან გარკვეული გადაცდომა“. განმცხადებელმა შესაბამისი უწყებებს მიმართა კომისიონერისა და პოლიციის ორი ოფიცრის წინააღმდეგ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის მოთხოვნით, თუმცა, უშედეგოდ. ასევე, განმცხადებელმა მიმართა სამოქალაქო სასამართლოს, თუმცა მისი სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, ვინაიდან სასამართლომ ვერ დაინახა კავშირი კომისიონერის გამოჩენასა და შეხვედრის დროზე ადრე შეწყვეტას შორის.

ნორმა: მე-9 მუხლი – სასამართლომ დაადგინა, რომ რელიგიური შეხვედრის შეწყვეტა გამომდინარეობდა კომისიონერის მოთხოვნებიდან, და განმცხადებელმა ეს მოთხოვნები უბრალოდ გადასცა დამსწრე საზოგადოებას, ვისთანაც პოლიციელებს არ შეეძლოთ პირდაპირი კომუნიკაციის დამყარება. კომისიონერის მოთხოვნა წარმოდგენდა განმცხადებლის რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას. კომისიონერისა და პოლიციელების ქცევა არ შეესაბამებოდა კანონს. ევროპულმა სასამართლომ უარყო მთავრობის მტკიცება იმის თაობაზე, რომ შეხვედრის ორგანიზატორებს არ ჰქონდათ შესაბამისი დოკუმენტაცია, ვინაიდან ეროვნულ კანონმდებლობა არ ითვალისწინებდა მსგავსი დოკუმენტაციის მოთხოვნას. სასამართლომ არ გაიზიარა მთავრობის მტკიცება იმის თაობაზე, რომ კომისიონერის შეხვედრაზე გამოცხადება გამოწვეული იყო ინფორმაციით, რომ რელიგიურ შეხვედრას ესწრებოდნენ მცირეწლოვანი ბავშვები. აღნიშნული მტკიცების დასაბამად მთავრობას შესაბამისი მტკიცებულება არ ჰქონია წარმოდგენილი. მთავრობამ ვერ მოახერხა კომისიონერის უფლებამოსილების დასადასტურებლად რაიმე სახის მტკიცებულების წარმოდგენა. არსებობდა სერიოზული მინიშნებები იმის თაობაზე, რომ კომისიონერი მოქმედებდა თვითნებურად, სამართლებრივი

საფუძვლის გარეშე. ორი პოლიციელის თანხლებამ მას მიაწვდინა ფიქტიური ძალაუფლება. პოლიციელები არ იმყოფებოდნენ მის დაქვემდებარებაში და კომისიონერს არ შეეძლო მათთვის შეხვედრის ჩაშლის ბრძანების მიცემა. საქმეში არ არსებობდა არავითარი დოკუმენტი, რომელიც დაადასტურებდა, რომ მიღებული იყო შეტყობინება საზოგადოებრივი ნესრიგის დარღვევის ან სხვა სახის გადაცდომისათვის დანაშაულის შესახებ. შეხვედრა იმართებოდა კანონიერად ნაქირავებ ფართში. განმცხადებლის უფლებებში ჩარევა არ იყო გათვალისწინებული კანონით, კომისიონერი არ მოქმედებდა კეთილსინდისიერად და მისი მხრიდან დარღვეული იყო სახელმწიფო ნეიტრალიტეტის ვადებულება განმცხადებლის რელიგიური გაერთიანების მიმართ.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

მე-9 მუხლი – ევროპული სასამართლო გააკვირვა ეროვნული სასამართლოების შეუსაბამო დამოკიდებულებამ განმცხადებლის სარჩელის მიმართ. სასამართლოების მსჯელობით კომისიონერისა და პოლიციელების ქმედება სრულ შესაბამისობაში იყო რუსეთის კანონმდებლობასთან და უარს აცხადებდნენ დაენახათ მათ გამოჩენასა და რელიგიური შეხვედრის ჩაშლას შორის, აშკარა, კავშირი. სასამართლოების მსჯელობით კომისიონერის გამოჩენა და შეხვედრის ორგანიზატორების გადანყვეტილება შეხვედრის შეწყვეტის თაობაზე, უბრალოდ, დროში ემთხვეოდა ერთმანეთს. ამგვარმა, მიდგომამ შესაძლებლობა მისცა ეროვნულ სასამართლოებს თავი აერიდებინათ კუზნეცოვის მთავარი საჩივრის განხილვისთვის, რომელიც რელიგიური შეხვედრის უკანონო ჩაშლას ეხებოდა. ზემოაღნიშნულის შედეგად, განმცხადებლისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხი – რელიგიის თავისუფლების შეზღუდვა დარჩა განუხილველი. ეროვნულმა სასამართლოებმა ვერ შეძლეს ნეიტრალიტეტის შენარჩუნება და გამოიჩინეს აშკარა მიკერძოებულობა საქმის განხილვისას.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

ივანოვა გულბარეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 152435/99 (სექცია V)

გადანყვეტილების მიღების თარიღი – 12. 04. 2007

გადანყვეტილება ძალაში შევიდა – 12. 07. 2007

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი, ქალბატონი კალინკა თოდოროვა ივანოვა, დასაქმებული იყო არააკადემიური შტატით სკოლაში. იგი, ასევე, იყო ქრისტიანულ-ევანგელური ჯგუფის წევრი, რომელიც, ასევე, ცნობილია როგორც „სიცოცხლის სიტყვა“. აღნიშნული ჯგუფი მოქმედებდა საიდუმლოდ, ვინაიდან ხელისუფლებას მის რეგისტრაციაზე უარი ჰქონდა ნათქვამი. ჯგუფის შეხვედრებს მუდმივად შლიდა პოლიცია, მედიას გაჩაღებული ჰქონდა ფართომასშტაბიანი კამპანია ჯგუფის წინააღმდეგ, ააშკარავებდნენ ამ ჯგუფის წევრებს, მათ შორის განმცხადებელსაც. რეგიონული პროკურორისა და სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მოთხოვნით

ვნის შემდეგ, რეგიონის გუბერნატორმა და პარლამენტის წევრმა დააშინეს საგანმანათლებლო ინსპექტორი, რომ გაათავისუფლებდნენ სამსახურიდან, თუ არ მიიღებდა რადიკალურ ზომებს სკოლაში რელიგიური საქმიანობის შეწყვეტისათვის და თუ არ გაათავისუფლებდა სკოლის დირექტორს. 1995 წლის ოქტომბერს, სკოლის დირექტორი გაათავისუფლეს სამსახურიდან ყველა იმ თანამშრომელთან ერთად, ვინც იყო „სიცოცხლის სიტყვის“ მიმდევარი, ან თანაუგრძნობდა ამ ორგანიზაციის საქმიანობას. უფრო მოგვიანებით, განმცხადებელზე განხორციელდა ზეწოლა, განათლების ინსპექტორი ემუქრებოდა მას, რომ გაათავისუფლებდა სამსახურიდან, მიუხედავად შრომის ხარისხისა, თუ განმცხადებელი უარს არ იტყოდა რელიგიურ რწმენაზე. პარლამენტის წევრმა, თავის რადიო ინტერვიუში, სპეციალურად აღნიშნა, რომ ივანოვა, „სიცოცხლის სიტყვის“ მიმდევარი, ჯერ კიდევ დასაქმებულიყო სკოლაში. 1995 წლის დეკემბერს, სკოლის ახალმა დირექტორმა განმცხადებელი გაათავისუფლა დაკავებული თანამდებობიდან, იმ მიზეზით, რომ განმცხადებელი არ აკმაყოფილებდა შესაბამის მოთხოვნებს. სკოლაში მოხდა რეორგანიზაცია, შეიქმნა თანამდებობების ახალი სია, რომელიც ძალაში შევიდა 1996 წლიდან. ამ რეფორმის შედეგად, განმცხადებლის პოზიცია გარდაიქმნა, ფუნქციები და მოვალეობები დარჩა, არსებითად, იგივე, თუმცა, მოთხოვნებს დაემატა საუნივერსიტეტო ხარისხის ფლობის ვალდებულება. განმცხადებელმა მიმართა რაიონულ სასამართლოს და ამტკიცებდა, რომ მისი სამსახურიდან უკანონო გათავისუფლება უტოლდებოდა დისკრიმინაციას რელიგიის საფუძველზე. სასამართლომ არ დააკმაყოფილა მისი სარჩელი, გასაჩივრება უშედეგო აღმოჩნდა.

ნორმა: მე-9 მუხლი – განსახილველი საქმის ქვაკუთხედს წარმოადგენდა იმის გარკვევა, თუ რატომ მოხდა განმცხადებლის სამსახურიდან გათავისუფლება, გამოწვეული იყო ეს მხოლოდ პოზიციის დასაკავებლად შემოღებული ახალი მოთხოვნებით, რასაც მთავრობა ამტკიცებდა, თუ განმცხადებლის გათავისუფლება გამოწვეული იყო მისი რელიგიური რწმენის გამო. მთავრობის არგუმენტები ამ საკითხთან დაკავშირებით იყო გაურკვეველი და ურთიერთსაწინააღმდეგო. განვითარებული მოვლენების მთლიანობაში ანალიზისა და შეფასების შედეგად, ევროპული სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ განმცხადებელი სამსახურიდან მისი რელიგიური რწმენის გამო იყო გათავისუფლებული. განმცხადებლის სამსახურიდან გათავისუფლება წარმოადგენდა მის რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას, რაც მე-9 მუხლის მოთხოვნებთან წინააღმდეგობაში მოდიოდა. მიხედვად იმისა, რომ მის სამსახურიდან გათავისუფლებას ოფიციალურ საფუძვლად შრომის კოდექსის შესაბამისად ახალი მოთხოვნების დანესება ედო, ეს არ ცვლიდა სამსახურიდან გათავისუფლების არსებით მოტივს. სასამართლომ მიიჩნია, რომ სახელმწიფო უშუალოდ იყო ჩართული ამ მოვლენებში, ვინაიდან განმცხადებელს ეკავა არააკადემიური თანამდებობა და ექვემდებარებოდა განათლების სამინისტროს პირდაპირ და უშუალო ზედამხედველობას. უფრო მეტიც, სასამართლომ აღნიშნა, რომ მთელი ქვეყნის მასშტაბით „სიცოცხლის სიტყვის“ წევრთა შეკრებების ჩაშლა და განვითარებულ მოვლენებში სახელმწიფო ხელისუფლების სხვადასხვა წარმომადგენლების ჩართულობა მიანიშნებდა არატოლერანტულ პოლიტიკაზე „სიცოცხლის სიტყვის“ და მისი მიმდევრების მიმართ. განმცხადებლის გათავისუფლება ახალი დირექტორის დანიშვნის შემდგომ, წარმოადგენდა ამ პოლიტიკის გატარებას.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

**გლდანის კონგრეგაციის იეჰოვას მოწმეთა 97 ნაპრი
საქართველოს წინააღმდეგ**

განაცხადი 171156/01 (ყოფილი სექცია II)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 03. 05. 2007

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 03. 08. 2007

მე-3 მუხლი

ნამების აკრძალვა

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის

თავისუფლებასთან მიმართებით

ფაქტები: საქმე ეხება 1999 წელს მომხდარ ინციდენტს, როდესაც განკვეთილი სასულიერო პირის მეთაურობით, მართლმადიდებელთა ექსტრემისტულად განწყობილი ჯგუფი თავს დაესხა იეჰოვას მოწმეებს. აღნიშნულმა ჯგუფმა ალყა შემოარტყა თეატრს, სადაც შეკრებილი იყო იეჰოვას 120 მოწმე. იეჰოვას მოწმეთა გარკვეულმა ნაწილმა გაპარვა მოახერხა, ხოლო დარჩენილები, მათ შორის ქალები და ბავშვები, თავდასხმის მსხვერპლნი გახდნენ. თავდამსხმელები მათ სცემდნენ ჯოხებით, ქამრებით და რკინის ჯვრებით. თავდამსხმელებმა ერთ-ერთ მსხვერპლს გალობის თანხლებით თავი გადაპარეს. შემდგომ იეჰოვას მოწმეები გაჩხრიკეს, ჩამოართვეს პირადი ნივთები, რელიგიური სიმბოლოები კი ადგილზე დაწვეს. 16 პირი მოხვდა საავადმყოფოში, ბევრ მათგანს თავი ჰქონდა დაზიანებული და ტკივილები აწუხებდა. მიუხედავად იმისა, რომ შექმნილი ვითარების შესახებ პოლიცია ინფორმირებული იყო, პოლიციის თანამშრომლები სიტუაციის განსამუხტად ჩარევისგან თავს იკავებდნენ. პოლიციელმა ერთ-ერთ დაზარალებულს ისიც კი უთხრა, რომ უფრო უარეს დღეში ჩააგდებდა იეჰოვას მოწმეებს. ინციდენტი გადაღებული იყო ერთ-ერთი თავდამსხმელის მიერ. ჩანანერში, ნათლად, ჩანდა თავდამსხმელების რაოდენობა, რაც გადაიცა სახელმწიფო ტელევიზიითაც. მიუხედავად იმისა, რომ 42-მა განმცხადებელმა სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის მოთხოვნით მიმართა პროკურატურას, მხოლოდ 11 განმცხადებელს მიენიჭა მსხვერპლის სტატუსი. სისხლის სამართლის პროცესი მიმდინარეობდა პრობლემების და წინააღმდეგობების თანხლებით; ხდებოდა სისხლის სამართლის საქმეების შეწყვეტა იმ მიზეზით, თითქოსდა ვერ ხდებოდა თავდამსხმელთა ამოცნობა; გამომძიებელმა განაცხადა, რომ მართლმადიდებლური რწმენა არ აძლევდა შესაძლებლობას ჩატარებინა მიუკერძოებელი გამოძიება; როდესაც ერთ-ერთმა დაზარალებულმა ამოიცნო ორი თავდამსხმელი, მას წარედგინა ბრალი საჯარო წესრიგის დარღვევისთვის, თუმცა საბოლოოდ გაამართლეს. ამოცნობილი თავდამსხმელების პასუხისმგებლობაში მისაცემად, თითქმის, არავითარი ქმედება არ განხორციელებულა, ისინი ეჭვმიტანილებად ცნეს რელიგიური ლიტერატურის განადგურების გამო, მათ ლიდერს კი, რომელიც აცხადებდა, რომ წინასწარ შეატყობინა პოლიციას თავდასხმის შესახებ, ბრალი დაედო სულ სხვა ინციდენტებთან დაკავშირებით.

ნორმა: მე-3 მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი – განმცხადებლების მიმართ განხორციელებული მოპყრობა: არაადამიანური მოპყრობის ფაქტი დადასტურდა 31 განმ-

ცხადებელთან მიმართებით, აღნიშნულ ფაქტს ასაბუთებდა სამედიცინო ან ვიდეო მტკიცებულება, ან სასტიკი მოპყრობის ზუსტი და დეტალური აღწერა. 6 განმცხადებლის შემთხვევაში დადგინდა, რომ ისინი იყვნენ არაადამიანური მოპყრობის არაპირდაპირი მსხვერპლნი, ვინაიდან საკუთარი შვილების ცემის ფაქტის შემსწრენი იყვნენ. 14 განმცხადებლის შემთხვევაში დადგინდა დამამცირებელი მოპყრობის ფაქტი, ვინაიდან ტელევიზიით გადაიკა მათ მიმართ განხორციელებული დამამცირებელი მოპყრობის ამსახველი ვიდეო-მასალა, მათ შორის რელიგიურ საფუძველზე დამცირების ფაქტი, როდესაც ერთ-ერთ განმცხადებელს თავი გადაპარსეს. 16 განმცხადებლის შემთხვევაში დარღვევა არ დადგენილა, რადგან მათ გაპარვა მოახერხეს, ასევე, არც 37 განმცხადებლის შემთხვევაში, რომელთაც საჩივრით შესაბამისი ეროვნული სტრუქტურებისთვის არ მიუმართავთ.

დასკვნა: დარღვევა 45 განმცხადებლის შემთხვევაში (ერთხმად).

ბ) ხელისუფლების წარმომადგენელთა საპასუხო ქმედებები განვითარებულ მოვლენებთან დაკავშირებით: არ არსებობდა იმის დამადასტურებელი მტკიცებულება, რომ ეროვნულმა ხელისუფლებამ წინასწარ იცოდა იეჰოვას მოწმეებზე მოსალოდნელი თავდასხმის შესახებ. თუმცა, შეტყობინების მიღების შემდგომ, პოლიციამ ვერ შეძლო ემოქმედა ეფექტურად. მიღებული იყო 31 საჩივარი და აქედან მხოლოდ 11 განმცხადებელს მიენიჭა მსხვერპლის სტატუსი, თუმცა, პროცესი უშედეგოდ დასრულდა. გამომძიებელმა საქმეზე თავიდანვე გააკეთა მიკერძოებული განცხადება. მსხვერპლი, რომელმაც ამოიცნო თავდამსხმელები, თავად გახდა ბრალდებული. სამწუხაროდ, ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლები აცხადებდნენ, რომ ვერ ხდებოდა თავდამსხმელთა ამოცნობა, მაშინ როდესაც არსებობდა ვიდეოჩანაწერი. პოლიციამ უარი განაცხადა მოეხდინა დროული რეაგირება განმცხადებლებისა და მათი შვილების უფლებების დასაცავად, რის შედეგადაც განმცხადებლები აღმოჩნდნენ ხელისუფლების წარმომადგენელთა აბსოლუტური სამსახურებრივი გულგრილობის წინაშე, რომლებმაც სრულიად უსაფუძვლოდ თქვეს უარი კანონის დაცვაზე. ასეთი მიდგომა ხელისუფლების მხრიდან საფრთხეს უქმნიდა ყველა სამართლებრივი საშუალების განხორციელების შესაძლებლობას.

გადანყვეტილება: დარღვევა 42 განმცხადებელთან მიმართებით (ერთხმად).

მე-9 მუხლი: განმცხადებლები, რელიგიური რწმენის გამო, თავდასხმის, დამცირებისა და სასტიკი ცემის მსხვერპლნი გახდნენ. მათი რელიგიური ლიტერატურა განადგურდა მათ თვალწინ. ერთ-ერთ განმცხადებელს რელიგიური სასჯელის სახით თავი გადაპარსეს. განმცხადებლები, ხელისუფლების მხრიდან, მუდმივად იმყოფებოდნენ აბსოლუტური ინდიფერენტულობის წინაშე, ვინაიდან ხელისუფლება მათ აღიქვამდა, როგორც საფრთხეს მართლმადიდებლობისთვის და არ მოქმედებდა განმცხადებლების დასაცავად. პრაქტიკულად, განმცხადებლებს სასამართლოს მხრიდან მოესპოთ რელიგიის თავისუფლების განხორციელების ყველანაირი სამართლებრივი შესაძლებლობა. ეს იყო პირველი ფართომასშტაბიანი თავდასხმა იეჰოვას მოწმეებზე და ხელისუფლების უმოქმედობამ საწყისი მისცა საქართველოს მასშტაბით რელიგიურ ძალადობას, განმცხადებლების რელიგიური რწმენის ყოველი ახალი გამოვლინებისას. ეროვნულმა ხელისუფლებამ ვერ შეძლო მიეღო ყველა აუცილებელი ზომა მართლმადიდებელ ექსტრემისტთა ჯგუფში იეჰოვას მოწმეთა მიმართ შემწყნარებლობის დასანერგად, რათა მათ თავისუფლად ესარგებლათ ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლებით.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

ნორმა: მე-14 მუხლი, მე-3 და მე-9 მუხლებთან კომბინირებული – პოლიციის მხრიდან უარი, დროულად ჩარეულიყვნენ განვითარებულ მოვლენებში, მეტწილად, მოტივირებული იყო განმცხადებლების რელიგიური რწმენით. ხელისუფლების წარმომადგენელთა კომენტარები და დამოკიდებულება, როდესაც მათ შეატყობინეს თავდასხმის შესახებ, ან მას შემდეგ, რაც მათ დაევალით მომხდარი ფაქტის გამოძიება, არ შეესაბამებოდა კანონის წინაშე თანასწორობის პრინციპს. მთავრობის მხრიდან დისკრიმინაციული მიდგომის გამართლება ან დასაბუთება არ მომხდარა. ხელისუფლების წარმომადგენლებმა თავდასხმის ინიციატორს მიანიჭეს თავისუფლება გამოსულიყო მედია საშუალებებში და გაელვრებინა რელიგიური შუღლი და მოეწოდებინა რელიგიური ძალადობისკენ, ეს უკანასკნელი ასევე აცხადებდა, რომ მას ჰქონდა არაოფიციალური მხარდაჭერა ხელისუფლების წარმომადგენლების მხრიდანაც. ზემოაღნიშნული, სახელმწიფოს შესაძლო თანამონაწილეობის შესახებ დასკვნის გაკეთების შესაძლებლობას იძლეოდა.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

წმინდა მიხეილის სამწყსო უკრაინის წინააღმდეგ

განაცხადი 177703/01 (სექცია V)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 14. 06. 2007

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 14. 09. 2007

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი – სამწყსო, დარეგისტრირდა 1990 წელს, როგორც მოსკოვის მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოს კუთვნილი რელიგიური გაერთიანება. 1999 წლის დეკემბერში სამწყსოს კრებამ, რომელსაც 27 წევრიდან 21 ესწრებოდა, გადაწყვიტა გამოსულიყო მოსკოვის საპატრიარქოს იურისდიქციიდან და გადასულიყო კიევის საპატრიარქოს იურისდიქციაში. კიევის საპატრიარქოს მთავარეპისკოპოსმა მიიღო სამწყსო და დაუნიშნა წინამძღვარი. სამწყსომ, წესდებამი შესაბამისი ცვლილებების რეგისტრაციის მიზნით, მიმართა კიევის ადმინისტრაციას. 2000 წლის იანვარს, სამასამდე სასულიერო და სამოქალაქო პირმა, რომლებიც მოსკოვის საპატრიარქოს მხარდამჭერები იყვნენ, ხელში ჩაიგდო ტაძარი, აირჩია ახალი მმართველობითი ორგანოები, მათ შორის სამწყსოს კრებაც. განმცხადებელმა ორგანიზაციამ მიმართა კიევის ადმინისტრაციას წესდებამი ცვლილებების რეგისტრაციის მოთხოვნით. მხარეებს შორის გაჩნდა დავა იმის თაობაზე, იყვნენ თუ არა განმცხადებლები სამწყსოს აქტიური წევრები. ქალაქ კიევის ადმინისტრაციამ ცვლილებების რეგისტრაციაზე განმცხადებლებს უარი უთხრა, ვინაიდან მიიჩნია, რომ 1999 წლის კრება არ წარმოადგენდა მთელ სამწყსოს. უზენაესმა სასამართლომ ეს გადაწყვეტილება უცვლელად დატოვა, ვინაიდან მიიჩნია, რომ წესდების ის მუხლები, რომლებიც შეეხებოდა ფიქსირებულ წევრობას ეწინააღმდეგებოდა არსებულ კანონმდებლობას, რადგან სამწყსოს წევრთა უმრავლესობას არ აძლევდა საშუალებას, მონაწილეობა მიეღოთ ეკლესიის საქმიანობაში. 2000 წლის დეკემბერს, კიევის სახელმწიფო ადმინისტრაციამ ახ-

ლადჩამოყალიბებული სამწყსოს (რომელიც უპირატესობას მოსკოვის საპატრიარქოს ანიჭებდა) მოთხოვნისამებრ, დაარეგისტრირა მისი წესდება, – შესაბამისი ცვლილებებით. 2002 წელს განმცხადებელმა სამწყსომ მიმართა სასამართლოს ჩამორთმეული ქონების უკან დაბრუნებისა და ზიანის ანაზრაურობის მოთხოვნით. სარჩელის დაკმაყოფილებაზე მას უარიეთქვა.

ნორმა: მე-9 მუხლი – როდესაც რელიგიური ორგანიზაცია აშკარა კონფლიქტშია იმ ეკლესიის მმართველობასთან, რომელსაც ის ეკუთვნოდა, ეროვნული ხელისუფლების მხრიდან, საჭიროა ამ კონფლიქტისადმი ძალიან ფრთხილი და ნეიტრალური მიდგომა. წესდებაში ცვლილებების რეგისტრაციაზე უარი წარმოადგენდა კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებაში ჩარევას, ცალკე, ან მე-11 მუხლთან კომბინაციაში. ასეთი ჩარევით ხელისუფლების წარმომადგენლებმა რელიგიურ ორგანიზაციას, რომელსაც არ ჰქონდა იურიდიული პირის სტატუსი, შეუზღუდეს რელიგიური და სხვა საქმიანობის უფლება. განმცხადებელ სამწყსოს, ასევე, შეუზღუდა უფლება – შეერთებოდა კიევის საპატრიარქოს. ასეთი ჩარევა გათვალისწინებული იყო კანონით, ვინაიდან გამომდინარეობდა „სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ“ კანონიდან. რაც შეეხება „წინასწარ განჭვრეტადობის“ მოთხოვნას, მოპასუხე სახელმწიფოს ევალუბოდა დეტალურად და ნათლად განესაზღვრა ის მიზეზები, რომლის გამოც რელიგიურ ორგანიზაციას წესდების რეგისტრაციაზე შესაძლოა, უარი თქმოდა. „სინდისისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ“ კანონი მხოლოდ ერთ ასეთ მიზეზს ასახელებდა – მოქმედ კანონმდებლობასთან წინააღმდეგობა. ევროპულმა სასამართლომ ეჭვქვეშ დააყენა კანონში მსგავსი ჩანაწერი „წინასწარ განჭვრეტადობა“ იძლეოდა თუ არა საკმარის გარანტიებს თვითნებობისა და უფლებამოსილების გადამეტების აღსაკვეთად. მთავრობის მტკიცებით, გასაჩივრებული ჩარევა ემსახურებოდა კანონიერ მიზანს, კერძოდ კი, საზოგადოებრივი მართლწესრიგისა და სხვათა უფლებების დაცვას. ეროვნული ხელისუფლების მიერ დასახელებული მიზეზები, რის გამოც განმცხადებელ ორგანიზაციას უარი ეთქვა წესდებაში ცვლილებების რეგისტრაციაზე, არ იყო არც თანმიმდევრული, არც შესაბამისი და არც საკმარისი საფუძველი განხორციელებული ქმედების გასამართლებლად. ეროვნული სასამართლოების დასკვნებისგან განსხვავებით, კანონი „სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური ორგანიზაციების შესახებ“, არ აწესებდა ვალდებულებას, რომ რელიგიური ჯგუფი უნდა შემდგარიყო ერთი კონკრეტული ეკლესიის მრევლისგან. უფრო მეტიც, კანონი არანაირ შეზღუდვას არ უწესებდა რელიგიურ ორგანიზაციას, თავად განესაზღვრა, თუ რა ფორმით მიიღებდა ახალ წევრებს, და აირჩევდა მმართველობით ორგანოებს. სახელმწიფო ვერ დაავალდებულებდა კანონიერად არსებულ კერძო სამართლის იურიდიულ პირს, რომ მიეღო ახალი წევრები ან წევრობის სტატუსი ჩამოერთვა უკვე მიღებული წევრისთვის. სამწყსოს შიდა ორგანიზაცია ნათლად იყო განსაზღვრული წესდებაში. ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლებმა, სასამართლოების ჩათვლით, უგულველყვეს ეს სტრუქტურა და განაცხადეს, რომ განმცხადებელი სამწყსო წარმოადგენდა 300 მუდმივი წევრის უმცირესობას და რომ სამწყსოს კრებაზე არ იყო მინევეული სამასივე წევრი. სასამართლოებმა უგულვებლყვეს სამწყსოს შიდა რეგულაციები და სამწყსოს ადმინისტრაციის 11 წლიანი ისტორია (1989-2000 წლები) და დასკვნები დააფუძნეს კანონის ბუნდოვან ნორმაზე. განმცხადებელი ორგანიზაცი-

ისტვის ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებაში ჩარევა გამართლებული არ იყო. სარეგისტრაციო უწყების მხრიდან თვითნებული გადაწყვეტილების მიღების პრევენციის საშუალებების სიმცირე არ გამოსწორებულა ეროვნული სასამართლოების მიერ საქმის განხილვისას.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

მოსკოვის საინტელოგოგიის ეკლესია რუსეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 18147/02 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 05. 04. 2007

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 24. 09. 2007

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-11 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებასთან მიმართებით

ფაქტები: განმცხადებელი არის რელიგიური გაერთიანება, რომელიც დარეგისტრირდა 1994 წელს და მოიპოვა იურიდიული პირის სტატუსი. 1997 წელს, ძალაში შევიდა კანონი რელიგიის შესახებ, რომლის მიხედვითაც, რელიგიურ გაერთიანებებს, რომლებიც უკვე იყვნენ დარეგისტრირებულნი და 2000 წლამდე მოპოვებული ჰქონდათ იურიდიული პირის სტატუსი, ხელახალი რეგისტრაციის გავლა ევალებოდათ. განმცხადებელმა ორგანიზაციამ, 1998-2005 წლებში ხელახალი რეგისტრაციის მოთხოვნით, 11-ჯერ მიმართა მოსკოვის იუსტიციის დეპარტამენტს. რამდენიმე შემთხვევაში, განაცხადის წარმოებაში მიღება არ მოხდა იმ საფუძველით, რომ წარდგენილი არ იყო კანონით გათვალისწინებული დოკუმენტების სრული ნუსხა. კომპეტენტური სასამართლოს განმარტებით, განმცხადებელ ორგანიზაციას არ ჰქონდა წარდგენილი წესდებისა და სხვა დოკუმენტების დედნები. იმავე სასამართლოს განცხადებით, განმცხადებელს ასევე, არ ჰქონდა წარდგენილი საინტელოგოგიის ეკლესიის რწმენისა და პრაქტიკის შესახებ საკმარისი ინფორმაცია. განმცხადებლის ოთხი განცხადება დარჩა განუხილველი იმ მიზეზით, რომ გასული იყო ხელახალი რეგისტრაციის ვადა. სასამართლომ, ასევე, დაადგინა, რომ ხელახალ რეგისტრაციაზე იუსტიციის დეპარტამენტის უარი შესაბამისობაში ვერ მოდიოდა სამართლის საერთაშორისო სტანდარტებთან და რომ უარი წარმოადგენდა უბრალო ხრიკს, რათა თავი აერიდებინა განმცხადებელი ორგანიზაციის ხელახალი რეგისტრაციისთვის. სასამართლოს გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა 2000 წელს, თუმცა, იუსტიციის დეპარტამენტმა უარი განაცხადა მის შესრულებაზე. 2003 წელს, განმცხადებელმა, იუსტიციის დეპარტამენტის წინააღმდეგ სარჩელით, სასამართლოს განმეორებით მიმართა. სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებელი ორგანიზაციის ხელახალ რეგისტრაციაზე დეპარტამენტის უარს სამართლებრივი საფუძველი არ ჰქონდა და უბრძანა, ხელახლა განეხილა მისი განცხადება. შემდგომში, დეპარტამენტმა უარი უთხრა განმცხადებელს ხელახალ რეგისტრაციაზე იმ მოტივით, რომ განმცხადებელი ვერ ასაბუთებდა რუსეთში ბოლო 15 წლის განმავლობაში არსებობის ფაქტს.

ნორმა: მე-11 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში – ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ხელახალ რეგისტრაციაზე უარი წარმოადგენდა განმცხადებლის მე-11 მუხლით გათვალისწინებულ უფლებაში ჩარევას, ვინაიდან ამ შეზღუდვის გამო განმცხადებელი ვერ ახერხებდა განეხორციელებინა რელიგიური საქმიანობა. ხელახალ რეგისტრაციაზე იუსტიციის დეპარტამენტის უარი ეფუძნებოდა მტკიცებას, რომ განმცხადებელს წარდგენილი არ ჰქონდა კანონით გათვალისწინებული დოკუმენტაციის სრული ნუსხა. დეპარტამენტი არ ასაბუთებდა, თუ რომელი დოკუმენტი არ ჰქონდა წარდგენილი განმცხადებელს, თუმცა, აცხადებდა, რომ ჰქონდა უფლება ასე მოქცეულიყო. ასეთი შეუსაბამო მიდგომის გამო, განმცხადებელმა ვერ შეძლო წესდების განახლება, გარდა ამისა, ასეთი მიდგომა იყო ეროვნული კანონმდებლობის საწინააღმდეგო, რომელიც ითხოვდა, რომ ყველა პასუხი ყოფილიყო დასაბუთებული. შესაბამისად, იუსტიციის დეპარტამენტის ქმედება იყო თვითნებური და უარი, ხელახალ რეგისტრაციაზე, არ იყო კანონით გათვალისწინებული. პირველი ინსტანციის სასამართლოს განცხადებას, რომ განმცხადებელს წარდგენილი არ ჰქონდა დოკუმენტების დედნები, სამართლებრივი საფუძველი არ გააჩნდა, ვინაიდან მსგავსი მოთხოვნა არცერთ საკანონმდებლო აქტში არ იყო დაფიქსირებული. გარდა ამისა, ასეთი მოთხოვნის შესრულება იყო ძალიან რთული, თუ შეუძლებელი არა, ვინაიდან დეპარტამენტს, კანონმდებლობის თანახმად, დოკუმენტაციის განმცხადებლისთვის უკან დაბრუნების ვალდებულება არ ეკისრება. განმცხადებელს, ხელახალი რეგისტრაციის მოთხოვნისას, წარდგენილი ჰქონდა ყველა საჭირო დოკუმენტის ასლები. სასამართლომ, ასევე, არ დაასაბუთა, თუ რატომ იყო შეუძლებელი საინტელოგოგიის ეკლესიის რწმენისა და პრაქტიკის შესახებ საკმარისი ინფორმაციის მოპოვება განმცხადებლის მიერ წარდგენილი დოკუმენტაციიდან. რაც შეეხება ხელახალ რეგისტრაციაზე უარს, იმ მოტივით, რომ დარღვეული იყო ხელახალი რეგისტრაციისთვის კანონით დადგენილი ვადა, ამ ვადის დარღვევა გამოწვეული იყო იუსტიციის დეპარტამენტის თვითნებური ქმედებით. უკანონო იყო ბოლო მოთხოვნაც, რომ განმცხადებელს დაედასტურებინა რუსეთში ბოლო 15 წლის განმავლობაში არსებობის ფაქტი, ვინაიდან რუსეთის ფედერაციის საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად, ასეთი ფაქტის დადასტურების მოთხოვნა, იმ გაერთიანებების მიმართ, ვინც იურიდიული პირის სტატუსით სარგებლობდნენ, რელიგიების შესახებ კანონის მიღებამდე არაკონსტიტუციური იყო. ვინაიდან განმცხადებელს არ ჰქონდა დარღვეული ეროვნული კანონმდებლობის არცერთი მოთხოვნა, ხელახალ რეგისტრაციაზე უარს არ ჰქონია სამართლებრივი საფუძველი. სახელმწიფოს წარმომდგენლების ქმედება იყო არაკეთილსინდისიერი და დარღვეული იყო ნეიტრალიტეტისა და მიუკერძოებლობის პრინციპი.

გადაწყვეტილება: მე-11 მუხლის დარღვევა მე-9 მუხლთან კომბინაციაში (ერთხმად).

ალექსანდრიდისი საბერძნეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 19516/06 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 21. 02. 2008

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 21. 05. 2008

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი, რომელიც პირველი ინსტანციის სასამართლოში იურისტად დაუშვეს, ვალდებული იყო დაედო სამსახურებრივი ფიცი. შესაბამის ეროვნულ კანონმდებლობაში სამსახურებრივი ფიცი გულისხმობდა რელიგიური ფიცის დადებას. იმისათვის, რომ ნება დაერთოთ დაედო საზეიმო ფიცი, განმცხადებელი ვალდებული იყო განეცხადებინა, რომ იყო ათეისტი, ან ის, რომ მისი რელიგია არ აძლევდა ფიცის დადების უფლებას. განმცხადებლის მტკიცებით, მიღებული პრაქტიკის შესაბამისად, სასამართლოს სამდივნომ მას მიაწოდა ფორმა, რომელიც სტანდარტულ ტექსტს მოიცავდა. საჯარო მოსმენისას განმცხადებელმა სასამართლოს თავმჯდომარეს სათანადო წესით შევსებული ფორმა გადასცა; როდესაც სასამართლოს თავმჯდომარემ განმცხადებელს მოსთხოვა ბიბლიაზე ხელის დადება ფიცის დასადასტურებლად, მან განაცხადა, რომ არ იყო მართლმადიდებელი ქრისტიანი და შესაბამისად, სურდა საზეიმო ფიცის დადება, რის უფლებაც მას მისცეს.

საბერძნეთის მთავრობამ განაცხადა, რომ სასამართლოს სამდივნოში მისვლის ნაცვლად, განმცხადებელმა პირდაპირ სასამართლოს თავმჯდომარეს მიმართა საზეიმო ფიცის დადების უფლების მისაღებად, რაც სასამართლოს თავმჯდომარემ დააკმაყოფილა. ამის შემდგომ, განმცხადებელი მივიდა სასამართლო სამდივნოში, სადაც შესავსებად ორი განსხვავებული ფორმა იყო წარმოდგენილი: ერთი რელიგიური ფიცისთვის, მეორე კი საზეიმო ფიცისთვის; განმცხადებელს არ მოუთხოვია მისი მრწამსის შესაფერისი ფორმა და შეავსო რელიგიური ფიცის ფორმა.

საბერძნეთის მთავრობამ აღნიშნა, რომ განმცხადებელს, მართლაც, შევსებული ჰქონდა რელიგიური ფიცის ფორმა, მაგრამ სასამართლოს თავმჯდომარის წინაშე საზეიმო ფიცის დადების უფლება მოითხოვა. განმცხადებლის მოთხოვნა დაკმაყოფილდა. საპასუხო დასკვნებში მთავრობამ აღნიშნა, რომ როცა განმცხადებელი სასამართლოს თავმჯდომარესთან გამოცხადდა, მას, მართლაც, რელიგიური ფიცის ფორმა ჰქონდა შევსებული და მოითხოვა საზეიმო ფიცის დადება, ხოლო შემდგომ განმცხადებელს დოკუმენტის შეცვლა არ უცდია.

ნორმა: მე-9 მუხლი – სასამართლოს დაკვირვებით, მთავრობას წარმოდგენილი ჰქონდა ორი ურთიერთსაწინააღმდეგო ფაქტი; ასევე, არ იყო წარმოდგენილი არანაირი მტკიცებულება იმისა, რომ განმცხადებელს არ ჰქონდა დაცული ფიცის მიღების პროცედურა. უფრო მეტიც, ერთადერთი ოფიციალური დოკუმენტი – საჯარო მოსმენის ჩანაწერი, ადასტურებდა განმცხადებლის მტკიცებას.

მოცემულ შემთხვევაში, ფიცის დადების პროცედურა პრეიუდიციულად გულისხმობდა, რომ ადვოკატობის კანდიდატები იყვნენ მართლმადიდებელი ქრისტიანები და ითვალისწინებდა შესაბამისი რელიგიური ფიცის დადებას.

რელიგიის გამოხატვის თავისუფლება, ასევე მოიცავს ნეგატიურ ასპექტს, პირის უფლებას – არ გაამხილოს საკუთარი რელიგია და არ დაეკისროს პირდა-

პირი ან არაპირდაპირი ფორმით რელიგიის გამხელის ვალდებულება. სახელმწიფოს წარმომადგენლებს, ინდივიდის რელიგიური კუთვნილების დასადგენად, არ ჰქონდათ უფლება ჩარეულიყვნენ ისეთ პირად სფეროში, როგორიც სინდისია, ან დაევალდებულებინათ რელიგიის გამხელა, ან დამოკიდებულება რელიგიურ საკითხებთან დაკავშირებით. მე-9 მუხლის ნეგატიური ასპექტი განსაკუთრებით გასათვალისწინებელია მაშინ, როდესაც ინდივიდს უწევს სამსახურებრივი ფიცის დადება. საჯარო სხდომის ოფიციალური ჩანაწერი აჩვენებდა, რომ განმცხადებელმა რელიგიური ფიცი საკუთარი რელიგიური რწმენის საწინააღმდეგოდ დადო, აგრეთვე, მიუთითებდა იმაზე, რომ ადვოკატების მიერ ფიცის დადება პრეიუდიციულად გულისხმობდა მათ მართლმადიდებლობას. მიუხედავად მთავრობის მტკიცებისა, რომ არსებობდა ფიცის ორი ფორმა, სასამართლომ ვერ შეძლო ორი განსხვავებული ფიცის ფორმის არსებობის დადგენა.

ის ფაქტი, რომ განმცხადებელს მოუწია განეცხადებინა, რომ არ იყო მართლმადიდებელი და სურდა საზეიმო ფიცის დადება, წარმომადგენდა მისი რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევას.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

სასამართლომ ასევე დაადგინა მე-13 მუხლის დარღვევა (ერთხმად).

პერი ლატვიის წინააღმდეგ

განაცხადი '130273/03 (სექცია III)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 08. 11. 2007

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 02. 06. 2008

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: 1997 წელს, განმცხადებელი – ბატონი რობერტ ფილიპ პერი, ამერიკელი ევანგელისტი პასტორი, დასახლდა ლატვიაში და დააარსა რელიგიური გაერთიანება. განმცხადებელი ლატვიის ტერიტორიაზე ცხოვრობდა ბინადრობის დროებითი ნებართვის საფუძველზე, რომელიც გაცემული იყო მისი პედაგოგიური და რელიგიური საქმიანობისთვის. 2000 წელს ბატონ პერის ბინადრობის დროებითი ნებართვის განახლებაზე უარი უთხრეს კანონის ნორმის საფუძველზე, რომლის მიხედვითაც ბინადრობის ნებართვის გაცემა დაუშვებელი იყო პირებისთვის, ვინც იყვნენ ტოტალიტარული ან ტერორისტული ორგანიზაციის წევრები ან სახელმწიფოს წინააღმდეგ მოქმედი ორგანიზაციის წევრები. მოგვიანებით, განმცხადებელს მისცეს ბინადრობის ნებართვა, საჯარო რელიგიური საქმიანობის უფლების გარეშე. მას დაეკისრა ვალდებულება, დაეტოვებინა პასტორის პოზიცია და გამხდარიყო სამწყსოს რიგითი წევრი. სასამართლოებმა არცერთი მისი საჩივარი არ დააკმაყოფილეს, რის მიზეზადაც კონსტიტუციის დაცვის ბიუროს წერილებიდან ციტატები მოჰყავდათ, რომელთა მიხედვითაც განმცხადებელი არ ეწეოდა თეოლოგიურ საქმიანობას და რომ მის შესახებ არსებობდა უარყოფითი ოპერატიული ინფორმაცია, ასევე მისი პირადი ნაცნობები წარმომადგენდნენ პოტენციურ საფრთხეს სახელმწიფოსთვის. 2004 წელს ბატონ პერის მიეცა ბინადრობის დროებითი ნებართვა რელიგიური საქმიანობის მიზნით.

ნორმა: მე-9 მუხლი – რელიგიური საქმიანობის საჯაროდ წარმართვის უფლების ჩამორთმევა, ბინადრობის ნებართვის განგრძობისას, მე-9 მუხლიდან გამომდინარე, წარმოადგენდა ტიპიურ ჩარევას. მართალია, განმცხადებელს შეეძლო განეგრძო მონაწილეობა სამწყსოს სულიერ ცხოვრებაში, როგორც სამწყსოს რიგით წევრს, თუმცა, ის იყო პასტორი და ასეთი სტატუსით სამწყსოს სულიერ ცხოვრებაში მონაწილეობა იყო რელიგიის გამოხატვა, რომელიც მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ ექცეოდა. ცხადი იყო, რომ ამერიკასა და ლატვიაში მის მიმდევრებს შორის, ბატონი პერის სტატუსის თაობაზე არავითარი კონფლიქტი არ არსებობდა. გასაჩივრებული გადაწყვეტილება ემყარებოდა უცხოელთა შესახებ კანონის ნორმას, რომელიც კრძალავდა ბინადრობის ნებართვის გაცემას ზოგადად და არა რომელიმე კონკრეტულ საქმიანობასთან დაკავშირებით. რა თქმა უნდა, მსგავსი ნორმა შესაძლებელია გამხდარიყო განმცხადებლისათვის ბინადრობის ნებართვის მინიჭებაზე უარის თქმის საფუძველი, თუმცა არ შეიძლებოდა გაცემულიყო, როგორც განმცხადებლის გარკვეული უფლებების შეზღუდვის დოკუმენტი. ლატვიის მოქმედი კანონმდებლობის არცერთი ნორმა არ ანიჭებდა ლატვიის „მოქალაქეთა და საიმიგრაციო დირექტორატს“ უფლებამოსილებას, გამოეყენებინა ბინადრობის ნებართვა უცხოეთის მოქალაქისათვის, როგორც ლატვიის მიწაზე რელიგიური საქმიანობის აკრძალვის საფუძველი. ამდენად, განმცხადებლის რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევა არ ყოფილა კანონით გათვალისწინებული.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

იეჰოვას მოწმეთა რელიგიური თემი და სხვები აპსტრიის წინააღმდეგ

განაცხადი 140825/98 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 31. 07. 2008

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 31. 10. 2008

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებასთან მიმართებით

ფაქტები: ავსტრიის კანონმდებლობის თანახმად, რელიგიურ ორგანიზაციებს სამართლებრივი სტატუსის მოპოვება შეუძლიათ რელიგიურ ასოციაციად დარეგისტრირებით 1874 წლის „რელიგიური გაერთიანებების აღიარების შესახებ“ აქტის საფუძველზე, ან რელიგიურ თემად დარეგისტრირებით რელიგიური თემების შესახებ 1998 წლის კანონის საფუძველზე. რელიგიურ ასოციაციად დარეგისტრირება უფრო ფართო უფლებების მინიჭებასაც ითვალისწინებს და მხოლოდ იმ ორგანიზაციისთვის არის ხელმისაწვდომი, რომელიც ავსტრიის ტერიტორიაზე 20 ან მეტი წლის განმავლობაში არსებობს ან დარეგისტრირებულია რელიგიურ თემად 10 ან მეტი წლის განმავლობაში.

1978 და 1987 წლებში იეჰოვას მოწმეთა ჯგუფმა, პირველი განმცხადებლის ჩათვლით, შესაბამის სახელმწიფო ორგანოს მიმართა რელიგიური თემის რელი-

გიურ ასოციაციად დარეგისტრირების მოთხოვნით. მათ მოთხოვნას სამართლებრივი რეაგირება არ მოჰყოლია, კომპეტენტური მინისტრის განმარტებით, 1874 წლის აქტის საფუძველზე მათ არ გააჩნდათ ოფიციალური გადაწყვეტილების მიღების უფლება. ხანგრძლივი და ჩახლართული სასამართლო პროცესის და 1995 წლის საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების მიხედვით, ორგანიზაციას ჰქონდა უფლება, მიეღო რელიგიური ასოციაციის სტატუსი, კომპეტენტურმა მინისტრმა უარი თქვა განმცხადებელი ორგანიზაციისთვის ზემოაღნიშნული სტატუსის მინიჭებაზე, ვინაიდან ორგანიზაციის წესდება ვერ აკმაყოფილებდა კანონის მოთხოვნებს. აღნიშნული გადაწყვეტილება არაკონსტიტუციურად გამოცხადდა საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ, ვინაიდან არღვევდა თანასწორობის პრინციპს. 1998 წლის კანონის მიღების შემდგომ, განმცხადებელ ორგანიზაციას გაუჩნდა შესაძლებლობა, რელიგიურ თემად დარეგისტრირების გზით მოეპოვებინა იურიდიული პირის სტატუსი, ეს სტატუსი განმცხადებელ ორგანიზაციას, ასევე, აძლევდა უფლებას, იურიდიული პირის სახით ეწარმოებინა საქმე სასამართლოში და საკუთარი სახელით ემართა აქტივები, გაეგრძელებინა რწმენა და დაერეგისტრირებინა საღვთისმსახურო ადგილები. მიუხედავად ამისა, განმცხადებელმა ორგანიზაციამ განმეორებით მოითხოვა რელიგიურ ასოციაციად დარეგისტრირება, ამ თხოვნაზეც უარი ეთქვა, ვინაიდან რელიგიურ ასოციაციად დარეგისტრირების აუცილებელი წინაპირობა იყო რელიგიურ თემად, სულ მცირე, 10 წლიანი არსებობის ვადა.

ნორმა: მე-9 მუხლი – მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენდა აღიარების მოთხოვნით მიმართვასა და იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭებას შორის 20 წლიანი პერიოდი, რომლის განმავლობაშიც განმცხადებელ ორგანიზაციას არ გააჩნდა სამართლებრივი სტატუსი. შესაბამისად, არსებობდა განმცხადებელი ორგანიზაციის რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევის ფაქტი. აღნიშნული ჩარევა „გათვალისწინებული იყო კანონით“ და ისახავდა „კანონიერ მიზანს“, რასაც საჯარო წესრიგის და უსაფრთხოების დაცვა წარმოადგენდა. რელიგიური ორგანიზაციის ავტონომიური არსებობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში პლურალიზმის განუყოფელი ნაწილია. ამ უფლების მნიშვნელობის გათვალისწინებით, არსებობს ვალდებულება, რომ იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭების ვადა იყოს გონივრული. ის ფაქტი, რომ განმცხადებელ ორგანიზაციას შეეძლო დაერეგისტრირებინა დამხმარე ასოციაციები, რომლებსაც ექნებოდათ იურიდიული პირის სტატუსი, ვერ მოახდენდა სახელმწიფოს მხრიდან ხანგრძლივ წარუმატებლობას იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭების საკითხში. ვინაიდან სახელმწიფოს არ ჰქონდა წარმოდგენილი „შესაბამისი“ და „მნიშვნელოვანი“ მიზეზები ამ წარუმატებლობის დასასაბუთებლად, განმცხადებელი ორგანიზაციის მიმართ გამოყენებული ღონისძიება სცილდებოდა „აუცილებელი“ შეზღუდვის ფარგლებს.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (6 ხმა ერთი წინააღმდეგ).

ნორმა: მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში – ავსტრიის კანონმდებლობის თანახმად, რელიგიური ასოციაციები სარგებლობდნენ პრივილეგიებული მდგომარეობით ბევრ სფეროში, მათ შორის საგადასახადო კუთხითაც. ამ პრივილეგიების გათვალისწინებით, სახელმწიფო ვალდებული იყო შეენარჩუნებინა ნეიტრალიტეტი და ყველა რელიგიური ჯგუფისთვის, რომელსაც სურდა სპეციალური სტატუსის მიღება, მიენიჭებინა ამ სტატუსის მიღების სამართლიანი შესაძლებლობა და ჩამოეყალიბებინა არადისკრიმინაციული კრიტერიუმები. ნეიტრალიტეტის და

მიუკერძოებლობის ვალდებულება იმ საკვალიფიკაციო პერიოდზეც ვრცელდება, რომელიც საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსის მიღებამდე უკვე გარკვეული სამართლებრივი სტატუსის მქონე ორგანიზაციას ეკისრება. როდესაც რელიგიური ასოციაციის სტატუსის მიღებულებამდე რელიგიურ თემს 10 წლიანი ლოდინი უწევს, გამართლებული შეიძლება იყოს მხოლოდ ახლად ჩამოყალიბებული და უცნობი რელიგიის მიმდევარი ჯგუფების შემთხვევაში და ასეთი მიდგომის გამართლება ისეთი ჯგუფის მიმართ, როგორიც არის „იეჰოვას მოწმეები“, ძალიან რთულია. ასეთი ჯგუფის შემთხვევაში, საჭირო იყო უფრო გონივრული ვადის გამოყენება იმის გადასამოწმებლად, თუ რამდენად აკმაყოფილებდა ეს ჯგუფი ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნებს. სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ სხვა 1998 წელს ჩამოყალიბებული რელიგიური ჯგუფი უკვე აღიარებული იყო 2003 წელს და, შესაბამისად, სახელმწიფო აუცილებლად, სავალდებულოდ არ თვლიდა 10 წლიანი საკვალიფიკაციო ვადის გამოყენებას, განსხვავებული მოპყრობა არ იყო გამოწვეული ობიექტური და გონივრული საფუძვლით.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (6 ხმა ერთის წინააღმდეგ).

გუშტლი ავსტრიის წინააღმდეგ

განაცხადი 149686/99 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 12. 03. 2009

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 12. 06. 2009

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის

თავისუფლებასთან მიმართებით

ფაქტები: განმცხადებელი დაიბადა 1977 წელს და ცხოვრობს ბელგრადში, სერბეთი. 1991 წლის 6 ივლისს მოინათლა იეჰოვას ცერემონიული რიტუალით. 1995 წლის 1 დეკემბერს მას მიენიჭა მქადაგებლის ფუნქცია. 1995 წლის 20 დეკემბერს სტირიის სამხედრო კომისარიატმა განმცხადებელი მიიჩნია სამხედრო სამსახურისთვის ვარგისად და 1996 წლის 1 ივლისიდან სამხედრო სამსახურისთვის დაიბარა. შემდგომში დაბარების ორდერი გაუქმდა.

1997 წლის 13 იანვარს განმცხადებელმა ავსტრიის ფედერაციული რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სამინისტროს სამხედრო სამსახურისადმი კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირის სტატუსის მიღების მოთხოვნით მიმართა. 1997 წლის 14 აპრილს განმცხადებელს მიენიჭა კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირის სტატუსი და გათავისუფლდა სავალდებულო სამხედრო სამსახურისგან, თუმცა, დაეკისრა სამოქალაქო სამსახურის გავლის ვალდებულება. 1997 წლის 28 ივლისიდან 1998 წლის 1 ივლისამდე განმცხადებელი ცხოვრობდა მქადაგებელთა საზოგადოებაში ე. წ „ბეთელის სახლში“, რომელიც, განმცხადებლის აზრით, იეჰოვას მოწმეთა რელიგიური ორდენის მსგავს საზოგადოებას წარმოადგენს. შინაგან საქმეთა სამინისტრომ, 1998 წლის 1 აპრილს, 1998 წლის 2 ივნისიდან სტირიის რეგიონალურ სახანძრო ბრიგადაში სამოქალაქო სამსახურის გასა-

ვლელად, განმცხადებელი ორდერით დაიბარა. 1998 წლის 17 აპრილს განმცხადებელმა იეჰოვას მოწმეთა საზოგადოებაში დიაკვნის წოდება მიიღო. 1998 წლის 30 აპრილს, განმცხადებელმა ავსტრიის 1998 წლის 1 აპრილის ორდერის წინააღმდეგ საკონსტიტუციო სასამართლოს საჩივრით მიმართა და მისი გაუქმება მოითხოვა. განმცხადებლის მტკიცებით, იგი მქადაგებელთა საზოგადოებაში 1997 წლის 28 ივლისიდან ცხოვრობდა და მთელ დროს უთმობდა რელიგიურ საქმიანობას, 1998 წლის 17 აპრილიდან მინიჭებული ჰქონდა დიაკვნის წოდება და მიზნად იეჰოვას მოწმეთა საზოგადოებაში უზუცესის ფუნქციების განხორციელებასაც ისახავდა. განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ „ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურის შესახებ“ კანონის თანახმად და ფედერალური ადმინისტრაციული სასამართლოს სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, ანალოგიურ მდგომარეობაში მყოფი პირები (დიაკვნები და მქადაგებლები) გათავისუფლებულნი იყვნენ როგორც სავალდებულო სამხედრო, ასევე ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურის გავლისგანაც. განმცხადებელი, ასევე, ამტკიცებდა, რომ სამოქალაქო სამსახურის შესახებ კანონის მე-13 მუხლი ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურისგან ათავისუფლებდა მხოლოდ აღიარებული რელიგიური საზოგადოებების იმ წევრებს, რომლებიც ასრულებდნენ ამ რელიგიური ორგანიზაციისთვის დამახასიათებელ ისეთ საქმიანობას, რომელიც დაკავშირებული იყო ღვთისმსახურებასთან და ქადაგებასთან. განმცხადებლის მტკიცებით, იგი გათანაბრებული იყო აღიარებული რელიგიური საზოგადოებების სასულიერო პირებთან. უფრო მეტიც, ახლადმიღებული კანონი „რეგისტრირებული რელიგიური საზოგადოებების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ (შემდგომში აქტი), რომელიც 1998 წლის 10 იანვარს შევიდა ძალაში, ითვალისწინებდა რელიგიური ორგანიზაციისთვის აღიარების უფლების მინიჭებას (აღიარების შესახებ კანონის საფუძველზე) რეგისტრირებულ რელიგიურ თემად არსებობის 10 წლიანი ვადის შემდგომ. პრაქტიკულად, ახალი კანონი გამორიცხავდა აღიარების შესაძლებლობას მომდევნო 10 წლის განმავლობაში და 2008 წლამდე „აღიარების შესახებ“ კანონის გამოყენება შეუძლებელი ხდებოდა. განმცხადებელი ითხოვდა „სამოქალაქო სამსახურის შესახებ“ კანონის მე-13 მუხლით დადგენილი შეზღუდვის გაუქმებას, რომლის მიხედვითაც, მხოლოდ აღიარებული რელიგიური საზოგადოებების სასულიერო პირების გათავისუფლება ხდებოდა ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურიდან. განმცხადებელი, ასევე, ითხოვდა „რეგისტრირებული რელიგიური საზოგადოებების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ“ კანონის მე-11 მუხლით გათვალისწინებული 10 წლიანი ვადის გაუქმებას. 1998 წლის 8 ივნისს საკონსტიტუციო სასამართლომ უარი უთხრა განმცხადებელს სარჩელის განხილვაზე წარმატების პერსპექტივის არარსებობის გამო. სასამართლომ, ასევე, უარი უთხრა მას საჩივრის საფუძველზე შემაკავებული ღონისძიებების მიღებაზე. 1998 წლის 7 ივლისს, განმცხადებელმა საკონსტიტუციო სასამართლოს სთხოვა, სარჩელი გადაეგზავნა ფედერალური ადმინისტრაციული სასამართლოსთვის, ეს მოთხოვნა დაკმაყოფილდა. 1998 წლის 18 აგვისტოს, განმცხადებელმა ადმინისტრაციულ სასამართლოში წამოაყენა დამატებითი მოთხოვნა, რომ ადმინისტრაციულ სასამართლოს დაენიშნა მსჯელობა კანონის ნორმაში „აღიარებული რელიგიური საზოგადოების“ ჩანაწერის კონსტიტუციურობის თაობაზე. მან, ასევე, მოითხოვა ზემოაღნიშნული ნორმის განმარტება თანასწორობის პრინციპის საფუძველზე. მისი მტკიცებით, ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურიდან გათავისუფლება უნდა მომხდარიყო მისი, როგორც იეჰოვას მოწმეთა

დიაკვნის პოზიციის გათვალისწინებით, – ვინაიდან მის ფუნქციებში შედიოდა უზუცესებთან ერთად საზოგადოების მართვა და ლოცვებში რჩევების მიცემა; შესაბამისად, მისი ფუნქციები იყო, რეგისტრირებული რელიგიური გაერთიანებების სასულიერო პირების ფუნქციების ექვივალენტური.

1998 წლის 10 ნოემბერს, ადმინისტრაციულმა სასამართლომ არ განიხილა მისი სარჩელი. სასამართლომ აღნიშნა, რომ განმცხადებლის შემთხვევაში, შინაგან საქმეთა სამინისტროს მხრიდან 1998 წლის კანონის მე-11 მუხლის გამოყენება არ უნდა მომხდარიყო, არამედ უნდა გამოყენებულიყო ამავე კანონის მე-13 მუხლი, რომელიც სამოქალაქო სამსახურიდან მხოლოდ აღიარებული რელიგიური საზოგადოების სასულიერო პირების გათავისუფლებას ითვალისწინებდა. აღნიშნული გადაწყვეტილება განმცხადებლის მრჩეველს 1999 წლის 15 იანვარს ჩაბარდა.

1999 წლის 30 ივნისს განმცხადებელმა დაასრულა ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახური და 1999 წლის 1 ივლისს დაუბრუნდა რელიგიურ თემს სადაც რჩებოდა 2000 წლის ბოლომდე.

2003 წლის სექტემბერში განმცხადებელმა დაიწყო მისიონერული საქმიანობა მონტენეგროსა და სერბეთში.

ნორმა – მე-14 მუხლის მე-9 მუხლთან კომბინაციაში სავარაუდო დარღვევა.

განმცხადებლის მტკიცებით, მისთვის ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურიდან გათავისუფლებაზე უარი, მაშინ როდესაც იეჰოვას მოწმეთა საზოგადოებაში მისი პოზიცია უტოლდებოდა სხვა აღიარებული რელიგიური საზოგადოების სასულიერო პირთა მდგომარეობას, რომლებიც გათავისუფლებულნი იყვნენ სამოქალაქო სამსახურიდან, წარმოადგენდა მის მიმართ კონვენციის მე-14 მუხლის მე-9 მუხლთან კომბინაციაში დარღვევას.

ა) მხარეთა განმარტებები

მთავრობამ აღნიშნა, რომ სამოქალაქო სამსახურის გავლის ვალდებულება წარმოადგენდა ალტერნატივას მათთვის, ვინც კეთილსინდისიერ წინააღმდეგობის გამო უარს აცხადებდა სავალდებულო სამხედრო სამსახურის გავლაზე. სამოქალაქო სამსახურის შესახებ კანონის მე-13 მუხლი განსაზღვრავდა სამოქალაქო სამსახურის გავლისგან განთავისუფლების გამოწვევებს. მთავრობა ამტკიცებდა, რომ განმცხადებლის მიერ წარმოდგენილი დოკუმენტაციის მიხედვით არ დგინდებოდა, რომ იეჰოვას მოწმეთა საზოგადოებაში განმცხადებლის ფუნქციები უტოლდებოდა აღიარებული რელიგიური საზოგადოებების იმ პირების ფუნქციებს, ვინც თავისუფლდებოდნენ ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურის გავლისგან. უფრო მეტიც, განმცხადებელმა ვერ შეძლო დაესაბუთებინა, რომ მისი რელიგიური დენომინაციის მიუხედავად, მისი მდგომარეობა შეესაბამებოდა კანონით გათვალისწინებულ რომელიმე კრიტერიუმს. შესაბამისად არ არსებობდა აუცილებლობა განხილულიყო საკითხი, არსებობდა თუ არა მის მიმართ მრწამსის საფუძველზე დისკრიმინაციის ფაქტი. მთავრობამ დამატებით აღნიშნა, რომ აღიარებული რელიგიური გაერთიანებების წევრები, რომლებიც ვერ აკმაყოფილებდნენ გამოწვევების დასაშვებად აუცილებელ კრიტერიუმებს, არ თავისუფლდებოდნენ ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურის გავლისგან.

მთავრობამ, ასევე, განაცხადა, რომ კონვენციის ხელმომწერ მხარეებს, მე-9 მუხლის საფუძველზე არ ეკისრებოდათ ვალდებულება დაეკმაყოფილებინათ სამხედრო სამსახურზე უარი რელიგიურ საფუძველზე და პირის სამხედრო ან უარი სამოქალაქო სამსახურის გავლისგან გათავისუფლებაზე. გარდა ამისა, განმცხადე-

ბელს არ ჰქონდა დასაბუთებული, თუ კონკრეტულად რა გზით ირღვეოდა მისთვის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლება სამხედრო ან სამოქალაქო სამსახურიდან გათავისუფლებაზე უარით.

განმცხადებლის მტკიცებით, ეროვნული კანონმდებლობა ითვალისწინებდა გამოწვევას სამხედრო ან ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურისგან გასათავისუფლებლად და ამ კანონის განხორციელება უნდა მომხდარიყო დისკრიმინაციის გარეშე. ალტერნატიული სამსახურის დროს იგი მუშაობდა კვირაში 40 საათს და ვერ ახერხებდა რელიგიურ საზოგადოებაში დიაკვნის ფუნქციების განხორციელებას, ვერ ახერხებდა რელიგიურ საქმიანობას.

მართალია, იეჰოვას მოწმეებს არ ჰქონდათ არც საკუთარი უნივერსიტეტი და არც ფაკულტეტი სახელმწიფო ან რელიგიურ უნივერსიტეტებში, თუმცა, ჰქონდათ ინტენსიური სასულიერო სწავლება, რომელიც მოიცავდა როგორც თეორიულ სწავლებას, ასევე პრაქტიკულ კურსსაც. უზუცესები და დიაკვნები პასუხისმგებლები იყვნენ თემის სულიერ კეთილდღეობაზე, ხელმძღვანელობდნენ თემის ღვთისმსახურებას, უწევდნენ სოციალურ თანადგომას, აღასრულებდნენ მესას, ნათლობას, ქორწინების და დაკრძალვის ცერემონიებს, ზედამხედველობას უწევდნენ მისიონერულ საქმიანობას. იეჰოვას მოწმეთა რელიგიური ორდენი უკვე მრავალი ათწლეულის განმავლობაში არსებობდა და ჰყავდა 160 წევრზე მეტი. წევრთა უმეტესობა ცხოვრობდა და საქმიანობდა მქადაგებლეთა საზოგადოებებში, მონაწილეობას იღებდნენ დილის ღვთისმსახურებაში, ღვთისმსახურებაში და სწავლებებში; სხვა წევრები იყვნენ „სპეციალური პიონერები“ და „მოგზაური ზედამხედველები“, რომლებიც სტუმრობდნენ იეჰოვას მოწმეთა თემებს მისიონერული საქმიანობისა და სულიერი კეთილდღეობის უზრუნველსაყოფად. განმცხადებლის მტკიცებით, იგი იყო სრული განაკვეთის დიაკვანი. ავსტრიის სახელმწიფო მოხელეები და ეროვნული სასამართლოები გამოწვევის დაშვების ძირითად საფუძველს უკავშირებდნენ აღიარებული რელიგიური გაერთიანების წევრობას და არ განიხილავდნენ, ასრულებდა თუ არა კონკრეტული პირი კანონის მე-13 მუხლით გათვალისწინებულ საქმიანობას.

ბ) სასამართლოს შეფასება – სასამართლოს არაერთხელ აღუნიშნავს, რომ კონვენციის მე-14 მუხლი არ განიხილება დამოუკიდებლად, არ გააჩნია ავტონომიური არსებობა, მისი განხილვა ხდება მხოლოდ კონვენციით გათვალისწინებულ სხვა უფლებებთან და თავისუფლებებთან მიმართებით.

კონვენციის მე-9 მუხლი იცავს რელიგიის თავისუფლებას, რაც, თავისმხრივ, მარტო ან სხვებთან ერთად, რელიგიური რწმენის ქონას და მის პრაქტიკაში გატარებასაც გულისხმობს. კონვენციის მე-9 მუხლში ჩამოთვლილია, თუ რა ფორმით შეიძლება რელიგიის გამოხატვას ჰქონდეს ადგილი – ეს არის სწავლება, რელიგიური წესების პრაქტიკაში გატარება და რელიგიური წესების მორჩილება.

სამხედრო სამსახურიდან და ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურიდან გათავისუფლება, რის უფლებაც რელიგიურ გაერთიანებებს სასულიერო პირებისთვის ჰქონდათ მინიჭებული, მიუთითებდა რელიგიურ საზოგადოებაში ასეთი სამსახურის გავლის ვალდებულებისგან გათავისუფლებული პირის განსაკუთრებულ ფუნქციებზე. რელიგიური თემები, ტრადიციულად, ორგანიზაციული სტრუქტურების სახით არსებობენ; ამის გათვალისწინებით, სასამართლოს არაერთხელ აღუნიშნავს მრავალფეროვნების უზრუნველსაყოფად ასეთი ორგანიზაციების ავტონომიის მნიშვნელობა და, შესაბამისად, განმცხადებლის საჩივარი ექცეოდა მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ.

გასაჩივრებული პრივილეგია მიმართული იყო რელიგიური ჯგუფების გამართულად „მუშაობის“ უზრუნველსაყოფად და, შესაბამისად, ფოკუსირებული იყო იმ მიზნის მისაღწევად, რომელიც მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ ექცეოდა. ასევე, სავალდებულო სამხედრო და ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურიდან გათავისუფლებისთვის დაშვებული იყო გარკვეული გამონაკლისები და, შესაბამისად, საჩივარი მე-14 მუხლის მე-9 მუხლთან კომბინაციაში უნდა განხილულიყო.

სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, განსხვავებული მოპყრობა დისკრიმინაციულია მაშინ, როდესაც არ არსებობს ასეთი მოპყრობის სათანადო დასაბუთება და თუ ასეთი მოპყრობა არ ისახავს ლეგიტიმურ მიზანს; ან თუ განხორციელებული ღონისძიება მისაღწევი მიზნის არაპროპორციულია. ხელმომწერ მხარეებს მინიჭებული აქვთ გარკვეული თავისუფლება თავად შეაფასონ, როდის და რა შემთხვევებშია გამართლებული ერთგვარ პირობებში მყოფი პირების მიმართ განსხვავებული მოპყრობა.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოცემულ საქმეში სამოქალაქო სამსახურიდან გათავისუფლება დაკავშირებული იყო მხოლოდ აღიარებული რელიგიური ორგანიზაციების იმ წევრებთან, რომლებიც სასულიერო საქმიანობას ეწეოდნენ. განმცხადებელი იყო იეჰოვას მოწმეთა წევრი, და ამტკიცებდა, რომ ეწეოდა ანალოგიურ საქმიანობას. იმ მომენტისთვის იეჰოვას მოწმეთა საზოგადოება იყო რეგისტრირებული თემი და არა რელიგიური გაერთიანება და, შესაბამისად, გამონაკლისის დაშვება არ ხდებოდა.

მთავრობის მტკიცებით, ვინაიდან აღიარებული რელიგიური ორგანიზაციის წევრობა ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურიდან გათავისუფლებისთვის მხოლოდ ერთ-ერთი პირობა იყო, განმცხადებლის მიმართ დისკრიმინაციული მოპყრობა არ განხორციელებულა.

განმცხადებელი ვერ ამტკიცებდა, რომ მას გავლილი ჰქონდა თეოლოგიური სასწავლო კურსი უნივერსიტეტში, ან გათანაბრებული ღონის განათლება ჰქონდა მიღებული. სასამართლო ვერ დაარწმუნა ამ არგუმენტმა. ადმინისტრაციული სასამართლო, 1998 წლის 10 ნოემბრის გადაწყვეტილებაში, მთლიანად ეყრდნობოდა იმ გარემოებას, რომ განმცხადებელი არ მიეკუთვნებოდა აღიარებულ რელიგიურ საზოგადოებას.

სასამართლოს უნდა განეხილა, რამდენად ჰქონდა განმცხადებლის მიმართ განსხვავებულ მოპყრობას ობიექტური და სათანადო დასაბუთება. საქმეში – იეჰოვას მოწმეთა რელიგიური გაერთიანება ავსტრიის წინააღმდეგ, განმცხადებელი იყო იეჰოვას მოწმეთა რელიგიური გაერთიანება. სასამართლომ იმსჯელა, რომ ავსტრიის კანონმდებლობის თანახმად, აღიარებული რელიგიური გაერთიანებები სარგებლობდნენ პრივილეგირებული მდგომარეობით მრავალ სფეროში, მათ შორის საგადასახადო კუთხით. ამ პრივილეგიების გათვალისწინებით, სახელმწიფო ვალდებული იყო შეენარჩუნებინა ნეიტრალიტეტი და ყველა რელიგიური ჯგუფისთვის, რომელსაც სურდა სპეციალური სტატუსის მიღება, მიენიჭებინა ამ სტატუსის მიღების სამართლიანი შესაძლებლობა და ჩამოეყალიბებინა „არადისკრიმინაციული კრიტერიუმები“. აღნიშნულ საქმეში, სასამართლომ დაადგინა მე-14 მუხლის დარღვევა მე-9 მუხლთან მიმართებით, ვინაიდან დაასკვნა, რომ პრივილეგირებული სტატუსის მინიჭებაზე უარი არ იყო დაფუძნებული სათანადო და ობიექტურ არგუმენტზე.

მოცემულ საქმეში, ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურისგან გათავისუფლებაზე უარი ემყარებოდა იმას, რომ განმცხადებელი არ იყო აღიარებული რელიგიუ-

რი ორგანიზაციის წევრი. სასამართლომ მიიჩნია, რომ კრიტერიუმები, რომლებიც ავსტრიის სახელმწიფოს სამხედრო ან ალტერნატიული სამხედრო სამსახურიდან გასათავისუფლებლად ჰქონდა დაწესებული, წარმოადგენდა დისკრიმინაციას.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

ლანგი ავსტრიის წინააღმდეგ

განაცხადი №28648/03

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 19. 03. 2009

გადაწყვეტილების ძალაში შესვლის თარიღი – 19. 06. 2009

მუხლი მე-9

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის საფუძველზე

ფაქტები: განმცხადებელი დაიბადა 1969 წელს და ცხოვრობს ალმუნსტერში. 1930 წლის ივლისში შესაბამისი რიტუალის შემდგომ იგი გახდა ავსტრიის იეჰოვას მოწმეთა თემის წევრი. რელიგიურ თემში მას ეკავა მქადაგებლის პოზიცია, რაც გულისხმობდა რელიგიური ცერემონიების გაძღოლას, მრევლის სულიერებაზე ზრუნვას და ქადაგებას.

2000 წელს უფლებამოსილი ორგანოს მიერ განმცხადებელს ბრძანებით დაევალა სამედიცინო შემოწმების გავლა სამხედრო სამსახურისათვის ვარგისიანობის დასადგენად. განმცხადებელმა გაასაჩივრა ბრძანება და ამტკიცებდა, რომ იგი იეჰოვას მოწმეთა თემში ასრულებდა აღიარებული რელიგიური საზოგადოებების რელიგიური მსახურების ექვივალენტ მსახურებას, რომლებიც თავისუფლებობდნენ სამხედრო სამსახურიდან, სამხედრო სამსახურის შესახებ აქტის 24(3)-ე მუხლის საფუძველზე. განმცხადებლის მტკიცებით მისთვის ზემოაღნიშნული ნორმით მინიჭებული უპირატესობის შეზღუდვა ეწინააღმდეგებოდა ფედერალურ კონსტიტუციას.

2000 წლის ოქტომბერში უფლებამოსილმა ორგანომ არ დააკმაყოფილა მისი საჩივარი, იმ მოტივით, რომ განმცხადებელი არ ეკუთვნოდა აღიარებულ რელიგიურ საზოგადოებას, ზემდგომმა ორგანოებმაც ძალაში დატოვეს გადაწყვეტილება.

2001 წელს განმცხადებელმა საჩივრით მიმართა ფედერაციის საკონსტიტუციო სასამართლოს და მოთხოვა სამხედრო სამსახურის შუქსახებ აქტის 24(3) – მუხლში არსებული ჩანაწერის „აღიარებული რელიგიური საზოგადოების“ გაუქმება. სასამართლომ უარი თქვა განმცხადებლის სარჩელის განხილვაზე, წარმატების შესაძლებლობის არქონის გამო.

2003 წელს ადმინისტრაციულმა სასამართლომაც უარი განაცხადა განმცხადებლის საჩივრის განხილვაზე, ვინაიდან სამხედრო სამსახურიდან გათავისუფლება, გამოწვევის სახით ეხებოდათ მხოლოდ აღიარებული რელიგიური საზოგადოებების სასულიერო მსახურებს და არ ეხებოდათ რეგისტრირებულ რელიგიურ თემებს.

2003 წელს განმცხადებელმა მიმართა ავსტრიის ფედერაციის თავდაცვის სამინისტროს და მოითხოვა მის მიმართ ნებისმიერ ქმედების განხორციელებისგან თავ-

ვის შეკავება, სანამ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო არ მიიღებდა შესაბამის გადაწყვეტილებას.

კონვენციის მე-14 მუხლის ნაგარაუდვევი დარღვევა მე-9 მუხლთან კომბინაციაში: განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ იგი იყო დისკრიმინაციის მსხვერპლი რელიგიურ ნიადაგზე.

დასაშვებობის საკითხი: მთავრობის განმარტებით, ავსტრიის კონსტიტუციის მე-9(3) მუხლის თანახმად, მამრობითი ყველა მამრობითი სქესის ავსტრიის მოქალაქე ექვემდებარებოდა სამხედრო სამსახურის გავლას. გამონაკლისს წარმოადგენდნენ მხოლოდ სამხედრო სამსახურის შესახებ აქტის 24(3)-ე მუხლით გათვალისწინებული „აღიარებული რელიგიური საზოგადოებების“ სასულიერო მსახურები. გარდა ამისა არსებობდა სხვა კრიტერიუმებიც, რომლებსაც ვერ აკმაყოფილებდა განმცხადებელი, მაგალითისთვის განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ იგი ახორციელებდა აღიარებული რელიგიური გაერთიანებების სულიერი მსახურების ექვივალენტ სამსახურს, თუმცა ეროვნულ დონეზე საქმის წარმოებისას მას დადასტურებული არ ჰქონდა უნივერსიტეტში ან ექვივალენტ სასწავლებელში თეოლოგიის სწავლის ფაქტს. შესაბამისად, მისი რელიგიური დენომინაციის მიუხედავად, განმცხადებელი ვერ აკმაყოფილებდა 24(3)-ე მუხლის მოთხოვნებს. გარდა ამისა, მტავრობამ აღნიშნა, რომ არც აღიარებული რელიგიური საზოგადოებების სასულიერო მსახურები თავისუფლდებოდნენ სამხედრო სამსახურიდან თუკი ისინი ვერ დააკმაყოფილებდნენ სამხედრო სამსახურის შესახებ აქტის 24(3)-ე მუხლის მოთხოვნებს.

გარდა ამისა მთავრობამ აღნიშნა, რომ კონვენციის წევრ სახელმწიფოებს არ ეკისრებოდათ რელიგიურ საფუძველზე პირების სამხედრო სამსახურიდან გათავისუფლების ვალდებულება.

განმცხადებელი არ დაეთანხმა მთავრობის მტკიცებას და აღნიშნა, რომ ეროვნული კანონმდებლობის ნორმები ითვალისწინებდნენ რელიგიურ საფუძველზე პირების სამხედრო და ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურისგან გათავისუფლების შესაძლებლობას და ამ ნორმების მოქმედება უნდა გავრცელებულიყო ავსტრიის ყველა მოქალაქეზე დისკრიმინაციის გარეშე.

მიუხედავად იმისა, რომ იეჰოვას მოწმეებს არ გააჩნიათ არც საკუთარი თეოლოგიური სასწავლებელი და არც თეოლოგიური ფაკულტეტები სახელმწიფო თუ სასულიერო უნივერსიტეტებში, იეჰოვას მოწმეთა თემში არსებობდა სასულიერო პირის ტრენინგები, რომელიც მოცავდა, როგორც თეორიულ სწავლებას ისევე პრაქტიკას. უხუცესები და დიაკვნები პასუხისმგებელნი იყვნენ თემის სულიერ კეთილდღეობაზე, უძღვებოდნენ ღვთისმსახურებას, აწარმოებდნენ სოციალურ მსახურებას და უძღვებოდნენ სხვადასხვა რელიგიურ რიტუალებს, ზედამხედველობას უზევდნენ მისიონერულ საქმიანობას. იეჰოვას მოწმეთა რელიგიური ორდენი უკვე ათწლეულების განმავლობაში არსებობდა ავსტრიაში. ორდენის წევრთა უმრავლესობა ცხოვრობდა „მქადაგებელთა თემში“, რომლებიც ერთად აღავლენდნენ დილის ღვთისმსახურებას, ლოცულობდნენ და სწავლობდნენ; სხვა წევრები იყვნენ სასულიერო მსახურები და მოგზაური მქადაგებლები. ავსტრიის უფლებამოსილი ორგანოები კი სამხედრო სამსახურის შესახებ აქტის 24(3)-ე მუხლის მოქმედებას ავრცელებდნენ, მხოლოდ აღიარებული რელიგიური ორგანიზაციების სასულიერო მსახურებზე.

ბ) სასამართლოს შეფასება – სასამართლოს არაერთხელ აღუნიშნავს, რომ კონვენციის მე-14 მუხლი არ განიხილება დამოუკიდებლად, არ გააჩნია ავტონომიური

არსებობა, მისი განხილვა ხდება მხოლოდ კონვენციით გათვალისწინებულ სხვა უფლებებთან და თავისუფლებებთან მიმართებით. კონვენციის მე-9 მუხლი იცავს რელიგიის თავისუფლებას, რაც, თავისმხრივ, მარტო ან სხვებთან ერთად, რელიგიური რწმენის ქონას და მის პრაქტიკაში გატარებასაც გულისხმობს. კონვენციის მე-9 მუხლში ჩამოთვლილია, თუ რა ფორმით შეიძლება რელიგიის გამოხატვას ჰქონდეს ადგილი – ეს არის სწავლება, რელიგიური წესების პრაქტიკაში გატარება და რელიგიური წესების მორჩილება. სამხედრო სამსახურიდან და ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურიდან გათავისუფლება, რის უფლებაც რელიგიურ გაერთიანებებს სასულიერო პირებისთვის ჰქონდათ მინიჭებული, მიუთითებდა რელიგიურ საზოგადოებაში ასეთი სამსახურის გავლის ვალდებულებისგან გათავისუფლებული პირის განსაკუთრებულ ფუნქციებზე. რელიგიური თემები, ტრადიციულად, ორგანიზაციული სტრუქტურების სახით არსებობენ; ამის გათვალისწინებით, სასამართლოს არაერთხელ აღუნიშნავს მრავალფეროვნების უზრუნველსაყოფად ასეთი ორგანიზაციების ავტონომიის მნიშვნელობა და, შესაბამისად, განმცხადებლის საჩივარი ექცეოდა მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ. გასაჩივრებული პრივილეგია მიმართული იყო რელიგიური ჯგუფების გამართულად „მუშაობის“ უზრუნველსაყოფად და, შესაბამისად, ფოკუსირებული იყო იმ მიზნის მისაღწევად, რომელიც მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ ექცეოდა. ასევე, სავალდებულო სამხედრო და ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურიდან გათავისუფლებისთვის დაშვებული იყო გარკვეული გამოწვევები და, შესაბამისად, საჩივარი მე-14 მუხლის მე-9 მუხლთან კომბინაციაში უნდა განხილულიყო.

სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, განსხვავებული მოპყრობა დისკრიმინაციულია მაშინ, როდესაც არ არსებობს ასეთი მოპყრობის სათანადო დასაბუთება და თუ ასეთი მოპყრობა არ ისახავს ლეგიტიმურ მიზანს; ან თუ განხორციელებული ღონისძიება მისაღწევი მიზნის არაპროპორციულია. ხელმომწერ მხარეებს მინიჭებული აქვთ გარკვეული თავისუფლება თავად შეაფასონ, როდის და რა შემთხვევებშია გამართლებული ერთგვარ პირობებში მყოფი პირების მიმართ განსხვავებული მოპყრობა.

მოცემული საქმის განხილვისას სასამართლომ აღნიშნა საქმე *Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria* (no. 40825/98) (იეჰოვას მოწმეთა გაერთიანება და სხვები ავსტრიის წინააღმდეგ), რომელშიც პირველ განმცხადებელს „იეჰოვას მოწმეებს“ მინიჭებული ჰქონდა კერძო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსი და სურდა საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსის მოპოვება 1874 წლის „აღიარების აქტის“ საფუძველზე, ამ საქმეში სასამართლოს აღნიშნული ჰქონდა, რომ საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსით რეგისტრირებული გაერთიანებები სარგებლობდნენ უპირატესობებით, მათ შორის, თავისუფლდებოდნენ სამხედრო-სავალდებულო და ალტერნატიული სამსახურისაგან, შესაბამისად გააჩნდათ მათთვის მინიჭებულ პრივილეგიებს არსებითი ხასიათი გააჩნდათ. ამ პრივილეგიების გათვალისწინებით, სახელმწიფო ვალდებული იყო შეენარჩუნებინა ნეიტრალიტეტი და ყველა რელიგიური ჯგუფისთვის, რომელსაც სურდა სპეციალური სტატუსის მიღება, მიენიჭებინა ამ სტატუსის მიღების სამართლიანი შესაძლებლობა და ჩამოეყალიბებინა არადისკრიმინაციული კრიტერიუმები. ნეიტრალიტეტის და მიუკერძოებლობის ვალდებულება იმ საკვალთაგან იყო პერიოდზეც ვრცელდება, რომელიც საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სტატუსის მიღებამდე უკვე გარკვეული სამართლებრივი სტატუსის მქონე ორგანიზაციას ეკისრება.

ზემოაღნიშნულ საქმეში სასამართლომ დაასკვნა, რომ პირის გათავისუფლება სახმედრო-სავალდებულო და ალტერნატიული სამსახურიდან დამოკიდებული იყო იმაზე, ეკუთვნოდა თუ არა იგი რელიგიურ გაერთიანება 1874 წლის აქტის მიზნებიდან გამომდინარე და წარმოადგენდა დისკრიმინაციას

ზემოაღნიშნული საქმის მსგავსად, სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ სამხედრო სამსახურის შესახებ აქტის 24(3)-ე მუხლი გამონაკლის შემთხვევებს ადგენდა ექსკლუზიურად აღიარებული რელიგიური გაერთიანებების სასულიერო მსახურთათვის რაც წარმოადგენდა განმცხადებლის მიმართ დისკრიმინაციას რელიგიის საფუძველზე.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

ნოლანი და კ. რუსეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 12512/04 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 12. 02. 2009

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 06. 07. 2009

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

38-ე მუხლი

საქმის განხილვა

მე-7 დამატებითი ოქმის პირველი მუხლი

უცხოელთა გაძევებასთან დაკავშირებული პროცედურული გარანტიები

ფაქტები: პირველი განმცხადებელი არის ამერიკის მოქალაქე და 11 თვის შვილის მეურვე (მეორე განმცხადებელი). პირველი განმცხადებელი იყო სუნ მიუნ მონის მიერ დაარსებული გამაერთიანებელი ეკლესიის წევრი და 1994 წლიდან, ცხოვრობდა რუსეთის ტერიტორიაზე განახლებადი ერთ წლიანი ვიზით მას შემდეგ, რაც ხსენებულმა ეკლესიამ მიიწვია რუსეთში აქტივობებში დახმარების გასაწევად. 2000 წელს, რუსეთის ფედერაციის ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციაში შევიდა ცვლილება „უცხოური რელიგიური ორგანიზაციების და მისიონერების უარყოფითი ზეგავლენის წინააღმდეგ“. 2002 წელს, პირველი განმცხადებელი სამოგზაუროდ წავიდა კვიპროსში და შვილი დაუტოვა ძიძას. რუსეთში დაბრუნებისას, საპასპორტო კონტროლის ოფიცრებმა მას ჩამოართვეს პასპორტი და ერთი ღამის განმავლობაში მოათავსეს პატარა ოთახში. ამის შემდგომ, მას შეატყობინეს, რომ მისი ვიზა გაუქმებულიყო და ქვეყანაში შესვლის უფლებას ვერ მისცემდნენ, განმცხადებელი გადაფრინდა ესტონეთში. ერთი თვის შემდგომ, მას, ყოველგვარი ახსნა-განმარტების გარეშე, კვლავ უარი განუცხადეს რუსეთში შესვლაზე. განმცხადებლის სარჩელი – მის მიერ ქვეყანაში შესვლაზე უარის გაუქმების თაობაზე – რეგიონულმა სასამართლომ არ განიხილა, განუხილველად დატოვების საფუძველად, სასამართლომ რუსეთის ფედერალური უსაფრთხოების სამსახურის საიდუმლო ანგარიში მიუთითა. სასამართლომ ასევე მიუთითა, რომ რუსეთის ხელისუფლების მხრიდან, განმცხადებლისა და მისი შვილის ერთად ყოფნის ხელშეშლა არ მომხდარა და არც აეროპორტის პატარა ოთახში გატარებული ღამე წარმოადგენდა თავისუფლების შეზღუდვას. განმცხადებლის სარჩელი არც საკასაციო

სასამართლომ განიხილა. განმცხადებელმა შვილთან ერთად ყოფნა მხოლოდ 2003 წელს მოახერხა, მას შემდეგ, რაც ძიძამ ბავშვი უკრაინაში ჩაუყვანა.

ნორმა: მე-9 მუხლი – (ა) ჩარევა: საემიგრაციო კონტროლი უნდა განხორციელდეს კონვენციით ნაკისრ ვალდებულებებთან შესაბამისობაში. ვინაიდან ქვეყანაში შესვლის უფლების შეზღუდვა დაკავშირებული იყო რელიგიის თავისუფლების უფლების განხორციელებასთან, შესაძლებელია, გამომჟღავნდეს ამ უკანასკნელ უფლებაში ჩარევის ფაქტი. რუსეთის მთავრობა გამუდმებით ამტკიცებდა, რომ განმცხადებლის არა თუ რელიგიური მრწამსი, არამედ საქმიანობა უქმნიდა საფრთხეს ეროვნულ უსაფრთხოებას, ამასთან, არ დაუკონკრეტებია განმცხადებლის საქმიანობის არსი და უშიშროების ფედერალური სამსახურის დასკვნის წარმოდგენაზეც უარი განაცხადა, თუმცა, ამ დოკუმენტს, შესაძლებელია, რუსეთის მთავრობის მტკიცების დასაბუთება შეეძლო. უფრო მეტიც, ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის არაკვალიფიციურმა განმარტებამ, უცხოური რელიგიური ორგანიზაციებისა და მისიონერების საქმიანობის უარყოფითი გავლენის აღკვეთის შესახებ, აშკარა მინიშნება მისცა სასამართლოს, რომ განმცხადებლის ქვეყანაში არშეშვების საფუძველი მისი რელიგიური რწმენა და ორგანიზაციაში მისი სტატუსი იყო. ვინაიდან არ არსებობდა არანაირი მტკიცებულება, რომ განმცხადებელი ჩართული იყო არარელიგიურ საქმიანობაში და რამდენადაც არსებობდა ზოგადი პოლიტიკა, რომ უცხოელი მისიონერები წარმოადგენდნენ საფრთხეს ეროვნული უსაფრთხოებისთვის, პირველი განმცხადებლის გაძევება რუსეთიდან, წარმოადგენდა მისი რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას და მიმართული იყო განმცხადებლისთვის კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლების შეზღუდვისკენ.

(ბ) ჩარევის დასაბუთება: ეროვნულ დონეზე ჩატარებულ სამართალწარმოებაში არ არსებობდა არავითარი მტკიცებულება იმის თაობაზე, რომ აუცილებელი იყო განმცხადებლისთვის ქვეყანაში შესვლის აკრძალვა. ფედერალური უსაფრთხოების საბჭოს არ ჰქონდა წარდგენილი არავითარი ფაქტობრივი გარემოებები, რომლებიც ხაზს გაუსვამდა მათ მიერ შედგენილ ანგარიშში არსებულ დასკვნებს და არც ეროვნულ სასამართლოებს გადაუმონებიათ, ნამდვილად წარმოადგენდა თუ არა განმცხადებელი საფრთხეს ეროვნული უსაფრთხოებისთვის. ნებისმიერ შემთხვევაში, მე-9 მუხლი არ უშვებს ამ უფლების შეზღუდვას ეროვნული უსაფრთხოების საფუძველზე. ეს არ ყოფილა შემთხვევითი ხარვეზი, არამედ ასახავდა რელიგიური მრავალფეროვნების ძირითად მნიშვნელობას. მაშასადამე, ეროვნული უსაფრთხოების ინტერესები ვერ გამოდგებოდა რუსეთის ხელისუფლების მიერ გატარებული ღონისძიებების გასამართლებლად. არც იმის მტკიცებულება არსებობდა, რომ განმცხადებლის რელიგიური საქმიანობა სხვების უფლებებს უქმნიდა საფრთხეს. შესაბამისად, რუსეთის ხელისუფლებას არ ჰქონდა წარმოდგენილი განმცხადებლის გაძევების აუცილებლობის დამაბუთებელი არავითარი დამაჯერებელი მტკიცებულება.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

მუხლი მე-5(1)-ე ვროპული სასამართლოს შეფასებისთვის არ აქვს მნიშვნელობა ფაქტს, რომ სახეზე არ იყო ადმინისტრაციული სახდელის სახით თუ სისხლის-სამართლებრივი სანქციის ფორმით თავისუფლების აღკვეთა ან შეზღუდვა. პირობები, რომლებშიც განმცხადებელმა სატრანზიტო დარბაზში ერთი ღამე (პატარა

ოთახში ჩაკეტილმა მუდმივი ზედამხედველობის ქვეშ გაატარა, თავისუფლების აღკვეთის ტოლფასი იყო, რაზეც რუსეთის ხელისუფლება იყო პასუხისმგებელი. საზღვრის გადაკვეთის ინსტრუქციები განმცხადებლის მსგავს მდგომარეობაში პირებისათვის ითვალისწინებდა ესკორტირებას და იზოლირებულ შენობაში ზედამხედველობის ქვეშ მოთავსებას იმ დრომდე, ვიდრე ისინი არ დატოვებდნენ რუსეთის ტერიტორიას. რუსეთის მთავრობამ ვერ წარმოადგინა ვერანაირი ნორმატიული აქტი ან მისი ნორმა, რათა დაესაბუთებინა იყო თუ არა თავისუფლების აღკვეთა კანონით გათვალისწინებული პროცედურა. საზღვრის გადაკვეთის ინსტრუქციები, რომლის საფუძველზეც მოხდა უფლების შეზღუდვა, არ იყო საჯაროდ გამოქვეყნებული, შესაბამისად, არ იყო სათანადოდ ხელმისაწვდომი და განჭვრეტადი იმისათვის, რომ დაეკმაყოფილებინა „კანონის ხარისხის“ მოთხოვნები.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

ნორმა – მე-5(5) მუხლი – პირველ განმცხადებელს, ეროვნული სასამართლოების მიერ, უარი ეთქვა კომპენსაციის მიღების განხორციელებადი უფლების მინიჭებაზე, იმ საფუძველზე, რომ მისი დაკავება არ წარმოადგენდა თავისუფლების აღკვეთას.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

ნორმა: მე-8 მუხლი – განმცხადებლისათვის 10 თვის შვილთან ფიზიკური განშორება-განმცხადებლის ქვეყნიდან გაძევების პირდაპირი შედეგი იყო. რუსეთის ხელისუფლებამ ვერ შეძლო გაეფრთხილებინა განმცხადებელი მისი გაძევების შესახებ და, შესაბამისად, მან ვერ შეძლო 10 თვის შვილის რუსეთიდან გაყვანა. განმცხადებელი იყო თავისი შვილის ერთადერთი მშობელი და მისი კანონიერი მეურვე, ბავშვი ამ დროს განსაკუთრებით დაუცველ ასაკში იმყოფებოდა. განმცხადებლისა და მისი შვილის განშორების ერთადერთ მიზეზად რუსეთის ხელისუფლებამ ეროვნული უსაფრთხოება დაასახელა, ეს საფუძველი სასამართლომ მიიჩნია დაუსაბუთებლად, რომელსაც არ შეეძლო გადაეწონა განმცხადებლის და მისი შვილის ერთად ყოფნის კანონიერი ინტერესი. საკითხი უფრო გაართულა რუსეთის ხელისუფლების უმოქმედობამ, წინასწარი გაფრთხილება მიეცა განმცხადებლისთვის მისი გაძევების თაობაზე, რის გამოც მან ვერ შეძლო სათანადო ზომების მიღება და საკუთარი შვილის გაყვანა რუსეთიდან. რუსეთის ხელისუფლების მიერ გატარებული ღონისძიებების შედეგად, ბავშვის კეთილდღეობა სრულებით იქნა უგულებელყოფილი.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

ნორმა: მე-7 დამატებითი ოქმის პირველი მუხლი: გამოყენებადობა: მე-7 დამატებითი ოქმის პირველი მუხლის გამოყენებადობის განსასაზღვრად, სასამართლოს უნდა დაედგინა, იყო თუ არა განმცხადებელი რუსეთის რეზიდენტი, იყო თუ არა მისი ცხოვრება რუსეთის ტერიტორიაზე კანონიერი და სახეზე იყო თუ არა რუსეთიდან მისი გაძევება. კონვენციის მე-8 მუხლში განვითარებული „სახლის“ დამოუკიდებელი კონცეფციის მსგავსად „რეზიდენტობა“ არ შემოიფარგლება მხოლოდ ფიზიკური ყოფნით, არამედ დამოკიდებულია რაიმე კონკრეტულ ადგილთან განგრძობადი და სათანადო კავშირით. პირველი განმცხადებელი მუდმივად ცხოვრობდა რუსეთის ტერიტორიაზე 1994 წლიდან და სხვაგან საცხოვრებელი ადგილი არ ჰქონია. მისი არყოფნა მოგზაურობისას იყო ხანმოკლე და განმცხადებელი საცხოვრებელ ადგილს ყოველთვის ტოვებდა უკან დაბრუნების

განზრახვით, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც მან დატოვა თავისი 10 თვის შვილი. შესაბამისად, განმცხადებელი იყო რუსეთის რეზიდენტი. რაც შეეხება კანონიერებას, განმცხადებელი შვიდი წლის განმავლობაში კანონიერად ცხოვრობდა რუსეთში და მოცემული მომენტისათვის მას ჰქონდა მრავალჯერადი გამოყენების ვიზა. რუსეთის მთავრობას განმცხადებლის ვიზის გაუქმების საფუძველი არ დაუსახელებია. კვიპროსიდან დაბრუნებისას მისი ვიზის გაუქმება ვერ მოუხპობდა მას კანონიერი მაცხოვრებლის სტატუსს, სხვა შემთხვევაში, გაძევების გადაწყვეტილების შედეგად, განმცხადებელი ვერ მოხვდებოდა მე-7 დამატებითი ოქმის პირველი მუხლის დაცვის ქვეშ. გაძევებაც დამოუკიდებელ ცნებას წარმოადგენს. ნებისმიერი ღონისძიება, ექსტრადიციის გარდა, რომელიც უცხოელის ქვეყნის ტერიტორიიდან წასვლას გულისხმობს, წარმოადგენს გაძევებას. გადაწყვეტილება, რომლის თანახმადაც პირველ განმცხადებელს რუსეთში დაბრუნება აეკრძალა, წარმოადგენდა გაძევებას.

(ბ) შესაბამისობა: მე-7 დამატებითი ოქმის პირველი მუხლის თანახმად, კანონიერად მაცხოვრებელი უცხოელების გაძევება შეიძლება მხოლოდ იმ გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომელიც მიღებულია კანონის საფუძველზე და ითვალისწინებს პროცესუალურ გარანტიებს, თუმცა, ასეთი გარანტიები არ გამოიყენება, როდესაც გაძევება აუცილებელია საჯარო წესრიგის ან ეროვნული უსაფრთხოებისათვის. ვინაიდან სახელმწიფომ ვერ დაასაბუთა, რომ განმცხადებლის გაძევება ზემოაღნიშნული მიზეზებიდან გამომდინარე მოხდა, შესაბამისად, განმცხადებელს უნდა ესარგებლა შესაბამისი საპროცესო გარანტიებით. თუმცა, ასეთი გარანტიების მინიჭება არ მომხდარა შემდგომ გარემოებებთან დაკავშირებით: დრო, რომელიც დასჭირდა მიეღო გადაწყვეტილება გაძევების შესახებ (სამი თვე), გაძევების საწინააღმდეგო არგუმენტაციის წარდგენის შეუძლებლობა და ადვოკატთან ერთად საქმის გადახედვაზე უარი.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

ორმა: 38-ე მუხლის §1, (ა) ქვეპუნქტი – რუსეთის ხელისუფლებამ უარი განაცხადა წარმოედგინა უსაფრთხოების ფედერალური სამსახურის ანგარიში, ვინაიდან არ არსებობდა სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველი დოკუმენტაციის საერთაშორისო ორგანიზაციისთვის გადაცემის მარეგულირებელი აქტი. მიუხედავად ამისა, კონვენციით გათვალისწინებული ვალდებულება, საქმის სასამართლო გამოძიებისათვის შესაბამისი პირობების შექმნის შესახებ, ასევე, გულისხმობს ისეთი პროცედურების შექმნასაც, რომელიც ხელს შეუწყობს სასამართლოსთან დაუბრკოლებელ კომუნიკაციას და დოკუმენტაციის გაცვლას. ასეთ გარემოებებში, ეროვნულ დონეზე შესაბამისი პროცედურების არქონა, რის გამოც ვერ ხერხდება საქმისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე დოკუმენტაციის წარმოდგენა, ვერ გამოდგება სათანადო არგუმენტად. უფრო მეტიც, ის ფაქტი, რომ უსაფრთხოების ფედერალური სამსახურის ანგარიშის განხილვა შესაძლებელი იყო ეროვნული სასამართლოებისთვის და ხელწერილის დადების შემდგომ განმცხადებლის წარმომადგენლისთვისაც (მიღებული ინფორმაციის კონფიდენციალობის შენახვის შესახებ), მიუთითებდა იმის თაობაზე, რომ ანგარიშში ასახული ინფორმაცია არ საჭიროებდა მთლიანად გასაიდუმლოებას. ნებისმიერი კანონიერი სახელმწიფო ინტერესის დაცვა შესაძლებელი იქნებოდა მნიშვნელოვანი მონაკვეთების შესაბამისი რედაქტირებით ან ფაქტობრივი გარემოებების რეზიუმეს მიწოდებით.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ექვსი ხმა ერთი წინააღმდეგ).

მასაჰევი მოღღოჰას წინააღმდეგ

განაცხადი 16303/05 (სექცია IV)

გადანყვეტილეზის მილეზის თარიღი – 12. 05. 2009

გადანყვეტილება ძალაში შევიდა – 12. 08. 2009

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი, ბატონი თალგატ მასაჰევი, იყო არასამთავრობო ორგანიზაციის თავმჯდომარე. არასამთავრობო ორგანიზაციას ნაქირავეზი ჰქონდა კერძო სახლი. 2004 წელს მუსლიმთა შეკრება, რომელსაც განმცხადებელიც ესწრებოდა, ლოცვისას ჩაშალა პოლიციამ. სასამართლომ, ბატონი მასაჰევის მიერ სახელმწიფო აღიარების არმქონე რელიგიის მსახურების ჩატარების გამო, დაადგინა ადმინისტრაციული დარღვევა და ჯარიმის გადახდა დააკისრა განმცხადებელს. ბატონი მასაჰევის სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა, ისე რომ იგი სასამართლო სხდომაზეც არ ყოფილა მიწვეული.

ნორმა: მე-9 მუხლი – ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის მიხედვით, სახელმწიფო აღიარების არმქონე რელიგიის მსახურების აღსრულება, ნებისმიერი პირისათვის ხდებოდა შესაბამისი სახდელის დაკისრების საფუძველი. ევროპულ სასამართლოს სადავოდ არ გაუხდია ხელმომწერი მხარის უფლება – რელიგიური ორგანიზაციების რეგისტრაციისთვის მე-9 და მე-11 მუხლების შესაბამისი მოთხოვნების დაწესება. სასამართლომ არ გაიზიარა მთავრობის მტკიცება იმის თაობაზე, რომ პირისთვის სახდელის დაწესება არარეგისტრირებული რელიგიური მიმდინარეობის მსახურების აღსრულებისთვის შეესაბამებოდა ევროპულ კონვენციას. მთავრობის მტკიცების გაზიარება გაუტოლდებოდა ოფიციალურად დაურეგისტრირებელ უმცირესობათა რელიგიური რწმენის გამორიცხვას და სახელმწიფოს მხრიდან ინდივიდისათვის რწმენის მიღების კარნახს. ასეთ მიდგომას სასამართლო ვერ დაეთანხმებოდა და დაადგინა, რომ განმცხადებლის უფლებების შეზღუდვა, რომელიც ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსიდან გამომდინარეობდა, იყო ჩარევა, რომელიც არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

მიროლუჰოვი და სხვები ლატვიის წინააღმდეგ

განაცხადი 1798/05 (სექცია III)

გადანყვეტილების მიღების თარიღი – 15. 09. 2009

გადანყვეტილება ძალაში შევიდა – 15. 12. 2009

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მუხლი 35

მისაღებობის წინაპირობები

ფაქტები: სამივე განმცხადებელი იყო რელიგიური გაერთიანების წევრი. პირველი განმცხადებელი იყო ძველმართლმადიდებლური რწმენის სულიერი მო-

ძღვარი, დარჩენილი ორი განმცხადებელი კი რიგის ძველმართლმადიდებლური რწმენის სამწყსოს მეთაური და რიგითი წევრი. რიგის ძველმართლმადიდებლური რწმენის სამწყსო (შემდგომში RGVD) უდიდესია ლატვიაში მოქმედ 69 ძველმართლმადიდებლურ რწმენის სამწყსოებს შორის. 1995 წელს გაერთიანების სტატუსის მიღებამ, გამოიწვია სამწყსოს გაყოფა და ძალადობრივი ინციდენტები. 2001 წელს რელიგიურ საკითხთა დირექტორატის მიერ RGVD-ს მიეცა ახალი სარეგისტრაციო მონობა. 2002 წელს რელიგიის საკითხთა დირექტორატმა მოიწონა RGVD-ს მიერ მიღებული ახალი წესდება, რომლის მიხედვითაც, მოცემული თემი სხვა რელიგიური ორგანიზაციებისაგან სრულ დამოუკიდებლობას აცხადებდა. 2002 წლის ივლისს, შედგა RGVD-ს რიგგარეშე საერთო კრება. საერთო კრება, რომელშიც განმცხადებლებიც მონაწილეობდნენ, გაიმართა რიგის ტაძარში. ამავე დროს, ტაძრის გარეთ იმართებოდა სხვა შეკრება, რომელსაც, სხვა ადამიანებთან ერთად, ძველმართლმადიდებლური რწმენის სულიერი მოძღვრებიც ესწრებოდნენ. ორივე შეხვედრის მეტოქე წევრები ამტკიცებდნენ მათ მიერ ჩატარებული კრების ლეგიტიმურობას. ტაძრის გარეთ ჩატარებული კრების მონაწილეები ითხოვდნენ RGVD-ს წესდების შეცვლას, ვინაიდან, მათი მტკიცებით, პირველმა განმცხადებელმა და მისმა მიმდევრებმა, ლიტურგიაზე რუსეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის მღვდლის მიწვევით, უარყვეს ძველმართლმადიდებლური რწმენა და გარდაიქმნენ მართლმადიდებლებად და, შესაბამისად, დაკარგული ჰქონდათ თემის წევრობის ყველანაირი უფლება. ორივე ჯგუფი ოფიციალურ დამტკიცებას ითხოვდა დირექტორატისგან. დირექტორატმა ტაძრის გარეთ ჩატარებული კრება ცნო ლეგიტიმურად, დაარეგისტრირა, როგორც ახალი RGVD-ის სამწყსოს საბჭო. განმცხადებლები და მათი მიმდევრები გააძევეს ტაძრიდან. გაძევების დღიდან, განმცხადებლები და მათი მიმდევრები მოქმედებდნენ „გაძევებული RGVD“-ს სახელით. 2003 წელს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ დააკმაყოფილა განმცხადებლების სარჩელი დირექტორატის გადაწყვეტილების გაუქმების თაობაზე. დირექტორატმა გაასაჩივრა პირველი ინსტანციის გადაწყვეტილება, რეგიონალურმა საამართლომ გადაწყვეტილება დირექტორატის სასარგებლოდ მიიღო. განმცხადებლების საკასაციო საჩივარი უზენაესი სასამართლოს სენატმა სამართლებრივი საფუძვლით არ განიხილა.

ნორმა – მუხლი 35-ე §3-ე: გასაჩივრების უფლების ბოროტად გამოყენება – 2008 წელს განმცხადებლებმა, ლატვიის პერიმიერ მინისტრისთვის გაგზავნილ 2 წერილში, ეჭვქვეშ დააყენეს რელიგიის საკითხთა დირექტორატის თანამშრომლების პროფესიული კომპეტენცია და დირექტორატის თავმჯდომარის კეთილსინდისიერება. წერილები შეეხებოდა სასამართლოს რეგისტრატურის, სახელმწიფო წარმომადგენლისა და განმცხადებლებს შორის მიმონერას შესაძლო მეგობრული შეთანხმების თაობაზე. წერილებს თან ერთვოდა 3 დოკუმენტის ასლი, რომლებიც იყო საიდუმლო – კონვენციის 38-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფის და სასამართლოს რეგლამენტის 62-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფის შესაბამისად. წერილებზე თანდართული დოკუმენტის ასლები შეიცავდა მეგობრული შეთანხმების სამუშაო ვერსიას. მიუხედავად იმისა, რომ მეგობრული შეთანხმების ტექსტის შემცველი დოკუმენტების გადაცემას მესამე მხარისთვის, შესაძლოა, უფლების ბოროტად გამოყენება გამოენვია, კონვენციის 35. 3-ე მუხლიდან გამომდინარე, ეს არ ნიშნავს ასეთი დოკუმენტის მესამე მხარესთან დასახელების ან მესამე მხარისთვის ჩვენების აბსოლუტურ და უპირობო აკრძალვას. კონვენციის 35. 3-ე და სასამა-

რთლოს რეგლამენტის 62. 2-ე მუხლები მხარეებს უკრძალავენ საიდუმლო ინფორმაციის გავრცელებას მედიით და ისეთი საშუალებებით, რომელთა დახმარებითაც საიდუმლო დოკუმენტს ფართო მასები გავცნობიან. მოცემულ შემთხვევაში, განმცხადებლები აცხადებდნენ, რომ მათთვის უცნობი იყო ამ დოკუმენტების მესამე მხარის ხელში მოხვედრის ფაქტი. თავისმხრივ, ვერც სასამართლომ დაამტკიცა განმცხადებელთა ბრალეულობა. ასეთ ვითარებაში, როდესაც არ არსებობდა არავითარი მტკიცებულება, რომ სამივე განმცხადებელს გაცხადებული ჰქონდა თანხმობა საიდუმლო დოკუმენტების მესამე მხარისათვის გადაცემის თაობაზე. სასამართლოს არ დარჩა სხვა გზა გარდა იმისა, რომ გაეთავისუფლებინა განმცხადებლები გასაჩივრების უფლების ბოროტად გამოყენებაში კონვენციის 35. 3-ე მუხლიდან გამომდინარე ეჭვისგან. სასამართლომ, ასევე, აღნიშნა, რომ მთავრობის შესაძლო გეგმა განმცხადებლების მიმართ რაიმე სახის სისხლის სამართლებრივ დევნაზე ან ადმინისტრაციულ სამართლებრივ პასუხისმგებლობის შესახებ საქმის წამოწყებაზე, სასამართლოს მისცემდა შესაძლებლობას, წამოენია 34 მუხლით გათვალისწინებული საკითხი, რომელიც უკრძალავს ხელმომწერ მხარეს ინდივიდუალური საჩივრისთვის რაიმე სახის დაბრკოლების შექმნას.

გადაწყვეტილება: მთავრობის პროტესტი უარყოფილ იქნა (ხმების უმრავლესობით).

მუხლი მე-9: RGVD-ს წევრებს შორის არსებულ უთანხმოებაში სახელმწიფოს წარმომადგენლების ჩართვა წარმოადგენდა ჩარევას. აღნიშნული ჩარევის შედეგად, განმცხადებლებს ჩამოერთვათ ლეგიტიმური ლიდერების სტატუსი და მათი თემი გააძევეს ტაძრიდან. სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევა გამიზნული იყო, სულ მცირე, საზოგადოებრივი წესრიგისა და სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად. იმ დროისათვის, RGVD სრულიად დამოუკიდებელი და სახელმწიფოს მიერ აღიარებული იყო. 2002 წლის ივლისს, გაიმართა ძველმართლმადიდებლური რწმენის ერთი სამწყსოს, ერთდროულად, ორი შეკრება. ორივე შეკრება აცხადებდა პრეტენზიას RGVD-ს რიგგარეშე საერთო კრების სტატუსზე. როგორც სახელმწიფოსა და რელიგიურ ინსტიტუტებს შორის ურთიერთობის მარეგულირებელი სახელმწიფო ორგანო, დირექტორატი ვალდებული იყო რომელიმე შეკრების სასარგებლოდ მიეღო გადაწყვეტილება მაშინ, როდესაც ორივე მხარე ერთსა და იმავე მოთხოვნებს აყენებდა. მოცემულ შემთხვევაში, სასამართლოს უნდა განესაზღვრა, თუ რამდენად აკმაყოფილებდა დირექტორატის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის მოთხოვნებს. ზემოთხსენებული მოვლენების თანმდევად, დირექტორატმა აღიარა ქუჩაში მიმდინარე შეკრება, გაუუქმა რეგისტრაცია პირველ განმცხადებელს RGVD-ს და სარეგისტრაციო მოწმობა გასცა ქუჩაში მიმდინარე შეკრებისთვის. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სახელმწიფომ გამოითხოვა RGVD-სთვის მინიჭებული აღიარება და მისი მმართველობითი ორგანოების ქუჩის ფრაქციის მიერ ჩამოყალიბებას დაეთანხმა. კანონიერი ნდობის პრინციპი, რომელიც კონვენციის ყველა მუხლისთვის არის დამახასიათებელი და, ასევე, კონვენციის მე-9 მუხლისთვის დამახასიათებელი რელიგიური თემების სტრუქტურული ავტონომიის პრინციპი მხოლოდ სერიოზული და დამაჯერებელი მიზეზების არსებობისას შეიძლება შეიზღუდოს. სასამართლომ აღნიშნა, რომ დირექტორატის გადაწყვეტილება, ქუჩაში მიმდინარე შეკრების ლეგიტიმაციის თაობაზე, უკიდურესად არადამაჯერებელი იყო. გადაწყვეტილების მიღების ერთადერთ საფუძვლად დირექტორატის სამართლებრივი უზრუნველყო-

ფის სამსახურის მოსაზრება და მიღებული დოკუმენტაციის ლატვიის კანონმდებლობასთან შესაბამისობა იყო აღიარებული. ასეთი საფუძვლები არ შეიძლებოდა მიჩნეულიყო საკმარისად. პირველი ინსტანციის სასამართლოში დირექტორატის მიერ წარდგენილი წერილობითი მოსაზრებები, რომელიც თან ერთვოდა ევროპულ სასამართლოში წარდგენილ საქმეს, დეტალურად განმარტავდა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების მიღების მიზეზებს. წერილობითი მოსაზრებების თანახმად, რუსეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის წარმომადგენლებთან ერთად ჩატარებული ლიტურგია, თავისთავად იყო რელიგიური მიმდინარეობის ფაქტი და, შესაბამისად, მონაწილე თემსაც ერთმეოდა უფლებები, ვინაიდან პირველი განმცხადებლის მიერ გამართულ კრებას არ ჰქონდა წესდებით გათვალისწინებული კვორუმი. დირექტორატის დასკვნები ეყრდნობოდა ორ საექსპერტო მოსაზრებას: ერთი მოსაზრება წარმოდგენილი იყო ლატვიის უნივერსიტეტის თეოლოგიურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის მიერ. ირიბი მინიშნებით, განმცხადებლების და მათი მიმდევრების ნების საწინააღმდეგოდ, მათი რელიგიური კუთვნილების განსაზღვრით და მხოლოდ ორი ექსპერტის მოსაზრებებზე დაყრდნობით, დირექტორატმა დაარღვია ნეიტრალურობის ვალდებულება. რელიგიური კუთვნილების განსაზღვრა იყო არა სახელმწიფოს, არამედ მხოლოდდამხოლოდ უმაღლესი სულიერი წინამძღვრების საქმე. უფრო მეტიც, დირექტორატმა განსაზღვრა განმცხადებლების რელიგიური კუთვნილება, მიუხედავად იმისა, რომ რუსეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოდან მიღებული ჰქონდათ წერილი, რომლის მიხედვითაც განმცხადებლების ქმედება არ წარმოადგენდა რელიგიური რწმენის შეცვლას. მოცემულ შემთხვევაში, დირექტორატის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება არ ემყარებოდა სათანადო ფაქტების მისაღებ ანალიზს და, შესაბამისად, დარღვეული იყო კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილის მოთხოვნები. საბოლოო ჯამში, დირექტორატის ჩარევა RGVD-ის ორ ჯგუფს შორის განხეთქილებაში ემყარებოდა სათანადო საფუძვლის გარეშე მიღებულ გადაწყვეტილებას, უგულებელყოფილი იყო არსებითი გარემოებები და დარღვეული იყო რელიგიურ საკითხებში სახელმწიფო ნეიტრალიტეტის ვალდებულება. დირექტორატის ჩარევის შედეგად, განმცხადებლები გამოაძევეს ტაძრიდან და აღარ ეძლეოდათ მისი დაბრუნების საშუალება, ასეთი ჩარევა არ შეიძლებოდა მიჩნეულიყო, როგორც აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში, მიუხედავად დასახული მიზნებისა.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ექვსი ხმა, ერთის წინააღმდეგ).

კომლია და სხვაები რუსეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 176836/01 და 132782/03 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 10. 01. 2009

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 03. 01. 2010

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: პირველი განმცხადებელი პირველი ბატონი კომლია და მეორე განმცხადებელი ბატონი სულტანოვი არიან რუსეთის საინტელოგოიის ეკლესიის ფილიალების წევრები. 1994 წელს დიანეტიკის პირველი სასწავლო ცენტრი და-

რეგისტრირდა, როგორც არასამთავრობო ორგანიზაცია. ორგანიზაციას უარი ეთქვა ხელახალ რეგისტრაციაზე, ვინაიდან საქმიანობის მიზნები იყო რელიგიური ხასიათის. განმცხადებლებს ასევე უარი ეთქვათ ადგილობრივი რელიგიური ორგანიზაციის სტატუსით რეგისტრაციაზე, ვინაიდან ვერ დაადასტურეს რეგიონში, მინიმუმ, 15 წლის განმავლობაში არსებობისა და საქმიანობის ფაქტი.

ნორმა – მუხლი მე-9 მე-11 მუხლთან მიმართებით:

ა) გამოყენებადობა – სასამართლომ აღნიშნა, რომ არ არსებობდა ერთიანი ევროპული მიდგომა საიენტოლოგიის სწავლების რელიგიური ბუნების შესახებ და არც მის პრეროგატივას წარმოადგენდა განესაზღვრა – რიგი რწმენები და მასთან დაკავშირებული მსახურება წარმოადგენდა თუ არა რელიგიას კონვენციის მე-9 მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე. მიუხედავად ამისა, რამდენადაც რუსეთის ხელისუფლებამ მიიჩნია საიენტოლოგიის ეკლესიის ფილიალების ბუნება რელიგიურად, შესაბამისად, მე-9 მუხლი აღნიშნულ შემთხვევაზე ვრცელდებოდა. უფრო მეტიც, რადგან რელიგიური საზოგადოებები ტრადიციულად არსებობდნენ ორგანიზებული სტრუქტურების ფორმით და განმცხადებელი ჩიოდა გაერთიანების უფლების ნაგარაუდებ შეზღუდვაზე, შესაბამისად, მე-9 მუხლი უნდა განხილულიყო მე-11 მუხლთან მიმართებით.

ბ) არსებითი გარემოებები – რელიგიურ ჯგუფს სამართლებრივი სტატუსის გარეშე არ შეუძლია მიიღოს და ისარგებლოს იმ უფლებებით, რომლებითაც სარგებლობს სამართლებრივი სტატუსის მქონე ორგანიზაცია. მაგალითისთვის: საკუთრების უფლებით, საბანკო ანგარიშის გახსნის უფლებით, თანამშრომლების დაქირავების უფლებით, სასამართლოში მოსარჩელედ და მოპასუხედ ყოფნის უფლებით; ეს უფლებები აუცილებელია რელიგიის თავისუფლებით სათანადო სარგებლობისთვის. ამას გარდა, რუსული კანონმდებლობის მიხედვით, მხოლოდ „რელიგიურ ორგანიზაციებს“ ჰქონდათ უფლება დაეარსებინათ ღვთისმსახურების ადგილები, ჩაეტარებინათ რელიგიური მსახურება, გაეცრცელებინათ რელიგიური ლიტერატურა. შესაბამისად, შეზღუდული რელიგიური ჯგუფების შეზღუდული სტატუსი ხელს უშლიდა წევრებს ეფექტურად ესარგებლათ რელიგიის თავისუფლებით და, შესაბამისად, ხდებოდა განმცხადებლისთვის მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებაში ჩარევა. უფლებაში ჩარევა იყო კანონით გათვალისწინებული და ემსახურებოდა საჯარო წესრიგის დაცვას. მიუხედავად ამისა, განმცხადებლებს უფლება შეეზღუდათ არა იმიტომ, რომ მათ საქმიანობაში რაიმე სახის გადაცდომას ფიქსირდებოდა, არანედ შეზღუდვა გამოწვეული იყო კანონის ავტომატური მოქმედებით. სახელმწიფომ ვერ შეძლო დაესაბუთებინა, რომ შეზღუდვა გამოწვეული იყო გადაუდებელი საზოგადოებრივი აუცილებლობით, ასევე, ვერ შეძლო დაესაბუთებინა, თუ რით იყო განპირობებული რელიგიური ჯგუფების რეგისტრაციისთვის ასეთი ხაგრძლივი ვადის დანესება. მკაცრ იერარქიულ სტრუქტურაში 15 წლიანი ვადა ეხებოდათ მხოლოდ ახლად დაარსებულ რელიგიურ ჯგუფებს. ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებლის რელიგიისა და გაერთიანების თავისუფლებებში ჩარევა არ ყოფილა აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

დიმიტრასი და სხვათა საპროტესტო წინააღმდეგ

განაცხადი '142837/06, '13237/07, '13269/07, '135793/07 და '16099/08 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 03. 06. 2010

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 03. 09. 2010

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები – 2006-2007 წლებში განმცხადებლები მოწმეებად დაიბარეს სასამართლოში. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის თანახმად, მოწმეები ვალდებული იყვნენ ბიბლიაზე ხელის დადებით დაედოთ რელიგიური ფიცი. ყოველჯერზე ისინი იძულებულნი იყვნენ ეცნობებინათ სასამართლოსთვის, რომ არ იყვნენ მართლმადიდებელი ქრისტიანები და რელიგიური ფიცის მაგივრად ერჩივნათ დაედოთ საზეიმო ფიცი. რამდენიმე შემთხვევაში, სასამართლო პროცესის ჩანაწერებში, ფიცის სტანდარტულ ტექსტში სიტყვები „მართლმადიდებელი ქრისტიანი“ იყო გადახაზული და ხელით იყო ჩანერილი „ათეისტი“ და ასევე „დადო საზეიმო ფიცი“.

ნორმა – მე-9 მუხლი: როგორც საქმიდან ირკვევა, არსებობდა პრეზუმპცია განმცხადებლების მართლმადიდებელ ქრისტიანებად მიჩნევის თაობაზე და მათ უწევდათ საწინააღმდეგოს ახსნა, რომ იყვნენ ათეისტები ან იუდეველები, რათა შეცვლილიყო ფიცის სტანდარტული ტექსტი. შესაბამისად, სახეზე იყო განმცხადებლების რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევა. ჩარევა გათვალისწინებული იყო კანონით და ემსახურებოდა საზოგადოებრივ წესრიგსა და სასამართლო ხელისუფლების განხორციელების კანონიერ მიზანს. რაც შეეხება დასახული კანონიერი მიზნის მიღწევის ღონისძიებების პროპორციულობას, სასამართლომ მიიჩნია, რომ კანონში არსებული ნორმები რელიგიურ თავისუფლებასთან შეუთავსებელი იყო, ვინაიდან სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში არსებობდა მართლმადიდებელ ქრისტიანად ყოფნის პრეზუმპცია და შესაბამისი ფიცის დადების ვალდებულება. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში, ასევე, არსებობდა ვალდებულება, მოწმეებს გაემხილათ საკუთარი რელიგიური კუთვნილება, იმისათვის რომ თავიდან აერიდებინათ რელიგიური ფიცის დადება. უფრო მეტიც, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ავალდებულებდა მოწმეებს, გაემხილათ მათი რელიგიური კუთვნილება, რათა ისინი დაშვებული ყოფილიყვნენ საქმის განხილვაზე, მაშინ, როდესაც სამოქალაქო პროცესის მოწმეებს შეეძლოთ გაეკეთებინათ არჩევანი რელიგიურ აღთქმას (ფიცს) და საზეიმო ფიცს შორის და შესაბამისად, არ ეკისრებოდათ საკუთარი რელიგიური კუთვნილების გამჟღავნების ვალდებულება. განმცხადებლებს კანონი ავალდებულებდა საკუთარი რელიგიური მრწამსის გამხელას, რათა მიეღოთ საზეიმო ფიცის დადების უფლება, შესაბამისად, აღნიშნული წარმოადგენდა რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას. ჩარევა იყო დასახული მიზნის მიღწევისთვის არაპროპორციული ღონისძიება და ამდენად, გაუმართლებელი.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

აჰმეტ არსლანი და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 141135/98 (სექცია II)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 23. 02. 2010

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 04. 10. 2010

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: ეროვნებით თურქი განმცხადებლები – აჰმედ არსლანი და 126 სხვა პირი, რომლებიც მიეკუთვნებიან „Aczimendi karikati“ რელიგიურ ჯგუფს. 1996 წლის ოქტომბერში, ისინი ერთმანეთს შეხვდნენ რელიგიურ ცერემონიაზე, რომელიც მეჩეთში ჩატარდა. ცერემონიის დასრულების შემდეგ ქუჩაში მოეწო მსვლელობა. მსვლელობის მონაწილეებს ეცვათ ჯგუფისთვის დამახასიათებელი გამოჩენილი ტანსაცმელი. ქუჩებში მომხდარი რამდენიმე ინციდენტის შემდგომ, განმცხადებლები დააპატიმრეს და გადაიყვანეს პოლიციის განყოფილებაში. ანტიტერორისტული კანონის დარღვევის გამო მათ მიმართ სისხლის სამართლის საქმე აღიძრა. 1997 წელს ისინი რელიგიურ სამოსში გამოწყობილები წარდგნენ ეროვნული უსაფრთხოების სასამართლოს წინაშე. სასამართლო მოსმენის შემდეგ, სხვა ბრალდებებთან ერთად, მათი გასამართლება მოხდა, ასევე, სასამართლოს მოთხოვნისადმი დაუმორჩილებლობისა და ტურბანების მოხდის გამო. განმცხადებლებს სასჯელი 1997 წლის მარტში შეეფარდათ. სასამართლოს გადაწყვეტილების გასაჩივრება უშედეგოდ დასრულდა.

ნორმა – მე-9 მუხლი: განმცხადებლებს მსჯავრი დაედოთ იმ კანონის დარღვევისთვის, რომელიც საჯარო თავშეყრის ადგილებში გარკვეული ტანისამოსის ტარებას კრძალავდა. დარღვევის დრო და ადგილი არ ყოფილა შემოფარგლული მხოლოდ იმ ინციდენტით, რომელიც ეროვნული უსაფრთხოების სასამართლომ განიხილა, არამედ შეეხებოდა უფრო ადრეულ, 1996 წლის ოქტომბერსა და 1997 წლის იანვარს შორის პერიოდსაც. ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებლებს მსჯავრი დაედოთ არა ეროვნული უსაფრთხოების სასამართლოსადმი გამოჩენილი უპატივცემულობის, არამედ რელიგიური ტანისამოსის ტარების გამო საჯარო თავშეყრის ადგილებში. განმცხადებლებს, როგორც რელიგიური ჯგუფის წევრებს, სწამდათ, რომ ასეთი ჩაცმულობა მათი რელიგიური რწმენის შესაბამისი იყო. განმცხადებლების მსჯავრდება რელიგიური ტანისამოსის ტარების გამო ხვდებოდა მე-9 მუხლით დაცული უფლების ქვეშ. შესაბამისად, თურქული სასამართლოების გადაწყვეტილება წარმოადგენდა ჩარევას მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებაში, ჩარევის სამართლებრივი საფუძველი, უდავოდ, კანონით განსაზღვრული იყო. უფლების შეზღუდვა ითვალისწინებდა სეკულარული პრინციპების პატივისცემას და დაცვას, ემსახურებოდა ისეთი მიზნების მიღწევას, როგორიცაა საჯარო უსაფრთხოების დაცვა, არეულობისა და სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა. თუმცა, განმცხადებლები წარმოადგენდნენ რიგით მოქალაქეებს. ისინი არ იყვნენ სახელმწიფო მოსამსახურეები, შესაბამისად სამსახურებრივი ვალდებულებებიდან გამომდინარე, არ იყვნენ კანონმდებლობით შეზღუდულები საკუთარი რელიგიური რწმენის საჯაროდ გამოხატვაში. უფრო მეტიც, განმცხადებლებს მსჯავრი დაედოთ გარკვეული ტანისამოსის ტარებისთვის ისეთ ადგილებში, რომლებიც ღიაა ყველასთვის, რადგან სახელმწიფო დაწესებუ-

ლებებში რელიგიური სიმბოლიკის ტარება შეიძლება შეიზღუდოს რელიგიური ნეიტრალიტეტის სასარგებლოდ. გარდა ამისა, საქმეში არ არსებობდა არანაირი მინიშნება, თუ რა ფორმით შეიძლებოდა განმცხადებლების რელიგიის გამოხატვას (რელიგიური ტანისამოსის ტარებით) საფრთხე შეექმნა საჯარო წესრიგისთვის ან რა ფორმით შეეძლო ზეწოლა მოეხდინა სხვათა უფლებებზე. არც იმის თაობაზე არსებობდა რაიმენაირი მინიშნება, რომ განმცხადებლები რელიგიის გამოხატვის გზით მიზნად ისახავდნენ გამვლელ მოქალაქეებზე შეუსაბამო ზეწოლას მათი რელიგიური რწმენის გავრცელებისათვის. ამასთან, სადავო შეზღუდვის აუცილებლობა დადგენილი არ ყოფილა. განმცხადებლების რელიგიისა და რწმენის გამოხატვის შეზღუდვა არ იყო დაფუძნებული სათანადო საფუძვლებზე კონვენციის მე-9 მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ექვსი ხმა ერთი წინააღმდეგ).

მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები რუსეთის წინააღმდეგ

განაცხადი '302/02 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 10. 06. 2010

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 22. 11. 2010

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-11 მუხლი

შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელმა გაერთიანებამ – იეჰოვას მოწმეთა მოსკოვის ფილიალმა – იურიდიული პირის სტატუსი მოიპოვა 1993 წლის დეკემბერში. 1997 წლის ოქტომბერში ძალაში შევიდა კანონი სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური გაერთიანებების შესახებ. აღნიშნული კანონის თანახმად, რელიგიური გაერთიანებები ვალდებული იყვნენ მათი წესდებები შესაბამისობაში მოეყვანათ კანონის ახალ მოთხოვნებთან და იუსტიციის დეპარტამენტში ხელახალი რეგისტრაცია გაეცლოთ. განმცხადებელმა გაერთიანებამ ხუთჯერ, უშედეგოდ სცადა ხელახალი რეგისტრაცია. იმის მიუხედავად რომ 2002 წელს სასამართლომ გაერთიანების ხელახალ რეგისტრაციაზე უარი შეაფასა, როგორც უკანონო და დაუსაბუთებელი, განმცხადებელმა ვერ შეძლო ხელახალი რეგისტრაციის გავლა.

ამავე დროს, არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ რუსეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის მიმართ გაკეთებული განცხადებების თანმდევად, პროკურორმა სამოქალაქო წესით მიმართა სასამართლოს რელიგიური გაერთიანების დაშლის მოთხოვნით. დავა სასამართლოში დასრულდა 2004 წელს, სასამართლომ გასცა ორდერი რელიგიური გაერთიანების დაშლის თაობაზე და დაუნესა საქმიანობის მუდმივი აკრძალვა. განმცხადებელი გაერთიანების საჩივარი არ დაკმაყოფილდა.

ნორმა – მე-9 მუხლი, მე-11 მუხლთან მიმართებაში: ორდერი დაშლის თაობაზე წარმოადგენს ჩარევას, ვინაიდან მის საფუძველზე განმცხადებელმა გაერთიანებამ დაკარგა იურიდიული პირის სტატუსი და გაუუქმდა ის უფლებები, რომლებითაც ადრე სარგებლობდა. აღნიშნული ჩარევა გათვალისწინებული იყო კანონით და მიმართული იყო კანონიერი მიზნის მიღწევისკენ, რომელსაც წარმოადგენდა

სხვების ჯანმრთელობისა და უფლებების დაცვა. მიუხედავად ამისა, ასეთი ჩარევა არ ყოფილა აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ვინაიდან სასამართლოებმა სათანადოდ ვერ დაასაბუთეს გატარებული ღონისძიება, ასევე აღნიშნული ღონისძიება იყო აშკარად არაპროპორციული დასახული მიზნის მიღწევისათვის.

ა) სათანადო და შესაფერისი საფუძვლის არარსებობა – რაიონული სასამართლოს დასკვნები, რომლებიც გამოტანილი იყო ორდერის სასარგებლოდ, არ ეფუძნებოდა შესაბამისი ფაქტების მისაღებ შეფასებას. მაგალითისთვის, წარმოდგენილი არ ყოფილა მტკიცებულება არასრულწლოვნების ნავარაუდები იძულების, ორგანიზაციაში შეტყუებისა და თვითმკვლელობის ნახალისების თაობაზე. სასამართლოს დასკვნები, აშკარად ემყარებოდა იეჰოვას მოწმეთა შესახებ დაუსაბუთებელ, წინასწარ ჩამოყალიბებულ, პრეიუდიციულ წარმოდგენებს, რასაც შედეგად მოჰყვა დაცვის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების დაუსაბუთებელი უარყოფა. სხვა ბრალდებები, განმცხადებელი გაერთიანების მიმართ, ვითომდა, წევრების პირადი ცხოვრების უფლების დარღვევის, არაწვერი მშობლების/მშობლის უფლებების დარღვევის თაობაზე, ასევე, წევრების მიერ საჭიროებისას სისხლის გადასხმაზე უარის თქმის და სამოქალაქო ვალდებულებების შეუსრულებლობის ნახალისების თაობაზე უარყოფილი იქნა სასამართლოს მიერ შემდეგი მიზეზების გამო:

1. პირადი ცხოვრების პატივისცემა, კერძოდ, უფლება სამსახურის არჩევაზე: მრავალმა რელიგიამ განსაზღვრა მორჩილებისა და ქცევის დოქტრინული სტანდარტები, მიმდევრებმა გამოხატეს სურვილი, მკაცრად დაეცვათ რელიგიის მიერ ნაკარნახევი წესები. გაერთიანების წევრებმა მისცეს ჩვენება, რომ ისინი საკუთარი ნებით მისდევდნენ იეჰოვას მოწმეების მიერ ჩამოყალიბებულ დოქტრინას და თავადვე განსაზღვრავდნენ საკუთარ სამუშაო ადგილს, აბალანსებდნენ სამუშაო და თავისუფალ დროს და ასევე, რელიგიური აქტივობებისთვის მიძღვნილ დროს. ისინი, ვინც გაერთიანებაში რელიგიურ მსახურებას ახორციელებდნენ, იყვნენ არა დასაქმებული თანამშრომლები, არამედ მოხალისეები და, შესაბამისად, მათ არ ეხებოდათ შრომის წესები. მოხალისეობრივი შრომა ან შრომის ნახევარი განაკვეთი არ ეწინააღმდეგება ევროპული კონვენციის პრინციპებს და, ამდენად, სასამართლომ ვერ შეძლო დაედგინა რაიმე სახის მწვავე სოციალური აუცილებლობა ჩარევის დასასაბუთებლად.

2. არაწვერი მშობლების/მშობლის უფლებები: მართალია, შერეული ქორწინების შედეგად შობილი ბავშვები, არაწვერი მშობლის წინააღმდეგობის მიუხედავად, მონაწილეობდნენ გაერთიანების საქმიანობაში, მაგრამ ეს ხდებოდა იეჰოვას მოწმე მშობილის ნება-სურვილით და არა გაერთიანების არასათანადო ქმედების საფუძველზე. პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის თანახმად, წვერი სახელმწიფოები ვალდებული არიან პატივი სცენ მშობლების უფლებას, თავიანთი რელიგიური მრწამსის საფუძველზე აღზარდონ შვილები, მე-7 დამატებითი ოქმის მე-5 მუხლი კი, შვილებთან მიმართებით მეუღლეების თანაბარ უფლებებს განსაზღვრავს. ეს შეეხება ბავშვის რელიგიურ აღზრდასაც და განათლებასაც, მეუღლეებს შორის მსგავსი დავები კი შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით უნდა გადაწყდეს.

3. სისხლის გადასხმა: სამედიცინო დახმარების მიღება ან სამედიცინო დახმარების მიღებაზე უარი, ან ალტერნატიული დახმარების არჩევა სასიცოცხლო

მნიშვნელობისაა თვითგამორკვევისა და პირადი დამოუკიდებლობისათვის. ბევრ სახელმწიფოში ყოფილა იეჰოვას მოწმეების მხრიდან სისხლის გადასხმაზე უარის თქმის შემთხვევები და მიუხედავად იმისა, რომ პაციენტის ჯანმრთელობის დაცვა წარმოადგენს სიცოცხლის გადარჩენის ძალიან ძლიერ საჯარო ინტერესს, ის დამოუკიდებელი უნდა იყოს პაციენტის უფრო ძლიერი ინტერესის სასარგებლოდ, თავად განსაზღვროს საკუთარი ცხოვრების მიმდინარეობა. რუსეთის კანონმდებლობაში დეტალურად იყო განსაზღვრული სამედიცინო დახმარებაზე უარის უფლება, ან სამედიცინო დახმარების შეწყვეტის უფლება მას შემდეგ, რაც პაციენტს გააცნობდნენ დახმარებაზე უარის ან დახმარების შეწყვეტის შესაძლო შედეგებს. არ იყო წარმოდგენილი არანაირი მტკიცებულება იმის თაობაზე, რომ განმცხადებელი გაერთიანება ზენოლას ან უარყოფით ზეგავლენას ახდენდა თავის წევრებზე ამ საკითხში. იმ შემთხვევაში, როდესაც პაციენტი ბავშვი იყო, ეროვნული კანონმდებლობა იძლეოდა შესაძლებლობას მშობლის გადაწყვეტილება ბავშვისთვის სამედიცინო დახმარებაზე სასამართლო წესით გაუქმებულიყო. საბოლოო ჯამში, არ ყოფილა დადგენილი მწვავე სოციალური მოთხოვნილება, რომელიც გაამართლებდა რელიგიის სფეროში პიროვნების დამოუკიდებლობის შეზღუდვას.

4. სამოქალაქო ვალდებულებების შეუსრულებლობის ნავარაუდევია ნახალისება: რელიგიური დარიგება სავალდებულო სამხედრო სამსახურზე უარის შესახებ სრულ შესაბამისობაში იყო ეროვნულ კანონმდებლობასთან, რომელიც შესაძლებლობას აძლევდა კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირებს, უარი ეთქვათ სამხედრო სამსახურზე და მოეთხოვათ ალტერნატიული სამსახურის გავლა, ასევე არ ყოფილა დაფიქსირებული კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონეთა მიერ ალტერნატიულ სამსახურზე უსაფუძვლოდ უარის თქმის არცერთი შემთხვევა. ეროვნულ სასამართლოებს არ მოუყვანიათ ეროვნული კანონმდებლობიდან არცერთი ნორმა, რომელიც მოითხოვდა იეჰოვას მოწმეებისგან სახელმწიფოებრივი სიმბოლიკის პატივისცემას; არც სახელმწიფო დღესასწაულებში მონაწილეობის ვალდებულება არსებობდა საკანონმდებლო დონეზე. შესაბამისად, ვერ დადასტურდა კანონით დადგენილი სამოქალაქო ვალდებულებების შეუსრულებლობის ნახალისების ფაქტი.

ბ) პროპორციულობა – 2004 წლამდე, ვიდრე გაერთიანება დაიშლებოდა, განმცხადებელი გაერთიანება არსებობდა და საქმიანობდა მოსკოვში 12 წელზე მეტი ხნის განმავლობაში. ამ ხნის განმავლობაში, გაერთიანების არცერთი უხუცესი ან წევრი არ ყოფილა რაიმე სახის სისხლის სამართლებრივი დევნისა თუ ადმინისტრაციულ – სამართლებრივი გადაცდომის ობიექტი. მიუხედავად ამისა, სხვა რელიგიურ მიმდინარეობებთან ერთად, რომლებიც მოსკოვის ხელისუფლების წამომადგენლების მიერ მიჩნეულნი იყვნენ, როგორც „არატრადიციულები“, მოხდა განსხვავებული მოპყრობისთვის სწორედ, ამ რელიგიური გაერთიანების გამოყოფა. გაერთიანების იძულებითი დაშლა და მისი საქმიანობის აკრძალვა იყო ერთადერთი სანქცია, რომლის გამოყენებაც შეეძლოთ მოსკოვის სასამართლოებს იმ რელიგიური გაერთიანებების მიმართ, რომლებიც, ვითომდა, სინდისის თავისუფლებისა და რელიგიური გაერთიანებების შესახებ კანონის მოთხოვნებს არღვევდნენ; ამ სანქციის გამოყენება ხდებოდა განურჩევლად გადაცდომის სიმძიმისა. ასეთი მძიმე ღონისძიება იეჰოვას ათასობით მოწმეს ართმევდა რელიგიური მსახურებისთვის გაერთიანების უფლებას. ამდენად, თუკი დავუშვებთ, რომ

მსგავსი ჩარევის საფუძველი მართლაც, არსებობდა, გამოყენებული საშუალება მისაღწევი მიზანთან არაპროპორციული იყო.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

სასამართლომ, ასევე, დაადგინა მე-6 მუხლის პირველი ნაწილის დარღვევა გაერთიანების დაშლის დროში გაჭიანურებული პროცედურების გამო.

გჟელაკი პოლონეთის წინააღმდეგ

განაცხადი '7710/02 (სექცია IV)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 15. 06. 2010

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 22. 11. 2010

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებასთან მიმართებით

ფაქტები: ეროვნებით პოლონელი სამი განმცხადებლიდან ორი – ქალბატონი და ბატონი გჟელაკები არიან, მესამე განმცხადებლის, მათეუშ გჟელაკის მშობლები. ქალბატონი და ბატონი გჟელაკები არიან აგნოსტიკები. მშობლების სურვილის შესაბამისად, მესამე განმცხადებელი არ ესწრებოდა რელიგიის გაკვეთილებს. განმცხადებლის მშობლები სისტემატიურად სთხოვდნენ სკოლას სასწავლო პროგრამაში ეთიკის გაკვეთილების გათვალისწინებას. მიუხედავად ამისა, მათი თხოვნა არ დაკმაყოფილდა, ვინაიდან არ იყო ეთიკის გაკვეთილების მსურველი მოსწავლეების საკმარისი რაოდენობა. მესამე განმცხადებლის საშუალო განათლების ატესტატში რელიგიის/ეთიკის ნიშნის გრაფა ცარიელი იყო.

ნორმა – მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან მიმართებით:

ა) დასაშვებობა – საჩივარი შეუთავსებელი იყო „ratione personae“-ის საფუძველზე პირველ და მეორე განმცხადებელთან დაკავშირებით.

ბ) საქმის არსებითი გარემოებები: მესამე განმცხადებლის საშუალო განათლების ატესტატში რელიგიის/ეთიკის გარაფის შეუვსებლად დატოვება აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უარყოფით ასპექტში ხვდებოდა, ვინაიდან, შესაძლებელია გამოაშკარავებულიყო განმცხადებლის არარელიგიურობა. შესაბამისად, მე-14 მუხლის განხილვა მე-9 მუხლთან მიმართებით დასაშვები იყო. მესამე განმცხადებელი ჩიოდა ეთიკის გაკვეთილების არარსებობისა და მის ატესტატში შესაბამისი ნიშნის არარსებობის დისკრიმინაციულობაზე. სასამართლომ საჭიროდ ჩათვალა საქმე განეხილა იმ ნაგარაუდვეი განსხვავების ფარგლებში, რომელიც არსებობდა არარელიგიურ განმცხადებელსა (რომელსაც შეეძლო და სურდა, მაგრამ არ ჰქონდა შესაძლებლობა ეთიკის გაკვეთილებს დასწრებოდა) და იმ მოსწავლეებს შორის, რომლებიც ესწრებოდნენ რელიგიის გაკვეთილებს. განსხვავება მდგომარეობდა შესაბამისი ნიშნის არარსებობაში. ეროვნული კანონმდებლობა, რომელიც ითვალისწინებს შესაბამის შეფასებას – რელიგიის გაკვეთილის ნიშანს რელიგიის ან ეთიკის საგანში, არ შეიძლება თავისთავად ჩაითვალოს მე-14 მუხლის დარღვევად მე-9 მუხლთან მიმართებით, ვინაიდან მოიცავს მხო-

ლოდ ნეიტრალურ ინფორმაციას მოსწავლის მიერ ორიდან ერთ-ერთი არჩევითი გაკვეთილის დასწრების შესახებ. თუმცა, ასეთ შემთხვევაში რეგულაცია პატივს უნდა სცემდეს მოწაფეების უფლებას, პირდაპირი ან არაპირდაპირი იძულებით, არ გაამხილონ თავიანთი რელიგიური რწმენის თაობაზე ინფორმაცია. განათლების ატესტატში რელიგიის ან ეთიკის ნიშნის საკითხის განხილვისას, საკონსტიტუციო სასამართლომ ივარაუდა, რომ ასეთი ნიშნის არსებობა ობიექტური დამკვირვებლისთვის იქნებოდა მიმანიშნებელი, რომ ნებისმიერ დაინტერესებულ მოწაფეს შეეძლო საკუთარი ინტერესის საფუძველზე დასწრებოდა ორი არჩევითი საგნიდან რომელიმეს; ასევე, ობიექტური დამკვირვებელი ვერ შეძლებდა განესაზღვრა, კონკრეტულად რომელ გაკვეთილს ესწრებოდა მოწაფე. მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი მსჯელობა და ვარაუდი იყო უდავო, საჭირო გახდა მესამე განმცხადებლის პრაქტიკაში ჩამოყალიბებული ვითარების ანალიზი. „რელიგიის/ეთიკის“ გრაფაში ნიშნის არარსებობა ნებისმიერი ადამიანისთვის იქნებოდა იმის მანიშნებელი, რომ მესამე განმცხადებელი არ ესწრებოდა რელიგიის გაკვეთილებს, და შესაძლებელი იყო მესამე განმცხადებლის, როგორც არარელიგიური ადამიანის განხილვა. ასეთი დასკვნა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენდა ისეთ ქვეყანაში, როგორიც პოლონეთია, სადაც მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი რომელიმე კონკრეტული რელიგიის მიმდევარია. უფრო მეტიც, 2007 წლიდან, ახალი რეგულაციის თანახმად, „რელიგიის/ეთიკის“ საგნის ნიშანი გამოიყენებოდა კონკრეტული სკოლის სასწავლო წლის საშუალო არითმეტიკული ნიშნის გამოანგარიშებისას. ასეთი წესი, აშკარად, უარყოფით გავლენას მოახდენდა იმ მოწაფეების მდგომარეობაზე, რომლებსაც არ ჰქონდათ შესაძლებლობა დასწრებოდნენ ეთიკის გაკვეთილებს. ასეთი მოწაფეებისთვის, აშკარად, გართულდებოდა საშუალო არითმეტიკული ნიშნის გაზრდა, ან შესაძლებელია, განეცადათ ზეწოლა და თავიანთი რელიგიური მრწამსის წინააღმდეგ, დასწრებოდნენ რელიგიის გაკვეთილებს, რათა გაეუმჯობესებინათ საშუალო არითმეტიკული ნიშანი. მესამე განმცხადებლის სასკოლო სერტიფიკატებში „რელიგიის/ეთიკის“ გრაფის შეუვსებლად დატოვებამ მის მიმართ უსაფუძვლო სტიგმა შექმნა. ასეთი გარემოებების არსებობის გამო, სასამართლო არ დააკმაყოფილა მსჯელობამ, რომ განსხვავებული მოპყრობა იმ მოწაფეებზე-სადმი, რომლებიც ესწრებოდნენ რელიგიის გაკვეთილებს მთელი სასწავლო წლის განმავლობაში და იმ მოწაფეებს შორის, რომლებიც ესწრებოდნენ ეთიკის გაკვეთილებს, იყო ობიექტურად და სამართლიანად დასაბუთებული და რომ არსებობდა საკმარისი მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი განხორციელებულ ზომასა და მიღწეულ მიზანს შორის. სასამართლომ დაადგინა, რომ სახელმწიფოს დარღვეული ჰქონდა მისთვის მინიჭებული მიხედულობის ზღვარი, ვინაიდან დარღვეული იყო მესამე განმცხადებლისთვის კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული რელიგიის გამოხატვის უფლება.

გადანყევითლება: დარღვევა დადგინდა (ექვსი ხმა ერთის წინააღმდეგ).

პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი: პოლონეთში, რელიგიის და ეთიკის გაკვეთილები მიმდინარეობდა პარალელურად. საგნები იყო არჩევითი და მათი არჩევა დამოკიდებული იყო მშობლების ან შვილის სურვილზე, გაკვეთილის დანიშვნა ხდებოდა მსურველი მოწაფეების საკმარისი რაოდენობის არსებობის შემთხვევაში. რელიგიის ან ეთიკის სწავლება განსაზღვრული იყო პოლონეთის კანონმდებლობით, რაც ხდებოდა სახელმწიფოს მიხედულობის ზღვარში, თავად განსაზღვროს სასწავლო პროგრამა. შესაბამისად, ეთიკის გაკვეთილის დანიშვნის

ნავარაუდევ შეუძლებლობას არ დაურღვევია პირველი და მეორე განმცხადებლის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლით გათვალისწინებული უფლება.

გადაწყვეტილება: დაუშვებელი (აშკარად დაუსაბუთებელი).

**ეკლესიათა გაერთიანება „სიცოცხლის სიტყვა“ და
სხვაბი ხორვატიის წინააღმდეგ**

განაცხადი 17798/08 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 09. 12. 2010

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 09. 03. 2011

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის

თავისუფლებასთან მიმართებით

მე-12 დამატებითი ოქმის პირველი მუხლი

დისკრიმინაციის საერთო აკრძალვა

ფაქტები – განმცხადებლები იყვნენ ხორვატიის კანონმდებლობის შესაბამისად რელიგიურ გაერთიანებებად რეგისტრირებული რეფორმისტული დენომინაციები. რეფორმისტული დენომინაციებს სურდათ სახელმწიფოსთან ურთიერთობის დარეგულირება, ამ მიზნით შეთანხმების გაფორმება, რათა მომხდარიყო ურთიერთობის სამართლებრივ ჩარჩოებში მოქცევა. მათი მტკიცებით, ასეთი შეთანხმების გარეშე, მათ არ შეეძლოთ სკოლებში რელიგიური სწავლება, სახელმწიფოს მიერ აღიარებული საქორწინო რიტუალების ჩატარება ან ჯანდაცვისა და სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში შესაბამისი მომსახურების განევა. ხელისუფლების განმარტებით, ისინი ვერ აკმაყოფილებდნენ ხორვატიის მთავრობის მიერ შესაბამისი ინსტრუქციით დაწესებულ მოთხოვნებს, კერძოდ ისინი არ არსებობდნენ ხორვატიაში 1941 წლამდე და არ ჰყავდათ 6. 000 მიმდევარი.

ნორმა – მუხლი მე-14 მე-9 მუხლთან მიმართებაში: მიუხედავად იმისა, რომ კონვენცია არ ავალდებულებს ხელმომწერ მხარეს აღიარებულმა რელიგიურმა ქორწინებამ სამოქალაქო ქორწინების თანაბარი ეფექტი იქონიოს, ან დაუშვას რელიგიური სწავლება სკოლებში, ხორვატია გარკვეულ რელიგიურ გაერთიანებებს აძლევდა რელიგიური სწავლების უფლებას სკოლებში და აღიარებდა მათ მიერ შესრულებულ საქორწინო რიტუალს. მას შემდეგ რაც ხელმომწერი მხარე გასცდებდა ვალდებულებების ფარგლებს და აამოქმედებს დამატებით უფლებებს, ასეთი უფლებების მინიჭებისას მას, მე-14 მუხლიდან გამომდინარე, არ აქვს უფლება, განახროციელოს დისკრიმინაციული მიდგომა. განმცხადებლების შემთხვევაში, ხელისუფლება უარს ეუბნებოდა შეთანხმების გაფორმებაზე, ვინაიდან ეს დენომინაციები ვერ აკმაყოფილებდნენ ისტორიულ და რაოდენობრივ მოთხოვნებს. მიუხედავად ამისა, ხელისუფლებას დადებული ჰქონდა ასეთი შეთანხმება სხვა დენომინაციებთან. სხვა დენომინაციებთან შეთანხმებები გაფორმებული იყო სპეციალური კომისიის დასკვნის საფუძველზე, რომლის თანახმადაც ისინი წარმოადგენდნენ ისტორიულ – რელიგიურ თემებს ევროპულ კულტურულ წრეში.

სახელმწიფომ ვერ განმარტა, თუ რატომ ვერ აკმაყოფილებდნენ ამ კრიტერიუმს განმცხადებლები. შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა, რომ შეთანხმების გასაფორმებლად აუცილებელი კრიტერიუმები არ იყო დაფუძნებული თანასწორობის პრინციპზე.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

მე-12 დამატებითი ოქმის პირველი მუხლი: ეროვნული კანონმდებლობით სახელმწიფოს ენიჭება დისკრეციული უფლებამოსილება რელიგიურ მიმდინარეობასთან ისეთი შეთანხმების გაფორმებისას, რომელიც ამ მიმდინარეობას მისცემს შესაძლებლობას რელიგიური სწავლება აწარმოოს სკოლაში და მისი საქორწინო რიტუალი იყოს ოფიციალურად აღიარებული. განმცხადებელი ეკლესიების საჩივარი არ მოიცავდა „მათთვის ეროვნული კანონმდებლობით მინიჭებულ სპეციალურ უფლებებს“. მიუხედავად ამისა, სასამართლომ მიიჩნია, რომ საჩივარი მე-12 დამატებითი ოქმის განმარტებითი მოხსენების თანახმად ხვდებოდა დამატებითი ოქმის დაცვის ქვეშ, ვინაიდან ეხებოდა დისკრიმინაციას ხელისუფლების მხრიდან დისკრეციული უფლებამოსილების განხორციელებისას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ დაადგინა მე-14 მუხლის დარღვევა მე-9 მუხლთან მიმართებით, თუმცა, საჭიროდ არ მიიჩნია საჩივრის განხილვა მე-12 დამატებით ოქმთან მიმართებით.

ბულგარეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის წმინდა სინოდი (მიტროპოლიტი ინოკენტი) და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 1412/03 და 135677/04 (სექცია V)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 16. 09. 2010

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 21. 02. 2011

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: პირველი განმცხადებელი, წმინდა სინოდი მიტროპოლიტ ინოკენტის თავმჯდომარეობით (ალტერნატიული სინოდი), ბულგარეთის მართლმადიდებელ ეკლესიაში ხელმძღვანელობისთვის მეზრძოლი ერთ-ერთი ჯგუფი, რომელიც ასევე ცნობილია, როგორც „ალტერნატიული სინოდი“, 1989 წლის დემოკრატიული რეფორმების შემდეგ, მიზნად ისახავდა მართლმადიდებელი ეკლესიის მოქმედი ხელმძღვანელობის შეცვლას. განმცხადებლებს მიაჩნდათ, რომ პატრიარქი მაქსიმე, რომელიც ბულგარეთის მართლმადიდებელ ეკლესიას 1971 წლიდან ხელმძღვანელობდა და დასახელებული იყო კომუნისტური პარტიის მიერ იყო ეკლესიის წესდებისა და კანონიერი სამართლის დარღვევით აღიარებული პატრიარქი. 1992 წელს სახელმწიფო ჩაერია ეკლესიის შიდა ორგანიზაციაში, ბულგარეთის სასამართლოებმა დაადგინეს, რომ ასეთი ჩარევა უკანონო იყო. მომდევნო წლებში ეკლესიის შიგნით გრძელდებოდა დაპირისპირება ორ ჯგუფს შორის. ორივე ჯგუფს ჰყავდა საკუთარი მხარდამჭერები სამღვდელოებაში და ატარებდნენ დამოუკიდებელი სინოდის კრებებს ბულგარეთის ეკლესიის გასაერთიანებლად და ერთი ჭეშმარიტი ხელმძღვანელის ასარჩევად. თანმდევი სარეგისტრაციო პრო-

ცედურებისას ბულგარეთის სასამართლოებს გამოჰქონდათ ურთიერთსაწინააღმდეგო გადაწყვეტილებები. ხელისუფლების შეცვლის შემდგომ უმრავლესობის პოლიტიკური ლიდერები აშკარად მხარს უჭერდნენ პატრიარქ მაქსიმს. 2002 წელს ეკლესიაში განხეთქილების გასაწინააღმდეგოდ მიიღეს ახალი კანონი რელიგიური მიმდინარეობების შესახებ, რომელიც აღიარებდა ეკლესიას. კანონში ასევე იყო ნორმა, რომლის მიხედვითაც ეკლესიას ხელმძღვანელობდა წმინდა სინოდი, რომელსაც წარმოადგენდა და თავმჯდომარეობას უწევდა პატრიარქი, კანონი უკრძალავდა რელიგიურ მიმდინარეობებს ეტარებინათ სახელი და გამოეყენებინათ ქონება, რომელსაც ფლობდა ის რეგისტრირებული რელიგიური ორგანიზაცია, რომელსაც ისინი გამოეყვნენ. 2003 წელს ალტერნატიულ სინოდს უარი ეთქვა ადგილობრივი საეკლესიო საბჭოების რეგისტრაციაზე, მთელი ქვეყნის მასშტაბით. სასამართლოების მიერ რეგისტრაციაზე უარის თქმის საფუძველი იყო ის, რომ მხოლოდ, ეკლესიის წარმომადგენელს შეეძლო რეგისტრაციის მოთხოვნის მიმართვა. სასამართლოების მოსაზრებით პატრიარქი მაქსიმე იყო ბულგარეთის ეკლესიის საერთაშორისოდ აღიარებული ხელმძღვანელი. პატრიარქ მაქსიმეს მიერ პროკურატურაში წარდგენილი საჩივრის საფუძველზე გაიცა ორდერები იმ პირების გამოსახლებაზე, რომლებიც „უკანონოდ ფლობდნენ“ ეკლესიებსა და რელიგიურ ინსტიტუტებს, ამის შედეგად პოლიციამ დაბლოკა 50 ეკლესიაზე მეტი ეკლესია-მონასტერი, იძულებით გამოიყვანა იქიდან რელიგიის მსახურები და თანამშრომლები, რომლებიც „ალტერნატიულ სინოდს“ უჭერდნენ მხარს და ოფიციალურად გადასცა ამ შენობა-ნაგებობებზე მფლობელობა მათ მონინალმდევე მხარეს. პატრიარქ მაქსიმეს ჰქონდა მართლმადიდებელი ეკლესიებისა და რელიგიური ორგანიზაციების საერთაშორისო მხარდაჭერა მთელ მსოფლიოში. განმცხადებელ ორგანიზაციას არასდროს ჰქონია საზღვარგარეთის მართლმადიდებელი ეკლესიების მხარდაჭერა.

ნორმა: მე-9 მუხლი

ა) შესაბამისობა: გასაჩივრებული ქმედებები შეეხებოდა სახელმწიფოს ჩარევას, ეკლესიის შიგნით ორ დაპირისპირებულ მხარეს შორის განხეთქილებაში და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების გამოყენებით მთელი ძალაუფლების და კონტროლის გადაცემას ერთ-ერთი მხარისათვის, რასაც შედეგად მეორე მხარის ავტონომიური არსებობის შეწყვეტა მოჰყვა. შესაბამისად, სახელმწიფოს ქმედებები ექცეოდა მე-9 მუხლის გავლენის სფეროში. სასამართლოს უნდა განეხილა იყო თუ არა 2002 წლის კანონის მიღება და მისი განხორციელება სახელმწიფოს მხრიდან უკანონო და დაუსაბუთებელი ჩარევა ეკლესიის შიდა ორგანიზაციაში და განმცხადებელთა უფლებებში. არც ევროპული სასამართლოს და არც ეროვნული ხელისუფლების კომპეტენცია არ იყო დაპირისპირებული ჯგუფების მოთხოვნების კანონიკურ სამართალთან მიმართებით ლეგიტიმურობის განხილვა.

ბ) სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევის არსებობა: მთავრობის მტკიცებით სახელმწიფოს ჩართულობა შემოიფარგლებოდა მხოლოდ ეკლესიის ხელმძღვანელობის ლეგიტიმურობის აღიარებით, რაც კანონიკურ სამართალთან შესაბამისობაში იყო. არ არსებობდა თვითონ ორგანიზაციაში ჩამოყალიბებული აზრი, თუ რომელი ჯგუფი იყო ხელმძღვანელობისთვის ლეგიტიმური კანონიკური სამართალი. მიუხედავად ამ უთანხმოებისა, 2002 წლის კანონმა აღიარა ეკლესია, როგორც ერთი იურიდიული პირი, ერთი ხელმძღვანელობით და იძულებით დაადგინა ორიდან

ერთ-ერთი ჯგუფის ხელმძღვანელობა. ხელისუფლებამ აშკარად დაიჭირა ერთ-ერთი ჯგუფის მხარე, რითაც კიდევ უფრო გააღრმავა დაპირისპირება ორ ჯგუფს შორის. ფაქტი, რომ განმცხადებლებს შეეძლოთ ჩამოეყალიბებინათ, ცალკე რელიგიური ორგანიზაცია განსხვავებული სახელით სასამართლოს ვერ მიიყვანდა დასკვნამდე, რომ სახელმწიფოს მხრიდან ეკლესიის შიდა ორგანიზაციაში ჩარევას ადგილი არ ჰქონდა.

გ) ჩარევის აუცილებლობა: ეკლესიაში არსებულმა განხეთქილებამ შექმნა სამართლებრივი გაურკვევლობა, დაპირისპირებული მხარეები ცდილობდნენ მფლობელობა მოეპოვებინათ საკულტო ნაგებობებზე და ეკლესიის აქტივებზე და ხშირ შემთხვევაში რთული იყო სამწყსოს წარმომადგენლების დადგენა. წლების განმავლობაში მიღებული იყო სასამართლოს რიგი გადაწყვეტილებები, ამათგან ზოგიერთი ურთიერთსაწინააღმდეგო. ამ ყველაფერმა წარმოშვა სირთულეები არამართო რელიგიურ საზოგადოებაში, არამედ იმ კერძო და იურიდიულ პირთათვისაც ვისაც რაიმე კავშირი ჰქონდა ეკლესიასთან. შესაბამისად, ბულგარეთის სახელმწიფოს ჰქონდა კარგი საფუძველი ემოქმედა ეკლესიაში არსებული კონფლიქტის აღმოსაფხვრელად. მეორეს მხრივ სასამართლომ არ გაიზიარა მტკიცება, რომ განმცხადებლები უბრალოდ, წარმომადგენდნენ პირებს ვისაც უკანონოდ ჰქონდათ დაკავებული ეკლესიები. დაპირისპირებული მხარეების საეკლესიო კრებებს ესწრებოდა ადგილობრივ სამწყსოთა ასეულობით წევრი, სასულიერო პირები და მორწმუნეები, ასეთი გზით მოიპოვა განმცხადებელმა ორგანიზაციამ კონტროლი ტაძრებზე და ეკლესიის აქტივებზე. შესაძლებელია, სახელმწიფოს მიერ 1992 წელს გატარებული უკანონო ღონისძიებების შედეგად განმცხადებლები მოიპოვებდნენ ნაკლებ გავლენას, 2002 წელს სახელმწიფომ მიიღო თვითნებური ზომები ეკლესიის „გასაერთიანებლად“, რომელიც წლების განმავლობაში იყო გახლეჩილი ორად, მყარი არგუმენტების საფუძველზე. ასეთ გარემოებებში უსამართლობის გამოსწორებისკენ მიმართული ლეგიტიმური მიზანი ვერ გაამართლებდა სახელმწიფოს რადიკალურ ქმედებებს, რის შედეგადაც დაბრუნდა სტატუს კვო, პირველადი მდგომარეობა რელიგიური ორგანიზაციის ერთი ნაწილის ნების საწინააღმდეგოდ. სამართლიანობის აღდგენის მიზანი, რომელსაც ეყრდნობოდა მთავრობა, გამოდგებოდა, მხოლოდ ნეიტრალური ზომების გამოყენებისას ფაქტების გარკვევისა და სიზუსტის დასადგენად და განხეთქილების აღმოფხვრისათვის განჭვრეტადი პროცედურების დადგენას. მოცემულ საქმეში, სახელმწიფო გაცდა სამართლიანობის აღდგენისთვის აუცილებელ ზომებს და ერთი მხარის უფლებების შეზღუდვით ორგანიზაცია გააერთიანა მეორე მხარის მმართველობის ქვეშ. ასეთი ღონისძიებების შედეგად, ასეულობით სასულიერო პირს და მორწმუნეს იძულებით დაატოვებინეს ტაძრები, რაც პოლიციის და პროკურატურის მხრიდან კერძო დავაში უკანონო ჩარევის შედეგი იყო. ასეთი ღონისძიებები უნდა მიჩნეულიყო არაპროპორციულად. გატარებული ღონისძიებების არაპროპორციულობა გაამწვავა ასევე იმანაც, რომ 2002 წლის კანონი არ შეესაბამებოდა ევროპული კონვენციით დადგენილ „კანონის სტანდარტებს“, ვინაიდან ამ კანონის ნორმები ყალბი ნეიტრალიტეტის შემცველი იყო და უგულბებყოფდა ეკლესიაში არსებულ განხეთქილებას, რაც პრაქტიკულად აიძულებდა მორწმუნეებს საკუთარი ნების წინააღმდეგ მიეღოთ ეკლესიის ახალი ხელმძღვანელობა. სამართლებრივი წარმომადგენლობის საკითხი ამ კანონში თვითნებური ინტერპრეტირების შესაძლებლო-

ბას იძლეოდა. სასამართლოებისა და აღმასრულებელი ორგანოს თანამშრომლები ეყრდნობოდნენ საპარლამენტო უმრავლესობისა და მთავრობის მოსაზრებას იმის თაობაზე, რომ პატრიარქი მაქსიმე იყო ეკლესიის ერთადერთი კანონიერი წარმომადგენელი, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული საკითხი იყო განსაკუთრებული მნიშვნელობის მატარებელი, ზოგადად ბულგარეთის საზოგადოებისთვის, მთავრობამ ასევე უგულვებელჰყო იმ მართლმადიდებელ ქრისტიანთა ინტერესები, ვინც განცმხადებელ ორგანიზაციას უჭერდნენ მხარს. მიუხედავად, ეროვნული ხელისუფლებისთვის მინიჭებული მიხედულობის ფართო ზღვრისა, ხელისუფლების წარმომადგენლები ჩაერივნენ ეკლესიის შიდა ორგანიზაციაში, რითაც დაირღვა განმცხადებელი ორგანიზაციისთვის ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლებები.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

შიშან იჩიკი თურქეთის წინააღმდეგ

განაცხადი '21924/05 (სექცია II)

გადანყვეტილების მიღების თარიღი – 02. 02. 2010

გადანყვეტილება ძალაში შევიდა – 02. 05. 2010

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები – განცხადებელი იყო ალევის რელიგიური თემის წევრი. 2004 წელს მან მიმართა ეროვნულ სასამართლოებს მოთხოვნით რომ მის პირადობის დამადასტურებელ დოკუმენტში რელიგიის გრაფაში აღნიშნულიყო „ალევი“ – „ისლამის“ ნაცვლად. მისი მოთხოვნა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა.

ნორმა – მე-9 მუხლი: 2006 წელს, კანონმა მოქალაქეებს მისცა პირადობის დამადასტურებელ დოკუმენტში რელიგიის გრაფის შეუვსებლად დატოვების, ან საერთოდ წაშლის უფლება, თუმცა ამას გავლენა არ მოუხდენია განმცხადებლის მდგომარეობაზე. როდესაც პირადობის მოწმობაში ხდება რელიგიის გრაფის გათვალისწინება, ამ გრაფის შეუვსებლად დატოვების ფაქტი იძენს დამატებით მნიშვნელობას. პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტი, მფლობელის რელიგიური კუთვნილების შესახებ მინიშნების გარეშე, მისი ნებით თუ უნებლიედ, ხელისუფალთა წინაშე განასხვავებს მას, იმ ადამიანებისგან ვისაც მითითებული აქვს რელიგიური კუთვნილება. უფრო მეტიც ხელისუფლების წარმომადგენლებისთვის რელიგიის გრაფის შეუვსებლად დატოვება ნაკარნახევი იყო განმცხადებლის ყველაზე პირადული მოსაზრებებით. ყველაზე პირადული ასპექტის გამოაშკარავება წარმოადგენდა მნიშვნელოვან პრობლემას. განმცხადებლის მდგომარეობა აშკარად ეწინააღმდეგება რელიგიის ან რწმენის გამოხატვის პრინციპს. შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა, რომ დარღვევა მომდინარეობდა არა ხელისუფლების წარმომადგენელთა უარიდან მიეთითებინათ მისი რელიგიური კუთვნილება, არამედ თავად პირადობის დამადასტურებელ დოკუმენტში რელიგიის გრაფის არსებობიდან, მიუხედავად იმისა, მისი შევსება სავალდებულო იყო თუ ნებაყოფლობითი. შესაბამისად, განმცხადებელი ხვდებოდა მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ექვსი ხმა ერთი წინააღმდეგ).

განაცხადი 134848/07 (სექცია IV)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 14. 12. 2010

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 14. 03. 2011

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მუხლი 12

ქორწინების უფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

**დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის
თავისუფლებასთან მიმართებით**

ფაქტები – 2004 წლის თავშესაფრისა და საიმიგრაციო კანონის მე-19 ნაწილის შესაბამისად, საიმიგრაციო კონტროლის ქვეშ მყოფი პირები, რომელთაც აქვთ დაოჯახების სურვილი, მაგრამ არ სურთ ან არ შეუძლიათ ამის გაკეთება ინგლისის ეკლესიაში ვალდებულნი არიან ნებართვის მისაღებად მიმართონ სახელმწიფო მდივანს თანხმობის სერტიფიკატის ფორმით, რომლის მისაღებად მათ უნდა გადაიხადონ გადასახადი. ამ წესიდან გამონაკლისი, ან გადასახდელი თანხის შემცირების საშუალება არ არსებობდა და ეს თანხა მოცემული მომენტისთვის შეადგენდა 295 ბრიტანულ გირვანქა სტერლინგს (დაახლოებით 330 ევროს). სისტემის პირველი ვერსიის მიხედვით – რომელიც 2005 წელს იყო პირველად წარდგენილი – თანხმობის სერტიფიკატის მისაღებად, საჭირო იყო პირს ჰქონოდა გაერთიანებულ სამეფოში ყოფნის ან გასვლის, მინიმუმ, 6 თვიანი ნებართვა და განცხადებით მიმართვის მომენტისთვის ამ ვადის ამონაწერამდე დარჩენილი უნდა ყოფილიყო სამი თვე მაინც. ეს სისტემა შეიცვალა ორჯერ და გაფართოვდა პირთა წრე, რომლებიც უფლებამოსილნი იყვნენ მიეღოთ თანხმობის სერტიფიკატი, პირველად გავრცელდა იმ პირებზე, ვინც ვერ მიიღეს ქვეყანაში დარჩენაზე და ქვეყნიდან გასვლაზე სრულფასოვანი ნებართვა ან საერთოდ ვერ მიიღეს ასეთი ნებართვა და შემდეგ, მეორე და მესამე ვერსიის მიხედვით, განმცხადებელს მოეთხოვებოდა ინფორმაციის წარდგენა იმის თაობაზე, რომ ქორწინება არ იყო ფიქტიური.

მეორე განმცხადებელი, ნიგერიის მოქალაქე, ჩავიდა ჩრდილოეთ ირლანდიაში 2004 წელს სადაც ის შეხვდა მეორე განმცხადებელს, რომელსაც 2006 წლის მაისში შესთავაზა ქორწინება. წყვილს არ სურდა ინგლისის ეკლესიაში ქორწინება, ვინაიდან ისინი რომაულ-კათოლიკური რელიგიის მიმდევრები იყვნენ და ვინაიდან ჩრდილოეთ ირლანდიაში საერთოდ არ არის ინგლისური ეკლესია, ამიტომ მათ მოითხოვეს თანხმობის სერტიფიკატი. მეორე განმცხადებელი იყო თავშესაფრის მაძიებელი და შესაბამისად ის არ იყო უფლებამოსილი განაცხადით მიემართა სერტიფიკატის მიღებაზე სანამ სისტემის მესამე ვერსია არ ამოქმედდა 2007 წლის ივნისში. 2007 წლის ივლისში პირველმა და მეორე განმცხადებელმა მიმართეს თანხმობის სერტიფიკატის მისაღებად და მოითხოვეს მათი გადასახადიდან გათავისუფლება იმ საფუძვლით რომ პირველი განმცხადებელი სახელმწიფო დახმარებაზე იყო დამოკიდებული და მეორე განმცხადებელი კი არ იყო უფლებამოსილი ემუშავა გაერთიანებულ სამეფოში მისი დროებითი დაშვების გამო, მაგრამ მათი განცხადება არ დაკმაყოფილდა გადასახადის გადაუხდელობის გამო. საბოლოოდ,

მათ მიიღეს თანხმობის სერტიფიკატი 2008 წლის ივლისში მას შემდეგ, რაც მათ მოიძიეს შესაბამისი თანხა მეგობრებისგან გადასახადის დასაფარად.

ნორმა – მუხლი 12: მიუხედავად იმისა რომ არსებითად მოთხოვნა იმ პირების მიმართ, რომლებიც წარმოადგენენ საიმპერაციო კონტროლის ობიექტს და სურთ გაერთიანებულ სამეფოში დაოჯახება, ვალდებულნი არიან მიიღონ თანხმობის სერტიფიკატი, არ წარმოადგენს მიუღებელ მოთხოვნას, მაგრამ ინვევს სხვადასხვა საკითხთან მიმართებით გარკვეულ მღელვარებას.

პირველი, გადანყვეტილება სერტიფიკატის გაცემის თაობაზე არ ეფუძნებოდა ქორწინების გულწრფელობას. სისტემის პირველი ვერსია არ მოითხოვდა ამ საკითხის არანაირი ფორმით მოკვლევას ან გამოძიებას, ვინაიდან გადანყვეტილება სერტიფიკატის გაცემაზე დამოკიდებული იყო იმაზე, განმცხადებელს ჰქონდა თუ არა ქვეყანაში ყოფნის ნებართვა; მეორე და მესამე ვერსიებით კი, გათვალისწინებული იყო იმ პირებისათვის, რომლებსაც არ ჰქონდათ ქვეყანაში ყოფნის ნებართვა, დამატებით წარმოდგინათ ინფორმაცია მათი ურთიერთობის გულწრფელობის შესახებ. სქემის სამივე ვერსიის მიხედვით, განმცხადებლები რომელთაც აქვთ „საკმარისი“ ნებართვა, უფლებამოსილნი იყვნენ მოეთხოვათ თანხმობის სერტიფიკატი ქორწინების გულწრფელობის დადასტურებელი ინფორმაციის გარეშე.

მეორე, სისტემის პირველი და მეორე ვერსია აწესებს ქორწინების უფლების გამოყენებაზე აკრძალვას ყველა პირისთვის, ვინც სპეციალურ კატეგორიას განეკუთვნება – უცხო ქვეყნის მოქალაქეები ქვეყანაში დარჩენის შეზღუდული ნებართვით ან უნებართვოდ, მიუხედავად იმისა, მიიჩნევა თუ არა ქორწინება ნამდვილად, გულწრფელ ქორწინებად. ამ კატეგორიაში მყოფი პირების ქორწინების უფლებაზე გაუგებარი აკრძალვის დაწესების გამამართლებელი საფუძველი არ არსებობდა. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ არსებობდა მტკიცებულებები (არცერთი არ იყო წარმოდგენილი), რომლებიც დაამტკიცებდა, რომ ამ კატეგორიის ადამიანები უფრო მეტად იყვნენ მიდრეკილნი ფიქტიური ქორწინებისკენ, აკრძალვა, მიუხედავად ყოველგვარი მცდელობისა, გამოკვლეული იყოს ქორწინების ნამდვილობა, იმდენად ზღუდავდა ქორწინების უფლების გამოყენებას, რომ ლახავდა მის არსს. განსაკუთრებული საფუძველებით არსებული გამოწვევები არ ცვლიდა მდგომარეობას, ვინაიდან ამის ერთპიროვნული გადანყვეტის უფლება ენიჭებოდა სახელმწიფო მდივანს.

მესამე, ქორწინების უფლების არსის შელახვა ხდება, ასევე, იმ მაღალი გადასახადის დაწესებით, რომელიც, შესაძლოა, ვერ გადაეხადა შეჭირვებულ ადამიანს. იმის გათვალისწინებით, რომ მრავალი პირი, ვინც ექვემდებარება საიმპერაციო კონტროლს და შესაბამისად, ვერ მუშაობს, ან მათი შემოსავალი არის დაბალი, 295 ბრიტანული გირვანქა სტერლინგის გადახდის ვალდებულება არის საკმაოდ მძიმე და ლახავს ქორწინების უფლებას. ეს ისევ ძალაში დარჩა მას შემდეგ, რაც ახალი სისტემა დაინერგა რომლის ფარგლებშიც მოხდა შეჭირვებული განმცხადებლებისთვის თანხის ანაზღაურება 2010 წლის ივლისში, ვინაიდან გადასახადის გადახდის მოთხოვნა შემაკავებელ ფაქტორს წარმოადგენს ქორწინების რეგისტრაციის მსურველთათვის.

და ბოლოს, განმცხადებლის მიერ პირველად ქორწინების სურვილის გამოვლენისას 2006 წლის მაისში და მათ მიერ თანხმობის სერტიფიკატის მიღებამდე 2008 წლის ივლისამდე, პირველი და მეორე განმცხადებლის ქორწინების უფლების არსი შეილახა პირველად სქემის მეორე ვერსიის ფარგლებში, როდესაც მეორე განმცხა-

დებელს არ ჰქონდა უფლება, მიეღო თანხმობის სერტიფიკატი ქორწინებაზე და საბოლოოდ გადასახადის მაღალი საფასურის გამო.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

მუხლი 14 მუხლი 12-თან ერთად: სისტემის პირველი ვერსია დისკრიმინაციულია რელიგიის გამო. მეორე განმცხადებელი, თითქმის, ისეთივე მდგომარეობაში იყო, როგორც ის პირი, ვისაც არ აქვს ქვეყანაში დარჩენის ნებართვა, რომელიც მზად იყო და შეეძლო ქორწინება გაეფორმებინა ინგლისის ეკლესიაში. მაშინ, როდესაც ასეთ პირს ყოველგვარი დაბრკოლების გარეშე შეეძლო დაქორწინება, მეორე განმცხადებელს არც სურვილი ჰქონდა (მისი რელიგიური რწმენის გამო) და არც შეეძლო (მისი ჩრდილოეთ ირლანდიაში ცხოვრების გამო) დაქორწინებულიყო ინგლისურ ეკლესიაში. შედეგად, მას უარი ეთქვა ქორწინებაზე გაერთიანებულ სამეფოში იქამდე, ვიდრე ცვლილებები არ შევიდა სისტემაში, ვიდრე მან არ მოიპოვა თანხმობის სერტიფიკატი და არ გადაიხდა საკმარის მაღალი თანხა. აშკარაა, რომ დაფიქსირდა განსხვავებულ მოპყრობა, რომლის ობიექტური და დასაბუთებული საფუძველი არ არსებობდა.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

მუხლი 14 მუხლი 9-თან ერთად: სახელმწიფო დათანხმდა, რომ პირველი და მეორე განმცხადებლის უფლებები, განსაზღვრული მე-14 მუხლით მე-9 მუხლთან ერთად დარღვეული იყო, ვინაიდან მათ მოეთხოვებოდათ ისეთი რეჟიმით ქორწინება, რომელიც არ ვრცელდებოდა მათზე, ვისაც სურდა ინგლისურ ეკლესიაში ქორწინება.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

იაკუბსკი პოლონეთის წინააღმდეგ

განაცხადის №18429/06 (სექცია IV)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი-7. 12. 2010

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 07. 03. 2011

მუხლი მე-9

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან მიმართებაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის საფუძველზე

ფაქტები – განმცხადებელი იყო ბუდისტი მსჯავრდებული, რომელიც იხდიდა სასჯელს და ჩიოდა, რომ არ ჰქონდა ვეგეტარიანული კვების რაციონი.

ნორმა – მე-9 მუხლი-მომჩივანის გადაწყვეტილება მიეღო მხოლოდ ვეგეტარიანული საკვები საკვები, შეიძლება მიჩნევა, როგორც მისი რელიგიური რწმენით მოტივირებული ან შთაგონებული არ იყო უსაფუძვლო. შესაბამისად სასჯელალსრულების დაწესებულების თანამშრომლების უარი მიეწოდებინათ მისთვის ასეთი საკვები, ხვდებოდა მე-9 მუხლის ქვეშ. მიუხედავად იმისა, რომ კონკრეტული მსჯავრდებულისთვის სპეციალური რეგულაციების განხორციელება გამოინგვედა შესაბამის ფინანსურ შედეგებს სასჯელალსრულების დაწესებულებისთვის, შესაფასებელი იყო თუ რამდენად იყო დაცული სახელმწიფოს მიერ ჯეროვანი ბალანსი საქმეში არსებულ განსხვავებულ ინტერესებს შორის. განმცხადებელი უბრალოდ

ითხოვდა მისთვის მიენოდებინათ ისეთი საკვები, რომელიც არ შეიცავდა ხორცს. მის საკვები არ მოითხოვდა სპეციალურ მომზადებას და არც მიწოდების განსაკუთრებულ ფორმას და განმცხადებელიც არ ითხოვდა რაიმე სახის განსაკუთრებული პროდუქტის მიწოდებას. მას არ შესთავაზეს ალტერნატიული კვება და არც ბუდისტურ მისიასთან ყოფილა კონსულტაციები კვების რაციონთან დაკავშირებით. სასამართლო ვერ დაარწმუნა მტკიცებამ, რომ განმცხადებლისთვის ვეგეტარიანული საკვების მიწოდება დააღვევდა მსჯავრდებულებისთვის საკვების მიწოდების სისტემას ან გამოიწვევდა ამ სისტემიდან გადახრას, სასამართლომ მიუთითა ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციაზე (2006)2, რომლის მიხედვითაც ევროპის სასჯელაღსრულების დანესებულებებს მიეცათ რჩევა მსჯავრდებულებისათვის მიენოდებინათ საკვები მათი რელიგიური რწმენის გათვალისწინებით. შესაბამისად სასამართლომ დაადგინა, რომ სახელმწიფომ ვერ შეძლო ჯეროვანი ბალანსის შენარჩუნება სასჯელაღსრულების დანესებულების და მსჯავრდებულის ინტერესებს შორის.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

პრჩეპი თურქეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 143965/04 (სექცია II)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 22. 11. 2011

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 22. 02. 2012

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები – განმცხადებელი იყო იეჰოვას მოწმე, რომელმაც უარი განაცხადა სავალდებულო სამხედრო სამსახურზე. თურქეთის კანონმდებლობით, ვინც თავს არიდებდა სამხედრო სამსახურს, ითვლებოდა დეზერტირად. ყოველი შემდგომი განვევისას, განმცხადებლის წინააღმდეგ იწყებოდა სისხლის სამართლებრივი დევნა, სულ 1998 წლიდან აღძრული იყო 25-ზე მეტი სისხლის სამართლის საქმე განმცხადებლის წინააღმდეგ. განმცხადებელს რამდენჯერმე შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა. 2004 წელს სასამართლომ ერთობლივად შეუფარდა განმცხადებელს თავისუფლების აღკვეთა 7 თვით და 15 დღით, პატიმრობის ვადის ნახევარზე მეტის მოხდის შემდგომ იგი გაათავისუფლეს.

ნორმა – მე-9 მუხლი: განმცხადებელი იყო იმ რელიგიური ჯგუფის წევრი (იეჰოვას მოწმე), რომელიც უარს აცხადებს სამხედრო სამსახურზე. განმცხადებლის წინააღმდეგობა გამოწვეული იყო ჭეშმარიტად რელიგიური რწმენიდან, რომელიც სერიოზულ და გადაულახავ წინააღმდეგობაში მოდიოდა კანონით დაკისრებულ მოვალეობებთან. თურქეთში არსებული სისტემა ისეთ ვალდებულებებს უწესებდა საკუთარ მოქალაქეებს, რომლებიც კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონეთათვის სერიოზულ შედეგებს იწვევდა. თურქეთის კანონმდებლობა გამოაკლისს არ უშვებდა კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირთათვის, რაც ასეთი უფლების მქონე პირის სისხლის სამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემას იწვევდა. შესაბამისად, გასაჩივრებული ჩარევა გამომდინარეობს არა მხოლოდ იმ ფაქტიდან, რომ განმცხადებელი რამდენჯერმე გაასამართლეს, არამედ ალტერნატიული

სამსახურის არარსებობიდანაც. კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირებისათვის, თავიანთი რწმენის ერთგულად მიდევნისთვის ერთადერთი გზა რჩებოდა, სამხედრო სამსახურზე უარის თქმა, რა შემთხვევაშიც ისინი განიცდიდნენ გარკვეული სახის „სამოქალაქო სიკვდილის“, მათ წინააღმდეგ აღძრული რიგი სისხლის სამართლის საქმეების გამო, აღნიშნული სისხლის სამართლის პოლიტიკას თურქეთის ხელისუფლება განურჩევლად ყველას წინააღმდეგ ატარებდა. სისხლის სამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემა, თავისთავად იწვევდა თანმდევ ეფექტს, იქმნებოდა საფრთხე, რომ კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე მთელი ცხოვრების განმავლობაში იქნებოდა სისხლის სამართლებრივი დევნის ქვეშ. ასეთი სისტემა არღვევდა სამართლიან ბალანსს, საზოგადოებრივ ინტერესებსა და კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონეთა ინტერესებს შორის. შესაბამისად სასჯელები, რომლებიც შეეფარდა განმცხადებელს, მისი რელიგიური რწმენის გათვალისწინებით, არ შეიძლებოდა ჩათვლილიყო, როგორც აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

გადანწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

ფაქტიური დამართვის წინააღმდეგ

განაცხადი '5260/07 (სექცია II)

გადანწყვეტილების მიღების თარიღი – 17. 01. 2012

გადანწყვეტილება ძალაში შევიდა – 17. 04. 2012

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-3 მუხლი

წამების აკრძალვა

ფაქტები – განმცხადებელი ბატონი ფეტი დემირტაში არის იეჰოვას მოწმე. 2005 წელს მან ბიბლიურ მოძღვრებაზე აპელირებით უარი განაცხადა სამხედრო სამსახურის გავლაზე, თუმცა, იგი გაიწვიეს იძულებით. განმცხადებელს მოუწია შეერთებოდა სამხედრო ნაწილს, მაგრამ მან უარი თქვა სამხედრო უნიფორმის ტარებაზე. შედეგად, მის წინააღმდეგ აღიძრა ცხრა სისხლის სამართლის საქმე საჰაერო ძალების სარდლობის ტრიბუნალის წინაშე, რომელიც შედგებოდა ორი სამხედრო მოსამართლისა და ერთი ოფიცრისგან. ტრიბუნალმა განმცხადებელს მიუსაჯა რამდენიმე სასჯელი, რომლებიც ითვალისწინებდა პატიმრობას, ერთიდან ექვს თვემდე ვადით. საქმის წარმოებასთან დაკავშირებით, ის რამდენჯერმე დააპატიმრეს და მოათავსეს წინასწარი პატიმრობის სამხედრო ციხეში, სადაც იგი განიცდიდა არასათანადო მოპყრობას და მუქარას ციხის თანამშრომლების მხრიდან. საბოლოოდ, იგი დემობილიზაციის შედეგად გაგზავნეს სახლში.

კონვენციის მე-9 მუხლის ნავარაუდევი დარღვევა: სასამართლოს განმარტებით, განმცხადებლის, იეჰოვას მოწმის კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობა, სავალდებულო სამხედრო სამსახურისადმი, რელიგიური მრწამსით იყო მოტივირებული, რაც წარმოადგენდა სერიოზულ და გადაულახავ წინააღმდეგობას. განმცხადებლის იძულება წარმოადგენდა მისი რელიგიის ან რწმენის გამოხატვის

თავისუფლების შეზღუდვას, გარდა ამისა კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის გამო მას წარედგინა ბრალი და შეეფარდა სასჯელი, მას არ ჰქონდა შესაძლებლობა გაეწეოთ ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახური, რომელიც შესაბამისობაში იქნებოდა მის რელიგიურ მრწამსთან. აშკარა იყო, რომ სავალდებულო სამხედრო სამსახურის სისტემა თურქეთში არ იცავდა სამართლიან ბალანსს მთელი საზოგადოებისა და კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირთა ინტერესებს შორის. შესაბამისად, სასჯელები, რომლებიც დაეკისრა განმცხადებელს იმ პირობებში, როდესაც არ ჰქონდა შესაძლებლობა ემოქმედა მისი სინდისისა და რწმენის მოთხოვნების შესაბამისად, არ შეიძლება ჩაითვალოს დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელ ზომად. და ბოლოს, ის ფაქტი, რომ განმცხადებლის დემობილიზაცია მოახდინეს, არაფერს ცვლის ზემოთ გამოტანილ დასკვნებში. მიუხედავად იმისა, რომ მას არ შეექმნა შემდგომი დევნის რისკი (თეორიულად, მას შეიძლება შეხებოდა საქმის წარმოება მთელი მისი დანარჩენი ცხოვრების მანძილზე), მისი დემობილიზაცია მოახდინეს მხოლოდ იმის გამო, რომ სამხედრო სამსახურში დაემაართა ფსიქოლოგიური აშლილობა. ამან კიდევ უფრო უკეთ წარმოაჩინა მის მიმართ გატარებული ღონისძიების სერიოზულობა.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

გუხარატიანი სომხეთის წინააღმდეგ

განაცხადი №37819/03 (სექცია III)

გადანყვეტილების მიღების თარიღი – 10. 01. 2012

გადანყვეტილება ძალაში შევიდა – 10. 04. 2012

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი არის იეჰოვას მოწმე. 1993 წლიდან იგი ესწრებოდა იეჰოვას მოწმეთა რელიგიურ მსახურებებს, 1994 წელს 13 წლის ასაკში შესაბამისი წესით მოინათლა. 1997 წლის იანვარში განმცხადებელი ცნობილ იქნა სამხედრო ვალდებულების მქონე პირად. 1998 წლის სექტემბერში, როდესაც განმცხადებელი გახდა 18 წლის შეატყობინა შესაბამის კომისარიატს, რომ უარს აცხადებდა სამხედრო-სავალდებულო სამსახურის გავლაზე რელიგიური რწმენის საფუძველზე.

განმცხადებლის წინააღმდეგ, სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 75-ე მუხლის საფუძველზე აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე და ეროვნული სასამართლოების მიერ შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა 2 წლის ვადით.

ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის ნაგარაუდები დარღვევა: განმცხადებლის მტკიცებით, მისი რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას არ ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი, ვინაიდან წარმოადგენდა სომხეთის კონსტიტუციის დარღვევას და ეწინააღმდეგებოდა „სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის“ მე-18 მუხლს.

სასამართლომ უმჯობესად ჩათვალა ღიად დაეტოვებინა სამართლებრივი საფუძვლის საკითხი

განმცხადებლის მტკიცებით, მისი უფლებების შეზღუდვა არ შეესაბამებოდა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებულ პირობებს.

სასამართლომ საჭიროდ არ ჩათვალა ემსჯელა საკითხზე, თუ რამდენად შეესაბამებოდა განმცხადებლის უფლებების შეზღუდვა კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის მოთხოვნებს.

რაც შეეხება განხორციელებული ღონიძიების აუცილებლობას დემოკრატიულ საზოგადოებაში, სასამართლომ განმარტა, რომ მას უკვე განხილული ჰქონდა მსგავსი განაცხადი (BAYATYAN v. ARMENIA) და გაკეთებული ჰქონდა დასკვნა, რომ კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირებისათვის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრება ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურის არარსებობის შემთხვევაში არ შეიძლებოდა მიჩნეულიყო, როგორც აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში. შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა მე-9 მუხლის დარღვევა.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ექვსი ხმა ერთი წინააღმდეგ)

ცატურიანი სომხეთის წინააღმდეგ

განაცხადი № 37821/03 (სექცია III)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 10. 01. 2012

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 10. 04. 2012

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი

დისკრიმინაციის აკრძალვა

ფაქტები: განმცხადებელი არის იეჰოვას მოწმე. 1997 წლიდან ესწრებოდა იეჰოვას მოწმეთა რელიგიურ მსახურებებს. 1997 წლის 31 იანვარს შაჰმიანის სამხედრო კომისარიატში დაარეგისტრირეს სამხედრო ვალდებულების მქონე პირად, თუმცა სამხედრო სამსახურის გავლის ვადა გადაუვადდა უნივერსიტეტში სწავლის დამთავრებამდე. 2002 წლის 23 სექტემბერს განმცხადებელმა მიიღო უწყება სამხედრო კომისარიატიდან და გამოძახებულ იქნა სამხედრო-სავალდებულო სამსახურის გასავლელად. იმავე დღეს განმცხადებელმა წერილობით მიმართა სამხედრო კომისარიატს და აცნობა, რომ საკუთარი რელიგიური მრწამსის საფუძველზე უარს აცხადებდა სამხედრო-სავალდებულო სამსახურის გავლაზე.

განმცხადებლის წინააღმდეგ, სომხეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 75-ე მუხლის საფუძველზე აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე და ეროვნული სასამართლოების მიერ შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა 2 წლის ვადით.

ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის ნაგარაუდები დარღვევა: განმცხადებლის მტკიცებით, მისი რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას არ ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი, ვინაიდან წარმოადგენდა სომხეთის კონსტიტუციის დარღვევას და ეწინააღმდეგებოდა „სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის“ მე-18 მუხლს.

სასამართლომ უმჯობესად ჩათვალა ღიად დაეტოვებინა სამართლებრივი საფუძვლის საკითხი

განმცხადებლის მტკიცებით, მისი უფლებების შეზღუდვა არ შეესაბამებოდა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებულ პირობებს.

სასამართლომ საჭიროდ არ ჩათვალა ემსჯელა საკითხზე, თუ რამდენად შეესა-

ბამებოდა განმცხადებლის უფლებების შეზღუდვა კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის მოთხოვნებს.

რაც შეეხება განხორციელებული ღონისძიების აუცილებლობას დემოკრატიულ საზოგადოებაში, სასამართლომ განმარტა, რომ მას უკვე განხილული ჰქონდა მსგავსი განაცხადი (BAYATYAN v. ARMENIA) და გაკეთებული ჰქონდა დასკვნა, რომ კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირებისათვის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრება ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურის არარსებობის შემთხვევაში არ შეიძლებოდა მიჩნეულიყო, როგორც აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში. შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა მე-9 მუხლის დარღვევა.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ექვსი ხმა ერთი წინააღმდეგ)

სავადა თურქეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 142730/05 (სექცია II)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 12. 06. 2012

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 12. 09. 2012

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები – 1996 წლის მაისში, განმცხადებელი – ბატონი ჰალილ სავდა, ეროვნებით თურქი, გაიწვიეს ჯარში. იგი საკუთარი ნების წინააღმდეგოდ შეუერთდა სამხედრო ნაწილს, მან უარი განაცხადა სამხედრო ფორმის ჩაცმაზე. 1996 წლის აგვისტოში განმცხადებელმა თვითნებურად დატოვა სამხედრო ნაწილი. 1997 წლის ნოემბერში, იგი დააკავეს იარაღის უკანონო ფლობის გამო, ბრალდებულად ცნეს PKK (ქურთისტანის მშრომელთა პარტიის) დახმარებისა და წაქეზებისათვის და მიუსაჯეს თავისუფლების აღკვეთა. 2004 წლის ნოემბერში, სასჯელის მოხდის შემდეგ, ის დააბრუნეს სამხედრო ნაწილში, სამხედრო სამსახურის მოსახდელად, მაგრამ მან უარი განაცხადა სამხედრო ფორმის ტარებაზე. განმცხადებელმა უარი განაცხადა სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის გამო. სამხედრო სასამართლოებმა აღძრეს რიგი სისხლის სამართლის საქმეებისა. ამ პერიოდის განმავლობაში, ის განაგრძობდა სამხედრო ნაწილში დაბრუნებაზე წინააღმდეგობას და, სხვადასხვა დროს, დეზერტირულად ტოვებდა მას. 2008 წლის აპრილში, მოსარჩელე გაათავისუფლეს სამხედრო სამსახურიდან და ანტი-სოციალური, პერსონალური აშლილობის დიაგნოზით, ამოირიცხეს თავისი სამხედრო ნაწილიდან.

ნორმა – მუხლი 9: რამდენადაც დიდი პალატის გადაწყვეტილება საქმეზე ბათიანი სომხეთის წინააღმდეგ, კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობა მოტივირებული იყო სამხედრო სამსახურში მსახურებასა და პიროვნების სინდისის ან მის მიერ რელიგიისა თუ რწმენის ღრმა და გულწრფელ დაცვას შორის სერიოზული და გადაულახავი წინააღმდეგობით, დადგინდა, რომ არსებობდა საკმარისი დამაჯერებლობა და მნიშვნელოვანი საფუძველი, რომ განმცხადებელი მოხვედრილიყო მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ.

ზემოთ აღნიშნულ საქმეში, მოსარჩელე ჩიოდა სახელმწიფოს მხრიდან ხარვეზებზე. კერძოდ, სავალდებულო სამხედრო სამსახურში განწევასთან დაკავშირე-

ბით კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლებით სარგებლობის შეუძლებლობაზე. ისეთი ცნებები, როგორიცაა საჯარო უსაფრთხოება, უნესრიგობის პრევენცია ან სხვათა უფლებების დაცვა, არ იყო საკმარისი იმის ასახსნელად, თუ რატომ იყო ამ უფლების დაცვა შეუძლებელი სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებასთან. ისეთი პროცედურის არ არსებობა, რომელიც საშუალებას მისცემდა განაცხადებელს დაედგინა, აკმაყოფილებდა თუ არა პირობებს, რომლებიც საჭიროა კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლების მქონე პირად აღიარებისთვის, განმცხადებელს არ მიუმართავს არცერთი რელიგიური მრწამსისთვის, მაგრამ განაცხადა რომ იგი ემხრობოდა პაციფისტურ და ანტი-სამხედრო ფილოსოფიას. მთავრობა ამტკიცებდა, რომ განმცხადებელი არ უნდა ყოფილიყო ცნობილი კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლების მქონე პირად. კითხვა, რომელიც აქედან გამომდინარე წამოიჭრა, იყო – თუ რამდენად ხვდებოდა მოსარჩელის უარი სამხედრო სამსახურზე მე-9 მუხლის ქვეშ. მითითებული იყო, რომ მოსარჩელის მოთხოვნა არ იქნა შესწავლილი ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ. აქედან გამომდინარე, სასამართლომ მიიჩნია, რომ მსგავსი მოთხოვნების პროცედურების არ არსებობის გამო, სამხედრო სამსახურის მოხდის იძულება იგივეა, რაც ვალდებულებასა და პიროვნების მიერ რწმენის ღრმა და გულწრფელ დაცვას შორის სერიოზული და დაუძლეველი კონფლიქტის გამოწვევა. კონვენციის მე-8 მუხლის პრეცედენტულ სამართალში, რომელიც არაერთხელ უსვამს ხაზს სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებას, უზრუნველყოს სასამართლო წესით განსაზღვრისა და ზემოქმედების მექანიზმის მარეგულირებელ ფარგლებში პირადი ცხოვრების უფლების დაცვა, სასამართლომ მიიჩნია, რომ ხელისუფლების პოზიტიური ვალდებულება იყო, მოსარჩელესთვის შესაძლებელი გაეხადა, გაეცლო ეფექტური და ხელმისაწვდომი პროცედურა, რომელიც საშუალებას მისცემდა მას, დაედგინა – მოსარჩელის მე-9 მუხლით გარანტირებული ინტერესების დასაცავად, მიიღებდა თუ არა კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლების მქონე პირის სტატუსს. სისტემამ, რომელიც არ უზრუნველყოფდა ალტერნატიული სამსახურის ან ზემოთ აღნიშნული პროცედურის არსებობას, საზოგადოების ზოგადი ინტერესებისა და კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის სტატუსის მქონეთა შორის ჯეროვანი ბალანსის დაცვაში მარცხი განიცადა. აქედან გამომდინარე, შესაბამისმა ორგანოებმა არ შეასრულეს მე-9 მუხლით გათვალისწინებული ვალდებულებები.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

ფუსუ არკადიე და სხვები მოლდოვას წინააღმდეგ

განაცხადი '22218/06 (სექცია III)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 17. 07. 2012

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 17. 10. 2012

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებლები არიან მოლდოვას რესპუბლიკის მოქალაქეები და ცხოვრობენ ფლორეშტიში. 2004 წელს განმცხადებლებმა მიმართეს ფლორეშტის რეგიონულ საბჭოს და მოითხოვეს მათი, როგორც ბესარაბიის მიტროპოლიტურ

ეკლესიას დაქვემდებარებული ქრისტიანულ მართლმადიდებლური ეკლესიის დენომინაციის არსებობის დადასტურება, რათა გაეცლოთ სახელმწიფო რეგისტრაცია. ფლორეშტის რეგიონულმა საბჭომ ასეთი დოკუმენტის გაცემაზე უარი განუცხადა, ვინაიდან 1999 წელს უკვე დარეგისტრირებული იყო სხვა ორგანიზაცია იგივე სახელწოდებით (ბესარაბიის მიტროპოლიტური ეკლესიის ქრისტიანულ მართლმადიდებლური ეკლესიის დენომინაცია). უფრო მეტიც, არსებობდა კონფლიქტი ამ ორ დენომინაციას შორის და მიდიოდა სასამართლო დავა ეკლესიის გარკვეული ქონების საკუთრებაზე. განმცხადებლებმა რეგიონული საბჭოს გადაწყვეტილება გაასაჩივრეს სასამართლოში და მოითხოვეს ორდერი რეგისტრაციის შესახებ, რაც აუცილებელი იყო იმისთვის, რომ ესარგებლათ იურიდიული პირის უფლებებითა და მოვალეობებით.

2004 წლის 24 დეკემბერს რაიონულმა სასამართლომ უარყო მათი სარჩელი. 2005 წლის 30 მარტს საკასაციო სასამართლომ გააუქმა წინა ინსტანციების სასამართლოების გადაწყვეტილებები და მიიღო ახალი გადაწყვეტილება განმცხადებლების სასარგებლოდ. სასამართლო გადაწყვეტილებით, რეგიონულ საბჭოს დაევალა განმცხადებლების ორგანიზაციისთვის არსებობის დამადასტურებელი დოკუმენტის გაცემა, მისი დარეგისტრირება და სათანადო დოკუმენტის გაცემა. სასამართლოს გადაწყვეტილება ეყრდნობოდა ევროპული კონვენციის მე-9 და მე-11 მუხლებს. 2005 წლის 25 ნოემბერს განმცხადებლებმა იუსტიციის სამინისტროს აღსრულების სამსახურში წარადგინეს სააღსრულებო ფურცელი. მათი მიმართვა წარმოებაში იმავე დღეს მიიღეს. 2005 წლის 1 დეკემბერს, სააღსრულებო სამსახურმა მიმართა რეგიონულ საბჭოს და დაავალა გადაწყვეტილების აღსრულება. აღსრულების სამსახურის პასუხის თანახმად, მოთხოვნილი ქმედების განხორციელება შეუძლებელი იყო, ვინაიდან არსებობდა სასამართლო დავა ეკლესიის ქონების საკუთრების თაობაზე. მომდევნო პერიოდში განმცხადებლების და აღსრულების სამსახურის მიერ განხორციელდა არაერთი მოთხოვნა სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულების თაობაზე, თუმცა, უშედეგოდ. 2006 წელს, ერთერთმა განმცხადებელმა (პეტრუ ბოტეზატმა), რელიგიურ მიმდინარეობათა სახელმწიფო სააგენტოს წინააღმდეგ სარჩელით მიმართა სასამართლოს. განმცხადებელი ითხოვდა იმ რელიგიური დენომინაციის რეგისტრაციას, რომელსაც თავად წარმოადგენდა. 2006 წლის 20 აპრილის სასამართლო გადაწყვეტილებით, მისი მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდა, რეგისტრაციაზე უარი ეფუძნებოდა იმ ფაქტს, რომ იმავე სახელით და იმავე მისამართზე უკვე რეგისტრირებული იყო სხვა დენომინაცია და განმცხადებლის მოთხოვნა ეწინააღმდეგებოდა კანონს.

2007 წლის 11 მაისს, მოლდოვას პარლამენტმა მიიღო კანონი რელიგიური დენომინაციების შესახებ, რომელმაც გააუქმა ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ რელიგიური დენომინაციის არსებობის დადასტურების მოთხოვნა, იმისათვის, რომ რელიგიურ ორგანიზაციას გაეცლო რეგისტრაცია. კანონი ძალაში შევიდა 2007 წლის 17 აგვისტოს.

2007 წლის 5 სექტემბერს, აღსრულების სამსახურმა განმცხადებლებს გაუგზავნა შეტყობინება, რომ საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად აუცილებელი აღარ იყო სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულება. ეს შეტყობინება განმცხადებლებს არ გაუსაჩივრებიათ.

საჩივრის დასაშვებობა: მთავრობის მტკიცებით, მას შემდეგ, რაც 2007 წლის 17 აგვისტოს ძალაში შევიდა კანონი რელიგიური დენომინაციების შესახებ, განმ-

ცხადებლებს აღარ სჭირდებოდათ ის დოკუმენტი, რის გაცემის თაობაზეც სასამართლოს განკარგულება იყო გაცემული. უფრო მეტიც, საკანონმდებლო ცვლილებების შემდგომ სააღსრულებო ფურცელი უკან დაუბრუნდათ. განმცხადებლებს აღარ უცდიათ დენომინაციის დარეგისტრირება, რაც ადასტურებდა განმცხადებლების მხრიდან დენომინაციის დარეგისტრირების ნამდვილი ნების არარსებობას, რის გამოც არ არსებობდა უფლებაში ჩარევის ფაქტი. მთავრობა, ასევე, ამტკიცებდა, რომ 2007 წლის საკანონმდებლო სიახლის და განმცხადებლების მხრიდან მათი გაცხადებული ნების შესაბამისი ქმედებების განუხორციელებლობის გამო, მათ დაკარგული ჰქონდათ მსხვერპლის სტატუსი.

ევროპულმა სასამართლომ უარყო მთავრობის არგუმენტები, თუმცა აღნიშნა, რომ მართალია ეროვნული ხელისუფლების მხრიდან განმცხადებლების სასარგებლო გადაწყვეტილება საკმარის მიზეზს წარმოადგენს განმცხადებლისთვის მსხვერპლის სტატუსის მოსაშორებლად, თუმცა, მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეროვნული ხელისუფლება დარღვეულ უფლებებს აღადგენს. მოცემულ შემთხვევაში კი, მიხედვად იმისა, რომ ეროვნულ სასამართლოებს მიღებული ჰქონდათ განმცხადებლების სასარგებლო გადაწყვეტილება, არ ხდებოდა მისი ასრულება. უფრო მეტიც, მას შემდეგ რაც ძალაში შევიდა ახალი კანონი და განმცხადებლებს გაუუმჯობესდათ დენომინაციის დარეგისტრირების შესაძლებლობა, არ მომხდარა განმცხადებლების მიმართ დარღვევის აშკარა ან ირიბი აღიარება და არ მომხდარა დარღვეული უფლების კომპენსირება. სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებლების საჩივარი არ იყო უსაფუძვლო ან დაუშვებელი.

ნორმა: მე-9 მუხლი

სასამართლოს შეფასება

ა) არსებობდა თუ არა უფლებაში ჩარევის ფაქტი: სასამართლოს განმარტებით, მიუხედავად იმისა, რომ ეროვნულ სასამართლოებს მიღებული ჰქონდათ განმცხადებლების სასარგებლო გადაწყვეტილება, არ ხდებოდა მისი აღსრულება. ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლებმა ვერ შეძლეს განმცხადებლებისთვის გადაეცათ დოკუმენტი, რომლის საფუძველზეც მათმა დენომინაციამ ვერ შეძლო მიეღო იურიდიული პირის სტატუსი და შესაბამისად მოესპო შესაძლებლობა, განეხორციელებინა არსებითი და უმნიშვნელოვანესი ფუნქციები. ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლების მხრიდან ასეთი დოკუმენტის გაცემაზე უარმა შექმნა მდგომარეობა, რომელიც უტოლდებოდა ეროვნული სასამართლოების მხრიდან განმცხადებლების სარჩელის განხილვაზე უარს. სასამართლომ აუცილებლად ჩათვალა აღნიშნა, რომ 2007 წლის 17 აგვისტოს საკანონმდებლო სიახლემდე განმცხადებლების მიერ მოთხოვნილი დოკუმენტი სავალდებულო იყო დენომინაციის დასარეგისტრირებლად. რაც შეეხება მთავრობის მტკიცებას განმცხადებელთა ნამდვილი ნების არარსებობის თაობაზე, სასამართლომ აღნიშნა, რომ განმცხადებლების მხრიდან სახეზე არ იყო უმოქმედობა, ვინაიდან ერთ-ერთმა განმცხადებელმა 2006 წელს დენომინაციის რეგისტრაციის მოთხოვნით მიმართა სასამართლოს, თუმცა, მისი მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდა. ამდენად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ შესაბამისი დოკუმენტის გაცემაზე უარი წარმოადგენდა განმცხადებელთა კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ უფლებაში ჩარევას.

ბ) იყო თუ არა ჩარევა „კანონით გათვალისწინებული“: სასამართლომ კიდევ ერთხელ განმარტა, რომ ტერმინები „კანონით გათვალისწინებული“ და „კანონის შესაბამისი“ გულისხმობს არა მხოლოდ გატარებული ღონისძიების სამართლებ-

რივ საფუძველს, არამედ იმასაც, თუ რამდენად აკმაყოფილებენ ეს სამართლებრივი საფუძველები „კანონის მოთხოვნებს“, თუ რამდენად აქვს წვდომა ინდივიდს და რამდენად შესაძლებელია მისი ეფექტების წინასწარი განჭვრეტა. ეროვნული კანონმდებლობა უნდა იძლეოდეს ეროვნული ხელისუფლების მხრიდან თვითნებური ჩარევისგანდაცვის სამართლებრივ გარანტიებს.

რამდენადაც რელიგიური თემები ტრადიციულად არსებობენ, როგორც ორგანიზაციული სტრუქტურები, მე-9 მუხლის განხილვა უნდა მოხდეს კონვენციის მე-11 მუხლთან კომბინაციაში, რომელიც იცავს გაერთიანებებს სახელმწიფოს თვითნებური ჩარევისგან. მორწმუნეთა რელიგიის თავისუფლება მოიცავს ინდივიდის მიერ რელიგიის გამოხატვას სხვებთან ერთად, რაც წარმოშობს მოლოდინს, რომ მორწმუნეებს შეეძლებათ თავისუფლად გაერთიანება, სახელმწიფოს თვითნებური ჩარევის გარეშე. რელიგიური გაერთიანებების ავტონომიური არსებობა აუცილებელია მრავალფეროვნებისთვის დემოკრატიულ საზოგადოებაში და წარმოადგენს მე-9 მუხლით გათვალისწინებული უფლების უმნიშვნელოვანეს ძირეულ არსს.

მოცემულ საქმეში სასამართლომ აღნიშნა, რომ უმაღლესმა სასამართლომ გადაწყვეტილების გამოტანისას, კონვენციის მე-9 და მე-11 მუხლზე დაყრდნობით, მიიღო განმცხადებელთა არგუმენტები და დაავალა რეგიონულ საბჭოს გადაეცა განმცხადებლებისთვის მათ მიერ მოთხოვნილი დოკუმენტი, რომელიც აუცილებელი იყო დენომინაციის დასარეგისტრირებლად 2007 წლის 17 აგვისტომდე. ეროვნულმა სასამართლომ უარყო ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლების მხრიდან დოკუმენტის გაცემაზე უარის დასაბუთება, რომლებიც პირდაპირ დამთხვევაში მოდის მთავრობის მიერ ევროპული სასამართლოს წინაშე წამოყენებულ არგუმენტებთან. 2005 წლის 30 მარტის გადაწყვეტილება არ აღსრულებულა. სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებლების რელიგიური დენომინაციის დასარეგისტრირებლად, აუცილებელი დოკუმენტის გაცემაზე უარს არ ჰქონია სამართლებრივი საფუძველი და, შესაბამისად, განმცხადებლების რელიგიის თავისუფლების შეზღუდვა არ იყო კანონით გათვალისწინებული. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ არ ჩათვალა საჭიროდ გადაემოწმებინა, აუცილებელი იყო თუ არა ჩარევა დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

იპჰოვას მოწვეთა გაერთიანება ავსტრიის წინააღმდეგ

განაცხადი '27540/05 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 25. 09. 2012

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 25. 12. 2012

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებასთან მიმართებით

ფაქტები: განმცხადებელი გაერთიანება საჩივრის საფუძველების წარმოშობის დროისათვის წარმოადგენდა რეგისტრირებულ რელიგიურ გაერთიანებას რელიგიუ-

რი თემების შესახებ ავსტრიის 1998 წლის აქტის შესაბამისად. 2009 წლის 7 მაისიდან მომჩივან ორგანიზაციას მინიჭებული ჰქონდა რელიგიური საზოგადოების სტატუსი.

სამართალწარმოება დეკლარაციული გადაწყვეტილების მისაღებად უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტის შესაბამისად.

2002 წელს განმცხადებელმა ორგანიზაციამ გადაწყვიტა დაექირავებინა წევრი, რომლებიც წარმოადგენდნენ იეჰოვას მოწმეთა რელიგიური ორდენის მოძღვრებს, იყვნენ ფილიპინების მოქალაქეები და საუბრობდნენ ტაგალოგურ ენაზე.

იმისათვის, რომ მიეღოთ ცხოვრების უფლება წევრებს უნდა ჰქონოდა პასტორალური საქმიანობის უფლება ავსტრიაში, რათა არ მოხვედრილიყვნენ უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტის რეგულაციებში. 2002 წლის 16 აპრილს წევრილმა მიმართა ვარინგერ გურტელის „შრომის ბაზრის სერვისს“ ვენაში და მოითხოვა დეკლარაციული გადაწყვეტილების მიღება, რომ წევრების პასტორალური საქმიანობა არ ექცეოდა უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტის რეგულაციების ქვეშ. აღსანიშნავია, რომ რელიგიური გაერთიანებების შესახებ 1998 წლის აქტი, ძალაში შესვლის შემდგომ ვრცელდებოდა ნებისმიერ პირზე რომელიც ახორციელებდა პასტორალურ საქმიანობას რელიგიური გაერთიანებებისათვის.

2002 წლის 1 ივლისს შრომის ბაზრის სერვისმა არ დააკმაყოფილა ფილიპინელი წევრების განაცხადი, 2002 წლის 21 ოქტომბერს სააპელაციო ორგანომ გადაწყვეტილება დატოვა ძალაში. ორივე შემთხვევაში გადაწყვეტილება დასაბუთებული იყო იმით, რომ მხოლოდ აღიარებული რელიგიური გაერთიანებების სასულიერო პირების საქმიანობა ექცეოდა, როგორც გამონაკლისი, უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტის რეგულაციებში, აღნიშნული არ ეხებოდა რეგისტრირებულ რელიგიურ გაერთიანებებს, როგორსაც განმცხადებელი ორგანიზაცია წარმოადგენდა. გადაწყვეტილებებში ასევე აღნიშნული იყო, რომ პასტორალური საქმიანობა უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტით გათვალისწინებული შრომის ნიშნებს ატარებდა, ვინაიდან ჰქონდა იერარქიული სტრუქტურა და ეკონომიკური დამოკიდებულება. 2002 წლის 3 დეკემბერს ფილიპინელმა წევრილმა მიმართა საკონსტიტუციო სასამართლოს, მათი მტკიცებით „შრომის ბაზრის სერვისის“ უფლებამოსილი ორგანოების გადაწყვეტილება არღვევდა ევროპული კონვენციის მე-9 და მე-14 მუხლებს მათთან მიმართებაში. 2003 წლის 10 ოქტომბერს საკონსტიტუციო სასამართლომ არ დააკმაყოფილა მათი სარჩელი, სასამართლომ დაადგინა, რომ ნებისმიერი კონტრაქტი რომელითაც განმცხადებელი ორგანიზაცია ქირაობდა უცხოელებს პასტორალური საქმიანობისთვის ექცეოდა უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტის რეგულაციებში და გამონაკლისი შეეხებოდა მხოლოდ აღიარებული რელიგიური გაერთიანებების მიერ დაქირავებულ სასულიერო პირებს. საკონსტიტუციო სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ მართალია იეჰოვას მოწმეთა ორდენის მოძღვრების პასტორალური საქმიანობა, რომელიც ასევე მოიცავდა შრომით ხელშეკრულებებს ექცეოდა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ და უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტის რეგულაციები წარმოადგენდა ჩარევას ასეთ საქმიანობაში, ასეთი ჩარევა კი გამართლებული იყო ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით. უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტით გათვალისწინებული განსხვავება რეგისტრირებული რელიგიური გაერთიანების მიერ უცხოელთა სასულიერო პირებად დაქირავებასა და რეგისტრირებული რელიგიური თემის მიერ უცხოელთა პასტორებად დაქირავებისას შესაბამისობაში იყო ფედერალურ კონსტიტუციასთან.

ნორმა: ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლის ნაგარაუდვეი დარღვევა კონვენციის მე-9 მუხლთან მიმართებაში.

განმცხადებელი გაერთიანება ამტკიცებდა, რომ მის მიმართ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევას მე-9 მუხლთან მიმართებაში. განმცხადებელი გაერთიანება ასევე ამტკიცებდა, რომ შესაბამის კანონმდებლობას, უცხოელთა დასაქმებისას გამონაკლისების დაწესებისას უნდა ჰქონოდა არადისკრიმინაციული ხასიათი. თავად ფაქტი, რომ განმცხადებელი თემი უცხოელი პასტორების დაქირავების შემთხვევაში ექცეოდა განსხვავებული რეგულაციების ქვეშ, წარმოადგენდა ევროპული კონვენციით აკრძალულ დისკრიმინაციულ მოპყრობას. მთავრობამ განაცხადა, რომ უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტით გათვალისწინებული განსხვავებული მოპყრობა სათანადოდ და ობიექტურად იყო დასაბუთებული ამ აქტის ნორმატიული მიზნებით, რასაც პასტორალური საქმიანობის ბოროტად გამოყენების (პასტორალური საქმიანობის საფარქვეშ სხვა საქმიანობის განხორციელება) აღკვეთა იყო, რისთვისაც აღიარებული რელიგიური გაერთიანების სტატუსის ქონის დაწესება შესაბამის საშუალებას წარმოადგენდა უცხოელთა დასაქმებისა და შრომის ბაზრის მართვისათვის.

სასამართლოს შეფასება:

როგორც სასამართლოს არაერთხელ განუმარტავს, კონვენციის მე-14 მუხლს არ გააჩნია დამოუკიდებელი არსებობობა და მისი განხილვა მხოლოდ სახვა მუხლებთან მიმართებაში შეიძლება. უფრო მეტიც, კონვენციის მე-9 მუხლი იცავს რელიგიური მრწამსის ქონის და რელიგიის ცხოვრებაში გატარების უფლებას. მართალია რელიგიის თავისუფლება უპირველეს ყოვლისა ინდივიდუალური ხასიათისაა, ის ასევე მოიცავს რელიგიის გამოხატვის უფლებას კერძოდ თუ სხვებთან ერთად საჯაროდ. მე-9 მუხლი მოიცავს რელიგიის გამოხატვის სხვადასხვა ფორმებს, მსახურებას, სწავლებას და ა. შ. სასამართლოს მოსაზრებით კანონით მინიჭებული უპირატესობა, კერძოდ კი რეგისტრირებული რელიგიური გაერთიანებების გათავისუფლება უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტის რეგულაციებისგან ხაზს უსვამს იმ განსაკუთრებულ როლს, რომელიც მინიჭებული აქვთ პასტორალური საქმიანობის განმახორციელებელ პირებს. სასამართლომ განმარტა, რომ მინიჭებული უპირატესობა გამიზნულია რელიგიური გაერთიანებების საქმიანობისათვის სათანადო პირობების შესაქმნელად და შესაბამისად წარმოადგენს კონვენციის მე-9 მუხლით დაცულ მიზანს და პასტორების გათავისუფლება უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტის რეგულაციებისგან ექცევა მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ. შესაბამისად სასამართლომ დაადგინა, რომ დასაშვები იყო საკითხის კონვენციის მე-14 მუხლის მე-9 მუხლთან მიმართებაში განხილვა. სასამართლოს მიერ ჩამოყალიბებული პრეცედენტული სამართლის მიხედვით დისკრიმინაციას ადგილი აქვს მაშინ, როდესაც განსხვავებულ მოპყრობას „არ გააჩნია ობიექტური და გონივრული დასაბუთება“, თუკი განსხვავებული მოპყრობა არ ემსახურება ლეგიტიმურ მიზანს ან არ არსებობს გონივრული პროპორციულობა დასახულ მიზანსა და გამოყენებულ საშუალებას შორის. კონვენციის წევრი სახელმწიფოები სარგებლობენ მიხედულობის გარკვეული ზღვრით, თავად განსაზღვრონ ობიექტურად ერთგვარ გარემოებებში მყოფი ობიექტების მიმართ განსხვავებული მოპყრობის ზღვარი. მოცემულ შემთხვევაში სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმ ფაქტზე, რომ უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტის რეგულაციებისაგან გათავისუფლება ექ-

სკლუზიურად შეეხებოდათ კანონით აღიარებულ რელიგიურ გაერთიანებებს თუ ეკლესიებს. ეროვნულ დონეზე დეკლარაციული გადაწყვეტილების მისაღებად განმცხადებელი ორგანიზაციის მიერ განაცხადის გაკეთების მომენტისათვის იგი წარმოადგენდა რეგისტრირებულ რელიგიურ თემს და შესაბამისად იგი ვერ ხვდებოდა კანონით გათვალისწინებულ გამონაკლისებში. სასამართლოს უნდა შეეფასებინა ჰქონდა თუ არა განმცხადებელი რელიგიური თემის მიმართ განსხვავებულ მოპყრობას, რომელიც არ წარმოადგენდა 1874 წლის აღიარების აქტით გათვალისწინებულ რელიგიურ გაერთიანებას, გონივრული და ობიექტური დასაბუთება.

საქმეებში **ლანგი ავსტრიის წინააღმდეგ (12. 03. 2009 N28648/03)** და **გუტლი ავსტრიის წინააღმდეგ (12. 03. 2009 49686/99)** სასამართლომ განიხილა წარმოდგენდა თუ არა ხელისუფლების ორგანოების უარი განმცხადებლების ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურიდან გათავისუფლების შესახებ ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევას კონვენციის მე-9 მუხლთან მიმართებაში. მოცემულ საქმეებში განმცხადებლები ასევე ამტკიცებდნენ, რომ მათ მიმართ, როგორც არაღიარებული რელიგიური თემის სასულიერო პირების მიმართ განსხვავებული მოპყრობა წარმოადგენდა დისკრიმინაციას.

ზემოაღნიშნული საქმეების განხილვისას სასამართლომ განმარტა, რომ, ავსტრიული კანონმდებლობის მიხედვით აღიარებული რელიგიური გაერთიანებები სარგებლობდნენ მთელი რიგი უპირატესობებით, რაც ასევე მოიცავს სავალდებულო სამხედრო და ალტერნატიული სამსახურისგან გათავისუფლებას. აღიარებული რელიგიური გაერთიანებებისათვის მინიჭებული პრივილეგიების ჩამონათვალი და ამ პრივილეგიების ბუნება არსებით უპირატესობას ანიჭებდა აღიარებულ რელიგიური გაერთიანებებს. აღიარებული რელიგიური გაერთიანებებისათვის მინიჭებული პრივილეგიების ფონზე, სახელმწიფოს ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის თანახმად აკისრია ნეიტრალიტეტის ვალდებულება საჯარო უფლებამოსილების განხორციელებისას, შესაბამისად სახელმწიფოს უნდა უზრუნველყო სპეციალური სტატუსის მიღების მსურველი რელიგიური გაერთიანებებისათვის თანაბარი კრიტერიუმებისა და შესაძლებლობების დანესება, თუმცა სასამართლომ დაადგინა, რომ იეჰოვას მოწმეების მიმართ პრივილეგირებული სტატუსის მიღებისათვის ერთ-ერთი კრიტერიუმის გამოყენება, ხდებოდა თვითნებურად და შესაბამისად განსხვავებულ მოპყრობას არ გააჩნდა რაიმე „გონივრული თუ ობიექტური დასაბუთება“. შესაბამისად, ამ საქმეებში სასამართლომ დაადგინა მე-14 მუხლის დარღვევა მე-9 მუხლთან მიმართებაში. სასამართლომ დაადგინა, რომ ეროვნული ხელისუფლების უფლებამოსილი ორგანოების უარი განმცხადებელი ორგანიზაციის უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტის რეგულაციებისგან გათავისუფლებას ეფუძნებოდა მხოლოდ იმ გარემოებას, რომ განმცხადებელი ორგანიზაცია არ წარმოადგენდა აღიარებულ რელიგიურ გაერთიანებას, აღნიშნული ფაქტი უნდა განხილულიყო ლანგის, გუტლისა და ლოფერმანის საქმეების მსგავსად. შესაბამისად სასამართლომ დაასკვნა, რომ უცხოელთა დასაქმების შესახებ აქტის ის ნორმები, რომლებიც მხოლოდ აღიარებულ რელიგიურ გაერთიანებებს ათავისუფლებდა შესაბამისი რეგულაციებისგან იყო დისკრიმინაციული. სასამართლომ დაადგინა, რომ ადგილი ჰქონდა ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევას კონვენციის მე-9 მუხლთან მიმართებაში.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

ივეიდა და სხვაი ბაერტიანეზული სამეფოს წინააღმდეგ

განაცხადი '48420/10, '59842/10, '51671/10 და '36516/10 (სექცია IV)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 15. 01. 2013

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 27. 05. 2013

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

**დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის
თავისუფლებასთან მიმართებით**

ფაქტები: ოთხივე განმცხადებელი არის ქრისტიანი და ჩიოდნენ იმის თაობაზე, რომ ეროვნული კანონმდებლობა არ აძლევდა მათ შესაძლებლობას, სათანადოდ დაეცვათ თავიანთი რელიგიის გამოხატვის თავისუფლება.

პირველი განმცხადებელი – „ბრიტანეთის ავიახაზები“-ს თანამშრომელი ქალბატონი ევეიდა და მეორე განმცხადებელი – ხანდაზმული მედდა ქალბატონი ჩაპლინი ჩიოდნენ, რომ მათ დამსაქმებლებს დაწესებული ჰქონდათ შეზღუდვა სამუშაო ადგილას რელიგიური სიმბოლიკის, კერძოდ, ქრისტიანული ჯვრის თვალსაჩინოდ ტარებაზე. მესამე განმცხადებელი – დაბადების, გარდაცვალების და ქორწინების რეგისტრატორი ქალბატონი ლადელი,; და მეოთხე განმცხადებელი – სექსოლოგიისა და წყვილთა ურთიერთობის საკონსულტაციო კონფიდენციალური ცენტრის მრჩეველი/კონსულტანტი ბატონი მაკფარლენი ჩიოდნენ, რომ ისინი გაათავისუფლეს სამსახურიდან მათ რელიგიურ შეხედულებებთან შეუსაბამო მოვალეობების შეუსრულებლობის გამო.

ნორმა – მე-9 მუხლი ცალკე აღებული ან მე-9 მუხლი მე-14 მუხლთან მიმართებაში: ევროპული სასამართლოს დადგენილი პრაქტიკის მიხედვით, თუ განმცხადებელს აქვს შესაძლებლობა განახორციელოს ქმედება, რომლითაც თავიდან აიცილებს მის რელიგიურ ან რწმენის თავისუფლებაზე დაწესებულ შეზღუდვებს, მაშინ არ არსებობს მის თავისუფლებაში ჩარევის ფაქტი და, შესაბამისად, არ მოითხოვება შეზღუდვის დასაბუთება მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის საფუძველზე. მაშინ, როდესაც განმცხადებელს აქვს შესაძლებლობა შეიცვალოს სამსახური, პრაქტიკულად გამორიცხული იქნება რაიმე სახის ჩარევა სახელმწიფოს მხრიდან. მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა, დემოკრატიულ საზოგადოებაში რელიგიის თავისუფლების მნიშვნელობიდან გამომდინარე, სასამართლო განმცხადებლის ამ შესაძლებლობას შეზღუდვის ადეკვატურობის განსაზღვრისას აფასებს ზოგადი პროპორციულობის გათვალისწინებით.

მაშინ, როდესაც პირველი და მეოთხე განმცხადებლის მსგავსად, გასაჩივრებული ქმედება განხორციელებულია კერძო კომპანიების მიერ და, შესაბამისად, პირდაპირ არ ეხება მოპასუხე ქვეყანას, სასამართლომ საქმე უნდა განიხილოს ხელმომწერი მხარის პოზიტიური ვალდებულების ფარგლებში, რაც გულისხმობს მე-9 მუხლით გათვალისწინებული უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობის უზრუნველყოფას.

რაც შეეხება მე-14 მუხლის გამოყენებას, ამ მუხლის ამოქმედებისთვის სახეზე უნდა იყოს განსხვავებული მოპყრობა მსგავს მდგომარეობაში მყოფი პირების მიმართ, დისკრიმინაცია სახეზეა ასევე, როდესაც ხელმომწერი მხარე, სათანადო

დასაბუთების გარეშე, ერთნაირად ეპყრობა იმ პირებს, რომლებიც არსებითად განსხვავებულ მდგომარეობაში არიან. ასეთი ქმედებები წარმოადგენს დისკრიმინაციას, თუ ისინი არ ემსახურებიან ლეგიტიმურ მიზანს; სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, თუ ქმედებები არ ემსახურება კანონიერი მიზნის მიღწევას, ან თუ არ არსებობს მიზეზობრივი კავშირი დასაქმებულის მიმართ გამოყენებულ ღონისძიებასა და მისაღწევ მიზანს შორის, სახეზე იქნება დისკრიმინაცია.

ა) პირველი განმცხადებელი – სასამართლომ დააკმაყოფილა განმცხადებლის მტკიცება იმის თაობაზე, რომ სამუშაო ადგილზე ჯვრის ტარება იყო მისი რელიგიური რწმენის გამოხატულება და რომ 2006-2007 წლებში „ბრიტანეთის ავიახაზები“-ს ხელმძღვანელობის უარი სამუშაო ადგილზე ჯვრის ხილულად ტარებაზე, წარმოადგენდა განმცხადებლის რელიგიის გამოხატვის უფლებაში ჩარევას. ვინაიდან საკითხი პირდაპირ არ ეხებოდა წევრ სახელმწიფოს, სასამართლომ შეამოწმა, რამდენად ესადაგებოდა ხელმომწერი მხარის ქმედება მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ პოზიტიურ ვალდებულებას.

გაერთიანებული სამეფოს კანონმდებლობაში სამუშაო ადგილზე რელიგიური სიმბოლიკის ტარების შესახებ დეტალური, მკაფიო და ნათელი რეგულაციების არ არსებობა ევროპულ სასამართლოს არ შეუფასებია, როგორც რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების დარღვევა, ვინაიდან ეროვნულ სასამართლოებს განმცხადებლების სარჩელები განხილული ჰქონდათ დისკრიმინაციის კონტექსტში.

„ბრიტანეთის ავიახაზები“-ს სამსახურებრივი უნიფორმის შესახებ რეგულაციის ლეგიტიმურ მიზანს წარმოადგენდა კომპანიის სახის წარმოჩენა, მისი თანამშრომლებისა და მომსახურების ხარისხის საყოველთაო აღიარების გზით. მიუხედავად ამისა, კომპანიის ამ მიზანს ეროვნულმა სასამართლოებმა შეუსაბამოდ დიდი მნიშვნელობა მიანიჭეს. პირველი განმცხადებლის სადა ჯვარი მის პროფესიულ გარეგნულ იერსახეს ზიანს ვერ მიაყენებდა. არ არსებობდა მტკიცებულება იმის თაობაზე, რომ სხვა თანამშრომლების მიერ რელიგიური ტანსაცმლის ტარება, როგორცაა ტურბანი ან ჰიჯაბი, რომელთა ტარებაც, უფრო ადრე, დაშვებული იყო კომპანიის ხელმძღვანელობის მიერ, რაიმე ზიანს აყენებდა კომპანიის სახელს.

უფრო მეტიც, ის ფაქტი, რომ კომპანიის ხელმძღვანელობამ გააუქმა თავისი გადაწყვეტილება სამკაულის სახით რელიგიური სიმბოლიკის ხილულად ტარების თაობაზე, მიანიშნებს, რომ აკრძალვა გადამწყვეტი მნიშვნელობის არ იყო.

შესაბამისად, ვინაიდან არ არსებობდა სხვათა უფლებების შელახვის მტკიცებულება, ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლებმა ვერ შეძლეს ეფექტურად დაეცვათ პირველი განმცხადებლის რელიგიის გამოხატვის უფლება, რაც წარმოადგენს კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებული პოზიტიური ვალდებულების დარღვევას. სასამართლომ საჭიროდ არ მიიჩნია მე-14 მუხლის განხილვა მე-9-სთან მიმართებაში.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ხუთი ხმა ორის წინააღმდეგ).

ბ) მეორე განმცხადებელი – სასამართლომ დააკმაყოფილა განმცხადებლის მტკიცებამ იმის თაობაზე, რომ სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების დროს ჯვრის ტარება წარმოადგენდა მისი რელიგიური რწმენის გამოხატვას და ჯანდაცვის სახელმწიფო სტრუქტურის ხელმძღვანელთა უარი, მიეცათ მისთვის მედლის მოვალეობების შესრულებისას ჯვრის ტარების უფლება, წარმოადგენდა განმცხადებლის რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევას.

განსახილველ შეზღუდვას გააჩნდა კანონიერი მიზანი, რასაც წარმოადგენდა მედღების და პაციენტების უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვა. ამას ადასტურებდა მეორე განმცხადებლის ხელმძღვანელების განმარტება იმის თაობაზე, რომ არსებობდა შესაძლებლობა, აღელვებულ პაციენტს ჩაებლუჯა და მოექაჩა განმცხადებლის ყელზე ჩამოკიდებული ჯვარი დაზიანების მიზნით, ან, შესაძლებელი იყო, ყელზე თავისუფლად ჩამოკიდებული ჯვარი შეხებოდა ღია ჭრილობას. მოცემულ შემთხვევაში, შეზღუდვა ემსახურებოდა უფრო მნიშვნელოვან მიზანს, ვიდრე პირველი განმცხადებლის შემთხვევაში. ასევე არსებობდა მტკიცებულება, რომ სხვა ქრისტიან მედდასაც მოსთხოვეს არ ეტარებინა ჯაჭვზე ჩამოკიდებული ჯვარი, ორ სიქი მედდა კი გაფრთხილებული იყო, სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას, კირპანის, პიჯაბის და სამაჯურების ტარების აკრძალვის თაობაზე. ასევე არსებობდა მტკიცებულება, რომ მეორე განმცხადებელს საავადმყოფოს ხელმძღვანელობამ შესთავაზა ეტარებინა ჯვარი სამსახურებრივ ტანისამოსზე მიმაგრებული ფორმით, გულსამაგრის სახით, ან ტუნიკის შიგნით, მაღალყელიანი გადმოსაცმელის საყელოს ქვეშ, თუმცა, აღნიშნული განმცხადებლის განმარტებით, ეს ვერ იქნებოდა მისი რელიგიური მრწამსის სათანადო გამოხატვის ფორმა.

მოცემულ შემთხვევაში, ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლებისთვის არსებობდა მიხედულობის ფართო ზღვარი. საავადმყოფოს ხელმძღვანელობას სასამართლოზე უკეთესად შეეძლო შეეფასებინა და მიეღო გადაწყვეტილება დაქვემდებარებულ უწყებაში პაციენტებისა და თანამშრომლების ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად. შესაბამისად, სასამართლო ვერ მისცემდა შეფასებას, რომ მოცემული შეზღუდვა იყო არაპროპორციული და რომ მეორე განმცხადებლის რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევა წარმოადგენდა აუცილებლობას დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

გადაწყვეტილება: დარღვევის არ დადგინდა (ერთხმად)

გ) მესამე განმცხადებელი – ნათელი იყო, რომ განმცხადებლის წინააღმდეგობა, მონაწილეობა მიეღო ერთსქესიან წყვილთა სამოქალაქო კავშირის რეგისტრაციაში, პირდაპირ იყო მოტივირებული მისი რელიგიური მრწამსით. შესაბამისად, მოცემული შემთხვევა ცალსახად ექცეოდა მე-9 და მე-14 მუხლების დაცვის ქვეშ. ამ შემთხვევაში, შესაძარებელ მაგალითს წარმოადგენდა რეგისტრატორი ერთსქესიან წყვილთა სამოქალაქო რეგისტრაციისადმი რელიგიური წინააღმდეგობის გარეშე. სასამართლომ მიიჩნია, რომ ადგილობრივი ხელმძღვანელის გადაწყვეტილებას, რომ დაბადების, გარდაცვალების და ქორწინების რეგისტრატორები ასევე ყოფილიყვნენ ერთსქესიან წყვილთა სამოქალაქო კავშირების რეგისტრატორები, ჰქონდა ზეგავლენა განმცხადებელზე, მისი რელიგიური რწმენიდან გამომდინარე. მოცემული მოთხოვნა ემსახურებოდა განსხვავებული სექსუალური ორიენტაციის წყვილებისთვის სხვებთან თანასწორობის დაცვას. მიღებული ზომების პროპორციულობის შეფასებისას უნდა აღინიშნოს, რომ მესამე განმცხადებლისთვის შედეგები იყო მძიმე: მან არჩია, რომ მის წინააღმდეგ დაწყებულიყო დისციპლინური საქმის წარმოება, ვიდრე მონაწილეობა მიეღო ერთსქესიან წყვილთა სამოქალაქო კავშირის რეგისტრაციაში და, ამის შედეგად, მან დაკარგა სამსახური. უფრო მეტიც, არ შეიძლება ეჭვგარეშე ითქვას, რომ სამსახურში მიღებისას მან აშკარად განაცხადა უარი რელიგიური რწმენის გამოხატვაზე ერთსქესიან წყვილთა სამოქალაქო კავშირის რეგისტრაციაში მონაწილეობის გზით, რადგან ეს რეგულაცია ხელმძღვანელის მიერ უფრო მოგვიანებით იქნა მიღებული.

მეორე მხრივ, ეროვნული ხელისუფლების პოლიტიკა მიზნად ისახავდა სხვათა უფლებების დაცვას, რომლებიც ასევე გათვალისწინებულია და დაცულია ევროპული კონვენციით და, შესაბამისად, მიენიჭა მიხედულობის ფართო ზღვარი კონკურენტულ უფლებებს შორის წონასწორობის დაცვაში. არსებული გარემოებებიდან გამომდინარე, ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლის მიერ დისციპლინური საქმის წარმოების დაწყება და ეროვნული სასამართლოს მიერ დისკრიმინაციის კუთხით განმცხადებლის სარჩელის დაუკმაყოფილებლობა, ევროპულ სასამართლოს არ შეუფასებია, როგორც ხელმომწერი მხარისთვის მინიჭებული მიხედულობის ზღვრის დარღვევა და, შესაბამისად, დაადგინა, რომ განმცხადებლის მიმართ სახეზე არ ყოფილა მე-14 მუხლის დარღვევა მე-9 მუხლთან მიმართებაში.

გადამწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ხუთი ხმა ორის წინააღმდეგ).

დ) მეოთხე განმცხადებელი-საქმე ეხებოდა კერძო კომპანიას, რომელიც თავისი პოლიტიკის შესაბამისად, მომსახურებას უწევდა როგორც ჰეტერო, ასევე ჰომოსექსუალ წყვილებს, ხოლო მისი თანამშრომელი (მეოთხე განმცხადებელი) უარს აცხადებდა ერთსქესიან წყვილებისთვის გაენია ფსიქო-სექსუალური კონსულტაციები, ამ ყველაფრის შედეგად, მის მიმართ დაიწყო დისციპლინური საქმის წარმოება.

სასამართლომ მიიღო არგუმენტი, რომ განმცხადებლის უარი ერთსქესიანი წყვილებისთვის გაენია კონსულტაციები, მოტივირებული იყო ქორწინებისა და სქესობრივი ურთიერთობის შესახებ მისი ქრისტიანული რწმენით და შეხედულებებით და აღნიშნა, რომ მისი ქმედება წარმოადგენდა მისი რელიგიისა და რწმენის გამოხატულებას, შესაბამისად, სახელმწიფოს გააჩნდა პოზიტიური ვალდებულება კონვენციის მე-9 მუხლიდან გამომდინარე.

ხელმომწერ მხარეზე დაკისრებული პოზიტიური ვალდებულების შესრულების საკითხის განხილვისას, სასამართლომ მხედველობაში მიიღო ის ფაქტი, რომ დისციპლინური საქმის წარმოების დაწყების შედეგად განმცხადებლის სამსახურიდან გათავისუფლება მძიმე შედეგი იყო მისთვის. მეორე მხრივ, განმცხადებელი თავისი ნებით ჩაენერა ფსიქო-სექსუალური კონსულტაციის სასწავლო კურსზე და იცოდა, რომ მისი დამსაქმებელი ატარებდა თანაბარი მომსახურების პოლიტიკას და კლიენტების გაფილტვრა სექსუალური ორიენტაციის ნიშნით შეუძლებელი იქნებოდა.

უფლებებში ჩარევის საკითხის განხილვისას გადამწყვეტი არ ყოფილა ინდივიდის საკუთარი ნება და გადამწყვეტილება ხელი მოეწერა ხელშეკრულებაზე და შრომით ურთიერთობაში შესულიყო დამსაქმებელთან. გადამწყვეტი იყო შეფასება, თუ რამდენად ირღვეოდა სამართლიანი ბალანსი.

უმნიშვნელოვანესი გასათვალისწინებელი გარემოება იყო დამსაქმებლის მიზანი – დისციპლინური საქმის წარმოების გზით უზრუნველყო მისი კომპანიის დისკრიმინაციის გარეშე მომსახურების პოლიტიკა. შესაბამისად, ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლები სარგებლობდნენ მიხედულობის ფართო ზღვრით, როდესაც შეზღუდეს განმცხადებლის რელიგიის გამოხატვის თავისუფლება სხვათა უფლებების დასაცავად, რაც დამსაქმებლის ძირითად ინტერესს წარმოადგენდა. სასამართლომ დაადგინა, რომ შეფასების ზღვარი დარღვეული არ იყო. სასამართლომ დაადგინა, რომ ადგილი არ ჰქონია მე-9 მუხლის ცალკე ან მე-14 მუხლთან მიმართებაში დარღვევას.

გადამწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა

ოსტრიანუ რუმინეთის წინააღმდეგ

განაცხადი ¹16117/02 (სექცია III)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 12. 02. 2013

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 12. 05. 2013

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები - განმცხადებელი დაიბადა 1969 წელს და ცხოვრობს ქალაქ ლერესტიში. 1992 წლის 5 ნოემბერს განმცხადებელი დააკავეს მამის მკვლელობაში ეჭვმიტანილის სტატუსით. 1993 წლის 24 სექტემბერს მას შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა 27 წლის ვადით. განმცხადებელმა მოიხადა სასჯელი და გათავისუფლდა 2005 წლის 14 დეკემბერს.

ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის ნავარაუდები დარღვევა - განმცხადებლის მტკიცებით სასჯელის მოხდის პერიოდში ციხის ადმინისტრაციამ მას ჩამოართვა აუდიო-მაგნიტოფონი, და კასეტები რომლის მეშვეობითაც იგი ისმენდა რელიგიურ ჩანაწერებს და შესაბამისად მის მიმართ დარღვეული იყო კონვენციის მე-9 მუხლი.

მთავრობის განმარტება: მთავრობის განმარტებით, განმცხადებლისათვის აუდიო-მაგნიტოფონის ჩამორთმევა არ წარმოადგენდა რელიგიის გამოხატვის შეზღუდვას, ვინაიდან მას ჰქონდა შესაძლებლობა გაეგრძელებინა რელიგიური ინსტრუქციების დაცვა კორესპონდენციისა და ციხის ადმინისტრაციის მიერ გაშვებული აქტივობებში მონაწილეობის მიღებით. გარდა ამისა, მთავრობამ აღნიშნა, რომ განმცხადებელს ჩამოერთვა მხოლოდ აუდიო-მაგნიტოფონი და არა თვითონ კასეტები, რომელთა მოსმენაც განმცხადებელს სასჯელსრულების დაწესებულების საგანმანათლებლო და კულტურულ დეპარტამენტში შეეძლო. მთავრობამ დამატებით აღნიშნა, რომ კონფისკაციას ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი, კერძოდ, იუსტიციის მინისტრის ბრძანება, რომლის მიხედვითაც მსჯავრდებულებს არ ეძლეოდათ შესაძლებლობა ჰქონოდათ რადიოები ან აუდიო-მაგნიტოფონები, ამგვარი შეზღუდვა კი მიზნად ისახავდა სასჯელსრულების დაწესებულებაში წესრიგისა და უსაფრთხოების დაცვას და მსგავსი რეგულაციები არსებობდა ევროსაბჭოს წევრი ქვეყნების შესაბამის კანონმდებლობაში.

სასამართლოს შეფასება: სასამართლოს განმარტებით ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლი მოიცავს რელიგიის გამოხატვის ფორმების ჩამონათვალს, კერძოდ მსახურებას, სწავლებას, რელიგიური წესების მორჩილებას და ა. შ. თუმცა, ამავე დროს კონვენციის მე-9 მუხლი არ იცავს რელიგიით მოტივირებულ ნებისმიერ ქმედებას.

მოცემულ საქმეში, აუდიო-მაგნიტოფონის კონფისკაცია მართალია წარმოადგენდა რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვას, თუმცა გასათვალისწინებელი იყო კონვენციის მიერ სახელმწიფოსათვის მინიჭებული მიხედულობის ზღვარი, სასამართლოს შეფასებით აუდიო-მაგნიტოფონის კონფისკაცია სრულად არ ართმევდა განმცხადებელს შესაძლებლობას გამოეხატა საკუთარი რელიგია. სასამართლომ აღნიშნა, რომ ციხის ადმინისტრაციამ განმცხადებელს შესთავაზა ესარგებლა დაწესებულების საგანმანათლებლო კულტურული დაწესებულებით, რომლის არსებობაც მართალია განმცხადებელმა სადავოდ გახადა თუმცა მას არ წამოუყენებია საჩივარი ციხის ადმინისტრაციასთან ამ საკითხთან

დაკავშირებით. უფრო მეტიც განმცხადებელს ჰქონდა შესაძლებლობა დასწრებოდა რელიგიურ სემინარებს და თავის საკანში წაეკითხა რელიგიური ლიტერატურა.

ზემოაღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით, სასამართლომ მიიჩნია, რომ პატიმრობის მფლობელობიდან საგნების ისეთი კატეგორიის გამორიცხვა, რომლებიც არსებით მნიშვნელობას არ ატარებენ რელიგიის გამოხატვისათვის პროპორციულ ღონისძიებას წარმოადგენდა სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში წესრიგისა და უსაფრთხოების დასაცავად.

საქმეში არსებული გარემოებებიდან და გაკეთებული შეფასებებიდან გამომდინარე, სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ არ არსებობდა კონვენციითა და მისი დამატებითი ოქმებით გარანტირებული უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევის ამსახველი ფაქტები.

შესაბამისად სასამართლომ განაცხადი ცნო დაუშვებლად, აშკარად დაუსაბუთებლად.

გადაწყვეტილება: დაუშვებელი (დაუსაბუთებელი).

ჟოინტი უნგრეთის წინააღმდეგ

განაცხადი '29617/07 (სექცია 2)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 12. 02. 2013

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 12. 05. 2013

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-8 მუხლი მე-14 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა პირადი და ოჯახური ცხოვრების დაცულობის უფლებასთან მიმართებით

ფაქტები - განმცხადებელი ეკუთვნოდა *Hit Gyülekezete*-ს (რწმენის კონგრეგაციას). 200 წელს განქორწინების შემდგომ მისი 1994 წელს დაბადებული ვაჟიშვილი მიეკუთვნა დედას. განმცხადებელს მიეცა შვილთან შეხვედრის შესაძლებლობა. განმცხადებელმა ორჯერ სცადა შვილზე მეურვეობის მოპოვება. 2006 წელს განმცხადებლის მეუღლეს ჩამოერთვა შვილის მეურვეობა და სამეურვეო პირი გადაეცა უფროს ძმას. განმცხადებელს შვილის მეურვეობაზე უარი ეთქვა ფსიქოლოგიური დასკვნის საფუძველზე, რომლის მიხედვითაც მას ჰქონდა რელიგიური ფანატიზმით განმსჭვალული არარეალისტური საგანმანათლებლო იდეები, რის გამოც იგი შეუფერებელი იყო მეურვეობისთვის. 2008 წელს ეროვნულმა სასამართლოებმა სრულად ჩამოართვეს შვილთან ურთიერთობის უფლება, იმ მოტივით, რომ განმცხადებელი თავის შვილს თავს ახვევდა საკუთარ რელიგიურ რწმენას.

ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევა მე-8 მუხლთან მიმართებაში: სასამართლოს განმარტებით განმცხადებლისათვის შვილთან ურთიერთობის უფლების სრულად ჩამორთმევა წარმოადგენდა მისი ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლების დარღვევას. შვილის განვითარებისთვის განმცხადებლის შესაბამისობაზე მსჯელობისას ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლებს გათვალისწინებული ჰქონდათ ისეთი ფაქტორი, როგორსაც განმცხადებლის რელიგიური რწმენა და ბავშვზე ამ რწმენის გავლენა წარმოადგენს და რომელიც გახდა

საფუძველი სადავო გადაწყვეტილების მიღებისა. შესაბამისად განმცხადებლის რელიგიურმა რწმენა პირდაპირ ასახავდა დამდგარ შედეგს, რაც თავისთავად განსხვავებულ მოპყრობას წარმოადგენდა განმცხადებელსა და სხვა, ანალოგიურ მდგომარეობაში მყოფ მშობლებს შორის. მიზანს, რომელსაც განსხვავებული მოპყრობა ისახავდა მიზნად, წარმოადგენდა ბავშვის ჯანმრთელობისა და უფლებების დაცვა, შესაბამისად მიზანი იყო ლეგიტიმური. თუმცა პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემისა და რელიგიის თავისუფლება, რომლებიც კონვენციის მე-8 და მე-9 მუხლებით არის განმტკიცებული, კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლთან ერთად, რომელიც ითვალისწინებს მშობლების უფლებას საკუთარი რელიგიური თუ ფილოსოფიური მრწამსის შესაბამისი განათლება მისცენ შვილებს, წარმოადგენს მშობლის უფლებას ურთიერთობა იქონიოს საკუთარ შვილთან და შვილების აღზრდაში დანერგონ საკუთარი რელიგიური თუ ფილოსოფიური რწმენა. მოცემულ საქმეში არ არსებობდა მტკიცებულება, რომ განმცხადებლის რწმენა მოიცავდა სახიფათო რელიგიურ პრაქტიკას, რომელსაც შეეძლო ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური ზიანი მიეყენებინა შვილისათვის. ასევე, არ იყო წარმოდგენილი მტკიცებულება, რომელიც დაასაბუთებდა ზიანის რეალურ რისკს, რომელიც ბავშვს შეეძლო განეცადა მისთვის მამის მიერ რელიგიური რწმენის გაზიარებისას. განმცხადებელი არ იყო შემონმეებული ექსპერტის მიერ და არც მის მოთხოვნას ფსიქიატრის მიერ შემონმეების შესახებ მოჰყოლია შედეგი. სახელმწიფოს არ დაუსაბუთებია ისეთი განსაკუთრებული გარემოებების არსებობა, რომელიც გაამართლებდა ისეთი რადიკალური გადაწყვეტილების მიღებას, როგორსაც შვილთან ურთიერთობის სრული ჩამორთმევა წარმოადგენდა.

სასამართლოს შეფასებით ეროვნული ხელისუფლების მიერ განხორციელებული შეზღუდვა წარმოადგენდა პროპორციულობის პრინციპის აბსოლუტურ უგულებელყოფას, რაც შეუსაბამო იყო კონვენციის სულისკვეთებასთან.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

პარტიჩი რუმინეთის წინააღმდეგ (N2)

განაცხადი ¹14150/08 (სექცია III)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 17. 12. 2013

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 17. 03. 2014

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი დაიბადა 1973 წელს და საქმის განხილვის მომენტი-სათვის სასჯელს იხდიდა ჟილავას ციხეში, რუმინეთში.

1999 წელს განმცხადებელს შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა 25 წლის ვადით. იგი სასჯელს იხდიდა რუმინეთის სხვადასხვა ციხეებში. 1998 წლის 30 აპრილიდან 12 მაისამდე და 2009 წლის 9 თებერვლიდან 21 თებერვლამდე იგი განთავსებული იყო რაჰოვას ციხეში.

2006 წლის 18 აპრილს განმცხადებელს დაუდგინდა ქრონიკული ჰეპატიტი C. 2006 წლიდან მოყოლებული მომჩვანი რაჰოვას ციხის ადმინისტრაციისგან და სას-

ჯელალსრულების დეპარტამენტისგან ითხოვდა ვეგეტარიანული საკვების მიღებას, მისი ბუდისტური რწმენის შესაბამისად. იგი ასევე ამტკიცებდა, რომ კვების ვეგეტარიანული რაციონი ყველაზე შესაბამისი იყო.

2007 წლის 14 ივნისს რაჰოვას ციხის ადმინისტრაციამ აცნობა განმცხადებელს, რომ კანონმდებლობა არ ითვალისწინებდა მსჯავრდებულისათვის ვეგეტარიანული საკვების მიწოდებას, თუმცა ასევე განუმარტეს, რომ ქრისტიანული სამარხვო საკვები არ შეიცავდა ცხოველურ პროდუქტებს და მსჯავრდებულებს შეეძლოთ ასეთი საკვების მიღება.

ციხის ადმინისტრაციამ განმცხადებელი უზრუნველყო ავადმყოფი მსჯავრდებულებისათვის გათვალისწინებული დიეტური კვების რაციონით. მხარეების მიერ წარმოდგენილი იყო სასჯელალსრულების დაწესებულებაში არსებული კვების რაციონის რამოდენიმე ვარიანტი, მენიუ; ყველა მენიუ შეიცავდა ღორის ხორცს.

მხარეების მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციის თანახმად სასჯელალსრულების დაწესებულებაში არსებული კვების რაციონის ყველა ვარიანტი ითვალისწინებდა მსჯავრდებულის ასაკს, სქესს, მსჯავრდებულის ჯანმრთელობის მდგომარეობას, თუმცა არცერთი არ ითვალისწინებდა რელიგიურ მოთხოვნილებებს.

კონვენციის მე-9 მუხლის ნაგარაუდვეი დარღვევა: განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ ციხის ადმინისტრაციის უარი მიეწოდებინა მისთვის ბუდისტური რელიგიის შესაბამისი კვების რაციონი წარმოადგენდა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას, რომლის თანახმადაც:

„1. ყველას აქვს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება; ეს უფლება მოიცავს, რელიგიის ან მრწამსის შეცვლის თავისუფლებას და თავისუფლებას, როგორც მარტომ, ისე სხვებთან ერთად და საჯაროდ ან კერძოდ, გამოხატოს საკუთარი რელიგია ან მრწამსი, აღმსარებლობით, სწავლებით რიტუალების შესრულებით და დაცვით.

2. რელიგიის ან მრწამსის გამოხატვის თავისუფლება ექვემდებარება მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, საზოგადოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობის, ზნეობის ან სხვატა უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვისათვის“

დასაშვებობის საკითხი: მთავრობამ განაცხადა, რომ კონვენციის მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ არ ექცეოდა დიეტური მოთხოვნები, განმცხადებელს არ ადგებოდა მნიშვნელოვანი ზიანი და შესაბამისად საჩივარი დაუშვებლად უნდა ყოფილიყო ცნობილი.

მე-9 მუხლის გამოყენებადობა:

სასამართლომ აღნიშნა, რომ ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლი მოიცავს რელიგიის გამოხატვის სხვადასხვა ფორმებს კერძოდ, აღმსარებლობას, სწავლებას, რიტუალების შესრულებასა და დაცვას. რელიგიის თავისუფლება ასევე მოიცავს სწავლების გზით სხვის საკუთარ რელიგიაზე მოქცევას.

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება აღნიშნავს „ხედვებს, რომლებსაც გააჩნიათ საკმარისი დამაჯერებლობა, სერიოზულობა და მნიშვნელობა“. სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ სახელმწიფოს ნეიტრალიტეტის და მიუკერძოებლობის ვალდებულება, როგორც ეს ჩამოყალიბებულია პრეცედენტული სამართლით შეუსაბამოა სახელმწიფოს მიერ რელიგიური მრწამსის ლეგიტიმურობის შეფასებასთან.

დამატებით, სასამართლომ აღნიშნა, რომ დიეტური აკრძალვები შესაძლებელია განხილულ იქნას, როგორც რელიგიით მოტივირებული აქტი და შესაბამისად შესაძლებელი იყო საკითხის განხილვა კონვენციის მე-9 მუხლთან მიმართებაში. შესაბამისად სასამართლომ არ დააკმაყოფილა მთავრობის მოთხოვნა.

მნიშვნელოვანი ზიანი

სასამართლომ აღნიშნა, რომ „მნიშვნელოვანი ზიანის“, როგორც დასაშვებობის კრიტერიუმის უპირველესი მიზანი იყო არაადეკვატური საკითხების სწრაფი გამოვლენა და სასამართლოს კონცენტრირება მის უმთავრეს მისიაზე, რასაც ევროპული კონვენციითა და მისი დამატებითი ოქმებით გარანტირებული უფლებების დაცვა წარმოადგენს.

„*minimis non curat praetor*“ (სასამართლო არ მსჯელობს უმნიშვნელო საკითხებზე) ზოგადი პრინციპი, გულისხმობს იმას, რომ რაც არ უნდა აშკარა იყოს უფლების დარღვევა სამართლებრივი თვალსაზრისით მას თან უნდა სდევდეს სისასტიკის მინიმალური ზღვრის დარღვევა, რათა განხილულ იქნას საერთაშორისო სასამართლოს მიერ. სისასტიკის მინიმალური ზღვრის შეფასება ფარდობითია და კონკრეტული საქმის არსებით გარემოებებზეა დამოკიდებული. მინიმალური ზღვრის დარღვევა უნდა შეფასდეს განმცხადებლის სუბიექტური ინტერესების და მისი საპირწონე ინტერესების გათვალისწინებით.

სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ განმცხადებლის მიერ წამოყენებული იყო საკითხი რომლის მატერიალურად შეფასება ძალიან რთული იყო და გრძელდებოდა ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში. შესაბამისად სასამართლომ არც ამ საკითხში დააკმაყოფილა მთავრობის მოთხოვნა საჩივრის დაუშვებლად ცნობის თაობაზე.

სასამართლოს შეფასება:

სასამართლომ მიიჩნია, რომ საჩივარი უნდა განხილულიყო სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებების კონტექსტში.

ამასთან დაკავშირებით სასამართლომ კიდევ ერთხელ აღნიშნა, რომ როდესაც საკითხის განხილვა ხდება სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებების ქრილში განახორციელოს გონივრული და შესაბამისი ღონისძიებები განმცხადებლისათვის კონვენციის მე-9 მუხლის პირველი პუნქტით გარანტირებული უფლებები და ამ უფლებების შეზღუდვა არ დაუშვას გარდა მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული შემთხვევებისა, ყურადღება უნდა მიექცეს კონკურენტულ ინტერესებს შორის სამართლიანი ბალანსის დაცვას.

მოცემულ საქმეში მთავრობამ კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა განმცხადებლის რწმენა და აღნიშნა, რომ რაჰოვას ციხეში მსჯავრდებულები ბოროტად იყენებდნენ რელიგიის თავისუფლებას უკეთესი საკვების მისაღებად. თუმცა, განმცხადებლის მიერ რელიგიის თავისუფლების ბოროტად გამოყენება არ დასტურდებოდა შესაბამისი მტკიცებულებებით. მომჩივანს კი წარმოდგენილი ჰქონდა დეტალური და დამაჯერებელი აღწერა მის მიერ ბუდისტური რელიგიის მოთხოვნების დაცვის შესახებ.

გარდა ამისა სასამართლომ აღნიშნა, რომ ეროვნული სასამართლოების მიერ განმცხადებლის მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის ძირითადი საფუძველი იყო როჰავას ციხის ადმინისტრაციის მიერ რუმინეთის ბუდისტური მისიისთვის მიმართვა, ბუდისტური რელიგიის დიეტური აკრძალვების შესახებ უფრო მეტი ინფორმაციის მიღების მიზნით. მთავრობას არ ჰქონდა წარმოდგენილი სხვა ინფორ-

მაცია, რომელიც დაასაბუთებდა მის სურვილს და განზრახვას პატივი ეცა განმცხადებლის რელიგიური მრწამისათვის, პირიქით მთავრობა ამტკიცებდა, რომ ხორცის შემცველი კვების რაციონი განმცხადებელს მიენოებოდა მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესაბამისად, მაშინ როდესაც არსებობდა სასჯელალსრულების დაწესებულების ექიმის დასკვნა, რომ მომჩივნისათვის სწორედ ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო იყო რეკომენდებული დიეტური საკვების მიღება.

მომჩივანი ითხოვდა მისი რელიგიური რწმენის შესაბამის დიეტურ კვებას, სასამართლოსთვის ნათელი იყო, რომ ერთი მსჯავრდებულისათვის სპეციალური კვების რაციონის მომზადება დაკავშირებული იყო შესაბამის ფინანსურ ხარჯებთან, რასაც არაპირდაპირი გავლენა ექნებოდა სხვა მსჯავრდებულების კვების ხარისხზე, თუმცა მიუხედავად ამისა სასამართლოს უნდა განეხილა რამდენად იყო დაცული სამართლიანი ბალანსი მომჩივნისა და სასჯელალსრულების დაწესებულების კონკურირებად ინტერესებს შორის.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ მომჩივნისათვის დიეტური კვების რაციონის მიწოდება არ იყო დაკავშირებული სპეციალურ მომზადებასთან. სასამართლო ვერ დაარწმუნდა იმაში, რომ მომჩივნისათვის დიეტური საკვების მიწოდება რაიმე საფრთხეს შეუქმნიდა სასჯელალსრულების დაწესებულების კვების სისტემას, მითუმეტეს იმის გათვალისწინებით, რომ ქრისტიან მსჯავრდებულებს მიენოებოდათ სამარხოვო საკვები.

სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ მომჩივნისათვის შეთავაზებული იყო მხოლოდ მცირე ალტერნატივა, მითუმეტეს მას შემდეგ რაც რუმინეთის იუსტიციის მინისტრის ბრძანებით აიკრძალა სასჯელალსრულების დაწესებულებაში საკვების შეგზავნა მსჯავრდებულების ოჯახების მიერ. იმ შემთხვევაშიც კი თუ მომჩივანს ექნებოდა შესაძლებლობა მიეღო საკუთარი ოჯახის მიერ გამოგზავნილი საკვები, ასეთ შესაძლებლობას ექნებოდა ფრიად შეზღუდული ხასიათი, ვინაიდან დიდა იქნებოდა დამოკიდებული ოჯახის მატერიალურ კეთილდღეობაზე.

სასამართლომ „*Cha'are Shalom Ve Tsedek*“ საქმის მსგავსად, რომელშიც განსაკუთრებული ყურადღება მიაქცია მომჩივანი ორგანიზაციის მიმდევრებისათვის არსებულ ალტერნატივას: სასამართლომ აღნიშნა, რომ წმინდა კოშერული ხორცის პროდუქტის ყიდვა მომჩივანი ორგანიზაციის მიმდევრებს შეეძლოთ რამოდენიმე ხორცის მაღაზიაში. სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ მომჩივან ორგანიზაციას ჰქონდა შესაძლებლობა სხვა რელიგიური ასოციაციასთან მოლაპარაკებების გზით მიეღწია შეთანხმებისათვის, რომ რელიგიური დაკვლა განხორციელებულიყო რელიგიური წესების დაცვით. ალტერნატივების სიმრავლის გამო სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ მომჩივანი ასოციაციის რელიგიურ თავისუფლებაში ჩარევას ადგილი არ ჰქონდა.

მოცემულ საქმეში, მთავრობას არ აღუნიშნავს, რომ მომჩივანს შეთავაზებული ჰქონდა რაიმე სახის ალტერნატივა.

საბოლოოდ სასამართლომ მიუთითა ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციაზე „ევროპული პატიმრობის წესები“-ს შესახებ (რეკომენდაცია(2006)2), რომლის მიხედვითაც ევროპის სასჯელალსრულების დაწესებულებებს მიეცათ რჩევა, მსჯავრდებულებისათვის მიენოებინათ საკვები მათი რელიგიური რწმენის გათვალისწინებით.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, მიუხედავად სახელმწიფოსთვის მინიჭებული მიხედულობის ზღერისა, სასამართლო მივიდა დასკვნამდე,

რომ მოპასუხე სახელმწიფომ ვერ შეძლო მომჩივნისა და სასჯელაღსრულების და-
ნესებულების კონკურირებად ინტერესებს შორის სამართლიანი ბალანსის დაცვა.
გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

ჩუვაშეთის რესპუბლიკის ბიბლიური ცენტრი რუსეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 133203/08 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 12. 06. 2014

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 13. 10. 2014

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელმა, ჩუვაშეთის ქრისტიანულმა მისიამ, რომელიც მიე-
კუთვნება ორმოცდაათიანელთა ქრისტიანული მრწამსის მოძრაობას, რელიგიურ
ორგანიზაციად კი 1991 წლის ნოემბერშია რეგისტრირებული, 1996 წელს ბიბლი-
ური კოლეჯი და საკვირაო სკოლა დააარსა. 2007 წლის ოქტომბერში რელიგიური
ორგანიზაცია, უზენაესი სასამართლოს განკარგულებით, გაუქმდა. განკარგულე-
ბას საფუძვლად შესაბამისი ავტორიზაციის გარეშე საგანმანათლებლო საქმიანო-
ბა და ჰიგიენურ-სანიტარული ნორმების დარღვევა დაედო.

ნორმა: მე-9 მუხლი მე-11-სთან მიმართებაში: განმცხადებლისათვის რეგისტრა-
ციის გაუქმებამ გამოიწვია განმცხადებლის რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევა
გაერთიანების თავისუფლებასთან მიმართებით, რაც განსაზღვრულია კონვენცი-
ის მე-11 მუხლით. რეგისტრაციის გაუქმებისა და განმცხადებელი ორგანიზაციის
ლიკვიდაციის გზით არალიცენზირებული საგანმანათლებლო საქმიანობის არასა-
თანადო სანიტარულ პირობებში წარმართვის შეწყვეტა კანონთან შესაბამისობა-
ში, ჯანმრთელობისა და სხვათა უფლებების დაცვის მიზნით განხორციელდა.

განმცხადებელმა ბიბლიური კოლეჯი და საკვირაო სკოლა 1996 წელს დააარსა და
მათ უწყევტად, 11 წლის განმავლობაში უძღვებოდა. 2002 წელს ფედერალურმა სა-
სამართლომ დაადგინა, რომ საკვირაო სკოლა საგანმანათლებლო აქტის ფარგლებ-
ში არ თავსდებოდა და, შესაბამისად, ლიცენზირებას არ ექვემდებარებოდა. ასეთ
ვითარებაში, საკვირაო სკოლების სავალდებულო ლიცენზირების თაობაზე საგანმა-
ნათლებლო აქტის ახლებური ინტერპრეტაცია, რასაც სასამართლოებმა მიმართეს,
განმცხადებლისთვის არ იყო საკმარისად განჭვრეტადი, რათა მას სათანადო მოლო-
დინი ჰქონოდა და თავისი ქმედებები შესაბამისობაში მოეყვანა. სასამართლოს მი-
ერ განმცხადებელი ორგანიზაციის დაშლის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებიდან 9
თვეში, სასამართლომ შეცვალა თავისი პოზიცია და დაადგინა, რომ ბავშვებისთვის
რელიგიის ასეთ სკოლებში სწავლება არ წარმოადგენდა საგანმანათლებლო საქმიან-
ობას; ასევე დადგინდა, რომ სანიტარული ნორმების სავარაუდო დარღვევა არ შეი-
ძლებოდა გამხდარიყო რელიგიური ორგანიზაციის დაშლის საფუძველი.

განმცხადებლის მიერ დადგენილი სანიტარული ნორმების დარღვევის შესახებ
წინასწარი შეტყობინების მიღების ფაქტი სათანადო მტკიცებულებებით არ დასტუ-
რდებოდა. უმაღლესმა სასამართლომ, განმცხადებლის მიერ სანიტარული ნორმების
დარღვევის შესახებ ფაქტის დადგენიდან მე-2 დღესვე, მიიღო გადაწყვეტილება გა-
ნმცხადებელი ორგანიზაციის ლიკვიდაციის შესახებ, იმის მიუხედავად, რომ არავი-

თარი მინიშნება, რომ რაიმე ნაკლოვანება იყო გამოუსწორებელი, ანდა, ვისმეს სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისთვის აშკარა და გარდაუვალ საფრთხეს წარმოადგენდა, – არ მომხდარა, დარღვევების გამოსწორების მოთხოვნა არ განხორციელებულა.

ევროპულმა სასამართლომ არ გაიზიარა არგუმენტი, რომ ვინაიდან საკვირაო სკოლა და კოლეჯი ცალკე სამართლის სუბიექტებად დარეგისტრირებული არ ყოფილა, რელიგიური ორგანიზაციის ლიკვიდაცია აუცილებელი იყო. ეროვნულ სასამართლოებს კანონიერი მიზნის მისაღწევად, რასაც, სახელმწიფოს მტკიცებით, მოსწავლეთა უფლებების დაცვა წარმოადგენდა, არ მიუმართავთ ნაკლებად მკაცრი ზომებისთვის, ვიდრე ეს ორგანიზაციის გაუქმება იყო, და შესაბამისად, ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია არადაამაკმაყოფილებლად. ხელისუფლების წარმომადგენლებმა ვერ დაასაბუთეს, რომ ორგანიზაციის გაუქმება. რამაც საფრთხე შეუქმნა განმცხადებლის რელიგიისა და გაერთიანების თავისუფლებას, დასახული ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად ერთადერთ გზას წარმოადგენდა. რაც შეეხება სანქციების სიმკაცრეს, რუსეთის სასამართლოების გადაწყვეტილების საფუძველზე განმცხადებელმა, როგორც რეგისტრირებულმა რელიგიურმა ორგანიზაციამ, შეწყვიტა არსებობა, რამაც ორგანიზაციის წევრებს ჩამოართვა რელიგიის გამოხატვის უფლება და რელიგიისგან განუყოფელი საქმიანობის უფლება. სასამართლომ, საქმეში *Jehovah's Witnesses of Moscow vs. Russia* (მოსკოვის იეჰოვას მოწმეები რუსეთის წინააღმდეგ), აღნიშნა, რომ ერთადერთი სანქცია, რელიგიების შესახებ აქტის მე-14 მუხლის თანახმად, რომელიც სასამართლოებს რელიგიური ორგანიზაციების წინააღმდეგ შეუძლიათ გამოიყენონ, არის დაშლა. კანონი არ იძლევა გაფრთხილების ან დაჯარიმების შესაძლებლობას. დაშლის სანქცია შეიძლება გამოყენებულ იქნას სამართალდარღვევის სიმძიმის მიუხედავად, ამ საკითხთან დაკავშირებით, 2003 წელს, საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ კანონის ასეთი ფორმულირება იყო არაკონსტიტუციური, რუსულმა სასამართლოებმა არ გაითვალისწინეს არც საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკა, არც შესაბამისი კონვენციის სტანდარტები და, შესაბამისად, მსგავსი სანქციის დაწესება არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

კრუპკო და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 126587/07 (სექცია I)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 26. 06. 2014

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 17. 11. 2014

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-5 მუხლი

თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება

ფაქტები: განმცხადებლები არიან სხვადასხვა კონგრეგაციის იეჰოვას მოწმეები მოსკოვში. 2006 წლის 12 აპრილს, განმცხადებლები და კიდევ სხვა, 400 პიროვნება, შეიკრიბნენ ყველაზე მნიშვნელოვანი რელიგიური დღესასწაულის აღსანიშნავად, ამ დროს უნივერსიტეტის კორპუსს, სადაც იმართებოდა შეხვედრა,

ალყა შემოარტყა სპეცრაზმმა. სამართალდამცავებმა კონგრეგაციის 14 წევრი, განმცხადებლების ჩათვლით, გამოაცალკევა დანარჩენი ჯგუფიდან და მილიციის მიკროავტობუსით ადგილობრივ განყოფილებაში წაიყვანა, სადაც განმცხადებლები შუალამემდე იმყოფებოდნენ.

შეხვედრის ჩაშლისა და მათი დაკავების უკანონობის თაობაზე ოთხმა განმცხადებელმა ეროვნულ სასამართლოს მიმართა. 2007 წლის საბოლოო გადაწყვეტილებაში სასამართლომ დაადგინა, რომ შეხვედრის შეჩერებისას სპეცრაზმი მოქმედებდა კანონის ფარგლებში, ვინაიდან შეხვედრა იმართებოდა ეროვნული კანონმდებლობასთან შეუსაბამო შენობა-ნაგებობაში, ხოლო 3 საათიანი ყოფნა მილიციის განყოფილებაში დაკავებას არ წარმოადგენდა.

ნორმა – კონვენციის მე-5 მუხლი: დადგინდა იძულების ფაქტი, რომელიც მიუხედავად დაკავების მცირე ხანგრძლივობისა, გამომდინარე კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი ნაწილიდან, თავისუფლების აღკვეთაზე მიუთითებს. განმცხადებლებმა სამართალდამცველთა მოთხოვნისთანავე წარადგინეს პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტები, უპასუხეს ყველა კითხვას და ემორჩილებოდნენ ბრძანებებს. განმცხადებლების მიმართ არ ყოფილა არანაირი საფუძვლიანი ეჭვი რაიმე დანაშაულის ან გადაცდომის ჩადენაში, ასევე, არ დაწყებულა სისხლის ან ადმინისტრაციულ – სამართლებრივი წარმოება. მილიციის განყოფილების თანამშრომელი აღიარებდა, რომ ეროვნული კანონმდებლობის დონეზე ადმინისტრაციული გადაცდომა არ დაფიქსირებულა. შესაბამისად, განმცხადებლების დაკავება არ მომხდარა კომპეტენტური ორგანოს წინაშე წარდგენის მიზნით, გონივრული ეჭვის საფუძველზე, რომ მათ მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის (C) ქვეპუნქტით გათვალისწინებული რაიმე სახის გადაცდომა ჰქონდათ ჩადენილი; შესაბამისად, განმცხადებლების დაკავებას არ ჰქონია არანაირი სამართლებრივი საფუძველი, ან კანონიერი მიზანი – მათ დაკავებას ჰქონდა თვითნებური ხასიათი.

გადაწყვეტილება: მე-5 მუხლის დარღვევა (ერთხმად).

მე-9 მუხლი: მილიციელთა ბრძანების საფუძველზე რელიგიური მსახურების ჩაშლა წარმოადგენს განმცხადებელთა რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას. ამ შემთხვევაში, განხილვა საკითხისა – იყო თუ არა ეს ჩარევა კანონით გათვალისწინებული, აუცილებლობას აღარ წარმოადგენს, რადგან ნებისმიერ შემთხვევაში, ის არ ყოფილა აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში. სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში ჩამოყალიბებული აქვს მსჯელობა, რომ მაშინაც კი, როცა ოფიციალური ორგანოები არ არიან შესაბამისი წესით ინფორმირებულნი საჯარო აქტივობის თაობაზე, რომელიც საფრთხეს არ უქმნის საჯარო წესრიგს, მშვიდობიანი თავშეყრის დაშლა მილიციის მიერ არ შეიძლება შეფასდეს, როგორც „აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში“. აღნიშნული დასკვნა პირდაპირ შეესაბამება მოცემული საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს: შეხვედრა არ ყოფილა საჯარო და ხმაურიანი, იგი იმართებოდა ჭერქვეშ, რელიგიური დღესასწაულის აღსანიშნავად და არანაირ საფრთხეს არ უქმნიდა საჯარო წესრიგს. ცერემონიის ჩაშლის მიზნით დიდი რაოდენობის შეიარაღებული სპეცრაზმელის ჩარევა, განმცხადებელთა 3 საათიანი დაკავება იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ოფიციალური ხელისუფლების წარმომადგენლებს სწამდათ, რომ წინასწარი შეტყობინების გარეშე მსგავსი შეხვედრის ჩატარება იყო უკანონო, საჯარო წესრიგის უზრუნველყოფის მიზნებიდან გამომდინარე, არაპროპორციული იყო.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

პედაგოგიური და სხვა სახის საპროფესიო წინააღმდეგ

განაცხადი 128490/02 (სექცია IV)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 07. 10. 2014

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 07. 01. 2015

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის
თავისუფლებასთან მიმართებით

ფაქტები: განმცხადებლები – იეჰოვას მოწმე საქართველოს 99 მოქალაქე. სასამართლოს წინაშე წარდგენილი განაცხადი შეეხება განმცხადებლებზე ძალადობისა და თავდასხმის ოცდაათამდე სავარაუდო ფაქტს. განმცხადებლებმა საქართველოს გენერალურ პროკურატურაში წარადგინეს 160 საჩივარი დამრღვევების მიმართ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის მოთხოვნით, თუმცა მათი საჩივრების საფუძველზე არანაირი შედეგი არ დამდგარა.

ძალადობის, სულ მცირე, ოთხი ფაქტი განხორციელებული იყო პოლიციისა და სახელმწიფო ხელისუფლების სხვა წარმომადგენელთა უშუალო მონაწილეობით, კიდევ ოთხ საქმეში სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენელთა არაპირდაპირი ჩარევა იკვეთებოდა. ძალადობის 30 შემთხვევიდან 12 ჩადენილი იყო მართლმადიდებელ მორწმუნეთა გარკვეული ჯგუფის მიერ, მამა ბასილ მკალავიშვილის მეთაურობით, რომელიც განკვეთილია საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიიდან. მიუხედავად იმისა, რომ განმცხადებლებმა ძალადობის ყველა ფაქტის შესახებ მიმართეს საქართველოს გენერალურ პროკურატურას, მხოლოდ გარკვეულ შემთხვევებში მიიღეს წერილობითი გამომხატულება. სულ მცირე 15 შემთხვევაში, დაზარალებულებმა გაასაჩივრეს შესაბამისი უწყებების უმოქმედობა, თუმცა გენერალური პროკურატურის მხრიდან ამას აქტიური ქმედებები მაინც არ მოჰყოლია.

საქართველოს სახალხო დამცველი, ევროპული კომისია შეუწყნარებლობისა და რასის შიშის წინააღმდეგ, გაეროს ადმიანის უფლებათა უმაღლესი კომისარი, „Amnesty International“ და საერთაშორისო მედია მუდმივად აფიქსირებდნენ, რომ საქართველოში იეჰოვას მოწმეები იყვნენ მართლმადიდებელ მორწმუნეთა ერთი ჯგუფის (რომელთა უმრავლესობას მამა ბასილი ხელმძღვანელობდა) მსხვერპლნი და შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოები არ ახდენდნენ სათანადო რეაგირებას.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გასამყარებლად, განმცხადებლებმა სასამართლოს წარუდგინეს ძალადობის მსხვერპლთა და ძალადობის ფაქტების მოწმეთა ასზე მეტი წერილობითი ახსნა-განმარტება, ასევე, პოლიციის თანამშრომელთა უმოქმედობის დამადასტურებელი და დაზარალებულთა მდგომარეობის ამსახველი ფოტო და ვიდეო მასალა.

ნორმა: მე-9 მუხლი – განმცხადებლები ამტკიცებდნენ, რომ მათ მიმართ სახეზე იყო ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევა. მთავრობის მტკიცებით, სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენელთა მხრიდან არ განხორციელებულა განმცხადებელთა უფლების დარღვევა და ძალადობა, ყველა შემთხვევა განხილ

რციელებული იყო კერძო პირების მიერ და სისხლის სამართლებრივი დევნის დაწყების გზით, სახელმწიფოს ადეკვატური ზომები ჰქონდა მიღებული ძალადობის ფაქტებთან დაკავშირებით. აღძრული სისხლის სამართლის საქმეებიდან მხოლოდ 8 იყო შეწყვეტილი, 3 საქმე იყო წინასწარი გამოძიების სტადიაზე, ხოლო ცხრა საქმე უკვე მსვლელობაში იყო სასამართლოში.

ზემოაღნიშნულის განსამტკიცებლად, მთავრობამ, მაგალითისთვის აღნიშნა, რომ დიდუბე-ჩუღურეთის რაიონული სასამართლო განიხილავდა სისხლის სამართლის საქმეს ორი რელიგიური ლიდერის, მამა ბასილისა და პ. ივანიძის წინააღმდეგ, რომლებიც იეჰოვას მოწმეებზე ყველაზე სერიოზულ თავდასხმებში ფიგურირებდნენ.

უფრო მეტიც, 2002 წლის 31 მაისს დამატებით სამი საქმე, რომელიც შეეხებოდა 170 დაზარალებულ იეჰოვას მოწმეს, გადაეგზავნა სასამართლოს რუსთავის პროკურატურის მიერ.

მთავრობამ ასევე განმარტა, რომ რამოდენიმე დაზარალებულთან მიმართებით მიღწეული იყო მეგობრული შეთანხმება, თუმცა, საქმის მასალებში არ იყო წარმოდგენილი ამის დამადასტურებელი დოკუმენტაცია.

მთავრობამ არ უარყო, რომ გარკვეული სისხლის სამართლის საქმეები შეწყდა, თუმცა, პროკურატურის მიერ შეწყვეტის შესახებ მიღებული გადაწყვეტილებები ემყარებოდა შესაბამის სამართლებრივ საფუძველს.

დასკვნის სახით მთავრობამ განაცხადა, რომ სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენლების მხრიდან განმცხადებელთა უფლებების დარღვევა არ განხორციელებულა. მართლია, განმცხადებელთა მიმართ ჩადენილი იყო სისხლის სამართლის დანაშაული, თუმცა დანაშაულები ჩადენილი იყო კერძო პირების მიერ და ამასთან დაკავშირებით, სამართალდამცავ ორგანოებს დანაშაულის თითოეულ ფაქტზე სიღრმისეული გამოძიება ჰქონდათ განხორციელებული.

სასამართლოს შეფასება:

ზოგადი პრინციპები – სასამართლომ აღნიშნა, რომ აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება დემოკრატიული საზოგადოების განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს. ეს თავისუფლება, რელიგიურ განზომილებაში უმთავრესი და სასიცოცხლო ელემენტია მორწმუნეთა იდენტობისა და სამყაროს შესახებ მათი ხედვის ჩამოყალიბებისთვის და ასევე, წარმოადგენს ღირებულ ფასეულობას ათეისტებისათვის. მრავალფეროვნება დემოკრატიული საზოგადოების დიდი მონაპოვარი და მისი განუყოფელი ნაწილია. ეს არის რელიგიური რწმენისა და რელიგიური აღმსარებლობის თავისუფლება.

მართალია, რელიგიის თავისუფლება, უპირველეს ყოვლისა, ინდივიდუალური აზრის და სინდისის საკითხია, ის, ასევე, მოიცავს რელიგიის გამოხატვის უფლებას – საჯაროდ თუ კერძოდ, ინდივიდუალურად თუ სხვებთან ერთად. რელიგიური რწმენა შეიძლება გამოიხატოს თავყვანისცემის ან სწავლების გზითაც. ვინაიდან ინდივიდის მიერ საკუთარი რელიგიის გამოხატვამ შესაძლებელია, ზეგავლენა მოახდინოს სხვებზე, კონვენციის ავტორებმა მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტით განსაზღვრეს, რომ ინდივიდის რელიგიის თავისუფლება შესაძლებელია, შეიზღუდოს კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, თუ ეს აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში და თუ შეზღუდვა ემსახურება კანონიერ მიზანს.

სასამართლოს არაერთხელ განუცხადებია, რომ სახელმწიფოს ნეიტრალური და მიუკერძოებელი მარეგულირებლის ფუნქცია აქვს სხვადასხვა რელიგიური

რწმენის პრაქტიკაში განხორციელების საკითხში და რომ მისი როლი დემოკრატიულ საზოგადოებაში საჯარო წესრიგის, რელიგიური ჰარმონიისა და შემწყნარებლობის უზრუნველყოფაა. სასამართლოს, ასევე, არაერთხელ აღუნიშნავს, რომ სახელმწიფოს ნეიტრალურობისა და მიუკერძოებლობის ვალდებულება შეუსაბამოა ნებისმიერ ძალაუფლებასთან, რომელიც სახელმწიფოს რელიგიური რწმენის და მისი გამოხატვის ლეგიტიმურობის განსაზღვრის უფლებას მიანიჭებს, სახელმწიფოს ვალდებულებაა, უზრუნველყოს ურთიერთშემწყნარებლობა დაპირისპირებულ ჯგუფებს შორის. შესაბამისად, სახელმწიფოს ვალდებულებას წარმოადგენს არა მრავალფეროვნების განადგურებით დაძაბულობის მიზეზის აღმოფხვრა, არამედ დაპირისპირებულ ჯგუფებს შორის შემწყნარებლური დამოკიდებულების უზრუნველყოფა.

რაც შეეხება რელიგიური ჯგუფების ავტონომიურობას, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ისინი ისტორიულად არსებობენ ორგანიზებული სტრუქტურების სახით. როდესაც საკითხი შეეხება რელიგიური თემის ორგანიზებას, კონვენციის მე-9 მუხლი უნდა განიმარტოს მე-11 მუხლთან მიმართებით, რომელიც რელიგიური თემის ორგანიზაციულ ცხოვრებას სახელმწიფოს მხრიდან თვითნებური ჩარევისგან იცავს. ასეთ ჭრილში საკითხის განხილვა ნათელს ხდის, რომ მორწმუნეთა რელიგიის თავისუფლება, ასევე, მოიცავს მოლოდინს, რომ მათ უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა გაერთიანდნენ თავისუფლად, სახელმწიფოს თვითნებური ჩარევის გარეშე. რელიგიური ორგანიზაციების ავტონომიურობა განუყოფელია მრავალფეროვნებისგან დემოკრატიულ საზოგადოებაში და წარმოადგენს კონვენციის მე-9 მუხლის ძირითადი დაცვის ობიექტს, ვინაიდან მისი პირდაპირი ინტერესია არამხოლოდ რელიგიური თემების უბრალო ორგანიზება, არამედ მათი მიმდევრების მიერ რელიგიის თავისუფლებით ეფექტურად სარგებლობა. თუ რელიგიური თემების ორგანიზაციული ცხოვრება არ მოექცევა მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ, ინდივიდის რელიგიის თავისუფლების ნებისმიერ ასპექტი საფრთხეში აღმოჩნდება.

სასამართლოს შეფასება – მთავრობას არ უარუყვია, რომ განმცხადებლების მიმართ ადგილი ჰქონდა მათი რელიგიური რწმენის გამო დამცირებასა და ფიზიკურ თავდასხმას. შესაბამისად, ყველა ინციდენტი წარმოადგენდა განმცხადებელთა რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევას. მთავრობის მხრიდან ასეთი უხეში ჩარევის მე-9 მუხლი მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული რომელიმე გამოწვევით გამართლების მცდელობას ადგილი არ ჰქონია, თუმცა, იგი ამტკიცებდა, რომ სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენლები არავითარ მონაწილეობას არ იღებდნენ ამ ინციდენტებში და ძალადობრივი ქმედებების მონაწილე პირების მიმართ სახელმწიფომ ადეკვატური რეაგირება განახორციელა.

განხორციელებული ქმედებების ადეკვატურობასთან დაკავშირებით სასამართლომ განმარტა, რომ მაშინ, როდესაც ხდებოდა განმცხადებელთა რელიგიური შეკრებების დარბევა, ლიტერატურის კონფისკაცია და საცხოვრებელი სახლების ძარცვა, ისინი სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენელთა მხრიდან აწყობოდნენ სრულ ინდიფერენტულობას; ხოლო მათი უმოქმედობაც იმით იყო გამოწვეული, რომ განმცხადებლები მიეკუთვნებოდნენ რელიგიურ თემს, რომელიც საფრთხეს წარმოადგენდა მართლმადიდებლური ქრისტიანობისათვის. სამართლებრივი დაცვის შესაძლებლობის წართმევის გამო, განმცხადებლებს მოესპოთ შესაძლებლობა, სასამართლოს დახმარებით დაეცვათ საკუთარი რელიგიის თავისუფლება. სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენელთა გულგრილობამ

თავისუფლება მიანიჭა რელიგიური ძალადობის ფართომასშტაბიან გავრცელებას იეჰოვას მოწმეთა წინააღმდეგ, რის გამოც განმცხადებლები აღმოჩნდნენ მუდმივი შიშის წინაშე, რომ მათი რელიგიის გამოხატვის ყოველი ახალი შემთხვევისას ისინი ყოველთვის გახდებოდნენ ძალადობის მსხვერპლნი.

ასეთი ვითარების არსებობისას, ეროვნულ ხელისუფლებას ევალებოდა განეხორციელებინა მასზე დაკისრებული პოზიტიური ვალდებულება და არა მარტო სამართლებრივ ჩარჩოებში მოექცია არსებული ვითარება, არამედ, უპირველეს ყოვლისა, მიეღო ეფექტური ზომები განმცხადებლების უფლებების დასაცავად.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გამო სასამართლომ დაასკვნა, რომ სახელმწიფომ ვერ შეძლო მასზე დაკისრებული ვალდებულების შესრულება და იეჰოვას მოწმეთა თავის რელიგიის თავისუფლებით დაუბრკოლებლად სარგებლობის უზრუნველყოფა და შესაბამისად, დარღვეული იყო კონვენციის მე-9 მუხლი, 89 განმცხადებელთან მიმართებით.

ნორმა: მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში – სასამართლომ კიდევ ერთხელ განმარტა, რომ კონვენციის მე-14 მუხლით გათვალისწინებული არათანაბარი მოპყრობა დისკრიმინაციულია სათანადო და ობიექტური დასაბუთების გარეშე.

სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ წევრ სახელმწიფოებს მინიჭებული აქვთ მიხედულობის გარკვეული ზღვარი, თავად შეაფასონ, თუ როდის არის გამართლებული შედარებით თანაბარ მდგომარეობაში მყოფი პირების მიმართ განსხვავებული მოპყრობა და რა ზომით. რელიგია განსაკუთრებით ხაზგასმულია მე-14 მუხლში.

სასამართლომ ხაზი გაუსვა, რომ მე-14 მუხლი, ასევე, ითვალისწინებს სახელმწიფოს ვალდებულებას, გამოააშკარაოს ძალადობის შესაძლო დისკრიმინაციული მოტივი.

განმცხადებელთა მტკიცება, რომ მოპასუხე სახელმწიფოს ქმედებებს რელიგიური მოტივაცია ედო საფუძვლად, სასამართლომ გაიზიარა, ვინაიდან აშკარად ჩანდა, რომ განმცხადებელთა ყველაზე დიდი რელიგიური შეკრებების დარბევა ხდებოდა ან ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენელთა უშუალო მონაწილეობით, ან მათი მდუმარე თანხმობით; პოლიცია უარს აცხადებდა მათ დაცვაზე იმ მომენტიდან, როდესაც შეიტყობდნენ მათი რელიგიური კუთვნილების შესახებ და განმცხადებლები, პოლიციაში საჩივრების წარდგენისას, ხდებოდნენ რელიგიური შეურაცხყოფის მსხვერპლნი; შესაბამისად, ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლები განმცხადებელთა მრავალრიცხოვანი საჩივრების მიმართ აბსოლუტურ გულგრილობას იჩენდნენ. სასამართლომ აღნიშნა, რომ შეუძლებელი იყო საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ გავრცელებული ინფორმაციის უგულებელყოფა, რომ იეჰოვას მოწმეები საქართველოში ხდებოდნენ ძალადობის მსხვერპლნი. საქართველოში რელიგიით მოტივირებული ძალადობის სერიოზული პრობლემის არსებობა საყოველთაოდ ცნობილ ფაქტს წარმოადგენდა, თუმცა ძალიან მცირე კეთდებოდა ამ პრობლემის აღმოსაფხვრელად. განმცხადებლების მიმართ დისკრიმინაციის არსებობის მტკიცება კიდევ უფრო აშკარა ხდებოდა, ვინაიდან არსებობდა არაერთი დოკუმენტირებული ფაქტი, რომელიც ადასტურებდა სახელმწიფო ხელისუფლების მხრიდან ნაკისრი ვალდებულების განუხორციელებლობას, რის გამოც იეჰოვას მოწმეებს ესპობოდათ სამართლებრივი დაცვის შესაძლებლობა. წარდგენილი მასალების საფუძველზე სასამართლომ და-

ადგინა, რომ იეჰოვას მოწმეთა მიმართ კერძო პირების მხრიდან სხვადასხვა სახის ძალადობა გამოწვეული იყო ამ რელიგიური უმცირესობის მიმართ არსებული ფანატიკური დამოკიდებულებით. ასევე აშკარა იყო, რომ სახელმწიფო ხელისუფლების წარმომადგენელთა დისკრიმინაციული დამოკიდებულება წარმოადგენდა იმ ძირითად მიზეზს, რის გამოც არ ხდებოდა ამ რელიგიური უმცირესობის წარმომადგენელთა საჩივრებზე სათანადო რეაგირება, რაც ადასტურებდა, სულ მცირე, იმას, რომ ხელისუფლების წარმომადგენლები ასეთი ძალადობის მიმართ ტოლერანტულად იყვნენ განწყობილნი. მთავრობის მტკიცება, იმის თაობაზე, რომ საჩივრები იყო დაუსაბუთებელი არ წარმოადგენს სათანადო არგუმენტს დისკრიმინაციის სავარაუდო არსებობის წინააღმდეგ. შესაბამისად, სასამართლომ დაასკვნა, რომ განმცხადებლები იყვნენ მე-14 მუხლის მე-9 მუხლთან მიმართებაში დარღვევის მსხვერპლნი.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

მაგიარი, კერესზტანი, მენონიტა და სხვაი უნგრეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 70945/11, 23611/12, 26998/12, 41150/12, 41155/12, 41463/12, 41553/12, 54977/12, 56581/12 (სექცია 2)

გადანყვეტილების მიღების თარიღი – 08. 04. 2014

გადანყვეტილება ძალაში შევიდა 08. 09. 2014

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: ყოფილი საბჭოთა კავშირის სხვა ქვეყნების მსგავსად უნგრეთშიც ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობა არის სპეციფიური მისი პოლიტიკური ისტორიიდან გამომდინარე. კომუნიზმის გაუქმების შემდეგ უნგრეთის მთავრობამ გამოსცა კანონი რომლის მიხედვითაც რელიგიურ გაერთიანებებს, რომლის წევრთა რაოდენობა 100 კაცს შეადგენდა, ენიჭებოდათ ეკლესიის (როგორც საზოგადოება, მორწმუნეთა ორგანიზაცია) სტატუსი და სარგებლობდნენ ფინანსური შეღავათებით. სახელმწიფოს მხრიდან მსგავსი შემამსუბუქებელი პოლიტიკის გამო ეკლესიების რაოდენობა სოკოებივით გამრავლდა უნგრეთში. ამის საპასუხოდ სახელმწიფომ კანონში შეიტანა ცვლილებები.

2011 წლის ეკლესიის შესახებ კანონმა გააკეთა ორგვარი კლასიფიკაცია: ზოგიერთი რელიგიური ორგანიზაციების აღიარება ავტომატურად ხდებოდა და ზოგს კი გარკვეული კრიტერიუმების არსებობისას, აღიარების მიზნით უნდა მიემათა პარლამენტისათვის. ის რელიგიური ორგანიზაციები რომელთა აღიარება როგორც ეკლესია არ მოხდებოდა იფუნქციონირებდნენ, როგორც ასოციაციები, რომლებიც ახორციელებენ რელიგიურ საქმიანობას. ამ კანონის გავლენით განმცხადებელთა რელიგიურმა გაერთიანებებმა დაკარგეს როგორც ეკლესიის სტატუსი, ასევე ის პრივილეგიები რაც უზრუნველყოფილი იყო ამ სტატუსით.

ეს კანონი ნაწილობრივ მიჩნეული იქნა არაკონსტიტუციურად უნგრეთის საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ და 2013 წელს გამოიცა ახალი კანონი ეკლესიის შესახებ, რომელიც უფლებას აძლევდა რელიგიურ გაერთიანებებს კვლავ ქონოდათ ეკლესიის სტატუსი და ესარგებლათ მონეტარული და ფისკალური შეღავა-

თებით. მაგრამ მათ იურიდიული პირის სტატუსის მქონე ეკლესიად აღიარებისათვის ისევ უნდა მიემართათ პარლამენტისათვის. რეგისტრაციისათვის კი საჭირო იყო მტკიცებულება იმის შესახებ რომ გაერთიანება საეთაშორისოდ აღიარებული იყო 100 წლის მანძილზე ან უნგრეთში ორგანიზებული წესით არსებობდა 20 წლის განმავლობაში. ამ ყველაფერს ართულებდა ის ფაქტი რომ კომუნისტური რეჟიმი ახალი გაუქმებული იყო. დამატებით კი, გაერთიანებებს უნდა დაედასტურებინათ სახელმწიფოსთან თანამშრომლობის განზრახვა და შესაძლებლობა, საჯარო ინტერესების გათვალისწინებით. სახელმწიფო კი ამას ამართლებდა იმით, რომ მომხდარიყო „ბიზნეს ეკლესიების“ რეგულაცია, რომელთა ინტერესი იყო სახელმწიფოსგან მხოლოდ სარგებელის მიღება. რელიგიური ორგანიზაციების რაოდენობა 300-დან შემცირდა 14-მდე და მხოლოდ პროტესტის შემდეგ გახდა 32.

9 რელიგიურმა ორგანიზაციამ მიმართა ევრო სასამართლოს 2012 წელს მე-9 და მე-11 მუხლიდან გამომდინარე დარღვეული რელიგიური თავისუფლების საფუძველზე.

სასამართლოს შეფასება: სასამართლო განმარტავს, რომ კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებული აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება, წარმოადგენს „დემოკრატიული საზოგადოების“ ერთ-ერთ საფუძველს. პირველ რიგში, რელიგიური თავისუფლება ინდივიდუალური სინდისის საკითხია და გულისხმობს „რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებას“, როგორც კერძო და ისე საზოგადოებაში, იმ ხალხის წრეში, რომელთა საერთო რწმენა აერთიანებთ.

სასამართლო არ მიიჩნევს აუცილებლად მიიღოს აბსტრაქტული გადაწყვეტილება, იყო თუ არა რელიგიური გაერთიანებების ფორმალური რეგისტრაციის ქმედება კონვენციის მე-9 მუხლით დაცულ უფლებაში ჩარევა. თუმცა, ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ სახელმწიფო ვალდებულია დარჩეს ნეიტრალური და მიუკერძოებელი რელიგიური თავისუფლების სფეროში თავისი მარეგულირებელი ძალისა და სხვადასხვა რელიგიებთან, დენომინაციებთან და შეხედულებებთან ურთიერთობაში. ფაქტები, რაც ადასტურებს ხელისუფლების მარცხს, მისი უფლებამოსილების განხორციელებისას, დარჩენილიყო ნეიტრალური მიცვაყვართ იმ დასკვნამდე, რომ სახელმწიფო ჩაერია მორწმუნეების თავისუფლებაში გამოეცლინათ თავისი რელიგია, კონვენციის მე-9 მუხლის დაცული უფლების მნიშვნელობით. სასამართლო კვლავ განმარტავს, რომ, გამონაკლის შემთხვევებში, კონვენციის თანახმად გარანტირებული რელიგიის თავისუფლების უფლება გამორიცხავს სახელმწიფოს თავისუფალ ქმედებებს, რათა დადგინდეს, ლეგიტიმურია თუ არა რელიგიური შეხედულებები ან რწმენის გამოხატვა. მართლაც, სახელმწიფოს მიერ ნეიტრალურობისა და მიუკერძოებლობის ვალდებულება, როგორც ეს გათვალისწინებულია სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში, შეუსაბამოა სახელმწიფოს მხრიდან მოახდინოს რელიგიური მრწამსის ლეგიტიმურობის შეფასება. ამ თვალსაზრისით მე-9 მუხლი უნდა განიმარტოს კონვენციის მე-11 მუხლის გათვალისწინებით, რომელიც იცავს ასოციაციურ ცხოვრებას გაუაზრებელი სახელმწიფო ჩარევისაგან.

სასამართლომ იმსჯელა და თავის გადაწყვეტილებაში აღნიშნა რომ მოხდა მე-9 და მე-11 მუხლებიდან გამომდინარე უფლებების დარღვევა. რეგისტრაციის გაუქმება და შემდგომში ახალი რეგისტრაციის მოთხოვნები იყო ჩარევა მომჩივანთა უფლებებში რაც დადგენილი იყო კანონით და გამომდინადებდა ლეგიტიმური მიზნებიდან. შეაფასა რომ მსგავსი ჩარევა საჭირო იყო დემოკრატიული საზოგადოებისათვის. სასამართლომ ხაზი გაუსვა მთავარ პრობლემას, რომ რელიგიურ

ორგანიზაციებს არ აქვთ უფლება მოითხოვონ სპეციალური სამართლებრივი სტატუსის მინიჭება საჯარო სამართლის ფარგლებში. ნებისმიერი განსხვავება ფაქტობრივი სტატუსის მინიჭებაში სხვადასხვა რელიგიურ ორგანიზაციებს შორის, ჩრდილს არ აყენებს მათ მიმდევრებს, შესაძლებელია გავლენა მოეხდინა მათ გაეთიანებაზე და ღვთისმსახურება. სასამართლომ განმარტა, რომ ნებისმიერი რელიგიური ორგანიზაციის პრივილეგიურ სამართლებრივ მდგომარეობაში ჩაყენებით, სხვა რელიგიური ორგანიზაციების მორწმუნეებს, მიმდევრებს უსამართლოდ და არაობიექტურად აყენებს მძიმე მდგომარეობაში.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა

ბულდუ და სხვაბი თურქეთის წინააღმდეგ

განაცხადი N 14017/08 (სექცია 2)

გადანყვეტილების მიღების თარიღი – 03. 06. 2014

გადანყვეტილება ძალაში შევიდა – 03. 09. 2014

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებლები ჩაგარ ბულდუ, ბანს გორმეზი, ერშინ ოლგუნი და ნევაზატ უმდუ დაბადებულები არიან 1983, 1978, 1979 და 1972 წლებში. ისინი ცხოვრობენ სტამბულში და იზმირში, გარდა ბ-ნი გორმეზისა. განმცხადებლები არიან იეჰოვას მოწმეები, რომლებიც უარს აცხადებდნენ სავალდებულო სამხედრო სამსახურის გავლაზე რელიგიური რწმენის საფუძველზე, რის გამოც ბ-ნი გორმეზი დააპატიმრეს და განათავსეს ისპარას სამხედრო ციხეში. განმცხადებლები მიუთითებდნენ ევროკონვენციის 3, 5, 6, 7, 9 და 13 მუხლების დარღვევაზე. თითოეული მათგანის არაერთხელ ჯარში გამოძახების მიუხედავად მათ მრავალჯერ მოუწიათ უარის თქმა თავიანთი რელიგიური მრწამსის გამო, აღნიშნულს შედეგად მოჰყვა განმცხადებლების ბულდუ და გორმეზის დაპატიმრება.

კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევა: განმცხადებლებმა მიმართეს ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს და მიუთითებდნენ კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევაზე, რომელიც ითვალისწინებს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას. თურქეთის მთავრობა კი ამტკიცებდა, რომ მე-9 მუხლის დარღვევას ამ საქმეში ადგილი არ ჰქონია, ხოლო სტრასბურგის სასამართლო განმარტავს, რომ საკითხი რომელიც წარმოიშობა ქვეყნის შიგნით სამხედრო სამსახურთან დაკავშირებით უნდა გადაწყდეს თითოეული საქმის გარემოებებიდან გამომდინარე. სასამართლო განმარტავს რომ განმცხადებლები არიან იეჰოვას მოწმეები, რელიგიური ჯგუფი, რომელთა რწმენა და მრწამსი ეწინააღმდეგება სამხედრო სამსახურს. აქედან გამომდინარე, ეჭვს არ იწვევს, ის ფაქტი რომ განმცხადებლები ჭეშმარიტად მოტივირებულები იყვნენ თავიანთი რელიგიური მრწამსის შესაბამისად, რომ უარი ეთქვათ სამხედრო სამსახურზე. სასამართლო აღნიშნავს, ასევე რომ თურქეთის კანონმდებლობა არ იძლევა იმის საშუალებას, რომ გამოწვეულ სიტუაციებს მოყვეს ადეკვატური რეაგირება.

სასამართლო თავდაპირველად განიხილავს ის, რომ განმცხადებელთა წინააღმდეგ განხორციელებული ღონისძიებები შეიძლება გამართლებულიყო კონ-

ვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტში მოხსენიებული ერთ-ერთი საფუძვლით: „რელიგიის ან რწმენის გაცხადების თავისუფლება ექვემდებარება მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც გათვალისწინებულია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესებისათვის, საზოგადოებრივი წესრიგის, ჯანმრთელობის, ზნეობის ან სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვისათვის“. საქმეში არსებული ყველა მტკიცებულების გათვალისწინებით, სტრასბურგის სასამართლომ მიიჩნია, რომ მთავრობამ ვერ წარმოადგინა სათანადო დოკუმენტაცია, რის მიხედვითაც სასამართლო არ ჩათვლიდა კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას.

სასამართლომ საბოლოო ჯამში მიიჩნია, რომ განხორციელებული ღონისძიებები სამხედრო სამსახურზე უარის თქმის გამო არ იყო აუცილებელი სახელმწიფოს მიერ, რამაც შესაბამისად გამოიწვია კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევა.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

გულერი და უზური თურქეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 31706/10-33088/10 (საქცთა 2)

გადანყვეტილების მიღების თარიღი – 02. 12. 2014

გადანყვეტილება ძალაში შევიდა 02. 03. 2015

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებლები არიან: ეროვნებით თურქი, იჰსან გულერი დაბადებული 1964 წელს მცხოვრები ანკარაში და სინან უგური დაბადებული 1947 წელს მცხოვრები იზმირში. საქმე ეხება განმცხადებელთა 10 თვიან პატიმრობას ტერორისტული ორგანიზაციის პროპაგანდისათვის. მათ ბრალად ედებოდათ, რომ ისინი მონაწილეობდნენ დემოკრატიული საზოგადოების პარტიის (DTP) მიერ მოწყობილ რელიგიურ კულტ მსახურებაში, რომელიც თავისმხრივ ეძღვნებოდა, ქურთისტანის მშრომელთა პარტიის (არალეგალურად შეიარაღებული ორგანიზაცია) 3 წევრის ხსოვნას, რომლებიც მოკლული იქნენ უშიშროების სამსახურის მიერ.

მსჯავრდებულების წინააღმდეგ სარჩელის უზრუნველსაყოფად, რომელიც ანკარის სასამართლომ გამოარქვია, რომ ის პირები, რომელთა ხსოვნისთვისაც იყო გამართული რელიგიური მსახურება, იყვნენ ტერორისტული ორგანიზაციის წევრები და უშიშროების მიერ მოკლულნი იქნენ გარკვეული ტერორისტული ქმედებების დროს. ამან წარმოშვა სერიოზული ეჭვი, რომ განმცხადებლების შეკრების მიზეზი, არა რელიგიური ღვთისმსახურება, არამედ კონკრეტული პოლიტიკური პარტიის წარმოჩინება იყო, თავისი არალეგალური პოლიტიკური სიმბოლოებით.

ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში განმცხადებლები მე-7 მუხლზე დაყრდნობით (არ არის სასჯელი კანონის გარეშე), მე-9 მუხლი (აზრის სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება) და მე-11 მუხლი (შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლება) ამტკიცებდნენ რომ მათი დაპატიმრება დაკავშირებული იყო მშვიდობიან მანიფესტაციასთან რელიგიური მოტივებით და ეს იყო პირდაპირი დისკრიმინაცია.

სასამართლოს შეფასება: სასამართლომ განაცხადა რომ რელიგიური თავისუფლება პირველ რიგში ინდივიდუალური სინდისის საკითხია, ეს გულისხმობს თავისუფლებას გამოავლინოს საკუთარი რელიგია არა მხოლოდ კერძოდ, არამედ საჯაროდ. ყველა თავისუფალია თავის რელიგიაში. მე-9 მუხლი ითვალისწინებს გამოხატვის სხვადასხვა ფორმებს, მათ შორის ლოცვა, სწავლება, პრაქტიკა და დაცვა. მაგრამ მე-9 მუხლი არ იცავს ყველა ქმედებას რომელსაც რელიგიური საფუძველი აქვს და ყოველთვის არ არის გარანტირებული უფლება, საზოგადოებაში მოქცევა იმ წესით, რომლითაც რწმენიდან გამომდინარეობს. მაგრამ სასამართლო ვალდებული იყო გაერკვია მოხდა თუ არა მომჩივანის უფლებებში ჩარევა და ეს ჩარევა იყო თუ არა კანონით დადგენილი წესით, ატარებდა ლეგიტიმურ მიზანს და საჭირო იყო თუ არა დემოკრატიული სახელმწიფოსათვის მე-9 მუხლის მნიშვნელობის ფარგლებში.

ამ საქმეში მთავარი საკითხი ეხება განმცხადებლების მსჯავრდებას რელიგიურ ღვთისმსახურებაში მონაწილეობისათვის, რომელიც სასამართლომ მხოლოდ მე-9 მუხლის საფუძველზე განიხილა. პირველ რიგში, განმცხადებლებზე დაკისრებული სასჯელი იყო მათი რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევა, მიუხედავად იმისა, რომ პირები რომელთა ხსოვნისთვისაც იყო მიძღვნილი მსახურება, იყვნენ უკანონო ორგანიზაციის წევრები და რომ მსახურება ჩატარდა პოლიტიკური პარტიის შენობაში, სადაც წარმოდგენილი იქნა უკანონო ორგანიზაციის სიმბოლოები.

რაც შეეხება იყო თუ არა ჩარევა „კანონით დადგენილი წესით“, სასამართლომ აღნიშნა, რომ სასჯელის სამართლებრივი საფუძველი იყო ანტიტერორისტული აქტის 7 (2) მუხლი (კანონი №3713). აღნიშნულია, რომ მოცემულ საქმეში არც ეროვნული სასამართლოების და არც მთავრობის დაკვირვებებმა არ აჩვენა, რომ განმცხადებლებს ჰქონდათ რაიმე როლი რელიგიური ღვთისმსახურების ადგილის არჩევისას ან პასუხისმგებელი იყვნენ უკანონო ორგანიზაციის სიმბოლოებზე.

უფრო მეტიც, სისხლის სამართლის დანაშაულებრივი ქმედება, რომლის გამოც განმცხადებლები იყვნენ მსჯავრდებულნი მოიცავდა მხოლოდ მათ მონაწილეობას რელიგიურ მსახურებაში. სასამართლოს აზრით, შეუძლებელი იყო წინასწარ განჭვრეტა, რომ რელიგიურ მსახურებაში მონაწილეობის მიღება იქნებოდა განხილული ანტიტერორისტული აქტის მე-7(2) მუხლის გამოყენების ფარგლებში. ამ აქტის და თურქეთის სასამართლოების ინტერპრეტაციის გათვალისწინებით განმცხადებლების მსჯავრდება პროპაგანდისათვის, ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევად, რადგანაც იგი არ აკმაყოფილებდა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით განსაზღვრული სიცხადისა და განჭვრეტის შესახებ მოთხოვნებს.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ იმსჯელა და დაადგინა რომ დაირღვა კონვენციის მე-9 მუხლიდან გამომდინარე აზრის სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა

პეტერბურგის საინტოლოგიის ინსტიტუტი რუსეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 47191/06 (სექცია 1)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 02. 10. 2014

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა 16. 02. 2015

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი არის სანქტ-პეტერბურგის ეკლესია, რუსეთის მოქალაქეების არაკორპორატიული ჯგუფი, რომელიც შეიქმნა საინტოლოგიის კოლექტიური შესწავლისათვის. 1984 წელს პეტერბურგში გამოჩნდა საინტოლოგთა პირველი ჯგუფი, რომელიც 1980-იანი წლების ბოლოს ორად გაიყო, რომელთაგან ერთ-ერთს წარმოადგენს განმცხადებელი. 1995 წელს ეკლესიის დამფუძნებლებმა, მათი ჯგუფის რეგისტრაციისთვის მიმართა სახელმწიფო რეგისტრაციის ორგანოს, მაგრამ მათგან დასაბუთებული პასუხი არ მიუღია. სანქტ-პეტერბურგის იუსტიციის დეპარტამენტმა კი განაცხადი განუხილველი დატოვა, რადგან დოკუმენტები გადაგზავნილი იყო სახელმწიფო დუმის ექსპერტთა საკონსულტაციო საბჭოში სამართლებრივი და რელიგიური კვლევების ექსპერტიზისათვის.

2002-2003 წლებში განმცხადებლებმა, სხვა თანამორწმუნეებთან ერთად, არაერთხელ წარმოადგინეს ახალი განაცხადი რელიგიური ჯგუფის რეგისტრაციისთვის, როგორც ადგილობრივი რელიგიური ორგანიზაცია, მაგრამ კვლავ მიიღეს უარი. 2005 წელს გაიმართა სასამართლო, რომელმაც განმარტა რომ 1997 წელს მიღებული კანონის მიხედვით რელიგიური ორგანიზაცია არის სათანადო წესით დარეგისტრირებული, რუსი ხალხის ნებაყოფლობითი გაერთიანება და შექმნილია რწმენის გავრცელებისთვის. იუსტიციის დეპარტამენტმა ჩაატარა რელიგიური საკითხის შესწავლა და უარი განაცხადა სანქტ-პეტერბურგის საინტოლოგიის ეკლესიის რეგისტრაციაზე, რადგან ეს რელიგიური ორგანიზაცია არ იყო რელიგიური ბუნების მატარებელი და ტექნიკური საფუძვლებით, მისი არსებობა 15 წლის განმავლობაში იყო საეჭვო.

ევროპულმა სასამართლომ განმარტა რომ იურიდიული პირის შექმნის შესაძლებლობა საერთო ინტერესის მქონე პირთათვის, არის თავისუფალი გაერთიანების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ასპექტი და სახელმწიფო ორგანოების მხრიდან უარი რელიგიური გაერთიანებისათვის იურიდიული პირის სტატუსის მინიჭების შესახებ არის გაერთიანების თავისუფლების უფლებაში ჩარევა. რეგისტრაციაზე უარის თქმა პირდაპირ გავლენას ახდენს, როგორც თავად ჯგუფზე, ისე მის პრეზიდენტზე, დამფუძნებლებზე და ინდივიდუალურ წევრებზე.

იმ შემთხვევებში, როდესაც საქმე ეხება რელიგიური გაერთიანების იურიდიულ პირად აღიარების უარყოფას არის კონვენციის მე-11 მუხლთან მიმართებაში მე-9 მუხლით გათვალისწინებული რელიგიური თავისუფლების უფლებაში ჩარევა, თუ მსგავსი ჩარევა არ იყო კანონით დადგენილი და არ ატარებდა ლეგიტიმურ მიზნებს არ წარმოადგენდა აუცილებლობას დემოკრატიული საზოგადოებისათვის ამ მიზნების მისაღწევად.

მე-9 მუხლის დარღვევა მე-11 მუხლთან კომბინაციაში. ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ რელიგიური ორგანიზაციის რეგისტრაციაზე უარი წარმოადგენდა მომჩივნის მე-11 მუხლით გათვალისწინებულ უფლებაში ჩარევას,

ვინაიდან ამ შეზღუდვის გამო „ეკლესია“ ვერ ახერხებდა განეხორციელებინა რელიგიური საქმიანობა. იუსტიციის დეპარტამენტის ქმედება იყო თვითნებური და ასეთი მიდგომა ეწინააღმდეგება კანონს. კანონიერ საფუძველს არის მოკლებული მოთხოვნა იმის თაობაზე რომ განმცხადებელს დაედასტურებინა რუსეთში ბოლო 15 წლის განმავლობაში არსებობის ფაქტი, ვინაიდან რუსეთის ფედერაციის საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად, ასეთი ფაქტის დადასტურების მოთხოვნა, იმ გაერთიანებების მიმართ ვინც რელიგიის შესახებ კანონის მიღებამდე სარგებლობენ იურიდიული პირის სტატუსით იყო არაკონსტიტუციური. ვინაიდან განმცხადებელს არ ჰქონდა დარღვეული ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნები, უარს რეგისტრაციაზე არ ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი და სახელმწიფოს წარმომადგენლების ქმედება იყო არაკეთილსინდისიერი რადგან დაირღვა მიუკერძოებლობისა და ნეიტრალიტეტის პრინციპი.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა

ბანათლებისა და კულტურის ფონდი თურქეთის წინააღმდეგ

განაცხადი N 32093/10 (სექცია 2)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 02. 12. 2014

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 20. 04. 2015

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი-მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და

რელიგიის თავისუფლებასთან მიმართებით

ფაქტები: ალევოზში, ისლამის ერთ-ერთი მიმდინარეობა. განმცხადებელი განათლებისა და კულტურის ფონდი, არის დაფუძნებული თურქეთის კანონმდებლობით, რომელიც 1995 წელს შეიქმნა და მიენიჭა საჯარო კომუნალური სტატუსი, ის რომელიც ასრულებს საზოგადო, კომუნალურ სერვისებს. რელიგიური ფონდი, თურქეთის მაშტაბით, ჩემევიზები (სარიტუალო ადგილები), ფუნდამენტურად მნიშვნელოვანია თურქების ალევოზმის ტრადიციების მიმდევრებისთვის, რომლებიც მიძღვნილია ალევოზმის მიმდევრების პრაქტიკულ სწავლებაზე. კერძოდ, იენიბოსნას კულტურული ცენტრი, კომპლექსი, რომელიც მოიცავს განმცხადებლის ფონდის შტაბს, სადაც განთავსებულია ასევე რესტორანი, ბიბლიოთეკა, საკონფერენციო დარბაზი, დაკრძალვის ოთახი და ოთახი, სადაც ხდება რიტუალების და თაყვანისცემის შესრულება. 2006 წლის აგვისტოში, იენიბოსნას კულტურული ცენტრი იყო ალევოზმის მიმდევრების თაყვანისცემის ადგილი, რომლის დირექტორმაც ითხოვა ცენტრის გათავისუფლება ელექტროენერგიის საფასურისგან, რადგან თურქეთის კანონმდებლობა ითვალისწინებდა, ყველა რელიგიური დაწესებულების გადასახადის გადახდას, რელიგიური ფონდის მართველობის მიერ. 2008 წლის 27 მაისის გადაწყვეტილებით, ბეიოლლუს რაიონულმა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა ფონდის მოთხოვნები, ეს გადაწყვეტილება დაეყრდნო მართველობის მიერ წარმოდგენილ შეხედულებას, რომელიც ამბობდა, რომ ალევოზში, არ ითვლე-

ბოდა რელიგიის მიმდევრობად და ჩემევიზმი, არ იყო ადგილი, სადაც შეიძლებოდა თაყვანისცემის შესრულება. ეს გადაწყვეტილება საკასაციო სასამართლომ რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება უცვლელად დატოვა და მომჩივანის ფონდის მიერ შეტანილი საჩივარი 2009 წელს გააუქმა. იენიბოსნას ცენტრის გადაუხდეელი გადასახადების ჯამური რაოდენობა კი 668, 012. 13 თურქული ლირას (TRY) შეადგენდა. განმცხადებელმა საჩივარი შეიტანა, ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-14 და მე-9 მუხლების დარღვევებთან დაკავშირებით.

ნორმა: მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში:

საჩივარი შეტანილია, ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლის (დისკრიმინაციის აკრძალვა) და მე-9 მუხლის (აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლების უფლება) საფუძველზე. განმცხადებელი ჩიოდა, რომ ელექტროენერგიის გადასახადი გადახდილიყო რელიგიური საქმეთა მართველობის მიერ, იმ ადგილებში, რომლებიც რელიგიური რიტუალებისთვის იყო გამოყოფილი. ეს პრივილეგია, ჩამორთმეული ქონდა იენიბოსნას ცენტრს, თურქეთის მთავრობის მიერ არარელიგიურ ადგილად მიჩნევის საფუძველზე. მე-9 მუხლზე დაყრდნობით, განმცხადებელი ჩიოდა თურქეთის ხელისუფლების წინააღმდეგ, იენიბოსნას ცენტრის თაყვანისცემის ადგილის სტატუსის არ აღიარების გამო.

განმცხადებელმა, განაცხადი ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში შეიტანა 2010 წლის 7 მაისს. სასამართლომ პირველად აღნიშნა, რომ თურქეთის კანონმდებლობის თანახმად, იენიბოსნას ცენტრის სარიტუალო ადგილის სტატუსი განსხვავდებოდა სხვა სარიტუალო ადგილებიდან, რომლებიც აღიარებული იყო სახელმწიფოს მიერ. ამასთან დაკავშირებით, ხაზი გაუსვა იმ ფაქტს, რომ ალევინების რელიგიის თავისუფლება დაცული იყო კონვენციის მე-9 მუხლის საფუძველზე. იენიბოსნას ცენტრი მოიცავს ოთახს, სადაც ალევინება თაყვანისცემა (საეკლესიო, ცერემონიული თუ რიტუალური), რომელიც არის ძირითადი ნაწილი ალევინების რელიგიის. სასამართლომ ასევე დაადგინა, რომ სარიტუალო ოთახში განხორციელებული საქმიანობები არ იყო მოგებაზე ორიენტირებული. თურქეთის კანონმდებლობის მიხედვით, მთავრობა სარიტუალო ადგილებს ათავისუფლებდა ელექტროენერგიის საფასურის გადახდისგან, ამავე სტატუსის მქონე იენიბოსნას ცენტრის სარიტუალო ადგილის, გამოკლებით, რითიც თურქეთის მთავრობა ნათლად აფიქსირებდა თავის დამოკიდებულებას იენიბოსნას ცენტრის სარიტუალო ადგილის მიმართ. სასამართლო განმარტავს, რომ ზოგადად აუცილებელია სახელმწიფოებმა შეისწავლონ და განსაზღვრონ ერთნაირი თუ განსხვავებული სიტუაციები და შესაბამისად მიიღონ გადაწყვეტილებები, თუმცა მიუხედავად ამისა, თუ სახელმწიფო პრივილეგიებს ანიჭებს რელიგიური თაყვანისცემის ადგილს, ყველა რელიგიური ჯგუფი რომელსაც აქვთ ერთნაირი რელიგიური სტატუსი, სამართლიანად უნდა სარგებლობდნენ ერთნაირი პრივილეგიებით. სახელმწიფოს მიერ სამართლიანი დამოკიდებულება არადისკრიმინაციული უნდა იყოს ყველა რელიგიის მიმართ. მოცემულ საქმეში, კი თურქეთის სახელმწიფოს მიერ შეფასება, რომ ალევინიზმი არ არის რელიგია და სახელმწიფო ართმევს პრივილეგიების გამოყენების შესაძლებლობას არ არის გამართლებული. სასამართლომ საბოლოო ჯამში დაადგინა, რომ ერთი რელიგიის მიმართ განსხვავებული დამოკიდებულება არ იყო ობიექტური, რამაც თურქეთის კანონმდებლობის თანახმად, რელიგიური ნიშნით, დისკრიმინაცია გამოიწვია. სასამართლოს გადაწყვეტილება ექვსი ხმა

ერთის წინააღმდეგ, რომ არ არსებობდა კონვენციის მე-9 მუხლის საფუძველზე საჩივრის ცალკე განხილვა, შესაბამისად სასამართლომ ერთხმად დაადგინა, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევას მე-9 მუხლთან ერთად.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა კონვენციის მე-14 მუხლის მე-9 მუხლთან ერთად კომბინაციაში (ერთხმად)

დიმიტროვა გულგარეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 15452/07 (სექცია 4)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 10. 02. 2015

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა 10. 05. 2015

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: „Word of Life“ (სიცოცხლის სიტყვა) არის საერთაშორისო რელიგიური ორგანიზაცია, დაფუძნებული უპსალაში, შვედეთი. 90-იანი წლების დასაწყისში „Word of Life“-ის 3 არაკომერციული შვილობილი ორგანიზაცია იყო რეგისტრირებული სოფიას საქალაქო სასამართლოს მიერ. მათგან ერთერთმა სოფიაში გახსნა ბიბლიის სასწავლო ცენტრი. თუმცა 1994 წლის 1 აპრილს უზენაესმა სასამართლომ გააუქმა სოფიას საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება აღნიშნული 3 ორგანიზაციის რეგისტრაციის თაობაზე, იმ საფუძველით, რომ მათ არ წარმოუდგენიათ სავალდებულო განაცხადები რათა განეხილებინათ მათი რეგისტრაცია მოცემული 3 თვის ვადაში, რომელიც მათთვის იყო შეტყობინებული 1994 წლის 18 თებერვალს, რაც განპირობებული იყო კანონში შეტანილი ცვლილებებით. უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებით აღნიშნული 3 ორგანიზაცია ამოშალეს არაკომერციული ორგანიზაციათა რეგისტრაციიდან. უფრო მეტიც ამ ორგანიზაციებს გაუუქმნდათ რეგისტრაცია რელიგიური დენომინაციების სტატუსით, რამაც გამოიწვია ბიბლიის შესწავლის ცენტრის რელიგიურ ორგანიზაციად რეგისტრაციის გაუქმებაც. იმავე წელს რელიგიური დენომინაციების დირექტორებმა შეიტანეს საჩივარი სოფიას მთავარ პროკურატურაში. პროკურატორაში საკითხის შესწავლის შემდგომ, პროკურორმა გამოიტანა დადგენილება, რომ „სექტას“ ჰქონდა დიდი გავლენა თავის მიმდევრებზე, რაც ზრდიდა სუიციდისა და ფსიქოლოგიური პრობლემების რისკს. ამ კავშირს მათი წევრები შეიძლება მიეყვნა ოჯახისაგან და საზოგადოებისაგან გამოყოფამდე. მიმდევრებს ეკრძალებოდათ ტელევიზორის ყურება და სხვა ლიტერატურის კითხვა გარდა ბიბლიისა და ასევე მოეთხოვებოდათ უარი ეთქვათ ნებისმერ ქირურგიულ ჩარევაზე. ბოლოს კი პროკურორმა გადაწყვიტა, რომ შეეზღუდა ამ ორგანიზაციის წევრთა უფლებები, შეკრებილიყვნენ თავიანთი შეხედულებების პროპაგანდისათვის და გაეგრძელებინათ ბიბლიის სასწავლო ცენტრის მართვა. 1974 წლის სისხლის სამართლის კოდექსის 185-ე მუხლით პროკურორი უფლებამოსილი იყო განეხორციელებინა ყველა საჭირო ღონისძიება, რათა თავიდან აეცილებინა შესაძლო სამართალდარღვევა. პროკურორმა ასევე დაავალა პოლიციას, რომ შეეზღუდათ ორგანიზაციის წევრთა იმ ადგილებში სადაც მათ შეეძლოთ შეხვედრების ჩატარება და თავიანთი მრწამსის ქადაგება.

ამას მოჰყვა საჩივრები კავშირის ნევრთა მიერ, მაგრამ ზემოთ აღნიშნული გადაწყვეტილება მხარდაჭერილი იქნა უფრო მაღალი რანგის პროკურორის მიერ.

საბოლოოდ როდესაც დიმიტროვამ უარი მიიღო ბულგარეთის სახელმწიფოსგან, რომ დაერეგისტრირებინა რელიგიური ორგანიზაცია მან გადაწყვიდა რელიგიური შეხვედრები მოეწყო საკუთარ სახლში. თუმცა მას ამის ნებაც არ დართეს, 1995 წლის სექტემბერში პოლიცია ორდერის გარეშე შეიჭრა მის სახლში და მოახდინა რელიგიური ნივთების კონფისკაცია და დააპატიმრა კერძო საკულტო მსახურებისათვის. ჩხრეკის შემდეგ პოლიციამ გამოსცა ორდერი და აუკრძალა დიმიტროვას შემდგომი შეხვედრების გამართვა საჯარო განათლების კანონმდებლობის საფუძველზე. დიმიტროვამ 1995 წლის დეკემბერში სარჩელი აღძრა სოფიას პოლიციის წინააღმდეგ და მოითხოვა მისი კუთვნილი მოძრავი ნივთების დაბრუნება და ზიანის ანაზღაურება. ის აცხადებდა რომ ეს არღვევდა მის რელიგიის თავისუფლებას და თავისუფლად შეკრების უფლებას.

პეტია დიმიტროვა წლების განმავლობაში ეძებდა სამართალს ბულგარეთის სხვადასხვა სასამართლოში მაგრამ ვერ მიაღწია. განცდილი უსამართლობის გამო, მან მიმართა ევროპის ადამიანთა უფლებათა დაცვის საერთაშორისო სასამართლოს და ბულგარეთის სახელმწიფოს წინააღმდეგ აღძრა სარჩელი, სადაც მიუთითა რომ დაირღვა მისი უფლებები, გამომდინარე ევროკონვენციის მე-9 და მე-13 მუხლებიდან.

სასამართლოს შეფასება: ევრო სასამართლოს გადაწყვეტილებით დადგინდა, რომ ბულგარეთის მთავრობამ დაარღვია პეტია დიმიტროვას აზრის სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება, როდესაც ის დააპატიმრეს საკუთარ სახლში, საკულტო მსახურებისათვის. სასამართლომ ასევე გამოარკვია რომ სახელმწიფოს მხრიდან დაირღვა მოქალაქის უფლება სამართლებრივად დაეცვა თავი, რაც გრძელდებოდა 20 წელიწადი.

ამ გარემოებებში, რადგან პოლიციის განხორციელებული ქმედებები პირდაპირ რეაგირებდა მომჩივნის რელიგიური მრწამსის გამოვლინებაზე და მიზნად ისახავდა, რომ მას უარი ეთქვა რელიგიურ ღვთისმსახურებაზე და საზოგადოებაში სხვებთან ერთად რელიგიის შესწავლაზე. სასამართლო მიიჩნევს, რომ ყოველივე ეს წარმოადგენდა კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული რელიგიის თავისუფლების შეზღუდვას. სასამართლომ დაადგინა, რომ პოლიციის ზომები არ იყო „კანონით დადგენილი“, რადგან მსგავსი არ განხორციელებულა რომელიმე წინათ არსებულ სისხლის სამართლის გამოძიების კონტექსტში და რადგან პროკურორის უფლებამოსილება, 1974 წლის კოდექსის 185 მუხლით გათვალისწინებული, იმდენად ფართო იყო, რომ ის არ უზრუნველყოფდა თვითნებობისგან საკმარის დაცვას.

ბოლოს, სასამართლომ აღნიშნა, რომ შიდა კანონმდებლობის ნორმები, როგორც ეს სასამართლომ გამოიყენა, არ იყო საკმარისად ნათელი, არარეგისტრირებული რელიგიური გაერთიანებების საქმიანობის კანონიერებასთან მიმართებაში. განმცხადებლის მიმართ ჩხრეკისა და ამოღების ღონისძიებები არ ჩატარებულა სისხლის სამართლის გამოძიების ფარგლებში და შესაბამისად, უკანონოა. ზემოაღნიშნული მოსაზრებების გათვალისწინებით, სასამართლო ადგენს, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას და კონვენციის მე-13 მუხლის სავარაუდო დარღვევას კონვენციის მე-9 მუხლთან მიმართებაში.

სასამართლომ არაერთხელ განმარტა კონვენციის მე-13 მუხლი, რომელიც უზრუნველყოფს ეროვნულ დონეზე ხელმისაწვდომობას, კონვენციის უფლებებისა და

თავისუფლებების აღსრულების უზრუნველსაყოფად. მთავრობას ვერ წარმოუდგინა სასამართლოს, რომ განმცხადებელს ჰქონდა საქმის წარმოების სხვა საშუალება, რომელიც კონვენციის მე-9 მუხლის საფუძველზე უზრუნველყოფდა მისი საჩივრის მიმართ ეფექტიანი დახმარების განევას. დასკვნით სიტყვაში სასამართლომ განაცხადა რომ სახელმწიფოს უარი ეკლესიის რეგისტრაციაზე მოკლებული იყო სამართლებრივ საფუძვეს რადგან კანონის წინაშე ყველა თანასწორია. ყველა საფეხზე სახელმწიფო მოქმედებდა დისკრიმინაციულად და უარყოფილი იქნა პატივისცემა რელიგიური პლურალიზმისა, რაც განუყოფელია დემოკრატიული საზოგადოებისგან და სახელმწიფოს მცნებისაგან. ევრო სასამართლომ დაადასტურა რომ მოხდა მე-9 და მე-13 მუხლების დარღვევა და დააკისრა სახელმწიფოს კომპენსაციის გადახდა მიყენებული მორალური და მატერიალური ზარალისათვის.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა

კარააჰმედი ბულგარეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 30587/13 (სექცია 4)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 24. 02. 2015

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა 24. 05. 2015

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: მომჩივანთა განცხადებით 2011 წლის, 20 მაისს, დილის საათებში მომლოცველები შეიკრიბნენ „ბანია ბაშის“ მეჩეთში რეგულარული ლოცვის ჩასატარებლად. ამ დროისათვის „ატაკას“ 100 წევრზე მეტმა მეჩეთის წინ მოაწყო დემონსტრაცია, რომელთა შორის იყო ქვეყნის პარლამენტის წევრი და ევრო პარლამენტის წევრი. საქმე ეხება ინციდენტს, რომელიც წარმოიშვა „ატაკა“-ს (პოლიტიკური პარტია ცნობილი თავისი ანტი ისლამური შეხედულებებით) მიმდევართა დემონსტრაციული მოძრაობის შედეგად, რომელიც ჩატარდა სოფიაში „ბანია ბაში“-ს მეჩეთის წინ პარასკევი დღის ლოცვის დროს. დემონსტრაციის დროს ატაკას მიმდევრებს ჰქონდათ ტრაფარეტები წარწერით „დაგვიბრუნეთ ბულგარეთი“ და ასევე მლოცველებს მიმართავდნენ შეურაწმყოფელი სიტყვებით „თურქეთის დამქაშები“, „ბინძური ტერორისტები“ და ა. შ. ასევე ესროდნენ კვერცხებს და ქვებს. დანით დაჭრეს თურქული ქუდი, ცეცხლი მოუკიდეს მლოცველთა ხალიჩებს და ხელკეტებით გალახეს რამდენიმე მუსლიმი.

ორი სახის გამოძიება დაიწყო: პირველი – პოლიციამ მომლოცველთა მიმართ ძალადობის ფაქტის გამო 7 პირი დააკავა ხულიგნობის ბრალდებით, მაგრამ მათ მიმართ არ აღძრულა სისხლის სამართლის საქმე; მეორე – ქალაქის პროკურორმა სისხლის სამართლის კოდექსის საფუძველზე დაიწყო გამოძიება რელიგიური შეუწყნარებლობის ნიადაგზე სიძულვილის ენის გამოყენების ფაქტთან დაკავშირებით, მაგრამ არცერთი პირის მიმართ ბრალი არ იქნა წაყენებული.

სასამართლოს შეფასება: სასამართლომ აღნიშნული საქმე განიხილა ორი შეჯიბრებითი სამართლებრივი უფლების ჭრილში, პირველი ატაკას და მისი მიმდევრების თავისუფალი გამოხატვის უფლებები და მშვიდობიანი დემონსტრაციის უფლება. მეორე მომჩივანის და სხვა მომლოცველების უფლება რათა მშვიდად ილოცონ მეჩეთში შეუსაბამო ჩარევების გარეშე. ყველა უფლება დაცულია კონვენციით:

გამოხატვის თავისუფლებისა და მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლების უფლება მე-10 და მე-11 მუხლებით, რელიგიის თავისუფლების უფლება მე-9 მუხლით. მიუხედავად იმისა, რომ არცერთი არ არის აბსოლუტური უფლებები: სამივე მუხლით გათვალისწინებული უფლებები შესაძლებელია დაექვემდებაროს შეზღუდვებს.

კონვენცია არ ქმნის იერარქიას ამ პრიორიტეტულ უფლებებს შორის: პრიციპული მნიშვნელობით, ისინი იმსახურებენ თანაბარ პატივისცემას. ამიტომ უნდა დაბალანსდეს ერთმანეთის მიმართ ისე, რომ აღიარებული იყოს ამ უფლებების მნიშვნელობა საზოგადოებაში პლურალიზმის, ტოლერანტობისა და ფართო აზროვნების საფუძველზე.

ევროსასამართლომ აღნიშნა, ადგილობრივ ხელისუფლებას უნდა სცოდნოდ პარასკევი დღის ღოცვის დროს მეჩეთთან გარეთ, დემონსტრაციის გამართვა დაძაბულობის რისკის მატარებელი იყო დემონსტრანტებსა და მომლოცველებს შორის.

სასამართლომ გამოარკვია, რომ ხელისუფლებას სათანადოდ არ უმსჯელია იმაზე რომ უნდა დაეზღუდათ ორმხრივი უფლება-მოვალეობები და მიუთითა იმ ქმედებებზე რომელიც ხელისუფლებას უნდა განეხორციელებინა დემონსტრაციამდე და მისი მსვლელობის პროცესში. პოლიციის საპასუხო უმოქმედობის შედეგი გამოიხატა იმაში რომ დემონსტრანტებს დაუსჯელობის ილუზია შეექმნათ და აგრძელებდნენ დემონსტრაციას და ამით მთლიანად შეუშალეს ხელი ღოცვას.

საბოლოო ჯამში, შიდა სახელმწიფო ორგანოებმა ვერ შეძლეს სათანადოდ დაეზღუდათ და უზრუნველყოთ დემონსტრანტების ეფექტური და მშვიდობიანი გამოხატვის უფლება და განმცხადებლისა და სხვა მორწმუნეების ერთად ღოცვის უფლება. აგრეთვე მათი შემდგომი წარუმატებელი რეაგირება ამ მოვლენებთან დაკავშირებით, ნიშნავს იმას, რომ სახელმწიფომ ვერ შეასრულა თავისი პოზიტიური ვალდებულება მე-9 მუხლიდან გამომდინარე. შესაბამისად, დაირღვა აზრის სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა

იეჰოვას მოწმეთა სოლიდარობის ასოციაცია და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ

განაცხადი N 36915/10 და 8606/13 (სექცია 2)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 24. 05. 2016

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 17. 10. 2016

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში, თურქეთის რესპუბლიკის წინააღმდეგ განხილულია ორი საჩივარი. პირველი განმცხადებლები არიან ჰუსეინ სამი გიული და ლევენტ სარკუტი, დაბადებულები 1953 და 1952 წლებში, იეჰოვას მოწმეთა კრების წარმომადგენლები მერსინში (თურქეთში). მეორე განმცხადებელია სოლიდარობის ასოციაცია, რომელიც დაარსდა 2007 წლის 31 ივლისს თურქეთში, იეჰოვას მოწმეთა თანამეგობრობის წარმომადგენლობად. მრავალი წლის განმავლობაში იზმირში და მერსინში, იეჰოვას მოწმეები ღვთისმსახურებას აღასრულებდნენ კერძო შენობებში, მათ ყოველთვის პრობლემას წარმოადგენდა რელიგიური შეკრების ორგანიზება შენობაში, რადგან არ ქონდათ განკუთვნილი

ადგილი, სადაც სამართლებრივად შეძლებდნენ შეკრების ორგანიზებას. იეჰოვას მოწმეების შეკრება საჯარო ადგილებში ღვთისმსახურების მიზნით, ისჯებოდა წევრების ერთი თვის თავისუფლების აღკვეთით ან ჯარიმის გადახდით, რომელიც შეადგენდა 9 მილიონ თურქულ ლირას 2005 წლამდე. საკანონმდებლო რეფორმებმა, რომელიც მიზნად ისახავდა ევროკავშირთან დაახლოების პროცესს, ბევრ სხვა საკითხთან ერთად, ითვალისწინებდა დამოკიდებულების შეცვლას რელიგიური უმცირესობების მიმართ. ურბანული დაგეგმარების №3194 კანონის საფუძველზე, ხელისუფლებამ მიიღო გადაწყვეტილება სამლოცველოების დახურვასთან დაკავშირებით და გადაწყვიტა გარკვეული მოთხოვნების დაწესება სამლოცველოების გახსნის თაობაზე. მოცემულ საქმეში, იზმირის და მერსინის შემთხვევაში, იეჰოვას მოწმეთა კრებები ღვთისმსახურებას აღასრულებდნენ კერძო შენობებში, რომლებიც მოგვიანებით ნელ-ნელა ხელისუფლების მიერ იხურებოდა.

ქალაქ მერსინთან დაკავშირებული ფაქტები: (N 36915/10)

მერსინში,, იაჰოვას მოწმეები კრებებს ატარებდნენ კერძო ბინებში. ერთ-ერთი, ბინა სადაც იეჰოვას მოწმეების ღვთისმსახურება აღესრულებოდა 1988 წლიდან, 2000 წლის 17 დეკემბერს დაიხურა მთავრობის მიერ და ასევე მეორე შეკრების ადგილი, გუბერნატორის ბრძანებით დახურეს 2003 წლის 16 აგვისტოს, გაზის რაიონში. საბოლოოდ, 2003 წლის 19 აგვისტოს, ქალაქის ურბანული დაგეგმარების განყოფილებამ განაცხადა, რომ არ მოიძებნებოდა ადგილები, რომელიც შეიძლება გამოყენებული ყოფილიყო ღვთისმსახურებისთვის. ბატონმა გიულმა და ბატონმა სარკუტმა შეიტანეს საჩივარი მთავრობის გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით, მერსინის ადმინისტრაციულ სასამართლოში, მაგრამ მათი განაცხადი საბოლოოდ უარყოფილი იყო 2009 წლის 6 თებერვლის გადაწყვეტილებით.

ქალაქ იზმირთან დაკავშირებული ფაქტები: (N 8606/13)

იზმირში იეჰოვას მოწმეები, ღვთისმსახურებას აღასრულებდნენ ერთ-ერთი შენობის პირველ სართულზე. მათ მოთხოვნა წარადგინეს 2004 წლის 23 თებერვალს, მინების გამოყოფის თაობაზე, ღვთისმსახურების ადგილის შექმნის მიზნით. 2004 წლის 3 მარტსა და 2004 წლის 17 სექტემბერს ასევე შეიტანეს საჩივარი ადგილობრივი ურბანული განვითარების გეგმის შესწორებასთან დაკავშირებით. სასამართლოს მიერ მათი მოთხოვნები არ დაკმაყოფილდა. საბოლოოდ იზმირის ადმინისტრაციულმა სასამართლომ 2010 წლის 12 მაისის გადაწყვეტილებით, უარყო შეტანილი საჩივარი.

განმცხადებლები ჩიოდნენ კონვენციის მე-9 მუხლის (აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება), მე-11 (შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლება) დარღვევის საფუძველზე და მე-13 მუხლების საფუძველზე (უფლება სამართლებრივი დაცვის შინაგანმართლობრივ ეფექტურ საშუალებაზე). ასევე, კონვენციის მე-14 მუხლის (დისკრიმინაციის აკრძალვა) მე-9 და მე-11 მუხლებთან ერთად. კერძოდ ისინი აკრიტიკებდნენ ეროვნულ ხელისუფლებას, რომელმაც უარი განაცხადა იეჰოვას მოწმეებისთვის ადგილის გამოყოფაზე, რათა მათ გამოეხატათ თავიანთი რელიგიური მრწამსი. შესაბამისად დაირღვა, მათი რელიგიის თავისუფლება, რაც არ ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს, არ იყო პროპორციული და წინააღმდეგობაში მოდიოდა დემოკრატიული საზოგადოების პრინციპთან.

კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევა: განმცხადებლები აკრიტიკებდნენ ეროვნულ ხელისუფლებას და ჩიოდნენ კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევის საფუძველზე. ევროპული სასამართლო განმარტავს, რელიგიური ორგანო უფლებამოსილია განახორციელოს კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული მისი უფლებები. ასევე ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ იეჰოვას მოწმეების რელიგიის თავისუფლება და-

ცულია კონვენციის მე-9 მუხლით. სასამართლო განმარტავს, სახელმწიფოს მიერ ამ საკითხის უარყოფას, ის ამბობს რომ სახელმწიფომ გარკვეული პირობები დაანება ღვთისმსახურების ადგილების შექმნასთან დაკავშირებით, კერძოდ ურბანულ განვითარებაზე გეგმის განხორციელების საფუძველზე, ქალაქისა და რეგიონის სპეციფიკისა და საჭიროებების გათვალისწინებით. კერძოდ, სასამართლომ აღნიშნა, რომ იეჰოვას მოწმეების რწმენა, არ აკმაყოფილებდა კანონმდებლობით დადგენილ კრიტერიუმებს, რათა მოეპოვებინათ სათანადო ადგილი ღვთისმსახურებისთვის. მიუხედავად ამისა, ევროპულმა სასამართლომ განმარტა, რომ თურქეთის ეროვნულმა სასამართლოებმა სათანადოდ არ შეისწავლა მორწმუნეთა ჯგუფის ინტერესები. სასამართლო მიიჩნევს, რომ საჭიროა შეხსენება იმის, რომ კონვენციის მე-9 მუხლის თანახმად, რელიგიის თავისუფლება მოიცავს რელიგიური რიტუალების შესრულებას. რიტუალების შესრულება, აუცილებელია იეჰოვას მოწმეების ასოციაციის ფუნქციონირებისთვისაც და უფრო მეტიც, რელიგიური რიტუალები მათი რწმენის განსაკუთრებული გამოვლინებაა. რაც, შესაბამისად თავისთავად დაცული უნდა იყოს კონვენციის მე-9 მუხლით. კონვენციის მე-9 მუხლით უზრუნველყოფილია „საკუთარი რელიგიის გამოხატვის თავისუფლება, კოლექტიურად“ რაც გულისხმობს, ადგილის არსებობას, სადაც ისინი გამოხატავენ თავინთ რელიგიურ მრწამსს. სასამართლო ხაზს უსვამს, რომ იეჰოვას მოწმეებს არ სჭირდებოდათ რაიმე სპეციალური ტიპის შენობა, ისინი ითხოვდნენ მხოლოდ რიგითი შეხვედრების ოთახს, სადაც შესაძლებელი იქნებოდა ღვთისმსახურება, შეკრება და რწმენის სწავლება. ფაქტი, რომ ამგვარი ავტორიზაციის მინიჭება დამოკიდებულია ცენტრალურ ან ადგილობრივ სამთავრობო უწყებების კეთილგანწყობაზე არაა სწორი და ამიტომ განმცხადებლებს უნდა ჰქონდეთ ოფიციალურად და სამართლებრივად ავტორიზაციის უზრუნველყოფის შესაძლებლობა თითოეული რელიგიური მომსახურებისთვის. სასამართლო განმარტავს, რომ განმცხადებელთა მოთხოვნები ღვთისმსახურების ადგილის დათმობასთან დაკავშირებით იყო უარყოფილი ადმინისტრაციული სასამართლოების მიერ, შესაბამისად, სასამართლო მიიჩნევს, რომ მსგავს საკითხთან დაკავშირებული უარი პირდაპირ გავლენას ახდენს განმცხადებელთა რელიგიის თავისუფლებაზე. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ერთხმად განაცხადა, რომ ადგილი ჰქონდა რელიგიის თავისუფლების დარღვევას იეჰოვას მოწმეების მიმართ თურქეთში.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

ლ. პაპავასილაკი საბერძნეთის წინააღმდეგ

განაცხადი N 66899/14 (სექცია 1)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 15. 09. 2016

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 15. 12. 2016

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი, ლეონიდას პაპავასილაკი, ბერძენი, რომელიც დაიბადა 1988 წელს და ცხოვრობს იკარიაში (საბერძნეთში), არის იეჰოვას მოწმე. მისი საჩივარი მიმართული იყო საბერძნეთის წინააღმდეგ კონვენციის მე-9 და მე-11

მუხლების დარღვევის საფუძველზე. პაპავასილაკის მოთხოვნა მდგომარეობდა შემდეგში: საკუთარი რელიგიური მრწამსის საფუძველზე უარს აცხადებდა სამხედრო-სავალდებულო სამსახურის გავლაზე და ითხოვდა ალტერნატიულ სამოქალაქო სამსახურს, რომელიც არ ეწინააღმდეგებოდა მის რელიგიურ მრწამსს.

პაპავასილაკის მოთხოვნა: თანახმა იყო ყველანაირ სამოქალაქო სამსახურზე, გარდა სამხედრო სამსახურისა, რაზეც 2013 წლის 27 მაისს სპეციალურმა სამხედრო კომიტეტმა უარი ერთხმად უთხრა. ისინი თავიანთ გადაწყვეტილებას ასე განმარტავენ: რომ მისი რელიგიური და ეთიკური არგუმენტები არ იყო საკმარისი, იმისათვის რომ იგი გაეთავისუფლებინათ სამხედრო სამსახურისგან.

პაპავასილაკის განმარტება: სამხედრო სამსახურზე უარის თქმა, გამონეწეული იყო მისი რელიგიური შეხედულებიდან, რომელიც უარყოფდა ომს, ძალადობას და მსგავს ფაქტორებს. მისთვის სამხედრო სამსახური ეწინააღმდეგებოდა იმ პრინციპებს, რომლებსაც მისი რელიგია ითვალისწინებს. განმცხადებლის მტკიცებით, მისი უფლებების შეზღუდვა არ შეესაბამებოდა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ პირობებს.

პაპავასილაკი ხაზს უსმევს იმ ფაქტს რომ სპეციალური სამხედრო კომიტეტის შემადგენლობა არ იყო სრულფასოვნად წარმოდგენილი, რამაც გადაწყვეტილებაზე დიდი ზეგავლენა იქონია. განაცხადი არ იყო განხილული სათანადოდ, რადგან კომიტეტის შემადგენლობა არ იყო სრულყოფილად წარმოდგენილი. არგუმენტის საპასუხოდ კომიტეტმა აღნიშნა, რომ სრული შემადგენლობის არსებობის შემთხვევაშიც ყველა წევრს ერთიდაიგივე მოსაზრება გააჩნდა. ვინაიდან მიიჩნიეს, რომ განმცხადებელს არ გააჩნდა საკმარისი არგუმენტები მისი რელიგიური და ეთიკური უფლებების შეზღუდვის შესახებ, რაც გამოიწვევდა მისი სამხედრო სამსახურისგან გათავისუფლებას.

განმცხადებლის საჩივარი ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ განხილული იქნა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევით „ ყველას აქვს აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება“.

ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, განაცხადის უარყოფა ითვლება კეთილსინდისიერი ობიექტური სტატუსის შესახებ მე-9 მუხლით დაცული აზრისა და სინდისის თავისუფლების დარღვევად. სასამართლომ ერთხმად აღიარა მოცემულ შემთხვევაში ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევა. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ მოპასუხე სახელმწიფოს, საბერძნეთს დააკისრა ჯარიმის სახით გადასახდელი თანხა განმცხადებლისთვის.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

მოროზოვი უკრაინის წინააღმდეგ

განაცხადი 5187/07 (სექცია 5)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 02. 03. 2017

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა 18. 09. 2017

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი, ოლეგ მოროზოვი ეროვნებით უკრაინელი დაბადებული 1967 წელს, ამჟამად განაჩენის საფუძველზე იხდის სასჯელს. 2005 წლის ივ-

ნისში უკრაინის სტომატოლოგიური ასოციაციის პრეზიდენტი საკუთარ ოფისში მოკლული იქნა თოფით. იგი ინციდენტის დროს ოფისში იმყოფებოდა, მკვლელობის იარაღი მისი საკუთრება იყო და რადგან დაზარალებული ნადირობის მოყვარული იყო მას საჩუქრად მიუტანა. საჩუქრის დათვალიერების დროს კი დაზარალებულმა გამოჰკრა ხელი და თოფმა შემთხვევით გაისროლა. მოროზოვმა თვითონვე გამოიძახა სასწრაფო და პოლიცია. პოლიციამ კი მას ხელბორკილები დაადო და აულო ნიმუშები ბალისტიკური ექსპერტიზისათვის. მომჩივანის თხოვნა ადვოკატის თაობაზე იქნა იგნორირებული. მოროზოვი პოლიციამ მკვლელობისათვის დააპატიმრა და დაკითხა მისი ადვოკატი თანდასწრებით. თუმცა მოროზოვმა მოგვიანებით იჩივლა, რომ დაკითხვის ოქმი იყო უსამართლო, რადგან მას არ მისცეს უფლება დაკითხვამდე კონფიდენციალური საუბარი ჰქონოდა თავის ადვოკატთან. მოროზოვი სასამართლომ დამნაშავედ სცნო მკვლელობის გამო. მაგრამ მოროზოვმა იჩივლა რომ დაირღვა მისი უფლებები კონვენციის მე-6 მუხლიდან გამომდინარე (სამართლიანი სასამართლოს უფლება). ასევე მე-8 მუხლზე დაყრდნობით (ოჯახური ცხოვრებისა და კორესპონდენციის უფლება) რომ წინასწარი პატიმრობისას მას უფლებას არ აძლევდნენ რომ ენახა საკუთარი ოჯახის წევრები ან ჰქონოდა მათთან მიწერ-მოწერა. მისი თქმით ასევე დაირღვა მე-9 მუხლიდან გამომდინარე აზრის სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება, რადგან მას არ აძლევდნენ უფლებას შეხვედროდა თავის მოძღვარს ან ელოცა სამლოცველოში. მას ჩამოართვეს რელიგიური ლიტერატურა და სხვა რელიგიური ნივთები.

სასამართლოს შეფასება: სასამართლომ კონვენციის მე-6 მუხლიდან გამომდინარე დაადასტურა, რომ მაშინაც კი, როდესაც არსებობს ადვოკატებისადმი ხელმისაწვდომობის უფლების შეზღუდვის მყარი მიზეზი, ასეთმა შეზღუდვამ არ უნდა დაარღვიოს ბრალდებულის დაცვის უფლება. ეს უფლება შეიძლება შეიზღუდოს როდესაც დაკითხვის დროს გაკეთებული მამხილებელი განცხადებები გამოიყენება მსჯავრდებისათვის და ეს თავსებადია სამართლიანი სასამართლოს უფლებასთან. სასამართლომ გადაწყვიტა რომ მომჩივანის მიმართ სამართლიანი სასამართლო პროცესი მე-6 მუხლთან მიმართებაში არ დარღვეულა მიუხედავად იმისა, რომ განმცხადებელს უარი ეთქვა ადვოკატთან კონფიდენციალურ კომუნიკაციაზე.

რაც შეეხება მსჯავრდებულისათვის რელიგიური თავისუფლების შეზღუდვას, სასამართლომ უნდა განიხილოს არის თუ არა ეს ჩარევა გამართლებული ან კანონით დადგენილი და ჰქონდა თუ არა მას ლეგიტიმური მიზანი, რაც აუცილებელია დემოკრატიული სახელმწიფოსათვის. სასამართლომ აღნიშნა რომ წინასწარ პატიმრობაში მყოფ პირებს უნდა ჰქონდეთ რელიგიური რიტუალების შესრულების და რელიგიური ლიტერატურისა და შესაბამისი ნივთების გამოყენების შესაძლებლობა. აღნიშნულ უფლებაში ჩარევა იქნებოდა გამართლებული თუ ის ეწინააღმდეგებოდა შიდა კანონმდებლობას, ციხის წესების დაცვას სხვა პირთა უფლებების პატივისცემასთან მიმართებაში, აღნიშნულს ამ შემთხვევაში ადგილი არ ჰქონია. ამის გათვალისწინებით სასამართლო მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ შეზღუდვას არ ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი და არის მომჩივანის უფლების დარღვევა, რაც ეწინააღმდეგება ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციის მე-9 მუხლს.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა

მეთოდური და სხვაბი გულგარეთის წინააღმდეგ

განაცხადი N 58088/08 (სექცია 5)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 15. 06. 2017

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 15. 09. 2017

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-11 მუხლი

შეკრების და გაერთიანების თავისუფლება

ფაქტები: საქმე ეხებოდა ახალი რელიგიური გაერთიანების დარეგისტრირებას რაზეც ბულგარეთის სახელმწიფომ უარი განაცხადა. განმცხადებლები არიან აჰ-მადიას წევრები, ეს არის რელიგიური მოძრაობა-სუნიტის ისლამიდან, რომელიც დაარსებულია მე-19 საუკუნის ბოლოს, მირზა გულამ აჰმადის მიერ. 2007 წლის 11 თებერვალს ჩატარებულ საერთო კრებაზე იმყოფებოდა ათი ადამიანი მათ შორის ცხრა განმცხადებელი, რომლებმაც გადაწყვიტეს ახალი რელიგიური გაერთიანების შექმნა, სახელწოდებით „აჰმადიას მუსლიმთა თანამეგობრობა“ რათა დაემკვიდრებინათ თავიანთი ადგილი ქალაქ სანდანსკიში (ბულგარეთში). ასოციაციის ჩამოყალიბების და დებულების მიღების დროს, ბატონი რუმენ მეთოდოვი (პირველი განმცხადებელი) დაინიშნა ასოციაციის თავჯდომარედ, ხოლო დანარჩენი 22 განმცხადებელი, შემდგომში გახდა ასოციაციის წევრი (თარიღები არ არის დაკონკრეტებული ზუსტად როდის).

2007 წლის 26 თებერვალს სოფიის საქალაქო სასამართლოში პირველმა განმცხადებელმა შეიტანა განაცხადი ახალი რელიგიური გაერთიანების რეგისტრაციის შესახებ. 2007 წლის 31 მაისს სასამართლომ უარყო განაცხადი რეგისტრაციისთვის, დაადგინა გადაწყვეტილება დეპარტამენტის მიერ მიღებულ მოხსენებაზე, იმ მოტივით, რომ აჰმადიანები უნდა განასხვავდებოდნენ მაჰმადიანური რელიგიისგან. ბატონმა მეთოდოვიმა ეს გადაწყვეტილება ასოციაციის სახელით გაასაჩივრა, რელიგიის თავისუფლების უფლების დარღვევის გამო. სოფიის სააპელაციო სასამართლომ გადაწყვეტილება ძალაში დატოვა. უზენაესმა საკასაციო სასამართლომ უარყო ასოციაციის საჩივარი. მან აღნიშნა, რომ კანონი რელიგიების შესახებ – რომელიც მოითხოვს რელიგიური გაერთიანებების რწმენისა და რიტუალების ზუსტ ფორმულირებას – ცდილობდა მკაფიოდ განესხვავებინა ერთმანეთისაგან სხვადასხვა რელიგია და თავიდან აეცილებინა დაპირისპირება რელიგიურ თემებს შორის.

ნორმა: მე-9 მუხლი: მე-9 მუხლის მიხედვით, ყველა რელიგიური გაერთიანება ხასიათდება სახელით და რელიგიური საზოგადოების შემადგენლობაში შემავალი ფიზიკური პირების რწმენით. საჯაროდ გამოტანილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, 2008 წელს დაახლოებით 100 რელიგიური გაერთიანება იყო დარეგისტრირებული სასამართლოს მიერ, მსგავსი სახელებით და მსგავსი მიზნებით. ევროპულმა სასამართლო კი მიზანშეწონილად მიიჩნია კონვენციის მე-9 მუხლით ჩამოყალიბებული საჩივრების განხილვა, რომელიც კომბინაციაში მოდიოდა მე-11 მუხლთან. განმცხადებლები ამტკიცებენ, რომ მათი რელიგიური გაერთიანების რეგისტრაციაზე უარის თქმა, წარმოადგენდა მათი რელიგიური თავისუფლებისა და რწმენის

განხორციელებაში უსამართლო ჩარევას. უზენაესმა სასამართლომ უარი რელიგიურ ორგანიზაციის რეგისტრაციაზე განმარტა, რომ ასოციაციის წესდებაში არ მოიპოვებოდა საკმარისად ზუსტი დოკუმენტაცია აჰმედის კულტის რწმენისა და წესების შესახებ.

სასამართლოს გადაწყვეტილება: ევროპის სასამართლო თვლის, რომ მიზანშეწონილია განიხილოს მე-9 მუხლით გათვალისწინებული საჩივრები, რომლებიც, მისი პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად, უნდა იქნას განმარტებული მე-11 მუხლთან მიმართებაში. სასამართლომ გადაწყვეტილებების მიღების დროს მიიჩნია, რომ ადგილობრივი სასამართლოები გადაწყვეტილებების მიღების დროს დაეყრდნენ რელიგიების შესახებ კანონს. ასევე აღნიშნა, რომ სახელმწიფო სასამართლოების მიერ მითითებული მიზეზები განსხვავდებოდა ერთმანეთისაგან. ევროპული სასამართლო მიუთითებს, რომ ასოციაცია ნამდვილად აჰმადიანების თემს ეკუთვნის და რელიგიური გაერთიანების სახელი არანაირად არ არის დამაბნეველი და გაურკვევლობის მიზეზი. ასოციაციის წესდება ცხადყოფდა, რომ ის მიეკუთვნებოდა ისლამის აჰმადის განშტოებას და ადგენდა მისი მიმდევრების რწმენას და ფუნდამენტურ ღირებულებებს. ევროსასამართლომ აღნიშნა, რომ რელიგიების შესახებ კანონი არ შეიცავს (ბულგარეთის კანონი) რაიმე კონკრეტულ მითითებას, ან რაიმე კონკრეტულ ინფორმაციას, რითიც უნდა განისაზღვრებოდა რეგისტრაციის მოთხოვნა. ამასთან, განმცხადებლებს არ მიეცათ შესაძლებლობა გამოეხსნა რწმენის ხარვეზი და მიეწოდებინათ დამატებითი ინფორმაცია.

ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ ბულგარეთის საკასაციო სასამართლომ მიერ მიღებული მიდგომა პრაქტიკაში მიგვიყვანს იმ დოქტრინამდე, რომ ნებისმიერ ახალ რელიგიურ გაერთიანებას უარი ეთქვას რეგისტრაციაზე, როგორც არსებულ რელიგიას. სასამართლოს განმარტებით, რელიგიის თავისუფლების უფლება პრინციპულად გამორიცხავს სახელმწიფოს მიერ რაიმე სახის შეფასებას, რელიგიური რწმენის ლეგიტიმურობის ან ამ რწმენის გამოხატვის ფორმების შესახებ. დემოკრატიულ საზოგადოებაში სახელმწიფოს არ სჭირდებოდა ზომების მიღება იმის უზრუნველსაყოფად, რომ რელიგიური თემები განთავსდნენ ან დარჩნენ ერთი ადმინისტრაციის ქვეშ.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაასკვნა, რომ დებულებაში არსებული ფაქტებით სახელმწიფო ვერ ამართლებს რეგისტრაციაზე უარს და ერთხმად დაადგინა, რომ ადგილი ჰქონდა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის (რელიგიის თავისუფლების) და მე-11 მუხლის (გაერთიანების თავისუფლების) დარღვევებს. ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ რელიგიური თემების ავტონომია მართლაც მნიშვნელოვანია დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

მე-11 მუხლი ითვალისწინებს: „ ყველას აქვს უფლება მშვიდობიანი შეკრების, თავისუფლების, აგრეთვე სხვებთან გაერთიანების თავისუფლების, მათ შორის, უფლება პროფესიული კავშირების შექმნის და მასში გაერთიანებისა საკუთარი ინტერესები დასაცავად“ რის მიხედვითაც მათ ქონდათ რელიგიური ორგანიზაციის ჩამოყალიბების და გაერთიანების თავისუფლება.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

ჟენოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ

განაცხადი N 40524/08 (სექცია 5)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 23. 03. 2017

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 23. 06. 2017

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-11 მუხლი

შეკრების და გაერთიანების თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი, ასენ გეორგიევ ჟენოვი დაბადებული 1969 წელს ცხოვრობს სოფიაში. განმცხადებელი ამბობდა, რომ ბულგარეთის სასამართლომ უარი განაცხადა რელიგიური ასოციაციის რეგისტრაციაზე, რაც ეწინააღმდეგებოდა რელიგიის თავისუფლებას. 2007 წლის 25 იანვარს გაიმართა გენერალური ასამბლეა, სადაც შეიძმა დამფუძნებელმა გადაწყვიტეს ახალი რელიგიური გაერთიანების შექმნა სოფიაში (ნაძეფდაში), რომელიც იქნებოდა კრიშნას ცნობიერების საერთაშორისო ასოციაცია. განმცხადებელი კი დაინიშნა ასოციაციის პრეზიდენტად.

ზოგადი ფაქტები: ბულგარეთის ფილიალი რომელიც არის კრიშნას ცნობიერების ასოციაციის სახელით ცნობილი, ექვემდებარება კრიშნას ცნობიერების საერთაშორისო ასოციაციას, რომელსაც სათაო ოფისი მაიაპურში, ბენგალში, ჩრდილო-დასავლეთ ინდოეთში აქვს და რეგისტრირებულია 1991 წელს. 2003 წლის 1 იანვარს, ძალაში შევიდა ახალი კანონი კულტების და რელიგიური ასოციაციების შესახებ. კანონის თანახმად 2003 წლის 4 მარტს ასოციაციებს მოუწიათ ხელახლა დარეგისტრირება.

განმცხადებელის განმარტებით, 2007 წელს შექმნილი ასოციაცია არ არის იერარქიულად დაქვემდებარებული ინდოეთის ცენტრალურ ორგანიზაციაზე, რომელიც შეიქმნა 1991 წელს. განმცხადებელი განმარტავს, რომ 2007 წლის 25 იანვარს შექმნილი კრიშნას ცნობიერების საერთაშორისო ასოციაცია ინდოეთისგან დამოუკიდებელი ფილიალია.

განმცხადებელმა, 2007 წლის 31 იანვარს, სოფიას სასამართლოში განაცხადი შეიტანა ახალი რელიგიური გაერთიანების დარეგისტრირებასთან დაკავშირებით. 2007 წლის 9 მარტს სოფიას საქალაქო სასამართლომ რელიგიური გაერთიანების რეგისტრაციაზე უარი უთხრა. სასამართლომ თავის გადაწყვეტილებაში განმარტა, ასოციაციის სახელი არ იყო საკმარისად განსხვავებული იმ ასოციაციისგან, რომელიც უკვე არსებობდა ბულგარეთში, ასევე ტერმინის გამოყენება „საერთაშორისოს“ შეიძლებოდა შეცდომაში შეყვანა საზოგადოება, რადგან ასოციაცია შექმნილი იყო მხოლოდ ბულგარელი მოქალაქეების მიერ. განმცხადებელი მიუთითებდა, რომ სახელმწიფოს ყველა რელიგიის მიმართ უნდა ჰქონდეს ნეიტრალური დამოკიდებულება. 2008 წლის 29 თებერვლის გადაწყვეტილებით, კი უზენაესმა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა განმცხადებლის საჩივარი. უმაღლესი სასამართლოს გადაწყვეტილება ეყრდნობოდა, კანონის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტი, სადაც პირდაპირ აკრძალულია ერთიდაიგივე სახელით დარეგისტრირება ორი სხვადასხვა ასოციაციის.

კონვენციის მე-9 და მე-11 მუხლების დარღვევა: ევროკონვენციის მე-9 მუხლის თანახმად, თითოეული რელიგია ხასიათდება თავისი სახელით და რელიგიური გა-

ერთიანებების მქონე ფიზიკური პირების რწმენით. განმცხადებელი ამტკიცებს, რომ საკულტო ასოციაციის რეგისტრაციაზე უარის თქმა, არღვევს კონვენციის მე-9 და მე-11 მუხლებს. ევროპული სასამართლო განმარტავს, რომ კონვენციის მე-9 მუხლის მიხედვით აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება „დემოკრატიული საზოგადოების“ ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საფუძველია. ასევე მე-9 მუხლი უნდა განიმარტოს კონვენციის მე-11 მუხლის გათვალისწინებით, რომელიც იცავს თანაარსებობას და სახელმწიფოს მხრიდან ნებისმიერი ჩარევა აღიქმება გაუმართლებელად. ევროპულმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ ორ ასოციაციას შორის მრწამსის მსგავსება არ იყო საკმარისი მიზეზი იმისთვის რომ ბულგარეთის მთავრობას უარი ეთქვა ასოციაციის დარეგისტრირებაზე.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა კონვენციის მე-9 მუხლის მე-11 მუხლთან მიმართებაში (ერთხმად)

საქმე ცარციძე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ

განაცხადი №18766/04 (სექცია 4)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 17. 01. 2017

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 17. 04. 2017

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: საქმის წარმოების დაწყების საფუძველია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა კონვენციის („კონვენცია“) 34-ე მუხლის საფუძველზე საქართველოს წინააღმდეგ, საქართველოს ცამეტი მოქალაქის მიერ შეტანილი განაცხადი. განმცხადებლები ამტკიცებდნენ, რომ კონვენციის მე-6, მე-8, მე-9, მე-11, მე-13 და მე-14 მუხლებით დაცული მათი უფლებები, ასევე კონვენციის პირველი ოქმის პირველი მუხლით დაცული უფლება შეილახა რელიგიური მოტივით ჩადენილი ძალადობით, რომელსაც ისინი დაექვემდებარნენ მოპასუხე სახელმწიფოში და ადგილობრივი სასამართლოების უმოქმედებით – შესაბამისი რეაგირება მოეხდინათ შესაძლო დარღვევებზე.

განმცხადებლები, ბატონი რამაზ ცარციძე და სხვები იელოვას მოწმეები არიან. სასამართლოსთვის მათ მიერ წარდგენილი განაცხადი ეხება რელიგიური მოტივით განხორციელებული აგრესიის ხუთ საქმეს, რასაც ისინი სავარაუდოდ დაექვემდებარნენ საქართველოში სხვადასხვა დროს.

საქმე №1: განაცხადის ეს ნაწილი ეხება განმცხადებლებს – ბატონ რ. ცარციძეს, ბატონ ს. ბოზოიანსა და ბატონ მ. გელაშვილს. 2000 წლის 16 სექტემბერს იელოვას მოწმეები ცხრაშვიტი მიკროავტობუსითა და რამდენიმე მსუბუქი ავტომობილით გაემართნენ მარნეულში, ბატონი ცარციძის საცხოვრებელში შეკრებაზე დასასწრებად. პოლიციამ მათ გზად დროებით გადაკეტა გზები, რათა დაებრკოლებინათ იელოვას მოწმეების დანიშნულების ადგილზე ჩასვლა. იმავდროულად პოლიციამ მგზავრობის ნება დართო მართლმადიდებელი ეკლესიის ექსტრემისტ ნევრებს, განეგრძოთ მგზავრობა მარნეულის მიმართულებით, რათა თავს დაესხმოდნენ და დაეზიანებინათ ბატონი ცარციძის. თავდამსხმელებმა გაანადგურეს რელიგიური აღჭურვილობა და დაიტაცეს სხვათა ნივთები. ადგილზე მყოფმა მო-

რიგე პოლიციის თანამშრომლებმა რეაგირება არ მოახდინეს. 2000 წლის 16 ოქტომბერს №1-3 განმცხადებლებმა(იელოვას მოწმეებმა), თბილისში მთანმინდა-კრწანისის რაიონულ სასამართლოში ადმინისტრაციული საჩივარი შეიტანეს შინაგან საქმეთა სამინისტროს, მარნეულის გამგებლის, მარნეულის პოლიციის უფროსისა და მისი მოადგილის და საქმეში ჩართული თორმეტი პოლიციის ოფიცრის წინააღმდეგ. განმცხადებლებმა მოითხოვეს სახელმწიფოს წარმომადგენელთა მიერ მათთვის მიყენებული მატერიალური და არამატერიალური ზიანის ანაზღაურება. 2002 წლის 13 მაისს მარნეულის რაიონულმა სასამართლომ განუხილველად დატოვა განმცხადებლების საჩივარი, როგორც დაუსაბუთებელი. სასამართლომ დადასტურებულად მიიჩნია, რომ მოქმედი პირები თავს დაესხნენ ბატონი ცარციძის საკუთრებასა და იელოვას მოწმეებს. რაც შეეხება მარნეულის პოლიციას, სასამართლომ დაადგინა, რომ მათ არ მიუღიათ ინფორმაცია 2000 წლის 16 სექტემბერს ბატონი ცარციძის სახლში დაგეგმილი შეკრების თაობაზე. სასამართლომ დაადგინა, რომ მოპასუხე პოლიციის თანამშრომლები შემთხვევის ადგილზე მივიდნენ მხოლოდ მას შემდეგ, რაც სადავო თავდასხმა მოხდა და ზიანი დადგა. შესაბამისად, თანამონაწილენი ვერ გახდებოდნენ ვერც უმოქმედობით და ვერც განმცხადებლების წინააღმდეგ რელიგიური აგრესიის აქტებში მონაწილეობით. 2002 წლის 18 ივნისს განმცხადებლებმა სააპელაციო საჩივარი წარადგინეს თბილისის საოლქო სასამართლოში, სადაც აცხადებდნენ, რომ პოლიციამ ერთი და იმავე საგუშაგო წერტილიდან იელოვას მოწმეები გააბრუნა, ხოლო თავდასხმელებს ნება დართო გავლის, რაც პირველი ინსტანციის სასამართლომ არ გაითვალისწინა. განმცხადებლები ამტკიცებდნენ, რომ მათი როგორც მოწმეების ჩვენებები პირველი ინსტანციის სასამართლომ არ გაითვალისწინა. 2003 წლის 30 დეკემბერს სააპელაციო სასამართლომ განმცხადებლების საჩივარი არ დააკმაყოფილა იგივე საფუძვლით, რა საფუძვლითაც პირველი ინსტანციის სასამართლომ. 2004 წლის 29 სექტემბერს განმცხადებლების საკასაციო საჩივარი არ დააკმაყოფილა უზენაესმა სასამართლომ, რომელმაც მიიჩნია, რომ განმცხადებლებმა ვერ დაამტკიცეს პოლიციის ოფიცრების მხრიდან პროფესიული ვალდებულებების „განზრახი“ და „გაუფრთხილებელი“ დარღვევა.

საქმე №2: განაცხადის ეს ნაწილი შეეხება ბატონ ალექსანდრე მიკირტუმოვსა და ბატონ ბინალი ალიევს. 2000 წლის 26 ოქტომბერს, როდესაც იელოვას მოწმეების აზერბაიჯანული კონგრეგაციის დაახლოებით ოცდაათი წევრი მარნეულში, ბატონი ალიევის სახლში შეხვედრისთვის ემზადებოდნენ, ხუთი სამოქალაქო ტანსაცმელში გამოწყობილი პოლიციელი შევიდა მათ სამყოფელში და მათ განაცხადეს, რომ შეხვედრა ველარ გაგრძელდებოდა. მათ შეურაცხყოფელი სიტყვების გამოყენებით უბრძანეს მონაწილეებს დაეტოვებინათ ტერიტორია. მოახდინეს ბიბლიებისა და სხვა რელიგიური წიგნების კონფისკაცია, რომელიც იელოვას მოწმეებს ეკუთვნოდა. ბატონი ალიევი და ბატონი მიკირტუმოვი, გადაიყვანეს პოლიციის განყოფილებაში. ბატონ მიკირტუმოვს მარნეულის დატოვება და აღარასდროს დაბრუნება უბრძანეს. ბატონ ალიევს უთხრეს, რომ თუ პოლიციასთან პრობლემების შექმნა თუ არ სურდა მის სახლში რელიგიური შეკრებები აღარ უნდა გაემართა. ბატონი მიკირტუმოვი იძულებით ჩასვეს მანქანაში და წაიყვანეს მარნეულიდან. 2000 წლის 27 ნოემბერს ორმა განმცხადებელმა მთანმინდა-კრწანისის რაიონულ სასამართლოს მიმართეს ადმინისტრაციული საჩივრით შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და მონაწილე პოლიციის ოფიცრების წინააღმდეგ. განმცხადებლებმა

მოახდინეს პოლიციის თანამშრომელთა ვინაობისა და ორივე მანქანის სანომრე ნიშნების იდენტიფიცირება. მათ სამინისტროსგან, პოლიციის შესახებ კანონის შესაბამისად, მოითხოვეს საჯაროდ ბოდიშის მოხდა და დისციპლინური წარმოების დაწყება მათი თანამშრომლების წინააღმდეგ. ასევე, კომპენსაცია მორალური ზიანისთვის. 2001 წლის 6 ივნისს საქმე მარნეულის რაიონულ სასამართლოს გადაეგზავნა, რომელმაც თავის მხრივ, 2002 წლის 14 მაისს ბოლნისის რაიონულ სასამართლოს გადაუგზავნა. 2003 წლის 17 ივნისს სასამართლომ წარმოება შეწყვიტა დაუსაბუთებლობის საფუძველით. სასამართლოს აზრით, პოლიციის მიერ ბატონი ალიევის სახლში რელიგიური შეკრების ჩატარების ხელშეშლა, რელიგიური წიგნების კონფისკაცია და ორი განმცხადებლის განყოფილებაში გადაყვანა, მათი რწმენის შესაბამისი რელიგიური რიტუალების შესრულებაში მონაწილეობის აკრძალვის მიზნით, ვერ დამტკიცდა. 2004 წლის 21 ოქტომბერს თბილისის საოლქო სასამართლომ ძალაში დატოვა 2003 წლის 17 ივნისის გადაწყვეტილება იმავე საფუძველებით. 2005 წლის 23 თებერვალს უზენაესმა სასამართლომ ზეპირი მოსმენის გარეშე დაუშვებლად ცნო საკასაციო საჩივარი. დაადგინა, რომ მოსარჩელებმა ვერ შეძლეს დამტკიცებინათ განზრახ ან გაუფრთხილებლობით მოვალეობების არასათანადო შესრულება მოპასუხე პოლიციის ოფიცრების მხრიდან.

საქმე №3: განაცხადის ეს ნაწილი შეეხება ბატონ გია ძამუკოსა და ვლადიმერ გაბუნიას. 2000 წლის 2 სექტემბერს ბატონი ძამუკოვი ქუთაისში, ქუჩაში გააჩერა ორმა უნიფორმიანმა პოლიციელმა, როდესაც მას რელიგიური ბუკლეტები თან ჰქონდა. მას ჩამოართვეს ჩანთა, რომელშიც რელიგიური ლიტერატურა იყო და გადაიყვანეს პოლიციის განყოფილებაში. გათავისუფლებამდე პოლიციელებმა მომჩივარს მიაყენეს, როგორც მორალური ასევე ფიზიკური შეურაცყოფა. 2000 წლის 2 ოქტომბერს განმცხადებლებმა ადმინისტრაციული საჩივრით მიმართეს ქუთაისის სასამართლოს შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და მისი ოფიცრების წინააღმდეგ და ამტკიცებდნენ, რომ მათი კონსტიტუციის მე-19 მუხლით და კონვენციის მე-9 და მე-14 მუხლით გარანტირებული უფლებები დაირღვა. მათ შინაგან საქმეთა სამინისტროსგან ბოდიშის საჯაროდ მოხდა და მათი თანამშრომლების წინააღმდეგ დისციპლინური წარმოების დაწყება მოითხოვეს. 2002 წლის 7 ივნისს განმცხადებლის საჩივარზე, როგორც დაუსაბუთებელ განაცხადზე, წარმოება შეწყდა. სასამართლომ კონსტიტუციის მე-19 მუხლით გარანტირებულ უფლებაზე მიუთითა და თქვა, რომ საქართველოში, ისტორიულად, არც ერთი რელიგია არ გასამართლებულა. შემდეგ ასევე დასძინა: „კარგადაა ცნობილი, რომ იელოვას მოწმეთა დიდი ნაწილი ღიად არღვევს კონსტიტუციის მე-19 მუხლის მე-3 პუნქტის მოთხოვნებს და ხშირად სხვებს თავს ახვევს საკუთარ აზრს, შესაბამისად, არღვევს მათ უფლებებს. „ შემდეგ სასამართლომ არ გაიზიარა მოწმეების მიერ მოსარჩელის სასარგებლოდ მიცემული ჩვენებები, რადგან ისინი არ იყვნენ თვითმხილველები. 2002 წლის 18 დეკემბერს ქუთაისის საოლქო სასამართლომ შეწყვიტა წარმოება მოსარჩელის სააპელაციო საჩივარზე იმავე საფუძველით, რასაც პირველი ინსტანციის სასამართლო დაეყრდნო. კერძოდ, სასამართლომ მხედველობაში მიიღო ის, რომ პოლიციის თანამშრომლებმა ბრალდებები უარყვეს და მოსარჩელებს ფიზიკური დაზიანება არ მიუღიათ. შემდეგ, უზენაესმა სასამართლომ მოსარჩელეთა საკასაციო საჩივარი ზეპირი მოსმენის გარეშე განიხილა და დაუშვებლად ცნო 2003 წლის 17 ოქტომბერს. სასამართლომ გააკრიტიკა მოსარჩელები, რადგან მათ ვერ შეძლეს სისხლის სამართლებრივი წარმოების წამოწყება პოლიციის თანამშრომლების წინააღმდეგ.

საქმე №4: განაცხადის ეს ნაწილი შეეხება ბატონ ბორის გოგოლაძეს, ქალბატონ ანასტასია თვარაძესა და ქალბატონ მადონა კაპანაძეს. 2001 წლის პირველ აპრილს იელოვას მოწმეთა ჯგუფი ბრუნდებოდა ბორჯომის რეგიონის სოფელ დვირში გამართული რელიგიური შეკრებიდან. ავტობუსის გაჩერებაზე ისინი შეხვდნენ ქალაქ ბორჯომის გამგებლის მოადგილეს, სოფელ დვირის გამგებელს და დაახლოებით თხუთმეტ ადგილობრივ მაცხოვრებელს. ერთ-ერთი თავს დაესხა ბატონ გოგოლაძეს, ჭრილობა მიაყენა და ჩანთა, რომელშიც რელიგიური ლიტერატურა და სხვა პირადი ნივთები ეწყო ხელიდან გამოგლიჯა. შემდეგ დანარჩენ ორ განმცხადებელს თავში ბატონი გოგოლაძის ჩანთიდან მოგლეჯილი სამხრე დაარტყა. ორი გამგებელი, რომლებიც თავდასხმას უყურებდნენ, თავდასხმის მსხვერპლებს სიტყვიერ შეურაცხყოფას აყენებდნენ. 2001 წლის 30 აპრილს განმცხადებლებმა ბორჯომის რაიონულ სასამართლოში შეიტანეს საჩივარი ბორჯომის რეგიონული ადმინისტრაციის, ადგილობრივი პოლიციის უფროსისა და აღნიშნული ორი გამგებლის წინააღმდეგ. მომჩივნები ითხოვდნენ საჯაროდ ბოდიშის მოხდას და მათ მიმართ დისციპლინური წარმოების დაწყებას. ასევე არამატერიალური ზიანის ანაზღაურებას. 2001 წლის 17 სექტემბერს სასამართლომ განმცხადებლების საჩივრებზე წარმოება შეწყვიტა იმ მიზეზით, რომ გამგებლებს არ ჰქონდათ საჯარო წესრიგის შენარჩუნების სამართლებრივი ვალდებულება. სასამართლომ დაადგინა, რომ ისინი არ იყვნენ თავდასხმის ორგანიზატორები და არც პირადად დასხმიან თავს განმცხადებლებს. გადაწყვეტილება ძალაში დატოვა თბილისის საოლქო სასამართლომ 2003 წლის 25 ივლისს. თქვა, რომ საჯარო წესრიგის შენარჩუნება არ შედიოდა გამგებლების „პირდაპირ მოვალეობებში“. 2004 წლის 13 თებერვალს უზენაესმა სასამართლომ საოლქო სასამართლოს გადაწყვეტილება, იმავე საფუძველზე, უცვლელად დატოვა.

საქმე №5: საქმის ეს ნაწილი შეეხება ბატონ ჯიმშერ გოგელაშვილს, გიორგი ყურუასა და ომარ ჩუბინიძეს. 2001 წლის 27 მარტს მართლმადიდებელ რელიგიურ ექსტრემისტთა ჯგუფი ბლუაშვილის წინამძღოლობით, რომელიც მოძრაობა „ჯვარის“ ლიდერია, შეიჭრა ბატონი გოგელაშვილის ბინაში, სადაც იელოვას მოწმეთა კონგრეგაცია შეხვედრას ატარებდა. თავდამსხმელებმა იელოვას მოწმეებს, რომლებსაც ქრისტეს შეურაცხყოფელებად და სატანისტებად მოიხსენიებდნენ, უბრძანეს, რომ დაეთმოთ მათი რელიგიური ლიტერატურა და დაეტოვებინათ შენობა. იელოვას მოწმეები არ ნებდებოდნენ, კონსტიტუციის მუხლებზე მითითებით, თუმცა იძულებულნი იყვნენ დამორჩილებოდნენ. ბატონ ყურუას შეურაცხყოფა მიაყენა ბატონმა ბლუაშვილმა, რომელმაც შემდეგ მას ჰალსტუხი მოქაჩა, რათა დაეხრჩო იგი. იელოვას მოწმეების ნივთები, რელიგიური ლიტერატურა გადაყარეს ფანჯრიდან. თავდასხმა ვიდეოზე ჩაინერეს. 2001 წლის 30 აპრილს იელოვას მოწმეებმა, ადმინისტრაციული საჩივარი შეიტანეს მთაწმინდა-კრწანისის სასამართლოში შინაგან საქმეთა სამინისტროს, რუსთავის პოლიციის უფროსის, საქმეში მონაწილე პოლიციის განყოფილების უფროსისა და ბატონი პოლიციის თანამშრომლის წინააღმდეგ. კერძოდ, მოსარჩელები ითხოვდნენ, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს საჯაროდ ბოდიში მოეხადა და ისინი ასევე ითხოვდნენ მატერიალური და არამატერიალური ზიანის ანაზღაურებას. სასამართლომ მოუსმინა სამ მომჩივანს და იელოვას სხვა მოწმეებს, რომლებიც თავდასხმის მსხვერპლნი იყვნენ.

2002 წლის 10 მაისს სასამართლომ, საჩივრის უკან გახმობის შესახებ წერილის საფუძველზე, რომელსაც სავარაუდოდ ხელს მოსარჩელები აწერდნენ, გადაწყვი-

ტა, რომ ამოერიცხა აღნიშნული საქმე საქმეთა ნუსხიდან. 2002 წლის 5 ივნისს მათ შეიტანეს სააპელაციო საჩივარი, სადაც ამტკიცებდნენ, რომ ხელმოწერები წერილზე გაყალბებული იყო და მათ არასდროს გამოუხმიათ თავიანთი საჩივარი. 2002 წლის 16 დეკემბერს სააპელაციო სასამართლომ გააუქმა 2002 წლის 10 მაისის გადაწყვეტილება და სამართალწარმოება განახლდა. მთანმინდა-კრწანისის რაიონული სასამართლოს მიერ დაკითხვის დროს შინაგან საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენელმა თქვა, რომ პოლიციის ყოფნა შემთხვევის ადგილზე დადასტურებული არ იყო და ითხოვა, რომ მოსარჩელეთა საჩივარზე წარმოება შეენწყვიტათ. 2003 წლის 16 ივლისს სასამართლომ, მათი დასწრების გარეშე გამოეტანა გადაწყვეტილება, დაუშვებლად ცნო საჩივარი მისი დაუსაბუთებულობის გამო. 2004 წლის 25 ივნისს თბილისის საოლქო სასამართლომ, იმავე საფუძვლებზე დაყრდნობით ძალაში დატოვა პირველი ინსტანციის გადაწყვეტილება. 2005 წლის 2 მარტს უზენაესმა სასამართლომ საკასაციო საჩივარი არ დააკმაყოფილა. სასამართლომ დაადგინა, რომ პოლიციის მხრიდან მოვალეობების განზრახი ან გაუფრთხილებელი შეუსრულებლობა ვერ დამტკიცდა.

სასამართლოს შეფასებას საქმე №1-№4 თან დაკავშირებით: მოპასუხე სახელმწიფომ მიუთითა, რომ 1-ლ და მე-4 საქმეს სასამართლო ხელახლა ველარ განიხილავდა, რადგანაც მათზე უკვე მიღებული იყო გადაწყვეტილება 2014 წლის 7 ოქტომბერს (ბელელური და სხვები (Begheluri and Others)). კონვენციის 35. 2. ბ მუხლი შემდეგი შინაარსისაა: „სასამართლო არ განიხილავს 34-ე მუხლის შესაბამისად წარდგენილ არც ერთ განაცხადს, რომელიც. . . არსებითად იგივეა და სასამართლოს მიერ უკვე განხილულია...“ სასამართლოს აზრით, საქმეზე ბელელური და სხვები (Begheluri and Others) სასამართლოს მეოთხე სექციამ შეისწავლა განმცხადებლების განაცხადები კონვენციის მე-3, მე-6, მე-9, მე-10, მე-11, მე-13 და მე-14 მუხლთან მიმართებით რელიგიური ნიშნით მოტივირებულ ძალადობაზე, რაც მათ მიმართ განხორციელდა მოპასუხე სახელმწიფოში და შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოების მხრიდან თავიანთი მოვალეობის შეუსრულებლობაზე, ხელი შეეშალათ, შეეჩერებინათ ან სათანადო რეაგირება მოეხდინათ სავარაუდო დარღვევებზე. სასამართლომ დაადგინა მე-3 და მე-9 მუხლის დარღვევა დამოუკიდებლად და მე-14 მუხლთან ერთობლიობაში, ყველა დაკავშირებულ განმცხადებელთან მიმართებით და მიიჩნია, რომ არ იყო აუცილებელი კონვენციის მე-6, მე-10 და მე-11 მუხლებთან მიმართებით იმავე საჩივრების განხილვა (იხილეთ ბელელური და სხვები (Begheluri and Others) საქმეში. მოცემულ საქმესთან დაკავშირებით სასამართლო აღნიშნავს, რომ წინამდებარე საქმე, რამდენადაც ის დაკავშირებულია №1 და №4 საქმეებთან, ეხება ძალადობის ერთსა და იმავე ინციდენტებს. შესაბამისად, ერთი და იგივე განმცხადებლები ჩივიან ერთსა და იმავე ფაქტებთან დაკავშირებით. ასევე ცხადია, რომ წინამდებარე განაცხადში ისინი დამატებით ეყრდნობიან კონვენციის მე-8 მუხლს და 1-ლი დამატებითი ოქმის 1-ლ მუხლს. თუმცა, როგორც სასამართლოს არაერთხელ განუცხადებია, განაცხადი ხასიათდება მასში აღნიშნული ფაქტებით და არა მხოლოდ იმ სამართლებრივი საფუძვლებით თუ არგუმენტებით, რასაც [განაცხადი] ეფუძნება და განაცხადის საფუძვლად გამოყენებული სამართლებრივი საფუძვლები თუ არგუმენტები ვერ შეცვლის განაცხადის არსს. არსებული სამოქალაქო-სამართლებრივი და ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი დაცვის საშუალებების სავარაუდო არაადეკვატურობას, რაც ახალია ბელელური და სხვები (Begheluri and Others) საქმესთან შედარებით, სასამართლო

მოიშველიებს საკუთარ პრეცედენტულ სამართალს, რომლის თანახმადაც ეროვნულ დონეზე შესაბამისი საქმისწარმოება მიჩნეული უნდა იყოს ხელმისაწვდომი სამართლებრივი დაცვის ეროვნული საშუალებების რეალურ გამოყენებად და ვერ გაუტოლდება ახალ ან დამოუკიდებელ ჩარევას კონვენციის საფუძველზე შესწავლის მიზნებისთვის. ზემოთ განვითარებული მსჯელობიდან გამომდინარე, ეს განაცხადი დაუშვებელია კონვენციის 35. 2. ბ და 35. 4 მუხლის საფუძველზე, ვინაიდან ის დაკავშირებულია №1 და №4 საქმეებთან.

სასამართლოს შეფასება, კონვენციის მე-9 მუხლის ცალკე და მე-14 მუხლთან ერთობლიობაში დარღვევის შესახებ: განმცხადებლები კონვენციის მე-9 და მე-14 მუხლზე დაყრდნობით ჩიოდნენ, რომ მათი უფლება-თავისუფლად ჩართულობა რელიგიურ აქტივობებში, შეკრებებსა და რელიგიური ლიტერატურის გავრცელებაში, დაირღვა. მე-9 და მე-14 მუხლები. მხარეთა წერილობითი მოსაზრებებს რაც შეეხება, მოპასუხე სახელმწიფო ამტკიცებდა, რომ განმცხადებელთა საჩივრები აშკარად დაუსაბუთებელი იყო, იმის გათვალისწინებით, რომ გაცხადებულ ინციდენტებში სახელმწიფო წარმომადგენლების მონაწილეობა ვერ დამტკიცდა და ასევე ამტკიცებდა, რომ განმცხადებლებს არ ამოუწურიათ ეროვნული დონეზე ხელმისაწვდომი სამართლებრივი დაცვის საშუალებები. განმცხადებლები არ დაეთანხმნენ მოპასუხე სახელმწიფოს პოზიციას და სასამართლო სისტემის არაეფექტიანობაზე მიუთითებდნენ. სასამართლოს შეფასება ამ საკითხთან დაკავშირებით მდგომარეობდა შემდეგში: ისინი უფლებამოსილი არიან აირჩიონ სახელმწიფოს წინააღმდეგ სამართლებრივი დაცვის ყველაზე ეფექტიანი საშუალებები და არ ევალებათ ამოწურონ სხვა საშუალებები, მას შემდეგ, რაც დადასტურდება ამ სამართლებრივი დაცვის საშუალების წარუმატებლობა, შესაბამისად, მოპასუხე სახელმწიფოს შეპასუხება არ ამოწურვასთან დაკავშირებით არ უნდა დაკმაყოფილდეს. მოპასუხე სახელმწიფო კვლავ იგივე პოზიციაზე რჩებოდა, რომ სახელმწიფოს არც ერთ წარმომადგენელს განმცხადებლის მიერ მითითებულ მოვლენებში მონაწილეობა არ მიუღია და ასევე მათ მიუთითეს, რომ განმცხადებლებმა ვერ შეძლეს ეროვნულ დონეზე სასამართლოსთვის წარედგინათ საპირისპირო ფაქტის დამადასტურებელი მტკიცებულება. განმცხადებლები არ დაეთანხმნენ მოპასუხე სახელმწიფოს არგუმენტებს. ისინი ამტკიცებდნენ, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა უბრალოდ უგულებელყვეს მთელი რიგი მოწმეთა ჩვენებები და დოკუმენტური მტკიცებულებები მათი რელიგიური უფლებების დარღვევასთან დაკავშირებით. სასამართლო ამოსავალ წერტილად აღიარებს ბედელური და სხვების საქმეს საქართველოს წინააღმდეგ (Begheluri and Others), რადგან ამ საქმის მიხედვით სასამართლომ უნდა დაინახოს იმ დროისთვის საქართველოში არსებული ზოგადი ვითარების ქრილი.

სასამართლოს შეფასებას საქმე №2 თან დაკავშირებით: საქმეში არსებული მასალებიდან ირკვევა, რომ ეს იყო დაახლოებით ოცდაათამდე იელოვას მოწმის მშვიდობიანი შეკრება, რომელიც ბატონი ალიევის სახლში გაიმართა არც ეროვნულ სასამართლოებს, ეროვნულ დონეზე საქმისწარმოებისას და არც მოპასუხე სახელმწიფოს სასამართლოს წინაშე არ მიუთითებიათ რაიმე ნორმა, რომელიც განმცხადებლებმა დაარღვიეს თავიანთ სახლში შეკრებისას. ეროვნულ სასამართლოებს თავიანთ გადანყევტილებებში უბრალოდ არც კი უმსჯელიათ იმის თაობაზე თუ რატომ იყო შეკრების დაშლა „კანონიერი“ და „აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში“. ამ გარემოებათა გათვალისწინებით სასამართლო ადგენს, რომ მოპასუხე სახელმწიფომ ვერ დაასაბუთა ჩარევის აუცილებლობა.

განმცხადებლები ამტკიცებდნენ, რომ დაშლისას მათ თავს დაესხნენ და შეურაცხვეს რელიგიური მრწამსის გამო. სასამართლოს მიხედვით საქმისწარმოების არც ერთ ეტაპზე ეროვნულ სასამართლოებს არც კი უცდიათ გამოერკვიათ პოლიციის ოფიცრების ქცევის სავარაუდო დისკრიმინაციული მოტივები. სასამართლო ადგენს, რომ მე-4 და მე-5 განმცხადებლებთან მიმართებით ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას ცალკე და მე-14 მუხლთან ერთობლიობაში, 2000 წლის 26 ოქტომბერს მათი რელიგიური შეკრების დაშლისა და ეროვნულ დონეზე თანმდევი სამართალწარმოების საფუძველზე.

სასამართლოს შეფასებას საქმე №3 თან დაკავშირებით: სასამართლომ განმცხადებლების პოზიციის გასამყარებლად მოწვეული რამდენიმე მოწმე დაითხოვა, ასევე განაცხადა, რომ ისინი იელოვას მოწმეები იყვნენ. ეს არგუმენტი გაიზიარა სააპელაციო სასამართლომ, მაშინ როცა, გადანყვეტილების შესავალი ნაწილის შემადგენელი ფრაზა – იელოვას მოწმეების მხრიდან კონსტიტუციის მრავალგზის დარღვევის თაობაზე, არც სააპელაციო სასამართლომ და არც საკასაციო ინსტანციამ არ აღნიშნა. ამ კონტექსტში სასამართლოსთვის სირთულეს წარმოადგენს გაიზიაროს მოპასუხე სახელმწიფოს არგუმენტი იმის თაობაზე, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა ადეკვატურად შეისწავლეს განმცხადებლების ბრალდებები. იკვეთება, რომ განმცხადებელთა საჩივრების განხილვა იყო მეტად ზედაპირული და მიკერძოებული, რამაც განაპირობა პოლიციის ვერსიების იმთავითვე სიმართლედ მიჩნევა. რაც შეეხება თავად ინციდენტებს, მიუხედავად მტკიცებულებათა სიმწირისა, რაც უპირველეს ყოვლისა განპირობებული იყო ეროვნულ დონეზე საქმის ზედაპირული შესწავლით, შესაბამისად კი საქმის მასალებში მნიშვნელოვანი მინიშნებებია განმცხადებლის მიერ მითითებული რელიგიური ძალადობის დასასაბუთებლად. სასამართლო ასკვნის, რომ მე-6 და მე-7 განმცხადებლები პოლიციის მხრიდან ძალადობის მსხვერპლნი გახდნენ მათი რელიგიური მრწამსის საფუძველით. შესაბამისად, სასამართლო ადგენს კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას ცალკე და მე-14 მუხლთან ერთობლიობაში, ბატონი ძამუკოვისა და ბატონი გაბუნიას მიმართ.

სასამართლოს შეფასებას საქმე №5 თან დაკავშირებით: მხარეები სადავოდ არ ხდიან იმ ფაქტს, რომ წინამდებარე საქმეზე რელიგიური შეკრება ჩაშალეს კერძო პირებმა. ერთადერთი სადავო საკითხია, პოლიციის ოფიცრებმა დაუშვეს თუ არა ეს. სასამართლოსთვის გაუგებარია ეროვნულმა სასამართლოებმა მოვლენათა პოლიციის ოფიცრების მიერ წარმოდგენილი ვერსიები როგორ მიიჩნიეს მოცემულობად, სასამართლოში რომელიმეს შესწავლის გარეშე. უფრო მეტიც, ეროვნულმა სასამართლოებმა არ შეისწავლეს განმცხადებლების მტკიცებები იმის თაობაზე, რომ პოლიციის თანამშრომელთაგან ერთ-ერთი თავად ესწრებოდა ინციდენტს. აღნიშნული ჩვენების მხარდამჭერი ვიდეო-მასალა უბრალოდ არ იყო ნახსენები ეროვნული სასამართლოების დასაბუთებაში. ეროვნულმა სასამართლოებმა უგულებელყვეს ძალადობრივი ინციდენტის კულმინაცია შეკრების დაშლის მეორე დღეს, იელოვას სხვა მოწმეებისთვის ჩამორთმეული რელიგიური ლიტერატურის დანვა საჯაროდ, დღის შუაშუა, საჯარო ბაზრობაზე. სასამართლო მიიჩნევს, რომ მოპასუხე სახელმწიფოს არ წარმოუდგენია სარწმუნო არგუმენტი, არც მტკიცებულება, რაც გააბათილებდა განმცხადებლების ბრალდებებს 2001 წლის 27 მარტს მათი რელიგიური შეკრების დაშლისა და მათი ლიტერატურის თანმდევი საჯარო დანვის შესახებ. აღნიშნულ ფაქტთან დაკავშირებით ეროვნულ დონეზე მიმდინარე სამართალწარმოება, ხარვეზების გათვალისწინებით უშედე-

გო აღმოჩნდა. უფრო მეტიც, მოპასუხე სახელმწიფომ ვერ წარმოადგინა რაიმე არგუმენტი, რაც დაასაბუთებდა განმცხადებლის კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ უფლებაში ჩარევას. აღნიშნული მსჯელობის გათვალისწინებით, სასამართლო ასკვნის, რომ 2001 წლის 27 მარტის რელიგიური შეკრების დაშლა და ამის თანმდევი, განმცხადებლების რელიგიური ლიტერატურის განადგურება არ იქნებოდა განხორციელებადი პოლიციის მხრიდან ხელშეწყობის ან მინიმუმ მისი თანხმობის გარეშე ასევე ეროვნული სასამართლოების მხრიდან მიკერძოებული და ზედაპირული შესწავლა, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოსთვის საკმარისია კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევის დასადგენად ცალკე და მე-14 მუხლთან ერთობლიობაში, №11-13 განმცხადებლებთან მიმართებით.

გადანყვეტილება: ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ადგენს, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას ცალკე და მე-14 მუხლთან ერთობლიობაში შემდეგი განმცხადებლების მიმართ: მიკირტუმოვი, ალიევი, ძამუკოვი, გაბუნია, გოგელაშვილი, ყურუა და ჩუბინიძე და ასევე აცხადებს განმცხადებლების მიკირტუმოვის, ალიევის, ძამუკოვის, გაბუნიას, გოგელაშვილის, ყურუასა და ჩუბინიძის საჩივრებს №2, №3 და №5 საქმეებზე კონვენციის მე-9 და მე-14 მუხლებთან მიმართებით დასაშვებად, ხოლო საჩივარს 1-ლი დამატებითი ოქმის 1-ლ მუხლთან დაკავშირებით – დაუშვებლად;

ადიანი და სხვაბი სომხეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 75604/11 (სექცია 1)

გადანყვეტილების მიღების თარიღი – 12. 10. 2017

გადანყვეტილება ძალაში შევიდა 12. 01. 2018

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი არის 4 იეჰოვას მოწმე, რომელიც სახელმწიფოს მიერ განვეული იქნა სამხედრო სამსახურში. აღნიშნული პირები არ გამოცხადნენ და საპასუხოდ წერილი გააგზავნეს ადგილობრივ სამხედრო კომისარიატში და პროკურორის ოფისში, სადაც განაცხადეს რომ უარზე იყვნენ შეესრულებინათ სამხედრო ან ალტერნატიული სამსახური. ისინი აცხადებდნენ, რომ იყვნენ იეჰოვას მოწმეები და შეისწავლეს რა ალტერნატიული სამსახურის შესახებ კანონი, მივიდნენ იმ გადაწყვეტილებამდე, რომ ევროპული სტანდარტების მიხედვით მათთვის შემოთავაზებული ალტერნატიული სამსახური არ იყო ჭეშმარიტად არასამხედრო ბუნების, რადგან ის კონტროლდებოდა სამხედრო ადმინისტრაციის მიერ. იეჰოვას მრწამსი არ აძლევდა მათ უფლებას ემუშავათ სამხედრო სისტემის პირდაპირ ან ირიბ დაქვემდებარებაში. ალტერნატიული სამხედრო სამსახური მათ მიერ მიჩნეული იქნა სამხედრო ხელისუფლების მიერ კონტროლირებად, რადგან აღმრიცხველ ბარათზე აღნიშნული იყო „სომხეთის შეიარაღებული ძალები“ და ალტერნატიული სამსახურის ოფიცერი ემორჩილებოდა სამხედრო წესრიგს და რეგისტრირებული უნდა ყოფილიყო სომხეთის შეიარაღებული ძალების სამხედრო ქვეგანყოფილებებთან. უფრო მეტიც, კანონი მოითხოვდა რომ ისინი სამუშაო ადგილას დარჩენილიყვნენ 24 საათი, კვირაში 7 დღე, რაც პატიმრობის მსგავსი იყო და მიუღებელია

მომჩივანთათვის. ალტერნატიული სამხედრო სამსახური ასევე სადამსჯელო ხასიათს ატარებდა, რადგან ნაცვლად 24 თვისა გულისხმობდა 42 თვეს. მოსარჩელებმა ასევე აღნიშნეს, რომ მზად იყვნენ შეესრულებინათ სხვა ალტერნატიული სამსახური რომელიც დაკავშირებული არ იქნებოდა სამხედრო მმართველობასთან, რათა წინააღმდეგობაში არ მოსულიყო მათ რელიგიურ რწმენასთან.

განმცხადებლები, დააჯარიმეს და დააპატიმრეს სისხლის სამართლის კოდექსის 327 § 1 მუხლის მიხედვით. გამოძიების მოთხოვნა სასამართლომ დააკმაყოფილა და ისინი პატიმრობაში დატოვა. სისხლის სამართლის სასამართლომ უარი უთხრა განმცხადებლებს გასაჩივრებაზე იმ მიზეზით, რომ სავარაუდო დანაშაული ითვალისწინებდა ერთ წელზე მეტ საპატიმრო სასჯელს, რაც ზრდიდა იმის ალბათობას რომ განმცხადებლებს შეიძლება ჩაედინათ ახალი დანაშაული ან თავი აერიდებინათ მოსალოდნელი სასჯელისათვის. პატიმრობის ვადად განესაზღვრათ 2 წელი და 6 თვე.

განმცხადებლებმა, შეიტანეს სარჩელი ეროვნულ სასამართლოში და აღნიშნეს, რომ მსგავსი ქმედება არღვევს ევროკონვენციის მე-9 მუხლით უზრუნველყოფილ მათ უფლებას. მაგრამ სასამართლომ არ დააკმაყოფილა სარჩელი მტკიცებულებათა ნაკლებობის გამო. მოსარჩელები საპატიმროდან გათავისუფლდნენ ამინსტიის შედეგად 26 თვის შემდეგ.

სასამართლოს შეფასება: მიუხედავად იმისა რომ მე-9 მუხლი პირდაპირ არ ეხება ალტერნატიულ სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლებას, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ სამხედრო სამსახურისადმი წინააღმდეგობა ადამიანის რელიგიურ რწმენაზე მითითებით წარმოადგენს საკმარის საფუძველს. ამ შემთხვევაში სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრება არ შეიძლება მიჩნეულ იქნეს აუცილებლობად დემოკრატიულ სახელმწიფოში. აღნიშნული მოტივით მოქალაქეთა მიმართ სისხლის სამართლებრივი დევნა არის მათ უფლებებში უხეში ჩარევა. ევრო სასამართლომ დაადგინა რომ მოსარჩელეთა გამოუცხადებლობა სამხედრო სამსახურში და უარი ალტერნატიული სამსახურის შესრულებაზე წარმოადგენს მათი რელიგიური რწმენის გამოხატულებას და აღნიშნული უფლების შეზღუდვა და სისხლის სამართლებრივი დევნა არღვევს აზრის სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებას. სომხეთის მთავრობას დააკისრა ფულადი კომპენსაცია.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა

ჰამიდოვიჩი ბოსნია-ჰერცეგოვინის წინააღმდეგ

განაცხადი N 57792/15 (სექცია 4)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 05. 12. 2017

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 05. 03. 2018

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი

დისკრიმინაციის აკრძალვა

ფაქტები: 2013 წლის მონაცემებით, ბოსნიისა-ჰერცეგოვინის მოსახლეობის თითქმის 51%-ს სმუსულმანები შეადგენენ, ხოლო მოსახლეობის 46%-ს ქრისტიან-

ნები (ქრისტიანთა დაახლოებით ორი მესამედი მართლმადიდებელია და ერთი მესამედი კათოლიკე). განმცხადებელი, არის მუსლიმი, რომელიც თავისი რელიგიის და მრწამსის შესაბამისად ვალდებულია ატაროს ჩალმა, იგი არის ბოსნია-ჰერცეგოვინას მოქალაქე, რომელიც დაიბადა 1976 წელს და ცხოვრობს გორნა მაოკაში. განმცხადებელი ჩიოდა, ევროკონვენციის მე-9 და მე-14 მუხლების დარღვევასთან დაკავშირებით ბოსნია-ჰერცეგოვინის წინააღმდეგ.

ამერიკის შეერთებული შტატების საელჩოზე თავდასხმასთან დაკავშირებით, განმცხადებელი, 2012 წლის 10 სექტემბერს, დაბარებული იყო მოწმის სახით ბოსნია-ჰერცეგოვინის სასამართლოში. დაბარების მიზეზი იყო ის რომ განმცხადებელი წარმოადგენდა იმავე რელიგიურ საზოგადოებას ვის მიერაც განხორციელდა თავდასხმა აშშ-ის საელჩოზე.

საქმის განხილვის დროს მოწმის სტატუსით გამოცხადებულ ჰამიდოვიჩს საპროცესო პალატის პრეზიდენტმა ბრძანებით მოსთხოვა მისი რელიგიური სიმბოლოს, კერძოდ ჩალმის მოხსნა, რაზეც მან უარი განაცხადა. განმცხადებელი გააძევეს სასამართლო დარბაზიდან და დაადანაშაულეს სასამართლოს უპატივცემულობაში, რის გამოც დაეკისრა ჯარიმა. განმცხადებელმა უარი განაცხადა ჯარიმის გადახდაზე და 2012 წლის 27 ნოემბერს შეუფარდეს ერთ თვიანი პატიმრობა ბოსნია-ჰერცეგოვინის სისხლის სამართლის კოდექსის 47-ე მუხლის შესაბამისად. 2015 წლის 9 ივლისს ბოსნია-ჰერცეგოვინის საკონსტიტუციო სასამართლომ არ დაადგინა კონვენციის მე-9 და მე-14 მუხლების დარღვევა.

2015 წელს ბოსნია-ჰერცეგოვინის უმაღლესი სასამართლოსა და პროკურატურის საბჭომ სამართლებრივად იმსჯელა თუ რამდენად სწორია სასამართლო ინსტიტუტებში რელიგიური სიმბოლოების ტარება. ასევე ამ საქმეში აღნიშნულია ის ფაქტი რომ ბოსნია-ჰერცეგოვინაში მოსამართლეებს, პროკურორებს და სასამართლო ოფიცრებს ეკრძალებათ თავიანთი რელიგიის დამახასიათებელი სიმბოლოების ტარება თავიანთი მოვალეობების შესრულების დროს.

რაც შეეხება ევროპულმა სასამართლომ, შეადარა 38 ქვეყნის კანონმდებლობა და დაადგინა რომ არცერთი მათგანი ამ სახელმწიფოებიდან არ კრძალავს სასამართლო დარბაზში რელიგიური სიმბოლოების ტარებას.

ნორმა: მე-9 მუხლი მე-14 მუხლთან კომბინაციაში: განმცხადებელი ჩიოდა, რომ დაირღვა მისი აზრის სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება, ის ამბობდა რომ ყველას აქვს საკუთარი რელიგიის, მრწამსის თუ თავყვანისცემის გამოხატვის უფლება, როგორც ცალკე ისევე საზოგადოებრივ ადგილებში. რელიგიის ან რწმენის გამოვლენის თავისუფლება უნდა ექვემდებარებოდეს მხოლოდ იმ შეზღუდვებს, რომლებიც დადგენილია კანონით და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში, რათა დაცული იყოს საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესები და საზოგადოებრივი წესრიგი.

განმცხადებელმა განაცხადა, რომ მსგავსი შეხედულებები და მოთხოვნები დისკრიმინაციულად ეწინააღმდეგებოდა მისი რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებას. ამიტომ განმცხადებლის განაცხადის მიხედვით მე-9 მუხლი კონბინაციაში მოდიოდა მე-14 მუხლთან. განმცხადებელმა მოითხოვა 50, 000 ევრო (EUR) არამატერიალური ზიანისათვის ხოლო მთავრობამ კი ეს მიიჩნია გადაჭარბებულ მოთხოვნად და კონვენციის მოთხოვნის შესაბამისად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოთხოვნა არ უნდა გაცდომოდა 4, 500 ევროს.

სასამართლო ადგენს, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას და ადგილი არ ჰქონდა კონვენციის მე-14 მუხლით დაცულ უფლებებში ჩარევას.

ასევე კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად სასამართლო ბოს-
ნია-ჰერცოგოვინას უწესებს გადასახდელ თანხას განმცხადებლისთვის საბოლოო
გადაწყვეტილების მიღებიდან სამი თვის ვადაში, 4, 500 ევროს.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ექვის ხმა ერთის წინააღმდეგ).

მოქუთა ლიეტუვას წინააღმდეგ

განაცხადი 66490/09 (სექცია 4)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 27. 02. 2018

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა 27. 05. 2018

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი, ნერინგა მოქუტე დაბადებული 1973 წელს, ლიეტუ-
ვას მოქალაქე, ამჟამად ცხოვრობს ვილნიუსში. 1992 წლიდან 2002 წლამდე განმ-
ცხადებელი პერიოდულად მკურნალობდა სხვადასხვა ფსიქიატრიული მდგომარე-
ობისთვის, მათ შორის იყო პარანოია და დეპრესია. ამ პერიოდში მან ასევე მიიღო
იურიდიული ხარისხი და მოიგო კონკურსი, ასპირანტურაში სწავლის გასაგრძე-
ლებლად ამერიკის შეერთებულ შტატებში სადაც მან 2 წელი ისწავლა. 2002 წელს
მას ჰქონდა როგორც პირადი ისე პროფესიული სირთულეები და დედის მიერ ის
გადაყვანილ იქნა კერძო საავადმყოფოში, სადაც დაუსვეს პოსტ-ტრავმული სტრე-
სული აშლილობის დიაგნოზი. 2003 წლის თებერვალში მოქუტემ „ოშო“-ს მკურნა-
ლობის ცენტრში დაიწყო მედიტაცია, რამაც მისი თქმით „შინაგანი განკურნება“
მოუტანა. ამ პერიოდში მოქუტე მუშაობდა ვილნიუსის ეკონომიკის სამინისტრო-
ში. სამსახურიდან გათავისუფლების ფაქტმა ის კვლავ დეპრესიაში ჩააგდო. 2003
წლის მაისში, მოქუტეს ჯანმრთელობა უფრო და უფრო გაუარესდა. ამ მდგომარე-
ობაში ყოფნისას საკუთარმა დედამაც კი ვერ შეძლო მასთან კომუნიკაციის დამყა-
რება. საბოლოოდ კი მოქუტე იძულებით იქნა გადაყვანილი ვილნიუსის ფსიქიატ-
რიულ საავადმყოფოში, სადაც მან უარი განაცხადა სავადმყოფოში დარჩენაზე და
მკურნალობაზე. მის მაგივრად ხელი მოაწერა ნათესავმა და 40 წუთის მანძილზე
იყო ფიზიკურად გაკავებული და ექიმებს მედიკამენტების ძალისმიერი მეთოდე-
ბით მიცემა მოუწიათ. მას დაუდგინეს მწვავე ფსიქოზი, მკურნალობის პერიოდში
მას აუკრძალეს მედიტაცია. 52 დღიანი მკურნალობის შემდეგ მან დატოვა აღნიშ-
ნული სამედიცინო დაწესებულება. მისი სამედიცინო დაწესებულებაში ყოფნისას,
ეროვნული სატელევიზიო არხით აჩვენეს დოკუმენტური გადაცემა, სადაც ქალ-
ბატონი მოქუტეს ექიმი, დედა და და იმყოფებოდნენ და განიხილავდნენ „ოშო“-ს
არატრადიციული მკურნალობის ცენტრს, სადაც პაციენტი მედიტაციის ხელოვნე-
ბას ეუფლებოდა. პაციენტი განიხილეს ფსევდონიმით „ვიოლეტა“, რათა არ დაერ-
ღვიათ პაციენტის კონფიდენციალურობა. გადაცემაში აცხადებდნენ რომ „ოშო“-ს
რელიგიური ცენტრის მიმდევრები მონაწილეობდნენ სექსუალურ ორგაზმში და
მათ ესაჭიროებოდათ „აივ“ ვირუსის სამედიცინო ცნობა. განმცხადებელმა ღია
წერილი მიწერა ჟურნალისტს სადაც აღნიშნა, რომ ის ობიექტურად არ ასახავდა
რეალობას და ამ ისტორიამ მას უსაზღვრო ტკივილი მიაყენა. მან ასევე აღნიშნა
რომ ის მანამდეც მკურნალობდა სხვა ფსიქიატრიულ დაწესებულებებში. ექიმებიც

ადასტურებდნენ რომ მისი ფსიქოლოგიური პრობლემების ძირეული მიზეზი იყო ბავშობა და არა მედიტაციასთან დაკავშირებული დამოკიდებულება.

განმცხადებელმა უჩივლა ვილნიუსის ფსიქიატრიულ საავადმყოფოს კონფიდენციალური ინფორმაციის გამოაშკარავებისათვის, რაც ეხებოდა დიაგნოზს, მკურნალობას და არასათანადო სამედიცინო მომსახურებას. განმცხადებელი ასევე სადაოდ ხდიდა რელიგიისა და პირადი ცხოვრების უფლების დარღვევას. ვილნიუსის რეგიონალურმა სასამართლომ განიხილა აღნიშნული სარჩელი და მიიღო გადაწყვეტილება, რომ მოქალაქე მოქუტეს უფლებები არ დარღვეულა. შემდეგ განმცხადებელმა მიმართა ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს, მისი უფლებების დარღვევის მოტივით, ევროკონვენციის მე-8 (პირადი ცხოვრების უფლება) და მე-9 მოუხლებიდან გამომდინარე (აზრის სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება).

სასამართლოს შეფასება: ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლომ ექსპერტიზის დასკვნით, დაადგინა, რომ ქალბატონი მოქუტეს უკანონოდ ჩამოერთვა თავისუფლება ვილნიუსის ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში ყოფნის დროს, რადგან იგი იმყოფებოდა მისი ნების სანინალმდეგოდ. შემდგომში სასამართლომ დაადგინა, რომ ეროვნული სატელევიზიო არხით ნაჩვენები დოკუმენტური გადაცემა პაციენტის შესახებ, ფსევდონიმის გამოყენების მიუხედავად, არღვევდა კონფიდენციალურობის უფლებას. სასამართლომ აღნიშნა რომ აზრის სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება ყველასთვის თანაბარია დემოკრატიულ საზოგადოებაში. სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ შიდა სასამართლოები არ ეთანხმებოდნენ ერთმანეთს, იმ საკითხთან დაკავშირებით შეზღუდული იყო თუ არა ქალბატონი მოქუტეს რელიგიური უფლებები იძულებითი მკურნალობის დროს. პირველი ინსტანციის სასამართლო მხარს უჭერდა მის სარჩელს და სააპელაციო სასამართლო კი უარყოფდა. აუცილებელია გარკვეული შეზღუდვების დანესება განსხვავებული რელიგიური ჯგუფების თანაარსებობისათვის რათა მოხდეს ყველას რელიგიური შეხედულებების პატივისცემა და არ დაირღვეს ადამიანის უფლებები. სახელმწიფოს ვალდებულებაა შეინარჩუნოს ნეიტრალიტეტი და მიუკერძოებლობა რათა ლეგიტიმურად შეაფასოს რელიგიური მრწამსი ან მისი გამოხატვის ფორმა, მაგრამ მას ასევე აქვს დამაჯერებელი და მყარი მიზეზი განსაჯოს ნებისმიერი ჩარევა ინდივიდის თავისუფალ ცნობიერებაში. აქედან გამომდინარე ქალბატონი მოქუტეს მიმართ ქმედებები არასამართლებრივია და საჭირო არ არის იმის კვლევა მომჩივანის იძულებითი მკურნალობა ატარებდა თუ არა სამართლებრივ მიზნებს. სასამართლომ განაცხადა, რომ საერთოდ არ გაითვალისწინებს ადგილობრივ სასამართლოების შეფასებებს, ასეთ სიტუაციაში ის თავისუფალია საკუთარი შეფასება გააკეთოს მის ხელთ არსებული მასალის მიხედვით. ევროპულმა სასამართლომ ხაზი გაუსვა მოსარჩელის დაუცველობის საკითხს, როგორც ფსიქიატრიული პაციენტის, და აღნიშნა, რომ მის მიმართ საჭირო იყო „გაძლიერებული სიფრთხილე“. ამ კონტექსტში ორი ფაქტორი იყო გადამწყვეტი: პირველი რელიგიის თავისუფლების უფლებაში ჩარევა-იგი 50 დღეზე მეტი ხნის განმავლობაში საავადმყოფოში უკანონოდ იყო და უმეტესწილად საავადმყოფოში მკაცრი რეჟიმის ქვეშ იმყოფებოდა, რომლის დროსაც ის მედიტაციას ვერ ახერხებდა; მეორე, ექიმები ცდილობდნენ „გამოესწორებინათ“ და დაერწმუნებინათ, რომ უარი ეთქვა მის რელიგიაზე, რომელიც მათ „ფიქციად“ მიაჩნდათ და ის იძულებული გახდა დათანხმებოდა ამ გადაწყვეტილებას, რადგან მომავალში მის დიაგნოზს გავლენა არ მოეხდინა მის დასაქმებაზე. ქალბატონმა მოქუტემ დაადასტურა, რომ მასზე

ზენოლა მოხდა რელიგიური შეხედულებების შეცვლასთან დაკავშირებით. მსგავს ჩარევას გამართლება არა აქვს, მათ შორის არც შიდა კანონმდებლობით, და კონვენციის ფარგლებში, დაირღვა კონვენციის მე-9 მუხლი.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა

ჰამარ ლაჩირი ბელგიის წინააღმდეგ

განაცხადი N 3413/09 (სექცია 2)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 18. 09. 2018

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა – 18. 12. 2018

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი ქალბატონი ჰამარ ლაჩირი დაიბადა 1986 წელს და ცხოვრობს კოეკელბერგში, ბელგიაში. ლაჩირი და მისი ოჯახის სხვა წევრები იყვნენ მიწვეულები სასამართლოში სისხლის სამართლის საქმესთან დაკავშირებით, რომელიც ეხებოდა ლაჩირის ძმის გარდაცვალებას. ლაჩირის და მისი ოჯახის წევრების აზრით ბელგიის სასამართლომ სათანადოდ არ დასაჯა ლაჩირის ძმის მკვლელობაში ბრალდებული. ამ მიზეზით ლაჩირმა სასამართლოს გადაწყვეტილება გაასაჩივრა.

სასამართლო გაიმართა 2007 წლის 20 ივნის ბრიუსელში. დარბაზში მხარეთა შესვლის დროს ლაჩირს, პალატის პრეზიდენტის სახელით მიმართეს და მიუთითეს ჰიჯაბის მოხსნა, რაზეც მან უარი განაცხადა, აღნიშნული მიზეზით ის არ დაუშვეს სასამართლო დარბაზში. ამ ფაქტიდან გამომდინარე, ჰამან ლაჩირმა, კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევასთან დაკავშირებით საჩივარი (2008 წლის 24 დეკემბერი) შეიტანა ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში ბელგიის სახელმწიფოს წინააღმდეგ.

ნორმა: მე-9 მუხლის დარღვევა: განმცხადებელი საჩივარში მიუთითებდა, რომ მისი სასამართლო დარბაზიდან გაძევება ჰიჯაბის მოხსნაზე უარის გამო, არღვევს მომჩივნის აზრის, სინდისისა და რელიგიის გამოხატვის უფლებას ევროკონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის საფუძველზე. მომჩივანი განმარტავდა, რომ მისი რელიგია მოითხოვს ჰიჯაბის ტარებას, რითიც მუსლიმები გამოხატავენ თავიანთ მრწამსს და ამით ასრულებენ თავიანთ რელიგიურ ვალდებულებებს.

ზოგიერთ მოთხოვნათა გათვალისწინებით, სტრასბურგის სასამართლომ არაერთხელ განმარტა, რომ სტანდარტად არ შეიძლება ჩაითვალოს „კანონი“-ის სიზუსტით განსაზღვრული გარემოებები, რომლებიც უზრუნველყოფს ნებისმიერ პირის ქცევის რეგულირებას. არის შემთხვევები როდესაც აუცილებელია საქმის გარემოებების გონივრული გათვალისწინება და იმ შედეგებზე წინასწარ ფიქრი, რომელიც შეიძლება გამოიწვიოს კონკრეტულმა ქმედებამ. სასამართლომ დაადგინა, რომ სასამართლო დარბაზში შესვლისას ქალბატონ ლაჩირის საქციელი არ წარმოადგენდა საფრთხის შემცველ საშიშროების გარემოებას, მომჩივანი მიუთითებდა გარემოებაზე რომელიც გამომდინარეობდა მისი რელიგიური რწმენის საფუძველზე. სასამართლომ ხაზი გაუსვა ნებისმიერი პირის თავისუფლებას, რომ გამოავლინოს თავისი რელიგიური რწმენა, თუნდაც რელიგიური სიმბოლოების წა-

რდგენით სასამართლო დარბაზში. სასამართლო განმარტავს, რომ ამ შემთხვევაში ლაჩირი უნდა დაეშვათ ჰიჯაბით სასამართლო დარბაზში, რადგან ჰიჯაბი არ არის ისეთი სამოსელი, რომელიც მთლიანად ფარავს ადამიანის სახის ნაკვეთებს, ნიქაბისგან და ბურქასგან განსხვავებით. ყველა ფაქტის გათვალისწინებით სასამართლომ მიიჩნია სახეკმნიფოს ქმედება განმცხადებლის რელიგიური თავისუფლების დარღვევად ევროკონვენციის მე-9 მუხლთან მიმართებაში.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ექვის ხმა ერთის წინააღმდეგ).

ბექტაშის ასოციაცია მაკედონიის წინააღმდეგ

განაცხადი 48044/10; 75722/12; 25176/13 (სექცია 1)

გადაწყვეტილების მიღების თარიღი – 12. 04. 2018

გადაწყვეტილება ძალაში შევიდა 10. 09. 2018

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებელი არის რელიგიური ორგანიზაცია „ბექტაშის საზოგადოება“, რომლის წევრები ეროვნებით ალბანელები ბ-ნი ე. ბრაჰიმაჯი და ეროვნებით მაკედონელი ბ-ნი ა. სულეჯმანი ჩიოდნენ, რომ როდესაც 2007 წელს ძალაში შევიდა ახალი კანონმდებლობა, ეროვნულმა სასამართლომ (FYROM) უარი უთხრეს „ბექტაშის საზოგადოებას“ რელიგიური სტატუსის შენარჩუნებაზე და ხელახალი რეგისტრაციისათვის განაცხადის შევსება შესთავაზეს.

ასოციაცია 1993 წლიდან ფუნქციონირებდა როგორც ოფიციალურად აღიარებული რელიგიური ორგანიზაცია. როდესაც 2007 წელს ახალი კანონმდებლობა ეკლესიების, რელიგიური გაერთიანებებისა და ჯგუფების სამართლებრივი სტატუსის შესახებ ძალაში შევიდა, ასოციაციამ მოითხოვა, რომ სარეგისტრაციო სასამართლოს ელიარებიან მისი სამართლებრივი სტატუსის გაგრძელება. მის მოთხოვნას უარი ეთქვა ფორმალური საფუძვლით, რომ ის 1998 წლამდე არ იყო რეგისტრირებული და მხოლოდ 2000 წლიდან აღირიცხებოდა. მას შემდეგ, რაც ახალი კანონმდებლობის მიხედვით დაიწყო რეგისტრაცია, 2010 წელს იმავე მოთხოვნაზეც უარი ეთქვათ, იმ მოტივით რომ მისი სახელი და დოკტრინალური წყაროები იდენტური იყო სხვა უკვე რეგისტრირებული რელიგიური ორგანიზაციისა, რასაც შეეძლო მორწმუნეებს შორის დაბნეულობის შექმნა. ევროკონვენციის მე-9 მუხლის (აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება), მე-11 მუხლის (შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლება) და მე-14 მუხლის (დისკრიმინაცია) საფუძველზე, განმცხადებლები ჩიოდნენ ეროვნული სასამართლოების მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე, რომლებიც არ აღიარებდნენ ასოციაციას, როგორც რელიგიურ ორგანიზაციას და არ ახდენდნენ მათ ხელახალ რეგისტრაციას. ისინი ასევე ამტკიცებდნენ მე-6 მუხლის (სამართლიანი მოსმენის) დარღვევას, რადგან არც ზეპირი მოსმენა არ ჩატარებულა, არც ორგანიზაციის აღიარებაზე სარეგისტრაციო წარმოება არ ყოფილა.

სასამართლოს შეფასება: სასამართლომ არ დააკმაყოფილა სარჩელი მე-6 მუხლის საფუძველზე და დაუშვებლად მიიჩნია, იმ საფუძველით, რომ შიდასახელმწიფო ორგანოებს ვალდებულია არ ჰქონდათ ზეპირი მოსმენის აღნიშნულ საქმე-

ზე. თუმცა სასამართლომ ერთხმად დაადგინა, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-11 მუხლის დარღვევას კონვენციის მე-9 მუხლთან მიმართებაში.

რაც შეეხება განმცხადებელთა ასოციაციის სახელს, იგი შეიცავდა ტერმინს „ბექტაშა“, მსგავსად უკვე რეგისტრირებული რელიგიური ჯგუფის სახელისა „მაკედონიის ელიბეით ბექტაშის რელიგიური ჯგუფი“. სკოპიეს სააპელაციო სასამართლომ განაცხადა, რომ ტერმინი „ბექტაში“ „გადამწყვეტი იყო და წარმოადგენდა სინონიმს ამ რელიგიური ერთეულისა და დაადგინა, რომ ასოციაციის რეგისტრაცია აღნიშნული სახელით იქნებოდა მორწმუნეთათვის დამაბნეველი. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ არჩეული სახელი იყო საკმარისად სპეციფიკური, რათა განესხვავებინათ ის „მაკედონიის ელიბეით ბექტაშის რელიგიური ჯგუფისგან“. ამასთან ერთად ეს იყო რელიგიური ასოციაცია, რომელიც თავისი ფორმითაც განსხვავდებოდა „მაკედონიის ელიბეით ბექტაშის რელიგიური ჯგუფისგან“. აღნიშნულ საქმეში არც შიდა სასამართლოებმა არ წარმოადგინეს რაიმე არსებითი მიზეზი, რათა გაემართლებინათ მორწმუნეებს შორის პოტენციური დაბნეულობა. სასამართლოს აზრით, რელიგიური გაერთიანებების სახელების მსგავსებაზე მითითება მხოლოდ ამ თვალსაზრისით არ იყო საკმარისი.

შიდა სასამართლოების მიერ დადგენილი უარის სხვა საფუძველი იყო განმცხადებლის ასოციაციის დოქტრინალური წყაროები, რომლებიც მათ მიიჩნიეს უკვე რეგისტრირებული „ისლამური რელიგიური ასოციაციის“ დოქტრინალური წყაროების იდენტურად. ეს დასკვნა გაკეთდა განმცხადებლის ასოციაციის ძირითადი პრინციპების სხვა ისლამურ რელიგიურ გაერთიანებებთან შედარების საფუძველზე. ეროვნულ სასამართლოებს არ ჰქონდათ წინასწარი კონსულტაცია განმცხადებლებთან, მიუხედავად იმისა, რომ სარეგისტრაციო სასამართლოს შეეძლო მათგან მოეთხოვა დამატებითი ინფორმაცია. სასამართლოს აზრით, შეფასება და ინტერპრეტაცია არ შეესაბამებოდა სახელმწიფოს, როგორც ნეიტრალურ და მიუკერძოებელ ორგანიზატორს სხვადასხვა რელიგიისა და რწმენისა, რაც გამორიცხავს, სახელმწიფოს მხრიდან რაიმე შეხედულებისამებრ, შეაფასოს რელიგიური მრწამსის ლეგიტიმაცია ან ის გზები, რომლითაც რწმენაა გამოხატული. ამასთანავე, არ ყოფილა განმარტებული 2007 წლის აქტის საფუძველზე ჩატარებული ახალი გამოკვლევის შედეგები. ორივე, განმცხადებლის ასოციაცია და „ისლამური რელიგიური საზოგადოება“ იყო აქტიური და უკვე არსებობდა FYROM – ში მრავალი წლის განმავლობაში და არავითარი არგუმენტი არ ყოფილა, რომ მათი დოქტრინალური წყაროები იმავდროულად შეიცვალა ან მორწმუნეებს შორის წარმოშობდა გაურკვევლობას. უფრო მეტიც, არც ერთი მტკიცებულება არ ყოფილა წარმოდგენილი საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილებით გაკეთებული განსაზღვრებისა, რომ განმცხადებლის გაერთიანების რეგისტრაციაზე უარი იყო აუცილებელი „რელიგიური კონფლიქტების თავიდან ასაცილებლად“. . . და რომ დენომინაციის აღიარება წარმოადგენდა რაიმე საფრთხეს დემოკრატიისთვის.

გარემოებებიდან გამომდინარე, სასამართლომ მიიჩნია, რომ განმცხადებლის ასოციაციის რეგისტრაციაზე უარის თქმის მიზეზები განსაკუთრებით უნდა ყოფილიყო მკაცრი და მყარი, რაც არ იყო. განმცხადებლის გაერთიანების უფლებაში და რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევა არ იყო გამართლებული და ადგილი ჰქონდა მე-11 მუხლის დარღვევას მე-9 მუხლთან მიმართებაში.

გადამწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა

დიდი პალატის გადაწყვეტილებები

ბუსკარინი და სხვები სან-მარინოს წინააღმდეგ

განაცხადი 124645/94

დიდი პალატა

18. 02. 1999

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

35-ე მუხლი

მისაღებობის წინაპირობები

ფაქტები: სამივე განმცხადებელი, ბატონები ქრისტოფორო ბუსკარინი, ემილიო დელა ბალდა და დარიო მანზაროლი სან მარინოს მოქალაქეები და იყვნენ იქვე ცხოვრობდნენ. 1993 წლის 18 ივნისს განმცხადებლები აირჩიეს სან მარინოს პარლამენტის წევრებად, ფიცი დადეს წერილობით, საარჩევნო აქტის 55-ე მუხლით მიხედვით, სახარებაზე მითითების გარეშე. 1996 წლის 26 ივლისს, პარლამენტმა, პარლამენტის წევრის სტატუსის დაკარგვის საფრთხის მითითებით, ფიცის დადება მოსთხოვა მათ. განმცხადებლებმა აღნიშნული მოთხოვნა გაასაჩივრეს და მიუთითეს, რომ ამ მოთხოვნის შესრულებით დაირღვეოდა მათი რელიგიის, რწმენისა და სინდისის თავისუფლება, რაც ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით იყო დაცული. 1993 წლის ოქტომბერში №115 კანონით პარლამენტის წევრებს მიეცათ შესაძლებლობა, აერჩიათ ტრადიციული ფიცი ან ფიცი, რომელშიც სიტყვა „სახარების“ მაგივრად „ღირსება“ იყო ჩაწერილი. ტრადიციული რელიგიური ფიცი საჯარო სამსახურში მაინც სავალდებულო მოთხოვნად რჩებოდა. განმცხადებლების მტკიცებით, მოთხოვნა, რელიგიური ფიცის დადებაზე, პარლამენტის წევრის სტატუსის დაკარგვის საფრთხით, წარმოადგენდა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებული რელიგიის თავისუფლების დარღვევას. მთავრობის მტკიცებით, ევროპულ სასამართლოს არ უნდა განეხილა განაცხადი, ვინაიდან არ იყო ამოწურული ეროვნული სამართლებრივი საშუალებები.

განაცხადის არსი: სასამართლომ კიდევ ერთხელ გაიმეორა თავის პრეცედენტულ სამართალში ჩამოყალიბებული პრინციპები (კოკინაკისი საბერძნეთის წინააღმდეგ). მთავრობა აპელირებდა ხალხის მიერ არჩეული წარმომადგენლების მხრიდან ფიცის დადების მნიშვნელობაზე, სან მარინოს სპეციფიკურ ისტორიასა და ეროვნულ ტრადიციებზე, რაც წმინდანის მიერ რესპუბლიკის დაარსების დღიდან, ქრისტიანობასთანაა დაკავშირებული; ასევე ამტკიცებდა, რომ ფიცის რელიგიური მნიშვნელობა ჩაანაცვლა მოქალაქეების ნდობამ იმ ტრადიციული ინსტიტუტებისადმი, რომლებსაც საჯარო მართლწესრიგის შენარჩუნების ფუნქცია ეკისრებათ. ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ იმის მიუხედავად, თუ რამდენად ჰქონდა ნორმატიული საფუძველი მთავრობის მიერ დასახულ მიზნებს, ერთადერთი საკითხი მაინც უეჭვო იყო: სან მარინოს კანონმდებლობა აღიარებდა რელიგიის, რწმენისა და სინდისის თავისუფლებას. მიუხედავად ამისა, მოცემულ საქმეში განმცხადებლებისთვის სახარებაზე ფიცის დადების მოთხოვნა უტოლდებოდა ხალხის მიერ არჩეული წარმომადგენლების მხრიდან კონკრეტული რელი-

გიის კუთვნილების აღიარებას და ასეთი მოთხოვნა არ შეესაბამებოდა კონვენციის მე-9 მუხლს. კომისიამ სამართლიანად აღნიშნა, რომ ერთმანეთს ეწინააღმდეგებოდა პარლამენტის წევრობის, როგორც მრავალფეროვანი საზოგადოების წარმომადგენლობის განხორციელება და კონკრეტული რელიგიური კუთვნილების აღიარება. შესაბამისად, მსგავსი შეზღუდვა ვერ იქნებოდა მიჩნეული, როგორც „აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში“. რაც შეეხება მთავრობის მტკიცებას, რომ განაცხადს აღარ ჰქონდა საფუძველი, ვინაიდან მიღებული იყო 1993 წლის №115 კანონი, ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ განმცხადებლებს ფიცი დადებული ჰქონდათ ამ კანონის მიღებამდე.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

თილიმენოსი საბერძნეთის წინააღმდეგ

განაცხადი '34369/97

დიდი პალატა

06. 04. 2000

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მუხლი 12

ქორწინების უფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის

თავისუფლებასთან მიმართებით

ფაქტები: 1983 წლის 9 დეკემბერს, ათენის მუდმივმოქმედმა სამხედრო ტრიბუნალმა, ერთი პროფესიული სამხედრო მოსამართლის შემადგენლობით, მსჯავრი დასდო განმცხადებელს (რომელიც იეჰოვას მოწმეა) საყოველთაო მობილიზაციის დროს სამხედრო ფორმის ტარებაზე უარის თქმის გამო. სამხედრო ტრიბუნალმა დაასკვნა, რომ არსებობდა შემამსუბუქებელი გარემოება და მას 4 წლიანი თავისუფლების აღკვეთა შეუფარდა, განმცხადებელი შეინცალეს 2 წლის შემდგომ. 1988 წლის ივნისში განმცხადებელმა მონაწილეობა მიიღო კონკურსში – თავისუფალი ბუღალტრის პოზიციის დასაკავებლად. თავისუფალ ბუღალტერთა საბჭომ მას უარი განუცხადა დანიშვნაზე, ვინაიდან იგი ნასამართლევი იყო მძიმე დანაშაულის გამო. 1989 წლის 8 მაისს, განმცხადებელმა მიმართა უზენაეს ადმინისტრაციულ სასამართლოს მისი რელიგიის თავისუფლებისა და კანონის წინაშე თანასწორობის უფლების დარღვევის გამო. განმცხადებელი, ასევე, ამტკიცებდა, რომ იგი ნასამართლევი იყო არა მძიმე, არამედ ნაკლებად მძიმე დანაშაულის გამო. სასამართლოს მოსაზრებით, №3329/1955 კანონის შესაბამისად, დამოუკიდებელ ბუღალტრად ვერ დაინიშნებოდა პირი, რომელიც შეუსაბამოდ იყო მიჩნეული სამოქალაქო სამსახურისთვის, „სამოქალაქო მოსამსახურეთა შესახებ კოდექსის“ თანახმად კი, სამოქალაქო სამსახურში დაუშვებელი იყო იმ პირის მიღება, ვინც ნასამართლევი იყო მძიმე დანაშაულისთვის. თუმცა, უკანასკნელი ნორმა შეეხებოდა ვერდიქტს, რომელიც მიღებული იყო საბერძნეთის კონსტიტუციის 87-ე მუხლის საფუძველზე

მოქმედი საერთო სასამართლოების მიერ. სამხედრო ტრიბუნალებზე კი ვერ გავრცელდებოდა იგივე ნორმის მოქმედება, რადგან მათი დაკომპლექტება არ ხდებოდა პროფესიული მოსამართლეებით და ისინი ვერ სარგებლობდნენ საერთო მოსამართლეებისათვის განკუთვნილი დამოუკიდებლობის გარანტიებით. განმცხადებლის მტკიცებით, დამოუკიდებელ ბუღალტერთა საბჭოს მხედველობაში არ უნდა მიეღო სამხედრო ტრიბუნალის მიერ გამოტანილი განაჩენი და საბჭოს დასკვნა ექვემდებარებოდა გაუქმებას. 1994 წლის 11 ნოემბერს, ადმინისტრაციულმა სასამართლომ, ხმათა უმრავლესობით მიიჩნია, რომ საბჭოს გადაწყვეტილება სრულად შეესაბამებოდა კანონს. 1995 წლის 26 ოქტომბერს, უმაღლესმა ადმინისტრაციულმა სასამართლომ დაუშვებლად სცნო განმცხადებლის საჩივარი, ვინაიდან მიიჩნია, რომ დამოუკიდებელ ბუღალტერთა საბჭოს გადაწყვეტილება დაკავშირებული იყო არა მისრელიგიურ მრწამსთან, არამედ მისინასამართლობის ფაქტთან.

ნორმა: მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში – განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ საბჭოს უარი მისი დამოუკიდებელი ბუღალტრის პოზიციაზე დანიშვნის თაობაზე, მოტივირებული იყო მისი რელიგიური მრწამსით. მან აღნიშნა, რომ მისი დანიშვნა არ მოხდა იმის გამო, რომ მას უარი ჰქონდა ნათქვამი სამხედრო სამსახურზე, ვინაიდან იყო იეჰოვას მოწმე და კეთილსინდისიერ წინააღმდეგობას განიცდიდა ამ უკანასკნელის მიმართ. განმცხადებლის მოსაზრებით, სამოქალაქო მოსამსახურეების შესახებ კანონს არ უნდა გამოერიცხა ყველა მძიმე დანაშაულისთვის ნასამართლევი პირი და პირის გამორიცხვა სამოქალაქო სამსახურიდან დამოკიდებული უნდა ყოფილიყო ნასამართლევი პირის მიერ დაკავებულ პოზიციაზე, ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმესა და დანაშაულის მოტივებზე, ასევე, იმ დროზე, რომელიც გასული იყო დანაშაულის ჩადენიდან. საკითხის ასე განხილვის შემთხვევაში, აუცილებელი არ იქნებოდა მისთვის უარის თქმა დამოუკიდებელი ბუღალტრის პოზიციაზე დანიშვნასთან დაკავშირებით. განმცხადებელი იყო იეჰოვას მოწმე და რელიგიური მოტივების გამო, განიცდიდა ძლიერ წინააღმდეგობას სამხედრო სამსახურის მიმართ და, შესაბამისად, განსხვავდებოდა პირებისგან, ვისაც, განსხვავებული მოტივების გამო, იგივე დანაშაული ჰქონდა ჩადენილი. სახელმწიფოს მხრიდან ასეთი დეტალის გაუთვალისწინებლობა წარმოადგენდა კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევას მე-9 მუხლთან კომბინაციაში.

მთავრობის მტკიცებით, მოცემული საქმის მე-14 მუხლის ქრილში განხილვა დაუშვებელი იყო, ვინაიდან განმცხადებლის ქმედება არ თავსდებოდა კონვენციის მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ. სახელმწიფო მოხელეები, რომლებსაც უარი ჰქონდათ ნათქვამი განმცხადებლის შესაბამის პოსტზე დანიშვნაზე, მოქმედებდნენ კანონის საფუძველზე, რომლის მიხედვითაც დაუშვებელი იყო მძიმე დანაშაულისათვის ნასამართლევი პირის დანიშვნა სამოქალაქო სამსახურში და მათ არ ჰქონდათ უფლებამოსილება გამოეკვლით, თუ რა მოტივი ჰქონდა დანაშაულის ჩამდენს. კანონი იყო ზოგადი ხასიათის და, შესაბამისად, ნეიტრალურიც. უფრო მეტიც, იგი ემსახურებოდა საჯარო ინტერესებს, მის მიერ დაწესებული აკრძალვა უნდა ყოფილიყო აბსოლუტური და შეუძლებელი იყო კონკრეტულ საქმეებზე განსხვავებული გადაწყვეტილებების გამოტანა. მთავრობამ, ასევე, განაცხადა, რომ ხელმომწერ მხარეებს, დანაშაულის კლასიფიკაციის განსაზღვრისას, მინიჭებული ჰქონდათ მიხედულობის ფართო ზღვარი. სამხედრო სამსახურზე უარის თქმით, განმცხადებელს ჩადენილი ჰქონდა მძიმე დანაშაული, ვინაიდან უარი თქვა სახელ-

მწიფოსა და საზოგადოების წინაშე უმნიშვნელოვანესი ვალის მოხდაზე, რომელიც დაკავშირებული იყო ქვეყნის უსაფრთხოების თავდაცვასთან, შესაბამისად, სასაზღვო იყო პროპორციული.

სასამართლოს შეფასება-ევროპული სასამართლოს მოსაზრებით, განმცხადებლის საქმე უნდა განხილულიყო მე-14 მუხლის მე-9 მუხლთან კომბინაციაში, ვინაიდან მე-14 მუხლი გამოიყენება მხოლოდ კონვენციისა თუ მისი დამატებითი ოქმებით გათვალისწინებულ უფლებებთან მიმართებაში, იგი დამოუკიდებლად არ არსებობს. თუმცა, საკითხის მე-14 მუხლთან მიმართებაში განხილვა ავტომატურად არ გულისხმობს კონვენციის ან დამატებითი ოქმით გარანტირებული უფლების დარღვევას. მე-14 მუხლის გამოყენების უმთავრესი წინაპირობაა, რომ საქმეში მოყვანილი ფაქტები ხვდებოდეს კონვენციით ან მისი დამატებითი ოქმით გარანტირებული უფლებების დაცვის ქვეშ. სასამართლომ აღნიშნა, რომ განმცხადებლისთვის ბუღალტრის პოზიციაზე დანიშვნის შესახებ უარი წარსულში მისი ნასამართლეობით იყო განპირობებული. შესაბამისად, ადგილი ჰქონდა განმცხადებლის მიმართ სხვა კანდიდატებისგან განსხვავებულ მოპყრობას, მისი ნასამართლეობის გამო. სასამართლოს განმარტებით, ასეთი განსხვავებული მოპყრობა ყოველთვის არ ხვდება მე-14 მუხლის დაცვის ქვეშ, ვინაიდან ეხება გარკვეულ პროფესიულ პოზიციაზე პირის დაშვებას, პროფესიის თავისუფლება კი კონვენციით არ არის გარანტირებული. განმცხადებელს სადავოდ არ გაუხდია წესი, რომელიც არეგულირებდა ნასამართლევი და ნასამართლეობის არმქონე პირების თანამდებობაზე დანიშვნას. იგი ჩიოდა იმის თაობაზე, რომ კანონი არ ახდენდა დიფერენციაციას იმ პირებს შორის, ვისაც დანაშაული ჰქონდა ჩადენილი რელიგიური მოტივებით და იმ პირებს შორის, ვისაც სხვა დანაშაული ჰქონდა ჩადენილი. ამასთან დაკავშირებით, სასამართლომ აღნიშნა, რომ განმცხადებელი იყო იეჰოვას მოწმე, პაციფისტური რელიგიის მიმდევარი და სამხედრო ფორმის ტარებაზე უარი მოტივირებული იყო, მხოლოდდამხოლოდ, მისი რელიგიური მრწამსით და საქმეშიც არ არსებობდა საწინააღმდეგოს დამადასტურებელი მტკიცებულება. საჩივრის ძირითადი არსი შეეხებოდა განმცხადებლის რელიგიის, ან რწმენის გამოხატვის თავისუფლების დარღვევას, რასაც კონვენციის მე-9 მუხლი იცავს. მას მოექცნენ ისე, როგორც მოექცეოდნენ მძიმე დანაშაულის ჩამდენ სხვა პირს, მაშინ, როდესაც განმცხადებლის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა რელიგიის თავისუფლებით სარგებლობიდან გამომდინარეობდა. შესაბამისად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ განმცხადებლის საქმე ხვდებოდა კონვენციის მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ. სასამართლომ მიიჩნია, რომ კონვენციის მე-14 მუხლით გათვალისწინებული უფლება ირღვევა მაშინ, როდესაც სათანადო დასაბუთების გარეშე, ანალოგიურ პირობებში მყოფი პირების მიერ, უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობისას განსხვავებული მოპყრობა ხდება. სასამართლომ აღნიშნა, რომ მე-14 მუხლი ირღვევა მაშინაც, როდესაც ხდება ობიექტურად განსხვავებულ პირობებში მყოფ პირთა მიმართ ერთნაირი მოპყრობა. შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებლის საკითხი უნდა განხილულიყო მე-9 მუხლის მე-14 მუხლთან კომბინაციაში. განსახილველი იყო საკითხი, რამდენად ხდებოდა ხელმომწერი მხარის მიერ მე-14 მუხლის მოთხოვნების შესრულება. პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, სასამართლოს უნდა დაედგინა, რამდენად ისახავდა ლეგიტიმურ მიზანს განმცხადებლის მიმართ მძიმე დანაშაულისათვის ნასამართლევი პირების მსგავსად მოპყრობა. თუკი მოპყრობა ისახავდა ლეგიტიმურ მიზანს, მაშინ სასამართლოს

უნდა განეხილა, რამდენად არსებობდა პროპორციულობა და მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი განხორციელებულ ღონისძიებასა და დასახულ მიზანს შორის. სასამართლომ აღნიშნა, რომ სახელმწიფოს ჰქონდა გარკვეული ლეგიტიმური ინტერესი, დამოუკიდებელი ბუღალტრის თანამდებობაზე არ დაეშვა გარკვეული დანაშაულის გამო ნასამართლევი პირები. თუმცა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ სხვა მძიმე დანაშაულებისგან განსხვავებით, ფილოსოფიური ან რელიგიური რწმენის საფუძველზე სამხედრო ფორმის ტარებაზე უარის გამო პირის ნასამართლეობა არ გულისხმობს ისეთი სახის არაკეთილსინდისიერებას ან მორალურ აღვირახსნილობას, რამაც შეიძლება საფრთხე შექმნას. შესაბამისად, განმცხადებლის მიჩნევა მისთვის სასურველი თანამდებობისთვის შეუფერებელ პირად, იყო გაუმართლებელი. სასამართლომ აღნიშნა მთავრობის არგუმენტი, რომ ნებისმიერი პირი, ვინც უარს იტყოდა ქვეყნის სამსახურზე, სათანადოდ უნდა დასჯილიყო. სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ განმცხადებელს სასჯელი მოხდილი ჰქონდა სამხედრო ფორმის ტარებაზე უარის გამო. ასეთი გარემოებების არსებობისას, სასამართლომ მიიჩნია, რომ განმცხადებლისთვის კიდევ დამატებითი სასჯელის დაკისრება, სასურველ თანამდებობაზე დანიშვნაზე უარის გზით, იყო არაპროპორციული და შესაბამისად, განმცხადებლის გამორიცხვა არ ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს. ამდენად, სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებლის მიმართ სხვა მძიმე დანაშაულის გამო ნასამართლევი პირების მსგავს მოპყრობას არ ჰქონდა ობიექტური საფუძველი და სათანადო დასაბუთება. სასამართლომ აღნიშნა, რომ მართალია სახელმწიფოს წარმომადგენლებს არ ჰქონდათ შესაძლებლობა მიეღოთ სხვაგვარი გადაწყვეტილება და დაენიშნათ განმცხადებელი დამოუკიდებელი ბუღალტრის თანამდებობაზე, ეს მაინც არ ათავისუფლებდა ხელმომწერ მხარეს კონვენციით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებისგან. სასამართლოს არასოდეს გამოურიცხავს, რომ კანონი შეძლება პირდაპირ ეწინააღმდეგებოდეს კონვენციას. მოცემულ საქმეში, სასამართლომ მიიჩნია, რომ სახელმწიფოს ჰქონდა მიღებული ისეთი კანონი, რომელიც არღვევდა განმცხადებლის უფლებას თავისუფლად ესარგებლა კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლებებით, სახელმწიფომ ვერ შეძლო საკანონმდებლო დონეზე დაეშვა ისეთი შესაძლებლობა, რომლის საფუძველზეც მოხდებოდა გამონაკლისის დაშვება. სასამართლომ დაადგინა, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევას მე-9 მუხლთან მიმართებაში.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად)

ჰასანი და ჩაუში ბულგარეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 130985/96

დიდი პალატა

26. 10. 2000

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები: განმცხადებლები — ფიქრი სალი ჰასანი (პირველი განმცხადებელი) იყო ბულგარეთის მუსლიმთა მთავარი მუფტი 1992 წლიდან სადავოდ გამხდარ მოვლენებამდე, სმაილ აჰმედ ჩაუში (მეორე განმცხადებელი) სოფიის ისლამური ინსტიტუტის მასწავლებელი. მეორე განმცხადებლის განცხადებით, 1995 წლის თებერვლიდან ის,

ასევე, მუშაობდა მთავარ სამუფტოში მდივნად არასრულ განაკვეთზე და ასევე იყო სამუფტოს გაზეთ „მუსლიმის“ რედაქტორი. 1989 წლის ბოლოს, ბულგარეთში დაინიშნა დემოკრატიზაციის პროცესი. მალევე მუსლიმი მორწმუნეების და რელიგიის აქტივისტების ნაწილმა მოისურვა რელიგიური ორგანიზაციის მმართველი ჯგუფის შეცვლა. მმართველი ჯგუფის შეცვლის მომხრეთა მტკიცებით, მთავარი მუფტი, ბატონი გენჯევი და უმაღლესი სასულიერო საბჭო თანამშრომლობდნენ საბჭოთა რეჟიმთან. ბულგარეთის მუსლიმთა თემში გაჩნდა შიდა განხეთქილება. 1991 წლის საყოველთაო არჩევნების შემდგომ, ბულგარეთში მოხდა ახალი მთავრობის ფორმირება – დემოკრატიულ ძალთა კავშირისა და უფლებებისა და თავისუფლებების მოძრაობის მიერ. 1992 წლის 10 ოქტომბერს, მინისტრთა საბჭოსთან არსებულმა რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატმა, 1988 წელს ბატონი გენჯევის ბულგარეთის მთავარ მუფტად არჩევა ბათილად ცნო და მოითხოვა მისი გადადგომა. 1992 წლის 21 თებერვალს დირექტორატმა, მუსლიმთა ეროვნული კონფერენციის მიერ ახალი მუდმივი ლიდერის არჩევამდე, მუსლიმთა დროებით მმართველ ორგანოდ დანიშნა სამწევრიანი სასულიერო საბჭო. ბატონი გენჯევი ამტკიცებდა, რომ მხოლოდ თავად წარმოადგენდა ბულგარეთის მუსლიმთა მთავარ მუფტს და დირექტორატის გადაწყვეტილება გაასაჩივრა უმაღლეს სასამართლოში. 1998 წლის 28 აპრილს, სასამართლომ დასაშვებად არ სცნო მისი სარჩელი, ვინაიდან დირექტორატის გადაწყვეტილება გასაჩივრებას არ ექვემდებარებოდა. სარჩელის განხილვაზე უარი გენჯევმა უმაღლესი სასამართლოს დიდ პალატაში გაასაჩივრა. დიდმა პალატამ მისი მოთხოვნა არ დააკმაყოფილა. დიდმა პალატამ განიხილა გენჯევის საქმის არსებითი გარემოებები და დაადგინა, რომ დირექტორატის გადაწყვეტილება, რომლის მიხედვითაც გენჯევის არჩევა ბათილად გამოცხადდა, მიღებული იყო დირექტორატის უფლებამოსილების ფარგლებში. რაც შეეხება გენჯევის თანამდებობიდან „გადაყენებას“, დაადგინა, რომ ეს იყო უფლებამოსილების გადამეტება, თუმცა, საჭიროდ არ ჩათვალა ამ გადაწყვეტილების ბათილად ცნობა, ვინაიდან არავითარი სამართლებრივი შედეგის მომტანი არ იყო. 1992 წლის 19 სექტემბერს, ბულგარეთის მუსლიმთა თემის დროებითა მმართველობამ ჩაატარა ბულგარეთის მუსლიმთა ეროვნული კონფერენცია, რომელმაც მთავარ მუფტად აირჩია ბატონი ფიქრი სალი ჰასანი და ასევე მიიღო ბულგარეთის მუსლიმთა რელიგიური ორგანიზაციის ახალი წესდება. 1992 წლის 1 ოქტომბერს რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატმა დაარეგისტრირა ახალი წესდება და მმართველობა.

1994 წლის ბოლოს და 1995 წლის დასაწყისის მოვლენები:

მაშინ, როდესაც გენჯევსა და ჰასანს შორის გრძელდებოდა დავა მმართველობის თაობაზე, რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატი 1993 წლიდან 1994 წლის პირველ ნახევრამდე მაინც ინარჩუნებდა პოზიციას, რომ ბულგარელ მუსლიმთა ლეგიტიმური მთავარი მუფტი იყო ბატონი ჰასანი.

1994 წლის 29 ივლისს, რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატმა მიმართა ბატონ ჰასანს და სთხოვა გარკვეული საკითხების გადასაწყვეტად მუსლიმთა კონფერენციის მოწვევა, რაც დაკავშირებული იყო ადგილობრივი რელიგიური ლიდერების არჩევისას მომხდარ უზუსტობებთან. აღნიშნული უზუსტობები შეეხებოდა მუსლიმთა რელიგიური ორგანიზაციის წესდებასთან შეუსაბამობას და არა კანონთან წინააღმდეგობას.

1994 წლის 2 ნოემბერს გენჯევის მომხრეებმაც მოიწვიეს კონფერენცია. კონფერენციამ საკუთარი თავი მუსლიმთა ლეგიტიმურ წარმომადგენლად გამოაცხა-

და, აირჩია მმართველი ჯგუფი და მიიღო წესდება. გენჯევი აირჩიეს უმაღლესი სასულიერო საბჭოს პრეზიდენტად. არჩევნების შემდგომ ახლად არჩეულმა ლიდერებმა რეგისტრაციისთვის დირექტორატს მიმართეს.

1995 წლის 3 იანვარს, უმაღლესმა სასულიერო საბჭომ, ჰასანის მეთაურობით, 1995 წლის 28 იანვრისთვის გადაწყვიტა კონფერენციის მოწვევა.

1994 წლის ბოლოს, ბულგარეთში ჩატარდა საპარლამენტო არჩევნები. ბულგარეთის სოციალისტურმა პარტიამ მიიღო ხმათა უმრავლესობა და დააკომპლექტა ახალი მთავრობა, რომელმაც უფლებამოსილება მიიღო 1995 წლიდან.

1995 წლის 16 იანვარს დირექტორატმა მიმართა ჰასანს და სთხოვა გადაედო კონფერენციის მოწვევა. 27 იანვარს, ჰასანის მეთაურობით, უმაღლესმა სასულიერო საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება, კონფერენციის მოწვევა 1995 წლის 6 მარტამდე გადადებულიყო.

პირველი განმცხადებლის გადაყენება მთავარი მუფტის თანამდებობიდან

1995 წლის 22 თებერვალს, ბულგარეთის ვიცე-პრემიერმა შივაროვმა, კვ-15 დეკრეტის შესაბამისად, გამოსცა დეკრეტი რ-12, რომლითაც მან მოიწონა ბულგარეთის მუსლიმთა წესდება. დეკრეტში აღნიშნულ წესდებაში იგულისხმებოდა გენჯევის ორგანიზებული კონფერენციის მიერ მიღებული წესდება. ზემოაღნიშნული დეკრეტების მიხედვით, შივაროვი გახდა რელიგიური დენომინაციების დირექტორატის ზედამხედველი.

1995 წლის 23 თებერვალს, მინისტრთა საბჭოსთან არსებულმა რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატმა მიიღო გადაწყვეტილება, რომლის მიხედვითაც დარეგისტრირდა ბულგარეთის მუსლიმთა თემის ახალი მმართველი ჯგუფი. აღნიშნულ ჯგუფში შედიოდა გენჯევი, როგორც უმაღლესი სასულიერო საბჭოს თავმჯდომარე.

არც დეკრეტი რ-12 და არც დირექტორატის გადაწყვეტილება არ შეიცავდა განხორციელებული მოქმედების დასაბუთებას. აღნიშნული გადაწყვეტილება ჰასანს ოფიციალურად არ ჩაბარებია და მის შესახებ შეიტყო პრესიდან.

1995 წლის 27 თებერვალს, მუსლიმთა თემის ახლად დარეგისტრირებული მმართველობა, პირადი დაცვის თანხლებით, შეიჭრა მთავარი სამუფტოს ოფისში და გამოაძევა იქ დასაქმებული თანამშრომლები. აღნიშნულთან დაკავშირებით, განმცხადებლებმა მიმართეს პოლიციას, თუმცა, პოლიციამ დაუყოვნებლივ დაიჭირა მთავარი სამუფტოს ოფისში შეჭრილთა მხარე. 27 თებერვლის მოვლენების შემდგომ, ახალმა მმართველობამ ხელში ჩაიგდო მთელი დოკუმენტაცია და აქტივები, რომელიც ეკუთვნოდა ბულგარეთის მუსლიმთა თემს სოფიაში და მომდევნო თვეების განმავლობაში დაეუფლა ქონებასა და დოკუმენტებს, ასევე, სხვა ქალაქებშიც. რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატმა ყველა ბანკს, სადაც მუსლიმთა თემს ჰქონდა ანგარიში, მუსლიმთა თემის მმართველობის შეცვლის შესახებ გაუგზავნა შეტობინება. მომდევნო კვირების განმავლობაში, სავარაუდოდ, დირექტორატის ინსტრუქციების საფუძველზე რამდენიმე მუნიციპალიტეტმა დაარეგისტრირა ახალი მუფტები. ასევე, სამსახურიდან გაათავისუფლეს სამუფტოს ოფისის თანამშრომლები და 10 მასწავლებელი (მათ შორის მეორე განმცხადებელი).

1995 წლის 27 თებერვალს, პირველმა განმცხადებელმა საჩივრით მიმართა მთავარ პროკურატურას. საჩივარში იგი აცხადებდა, რომ ბრბო უკანონოდ დაეპატრონა მთავარი მუფტის ოფისს და ისინი უნდა გამოეძევებინათ. მთავარმა პროკურატურამ 1995 წლის 8 და 28 მარტის გადაწყვეტილებებით განმცხადებელს დახმარებაზე უარი უთხრა, ვინაიდან ოფისში მყოფი პირები სათანადო წესით იყ-

ვნენ რეგისტრირებულები, როგორც მმართველი ჯგუფი და იყვნენ ბულგარეთის მუსლიმთა თემის ლეგიტიმური წარმომადგენლები.

რ-12 დეკრეტის გასაჩივრება სასამართლოში

1995 წლის 23 მარტს, როგორც განმცხადებლის მიმართვის საფუძველზე ჩანს, დირექტორატმა წერილი გაუგზავნა ჰასანს (წერილი გაგზავნილი იყო, როგორც კერძო პირისთვის და არა რელიგიური ლიდერისთვის). ეს იყო პირველი წერილი, მიღებული კომპეტენტური სახელმწიფო უწყებიდან, რომელიც ნათლად აფიქსირებდა, რომ რ-12 დეკრეტის საფუძველზე მოწონებულმა მუსლიმთა რელიგიური თემის წესდებამ შეცვალა წინა წესდება, ხოლო ახალმა მმართველობამ – ძველი.

1995 წლის 18 აპრილს, პირველმა განმცხადებელმა, მთავარი სამუფტოს სახელით, გაასაჩივრა რ-12 დეკრეტი. იგი ამტკიცებდა, რომ რ-12 ითვალისწინებდა მხოლოდდამხოლოდ ახალი რელიგიური ორგანიზაციის რეგისტრაციას. თუმცა, დირექტორატის თანმდევი გადაწყვეტილებით დგინდებოდა, რომ მოხდა არსებული რელიგიური ორგანიზაციის წესდებისა და მმართველობის შეცვლა. უფრო მეტიც, მუღავნდებოდა განხორციელებული ქმედების რეალური მოტივაცია, რომ ისლამურ რელიგიას ბულგარეთში შეეძლო ჰყოლოდა მხოლოდ ერთი მმართველი გუნდი და ჰქონოდა მხოლოდ ერთი წესდება. სახელმწიფოს არ ჰქონდა უფლება დაენესებინა ასეთი მიდგომა მუსლიმთა მიმართ. სხვა ქვეყნებშიც, ისევე, როგორც ბულგარეთში, შესაძლებელი იყო ერთი რელიგიური მიმდინარეობის სხვადასხვა რელიგიური ორგანიზაციების არსებობა. შესაბამისად, მინისტრათა საბჭოს ქმედება წარმოადგენდა უფლებამოსილების გადაჭარბებას. მუსლიმთა თემის შიდა განხეთქილებაში ჩარევა იყო უკანონო. უზენაეს სასამართლოში საქმის ზეპირი განხილვისას განმცხადებელმა, ასევე, განაცხადა, რომ სახეზე იყო მუსლიმთა რელიგიურ თავისუფლებაში უკანონო ჩარევა. განმცხადებელი, ასევე, აცხადებდა, რომ 1994 წლის 2 ნოემბრის კონფერენციაში მონაწილეობდნენ ის პირები, ვინც არ იყვნენ მის დაქვემდებარებაში მყოფი მუსლიმთა რელიგიური ორგანიზაციის წევრები, შესაბამისად, მათ ჰქონდათ უფლება მოეთხოვათ ახალი რელიგიური ორგანიზაციის დარეგისტრირება და არა იმავე რელიგიურ ორგანიზაციაში მმართველობის და წესდების შეცვლა. მეორე განმცხადებელმა სთხოვა უზენაეს სასამართლოს ეცნო, რომ რ-12 დეკრეტი იყო ბათილი, ან მომხდარი მოვლენა შეეფასებინა, როგორც ახალი რელიგიური ორგანიზაციის დარეგისტრირება, უკვე არსებული რელიგიური ორგანიზაციისთვის სამართლებრივი შედეგების გარეშე.

1995 წლის 27 ივლისს, უზენაესმა სასამართლომ დაუშვებლად ცნო სარჩელი. სასამართლომ დაადგინა, რომ რელიგიურ დენომინაციათა შესახებ აქტის საფუძველზე, მინისტრთა საბჭო სარგებლობდა დისკრეციული უფლებამოსილებით, მიეღო გადაწყვეტილება აღნიშნული რელიგიური ორგანიზაციის წესდების რეგისტრაციისა თუ რეგისტრაციაზე უარის თქმის შესახებ. შესაბამისად, უზენაეს სასამართლოს შეზღუდული ჰქონდა შესაძლებლობა განესაზღვრა: ჰქონდა თუ არა კომპეტენტურ სახელმწიფო ორგანოს გასაჩივრებული დოკუმენტი მიღებული ან დაცული სამართლებრივი პროცედურების შესაბამისად. ამ მხრივ, დეკრეტი რ-12 იყო კანონიერი. რაც შეეხება აღნიშნული დოკუმენტის განმარტებას, კონკრეტული სამართალწარმოების ფარგლებში, სასამართლოს არ ჰქონდა უფლება განეცხადებინა, თუ რა სამართლებრივ შედეგებს იწვევდა იგი – ახალი სამართლის სუბიექტის შექმნას თუ ცვლილებების შეტანას და ამ გადაწყვეტილების მერე არსებობდა თუ არა ორი სხვადასხვა რელიგიური ორგანიზაცია.

1995 წლის 6 მარტის ბულგარეთის მუსლიმთა ეროვნული კონფერენცია და მისი გადაწყვეტილებების რეგისტრაციაზე მინისტრთა საბჭოს უარყოფითი გადაწყვეტილების გასაჩივრება უზენაეს სასამართლოში.

პირველი განმცხადებლის მიერ ბულგარეთის მუსლიმთა ეროვნული კონფერენცია შედგა 1995 წლის 6 მარტს, როგორც დაგეგმილი იყო. კონფერენციას ესწრებოდა 1553 პირი, აქედან 1118 პირი სარგებლობდა ხმის მიცემის უფლებით. ესენი იყვნენ 11 ადგილობრივი და ცენტრალური მმართველობის წარმომადგენლები. კონფერენციამ მუსლიმთა რელიგიური თემის წესდებაში შეიტანა ცვლილებები და აირჩია ახალი მმართველობა. განმცხადებელი ხელახლა აირჩიეს მთავარ მუფტად.

1995 წლის 5 ივნისს, პირველმა განმცხადებელმა, როგორც მთავარმა მუფტამ, ახალი წესდებისა და ბულგარეთის მუსლიმთა ახალი მმართველობის რეგისტრაციის მოთხოვნით მიმართა მინისტრთა საბჭოს. 1995 წლის 6 ოქტომბერს განმცხადებელმა განმეორებით მიმართა მინისტრთა საბჭოს, თუმცა, პასუხი არ მიუღია. შემდგომ, პირველმა განმცხადებელმა მიმართა უზენაეს სასამართლოს და გაასაჩივრა მინისტრთა საბჭოს მხრიდან მისი მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე მდუმარე უარი.

1996 წლის 14 ოქტომბერს უზენაესმა სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება. გადაწყვეტილებაში აღნიშნული იყო, რომ ბატონი ჰასანის მიერ წარმოდგენილი მთავარი სამუფტო 1992 წელს იყო სათანადოდ დარეგისტრირებული, მიღებული ჰქონდა იურიდიული პირის სტატუსი და იმ დროისთვის ხსენებული სტატუსით სარგებლობდა. შესაბამისად, მინისტრთა საბჭო ვალდებული იყო, დაეკმაყოფილებინა ახალი წესდების რეგისტრაციის მოთხოვნა ან მოცემულ რელიგიურ დენომინაციაში მმართველობის ცვילה. შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა, რომ მინისტრთა საბჭოს მდუმარე უარი იყო უკანონო და დაავალა მინისტრთა საბჭოს განეხილა განმცხადებლის მოთხოვნა.

1996 წლის 19 ნოემბერს ვიცე-პრემიერმა შივაროვმა უარი თქვა 1995 წლის წესდებისა და მმართველობის რეგისტრაციაზე. ვიცე-პრემიერმა პირველ განმცხადებელს წერილობით აცნობა, რომ 1994 წელს, გენჯევის მიერ მოწვეული კოფერენციის შესაბამისად, უკვე დარეგისტრირებული იყო ბულგარეთის მუსლიმთა თემი და რომ გენჯევი წარმომადგენდა უმაღლესი სასულიერო საბჭოს პრეზიდენტს. ვიცე-პრემიერის დასკვნის თანახმად, პირველი განმცხადებლის მოთხოვნა ეწინააღმდეგებოდა რელიგიურ დენომინაციათა შესახებ კანონის მოთხოვნებს და, შესაბამისად, შეუძლებელი იყო მისი დაკმაყოფილება. მიუხედავად უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებისა, მინისტრთა საბჭომ უარი თქვა განმცხადებლის მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე.

1997 წლის ერთიანი კონფერენცია და თანმდევი მოვლენები

1997 წლის თებერვალს ბულგარეთის სოციალისტური პარტიის მიერ დაკომპლექტებული მთავრობა გადადგა და დაინიშნა დროებითი კაბინეტი. 1997 წლის აპრილის საყოველთაო არჩევნების შედეგად, ხმათა უმრავლესობა მიიღო დემოკრატიულ ძალთა კავშირმა და დააკომპლექტა ახალი მთავრობა. 1997 წლის 24 მარტს, პირველმა განმცხადებელმა კვლავ მიმართა მინისტრთა საბჭოს 1995 წლის წესდების დარეგისტრირების მოთხოვნით. მიმართვას მოჰყვა არაოფიციალური კონტაქტი განმცხადებელსა და მთავრობის წარმომადგენლებს შორის. განმცხადებლებს მთავრობის წარმომადგენელთა მხრიდან სავარაუდოდ განემარტათ, რომ მთავრობა მხოლოდ იმ შემთხვევაში დათანხმდებოდა ახალი წესდების რეგისტრაციას, თუ განმცხადებლებს აირჩევდა ერთიანი კონფერენცია. რელიგიურ

დენომინაციათა დირექტორატმა სთხოვა ბატონ გენჯევს და ბატონ ჰასანს, ენარმოებიანთ მოლაპარაკება და მიეღოთ ერთობლივი გადაწყვეტილება. 1997 წლის 12 სექტემბერს, პირველმა განმცხადებელმა და მისი მეთაურობით მოქმედმა ჯგუფმა გადაწყვიტა, მიეღოთ ერთიანი კონფერენციის ჩატარების შემოთავაზება გარკვეული პირობებით. მოლაპარაკებების სანარმოებლად დაინიშნა ხუთკაციანი ჯგუფი. 1997 წლის 30 სექტემბერს დაპირისპირებულმა ჯგუფებმა ხელი მოაწერეს შეთანხმებას ერთიანი კონფერენციის 1997 წლის 23 ოქტომბერს ჩატარების თაობაზე. შეთანხმებას, ასევე, ხელს აწერდა ვიცე-პრემიერი მეთოდიევი და რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატი. შეთანხმების თანახმად, მხარეები პირობას იძლეოდნენ არ ჩაეშალათ ერთიანი კონფერენცია, წინააღმდეგ შემთხვევაში დირექტორატი გადაიბარებდა შესაბამის ადმინისტრაციულ ფუნქციებს. დამატებით, გენჯევმა იკისრა არ განეკარგა მუსლიმთა ქონების არცერთი ნაწილი. დირექტორატმა აქტიური როლი შეასრულა კონფერენციის ორგანიზებაში. ბევრი თვითმმართველობის მერმა, ადგილობრივ მუსლიმთა მეთაურებს დაურიგა სპეციალური შესავსები ფორმები დირექტორატის ბეჭდით. ამ ფორმების შევსება ხდებოდა მუსლიმთა ადგილობრივი მმართველობების შეხვედრებზე, სადაც, ასევე, ხდებოდა ერთიანი კონფერენციის დელეგატების შევსება, აღნიშნულის დადასტურება ხდებოდა მერების მიერ. 1997 წლის 23 ოქტომბრის კონფერენციას დაესწრო 1384 დელეგატი. კონფერენციაზე დასწრების უფლება მიეცათ მხოლოდ იმ დელეგატებს, ვისი უფლებამოსილებაც ადგილობრივი მერების მიერ იყო დადასტურებული. კონფერენციამ მიიღო ახალი წესდება და აირჩია ახალი მართველობა – ბატონი ჰასანის მეთაურობით. ბატონი ჰასანი ესწრებოდა კონფერენციას. ჰასანის ჯგუფიდან 6 პირი უზენაესი სასულიერო საბჭოს წევრებად აირჩიეს. 28 ოქტომბერს მთავრობამ დაარეგისტრირა ახლადარჩეული მმართველი ჯგუფი. მიუხედავად იმისა, რომ გენჯევის მხარდამჭერი რელიგიური თემი ჩართული იყო ერთიან კონფერენციაში, გენჯევი და ზოგიერთი მისი მიმდევარი არ ესწრებოდა კონფერენციას, რადგან ხელი არ ჰქონდათ მონერილი 1997 წლის 30 სექტემბრის შეთანხმებაზე, ვინაიდან თვლიდნენ, რომ პროცესი მთავრობის მიერ იყო მართული. კონფერენციამ მხარი დაუჭირა რეზოლუციას, რომლის მიხედვითაც ახლადარჩეულ მმართველობას უნდა ჩაეტარებინა აუდიტი და მოეთხოვა გენჯევის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა სავარაუდოდ, განხორციელებული უკანონო ტრანზაქციების გამო.

მხარეთა არგუმენტები – განმცხადებლები ამტკიცებდნენ, რომ რელიგიის გამოხატვა სხვებთან ერთად გულისხმობდა თემის უფლებას თავად, საკუთარი წესების შესაბამისად მოეხდინა შიდა ორგანიზება. მათი აზრით, ორგანიზაციის შიდა ცხოვრებაში ჩარევა ეხებოდა არა მარტო ორგანიზაციას, არამედ რელიგიური თემის ყველა წევრს და განსაკუთრებით მათ, ვინც ორგანიზაციულ მმართველობაში პირდაპირ იყო ჩართული.

განმცხადებლები აცხადებდნენ, რომ თემის ორგანიზაციული სტრუქტურა იყო არა უბრალოდ არსებობის ფორმა, არამედ მას გააჩნდა არსებითი მნიშვნელობა. თემის ლიდერთა პიროვნებას ჰქონდა გადამწყვეტი მნიშვნელობა, ისტორიაში მრავლად იყო მორწმუნეთა მოქცევის ან ახალი რელიგიების დაფუძნების მაგალითებიც. ინდივიდუალური მორწმუნისთვის არანაკლებ მნიშვნელოვანი იყო, თუ როგორ ახდენდა ორგანიზაცია საღვთისმსახურო ადგილებისა და სხვა საკუთრების მართვას. შესაბამისად, განმცხადებლები ამტკიცებდნენ, რომ რელიგიური თემის მმართველი ჯგუფის და მთავარი მუფტის, სავარაუდოდ, იძულებითი გადაყენება

ლახავდა მათთვის მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ უფლებებს, მითუმეტეს, მაშინ, როდესაც პირველი განმცხადებელი იყო მთავარი მუფტი, მეორე განმცხადებელი რელიგიის მასწავლებელი და შესაბამისად, ორივე აქტიურად იყო ჩართულნი თემის ცხოვრებაში.

მთავრობის მტკიცებით, კონვენციური ორგანოების პრაქტიკის შესაბამისად, მე-9 მუხლის კონვენციის სხვა მუხლებთან მიმართებაში საქმის განხილვა, როგორც წესი, ხდებოდა ამ დებულებებზე დაყრდნობით (ის დებულებები, რომლებთან მიმართებაშიც განმცხადებელი ითხოვდა მე-9 მუხლის განხილვას).

გარდა ამისა, მთავრობამ განაცხადა, რომ ბულგარეთში რელიგიის თავისუფლება დაცული იყო კონსტიტუციით. რელიგიური ორგანიზაციები იყვნენ დამოუკიდებლები და სახელმწიფოს ნაკისრი ჰქონდა ვალდებულება, შეექმნა შემწყნარებლური და ურთიერთპატივისცემაზე დაფუძნებული გარემო, რელიგიური ორგანიზაციების შიდა ცხოვრებაში ჩარევის გარეშე. მთავრობისავე მტკიცებით, ისლამური რელიგია ოფიციალური წესით იყო დარეგისტრირებული ბულგარეთში, მუსლიმებს ჰქონდათ ათასზე მეტი მეჩეთი, ჰქონდათ რელიგიური სკოლები და გაზეთი, ისინი თავისუფლად ამყარებდნენ საერთაშორისო კონტაქტებს. მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლების მიერ მოყვანილ ფაქტებს არავითარი კავშირი არ ჰქონდა მათი რელიგიის აღმსარებლობასთან, ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად, კერძოდ თუ საჯაროდ, სკოლაში სწავლებასთან და რელიგიური დღესასწაულების აღნიშვნასთან.

სასამართლოს შეფასება: სასამართლომ კიდევ ერთხელ განმარტა, რომ აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთი უმთავრესი საფუძველია, ევროპული კონვენციიდან გამომდინარე, მრავალფეროვნება დემოკრატიის განუყოფელი ნაწილია.

მაშინ როდესაც, რელიგიური თავისუფლება, უპირველეს ყოვლისა, ინდივიდუალური სინდისის საქმეა, ის, ასევე, მოცავს რელიგიის გამოხატვას სიმარტოვეში, კერძოდ ან სხვებთან ერთად საჯაროდ, იმათთან ერთად, ვისთანაც რწმენას იზიარებენ. მე-9 მუხლი მოიცავს ფორმების ჩამონათვალს, თუ როგორ შეიძლება რწმენის ან რელიგიის გამოხატვა განხორციელდეს, კერძოდ: ღვთისმსახურება, სწავლება, აღმსარებლობა და რელიგიური წესების დაცვა. მიუხედავად ამისა, მე-9 მუხლი არ იცავს რელიგიით ან რწმენით მოტივირებულ ყველა ქმედებას.

მოცემულ საქმეში მხარეებს განსხვავებული მოსაზრებები აქვთ, თუ რამდენად ეხება განმცხადებლის რელიგიური ორგანიზაციის მმართველობა მის ინდივიდუალურ უფლებას, ანუ რამდენად ხდებოდა მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ. განმცხადებლები ამტკიცებდნენ, რომ მათი უფლებები პირდაპირ თანხვედრაში იყო მე-9 მუხლთან, მთავრობის მტკიცებით კი საქმე მხოლოდ კონვენციის მე-11 მუხლს შეეხებოდა.

სასამართლოს შეფასება: სასამართლომ კიდევ ერთხელ განმარტა, რომ რელიგიური თემები, ტრადიციულად, არსებობენ ორგანიზაციული წარმონაქმნების სახით. ისინი ემორჩილებიან წესებს, რომლებსაც, მორწმუნეების ხედვით, ღვთიური საწყისი აქვთ. რელიგიურ ცერემონიებს აქვთ გარკვეული მნიშვნელობა და მორწმუნეთათვის წმინდა ფასეულობებს წარმოადგენენ. სასულიერო პირთა პიროვნულ ფაქტორს, ეჭვგარეშე მნიშვნელობა აქვს თემის წევრთათვის. რელიგიური თემის ყოველდღიურ ცხოვრებაში მონაწილეობა წარმოადგენს ინდივიდის მიერ რელიგიის გამოხატვას და შესაბამისად, ხდება კონვენციის მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ.

როდესაც საქმე ეხება რელიგიური თემის ორგანიზაციას, მე-9 მუხლის განხილვა უნდა მოხდეს კონვენციის მე-11 მუხლთან კომბინაციაში, რომელიც იცავს საზოგადოების ცხოვრებას სახელმწიფოს მხრიდან თვითნებური ჩარევისაგან. რელიგიური ორგანიზაციების ავტონომიური არსებობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში პლურალიზმის განუყოფელი ნაწილია და, შესაბამისად, პირდაპირ ხვდება მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ. ის ეხება არა მხოლოდ რელიგიური თემის ორგანიზებას, არამედ მისი აქტიური წევრების მიერ რელიგიის თავისუფლებით ეფექტურად სარგებლობას. თუ თემის ორგანიზაციული ცხოვრება არ იქნება დაცული მე-9 მუხლით, მაშინ ინდივიდუალური თავისუფლების ყველა ასპექტი გახდება იოლად მონყვლადი.

ეჭვგარეშეა, რომ მოცემულ საქმეში განმცხადებლები რელიგიური თემის აქტიური წევრები იყვნენ. პირველი განმცხადებელი ბულგარელი მუსლიმების მიერ მთავარ მუფტად იყო არჩეული. სასამართლოს არ სჭირდებოდა იმის დადგენა ნამდვილად იყო თუ არა მეორე განმცხადებელი რელიგიის მასწავლებელი ან მართლაც, იყო თუ არა მთავარი სამუფტოს თანამშრომელი, ვინაიდან უდავო იყო, რომ იყო მუსლიმი და აქტიურად იყო რელიგიურ ცხოვრებაში ჩართული. შესაბამისად, განვითარებული მოვლენები პირდაპირ ეხებოდა ორივე განმცხადებლის რელიგიის თავისუფლებას, რასაც მოიცავს მე-9 მუხლი, შესაბამისად, აღნიშნული ნორმა გამოყენებადი იყო მოცემულ შემთხვევაში. სასამართლომ არ მიიჩნია, რომ უკეთესი იქნებოდა მოცემული საქმის განხილვა მომხდარიყო მხოლოდ კონვენციის მე-11 მუხლთან მიმართებით, რასაც მათ მთავრობა სთავაზობდა. ასეთი მიდგომა განმცხადებელთა საჩივარს კონტექსტიდან ამოიღებდა და მხედველობაში არ მიიღებდა საჩივრის არსს.

შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა, რომ საქმე ხვდებოდა მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ და ვინაიდან საქმე, ასევე, ეხებოდა რელიგიური თემის ორგანიზაციას, მე-9 მუხლი უნდა განხილულიყო კონვენციის მე-11 მუხლთან კომბინაციაში.

ნორმა: მე-9 მუხლი-შესაბამისობა

მხარეთა არგუმენტები:

განმცხადებლები ამტკიცებდნენ, რომ სახელმწიფო ორჯერ ჩაერია მუსლიმური თემის ორგანიზაციულ ცხოვრებაში, პირველად 1995 წელს, როდესაც შეცვალეს მმართველი გუნდი, რომელსაც პირველი განმცხადებელი თავმჯდომარეობდა და მეორედ, როდესაც უარი თქვეს ახლადარჩეული მმართველის აღიარებაზე. განმცხადებლის მტკიცებით, სახელმწიფოს მიერ გატარებულმა ღონისძიებებმა გამოიწვია სერიოზული შედეგები, რაც, პრაქტიკულად, მთელი ორგანიზაციული სტრუქტურის შეცვლასა და თემის ნორმალური ყოველდღიური ცხოვრების განადგურებას უტოლდებოდა. მთელი შემოსავალი გაიყინა, ოფისების დაკავება მოხდა ძალის გამოყენებით, მეჩეთებზე კონტროლი გადაეცა არალეგიტიმურ მმართველობას და პირველ განმცხადებელს მოესპო ორგანიზაციის დოკუმენტაცია და საკუთრებაზე წვდომა. ბატონი ჰასანი იძულებული გახდა ქუჩიდან გაეგრძელებინა ფინანსური რესურსების გარეშე, ბულგარეთში, სიდიდით, მეორე დენომინაციის მართვა. უფრო მეტიც, მას შემდეგ, რაც 1995 წლის თებერვალს მოხდა რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატის მიერ გენჯევის დარეგისტრირება, არც სასამართლო და არც რომელიმე სახელმწიფო დაწესებულება ცნობდა ბატონ ჰასანს, როგორც მუსლიმ მორწმუნეთა ლეგიტიმურ წარმომადგენელს. განმცხადებლები, ასევე, ამტკიცებდნენ, რომ სახელმწიფო ქმედება არ ეყრდნობოდა მკა-

ფიოდ განსაზღვრულ სამართლებრივ საფუძველს. მათი შეფასებით, ბულგარეთის კანონი რელიგიურ ორგანიზაციებთან დაკავშირებით, არ იძლეოდა მკაფიო გარანტიებს სახელმწიფოს მხრიდან უფლებამოსილების გადაჭარბების წინააღმდეგ. მათი მოსაზრებით, სახელმწიფოსა და რელიგიურ ორგანიზაციებს შორის ურთიერთობები რელგულირდებოდა არა კანონით, არამედ პოლიტიკით. მუსლიმთა თემის მმართველობის შეცვლა საეჭვოდ ემთხვეოდა ბულგარეთში ხელისუფლების ცვლილებას. კანონი, რომელიც განსახილველი მოვლენებიდან მოყოლებული, რელიგიურ ორგანიზაციებთან მიმართებით არ შეცვლილა, ხელისუფლებას უტოვებდა დისკრეციულ უფლებამოსილებას, საკუთარი ნებასურვილით შეეცვალა რელიგიური ორგანიზაციების ლიდერები. ნათელი და მკვეთრი პროცედურების არარსებობა იძლეოდა უფლებამოსილების გადამეტებისა და ბოროტად გამოყენების შესაძლებლობის ფართო სპექტრს. განმცხადებელთა შეფასებით, ხელისუფლებამ ვერ შეძლო აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ადეკვატური რეგულაციების შემოღება. განმცხადებლები, ასევე, ამტკიცებდნენ, რომ რ-12 დეკრეტი ეწინააღმდეგებოდა არსებულ კანონმდებლობას, ვინაიდან უფლებამოსილებას ანიჭებდა იმ მმართველობას, რომელიც რელიგიური ორგანიზაციის წესდების შესაბამისად არჩეული არ ყოფილა. ორგანიზაციის წესდება ითვალისწინებდა მუსლიმთა კონფერენციის მოწვევას უზენაესი სასულიერო საბჭოს გადანყვეტილებით, მთავარი მუფტის გადანყვეტილებით და მაკონტროლებელი კომისიის გადანყვეტილებით. ეს წესები სახელმწიფოს მიერ აღიარებული იყო 1992 წელს და შესაბამისად, გენჯევის და მისი გუნდის მმართველობის დარეგისტრირება არ უნდა მომხდარიყო. განმცხადებელთა მტკიცებით, მმართველობის ცვლილება მოხდა ისეთი აქტების საფუძველზე, რომლებიც იყო დაუსაბუთებელი (არ იძლეოდა შესაბამის საფუძველს) და გამოცემული იყო დაინტერესებული მხარეებისთვის შეუტყობინებლად. დირექტორატის უარი, განეხორციელებინა უზენაესი სასამართლოს გადანყვეტილებების აღსრულება, წარმოადგენდა ორგანიზაციის შიდა ცხოვრებაში კიდევ ერთ ჩარევას. პროკურატურის უარი, გამოეძიებინა გამოძევების ფაქტი, რაც, განმცხადებლების აზრით, სისხლის სამართლის დანაშაული იყო, კიდევ ერთ აშკარა დარღვევას წარმოადგენდა. განმცხადებლებმა, ასევე, განაცხადეს, რომ მათ უფლებებში ჩარევა არ ემსახურებოდა კანონიერ მიზანს და არ შეიძლებოდა სერიოზულად განხილულიყო მთავრობის მტკიცება, რომ განხორციელებული ღონისძიებები ემსახურებოდა მუსლიმთა თემის წარმომადგენლობის განსაზღვრის უზრუნველყოფას, ვინაიდან ადგილი ჰქონდა განხორციელებული ქმედებების შედეგად მმართველობის ცვლილებას.

მთავრობის შეფასება: მთავრობის მტკიცებით, განმცხადებლების უფლებებში ჩარევა, რასაც მე-9 მუხლი ითვალისწინებს, სახეზე არ ყოფილა. დირექტორატის მიერ გამოცემულ აქტებს ჰქონდა დეკლარაციული ხასიათი, ისინი არ წარმოშობდნენ უფლებებსა და ვალდებულებებს და, შესაბამისად, ვერანაირ ზეგავლენას ვერ მოახდენდნენ სხვათა უფლებებზე. სასამართლოს პრაქტიკიდან გამომდინარე, რეგისტრაციის მოთხოვნა ეროვნულ კანონმდებლობაში თანხვედრაში მოდიოდა კონვენციის პრინციპებთან. მთავრობის აზრით, განმცხადებლებს არაფერი უშლიდათ ხელს მუსლიმთა თემის ორგანიზაციაში თავისუფლად მონაწილეობისთვის. არ არსებობდა არავითარი მტკიცებულება, რომ განმცხადებლებს არ ეძლეოდათ შესაძლებლობა, დასწრებოდნენ შეხვედრებს ან არჩეული ყოფილიყვნენ ისლამური თემის ხელმძღვანელებად. 1995 წლის 6 მარტს განმცხადებლებმა თავისუფლად

მოახერხეს კონფერენციის მოწვევა, რომლის შედეგადაც პირველი განმცხადებელი ხელახლა აირჩიეს მთავარ მუფტად. 1994 წლის 2 ნოემბერს სხვა კონფერენციის მოწვევა და სხვა ლიდერების არჩევა სახელმწიფოს არ უნდა დაეშვა. შესაბამისად, მთავრობის მოსაზრებით, მმართველობის ცვლილება განახორციელა არა სახელმწიფომ. არამედ მუსლიმთა დამოუკიდებელმა ნებამ. გარდა ამისა, ბატონი ჰასანის ასაკი არ შეესაბამებოდა წესდების მოთხოვნებს მუფტის თანამდებობაზე ასარჩევად. მთავრობამ, ასევე, განაცხადა, რომ სახელმწიფო ახდენდა მუსლიმთა თემის სუბსიდირებას და თუ ვინ მოახდენდა ფინანსების მართვას, წყდებოდა თავისუფლად, თემის მიერ. მთავრობამ უარყო პირველი განმცხადებლის მტკიცება, რომ მას არ შეეძლო მედიით მიემართა მორწმუნეთათვის რელიგიურ დღესასწაულებზე, ვინაიდან მედია ბულგარეთში სახელმწიფოსგან სრულიად დამოუკიდებელი იყო. მთავრობის განცხადებით, ყველა მტკიცება ახალი მმართველობის რეგისტრაციის სავარაუდო არაპირდაპირი ზეგავლენის შესახებ, იყო დაუსაბუთებელი. მთავრობის აზრით, განმცხადებლები ზრუნავდნენ მხოლოდ საკუთარ კარიერაზე და რეალურ მისწრაფებებს ნილბავდნენ ადამიანის უფლებებით. განმცხადებლების ლოგიკით ნებისმიერ სულიერ ლიდერს, რომელიც დაკარგავდა მორწმუნეთა ნდობას, შეეძლო საჩივრით მიემართა ევროპული სასამართლოსთვის, აღნიშნულს კი შეეძლო სახიფათო პრეცედენტის შექმნა. მთავრობამ სთხოვა სასამართლოს, თავი შორს დაეჭირა არსებითად პოლიტიკური განხეთქილებისგან. გარდა ამისა, მთავრობამ განაცხადა, რომ მიმდინარეობდა რელიგიურ დენომინაციათა შესახებ ახალი კანონის მიღება.

სასამართლოს შეფასება:

იყო თუ არა ჩარევა უფლებებში –

სასამართლოს უნდა დაედგინა, იყო თუ არა სახეზე მუსლიმთა თემის შიდა ორგანიზაციაში და, შესაბამისად, განმცხადებლის რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევა. მთავრობის პოზიცია სრულად ემყარებოდა შეფასებას, რომ დირექტორატის მიერ გამოცემული აქტები არ შეიძლება ჩათვლილიყო მუსლიმთა შიდა ორგანიზაციაში ჩარევად, ვინაიდან მათ ჰქონდათ წმინდა დეკლარაციული ხასიათი და წარმოადგენდნენ, მხოლოდდამხოლოდ, ადმინისტრაციულ რეგისტრაციას. განმცხადებელთა მტკიცებით აქტებმა იქონია სერიოზული გავლენა, გამოწვია შესაბამისი შედეგები და მიმართული იყო მუსლიმური თემის ლეგიტიმური მმართველი ჯგუფის პოლიტიკურად ასოცირებული ჯგუფით შეცვლისკენ. სასამართლომ საჭიროდ არ ჩათვალა შეეფასებინა, წარმოადგენდა თუ არა რელიგიური თემის ფორმალური რეგისტრაცია და მისი მმართველობის შეცვლა განმცხადებლების მე-9 მუხლით დაცულ უფლებებში ჩარევას. მიუხედავად ამისა, სასამართლო მიიჩნევს, რომ სახელმწიფოს მხრიდან შესაბამისი უფლებამოსილების განხორციელებისას ნეიტრალიტეტის დარღვევით, სახელმწიფო ჩაერია განმცხადებლებისთვის კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებაში. სასამართლომ კიდევ ერთხელ განმარტა, რომ რელიგიის თავისუფლება, ისე, როგორც არის გარანტირებული კონვენციით, მხოლოდ განსაკუთრებულ, გამონაკლის შემთხვევებში გამოირიცხავს სახელმწიფოს ნებისმიერ უფლებას, განსაზღვროს, არის თუ არა რელიგიური რწმენა და მისი გამოხატვის ფორმა ლეგიტიმური. სახელმწიფოს მხრიდან ორად გაყოფილ რელიგიურ საზოგადოებაში ერთ-ერთი მხარის სასარგებლოდ მოქმედება და რელიგიური თემის იძულება, საკუთარი ნების საწინააღმდეგოდ გაერთიანდეს ერთი მმართველობის ქვეშ, სავარაუდოდ, ჩამოაყალიბებდა რელიგიის თავ-

ვისუფლებებაში ჩარევას. დემოკრატიულ საზოგადოებაში სახელმწიფოს არ სჭირდება უზრუნველყოს რელიგიური საზოგადოებების ერთი მმართველობის ქვეშ გაერთიანება. სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოცემულ საქმეში რ-12 დეკრეტის და დირექტორატის 1995 წლის 23 თებერვლის გადაწყვეტილებების საფუძველზე, მთავრობამ გამოაცხადა მმართველობის და წესდების ცვლილება. ეს გადაწყვეტილებები დასაბუთებული არ ყოფილა, რამდენადაც არ მომხდარა მათი მიღების მიზეზების მოყვანა. არ ყოფილა დასაბუთებული, რატომ უნდა მინიჭებოდათ უპირატესობა 1994 წლის 2 ნოემბრის კონფერენციაზე (რომელიც გენჯევის ინიციატივით იყო მოწვეული) არჩეულ პირებს და არა პირველ განმცხადებელს, რომელსაც რელიგიური თემის ნაწილის მხარდაჭერა ჰქონდა, რაც 1995 წლის 6 მარტის კონფერენციაზე დაადასტურა. სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმ საკითხზე, რომ ბულგარეთში რელიგიური დენომინაციის და მისი მმართველობის წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების ლეგიტიმაციას ახდენდა რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატი. შესაბამისად, პირველ განმცხადებელს მოესპო წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება, სწორედ, 1995 წლის გადაწყვეტილების საფუძველზე. მას პროკურატურის მხრიდან უარი ეთქვა უკანონოდ შეჭრილ პირთა გამოსაძევებლად დახმარებაზე იმიტომ, რომ რ-12 დეკრეტით სხვა პირის აღიარება მოხდა მთავარ მუფტად. განმცხადებელმა აშკარად ვერ შეძლო შეენარჩუნებინა კონტროლი თემის აქტივების ნაწილზეც კი, მიუხედავად იმისა, რომ იგი სარგებლობდა თემის წევრთა მნიშვნელობანი ნაწილის მხრიდან მხარდაჭერით. შესაბამისად, სადავოდ გამხდარმა გადაწყვეტილებებმა აშკარა ზეგავლენა იქონია პირველი განმცხადებლის, როგორც მთავარი მუფტის, საქმიანობის შეწყვეტაზე. შექმნილი სიტუაცია უცვლელად დარჩა 1996 წლიდან 1997 წლის ოქტომბრამდე, ვინაიდან ხელისუფლება უარს აცხადებდა 1995 წლის 6 მარტს შემდგარი კონფერენციის შედეგად მიღებული გადაწყვეტილების აღსრულებაზე. უზენაესმა სასამართლომ 1996 წლის 14 ოქტომბრის და 1997 წლის 13 მარტის გადაწყვეტილებებში უარი განაცხადა დაეფიქსირებინა, რომ ახალი მმართველობის რეგისტრაციას ორად გაყოფილ რელიგიურ საზოგადოებაში აშკარა გავლენა ჰქონდა უწინ რეგისტრირებული მმართველობის გადაყენებაზე. ამავე დროს, უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა, რომ მინისტრთა საბჭოს ევალუბოდა განეხილა განმცხადებლის მოთხოვნა ახალი წესდების რეგისტრაციის თაობაზე. მიუხედავად ამისა, მიღებული გადაწყვეტილებები პრაქტიკაში არ განხორციელებულა, ვინაიდან მინისტრთა საბჭომ უარი თქვა დამორჩილებოდა სასამართლოს გადაწყვეტილებას. მთავრობის არგუმენტი, რომ განმცხადებლებს არაფერი უშლიდა ხელს შეხვედრების ორგანიზებაში, ვერანაირად ვერ აკომპენსირებდა განმცხადებლის მიერ განცდილ დანაკარგს. არ შეიძლებოდა სერიოზულად განხილულიყო მთავრობის მტკიცება, რომ სახელმწიფოს მხრიდან გაერთიანების უფლებაში ნებისმიერი, თუნდაც მოკლევადიანი ჩარევა, არ წარმოადგენდა მე-9 მუხლით გარანტირებულ უფლებებში ჩარევას, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ამ ჩარევამ პირდაპირი ზეგავლენა იქონია რელიგიური თემის ცხოვრებაზე. შესაბამისად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ დეკრეტი რ-12, რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატის 1995 წლის 23 თებერვლის გადაწყვეტილება და მინისტრთა საბჭოს თანმდევი უარი – ელიარებინა რელიგიური ორგანიზაცია პირველი განმცხადებლის მეთაურობით, წარმოადგენდნენ უფრო მეტს, ვიდრე უბრალო რუტინულ რეგისტრაციას ან წარსულის შეცდომების გამოსწორებას. მათი ზეგავლენა ორად გაყოფილი ერთ-ერთი

მხარის სასარგებლოდ (ერთადერთი ლეგიტიმური მმართველობის სტატუსის მიანიჭება), საბოლოოდ გამოიხატა მანამდე აღიარებული მმართველობის შეცვლით. სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული აქტები მიმართული იყო წინა მმართველობისთვის მუსლიმთა თემის, თუნდაც, ნაწილის წარმომადგენლობის უფლების მოსპობისკენ. შესაბამისად, არსებობდა მუსლიმთა თემის შიდა ორგანიზაციაში და განმცხადებელთა რელიგიურ თავისუფლებაში ჩარევის ფაქტი. ასეთი ჩარევა წარმოადგენს დარღვევას, თუ ის არ არის გათვალისწინებული კანონით და არ არის აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

იყო თუ არა ჩარევა გამართლებული:

სასამართლომ კიდევ ერთხელ განმარტა, რომ მის მიერ ჩამოყალიბებული სასამართლო პრაქტიკის თანახმად ტერმინები „კანონით გათვალისწინებული“ და „კანონის შესაბამისი“ გულისხმობს არა მხოლოდ იმას, რომ სადავო ღონისძიებას უნდა ჰქონდეს სამართლებრივი საფუძველი ეროვნულ კანონმდებლობაში, არამედ ეს საფუძველი უნდა აკმაყოფილებდეს „კანონის ხარისხს“, რაც გულისხმობს იმას, რომ უნდა იყოს ადეკვატურად ხელმისაწვდომი და უნდა იყოს ზუსტად განსაზღვრული იმისათვის, რომ ინდივიდმა საკუთარი ქმედებები შესაბამისობაში მოიყვანოს მის მოთხოვნებთან. იმისათვის, რომ ეროვნულმა კანონმა დააკმაყოფილოს ასეთი მოთხოვნები, ის უნდა ითვალისწინებდეს სახელმწიფოს მხრიდან კონვენციით გათვალისწინებულ უფლებებში და თავისუფლებებში თვითნებური ჩარევის საწინააღმდეგო სამართლებრივ გარანტიებს. დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთი უმთავრესი პრინციპი, გათვალისწინებული კონვენციით, არის ის, რომ სახელმწიფოს არ უნდა ჰქონდეთ მიანიჭებული განუსაზღვრელი ძალაუფლება. შესაბამისად, კანონი უნდა იყოს საკმარისად ნათელი ნებისმიერ შემთხვევაში, როდესაც კომპეტენტურ ორგანოს ენიჭება დისკრეციული უფლებამოსილება და, ასევე, ნათლად უნდა განმარტავდეს დისკრეციული უფლებამოსილების განხორციელების პირობებს და საზღვრებს. ეროვნული კანონმდებლობის სიზუსტე (რომელიც, შესაძლებელია, არ ითვალისწინებდეს ყველა შემთხვევას) დიდად არის დამოკიდებული თავად დოკუმენტის შინაარსზე, კერძოდ: უნდა იყოს მითითებული გამოსაყენებელი ღონისძიების მოქმედების არეალი და იმ პირთა რაოდენობა და სტატუსი, ვისთვისაც არის იგი გათვალისწინებული. სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოცემულ საქმეში კანონი არ ასახავდა არსებით კრიტერიუმებს, რომლის საფუძველზეც მინისტრთა საბჭო და რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატი ახდენდნენ რელიგიური მიმდინარეობების და მათ მმართველობაში თუ წესდებებში ცვლილებების რეგისტრაციას, განსაკუთრებით ისეთ სიტუაციაში, როდესაც არსებობდა განხეთქილება და მმართველობისთვის ბრძოლა. უფრო მეტიც: კანონი არ ითვალისწინებდა სამართლებრივი თავდაცვის საშუალებებს, დამოუკიდებელი ორგანოს წინაშე შეჯიბრობითობის პრინციპზე დაფუძნებულ პროცედურებს, აღმასრულებელი ხელისუფლების დისკრეციული უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების წინააღმდეგ. დეკრეტი რ-12 და დირექტორატის გადაწყვეტილება მინიშნებასაც არ აკეთებდნენ იმ პირებზე, ვისზეც მათ მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები ახდენდნენ გავლენას. მათ მიერ მიღებული აქტები იყო ბუნდოვანი და მათში საერთოდ არ იყო მოხსენიებული პირველი განმცხადებელი, მაშინ, როდესაც ეს დოკუმენტები მიზნად ისახავდნენ პირველი განმცხადებლის მთავარი მუფტის თანამდებობიდან გადაყენებას, რაც, საბოლოოდ, განხორციელდა კიდევ. სასამართლომ დაადგინა, რომ ზემოაღნიშნული ორგანოების მიერ

მიღებული გადაწყვეტილებები და დირექტორატის თანმდევი უარი – ელიარები-ნათ პირველი განმცხადებლის მთავარ მუფტად არჩევა, მიმართული იყო ორად გა-ხლეჩილი თემის ერთი კონკრეტული მხარის სასარგებლოდ. სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ მუსლიმთა თემის მმართველობის ცვლილება საეჭვოდ ემთხვეოდა ხელისუფლების ცვლილებას ბულგარეთში. შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა, რომ რელიგიური თემის შიდა ორგანიზაციასა და განმცხადებლის უფლებებში ჩარევა არ იყო კანონით გათვალისწინებული, იყო თვითნებური და ეფუძნებოდა ისეთ სამართლებრივ საფუძველს, რომელიც განუსაზღვრელ უფლებამოსილებას ანიჭებდა აღმასრულებელ ხელისუფლებას და, შესაბამისად, ვერ აკმაყოფილებდა წინასწარი განჭვრეტადობისა და სიზუსტის სტანდარტებს. ზემოაღნიშნული და-სკვნებიდან გამომდინარე, სასამართლომ საჭიროდ არ ჩათვალა გაეგრძელებინა მსჯელობა განხორციელებული ქმედების კანონიერი მიზნისა და მისი დემოკრა-ტიულ საზოგადოებაში აუცილებლობის შესახებ.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა

ნორმა: მე-11 მუხლი – სასამართლომ საჭიროდ არ ჩათვალა განეხილა საქმე ამ მუხლთან მიმართებით, ვინაიდან განსხვავებული საკითხი არ იყო წამოჭრილი.

ნორმა: მე-13 მუხლი – განმცხადებლების მტკიცებით, უზენაეს სასამართლოში საქმის წარმოება, რომელიც 1995 წლის 27 თებერვლის გადაწყვეტილებით დას-რულდა, არ წარმოადგენდა მათთვის ეფექტურ სამართლებრივ საშუალებას. მიუ-ხედავად იმისა, რომ უზენაეს სასამართლოს რ-12 დეკრეტის გაუქმებით შეეძლო განმცხადებლების მდგომარეობის შემსუბუქება, მან არჩია თავი შორს დაეჭირა განმცხადებლების არგუმენტებისა და საქმის არსებითი გარემოებების განხილ-ვისაგან. უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება, განმცხადებლების თქმით, წარმოადგენდა „ნებისმიერი გადაწყვეტილების მიღების ძალაუფლების“ დოქტ-რინის პრაქტიკაში განხორციელებას. განმცხადებლების მტკიცებით, უზენაესმა სასამართლომ არაერთხელ აღნიშნა (ეჭირა პოზიცია), რომ აღმასრულებელ ხელი-სუფლებას გარკვეულ საკითხებში მინიჭებული ჰქონდა სრული დისკრეცია, რაც სასამართლოს მიერ განხილვას არ ექვემდებარებოდა.

სასამართლოს შეფასება:

ევროპულმა სასამართლომ კიდევ ერთხელ განმარტა, რომ კონვენციის მე-13 მუხლი ითვალისწინებს დაცვის ეფექტურ სამართლებრივ საშუალებას იმ ქმედე-ბის წინააღმდეგ, რომელიც, კონვენციის თვალსაზრისით, შესაძლებელია, იყოს სადავო. ასეთი სამართლებრივი საშუალება კომპეტენტურ სახელმწიფო ორგანოს უნდა აძლევდეს შესაძლებლობას, მიიღოს გადაწყვეტილება კონვენციით გათვა-ლისწინებული უფლების დარღვევის არსიდან გამომდინარე და შეამსუბუქოს და-რღვევით გამოწვეული მდგომარეობა, მიანიჭოს შვება დაზარალებულს; თუმცა, ხელმომწერი მხარეები სარგებლობენ გარკვეული თავისუფლებით, თუ როგორ მოახდენენ კონვენციის მე-13 მუხლის მოთხოვნების დაცვას. მე-13 მუხლით გათ-ვალისწინებული საშუალება უნდა იყოს „ეფექტური“ პრაქტიკაში, მის განხორცი-ელებას ხელს არ უნდა უშლიდეს ხელმომწერი სახელმწიფოს სათანადო ორგანოე-ბის მოქმედება ან უმოქმედობა. მოცემულ საქმეში სასამართლომ დაადგინა, რომ განმცხადებლისათვის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლება დარღვეული იყო. შესაბამისად, მათ ჰქონდათ სადავო მოთხოვნა სასამართლოს პრეცედენტული სა-მართლიდან გამომდინარე. სასამართლო მიიჩნევს, რომ მე-13 მუხლის ვალდებუ-ლება განისაზღვრება კონვენციით გათვალისწინებული უფლებით, რომელსაც ის

ეყრდნობა. სასამართლოს განმარტებით, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში მე-13 მუხლის გამოყენება არ ნიშნავდა თითოეული მორწმუნის მიერ სასამართლო დავის წამოწყებას სადავო დეკრეტისა და დირექტორატის გადაწყვეტილების წინააღმდეგ. ასეთ შემთხვევაში მორწმუნეთა ინტერესების დაცვა შეიძლება ლიდერების მიერ წამოწყებული სამართლებრივი დავის მხარდაჭერით. სასამართლომ მოცემული საკითხის განხილვისას მიიჩნია, რომ ხელმომწერი მხარის მიერ მე-13 მუხლით გათვალისწინებული ვალდებულების შესრულება შესაძლებელი იყო ისეთი საშუალების მინიჭებით, რომელიც ხელმისაწვდომი იქნებოდა რელიგიური ორგანიზაციის ლიდერისათვის. მოცემულ საქმეში ბატონი ჰასანი იყო მუსლიმთა თემის ნაწილის ლიდერი, რომელიც გასაჩივრებული გადაწყვეტილებების საფუძველზე ბულგარეთის მუსლიმთა თემის მთავარი მუფტის თანამდებობიდან გადააყენეს. შესაბამისად, სასამართლომ გადაწყვიტა განეხილა საკითხი: არსებობდა თუ არა პირველი განმცხადებლის, როგორც რელიგიური ლიდერისთვის სამართლებრივი დაცვის რაიმე საშუალება. სასამართლომ აღნიშნა, რომ პირველი განმცხადებელი, რომელიც მოქმედებდა როგორც მთავარი მუფტი, შეეცადა მიეღო სამართლებრივი დაცვა სახელმწიფოს მხრიდან რელიგიური თემის შიდა ორგანიზაციაში ჩარევის წინააღმდეგ, რ-12 დეკრეტის უზენაეს სასამართლოში გასაჩივრების გზით. სასამართლოს ეჭვქვეშ არ დაუყენებია განმცხადებლის უფლებამოსილება და მისი სარჩელი განსახილველად მიიღო; შესაბამისად, რელიგიური ორგანიზაციის წარმომადგენელს მიეცა სამართლებრივი დაცვის გამოყენების შესაძლებლობა. თუმცა, სასამართლომ უარი თქვა განეხილა არსებითი საკითხები, ვინაიდან დაადგინა, რომ მინისტრთა საბჭო სარგებლობდა სრული დისკრეციული უფლებამოსილებით ორგანიზაციის წესდებისა თუ მისი მმართველობის დარეგისტრირების საკითხში და მხოლოდ ის საკითხი განიხილა რამდენად უფლებამოსილი ორგანოს მიერ იყო გადაწყვეტილება მიღებული.

შესაბამისად რ-12 დეკრეტის გასაჩივრება უზენაეს სასამართლოში არ იყო სამართლებრივი დაცვის ეფექტური საშუალება.

რელიგიურ დენომინაციათა დირექტორატის მხრიდან მუსლიმთა კონფერენციის შედეგების დარეგისტრირების უარის შესახებ გადაწყვეტილების უზენაეს სასამართლოში გასაჩივრებაც არ წარმოადგენდა სამართლებრივი დაცვის ეფექტურ საშუალებას, ვინაიდან, მართალია, უზენაესმა სასამართლომ დააკმაყოფილა განმცხადებლის სარჩელი, თუმცა, მინისტრთა საბჭომ უარი განაცხადა სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულებაზე. მთავრობამ განაცხადა, რომ განმცხადებლებს ჰქონდათ შესაძლებლობა მიემართათ პროკურატურისთვის სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის მოთხოვნით იმ პირთა მიმართ, ვინც არღვევდა მათი რელიგიის თავისუფლებას. სასამართლომ უარყო მთავრობის არგუმენტი, ვინაიდან პირველ განმცხადებელს უკვე ჰქონდა შესაბამისი განაცხადი გაკეთებული პროკურატურაში, თუმცა, უშედეგოდ. გარდა ამისა, მთავრობას არ განუმარტავს, რამდენად შეუწყობდა ხელს განმცხადებლების საჩივრების მთავარი არსის განხილვას სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა, რომელიც შეეხებოდა ვიცეპრემიერისა და დირექტორატის გადაწყვეტილებებს. შესაბამისად, ასეთი პროცედურის წამოწყება ვერ იქნებოდა ეფექტური სამართლებრივი საშუალება. მთავრობას არ მიუთითებია სხვა სამართლებრივ საშუალებებზე, რომლებიც განმცხადებლებს ან სხვა წარმომადგენლებს შეეძლოთ გამოეყენებინათ. შესაბამისად, სასამართლომ დაადგინა, რომ პირველი განმცხადებელი და მუსლიმთა თემის ის ნაწილი, რო-

მელიც განმცხადებელს უჭერდა მხარს, სახელმწიფოს მხრიდან შიდა ორგანიზაციაში თვითნებური ჩარევის პირისპირ „თავდაცვის“ ეფექტური სამართლებრივი საშუალების გარეშე იყო დარჩენილი. შესაბამისად, დარღვეული იყო კონვენციის მე-13 მუხლი.

გადანყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (ერთხმად).

მე-11 მუხლთან დაკავშირებით არავითარი განსხვავებული საკითხი არ ფიქსირდებოდა და შესაბამისად არ ჩათვალა საჭიროდ განეხილა მე-13 მუხლის დარღვევა.

კვიპროსი თურქეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 125781/94

დიდი პალატა

10. 05. 2001

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

საჩივარი წარმოშობილია 1974 წლის ივლისსა და აგვისტოში, თურქული სამხედრო ოპერაციის შედეგად კვიპროსის ტერიტორიის გაყოფის პერიოდიდან. იმ დროს, როდესაც ევროპული სასამართლო განიხილავდა საქმეს „ლუიზიდუ თურქეთის წინააღმდეგ“, თურქული სამხედრო ძალების იქ ყოფნა აღწერილი იყო შემდეგნაირად: „თურქული შეიარაღებული ძალების, 30. 000 კაციანი პირადი შემადგენლობით, განლაგებულნი არიან ოკუპირებული ჩრდილოეთ კვიპროსის ტერიტორიაზე და აწარმოებენ მუდმივ პატრულირებას, მოაწყვეს საკონტროლო-გამშვები პუნქტები. სამხედრო ძალების შტაბი განლაგებულია კირენიაში. 28-ე ქვეითი დივიზია დაახლოებით, 14 500 ჯარისკაცით, დაბანაკებულია აშაში. 39 ქვეითი დივიზია, დაახლოებით 15. 500 კაციანი პირადი შემადგენლობით, დაბანაკებულია სოფელ მირტუსთან. თურქი სამხედროები და სამოქალაქო პირები, რომლებიც შედიან სამხედრო ზონაში, ექვემდებარებიან სამხედრო სასამართლოს. „მოვლენების ძირითად განვითარებას ადგილი ჰქონდა 1983 წლიდან, როდესაც შეიქმნა ჩრდილოეთ კვიპროსის თურქული რესპუბლიკა. ეს მოვლენები დაგმო საერთაშორისო საზოგადოებამ. 1983 წლის 18 ნოემბერს, გაეროს უშიშროების საბჭომ, ჩრდილოეთ კვიპროსის თურქული რესპუბლიკის შექმნა უკანონოდ გამოაცხადა და მოუწოდა სხვა სახელმწიფოებს, არ ეღიარებინათ კვიპროსის რესპუბლიკის გარდა არცერთი სახელმწიფო. იგივე შეტყობინება გავრცელდა გაეროს უშიშროების საბჭოს მიერ 1984 წლის 11 მაისს. მოპასუხე სახელმწიფოს მტკიცებით, ჩრდილოეთ კვიპროსის თურქული რესპუბლიკა არის დემოკრატიული და პოლიტიკურად დამოუკიდებელი სახელმწიფო სხვა სუვერენული სახელმწიფოებისგან, მათ შორის თურქეთისგან. ჩრდილოეთ კვიპროსის თურქული რესპუბლიკის ადმინისტრაცია დაკომპლექტებულია კვიპროსელი თურქებით, მათთვის მინიჭებული თვითგამორკვევის უფლების ფარგლებში. გაეროს სამშვიდობო ძალებს შექმნილი აქვთ ბუფერული ზონა. რიგი პოლიტიკური ინიციატივები მიღებულ იქნა გაეროს დონეზე, რომლებიც მიზნად ისახავდა დაპირისპირებულ მხარეებისთვის ორმხრივად მისაღები გზებით კვიპროსის პრობლემის მოგვარებას. 1981 წელს შეიქმნა „უგზო-უკვლოდ დაკარგულ პირთა“ გაეროსკომიტეტი, რომელსაც დაევალა, განეხილა სა-

ჩივრები პირთა გაუჩინარების შესახებ 1974 წლიდან და შეექმნა ორივე თემიდან დაკარგულ პირთა სიები. განმცხადებელი – კვიპროსის სახელმწიფო ამტკიცებდა, რომ იზღუდებოდა კვიპროსელ ბერძენთა კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლებები, რაც ჩრდილოეთ კვიპროსის თურქული რესპუბლიკის პოლიტიკაში პირდაპირ აისახებოდა გადაადგილების შეზღუდვით, რაც საღვთისმსახურო ადგილებთან კვიპროსელი ბერძნების მისვლას ზღუდავდა. განმცხადებელი სახელმწიფო, ასევე ამტკიცებდა, რომ ჩრდილოეთ კვიპროსის თურქული რესპუბლიკა ვერ ახერხებდა სასულიერო პირების დანიშვნას.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კომისიის დასკვნით, ჩრდილოეთ კვიპროსის თურქული რესპუბლიკის მიერ მიღებული ზომები ზღუდავდა ოკუპირებულ ტერიტორიაზე მოხვედრილ კვიპროსელ ბერძენთა რელიგიურ უფლებებს, მათ არ ჰქონდათ საკუთარი სოფლების დატოვების უფლება რელიგიურ ცერემონიებზე დასასწრებად. კომისიამ დამატებით აღნიშნა, რომ ჩრდილოეთ კვიპროსის თურქული რესპუბლიკის ხელისუფლების წარმომადგენლები არ ეთანხმებოდნენ კვიპროსელი ბერძნებით დასახლებულ ადგილებში სასულიერო პირების დანიშვნას, სადაც მთელი რეგიონისთვის მხოლოდ ერთი მღვდელი მოქმედებდა და, შესაბამისად, ირღვეოდა კვიპროსელ ბერძენთა რელიგიის თავისუფლება. სასამართლომ მიიღო კომისიის არგუმენტები, რასაც განმცხადებელი სახელმწიფოც ეთანხმებოდა და დაასკვნა, რომ ჩრდილოეთ კვიპროსის ბერძენი მოსახლეობის მიმართ ჩრდილოეთ კვიპროსის ხელისუფლების მხრიდან, ირღვეოდა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლებები.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა

ლაუცი და სხვები იტალიის წინააღმდეგ

განაცხადი 130814/06

დიდი პალატა

18. 03. 2011

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი

განათლების უფლება

ფაქტები: განმცხადებელი და მისი ორი შვილი, დატაკიო და სემი ალბერტინი, დაბადებულები არიან 1957, 1988 და 1990 წლებში, ისინი ცხოვრობენ იტალიაში. 2001-2002 სასწავლო წელს განმცხადებლის შვილები დადიოდნენ აბანო ტერმეს სკოლაში, სადაც ყველა ოთახში გამოსახული იყო ჯვარცმა. 2002 წლის 22 აპრილს, სკოლის მმართველთა შეხვედრაზე, პირველი განმცხადებლის მეუღლემ წამოწია საკითხი საკლასო ოთახებში გამოსახული ჯვარცმის საკლასო ოთახებიდან გატანის შესახებ. 2002 წლის 27 მაისს სკოლის მმართველებმა კენჭისყრით გადაწყვიტეს ჯვარცმის საკლასო ოთახებში დატოვება. 2002 წლის 23 ივლისს პირველმა განმცხადებელმა სკოლის მმართველთა გადაწყვეტილება სასამართლოს წესით გაასაჩივრა. სასამართლოში იგი ჩიოდა სეკულარიზმისა და ადმინისტრაციულ ორგანოთა მიუკერძოებლობის პრინციპებს დარღვევის თაობაზე. 2002 წლის 3

ოქტომბერს, განათლების, უნივერსიტეტებისა და კვლევების მინისტრმა გამოსცა დირექტივა N2666, რომლის მიხედვითაც, სამინისტროს კომპეტენტურ დანაყოფებს დაევალებათ სკოლის დირექტორების მიერ საკლასო ოთახებში ჯვარცმის გამოსახვის უზრუნველყოფა. საბოლოოდ, განმცხადებლის საჩივარი ეროვნულ სასამართლოებში არ დაკმაყოფილდა, საბოლოო გადაწყვეტილება მიიღო უმაღლესმა ორგანომ, სახელმწიფო საბჭომ. ამის შემდგომ, განმცხადებელმა და მისმა ორმა შვილმა მიმართეს ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს, რომელმაც დაადგინა 2009 წლის 3 ნოემბერს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 პუნქტის დარღვევა კონვენციის მე-9 მუხლთან ერთად. 2010 წლის 28 იანვარს, იტალიის მთავრობამ, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის 43-ე მუხლის საფუძველზე, მოითხოვა საქმის წარდგენა დიდი პალატისათვის, დიდმა პალატამ მოთხოვნა დააკმაყოფილა.

დიდი პალატის პოზიცია: პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 პუნქტი – გადაწყვეტილება საკლასო ოთახებში ჯვარცმის გამოსახვის შესახებ, ეხებოდა მოპასუხე სახელმწიფოს ისეთ ფუნქციებს, როგორიცაა სწავლება და განათლება, შესაბამისად, ასეთი გადაწყვეტილება ექცეოდა კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 პუნქტის ქვეშ, რომლის მიხედვითაც წევრ სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება, პატივი სცეს მშობლების უფლებას საკუთარი რელიგიური თუ ფილოსოფიური რწმენის შესაბამისად აღზარდონ საკუთარი შვილები. ჯვარცმა, უპირველეს ყოვლისა, რელიგიურ სიმბოლოს წარმოადგენდა. გასაგები იყო, რომ განმცხადებელი საკლასო ოთახებში ჯვარცმის გამოსახვის შესახებ სათანადო ორგანოს გადაწყვეტილებაში გრძნობდა სახელმწიფოს მხრიდან მისი უფლების უპატივცემულობას, თუმცა, მისი სუბიექტური აღქმა არ იყო საკმარისი კონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 პუნქტის დარღვევის დასადგენად. გადაწყვეტილება საკლასო ოთახებში ჯვარცმის გამოსახვის შესახებ წარმოადგენდა საკითხს, რომელიც ექცეოდა წევრი სახელმწიფოს მიხედულობის ზღვრის ფარგლებში. უფრო მეტიც, ამ მიდგომის სასარგებლოდ აღნიშნულ საკითხზე ევროპული კონსენსუსის არარსებობის შესახებ ფაქტიც მეტყველებდა. სახელმწიფოს მიხედულობის ზღვარი კი თავისთავად ექცეოდა კონვენციის ზედამხედველობის ქვეშ. მართალია, საკლასო ოთახებში ჯვარცმის (რაც უპირველეს ყოვლისა, ქრისტიანულ სიმბოლოს წარმოადგენს) გამოსახვა ქვეყნის მაცხოვრებელთა უმრავლესობის რელიგიური რწმენის გადაჭარბებულ ასახვას წარმოადგენდა, თუმცა, ეს ფაქტი არ იყო ინდოქტრინაციის პროცესის მიმანიშნებელი. უფრო მეტიც, კედელზე გამოსახული ჯვარცმა წარმოადგენდა, არსებითად, პასიურ სიმბოლოს, რომელსაც არ შეეძლო მონაწილეებზე გავლენა ექონია დიდაქტიკური ან რელიგიური თვალსაზრისით. სასამართლოს დიდი პალატა არ დაეთანხმა პალატის მიდგომას, რომლის თანახმადაც, საკლასო ოთახებში გამოსახული ჯვარცმა მნიშვნელოვან გავლენას ახდენდა პირველი განმცხადებლის შვილებზე. საკლასო ოთახებში ჯვარცმის გამოსახვა არ შეიძლებოდა განხილულიყო, როგორც ქრისტიანობის სავალდებულო სწავლება; პარალელურად, იტალიას სასკოლო გარემო სხვა რელიგიებისთვისაც გახსნილი ჰქონდა. გარდა ამისა, მეორე და მესამე განმცხადებლები ადასტურებდნენ, რომ საკლასო ოთახებში გამოსახული ჯვარცმა არ ახალისებდა პროზელიტიზმის მსგავს სასწავლო პროცესს; მეორე და მესამე განმცხადებლების მიხედვით, სასწავლო პროცესის მიმდინარეობისას, არც მასწავლებლების მხრიდან ჯვარცმისადმი ტე-

ნდენციურ მიმართებას ჰქონია ადგილი. შესაბამისად, პირველ განმცხადებელს, როგორც მშობელს, უნარჩუნდებოდა სრული უფლება, განეხორციელებინა მეგზურისა და მასწავლებლის ფუნქცია და შვილები საკუთარი ფილოსოფიური მრწამსის შესაბამისად აღეზარდა. შესაბამისად, სასწავლო ოთახებში ჯვარცმის გამოსახვის გადაწყვეტილების მიღებისას, სათანადო სახელმწიფო ორგანოები მშობლების უფლების პატივისცემის კონტექსტში მოქმედებდნენ, კონვენციით მინიჭებული მიხედულობის ფარგლებში.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (15 ხმა ორის წინააღმდეგ).

ბაიათიანი სომხეთის წინააღმდეგ

განაცხადი '23459/03

დიდი პალატა

07. 07. 2011

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

ფაქტები – განმცხადებელი არის იეჰოვას მოწმე. 2001 წელს, როდესაც შესაბამისი სამედიცინო შემოწმების გავლის შედეგად, იგი ცნეს სამხედრო სამსახურისთვის ვარგისად, მან წერილით მიმართა სომხეთის მთავარ პროკურორს, სამხედრო კომისარსა და ეროვნული ასამბლეის ადამიანის უფლებათა კომისიას, რომ იგი უარს აცხადებდა სამხედრო სამსახურზე კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის გამო, თუმცა, მზად იყო ვალდებულება მოეხადა ალტერნატიულ სამოქალაქო სამსახურში. იმავე წელს, როდესაც დაიბარეს სამხედრო სამსახურის დასაწყებად, იგი არ გამოცხადდა კომისარიატში და დროებით დატოვა საცხოვრებელი ადგილი იმის შიშით, რომ მას იძულებით წაიყვანდნენ სამხედრო სამსახურში. განმცხადებლის წინააღმდეგ აღიძრა სისხლის სამართლის საქმე და მას მიუსაჯეს თავისუფლების აღკვეთა ორი წლითა და ექვსი თვის ვადით. ათი თვის შემდგომ, იგი შეინაყაღეს და გაათავისუფლეს. იმ დროისთვის სომხეთს არ ჰქონდა კანონი, რომელიც კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირებს მისცემდა შესაძლებლობას გაევლოთ ალტერნატიული სამსახური.

ნორმა – მე-9 მუხლი

ა) მე-9 მუხლის გამოყენებადობა – ეს იყო პირველი საქმე, როდესაც სასამართლომ განიხილა მე-9 მუხლის გამოყენებადობის საკითხი კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირის მიმართ. უფრო ადრე ადამიანის უფლებათა ევროპულ კომისიას მიღებული ჰქონდა რიგი გადაწყვეტილებები, რომლებშიც უარი ჰქონდა ნათქვამი მე-9 მუხლის გამოყენებაზე კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირების მიმართ, ვინაიდან კონვენციის მე-4 მუხლის მე-3 პარაგრაფის „ბ“ ქვეპუნქტი, რომელიც განსაზღვრავს, თუ რა არ წარმოადგენს იძულებით ან სავალდებულო შრომას, ჩამოყალიბებულია შემდეგი სახით: „სამხედრო ხასიათის ნებისმიერი სამსახური ან, კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის პირების შემთხვევაში, სავალდებულო სამხედრო სამსახურის ნაცვლად დაკისრებული სამსახური „ქვეყნებში სადაც აღიარებულია მსგავსი უფლება, „. კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლების აღიარების საკითხი კი მინდობილი იყო ხელშემკვრელი მხარის

ნება-სურვილზე. შესაბამისად, გამორიცხული იყო მე-9 მუხლის გამოყენება ასეთი წინააღმდეგობის მქონე პირების მიმართ, რომელიც არ შეიძლებოდა განხილულიყო როგორც გარანტია, რომ პირი არ მიეცემოდა სისხლის სამართლებრივ პასუხისგებაში სავალდებულო სამხედრო სამსახურისთვის თავის არიდების გამო. მე-9 მუხლის ასეთი განმარტება ირეკლავდა იმ იდეებს და მოსაზრებებს, რომლებიც იმ დროისათვის იყო გაბატონებული. მას შემდეგ მნიშვნელოვანი მოვლენები განვითარდა, როგორც საერთაშორისო დონეზე, ასევე ევროპის საბჭოს წევრი ქვეყნების ეროვნულ კანონმდებლობებში. 2002-2003 წლებში, როდესაც მოხდა განმცხადებლის მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ უფლებებში ჩარევა, წევრ სახელმწიფოებს შორის არსებობდა აბსტრაქტული კონსენსუსი, წევრ სახელმწიფოთა უმრავლესობას უკვე აღიარებული ჰქონდა კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლება. მას შემდეგ, რაც განმცხადებელი შეინჯალეს, სომხეთმაც აღიარა კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლება. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის განმარტებით, კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლება შესაძლოა, გამომდინარეობდეს სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-18 მუხლიდან და გარდა ამისა, ევროკავშირის ფუნდამენტურ უფლებათა ქარტიის მე-9 მუხლი პირდაპირ ადგენს, რომ კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლება კანონით უნდა იყოს დადგენილი და აღიარებული. უფრო მეტიც, ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ და მინისტრთა კომიტეტმა არაერთხელ მოუწოდეს წევრ ქვეყნებს ამ უფლების აღიარებისკენ და საბოლოოდ ამ უფლების აღიარება ჩამოყალიბდა ორგანიზაციაში ახალი წევრის მიღების წინაპირობად. ზემოაღნიშნულიდან და კონვენციის, როგორც ცოცხალი ინსტრუმენტის პრინციპიდან გამომდინარე სასამართლომ დაასკვნა, რომ მე-9 მუხლის ინტერპრეტირებასთან დაკავშირებით, აუცილებელი იყო გარკვეული ძვრები და მისი განმარტება მე-4 მუხლის მე-3 პარაგრაფის „ბ“ ქვეპუნქტთან მიმართებაში აღარ შეიძლებოდა. შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ მე-9 მუხლი პირდაპირ არ ეხება კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის უფლებას, სასამართლომ დაადგინა, რომ სამხედრო სამსახურისადმი წინააღმდეგობა, მოტივირებული სერიოზული და გადაულახავი კონფლიქტით სამხედრო სამსახურის ვალდებულებასა და პირის სინდისის, ან ღრმა და ჭეშმარიტ რელიგიურ, ან სხვაგვარ რწმენას შორის, წარმოადგენს საკმარის, სერიოზულ და მნიშვნელოვან საფუძველს იმისათვის, რომ მოექცეს მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ. განმცხადებლის მდგომარეობიდან გამომდინარე, მე-9 მუხლი გამოყენებადად მიიჩნია სასამართლომ.

ბ) შესაბამისობა – განმცხადებლის გამოუცხადებლობა სამხედრო სამსახურში, წარმოადგენდა მისი რელიგიური რწმენის გამოხატულებას და, შესაბამისად, მის მიმართ სისხლის სამართლებრივი დევნის დაწყება იყო მის უფლებაში ჩარევა. სასამართლომ ღიად დატოვა საკითხი, იყო თუ არა შეზღუდვა გათვალისწინებული კანონით და ემსახურებოდა თუ არა შეზღუდვა კანონიერ მიზანს. სასამართლო პირდაპირ შეუდგა ხელმოწერი მხარისთვის მინიჭებული მიხედულობის ზღვრის დაცვის საკითხის განხილვას. მაშინ, როდესაც ევროსაბჭოს, თითქმის, ყველა ქვეყანაში იყო შესაძლებელი ალტერნატიული სამსახურის გავლა, მოცემულ სახელმწიფოს ენიჭებოდა შეფასების უფრო ვიწრო, შეზღუდული ზღვარი და ნებისმიერი სახის შეზღუდვა უნდა დაესაბუთებინა „გადაუდებელი საზოგადოებრივი/სოციალური აუცილებლობით“. მოცემული დროისთვის, სომხეთში არსებული სამართლებრივი სისტემა ისეთ ვალდებულებას აკისრებდა საკუთარ მოქალაქეებს,

რომელსაც პოტენციურად სერიოზული ზეგავლენის მოხდენა შეეძლო კეთილსინდისიერი წინააღმდეგობის მქონე პირებზე, მაშინ, როდესაც ასეთი წინააღმდეგობის მქონე პირებს არ ეძლეოდათ შესაძლებლობა, თავიანთი რწმენის შესაბამისად მოეხადათ ალტერნატიული სამსახური და განმცხადებლის მსგავს მდგომარეობაში მყოფ პირებს უწევდათ სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის წინაშე წარდგომა. ასეთი სამართლებრივი სისტემით ირღვეოდა სამართლიანი ბალანსი საზოგადოებრივ და ინდივიდუალურ ინტერესებს შორის. სასამართლოს თვალსაზრისით, განმცხადებლისთვის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრება, მაშინ, როდესაც არ ხდებოდა მისი მწვავე რელიგიური რწმენის და მოთხოვნის დაკმაყოფილება, არ შეიძლებოდა ჩათვლილიყო, როგორც აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში. სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ განმცხადებლისათვის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის დაკისრებამდე სომხეთის ხელისუფლებას ევროსაბჭოში მიღების სანაცვლოდ აღებული ჰქონდა ვალდებულება, კონკრეტულ ვადაში მიეღო კანონი, რომელიც შესაძლებელს გახდიდა ალტერნატიულ სამსახურს, აღნიშნული პირობა სომხეთის ხელისუფლებამ შეასრულა განმცხადებლის შეწყალების შემდგომ, რაც პირდაპირ წინააღმდეგობაში იყო სომხეთის ოფიციალურ რეფორმების პოლიტიკასთან განხორციელებინა შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები ალტერნატიული სამსახურის დასაშვებად და შესაბამისად, განმცხადებლის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობაში მიცემა არც გადაუდებელი საზოგადოებრივი აუცილებლობით იყო გამონეული.

გადაწყვეტილება: დარღვევა დადგინდა (თექვსმეტი ხმა ერთის წინააღმდეგ).

CHA'ARE SHALOM VE TSEDEK საფრანგეთის წინააღმდეგ

განაცხადი '27417/95

დიდი პალატა

27. 06. 2000

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისის და რელიგიის თავისუფლებასთან მიმართებით

ფაქტები: განმცხადებელი არის ებრაელთა ლიტურგიული ასოციაცია, რომელიც ამტკიცებდა, რომ ადგილი ჰქონდა ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის დარღვევას რაც გამოიხატებოდა ხელისუფლების მიერ მისთვის რიტუალური დაკვლის უფლებამოსილების მინიჭებაზე უარის თქმაში. განმცხადებელი ასოციაცია, ასევე ამტკიცებდა, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევასაც, ვინაიდან მხოლოდ საფრანგეთის იუდეველთა კონსისტორიალურ ასოციაციას ჰქონდა რიტუალური წესის შესაბამისად დაკვლის განხორციელების უფლებამოსილება. რაბინთა გაერთიანებულ კომიტეტს, რომელიც ნაპოლეონ პირველის 1808 წლის 17 მარტის დეკრეტის საფუძველზე შექმნილი ინსტიტუციის (საკანონმდებლო აქტი, რომელიც იუდეველთა ღვთისმსახურების ადმინისტრირებას ახდენდა) „იუდეველთა კონსისტორიალური ასოციაციის“ განშტოებას წარმოადგენდა,

1982 წლის 1 ივლისს რიტუალური წესის შესაბამისი დაკვლის განხორციელების უფლებამოსილების გაცემის უფლება მიენიჭა. 1905 წელს, სახელმწიფოსა და ეკლესიის გაყოფის შემდგომ, იუდეველთა კონგრეგაციები, რომლებიც 700. 000-ზე მეტ წევრს ითვლიდა, გაერთიანდნენ ლიტურგიულ ასოციაციებად, ცენტრალური კონსისტორიალის ქვეშ. ცენტრალურ კონსისტორიალში შედიან იუდაიზმში არსებული დენომინაციების უმრავლესობა, ლიბერალების (რომლებიც თვლიან, რომ თორა უნდა განიმარტოს თანამედროვეობასთან მიმართებით) და ულტრა-ორთოდოქსების (რომლებიც წმინდა წიგნის მკაცრ განმარტებას უჭერენ მხარს) გარდა. რაბინთა გაერთიანებული კომიტეტში შედიან პარიზის მთავარი რაბინი (პარიზის კონსისტორიული ასოციაციიდან), ორთოდოქსული კონგრეგაციის რაბინი და ტრადიციული კონგრეგაციის რაბინი. რაბინთა გაერთიანებულ კომიტეტს მინიჭებული აქვს უფლებამოსილება, გასცეს სასაკლაოში შესვლის ნებართვა. რაბინთა სასამართლო (Ben Din), რომელიც რელიგიურ სამართალთან დაკავშირებულ საკითხებს განიხილავს, ასევე, ზედამხედველობს კვების კანონების დაცვას, კაშრუტის¹ ყასბების საქმიანობასა და კონსისტორიალის მიერ დაქირავებული ინსპექტორების საქმიანობას. განმცხადებელი ასოციაცია დარეგისტრირდა 1986 წლის 16 ივნისს, მას ჰყავს 600-მდე ხელმომწერი წევრი და 40. 000-მდე მიმდევარი. განმცხადებელი ასოციაციის მიზნებს წარმოადგენს იუდეველთა ღვთისმსახურებისა და რელიგიასთან დაკავშირებული საქმიანობის სუბსიდირება, ნახალისება და ორგანიზება. ის, ასევე, მიზნად ისახავს იუდეველთა სხვადასხვა კონგრეგაციებს შორის რელიგიური საქმიანობის, კერძოდ კი კაშრუტის დაცვისკენ მიმართული საქმიანობის კოორდინირებას. 1984-1985 წლებში, მაშინ, როდესაც განმცხადებელი ასოციაცია (რომელიც იმ დროისთვის დარეგისტრირებული იყო, როგორც კულტურული და არა ლიტურგიული ასოციაცია) წმინდა კოშერის სერტიფიკატს ანიჭებდა მისი მიმდევრების მაღაზიებში გასაყიდ ხორცს. ეს ხორცი ან ბელგაიდან იყო იმპორტირებული, ან მიწოდებული იყო საფრანგეთში განმცხადებელი ასოციაციის რელიგიური რწმენის შესაბამისად მოქმედი სასაკლაოებიდან; შესაბამისად, არ იყო სერტიფიცირებული პარიზის რაბინთა სასამართლოს მიერ. ცენტრალურმა კონსისტორიალმა განმცხადებელი ორგანიზაციის წინააღმდეგ სასამართლოს მიმართა და ამტკიცებდა, რომ მისი მიმდევრების მაღაზიებში არსებული პროდუქტის აღწერას შეცდომაში შეჰყავდა მომხმარებელი და იქ არსებული პროდუქტისთვის კოშერული პროდუქტის სერტიფიკატის მინიჭება თაღლითობას წარმოადგენდა.

ცენტრალური კონსისტორიალის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, სახელმწიფოსა და ეკლესიის გაყოფის შესახებ 1905 წლის დეკრეტის თანახმად, სასამართლოს არ გააჩნდა უფლებამოსილება დაედგინა, ჰქონდა თუ არა ლიტურგიულ ასოციაციას უფლებამოსილება, გაეცა გარანტია, რომ მაღაზიაში არსებული საქონელი იყო კოშერული; მეორე მხრივ, სასამართლომ, ასევე, აღნიშნა, რომ განმცხადებელ ასოციაციას დაცული ჰქონდა რელიგიური წესის შესაბამისად განსახორციელებელი დაკვლის მკაცრი წესები. 1987 წლის 11 თებერვალს, განმცხადებელმა ასოციაციამ მიმართა საფრანგეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროს და მოითხოვა სარიტუალო წესით განსახორციელებელი დაკვლის უფლებამოსილების მინიჭება, რაზეც მას უარი ეთქვა. უარი ეფუძნებოდა იმ ფაქტს, რომ განმცხადებელი ასოციაცია საფრანგეთის იუდეველთა თემში სათანადოდ არ იყო წარმოდგენილი და,

¹ რელიგიური წესით დაკლული ცხოველის ხორცი.

შესაბამისად, 1905 წლის საკანონმდებლო აქტის მიხედვით, არ წარმოადგენდა რელიგიურ ასოციაციას. შინაგან საქმეთა სამინისტროს უარი გასაჩივრდა პარიზის ადმინისტრაციულ სასამართლოში, განმცხადებელი ასოციაციის საჩივარი არ დაკმაყოფილდა. სააპელაციო სასამართლოს უარი განმცხადებელმა ასოციაციამ სახელმწიფო საბჭოში გაასაჩივრა, თუმცა, ასევე უშედეგოდ. სახელმწიფო საბჭომ დაადგინა, რომ არ არსებობდა საკმარისი მტკიცებულებები, რომ განმცხადებელი ასოციაცია რელიგიურ ასოციაციას წარმოადგენდა, ვინაიდან იგი არ ახდენდა ღვთისმსახურების ორგანიზებას (არ ეწეოდა ღვთისმსახურებას) ან რელიგიური სწავლების გავრცელებას და, შესაბამისად, შინაგან საქმეთა სამინისტროს უარი იყო კანონის შესაბამისი.

1987 წლის 11 თებერვალს, განმცხადებელმა ასოციაციამ მიმართა დუ-სევერის (Deux-Sevre) დეპარტამენტს, 3 პირის სახელით, რომლებსაც ამ ასოციაციის მიერ მინიჭებული ჰქონდათ რიტუალური დაკვლის განხორციელების უფლებამოსილება დუ-სევერის დეპარტამენტში და მოითხოვა დეპარტამენტში არსებულ სასაკლავო რელიგიური დაკვლის განხორციელების ინდივიდუალური უფლებამოსილების მინიჭება. პრეფექტმა არ დააკმაყოფილა მოთხოვნა, ვინაიდან ასეთი უფლებამოსილების მინიჭება ხდებოდა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ კონკრეტულ დეპარტამენტში არ იყო წარმოდგენილი შესაბამისი რელიგიური ასოციაცია.

ნორმა: მე-9 მუხლი-14 მუხლთან მიმართებით – განმცხადებელი ასოციაციის მტკიცებით, მათთვის რიტუალური დაკვლისათვის აუცილებელი უფლებამოსილების მინიჭებაზე უარის თქმა და ასეთი უფლებამოსილების მხოლოდ ცენტრალური კონსისტორიალისთვის მინიჭება წარმოადგენდა საფრანგეთის უფლებამოსილი ორგანოების მხრიდან რელიგიის გამოხატვის დისკრიმინაციულ შეზღუდვას. განმცხადებელი ასოციაცია ამტკიცებდა, რომ ირღვეოდა კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლება, როგორც ცალკე აღებული, ასევე კონვენციის მე-14 მუხლთან მიმართებით.

განმცხადებელი ასოციაციის მტკიცებით, ცენტრალური კონსისტორიალის ყასბების მიერ, არასათანადო ზედამხედველობის პირობებში, რიტუალური წესით განხორციელებული დაკვლები, ულტრა-ორთოდოქსების გადმოსახედიდან, ვერ პასუხობდა წმინდა წიგნის მკაცრ მოთხოვნებს (ვინაიდან ცენტრალური კონსისტორიალის ყასბები დეტალურად არ ამოწმებდნენ დაკლულ ცხოველს, სრულად იყო თუ არა ფილტვები დაცლილი სისხლისგან) და, შესაბამისად, არ წარმოადგენდა წმინდა კოშერს რელიგიური თვალსაზრისით. შესაბამისი უფლებამოსილების მინიჭებაზე უარის თქმით, განმცხადებელი ასოციაციის მიმდევრებს ეზღუდებოდათ რელიგიის გამოხატვის თავისუფლება, რაც გამოიხატებოდა განმცხადებელი ასოციაციის ყასბების მიერ სათანადოდ შემოწმებული და მომზადებული ქაშერული ხორცის მიღებით. შესაბამისად, სათანადო უფლებამოსილების მინიჭებაზე უარის თქმით, სახეზე იყო რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების დარღვევა. განმცხადებელი ასოციაცია, ასევე, ამტკიცებდა, რომ სათანადო უფლებამოსილების მინიჭებაზე უარის თქმა არ შეესაბამებოდა კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებულ გამონაკლისებს, და კონვენციის მე-14 მუხლიდან გამომდინარე, იყო არაპროპორციული და დისკრიმინაციული.

განმცხადებელი ასოციაცია, ასევე, ამტკიცებდა, რომ ცენტრალური კონსისტორიალის მსგავსად, 1905 წლის „ეკლესიისა და სახელმწიფოს გამიჯვნის შესახებ აქტის“ მიზნებიდან გამომდინარე, ისიც რელიგიურ ასოციაციას წარმო-

ადგენდა და მხოლოდ მიმდევართა რაოდენობითა და ბიუჯეტის ოდენობით განსხვავდებოდა. განმცხადებელმა ასოციაციამ, ასევე, განმარტა, რომ რიტუალური წესით დაკვლის განმახორციელებელი პირებისთვის (ყასბებისთვის) ხელფასის გადასახდელად, მისი მიმდევრების მალაზიებში გაყიდული ყოველი კილოგრამი ხორციდან, 4 ფრანგულ ფრანკს აკავებდა (კოშერის გადასახადი) და ანალოგიურად მოქმედებდა ცენტრალური კონსისტორიალიც. მთავრობას სადავოდ არ გაუხდია, რომ იუდაური სარწმუნოებით გათვალისწინებული კვების აკრძალვები იუდაიზმის მიმდევრების რელიგიის გამოხატვის ერთ-ერთ ნაწილს წარმოადგენდა, თუმცა, აღნიშნა, რომ კვების წესები და კანონები არ ავალდებულებდა იუდაიზმის მიმდევრებს, უშუალოდ მიეღოთ მონაწილეობა რიტუალური წესით დაკვლაში. შესაბამისად, მათი რელიგიის გამოხატვას საფრთხე შეექმნებოდა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი ასეთი უფლებამოსილების მინიჭებაზე უარის თქმით, იუდაიზმის მიმდევრებს მოესპობოდათ შესაძლებლობა, მიეღოთ საკუთარი რელიგიური რეცეპტების მიხედვით მომზადებული ხორცი. ზემოაღნიშნული არ წარმოადგენდა მთავრობის ძირითად პოზიციას, მთავრობის მტკიცებით, საქმეში წარმოდგენილი დოკუმენტაცია ნათელს ხდიდა, რომ კონკრეტული ხორცის მალაზიები ყიდიდნენ ქაშერის სერტიფიკატის მქონე საქონელს, რომლის მიწოდებასაც ახდენდნენ ცენტრალური კონსისტორიალის დაქვემდებარებაში არსებული სასაკლაოები. განმცხადებელი ასოციაციის ხორცის მალაზიები, რომლებიც საქონლის მარაგის ნაწილს ბელგიიდან იღებდნენ, ასევე, ყიდდნენ ცენტრალურის კონსისტორიალის დაქვემდებარებაში არსებული სასაკლაოებიდან მიწოდებულ ხორცს და შესაბამისად, განმცხადებელ ასოციაციას შეეძლო ცენტრალურ კონსისტორიალთან შესაბამისი წესით დაკლული ცხოველის ხორცის მიწოდების შესახებ შეთანხმების გაფორმება. ამასთან დაკავშირებით, მთავრობამ მტკიცებულებად მოიყვანა ცენტრალური კონსისტორიალსა და სხვა ულტრაორთოდოქსულ გაერთიანებებს შორის გაფორმებული შეთანხმებები. განმცხადებელმა ასოციაციამ კიდევ ერთხელ განმარტა, რომ ცენტრალური კონსისტორიალის სასაკლაოების მიერ წარმოებული პროდუქცია, რელიგიური თვალსაზრისით, არ იყო ჭეშმარიტად წმინდა, ვინაიდან არ ხდებოდა დაკლული ცხოველის სათანადო წესით შემოწმება. ზემოაღნიშნულ მტკიცებასთან დაკავშირებით საფრანგეთის მთავრობამ განმარტა, რომ განმცხადებელი ასოციაცია სადავოდ ხდიდა ლეგიტიმური და დამოუკიდებელი რელიგიური გაერთიანების ქმედებებს და საფრანგეთის მთავრობა, სეკულარიზმის პრინციპიდან გამომდინარე, ვერ ჩაერეოდა დოგმატურ დავაში.

საბოლოო დასკვნაში მთავრობამ განმარტა, რომ მოცემულ შემთხვევაში, რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვას ადგილი არ ჰქონია, ვინაიდან იუდაური რელიგიის მიმდევრებისთვის შეუძლებელი იყო გაერჩიათ ცენტრალური კონსისტორიალის საყასბოს და განმცხადებელი ორგანიზაციის მიერ მიწოდებული ხორცი ერთმანეთისგან, მათი განსხვავება მხოლოდ ფასით შეიძლებოდა, ვინაიდან განმცხადებელი ორგანიზაცია გაყიდული ხორციდან უფრო ნაკლები თანხის დაკავებას ახდენდა (კოშერის გადასახადი). მთავრობის მოსაზრებით, განმცხადებელი ასოციაციის სურვილი, მიეღო რიტუალური დაკვლის უფლებამოსილება, მოტივირებული იყო არა რელიგიის თავისუფლებით, არამედ ეკონომიკური მიზნებით და აღნიშნული დასტურდებოდა ცენტრალური კონსისტორიალის მიერ მიწოდებული ინფორმაციით, რომლის მიხედვითაც, განმცხადებელ ასოციაციას

არაერთხელ ჰქონდა მცდელობა ცენტრალური კონსისტორიალისგან მიეღო დელეგირებული უფლებამოსილება და მისი ქოლგის ქვეშ განხორციელებინა რიტუალური დაკვლა, თუმცა, აღნიშნული ვერ მოხერხდა ფინანსურ პირობებზე შეუთანხმებლობის გამო. მთავრობის მტკიცებით, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ სასამართლო დაუშვებდა, რომ ადგილი ჰქონდა უფლებებში ჩარევას, ეს ჩარევა იყო გათვალისწინებული კანონით, კერძოდ, 1980 წლის აქტით, რომელიც არეგულირებდა სასაკლაოების ფუნქციონირებას და ლეგიტიმურ მიზანს, – საჯარო წესრიგისა და ჯანმრთელობის დაცვას ემსახურებოდა. მთავრობამ, ასევე, განაცხადა, რომ რიტუალური დაკვლის წესი მკვეთრად განსხვავდებოდა ეროვნული და საერთაშორისო კანონმდებლობით გათვალისწინებულ ცხოველთა დაცვისა და საჯარო ჰიგიენის წესებისაგან. მოქმედი კანონმდებლობა კრძალავდა ცხოველებისადმი არასათანადო მოპყრობას და ცხოველის ტანჯვის თავიდან აცილების მიზნით, ითვალისწინებდა დაკვლის წინ მისი გაბრუების ვალდებულებას. ჯანმრთელობის დაცვის მოსაზრებებით, მოქმედი კანონმდებლობა ითვალისწინებდა ვალდებულებას, რომ დაკვლა განხორციელებულიყო მხოლოდ სასაკლაოზე, რიტუალური დაკვლის შემთხვევაში კი, სათანადო უფლებამოსილებით აღჭურვილი რელიგიური ორგანიზაციის მიერ, რათა მომხდარიყო ჯანმრთელობისა და ჰიგიენის წესების დარღვევის პრაქტიკის თავიდან აცილება. საფრანგეთის სათანადო ორგანოების უარი, განმცხადებელი ასოციაციისთვის რიტუალური დაკვლის განხორციელების უფლებამოსილების მინიჭების თაობაზე, მთავრობამ დაასაბუთა ორი ფაქტორით, რომლებიც ხვდებოდა კონვენციის მიერ წვერი სახელმწიფოსათვის მინიჭებული მიხედულობის ზღვრის ფარგლებში. პირველი ფაქტორი იყო ის, რომ განმცხადებელი ასოციაციის საქმიანობა, ძირითადად, კომერციული იყო, ვინაიდან მის მიზანს წარმოადგენდა საკუთარი სასაკლაოებიდან კომერციული სერტიფიკატის მქონე ხორცის პროდუქტების მიწოდება მაღაზიებისთვის და რელიგიური საქმიანობა მხოლოდ დამატებით საქმიანობის ხასიათს ატარებდა; შესაბამისად, 1980 წლის დეკრეტის მიზნებიდან გამომდინარე, იგი ვერ ჩაითვლებოდა რელიგიური გაერთიანებად. მეორე ფაქტორს წარმოადგენდა ის, რომ განმცხადებელ ასოციაციას ჰყავდა მხოლოდ 40 000 (ორმოცი ათასი) მიმდევარი, ბევრად უფრო ნაკლები, ვიდრე ცენტრალურ კონსისტორიალს, რომელსაც 700 000 (შვიდასი ათასი) მიმდევარი ჰყავდა. რიტუალური დაკვლის განსაკუთრებული ხასიათიდან გამომდინარე, ასეთი დაკვლის უფლებამოსილების განხორციელების მქონე ორგანიზაციების უკონტროლო გავრცელების თავიდან აცილების მიზნით, საჭირო იყო შესაბამისი სამართლებრივი ბარიერების შექმნა და თუ ეს ბარიერები არ იქნებოდა საკმარისად სერიოზული, რიტუალური დაკვლის უფლებამოსილების მქონე ორგანიზაციების გავრცელების კონტროლი ვერ მოხერხდებოდა.

სულ ბოლოს, მთავრობამ აღნიშნა, რომ განმცხადებელ ასოციაციასა და ცენტრალურ კონსისტორიალს შორის, არც კონვენციის მე-14 მუხლით გათვალისწინებულ დისკრიმინაციის აკრძალვის დარღვევას ჰქონდა ადგილი, ვინაიდან, საქმიანობის ხასიათისა და მხარდაჭერის ხარისხის მიხედვით, ისინი არ წარმოადგენდნენ შედარებით კატეგორიებს; და იმ შემთხვევაშიც კი, თუ სასამართლო დაუშვებდა, რომ ადგილი ჰქონდა განსხვავებულ მოპყრობას, ასეთი მოპყრობა, დასახული მიზნის მისაღწევად, პროპორციულ ღონისძიებას წარმოადგენდა. ამასთან დაკავშირებით, მთავრობამ კიდევ ერთხელ აღნიშნა, რომ განმცხადებელი ასოციაციისთვის შესაბამისი უფლებამოსილების მინიჭებაზე უარის თქმა მხოლოდ შეზღუდულ და უმნიშ-

ვნელო გავლენას ახდენდა მის მიმდევრებზე, ვინაიდან დაკვლის პროცესი მხოლოდ არაპირდაპირ გავლენას ახდენდა მიმდევრების რელიგიის თავისუფლებაზე.

რაც შეეხება შეფარულ კრიტიკას იმის თაობაზე, რომ პარიზის კონსისტორიალურ ასოციაციას 1982 წელს მინიჭებული ჰქონდა რიტუალური დაკვლის განხორციელებაზე მონოპოლიური უფლება, მთავრობამ აღნიშნა, რომ სწორედ, პარიზის კონსისტორიალური ასოციაცია, როგორც ცენტრალური კონსისტორიალის განმტოება (რომელიც იუდეველთა ღვთისმსახურების ადმინისტრირებას ახდენდა 200 წლის მანძილზე) და ქოლგა ორგანიზაცია, რომელშიც შედიოდა, თითქმის, ყველა იუდაური ასოციაცია, წარმოადგენდა სახელმწიფოსთვის სათანადო პარტნიორს აღნიშნული საკითხზე მოლაპარაკებებისათვის, პარიზის კონსისტორიალური ასოციაცია, იყო როგორც იუდაური თემის ინტერესების, ისე – ჯანდაცვისა და ჰიგიენის საკითხებში საჯარო პოლიტიკით ნაკარნახევი წესების დაცვის გარანტი.

სასამართლოს პოზიცია: სასამართლომ განმარტა, რომ რელიგიური გაერთიანება, საკუთარი მიმდევრების სახელით, შესაძლებელია, სარგებლობდეს კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული უფლებებით. მოცემულ შემთხვევაში, ნათელია, რომ საფრანგეთის კანონმდებლობის შესაბამისად, მორწმუნეთა თემი უნდა ჩამოყალიბდეს ლიტურგიულ ასოციაციად, ისევე, როგორც განმცხადებელი ასოციაცია. სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ კონვენციის მე-9 მუხლი შეიცავს ინდივიდის მიერ რელიგიის გამოხატვის ფორმების ჩამონათვალს, კერძოდ: ღვთისმსახურება, სწავლება რელიგიური წესების მორჩილება. უდავოა, რომ რიტუალური წესით შესრულებული დაკვლა წარმოადგენს იუდაური რელიგიის პრაქტიკის ერთ-ერთ უმთავრეს ასპექტს და მისი მიზანია მიმდევრებისათვის რელიგიური წესების დაცვით დაკლული პირუტყვის ხორცის მიწოდება. განმცხადებელი ასოციაცია ქირაობს პირებს, რომელთაც შეუძლიათ რიტუალური დაკვლის განხორციელება და ასევე, ქაშრუთის, კოშერის ინსპექტორებს, რომლებიც რელიგიური წესების შესაბამისად, ახორციელებენ პირუტყვის დაკვლას, მისი ხორცის ინსპექტირებას, კოშერის სერტიფიკატის მინიჭებას და მალაზიებისთვის ასეთი ხორცის გასაყიდად მიწოდებას. ვინაიდან რიტუალური დაკვლა შესაძლებელია განხილულ იქნას, როგორც რელიგიის გამოხატვის ერთ-ერთი ფორმა, რისი განხორციელების უფლების მინიჭებაზეც საფრანგეთის სათანადო ორგანოების მიერ განმცხადებელ ორგანიზაციას ეთქვა უარი, განმცხადებელ ორგანიზაციას შეუძლია დაეყრდნოს კონვენციის მე-9 მუხლს. სასამართლოს, უპირველეს ყოვლისა, უნდა შეეფასებინა მთავრობის მიერ წარმოდგენილი ფაქტები, რომელთა მიხედვითაც, განმცხადებელი ორგანიზაციის უფლებებში ჩარევას ადგილი არ ჰქონდა. სასამართლომ აღნიშნა, რომ საფრანგეთის კანონმდებლობაში არსებობს ვალდებულება დაკვლის წინ ცხოველის გაბრუების შესახებ და რიტუალური წესით განსახორციელებელი დაკვლის შემთხვევაში, გამონაკლისის დაშვება წარმოადგენდა რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების პატივისცემას.

სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ ისეთი გამონაკლისი წესების არსებობა, რომლებიც განსაზღვრავდა რიტუალური წესის შესაბამისი დაკვლისათვის სათანადო უფლებამოსილების მინიჭებას, არ შეიძლებოდა განხილულიყო, როგორც ინდივიდის რელიგიის თავისუფლებაში ჩარევა. სასამართლომ დამაკმაყოფილებლად მიიჩნია საფრანგეთის მთავრობის არგუმენტი იმის თაობაზე, რომ ასეთი წესების არსებობა აუცილებელი იყო რიტუალური დაკვლის არასათანადო ჰიგიენურ პირობებში და უკონტროლოდ განხორციელების თავიდან ასაცილებ-

ლად. შესაბამისად, პარიზის კონსისტორიალური ასოციაციისთვის საფრანგეთის სახელმწიფოს მიერ 1982 წელს ასეთი უფლებამოსილების მინიჭება არ ლაბავდა არავის რელიგიის თავისუფლებას. მეორეს მხრივ, როდესაც იმავე რწმენის სხვა რელიგიური გაერთიანება მოითხოვს რიტუალური დაკვლის განხორციელების მინიჭების უფლებამოსილებას, უნდა შეფასდეს, წარმოადგენს თუ არა ამ ორგანიზაციის მიერ განსახორციელებელი დაკვლის მეთოდი კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებულ რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებას. სასამართლომ აღნიშნა, რომ განმცხადებელი ორგანიზაციის ყასბების მიერ პირუტყვის დაკვლის მეთოდი პარიზის კონსისტორიალური ასოციაციის ყასბების მეთოდის ანალოგიური იყო, ერთად-ერთი განსხვავება განმცხადებელი ორგანიზაციის ყასბების მიერ დაკლული ცხოველის ფილტვების დეტალურ შემოწმებაში მდგომარეობდა. განმცხადებელი ორგანიზაციისთვის უმნიშვნელოვანეს საკითხს, იუდაური რელიგიის კვების მოთხოვნების ინტერპრეტაციის შესაბამისად, საკუთარი მიმდევრებისათვის წმინდა კოშერული ხორცის მიწოდება წარმოადგენდა, მაშინ, როდესაც ებრაელთა აბსოლუტური უმრავლესობა მისაღებად თვლიდა პარიზის კონსისტორიალური ასოციაციის მიერ მიწოდებულ კოშერულ ხორცს. სასამართლოს მოსაზრებით, განმცხადებელი ორგანიზაციის უფლებებში ჩარევის ფაქტს რიტუალური დაკვლის უკანონობის შემთხვევაში ექნებოდა ადგილი, რის შედეგადაც, იუდაური რელიგიის მიმდევრებს მოესპობოდათ შესაძლებლობა, მიეღოთ რელიგიური მოთხოვნების შესაბამისად დაკლული პირუტყვის ხორცი. სასამართლოს განმარტებით უდავო იყო, რომ განმცხადებელ ასოციაციას შეეძლო წმინდა კოშერული პროდუქტის მიღება ბელგიიდან. უფრო მეტიც, წარმოდგენილი მტკიცებულებები აშკარას ხდიდა, რომ პარიზის კონსისტორიალური ასოციაციის ხორცის მაღაზიებში, იუდაური რელიგიის მიმდევრებისათვის, ხდებოდა რაბინთა კომიტეტის მიერ წმინდა კოშერად სერტიფიცირებული ხორცის მიწოდება. შესაბამისად, ნათელი იყო, რომ განმცხადებელი ასოციაციის მიმდევრებს შეეძლოთ წმინდა კოშერული პროდუქტის მიღება. სასამართლომ, ასევე, ყურადღება გაამახვილა მთავრობის მიერ წარმოდგენილ ფაქტზე, განმცხადებელ ასოციაციასა და პარიზის კონსისტორიალურ ასოციაციას შორის მოლაპარაკებების შესახებ, რომელთა მიზანიც განმცხადებელი ასოციაციის მიერ პარიზის კონსისტორიალური ასოციაციის ქოლგის ქვეშ რიტუალური დაკვლის განხორციელების შეთანხმების მიღწევა იყო, რაც, ფინანსური საკითხების გამო, ვერ განხორციელდა. მართალია, განმცხადებელი ასოციაცია აცხადებდა, რომ არ ენდობოდა პარიზის კონსისტორიალური ასოციაციის ყასბების მიერ განხორციელებულ რიტუალურ დაკვლას, ვინაიდან არ ხდებოდა დაკლული პირუტყვის დეტალური შემოწმება, თუმცა სასამართლომ განმარტა, რომ კონვენციის მე-9 მუხლით გარანტირებული რელიგიის გამოხატვის თავისუფლება არ შეიძლება გავრცელებულიყო განმცხადებელი ასოციაციის მიმდევართა უშუალო მონაწილეობაზე რიტუალური წესით განხორციელებულ დაკვლასა და შემდგომ შემოწმებაში. სასამართლომ კიდევ ერთხელ აღნიშნა, რომ განმცხადებელ ასოციაციას და მის მიმდევრებს არ ეზღუდებოდათ შესაძლებლობა, მიეღოთ მათი რელიგიის მოთხოვნების შესაბამისი ხარისხის ხორცი. სასამართლომ ვერ შეძლო დაედგინა, რომ განმცხადებელი ორგანიზაციის მიმდევარ ებრაელებს ეზღუდებოდათ წმინდა კოშერული პროდუქტის მიღება, ან განმცხადებელ ასოციაციას არ ჰქონდა შესაძლებლობა, პარიზის კონსისტორიალურ ასოციაციასთან შეთანხმების საფუძველზე, მიეწოდებინა მათთვის ასეთი პროდუქტი, შესაბამისად, საფრანგეთის სათა-

ნადო ორგანოების უარი განმცხადებელი ორგანიზაციისთვის რიტუალური დაკვლის უფლებამოსილების მინიჭების თაობაზე, არ წარმოადგენდა განმცხადებელი ორგანიზაციის რელიგიის გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევას. ასეთმა დასკვნამ სასამართლო გაათავისუფლა ვალდებულებისგან განეხილა, კონვენციის მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტის მოთხოვნებთან მიმართებით, განმცხადებელი ორგანიზაციის მიერ სადავოდ გახდილი შეზღუდვის შესაბამისობა. სასამართლომ განმარტა, რომ იმ შემთხვევაშიც კი, თუკი განმცხადებელი ორგანიზაციის მიერ სადავოდ გახდილი შეზღუდვა ჩაითვლებოდა განმცხადებელი ორგანიზაციის უფლებებში ჩარევად, ასეთი ჩარევა გათვალისწინებული იყო კანონით და ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს, რასაც, ამ შემთხვევაში, საჯარო წესრიგისა და სხვათა ჯანმრთელობის დაცვა წარმოადგენდა.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა.

რაც შეეხება განმცხადებელი ორგანიზაციის მტკიცებას, რომ შესაბამისი უფლებამოსილების მხოლოდ პარიზის კონსისტორიალური ასოციაციისთვის მინიჭებით იგი იმყოფებოდა დისკრიმინირებულ მდგომარეობაში, სასამართლომ განმეორებით განმარტა, რომ კონვენციის მე-14 მუხლის განხილვა შესაძლებელია მხოლოდ კონვენციითა და მისი დამატებითი ოქმებით გარანტირებულ სხვა უფლებებთან მიმართებით.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ ვინაიდან განმცხადებელი ორგანიზაციის საჩივარი ხდებოდა კონვენციის მე-9 მუხლის დაცვის ქვეშ, შესაბამისად, საჩივრის მე-14 მუხლთან მიმართებით, განხილვა დასაშვები იყო. თუმცა, საჩივრის მე-9 მუხლთან მიმართებით განხილვისას სასამართლო მივიდა დასკვნამდე რომ, განმცხადებელი ასოციაციის მიერ სადავოდ გამხდარ შეზღუდვას უმნიშვნელო ეფექტი ჰქონდა მის უფლებებზე და არ ირღვეოდა კონვენციის მე-9 მუხლი, განსხვავებული მოპყრობაც ამ ორი ორგანიზაციის მიმართ იყო შეზღუდული და უმნიშვნელო, ამავე დროს, განსხვავებული მოპყრობა ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს და არსებობდა გონივრული პროპორციულობა დასახულ მიზანსა და გამოყენებულ ღონისძიებას შორის. შესაბამისად, ასეთ განსხვავებულ მოპყრობას გააჩნდა გონივრული გამართლება.

გადაწყვეტილება: მე-9 მუხლი მე-14-სთან მიმართებით, დარღვევა არ დადგინდა (10 ხმა 7 ის წინააღმდეგ).

ლეილა შაჰინი თურქეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 144774/98

დიდი პალატა

10. 11. 2005

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი

განათლების უფლება

ფაქტები: 1998 წლის 23 თებერვალს, სტამბოლის უნივერსიტეტის ვიცე-კანცლერმა გამოსცა დირექტივა, რომლის მიხედვითაც, სტუდენტებს ეკრძალებო-

დათ რელიგიური თავსაბურავებით ლექციებზე, სემინარებსა და გამოცდებზე დასწრება. 1998 წლის მარტში განმცხადებელი არ დაუშვეს წერით გამოცდაზე, ვინაიდან ის ატარებდა რელიგიურ თავსაბურავს. იმავე საფუძველით, განმცხადებელს უარი ეთქვა სხვა ლექციებსა და წერით გამოცდებზე დასწრებაზე. ფაკულტეტის დეკანმა განმცხადებელს მისცა გაფრთხილება, რომელშიც აღნიშნული იყო, რომ მისი ქმედება ეწინააღმდეგებოდა უნივერსიტეტის ჩაცმულობის ეტიკეტს. გაფრთხილებაში, ასევე, აღნიშნული იყო, რომ მას უწყებოდა სტუდენტის სტატუსი ერთი სემესტრით საუნივერსიტეტო რეგულაციების წინააღმდეგ გამართულ არასანქცირებულ საპროტესტო აქციაში მონაწილეობის გამო. განმცხადებელმა, გაუქმების მოთხოვნით, უნივერსიტეტის ვიცე-კანცლერის დირექტივა გაასაჩივრა. მისი საჩივარი ადმინისტრაციულმა სასამართლომ არ დააკმაყოფილა, ვინაიდან მიიჩნია, რომ უნივერსიტეტის ვიცე-კანცლერს, წესრიგის დაცვის მიზნით, უფლებამოსილება ჰქონდა, განესაზღვრა სტუდენტების ჩაცმულობა კანონმდებლობის, საკონსტიტუციო და უზენაესი ადმინისტრაციული სასამართლოს გადაწყვეტილებების შესაბამისად, რომელთა თანახმადაც განმცხადებლის მიერ გასაჩივრებული ნესები იყო კანონის შესაბამისი.

ნორმა: მე-9 მუხლი – 1998 წლის 23 თებერვლის დირექტივა, რომელიც აწესებდა შეზღუდვას სტუდენტების მიერ რელიგიური თავსაბურავის ტარებაზე, წარმოადგენდა სტუდენტების რელიგიის თავისუფლად გამოხატვაში ჩარევას. რაც შეეხება საკითხს, იყო თუ არა ეს ჩარევა გათვალისწინებული კანონით, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ვიცე-კანცლერის დირექტივას კანონმდებლობაში ჰქონდა საფუძველი, რომელიც ემყარებოდა საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებას. საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებას ემყარებოდა შემდგომ პერიოდში ჩამოყალიბებული ადმინისტრაციული სასამართლოს გადაწყვეტილებებიც, რომელთა თანახმადაც, უნივერსიტეტში რელიგიური თავსაბურავების ტარება ეწინააღმდეგებოდა თურქეთის რესპუბლიკის ფუნდამენტურ პრინციპებს. უფრო მეტიც, რელიგიური თავსაბურავის ამკრძალავი რეგულაციები სტამბოლის უნივერსიტეტში მიღებული იყო 1994 წელს, განმცხადებლის ჩარიცხვამდე გაცილებით ადრე. შესაბამისად, თურქეთის კანონმდებლობაში არსებობდა განმცხადებლის უფლებებში ჩარევის სამართლებრივი საფუძველი და ეს საფუძველი აკმაყოფილებდა „კანონის მოთხოვნებს“, იგი იყო ხელმისაწვდომი, შესაძლებლობას აძლევდა განმცხადებელს, სცოდნოდა აკრძალვის შესახებ და წინასწარ განეჭვრიტა დარღვევის შესაძლო შედეგები. გარდა ზემოაღნიშნულისა, შეზღუდვა ემსახურებოდა კანონიერ მიზანს, რასაც საჯარო წესრიგის და სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა წარმოადგენდა. რაც შეეხება ჩარევის აუცილებლობას დემოკრატიულ საზოგადოებაში, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ჩარევა ემსახურებოდა სეკულარიზმის პრინციპის დაცვას, რაშიც იგულისხმებოდა სახელმწიფოს მიერ გარკვეული რელიგიისთვის უპირატესობის მინიჭების პრევენცია. ზემოაღნიშნული პრინციპის დაცვა ითვალისწინებდა რელიგიის გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვას. სეკულარიზმის პრინციპი სრულად შეესაბამებოდა თურქეთის რესპუბლიკის ძირითად ფასეულობებს და ემსახურებოდა დემოკრატიული საზოგადოების დაცვის მიზანს. კონსტიტუციის ძირითად ფასეულობებს წარმოადგენდა მრავალფეროვნების შენარჩუნება, სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა და კანონის წინაშე თანასწორობის უზრუნველყოფა. შესაბამისად, გასაგები იყო, რომ განხორციელებული ღონისძიება, შესაძლებელია, წინააღმდეგობაში მო-

სულიყო ინდივიდის რელიგიის თავისუფლებით სარგებლობასთან, თუმცა, ეს აუცილებელი იყო სეკულარიზმის პრინციპის დაცვის უზრუნველსაყოფად. ევროპულმა სასამართლომ გაითვალისწინა საქმის არსებითი გარემოებები და ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენელთათვის კონვენციით მინიჭებული მიხედულობის ზღვარი და დაადგინა, რომ განმცხადებლის მიმართ განხორციელებული ღონისძიება, დასახულ მიზანთან მიმართებით, პროპორციული იყო.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (ექვსი ხმა ერთის წინააღმდეგ).

პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი: მოცემული საქმის პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლთან მიმართებით განხილვის მიზანშეწონილობის განსაზღვრისას, სასამართლომ განმარტა, რომ მართალია, ზემოაღნიშნული ნორმის პირველი წინადადება შეეხება მხოლოდ დაწყებით და საშუალო განათლებას, თუმცა, შეუძლებელია უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები არ ექცეოდნენ მისი დაცვის ქვეშ. დემოკრატიულ საზოგადოებაში განათლება ადამიანის უფლებების განუყოფელი ნაწილია და ასეთი მნიშვნელოვანი როლის გამო ზემოაღნიშნული ნორმის შეზღუდულად, მხოლოდ დაწყებით და საშუალო განათლებასთან მიმართებაში ინტერპრეტაცია დაუშვებელი იქნებოდა. შესაბამისად, ნებისმიერ უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში განათლების უფლების მიღება ექცეოდა პირველი დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის დაცვის ქვეშ. განმცხადებლის საქმის კონვენციის მე-9 მუხლთან შესაბამისობის განხილვისას ჩამოყალიბებული არგუმენტაციის მსგავსად დაადგინა, რომ მის მიმართ განხორციელებული ღონისძიება წარმოადგენდა მისი განათლების უფლებაში ჩარევას, თუმცა, ზემოაღნიშნული მსჯელობის მსგავსადვე დაადგინა, რომ ამ ღონისძიებას ჰქონდა სამართლებრივი საფუძველი, ემსახურებოდა კანონიერ მიზანს და, რაც მთავარია, იყო დასახული მიზნის პროპორციული.

გადაწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (16 ხმა ერთის წინააღმდეგ).

ს. ა. ს საფრანგეთის წინააღმდეგ

განაცხადი 143835/11

დიდი პალატა

01. 07. 2014

მე-8 მუხლი

პირადი და ოჯახური ცხოვრების დაცულობის უფლება

მე-9 მუხლი

აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება

მე-14 მუხლი მე-9 მუხლთან კომბინაციაში

დისკრიმინაციის აკრძალვა აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლებასთან მიმართებით

ფაქტები – განმცხადებელი იყო მუსლიმი, რომელიც მისი რელიგიური რწმენის, კულტურისა და პირადი მოსაზრებების შესაბამისად, ატარებდა ნიქაბს და ბურქას, რაც ფარავდა მთელს მის სხეულს, თვალების გარდა. განმცხადებლის განმარტებით, იგი ატარებდა ამ რელიგიურ აქსესუარებს საკუთარი სურვილით, როგორც სახლში ასევე გარეთ, საჯაროდ, თუმცა, არა სისტემატურად. ამდენად, მან იცოდა, რომ კონკრეტულ შემთხვევებში, მას არ უნდა ეტარებინა ასეთი შესამოსელი,

თუმცა, გამოთქვამდა ნუხილს, რომ არ შეეძლო მათი ტარება ყოველთვის, როცა მოესურვებოდა. განმცხადებელი, ასევე, განმარტავდა, რომ მისი მიზანი არა სხვების შეწუხება, არამედ საკუთარ თავთან ჰარმონიაში ყოფნა იყო. 2011 წლის 11 აპრილიდან ძალაში შევიდა ახალი კანონი, რომელმაც საფრანგეთის მთელ ტერიტორიაზე, საჯარო თავშეყრის ადგილებში აკრძალა სახის დაფარვა.

ნორმა: მე-8 და მე-9 მუხლები – საჯარო თავშეყრის ადგილებში ისეთი აქსესუარების ტარება, რომელიც მთლიანად ფარავდა სახეს, წარმოშობდა პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის საკითხს იმ ქალებისთვის, ვისაც სურდა საკუთარი რწმენის შესაბამისად ეტარებინათ აქსესუარები და რომელიც სახეს ბოლომდე ფარავს. ასეთი აკრძალვა, ასევე, წარმოშობდა რელიგიის ან რწმენის გამოხატვასთან დაკავშირებულ საკითხებსაც. 2010 წლის 11 აპრილის კანონი განმცხადებლისთვის წარმოშობდა დილემას: მოეყვანა საკუთარი ქმედებები კანონთან შესაბამისობაში და უარი ეთქვა ნიქაბის და ბურქას ტარებაზე, რის გამოც წინააღმდეგობაში მოვიდოდა საკუთარ რელიგიასთან, თუ უარი ეთქვა კანონის მოთხოვნების შესრულებაზე, რის გამოც დაეკისრებოდა სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა. შესაბამისად, სახეზე იყო განმცხადებლისათვის კონვენციის მე-8 და მე-9 მუხლებით გარანტირებულ უფლებებში ჩარევა.

სასამართლომ საფუძვლიანად მიიჩნია მთავრობის არგუმენტი, რომ ასეთი აკრძალვა ემსახურებოდა „საჯარო უსაფრთხოებას“, რაც გათვალისწინებული იყო კონვენციის მე-8 და მე-9 მუხლების მე-2 პუნქტით.

რაც შეეხება „ღია დემოკრატიულ საზოგადოებაში მინიმალურ ღირებულებათა დაცვის“ მიზანს, სასამართლო ვერ დაარწმუნა მთავრობის არგუმენტმა, რომ ასეთი აკრძალვა, ასევე, ემსახურებოდა გენდერული თანასწორობის დაცვას. სასამართლოს განმარტებით, ხელმომწერი სახელმწიფოს მხრიდან რელიგიური სამოსელის ტარებაზე აკრძალვის დანესებისას (ტრადიცია, რომელსაც სხვა ქალების მსგავსად, განმცხადებელიც იცავს) სახელმწიფოს არ შეეძლო დაყრდნობა გენდერულ თანასწორობას ინდივიდების მიერ მე-8 და მე-9 მუხლებით გარანტირებული უფლებებით სარგებლობის კონტექსტში, თუკი ეს საფუძველი (გენდერული თანასწორობა) არ იქნებოდა განმარტებული, როგორც ფუნდამენტური უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობის გარანტია. რადგან მთავრობამ აკრძალვის დასაბუთება გადაწყვიტა იმით, რომ მსგავსი სამოსელი არღვევდა საფრანგეთში აღიარებული გენდერული თანასწორობის პრინციპს და მოსახლეობის უმრავლესობაში იწვევდა „შოკს“, სასამართლომ გადაწყვიტა განეხილა მთავრობის სხვა არგუმენტები აღნიშნულ საკითხთან მიმართებით.

სასამართლოს განმარტებით, ადამიანის ღირსების პატივისცემა ვერ გაამართლებდა სახის დამფარავი აქსესუარის ტარების აკრძალვას, ვინაიდან ასეთი სამოსი შეიძლება უცნაური იყოს ნებისმიერი სხვა კულტურული იდენტობის მქონე პირისთვის, თუმცა, ეს წარმოადგენს დემოკრატიული საზოგადოებისგან განუყოფელ მრავალფეროვნებას. გარკვეული სიტუაციებში, მთავრობის მტკიცებით, აკრძალვა წარმოადგენდა „საზოგადოებრივი ცხოვრების მინიმალურ მოთხოვნებს“ ან „ერთად ცხოვრებას“, ეს აღწერილი იყო კიდევ 2010 წლის 11 აპრილის კანონის განმარტებით ბარათში – სასამართლომ დაასკვნა, რომ სახის სრულად დამფარავი აქსესუარის ტარება წარმოშობდა ბარიერს სხვებისთვის და ასეთი აკრძალვა ემსახურებოდა სხვათა უფლებების დაცვას, რასაც, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, სოციალურ გარემოში ცხოვრება წარმოადგენდა.

რაც შეეხება, აუცილებლობას საჯარო უსაფრთხოებისთვის, კონვენციის მე-8 და მე-9 მუხლებიდან გამომდინარე, სასამართლომ განმარტა, რომ ხელმომწერი მხარისთვის არსებით საკითხს წარმოადგენს ინდივიდების იდენტიფიცირება, რათა მოახდინოს წესრიგის დარღვევის და სხვების უფლებების დარღვევის პრევენცია და განახორციელოს ბრძოლა პიროვნების იდენტობის გაყალბებასთან. თუმცა, მიუხედავად ამისა, გასათვალისწინებელია იმ ქალების უფლებებზე ზემოქმედება, ვისაც რელიგიური მოსაზრებების გამო, სურს სახის სრულად დამფარავი აქსესუარის ტარება. სახის სრულად დამფარავი აქსესუარების საჯარო თავშეყრის ადგილებში ტარების მშრალი აკრძალვა პროპორციულად ჩაითვლებოდა მხოლოდ საზოგადოების უსაფრთხოებისთვის. მთავრობამ ვერ დაასაბუთა, რომ 2010 წლის 11 ოქტომბრის კანონი ჯდებათ ამ კონტექსტში. განმცხადებელი და მსგავს მდგომარეობაში მყოფი ქალები იძულებულნი იყვნენ სრულად ეთქვათ უარი მათი ცხოვრების კომპონენტზე, რომელიც მათ თვითიდენტიფიცირებისა და საკუთარი რელიგიის გამოხატვისათვის უმნიშვნელოვანესად მიაჩნდათ მაშინ, როდესაც მთავრობის მიერ დასახული მიზანი შეიძლებოდა მიღწეულიყო უბრალო ვალდებულების დაწესებით, ეჩვენებინათ საკუთარი სახე და საიდენტიფიკაციო დოკუმენტები საზოგადოებისთვის ან სხვათა საკუთრებისთვის საფრთხის შემცველ გარემოებებში. შესაბამისად, 2010 წლის 11 ოქტომბრის კანონით დაწესებული მშრალი აკრძალვა, კონვენციის მე-8 და მე-9 მუხლებიდან გამომდინარე, არ იყო სათანადოდ დასაბუთებული. სასამართლომ, ასევე, განიხილა საზოგადოებრივი ცხოვრების ის მინიმალური მოთხოვნები, რომლებიც აუცილებელია „სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების“ დასაცავად. სასამართლომ მიიჩნია, რომ ასეთი აკრძალვა გამართლებული იქნებოდა მხოლოდ „ერთად ცხოვრების“ გარანტიის მიზეზით. სასამართლომ განმარტა, რომ 65 მილიონიან ქვეყანაში, მუსლიმი ქალების რაოდენობის გათვალისწინებით (დაახლოებით 1900 ადამიანი), როგორიც საფრანგეთია, ასეთი მშრალი აკრძალვა, შესაძლოა, გადაჭარბებული იყოს. გარდა ამისა, უეჭვო იყო ასეთი აკრძალვის უარყოფითი გავლენა ქალებზე, რომლებსაც სურდათ რელიგიური რწმენის გამო, სახის სრულად დამფარავი აქსესუარების ტარება. ფუნდამენტური უფლებებისა და თავისუფლებების სფეროში, ბევრი საერთაშორისო თუ ეროვნული ფაქტორებით ასეთი მშრალი აკრძალვა, არაპროპორციულად ფასდებოდა. 2010 წლის 11 ოქტომბრის კანონი, იმ დებატებთან ერთად, რომელიც წინ უძღოდა მის მიღებას, ინვევდა მუსლიმი საზოგადოების გულისწყრომას, მათ შორის იმ ნაწილისასაც, რომელიც არ ემხრობოდა ასეთი აქსესუარების ტარებას. სასამართლომ გამოხატა შეშფოთება იმ დებატებთან დაკავშირებით, რომელიც ეხებოდა კანონპროექტს და იმ ისლამოფობიურ გამონათქვამებს, რომლებიც გამოიყენებოდა ამ დებატებში. სასამართლოს განსახილველ საკითხს არ წარმოადგენდა, იყო თუ არა ასეთ საკითხებში კანონმდებლობა სასურველი. მიუხედავად ამისა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ სახელმწიფო ასეთი კანონმდებლობის მიღებისას ქმნიდა სტერეოტიპების გავრცელების საფრთხეს საზოგადოების გარკვეულ კატეგორიებთან დაკავშირებით, რაც, ასევე, ხელს უწყობდა შეუწყნარებლობის გავრცელებასაც, მაშინ, როდესაც სახელმწიფოს ეკისრებოდა შემწყნარებლური გარემოს უზრუნველყოფის ვალდებულება. დებატებისას გამოყენებული გამოონათქვამები წარმოადგენდა თავდასხმას საზოგადოების გარკვეულ რელიგიურ ნაწილზე, რაც შეუსაბამო იყო შემწყნარებლობისა და არადაისკრიმინაციულობის ფასეულობებთან, რაც კონვენციაშია ხაზგასმული და არ შეესაბამებოდა გამოხა-

ტვის თავისუფლებას. თუმცა, 2010 წლის 11 ოქტომბრის კანონი არავითარ ზეგავლენას არ ახდენდა იმ რელიგიურ თუ არარელიგიურ სამოსელზე, რომელიც სახეს არ ფარავდა. კანონი შეეხებოდა მხოლოდ იმ მუსლიმ ქალებს, რომლებსაც სახის სრულად დამფარავი აქსესუარის ტარება სურდათ, თუმცა, აკრძალვა არ იყო სამოსელის რელიგიურობით მოტივირებული, შეეხებოდა ყველანაირ აქსესუარს, რომელიც სახეს სრულად ფარავდა.

რაც შეეხება სისხლის სამართლებრივ სანქციებს, სასჯელი იყო ყველაზე მსუბუქი სახის, რომელიც გამოიყენებოდა მე-2 ხარისხის წვრილმანი დანაშაულებისთვის 150 ევროს დაკისრებით, სანქციის დაკისრებისას, სასამართლოს შეეძლო ჯარიმა შეეცვალა მოქალაქეობის კურსის გავლით. სახის დამფარავი აქსესუარების ტარების ზოგადი აკრძალვით, სახელმწიფო, გარკვეულწილად, არღვევდა მრავალფეროვნების პრინციპს, ვინაიდან უზღუდავდა მუსლიმ ქალებს ასეთი აქსესუარებით საკუთარი რწმენის გამოხატვას. მთავრობის განმარტებით, ასეთი რეგულაცია იყო სახელმწიფოს მიერ ისეთი პრაქტიკის საპასუხოდ მიღებული, რომელიც ფრანგულ საზოგადოებაში შეუფერებლად მიჩნეული სოციალური კომუნიკაციისა და „ერთად ცხოვრების“ პრინციპისათვის. ამ თვალსაზრისით, მოპასუხე სახელმწიფო მიზნად ისახავდა ინდივიდებს შორის ურთიერთობის პრინციპის დაცვას, რაც უმნიშვნელოვანესი იყო არამარტო მრავალფეროვნებისთვის, არამედ შემწყნარებლობისათვისაც, რომელთა გარეშეც დემოკრატიული საზოგადოება არ არსებობს. შეიძლება თქმულიყო, რომ საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში ასეთი აქსესუარების ტარება თუ ტარების აკრძალვა საზოგადოების არჩევანს წარმოადგენდა. ასეთი გარემოებების არსებობისას, სასამართლო ვალდებული იყო შეეფასებინა შეზღუდვის ხარისხი კონვენციასთან შესაბამისობაში, ვინაიდან ასეთი შეფასება მისცემდა შესაძლებლობას დაედგინა, დაცული იყო თუ არა ბალანსი საზოგადოებაში მიმდინარე დემოკრატიულ პროცესებში. ზოგადი პოლიტიკის განსაზღვრისას, რასთან დაკავშირებითაც დემოკრატიულ საზოგადოებაში რადიკალურად განსხვავებული მოსაზრებები შესაძლებელია არსებობდეს, ეროვნული პოლიტიკის განმსაზღვრელის როლს განსაკუთრებული მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს, რის გამოც საფრანგეთს მიხედულობის ფართო ზღვარი ჰქონდა მინიჭებული. არ არსებობდა ევროპული კონსენსუსი საჯარო თავშეყრის ადგილებში სახის სრულად დამფარავი აქსესუარების ტარებასთან დაკავშირებით. მკაცრი რეგულაციების თვალსაზრისით, საფრანგეთი მიეკუთვნებოდა იმ მცირე ქვეყნების ჯგუფს, რომლებიც მსგავს შეზღუდვებს აწესებდნენ.

გადწყვეტილება: დარღვევა არ დადგინდა (15 ხმა 2 ის წინააღმდეგ).

